NAZIONALE
14
P
III.
D.V.1.

DIVI GREGORII
PAPAE
IN OMNES LIBROS VETERIS ET NOVI TESTAMENTI
EXPOSITIO
A DIVO PATERIO CONGESTA,
Nunc primùm reperta, nec vnquam antea impreſſa,

ADDITAE SVNT ANTONII PVCCII CAR. SS. QVATVOR HOMELIAE XIIII

Ob Autoris Religionem & pietatem & ad Dei gloriam cognitu digniſſimæ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE
Vincentius Luchinus excudebat.
1557.

MARCVS ANTONIVS GEORGIVS

LECTORIBVS S. P. D.

NEMINI *dubium eſſe poteſt, optimi doctiſſimiq́; lectores, quin Gregorius magnus ille Pontifex, inter cæteros Eccleſiæ doctores doctrina, dignitate, ac ſanctitate quàm maximè floruerit. Qui ut dignitate, ac religione omnibus, qui & ipſi quoque digniſſimi, ac religione præclariſſimi fuere præſtitit: ita non ſolum moribus, & uita, ſed ea etiam eloquij pietate, atque in ſacris omnibus exponendis ſcientiæ præſtantia, & maieſtate excelluit, ut qui eum ſæpe & ex animo legerit, non poſſit eſſe niſi bonus, niſi pietate, religione & ſanctitate ornatiſſimus. Cum librum itaque de locis ac teſtimonijs ſuper nouum teſtamentum à tanto doctore ac Pontifice declaratis haberem, cuperemq́; quod ad religionem ac bonorum omnium utilitatem & commodum pertineret, tantaq́; iactura tandiu latuiſſet, in lucem emittere: & ſi habebam in cuius nomine potiſſimum ederem, animum tamen inducere non potui, quin ueſtræ omnium, qui lecturi eſſetis, pietati ac religioni dicarem atque commendarem: ne ſi id quod omnium eſſet, & uobis ad communem omnium utilitatem ſcriptum à tanto Pontifice ac diuo Paterio fuiſſet, à uobis auferrem, & uni tantum attribuerem, iniuſtè & quod non debuiſſem facerem. Hac igitur de cauſa, & ut ſuum quiſque libentius quàm alienum recognoſcat, iucundiusq́; eum legat, & ſanctius ex eo ſalutariusq́; diſcat, & alios doceat, illum uobis, ſi non ea quæ debui diligentia, ſumma tamen uoluntate, ſtudio, ac beneuolentia reſtitui, dicaui, atque tradidi, & quod gratiſſimum uobis cæteriſq́; bonis omnibus fore arbitrarer, ſi tantæ pietatis & libri auctor, cum nomen in eo ſcriptum non eſſet, inueniretur, idq́; à multis idcirco quæſiuiſſem & diu, ne illum ſine nomine uobis offerrem, nec inuenire ulla ratione poſſem, quaſi diuinitus factum eſt, ut de eo loquerer cum* Guilielmo Sirleto *optimo, & in omni literarum genere exercitatiſſimo atque doctiſſimo, ob eamq́; cauſam* Marcello Ceruino Cardinali *ſanctæ* Crucis *ſingularis uirtutis & religionis uiro, familiari atque cariſſimo, qui mihi libros quos nondum uideram, oſtendit* Honorij Auguſtodunenſis, *&* Ioannis Tritemij: *quorum ab altero* Paterij *& eius librorum mentio fieret, ab altero ſic etiam ſcriptum eſſet.* Paterium Romanæ Eccleſiæ *notarium, uirum in diuinis ſcripturis exercitatiſſimum, & litterarum ſecularium non ignarum, qui tempore* Gregorij *fuit, anno* Domini 600. *collegiſſe omnia diuinæ ſcripturæ loca & teſtimonia, quæ beatus* Gregorius Papa *ſuæ ſcriptionis expoſitione dilucidaſſet, & tres libros compoſuiſſe: duos de teſtimonijs ueteris teſtamenti, & unum de teſtimonijs noui, & eos libros, hortante* Gregorio, *edidiſſe.* Itaque *cum hunc ipſum librum pluribus rationibus eſſe tertium* Paterij *librum coniectura colligerem; tum quod de locis ac teſtimonijs noui teſtamenti, tum quia mirabiliter eſſet compoſitus: neque mirum ſi nomen in eo ſcriptum non eſſet, cum ſatis* Paterio *fuerit, nomen in primo libro poſuiſſe: in reliquis, quia ſequerentur non curaſſe, non audebam tamen quod cer-*

tum non haberem pro certo affirmare, ſed eo annuente qui ſemper pijs adeſt deſiderijs, ac uoſtis, effectum eſt, ut non multo poſt inuenirem ex his tribus libris eam etiam partem & uolumen quod eſt ſuper uetus teſtamentum, cum Paterij nomine, titulo, procemio, ac litteris ita antiquis, ut uix legi poſſet: Id quod non modo omnem mihi dubitationem ſuſtulit, ſed ad eundem etiam librum cum meo edendum uehementius excitauit: cum Baſilius Zanchius uir doctiſſimus, apud quem liber erat; eum mihi, ut optabam dederit, & ut cum meo ſimul emitterem ad communem bonorum omnium utilitatem hortatus fuerit, id quod ego libentiſſime feci. Quid enim utilius aut ſanctius eſſe poteſt, quàm hæc tam præclara per tot libros diffuſa, quaſi in apertiſſimo theatro, mandante præſertim beatiſſimo Gregorio ſic conſpicere, ut qui negocijs impediti, totum Gregorium legere non poſſint; ijs tamen totus appareat, uelut in breuiorem formam redactus, & tanquam in promptuario quodam expoſitus, & ſpecies ac uultus latens, in marmore, ſummo artificis opere pulcherrimè expreſſus? Iis adiunxi Antonij Puccij Cardinalis mei optimi & ſanctiſſimi uiri homilias quatuordecim, quas nuper, & nunc uobis iterum, ut & correctiores eſſent, & ad plures peruenirent edidi: & quod eas mihi moriens commendauit, quodq; exiſtimaui ipſum diui Gregorij, & diui Paterij librum, ad hoc uſque tempus ideo eſſe fortaſſe reſeruatum, ne ſolus exiret, ſed hunc religionis ſocium atque pietatis expectaret. Habetis à me quod potui, nec ut uos ſoli à me, ſed ut cæteri etiam habeant a uobis, qui quoties librum in manus acceperitis, & ex pulcherrimo ſanctiſſimoq; authore, aliquid pulcherrimum et ſanctiſſimum didiceritis, aliosq; docueritis, toties et uos diuo Paterio, & ipſi uobis gratias agent, Conſtantioq; Bentiuolo optimo ac ſumma pietate & liberaliſſimo uiro, & Rigaldo S. Marſallo Odeti Cardinalis Caſtilionei optimi atque doctiſſimi, ſacrarumq; literarum ſtudioſiſſimi, & liberaliſſimi uiri familiari, qui me, cum hæc in lucem emitterem, nec per me totum efficere poſſem, re ipſa factisq; liberaliſſime iuuerunt. Opto igitur ut ſicut Eccleſia Dei tantum debet diuo Gregorio Pontifici optimo atq; ſanctiſſimo, quod per eum tanta religione maieſtateq; aucta ſemper fuerit, ac tot etiam uires ac robur ſumpſerit, quantum paucis debeat: ita ex hoc etiam ipſo eidem debere quotidie magis incipiat. Valete. Cal. Feb. M. D. LIIII. Romæ.

IN NOMINE SANCTAE ET INDIVIDVAE TRINITATIS.

INCIPIT LIBER DE EXPOSITIONE NOVI AC VETERIS TESTAMENTI:

QVEM SANCTVS PATERIVS DE DIVERSIS LIBRIS BEATI GREGORII PAPAE VRBIS ROMAE SVMMO CVM STVDIO EXCERPERE CVRAVIT.

PROOEMIVM SANCTI PATERII VRBIS ROMAE.

DVM beatiſſimi, atque apoſtolici Gregorii Pontificis noſtri, veſtri quoq; addam nutritoris, dicta ſæpius lectione percurrerem, auidiusq́; mihi eis aſſiduum eſſe ipſa luculētiſſima verborum eius ſatisfactio ſuaderet: quiddam in eis reperi ſine comparatione potiſſimum. Dum igitur vnius ſancti viri, hoc eſt beati Iob hiſtoriam obſtruſis myſteriorum opacitatibus tectam, ſub triplici, id eſt typica, morali, atque hiſtorica ſtuduit expoſitione diſcutere, ac repulſo ignorantiæ nubilo, in aperto cunctis luce clarius ſerena patefactione monſtrare, p ene totam veteris, ac noui teſtamenti ſeriem rerum explanandarum neceſſitate eſt coactus exponere. Vbi enim occultæ nimis rei dilucidandæ neceſſitas imminebat, ne aut obſcurum quid apud audientium animos remaneret, aut ipſe non liquidiſſima ſatisfactione obſcuritatis, interna ad lucem videretur eiicere, non ſolum diſertiſſimis verborum aſſertionibus quod clauſum erat aperuit; ſed ita a ſe prolati quoque teſtimonii non intellectā, ſi ineſſet forſitan obſcuritas rei explanandæ, augeret potius, quam auferret caliginem, id teſtimonium ſtuduit addita expoſitionis explanatione differere. In quibusdam namque locis in expoſitione etiam teſtimonii, non ſolum verborum ſatisfactionem ſibi poſſe ſufficere iudicauit, niſi alterius iterum deducti ad medium teſtimonii euidenti interpretatione, latius edoceret. Actumq́; eſt, vt hac occaſione, ſicut præfatus ſum, veteris teſtāmenti tota pene ſeries occulta pateſceret: quæ diuini nutus adſpiratione reſerata, famis noſtræ eſuriem ſuperni pabuli copia ſatiaret. Huius ergo rei ardenti nimis deſiderio prouocatus, quædam de eisdem teſtimoniis cœperam ſub quadam breuitate de-

cerpere, aliqua vero negligendo tranſire. Quod dum fieret, ſicut con-
ſcientia mea mihi teſtis eſt, me nolente, atque hoc cautius prouidente,
ne a quoquam aliquo modo noſceretur, per quoſdam ad eiuſdem apo-
ſtolici notitiam Pontificis noſtri vſque peruenit. Qui me verbis mox
quibus beatitudo veſtra nouit ſuaſoriis, atque ad ſuperna trahentibus,
hortando cœpit accendere, quatinus hoc quod neglecte cœperam, ex-
plere ſtudioſius debuiſſem: ita vt & opus, & librum in quo teſtimo-
nium poſitum legeretur, vel ex qua re ortum eſſet, in tituli eius præno
tatione deſignarem. Cuius rei pondus, mearumq́ virium impoſſibilita-
tem penſans in ancipiti deprehenſus, ſicut nauta graui fluctuum procel-
la turbatus, ad orationum eius portum, pauens (fateor) fidensq́ confu-
gi: ſciens impoſſibile non fore, quod a tanto mihi præſule, vt res ad
multorum ædificationem profutura fieret, iuberetur. Moxq́ hoc im-
perantis ſuffragio prouocatus adſumens, quo valui ſtudio veteris, ac no
ui teſtamenti in vnum teſtimonia congeſta collegi. Et iam non ſolum
de beati Iob expoſitione, ſed nec de aliis eius opuſculis quicquã curaui,
ſicut prius facere cœperam, neglectum relinquere. Quæ dum diſperſe
ſicut quippe reperta fuerant, in ſchedis ſuis relata tranſcurrerem, viſum
mihi eſt, licet eſſet laboris immodici, vt vniuſcuiuſque rei teſtimonia,
iuxta quod in ſuis ex ordine ſunt ſita codicibus, per libros ſuos ordi-
nando componerem. Quatinus ſtudioſi lectoris deſiderium, ad diluci-
dandam ſibi quam velit obſcuritatem, inuento libri titulo quem requi-
rere nihil moræ, vel ad parum, aliquo modo præpediret. Hoc autem le
ctorem huius operis præ omnibus noſſe commoneo, vt quia quædam
teſtimonia diuerſis locis ſita reperi, & in quibuſdam etiam hiſtorica
expoſitione perducta, quæ prædictis modis expoſita comperi, ita &
ſeorſum ſequentia ſiquidem inuicem trãſlata compoſui: in quibuſdam
vero locis, quia ita ſatisfactionis norma poſcebat, hoc idem de eodem
teſtimonio retexui, quod dudum explanaſſe re legitur. Alicubi autem
quædam quæ de eo minus pridem dixerat, item repetita addens verba
ſuppleui: Quod ego de iam dictis excerpens, idem teſtimonium vbi
popoſcit locus inſerendum aptaui, quia res non erant, quæ ſeparatim
poni vtiliter poſſent, dum ex præcedentibus, quæ dicta iam fuerant,
ſubſequentibusq́ penderet, ſi propter nouitatem paruæ rei, rurſum di-
cta ponerentur, facerent etiam repetita faſtidium proculdubio. Ne er-
go expoſitionis, vnde hæc excerpta ſint, recurrens ordinem, plus in qui-
buſdam huius operis locis aliquid, quam in textu libri eſt poſitum mi
nuſue reperias cauſæ fecit ratio quam præmiſi. Perpendens autem,

quod ſi vtriuſque teſtamenti in vnum vellem teſtimonia redacta colligere, & voluminis normam excederet, & legentis deſiderium impediret, in tribus hoc voluminibus Domino eſt cooperante diſpoſitum: vt duo veteris, tertium noui dicta contineat. Quæ Beatitudini veſtræ, non temeritatis auſu, ſed amore veſtri prouocatus ſtudii, quod in inquiſitione diuini olim feruet eloquii, ſciens maxime in dictis prædicti Pontificis noſtri quanta noſcendi veſtræ ſit auiditas mentis, ex multis voluminibus pauca componens, ſtudui deſtinare, humili obſecrans prece qua valeo, vt dum vobis, vel quiſquis legerit, in hoc opere laboris mei cura placuerit, pro me ad Dominum interceſſores eſſe dignentur, quatinus hoc pondere corruptionis exuto, a meorum abſolutus inueniri merear vinculis peccatorum.

Vide in principio expoſitionis Pſalmorũ in margine.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI GENESEOS.

1 De creato cœlo, quod poſtmodũ vocauit firmamentũ. Gen.1. a
2 Item vnde ſupra.
3 Facta eſt lux, & paulo poſt.facta eſt veſpere. 1. 4
4 Protulit terra herbam virentem, & afferentem ſemen iuxta genus ſuum. 1. b
5 Item vnde ſupra.
6 Item vnde ſupra.
7 Faciamus hominem ad imaginẽ, & ſimilitudinẽ noſtram. 1. c
8 Requieuit Deus die ſeptimo. 2. a
9 Item vnde ſupra.
10 Iſtæ ſunt generationes cœli & terræ quando creatæ ſunt. 2. a
11 Quod quatuor fluminibus de paradiſo egredientibus terra rigatur. 2. q
12 Tulit dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret illum. 2. c
13 Quod ex latere Adam dormientis Eua proceſſit. 2. d
14 Cur præcepit vobis dominus Deus vt non comederetis de omni ligno paradiſi. 3. a
15 In quacunque die comedetis ex eo aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dii. 3. a
16 Vidit mulier quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrũ oculis, aſpectuq; delectabile. 3. b
17 De conſenſu Adæ in acceptione pomi. 3. b
18 Quod Adam poſt peccatum inobedientiæ pudenda contexit. 3. b
19 Cum audiſſet Adam vocem domini Dei ambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem. 3. b
20 Vocauit Adam, & dixit, vbi es. 3. b
21 Mulier quã dediſti ſociã mihi, dedit mihi de ligno, & comedi 3. c
22 Vnde ſupra.
23 Pectore, & ventre repes. 3. c
24 Inimicitias ponam inter te, & mulierem. 3. c
25 Maledicta terra in opere tuo. 3. c
26 Terra es, & in terram ibis. 3. d
27 Collocauit ante paradiſum veluti Cherubin, & flammeum gladium atque verſatilem. 3. d

28 Reſpexit dominus ad Abel, & ad munera eius, ad Cain autem, & ad munera eius non reſpexit. 4.a
29 In foribus peccatum tuum aderit. 4.a
30 Si recte offeras, recte autem non diuidas, peccaſti. 4.a
31 Quod Cain primum filium Enoch vocat, atque ex eius nomine ciuitatem, quam condidit, appellat. 4.c
32 Item vnde ſupra.
33 Videns Deus quod multa malitia hominum eſſet in terra, pœnituit eum quod hominem feciſſet. 6.a
34 De arca diluuii quod ampla in inferioribus, anguſta in ſuperioribus fuit. 6.b
35 Item vnde ſupra.
36 Senſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. 8.d
37 Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. 9.a
38 Arcum meum ponam in nubibus. 9.b
39 De Noe ebrietate. 9.c
40 Maledictus Chanaam puer, ſeruus erit fratrum ſuorum. 9.d
41 Venite deſcendamus, & confundamus ibi linguas eorum. 11.b
42 De Abraam quod cum ad occaſum ſolis ſacrificium offerret inſiſtentes aues expellit. 15.a
43 Quod Abraam tribus viſis angelis extra oſtium occurrit, Sarra vero poſt oſtium ſubſtitit. 18.a
44 De tribus viris Sodomam pergentibus. 18.b
45 Clamor Sodomorum, & Gomorreorum multiplicatus eſt. 18.c
46 Loquar ad dominum meum cum ſim puluis & cinis. 18.c
47 Vnde ſupra.
48 Vim faciebant Loth vehementiſſime.
49 Loth ardentem Sodomam fugiens, ſed tantum Segor veniens nequaquam mox montana conſcendit. 19.b
50 Dominus pluit ſuper Sodomam ſulfur & ignem. 19.b
51 De Abrææ coniuge in ſepulchro duplici ſepulta. 32. e
52 Pone manum tuam ſubter fœmur meum, vt adiurem te per Deum cœli. 24.a
53 Deprecatus eſt Iſaac dominum pro vxore ſua, eo quod eſſet ſterilis, qui exaudiuit eum. 25.d
54 Factus eſt Eſau vir gnarus venandi, & agricola. 25.d
55 De Eſau quod ob lenticulam vendidit primogenita. 25.d

56 De Iſaac qui apud alienigenam gentem puteos fodit. 26.c
57 Item vnde ſupra.
58 De benedictionibus Iacob,& Eſau. 27.d
59 De Iſaac quod caligantibus oculis filium neſciens benedicit. 27.d
60 Egreſſus Iſaac de Berſabee pergebat aram. 28.c
61 Item vnde ſupra.
62 De Lia,& Rachel. 29.d
63 De virgis Iacob in canalibus poſitis. 30.f
64 De Laban qui perſequens cum furore Iacob, ſua apud eum idola requirit. 31.d
65 De luctatione Iacob cum angelo. 32.f
66 Item vnde ſupra.
67 Vidi dominum facie ad faciem,& ſalua facta eſt anima mea. 32.g
68 Egreſſa eſt Dina vt videret mulieres regionis illius. 34.a
69 De talari tunica Ioſeph. 37.d
70 Ecce ſomniator noſter venit, venite occidamus eum. 37.d
71 Ecce dominus meus mihi omnibus traditis ignorat quod habet in domo ſua. 39.b
72 De Ioſeph, qui relicto in manu dominæ pallio fugit. 39.e
73 Intrauit Iacob in Aegyptum cum animabus. L X X. 46.c
74 Quod Aegyptii propter vrgentem famem ſeſe Pharaoni in famulos vendiderunt. 47.e
75 Iſachar aſinus fortis accubans inter terminos. 49.b
76 Fiet Dan coluber in via,ceraſtes in ſemita. 49.c
77 Item vnde ſupra.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI.

Incipit expoſitio ſuper libros Geneſis, Exodi, Leuitici, Numeri, Deut. Iudicum, ac Regum, & ſuper Pſalmos, & Salomonem.

1 De creato cœlo, quod poſtmodum vocauit firmamentum.
In expoſitione beati Iob lib. xxvii. *cap.* 25.

VIRTVTES Angelicæ, quæ in diuino amore fixæ perſtitere, lapſis ſuperbientibus angelis, hoc in munere retributionis accepere: vt nulla iam rubigine ſurripientis culpæ mordeantur, vt in contemplatione conditoris ſine fœlicitatis fine permaneant, & in hoc quod ſunt conditæ, æterna ſtabilitate perſubſiſtant. Quod bene apud Moyſen ipſa de mundi origine hiſtoriæ verba teſtantur, cum & prius factum cœlum dicitur, & hoc idem poſtmodum firmamentum vocatur: quia videlicet natura angelica, & prius ſubtilis eſt in ſuperioribus condita, & poſt ne vnquam potuiſſet cadere mirabilius confirmata.

Post malorum angelorum lapsū uocauit cœlum firmamentū

2 In comment. Ezechielis.

TAles creati ſunt angeli, vt ſi vellent in beatitudinis luce perſiſterent, ſi autem nollent, etiam labi potuiſſent: vnde & Sathan cum ſequacibus legionibus cecidit, ſed poſt eius lapſum ita confirmati ſunt angeli qui perſtitere, vt cadere omnino non poſſent. Quod bene in ipſo exordio Geneſeos libri ex hiſtorica deſcriptione ſignatum eſt. Quia creauit Deus cœlum, & terram quos poſtmodum vocauit firmamentum. Cœli ergo fuere ii, qui prius bene ſunt conditi, ſed poſtmodum firmamentum appellati ſunt, quia ne omnino iam caderent virtutem incommutabilitatis accepere.

3 De electorum tentationibus. *In expoſitione beati Iob lib.* viii. *cap.* 10.

FActa eſt lux, & paulo poſt factum eſt veſpere. Nequaquam ſic in hac vita per exercitationem iuſtitiæ peccatum deſeritur, vt in eadem iuſtitia inconcuſſe maneatur: quia & ſi iam a cordis habitaculo culpam rectitudo eliminat, ipſa tamen culpa quæ repellitur cogitationis noſtræ foribus aſſidens, vt ſibi aperiatur, pulſat. Quod Moyſes ſpiritualiter innuit, cum facta corporaliter temporum momenta narrauit. Facta eſt lux, atque paulo poſt ſubiiciens, factum eſt veſpere. Creator quippe omnium humanæ culpæ præſcius tunc expreſſit in tempore, quod nunc verſatur in mente. Lux quippe ad veſperam ducitur,

quia nimirum lumen rectitudinis vmbra ſequitur tentationis. ſed quia electorum lux tentatione non extinguitur, nequaquam nox, ſed veſpere facta perhibetur, quia tentatio ſæpe in corde rectorum lumen iuſtitiæ abſcondit, ſed non interimit, quaſi ad pallorem trepidationis pertrahit, ſed funditus non extinguit.

4 De virtutibus Eccleſiæ. *In expoſitione beati Iob. lib. xix. cap. 15.*

PRotulit terra herbam virentem, & afferentem ſemen iuxta genus ſuum, lignumque faciens fructum, & habens vnumquodque ſementem ſecundum ſpeciem ſuam. Hoc quod teſtatur hiſtoria, ſic eſt veraciter factum, vt ſignificaret aliquid veraciter faciendum. Per terram quippe figuratur Eccleſia, quæ & verbi nos pabulo reficit, & patrocinii vmbraculo cuſtodit, quæ & loquendo paſcit, & opitulando protegit, vt non ſolum herbam refectionis proferat, ſed etiam cum fructu operis arborem protectionis adhibeat.

5 De dilectione proximi. *In expoſitione beati Iob lib. vi. cap. 32.*

LIgnumque faciens fructum. Lignum ſecundum ſuam ſpeciem ſemen producit, cum mens noſtra ex ſui conſideratione ſe in alium colligit, vt recti operis germen pariat: hinc quidam ſapiens dixit. Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: hinc in euangelio Dominus dicit. Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. ac ſi aperte diceret. Speciem veſtram in alterutrum reſpicite, atque ex vobiſmetipſis agnoſcite, quid vos oporteat aliis exhibere.

6 De Eccleſiæ operationibus. *In expoſ. beati Iob. lib. xxix. cap. 18.*

PRotulit terra herbam virentem. Quid hoc loco per herbam, niſi bona operatio ponitur. licet in conditione mundi ita hiſtorice factum teneamus, terram tamen Eccleſiam figuraſſe non inconuenienter accipimus, quæ in eo germinauit herbam virentem, in quo ad verbum Dei fœcunda miſericordiæ opera protulit.

7 De conditione primi hominis. *In expoſitione beati Iob lib. ix. cap. 36*

FAciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Licet per coæternum patris verbum cuncta creata ſint, in ipſa tamen relatione creationis oſtenditur quantum cunctis animalibus, quantum rebus vel cœleſtibus, ſed tamen inſenſibilibus homo præfertur. Cuncta quippe cum faceret, dixit, & facta ſunt: cum vero facere hominem decernit hoc quam reuerenter penſandum eſt, præmittit, dicens Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Neque enim de eo ſicut de rebus cæteris ſcriptum eſt, fiat, & factum eſt: neque vt aquatilia vel volatilia, ſic contra hominem protulit, ſed prius quam fieret, faciamus

dicitur

dicitur, vt videlicet quia rationalis creatura cōdebatur, quaſi cū conſilio facta videretur, quaſi per ſtudium de terra plaſmatur, & inſpiratione cōditoris in virtute ſpiritus vitalis erigitur, vt ſcilicet nō per iuſſionis vocem, ſed per dignitatē operationis exiſteret, qui ad conditoris imaginē (fiebat.

8 De perfectione ſeptenarii numeri. *In expoſ. beati Iob lib.* i.

Requieuit Deus die ſeptimo ab omni opere quod patrarat. Quid in ſeptenario numero, niſi ſumma perfectionis accipitur? Vt.n. humanæ rationis cauſas de ſeptenario numero taceamus, quæ aſſerunt, quod idcirco perfectus ſit, quia conſtat ex primo qui diuidi poteſt ex primo qui diuidi non poteſt. Certiſſime ſcimus quod ſeptenarium numerum ſcriptura ſacra pro perfectione ponere conſueuit, vnde & ſeptimo die Dominum requieuiſſe ab operibus aſſerit. Hinc eſt enim quod ſeptimus dies in requiem hominibus ideſt in ſabbatum datus eſt. hinc eſt quod iubileus annus in quo plena requies exprimitur ſeptem hebdomatibus conſummatur, qui monade addita noſtræ actionis ſumma impletur: hinc eſt.n. quod perfectione ſeptiformis gratiæ implendi duodecim ſunt apoſtoli electi. A ſeptenario itaq; numero in duodenarium ſurgitur: nam ſeptenarius ſuis in ſe partibus multiplicatus, ad duodenarium tendit, ſiue.n. quatuor per tria, ſiue tria per quatuor ducantur, ſeptem in duodecim vertuntur. Vnde & ſancti apoſtoli quia trinitatem in quatuor partibus mundi prædicare mittebantur, duodecim ſunt electi, vt etiam numero perfectionem oſtenderent, quam vita, & voce prædicarent.

9 Item vnde ſupra.

Septenario numero, perfectio æternitatis innuitur, cùm dies ſeptimus in requiem Domini ſanctificatus vocatur: Cui iam non veſpera dicitur, quia internæ beatitudinis requies nullo termino coarctatur.

10 In expoſitione beati Iob lib. xxxi.

Quærendum nobis eſt quomodo Deus ſimul cuncta cōdidit, dū iſdem Moyſes ſex dierum mutatione variante diſtincte creata deſcribit, quod tamen citius agnoſcimus ſi ipſas cauſas originum ſubtiliter indagamus. Rerum quippe ſubſtātia ſimul creata eſt, ſed ſimul per ſpecies formata non eſt: & quod ſimul extitit per ſubſtantiam materiæ nō ſimul apparuit per ſpeciē formæ. cum.n. ſimul factum cœlū terramq; deſcribitur ſimul ſpiritualia, atq; corporalia ſimul quicquid de cœlo oritur ſimul factū quicquid de terra produntur, indicatur. Sol quippe, luna, & ſydera quarto die facta in cœlo perhibentur, ſed quod quarto die proceſſit in ſpeciem primo die in cœli ſubſtātia extitit per conditionē; primo die creata terra dicitur, tertio arbuſta cōdita, & cuncta terræ virentia deſcri

buntur, ſed hoc quod die tertio ſe in ſpeciem protulit, nimirum primo, in ipſa die qua ortum eſt, terræ ſubſtantia conditum fuit. Hinc eſt, quod Moyſes & diſtincte per dies ſingulos condita omnia retulit, & tamen ſimul omnia creata ſubiunxit, dicens. Iſtæ generationes cœli, & terræ quando creatæ ſunt in die quo fecit Dominus cœlum, & terram, & omne virgultum agri, ante quam oriretur in terra omnemque herbam regionis. Qui enim diuerſis diebus creatum cœlum, & terram, virgultum, herbamque narrauerat, nunc vno die facta manifeſtat, vt liquido oſtenderet quod creatura omnis ſimul per ſubſtantiam extitit, quamuis non ſimul per ſpeciem proceſſit. hinc illic quoque ſcriptum eſt. Creauit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum, maſculum, & fœminam fecit eos. nec dum enim facta Eua deſcribitur, etiam homo maſculus, & fœmina perhibetur. ſed quia ex Adæ latere erat proculdubio fœmina proceſſura, in illo iam computatur per ſubſtātiam, a quo producenda fuerat per formam. Conſiderare tamen hæc & in minimis poſſumus, vt ex minimis maiora penſemus, herba namque cum creatur, nec dum in illa fructus, nec dum fructus ſui ſemen oſtenditur. Ineſt vero ei etiam cum non apparet fructus, & ſemen, quia nimirum ſimul ſunt in radicis ſubſtantia, quæ non ſimul prodeunt per temporis incrementa.

11 De quatuor virtutibus, & quod quatuor fluminibus de paradiſo egredientibus terra rigatur. *In expoſitione beati Iob lib. ii.*

Solidum mentis noſtræ ædificium prudentia, temperantia, fortitudo, iuſtitia continet, quia in his quatuor virtutibus tota bona operis ſtructura conſurgit. Quatuor ergo paradiſi flumina terram irrigant, quia dum his quatuor virtutibus conſunditur, ab omni deſideriorum carnalium æſtu temperatur.

12 De ſeruanda cuſtodia boni operis. *In expoſitione beati Iob lib. xxix.*

Tulit dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis vt operaretur, & cuſtodiret illum. Penſandum magnopere eſt, quia bona prodeſſe nequeunt, ſi mala quæ ſubripiunt non cauentur. perit omne quod agitur, ſi non ſolicite in humilitate cuſtoditur. vnde bene quoque de ipſo primo parente dicitur. Poſuit eum dominus in paradiſo voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret: operatur quippe qui agit bonum quod præcipitur, ſed quod operatus fuerit non cuſtodit, cui hoc ſubripit quod prohibetur. vnde magnopere oportet & bona ſemper agere, et ab ipſis nos bonis operibus caute in cogitatione cuſtodire: nam ſi mentem eleuant bona non ſunt, quia nō auctori militant, ſed elationi.

De qua re non inordinate agimus, ſi ex libris, licet non canonicis, ſed tamen ad ædificationem eccleſiæ additis teſtimonium proferamus. Eleazar namque in prælio elephantum feriens ſtrauit, ſed ſub ipſo quem extinxit occubuit. Quos ergo iſte ſignificat quem ſua victoria oppreſſit, niſi eos qui vitia ſuperant? ſed ſub ipſa quæ ſubiiciunt, ſuperbiendo ſuccumbunt: quaſi enim ſub hoſte quem proſternit, moritur, qui de culpa quam ſuperat, eleuatur.

13 De vacatione mentis. *In expoſitione beati Iob lib. xxxi.*

Ex latere Adam dormientis Eua proceſſit. Sciendum eſt, quia nequaquam culmen contemplationis attingimus, ſi non ab exterioris curæ oppreſſione ceſſemus, nequaquam nosmetipſos intuemur vt ſciamus aliud in nobis eſſe rationale, quod regit, aliud animale, quod regitur, niſi ad ſecretum ſilentium recurrentes, ab omni exterius perturbatione ſopiamur. Quod ſilentium noſtrum bene Adam dormiens figurauit, de cuius mox latere mulier proceſſit, quia quiſquis ad interiora intelligenda rapitur, a rebus viſibilibus oculos claudit, & tunc in ſe ipſo vel quæ præeſſe viriliter debeant, vel quæ ſubeſſe poſſent infirma diſtinguit, vt aliud in ipſo ſit quod regere valeat tanquam vir, aliud tanquam fœmina quod regatur.

14 De cauendis inimici tentationibus. *In expoſitione beati Iob lib. xxxiii.*

Cur præcepit vobis Deus, vt non comederitis de omni ligno paradiſi? Callidus humani generis inimicus quod in paradiſo egit, hoc quotidie agere non deſiſtit: verba quippe Dei de cordibus hominum molitur euellere, atque in eis ficta promiſſionis ſuæ blandimenta radicare, quotidie id quod Deus minatur leuigat, & ad hoc tradendum quod falſo promittit, mutat: falſo enim pollicetur temporalia, vt mentibus hominum ea ſupplicia leuiget, quæ Deus minatur æterna. nam cum præſentis vitæ gloriam ſpondet, quid aliud dicit quam, guſtate, & eritis ſicut dii? ac ſi aperte dicat, temporalem concupiſcentiam tangite, & in hoc mundo ſublimes apparete. & cum timorem diuinæ ſententiæ amouere conatur, quid aliud loquitur, quam id quod primis hominibus dixit. Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni ligno paradiſi? ſed quia diuino munere redemptus homo iuſtitiam recepit, quam dudum conditus amiſit, robuſtior ſe iam contra blandimenta callidæ perſuaſionis exercet, quia experimento didicit, quantum obediens eſſe debeat præcepto, & quem tunc culpa duxit ad pœnam, nunc pœna ſua reſtringitur a culpa, vt tanto magis delinquere metuat, quanto cogente ſupplicio, & ipſe iam quod perpetrauit, accuſat.

15 De diei perditione. *In expoſitione beati Iob lib. iiii.*

In quocunque die comederitis ex eo aperientur oculi veſtri, ſicut dii eritis. Dies itaque eſt illata promiſſio meliorum, ſed nox eſt exhibita ipſa experientia calamitatum. Antiquus hoſtis dies eſt per naturam bene conditus, ſed nox eſt per meritum ad tenebras dilapſus: dies eſt cum pollicendo bona, humanis aſpectibus lucis ſe angelum ſimulat, Paulo atteſtante, qui ait. Ipſe enim Sathanas transfigurat ſe in angelum lucis, ſed nox eſt cum mentes conſentietium erroris tenebras obſcurat.

16 In codice homil. ſup. euan. pars i. homilia. vii.

Antiquus hoſtis contra primum hominem parentem noſtrum in tribus ſe tentationibus erexit: quia hunc, videlicet gula, vana gloria, & auaritia tentauit, ſed tentando ſuperauit, quia ſibi eum per conſenſum ſubdidit. Ex gula quippe tentauit, cum cibum ligni vetiti oſtendit, atque ad comedendum ſuaſit. ex vana gloria tentauit eum cum diceret, eritis ſicut dii. ex prouectu auaritiæ tentauit, cum diceret, ſcientes bonum, & malum: auaritia enim non ſolum pecuniæ eſt. ſed etiam altitudinis: recte enim auaritia dicitur, cum ſuper modum ſublimitas ambitur. Si enim non ad auaritiam honoris ambitio pertineret, nequaquam Paulus de vnigenito filio diceret. Non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo. In hoc ergo diabolus parentem noſtrum ad ſuperbiam traxit, quando eum ad auaritiam ſublimitatis excitauit. Sed quibus modis primum hominem ſtrauit, eiſdem modis ſecundo homini tentando ſuccubuit. Per gulam tentauit qui dixit. Dic vt lapides iſti panes fiant. per vanam gloriam tentauit, cum dixit. Si filius Dei es mitte te deorſum. per ſublimitatis auaritiam tentauit, cum regna omnia mundi oſtendit, dicens. Hæc tibi omnia dabo, ſi procidens adoraueris me. Sed eis modis a ſecundo homine victus eſt, quibus primum hominem ſe viciſſe gloriabatur, vt a noſtris cordibus ipſo aditu captus exeat, quo nos aditu intromiſſus tenebat.

17 De reſtringenda viſus cõcupiſcentia. *In expoſitione beati Iob lib. xxi.*

Vidit mulier quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuq́ delectabile. Ne quædam lubrica in cogitatione verſemus, prouidendum nobis eſt, quia intueri non debet quod non licet concupiſci: vt enim munda mens in cogitatione ſeruetur a laſciuia voluptatis ſuæ deprimendi ſunt oculi, quaſi quidam raptores ad culpam. Neque enim Eua lignum vetitum contigiſſet, niſi hoc prius incauta reſpexiſſet. Hinc ergo penſandum eſt, quanto debemus moderamine erga illicita viſum reſtringere nos, qui mortaliter viui-

mus, ſi & mater viuentium per oculos ad mortem venit. Hinc etiam ſub Iudææ voce, quæ exteriora videndo concupiſcens, bona interiora perdiderat, propheta dicit. Oculus meus deprædatus eſt animam meam: concupiſcens enim viſibilia, inuiſibiles virtutes amiſit. Quæ ergo interiorem fructum per exteriorem viſum perdidit, per oculum corporis pertulit prædam cordis. Vnde nobis ad cuſtodiendam cordis mundiciam, exteriorum quoque ſenſuum diſciplina ſeruanda eſt: nam quantalibet virtute mens polleat, quantalibet grauitate vigeat, carnales tamen ſenſus puerile quiddam exterius perſtrepunt, & niſi interioris grauitatis pondere, & quaſi iuuenili quodam vigore refrenentur, ad fluxa quæque, & leuia mentem eneruem trahunt.

18 De vitandis vitiorum incentiuis, & de conſenſu Adæ in acceptione pomi a muliere. *In codice regulæ paſtoralis tit. lib.* iii.

In primo parente didicimus, quia tribus modis omnis culpæ nequiciam perpetramus, ſuggeſtione ſcilicet, delectatione, conſenſu. Primum itaque per hoſtem, ſecundum vero per carnem, tertium per ſpiritum perpetratur. Inſidiator enim praua ſuggerit, caro ſe delectationi ſubiecit, atque ad extremum ſpiritus victus delectatione conſentit: vnde & ſerpens praua ſuggeſſit, Eua autem quaſi caro ſe delectationi ſubdidit, Adam vero velut ſpiritus, ſuggeſtione, delectatione ſuperatus adſenſit. Suggeſtione itaque peccatum agnoſcimus, delectatione vincimur, conſenſu etiam ligamur: vnde exclamandum nobis cum apoſtolo eſt. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? & audiamus ſubſequentem nos conſolationem. Gratia Dei per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum.

19 De ſeruanda mentis cuſtodia. *In expoſitione beati Iob lib.* xxvi.

Adam poſt peccatum inobedientiæ mox pudenda contexit. Per humilitatis cuſtodiam ſeruanda ſemper eſt munditia caſtitatis: ſi enim pie ſpiritus ſub domino premitur, caro illicite contra ſpiritum non leuatur. Habet quippe ſpiritus commiſſum ſibi dominium carnis, ſi tamen ſuo domino recognoſcit iura legitimæ ſeruitutis, nam ſi autorem ſuum ſuperbiendo contemnit, iure & in ſubiecta carne prælium ſuſcipit: vnde & ille primus homo inobediens, mox vt ſuperbiendo peccauit, pudenda contexit, quia enim contumeliam ſpiritus domino intulit, mox contumeliam carnis inuenit. Et qui auctori ſuo eſſe ſubditus noluit, ius carnis ſubditæ, quam regebat, amiſit, vt ſeipſum videlicet inobedientiæ ſuæ confuſio redundaret, & ſuperatus diſceret quod elatus amiſit.

20 De modo diuini colloquii. *In expoſitione beati Iob lib.xxviii.*

CVM audiſſet Adam vocem domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem, abſcondit ſe inter ligna paradiſi. Nonnunquam per angelos verbis ſimul,& rebus loquitur Deus, cum quibuſdam moti bus inſinuat hoc quod ſermonibus narrat. Neque enim Adam poſt culpam in diuinitatis ſubſtantia videre Dominum potuit, ſed increpationis verba per angelum audiuit: de quo ſcriptum eſt. Cum audiſſet vocem domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem, abſcondit ſe inter ligna paradiſi. Quid eſt enim quod poſt peccatum hominis in paradiſo Dominus non iam ſtat, ſed deambulat? niſi quod irruente culpa, ſe a corde hominis motum demonſtrat? quid eſt quod ad auram poſt meridiem? niſi quod lux feruentior veritatis abſceſſerat, & peccatricem animam culpæ ſuæ frigora conſtringebant? ad auram namque poſt meridiem primus homo poſt culpam abſconſus inuenitur. Quia enim meridianum caritatis calorem perdiderat, iam ſub peccati vmbra, quaſi ſub frigore auræ torpebat; ſicut de eodem peccante homine ſcriptum eſt, quia ſecutus eſt vmbram, calorem enim caritatis fugiens, veritatis ſolem homo deſeruit, & ſub vmbra ſe interni frigoris abſcondit, vnde & voce eiuſdem veritatis dicitur: abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum. Increpauit ergo Adam deambulans, vt cæcis mentibus nequiciam ſuam non ſolum ſermonibus, ſed etiam rebus aperiret: quatinus peccator homo & per verba quod fecerat audiret, & per deambulationem amiſſo æternitatis ſtatu, mutabilitatis ſuæ inconſtantiam cerneret, & per auram feruore caritatis expulſo torporem ſuum animaduerteret, & per declinationẽ ſolis cognoſceret quod ad tenebras propinquaret.

21 De delinquentium reprobatione. *In expoſitione beati Iob lib.i.*

VOcauit dominus Deus Adam,& dixit ei, vbi es? Quid eſt quod Dominus Adam poſt lapſum requirit vbi es? Nunquidnam diuina potentia neſciebat poſt culpam, ſeruus ad quæ latibula fugerat? ſed quia vidit in culpa lapſum, iam ſub peccato velut ab oculis veritatis abſconditum, quia tenebras erroris eius non approbat, quaſi vbi ſit peccator ignorat, eumq; & vocat, & requirit, dicens. Adam vbi es? per hoc quod vocat, ſignum dat, quia ad pœnitentiam te vocat: per hoc quod requirit aperte inſinuat, quia peccatores iure damnandos, ignorat. -t. reprobat

22 De vitanda peccati excuſatione. *In expoſitione beati Iob lib iiii.*

MVlier quam dediſti ſociam mihi, dedit mihi,& comedi. Scilicet exceſſus ſui vitium in auctorem latenter retorquens, ac ſi diceret: tu oc-

caſionem delinquendi præbuiſti, qui mulierem dediſti? Quatuor modis peccatum perpetratur in corde: quatuor conſummatur in opere: in corde namque ſuggeſtione, delectatione, conſenſu, & defenſionis audacia perpetratur. Fit enim ſuggeſtio per aduerſarium, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum, defenſionis audacia per elationem. Culpa enim quæ terrere mentem debuit, extollit, & deiiciendo eleuat, ſed grauius eleuando ſupplantat. vnde & illam primi hominis rectitudinem, antiquus hoſtis quatuor his ictibus fregit. nam ſerpens ſuaſit, Eua delectata eſt, Adam conſenſit, qui etiam requiſitus confiteri culpam per audaciam noluit. Hoc vero in humano genere cotidie agitur, quod actum in primo parente noſtri generis non ignoratur. Serpens ſuaſit, quia occultus hoſtis mala cordibus hominum latenter ſuggerit. Eua delectatata eſt, quia carnalis ſenſus ad verba ſerpentis mox ſe delectationi ſubſternit. aſſenſum vero Adam mulieri præpoſitus præbuit, quia dum caro in delectationem rapitur, etiam a ſua rectitudine ſpiritus infirmatus inclinatur. & requiſitus Adam confiteri culpam noluit: quia videlicet ſpiritus quo peccando a veritate diſiungitur, eo in ruinæ ſuæ audaciam nequius obduratur. Per timorem quidem Adam ſemetipſum abſconſurus fugerat, ſed tamen requiſitus innotuit, quantum etiam timens tumebat: cum enim ex peccato præſens pœna metuitur, & amiſſa Dei facies nō amatur, timor ex tumore eſt, non ex humilitate: ſuperbit quippe, qui peccatum, ſi liceat non puniri, non deſerit. Eiſdem etiam quatuor modis peccatum conſummatur in opere: prius namque latens culpa agitur, poſtmodum vero etiam ante oculos hominum ſine confuſione reatus aperitur, dehinc & in conſuetudinem ducitur, ad extremum quoque vel falſæ ſpei ſeductionibus, vel obſtinatione miſeræ deſperationis enutritur.

23 Item vnde ſupra. *In expoſitione beati Iob lib.* xxii.

Veræ humilitatis teſtimonia ſunt, & iniquitatem ſuam quemque cognoſcere, & cognitam vocem confeſſionis aperire: at contra vſitatum humani generis vitium eſt, & labendo peccatum committere, & commiſſum negando defendere, & conuictum defendendo multiplicare. Ex illo quippe lapſu primi hominis hæc augmenta nequiciæ ducimus, ex quo ipſam radicem traximus culpæ. Sic namque ille dum lignum vetitum contigiſſet, abſcondit ſe a facie Domini inter ligna paradiſi: in qua abſconſione, ſcilicet quia Deum latere non poterat, non latendi effectus deſcribitur, ſed affectus notatur, quod cum argueretur a Domino, quod de ligno vetito contigiſſet, illico reſpon-

dit. Mulier quam dediſti mihi ſociam ipſa mihi dedit de ligno, & comedi. Ipſa quoque mulier inquiſita reſpondit. Serpens decepit me, & comedi. Ad hoc quippe requiſiti fuerant, vt peccatum quod transgrediendo commiſerant, confitendo delerent: vnde & ſerpens ille perſuaſor qui non erat reuocandus ad veniam, non eſt de culpa requiſitus. Interrogatus itaque homo eſt vbi eſſet, vt perpetratam culpam reſpiceret, & confitendo cognoſceret, quam longe a conditoris ſui facie abeſſet, ſed adhibere ſibimet vtrique defenſionis ſolatia, quam confeſſionis elegerunt: cumque excuſare peccatum voluit vir per mulierem, mulier per ſerpentem auxerunt culpam, quam tueri conati ſunt. oblique Adam dominum tangens quod ipſe peccati eius auctor exciterit, qui mulierem fecit: Eua culpam ad dominum referens, qui ſerpentem in paradiſo poſuit. Qui enim ore diaboli fallentis audierant, eritis ſicut dii, quia eſſe ſimiles in diuinitate nequiuerunt, ad erroris ſui cumulum Dominum ſibi facere ſimilem in culpa conati ſunt: ſic ergo reatum ſuum, dum defendere moliuntur, addiderunt, vt culpa eorum atrocior diſcuſſa fieret, quam fuerat perpetrata. Vnde nunc quoque humani generis rami ex hac adhuc radice amaritudinem trahunt, & cum de vitio ſuo quiſque arguitur, ſub defenſionum verba quaſi ſub quædam ſe arborum folia abſcondit, & velut ad quædam excuſationis ſuæ opaca ſecreta faciem conditoris fugit, dum non vult cognoſci quod fecit: in qua videlicet occultatione non ſe domino, ſed dominum abſcondit ſibi: agit quippe ne omnia videntem videat, non autem ne ipſe videatur. Quo contra cuique peccatori iam exordium illuminationis eſt humilitas confeſſionis, quia ſibimetipſi iam parcere renuit, qui malum non erubeſcit, confiteri quod fecit, & qui defendendo accuſare potuit, accuſando ſe celerrime defendit. Vnde & mortuo Lazaro qui mole magna premebatur, nequaquam dicitur reuiuiſce, ſed veni foras. Ex qua ſcilicet reſurrectione, quæ geſta in illius eſt corpore, ſignatur qualiter nos reſuſcitemur in corde, cum videlicet mortuo dicitur, veni foras, vt nimirum homo in peccato ſuo mortuus, & mole malæ conſuetudinis iam ſepultus, quia intra conſcientiam ſuam abſconſus iacet per nequiciam, a ſe ipſo foras exeat per confeſſionem. Mortuo enim veni foras dicitur, vt ab excuſatione atque occultatione peccati, ad excuſationem ſuam ore proprio exire prouocetur: vnde Dauid propheta ab illa tanti morte facinoris reuiuiſcens, ad vocem Domini quaſi foras exiit, dum per Nathan correptus, quod fecerat accuſauit.

24 De virulentis callidi perſuaſoris operationibus.

In expoſitione beati Iob lib. xxi.

Pectore, & ventre repes. Malum luxuriæ aut cogitatione perpetratur, aut opere. Callidus namque aduerſarius hoſtis noſter cum ab effectu operis expellitur, ſecreta polluere cogitationibus mollitur: vnde & ſerpenti a domino dicitur. pectore, & ventre repes, ſerpens videlicet ventre repit. quando hoſtis lubricus per humana membra ſibimet ſubdita vſque ad expletionem operis luxuriam exercet. Serpens autem repit pectore, quando eos, quos in opere luxuriæ non valet pertrahere, polluit in cogitatione. Alius itaque luxuriam iam perpetrat actione, huic ſerpens repit ex ventre: alius autem perpetrandam verſat in mente, huic ſerpens repit ex pectore. ſed quia per cogitationem ad opera explenda peruenitur, recte ſerpens prius pectore, & poſtmodum repere ventre deſcribitur.

25 De præcauendis inimici ſuggeſtionibus. *In expoſitione beati Iob lib.* i.

Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius, ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius. Caput ſerpentis conterere, eſt initium ſuggeſtionis eius aſpicere, & manu ſollicitæ conſiderationis a cordis aditu funditus extirpare: qui tamen cum ab initio deprehenditur, percutere calcaneum mollitur, quia & ſi ſuggeſtione prima intentionem non percutit, decipere in finem tendit. ſi autem ſemel cor in intentione corrumpitur, ſequentis actionis medietas, & terminus ab hoſte callido ſecure poſſidetur: quoniam totam ſibi arborem fructus ferre conſpicit, quam veneni dente in radice vitiauit.

26 De maledicti diſtinctione. *In expoſitione beati Iob lib,* iiii.

Maledicta terra in opere tuo. Cum maledictionis iaculum diuina vox graui inſtruat vltione plectendum, ita vt regni quoque cœleſtis aditum claudat, quid eſt quod nunc peccanti homini in terræ maledictione diuina voce hoc quod homo facere prohibetur infertur. ſed ſciendum eſt quod ſcriptura ſacra duobus modis maledictum memorat: aliud videlicet quod approbat, aliud quod damnat. aliter enim maledictum profertur iudicio iuſtitiæ, aliter liuore vindictæ: maledictum quippe iudicio iuſtitiæ, ipſo primo homine peccante prolatum eſt cum audiuit, maledicta terra in opere tuo. maledictum iuſtitiæ iudicio profertur, cum ad Abraam dicitur. maledicam maledicentibus tibi. Rurſum quia maledictum non iudicio iuſtitiæ, ſed liuore vindictæ promittitur, voce Pauli prædicantis amonemur, qui ait. Benedicite, & no-

lite maledicere. & rurſus veritas dicit. Neque maledici regnum Dei poſſidebunt. Deus ergo maledicere dicitur, & tamen maledicere homo prohibetur, quia quod homo agit malitia vindictæ, Deus non facit niſi examine, & virtute iuſtitiæ: nam & ſancti viri cum maledictionis ſententiam proferunt, non ad hanc ex voto vltionis, ſed ex iuſtitiæ examine erumpunt. Intus enim ſubtile Dei iudicium aſpiciunt, & mala foras exurgentia, quia maledicto debeant feriri, cognoſcunt, & eo in maledicto non peccant, quo ab interno iudicio non diſcordant. hinc eſt quod Petrus in offerentem ſibi pecunias Simonem, ſententiam maledictionis intorſit, dicens. Pecunia tua tecum ſit in perditione. qui enim non ait, eſt, ſed ſit, non indicatiuo, ſed optatiuo modo ſe hæc dixiſſe ſignauit. hinc Helias duobus quinquagenariis ad ſe venientibus dixit. Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cœlo, & conſumat vos. Quorum vtrunque ſententia quanta ſeueritatis ratione conualuit, terminus cauſæ monſtrauit: nam & Simon æterna perditione interiit, & duos quinquagenarios deſuper veniens flamma conſumpſit. Virtus ergo ſubſequens teſtificatur, qua mente maledictionis ſententia promitur. cum enim & maledicentis innocentia permanet, & tamen eum qui maledicitur uſque ad interitum maledictio abſorbet, ex fine vtriuſque partis colligitur, quia ab vno, & intimo iudice in reum ſententia ſumpta iaculatur.

27 De immortalitate primi hominis, eiuſdemq; lapſu.

In expoſ. beati Iob lib. xv. & item lib. xi.

TErra es, & in terram ibis. Primus homo ita conditus fuit, vt manente illo decederent tempora, ne cum temporibus ipſe tranſiret. Stabat enim momentis decurrentibus, quia nequaquam ad vitæ terminum per dierum incrementa tendebat: ſtabat tanto robuſtius, quanto ſemper ſtanti arctius inhærebat: at vbi vetitum contigit, mox offenſo creatore cœpit ire cum tempore, vnde & ei dictum eſt. Terra es, & in terram ibis. Statu videlicet immortalitatis amiſſo, curſus eum mortalitatis abſorbuit: & dum iuuentute ad ſenium, ſenio traheretur ad mortem, tranſeundo didicit, ſtando quid fuit. Cuius nos quia de propagine naſcimur, radicis amaritudinem, quaſi in virgulto retinemus: nam quia ex illo originem ducimus, eius curſum naſcendo ſortimur, vt eo ipſo quotidiano momento, quo viuimus, inceſſanter a vita tranſeamus, & viuendi nobis ſpacium vnde creſcere creditur, inde decreſcat: quia dum infantia ad pueritiam, pueritia ad adoleſcentiam, adoleſcentia ad iuuentutem, iuuentus ad ſenectutem, ſenectus tranſit

moꝛtem, in curſu vitæ præſentis, ipſis ſuis augmentis ad detrimenta impellitur, & idem ſemper deficit, vnde ſe proficere in ſpatium vitæ credit. Fixum etenim ſtatum hic habere non poſſumus, vbi tranſituri venimus: atque hoc ipſum noſtrum viuere, quotidie a vita tranſire eſt. quem videlicet lapſum primus homo ante culpam habere non potuit, quia tempora eo ſtante tranſibant: ſed poſtquam deliquit in quodam ſe quaſi lubrico temporalitatis poſuit, & quia cibum comedit vetitum, ſtatus ſui protinus inuenit defectum.

28 De reparatione paradiſi per mediatoris aduentum.

In expoſitione beati Iob lib. xii.

Collocauit ante paradiſum voluptatis Cherubin, & flammeum gladium atque verſatilem: quia ante aduentum mediatoris Dei, & hominis, omnis homo quamuis mundæ probatæq; vitæ fuerit, ad inferni clauſtra deſcendit, dubium non eſt: quoniam homo qui per ſe cecidit, per ſe ad paradiſi requiem redire non potuit, niſi veniret ille, qui ſuæ incarnationis myſterio, eiuſdem nobis paradiſi iter aperiret. vnde & poſt culpam hominis ad paradiſi aditum romphea flammea poſita eſſe memoratur, quæ & verſatilis dicitur, pro eo quod quandoq; veniret tempus vt etiam remoueri potuiſſet.

29 De exhibenda cordis munditia. *In expoſitione beati Iob lib. xii.*

Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, ad Cain vero, & ad munera eius non reſpexit. Ab omnipotente Deo munus ex manu non accipitur, quod corde obligato in malitia profertur: mundari etenim debet prius animus, qui munus offerre vult Deo, quia omne quod datur Deo ex dantis mente penſatur. Cuncta itaque malitiæ macula ab interiori noſtro homine cogitationis immutatione tergenda eſt, quia iram iudicis placare neſcit oblatio, niſi ex munditia placeat offerentis: vnde ſcriptum eſt. Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera illius non reſpexit. Neque etenim ſacrum eloquium dicit, reſpexit ad munera Abel, & ad Cain munera non reſpexit, ſed prius ait. quia reſpexit ad Abel, ac deinde ſubiunxit, & ad munera eius. Et rurſum dicit quia non reſpexit ad Cain, ac deinde ſubdidit, nec ad munera eius: ex dantis quippe corde id quod datur accipitur, idcirco non Abel ex muneribus, ſed ex Abel munera oblata placuerunt. Prius namque ad eum legitur dominus reſpexiſſe qui dabat, quam ad illa quæ dabantur: vt audito ſcilicet narrationis huius ordine, diſcamus quia exteriora munera, ex interna cordis munditia condiuntur, & diſcretionis virtus lectorem doceat, qualis apud ſe eſſe

debeat: cum exteriora bona non ſolum Deo, ſed etiam proximis ſubminiſtrat.

30 De refrenando illicito cordis appetitu. *In expoſitione beati Iob lib iiii.*

IN foribus peccatum tuum aderit, ſed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. In foribus peccatum adeſt, cum in cogitationibus pulſat: cuius appetitus ſubter eſt, eique homo dominatur, ſi cordis nequitia inſpecta citius premitur, & priuſquam ad duriciam creſcat, reluctanti menti ſubigatur.

31 De diſcretione in bono opere habenda. *In expoſitione beati Iob lib.iii.*

Si recte offeras, recte autem non diuidas, peccaſti. Recte offertur cum recta intentione quid agitur: ſed recte non diuiditur, ſi non hoc quod pie agitur, etiam ſubtiliter diſcernatur. Oblata enim diuidere eſt, quælibet bona noſtra ſtudia ſollicite diſcernendo penſare: quod nimirum qui agere diſſimulat, etiam recte offerens peccat. Sæpe namq; & quod bono ſtudio gerimus, dum diſcernere caute negligimus, quo iudicetur fine, neſcimus. Et nonnunquam hoc fit reatus criminis, quod putatur cauſa virtutis. Recte ergo offerimus cum bono ſtudio bonum opus agimus, ſed non recte diuidimus, ſi habere diſcretionem in bono opere poſtponamus.

32 De cauenda vitæ præſentis gloria. *In expoſitione beati Iob lib.viii.*

CAin primum filium Enoch vocat, atque ex eius nomine ciuitatem quam condidit, appellat. Iuſti viri quanto in cœleſtibus per contemplationis radium inhærere deſiderant: tanto in terra ædificare refugiunt, vbi ſe peregrinos, & hoſpites nouerunt. Paulo atteſtante, qui ait. Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt. & iterum. Vos autem ædificamini domum non manufactam æternam in cœlis: quia enim ſancti viri in propriis gaudere deſiderant, eſſe in alieno fœlices recuſant. Iniuſti autem quanto longius ab æternæ patriæ hæreditate diuiſi ſunt: tanto in terra altius fundamenta cogitationis figunt. Hinc eſt quod ab ipſo humanæ conditionis exordio in electa prole Enoch ſeptimus naſcitur. hinc eſt quod Cain primum filium Enoch vocat, atque ex eius nomine ciuitatem, quam condidit appellat. Enoch quippe dedicatio dicitur. Iniqui ergo ſe in primordiis dedicant: quia in hac vita quod ante eſt, cordis radicem plantant, vt hic ad votum floreant, & a ſequenti patria areſcant. vnde & econtra in electorum parte Enoch ſeptimus oritur, quia eorum vitæ feſta dedicatio in fine ſeruatur. hinc eſt quod atteſtante Paulo Abraam in caſulis habitat, quia habentem fundamenta ciuitatem, quam ſuperius artifex conſtruxit, expectat.

In expoſitione

33 In expoſitione beati Iob lib.xvi.cap.6.

Iniqui dum corde tranſire ad æterna negligunt, & cuncta præſentia fugitiua eſſe non intuentur, mentem in amorem vitæ præſentis figunt, & quaſi longæ habitationis in ea ſibi fundamentum conſtruunt, quia in terrenis rebus per deſiderium ſolidantur. Vnde & primus Cain ciuitatem conſtruxiſſe deſcribitur, vt aperte monſtraretur: quia ipſe in terra fundamentum poſuit, qui a ſoliditate æternæ patriæ alienus fuit. Peregrinus quippe a ſummis, fundamentum in infimis poſuit, qui ſtationem cordis in terrena delectatione collocauit. Vnde & in eius ſtirpe Enoch, qui dedicatio interpretatur, primus naſcitur. in electorum vero progenie Enoch ſeptimus fuiſſe perhibetur: quia videlicet reprobi in hac vita quæ ante eſt, ſemetipſos ædificando dedicant. Electi vero ædificationis ſuæ dedicationem in fine temporis, id eſt in ſeptimo, expectant. Videas namque plurimos temporalia ſola cogitare, honores quærere, ambiendis rebus inhiare, nil poſt hanc vitam requirere. Quid itaque iſti niſi in prima ſe generatione dedicant? & videas electos nil præſentis gloriæ quærere, libenter inopiam ſuſtinerem, mala mundi æquanimiter perpeti, vt poſſint in fine coronari. Electis ergo Enoch in ſeptima generatione naſcitur, quia ſui dedicationem gaudii extremæ retributionis gloria requirunt.

34 De modo diuini eloquii per aſſueta hominibus verba.

In expoſitione beati Iob lib.ix.cap.

Videns Deus quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra. Quid eſt quod omnipotens Deus, qui nulla mutabilitate humanæ conditionis aſtringitur, nec ei quod eſſe eſt deſit ex tempore, pœnituiſſe de ſua conditione deſcribitur, niſi quod plerunque in ſacro eloquio ſicut ſapientes Dei ſermonem trahunt a ſapientibus ſæculi, ſic nunc pro vtilitate hominis vocem in ſe humanæ paſſionis ipſe conditor hominum ſumit Deus, vt videlicet dicatur pœnituit eum, quod hominem feciſſet in terra. Cum profecto conſtet, quia is qui cuncta prius quam veniant conſpicit, nequaquam poſtquam aliquid fecerit pœnitendo reſipiſcet. Vt ergo mirum non eſt, ſi ſpirituales plerunque vtantur verbis carnalium: ſic neque ſi ipſe ſub ſe ineffabilis, & creator omnium ſpiritus, vt ad intellectum ſuum carnem pertrahat, in ſe ipſo carnis ſermonem format.

35 De reproborum multitudine ſpecie tenus intra Eccleſiam poſitorum, & electorum paucitate.

In expoſi. ſupra euan. homil. xxxviii.

DE arca diluuii, quæ ampla in inferioribus, & anguſta in ſuperioribus fuit. Arca in vndis diluuii, quæ huius Eccleſiæ typum geſſit; & ampla in inferioribus, & anguſta in ſuperiorioribus fuit, quod in ſummitate etiam ſua ad vnius menſuram cubiti excreuit. Inferius quippe quadrupedia atque reptilia: ſuperius vero aues, & homines, habuiſſe credenda eſt. ibi lata extitit vbi beſtias habuit, ibi anguſta vbi homines ſeruauit: quia nimirum ſancta Eccleſia in carnalibus ampla eſt, in ſpiritualibus anguſta. Vbi enim beſtiales hominum mores tolerat, illic latius ſinum laxat: vbi autem eos habet, qui ſpiritualia ratione ſuffulti ſunt, illic quidem ad ſummum ducitur. Sed tamen quia pauci ſunt, anguſtatur: lata quippe via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui vadunt per eam; & anguſta porta eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inueniunt eam. Eo autem vſque arca anguſtatur in ſummis quouſque ad menſuram vnius cubiti perducatur: quia in ſancta Eccleſia quanto ſanctiores quique ſunt, tanto pauciores. Quæ in ſummo ad illum perducitur, qui ſolus homo in hominibus, & ſine vllius comparatione natus eſt ſanctus: qui iuxta pſalmiſtæ vocem. factus eſt ſicut paſſer vnicus in ædificio. Tanto ergo magis mali tolerandi ſunt, quanto etiam plus abundant, quia & in areæ tritura pauca ſunt grana quæ ſeruantur horreis, & grandes acerui palearum qui ignibus comburuntur.

36 *In comment. Ezechielis homil. xvi. lib. 2. Item unde ſupra.*

ARca quæ trecentis cubitis fieri in longitudine iuſſa eſt. lx. vero in latitudine, xxx. autem in altitudine, in vno eſt cubito conſummata. Quid enim per arcam, niſi ſancta Eccleſia figuratur? quæ inferius ampla eſt, ſuperius anguſta, quæ & ccc. & xxx. ac lx. cubitis ad vnum cubitum colligitur, quia ab ea latitudine quam ſancta Eccleſia in membris ſuis adhuc infirmantibus habet, pauliſper anguſtata, in altum proficiens ad vnum tendit. Ipſa enim ratio exigit, vt credamus quod in illa arcæ latitudine, omnes beſtiæ cunctaq; quadrupedia atque reptilia in inferioribus fuerunt: homo vero atque volatilia nimirum in ſuperioribus, iuxta ſuperiorem etenim partem feneſtra fuit in latere: de qua coruum & columbam dimiſit homo, vt ſi iam diluuii tranſiſſet aqua, cognoſceret. Et quia arca eadem in vno fuit cubito conſummata, homo, & volatilia iuxta cubitum fuerunt. Re-

ctę itaque per arcam vniuerſa Eccleſia deſignatur, quæ adhuc in multis ſuis carnalibus lata eſt, in paucis ſpiritualibus anguſta. Et quia ad vnum hominem qui eſt ſine peccato colligitur, quaſi in vno cubito conſumatur. Videmus etenim multos intra eiusdem ſanctæ Eccleſiæ ſinum in ſuperbia erigi, in carnis voluptatibus diſſolui, acquirendis terrenis rebus inhiare, imperante auaritia maria tranſire, deſeruire iracundiæ, iurgiis vacare, proximos quos præualent lædere: ſed quia eos adhuc ſancta Eccleſia tolerat, vt conuertantur, quaſi in arcæ latitudine, deorſum beſtiæ morantur. Videmus alios iam aliena non quærere, illatam iniuriam æquanimiter portare, rebus propriis eſſe contentos, humiliter viuere: ſed quia iſti iam pauci ſunt, anguſtatur arca. Alios autem conſpicimus etiam poſſeſſa relinquere, nullum terrenis rebus ſtudium dare, inimicos diligere, carnem a cunctis voluptatibus domare, motus omnis ſub rationis iudicio premere, per cœleſte deſiderium contemplationis pennas ſubleuare. Sed quia tales quique valde ſunt rari, iam arca iuxta cubitum ducitur, vbi homines, & volatilia continentur: quæratur tamen ſi quis in eis eſſe valeat ſine peccato, & nullus inuenitur: quis itaque homo ſine peccato eſt, niſi ille qui in peccatis conceptus non eſt? In vno ergo cubito conſummatur arca, quia vnus eſt auctor, & redemptor ſanctæ Eccleſiæ ſine peccato, ad quem & per quem omnes proficiunt, qui ſe eſſe peccatores nouerunt.

37 De reprimenda ex bonis operibus gloria.

In expoſitione beati Iob lib. xxviii. cap. 18.

Senſus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. Corruptionis malum quod vnuſquiſque noſtrum ab ortu deſideriorum carnalium ſumpſit, in prouectu ætatis exercet, & niſi hoc citius diuinæ formidinis manus reprimat: omne conditæ naturæ bonum repente culpa in profundum vorat. Nemo igitur ſibi cogitationum ſuarum victoriam tribuat, cum apoſtolus dicat. Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.

38 De ſeruanda doctoribus diſcreta qualitate cum ſubditis.

In expoſitione beati Iob lib. xxi. cap. 11. & in regul. paſtoralis ſecund. part. cap. 6.

Creſcite, & multiplicamini, & implete terram, & terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ. Potentibus viris, magna eſt virtus humilitatis, conſiderata æqualitate conditionis: omnes namque homines natura æquales ſumus, ſed acceſſit diſpenſatorio ordine, vt quibusdam prælati videamur. Si igitur hoc a mente deprimimus, quod temporali

ter acceſſit, inuenimus citius quod naturaliter ſumus: plerunque enim ſe animo accepta poteſtas obiicit, eumque tumidis cogitationibus fallit: manu ergo humillimæ conſiderationis deprimendus eſt tumor elationis. Si enim apud ſemetipſam mens deſcendit de vertice culminis, citius planiciem inuenit naturalis æqualitatis. Nam, vt præfati ſumus, omnes homines natura æquales genuit, ſed variante meritorum ordine alios aliis occulta diſpenſatio poſtponit. Ipſa autem diuerſitas quæ acceſſit ex vitio, recte eſt diuinis iudiciis ordinata, vt quia omnis homo iter vitæ æque non graditur, alter ab altero regatur: ſancti autem viri cum præſunt non in ſe poteſtatem ordinis, ſed æqualitatem conditionis attendunt, nec præeſſe gaudent hominibus, ſed prodeſſe. Sciunt enim quod antiqui patres noſtri non tam reges hominum, quam paſtores pecorum fuiſſe memorantur. vnde & cum Noe dominus filiisque eius poſt diluuium diceret. Creſcite, & multiplicamini, & implete terram, ſubdidit, & terror veſter, & tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ. homo quippe animalibus irrationabilibus, non autem natura cæteris omnibus prælatus eſt: & idcirco ei dicitur vt ab animalibus & non ab homine timeatur, quia contra naturam ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri. Cuncti ergo qui præſunt non in ſe poteſtatem debent ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis: nam ſic vt diximus antiqui patres noſtri paſtores pecorum, & non reges hominum fuiſſe memorantur, & tamen neceſſe eſt, vt rectores a ſubditis timeantur, quando ab eis Deum minime timeri deprehendunt, vt humana ſaltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquam namque præpoſiti ex hoc quæſito timore ſuperbiunt, in quo non ſuam gloriam, ſed ſubditorum iuſtitiam quærunt. In eo autem quod metum ſibi a peruerſe viuentibus exigitur, quaſi non hominibus, ſed animalibus dominantur: quia videlicet ex qua parte beſtiales ſunt ſubditi, ex ea debent etiam formidini iacere ſubſtrati.

39 De ſignificatione diuinæ pollicitationis.

In commentario Ezechielis lib. i. homilia viii.

ARcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram. Arcum omnipotens Deus inter ſe atque homines in ſigno poſuit, vt vltra mundum diluuio non deleret. vnde & in arcu eodem color aquæ, & ignis ſimul oſtenditur, quia ex parte eſt cœruleus, & ex parte rubicundus, vt vtriuſque iudicii teſtis ſit: vnius videlicet facti, & alterius faciendi, id eſt quia mundus iudicii igne cremabitur, nam aqua diluuii non deletur.

40 De præpoſitorum reuerentia cuſtodienda a ſubditis.

In expoſitione beati Iob lib.xxv.cap.22.

De Noe inebriato, cuius nudata verecundia boni filii auerſi venien- do texerunt. Auerſari dicimus, quod reprobamus. Quid eſt ergo quod filii verecunda patris ſuper iecto dorſis pallio auerſi venientes ope- riunt: niſi quod bonis ſubditis ſic præpoſitorum ſuorum mala diſpli cent, vt tamen hæc ab aliis occultent? operimentum auerſi deferunt, quia diiudicantes factum, & venerantes magiſterium; nolunt videre quod tegunt.

41 De maledictionum diſtinctionibus.

In expoſitione beati Iob lib.xxvi.cap.18.

Maledictus Chanaan puer, ſeruus erit fratrum ſuorum. Nequa- quam ſeueritas inulta remanere peccata permittit, ſed ira iudicii a no- ſtra hic correptione inchoat, vt in reproborum damnatione conquie ſcat: ſic vt ſcriptum eſt. tempus eſt vt iudicium incipiat de domo Dei: Si autem primum a nobis, qui finis eorum qui non credunt Dei euan gelio? Eant ergo nunc reprobi & voluptatum ſuarum deſideria inul- ta iniquitate conſumant, atque eo temporalia flagella non ſentiant, quo æterna eos ſupplicia expectant. Bene autem eorum inulta nequi tia Cham peccante ſignata eſt, cui a patre dicitur, maledictus Cha- naan puer, ſeruus erit fratribus ſuis: Chanaan videlicet Cham filius fuit. Et quid eſt quod Cham peccante Chanaan eius filius ſententiam vltionis accipit? Quid eſt quod non in ſe, ſed in poſteritate percuti- tur, niſi quod reproborum nequitiæ hic quidem inultæ proficiunt, ſed in poſterum feriuntur?

42 De modo diuini eloquii. *In expoſitione beati Iob lib.ii.cap.5.*

Venite deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum. Dicitur eis qui aderant, venite, quia nimirum hoc ipſum nunquam a diuina contemplatione decreſcere in diuina contemplatione ſemper adcre- ſcere eſt, & nunquam a corde recedere, quaſi quodam ſtabili motu eſt ſemper viuere quibus & dicit. deſcendamus, & confundamus ibi lin- guam eorum. Aſcendunt angeli in eo quod creatorem conſpiciunt: deſcendunt angeli in eo quod creaturam ſeſe in illicitis erigentem exa- mine diſtrictionis premunt. Dicere ergo eſt, deſcendamus, & con- fundamus linguam eorum, in ſe ipſo eis hoc quod recte agatur oſten- dere, & per vim internæ viſionis, eorum mentibus exhibenda iu- dicia occultis motibus inſpirare.

43 De cauendis ſuperfluis cogitationibus.

In expoſitione beati Iob lib. xvi.

ABraam, dum ad occaſum ſolis ſacrificium offerret, inſiſtentes aues perculit, quas & abigebat. Sæpe corda iuſtorum ſubortæ cogitationes polluunt, terrenarum rerum delectationibus tangunt. Sed dum citius manu ſanctæ diſcretionis abiguntur, feſtine agitur, ne cordis faciem caligo tentationis operiat, quæ hanc iam ex illicita delectatione tangebat. Nam ſæpe in ipſo orationis noſtræ ſacrificio inopportune ſe cogitationes ingerunt, quæ hoc rapere vel maculare valeant, quod in nobis Deo flentes immolamus. vnde & Abraam cum ad occaſum ſolis ſacrificium offerret, & inſiſtentes aues perculit, quas ſtudioſe, ne oblatum ſacrificium raperent, abegit. Sic nos dum in ara cordis holocauſtum Deo offerimus, ab immundis his volucribus cuſtodimus, ne maligni ſpiritus & peruerſæ cogitationes rapiant, quod mens noſtra offerre ſe Deo vtiliter ſperat.

44 De cenſura ſpiritus qualiter cura carnis poſtponenda ſit.

In expoſitione beati Iob lib. ix. cap. 51.

QVod Abraam tribus viris angelis occurriſſe ſe memorat, quibus ipſe venientibus extra oſtium occurrit, Sarra vero poſt oſtium ſtetit. Diſcretione magni moderaminis cura carnis refrenanda eſt, vt ſeruiat, & minime principetur, ne quaſi domina animum vincat, ſed ſubacta dominio, quaſi ancilla famuletur: vt iuſſa adſit atque ad nutum cordis repulſa diſſiliat, vt vix a tergo ſanctæ cogitationis appareat, & nunquam contra faciem recta cogitantis obſiſtat. Quod bene nobis hiſtoria ſacræ lectionis innuitur, cum Abraam tribus angelis occurriſſe memoratur: ipſe quippe venientibus extra oſtium occurrit: Sarra vero poſt oſtium ſubſtitit. Quid ergo per hoc nobis Abraæ occurſum innuitur? niſi quod videlicet vt vir ac dominus domus ſpiritualis, noſter ſcilicet intellectus debet in cogitatione Trinitatis clauſtra carnis excedere, & quaſi habitationis infimæ ianuam exire. Cura autem carnis vt fœmina non appareat, & videri iactanter erubeſcat, vt quaſi poſt tergum viri ſub diſcretione ſpiritus ſolis neceſſariis intenta nequaquã ſciat procaciter detegi, ſed verecunde moderari. Cui tamen ſæpe cum dicitur vt de ſe minime præſumat, & totam ſe in diuinæ ſpei fiduciam transferat, deſpicit, & ceſſante ſtudio adeſſe ſibi vitæ ſubſidia poſſe diffidit. Vnde & hæc eadem Sarra promiſſiones Dei audiens ridet, ſed ridens corripitur, correpta autem protinus fœcundatur, & quæ in iuuentute vigens fœcundari non potuit, annis facta ſenilibus vtero

mareeſcente concepit, quia cum cura carnis ſui confidentiam habere deſierit, contra ſpem ex diuina promiſſione accipit, quod habere a ſe ex humana ratione dubitauit. vnde bene Iſaac, id eſt riſus dicitur, qui generatur, quia cum ſupernæ ſpei fiduciam concipit: quid mens noſtra aliud quam gaudium parit?

45 De modo diuini eloquii per angelica officia miniſtranti.

In expoſ. beati Iob lib. xxviii. *item Vnde ſupra. cap.*4.

De tribus viris Sodomam pergentibus ab Abraam ſuſceptis. Aliquando imaginibus, & ante corporeos oculos ad tempus ex aere aſſumptis per angelos loquitur Deus. ſicut Abraam non ſolum tres viros videre potuit, ſed etiam habitaculo terreno ſuſcipere, ſed eorum vſibus etiam cibos adhibere. Niſi enim angeli quædam nobis in terra nunciantes, ad tempus ex aere corpus aſſumerent. exterioribus profecto noſtris obtutibus non apparerent, nec cibos cum Abraam ſumerent, niſi propter nos ſolidum aliquid ex cœleſti elemento geſtarent. Nec mirum quod illic ipſi qui ſuſcepti ſunt, modo angeli, modo dominus vocatur: quia angelorum vocabulo exprimuntur, qui exterius miniſtrabant, & appellatione domini oſtenditur, qui eis interius præerat: vt per hoc præſidentis imperium, & per illud clareſceret officium miniſtrandi.

46 De cauenda ex non approbatis rebus credulitate.

In expoſitione beati Iob lib. xix.*cap.*23.

Clamor Sodomorum, & Gomorreorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum nimis, deſcendam & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me opere compleuerint, an non eſt ita vt ſciam. Peccatum cum voce eſt, culpa in actione, peccatum vero etiam cum clamore eſt culpa cum libertate. Sed quid hoc exemplo niſi nos admonemur, nec ad proferendam ſententiam vnquam præcipites eſſe debeamus, ne temere indiſcuſſa iudicemus. Nec quælibet mala audita nos moueant nec paſſim dicta ſine probatione credamus: quod profecto perpetrare pertimeſcimus, ſi auctoris noſtri ſubtilius facta penſemus, ipſe quippe vt nos a præcipitata ſententiæ prolatione compeſceret: cum omnia nuda, & aperta ſint oculis eius: mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, qui ait. Deſcendam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint, an non eſt ita, vt ſciam. Omnipotens itaque dominus & omnia ſciens, cur ante probationem, quaſi dubitat, niſi vt grauitatis nobis exemplum proponat: ne mala hominum ante præſumamus credere, quam probare. & ecce per angelos ad cognoſcenda ma

la deſcendit, moxq́; facinoroſos percutit, atque ille patiens, ille mitis, ille de quo ſcriptum eſt, tu autem domine cum tranquillitate iudicas. ille de quo rurſum ſcriptum eſt. dominus patiens eſt redditor, in tanto crimine inuolutos inueniens, quaſi patientiam prætermiſit, & diem extremi iudicii expectare ad vindictam noluit, ſed eos igne iudicii ante iudicii diem præuenit. Ecce malum & quaſi cum difficultate credidit cum audiuit, & tamen ſine tarditate percuſſit. Cum vero cognoſcendo reperit, vt nobis videlicet daret exemplum quod maiora crimina, & tarde credenda ſunt, cum audiuntur, & citius punienda, cum veraciter agnoſcuntur. Loquar ad dominum meum cum ſim puluis & cinis. Sancti omnes quando in dei viſione proficiunt: quanto magis diuinitatis interna conſpiciunt, tanto magis ſe nihil eſſe cognoſcunt. Nuſquam quippe legitur quod Abraam cinerem & puluerem ſe eſſe profeſſus eſt, niſi cum habere dei meruit collocutionem, dicens. loquar ad dominum meum cum ſim puluis, & cinis. Eſſe enim ſe aliquem fortaſſe crederet, ſi veracem eſſentiam, quæ ſuper ipſum eſt, minime ſenſiſſet. At vero vbi ad incommutabile contemplandum ſuper ſe captus eſt, impletus tantæ contemplationis potentia, dum videret illum nihil ſe eſſe niſi puluerem, vidit. vnde & propheta repletus eadem ſapientia exclamauit, dicens. Memento domine quod puluis ſumus.

47 *In expoſitione beati Iob lib. xi. cap. 28. Item unde ſupra. & item lib. iii. cap. 23.*

Loquar ad dominum cum ſim puluis & cinis. Sunt nonnulli quos cenſus per tumorem non eleuat, ſed miſericordiæ opera exaltant: & ſunt nonnulli, qui dum ſe terrenis opibus abundare conſpiciunt, veras Dei diuitias non requirunt, atque æternam patriam non amant, quia hoc ſibi ſufficere, quod rebus temporalibus fulciuntur, putant: non eſt ergo cenſus in crimine, ſed affectus. Cuncta enim quæ Deus condidit bona ſunt, ſed qui bonis male vtitur, profecto agit vt quaſi per edacitatis ingluuiem, eo per quem viuere debuit pane, moriatur. Pauper ad requiem Lazarus venerat, ſuperbum vero diuitem tormenta cruciabant: ſed tamen diues Abraam fuerat, qui in ſinu Lazarum tenebat. Qui tamen auctori colloquens dicit. Loquar ad dominum meum, cum ſim puluis & cinis. Quid itaque iſte diuitias ſuas æſtimare nouerat, qui ſemetipſum puluerem cineremq́; penſabat? Aut quando hunc res poſſeſſæ extollerent, qui de ſe quoque earum videlicet poſſeſſore, tam abiecta ſentiret? aperte enim cernimus in quo loco ſe poſuerat, qui puluerem ſe ac cinerem etiam cum Deo loqueretur æſtimabat. Si igitur ita ſe deſpicit qui uſque ad honorem diuinæ collocu-

tionis aſcendit, ſollicita intentione penſandum eſt, qua pœna illi feriendi ſunt, qui & ad ſumma non proficiunt, & tamen de minimis extolluntur.

48 De electorum innocentia contra prauorum inſidias munita.

In expoſitione beati Iob lib.vi.cap.16.

VIM faciebant Loth vehementiſſime, & iam proximum erat vt frangerent fores, & miſerunt manum viri, & introduxerunt ad ſe Loth, clauſeruntq́ oſtium, & eos qui erant foris percuſſere cæcitate a minimo vſque ad maximum, ita vt oſtium inuenire non poſſent. Quid eſt quod malis aduerſantibus intra domum Loth reducitur, & munitur, niſi quod iuſtus quiſque dum prauorum inſidias ſuſtinet ad mentem reuertitur, & imperterritus manet? Sodomitæ autem viri in domo Loth inuenire oſtium nequeunt: quia corruptores mentium contra vitam iuſti nullum accuſationis aditum deprehendunt: percuſſi enim cæcitate, quaſi domum circumeunt, qui inuidentes facta dictaq́ perſcrutantur. Sed quia eis de vita iuſti fortis vndique ac laudabilis actio obuiat, errantes nil aliud quam parietem palpant.

49 De continentium celſitudine, & coniugatorum venia.

In codice regulæ paſtoralis tert.par.cap.28.

ET Loth ardentem Sodomam fugiens, ſed tamen Segor inueniens nequaquam mox montana conſcendit. Ardentem Sodomam fugere eſt, illicita carnis incendia declinare: altitudo vero montium, eſt munditia continentium. Vel certe quaſi in monte ſunt, qui etiam carnali copulæ inhærent: ſed tamen extra ſuſcipiendæ prolis admixtionem debitam nulla carnis voluptate ſoluuntur: in monte quippe ſtare eſt, fructum propaginis in carne non quærere: in monte ſtare eſt, carni carnaliter non adhærere. Sed quia multi ſunt qui ſcœlera quidem carnis deſerunt, nec tamen in coniugio poſiti, vſus ſolummodo debiti iura conſeruant. Exiit quidem Loth Sodoma, ſed tamen mox ad montana non peruenit: quia iam damnabilis vita relinquitur, ſed adhuc celſitudo coniugalis continentiæ ſubtiliter non tenetur. Eſt vero in medio Segor ciuitas, quæ fugientem ſaluet & infirmum: quia videlicet cum ſibi per incontinentiam miſcentur coniuges, & lapſus ſcœlerum fugiunt, & tamen venia ſaluantur. Quaſi paruam quippe ciuitatem inueniunt, in qua ab ignibus defendantur: quia coniugalis hæc vita, non quidem in virtutibus mira eſt, ſed tamen a ſuppliciis ſecura. Vnde idem Loth ad angelum dicit. Eſt ciuitas hic iuxta ad quam poſſum fugere parua, & ſaluabor in ea. Nunquid non modica eſt, & iuuet in

ea anima mea. Iuxta igitur dicitur, & tamen ad ſalutem tuta perhibetur: quia coniugalis vita nec a mundo longe diuiſa eſt, nec tamen a gaudio ſalutis aliena. Sed tunc in actione hac vitam ſuam coniuges, quaſi in parua ciuitate cuſtodiunt: quando pro ſe aſſiduis deprecationibus intercedunt. vnde recte per angelum ad eundem Loth dicitur. Ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, vt non ſubuertam vrbem pro qua locutus es: quia videlicet cum Deo deprecatio funditur, nequaquam talis coniugum vita damnatur. De qua deprecatione Paulus quoque admonet, dicens. Nolite fraudari inuicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi.

50 De iniquorum in malis perſeuerantia.

In expoſitione beati Iob lib. xiiii. cap. 10.

Igitur dominus pluit ſuper Sodomam, & Gomorram ſulfur, & ignem Quid in ſulfure niſi fœtor carnis? & quid per ignem, niſi ardor carnalis deſiderii exprimitur? cum ergo habitantium Sodomis vel Gomorra, carnis ſcœlera punire dominus decreuiſſet, in ipſa qualitate vltionis, notauit maculam criminis. Sulfur quippe fœtorem habet, ignis ardorem: qui itaque ad peruerſa deſideria ex carnis fœtore arſerant, dignum fuit vt ſimul igne & ſulfure perirent: quatenus ex iuſta pœna diſcerent, ex iniuſto deſiderio quid feciſſent.

51 De actiua contemplatiuaque vita.

In expoſ. beati Iob lib. vi. cap. 25.

De Abrahæ coniuge in ſepulchro duplici ſepulta. Quid nobis per Abrahæ duplex ſepulchrum innuitur, niſi quod perfectus quiſque prædicator extinctam a præſentis vitæ deſideriis animam ſuam, ſub bonæ operationis tegmine, & contemplationis abſcondit? vt a carnali con cupiſcentia ſub actiua contemplatiuaque vita quaſi inſenſibilis lateat, quæ prius mundi deſideria ſentiens, mortaliter viuebat. vnde & per egregium prædicatorem dicitur. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Actiua quippe vita ſepulchrum eſt, quia a prauis nos operibus mortuos tegit: ſed contemplatiua perfectius ſepelit, quia a cunctis mundi actionibus funditus diuidit. Quiſquis ergo iam in ſe contumelias carnis edomuit: ſupereſt vt mentem per ſtudia ſanctæ operationis exerceat, & quiſquis iam mentem per ſancta opera dilatat, ſupereſt vt hanc vſque ad ſecreta intima contemplationis extendat: neque enim perfectus prædicator eſt, qui vel propter contemplationis ſtudium operanda negligit, vel propter operationis inſtantiam contemplanda poſtponit.

53 In expoſitione beati Iob lib.ii.

Ad Rebeccam in Iſaac coniugio deducendam puer mittitur: quia videlicet ad deſponſandam Eccleſiam domino, interpoſita prophetia famulatur

54 De myſteriis ſacramenti ad Abraam per puerum, & requirendæ vxoris Iſaac filio. *In comment. Ezechielis*

Pone manum tuam ſubter fœmur meum vt adiurem te per dominum Deum cœli, & terræ, vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananeorum inter quos habito, ſed ad terram, & ad cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias vxorem filio meo Iſaac. Libet perſtrictim quædam de Abraæ, & Iſaac hiſtoria ad medium deducere, vt poſſimus in ipſis, quæ ſecundum allegoriam intelligenda ſunt, apertius demonſtrare. Abraam quippe, puerum vocat, & ſubter fœmur eius manum ponere præcipitur, vt ſicut habet vetuſta translatio, per dominum Deum cœli iuſiurandum præberet. Cui ſtatim ne Iſaac filio ſuo vxorem de filiabus Chananeorum accipiat, iubet, ſed vt ad eius cognationem pergat, atque inde ei vxorem deducat. Qui itaque vt præceptum eſt, manum ſub fœmore poſuit Abraæ & iurauit, atque ex bonis omnibus domini ſui tulit, & Meſopotamiam perrexit. Siue qui ſtans iuxta fontem aquæ orando propoſuit: quod puella cui diceret, inclina hydriam tuam vt bibam, & illa reſponderit, bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipſa eſſet vxor domini ſui Iſaac, protinus Rebecca egreditur, quæ puero aquam petenti reſpondit. bibe domine mi, & celeriter hydriam ſubter vlnam depoſuit, potum dedit, quinetiam camelis aquam hauriuit & præbuit, cui puer protinus in aures aureos appendentes ſiclos duos, & armillas pondus ſiclorum decem præbuit. Quæ requiſita, & genus dixit, & quia in domo patris eius eſſet locus ſpacioſus ad manendum, & quod pallearum ac fœni plurimum haberet indicauit. Cui Rebeccæ frater erat nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt, & in aures ſiclos atque armillas ſorori videns, intus puerum vocauit, eiq; paleas & fœnum dedit, aquam ad lauandos pedes camelorum & virorum qui cum eo venerant præbuit, panem in conſpectu eius appoſuit: ſed puer comedere recuſat, niſi prius cauſam coniugii filio domini ſui obtineat. Qui mox vt cauſam obtinuit, prolatis vaſis aureis & argenteis ac veſtibus Rebeccæ munera auxit, fratribus autem & matri munera obtulit. Rebecca autem & puellæ illius aſcenſis camelis virum ſecutæ ſunt, qui feſtinus ad dominum ſuum reuerſus eſt. Eo autem tempore, Iſaac deambulabat per viam quæ ducit ad puteum,

cuius nomen eſt viuentis & videntis: habitabat vero in terra auſtrali, egreſſus fuerat ad meditandum in agro inclinata iam die. Sed mox vt Rebecca Iſaac vidit, de camelo deſcendit, puerum requirit, dicens. quis ille homo eſſet qui per agrum veniret. cui ille reſpondit. ipſe eſt dominus meus. at illa tulit pallium, ſeſe operuit: quam Iſaac in tabernaculum Sarræ matris introduxit & accepit vxorem, atque in tantum dilexit, vt dolorem, qui ex morte matris acceſſerat, temperaret.

Qvid eſt quod Abraam puerum iubet ſub fœmore ſuo manum imponere, & per cœli dominum iurare: niſi quod illius caro per illud membrum deſcenſura erat, qui & Abraæ filius eſſet ex humanitate, & dominus ex diuinitate? Sic itaque puero dicitur. pone manum tuam ſub fœmore meo, & iura per Deum cœli. ac ſi aperte diceret. tange filium meum, & iura per dominum meum. Vnde nec ſuper fœmur, ſed ſub fœmore manum ponere iubetur: quia ex illo fœmore ille deſcenſurus erat, qui homo quidem, ſed ſuper omnes homines veniret. vnde dignum non fuit, vt manum ſubter fœmur poneret: quia nulla caro ſuper illam carnem eſt, quam in redemptione noſtra ſibi patris vnigenitus vniuit. Quid eſt, quod Iſaac dilecto filio vxor de filiabus Chananeorum duci prohibetur? niſi quod ille de quo ſcriptum eſt. hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. nullæ reprobæ animæ con iungitur. De cognatione autem vxorem filio deducere ſeruus præcipitur: quia ſola ſancta electorum Eccleſia vnigenito filio copulanda erat, quam ipſe vnigenitus ex prædeſtinatione iam & præſentia extraneam non habebat. Quis vero eſt puer, qui ad deducendam vxorem mittitur, niſi prophetarum ordo atque apoſtolorum omniumq́ doctorum? Qui dum verbum prædicationis bonis mentibus faciunt, ad vnamquamque animam vnigenito filio coniungendam, quaſi pronuſores fiunt. qui pergens ſecum de bonis omnibus domini ſui detulit: quia in his quæ de domino loquuntur in ſemetipſis virtutum diuitias oſtendunt. vt tanto citius ad ſequendum Deum pertrahunt, quanto auditoribus ſuis in ſemetipſis monſtrant, quod enarrant, atq́ idem puer iuxta fontem ſtetit, atque ex præfixa ſententia quæ puella eligenda eſſ t, prope fuit, quia prædicatores ſancti ſacri eloquii fluenta conſiderant, atq́ ex ipſis colligunt, quæ vel quibus prædicationis ſuæ verba committant, & ex quibus auditoribus fiduciam certitudinis aſſumant. Potum vero petiit, quia prædicator omnis animam ſui auditoris ſitit: ſed Rebecca potum præbuit, quia ſancta electorum Eccleſia prædicatorum ſuorum deſiderio ex virtute ſuæ fidei ſatisfecit.

Quia

Quia enim Deum quem audiuit confeſſa eſt, prædicatori ſuo aquam refectionis obtulit, eiusq́ animum refrigerauit. Et notandum quod hydriam ab humero in vlnas poſuit, quia illa eſt placita confeſſio, quæ a bono opere procedit: vel certe aquam præbuit, quia in eo quod credidit vacua non remanſit. Nam mox prædicare ſtuduit quod audiuit, & docendo multos ex ſe prædicatores protulit. Aquam quippe in hydria eſt prædicationis ſcientia in menſura: quia ſancta Eccleſia ſtudet non plus ſapere quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem. Et hydria aquæ in vlna, eſt doctrina prædicationis in opere: quæ non ſolum eius comitibus, ſed potum etiam camelis præbet: quia verbum vitæ non ſolum prudentibus, ſed etiam ſtultis prædicat, iuxta Pauli vocem, dicentis. Sapientibus & inſipientibus debitor ſum. Vel certe aquam etiam iumentis datur, quando cura carnis quomodo ſit habenda diſponitur, & ex voluptate impendi non debeat, & tamen in neceſſitatibus non negetur, ſicut ſcriptum eſt. Carnis curam ne feceritis in deſideriis. Qui enim hanc in deſideriis fieri prohibet, procuļdubio in neceſſitate concedit iuxta hoc quod rurſus dicitur. Nemo carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fouet eam. Puer autem Rebeccæ in aures & armillas dedit: quia prædicator quiſque & auditum ſanctæ Eccleſiæ per obedientiam, & manus per bonæ operationis meritum exornat. Sed in aures duorum ſiclorum ſunt, armillæ autem ſiclorum decem: quia prima virtus obedientiæ, in caritate eſt: quæ videlicet caritas in duobus præceptis diſtinguitur, vt Deus, & proximus diligatur. Et recta operatio ex decalogi completione perficitur, vt cum bona agi cœperint, mala iam nulla perpetrantur. Rebecca autem cum eſſet in domo patris ſui, locum ſpacioſum ad manendum perhibuit: quia priori iam populo naturæ legem ſancta Eccleſia ſe ſciſſe monſtrauit, & prædicationis verba in amplo charitatis gremio ſuſcepit. Doctori enim ſpacioſus ad manendum locus eſt in auditoris corde latitudo bonitatis: vnde & quibuſdam dicitur. Capite nos, neminem læſimus, neminem corrumpimus, non anguſtamini in nobis, anguſtamini autem in viſceribus veſtris. Ac ſi eis aperte diceretur. Ad ſuſcipiendam doctrinam ſpacioſum locum mentis facite, ſed ad cogitanda carnalia anguſti remanete. Quod palearum ac fœni plurimum haberet, indicauit: quia ſancta Eccleſia verba vitæ audiens, terrena ſtipendia prædicatoribus reddidit, quæ dum Paulus quaſi pro nihilo acciperet, dixit. Si nos vobis ſpi-

ritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi a vobis carnalia metamus? Frater autem Rebeccæ erat Laban, qui concite egreſſus, in aures & armillas ſororis aſpiciens, intus puerum vocauit: quia ſunt carnales quique fidelibus coniuncti, qui dum ſpiritualium dona conſpiciunt, in ✳ admiratione hoſpes, & ſi non vſque ad opera, tamen in animam vſque ad ſuſcipiendam fidem verbum prædicationis admittunt. Quia enim bonos ſæpe miraculis fulgere conſiderant, ea quæ de æternitate audiunt non recuſant, quamuis ſanctam electorum Eccleſiam moribus non ſequentes in carnali operatione remaneant. Qui Laban paleas, fœnum, aquam, panem obtulit, ſed puer niſi cauſam prius coniugii obtineret, accepturum ſe eſſe recuſauit: quia ſunt plerique qui doctores ſuos ex temporalibus ſtipendiis contemnere parati ſunt, ſed prædicatores ſancti percipere nolunt temporalia, niſi prius obtineant æterna. Si enim in animabus fructum non inueniunt, ſumere ſtipendia corporalibus contemnunt. Hoc pedes aqua lauant: quia laborem ſui deſiderii nulla conſolatione releuant. Mox vero cauſam coniugii domino ſuo puero obtinuit: vaſa aurea atque argentea ac veſtes protulit, quas Rebeccæ dedit, quia doctores ſanctæ Eccleſiæ tot ornamenta præbent, quot virtutum bona docuerunt. Quæ enim prius in aures, armillas acceperat, iam nunc vaſa aurea & argentea ac veſtes accepit: quia ſancta Eccleſia quæ ante per fidem, obedientiam, & operationem percepit, excreſcens poſtmodum etiam ad ſpiritualia dona conualeſcit: vt prophetiæ ſpiritu, & virtutum gratia repleta, ampliatis iam muneribus ditat. Puer vero matri eius ac fratribus dona obtulit: quia gentilitas ex quo Eccleſia ad fidem venit poſt conuerſionem eius in gloria temporali conualuit, ſicut & nunc cernimus: quia plerunque chriſtiani afflictionem ſentiunt, & gentiles quique in terrena virtute gloriantur, ſed & fratres eius dona percipiunt: quia ii qui in ea fide verbotenus tenent, ſed tamen profeſſionem ſuam moribus non ſequentes, carnaliter viuunt, benigne a fidelibus honorari ſolent, pro eo quod eſſe fideles videntur. Mater ergo & fratres dona percipiunt, a ſorte tamen hæreditatis alieni: quia ſiue infideles ſeu carnales qui intra fidei profeſſionem tenentur, ad hæreditatis æternæ ſortem non veniunt, ſed tamen ſupernæ largitatis gloriam temporaliter non ſequuntur. Rebecca autem cum puellis ſuis puerum ſequuta eſt: quia ſancta Eccleſia habet ſecum minoris meriti anima ſodales ſuos. Nam & ſi in quibuſdam per

aſcenſum mentis in thoro contemplationis non habent, quæ videlicet talis animæ quaſi puellæ Rebeccæ ſunt: quia ſequuntur moribus, ſed tamen ad contemplationis thorum minime aſcendunt. Nam & idem puer quosdam habuit in comitatu: quia & cum ſanctis prophetis fuerunt quidam qui bene viuerent, & prophetiæ ſpiritum non haberent, & cum ſanctis apoſtolis atque doctoribus fuerant plerique qui vitam moribus tenerent, ſed prædicationis verba non promerent. feſtinus autem puer ad dominum redit, quia prædicatores ſancti cum prædicando vitam audientium obtinent, illi mox gratias reddunt de cuius hoc munere perceperunt, vt ſibi in ea operatione nil tribuant, ſed auctori. Eo autem tempore Iſaac deambulabat per viam quæ ducit ad puteum, cuius nomen eſt viuentis, & videntis. Qui eſt viuens & videns niſi omnipotens Deus? de quo ſcriptum eſt. Viuo ego in æternum dicit dominus. de quo rurſum dicitur. Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius. Puteus vero viuentis & videntis eſt, ſacræ ſcripturæ profunditas: quam nobis ad irrigationem mentis præbuit omnipotens Deus. Quæ eſt autem via quæ ducit ad puteum videntis & viuentis: niſi humilitas paſſionis vnigeniti, per quam nobis apertum eſt hoc, quod prius latenter ſcripturæ fluenta loquebantur. Niſi enim vnigenitus Dei filius incarnatus, tentatus, apprehenſus, colaphis ceſus, ſputis illitus, crucifixus ac mortuus fuiſſet, nobis huius putei, id eſt ſcripturæ ſacræ profunditas non pateret. Quid ergo fidelibus humilitas paſſionis eius facta eſt, niſi clauis operationis, per quam myſteriorum Dei puteum inuenimus, vt aquam ſcientiæ de profundo biberemus? Incarnationem quippe, paſſionem, mortem, resurrectionem, atque aſcenſionem illius, ſacri eloquii paginæ loquuntur. Quæ quia facta cognouimus, iam nunc intelligamus audita: hæc autem prius legi poterant, ſed quia nec dum euenerant, intelligi non valebant. Vnde & per Ioannem dicitur. Vicit leo de tribu Iuda aperire librum & ſoluere ſignacula eius. Ipſe enim librum aperuit, & ſignacula illius ſoluit: qui naſcendo, moriendo, reſurgendo, atque cœlos aſcendendo, ſcripturæ ſacræ nobis arcana patefecit. Et notandum quod non dicitur ambulabat per viam quæ ducit ad puteum, ſed deambulabat: deambulat quippe, qui viam per quam ambulat eundo & redeundo conculcat. In humilitatem autem paſſionis dominus deambulauit: quia modo a iudæis verborum contumelias, modo contra ſe falſum teſtimonium, modo alaphas, modo ſputa, modo ſpineam coronam, modo crucem tolerando ſuſtinuit. Deambulaſſe ergo in humilitate paſ

ſionis eſt, tot aduerſitates, & probra diuerſis modis iterando pertuliſſe. Qui Iſaac Rebecca veniente in terra auſtrali habitat, quia vnigenitus dominus ac redemptor noſter veniente ad ſe Eccleſia in illorum mentibus manſit, quos ex iudæa æditos non corporis frigus, ſed feruor caritatis tenuit. Ex illo quippe populo Anna propheteiſſa, ex illo Simeon extitit, qui in vlnas dominum accepit. Egreſſus autem fuerat ad meditandum in agro, quia ager mundus accipitur. ipſe per ſe dominus exponit, dicens. Ager autem eſt mundus, qui in hoc egreſſus eſt, quod viſibilis apparere dignatus eſt, ſicut ſcriptum eſt. Exiſti in ſalutem populi tui, vt ſaluos facias chriſtos tuos. Solent autem exerci iuuenes, in armorum vſum meditari. Iſaac ergo ad meditandum in agro exiit, quia redemptor noſter ſe ſequentibus formam humilitatis præbens, per exercitium longanimitatis ſuæ paſſionis in ſe, & patientiæ exempla monſtrauit. Meditatio quippe armorum eſt, frequentatio paſſionum. Qui enim verba, manum, lanceam, crucem pertulit, paſſionem ſuam vſque ad mortem in ſe frequentari permiſit. Paſſiones vero arma dicimus, quia per ipſas ab aduerſario occulto liberamur, ſicut per ſeipſum dominus dicit. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Qui ad meditandum in agro inclinata iam die exiit, quia paſſionum exercitia iuxta finem mundi ſuſcepit, ſicut per pſalmiſtam de crucifixionis ſuæ expreſſione loquitur, dicens. Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Quid eſt autem quod Rebecca ad Iſaac dorſo cameli deducitur, niſi quod per Rebeccam, ſicut præfati ſumus Eccleſia, & per camelum cui præſidet, tortus moribus atque onuſtus idolorum cultibus gentilium populus deſignatur? Qui enim ex ſemetipſis ſibi inuenere deos quos colerent, quaſi a ſemetipſis eis onus in dorſo excreuerat, quod portarent. Rebecca ergo ad Iſaac veniens dorſo cameli deducitur, quia ad Chriſtum ex gentilitate Eccleſiam properans in tortis vitioſiſq; vitæ veteris conuerſationibus inuenitur. Quæ vt vidit Iſaac de camelo deſcendit, quia ſancta Eccleſia quanto redemptorem ſuum ſubtilius agnoſcit, tanto carnalis vitæ ſtudia humilius deſerit, atque in ſemetipſa tortitudinem vitioſam contradicit. Iſaac igitur viſo deſcendit, quia domino cognito vitia ſua gentilitas deſeruit, & ab elatione celſitudinis ima humilitatis petiit. Quid eſt autem quod Iſaac in camelo ſedens Rebecca conſpexit, niſi quod redemptorem ſuum Eccleſia ex gentibus veniens, dum adhuc vitiis eſſet innixa & nec dum ſpiritualibus, ſed animalibus moribus inhæreret, aſcendit. Nec mouere debet

quod puer quoque cum camelis venerat, in quibus ſui domini diuitias ferebat: quia ipſi quoque prædicatores ſancti quamuis iam ad ſuperiora intelligenda atque proferenda, intellectu, & vita micant, adhuc tamen in ſemetipſis contradictionem carnis ſentiunt. Nam vident aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & captiuum ſe ducentem in lege peccati, & diuitias in camelis portant, quia ne magnitudo reuelationum extollat eos, datus eſt eis ſtimulus carnis ſuæ. habent enim theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, vt ſublimitas ſit virtutis Dei, & non eis. Qui ergo per carnem cœleſtia loquuntur, & tamen adhuc in carne contradictionem de vitio ſentiunt, quid aliud quam ſuper tortuoſa camelorum dorſa diuitias ferunt? Rebecca vero Iſaac viſo, quis ille homo ſit, requiſito puero cognoſcit: quia quotidie ſancta Eccleſia adhuc prophetarum atque apoſtolorum dicta, quid de redemptore ſuo credere debeat, intelligit. quæ ſe mox pallio operuit, quia quanto ſubtilius ſaluatoris ſui myſteria penetrat, tanto altius de anteacta ſua vita confunditur, & quia peruerſe egerit, verecundatur, pallio ſe operire curauit: quia viſo domino infirmitatem ſuæ actionis erubuit, & illa quæ prius in camelo libere geſtebatur, deſcendens poſtmodum verecundia tegitur. Vnde eidem Eccleſiæ a priore elatione conuerſæ per apoſtolicam vocem quaſi Rebeccæ de camelo deſcendenti ſibiq; pallium ſuperducenti dicitur. quem enim fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? quam Iſaac in tabernaculum ſuæ matris introducit, atq; vxorem accipit: quia illic ſynagogæ dominus ex qua per carnem natus eſt ſanctam Eccleſiam diligit, eamq; ſibi in amore & contemplatione coniungit, vt quæ prius proxima ex cognatione, idem cognita per prædeſtinationem fuerat, poſtmodum iam coniuncta in amore continuo vxor fiat. quam in tantum dilexit, vt dolorem qui ex morte matris acceſſerat, temperaret: quia ex lucro ſanctæ Eccleſiæ redemptor noſter eam, quæ ex perditione ſynagogæ accidere potuit, triſtitiam, deceſſit. Dum enim Rebeccæ coniungitur, dolor de matris morte amputatur, quia dum ſancta Eccleſia ex gentilitate veniens, vſque ad thorum contemplationis perducitur, iudæa pro nihilo habetur. Quod ſi interpretari ipſa eorum nomina curamus, Iſaac riſus, Rebecca autem patientia dicitur. Riſus vero ex lætitia eſt, patientia autem de tribulatione. Et quamuis ſancta Eccleſia iam in cœleſtis ſit gaudii contemplatione ſuſpenſa, habet tamen adhuc quod triſte de mortalis carnis pondere toleret. Iſaac vero & Rebecca iungitur, id eſt riſus & patientia permi-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

ſcetur: quia fit in ſancta Eccleſia hoc quod ſcriptum eſt: ſpe autem gaudentes, in tribulatione patientes, vt hanc & proſpera de contemplatione lætificent, & adhuc aduerſa de tribulatione perturbent.

54 De effectu prædeſtinationis *In comment. dialogorum lib. pri. cap. 8.*

DEprecatus eſt Iſaac dominum pro vxore ſua, eo quod eſſet ſterilis, qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ. Ea quæ ſancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, vt precibus obtineantur: nam ipſa quoque perennis regni prædeſtinatio, ita eſt ab omnipotente Deo diſpoſita, vt ad hoc electi ex labore perueniant: quatinus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſæcula diſpoſuit donare. Quod vtrum ita ſit concite valet probare: certe etenim nouimus quod ad Abraam Deus dixit. in Iſaac vocabitur tibi ſemen. cui etiam dixerat. Patrem multarum gentium conſtitui te. cui rurſum promiſit, dicens. Benedicam te, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli, & velut arena, quæ eſt in littore maris. Ex qua re aperte conſtat, quia omnipotens Deus ſemen Abraæ multiplicare per Iſaac prædeſtinauerat, & tamen ſcriptum eſt. Deprecatus eſt Iſaac dominum pro vxore ſua eo quod eſſet ſterilis, qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ. Si ergo multiplicatio generis Abraæ per Iſaac prædeſtinata fuit: cur coniugem ſterilem accepit? Sed nimirum conſtat quia prædeſtinatio precibus impletur, quando Iſaac in quo Deus multiplicari ſemen Abraæ prædeſtinauerat, oratione obtinuit, vt filios habere potuiſſet.

55 De reproborum vitiis & electorum profectibus. *In expoſitione beati Iob lib. v. cap. 7.*

FActus eſt Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob autem vir ſimplex habitauit in tabernaculis (vel ſicut in alia tranſlatione dicitur) habitabat domi. Quid enim per venationem Eſau, niſi eorum vita figuratur, qui in exterioribus voluptatibus fuſi carnem ſequuntur. Qui etiam agricola eſſe deſcribitur, quia amatores huius ſæculi tanto magis exteriora colunt, quanto interiora ſua inculta derelinquunt. Iacob vero ſimplex in tabernaculis vel in domo habitare perhibetur: quia nimirum omnes, qui in curis exterioribus ſpargi refugiunt, ſimplices in cogitatione atque in conſcientiæ ſuæ habitatione conſiſtunt. In tabernaculis enim, aut in domo habitare, eſt ſe intra mentis ſecreta reſtringere, & nequaquam exterius per deſideria diſſipare: ne dum ad multa foras inhiant, a ſemetipſis alienati cogitationibus recedant.

56 De refrenanda gulæ concupiſcentia.

In expoſitione beati Iob lib. xxx. cap. 27.

De Eſau quod ad lenticulam primogenita ſua fratri vendidit. Sciendum eſt quia quinque nos modis gulæ vitium tentat: aliquando namque indigentiæ tempora præuenit, aliquando vero tempus non præuenit, ſed cibos lautiores quærit: aliquando quælibet ſumenda ſunt præparari accuratius expetit: aliquando autem, & qualitati ciborum & tempori congruit, ſed in ipſa quantitate ſumendi menſuram moderatæ refectionis excedit. Nonnunquam vero & abiectius eſt quod deſiderat, & tamen ipſo æſtu immenſi deſiderii deterius peccat, quæ vitiorum tempora melius oſtendimus ſi hoc exemplis euidentioribus approbemus. Mortis quippe ſententiam patris ore Ionathas meruit: quia in guſtu mellis conſtitutum edendi tempus anteceſſit. Et ex Aegypto populus eductus in eremo occubuit: quia deſpecto manna cibos carnium petiit, quos lautiores putauit. Et prima filiorum Heli culpa ſuborta eſt, quod ex eorum voto ſacerdotis puer non antiquo more coctas vellet de ſacrificio carnes accipere, ſed crudas quæreret, quas accuratius exhiberet. Et cum ad Hieruſalem dicitur. Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas, panis & abundantia, aperte oſtenditur quod idcirco ſalutem perdidit: quia cum ſuperbiæ vitio menſuram moderatæ refectionis exceſſit. hinc primogenitorum gloriam Eſau amiſit: quia magno æſtu deſiderabilem cibum, id eſt lenticulam concupiuit, quam dum venditis etiam primogenitis prætulit, quo in illam appetitu anhelaret indicauit. Neque enim cibus, ſed appetitus in vitio eſt: vnde lautiores cibos plerunque ſine culpa ſumimus, & abiectiores non ſine reatu conſcientiæ deguſtamus. hic quippe quem diximus Eſau, primatum per lenticulam vendidit, & Helias in heremo per virtutem corporis carnes edendo ſeruauit: vnde & antiquus hoſtis, quia non cibum, ſed cibi concupiſcentiam eſſe cauſam damnationis intelligit: & primum ſibi hominem non carne ſed pomo ſubdidit, & ſecundum non carne, ſed pane tentauit. Hinc eſt quod plerunque Adæ culpa committitur, etiam cum abiecta, & vilia ſumuntur: neque enim Adam ſolus vt a vetito ſe pomo ſuſpenderet præceptum prohibitionis accedit. Nam cum alimenta quædam ſaluti noſtræ Deus contraria indicat, ab his nos quaſi per ſententiam vetat, & dum concupiſcentes noxia attingimus, profecto quid aliud quam vetita deguſtamus? Ea itaque ſumenda ſunt, quæ naturæ neceſſitas quærit, & non quæ edendi libido ſuggerit: niſi hoc moderata diſcretio minus

caute proſpexerit, illicite ſe concupiſcentiæ, quis voraginem vergat.

57 De perſiſtendo in bono opere, & cauendis ex hoc inimici ſubreptionibus. *In expoſitione beati Iob lib.* xxxi.*cap.* 22.

DE Iſaac qui apud alienigenam gentem puteos fodit, quos Allophyli inſidiantes humo implentes replent. Quid nobis per effoſſos ab Iſaac puteos atque ab Allophylis repletos innuitur, niſi vt in hac peregrinationis ærumna poſiti, cogitationum noſtrarum profunda penetremus: & quouſque nobis veræ intelligentiæ aqua reſpondeat, nequaquam noſtræ inquiſitionis manus ab exhaurienda cordis terra torpeſcat. Quos tamen puteos Allophyli inſidiantes replent: quia nimirum immundi ſpiritus cum nos ſtudioſe cor fodere conſpiciunt, congeſtas nobis tentationum cogitationes ingerunt. vnde ſemper mens euacuanda eſt inceſſanterque fodienda, ne ſi indiſcuſſa relinquitur, vſque ad tumorem peruerſorum operum cogitationum ſuper nos terra cumuletur. vnde & ad Ezechielem dicitur. Fili hominis fode parietem, id eſt cordis duriciam crebris perſcrutationum ictibus rumpe.

58 *Item unde ſupra In expoſitione beati Iob lib.* xvi.*cap.* 9.

SAepe dum eloquiis ſacris intendimus, malorum ſpirituum inſidias grauius toleramus: quia menti noſtræ terrenarum cogitationum puluerem aſpergunt, vt intentionis noſtræ oculos a luce intimæ viſionis obſcurent. Quod etiam in Iſaac opere Allophylorum prauitate cognoſcimus deſignari, qui puteos quos Iſaac foderat terræ congerie replebant. Hos enim nos nimirum puteos fodimus, cum in ſcripturæ ſacræ abditis ſenſibus alta penetramus: quos tamen occulte replent Allophyli, quando nobis ad alta tendentibus immundi ſpiritus terrenas cogitationes ingerunt, & quaſi inuentam diuinæ ſcientiæ aquam tollunt: quod nimirum pſalmiſta pertulerat cum dicebat. Declinate a me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei: videlicet patenter inſinuans, quia mandata Dei perſcrutari non poterat, cum malignorum ſpirituum inſidias in mente tolerabat.

59 De myſteriis benedictionum Iacob, & Eſau.

In comment. Ezechielis lib. 1.*homil.* 6.

DE benedictionibus Iacob, & Eſau. Quis namque paruulorum in facto Eſau & Iacob, quod alter ad venatum mittitur, vt benedicatur: alter vero per ſuppoſitionem matris a patre benedicitur, niſi iuxta ſacræ lectionis hiſtoriam paſcitur? in qua videlicet hiſtoria ſi ad intellectum paulo ſubtilius aſtringatur, videtur quia Iacob primogeniti benedictionem non per fraudem ſubripuit, ſed vt ſibi debitam accepit,

quam concedente fratre de lentis mercede comparauit. At vero ſi quis altius ſentiens vtrorumque facta velit per allegoriæ arcana diſcutere, protinus ab hiſtoria in myſterium ſurgit. Quid eſt enim quod Iſaac de maioris filii ſui venatione veſci concupiſcit, niſi quod omnipotens Deus Iudaici populi bona operatione paſci deſiderauit? ſed illo tardante, minorem Rebecca ſuppoſuit: quia dum Iudaicus populus bona opera foras quærit, gentilem populum mater gratia inſtruxit, vt omnipotenti patri cibum boni operis offerret, & benedictionem maioris fratris acciperet, qui eoſdem cibos ex domeſticis animalibus præbuit: quia gentilis populus placere Deo de exterioribus ſacrificiis non quærens per vocem prophetæ dicit. In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi. quid eſt quod idem Iacob manus ac brachia & collum hœdinis pellibus texit, niſi quod hœdus pro peccato offerri conſueuit? & gentilis populus dum ſe peccatorem confiteri non erubeſcit, carnis in ſe peccata mactauit. quid eſt quod veſtimentis fratris maioris induitur, niſi quod ſacræ ſcripturæ præceptis, quæ maiori populo data fuerant in bona operatione veſtitus eſt? & eis minor in domo vtitur, quæ maior foras exiens intus reliquit: quia ille gentilis populus præcepta tenet in mente, quæ Iudaicus populus habere non potuit, dum ſolam in eis litteram attendit. Et quid eſt, quod Iſaac eundem filium neſcit, quem benedicit, niſi hoc quod de gentili populo dominus per pſalmiſtam dixit. Populus, quem non cognoui, ſeruiuit mihi: ob auditum auris obediuit mihi? quid eſt quod præſentem non vidit, & tamen quæ in futuro venient, vidit, niſi quod omnipotens Deus cum per prophetas ſuos prædiceret gentilitati gratiam prærogandam, eam & in præſenti per gratiam non vidit, quia tunc in errore dereliquit, & tamen quia hanc quandoque collecturus erat per benedictionis gratiam præuidit. vnde & idem Iacob gentilis populi figuram tenet, eique in benedictione dicitur: ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Sicut .n. in euangelio veritas dicit. Ager eſt hic mundus, & quia gentilis populus ad fidē perductus per electos ſuos in vniuerſo mundo virtutibus redolet? odor filii, odor eſt agri pleni. Aliter namque olet flos vuæ: quia magna eſt virtus & opinio prædicatorum, qui inebriant mentes audientium: aliter flos oliuæ, quia ſuaue eſt opus miſericordiæ, quod more olei refouet & lucet. Aliter flos roſæ, quia mira eſt fragrantia quæ rutilat & redolet ex cruore martyrum: aliter flos lilii quia candida vita carnis eſt de incorruptione virginitatis. aliter flos violæ quia magna eſt virtus humilium, qui ex de-

ſiderio loca vltima tenentes, ſe per humilitatem a terra in altum non ſubleuant, & cœleſtis regni purpuram in mente ſeruant. aliter redolet ſpica cum ad maturitatem perducitur, quia bonorum operum perfectio ad ſatietatem eorum, qui iuſtitiam eſuriunt, præparatur. Quia ergo gentilis populus in electis ſuis vbique per mundum ſparſus eſt, & ex eis virtutibus quas agit, omnes qui intelligunt odore bonæ opinionis replet, dicatur recte, ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni. Sed quia easdem virtutes ex ſemetipſo non habet, adiungat. cui benedixit dominus Deus. Et quoniam electorum populus per quosdam etiam in contemplationem ſurgit, per quosdam vero in actiuæ vitæ ſolummodo opera pingueſcit: recte illic additur. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ. Ros enim deſuper & ſubtiliter cadit, & toties de rore cœli accipimus, quoties per infuſionem contemplationis intimæ de ſupernis aliquid tenuiter videmus. Cum vero bona opera etiam per corpus agimus, de terræ pinguedine ditamur. Quid eſt autem quod Eſau tarde ad patrem redit, niſi quod iudaicus populus ad placandum dominum ſero reuertitur? cui & hoc in benedictione dicitur. Tempusq; erit cum ſoluatur iugum de collo tuo: quia a ſeruitute peccati iudaicus populus in fine liberatur, ſicut ſcriptum eſt. Donec plenitudo gentium introiret, & ſic omnis Iſrael ſaluus fiet.

60 De ignorantia iudæorum in redemptoris noſtri præſentia.

In expoſitione beati Iob lib. xxxv. cap. 10.

DE Iſaac qui caligantibus oculis dum Iacob filium ſuum neſciens benediceret, quæ in futuro ventura erant, præuidebat, & qui coram eo præſens adſiſteret, neſciebat. Liquido conſtat quod nullus iudæorum qui plene legem didicit aduentum redemptoris noſtri ignorauit. vnde & Herodes rex Magorum occurſione perterritus, ſacerdotes ac principes ſtuduit ſolerter inquirere, vbi Chriſtum naſciturum eſſe præſcirent. Cui protinus reſponderunt, in Bethleem Iudæ. Prius ergo nouerunt, quem paſſionis tempore dum deſpicerent, ignorabant. Quorum & notitia prior, & ignorantia poſterior, bene ac breuiter Iſaac caligante ſignatur: qui dum Iacob benediceret, & quid eueniret in futuro præuidebat, & quis illi præſens aſſiſteret, neſciebat. Sic quippe Iſraelitarum populus fuit, qui prophetiæ myſteria accepit, ſed tamen cæcos oculos in contemplatione tenuit: quia eum præſentem non vidit, de quo multa in futuro præuidit. Ante ſe enim poſitum nequaquam cernere valuit, cuius aduentus potentiam longe ante nunciauit.

61 De doctorum ad auditores ſuos cum deſcenſione.

In expoſitione beati Iob lib. v. cap. 21. & 22.

Igitur egreſſus Iacob de Berſabeæ pergebat aram. Cumq́ veniſſet ad quendam locum & vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitum tulit de lapidibus qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormiuit in eodem loco, viditq́ in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum, angelos quoque aſcendentes & deſcendentes ſuper eam, & dominum innixum ſcalæ. In itinere quippe dormire eſt, in hoc præſentis vitæ tranſitu rerum temporalium amore quieſcere. In itinere dormire eſt, in dierum labentium curſu ab appetitu viſibilium mentis oculos claudere, quos primis hominibus ſeductor aperuit, qui dixit. Scit enim Deus quia in quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri. Vnde & paulo poſt ſubditur. Tulit de fructu illius & comedit, deditq́ viro ſuo, qui comedit, & aperti ſunt oculi amborum. Culpa quippe oculos concupiſcentiæ aperuit, quos innocentia clauſos tenebat. Angelos vero aſcendentes & deſcendentes cernere, eſt ciues ſupernæ patriæ contemplari. vel quanto amore auctori ſuo ſuper ſemetipſos tranſcendendo inhæreant: vel quanta compaſſione caritatis noſtris infirmitatibus condeſcendant. Et notandum valde eſt, quod ille dormiens angelos conſpicit: qui in lapide caput ponit: quia nimirum ipſe ab exterioribus operibus ceſſans æterna penetrat, quia intenta mente, quæ principale eſt hominis, imitationem ſui redemptoris obſeruat. Caput quippe in lapide ponere, eſt mente Chriſto inhærere: qui enim a præſentis vitæ actione remoti ſunt, ſed ad ſuperna nullo amore rapiuntur, dormire poſſunt, ſed videre angelos nequeunt: quia caput in lapide tenere contemnunt. Sunt namque nonnulli qui mundi quidem actiones fugiunt, ſed nullis virtutibus exercentur: hi nimirum torpore non ſtudio dormiunt, & idcirco interna non conſpiciunt: quia caput non in lapide, ſed in terra poſuerunt. Quibus nimirum contingit, vt quanto ſecurius ab externis actionibus ceſſant, tanto latius immundæ in ſe cogitationis ſtrepitum per otium congerant. vnde ſub Iudææ ſpecie per prophetam torpens otio anima defletur, cum dicitur. Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata eius: præcepto etenim legis, ab exteriori opere in ſabbato ceſſatur. hoſtes ergo videntes ſabbata irrident, cum maligni ſpiritus ipſa vacationis otia ad cogitationes illicitas pertrahunt: vt vnaquæque reproba anima quæ remota ab externis actionibus Deo ſeruire creditur, eo magis eorum tirannidi illicita cogitando famuletur. Sancti autem

viri, qui a mundi operibus non torpore ſed virtute ſopiuntur, laborioſius dormiunt, quam vigilare potuerunt: quia in eo quod actiones huius ſæculi deſerentes ſuperant, robuſto conflictu quotidie contra ſemetipſos pugnant: ne mens per negligentiam torpeat, ne ſubacta otio per deſideria immunda refrigeſcat: ne ipſis bonis deſideriis plus iuſto inferueat: ne ſub diſcretionis ſpecie ſibimet parcendo a perfectione langueſcat. Agit hæc & ab huius mundi inquieta concupiſcentia ſe penitus ſubtrahit, ac terrenarum actionum ſtrepitum deſerit, & per quietis ſtudium virtutibus intenta vigilans dormit. Neque enim ad contemplanda interna perducitur, niſi ab his, quæ exterius impleant, ſtudioſe ſubtrahatur. hinc eſt enim quod per ſemetipſam veritas dicit. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. hinc Paulus ait: Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit. hinc per prophetam dominus admonet, dicens. Vacate & videte quoniam ego ſum dominus.

62 *Item unde ſupra In epiſt. ex regi. lib.1.cap24.*

QVid per Iacob, niſi prædicatorum perſona deſignatur? Prædicatores quippe perfecti ſolum ſurſum caput Eccleſiæ videlicet dominum contemplando appetunt, ſed deorſum quoque ad membra illius miſerando deſcendunt. Quod videlicet angeli aſcendentes & deſcendentes demonſtrant. vnde & Moiſes crebro tabernaculum intrat & exit, & quod intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotiis vrgetur. Intus Dei arcana conſiderat, foris onera carnalium portat. qui de rebus quoque dubiis ſemper ad tabernaculum recurrit, coram teſtamenti arca dominum conſulit: exemplum proculdubio rectoribus præbens, vt cum foris ambigunt, quid diſponant, ad mentem ſemper quaſi ad tabernaculum redeant, & velut coram teſtamenti arca dominum conſulant, ſi de his in quibus dubitant apud ſemetipſos intus ſacri eloquii paginam requirant.

63 De contemplatiua actiuaq; vita. *In expoſitione beati Iob lib.vi. cap.28.& in Ezechiel. lib.ii.homil.14.*

DE Lia & Rachel, quod Iacob pro Rachel ſeruiens prius Liam accepit. Quid nam his duabus Iacob vxoribus Lia videlicet, & Rachel niſi actiua & contemplatiua vita ſignatur? Lia quippe interpretatur laborioſa: Rachel vero diues, vel viſum principium. Actiua autem vita laborioſa eſt, quia deſudat in opere: contemplatiua vero ſimplex ad ſolum videndum principium anhelat, videlicet ipſum qui ait. Ego ſum principium, propter quod & loquor vobis. Beatus autem Iacob Ra-

chel

chel quidem concupierat, ſed in nocte accepit Liam: quia videlicet omnis qui ad dominum conuertitur contemplatiuam vitam deſiderat, quietem æternæ patriæ appetit: ſed prius neceſſe eſt vt in nocte vitæ præſentis operetur bona, quæ poteſt, deſudet in labore, id eſt Liam accipiat, vt poſt ad videndum principium in Rachel amplexibus requieſcat. Erat autem Rachel videns & ſterilis: Lia autem lippa, ſed fœcunda, quia nimirum mens cum contemplando otia appetit, plus videt, ſed minus filios Deo generat: cum vero ad laborem ſe prædicationis dirigit, minus videt, ſed amplius parit. Contemplatiua vero vita ſpecioſa eſt in animo, ſed dum quieſcere in ſilentio appetit, filios non generat ex prædicatione. videt, & non parit: quia quietis ſuæ ſtudio minus ſe in aliorum collectione ſuccendit, & quantum introrſum aſpicit, aperire aliis prædicando non ſufficit. Lia vero lippa & fœcunda eſt: quia actiua vita dum occupatur in opere minus videt, ſed dum modo per verbum, modo per exemplum ad imitationem ſuam proximos accendit, multos in bono opere filios generat. & ſi in contemplatione mentem tenere non valet, ex eo tamen quod agit exterius gignere ſequaces valet. Poſt Liæ ergo complexum ad Rachelem Iacob peruenit: quia perfectus quiſque ante actiuæ vitæ ad fœcunditatem iungitur, & poſt contemplatiuæ ad requiem copulatur.

64 De perſcrutandis allegoriis in hiſtoria.

In expoſitione beati Iob lib. xxi. *in principio præfationis.*

Tollens Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decoriauit eas, detractiſque corticibus in his quæ expoliata fuerant candor apparuit. Illa vero quæ integra erant, viridia permanſerunt, atque in hunc modum color effectus eſt varius. Poſuitque eas in canalibus, in quibus effundebatur aqua, vt cum veniſſent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aſpectu earum conciperent. Factumque eſt in ipſo calore coitus, oues intuerentur virgas, & parerent maculoſa & varia, & diuerſo colore reſperſa. Intellectus ſacri eloquii inter textum et myſterium tanta eſt libratione penſandus, vt vtriuſque partis lance moderata, hunc neque nimiæ diſcuſſionis pondus deprimat, neque rurſum torpor incuriæ vacuū relinquat. Multæ quippe eius ſententiæ tanta allegoriarum conceptione ſunt grauidæ, vt quiſquis eas ad ſolam tenere hiſtoriam nititur, earum notitia per ſuam incuriā priuetur. Nōnullæ vero ita exterioribus præceptis inſeruiunt, vt ſi

quis eas ſubtilius penetrare deſiderat, intus quidem nihil inueniat, ſed hoc ſibi etiam quod foris loquuntur abſcondat: vnde quoque bene narratione hiſtorica per ſignificationem dicitur. Tollens Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decoriauit eas & reliqua. Quid eſt virgas virides & amygdalinas atque ex platanis ante oculos gregum ponere, niſi per ſcripturæ ſacræ ſeriem antiquorum patrum vitas atque ſententias in exemplum populi præbere? Quæ nimirum quia iuxta rationis examen recte ſunt, virgæ nominantur. Quibus & ex parte corticem ſubtrahit, vt in his quæ expoliantur intimus candor appareat, & ex parte corticem ſeruat, vt ſicut fuerant exterius, in viriditate permaneant, variusq́ virgarum color efficitur; dum cortex & ex parte ſubtrahitur, & ex parte retinetur. Ante conſiderationis enim noſtræ oculos præcedentium patrum ſententiæ quaſi virgæ variæ ponuntur: in quibus dum plerunque intellectum literæ fugimus, quaſi corticem ſubtrahimus, & dum plerunque intellectum literæ ſequimur, quaſi corticem ſeruamus. Dumq́ ab ipſis cortex literæ ſubducitur, allegoriæ candor interior demonſtratur, & dum cortex relinquitur, exterioris intelligentia virentia exempla monſtrantur. Quas bene Iacob in aquæ canalibus poſuit: quia & redemptor noſter in libris eas ſacræ ſcientiæ, quibus nos intrinſecus infundimur, fixit. Has aſpicientes arietes cum ouibus coeunt: quia rationales noſtri ſpiritus dum in earum intentione defixi ſunt, ſingulis quibuſcunq́ actionibus permiſcentur, vt tales fœtus operum procreent, qualia exempla præcedentium in vocibus præceptorum vident, & diuerſum colorem proles boni operis habeat: quia & nonnunquam ſubtracto literæ cortice acutius interna conſiderat, & reſeruato nonnunquam hiſtoriæ tegmine bona in exterioribus format.

65 De diaboli tentationibus, & Eccleſiæ virtutibus.

In expoſitione beati Iob lib. xxx. cap. 31.

LAban qui perſequens cum furore Iacob ſua apud eum idola requiſiuit. Laban quippe interpretatur dealbatio: dealbatio autem diabolus non inconuenienter accipitur, qui cum ſit tenebroſus ex merito, transfigurat ſe in angelum lucis. Huic ſeruiuit Iacob, id eſt ex parte reproborum Iudaicus populus, ex cuius carne incarnatus dominus venit. Poteſt etiam per Laban mundus hic exprimi, qui cum furore Iacob perſequitur, quia electos quoſque, qui redemptoris noſtri membra ſunt, perſequendo opprimere conatur. Huius filiam, id eſt ſeu mundi ſiue diaboli Iacob abſtulit, cum ſibi Chriſtus Eccleſiam ex

gentilitate coniunxit: quam & de domo patris abſtulit, qui ei per prophetam dicit. Obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. Quid vero in idolis, niſi auaritia deſignatur? vnde & per Paulum dicitur. Et auaritia, quæ eſt idolorum ſeruitus. Laban ergo veniens apud Iacob idolum non inuenit: quia oſtenſis mundi theſauris, diabolus in redemptore noſtro veſtigia concupiſcentiæ terrenæ non reperit: ſed quæ Iacob non habuit, ea Rachel ſedendo cooperuit. Per Rachel quippe quæ & ouis dicitur, Eccleſia figuratur. Sedere autem, eſt humilitatem pœnitentiæ appetere, ſicut ſcriptum eſt. Surgite poſt quam ſederitis. Rachel ergo idola ſedendo operuit: quia ſancta Eccleſia Chriſtum ſequens terrenæ cõcupiſcentiæ vitia pœnitendo texit. De hac coopertione vitiorum per prophetam dicitur. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Nos igitur Rachel illa ſignauit, qui idola ſedendo premimus, ſi culpas auaritiæ pœnitendo damnamus, quæ vtique auaritia illis non ſolet euenire, qui in via domini viriliter currunt, quibus dicitur. Viriliter agite & confortetur cor veſtrum: ſed his maxime qui quaſi effœminato greſſu gradientes, per blandimenta ſeculi reſoluuntur. vnde & illic eiusdem Rachelis hæc verba ſunt. Iuxta conſuetudinem fœminarum nunc accidit mihi. Apud Iacob ergo idola Laban non reperit: quia exactor callidus quid in redemptore noſtro reprehenderet non inuenit.

66 De virtute, & humilitate contemplationis.

In commentario Ezechielis lib. ii. homilia. xiii.

De luctatione Iacob cum angelo. Magna eſt in contemplatiua vita mentis contentio, cum ſe ſe ad cœleſtia erigit, cum in rebus ſpiritualibus animum tendit, cum transgredi nititur omne quod corporaliter videtur, cum ſe ſe anguſtat, vt dilatet. Et aliquando quidem vincit, & reluctantes tenebras ſuæ cæcitatis exuperat: vt de incircumſcripto lumine quiddam furtim & tenuiter attingat. Sed tamen ad ſemet ipſam protinus reuerberata reuertitur, atque ab ea luce, ad quam reſpirando tranſit, ad ſuæ cæcitatis tenebras ſuſpirando atque lamentando redit. Quod bene ſacra hiſtoria deſignat, quæ beatum Iacob cum angelo luctatum narrat. Cum enim ad parentes proprios rediret in via angelum inuenit, cum quo in lucta magnum certamen habuit. Is enim qui certat in luctamine, aliquando ſuperiorem ſe, aliquando vero eum, cum quo contendit, inferiorem inuenit. Deſignat ergo angelus Deum, & Iacob qui cum angelo contendit vniuſcuiuſque perfecti viri, & in contemplationem poſiti animam expri-

mat: quia videlicet anima, cum contemplari Deum nititur, velu t in quodam certamine poſita, modo quaſi exuperat, quia intelligendo & ſentiendo de incircumſcripto lumine aliquid deguſtat: modo vero ſuccumbit, quia & deguſtando iterum deficit. Quaſi ergo vincitur angelus, quando intellectu intimo apprehenditur Deus. Sed notandum quod idem victus angelus neruum fœmoris Iacob tetigit, eumq́ marceſcere ſtatim fecit, atque ab eo tempore Iacob vno claudicauit pede: quia ſcilicet omnipotens Deus cum iam per deſiderium & intellectum cognoſcitur, omnem in nobis voluptatem carnis arefacit. Et qui prius quaſi duobus pedibus innitentes, & Deum videbamur quærere & & ſeculum tenere poſt agnitionem ſuauitatis Dei, vnus in nobis pes ſanus remanet atq; alius claudicat: quia videlicet neceſſe eſt vt debilitato amore ſeculi, ſolus in nobis amor conualeſcat Dei. Si ergo tenemus angelum vno claudicamus pede: quia dum creſcit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis. Omnis quippe qui vno pede claudicat, ſoli illi pedi innititur, quem ſanum habet: quia & ſi cui deſiderium terrenum iam arefactum fuerit, in ſolo pede amoris Dei tota virtute ſe ſuſtinet, & in ipſo ſtat: quia pedem amoris ſeculi quem ponere in terra conſueuerat, iam a terra ſuſpenſum portat. & nos ergo ſi ad parentes proprios, id eſt ad ſpirituales patres redimus, teneamus in via angelum, vt ſuauitate intima apprehendamus Deum. Contemplatiuæ etenim vitæ amabilis valde dulcedo eſt, quæ ſuper ſemetipſum animum rapit, cœleſtia appetit, terrena autem debere eſſe contemptui oſtendit, & ſpiritualia mentis oculos patefacit, corporalia abſcondit. vnde bene Eccleſia in Canticis canticorum dicit. Ego dormio & cor meum vigilat. vigilanti etenim corde dormit, qui per hoc quod interius contemplando proficit, a prauo foris opere quieſcit.

67 *In expoſitione beati Iob lib. iiii. cap. 39. & 40.*

IAcob qui angelum tenuit vno pede mox claudicauit: quia qui vero amore ſublimia reſpicit, iam in hunc mundum duplicibus incedere deſideriis neſcit, vno enim pede innititur, qui ſolo amore Dei roboratur, & neceſſe eſt vt alius marceſcat: quia mentis virtute creſcente oportet proculdubio vt carnis fortitudo torpeſcat. vnde & propheta cum viſionem Dei conſpexiſſe ſe diceret, adiungit. Elangui & ægrotaui per dies plurimos: quia cum ad virtutem Dei mens ſtringitur a fortitudine propria caro laſſatur.

68 De viſione Dei qualiter intelligenda ſit.

In expoſitione beati Iob lib.xxiiii.cap.6.& 7.

Vidi dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. Dum ipſa per ſe veritas dicit. Nemo vidit faciem meam vnquam, quomodo Iacob teſtatur, dicens. vidi dominum facie ad faciem? Humanæ etenim mentis oculo interiori purgato, dum vitiorum omnium tribulationis igne ærugo fuerit concremata, tunc mundatis oculis cordis, illa lætitia patriæ cœleſtis aperitur: vt prius purgemus lugendo quod fecimus, & poſtmodum manifeſtius contemplemur per gaudia, quod quæramus. Prius a mentis acie exurente triſtitia interpoſita malorum caligo detergitur, & tunc reſplendente raptim corruſcatione incircumſcripti luminis illuſtratur. Quo vtcunque conſpecto, in gaudium cuiuſdam ſecuritatis abſorbetur. Et quaſi poſt defectum vitæ præſentis vltra ſe rapta aliquo modo in quadam nouitate vitæ recreatur. Ibi mens ex immenſo fonte infuſione superni roris aſpergitur, vbi non ſe ſufficere ad id quod rapta eſt contemplatur, & veritatem ſentiendo, videt, quia quanta eſt ipſa veritas non videt: cui veritati tanto magis ſe longe exiſtimat, quanto magis appropinquat: quia niſi illam vtcunque conſpiceret, nequaquam eam conſpicere ſe non poſſe ſentiret. Adniſus ergo animi dum in illam intenditur, immenſitatis eius corruſcante circunſtantia reuerberatur. Ipſa quippe cuncta implens, cuncta circumſtat: & idcirco mens noſtra nequaquam ſe ad comprehendendam incircumſcriptam ſubſtantiam dilatat, quia eam inopia ſuæ circumſcriptionis anguſtat. Vnde & ad ſemetipſam citius labitur, & proſpectis quaſi quibusdam veritatis veſtigiis ad ſua ima reuocatur. Hæc ipſa tamen per contemplationem facta, non ſolida & permanens viſio, ſed vt ita dixerim, quaſi quædam viſionis imitatio Dei facies dicitur. Quia enim per faciem quemlibet cognoſcamus, non immerito cognitionem Dei faciem eius vocamus. Hinc ergo Iacob poſtquam cum angelo luctatus eſt, ait. Vidi dominum facie ad faciem, ac ſi diceret. Cognoui dominum: quia me cognoſcere ipſe dignatus eſt. Quam cognitionem pleniſſime fieri Paulus in fine teſtatur, dicens. Tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum.

69 De cauenda mentis vacatione. *In codice regulæ paſtoralis tert. par. cap. 30.*

Egreſſa eſt Dina vt videret mulieres regionis illius. Quam cum videret Sichem filius Emoreuchi princeps terræ illius adamauit, & rapuit, & dormiuit cum illa, vi opprimens virginem, & conglutinata eſt

anima eius cum ea, triſtemq́ꝫ blandiciis deliniuit. Dina vt mulieres videat alienæ regionis egreditur, quando vnaquæque mens ſua ſtudia negligens, actiones alienas curans, extra habitum atque extra ordinem proprium vagatur, quam Sichem princeps terræ opprimit: quia videlicet inuentam in curis exterioribus diabolus corrumpit, & conglutinata eſt anima eius cum ea: quia vnitam ſibi per iniquitatem reſpicit, & quia cum mens a culpa reſipiſcere atque admiſſum flere conatur, corruptor autem ſpes ac ſecuritates vacuas ante oculos reuocat, quatinus vtilitatem triſtitiæ ſubtrahat, recte illic adiungitur. Triſtemq́ꝫ blanditiis deliniuit. Modo enim aliorum facta grauiora, modo nihil eſſe quod perpetratum eſt, modo miſericordem dominum loquitur, modo adhuc tempus ſubſequens ad pœnitentiam pollicetur: vt dum per hæc decepta mens ducitur, ab intentione pœnitentiæ ſuſpendatur, quatinus tunc bona nulla percipiat, quam nunc mala nulla contriſtant, & tunc plenius obruatur ſupliciis, quæ nunc etiam gaudet in delictis.

70 De perſeuerando in bono opere. *In expoſitione beati Iob lib. i. cap. 40.*

De talari tunica Ioſeph. Ioſeph qui inter fratres vndecim vſque ad finem iuſtus perſeueraſſe deſcribitur, ſolus talarem tunicam habuiſſe perhibetur. Quid eſt ergo talaris tunica, niſi actio conſummata? quaſi enim protenſa tunica talum corporis operit, cum bona actio ante Dei oculos vſque ad vitæ nos terminum tegit. vnde & per Moyſen caudam beſtiæ in altario offerri præcipitur, vt videlicet omne bonum cum incipimus, etiam perſeueranti fine compleamus.

71 De peruerſis cogitationibus reprobarum mentium.

In expoſitione beati Iob lib. vi. cap. 11. 12. 13. 14.

Ecce ſomniator noſter venit, venite occidamus eum, & videamus quid illi proderunt ſomnia ſua. Sæpe nonnulli humana ſapientia inflati, dum deſideriis ſuis diuina iudicia contraire conſpiciunt, aſtutis eis reluctari machinationibus conantur. Et quod ad votum ſuum vim ſupernæ diſpoſitionis intorqueant, callidis cogitationibus inſiſtunt. Subtiliora conſilia exquirunt: ſed inde voluntatem Dei peragunt, vnde hanc immutare contendunt, atque omnipotentis Dei conſilio dum reſiſtere nituntur, obſequuntur: quia ſæpe & hoc eius diſpoſitioni apte militat, quod ei per humanum ſtudium friuole reſultat, ſicut ſcriptum eſt. Qui comprehendit ſapientes in aſtutia eorum. In aſtutia namque ſua ſapientes comprehendit, quando eius conſiliis humana facta, etiam tunc congrue ſeruiunt, cum reſiſtunt. vnde & per pſalmi-

ſtam dicitur. Nouit dominus cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt. Quod melius oſtendimus ſi pauca ad medium geſtarum rerum exempla proferamus. Ioſeph ſomnium viderat, quod ſuo manipulo fratrum eius ſe manipuli proſternebant. ſomnium viderat quod ſol ac luna ſe cum reliquis ſtellis adorabant: quæ quia pure fratribus retulit, eorum corda protinus futuræ damnationis inuidia pauorq́ percuſſit. Cumq́ ad ſe hunc venire cōſpicerent, malitia ſæuientes dixerunt. Ecce ſomniator ille venit, venite occidamus eum, & videamus quid illi proderunt ſomnia ſua: cumq́ ſe eius dominio ſubiici metuunt, ſomnia torem in puteum deponunt, eumq́ Hiſmaelitis tranſeuntibus vendunt: qui in Aegypto ductus, ſeruituti ſubditus, luxuriæ accuſatione damnatus, caſtitatis merito adiutus, prophetiæ iudicio ereptus, omni Aegypto prælatus eſt: per ſupernam vero ſapientiam prouidus, frumenta congeſſit, & futuro periculo neceſſitatis obuiauit. cumq́ in orbem fames inhorruit, de alimentorum præparatione ſollicitus, Iacob filios in Aegyptum miſit, qui frumentorum diſpenſationi præpoſitum Ioſeph neſcientes inueniunt, atque vt mererentur alimenta percipere, eius diſpenſatorem compulſi ſunt pronis in terram ceruicibus adorare. Penſemus ergo quomodo cogitationes hominum in ipſa ſua prouiſione vis diuina comprehendat. Ideo ab eis Ioſeph venditus fuerat, ne adoraretur, ſed ideo eſt adoratus, quia venditus: aſtute namque aliquid agere auſi ſunt, vt Dei conſilium mutaretur, ſed diuino iudicio quod declinare conati ſunt, renitendo ſeruierunt. Inde quippe coacti ſunt Dei voluntatem peragere, vnde hanc moliti ſunt aſtute commutare. Sic ſic diuinum conſilium dum deuitatur, impletur: ſic humana ſapientia dum reluctatur, compræhenditur. Timuerunt fratres ne Ioſeph ſuper eos excreſceret, ſed hoc quod diuinitus diſpoſitum fuerat, cauendo actum eſt, vt eueniret: humana ergo ſapientia in ſeipſa comprehenſa eſt, quæ voluntati Dei per intentionem reſtitit, inde eius impletioni militauit. Sic Saul dum Dauid ſubiectum quotidiano ſuccreſcere virtutum ſucceſſu conſpiceret, ſuam ei in coniugium filiam ſpopondit, atque in eius dotem centum dari ab eo Philiſtinorum præputia petiit, vt cum prouocatus miles, vltra ſe excreſcere quæreret, inimicorum gladiis traditus vitam finiret. Sicut ſcriptum eſt. Non habet neceſſe rex ſponſalia, niſi tantum centum præputia Philiſtinorum, vt fiat vltio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere Dauid in manus Philiſtinorum, ſed Dauid diſpoſitionis intimæ fauore roboratus, centum ſe dare perhibuit, & ducenta præputia repor-

tauit. Cuius nimirum operis Saul argumento ſuperatus, ſuperna prouidentia in ſapientiæ ſuæ eſt conſilio comprehenſus: quia vnde ſuccreſcentis militis vitam ſe extinguere credidit, virtutis eius gloriam inde cumulauit. Sed quia nonnunquam aſtute ſe aliquid ſapere etiam electi moliuntur, libet ad medium alium ſapientem deducere, & quo ſinu interni conſilii aſtutia mortalium comprehenditur, demonſtrare. Prudenter quippe Ionas ſapere voluit, cum ad prædicandam Nineuitarum pœnitentiam miſſus: quia electis gentibus Iudæam deſeri timuit, prædicationis officium implere recuſauit, nauem petiit, fugere Tharſis elegit, ſed protinus tempeſtas exoritur, ſors mittitur, vt videlicet cognoſcatur cuius culpa mare turbetur. Ionas in culpa deprehenditur, in profundum mergitur, Cœto ſorbente deuoratur, atque illic geſtante belua peruenit, quo ire ſponte contempſit. Ecce fugitiuum Dei tempeſtas inuenit, ſors ligat, mare ſuſcipit, belua includit: & quia auctoris voci obedire renititur, ad locum quo miſſus fuerat, ſuo reus carcere portatur: iubente Deo miniſtrare homo prophetiam noluit, aſpirante Deo belua prophetam vomuit. Intorquet ergo Deus prudentiam hominum ad miniſterium ſuum, quando & hoc in vſum ſuæ voluntatis redigit, per quod ſibi voluntas humana contradicit. Perſcrutemur adhuc Hebræorum ſapientiam, & videamus quid prouidendo aut quid prohibendo prouocauit. Certe cum ad redemptoris noſtri miracula credentium turba confluerет, cum ſacerdotes populi inuidiæ facibus accenſi mundum poſt eum ire cernerent, & proclamarent, dicentes. videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus poſt eum abiit, vt ab illo vim tantæ concurſionis abſcinderent; finire eius potentiam morte conati ſunt, dicentes. Expedit vt vnus homo moriatur, & non tota gens pereat: ſed redemptoris mors ad coniunctionem ſui corporis, id eſt Eccleſiæ valuit, non ad ſeparationem. Redegit ergo & hoc ad pietatis ſuæ obſequium, quod contra illum humana crudelitas exarſit: iuſtus namque & miſericors mortalium acta diſponens, alia concedit propitius, alia permittit iratus, atque ea quæ permittit, ſic tolerat; vt hæc in ſui conſilii vſum vertat. Vnde miro modo fit, vt & quod ſine voluntate Dei agitur, voluntati Dei contrarium non ſit: quia dum in bonum vſum mala facta vertuntur, eius conſilio militant etiam, quæ eius conſilio repugnant. Hinc per pſalmiſtam dicitur. Magna opera domini, exquiſita in omnes voluntates eius. Sic quippe eius opera magna ſunt, vt per omne quod ab hominibus agitur, eius voluntas exquiratur: nam ſæpe inde perficitur, vnde repelli putabatur. hinc rurſum

dicit. Omnia quæcunque voluit dominus, fecit in cœlo & in terra. hinc Salomon ait. Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra dominum. Reſtat ergo vt in cunctis quæ agimus, vim ſupernæ voluntatis inquiramus: cui videlicet & cognitæ, debet noſtra actio deuote famulari, & quaſi ducem ſui itineris perſequi, ne ei etiam nolens ſeruiat, ſi hanc ſuperbiens declinat. vitari enim vis superni conſilii nequaquam poteſt, ſed magna ſibi virtute hanc temperat, qui ſe ſub eius nutibus refrenat, eiq; ſibi pondera leuigat, qui hæc ex ſubiecto cordis humero volens portat.

72 In expoſitione beati Iob lib. 30. cap. 18.

Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habet in domo ſua nec quicquam eſt quod non in mea ſit poteſtate. Quiſquis mundi huius ſucceſſibus eleuatus, lenocinante cordis lætitiam tentare ſe luxuriæ ſtimulis ſentit, Ioſeph factum ad memoriam reuocet, & in arce ſe caſtitatis ſeruet, qui dum ſibi a domina conſpiceret pudicitiæ damna ſuaderi, ait. Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid habet in domo ſua, nec quicquam eſt quod non in mea ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter te quæ vxor eius es. Quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in dominum meum? quibus verbis oſtendit, quia bona quæ aſſequutus fuerat, repente memoriæ intulit, & malum quod pulſabat, eiecit, & quia perceptæ gratiæ meminit, vim culpæ imminentis fregit. Cum enim voluntas lubrica tentat in proſperis, hæc ipſa ſunt proſpera aculeo tentationis opponenda, vt eo erubeſcamus praua committere, quo nos adeo meminimus gratuitu bona percepiſſe, & illatam gratiam exteriorum munerum vertamus in arma virtutum, vt ſint ante oculos quæ percepimus, & quæque nos illiciunt, ſubigamus. Quia enim voluptas ipſa ex proſperitate naſcitur, eius proſperitas eſt cōſideratione ferienda, quatinus hoſtis noſter vnde oritur, inde moriatur. Conſiderandum quippe eſt ne acceptum munus vertamus in vitium, ne per fauorem vitæ nos abſorbeat vorago nequitiæ: ita namque contra nos ſuperni iudicis inextinguibiliter accendimus, ſi cōtra benignitatem illius etiam ex ipſa ſua largitate pugnamus.

73 De permanenti in Iudæorum cordibus velamine.

In expoſitione beati Iob lib. ii. cap. 31.

At ille relicto in manus eius pallio fugit, & egreſſus eſt foras. Cum mulier adultera Ioſeph male vti voluiſſet, relicto pallio fugit foras, quia dum ſynagogæ dominum purum hominem credens, quaſi adulterino complexu conſtringere voluit: ipſe tegmen literæ eius

oculis reliquit, & ad cognoſcendam ſuæ diuinitatis potentiam, conſpicuum ſe gentibus præbuit. vnde & Paulus dicit. Vſque hodie cum Moyſes legitur. Moyſes velamen eſt ſuper cor eorum. Quæ videlicet mulier adultera apud ſemetipſam pallium retinuit, & quem male tenebat, nudum amiſit.

74 In expoſitione beati Iob lib. iii. cap. 9.

SAepe ſacra ſcriptura partem pro toto ponere conſueuit, ſicut intrauit Iacob in Aegyptum in animabus ſeptuaginta: quæ nimirum cum animas memorat, conſtat quia intrantium corpora comprehendit.

75 De remuneratione fixe Deo ſeruientium.

In expoſitione beati Iob lib. vi. *cap.* 24.

QVod Aegyptii, Ioſeph gubernante prius quam Pharaoni inopia iuri ſeruitij ſubderentur, ad eſum frumenta perceperunt* vendiderunt, tunc frumenta, ad ſemen acceperũt. Aegyptii ſeruitio publico Ioſeph diſpenſante ſubiecti cum iuri regis ſemetipſos tradentes humiliant: frumenta etiam ad ſemen reportant. Frugem quippe ad eſum etiam liberi accipimus, cum & ſacro eloquio paſcimur, & tamen ad quædam quæ in hoc mundo appetimus, in noſtris voluntatibus vacamus. Sed ſerui facti & ad ſemen frumenta percipimus, quia dum plene Deo ſubdimur, etiam verbo prædicationis replemur.

* *poſtq; uero ſemet ipſos urgente fame in famulos*

76 De gentilitatis operibus. *In expoſitione beati Iob lib.* i. *cap.* 17.

Iſachar aſinus fortis accubans inter terminos, vidit requiem quod eſſet bona, & terram quod optima, & ſuppoſuit humerum ad portandum. Inter terminos accubare, eſt præſtolato mundi fine requieſcere, nihilq; de his, quæ nunc in medio verſantur quærere, ſed vltima deſiderare, & fortis aſinus requiem ac terram optimam videt: cum ſimplex gentilitas idcirco ſe ad robur boni operis erigit, quia ad æternæ vitæ patriam tendit. Quæ ad portandum humerum apponit, quia conſpecta ſuperna requie, præceptis etiam grauibus in operatione ſe ſubiicit, & quicquid intollerabile puſillanimitas aſſerit, hoc ei leue ac facile ſpes remunerationis oſtendit.

77 De aduentu & operationibus Antichriſti.

In expoſitione beati Iob lib. xxx. *cap.* 18.

Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retro. Quid hoc loco equi nomine, niſi præſens ſeculũ deſignatur? quo in teſtimonio quid equus ſignificet cuius vngulas coluber mordet, melius oſtendimus, ſi & ea quæ circumſtant, paulo ſubtilius exponamus. Nonnulli enim de tribu Dan venire Antichri-

ſtum ferunt, pro eo quod hoc loco Dan & coluber aſſeritur, & mordens. vnde non immeritò dum Iſraeliticus populus terras in caſtrorum partitione ſuſciperet, primus Dan ad aquilonem caſtra metatus eſt, illum ſcilicet ſignans. qui in corde ſuo dixerat. Sedebo in monte teſtamenti in lateribus aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo. de quo & per prophetam dicitur. A Dan auditus eſt fremitus equorum eius. Qui non ſolum coluber, ſed etiam ceraſtes vocatur: cerata enim græce cornua dicuntur. Serpens quí hic cornutus eſſe perhibetur, per quem digne Antichriſti aduentus aſſeritur: quia contra vitam fidelium cum morſu peſtiferæ prædicationis armatur etiam cornibus poteſtatis. quis autem neſciat ſemitam anguſtiorem eſſe quam viam? Fit ergo Dan coluber in via, quia in præſentis vitæ latitudinem eos ambulare prouocat, quibus quaſi parcendo blanditur: ſed in via mordet, quia eos, quibus libertatem tribuit, erroris ſui veneno conſumit. Fit ceraſtes in ſemita: quia quos fideles reperit, & ſe ſe ad præcepti cœleſtis anguſta itinera conſtringentes, non ſolum nequitia callidæ perſuaſionis impetit, ſed etiam terrore poteſtatis premit, & in perſecutionis rigore, poſt beneficia fictæ dulcedinis exercet cornua poteſtatis. Quo in loco equus hunc mundum inſinuat, qui per elationem ſuam in curſum labentium temporum ſpumat. & quia Antichriſtus extrema mundi apprehendere nititur, ceraſtes iſte equi vngulas mordere perhibetur: vngulas quippe equi mordere, eſt extrema ſeculi feriendo contingere, vt cadat aſcenſor eius retro. Aſcenſor equi eſt, quiſquis extollitur in dignitatibus mundi, qui retro cadere dicitur, & non in faciem, ſicut Saulus cecidiſſe memoratur. In facie enim cadere, eſt in hac vita ſuas vnumquemque culpas cognoſcere, eaſque pœnitendo deflere. Retro vero quo non videtur cadere, eſt ex hac vita repente decedere, & ad quæ ſupplicia ducatur ignorare. Et quia Iudæa erroris ſui laqueis capta pro Chriſto Antichriſtum expectat, bene Iacob eodem loco repente in electorum vocem cõuerſus eſt, dicens. Salutare tuum expectabo domine, id eſt non ſicut infideles Antichriſtum, ſed eum qui in redemptionem noſtram venturus eſt, verum credo fideliter Chriſtum.

78 De reproborum interitu, & electorum humilitate.

In commen. Ezechielis homil. ix. lib. 1. Item unde ſupra.

VErendum nobis eſt, cur Paulus pergens Damaſcum ſuperno illuſtratus lumine in faciem cadit, & de aſcenſore equi, id eſt huius mundi gloria elato dicitur, vt cadat aſcenſor eius retrorſum: quia de per-

ſecutoribus domini ſcriptum eſt. Abiere retrorſum, & cecidere in terram. Quid eſt hoc quod electi in faciem, & reprobi retrorſum cadunt, niſi quod omnis qui poſt ſe cadit, ibi proculdubio cadit vbi non videt? Iniqui ergo quia in inuiſibilibus cadunt, poſt ſe cadere dicuntur, quia ibi corruunt vbi quid eos ſequitur modo videre non poſſunt. Iuſti vero, quia in iſtis viſibilibus ſemetipſos ſponte deiiciunt, vt in inuiſibilibus erigantur, quaſi in faciem cadunt, quia timore compuncti videntes humiliantur.

79 De perſecutione, & doctrina Pauli apoſtoli.

In expoſitione beati Iob lib. xviii. cap. 9.

Beniamin lupus rapax mane comedit prædam, & veſpere diuidet ſpolia. Quis hoc loco Beniamin nomine, niſi Paulus apoſtolus deſignatur? de Beniamin ſtirpe genitus, qui mane comedit prædam: quia in primordiis ſuis fideles quos potuit rapiens, crudelitati propriæ ſatisfecit: veſpere ſpolia diuidit, quia fidelis poſtmodum factus ſacra eloquia exponendo diſtribuit.

CAPITVLA

CAPITVLA LIBRI EXODI.

1 De obſtetricibus in Aegypto, de quibus ſcriptum eſt, quod ædificauit eis dominus domos. Exod. 1. d
2 De Moyſe quod occiſo Aegyptio dum in deſertum ſeceſſiſſet viſionem vidit e flamma in rubo. 3. a
3 Quod plebi Iſraeliticæ Chanaam terra promittitur. 3. b
4 Quod angelus qui Moyſi apparuiſſe deſcribitur, modo angelus, modo dominus memoratur. 3. d
5 Quod Moyſes ad liberandum populum miſſus eſt, cum Pharao duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus. 2. c
6 De virga in colubrum verſa. 4. a
7 Videat dominus, & iudicet quomodo fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſeruis eius. 5. d
8 Ecce conſtitui te Deum Pharaonis. 7. a
9 Abominationes Aegyptiorum immolabimus domino Deo noſtro. 8. f
10 Quod Aegyptus muſcarum plaga percuſſa ſit. 8. f
10 Ventus vrens leuauit locuſtas. 10. d
12 Indurauit dominus cor Pharaonis. 10. a
13 De vaſis aureis, & argenteis ex Aegypto ſublatis. 12. d
14 Sument de ſanguine agni, ac ponent ſuper vtrumque poſtem. 12. e
15 In primogenitum aſini mutabis oue. 13. b
16 Cum emiſit Pharao populum, non eos eduxit dominus per viam terræ Philiſtim. 13. d
17 Quod columna quæ in eremo populum præibat, per diem in nubem, & per noctem in ignem apparuit. 13. d
18 Quid clamas ad me? 13. d
19 De manna filiis Iſrael deſuper data. 16. g
20 Manus Moyſi erant graues. 17. e
21 Quod legem daturus dominus in igne fumoque deſcendit. 19. c
22 Quod populus verba Dei in monte audire non valens præcepta in campeſtribus accepit. 19. d
23 Quod Moyſes aſcendit, & dominus in monte deſcendit. 19. d
24 Stetit populus de longe, Moyſes autem acceſſit ad caliginem in qua erat dominus. 20. d

25 Altare de terra facietis. 20. d
26 Si emeris ſeruum hebræum, ſex annis ſeruiet tibi, in ſeptimo egredietur liber. 21. d
27 Si quis aperuerit ciſternam, & non operuerit eam. 21. a
28 Cum debet tibi quidpiam frater tuus, cum abſtuleris pignus ab eo, ante occaſum pignus reſtitue. 22. d
29 Quod Moyſes accepturus legem in montem aſcendit. 24. c
30 Facies quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor partes anguli. 25. b
31 Duos quoque cherubin aureos, & productiles facies ex vtraque parte oraculi. 25. b
32 Parabis & acetabula, ac phialas, turribula, & cyathos. 25. c
33 Facies & candelabrum ductile ex auro mundiſſimo. 25. c
34 De decem cortinis tabernaculi, & ſagis cilicinis xi. 26. a
35 Vnde ſupra.
36 Quod cum dominus tabernaculi tabulas erigi præcepit, fundi earum baſes argenteas iubet. 26. d
37 Quod columnarum quatuor eſſe baſes argenteas præcepit. 26. d
38 Quod conſtructione tabernaculi, vt columnæ argenteæ interius ſtarent paxillia erigi per circuitum exterius iuſſi ſunt. 28. c
39 Facies & humerale de auro, & hyacinto, ac purpura. 28. c
40 Rationale iudicii facies opere polimito. 28. c
41 Quod ſacerdos cum in tabernaculum ingreditur duodecim lapides in pectore portare iubetur. 28. e
42 Facies etiam & mala punica. 28. e
43 Facies etiam tintinabula aurea in ſummitate pallii. 28. e
44 Sume tibi aromata ſtacten & onycham. 30. d
45 Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. 32. b
46 Deſcende peccauit populus tuus, dimitte me vt iraſcatur furor meus contra eos. 32. c
47 Si quis eſt domini iungatur mihi, ponat vir gladium ſuper fœmur ſuum. 32. f
48 Cum egrederetur Moyſes ad tabernaculum ſurgebat vniuerſa plebs, & ſtabat vnuſquiſque ad oſtium papillionis ſui. 33. b
49 Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo & viuet. 33. b
50 Item vnde ſupra.
51 Eſt locus apud me cum ſtabis ſine peccato. 33. a

52 Quí reddís iníquítatem patrum filiís, ac nepotibus. 34. a

53 Quicquid in cultu cum ad veſtes ſanctas neceſſarium erat, viri, & mulieres præbuere. 36. a

54 Facit & labrum æneum cum baſe ſua de ſpeculis, quæ excubabant in oſtio tabernaculi, in quo lauarentur Aaron, & filii eius. 38. a

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EXODVM.

1 De cauendo mendacio. *In expoſitione beati Iob lib.* xviii.*cap.* 2.

DE obſtetricibus in Aegypto quæ contra præceptum regis maſculos ſeruauerunt, de quibus ſcriptum eſt, quia timuere obſtetrices Deum ædificauit illis domos. Summopere cauendum eſt omne mendacium, quamuis nonnunquam ſit aliquod mendacii genus culpæ leuioris, ſi quiſquam vitam præſtando mentiatur. Sed quia ſcriptum eſt. Os quod mentitur, occidit animam, & perdes eos qui loquuntur mendacium. hoc quoque mendacii genus perfecti viri ſummopere fugiunt, vt nec vita cuiuſlibet per eorum fallaciam defendatur, ne ſuæ animæ noceant, dum præſtari carni nituntur alienæ: quanquam hoc ipſum peccati genus facillime credimus relaxari. Nam ſi quælibet culpa ſequenti ſolet pia operatione purgari: quanto magis hoc facile abſtergitur, quam mater boni operis pietas ipſa comitatur. Nonnulli vero ex obſtetricum fallacia conantur aſſerere, hoc mendacii genus non eſſe peccatum, maxime quod illis mentientibus ſcriptum eſt: quia ædificauit eis dominus domos. In qua magis recompenſatione noſcitur, quid mendacii culpa mereatur: nam benignitatis eorum merces, quæ eis in æterna potuit vita retribui pro admiſſa culpa mendacii, in terrena eſt recompenſatione declinata, vt in vita ſua quam mentiendo tueri voluere, ea quæ fecere bona reciperent, & vlterius quod expectarent mercedis ſuæ præmium non haberent: nam & ſi ſubtiliter perpendatur, amore vitæ præſentis mentitæ ſunt, non intentione mercedis: parcendo quippe conatæ ſunt infantium vitam tegere mentiendo ſuam.

2 De appetenda mentis quiete, & vitando tumultu curarum. ſecularium. *In expoſitione beati Iob lib.*xxiii.*cap.*20.

DE Moyſe quod occiſo Aegyptio dum in deſertum receſſiſſet, viſionem vidit. Moyſes admixtus Aegyptiis quaſi vigilabat, & idcirco vocem domini in Aegypto poſitus non audiebat, ſed extincto Aegyptio poſtquam in deſertum fugit, illic dum quadraginta annis deguit: quaſi ab inquietis terrenorum deſideriorum tumultibus obdormiuit, atque idcirco diuinam vocem percipere meruit, quia per ſupernam gratiam quanto magis ab appetendis exterioribus torpuit, tanto ve-

rius ad cognoſcenda interiora vigilauit. Cum ab externis actionibus mens ſopitur, tunc plenius mandatorum Dei pondus agnoſcitur, tunc verba Dei mens veracius penetrat, cum ad ſe admittere curarum ſecularium negociorum tumultus recuſat. Male autem homo vigilat, quando eum ſecularium negociorum æſtus illudenter inquietat. Aurem quippe cordis terrenarum cogitationum turba dum perſtrepit, claudit, atque in ſecretarium mentis quanto minus curarum tumultuantium ſonus compeſcitur, tanto amplius vox præſidentis iudicis non auditur. Neque enim perfecte homo ſufficit ad vtraque diuiſus, ſed dum ſic interius erudiri appetit, vt tamen exterius implicetur, vnde exterius auditum aperit, inde interius obſurdeſcit.

3 *In commen. Ezechielis homil.* vii. *lib.* 1.

Moyſes enim cum de ardente rubo vocatus fuiſſet, acceſſit propius, vt videret viſum, & ecce rubus ardebat, & non conſumebatur. Magnum eſt hoc miraculum; ſi ſolam in eo hiſtoriam requiras: eſt vnde legentis nutriatur animus, vt videas quod in ligno ignis ardeat, & non conſumat. At vero ſi typicam intelligentiam quæras, quid flamma niſi legem, de qua ſcriptum eſt: In dextera eius ignea lex? & quid rubus ille, niſi Iudaicum populum deſignauit? peccatorum ſuorum ſpinis obſitum: ſed rubus ardens conſumi non potuit: quia Iudaicus populus & ignem quidem legis accepit, & tamen peccatorum ſuorum ſpinas non deſeruit, nec eius vitia diuini ſermonis flamma concremauit. Fortaſſe in hoc facto alius maiora per typum contemplari deſiderat, huius quia ſenſus excreſcit, eleuetur pariter & rota. Inter homines enim pariter perfectus homo factus eſt vnicus Dei, qui ſua peccata non habuit, ſed ſpinas noſtræ nequitiæ ſuſcepit, atque vſque ad paſſionem pro nobis ſe humiliare dignatus eſt, & in ſemetipſum ignem tribulationis noſtræ ſuſcipere. ſed arſit, & non arſit: quia & ſi ex humanitate eſt mortuus, tamen immortalis ex diuinitate permanſit. Suſcepit a nobis vnde ſacrificium fieret pro nobis, & tamen impaſſibilis atque incommutabilis permanſit in propriis, vt nos commutaret a noſtris.

4 De diuinis myſteriis per ſignificationem geſtis.

In expoſitione beati Iob lib. xxviii. *cap.* 5.

De flamma in rubo. Sæpe ſimul terrenis & cœleſtibus ſubſtantiis per angelos loquitur Deus, ſicut ad Moyſen in monte, cum iuſſionis ſuæ verba edidit, ignem rubumque ſonauit, atque aliud ſuperius, aliud inferius iunxit. Quod tamen tunc ſolum agitur, cum ex ipſa aliquid coniunctione ſignatur. Nam per ſuccenſum rubum Moyſen alloquens,

quid aliud oſtendit, niſi quod eius populi ductor fieret, qui & legis flammam perciperet, & tamen peccati ſpinam nequaquam vitaret? vel quod ex illo populo exiret, qui in ignem diuinitatis carnis noſtræ peccata quaſi rubi ſpinas acciperet, & inconſumptam humanitatis noſtræ ſubſtantiam etiam in ipſa diuinitatis flamma ſeruaret.

5 De diſpenſatoria inuitatione nouiter ad fidem venientium.

In codice regulæ paſtoralis tert. par. cap. 27.

Qvod plebi Iſraeliticæ Chanaan terra promittitur. Conſiderandum eſt, quod præſentis vitæ proſperitas aliquando idcirco datur, vt ad meliorem vitam prouocet: aliquando vero, vt in æternum plenius damnet. hinc eſt enim quod plebi Iſraeliticæ Chanaan terra promittitur, vt quandoque ad æterna ſperanda prouocetur. Neque enim rudis ille populus promiſſionibus Dei in longinquum crederet, ſi a promiſſore ſuo non etiam e uicino aliquid percepiſſet. Vt ergo ad æternorum fidem certius roboretur, nequaquam ſolummodo ſpe ad res, ſed rebus quoque ad ſpem trahitur: quod liquido pſalmiſta teſtatur, dicens. Dedit eis regionem gentium, & labores populorum poſſederunt, vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem eius requirant.

6 *Item unde ſupra in expoſ. euang. homil. 32.*

Qvod plebi Iſraeliticæ Chanaan terra promittitur. Iſraelitico populo ex Aegypti terra liberando repromiſſionis terra promittitur, & vocandus eſſet, ad dona cœleſtia terrenis promiſſionibus ſuadetur. Cur hoc? niſi cum eſſet aliquid quod e uicino perciperet, illud iam fidelius crederet, quod de longinquo audire potuiſſet, quod tamen ſi ſubtiliter attendamus, quanta diſpenſatione pietatis fit actum agnoſcimus. Rudi enim populo etiam de præſenti vita aliquid promittendum fuit, vt poſſint robuſtius in futuro ſolidari. Carnalis etenim populus ſi parua non acciperet, magna non crederet. Omnipotens ergo Deus largiendo terrena ſuadet ad cœleſtia, vt perciperet quod videret, ſperare diſceret quod minime videbat: & tanto ſolidior de inuiſibilibus fieret, quanto eum ad ſpei certitudinem viſibilia promiſſa fulcirent.

7 De viſione per angelum miniſterii.

In expoſitione beati Iob lib. 1. cap.

Qvod angelus qui Moyſi apparuiſſe deſcribitur, modo angelus modo dominus memoratur. Quid eſt hoc quod viſio quæ Moyſi in eremo apparuiſſe deſcribitur, modo angelus, modo dominus memoratur? niſi ob hoc angelus propter quod exterius loquendo ſeruiebat, dominus autem quia interius præſidens loquendi efficaciam miniſtra-

bat. Cum ergo loquens ab interiore regitur, & per obſequium angelus, & per inſpirationem dominus memoratur.

8 De cauendis proſperitatibus, & appetendo tentationum exercitio.

In expoſitione beati Iob lib. xxvi. cap. 8. & 9.

QVod Moyſes tunc ad liberandum populum miſſus eſt, cum iam Pharao duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus. Sparſis foris mentibus ad ſemetipſum redire cuiquam difficile eſt, quia praua itinera ſemel captos tanto delectabiliter tenent, quanto in eis, omne quod libuerit, licet. Nullus quippe diſciplinæ murus obuiat qui conſtringat, nulla retributionis proſpicitur pœna, quæ terreat, ſed clauſis oculis cordis eo anima præcipitatur in infimis, quo obſcuratur a ſummis: & tanto ſecurius mala temporalia perpetrat, quanto durius bona æterna deſperat. Sed iſta reproborum nequitia trituræ more electorum vitam, quaſi grana a paleis ſeparans, premit, & purgat. Mali enim bonos magis ab huius mundi deſideriis expediunt, dum affligunt: quia dum multa eis hic violenta ingerunt, feſtinare illos ad ſuperna compellunt. Quod bene de Iſraelitico populo Moyſe vocante, & Pharaone rege ſeuiente ſignatum eſt. Tunc namque Moyſes ad vocandum miſſus eſt, cum iam Pharao duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus, vt Iſraelitarum mentes Aegypto deformiter inhærentes, alius dum vocaret, quaſi traheret, alius quaſi impelleret dum ſæuiret, & plebs in ſeruitio turpiter fixa, vel prouocata bonis, vel malis impulſa moueretur. Hoc quotidie agitur dũ prædicatis cœleſtibus præmiis ſeuire in electis reprobi permittuntur, vt ſi ad promiſſionis terram vocati exire negligimus, preſſuris ſaltim ſeuientibus impellamur, atque hæc Aegyptus videlicet vita præſens, quæ nos oppreſſit blandiens, adiuuet premens, & quæ dum fouit ſeruitutis iugo conterit, libertatis viam, dum cruciat, oſtendit. Hæc itaque cauſa eſt, quod ab iniuſtis iuſti ſinuntur affligi, vt ſcilicet dum futura audiunt bona, quæ cupiant, patiantur etiam mala præſentia, quæ perhorreſcant, atque ad faciliorem exitum dum amor prouocat, cruciatus impellat.

9 De miraculorum myſteriis per virgam in deſerto a Moyſe exhibitis. *In commentario Ezechielis homilia. 10.*

QVid eſt quod tenes in manu tua. Reſpondit. Virga ait. Proiice eam in terra. Proiecit, & verſa eſt in colubrum, ita vt fugeret Moyſes. Dixitq; dominus. Extende manum tuam, & apprehende caudam eius. extendit & tenuit, verſaq; eſt in virgam. Quis per Moyſen, niſi populus Iudaicus? Et quid virga, niſi poteſtas diuinitatis? quid per ſer-

pentem, niſi mortalitas noſtri redemptoris exprimitur? Quia enim per ſerpentem mors recte mortalis in ſerpente ſignatur. vel certe cum ſcriptum ſit. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. Et quia ipſa ſumma prudentia, id eſt Dei ſapientia incarnari dignatus eſt, recte eius mortalitas in ſerpente figuratur: vnde & in euangelio de paſſione ſua loquitur, dicens. Sicut exaltauit Moyſes ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis. Moyſes ergo virgam tenuit, quia Iudaicus populus ante redemptoris aduentum in diuina poteſtate confiſus eſt. Sed virgam in terram proiecit, quia idem populus per patriarchas ac prophetas Deum incarnandum eſſe nunciauit: virga vero in colubrum vertitur, quia redemptor noſter Deus in ſe permanens, mortalis inter homines factus eſt. Sed Moyſes colubrum conſpiciens pertimuit, & fugit, quia Iudaicus populus dum redemptorem humani generis mortalem vidit, Deum credere expauit. Cur iubetur, vt colubrum cauda teneat? quia perfidus ille populus qui modo credere recuſat in extrema parte dominici corporis, id eſt poſteriori tempore ſanctæ Eccleſiæ, videlicet in fine mundi, ſe ſe ad fidem recolligit, & colubrum cauda tenet: quia eum quem mortalem ante deſpexerat, redemptorem ſuum in vltima iam parte Eccleſiæ cōfitetur. Sed mox ſerpens in virgam redit: quia ſtatim vt Iudaicus populus in redemptore noſtro crediderit, idem redemptor ad Iudaicum in poteſtate ſuæ diuinitatis apparebit, vt ei iam ſerpens virga ſit: quia is qui in terra homo deſpectus eſt, de cœlo veniens ſuper angelos videbitur Deus.

10 De incrementis tentationum. *In expoſitione beati Iob lib. xxviii.*

Videat dominus, & iudicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſeruis eius. Cum lux diuinitus miſſa humanum cor fuerit illuſtrare dignata, mox ab occulto aduerſario contra fulgentem mentem tentamenta ſuccreſcunt. Nam callidus hoſtis, quos luce iuſtitiæ eniteſcere conſpicit, eorum mentes illicitis deſideriis inflammare contendit, vt plerunque plus ſe vrgeri tentationibus ſentiant, quam tunc cum lucis internæ radios non videbant. vnde & Iſraelitæ poſtquam vocati ſunt contra Moyſen de excreſcenti labore, conquirunt dicentes. Videat dominus & iudicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſeruis eius. Volentibus quippe ex Aegypto diſcedere Pharao paleas ſubtraxerat, & tamen eiuſdem menſuræ opera requirebat. Quaſi ergo contra legem mens ſubmurmurat, poſt cuius cognitionem tentationum ſtimulos acriores portat, & cum ſibi labores creſcere conſpicit in eo quod aduerſario diſplicet

quaſi fœtere ſe in oculis Pharaonis dolet.

11 De Dei vocabulo. *In comment. Ezechiel. homil. 8. lib. i.*

Ecce conſtitui te Deum Pharaonis. In ſcriptura ſacra aliquando Deus nuncupatiue, aliquando vero eſſentialiter dicitur. Nuncupatiue enim dicitur, ſicut nunc ad Moyſen dictum eſt. Ecce conſtitui te Deum Pharaonis. ſicut iterum Moyſes ait. Si quis homo hoc vel illud fecerit, applica illum ad Deos, videlicet ad ſacerdotes. Et ſicut pſalmiſta ait. Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem Deos diſcernit. Eſſentialiter autem Deus dicitur, ſicut ipſe ad Moyſen dicit. Ego ſum Deus Abraam, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Vnde Paulus apoſtolus volens nuncupatiuum Dei nomen ab eſſentiali diſcernere, ait. Quorum patres ex quibus Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Nuncupatiuus enim Deus inter omnia, eſſentialis enim Deus ſuper omnia. Vt ergo oſtenderet Chriſtum naturaliter Deum, non hunc Deum tantummodo, ſed Deum ſuper omnia eſſe memorauit: quia & iuſtus quilibet Deus eſt, ſed inter omnia, quia nuncupatiue Deus, Chriſtus autem Deus eſt ſuper omnia, quia naturaliter Deus.

12 De appetenda mentis innocentia quam reprobi vt ſibi aduerſam reſpuunt. *In expoſitione beati Iob lib. x. cap. 27.*

Abominationes Aegyptiorum immolabimus domino Deo noſtro. Oues Aegyptii edere dedignantur: ſed quod abominantur Aegyptii, hoc Iſraelitæ Deo offerunt: quia ſimplicitatem conſcientiæ quam iniuſti quique velut infimam abiectamq́ deſpiciunt, hanc iuſti in virtutis ſacrificium innuunt, & excolentes recti puritatem ac manſuetudinem Deo immolant, quam abominantes reprobi fatuitatem putant.

13 *Item unde ſupra in comment. Ezechielis homil. x.*

Peruerſis hominibus ſunt quædam abominationes bonorum operum. vnde Moyſes quia oues domino mactaturus erat, Aegyptiis dicit. Abominationes Aegyptiorum immolabimus domino Deo noſtro. Sancti quippe viri domino oues offerunt, quia ſimplicitatem ſuam eſſe omnipotentis Dei ſacrificium oſtendunt. Sed oues abominantur Aegyptii, quia ciues huius ſeculi aſpernantur, & deſpiciunt ſimplicitatem bonorum. Sicut ergo ſunt abominationes malorum operum, quas deteſtantur boni, ita bonorum operum cauſæ abominationes ſunt reprobis. vnde ſcriptum eſt Abominantur iuſti virum impium, abominantur impii eos, qui in recta ſunt via.

14 De appetenda quiete mentis, & uitando curarū ſecularium ſtrepitu.
In expoſitione beati Iob lib. xviii. cap. 27. & 28.

QVod Aegyptus muſcarum plaga percuſſa ſit. Quid in hac vita laborioſius, quam terrenis deſideriis æſtuare? aut quid hic quietius, quam huius ſeculi nihil appetere? hinc eſt, quod Iſraeliticus populus cuſtodiam ſabbati accepit in munere, hinc e contra eſt Aegyptus muſcarum multitudine percuſſa. Populus namque, qui Deum ſequitur, accepit ſabbatum, id eſt requiem mentis, vt nullo in hac vita deſideriorum carnalium appetitu fatigetur. Aegyptus vero quæ huius mundi ſpeciem tenet, muſcis percutitur. Muſca enim nimis inſolens & inquietum animal eſt: in qua quid aliud, quam inſolentes curæ deſideriorum carnalium deſignantur. vnde & alias dicitur. Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti: quia cogitationes ſuperfluæ, quæ aſſidue in animo carnalia cogitante, & naſcuntur & deficiunt, eam ſuauitatem, qua vnuſquiſque intrinſecus per ſpiritum victus eſt, perdunt: quoniam integritate eius perfrui non permittunt. Aegyptus ergo muſcis percutitur: quia eorum corda qui terrenam] vitam diligunt, deſideriorum ſuorum inquietudinibus feriuntur, turbis cogitationum carnalium ad ima depreſſa ſunt, vt ad quietis intimæ deſiderium non leuentur. vnde cum mira opera pietatis ad cor veritas venit, prius ab eo cogitationum carnalium æſtus eiicit, & poſt in eum virtutum dona diſponit. Quod bene nobis ſacra euangelii hiſtoria innuit, in qua dum ad reſuſcitandam filiam principis inuitatur dominus duceretur, protinus additur. Et cum eiecta eſſet turba, intrauit, & tenuit manum eius, & ſurrexit puella. Foras ergo turba eiicitur, vt puella ſuſcitetur: quia ſi non prius a ſecretioribus cordis expellitur importuna ſecularium multitudo curarum, anima, quæ intrinſecus iacet mortua, non reſurgit. Nam dum ſe per innumeras terrenorum deſideriorũ cogitationes ſpargit ad conſiderationem ſui ſe nullatenus colligit. Nullus quippe ſapientia quæ Deus eſt plene recipit, niſi qui ab omni ſe abſtrahere actionum carnalium fluctuatione contendit. vnde alias dicitur. Sapientiam ſcribe in tempore otii, & qui minoratur actu ipſe percipit eam: & rurſum. vacate & videte, quoniam ego ſum dominus.

15 De cauendis noxiis adulantium laudibus. *In expoſitione beati Iob lib.* xxxi. *cap.* 20.

VEntus vrens leuauit locuſtas, quæ aſcenderunt ſuper vniuerſam terram Aegypti, operueruntq́ vniuerſam ſuperficiem terræ vaſtantes omnia: deuorata eſt igitur herba terræ, & quicquid pomorum arboribus fuit. Exhibitæ cœlitus Aegypti plagæ teſtantur, quia exigentibus meritis corporaliter ſemel illatæ ſunt, quæ mala prauas mentes

quotidie feriant ſpiritualiter ſignauerunt. Eis enim Aegyptus plagis effecta eſt, in quibus exteriore percuſſione commota, dolensq; perpenderet, quæ deuaſtationis damna interius negligens toleraret: vt dum foras perire minima, ſed amplius delicta cerneret, per eorum ſpeciem, quæ intus pertulerat, grauiora ſentiret. Quid ergo per ſignificationem locuſtæ portendunt, quæ pluſquam cætera minuta, quæq; animantia humanis frugibus nocent: niſi linguas adulantium quæ terrenorum hominũ mentes ſi quando bona aliqua proferre conſpiciunt, hæc immoderatius laudando corrumpunt: fructus quippe Aegyptiorum, eſt operatio cenodoxorum, quam locuſtæ exterminant, dum adulantes linguæ ad appetendas laudes tranſitorias cor operantis inclinant. Herbam vero locuſtæ comedunt, quando adulatores quique verba loquentium fauoribus extollunt. poma quoque arborum deuorant, quando vanis laudibus quorundam iam quaſi fortium & opera eneruant.

16 In expoſitione beati Iob lib. xxxi. cap. 11.

INdurauit dominus cor Pharaonis, non quod ipſe duriciam contulit, ſed quod exigentibus eius meritis nulla illud deſuper infuſi timoris ſenſibilitate molliuit.

17 De exhibenda condeſcenſione rudibus ad virtutum ſublimia prouocandis. *In expoſitione beati Iob lib.* xxviii. *cap.* 17.

DE vaſis aureis & argenteis ex Aegypto ſublatas. Mentes vſui vitæ carnalis inhærentes, euelli ab infimis non poſſunt, niſi gradatim ducta prædicatione proficiant: hinc quippe eſt quod in Aegypto poſitis pio iuſtoq; moderamine latenti eorum concupiſcentiæ condeſcenditur, & vicinorum ſuorum vaſis aureis argenteiſq; ſublatis diſcedere iubentur. Qui ad Synan montem ducti accepta lege mox audiunt, non concupiſces rem proximi tui. hinc eſt quod in eadem lege, oculum pro oculo, dentem pro dente præcipiuntur exigere, & quandoque tamen reuelata gratia, percuſſa maxilla alteram iubentur præbere. Quia enim plus ſemper ira in vindicta exigit, quam iniuria accepit: dum diſcunt mala non multiplicius reddere, quandoque diſcerent ea & multiplicata ſponte tolerare. hinc eſt quod eundem rudem populum a quibusdam prohibuit, quædam vero ei in vſu priſtino ſeruauit: ſed hæc ipſa tamen in melioris vitæ figura compoſuit. Bruta namque animalia idolis in Aegypto mactabant, eiq; in vſum poſtmodum animalium mactationem retinuit, ſed idolorum cultum vitauit, vt dum vſum ſuum aliquid amitteret, conſolaretur eius infirmitas per hoc quod de

vſu ſuo aliquid haberet. Mira autem diſpenſatione conſilii, quod eis dominus de conſuetudine carnali retinuit, hoc in figuram ſpiritus potentius vertit. Quid ſacrificia illorum animalium, niſi vnigeniti mortem deſignant? quid ſacrificia illorum animalium, niſi extinctiones carnalis noſtræ vitæ ſignificant? Vnde ergo imbecillitati populi rudis condeſcenditur, inde ei per vmbratas allegoriarum ſpecies maior fortitudo ſpiritus nunciatur.

18 De paſcali myſterio, quod in figura futuræ huius quæ nunc eſt ſolemnitatis præmiſſum. *In expoſ. euang. homil. 22.*

Svment de ſanguine agni, ac ponunt ſuper vtrumque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum, & edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantum igni, caput cum pedibus eius & inteſtinis vorabitis, nec remanebit ex eo quicquam vſque mane: ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis. Sic autem comedetis illud: renes veſtros accingetis, calciamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinanter. Hæc videlicet cuncta magnam nobis ædificationem pariunt, ſi fuerint myſtica interpretatione diſcuſſa. Quis namque ſit ſanguis agni, non iam audiendo, ſed bibendo didicimus: qui ſanguis ſuper vtrunque poſtem ponitur, quando non ſolum ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. Nam qui ſic redemptoris ſui ſanguinem accipit, vt imitari paſſionem illius nec dum velit, in vno poſte ſanguinem poſuit. Qui etiam in ſuperliminaribus domorum ponendus eſt: quid enim ſpiritualiter domos, niſi mentes noſtras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? cuius domus ſuperluminare, eſt ipſa intentio, quæ præeminet actioni: qui igitur intentionem cogitationis ſuæ ad imitationem dominicæ paſſionis dirigit, in ſuperliminare domus agni ſanguinem ponit, vel certe domus noſtræ ipſa ſunt corpora, in quibus quouſque viuimus, habitamus. Et in ſuperliminare domus agni ſanguinem ponimus: quia crucem paſſionis illius in fronte portamus. De quo adhuc agno ſubditur. Et edent carnes nocte illa aſſas igni. In nocte quippe agnum comedimus: quia in ſacramentum dominicum corpus accipimus, quando adhuc ad inuicem noſtras conſcientias non videmus. Quæ tamen carnes igni aſſandæ ſunt: quia nimirum diſſoluit ignis carnes, quas aqua coxerit: quas vero ignis ſine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque agni noſtri ignis coxit, quia cum ipſa vis paſſionis illius ad reſurrectionem valentiorem reddidit, atque ad in-

corruptionem

corruptionem roborauit. Qui enim ex morte conualuit, videlicet carnes illius ab igne duruerunt. vnde etiam per pſalmiſtam dicit. Exaruit velut teſta virtus mea. Quid namque eſt teſta ante ignem, niſi molle lutum? ſed ei ex igne agitur, vt ſolidetur. Virtus ergo humanitatis eius velut teſta exaruit: quia ab igne paſſionis ad virtutem incorruptionis creuit, ſed ſola redemptoris noſtri percepta ſacramenta ad veram ſolemnitatem mentis non ſufficiunt, niſi eis quoque & bona opera iungantur. Quid enim prodeſt corpus, & ſanguinem illius ore percipere, & ei peruerſis operibus contraire? vnde bene adhuc ad comedendum ſubditur. Et azymos panes cum lactucis agreſtibus. Panes quippe ſine fermento cõmedit, qui recta opera ſine corruptione vanæ gloriæ exercent, qui mandata miſericordiæ ſine admixtione peccati exhibent, ne peruerſe diripiant quod quaſi recte diſpenſant. Hoc quoque peccati fermentum bonæ ſuæ actionis miſcuere: quibus prophetæ voce per increpationem dominus dicebat. Venite ad Bethel & impie agite. atque poſt pauca. Et ſacrificate de fermentato laudem. De fermentato namque laudem immolat, qui Deo ſacrificium de rapina parat. Lactucæ vero agreſtes valde amaræ ſunt. Carnes vero agni cum lactucis agreſtibus ſunt edendæ, vtdum corpus redemptoris accipimus, nos pro peccatis noſtris in fletibus affligamus: quatinus ipſa amaritudo pœnitentiæ abſtergat a mentis ſtomacho peruerſæ humorem vitæ. vbi & ſubditur. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua. Ecce iam nos ipſa verba hiſtoriæ ab intellectu hiſtorico repellunt. Nunquid Iſraeliticus populus ille in Aegypto conſtitutus comedere agnum crudum conſueuerat, vt ei lex dicat. non comedetis ex eo crudum quid. Vbi & additur. neque coctum aqua. Sed quid aqua, niſi humanam ſcientiam deſignat? iuxta hoc quod per Salomonem ſub hæreticorum voce dicitur. Aquæ furtiuæ dulces ſunt. Quid crudæ agni carnes, niſi inconſideratam, ac ſine reuerentia cogitationis relictam illius humanitatem ſignificant? Omne enim quod ſubtiliter cogitamus, quaſi mente coquimus. ſed agni caro nec cruda edenda eſt, nec aqua cocta: quia redemptor noſter neque purus homo æſtimandus eſt, neque per humanam ſapientiam, qualiter incarnari Deus potuit, cogitandus. Omnis enim qui redemptorem noſtrum purum hominem credit, quid iſte aliud, quam agni carnes crudas comedit? quas videlicet coquere per diuinitatis eius intelligentiam noluit. Omnis vero qui incarnationis eius myſteria iuxta humanam ſapien

tiam diſcutere conatur, carnes agni vult aqua coquere, id eſt diſpenſationis eius myſterium per diſſolutam vult ſcientiam penetrare. Qui igitur paſchalis gaudii ſolemnitatem celebrare deſiderat, agnum nec aqua coquat, nec crudum comedat, vt neque per humanam ſapientiam, profunditatem incarnationis illius penetrare appetat, neque in eum tanquam in hominem purum credat, ſed aſſas igni carnes comedat, vt diſpenſari omnia per ſancti ſpiritus potentiam ſciat: de quo adhuc recte ſubiungitur, caput cum pedibus eius & inteſtinis vorabitis, ſicut ſupra iam prædiximus Paulo atteſtante didicimus: quia caput Chriſti Deus. Caput ergo agni vorare, eſt diuinitatem illius fide percipere: pedes vero agni vorare, eſt veſtigia humanitatis eius amando & imitando perquirere: quid vero ſunt inteſtina, niſi verborum illius occulta & myſtica mandata? Quæ tunc voramus, cum verba vitæ cum auiditate ſumimus: in quo deuorationis verbo, quid aliud quam pigritiæ noſtræ torpor reprehenditur, qui eius verba atque myſteria, & per nos metipſos non requirimus, & dicta ab aliis inuiti audimus. non remanebit ex eo crudum quicquam vſque mane: quia eius dicta magna ſunt ſolicitudine diſcutienda, quatinus priuſquam dies reſurrectionis appareat in hac præſentis vitæ nocte omnia mandata illius intelligendo, & operando penetrentur. ſed quia valde eſt difficile, vt omne ſacrum eloquium poſſit intelligi, & omne eius myſterium penetrari, recte ſubiungitur, ſi quid autem remanſerit igne comburetis. Quod ex agno remanet igne comburimus, quando hoc quod de myſterio incarnationis eius intelligere & penetrare non poſſumus, poteſtati ſancti ſpiritus humiliter reſeruamus, vt non ſuperbe quis audeat, vel contemnere vel denuntiare, quod non intelligit, ſed hoc igni tradat cum ſancto ſpiritu reſeruat. Quia igitur qualiter edendum ſit Paſcha cognouimus, nunc a qualibus edi debeat, agnoſcamus. Sequitur. Sic autem comedetis illud. Renes veſtros accingetis. Quid in renibus, niſi delectatio carnis accipitur? vnde & pſalmiſta poſtulat dicens. Vre renes meos. Si enim voluptatem libidinis in renibus eſſe neſciret, eos vri minime petiiſſet. vnde quia poteſtas diaboli in humano genere maxime per luxuriam præualuit, de illo voce dominica dicitur. Poteſtas eius in lumbis eius. Qui ergo paſcha comedit, habere renes accinctos debet, vt qui ſolemnitatem reſurrectionis atque incorruptionis agit, corruptioni iam per vitia nulla ſubiaceat, voluptates edomet, carnem a luxuria reſtringat. Neque etenim cognouit quæ ſit ſolemnitas incor-

ruptionis , qui adhuc per incontinentiam corruptioni ſubiacet .Hæc quibusdam dura ſunt , ſed anguſta porta eſt quæ ducit ad vitam . & habemus iam multa exempla continentium. vnde bene adhuc ſubditur. Calciamenta habebitis in pedibus . Quid ſunt etenim pedes noſtri , niſi opera ? quid vero calciamenta , niſi pelles mortuorum animalium ? calciamenta autem pedes muniunt , quæ vero ſunt mortua animalia, ex quorum pellibus noſtri muniuntur pedes , niſi antiqui patres , qui nos ad æternam patriam præceſſere ? quorum dum exempla conſpicimus , noſtri operis pedes munimus . Calciamenta ergo in pedibus habere , eſt mortuorum vitam conſpicere , & noſtra veſtigia a peccati vulnere cuſtodire . Tenentes baculos in manibus. Quid lex per baculum , niſi paſtoralem cuſtodiam deſignat? Et notandum quod prius præcipimur renes accingere, poſtmodum baculos tenere: quia illi debent curam paſtoralem ſuſcipere , quia iam in ſuo corpore ſciunt fluxa luxuriæ edomare, vt cum aliis fortia prædicant , ipſi deſideriis mollibus eneruiter non ſuccumbant . bene autem ſubditur . & comedetis feſtinantes. mandata Dei, myſteria redemptoris, cœleſtis patriæ gaudia , cum feſtinatione cognoſcite , & præcepta vitæ cum feſtinatione implere curate : quia enim adhuc hodie licet bene agere ſcimus, vtrum cras liceat, ignoramus : feſtinantes autem paſcha comedite , id eſt ad ſolemnitatem patriæ cœleſtis anhelate. Nemo in huius vitæ itinere torpeat , ne in patria locum perdat : nemo moras ad appetenda bona ſtudia innectat, ſed cœpta perficiat, ne minime liceat implere, quod inchoat , ſi ad amorem Dei pigri non ſumus , adiuuat ipſe quem amamus .

19 Ex refutatione præteritorum ſordium de inuocanda cordis innocentia. *In expoſitione beati Iob lib.xxvii. cap.15. & in comment. Ezechielis homil.8.*

Primogenitum aſini mutabis oue . Quid per aſinum, niſi immundicia ? & quid per ouem, niſi innocentia deſignatur ? Aſini ergo primogenita oue mutare, eſt immundæ vitæ primordia in innocentiam ſimplicitatis conuertere: vt poſtquam illa peccator egit, quæ vt immunda dominus reſpuit, ea iam agendo proferat, quæ in Dei ſacrificio imponat . Omnes enim homines nati in peccatis ſumus , atque ex carnis delectatione concepti , culpæ nobiſcum originem traximus . vnde fit vt etiam ex voluntate noſtra peccatis implicemur . Sed quiſquis poſt maliciam carnis ad innocentiam conuertitur cordis , primogenitum aſini mutat oue : quia prioris vitæ immundiciam ad innocentiam conuertit . Qui enim quales prius fuerit eſſe deſinit, apprehenſa

carnis munditia innocentiam cuſtodit in oblationem Dei primogeni-tum aſini ad ouem mutauit.

20 Ex interno moderamine, de diſpenſatoria mutatione nouiter ad conuerſionem venientium.

In expoſitione beati Iob lib.xxiiii.cap.13.

CVM emiſiſſet Pharao populum, non eos eduxit Deus per viam terræ Philiſtim, quæ vicina eſt, reputans ne forte poſt pœniteret eum, ſi vidiſſet aduerſum ſe bella conſurgere, & reuerteretur in Aegyptum. Sæpe conuerſi quippe in ipſo adhuc aditu inchoationis ſuæ, vel tranquillitatem pacatiſſimam carnis, vel dona prophetiæ, vel prædicamenta doctrinæ, vel ſignorum miracula, vel gratiam curationis accipiunt; poſt hæc autem duris tentationum probationibus fatigantur, a quibus tentationibus adhuc cum inciperent, valde liberos ſe eſſe crediderunt. Quod diuinæ gratiæ diſpenſatione agitur, ne in inchoatione ſua tentationum aſperitate tangantur. Quia ſi eorum initia amaritudo tentationis exciperet, tam facile ad ea quæ reliquerant, redirent, quam nec longius diſceſſere, nam contemptis prius vitiis quaſi iuxta poſitis replicantur: vnde ſcriptum eſt. Cum dimiſiſſet Pharao populum, non eos duxit dominus per vias terræ Philiſtim, quæ vicina eſt, reputans ne forte pœniteret eum ſi vidiſſet aduerſum ſe bella conſurgere, & reuerteretur in Aegyptum: ex Aegypto itaq; exeuntibus e vicino bello ſubtrahuntur: quia derelinquentibus ſeculum, quædam prius tranquillitas oſtenditur, ne in ipſa ſua teneritudine atque inchoatione turbati, adhoc territi redeant, quod euaſerunt. Prius ergo ſuauitatem ſecuritatis ſentiunt, prius pacis quiete nutriuntur: poſt cognitam vero dulcedinem, tanto iam tollerabilius tentationum certamina ſuſtinent, quanto in Deo altius cognouere, quod ament.

21 De futuri qualitate iudicii.

In expoſitione euan. homil. xxi. & in expoſ. beati Iob lib.ii.cap. 30.

Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis. Quid in igne niſi terror eſt? in nube autem viſionis lene blandimentum. Dies vero vita iuſti, & nox accipitur vita peccatoris. vnde & conuerſis peccatoribus Paulus dicit. Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. In die ergo per nubem columna monſtrata eſt, & in nocte per ignem, quia omnipotens Deus & blandus iuſtis, & terribilis apparebit iniuſtis. Iuſtis in iudicio veniens per lenitatis manſuetudinem demulcet: illos vero per iuſtitiæ diſtrictionem terret. Rurſum de

hac columna ignis & nubis ſubtili inueſtigatione diſcuſſum intelligi & aliter poteſt. Quid eſt ergo quod columna nubis quæ in eremo populum præibat, ſplendore ignis non in die, ſed in nocte radiabat, niſi quia redemptor noſter ſuæ conuerſationis exemplo, ducatum ſequentibus præſtans de iuſtitia ſua confidentibus nulla luce claruit: peccatorũ vero ſuorum tenebras agnoſcentibus ignem ſui amoris infulſit.

20 De accendendo in Deum cordis deſiderio.
In expoſitione beati Iob lib. xxii. cap. 18.

Qvid clamas ad me? Voces apud ſecretiſſimas aures Dei, non faciunt verba noſtra, ſed deſideria. Aeternam etenim vitam ſi ore petimus, nec tamen corde deſideramus, clamantes tacemus. Si vero deſideramus ex corde, etiam cũ ore conticeſcimus, tacentes clamamus. hinc eſt, quod in eremo populus vocibus perſtrepit, & Moyſes obſtrepitu verborum tacet, & tamen ſilens aure diuinæ pietatis auditur, cum dicitur. Quid clamas ad me? intus eſt ergo in deſiderio clamor ſecretus, quia ad humanas aures non peruenit, & tamen auditum conditoris replet.

21 De præparando animo ad percipiendam ſupernæ compunctionis dulcedinem. *In expoſitione beati Iob lib. xxvii. cap. 17.*

De manna filiis Iſrael deſuper dato. Quid per manna, quod populo deſuper datum eſt, niſi admiratio ſupernæ dulcedinis deſignatur? Dulcis enim cibus qui de ſupernis accipitur, manhu vocatur. Manhu enim dicitur, quid eſt hoc? & quid eſt hoc dicimus, quando hoc quod cernimus neſcientes admiramur. Supernum igitur manna anima percipit, cum per vocem compunctionis eleuata, nouam ſpeciem internæ refectionis obſtupeſcit, vt diuina dulcedine repleta, iure reſpondeat, quid eſt hoc? quia dum ab infima cogitatione ſuſpenditur, ea quæ de ſupernis conſpicit, inſolite miratur. Et cum hac voce torporis noſtri ſurditas rumpitur, vetuſtate vitæ protinus vſus mutatur, vt anima ſuperno ſpiritu afflata, & in ſummis appetat, quæ contempſerat, & contemnat in infimis, quæ appetebat.

22 De mediatoris aduentu deleuigata per intellectum ſpiritus legis duricia. *In expoſitione euang. homil. xxxiii.*

Manus autem Moyſi erant graues. Sumentes igitur lapidem, poſuere ſubter eum, in quo ſedit. Aaron autem & Hur ſuſtentabant manus eius. Moyſes ſedit in lapide, cum lex requieuit in Eccleſia. Sed hæc eadem lex manus graues habuit: quia peccatores quoſque non miſericorditer pertulit, ſed ſeuera diſtrictione percuſſit. Aaron vero mons fortitudinis, Hur autem ignis interpretatur. Quem

itaque iſte mons fortitudinis ſignat, niſi redemptorem noſtrum? de quo per prophetam dicitur. Erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus domini in vertice montium? Aut quis per ignem; niſi ſanctus ſpiritus figuratur? de quo idem redemptor dicit. Ignem veni mittere in terram. Aaron ergo & Hur graues manus Moyſi ſuſtinent, atque ſuſtentando leuiores reddunt: quia mediator Dei & hominum cum igne ſancti ſpiritus veniens, mandata legis grauia, quæ dum tenerentur portari non poterant, tolerabiliora nobis per ſpiritualem intelligentiam oſtendit. Quaſi enim manus Moyſi leues reddit: quia pondus mandatorum legis ad virtutem confeſſionis retorſit. hanc nobis ſequentis miſericordiæ promiſſionem innuit, cum per prophetam dixit. Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat: hinc verum ſub Iudææ ſpecie vnicuique peccatrici animæ dicitur. Si dereliquerit vir vxorem ſuam, & illa recedens duxerit virum alium, nunquid reuertetur ad eum ultra? nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me dicit dominus. Ecce paradigma turpis mulieris dedit: oſtendit quod poſt turpitudinem recipi non poſſit. Sed hoc ipſum paradigma quod protulit, per miſericordiam vincit, cum dicit, fornicantem mulierem recipi nequaquam poſſe, & tamen ipſe fornicantem animam, vt recipiat, expectat. Penſemus pondus tantæ pietatis, dicit quod fieri non poteſt, & demonſtrat, quia hoc ipſe facere etiam contra morem poteſt. Ecce vocat, & quos inquinatos denunciat, hos etiam amplecti quærit, a quibus deſertum eſſe ſe quæritur. Inflexit ergo ad miſericordiam duriciam legis: quia quos iuſte illa damnat, ipſe miſericorditer liberet.

23 De extirpando primum deſideriorum carnalium appetitu, & tunc ad intuenda ſublimia dirigenda mentis acie.

In expoſitione beati Iob lib. vi. cap. 27.

Qvod legem daturus dominus in igne fumoq; deſcendit. Quid eſt quod legem daturus dominus in igne fumoq; deſcendit, niſi quia & humiles per claritatem ſuæ oſtenſionis illuminat, & ſuperborum oculos per caliginem erroris obſcurat? Prius igitur mens ab appetitu gloriæ temporalis atque ab omni carnalis concupiſcentiæ delectatione tergenda eſt; & tunc ad aciem contemplationis erigenda. vnde & cum lex accipitur, populus a monte prohibetur, vt videlicet qui infirmis adhuc mentibus terrena deſiderat, conſiderare ſublimia non præſumat. vbi recte dicitur. Si beſtia tetigerit montem lapidabitur: beſtia etenim

montem tangit, cum mens irrationabilibus deſideriis ſubdita, atque ad contemplationis alta ſe erigit, ſed lapidibus percutitur, quia ſumma non ſuſtinens, ipſis ſuperni ponderis ictibus necatur. Qui igitur culmen apprehendere perfectionis nituntur, contemplationis arcem tenere deſiderant, prius ſe in campo per exercitium probent, vt ſolicite ferant, ſi nulla iam mala proximis irrogant: ſi irrogata a proximis æquanimiter portant: ſi abiectis bonis temporalibus nequaquam mens lætitia ſoluitur: ſi ſubtractis non nimio mœrore ſauciatur, ac deinde perpendat, ſi cum ad ſemetipſos interius redeunt in eo quod ſpiritualia rimantur, nequaquam ſecum rerum corporalium vmbras trahunt, vel fortaſſe tractas manu diſcretionis abigunt ſi incircumſcriptum lumen videre cupientes, cunctas circumſcriptionis ſuæ imagines deprimunt, & in eo quod ſuper ſe contingere appetunt, vincunt quod ſunt.

24 De intelligendis ſcripturæ myſteriis pro rerum qualitatibus, temporeq́ expreſſione diſpoſitis.

In expoſitione beati Iob lib. ii. cap. 2.

Qvod Iſrael verba Dei in monte audire non valens præcepta in campeſtribus accepit. Intueri libet quomodo ſacra eloquia in exordiis narrationũ qualitates exprimunt terminosq́ cauſarum. Aliquando namq́ a poſitione loci, aliquando a poſitione corporis, aliquando a qualitate aeris, aliquando a qualitate temporis ſignat, quid de ventura actione ſubiiciant. A poſitione quippe locorum diuina ſcriptura exprimit, ſubſequentium merita finesq́ cauſarum, ſicut de Iſrael dicit: quia verba Dei in monte audire non potuit, ſed præcepta in campeſtribus accepit. ſubſequentem nimirum infirmitatem populi indicans, quia aſcendere ad ſumma non valuit, ſed ſemetipſum in infimis negligenter viuendo laxauit. A poſitione corporis futura denunciat, ſicut in apoſtolorum actibus, Stephanus Ieſum, qui a dextris virtutis ſedet, ſtantem ſe vidiſſe manifeſtat. Stare quippe adiuuantis eſt, & recte ſtare cernitur, qui in bello certaminis opitulatur. A qualitate aeris res ſubſequens demonſtratur, ſicut euangeliſta cum prædicante domino nullos tunc ex Iudæis credituros diceret, præmiſit, dicens. Hyems autem erat. Scriptum namque eſt. Abundabit iniquitas, refrigeſcet caritas multorum. Idcirco hyems curauit tempus exprimere, vt ineſſe auditorum cordibus malitiæ frigus indicaret. hinc eſt quod negaturo Petro præmittitur: quia frigus erat, & ſtans ad prunas calefaciebat ſe. Iam namq́ intus a caritatis calore torpuerat, & ad amorem præſentis vitæ quaſi

ad perſecutorum prunas infirmitate æſtuante recalebat. A qualitate quoque temporis finis exprimitur actionis, ſicut non rediturus ad veniam, ad traditionis perfidiam nocte Iudas exiiſſe perhibetur, cum egrediente illo ab euangeliſta dicitur. Erat autem nox. hinc enim & iniquo diuiti dicitur. Hac nocte repetunt animam tuam abs te. Anima quippe quæ ad tenebras ducitur, non in die repeti, ſed in nocte memoratur. hinc eſt quod Salomon qui ſapientiam non perſeueraturus accepit, in ſomnis hac in nocte accepiſſe deſcribitur. hinc eſt quod angeli ad Abraam meridie veniunt, punituri autem Sodomam ad eam veſpere veniſſe memorantur.

25 De aſpiratione ſupernæ gratiæ per meritum contemplationis aſſumptæ. *In expoſitione beati Iob lib. v. cap. 26.*

Moyſes aſcendit, & dominus in montem deſcendit. Quid per montem, niſi ipſa noſtra contemplatio deſignatur, in qua nos aſcendimus vt ad ea quæ vltra infirmitatem noſtram ſunt videnda ſubleuemur, ſed in hanc dominus deſcendit, quia nobis multum proficientibus parum de ſe aliquid noſtris ſenſibus aperit, ſi tamen dici in illo vel parum, vel aliquid poteſt qui vnus ſemper & idem permanens, intelligi pariliter poteſt, & tamen a ſuis fidelibus participari dicitur, cum in eius ſubſtantia pars nullatenus admittatur. Sed quia hunc exprimere perfecto ſermone non poſſumus, humanitatis noſtræ modulo quaſi infantiæ imbecillitate præpediti, eum aliquatenus balbutiendo reſonamus.

62 De diſcretione tenendæ allegoriæ ac hiſtoriæ. *In comment. Ezechiel. homil. ix.*

Stetit populus de longe Moyſes autem acceſſit ad caliginem in qua erat Deus. In ſacro eloquio intelligentiæ magna diſcretio eſt. Sæpe enim in quibuſdam locis illius, & hiſtoria ſeruanda & allegoria, & ſæpe in quibuſdam ſola exquirenda eſt allegoria, & aliquando vero ſola neceſſe eſt vt teneatur hiſtoria. Nam in quibuſdam locis, ſicut diximus, hiſtoria ſimul tenenda eſt & allegoria, vt & tardiores paſcantur per hiſtoriam, & velociores ingenio per allegoriam. vnde cum loquente domino populus lampades & ſonitum buccinæ, & montem fumigantem cerneret, perterritus petiit vt eis per Moyſen dominus loqueretur, & ſcriptum eſt. Stetit populus de longe, Moyſes acceſſit ad caliginem in qua erat Deus. Turba quippe populi allegoria caliginem non valet penetrare, quia valde paucorum eſt ſpiritualem intellectum rimari. Quia enim mentes carnalium ſola ſæpe hiſtoria paſcuntur, loquente Deo longe populus ſtetit. Quia vero ſpirituales quique allegoriarum

nubem penetrauit, vt ſpiritualiter Dei verba cognoſcant. Moyſes acceſſit ad caliginem, in qua erat Deus.

27 De incarnatione dominica. *In expoſitione beati Iob lib.iii. cap. 20.*

Altare de terra facietis mihi. Altare de terra Deo facere, eſt incarnationem mediatoris ſperare. Tunc quippe a Deo noſtro munus accipitur, quando in hoc altare noſtra humilitas, id eſt ſuper dominicæ incarnationis fidem poſuerit, quo ponimus. Operatur ergo in altare de terra oblatum munus, ſi actus noſtros dominicæ incarnationis fide ſolidamus.

28 De actiua contemplatiuaq́ vita. *In comment. Ezechielis homil. 3.*

Si emeris ſeruum hebræum ſex annis ſeruiet tibi, in ſeptimo egredietur liber gratis: cum quali veſte intrauit, cum tali exeat: ſi habens vxorem, & vxor egrediatur ſimul. Sin autem dominus dederit illi vxorem, & peperit filios, & filias: mulier, & liberi eius erunt domini ſui, ipſe vero exibit cum veſtitu ſuo. Quod ſi dixerit ſeruus, diligo dominum meum, & vxorem ac liberos non egrediar liber: offerat eum dominus diis, & applicabitur ad oſtium & poſtes, perforabitq́ aurem eius ſubula, & erit ei ſeruus in ſeculum. Sciendum eſt quia cum actiua vel contemplatiua vita ex dono ſint gratiæ, vna nobis in neceſſitate eſt, altera in voluntate. Quis enim cognoſcens Deum ad eius regnum ingreditur niſi bene operetur? Sine contemplatiua ergo vita intrare poſſunt ad cœleſtem patriam, qui bona quæ poſſunt operari non negligunt: ſine actiua autem intrare non poſſunt, ſi negligunt bona operari, quæ poſſunt. Illa ergo in neceſſitate, hæc in voluntate eſt, illa in ſeruitute, iſta in libertate eſt. vnde & ad Moyſen dicitur. Si emeris ſeruum hebræum ſex annis ſeruiet tibi, in ſeptimo egredietur liber gratis, & reliqua quæ ſequuntur. Hebræus tranſiens interpretatur. & ſeruus hebræus emitur: quoniam vnuſquiſque qui iam ab hoc ſeculo mente tranſit, ſeruitio omnipotentis domini ſubditur. Ille etenim vere Deo ſeruire appetit, qui ab hoc ſeculo mente tranſire didicerit. Sic Moyſes tranſiuit in deſerto, vt videret viſum, ſic Dauid cum videret impium exaltatum & eleuatum ſuper cedros Libani, tranſiuit & ecce non erat. quia iniquorum potentiam eſſe magnum aliquid fortaſſe credimus, niſi ad permanens ſeculum mente tranſeamus. Seruus vero hebræus emptus ſex annis ſeruire præcipitur, ita vt in ſeptimo liber exeat gratis. Quid enim per ſenarium numerum, niſi actiuæ vitæ perfectio deſignatur? Quid per ſeptenarium, niſi contemplatiua exprimitur? Sex ergo annis ſeruit, & ſeptimo egreditur liber, qui

per actiuam quam perfecte exhibuerit, ad contemplatiuæ vitæ libertatem tranſit. Et notandum quod gratis liber egreditur, quia hi qui poſt quam omnia fecerint, dicunt ſe inutiles ſeruos, eis proculdubio ſicut ipſa actiua fuit ex munere, ita erit ex gratia etiam contemplatiua. Cum quali veſte intrauerit, cum tali exeat, quia omnino neceſſe eſt vt vnuſquiſque noſtrum in hoc quod incipit perſeueret, atque vſque ad finem operis in ea, quæ inchoauit intentione perduret. Ille quippe bene ad contemplatiuam tranſit, qui in actiua vita intentionis ſuæ veſtem ad deteriora non mutauerit: & ſunt nonnulli qui priuſquam omnipotentis Dei ſeruitio ſocientur, iam bona operari diligunt. Sunt vero alii qui bona opera poſtquam ad ſeruitium omnipotentis Dei venerint diſcunt. qui ergo operationem bonam priuſquam ad Dei ſeruitium veniret habere ſtuduit, hebræus ſeruus cum vxore emptus eſt. Et plerunq; is, qui talis eſt, poteſt ad contemplatiuam vitam tranſire, & tamen actiuam non deſerere. vnde & illic ſubditur. Si habens vxorem, & vxor egrediatur ſimul. Cum eo enim ad libertatem, & vxor egreditur: quando is qui ad contemplationem peruenit, etiam foris actionem boni operis, qua prodeſſe poſſit aliis, non relinquit. Sin autem dominus dederit illi vxorem, & peperit filios ac filias, mulier, & liberi eius erunt domini ſui, ipſe vero exibit cum veſtitu ſuo. Seruo empto dominus dat vxorem; cum prædicator quiſque eum quem iuri omnipotentis Dei mancipauerit, bonæ actioni coniungit. Nam & prædicatores domini vocantur, ſicut Heliſæo prophetæ de prædicatore ſuo dicitur. Scis quod dominus tuus tollatur a te? vxor vero ſerui emptitii filios, & filias parit, quando ei bona actio fortes vel teneros fructus generat. Sed mulier quæ a domino data eſt, eidem domino cum filiis remanet, ipſe vero ſeruus cum veſtitu ſuo exit, quia bona actio vel eiuſdem bonæ actionis fructus prædicatoris mercede reputantur, ipſe vero in deſiderii ſui intentione perdurans, per ſupernam gratiam ad contemplationem liber egreditur. Quod ſi dixerit ſeruus, diligo dominum meum, & vxorem, ac liberos, non egrediar liber. Seruus dominum ſuum diligit, quando prædicatoris verba ſolicita mente cuſtodit. Vxorem quoque amans, & liberos, liber egredi recuſat, quando actiuam vitam, eiuſq; fructum diligens, tranſire ad contemplatiuam non vult: quia bona ſe opera habere in miniſterii ſui ſeruitute conſiderans ad libertatis quietem renuit tranſire. Sed offerat eum dominus diis, & applicetur ad oſtium, & poſtes, & perforet aurem eius ſubula, vt ſit ei ſeruus in ſeculum. Is enim qui actiua diſpoſuit vita perdurare, a do-

mino diis offertur: quando a prædicatore ſuo antiquorum patrum dictis imbuitur, quia nobis in via omnipotentis domini ſacerdotes fuere, atque ad oſtium & poſtes tabernaculi ducitur, vt de ingreſſu etenim tabernaculi aliquid audiat, & tremendi iudicii diem ſubtiliter agnoſcat, ne per bona opera quæ facit placere hominibus appetat. ſicq; auris eius ſubula perforatur, dum mens illius timoris Dei ſubtilitate percutitur, vt & verbi acumine transfixa per omne quod agit, nouerit ſe ingreſſum regni ſemper attendere, & quaſi ab oſtio a poſte tabernaculi perforatam aurem portare, qui erit ſeruus in ſeculum, vt eſſe poſt ſeculum liber poſſit. In ſeculum etenim ſeruus eſt, qui per actiuam vitam hominibus ſeruire diſpoſuit, vt poſt præſens ſeculum ad libertatem veram valeat peruenire, de qua per Paulum dicitur. Quia & ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Tunc etenim vera in nobis libertas erit, cum ad gloriam filiorum Dei adoptio noſtra peruenerit. Nunc vero non ſolum actiua vita in ſeruitute eſt, ſed ipſa quoque contemplatio qua ſuper nos rapimur, libertatem mentis adhuc perfecta non obtinet, ſed imitatur: quia illa quies intima in ænigmate videtur.

29 De tenenda ſacri verbi menſura ſecundum qualitatem audientium. *In expoſitione beati Iob lib. xvii. cap. 13.*

Si quis aperuerit ciſternam & foderit, & non operuerit eam, ceciderítq; bos vel aſinus in ea, dominus ciſternæ reddet precium iumentorum. Quid eſt aperire ciſternam, niſi intellectu valido ſcripturæ ſacræ arcana penetrare? Quid autem per bouem & aſinum, id eſt mundum immundumq; animal, niſi fidelis quiſque vel infidelis accipitur? Qui ergo ciſternam fodit cooperiat, ne illic bos vel aſinus ruat, id eſt qui in ſacro eloquio iam alta intelligit, ſublimes ſenſus coram non ca pientibus per ſilentium tegat; ne per ſcandalum mentis, aut fidelem paruulum aut infidelem, qui credere potuiſſet, interimat. Ex morte enim iumentorum debet pretium: quia illud ſcilicet admiſiſſe conuincitur, vnde ad agendam pœnitentiam reus tenetur. Quiſquis namque ad alta ſcientiæ fluenta perueniens, cum hæc apud bruta audientium corda non contexerit, pœnæ reus addicitur, ſi per verba eius in ſcandalum ſiue munda, ſeu mens immunda capiatur. Operienda eſt itaque ciſterna, quia coram paruulis mentibus tegenda eſt alta ſcientia, ne vn de cor docentium ad ſumma attollitur, inde infirmitas auditornm ad ima dilabatur.

30 De vtilitate confeſſionis. *In expoſitione beati Iob lib.xvi .cap. 2.*

CVM debet tibi quippiam frater tuus, & abſtulerit pignus, ante ſolis occaſum pignus reſtitue. Quid hoc loco pignoris nomine, niſi peccati confeſſio datur intelligi? Frater etenim noſter debitor nobis efficitur, cum quilibet proximus in nos aliquid deliquiſſe monſtratur. Peccata quippe debita vocamus. vnde peccatori ſeruo dicitur. Omne debitum dimiſi tibi. Et in dominica quotidie oratione precamur. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. A debitore autem noſtro pignus accipimus, quando ab eo qui & nobis peccaſſe cognoſcitur, peccati eius iam confeſſionem tenemus, per quam relaxare peccatum, quod in nobis perpetratum eſt, poſtulamur. Qui enim peccatum quod commiſit fatetur, & veniam petit, iam quaſi pro debito pignus dedit. Quod nimirum pignus ante ſolis occaſum reddere iubemur: quia priuſquam in nobis per dolorem cordis ſol iuſtitiæ occidat, debemus ei confeſſionem veniæ reddere, a quo confeſſionem accipimus culpæ, vt qui ſe deliquiſſe in nos meminit, a nobis mox relaxatum ſentiat, quod deliquit.

31 De appetenda quiete interna cordis mundicia.

In expoſitione beati Iob lib.xxiii.cap.20.& 21.

QVod Moyſes accepturus legem in montem aſcendit. Quid eſt quod Moyſes vt ſublimia Dei præcepta perciperet alta conſcendit, atque vt interna penetraret ab externis tumultibus occultatur? niſi quod ſancti viri, qui exterioribus miniſteriis deſeruire officii neceſſitate coguntur, ſtudioſe ſemper ad cordis ſecreta refugiunt, ibiq; cogitationis intimæ cacumen aſcendunt, & legem quaſi in monte percipiunt, dum poſtpoſitis tumultibus actionum temporalium in contemplationis ſuæ verticem ſupernæ voluntatis ſententiam perſcrutantur.

32 De prædicatione doctorum Eccleſiæ.

In codice regul. paſtoralis ii. par.cap.11.

FAcies quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos. Duo circuli ſint in latere vno, & duo in altero. Facies quoque vectes de lignis ſethim, & operies auro, inducesq; circulos, qui ſunt in arcæ lateribus, vt portetur in eis, qui ſemper erunt in circulis, nec vnquam extrahentur ab eis. Quid per arcam, niſi ſancta Eccleſia figuratur? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos iubentur adiungi: quia in eo quod per quatuor mundi partes dilatata tenditur, procul dubio quatuor ſancti euangelii libris accincta prædicatur. Vectesq; de lignis ſethim fiunt, qui iiſdem ad portandum circulis inſeruntur: quia

fortes

fortes perſeuerantesq́ doctores velut imputribilia ligna quærendi ſunt, qui inſtructioni ſacrorum voluminum ſemper inhærentes, ſanctæ Eccleſiæ vnitatem denuncient, & quaſi intromiſſi circulis arcam portent. Vectibus quippe arcam portare, eſt bonis doctoribus ſanctam Eccleſiam ad rudes infidelium mentes prædicando deducere. Qui auro quoque iubentur operiri, vt cum ſermone aliis inſonant, ipſi etiam vitæ ſplendore fulgeſcant. De quibus apte ſubditur. Qui ſemper erunt in circulis, nec vnquam extrahantur ab eis: quia nimirum neceſſe eſt, vt qui ad officium prædicationis excubant, a ſacræ lectionis ſtudio non recedant. Ad hoc namque vectes eſſe in circulis ſemper iubentur, vt cum portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur: quia videlicet cum ſpirituale aliquid a ſubditis paſtor inquiritur, ignominioſum valde eſt, ſi tunc quærit diſcere cum quæſtionem debet enodare. Sic circulis vectes inhæreant, vt doctores ſemper in ſuis cordibus eloquia ſacra meditantes teſtamenti arcam ſine mora eleuent, ſi quicquid neceſſe eſt protinus doceant. vnde bene primus paſtor Eccleſiæ paſtores cæteros admonet, dicens. Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti uos rationem de ea, quæ in vobis eſt ſpe. Ac ſi aperte dicat, vt ad portandam arcam mora nulla præpediat, vectes circulis nunquam recedant.

33 De concordia noui ac veteris teſtamenti de mediatoris aduentu.

In comment. Ezechielis homil. vi.

DVos quoque Cherubin aureos & productiles facies ex vtraque parte oraculi: Cherubin vnus ſit in latere vno, & alter in altero, vtrunque latus propiciatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantq́ ſe mutuo verſis vultibus ad propiciatorium. Quid per propiciatorium, niſi mediator Dei & hominum deſignatur? De quo per Paulum dicitur. Quem poſuit Deus propiciationem per fidem in ſanguine ipſius. Quid vero per duo Cherubin, qui plenitudo ſcientiæ dicuntur, niſi vtraq; teſtamenta ſignata ſunt? ex quibus vnum ſummitate vna propiciatorii, aliud vero a ſummitate altera ſtat: quia quod teſtamentum vetus de incarnatione noſtri redemptoris cœpit prophetando promittere, hoc teſtantentum nouum perfecte narrat expletum. Duo autem Cherubin ex auro mundiſſimo facta ſunt: quia vtraq; teſtamenta pura ac ſimplici veritate deſcribuntur. Expandunt vero alas, & oraculum operiunt: quia nos, qui omnipotentis Dei oraculum ſumus, a culpis imminentibus ſcripturæ ſacræ ædificationem protegimur.

Cuius dum ſententias ſolicite aſpicimus ab errore ignorantiæ eius alis velamur. Duo vero Cherubin ſe mutuo reſpiciunt verſis vultibus in propiciatorium: quia vtraque teſtamenta nulla a ſe varietate diſcrepant, & quaſi ad ſemetipſa viciſſim facies tenent: quia dum quod vnum promittit hoc aliud exhibet, dum interpoſitum mediatorem Dei & hominum vident. Facies quippe a ſemetipſis Cherubin auerterent, ſi quod vnum teſtamentum promitteret, aliud negaret: ſed dum concorditer de mediatore Dei & hominum vnum loquuntur, viciſſim vt ſe reſpiciant in propiciatorium intendunt. Quid enim deſignauit teſtamentum vetus, hoc teſtamentum nouum exhibuit. Vt enim pauca de multis loquar, quid eſt quod Adam dormiente Eua producitur, niſi quod moriente Chriſto Eccleſia fidelium naſcitur? quid eſt quod Iſaac ad immolandum ducitur, & ligna portat, aræ ſuperimponitur, & viuit, niſi quod redemptor noſter ad paſſionem ductus lignum ſibi crucis ipſe portauit, & ſic ex humanitate eſt mortuus, vt tamen immortalis maneret ex diuinitate. Vera ergo teſtamenta ita ſibi in mediatorem Dei & hominum congruunt, vt quod vnum ſignat, hoc alterum exhibeat.

34 *In expoſitione euang. homil. xxv. Item unde ſupra.*

CHerubin plenitudo ſcientiæ dicitur. Et quid per duo cherubin, niſi vtraque teſtamenta ſignantur? Quid vero per propiciatorium, niſi incarnatus dominus figuratur? de quo Ioannes ait. Ipſe eſt enim propiciatio pro peccatis noſtris. Et dum teſtamentum vetus hoc fiendum denunciat, quod teſtamentum nouum de domino factum clamat, quaſi vtraque Cherubin ſe inuicem aſpiciunt, dum vultis in propiciatorium vertunt: quia dum inter ſe poſitum incarnatum dominum vident a ſuo aſpectu non diſcrepant, quæ diſpenſationis eius myſterium concorditer narrant.

35 De diſcrete tenenda doctoribus prædicationis menſura.

In expoſitione beati Iob lib. xx. cap. 1. & 2.

PArabis & acetabula ac phialas, thurribula, & cyathos, in quibus offerenda ſunt libamina. Quid per phialas & cyathos, niſi menſura prædicationis accipitur, qua oportet vt exhortationis gratia ſingulis iuxta capacitatem ingenii conferatur? Debet enim is ſubtiliter qui docet perſpicere, ne plus ſtudeat, quam ab audiente capiatur, prædicare. Debet & ad infirmitatem audientium ſemetipſum contrahendo deſcendere, ne dum paruis ſublimia, & idcirco non profutura loquitur, ſe magis curet oſtendere, quam auditoribus prodeſſe. Iubente

autem domino non ſolum phialæ ad menſam tabernaculi, ſed etiam cyathi præparantur. Quid enim per phialas, niſi larga prædicatio? quid .n. per cyathos, niſi minima ac tenuis de Deo locutio deſignatur? In menſa igitur domini & phialæ præparantur, & cyathi: quia videlicet in doctrina ſacri eloquii non ſolum exhibenda ſunt magna, & arcana quæ deebrient, ſed etiam parua & ſubtilia, quæ quaſi aperto guſtu notitiam præſtent.

36 *Item unde ſupra. in expoſ. euang. homilia vi.*

QVid per phialas, niſi doctrina exuberans? & quid per cyathos, niſi parua atque anguſta ſcientia deſignatur? Alius namque doctrinæ veritatis plenus, audientium mentes inebriat. per hoc ergo quod dicit profecto phialam porrigit. Alius explere, quod ſentit, non valet, ſed quia hoc vtcunque denunciat, profecto per cyathum guſtum præbet. In Dei ergo tabernaculo, id eſt in ſancta Eccleſia poſiti, ſi per doctrinæ ſapientiam miniſtrare phialas minime poſſunt, in quantum pro diuinitatis largitate ſufficiunt, proximis ſuis boni verbi dare cyathos debent.

37 De myſterio incarnationis dominicæ, eiq; per fidem membris adhærentibus.

In comment. Ezechielis lib .1. homil. 6.

FAcies & candelabrum ductile de auro mundiſſimo, haſtile eius, & calamos, & cyphos, & ſphærulas, ac lilia ex ipſo procedentia. Quis in candelabro, niſi redemptor humani generis deſignatur? qui in natura humanitatis infulſit lumen diuinitatis, vt mundi candelabrum fieret, quatinus in eius lumine omnis peccator in quibus iaceret tenebris, videret? qui pro eo quod noſtram naturam ſine culpa ſuſcepit, candelabrum tabernaculi de auro puriſſimo fieri iubetur. Ductile autem feriendo producitur, quia & redemptor noſter qui ex conceptione & natiuitate perfectus Deus, & homo extitit, paſſionum ictus pertulit, & ſic ad reſurrectionis gloriam peruenit. Ex auro ergo mundiſſimo ductile candelabrum fuit, quia & peccatum non habuit, & tamen eius corpus per paſſionis contumelias ad immortalitatem profecit. Nam iuxta animæ meritum quo percuſſionibus potuiſſet proficere omnino non habuit. In membris autem ſuis quæ nos ſumus quotidie percuſſionibus proficit: quia dum nos tundimur & afficimur vt eius corpus eſſe mereamur, ipſe proficit, de cuius corpore ſcriptum eſt. Ex quo totum corpus per nexum, &c. Haſtile vero eius ipſa Eccleſia debet intelligi, quæ corpus eius eſt: quia inter tot aduerſa, libera

ſtat. Calami autem qui de haſtili prodeũt, prædicatores ſunt qui dulcem ſonum in mundo ædiderunt, videlicet canticum nouum. Cyphi autem vino repleri ſolent. Quid ergo ora doctorum niſi cyphi ſunt, qui vino nos ſcientiæ ebriant, vt oblectamenta mundi, quæ amauimus, obliuiſcamur? Sphærula enim quid eſt aliud niſi volubilitas prædicationis? Sphærula enim ex omni parte voluitur, & prædicatio quæ nec aduerſitate retineri poteſt, nec proſperitatibus eleuatur, ſphæra eſt: quia inter aduerſa fortis, & inter proſpera humilis, nec timoris habet angulum, nec elationis. In curſu ergo ſuo figi non valet: quia per cuncta ſe volubiliter trahit. Vt autem hoc quod exempli cauſa protulimus exequamur, bene poſt calamos cyphos & ſphærulas in candelabro lilia deſcribuntur: quia poſt hanc quam diximus prædicationis ebrietatem, atque volubilitatem, illa virens patria ſequitur, quæ animabus ſanctis id eſt floribus vernat æternis. cyphi ergo, & ſphærulæ ad laborem pertinent, lilia ad retributionem.

38 De cauendis murmurationibus contra rectores ſuos quibuſlibet ſpiritualibus ſubditis. *In expoſitione beati Iob lib.* XXV. *cap.* 22.

TAbernaculum vero ita fiet, decem cortinis de byſſo retorta, & hyacintho variatas opere plumario facies. Et paulo poſt. Facies & ſaga cilicina vndecim, ad operiendum tectum tabernaculi. & iterum. Facies & operimentum aliud de pellibus arietum. Quid per pelles, & cilicia, quibus tabernaculum tegitur, niſi groſſas hominum mentes accipimus, quæ aliquando in Eccleſia, occulto Dei iudicio, quamuis duræ ſint præferuntur? Quæ quia ſeruire curis temporalibus non timent, oportet vt tentationũ ventos & pluuias de huius mundi contrarietatibus portent. Quid vero per hyacinthum, coccum, byſſumq́ ſignatur, niſi ſanctorum vita tenera, ſed clara? quæ dum caute in tabernaculo ſub ciliciis, & pellibus abſconditur, ſua integra pulchritudo ſeruatur. vt enim in interiora tabernaculi byſſus fulgeat, coccus corruſcet, hyacinthus cœruleo colore reſplendeat, deſuper pelles & cilicia imbres ventos & puluerem portant. Quæ igitur magnis virtutibus in ſanctæ Eccleſiæ ſinu proficiunt, præpoſitorum ſuorum vitam deſpicere non debent, cum vacare eos rebus exterioribus vident: quia hoc quod ipſi ſecuri intima penetrant ex illorum adiumento eſt, qui contra procellas huius ſeculi exterius laborant. Quam enim candoris ſui gratiam retineret, ſi byſſum pluuia tangeret? aut quid fulgoris atque claritatis coccus, vel hyacinthus oſtenderet, ſi hæc ſuſceptus puluis fœdaret. Sic ergo

deſuper textura cilicii fortis ad puluerem, ſit inferius color hyacinthinus aptus ad decorem: ornent Eccleſiam, qui ſolis rebus ſpiritualibus vacant, tegant Eccleſiam quos & labor rerum corporalium non grauat. Nequaquam ergo contra rectorem ſuum exteriora agentem murmuret is, qui intra ſanctam Eccleſiam iam ſpiritualiter fulget. Si enim tu ſecure interius vt coccus rutilas, cilicium, quo protegeris, cur accuſas?

39 *In expoſitione euang. homil.* xxxviii.

Cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctas iubetur. vos eſtis fratres, vos eſtis cortinæ tabernaculi, qui per fidem in veſtris cordibus ſecreta cœleſtia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet ineſſe. Coccus quippe ignis ſpeciem tenet. Quid vero eſt charitas niſi ignis? ſed iſta charitas eſſe bis tincta debet, vt tingatur per amorem Dei, tingatur & per amorem proximi. Qui .n. ſic amat Deum vt per contemplationem eius negligat proximum, coccus quidem eſt, ſed bis tinctus non eſt. Rurſum qui ſic amat proximum vt tamen contemplationẽ per eius amorem derelinquat coccus eſt, ſed bis tinctus nõ eſt. Vt ergo charitas veſtra bis tinctus coccus eſſe valeat, & ad amorẽ Dei, & ad amorem proximi ſe accendat, quatinus nec ex compaſſione proximi, contemplationem relinquat Dei, nec pluſquam debet inhærens contemplationi Dei, compaſſionem abiiciat proximi. Omnis itaque homo inter homines viuens, ſic ad eum anhelet, quem deſiderat, vt tamen hunc non deſerat cum quo currebat, & ſic huic adiutorium ferat vt ab illo nullatenus torpeat, ad quem feſtinabat.

40 De myſterio prænunciatæ prophetarum atq; apoſtolorum celſitudinis. *In expoſitione beati Iob lib.* xxviii. *cap.* 9.

Qvod cum dominus tabernaculi tabulas erigi præcepit, fundi earum baſes argenteas iubet. Quid per tabularum baſes argenteas, niſi prophetarum poteſt ordo ſignari? qui dum primi aperte de dominica incarnatione locuti ſunt, quaſi quaſdam baſes eos conſpicimus a fundamento ſurgere, & ſuperpoſitæ fabricæ pondera ſuſtinere. Ad Moyſen ergo dominus cum tabernaculi tabulas erigi præcepit, fundi earũ baſes argenteas iubet. Quid enim per tabulas, niſi apoſtoli extenſa in mundum prædicatione dilatati? Quid per baſes argenteas, niſi prophetæ ſignantur? qui ſuperimpoſitas tabulas ipſi firmi & fuſiles ſuſtinẽt: quia apoſtolorum vita dũ eorum prædicatione inſtruitur, eorum & auctoritate ſolidatur. vnde & coniunctæ binæ baſes ſingulis tabulis ſupponuntur: quia dum prophetæ ſancti in verbis ſuis de mediatoris incarnatione cõ-

cordant, ſubſequentes prædicatores Eccleſiæ indubitanter ædificant, vt cum a ſemetipſis non diſcrepant, illos robuſtius figant, nec immerito baſes, quibus prophetæ ſignantur, vt ex argento debeant fundi præcipitur. Argenti quippe claritas ex vſu ſeruatur: ſine vſu autem in nigredinem vertitur. Prophetarum quoq; dicta ante mediatoris aduentum: quia in vſum ſpiritualis intelligentiæ non erant, dum conſpici præ obſcuritate non poterant, quaſi nigra remanebant. At poſtquam mediator adueniens, ea ante oculos noſtros incarnationis ſuæ manu terſit, quicquid lucis in eis latebat, inclaruit, ſenſuſq; patrum præcedentium in vſum dedit: quia verba rebus expoſuit.

41 De myſterio prædicationis doctorum Eccleſiæ.
In expoſitione beati Iob lib. xxviii. cap. 9.

QVod columnarum quatuor ante quibus velum pendere præcipitur eſſe baſes argenteas dominus iubet. Cum typo Eccleſiæ tabernaculum figeretur ad Moyſen dicitur, vt columnarum quatuor interius poſitarum baſes eſſe argenteæ debeant. In argento enim quid aliud quam claritas diuini ſermonis accipitur? ſicut ſcriptum eſt. Eloquia domini eloquia caſta, argentum igne examinatum probatū terræ? Baſes ergo argento veſtitæ, quatuor columnas tabernaculi ſuſtinent: quia prædicatores Eccleſiæ diuino eloquio decorati, vt in cunctis ſe exemplum præbeant, quatuor euangeliſtarum dicta, & ore, & operibus portant.

42 De veteris ac noui teſtamenti patrum monita per ſpiritum concordia. *In comment. Ezechielis lib. ii. homil. 15.*

IN conſtructione tabernaculi vt columnæ argenteæ interius ſtarent, paxilli ærei figi per circuitum exterius iuſſi ſunt, in quibus religatum tabernaculum teneretur. De quibus & paulo poſt ſcriptum eſt. Facies paxillos tabernaculi, & atrii cū funibus ſuis. Patres veteris teſtamenti, quia ab ipſa incarnatione redemptoris noſtri per interualla temporum longius conſtiterunt, foris eſſe iuſſi ſunt. Et quidem ab Abel ſanguine, paſſio iam cœpit Eccleſiæ, & vna eſt Eccleſia electorum præcedentium atque ſequentium. Sed tamen quia diſcipulis dicitur. Multi reges & prophetæ voluere videre quæ videtis, & non viderunt: antiquis patribus quaſi foris ſtetiſſe, eſt redemptoris noſtri præſentiam corporalem non vidiſſe. Exterius igitur ſed tamen non diuiſi a ſancta Eccleſia fuere: quia mente & opere, prædicatione iſta iam fidei ſacramenta tenuerunt, iſtam ſanctæ Eccleſiæ celſitudinem conſpexerunt, quā nos non adhuc præſtolando, ſed iam habendo conſpicimus. Sicut .n. nos in præterita paſſione redemptoris noſtri, ita illi per fidem in eadem poſtuen-

tura ſaluati ſunt Illi ergo foris non extra myſterium, ſed extra tempus. vnde & in conſtructione tabernaculi, vt columnæ argenteæ interius ſtarent, paxilli ærei in circuitu figi per circuitum exterius iuſſi ſunt, in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnæ itaque argenteæ interius, paxilli vero ærei in circuitu figuntur, atque in ipſis funes ligati ſunt, vt tabernaculum fixum maneret: quia videlicet vt ſancti apoſtoli in luce ſermonis ſui ſolidi ſtarent, vt totum tabernaculum id eſt ſancta Eccleſia in fidei integritate conſiſteret, tanquam paxilli ærei patres veteris teſtamenti ac prophetæ exterius fixi ſunt: qui verborum ſuorum funibus prædicatorum mentes in ſoliditate ſtringerent, atq; in hoc Dei paxilli ſunt, vt habitaculum in ſtatu fidei ligarent. Extra ergo paxilli ſunt: quia ante tempus huius ſanctæ Eccleſiæ fuere, ſed tamen ligant eos qui in ipſa ſunt: quia cœleſtia myſteria ventura prædicant, hæc poſtquam oſtenſa ſunt, credibilia omnibus fecerunt. Vt ergo intus columnæ immobiles ſtent, foris paxilli funes continent: quia vt ſancti apoſtoli perfecte incarnationis dominicæ myſterium crederent, illorum prædicatio obtinuit, qui hoc priuſquam fieret & prædicere potuere. Nec immerito columnæ argenteæ, paxilli vero ærei facti ſunt: quia quod clare iam apoſtoli prædicant, hoc prophetæ ſub intellectu myſtico obſcure locuti ſunt. Recte ergo per æris metallum ſignati ſunt, qui clari in ſuis prædicationibus non fuere. Sancti vero apoſtoli quia redemptoris noſtri myſterio lucem prædicationis habuerunt pro argenteis columnis expreſſi ſunt. Et notandum quod argentum ſonat & lucet, æs vero ſonat, & non lucet: quia prædicatores noui teſtamenti aperte locuti ſunt, quæ etiam monſtrare potuerunt. Prædicatores vero teſtamenti veteris, quia per allegoriarum vmbras de cœleſti myſterio obſcura dicta protulere, quaſi ſine luce ſonitum dederunt.

43 De bona qualitate ſacerdotum eiuſq; exhibendi claritate operis. *In codice epiſt. ex regi. lib. 1. cap. 34.*

FAcient autem ſuperhumerale de auro & hyacintho, ac purpura crocoq; bis tincto & byſſo retorta. Supernæ vocis imperio in vtroq; humero ſacerdos velamine ſuperhumeralis aſtringitur, vt contra aduerſa ac proſpera virtutum ſemper ornaméto muniatur, quatinus iuxta vocem Pauli, per arma iuſtitiæ a dextris ſiniſtriſq; gradiens, cum ad ſola quæ anteriora ſunt nititur, in nullo delectationis infimæ latere flectatur. Non hunc proſpera eleuent, nec aduerſa conturbent, non blanda vſq; ad voluptatem demulceant, non aſpera ad deſperationem premant,

vt dum nullis paſſionibus intentionem mentis humiliat, quanta in vtroq; humero ſuperhumeralis pulchritudine tegatur, oſtendat. Quod recte etiam ſuperhumerale ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto coc co, & torta fieri byſſo præcipitur: vt quanta ſacerdos clareſcere vir-tutum diuerſitate debeat, demonſtretur. In ſacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, vt in eo intellectus ſapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus qui aereo cœruleo colore reſplendet, adiungi-tur: vt per omne quod intelligendo penetrat, non ad fauores infimos, ſed ad amorem cœleſtium ſurgat, ne dum ſuis incautus laudibus capi-tur, ipſo etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque ac hya-cintho purpura permiſcetur, vt videlicet ſacerdotale cor cum ſumma, quæ prædicat, ſperat: in ſemetipſo etiam ſuggeſtiones vitiorum repri mat, eiſq; velut ex regia poteſtate contradicat, quatinus nobilitatem ſemper intimæ regenerationis aſpiciat, & cœleſtis regni ſibi additum moribus defendat. De hac quippe nobilitate ſpiritus per Petrum di-citur. Vos autem genus electum regale ſacerdotium. De hac etiam poteſtate, qua vitia ſubigimus, Ioannis voce roboramur, qui ait. Quot quot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Hanc digni-tatem fortitudinis pſalmiſta conſiderat, dicens. Mihi autem nimis ho-norati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum: quia nimirum ſanctorum mens principaliter in ſummis erigitur, & cum exterius perpeti abiecta cernuntur. Auro autem & hyacintho, ac purpuræ, bis tinctus coccus adiungitur, vt ante interni iudicis oculos omnia virtutum bona ex caritate decorentur, & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in conſpectu occulti arbitris flamma intimi amoris accendat. quæ ſcilicet caritas, quia Deum ſimul ac proximum diligit, quaſi coccus ex duplici tinctura fulgeſcit. Qui igitur ſic ad au-ctoris ſpeciem anhelat, vt & proximorum curam exſequitur vt a di-uino amore torpeſcat, qui vnum horum quodlibet negligit, in ſuperhu meralis ornamento habere coccum bis tinctum neſcit. Sed cum mens ad præcepta caritatis tenditur, reſtat proculdubio vt per abſtinen-tiam caro maceretur: vnde & bis tincto cocco torta byſſus adiungitur. De terra etenim byſſus nitenti ſpecie oritur. Et quid per byſſum, niſi candens decor mundiciæ corporalis caſtitas deſignatur? quæ videlicet torta pulchritudini ſuperhumeralis innectitur: quia tunc caſtimonia ad perfectum mundiciæ candorem ducitur, cum per abſtinentiam caro fa-tigatur. Cumq; inter virtutes cæteras etiam afflictæ carnis meritum proficit, quaſi in diuerſa ſuperhumeralis ſpecie byſſus torta candeſcit.

44 De promiſſi ſacerdotalis indumenti myſterio, de exhibenda horum doctrinæq; pulchritudine doctorum ſequentium.

In codice paſtoralis cap. 2. part. 2.

Rationale quoque iudicii facies opere polimito. Diuina voce præcipitur vt in Aaron pectore rationale iudicii vittis ligantibus imprimatur, quatinus ſacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ poſſideant, ſed ratio ſola conſtringat, ne indiſcretum quid vel inutile cogitet. qui eſt ad exemplum aliis conſtitutus, ex grauitate vitæ ſemper debet oſtendere, quantam in pectore rationem portet. In quo etiam rationali vigilanter adiungitur, vt duodecim patriarcharum nomina deſcribantur. Adſcriptos etenim patres ſemper in pectore ferre, eſt antiquorum vitam ſine intermiſſione cogitare. Nam tunc irreprehenſibiliter graditur, cum exempla patrum præcedentium indeſinenter intuetur, cum ſanctorum veſtigia ſine ceſſatione conſiderat, & cogitationes illicitas deprimit, ne extra ordinis limitem operis pedem tendat. Quod bene etiam rationale iudicii vocatur: quia debet rector ſubtili examine bona malaq; diſcernere, & quæ vel quibus, quando vel qualiter congruant ſtudioſe cogitare, nihilq; proprium quærere, ſed ſua commoda propinquorum bona deputare. vnde illic ſcriptum eſt. Pones autem in rationale iudicii doctrinam & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram domino, & geſtabit iudicium filiorum Iſrael in pectore ſuo in conſpectu domini ſemper. Sacerdotis quippe iudicium filiorum Iſrael in pectore coram domini conſpectu geſtare, eſt ſubiectorum cauſas pro ſola interni iudicis intentione diſcutere: vt nihil ſe ei humanitatis admiſceat, in hoc quod diuina poſitus vice diſpenſat, ne correctionis ſtudia priuatus dolor exaſperet. Cumque contra aliena vitia æmulator oſtenditur, quæ ſua ſunt non exequatur, ne tranquillitatem iudicii, aut latens inuidia maculet, aut præceps ira perturbet. Sed dum conſideratur terror eius, qui ſuper omnia præſidet, videlicet iudicis intimi, non ſine magno regantur timore ſubiecti.

46 De primorum prædicatorum ſignificationibus.

In expoſitione beati Iob lib xxviii cap. 9.

Qvod ſacerdos cum in tabernaculum ingreditur, duodecim lapides in pectore portare iubetur, ſculptis nominibus filiorum Iſrael. Cuius per hunc pontificem, niſi redemptoris noſtri perſona figuratur? quia videlicet ſemetipſum pro nobis ſacrificium offerens Pontifex noſter dum fortes in ipſo exordio prædicatores exhibuit, duodecim lapides

ſub capite in prima ſui corporis parte portauit. Sancti itaque apoſtoli, & pro prima oſtenſione ornamenti lapides ſunt, in pectore & pro prima ſoliditate ædificii in ſolo fundamenta.

46 De ſeruanda doctoribus vnitatis concordia per diſcretum prædicationis myſterium. *In codice epiſt. ex reg. lib. 1. cap. 24.*

DEorſum ad pedes tunicæ per circuitum quaſi mala punica facies. Cum rector ſe ad loquendum præparat, ſub quanto cautelæ ſtudio loquatur attendat: ne ſi inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur, & cum fortaſſe ſapiens uideri deſiderat, vnitatis compagem inſipienter abſcindat: hinc namque veritas dicit. Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos. Per ſal quippe verbi ſapientia deſignatur. Qui igitur loqui ſapienter nititur: magnopere metuat, ne eius eloquio audientium vnitas confundatur. Hinc Paulus ait. Non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Hinc in ſacerdotis veſte iuxta diuinam vocem, tintinnabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica, niſi fidei vnitas deſignatur? Nam ſicut in malo punico vno exterius cortice multa interius grana muniuntur: ſic innumeros ſanctæ Eccleſiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus diuerſitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat, hoc quod iam præmiſimus per ſemetipſam diſcipulis veritas clamat. Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos, ac ſi figurate per habitum ſacerdotis dicat. Mala punica tintinnabulis iungite, vt per omne quod dicitis prouida mente vnitatem fidei, & dilectionem pacis in vobis cauta obſeruatione teneatis.

47 De exhibenda doctoribus prædicationis inſtantia. *In cod. epiſt. ex regiſt. lib. 1. cap. 24.*

QVod diuina voce in extremitate tunicæ ſacerdotis malis punicis tintinnabula iubentur miſceri. Moyſi præcipitur vt tabernaculum ſacerdos ingrediens tintinnabulis ambiatur, vt videlicet voces prædicationis habeat, ne ſuperni ſpeculatoris iudicium ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt. Audiatur ſonitus quando ingreditur vel egreditur ſanctuarium in conſpectu domini, & non moriatur. Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non auditur: quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit. Apte autem tintinnabula veſtimentis illius deſcribuntur inſerta. Veſtimenta etenim ſacerdotis, quid aliud quam recta opera debemus accipere? propheta atteſtante, qui ait. Sacerdotes tui induantur iuſtitiam.

Veſtimentis itaque illius tintinnabula inhærent, vt vitæ viam cum linguæ ſonitu ipſa quoque opera ſacerdotis clament.

48 De boni exhibitione operis per diſtrictam mentis cuſtodiam. *In expoſitione beati Iob lib.i. cap. 39.*

Svme tibi aromata & ſtacten, & onycham, galbanum boni odoris, & thus lucidiſſimum, æqualis ponderis erunt omnia. facieſq; thymiama compoſitũ opere vnguentarii, mixtum diligenter et purum. Thymiama ex aromatibus compoſitum facimus, cum in altari boni operis virtutum multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purum ſit: quia quanto virtus virtuti iungitur, tanto incenſum boni operis ſincerius exhibetur. vbi & bene ſubiungitur. Cumq; in tenuiſſimum puluerem vniuerſa aromata contuderis, ponas ex eo coram teſtimonii tabernaculo. In tenuiſſimũ puluerem aromata vniuerſa conterimus: cũ bona noſtra quaſi in pila cordis occulta diſcuſſione tundimus, & ſi veraciter bona ſint ſubtiliter retractamus. Aromata ergo in puluerem redigere, eſt virtutes recogitando terrere, & vſque ad ſubtilitatem occulti examinis reuocare. Et notandum quod de eodem puluere dicitur. Pones ex eo coram teſtimonii tabernaculo. Quia tunc nimirum bona noſtra veraciter in conſpectu iudicis placent, cum hæc mens ſubtilius recogitando conterit, & quaſi de aromatibus puluerem reddit, ne groſſum durumq; ſit bonum quod agitur: ne ſi hoc arcta retractationis manus non comminuat, odorem de ſe ſubtilius non aſpergat.

49 De reſtringendo gulæ vitio. *In expoſitione beati Iob lib.x. cap. 14.*

Sedit populus comedere, & bibere, & ſurrexerunt ludere. Eſus potuſq; ad luſum impulit, luſus ad idolatriam traxit: quia ſi voracitatis culpa nequaquam caute conſpicitur, ab iniquitate protinus mens incauta deuoratur, Salomone atteſtante, qui ait: Qui modica ſpernit paulatim decidit. Si enim curare parua negligimus, inſenſibiliter ſeducti audenter etiam maiora perpetramus.

50 De tenenda rectoribus erga ſubditos diſcretione pietatis ac ſeueritatis moderamine. *In expoſitione beati Io. xx. cap. 6.*

Deſcende peccauit populus tuus. ædificare lectorem valde etiam iuxta hiſtoriam poteſt, ſi perpendat quomodo bonis rectoribus mixta ſit, & regendi auctoritas & benignitas conſolandi. Diſciplina enim vel miſericordia multum deſtituitur, ſi vna ſine altera teneatur. Sed circa ſubditos ſuos ineſſe rectori debet, & iuſte conſulens miſericordia & pie ſeuiens diſciplina. Intueri namque libet in Moyſe pectore miſericordiam cum ſeueritate ſociatam. videamus amantem pie, & diſtricte

ſeuientem. Certe cum Iſraeliticus populus ante Dei oculos pœnæ inueniabilem contraxiſſet offenſam, ita vt eius rector audiret. deſcen de peccauit populus tuus. ac ſi ei diuina vox diceret. Qui in tali peccato lapſus eſt, iam meus non eſt, atque ſubiungeret. Dimitte me vt iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos faciamq́ te in gentem magnam, ille ſemel & iterum pro populo cui præerat obicem ſe ad impetum Dei iraſcentis opponens, ait. Aut dimitte eis hanc noxiam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti. Penſemus ergo quibus viſceribus eundem populum amauit, pro cuius vita de libro vitæ deleri ſe petiit: ſed tamen iſte qui tanto eius amore populi conſtringitur, contra eius culpas penſemus, quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim ut petitione prima culpæ veniam, ne delerentur, obtinuit, ad eundem populum veniens ait. Ponat vir gladium ſuper fœmur ſuum. Ite & redite de porta vſque ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem & proximum, & amicum ſuum, cecideruntq́ in die illo, quaſi xx. tria milia hominum. Ecce qui vitam omnium etiam cum ſua morte petiit, paucorum vitam gladio extinxit: intus arſit ignibus amoris, foris accenſus eſt zelo ſeueritatis. Tanta fuit pietas, vt ſe pro illis coram domino morti offerre non dubitaret: tanta ſeueritas, vt eos quos diuinitus ferire timuerat, ipſe iudicii gladio feriret. Sic amauit eos quibus præfuit, vt pro eis nec ſibi parceret: & tamen delinquentes ſic perſecutus eſt, quos amauit, vt eos etiam domino parcente proſterneret. Vtrobique legatus fortis, vtrobique mediator mirabilis. Cauſam populi apud Deum precibus, cauſam Dei apud populum gladiis allegauit. Intus amans diuinæ iræ ſupplicando obſtitit, foris ſeuiens culpam feriendo conſumpſit. Succurrit eis omnibus oſtenſa morte paucorum, & idcirco omnipotens Deus fidelem famulum citius exaudiuit, agentem pro populo: quia vidit quid ſuper populum acturus eſſet ipſe pro Deo. In regimine ergo populi vtrunque Moyſes miſcuit, vt ne diſciplina deeſſet miſericordiæ, nec miſericordia diſciplinæ.

61 De diſtinguenda diuina iracundia. *In expoſitione beati Iob lib. ix. cap. 12.*

Dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos. Omnes ſancti qui iræ Dei obuiant ab ipſo accipiunt, vt contra impetum percuſſionis eius opponantur, atque vt ita dixerim, cum ipſo ſe erigunt contra ipſum, eosq́ vis diuina ſibi opponit ſecum: quia in eo quod aduerſum ſeuientis iram foras obtinent, intus eos gratia iraſcentis fouet, & famulantes interius leuat, quos quaſi aduerſantes exterius tolerat.

tolerat. Portat ergo contradictionem deprecantium quam aſpirat, & velut nolenti imponitur, quod ab ipſo vt fiat operatur. Moyſi ergo dicit. Dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos, faciamq; te in gentem magnam. Quid eſt ſeruo dicere dimitte me, niſi deprecandi auſum præbere? ac ſi ei aperte diceretur. Penſa quanti apud me valeas, & cognoſce, quia obtinere poteris quicquid pro populo exoras. Sed dum hæc ita ſint, nimis legentis animam mouet. Quid eſt vt e contra in beati Iob hiſtoria per eundem ſanctum virum dicitur. Deus cuius reſiſtere iræ nemo poteſt: mirum valde, quod iræ Dei nullum poſſe reſiſtere dicitur, cum multos indignationi ſupernæ animaduerſionis obuiaſſe eloquia diuina teſtentur. An non iræ Dei idem Moyſes reſtitit, qui pro cadente populo erectus, ipſum ſupernæ percuſſionis impetum mortis ſuæ oblatione reſtrinxit, dicens? Dimitte illis hanc noxam, alioquin dele me de libro quem ſcripſiſti. An non iræ Dei Aaron reſtitit? cum inter viuentes ac mortuos thurribulum ſumpſit, atq; animaduerſionis ignem incenſi fumo temperauit? an non Phinees iræ Dei reſtitit? qui luxuriantes cum alienigenis in ipſo nutu trucidans zelum ſuum diuinæ indignationis obtulit, & furorem gladio placauit? an non Dauid iræ Dei reſtitit, qui angelo ferienti ſe offerens placationis gratiam, & ante tempus propoſitum exegit? an non Helias iræ Dei reſtitit, qui longo iam tempore terra arente ſubductas de cœlo pluuias verbo reuocauit? Quomodo igitur diuinæ iræ nullum poſſe reſiſtere dicitur, cum multos ſæpe reſtitiſſe exemplis exiſtentibus demonſtratur? Sed ſi ſubtiliter & beati Iob eloquia, & illorum facta penſamus, & verum cognoſcimus quia diuinæ iræ non reſiſtitur, & verum quia multi ſæpe reſtiterunt. namque plerique ſanctorum iræ domini ſicut vniuſcuiuſque ſuperius ordo narratur, edocuit Reſiſtere autem iræ Dei non poteſt, cum eius indignatio ſe ſe, vt dixerim, medullitus mouet. Quæ dum ſe mouerit, hanc oppoſitio humana non retinet; nec ſe vtiliter cuiuſlibet deprecatio obiicit, cum ſemel Deus aliquid ab intimis iraſcendo diſponit. Hinc enim quod Moyſes qui reatum totius plebis apud Deum ſuis precibus terſit, dum ſe obicem obtulit, diuinæ iracundiæ vim placauit. Ad petram Oreb veniens & pro aquæ exhibitione diffidens, repromiſſionis terram ingredi domino iraſcente non potuit. Et ſæpe hac de re affligitur; ſæpe deſiderio ſe excitante turbatur, & diſpoſitæ vltionis iracundiam repellere a ſemetipſo non valuit, qui hanc volente domino & a populo amouit. Hinc Dauid quia proſtrata plebe poſtmodum angeli gladium præce

compeſcuit, prius plorans, & ieiunans nudis pedibus filium fugit, & quouſque perpetrati facinoris vltionem ad plenum receperit, iram Dei nequaquam valuit per ſemetipſum temperare. hinc Elias vt ſicut homo parum aliquid quaſi de diuina animaduerſione ſentiret, qui verbo cœlos aperuit, ante indignationem mulieris territus per deſertum fugit, & pro ſemetipſo infirmatur in formidine, qui furorem Dei placat aliis per interuentionem.

52 De prædicatorum vita doctrinaq́.

In codice paſt. cap. 25.

Ponat vir gladium ſuper fœmur ſuum, ite & redite de porta vſque ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſq́ fratrem & amicū & proximum ſuum. Gladium quippe ſuper fœmur ponere, eſt prædicationis ſtudium voluptatibus carnis anteferre: vt cum ſancta quis ſtudet dicere, curet, neceſſe eſt illicitas ſuggeſtiones edomare. De porta vſque ad portam ire, eſt a vitio vſque ad vitium per quod ad mentem mors ingreditur, increpando diſcurrere. Per medium vero caſtrorum tranſire, eſt tanta æqualitate intra eccleſiam viuere, vt qui delinquentium culpas redarguit, in nullius ſe debeat fauorem declinare. vnde & recte ſubiungitur. Occidat vir fratrem & amicum & proximum ſuum, fratrem ſcilicet & amicum & proximum interficit, qui cum punienda inuenit, ab increpationis gladio nec eis quos per cognationem diligit, parcit. Si ergo ille Dei dicitur, qui ad ferienda vitia zelo diuini amoris excitatur, profecto eſſe ſe Dei denegat, qui in quantum ſufficit increpare vitam carnalium recuſat.

53 De dono ſpiritus per illuſtrationem ſupernæ gratiæ deſiderantibus dato. *In comment. Ezechielis homil. 1. part. vltima.*

Cvm egrederetur Moyſes ad tabernaculum ſurgebat vniuerſa plebs, & ſtabat vnuſquiſque in oſtio papilionis ſui, aſpiciebantq́ tergum Moyſi, donec ingrederetur tentorium: ingreſſo autem illo tabernaculum fœderis, deſcendebat columna nubis. Vniuerſis patet quod columna nubis ſtabat ante oſtium, loquebaturq́ Deus cum Moyſe cernentibus filiis Iſrael cum ſtaret columna ad oſtium tabernaculi, ſtabantq́ ipſi & adorabant per fores tabernaculorum ſuorum. Hebræus populus de Aegyptia ſeruitute liberatus, cum loquente domino columna nubis cerneret, vnuſquiſque in tabernaculi ſui foribus ſtabat, & adorabat, de quibus & dicitur. Cum egrederetur Moyſes ad tabernaculum, ſurgebat vniuerſa plebs, & ſtabat vnuſquiſque in oſtio papilionis ſui. Quid eſt enim populum columna nubis aſpicere, & in tabernaculi

ſui foribus ſtare, atque adorare: niſi quod humana mens cum ſuperiora illa atque cœleſtia vtcunque in ænigmate conſpicit, iam clauſtra habitationis corporeæ per ſubleuatam cogitationem exit, atque illum humiliter adorat? Cuius & ſi videre ſubſtantiam non valet, iam tamen eius potentiam per illuminationem ſpiritus miratur. Et cum Moyſes tabernaculum ingreditur eius tergum populus aſpicit, & in papiliorum ſuorum oſtiis conſiſtit: quia cum ſanctus quiſque prædicator alta de domino loquitur, ſupernæ habitationis iam vtcunque tabernaculum ingreditur. Cuius prædicationis infimi quique & ſi veritatem plene penſare non poſſunt, tamen velut terga aſpiciunt: quia poſtrema, quæ præualent per intellectum ſequũtur. Sed in ipſis quoq; minimis quæ capere ſufficiunt, iam de ſuis papilionibus quaſi exeunt, atque in hoſtiis ſtant: quia & habitacula carnis relinquere, & ad illa æternæ vitæ gaudia, quæ audiunt, progredi conantur.

54 De diuiſione ſcientiæ. *In expoſitione beati Iob. lib. xviii. cap. 36. et 37.*

NON poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo, & viuet. Huic dominicæ ſententiæ quæ ad Moyſen dicitur, non enim videbit me homo, & viuet, Ioannem audi concordantem, qui ait, Deum nemo vidit vnquam. Sed teſtamenti veteris patres intueor multos, quorum teſte ipſa ſacræ lectionis hiſtoria Deum vidiſſe cognoſco. vidit quippe Iacob Deum, qui ait. Vidi dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. Vidit Moyſes dominum, de quo ſcriptum eſt. Loquebatur dominus ad Moyſen facie ad faciem, ſicut loqui ſolet homo ad amicum ſuum. Vidit Iob Deum, qui dicit. Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te. Vidit Eſaias dominum, qui ait. Anno quo mortuus eſt rex Ozias vidi dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum. Vidit Michæas dominum, qui dicit. Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei a dextris, & a ſiniſtris. Quid eſt ergo quod tot teſtamenti veteris patres dominum ſe vidiſſe teſtati ſunt, & tamen ipſe dicit. non enim videbit me homo, & viuet. & Ioannes ait. Deum nemo vidit vnquam: niſi hoc quod patenter datur intelligi: quia quamdiu hic mortaliter viuitur, videri per quaſdam imagines Deus poteſt, ſed per ipſam naturæ ſuæ ſpeciem non poteſt, vt anima gratia ſpiritus afflata per figuras quaſdam Deum videat, ſed ad ipſam vim eius eſſentiæ non pertingat. Hinc eſt enim quod Iacob qui Deum ſe vidiſſe teſtatur. hunc non niſi in angelo vidit. Hinc eſt quod Moyſes, qui cum Deo facie ad faciem loquitur, ſicut loqui ſolet homo ad amicum

ſuum, ei inter ipſa verba ſuæ locutionis dicit. Si inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi te ipſum manifeſte, vt videam te. Certe enim ſi Deus non erat cum quo loquebatur, oſtende mihi Deum diceret, & non oſtende temetipſum. Si autem Deus erat cum quo facie ad faciem loquebatur, cur petebat videre quem videbat? Sed ex hac eius petitione colligitur, quia cum ſitiebat per incircumſcriptam naturæ ſuæ claritatem cernere, quem iam cœperat per quaſdam imagines videre, vt ſic ſuperna eſſentia mentis eius oculis adeſſet, quatinus eis ad æternitatis viſionem nulla imago creata temporaliter interesſet. Et viderunt ergo patres teſtamenti veteris dominum, & tamen iuxta Ioannis vocem, Deum nemo vidit vnquam. Et iuxta eiusdem domini vocem, nemo Deum vidit, & vixit: quia in hac mortali carne conſiſtentibus & videri potuit per quaſdam circumſcriptas imagines, & videri non poteſt per incircumſcriptum lumen æternitatis. Sin vero quibusdam poteſt in hac adhuc corruptibili carne viuentibus, ſed tamen inæſtimabili virtute creſcentibus quodam contemplationis acumine æterna Dei claritas videri, hoc quoq; eiusdem veritatis ſententia non abhorret, qua dicitur. Non enim videbit me homo & viuet: quoniam quiſquis ſapientiam, quæ Dei eſt vidit, huic vitæ funditus moritur, nec iam eius amore tenetur. Nullus quippe eam vidit, qui adhuc carnaliter viuit. quia nemo poteſt amplecti Deum ſimul & ſeculum. Quoniam enim Deum videt, eo ipſe moritur, quo vel intentione cordis, vel effectu operis ab huius vitæ delectationibus tota mente ſeparatur. Nemo ergo Deum vidit & vixit; ac ſi aperte diceretur, nullus vnquam Deum ſpiritualiter vidit, & mundo carnaliter viuit. Sciendum verum eſt quod fuere nonnulli, qui Deum dicerent etiam in illa regione beatitudinis in claritate quidem ſua conſpici, ſed in natura minime videri, quos nimirum minor inquiſitionis ſubtilitas fefellit. Neq; enim illi ſimplici, & incommutabili eſſentiæ aliud claritas aliud natura, ſed ipſa ei natura ſua claritas, ipſa claritas natura eſt. Quia etenim ſuis dilectoribus hæc Dei ſapentia ſe quandoque oſtenderet, ipſe pollicetur, dicens. Qui diligit me & patrem meum ego diligam eum, & manifeſtabo meipſum illi. ac ſi patenter dicat. Qui in veſtra me cernitis, reſtat vt in mea me natura videatis. hinc rurſum ait. Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt. hinc Paulus dicit. Nunc videmus per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte, tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum. Sed quia de Deo per primũ Eccleſiæ prædicatorem dicitur, in quem deſiderant an-

geli proſpicere: ſunt nonnulli qui nequaquam Deum videre vel angelos ſuſpicantur. Et tamen dictum per veritatis ſententiam ſcimus. Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei, qui in cœlis eſt. Nunquid ergo aliud veritas, aliud prædicator inſonat veritatis? Sed ſi ſententia vtraque confertur, quia ſibi nequaquam diſpar ſit agnoſcitur. Deum quippe angeli & vident & videre deſiderant, & intueri ſitiunt, & intuentur. Si enim ſic videre deſiderant, vt effectu ſui deſiderii minime perfruantur, deſiderium ſine fructu anxietatem habet, & anxietas pœnam. Beati vero angeli ab omni pœna anxietatis longe ſunt: quia nunquam ſimul pœna & beatitudo conueniunt. Rurſum cum eos dicimus Dei viſione ſatiari: quia & pſalmiſta ait. Satiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Conſiderandum nobis eſt, quoniam ſatietatem ſolet faſtidium ſubſequi. vt ergo recte ſibi vtraque conueniant, dicat veritas quia ſemper vident, dicat prædicator egregius, quia ſemper videre deſiderant. Ne enim ſit in deſiderio anxietas, deſiderantes ſatiantur: ne autem ſit in ſatietate faſtidium, ſatiati deſiderant. Et deſiderant igitur ſine labore: quia deſiderium ſatietas comitatur: & ſatiantur ſine faſtidio, quia ipſa ſatietas ex deſiderio ſemper accenditur. Sic quoque & nos erimus, quando ad ipſum fontem vitæ venerimus, erit nobis delectabiliter impreſſa ſitis, ſimul atque ſatietas. ſed longe abeſt a ſiti neceſſitas, longe a ſatietate faſtidium: quia & ſitientes ſatiabimur, & ſatiati ſitiemus. Videbimus igitur Deum ipſum, quod erit præmium laboris noſtri, vt poſt mortalitatis huius tenebras, accenſa eius luce gaudeamus.

55 De credulitate Iudaici populi. *In expoſitione beati Iob lib. xxv. cap. 14.*

EST locus apud me, & ſtabis ſuper petram. Cumque tranſibit gloria mea, ponam te in foramine petræ. & paulo poſt. Tollam manum meam, & videbis poſteriora mea. Per locum Eccleſiam, per petram dominus, per Moyſen vero multitudo eſt plebis Iſraelitici figurata, quæ domino in terra prædicante non credidit. Ipſa ergo in petra ſtetit terga domini tranſeuntis aſpiciens: quia videlicet poſt paſſionem aſcenſionemque dominicam, intra Eccleſiam deducta, fidem Chriſti percipere meruit, & cuius præſentiam non vidit, eius poſteriora agnouit.

56 De ſanctæ Eccleſiæ celſitudine. *Item vnde ſupra.*

In expoſitione beati Iob lib. xxxv. cap. 6.

QVia ex ſola catholicæ veritatis conſpicitur, apud ſe eſſe locum dominus perhibet, de quo videatur. In petra Moyſes ponitur, vt Dei faciem contempletur: quia niſi quis dominus fidei ſoliditatem tene-

rit, diuinam præſentiam non agnoſcit · de qua ſoliditate dominus dicit. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Sola quippe eſt, per quam ſacrificium dominus libenter accipiat, ſola quæ pro errantibus fiducialiter intercedat. Vnde etiam de agni hoſtia dominus præcepit, dicens. In vna domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras. In vna namque domo agnus comeditur: quia in vna catholica Eccleſia, vera hoſtia redemptoris immolatur, de cuius carnibus diuina lex efferri prohibet, quia dari ſanctum canibus vetat. Sola eſt in qua opus bonum fructuoſe peragitur. vnde & mercede denarii non niſi qui intra vineam laborauerant acceperunt, ſola eſt quæ intra ſe poſitas valida caritatis compage cuſtodit. Vnde & aqua diluuii arcam quidem ad ſublimiora ſuſtulit, omnes autem quos extra arcam inuenit, extinxit.

57 De originali culpa per prolem vel quod prauitatis imitatio punienda ſit. *In expoſitione beati Iob lib.* xv. *cap.* 22.

Qvi reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus, in tertiam & quartam progeniem. Cum ſcriptum ſit, quid eſt quod inter vos parabolam vertitis in prouerbium iſtud in terra Iſrael dicentes. Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupuerunt? Viuo ego dicit dominus Deus, ſi erit nobis vltra parabola hæc in prouerbium in Iſrael? Ecce omnes animæ meæ ſunt, vt anima patris, ita & anima filii mea eſt. Anima quæ peccauerit ipſa morietur. Quid eſt quod nunc per Moyſen domino dicitur, qui reddis iniquitatem patrum in filios ac nepotes? Sed in vtraque hac ſententia, dum diſſimilis ſenſus inuenitur, auditoris animus vt diſcretionis viam ſubtiliter requirat, inſtruitur. Peccatum quippe originale a parentibus trahimus, & niſi per gratiam baptiſmatis ſoluamur, etiam parentum peccata portamus: quia vnum adhuc videlicet cum illis ſumus. Reddet ergo iniquitatem patrum in filios, dū pro culpa parentis ex originali peccato anima polluitur prolis. & rurſum non reddit iniquitatem patrum in filios: quia cum ab originali culpa per baptiſmum liberamur, non iam parentum culpas, ſed quas ipſi committimus habemus. Quod tamen intelligi etiam aliter poteſt: quia quiſquis praui parentis iniquitatem imitatur, etiam ex eius delicto conſtringitur. Quiſquis autem parentis iniquitatem non imitatur, nequaquam delicto illius grauatur. vnde fit vt iniquus filius iniqui patris, non ſolum ſua, quæ attulit, ſed etiam patris peccata perſoluat, cum uitiis patris, quibus iratum dominum nō ignorat, etiam ſuam adhuc malitiam adiungere non formidat. Et iuſtum

eſt, vt qui ſub diſtricto iudice vias parentis iniqui non timet imitari, cogatur in vita præſenti etiam culpas parentis iniqui perſoluere: vnde & illic dictum eſt Anima patris mea eſt, &c. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur: quia in carne nonnunquam filii etiam ex patris peccato perimuntur. Deleto autem originali peccato ex parentum nequitia, in anima non tenetur. Quid enim eſt, quod paruuli plerunque a dæmonibus arripiuntur: niſi caro filii ex patris pœna mulctatur? In ſemetipſo enim percutitur pater iniquus, & percuſſionis vim ſentire contemnit: plerunque percutitur in filiis, vt acriter vratur, & dolor patris carni filiorum redditur, quatinus per filiorum pœnas mens patris iniqua puniatur. Cum vero non paruuli, ſed iam prouectiores filii ex parentum culpa feriuntur, quid aliud aperte datur intelligi: niſi quod illorum etiam pœnas luunt, quorum facta ſequuti ſunt. vnde & recte dicitur. Vſque ad tertiam & quartam progeniem: quia enim vſque ad tertiam & quartam progeniem, eam quam imitantur, filii parentum vitam poſſunt videre, vſque ad eos vltio extenditur, qui viderunt quod male ſequerentur.

58 De electorum intra ſanctam Eccleſiam operationibus.

In expoſitione beati Iob. lib. xxx. cap. 10.

Quicquid in cultum ornamentorum, & ad veſtes ſanctas neceſſarium erat, viri cum mulieribus tribuerunt: Armillas & inaures annulos & dextralia, omne vas aureum in donaria domini ſeparatum eſt. Si quis habuit hyacinthum, purpura, coccum bis tinctum, byſſum, & pilos caprarum. In ornamento tabernaculi viri dona cum mulieribus offerunt: quia in explendo cultus ſanctæ Eccleſiæ, & fortium facta ſublimia, & infirmorum opera extrema numerantur. Quid autem per armillas, quæ lacertos aſtringunt: niſi præpoſitorum valide laborantium opera demonſtrantur? Et quod per inaures, niſi ſubditorum obedientia exprimitur? quid per annulos, niſi ſignaculum præceptorum Dei? Plerunque enim magiſtri ſignant, quid ab auditoribus capi non poſſe, conſiderant. Et quid per dextralia, niſi primæ operationis ornamenta memorantur? quid per vas aureum in donaria domini ſeparatum, niſi diuinitatis intelligentia accipitur? quæ tanto ab inferiorum amore diſiungitur, quanto ad ſola, quæ æterna ſunt amando ſubleuatur. Quid per hyacinthum, niſi ſpes cœleſtium? Quid per purpuram, niſi cruor ac tollerantia paſſionum, amore regni perpetui exhibita? Et quid per bis tinctum coccum, niſi caritas demonſtratur? quæ pro perfectione bis tingitur: quia Dei & proximi dilectione decoratur.

Quid per byſſum, niſi immaculata carnis incorruptio? & quid per pilos caprarum, ex quibus ciliciorum aſperitas texitur, niſi dura pœnitentium afflictio deſignatur? Dum igitur alii per armillas & annulos forte magiſterium exercent: alii per inaures, & dextralia deuotam obedientiam, rectamq; operationem exhibent: alii per ſeparatum vas aureum præclaram ſubtilioremq; Dei intelligentiam tenent: alii per hyacinthum, purpuram, & coccum, audita cœleſtia ſperare, credere, amare, ſummum bonum caritatis in corde retinere non deſinunt, etiam quæ adhuc ſubtiliori intellectu minime cognoſcunt, ad dominum expetunt promereri. Alii per byſſum incorruptionem carnis offerunt. Alii per caprarum pilos deplorant aſpere quod libenter commiſerunt. Quaſi ex vno figmento opificis coadunata donorum miniſteria in tabernaculum domini, hoc eſt intra ſanctam Eccleſiam, prout ipſe dederit, proferuntur.

59 De purgandis delictorum ſordibus per diuinorum cuſtodiam mandatorum. *In expoſitione euang. homil.* xvii.

Fecit & labrum æneum cum baſe ſua, de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi. Labrum æneum Moyſes ponit, in quo ſacerdotes lauari debeant, & ſancta ſanctorum ingredi: quia lex Dei prius nos lauari per compunctionem præcipit, vt noſtra immundicia ad penetrandam ſecretorum Dei mundiciam non ſit indigna. Quod bene labrum de ſpeculis mulierum perhibet factum, quæ ad tabernaculi oſtium indeſinenter excubabant. Specula quippe ſunt præcepta Dei, in quibus ſanctæ animæ ſemper aſpiciunt, & ſi quæ in eis ſunt fœditatis maculæ deprehendunt, cogitationum vitia corrigunt, & quaſi renitentes vultus velut ex reddita imagine componunt: quia dum præceptis dominicis ſolerter intendunt, in eis proculdubio vel quid in ſe cœleſti viro placeat, vel quid diſpliceat, agnoſcunt. Quæ quandiu in hac vita ſunt, æternum tabernaculum ingredi nequaquam poſſunt, ſed tamen ad oſtium tabernaculi mulieres excubant: quia ſanctæ animæ etiam cum infirmitate adhuc carnis grauantur, amore tamen continuo ingreſſum æterni introitus obſeruant. Moyſes ergo labrum ſacerdotibus de ſpeculis mulierum fecit: quia lex Dei lauacrum compunctionis peccatorum noſtrorum maculis exhibet, dum ea per quæ ſanctæ animæ ſuperno ſponſo placuerunt, intuenda nobis cœleſtia præcepta præbent: quibus ſi diligenter intendimus, internæ noſtræ imaginis maculas videmus. Videntes autem maculas in pœnitentiæ dolore compungimur, compuncti vero quaſi in labro de ſpeculis mulie-

rum lauamur. Tunc ergo de nobis vere compungimur, ſi ſtudioſe patrum præcedentium facta penſemus, vt ex conſpecta illorum gloria in noſtris nobis oculis noſtra vita ſordeſcat. Tunc vere compungimur cum præcepta Dei ſtudioſe perſcrutamur, vt & per hæc proficere ipſi contendimus; per quæ iam profeciſſe nouimus, quos veneramur.

CAPITVLA LIBRI LEVITICI.

1 Subtracta pelle hoſtiæ artus in fruſtra concidunt. Leuitici 1. b

2 De prolato iuramento, & per obliuionem amiſſo. 5. a

3 De turture vel columba, vt retorqueatur caput eius in pennulas ita vt corpori caput inhæreat. 5. b

4 Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubiiciens ligna per ſingulos dies. 6. b

5 Quod offerri per legem ſimila in ſacrificium iubetur. 6. b

6 Quod ex præcepto legis cauda hoſtiæ in ſacrificium iubetur offerri. 3. c

7 Quod ſacerdos ex ſacrificio dextrum armũ iubetur accipere. 7. d

8 Quod piſces qui pennulas non habent comedi, prohibentur. 11.b

9 Quod ſi vltro apparuerit in his locis quæ prius immaculata erant, lepra volatilis & vaga. 13.d

10 Vir, qui fluxum ſeminis ſuſtinet, immundus erit. 15.a

11 Non maledices ſurdo, nec coram cæco pones offendiculum. 19.c

12 Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaueritis ligna pomifera, auferetis præputia eorum. 19.c

13 Loquere ad Aaron homo de ſemine tuo qui habuerit maculam non offeret panes Deo ſuo. 21.c

INCIPIT EXPOSITIO SVPER LEVITICVM.

1 De cauendo ſpiritualibus terreni appetitus deſiderio.

In expoſitione beati Iob lib. ix. cap. 36.

DETRACTA pelle hoſtiæ artus in fruſtra concident, & ſubiicient in altari ignem ſtrue lignorum ante compoſita, & membra quæ cæſa ſunt deſuper ordinantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhærent iecori, inteſtinis & pedibus lotis aqua. Pellem hoſtiæ ſubtrahimus, cum a mentis noſtræ oculis, ſuperficiem virtutis amouemus. Cuius artus in fruſtra concidimus cum diſtinguentes ſubtiliter eius intima membratimq; cogitamus. Curandum ergo eſt ne cum mala vincimus, bonis laſciuientibus ſupplantemur, ne fortaſſe fluxa prodeant, ne incircumſpecta capiantur, ne per errorum viam deſerant, ne per laſſitudinem fracta anteacti laboris meritum perdant. In cunctis enim vigilanter debet ſe mens circunſpicere, atque in ipſa circumſpectionis ſuæ prouidentia perſeuerare. Sed inter hæc ſciendum eſt, quod idcirco nonnunquam impulſu illicitæ cogitationis affligimur: quia in quibuſdam terrenæ conuerſationis actibus, quamuis licitis libenter occupamur. Cumque vel in minimis terrena actio per deſiderium tangitur, creſcente contra nos antiqui hoſtis fortitudine, mens noſtra non minima importunitate tentationis inquinatur. vnde & membra hoſtiæ per fruſtra conciſa ſuper ignem ponimus, cum vitæ noſtræ opera virtutibus diſtinguentes immolamus: caput atque ea quæ circa iecur ſunt, iubetur ignibus cremari, pedes vero atque inteſtina hoſtiæ prius aqua diluere. Nos quippe ipſos ſacrificium Deo offerimus, cum vitam noſtram cultui diuino dedicamus. Qui membra hoſtiæ & per fruſtra conciſa ſuper ignem ponimus, cum vitæ noſtræ opera virtutibus diſtinguentes immolamus. Caput atque ea quæ iuxta iecur continentur incendimus, cum in ſenſu noſtro quo omne corpus regitur, atque in occultis deſideriis flamma diuini amoris ardemus, & tamen præcipitur vt pedes atq; inteſtina hoſtiæ lauentur, pedibus enim terra tangitur. Inteſtinis vero ſtercora geſtantur, quia plerunq; iam ex deſiderio in æternitate ſuccendimur, iam toto deuotionis ſenſu ad appetitum noſtræ mortificationis inhiamus. Sed quia adhuc terrenum præ infirmitate aliquid agimus, nonnulla etiam quæ iam ſubegimus illicita in corde toleramus.

Cumque cogitationes noſtras immunda tentatio inquinat, quid aliud quàm inteſtina hoſtiæ ſtercus portant? ſed vt comburi debeant lauentur: quia nimirum neceſſe eſt, vt immundas cogitationes timoris fletu diluat; quas in acceptione ſacrificii ſupernus amor incendat, & quicquid mens vel de experto certamine, vel de conuerſationis priſtinæ memoria patitur, lauetur, vt tanto ſuauius in conſpectu ſui ſpectatoris ardeat, quanto cum ei adſiſtere cœpit nil terrenum ſecum, nil lubricum in ara ſuæ orationis imponat.

a De modo reparandæ vitæ. *In expoſitione beati Iob lib.* xxxii. *cap.* 2.

De prolato iuramento, & per obliuionem omiſſo per Moyſen dicitur. Offerat agnum de gregibus ſiue capram, orabitq́ pro eo ſacerdos & pro peccato eius. Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum, vnum pro peccato, & alterum in holocauſtum. Iuramentum namq́ proferre, eſt voto nos diuinæ ſeruitutis alligare, & cum bona opera promittimus bene nos facere ſpondemus. Cum vero abſtinentiam cruciatumq́ carnis noſtræ vouemus, male ad præſens nos nobis facere iuramus. Sed quia nullus in hac vita ita perfectus eſt, vt quamlibet Deo deuotus ſit inter ipſa quantulumcumque pia vota non peccet pro peccato agna offerri, ſiue capra præcipitur. Quid enim per agnam, niſi actiuæ vitæ innocentia? quid per capram, quæ in ſummis ſæpe extremisq́ pendens rupibus paſcitur, niſi contemplatiua vita ſignatur? Qui ergo ſe conſpicit promiſſa hac propoſita non impleſſe ad ſacrificium Dei ſe ſtudioſius debet, vel innocentia boni operis, vel ſublimi paſtu contemplationis accingere. Et bene agna de gregibus, capra vero offerri de gregibus non iubetur: quia actiua vita multorum eſt, contemplatiua paucorum. Et cum hæc agimus, quæ multos agere & egiſſe conſpicimus, quaſi agnam de gregibus damus. ſed cum offerentis virtus ad agnam capramq́ non ſufficit, in remedio pœnitentis adiungitur: ut duo columbarum pulli, vel duo turtures offerantur. Scimus quia columbarum pulli uel turtures pro cantu gemitus habent. Quid ergo per duos columbarum pullos uel duos turtures, niſi duplex pœnitentiæ noſtræ gemitus deſignatur? ut cum ad offerenda bona opera non aſſurgimus, nosmetipſos dupliciter defleamus? quia & recta non fecimus, & praua operati ſumus Vnde & unus turtur pro peccato, alter uero offerri in holocauſtum iubetur. Holocauſtum namque totum incenſum dicitur: vnum ergo turturem pro peccato offerimus, cum pro culpa gemitum damus: de altero uero holocauſtum facimus; cum pro eo quod bona neglexi mus noſ-

metipſos funditus ſuccedentes igne doloris ardemus.

3 De permiſſi ſacrificii myſterio: de vnitate ſanctæ Eccleſiæ in ſuo confirmata capite redemptore noſtro etiam ex paſſionis eius gloria.

In comment. Ezechielis homil. vii.

De turture vel columba quæ pro peccato offertur, iubetur vt caput eius retorqueatur ad pennulas, ita vt collo caput inhæreat, & non penitus abrumpatur. Quid in hac oblatione turturis vel columbæ, quæ pro peccato iubetur offerri, atque vt poſt mortem hoſtiæ corpori caput inhæreat, niſi mediatoris noſtri perſona ſignatur? Redemptoris enim noſtri mors ad coniunctionem ſui corporis id eſt Eccleſiæ valuit, non ad ſeparationem. Mediator etenim Dei & hominum id eſt caput omnium noſtrum, & vera emundationis hoſtia, vnde pro nobis mortem pertulit, inde nobis verius inhæſit. Poſt ſectionem ergo caput turturis ſuo corpori inhæret: quia Chriſtum ab Eccleſia nec mors interueniens diuidit. Perſecutores igitur peregerunt hoc, quod perniciose moliti ſunt. Intulerunt mortem, vt ab eo abſcinderent fidelium deuotionem: ſed inde fides creuit, vnde hanc ſe extinguere infidelium crudelitas credidit. Cumque ſe exiſtimarunt eius miracula perſequendo abſcindere, hæc nimirum compulſi ſunt neſciendo dilatare. Quis namque caput noſtrum eſt, niſi redemptor generis humani? de quo ſcriptum eſt. Ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius. Quem cum Iudæi perſequerentur, nomen eius delere de terra conati ſunt. Cumque eum crucifixum & ſepultum viderent, eum ſe ab amore omnium diuiſiſſe crediderunt. Sed caput turturis & inciſum eſt, & tamen a ſuo corpore abſciſum non eſt: quia ex eo quod pro nobis mortem pertulit, omnes nos ſibi verius in ipſa ſua morte coniunxit. Caput ergo turturis inciſum adhæſit corpori: quia pro nobis quidem redemptor noſter paſſus eſt, ſed a nobis ſeparatus non eſt.

4 De modo tenendæ actiuæ vitæ. *In comment. Ezech. homil. vii.*

Hi qui iuxta hiſtoriam voluerunt accipere vſque dum verum ſacrificium veniret, in ipſa literæ expletione tenuerunt, in quo nos ſacrificio ſi morale aliquid quæramus, inuenimus. Nos enim ipſi in omnipotentis Dei ſacrificio eſſe turtur debemus, ita vt caput noſtrum retorqueatur ad pennulas, id eſt ſenſus ad virtutes. Non enim immerito per caput mentem intelligimus: quia ſicut caput corpus, ita mens actiones regit. Sed caput collo inhæreat & non funditus abſcindatur: quia videlicet mens noſtra carnis delectatione incidenda eſt: ſed a carnis

cura

cura neceſſaria incidenda non eſt. hinc enim ſcriptum eſt. Carnis curam ne feceritis in deſideriis. Quæ ergo in deſideriis finienda procul dubio neceſſitate finienda non eſt. Caput ergo turturis ex parte abſciſum ſit, & ex parte collo inhæreat, vt, ſicut dictum eſt, & voluptate carnis mens noſtra inciſa ſit, & tamen a neceſſitate non ſit abſciſa.

3 De nutriendo diuini amoris exercitio & ſeruanda cordis innocentia.

In expoſitione beati Iob. lib. XXV. cap. 7.

Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubiiciens mane ligna per ſingulos dies, & impoſito holocauſto deſuper adolebit adipes pacificorum. Ignis eſt iſte perpetuus, qui nunquam deficiet de altari. Altare Dei eſt cor noſtrum, in quo iubetur ignis ſemper ardere: quia neceſſe eſt ex illo ad Deum caritatis flammam indeſinenter accendere; cui per ſingulos dies ſacerdos ligna ſubiiciat, ne extinguatur. Omnis enim fide Chriſti præditus membrum vtique ſummi ſacerdotis effectus eſt, ſicut cunctis fidelibus Petrus apoſtolus dicit. Vos autem genus electum regale ſacerdotium. Et ſicut Ioannes apoſtolus dicit. Feciſti nos Deo noſtro regnum & ſacerdotes. Sacerdos ergo in altari ignem nutriens quotidie ligna ſubiiciat, id eſt fidelis quiſque ne in eo caritatis flamma deficiat, in corde ſuo tam exempla præcedentium quam ſacræ ſcripturæ teſtimonia congerere non deſiſtat. Nam quaſi quædam fomenta igni dare, eſt in exercitatione caritatis vel exempla patrum, vel præcepta dominica miniſtrare. Quia enim interna nouitas noſtra ipſa quotidie huius vitæ conuerſatione veteraſcit, ignis iſte adhibitis lignis nutriendus eſt, vt dum per vſum ſe noſtræ vetuſtatis extenuat, per patrum teſtimonia & exempla reuiuiſcat. Et bene illic præcipitur vt mane ligna per dies ſingulos congerantur. Hæc quippe non fiunt, niſi cum nox cæcitatis extinguitur. Vel certe quia mane prima pars diei eſt, poſtpoſitis cogitationibus vitæ præſentis, hoc priori loco quiſque fidelium cogitet, vt quod in ſe iamiamque quaſi deficit, quibus valet niſibus ſtudium caritatis inflammet. Ignis enim iſte in altare domini, id eſt in corde noſtro citius extinguitur, niſi ſolerter adhibitis exemplis patrum & dominicis teſtimoniis reparetur. Bene autem illic ſubiungitur. Et impoſito holocauſto deſuper adolebit adipes pacificorum. Nam quiſquis in ſe hunc ignem caritatis accendit, ſemetipſum vtique holocauſtum deſuper imponit: quia omne vitium quod in ſe male viuebat, exurit. Cum enim cogitationum ſua-

rum interna conſiderat, & vitam reprobam per immutationis gladium mactat, in ara ſe ſui cordis impoſuit, & igne caritatis accendit. De qua hoſtia pacificorum adipes redolent: quia interna nouæ vitæ impinguatio pacem inter nos & dominum faciens, odorem de nobis ſuauiſſimum reddit. Quia vero eadem caritas in cordibus electorum inextinguibilis manet, apte illic ſubditur. Ignis eſt iſte perpetuus qui nunquam deficiet de altari. Nunquam profecto de altari ignis iſte deficit: quia etiam poſt hanc vitam eorum mentibus feruor caritatis accreſcit. Aeterna quippe contemplatione agitur, vt omnipotens Deus quo magis viſus fuerit, eo amplius diligatur.

6 In comment. Ezechielis homil. xii.

Qvod offerri per legem ſimila in ſacrificium iubetur. Nullum omnipotenti Deo tale eſt ſacrificium, quale zelus animarum. hinc enim pſalmiſta ait. Zelus domus tuæ comedit me. Quantum vero frixura cordis quæ per ſpiritualem zelum agitur omnipotentem dominum placat, aperte oſtenditur, cum offerri per legem ſimila in ſacrificium iubetur. De qua ſcriptum eſt. In ſartagine oleo conſperſa frigetur, offeretq; eam calidam in odorem ſuauiſſimum domino ſacerdos qui patri iure ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari. Tunc enim ſimila in ſartagine frigitur, cum munda mens iuſti per zeli ſancti ardorem crematur, quæ conſpergi oleo præcipitur. Quia enim græce miſericordia eleos dicitur, non immerito per oleum miſericordia deſignatur, quæ in conſpectu omnipotentis domini ardet & lucet. Conſpergatur ergo oleo mens, quæ in ſartagine frigitur: quia in ſancti zeli diſtrictione neceſſe eſt vt ex miſericordiæ virtute & ardeat & clareſcat. Amat enim eundem ipſum quem inſequi videtur, vnde & calida in odorem ſuauiſſimum domino offerri præcipitur: quia ſi amorem zelus non habet ea quæ in ſartagine offertur, calorem ſimila amiſit. Et notandum quis eam offerre præcipitur, videlicet ſacerdos qui patri iure ſucceſſerit. Ille enim ſacerdos patri iure ſuccedit, qui eſſe ſe omnipotentis Dei filium moribus demonſtrat, atque a nobilitate intima operum ſuorum ignobilitate non diſcrepat. Quæ in altari tota cremari præcipitur, vt videlicet holocauſtum fiat. holocauſtum enim totum incenſum dicimus, vnde & in tranſlatione altera hæc eadem ſimila, quæ in ſartagine frigitur holocauſtum fieri iubetur. hoc autem inter holocauſtum & ſacrificium diſtat, quia omne quidem holocauſtum ſacrificium eſt, non vero omne ſacrificium holocauſtum. Sunt enim multa bona quæ aguntur ſacrificia; ſed holocauſta non

ſunt: quia totam mentem in amore ſpirituali minime incendunt. Qui enim ſic operantur ea quæ Dei ſunt, vt tamen ea quæ ſunt ſeculi non relinquant, nimirum ſacrificium & non holocauſtum offerunt. Qui autem cuncta quæ mundi ſunt deſerunt, & totam mentem igne diuini amoris accendunt: hi nimirum omnipotenti domino ſacrificium & holocauſtum faciunt. Simila itaque in ſartagine eſt munda mens iuſti in zeli ſpirituali afflictione, quæ per ſolicitudinem animarum frigitur, & non ſolum ſacrificium, ſed etiam holocauſtum domino eſſe deputatur.

7 De perſeuerantia boni operis.

In expoſitione euang. homil. xxv.

Qvod cauda hoſtiæ in ſacrificio iubetur offerri. Quid in cauda, niſi finis eſt corporis? & ille bene immolat, qui ſacrificium boni operis vſque ad finem debitæ perducit actionis. Cauda ergo beſtiæ in altari offerri præcipitur, vt uidelicet omne bonum cum incipimus etiam perſeueranti fine compleamus.

8 De cuſtodia ſacerdotalis officii.

In epiſt. ex reg. lib. 1. cap. 24.

Qvod ſacerdos ex ſacrificio dextrum armum ac ſeparatum iubetur accipere. Quid eſt quod ſacerdos ex præcepto legis non ſolum dextrum armum, ſed etiam ſeparatum iubetur accipere, niſi vt non ſolum ſit eius operatio vtilis, ſed etiam ſingularis? nec inter malos tantummodo quæ recta ſunt faciat, ſed bene quoque operantes ſubditos ſicut honore ordinis ſuperat, ita etiam morum virtute tranſcendat. Cui in eſu quoque pectuſculum cum armo tribuitur, vt quod de ſacrificio præcipitur ſumere, hoc de ſemetipſo auctori diſcat immolare, & non ſolum pectore quæ recta ſunt cogitet, ſed ſpectatores ſuos ad ſublimia armo operis inuitet, nulla præſentis vitæ appetat, nulla pertimeſcat. Blandimenta mundi reſpecto intimo terrore deſpiciat, terrores autem conſiderato internæ dulcedinis blandimento contemnat.

9 De electorum ſpiritualiter viuentium deſideriis.

In expoſitione beati Iob lib. v. cap. 6.

Qvod piſces qui pennulas non habent ab eſu fidelis populi prohibentur. Piſces qui pennulas ſquamarum habent dare ſaltus etiam ſuper aquas ſolent. Quid ergo pennatis piſcibus, niſi electæ animæ figurantur? quæ profecto ſolæ in cœleſtis Eccleſiæ corpus tranſeunt. Quæ modo virtutum pennulis fultæ, ſaltus dare per cœleſte deſiderium ſciunt, vt ſuperna contemplatione appetant, quamuis in ſeipſis ite-

rum ex mortali carne dilabuntur.

Item unde ſupra. In expoſitione beati Iob lib. v. cap. 6.

Piſces qui habent pinnulas ſaltus dare ſuper aquas ſolent. Soli ergo in electorum corpore quaſi piſces tranſeunt, qui in eo quod imis deſerui unt aliquando ad ſuperna conſcendere mentis ſciunt, ne ſemper in profundis curarũ lateant, & nulla eos amoris ſummi quaſi liberi aeris aura contingat. Qui ergo rebus temporalibus occupantur, tunc bene exteriora diſponunt, cum ſolicite ad interiora confugiunt: cum nequaquam foras perturbationum ſtrepitus diligunt ſe apud ſemetipſos intus in tranquillitatis ſinu requieſcunt.

11 De alternantibus in reproba mente vitiis.

In comment. Ezechielis homil. x.

Si vltro apparuerit in his locis quæ prius immaculata erant, lepra volatilis & vaga debet igni comburi. Aliquando quædam nos male egiſſe cognoſcimus, atque hæc a noſtro opere vitamus, ſed ipſa nobis culpa in aliis actibus ſurripiat, quæ prius nos in aliis tenebat. Nam ſunt nonnulli qui carnali immundiciæ ſubiecti ad ſemetipſos conſiderantes redeunt, reatum ſuæ prauitatis agnoſcunt. Cumque ſe ab immunda actione correxerint, ſtatim de caſtitatis bono ſtulta elatione gloriantur, & quos prius immundicia operis tenebat in corpore, poſtmodum immundicia elationis tenet in cogitatione. Quid itaque iſtos, niſi lepra volatilis poſſidet? quæ veſtimentum plene non deſeruit, ſed in eo locum mutauit. Veſtimentum quippe ſanctæ Eccleſiæ vnuſquiſque fidelis eſt. vnde ei per prophetam dicitur. Viuo ego dicit dominus, quia omnibus his velut ornamento veſtieris. Lepra ergo volatilis & vaga veſtimentum tenet, quando eam animam quæ eſſe fidelis cernitur, per immutatum vitium culpa poſſidet. Si quis enim habet, is in hoc mundo diuitiis fortaſſe ſuperbiat, ſed ab ore prædicantis cuncta hæc peritura eſſe audiens, ea quæ poſſidet pauperibus diſpergat. De ipſa vero diſtributione elationem in corde habeat: quia prius hunc elatio pertinaciam, poſtmodum per largitatem tenuit, lepra, vt diximus in veſtimento locum mutabit. Alius immoderatis indiſciplinatisq; ineptæ lætitiæ verbis eſt deditus, qui dum fortaſſe a prædicatore corripitur, graui ſenſu ſe coercere ſtudet, ne diſſoluto gaudio lætetur. Sed ſæpe dum pluſquam debet a gaudio reſtringitur, animus in iram vertitur, & ſua ei triſtitia iracundiæ ſtimulos excitat, atq; conſtrictam mentem furoris aculeo perturbat. Quia ergo vitium ineptæ lætitiæ per immoderatam continentiam ad iracundiæ vitium tranſit, lepra

vaga & volatilis locum quem tenebat deſtruit, & quem non tenebat occupauit.

12 De tenenda locutionis menſura.

In expoſitione beati Iob lib.xxiii. cap.15. In codice paſt. cap.4.

Qvi fluxum ſeminis patitur immundus erit. Quid eſt ſermo, niſi ſemen? qui dum ordinate emittitur audientis mens, quaſi concipientis vterus ad boni operis prolem fœtatur. Si vero importune defluit, emittentem polluens generandi virtutem perdit. In mente quippe audientium ſemen ſecuturæ cogitationis, eſt auditæ qualitas locutionis: quia dum per aurem ſermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Nam ſi ſemen ſermo non eſſet, de prædicante Paulo nequaquam Athenienſes dicerent. Quid ſibi vult ſeminuerbius hic dicere? De quo & Lucas dicit. Ipſe enim erat dux verbi Semen ergo vſui pro paginis dicatum incompetenter fluens cætera membra coinquinat, cum ſermo per quem in audientium ſenſibus naſci ſcientia debuit, ſi inordinate prodeat etiam, quæ recte ſenſerit, fœdat. Qui ergo fluxum ſeminis ſuſtinet immundus aſſeritur: quia multiloquio ſubditus, ex eo ſe inquinat. Quod ſi ordinate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corde potuiſſet. Dumque incautus per loquacitatem defluit, non ad vſum generis, ſed ad immunditiam ſemen fundit. vnde & Paulus quoque cum diſcipulum de inſtantia prædicationis admoneret, dicens. Teſtificor coram Deo & Chriſto Ieſu qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, & aduentum ipſius & regnum eius. Prædica verbum, inſta opportune, importune: dicturus importune, præmiſit opportune: quia ſcilicet apud auditoris mentem ipſa ſua vtilitate ſe deſtruit, ſi habere importunitas opportunitatem neſcit.

13 De cauendo detractionis ac ſcandali vitio.

In codice paſt. cur. ter. part. cap.36.

Non maledices ſurdo, nec coram cæco pones offendiculum. Surdo maledicere, eſt abſenti non audienti derogare. Coram cæco ponere offendiculum, eſt diſcretam quidem rem agere, ſed tamen qui lumen diſcretionis non habet ſcandali occaſionem præbere.

14 De vitando appetitu laudis tranſitoriæ.

In expoſitione beati Iob lib.viii. cap.35.

Qvando ingreſſi fueritis terrã quam ego daturus ſum vobis, & plantaueritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum. poma, quæ germinant immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. Ligna pomifera ſunt opera virtutibus fœcunda. Præputia itaque lignorum auferimus

cum de ipſa inchoationis infirmitate ſuſpecti primordia noſtrorum operum non approbamus. Poma autem quæ germinant immunda duci mus, noſtriſq; eſibus non aptamus: quia cum primordia boni laudantur operis, dignum eſt vt hoc animum non paſcat operantis, ne dum accepta laus ſuauiter carpitur, fructus operis intempeſtiue comedatur. Qui ergo inchotæ virtutis ab humano ore laudem receperit, quaſi plantati ligni ante tempus pomum comedit. hinc per pſalmiſtam veritas dicit. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere, ſurgite poſtquam ſederitis. Ante lucem quippe ſurgere, eſt priuſquam claritas æternæ retributionis appareat, in præſentis vitæ nocte gaudere. Sciendum ergo prius eſt vt poſt recte ſurgamus, quia quiſquis nunc ſe ſe ſponte non humiliat, nequaquam hunc ſequens gloria exaltat.

15 De morum vitiis per corporum infirma diſtincti s.

In cod. paſt. pri. part. cur. cap. 9. 10. & 11.

Loquere ad Aaron, homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius. Vbi & repente ſubiungitur. Si cæcus fuerit, ſi claudus, ſi vel paruo & grandi & torto naſo, ſi fracto pede, vel manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel ponderoſus. Conſiderandum valde eſt, quia cum cauſam populi electus præſul ſuſcipit, quaſi ad ægrum medicus accedit. Cuius ſi adhuc in opere paſſiones viuunt, qua præſumptione percuſſum mederi poterit, qui in facie vulnus portat? Ille ergo, ille modis omnibus debet ad exemplum viuendi pertrahi, qui cunctis carnis paſſionibus moriens, iam ſpiritualiter viuit. Qui proſpera mundi poſtpoſuit, qui nulla aduerſa pertimeſcit, qui ſola interna deſiderat, cuius intentioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valde per contumeliam repugnat ſpiritus, qui ad aliena cupienda non ducitur, ſed propria largitur. Qui per pietatis viſcera citius ad ignoſcendum flectitur, ſed nunquam plus quam deceat ignoſcens, ab arce rectitudinis inclinatur: qui nulla illicita perpetrat, ſed perpetrata ab aliis vt propria deplorat, qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur, ſicq; in bonis proximi ſicut in ſuis profectibus lætatur. Qui ita ſe imitabilem cæteris in cunctis quæ agit, inſinuat, vt inter eos non habeat quod ſaltem de tranſactis mens erubeſcat. qui ſic ſtudet viuere, vt proximorum quoque corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare. Qui orationis vſu & experimento iam didicit, quod obtinere a domino, quæ popoſcerit, poſſit. Hinc eſt quod ſuperna voce horum vitia

per corpora infirma ſignantur, dum ad Moyſen dominus dicit. Loquere ad Aaron, homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offerat panes domino Deo ſuo, nec accedat ad miniſterium eius. Vbi & repente ſubiungitur. Si cæcus fuerit, ſi claudus, ſi vel paruo vel grandi & torto naſo, ſi fracto pede, vel manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore vel ponderoſus. Cæcus quippe eſt, qui ſupernæ lumen contemplationis ignorat, qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conſpicit, quo greſſum operis porrigat, neſcit. Hinc etenim prophetante Anna dicitur. Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit, & impii in tenebris conticeſcent. Claudus vero eſt. qui quidem quo pergere debeat, aſpicit, ſed per infirmitatem mentis vitæ viam perfecte nõ valet tenere, quam videt, qui ad virtutis ſtatum dum fluxa conſuetudine nõ erigitur, quo per deſiderium innititur, illic greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc etenim Paulus dicit. Remiſſas manus & diſſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris, vt non claudicans quis erret, magis autem ſanetur. Paruo autem naſo eſt, qui ad tenendam menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores fœtoresq́ diſcernimus. Recte ergo per naſum diſcretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laude ſponſæ dicitur. Naſus tuus ſicut turris, quæ eſt in Libano. Quia nimirum ſancta Eccleſia quæ ex cauſis ſingulis tentamenta prodeant, per diſcretionem conſpicit, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed ſunt nonnulli qui dum æſtimari hebetes nolunt, ſæpe ſe in quibuſdam inquiſitionibus pluſquam neceſſe eſt exercentes, ex minima ſubtilitate falluntur. vnde hic quoque ſubditur, vel grandi & torto naſo. Naſus etenim grandis & tortus, eſt diſcretionis ſubtilitas immoderata: quæ dum pluſquam decet excreuerit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa confundit. Fracto autem pede vel manu, eſt qui viam Dei pergere omnimodo non valet, atque a bonis actibus funditus exors vacat; quatinus hæc non vt claudus ſaltem cum infirmitate teneat, ſed ab his omnino alienus exiſtat. Gibbus vero eſt, quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne vnquam ad ſuperna reſpiciat, ſed ſolis his quæ in infimis calcantur, intendat. Qui & ſi quando aliquid ex bono patriæ cœleſtis audierit, ad hoc nimirum peruerſæ conſuetudinis pondere prægrauatus cordis faciem non attollit: quia cogitationis ſtatum erigere non valet, quem terrenæ vſus ſollicitudinis curuum tenet. Ex horum quippe ſpecie pſalmiſta dicit. Incuruatus ſum

& humiliatus ſum vſquequaque. Quorum culpam quoque per ſemetipſam veritas reprobans ait. Semen autem quod in ſpinis cecidit, hi ſunt qui audierunt, & a ſolicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum. Lippus vero eſt, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt, ſed humore defluente infirmatæ palpebræ groſſeſcunt. Quorum quia infuſione crebro atteruntur etiam acies pupillæ vitiatur. Et ſunt nonnulli quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat, quia videre recta ſubtiliter per ingenium poterant, ſed vſu prauorum actuum caligant. Lippus itaque eſt, cuius ſenſum natura exacuit, ſed conuerſationis prauitas confundit. cui bene per angelum dicitur: Collirio inunge oculos tuos vt videas. Collirio quippe oculum vt videamus inungimus, cum ad cognoſcendam veri luminis claritatem intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non finitur, quia arrogantia ſapientiæ ſeu iuſtitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt, albuginem tolerans nil videt: quia videlicet ſenſus humanæ cogitationis ſi ſtultum ſe peccatoremq; intelligit, cogitationem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem ſibi iuſtitiæ ſeu ſapientiæ tribuit, a luce ſe ſupernæ cognitionis excludit, & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo ſe apud ſe per arrogantiam exaltat: ſicut de quibuſdam dicitur. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Iugem vero habet ſcabiem, cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur. In ſcabie etenim feruor viſcerum ad cutem trahitur, per quam recte luxuria deſignatur: quia ſi cordis tentatio vſque ad operationem proſilit, nimirum feruor intimus vſque ad cutis ſcabiem prorumpit, & foras iam corpus ſauciat: quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cum dicebat. Tentatio vos non apprehendat, niſi humana. ac ſi aperte diceret. Humanum quidem eſt in corde tentatoinem perpeti: dæmoniacum vero eſt in tentationis certamine & in operatione ſuperari. Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis auaritia vaſtatur in mente: quæ ſi in paruis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens membrorum decorem fœdat: quia & auaritia captiuam animam dum quaſi delectat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque cogitationi obiicit, ad inimicitias accendit, &

dolorem in vulnere non facit: quia æſtuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo deprauatur, & quaſi totum corpus exaſperat: quia per vniuerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait: Radix omnium malorum eſt cupiditas. Ponderoſus vero eſt, qui turpitudinem non exercet in opere, ſed tamen ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mente. Qui nequaquam quidem vſque ad opus nefarium rapitur, ſed eius animus voluptate luxuriæ ſine vllo repugnationis ſtimulo delectatur. Vitium quippe eſt ponderis, cum humor viſcerum ad virilia labitur, quæ profecto cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergo eſt, qui totis cogitationibus ad laſciuiam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde: & quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen non euellitur mente, nec ad vſum boni operis in aperto valet aſſurgere, quia grauat hunc in abditis pondus turpe. Quiſquis ergo quolibet horum vitio ſubiicitur, panes domino offerre prohibetur, ne profecto diluere aliena delicta non valeat, is quem adhuc propria deuaſtant.

CAPITVLA LIBRI NVMERI.

1 Quo Nazaræi capillos nutriunt, quos poſt votum in igne ſacrificii ponunt. Numeri. 6.b.& c

2 Quod Moyſes crebro tabernaculum intrat, & exit. 7. g

3 Quod Leuitæ omnes pilos carnis ſuæ radere iubentur. 8. b

4 Quod Leuitæ ab anno xxv. miniſtrare præcepti ſunt. 8. d

5 Quod Moyſes crebro de rebus dubiis ad tabernacula redit. 9. d

6 Fac tibi duas tabulas argenteas ductiles. 10.a

7 Proficiſcimus ad locum quem dominus daturus eſt nobis, veni nobiſcum vt bene faciamus tibi. 10.d

8 De populo qui faſtidiens manna, ollas carnium, pepones, & porros, cæpasque ex Aegypto concupiuit. 11.b

9 Congrega mihi lxx. viros de ſenibus Iſrael, quos tu noſti quod ſenes populariter ſint. 11.d

10 Quid æmularis pro me? quis tribuat vt omnis populus prophetet? 11. f

11 Quod Aaron cum iram domini placaret, aſſumpto thurribulo, ac bis tincto cocco offerri præcipitur. 16.c

12 Ex quibus virga Aaron floruit. 17.c

13 Vas quod non habuerit operculum aut ligaturam immundum eſt. 19.c

14 Quod Balaam viſione angeli tarditate aſinæ præpeditur. 22.c

15 Moriatur anima mea morte iuſtorum. 23.b

16 Item vnde ſupra

17 Qui cadens apertos habens oculos. 24.a

18 Robuſtum eſt habitaculum tuum, ſed ſi in petra poſueris nidum tuum. 35.c

19 Item vnde ſupra.

20 Terram quam percuſſit dominus in conſpectu filiorum Iſrael regiones vberrimæ.

21 Quod poſt mortem ſummi ſacerdotis homicida iubetur reuerti in terram ſuam.

INCIPIT EXPOSITIO SVPER NVMERVM.

1 In expoſitione beati Iob lib. ii. cap. 39.

QVID eſt quod Nazaræi capillos nutriunt, niſi quod per vitam magnæ continentiæ præſumptionum cogitationes creſcunt? Sed quid eſt quod deuotione completa caput Nazaræus radere, capilloſque in igne ſacrificii ponere iubetur, niſi quod tunc ad perfectionis ſummam pertingimus, cum ſic exteriora vitia vincimus, vt etiam cogitationes ſuperfluas a mente reſecemus? quas nimirum ſacrificii igne concremare, eſt flamma eas diuini amoris incendere, vt totum cor in Dei amore ardeat, & cogitationes ſuperfluas concremans, quaſi Nazaræi capillos deuotionis perfectione conſumat.

2 De præpoſitorum ædificandi regiminis regula.

In codice reg. paſt. ſecun. part. cap. 5.

QVod Moyſes crebro tabernaculum intrat & exit. Quid eſt quod Moyſes crebro tabernaculum intrat & exit, niſi quod is qui mens in contemplatione rapitur, foris infirmantium negotiis vrgetur? Intus Dei arcana conſiderat, foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubiis ſemper ad tabernaculum recurrit, ac coram teſtamenti arca dominum conſulit, exemplnm proculdubio rectoribus præbens, vt cum foris ambigunt, quid diſponant ad mentem ſemper quaſi ad tabernaculum redeant, & velut coram teſtamen ti arca dominum conſulant, ſi de his in quibus dubitant apud ſemetipſos intus ſacri eloquii paginas requirant. Vnde & ipſa veritas per ſuſceptionem nobis noſtræ humanitatis oſtenſa, in monte orationi inhæret, miracula in vrbibus exercet imitationis videlicet viam bonis rectoribus ſternens, vt & ſi iam ſumma contemplando appetant, neceſſitatibus tamen infirmantium compatiendo miſceantur: quia tunc ad alta caritas mirabiliter ſurgit, cum ad ima proximorum ſe miſericorditer attrahit, & cum benigne deſcendit ad infima, valenter recurrit ad ſumma.

3 De vitandis electorum cordibus carnalibus concupiſcentiis.

In expoſitione beati Iob lib. v. cap. 23.

LEuitæ radant omnes pilos carnis ſuæ. Pili carnis ſunt quælibet ſuperflua humanæ corruptionis. Pili carnis ſunt vitæ veteris cogitationes, quas ſic a mente incidimus, vt de amiſſione earum nullo dolore

fatigemur. Leuita namque adſumptus vocatur. Oportet ergo Leuitas omnes pilos carnis radere: quia is qui in obſequiis diuinis aſſumitur, debet ante Dei oculos a cunctis carnis cogitationibus mundus apparere, nec illicitas cogitationes mens proferat, & pulchram animæ ſpeciem, quaſi pilis fructificantibus deformem reddat. Sed quantalibet, vt diximus, quempiam virtus ſanctæ conuerſationis euexerit, adhuc tamen ei de vetuſtate vitæ naſcitur, quod toleretur. vnde & ipſi Leuitarum pili, radi præcepti ſunt, non euelli. Raſis etenim pilis in carne radices remanent, & creſcunt, vt iterum radantur, quia magno quidem ſtudio ſuperfluæ cogitationes amputandæ ſunt, ſed tamen amputari funditus, nequaquam poſſunt. Semper enim caro ſuperflua generat, quæ ſemper ſpiritus ferro ſolicitudinis recidat, ſed hæc in nobis tunc ſubtilius conſpicimus, cum ſpeculationis alta penetramus.

4 De imperfectorum perfectorumq́; intra ſanctam Eccleſiam operationibus. *In expoſitione beati Iob lib. xxiii. cap. 12.*

Qvod Leuitæ ab anno vigeſimo quinto miniſtrare debeant, ab anno vero quinquageſimo cuſtodes vaſorum fiant. Quid per annum quintum ac vigeſimum, in quo flos iuuentutis oboritur, niſi ipſa contra vnumquodque vitium bella ſignantur? & quid per quinquageſimum, in quo iubilei requies continetur, niſi interna requies edomito bello mentis exprimitur? Quid vero per vaſa tabernaculi, niſi fidelium animæ figurantur? Leuitæ ergo ab anno vigeſimo & quinto tabernaculo ſeruiant, & a quinquageſimo cuſtodes vaſorum fiant, vt videlicet qui adhuc impugnantium vitiorum certamina per conſenſum delectationis tolerant, aliorum curam ſuſcipere non præſumant. Electi enim cum adhuc in tentatione ſunt, ſubeſſe eos ac ſeruire neceſſe eſt, & obſequiis laboribusq́; fatigari. Cum vero tentationum bella ſubegerint, quo apud ſe iam de intima tranquillitate ſecuri ſunt, animarum cuſtodiam ſortiantur, meritis quippe ætate tranquilla dum calor receſſerit tentationis cuſtodes vaſorum ſunt, quia doctores animarum fiunt.

5 De bono quietis internæ, & vitandis ſecularis vitæ tumultibus. *In expoſitione beati Iob. lib. xxiii. cap. 21.*

Qvod Moyſes crebro de rebus dubiis ad tabernaculum redit. Relictis turbis ad tabernaculum redire, eſt poſtpoſitis exteriorum tumultibus ſecretum mentis intrare: ibi enim dominus conſulitur, & quod foris agendum eſt publice, intus ſilenter auditur. hoc quotidie boni rectores faciunt, cum ſe res dubias diſcernere non poſſe cognoſcunt, ad ſecretum mentis velut ad quoddam tabernaculum reuertuntur, diuina lege

na lege perfecta quaſi coram poſita arca dominum conſulunt, & quod prius intus tacentes audiunt, hoc foras poſtmodum agentes innoteſcunt. Vt enim exterioribus vitiis inoffenſe deſeruiant, ad ſecreta cordis recurrere inceſſabiliter curant, & ſic vocem Dei, quaſi per occultam inſpirationem audiunt, dum in meditatione mentis a carnalibus ſenſibus abſtrahuntur.

6 De duorum præceptorum operationibus Dei videlicet amoris & proximi per ſummum miniſtratum boni doctoris officium in auditorum cordibus. *In expoſitione beati Iob lib.* xxx. *cap.* 7.

FAC tibi duas tubas argenteas ductiles. & paulo poſt. Cum conciſus clangor increpuerit, mouebuntur caſtra. Per duas tubas exercitus ducitur, quia per duo præcepta caritatis ad procinctum fidei populus vocatur. Quæ idcirco argenteæ fieri præcipiuntur, vt prædicatorum verba lucis nitore pateant, & auditorum mentem nulla ſui obſcuritate confundant. Idcirco autem ductiles, quia neceſſe eſt, vt hi qui venturam vitam prædicant, tribulationum præſentium tunſionibus creſcant. Bene autem dicitur cum conciſus clangor increpuerit, mouebuntur caſtra: quia nimirum prædicationis ſermo cum ſubtilius ac minutius agitur, auditorum corda contra tentationum certamina ardentius excitantur.

In codice paſt. cur. part. ter. cap 18.

PRoficiſcimur ad locum quem dominus daturus eſt nobis, veni nobiſcum vt bene faciamus tibi. Plerunque perſuadere elatis vtilia melius poſſumus, ſi profectum eorum nobis potius quam illis profuturum dicamus, ſi eorum meliorationem nobis magis quam illis profuturam dicamus, & eam magis nobis quam ſibi impendi poſtulamus: facile enim ad bonum elatio flectetur, ſi eius inflexio prodeſſe & aliis credatur. Vnde Moyſes qui regente ſe Deo, deſerti duce aerea columna iter pergebat, cum Obab cognatum ſuum a gentilitatis cõuerſatione vellet educere, & omnipotentis Dei dominio ſubiugare, ait. Proficiſcimur ad locum quem dominus daturus eſt nobis, veni nobiſcum vt bene faciamus tibi: quia dominus bona promiſit Iſraeli. Cui cum reſpondiſſet ille non vadam tecum, ſed reuertatur ad terram meam in qua natus ſum, ilico adiunxit. Noli nos relinquere, tu enim noſti in quibus locis per deſertum caſtra ponere debeamus, & eris ductor noſter. Neque enim Moyſi mentem ignorantia itineris anguſtabat, quam & ad prophetiæ ſcientiam cognitio diuinitatis expanderat, quam columna exterior præibat, quam de cunctis interius per conuerſatio-

L

nem cum Deo ſedulam locutio familiaris inſtruebat. Sed videlicet vir prouidus elato auditori colloquens, ſolatium petiit, vt daret. Ducem requirebat in via, vt dux ei fieri potuiſſet ad vitam. Egit itaque vt ſuperbus auditor voce ad meliora ſuadenti, eo magis fieret deuotus, quo putaretur neceſſarius, & vnde ſe exhortatorem ſuum præcedere crederet, inde ſe ſub verbis exhortantis inclinaret.

8 De reprobarum mentium vitiis per contemptam ſupernæ aſpirationis dulcedinem.

In expoſitione beati Iob lib. xx. cap. 16.

Qvod dum populus manna perciperet ab Aegypto ollas carnium, pepones, porros, cepaſq; concupiuit. Dura carnalium mentes præ amore ſeculi quaſi quædam mollia ac delectabilia ferre parati ſunt, dum in hac vita rerum culmina apprehendere conantur. Ceſſationem dominus a mundi laboribus imperat, ſanctæ quietis dulcedinem perſuadet, & tamen veſania iniquorum mens, plus ſe aſſequi aſpera carnaliter, quam tenere blanda ſpiritualiter gaudet: plus acerbitate fatigationis, quam quietis dulcedine paſcitur, quod aperte in ſemetipſo nobis Iſraeliticus populus oſtendit. Qui dum refectionem mannæ deſuper perciperet, ab Aegypto ollas carnium, pepones, porros, cepaſq; concupiuit. Quid enim ſignatur in manna, niſi eſca gratiæ, ſuaue ſapiens, ad refectionem interioris vitæ bene vacantibus deſuper data? & quid per ollas carnium, niſi carnalia opera vitæ in tribulationum laboribus, quaſi ignibus excoquenda? quid per pepones, niſi terrenæ dulcedines? quid per porros ac cepas exprimitur, quæ plerunque qui comedunt lachrimas emittunt, niſi difficultas vitæ præſentis, quæ a dilectoribus ſuis & non ſine luctu agitur, & tamen cum lachrimis amatur? Manna igitur deſerentes, cum peponibus ac carnibus, porros, cepaſq;, quæſierunt: quia videlicet peruerſæ mentes dulcia per gratiam quietis dona deſpiciunt. Et pro carnalibus voluptatibus laborioſa huius vitæ itinera etiam lachrimis plena concupiſcunt. Contemnunt habere vbi ſpiritualiter gaudeant, & deſideranter appetunt, vbi & carnaliter gemant.

9 De præponendis populo quod morum in eis eligenda ſit grauitas, non temporum prolixitas requirenda.

In expoſitione beati Iob. lib. xix. cap. 13.

Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti quod ſenes populi ſunt. Sicut plerunque iuuenes dici ſolent, qui nulla conſilii grauitate fulciuntur: ita ſenes non eos ſcriptura ſacra vocare

conſueuit, qui ſola quantitate temporum, ſed morum grādæuitate maturi ſunt. vnde per quendam ſapientem dicitur. Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neq; numero annorum computata. Cani ſunt autem ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata. hinc eſt ergo quod ad Moyſen dominus dicit. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quod ſenes populi ſunt. In quibus quid aliud quam ſenectus cordis requiritur, cum tales iubentur eligi qui ſenes eſſe ſciuntur? Si enim ſenectus in eis corporis quæreretur, a tantis ſciri poterant, a quantis videri. Dum vero dicitur quos tu noſti, quod ſenes populi ſunt, profecto liquet: quia ſenectus mentis non corporis eligenda nunciatur.

10 De pio paſtorum cordis deſiderio in lucrandis ſubditis.

In expoſitione beati Iob lib. xxii. *cap.* 24.

Quid æmularis pro me? quis tribuat vt omnis populi prophetent, & det eis dominus ſpiritum ſuum? Pia paſtorum mens, quia non propriam gloriam ſed auctoris quærit, ab omnibus vult adiuuari quod agit: fidelis namque prædicator optat, ſi fieri valeat, vt veritatem quam ſolus loqui non ſufficit, ora cunctorum ſonent. vnde cum Ioſue duobus in caſtris remanentibus atque prophetantibus vellet obſiſtere recte per Moyſen dicitur. Quid æmularis pro me? quis tribuat vt omnis populus prophetet, & det eis dominus ſpiritum ſuum? Prophetare quippe omnes voluit, qui bonum quod habuit aliis non inuidit.

11 De boni paſtoris ſtudio. *In comment. Ezechielis homil.* xi.

Quod Aaron aſſumpto thurribulo inter viuentes ac mortuos ſtetit. Quid eſt quod Aaron vt iram domini placaret thurribulum ſumpſit, atq; inter viuentes ac mortuos ſtetit, niſi quia ſacerdotis eſt negotium omnipotenti Deo orationem effundere, & pro iuſtis ne cadant, & pro peccatoribus vt reſurgere debeant? vnde & pſalmiſta ait. Intret oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.

12 De myſterio reſurrectionis. *In expoſitione beati Iob lib.* xiiii. *cap.* 29.

Ex quibus virga Aaron floruit. Cum Aaron ſacerdotium, qui de tribu Leui fuerat, deſpiceretur, nec digna tribus quæ offerret holocauſta crederetur: duodecim virgæ iuxta duodecim tribus in tabernaculo poni præcepta ſunt, & ecce virga Leui viruit, & quicquid virtutis in munere Aaron haberet, oſtendit. Quo videlicet ſigno quid innuitur, niſi quod omnes qui vſque ad finem mundi iacemus in morte,

quaſi virgæ reliquæ, ariditate remanemus. Sed cunctis virgis in aridi-
tate remanentibus virga Leui ad florem rediit: quia corpus domini, ve
ri ſcilicet ſacerdotis noſtri in mortis ariditate poſitum in florem re-
ſurrectionis erupit. Quo flore Aaron recte ſacerdos eſſe cognoſcitur:
quia hac reſurrectionis gloria redemptor noſter, qui de tribu Iuda ac
Leui ortus eſt, interceſſor pro nobis eſſe monſtratur. Ecce ergo iam
virga Aaron poſt ariditatem floret, ſed virgæ duodecim tribuum in
ariditate remanent: quia iam quidem corpus domini poſt mortem vi-
uit, ſed noſtra adhuc corpora vſque in finem mundi a reſurrectionis
gloria differuntur.

13 De myſterio incarnationis dominicæ.

Præcipe filiis Iſrael vt adducant ad te vaccam ruffam, ætatis integram
in qua nulla ſit macula, nec portauerit iugum, tradesque eam Eleazaro ſa
cerdoti, qui ductam extra caſtra immolabit in conſpectu domini, &
intinget digitum in ſanguine eius, aſpergens contra fores tabernaculi
ſeptem vicibus comburetque eam cunctis videntibus tam pelle quam car
nibus eius quam ſanguine & fimo flammæ traditis. Lignum quoque ce-
drinum & hyſſopum coccumque bis tinctum ſacerdos immittit in flam-
ma quæ vaccam vorat, & tunc demum lotis veſtibus & corpore ſuo
ingredietur in caſtra, commaculatusque erit vſque ad veſperum. Sed &
ille qui combuſſit eam lauabit veſtimenta ſua & corpus, & immundus
erit vſque ad veſperum. Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, &
effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo, vt ſit multitudini filiorum
Iſrael in cuſtodiam & in aquam aſperſionis: quia pro peccato combu-
ſta eſt vacca. Solet per maſculinum ſexum fortitudo, per fœmininum
vero infirmitas deſignari. Quid ergo per vaccam, niſi aſſumpta ad ſa-
crificium infirmitas incarnationis dominicæ figuratur? de quo ſcriptum
eſt. Quia & ſi mortuus eſt ex infirmitate, ſed viuit ex virtute. Bene
autem vacca hæc etiam ruffa dicitur: quia videlicet eius humanitas ru-
bra per cruorem paſſionis fuit vnde & in Canticis canticorum ab ſpon
ſa deſcribitur dicente. Dilectus meus candidus & rubicundus. Candidus
videlicet ex diuinitate, rubicundus ex ſanguine: candidus per iuſtitiam
vitæ, rubicundus ex cruore paſſionis. Aetas humanitatis domini integra
eſt, omnis eius operatio perfecta, in qua videlicet humanitate macula nõ
fuit: quia & veraciter de eo ſcriptum eſt. Qui peccatum non fecit, nec
dolus inuentus eſt in ore eius. Bene autem dicitur nec portauerit iugũ.
Scriptum quippe eſt. Omnis qui peccat ſeruus eſt peccati. Quia igitur

dominus nulli peccato ſuccubuit, iugum minime portauit. ſequitur. Tradesq́ eam Eleazaro ſacerdoti, qui ductam extra caſtra immolabit in conſpectu domini. Quid eſt quod hæc vacca ad immolandum ſacerdoti traditur, niſi quod incarnatus dominus pro redemptione noſtra ſacrificium ſemetipſum in Iudaici populi manibus datur? qui etiam extra caſtra in conſpectu domini immolatus eſt: quia videlicet extra portam paſſus. vnde & per Paulum dicitur. Ieſus vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum extra portam paſſus eſt. Exeamus ad eum extra caſtra improperium eius portantes. Non enim habemus hic ciuitatem manentem, ſed futuram inquirimus. Idcirco enim extra portam paſſus eſt, vt a conuerſatione nos vitæ præſentis quaſi a ciuitate foras duceret, & terrena in habitatione cor nos auellere perſuaderet. Bene autem dicitur, quia immolabit in conſpectu domini. Redemptor enim noſter in conſpectu hominum quaſi extinctus eſt, ſed in conſpectu patris immolatur: quia quod ante oculos hominum pœna, hoc ante oculos patris ſacrificium fuit. Et intinget digitum in ſanguine eius. Quid per digitum, niſi diſcretio noſtræ operationis accipitur? In ſanguine ergo vaccæ digitum intingere, eſt in paſſione incarnationis dominicæ noſtra opera conſecrare, vt paſſionem eius quam cognoſcimus, imitemur, ſicut ſcriptum eſt. Chriſtus pro nobis paſſus eſt, relinquens nobis exemplum vt ſequamini veſtigia eius. Eleazar itaque ſacerdos & immolat, in ſanguinem eius digitum intingit: quia videlicet plebs Iudæa ex reproborum parte humilitatem domini vſq; ad paſſionem perſecuta. Ex electorum vero parte operationem humilitatis eius imitata, & ſpargit contra fores tabernaculi, niſi tota ſimul ſynagoga accipitur? Qui ergo tinxerit in ſanguine eius digitũ, eundem ſanguinem contra fores tabernaculi aſpergat, id eſt quiſquis paſſionis eius vias imitatur, ſynagogæ non credenti & reſiſtenti per exempla bona, per prædicationem rectam ſignum bene viuendi præbeat. Contra fores enim tabernaculi vaccæ ſanguinem aſpergere, eſt reſiſtenti plebi Iudaicæ per prædicationem rectam, & per ſancta opera paſſionis eius exempla mõſtrare. Bene autem dicitur, vt digitus in eius ſanguine ſeptem vicibus intingatur, & aſpergatur. In ſeptenario autem numero perfectio accipitur. Vnde & ſeptem diebus vniuerſum tempus impletur, & ſanctus ſpiritus ſeptiformis vocatur. Septem ergo vicibus in ſanguine eius digitum intingere, eſt perfectum operatione myſterium paſſionis imitari. Et ſeptem vicibus contra ſynagogam aſpergere, eſt perfecta prædicatione ſacramenta incarnationis ac paſſionis eius infidelibus denunciare.

genus electum regale ſacerdotium. Sed quicquid per ignem per contemplationis alta ſentimus, quicquid per manſuetudinem humilitatis agimus, quicquid per ignem caritatis habemus, in ſpiritu paſſionis dominicæ tingere debeamus, vt omne quod in nobis eſt, illum imitetur a quo eſt, niſi extra imitationem paſſionis eius aliquid agimus, non tam virtutem quam vitium agimus. Mittatur ergo in flammã quæ vaccam vorat cedrus, id eſt perſeuerantia atque altitudo contemplationis noſtræ comburatur igne paſſionis dominicæ. Mittatur in flammã quæ vaccam vorat hyſſopum, id eſt humilitas cordis noſtri veritatem, manſuetudinem, examinationem dominicæ paſſionis trahat, vt in ipſa diſcat opera recta quæ faciat. Poteſt tamen aliter intelligi, vt per cedrum ſignificetur ſpes, quæ alta appetit: per hyſſopum vero qui etiam colore ſuo ſtomacho immundiciam purgat, ſignificetur fides, quæ in imis aduerſa æquanimiter tolerat, & quicquid ex anteactis peccatis contractum fuerat, mundat. Per coccum quoque, vt dictum eſt, exprimitur caritas. Vnuſquiſque in flamma quæ vaccam vorat, cedrum, hyſſopum & coccum bis tinctum mittat, id eſt in ſacrificio paſſionis dominicæ ſpem, fidem, & caritatem exhibeat: nec paſſionem redemptoris ſui ſine cauſa audiat, ſi non hæc etiam opera neceſſario ſubiungat. De quibus tribus Paulus apoſtolus dicit. Nunc autem manet ſpes, fides, caritas, maior autem his eſt caritas. vnde & hic coccus extrema ponitur: quia videlicet fide & ſpe completa cum ad æternam patriam venerimus, ſola in nobis caritas ad vltimum multiplicatur. Poteſt iſte ſacerdos vel is qui vaccæ carnes, pellem, ſanguinem, & fimum comburit, ordinem Iudaici ſacerdotii cum ſuppoſita plebe in nece domini conſentientes ſignare. vnde & adhuc apte ſubiungitur. Et tunc demum lotis veſtibus & corpore ſuo ingreditur caſtra. Commaculatusq́ erit vſque ad veſperum. Quid enim per veſperum, niſi finem mundi accipimus? Et ſacerdos iſte vel is qui vaccam igni tradidit, id eſt Iudaicus populus vſque ad veſperum immundus eſt: quia vſque ad finem mundi infidelis remanet Sed lotis veſtibus ſuis & corpore ad veſperum caſtra ingreditur: quia fine mundi veniente mandatis infidelitatis ſuæ operibus etiam Iudaicus populus ad cognitionem conditoris ſui reuertitur, ſicut ſcriptum eſt. Si fuerit numerus filiorum Iſrael tanquam arena maris, reliquiæ ſaluæ fient. & ſicut rurſum ſcriptum eſt. Donec plenitudo gentium introierit, & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret. Ad veſperum igitur lotis veſtibus ſacerdos intra caſtra redit, qui ante veſperum commaculatus eſt: quia infidelis populus vſque ad finem mundi extra

mandata vitæ velut extra caſtra eſt poſitus. Sed cum aqua baptiſmatis & pœnitentia lauatur, tunc ad cognitionem fidei ad veſperum, id eſt in finem mundi quaſi ad caſtra reuertitur. Poteſt intelligi quod iſte ſacerdos & lotis ſit veſtibus, & tamen vſque ad veſperum immundus, quia idem Iudaicus populus ex eorum parre, qui crediderunt quaſi iam veſtes lauit, ſed ex eorum parte, qui nec dum credidere adhuc immundus vſq; ad veſperum permanet. Lauat ergo veſtimenta & corpus, quia credendo exteriora opera & interiorem mentem a prauis actionibus mundat, & plene tunc ad caſtra reuertitur, cum ad fidem perfecte reuocatur. Sed quia Iudæa infidelitate ex reproborum parte perdurante ad fidem gentilitas ingreditur, & myſteria diuinæ incarnationis intelligit, recte illic ſubiungitur. Colliget autem cineres vaccæ vir mundus, id eſt gentilis populus iam fide mundatus. vnde ſcriptum eſt. Fide mundans corda eorũ. Vaccæ cineres colligit, qui ſubtiliſſima ſacramenta diuinæ incarnationis agnoſcit. Et vaccam quam ſacerdos combuſſit, eius cineres vir mundus colligit: quia infirmitatem domini quam Iudaicus populus in morte mactauit, eius ſubtiliſſima myſteria populus gentilis intelligit. Beneaũt ſequitur. Et effundet in loco puriſſimo extra caſtra, quia idem gentilis populus qui ſecreta ac myſtica diuinæ incarnationis agnoſcit, bona, quæ accipit prædicare non ceſſat, vt quod ipſe didicerit, aliis etiam neſcientibus innoteſcat. Sed quia ſecreta ac myſtica incarnationis dominicæ prauis ac pollutis mentibus non ſunt tradenda; bene dicitur. Effundet in loco puriſſimo extra caſtra. Extra caſtra quippe fuerat omnis gentilitas: quia extra legem, extra ſacrificium, extra ſynagogam, ſed tamen ad fidem veniens cor mundauit. Et in ea cineres vaccæ effunditur, quia mundo corde de gentilitate myſterium dominicæ incarnationis creditur. Multi itaque ex gentilitate conuerſi, prædicatores facti ſunt, & eidem gentilitati ✳ ad fidem redemptoris noſtri myſteria tradidere. Vir ergo mundus in loco puriſſimo vaccæ cineres fundit, dum quilibet doctor ex gentilitate aſſumptus, munda per humilitatem corda gentilium requirit, & myſteria eis redemptoris noſtri tradere non deſiſtit. Quod cum agitur fides gentium multiplicatur, diuina virtus agnoſcitur, diſciplina præceptorum tenetur. vnde & recte ſubiungitur. Vt ſint multitudini filiorum Iſrael in cuſtodiam. Iſrael namque interpretatur, videns Deum, & non immerito conuerſa gentilitas Iſrael dicitur, quæ iam Deum fide contemplatur. Iſti ergo cineres multitudinem filiorum Iſrael in cuſtodiam ſiunt, quia ſubtilia ſacramenta mundis gentium cordibus tradita in mentis munitione ver-

tuntur. Bene autem ſubditur,& in aquam aſperſionis. Propter operationem namq; in cuſtodiam noſtram ſunt cineres. propter baptiſmum vero in aqua aſperſionis cineribus eius vtimur. Et dum conſideratis eius operibus noſtra acta ſub diſciplina redigimus, vaccæ cineres in cuſtodia noſtra ſeruamus: quia dum ſecreta atque ſubtilia operationis illius per imitationem attendimus, per hoc nobis & mundiciam & perſeuerantiam prouidemus. Apte autem ſubiungitur. Quia pro peccato combuſta eſt vacca. Ait enim de eiſdem cineribus, vt ſint multitudini filiorum Iſrael in cuſtodiam & in aquam aſperſionis, quia pro peccato combuſta eſt vacca. Tunc enim nos ſub cuſtodia prouide cuſtodimus, cum redemptorē noſtrū pro noſtris iniquitatibus paſſum ſolicite conſideramus. Perpendimus namque quid retribuat bonis, qui voluit mori pro malis. Perpendimus quid ad iuſtitiam fidei adducti eius gratiæ debeamus, qui & in iniquitatibus poſiti interceſſionem mortis eius accipimus. In cuſtodia ergo nobis cineres fiunt: quia pro peccato combuſta eſt vacca. Dum paſſionis eius myſteria ſolicite contemplantes, quæ operari debeamus, agnoſcimus, qui redemptorem noſtrum etiam pro iniquis nobis mortuum non ignoramus.

Item unde ſupra.. In expoſitione beati Iob lib. vi. *cap.* 25. *&* 26.

VAccam mactamus, cum carnem a laſciuia ſuæ voluptatis extinguimus. Quam cum hyſſopo lignoq; cedrino ac cocco offerimus: quia cum maceratione carnis ſacrificium fidei, ſpei, & caritatis adolemus. Hyſſopus quippe interna noſtra mundare conſueuit. & per Petrum dicitur. Fide mundans corda eorum: lignum cedrinum nulla putredi ne deficit, quia ſpem cœleſtium terminus non conſumit. vnde & per primum paſtorem mox dicitur. Regenerauit nos in ſpem viuam, per reſurrectionem Ieſu Chriſti ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incōtaminatam, & immarceſcibilem. Coccus rubro colore flammeſcit: quia quem implet caritas incendit. vnde & in euangelio veritas dicit. Ignem veni mittere in terram. Sed bis tinctus coccus offerri præcipitur, vt videlicet ante interni iudicis oculos, caritas noſtra, Dei & proximi dilectione coloretur: quamuis conuerſa mens nec ſic pro amore Dei quietem diligat, vt curam proximi vtilitatemq; poſtponat, nec ſic pro amore proximi occupationi inſeruiat, vt quietem funditus deſerens, ignem in ſe ſuperni amoris extinguat. Quiſquis ergo ſemetipſum Deo iam ſacrificium obtulit, ſi perfecta deſiderat, curet neceſſe eſt, vt non ſolum ad operationis ſe latitudinem, verum etiam ad culmina contemplationis extendat. Sed inter hæc magnopere ſcien-

dum eſt, quia valde inter ſe diuerſæ ſunt conſperſiones animorum. Nonnulli namque hominum ita ocioſæ mentis ſunt, vt ſi eos labor occupationis excipiat, in ipſa operis inchoatione ſuccumbant: & nonnulli ita inquieti ſunt, vt ſi vacationem laboris habuerint, grauius laborent: quia tanto deteriores cordis tumultus tolerant, quanto eis licentius ad cogitationes vacat. Vnde neceſſe eſt, vt nec quieta mens ad exercitationem ſe immoderati operis dilatet, nec inquieta ad ſtudium contemplationis anguſtet. Sæpe enim qui contemplari Deum quieti poterant, occupationibus preſſi ceciderunt. Et ſæpe qui occupati bene humanis vſibus viuerent, gladio ſuæ quietis extincti ſunt. Hinc namque eſt quod nonnulli inquieti ſpiritus dum plus exquirrunt contemplando quam capiunt, vſque ad peruerſa dogmata erumpunt, & dum veritatis diſcipuli eſſe humiliter negligunt, magiſtri errorum fiunt.

14 De tenenda diſcreti cenſura ſilentium.

In expoſitione beati Iob lib. xxiii. cap. 9.

VAS quod non habuerit operculum, nec ligaturam deſuper immundum erit. Tegmen operculi vel ligatura, eſt cenſura diſciplinæ ſilentii: qua quiſquis non premitur, quaſi vas immundum pollutumque reprobatur. Quaſi enim vas ſine operculo vel ligatura polluitur, qui per ſtudium oſtentationis patens, nullo velamine taciturnitatis operitur.

15 Per macerationem infirmitatis corporeæ ad cognitionem.

In codice cur. paſt. ter. part. cap. 13.

QVod Balaam viſione angeli tarditate aſinæ a cœpto itinere præpeditur. Balaam peruenire ad propoſitum tendit, ſed eius votum animal cui præſedit, præpedit. Prohibitione quippe immorata aſina, angelum videt, quem humana mens non videt: quia plerunque caro per moleſtias tarda, flagello ſuæ menti Deum indicat, quem mens ipſa carni præſidens non videbat, ita vt anxietatem ſpiritus proficere in hoc mundo cupientis, velut iter tendentis impediat, donec ei inuiſibilem qui ſibi obuiat, innoteſcat. vnde & bene per Petrum dicitur. Correptionem habuit ſuæ veſaniæ ſubiugale mutum animal, quod in hominis voce loquens prohibuit prophetæ inſipientiam. Inſanus quippe homo a ſubiugali muto corripitur, quando elata mens humilitatis bonum quod tenere debeat ab afflicta carne memoratur. Sed huius correptionis donum idcirco Balaam non obtinuit, quia ad maledicendum pergens uocem non mentem mutauit.

16 De ſtudenda in bonis meritis perſeuerantia, & vitanda fluxæ mutabilitatis inconſtantia. *In expoſ. beati Iob lib. xxxiii. cap. 27.*

Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia. Sunt nonnulli intra ſanctam Eccleſiam, qui prolixas ad dominum preces habent, ſed vitam deprecantium non habent: nam promiſſa cœleſtia petitionibus ſequuntur, operibus fugiunt. hi nonnunquam lachrimas in oratione percipiunt, ſed cum poſt orationis tempora eorum mentem ſuperbia pulſauerit, ilico in faſtu elationis intumeſcunt. Cum auaritia inſtigat, mox per incendia auidæ cogitationes exæſtuant. Cum luxuria tentauerit, in illicitis protinus deſideriis anhelant. Cum ira ſuaſerit, mox manſuetudinem mentis flamma inſaniæ concremat. Vt ergo diximus & fletus in prece percipiunt, & tamen expletis precibus, cum vitiorum ſuggeſtione pulſantur, nequaquam pro æterni regni deſiderio ſe fleuiſſe meminerunt. Quod aperte de ſe Balaam innotuit, qui iuſtorum tabernacula conſpiciens ait. Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia. Sed cum compunctionis tempus abſceſſit, contra eorum vitam, quibus ſe ſimilem fieri etiam moriendo popoſcerat, conſilium præbuit. Et cum occaſionem de auaritia reperit, illico oblitus eſt quicquid ſibi de innocentia optauit.

17 *Item unde ſupra. in cod. paſt. cur. tert. part. cap. 31.*

Moriatur anima mea morte iuſtorum. Solicite conſiderandum eſt quia ita plerunque mali inutiliter compunguntur ad iuſtitiam, ſicut plerunque boni innoxie tentantur ad culpam: fit quippe mira exigentibus meritis diſpoſitionis internæ menſura, vt & illi dum de bono aliquid agunt, quod tamen non perficiunt, ſuperbe inter ipſa quæ etiam pleniſſime perpetrant, mala confidant. Et iſti dum de malo tentantur cui nequaquam conſentiunt, quo per debilitatem & infirmitatem titubant, eo greſſus cordis ad iuſtitiam per patientiam & humilitatem verius figant. Balaam quippe iuſtorum tabernacula reſpiciens, ait. Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia. Sed cum compunctionis tempus receſſit, in eorum perditione conſilium dedit, quibus etiam in morte ſimilis fieri concupiuit. Et cum auaritiæ tempus reperit, ſtatim oblitus eſt bonum ſibi innocentiæ quod optauit. Paulus vero ait. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati quæ eſt in membris meis. Qui profecto idcirco tentatur, vt in bono robuſtius ex ipſa infirmitatis ſuæ cognitione ſolidetur. Quid eſt ergo

quod ille compungitur, & tamen iuſtitiæ non appropinquat, iſte tentatur & tamen culpa non coinquinat? niſi hoc quod aperte oſtenditur, quia nec malum bona imperfecta adiuuant, nec bonum mala inconſummata condemnant. Virtutis namque pondus oratio non habet, quam nequaquam perſeuerantia continui amoris tenet. Quod contra bene de Anna flente perhibetur. Vultusq; ei non ſunt amplius in diuerſa mutati, quia videlicet mens eius nequaq̄ poſt preces inepta lætitia laſciuiendo perdidit, quod orationis ſuæ tempore gemituū rigore exquiſiuit.

Item unde ſupra. In expoſit. euang. homil. xv.

Multi cum verbum contra auaritiam audiunt, eandem auaritiam deteſtantur, rerum omnium contemptum laudant, ſed mox vt viderit animus quod concupiſcat, obliuiſcitur quod laudabat. Multi cum verbum contra luxuriam audiunt, pollutiones carnis non ſolum perpetrare non appetunt, ſed etiam perpetratas erubeſcunt. Sed mox vt carnis ſpecies eorum oculis apparet, ſic mens ad deſiderium rapitur, ac ſi adhuc ab ea nihil ſit contra hæc eadem deſideria deliberatum, & damnanda agit qui quicquid egiſſe ſe meminit, iam & ipſe damnauit. Sæpe etiam contra culpas compungimur, & tamen poſt fletum ad culpas redimus. Sic Balaam Iſraelitici populi tabernacula contemplatus fleuit, eiſq; ſe ſimilem fieri in morte depopoſcit dicens. Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia. Sed mox vt hora compunctionis tranſit, in auaritiæ nequitiam exarſit. Nam propter promiſſa munera in eius populi mortem conſilium dedit, cuius morti ſe fieri ſimilem optauit, & oblitus eſt quod planxerat, cum extinguere noluit quod per auaritiam ardebat.

19 De laudabili electorum prouidentia & cauenda reproborum mentis cæcitate. *In expoſitione beati Iob lib.* xv. *cap.* 23.

Dixit homo cuius obturatus eſt oculus, dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius. Neſcit impius mala quæ facit, niſi cum pro eiuſdem malis puniri iam cœperit. Conſilium enim Balaam contra Iſraelitas præbuit, ſed poſt in pœna vidit, quid prius ex culpa commiſerit. Electi autem, quia nec peccare debeant præuident eis videlicet oculi ante caſum patent. Iniquus vero poſt caſum oculos aperit: quoniam poſt culpam iam in pœna ſua conſpicit, quia malum debuit vitare quod fecit.

20 In expoſitione beati Iob lib. xxvii. cap. 23.

Qui cadens apertos habet oculos. Sæpe quidam æterna iudicia mirantur, prædicamenta cœleſtis patriæ cum audiunt, diligunt, mira opera

internæ

internæ diſpoſitionis obſtupeſcunt, ſed tamen amando & viuendo ad hæc eadem opera aſſurgere negligunt. Iacentes ergo Dei miracula conſiderant, qui eius potentiam ſciendo penſant, ſed viuendo non amant. Per contemplationem quippe in conſideratione oculos tendunt, ſed tamen per intentionem ſe ſe a terra non erigunt. hinc ergo in Balaam exprobratione dicitur. Qui cadens apertos habet oculos. Multa namque de aduentu redemptoris dixerat, & quæ nouiſſimis temporibus erant ventura præuidebat, ſed tamen ei viuendo aſſurgere noluit, quem præuidendo prædicauit. Iacens ergo apertos oculos habuit, cum eius mentem & prophetia ad cœleſtia tenderet, & auaritia in terra retineret. Iacens apertos oculos habuit, qui eum videre de ſuperioribus potuit, quem proſtratus in infimis non amauit.

21 Qui cadens apertos habet oculos.

In expoſ. beati Iob lib. xxv. cap. 14.

Cadens quippe in peruerſa opera, apertos oculos tenuit in contemplatione.

21 De electorum qui Deo adhærent fixa ſpei certitudine.

In expoſitione beati Iob lib. xxxi. cap. 34.

Robuſtum eſt quidem habitaculum tuum, ſed ſi in petra poſueris nidum tuum. Cineus poſſeſſor interpretatur, & qui ſunt, qui præſentia poſſident, niſi hi qui ingenio ſapientiæ ſecularis callent? Qui in hoc veraciter robuſtum ſibi habitaculum conſtruunt, ſi per humilitatem paruuli apud ſemetipſos facti, in Chriſti ſublimitate nutriantur, ſi ſemetipſos infirmos ſentiant, & in excelſa humilitate cogniti, redemptori fouendam mentis fiduciam ponant, ſi ima non appetant, ſi omne quod præterit, cordis volatu tranſcendant. Videamus ſanctum virum qualiter in petra ponat nidum ſuum. ait enim. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. & rurſum. Qui conreſuſcitauit nos & conſedere fecit in cœleſtibus. In petra ponit nidum: quia profecto in ſupernis figit conſilium Non vult mentem in fluxa deiicere, non vult per abiectionem conuerſationis humanæ in infimis habitare. Tunc Paulus in carcere fortaſſe tenebatur, cum ſe ſedere cum Chriſto in cœleſtibus teſtaretur. Sed ibi erat, vbi ardentem iam mentem fixerat, non illic vbi illum neceſſario pigra adhuc caro retinebat.

22 De probatione quorundam intra Eccleſiam poſitorum, fidem non medullitus ſed ſpecietenus tenentium.

In expoſitione beati Iob lib. xxvii. cap. 10.

Terra quam percuſſit dominus in conſpectu filiorum Iſrael, regio

vberrima eſt ad paſtum animalium, & nos ſerui tui habemus iumenta plurima, precamurq; ſi inuenimus gratiam coram te, vt des nobis famulis tuis eam in poſſeſſionem, nec facias nos tranſire Iordanem. Sunt multi in Eccleſia qui paruuli eſſe deſpiciunt etiam in humilitatis loco immanes apud ſe eſſe minime deſiſtunt. Hos plerunque videas honoribus extolli, voluptatibus perfrui, rerum multiplicitate dilatari. Hi ſæpe nihil præcipue, niſi præeſſe cæteris appetunt, a multis timeri gratulantur, recte viuere negligunt, & rectæ vitæ famam habere concupiſcunt, adulationes quærunt, fauoribus intumeſcunt. Et quia in rebus præſentibus prompti ſunt, ventura gaudia non requirunt. Cumq; eos multiplex actio occupat, etiam a ſemetipſis alienos demonſtrat. Et tamen ſi qua fidei tentatio exurgat? quia in ea ſaltem ſpecietenus continentur, hanc verbis, hanc laboribus defendunt, & cœleſtem patriam vindicant, nec tamen amant. Quos bene apud Moyſen filii Ruben & Gad, & dimidia tribus Manaſſe exprimunt, qui multa pecora & iumenta poſſidentes, dum extra Iordanem ea quæ viderant campeſtria concupiſcunt, in repromiſſionis terra hæreditatem habere noluere, dicentes. Terram quam percuſſit dominus in conſpectu filiorum Iſrael regio vberrima eſt ad paſtum animalium, & nos ſerui tui habemus iumēta plurima, precamurq; ſi inuenimus gratiam coram te, vt des nobis famulis tuis eam in poſſeſſionem, nec facias nos tranſire Iordanem. Qui igitur iumenta plurima poſſident, Iordanem tranſire refugiunt: quia quos multa mundi implicamenta occupant, habitationem cœleſtis patriæ non requirunt, ſed ipſa eos quam ſpecietenus tenent fides increpat, ne otii delectatione torpeſcant, atq; exemplo ſuo alios a laboris tolerantia & ſtudio longanimitatis frangant. Vnde eis per Moyſen dicitur. Nunquid fratres veſtri ibunt ad pugnam, & vos hic ſedebitis? Cur ſubuertitis mentes filiorum Iſrael? ſed quia erubeſcunt non defendere quod confitentur, pro eadem fide quam profeſſi ſunt, ad certamen properant, eamq; non ſibi, ſed proximis vendicant. Vnde & ad Moyſen dicunt. Caulas ouium fabricabimus, & ſtabula iumentorum, paruuliſq; noſtris vrbes munitas: nos autem ipſi armati & accincti pergemus ad prælium ante filios Iſrael. Qui mox fortes pro aliis veniunt, & repromiſſionis terram ab hoſtibus liberant, & relinquunt, atque ad paſcenda armenta extra Iordanem redeunt. Multi quippe quamuis fideles curis præſentibus occupati, quaſi armenta extra Iordanem paſcunt: quia contra fidem baptiſmatis tota mente omniq; deſiderio rebus perituris inſeruiunt. Qui tamen, vt diximus,

cum fidei tentatio oritur, defenſionum armis accinguntur. hoſtes fidei trucidando ſuperant, & hæreditatem terræ repromiſſionis, id eſt fructum fidei non amant, ſicq; pro illa pugnant, vt tamen ſua pignora extra illam deponant. Quia enim paruulos foris habent, affectum in eius habitatione non habent: vnde ad campeſtria redeunt, quia ab altis cacuminibus montium quaſi a ſpe cœleſtium dilabuntur, vt extra repromiſſionis terram bruta animalia nutriant: quia ad paſcendos vanis deſideriis irrationabiles animi motus elaborant: quia æternæ lucis quanta ſit claritas neſciunt, qui tranſitoriis occupationibus occupantur. & dum terrenis rebus ſuperbiunt, cœleſtis ſibi luminis aditum claudunt.

23 De abſolutione humani generis per interpoſitum ſacrificium.

In comment. Ezechielis homil. vi.

Qvod poſt mortem ſummi pontificis homicida iubetur reuerti in terram ſuam. Quid eſt quod homicida poſt mortem ſummi pontificis ad abſolutionem redit, niſi quod humanum genus quod peccando ſibimet ipſi mortem intulit, poſt mortem veri ſacerdotis videlicet redemptoris noſtri abſolutionem ſui reatus accepit?

CAPITVLA LIBRI DEVTERONOMII.

1 Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Deuter. 6. a
2 Dabo pluuiam terræ temporaneam & ſerotinam. 11.b
3 Circuncidite præputia cordis veſtri. 10.d
4 Non arabis in primogenito bouis, & non tondebis primogenita ouium. 15.d
5 Vnde ſupra.
6 Non apparebis in conſpectu domini vacuus. 16.d
7 Iuſte quod iuſtum eſt exequeris. 16.d
8 Si quis abierit cum amico ſuo in ſiluam ſimpliciter ad ligna cædenda. 19.b
9 Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum auis inueneris. 22.a
10 Non arabis in boue ſimul & aſino. 22.b
11 Non indueris veſtem lana linoq; contextam. 22.b
12 Vnde ſupra.
13 Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus ſit ſomnio. 23.b
14 Cum egreditur ad requiſita naturæ, mittat paxillũ 23.b
15 S, acceperit homo vxorem & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius.
16 Non accipies loco pignoris ſuperiorẽ aut inferiorẽ molam. 24.c
17 Vnde ſupra.
18 Vxorẽ fratris ſine filiis defuncti ſuperſtes frater accipiat. 25.b
19 Item canticum.
20 Vnde ſupra.
21 Suxerunt mel de petra, & oleum de ſolida petra. 32.b
22 Ignis exarſit ab ira mea, & ardebit vſq; ad inferos deorſum. 32.c
23 Vnde ſupra.
24 Ego occidã & viuere faciã, & gladius meus. 32.f
25 In dextera eius ignea lex. 33.a
26 Qui dixit patri ſuo & matri ſuæ neſcio vſo, & fratribus ſuis ignoro illos, hi cuſtodierunt eloquium tuum. 33.a
27 Ferrum & æs calciamentum eius. 33.d

INCIPIT EXPOSITIO SVPER DEVTERONOMIVM.

1 De modo dilectionis Dei ac proximi eiusq; exercitio

In expoſitione beati Iob lib. vii. *cap.* 11.

DILIGES dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua. Duo ſunt præcepta caritatis, Dei videlicet amor, & proximi: per amorem Dei amor proximi gignitur, & per amorem proximi Dei amor nutritur: Nam qui amare Deum negligit, profecto diligere proximum neſcit, & tunc plenius in Dei dilectione proficimus, ſi in eiuſdem dilectionis gremio prius proximi caritate ligamur. Quia amor Dei amorem proximi generat, dicturus per legem dominus diliges proximum, præmiſit dicens. Diliges dominum Deum tuum, vt videlicet in terra pectoris noſtri prius amoris ſui radicem figeret, quatinus per ramos poſtmodum dilectio fraterna germinaret. & rurſum. Quia amor Dei & proximi amore caleſcit, teſtatur Ioannes, qui increpat dicens. Qui non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum quem non videt, quomodo poteſt diligere? Quæ tamen diuina dilectio per timorem naſcitur; ſed in affectum creſcendo permutatur. Sæpe vero omnipotens Deus, vt quantum quiſque a caritate eius ac proximi longe ſit, vel in ea quantum profecerit, innoteſcat, miro ordine cuncta diſpenſans, alios flagellis deprimit, alios ſucceſſibus fulcit. Et cum quoſdam temporaliter deſerit, in quorundam cordibus quod malum latet, oſtendit. Nam plerunque ipſi nos miſeros inſectantur, qui fœlices ſine comparatione coluerunt. Cum enim quis poſitus in proſperitate diligitur, incertum valde eſt vtrum proſperitas an perſona diligatur? Amiſſio autem fœlicitatis interrogat vim dilectionis. vnde bene quidam ſapiens dicit. Non agnoſcitur in bonis amicus, & non abſconditur in malis inimicus. Nec proſperitas quippe amicum indicat, nec aduerſitas inimicum celat: quia & ille ſæpe proſperitatis noſtræ reuerentia tegitur, & iſte ex confidentia aduerſitatis aperitur.

2 De prædicatione veteris ac noui teſtamenti.

In expoſ. beati Iob lib. xx. *cap.* 1.

DABO pluuiam terræ veſtræ temporaneam & ſerotinam. Quid hoc loco per pluuiam, niſi verba ſacræ prædicationis accipimus? Sicut de ſanctis doctoribus ab offenſæ Iudææ prædicatione ſuſpenſis

accipimus. De quibus etiam ſcriptum eſt. Mandabo nubibus ne pluant ſuper eam imbrem. Quorum ſanctæ prædicationis verbo irrigamur, cum vera humilitate ariditatem noſtri cordis agnoſcimus. Vnde recte per pſalmiſtam dicitur. Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. His doctrinæ fluentis infundi propheta nos admonet dicens. Sitientes venite ad aquas. Qui dum extrema parte iam ſeculi verba ſanctæ prædicationis accipimus, quaſi pluuia ſerotina irrigamur. Quæ nimirum ſerotinæ pluuiæ prædicatio, ex eius ad nos ſacrificio prodiit. qui per pſalmiſtam dicit. Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Quia enim redemptor noſter iuxta mundi finem vim perſequentium pertulit, ſemetipſum pro nobis ſacrificium veſpertinum dedit. Populo ergo repromiſſionis terram intraturo pluuia tempora nea & ſerotina in munere promittitur. Quod nos factum ſpiritualiter iam videmus. Temporaneam quippe pluuiam dedit, quia electis ſuis priori tempore legis intellectũ contulit. Serotinam quoque pluuiam tribuit, quia prædicari diebus vltimis incarnationis ſuæ myſterium fecit.

3 De reſecandis ſuperfluis a mente cogitationibus.

In expoſitione beati Iob lib. xxviii. *cap*. 7.

Circuncidite præputia cordis veſtri. Quid per hanc præputii circuncifionem ſignatur, niſi aperte dicere poſtquam luxuriam a carne extinguitis, etiam ſuperflua a cogitatione reſecate?

4 De cauendis operationis boni primordiis noxiæ oſtentationis fauoribus. *In expoſitione beati Iob lib.* viii. *cap*. 34.

NON arabis in primogenito bouis, & non tondebis primogenita ouium. Quid per huius prohibitionis exemplum, niſi vitam bene inchoantium Moyſes humanis occupationibus exercere prohibuit? In primogenito quippe bouis arare, eſt bonæ conuerſationis primordia in exercitio publicæ actionis oſtendere. Ouium quoque primogenita tondere, eſt ab occultationis ſuæ tegmine humanis oculis inchoantia bona opera noſtra denudare. In primogenito ergo bouis operari prohibemur, atque a primogenitis ouium detondendis compeſcimur: quia & ſi quid robuſtum incipimus, exercere hoc in aperto citius non debemus. Et cum vita noſtra ſimplex quid atque innocuum inchoat, dignum eſt vt ſecreti ſui velamina non relinquat, ne nudum hoc humanis oculis quaſi ſuperducto vellere oſtendat. Ad ſola ergo diuina ſacrificia boum primogenita ouiumque proficiant, vt quicquid forte ſimplex innocuumque incipimus, hoc ad honorem intimi iudicis in ara cordis immolemus. Quod ab illo proculdubio tanto libentius accipitur,

quãto & ab hominibus ocultatum, nulla laudis appetitione maculatur. Sæpe autem nouæ conuerſationis primordia adhuc ex carnali ſunt vita commixta, & idcirco innoteſcere citius non debent, ne cum laudantur bona quæ placent, deceptus laude ſua animus deprehendere in eis nequeat, mala quæ latent.

In comment. Ezechielis homil. ii. Item uude ſupra.

PRimogenitum bouis accipimus in infirma ætate primi noſtri temporis bonam operationem, in qua tamen arandum non eſt: quia cum prima ſunt adoleſcentiæ vel iuuentutis noſtræ tempora, nobis adhuc a prædicatione ceſſandum eſt, vt vomer linguæ noſtræ proſcindere non audeat terram cordis alieni. Quoad vſque etenim infirmi ſumus, continere nos inter noſmetipſos debemus, ne dum tenera bona citius oſtendimus, amittamus: quia & arbuſta plantata ſi prius in terra radicata non fuerint, manu tacta citius areſcunt. At ſi ſemel radicem fixerint, manus tangit, & tamen nihil officit, venti impellunt, nec tamen impellentes lædunt. Et conſtructi parietes, ſi impellantur eruuntur, niſi a ſuo prius fuerint humore ſiccati. Mens itaque quouſque ab humore prauitatis ſuæ perfecte non fuerit exiccata, alienæ linguæ manu tangi non debet, ne priuſquam plene percipiat, perdat ſoliditatem ſuam, ne impulſa ruat, ne velut arbuſtum ſine radicibus dum pluſquam tolerare valet, concutitur, flatibus areſcat. Ad exemplum ergo non ſunt oſtendenda, niſi quæ firma ſunt. Prius etenim conualeſcere debet mens, atque ad vtilitatem proximorum poſtmodum demonſtrari, cum iam nec per laudem eleuata corruat, nec per vituperationem percuſſa contabeſcat. Nam & ſi Timotheo dicitur. Præcipe hæc & doce, nemo adoleſcentiam tuam contemnat. Sciendum eſt quia ei adoleſcentia in annis non in moribus fuit, quamuis in ſacro eloquio nonnunquam adoleſcentia iuuentus vocetur. Vnde ſcriptum eſt. Lætare iuuenis in adoleſcentia

6 Per ceſſationem rerum tranſeuntium de manſuro bonæ operationis exercitio.

In expoſitione beati Iob lib. vii. cap. 17.

NON apparebis in conſpectu domini vacuus. In conſpectu domini vacuus apparet, qui nihil ſecum de fructu ſui laboris portat, alius multiplicandis facultatibus æſtuat, alius promerendis laudibus anhelat. Sed quia cuncta hæc quiſque moriens deſerit, ante dominum vacuus apparet, quia ſecum ante iudicem nihil tulit. Hinc ergo per legem ſalubriter admonemur, dicentem. Non apparebis in conſpectu domini vacuus. Qui .n. promerendæ vitæ mercedem bene agendo non prouidet,

in conſpectu domini vacuus apparet. Hinc de iuſtis per pſalmiſtam dicitur. Venientes autem venient, in exultatione portantes manipulos ſuos. ad examen quippe iudicii portantes manipulos veniunt, qui in ſemetipſis recta opera, quibus vitam mereantur, oſtendunt.

7 De ſeruanda exhibitione operis mentis rectitudine.

In expoſitione beati Iob lib.ix.cap.19.

Iuſte quod iuſtum eſt exequeris. Iniuſte quod iuſtum eſt exequitur, qui ad defenſionem iuſtitiæ non virtutis æmulatione, ſed amore præmii temporalis excitatur. Iniuſte quod iuſtum eſt exequitur: qui ipſam quam prætendit iuſtitiam venundare minime veretur. Iuſte ergo iuſtum exequi, eſt in aſſertione iuſtitiæ eandem ipſam iuſtitiam quærere.

8 De ſeruanda in correctione proximi increpationis menſura.

In expoſitione beati Iob lib.x.cap.9.

Si quis abierit cum amico ſuo ſimpliciter in ſiluam ad ligna cædenda, & lignum ſecuris fugerit manu, ferrumque lapſum de manubrio amicum eius percuſſerit, & occiderit, hic ad vnam ſupradictarum vrbium fugiet & viuet, ne forte proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis, doloris ſtimulo perſequatur, & apprehendat eum & percutiat animam eius. Ad ſiluam cum amico imus quoties cum quolibet proximo ad intuenda delicta noſtra conuertimur, & ſimpliciter ligna ſuccidimus, cum delinquentium vitia pia intentione reſecamus. Sed ſecuris manu fugit, cum ſe ſe increpatio pluſquam neceſſe eſt in aſperitatem pertrahit, ferrumque de manubrio proſilit, cum de correctione ſermo durior excedit: & amicum percutiens occidit: quia auditorem ſuum prolata contumelia a ſpiritu dilectionis interficit. Correpti namque mens repente ad odium proruit, ſi hanc immoderata increpatione pluſquam debuit adducit. Sed is qui incaute lignum percutit, & proximum extinguit, ad tres neceſſe eſt vrbes fugiat, vt in vna earum defenſus viuat: quia ſi ad pœnitentiæ lamenta conuerſus, in vnitate ſacramenti ſub ſpe, fide, ac caritate abſconditur, reus perpetrati homicidii non tenetur, eumque extincti proximus & cum inuenerit non occidit: quia cum diſtrictus iudex venerit, qui ſe ſe nobis per naturæ noſtræ cõſortium iunxit, ab eo proculdubio vindictam de culpæ reatu non expetit, quem ſub eius venia ſpes, fides, & caritas aſcondit. Citius ergo culpa dimittitur, quæ nequaquam malitiæ ſtudio perpetratur.

9 De diſcritione hiſtoriæ. *In expoſitione Ezechielis homil.ix.*

Si ambulas per viam in arbore vel in terra nidum auis inueneris, & matrem pullis vel ouis deſuper incubantem, non tenebis eam cum filiis,

ſed abire patieris captos tenens filios, vt bene ſit tibi & longo viuas tempore. Per viam imus: quia præſentem vitam pergimu s. & nidum auis in arbore vel in terra eſt, quando verba hiſt oriæ aut in contemplatiua ſunt, aut in actiua vita. Nam præcepta actiuæ vitæ auis nidus in terra eſt, præcepta contemplatiuæ nidus in arbore, quia ſuſpicis, & cætera. Mater vero pullis vel ouis incubat, quando ipſa hiſtoria intellectum ſpiritualem facit, & quædam plene eloquens quaſi pullos profert, quædam vero ita inſinuat vt ex eis adhuc legentis animum ad altiora perducat, quaſi adhuc ſub ſe oua continet ex quibus pullos producat. Oua enim idcirco pariuntur, vt ex eis pulli debeant produci. Et ſunt quædam contemplatiuæ vitæ, quæ per quaſdam modo imagines videntur, vt poſtmodum ſicut ſunt ipſa ſua virtute & natura videantur. Nam Paulus ait. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Et cæcus cum per impoſitionem manuum redemptoris iam lumen accipere cœpiſſet, requiſitus quid videret, dixit. Video homines velut arbores ambulantes. Homo quippe natura rationabilis eſt, arbor autem nec ſenſibilis nec viuens. Et quid iſte illuminatus cæcus ſignificat, niſi genus humanum, cui cum dominus contemplationis oculos aperiret, prius quædam in ænigmate conſpicit, poſtmodum illa vera & rationabilia cœleſtium agmina ſicut ſunt poſſit aſpicere. vnde & illic ſubditur. Deinde iterũ impoſuit manus ſuper oculos eius, & cœpit videre, & reſtitutum eſt ita vt videret clare omnia. Prius itaque per ſpeculum vidit ex ſimilitudine, vt poſtmodum videret clare ex perfectione. Ad contemplatiuam ergo vitam in his verbis mater ouis incubat, quia ſacra hiſtoria hoc incipiendo in ænigmate inſinuat, per quod poſtmodum certius demonſtrans pullos viuentes producat. Paulus quoque apoſtolus cum quoſdam continentes viuere cognouiſſet, admonet, dicens. Propter fornicationem autem vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum habeat. & cum vxor habenda non ſit, niſi liberorum procreandorum gratia, ne quis in fornicationis culpa laberetur, conceſſit coniugibus aliquid; vnde adhuc ſurgere ad meliora potuiſſent. Qui ergo hoc conceſſit vnde animos coniugum vſque ad legalem culpam perduci potuiſſet, quaſi mater auis in terra, id eſt hiſtoria in actiua vita oua poſuit. Ipſi quoque prædicatores ſancti plus volunt Deum diligi, quam timeri, ſed ſi timorem nõ inſinuant, ad amorem minime perducunt. vnde prius terribilia, poſtmodum dulcia loqui ſolent, ſicut per pſalmiſtam dicitur. Virtutem terribilium tuorum dicent: quia magnitudinem tuam narrabunt. Ac deinde ſubiũ

gitur. Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt. Quando ergo terrent, vt ad amorem prouocent, oua ponunt. Perfecta enim caritas foras mittit timorem: quia tunc pulli viuere incipiunt, quando iam formidini non ſuccumbunt. Ipſa quoque lex oua poſuit, cum dixit. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Sed pullos produxit poſt modum, cum dixit. Non quæres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Sed notandum quid de hac matre pullorum dicitur. Non tenebis eam cum filiis, ſed abire patieris, captos tenens filios: quia videlicet in quibusdam locis prætermittenda eſt hiſtoria, vt ſolius matris pulli, id eſt ſpiritualis intelligentiæ ſenſum nobis in eſum veniant, nec nos mater, ſed pulli reficiant. Sed quia non debemus de hiſtoriæ exemplo, ſed de ſpiritualibus intellectus ſenſibus ſatiari. Cum enim legimus aurum & argentum Aegyptiorum ab Iſraelitico populo petitione deceptorie ſubreptum. & rurſum cum legimus Carnalia, ſacrificia omnipotenti Deo exhibita. quid in hoc verborum, niſi mater dimittenda eſt, & filii tenendi? Nos enim cum a quibuſque ſecularibus vigilantiam ingenii in defenſionem veritatis trahimus, & eorum eloquium in uſum rectitudinis vertimus. quid aliud quam ab Aegyptiis aurum & argentum tollimus? vt ex eo & nos diuites effecti, & illi valeant pauperes oſtendi, ſicut ſcriptum eſt. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti: & cum noſtra corpora per abſtinentiam domamus, quid aliud quam carnalia ſacrificia omnipoten ti Deo exhibemus? ſicut rurſum per Paulum dicitur. Vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, Matrem igitur dimittentes pullos edimus, cum hiſtoriæ exempla dimittimus, ſed ex ea allegoriarum ſenſus in mente retinemus. vbi recte additur. Vt bene ſit tibi & longo viuas tempore: quia longo tempore ille viuit, qui ſpiritualem intelligentiam æternitatis annos apprehendit.

10 De cauenda imperitorum ſocietate.

In expoſi. beati Iob lib. i. cap. 16.

NON arabis in boue ſimul & aſino. In boue ſimul & aſino homo arare prohibetur, ac ſi aperte diceret. Fatuos ſapientibus in prædicatione non ſocies, ne per eum qui implere non valet, illi qui præualet obſiſtas.

11 De vitando duplicitatis vitio. *In expoſitione beati Iob lib. viii. cap. 39.*

NON indueris veſtem ex lana linoq; contextam. Quid per hanc ve ſtem, niſi hypocritarum perſona ſignatur? Qui benignitatem erga pro ximos oſtendunt, & dolo ſuæ iniquitatis operiunt. Per omne namq;

quod faciunt vel loquuntur, ſimplicitatem exterius exhibent, ſed ſubtilitatem interius duplicitatis callent. Puritatem ſuperficie ſimulant, ſed ſemper malitiam ſub ſpecie puritatis occultant. per lanam quippe ſimplicitas: per linum vero ſubtilitas deſignatur, & nimirum veſtis quæ ex lana linoq; conficitur, linum interius celat, lanam in ſuperficie demonſtrat. Veſtem ergo ex lana linoq; contextam induit, qui in locutione vel actione, qua vtitur, intus ſubtilitatem malitiæ operit, & ſimplicitatem foras innocentiæ oſtendit. Quia enim ſub puritatis imagine deprehendi calliditas non valet, quaſi ſub lanæ groſſitudine linum latet.

12 *Item uide ſupra. In comment. Ezechielis homil.* vi.

Scimus quia lana pinguis, linum vero ſubtilis eſt. Veſtis autem quæ ex lana & lino fit, lana ſemper in faciem redit, & linum ſubter abſcondit. Quid ergo per lanam, niſi ſimplicitas, & quid per linum, niſi ſubtilitas deſignatur? Et ſæpe homo ſubtilis & acutus exterius ſimplicitatem manſuetudinis oſtendit, & interius ſubtilitatem malitiæ contegit, Iſte ergo veſte ſe actionis ſuæ quaſi ex lana & lino induit, quando ab eo ſimplicitas monſtratur in ſuperficie, & ſubtilitas malitiæ ſeruatur in mente.

13 De purgatione cogitationis illicitæ.

In expoſitione beati Iob lib. ix. cap. 40.

Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra, & non reuertetur priuſquam ad veſperum lauetur aqua, & poſt ſolis occaſum regredietur in caſtra. Quid hoc loco per nocturnum ſomnium, niſi tentatio occulta ſignatur? per quam tenebroſa cogitatione turpe aliquid corde concipitur, quod tamen corporis opere non expletur. ſed ſomnio nocturno pollutus extra caſtra egredi præcipitur: quia videlicet dignum eſt vt qui immunda cogitatione polluitur, indignum ſe cunctorum fidelium ſocietatibus arbitretur. Culpæ ſuæ meritum ante oculos ponat, & ex bonorum ſe æſtimatione deſpiciat. Pollutum ergo extra caſtra exire, eſt turpi impugnatione laborantem ſe ſe ex continentium comparatione deſpicere. Qui ad veſperum lauatur aqua, cum defectum ſuum conſpiciens, ad pœnitentiæ lamenta conuertitur, vti fletibus abluat omne quod animum occulta inquinatio accuſat. Sed poſt occaſum ſolis ad caſtra redeat: quia deferueſcente tentationis ardore neceſſe eſt, vt iterum fiduciam erga ſocietatem bonorum ſumat. Poſt aquam quippe occumbente ſole ad caſtra reuertitur, qui poſt lamenta pœnitentiæ frigeſcente flamma cogi-

videtur. Dimittat ergo eam vir de domo ſua, vt amorem eius abiiciat a mente ſua. Quæ egreſſa alterum virum accipiat: quia terrenam actionem quam tu deſeris alius concupiſcit. ſed fortaſſe & ipſi in odium quandoque ventura eſt, vt eam vtiliter dimittat. Bene autem dicitur. Dimiſerit vel certe mortuus fuerit. Quia vnuſquiſque terrenam curam aut dimittit aut moritur, id eſt aut non ei ex animo ſuccumbit, aut propter eam funditus in animæ vita ſuccumbit. Siue ergo ea ſequens maritus dimiſerit, ſiue mortuus fuerit, maritus prior non poterit eam in vxorem accipere, quia polluta eſt, vt videlicet is, qui ſemel curam terrenam atque præſentis vitæ intentionem reliquerit, ad eum vltra nullo modo redeat, quoniam ipſeſe iam ſuo iudicio polluit, qui eam prius ideo deſeruit: quia pollutam eſſe cognouit.

16 De ſernanda prædicationis menſura doctoribus circa delinquentes confeſſionem proximorum.

In expoſitione beati Iob lib. xxxiii. *cap.* 16.

NON accipies loco pignoris ſuperiorem aut inferiorem molam. Accipere aliquando dicimus auferre. vnde & aues illæ quæ rapiendi ſunt auibus auidæ, accipitres vocantur. vnde & Paulus ait. Suſtinetis enim ſi quis deuorat, ſi quis accipit. Ac ſi diceret. Si quis rapit. Pignus vero debitoris, eſt confeſſio peccatoris. A debitore enim pignus accipitur, cum a peccatore iam peccati confeſſio tenetur: ſuperior autem, & inferior mola, eſt ſpes & timor: ſpes quippe ad alta ſubuehit, timor autem cor inferius premit. Sed mola ſuperior & inferior ita ſibi neceſſario iungitur, vt vna ſine altera inutiliter habeat. In peccatoris itaque pectore inceſſanter debet ſpes & formido coniungi: quia incaſſum miſericordiam ſperat, ſi non etiam iuſtitiam timeat, Incaſſum iuſtitiam metuit, ſi non etiam de miſericordia confidat. Loco igitur pignoris mola ſuperior aut inferior tolli prohibetur: quia qui peccatori prædicat tanta diſpenſatione componere prædicationem debet, vt nec derelicta ſpe timorem ſubtrahat, nec ſubtracta ſpe in ſolo eum timore derelinquat. Mola enim ſuperior aut inferior tollitur, ſi per prædicantis linguam in peccatoris pectore, aut timor a ſpe, aut ſpes a timore diuidatur.

17 In expoſitione beati Iob lib. xvi.

CVM debet tibi quippiam frater tuus & abſtuleris pignus ab eo, ante ſolis oceaſum pignus reſtitue. Frater etenim noſter debitor nobis efficitur, cum quilibet proximus in nos aliquid deliquiſſe monſtratur. Peccata quippe debita vocamus, vnde de peccatore ſeruo dicitur. Omne

N

debitum dimiſi tibi. Et in dominica quotidie oratione precamur. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. A debitore autem noſtro pignus accipimus, quando ab eo qui in nobis peccaſſe cognoſcitur, peccati eius iam confeſſionem tenemus, per quam relaxare peccatum quod in nobis perpetratum eſt, poſtulamur. Qui enim peccatum quod commiſit fatetur, & veniam petit, iam quaſi pro debito pignus dedit. Quod nimirum pignus ante ſolis occaſum reddere iubemur: quia priuſquam in nobis per dolorem cordis ſol iuſtitiæ occidat, debemus ei confeſſionem veniæ reddere, a quo confeſſionem accipimus culpæ, vt qui ſe deliquiſſe in nos meminit, a nobis mox relaxatum ſentiat, quod deliquit.

18 De conceſſis digni dono regiminis ob vtilitatem proximi minime ſubtrahendo.

In codice cur.paſt.1.part.cap.5.

Vxorem fratris ſine filiis defuncti ſuperſtes frater accipiat, atque ad nomen fratris filium gignat. Quam ſi accipere forte renuerit, huic in faciem mulier expuat, vnumq; ei pedem propinquus diſcalciet, eiusq; habitaculum domus diſcalciati vocetur. Frater defunctus ille eſt, qui poſt reſurrectionis apparens gloriam dixit. Ite nunciate fratribus meis. Qui quaſi ſine filiis obiit: quia adhuc electorum ſuorum numerum non impleuit, huius ſcilicet vxorem ſuperſtes frater ſortiri præcipitur: quia dignum profecto eſt, vt cura ſanctæ Eccleſiæ ei qui hanc bene regere præualet, imponatur. Cui nolenti in faciem mulier expuit: quia quiſquis ex muneribus quæ percipit prodeſſe, aliis non curat. Bonis quoque eius ſancta Eccleſia exprobans & quaſi in faciem ſaliuam iactat. Cui ex vno pede calciamentum tollitur, vt diſcalciati domus vocetur. Scriptum quippe eſt. Calciati pedes in præparatione euangelii pacis. Si ergo vt noſtram ſic curam proximi gerimus, vtrumq; pedem per calciamentum munimus. Qui vero ſuam cogitans vtilitatem proximorum negligit, quaſi vnius pedis calciamentum cum dedecore amittit.

19 In expoſitione beati Iob lib.ii.cap.26.

Attende cœlum & loquar & audiat terra verba ex ore meo. per cœlum videlicet, ſignans præpoſitorum ordinem: per terram vero ſubditam plebem. & iterum & in xxix. attende cœlum & loquar: non enim inſenſibili, ſed rationali creaturæ loquebatur.

20 In expoſitione beati Iob lib. xxxii.

Expandit alas ſuas & accepit eos. Quia nos paruulos dominus dum

protegit nutrit, & non graui atque oneroſa, ſed leui & blanda protectione nos refouet: dum ſuas in nos miſericordias exerit, quaſi more ſuper nos auium alas tendit.

21 De reſerata occulti prænunciatione myſterii per mediatoris aduentum. *in expoſit. euang. homil.* xxvii.

Svxere mel de petra, & oleum de firma petra. Nuſquam tale aliquid iuxta hiſtoriam legitur, ſi tota teſtamenti veteris ſeries recenſeatur. Nuſquam de petra mel, nuſquam oleum ille populus ſuxit. Sed quia iuxta Pauli vocem petra erat Chriſtus, mel de petra ſuxerunt, qui eiuſdem redemptoris noſtri facta & miracula videre. Oleum vero de firma petra ſuxere, quia effuſione ſancti ſpiritus poſt reſurrectionem eius vngi meruere, quaſi ergo in firma petra mel dedit: quando adhuc mortalis dominus miraculorum ſuorum dulcedinem diſcipulis oſtendit. Sed firma petra oleum fudit: quia poſt reſurrectionem ſuam factus iam impaſſibilis, per afflationem ſpiritus, donum ſanctæ vnctionis emanauit. De hoc oleo per prophetam dicitur. Computreſcit iugum a facie olei. Sub iugo quippe tenebamur dæmoniacæ dominationis, ſed vncti ſumus oleo ſpiritus ſancti, & quia nos gratia libertatis vnxit, dominationis dæmoniacæ iugum putruit.

22 De incorrecte delinquentium vltione perpetua

In expoſitione beati Iob lib. xviii. *cap.* 12.

& item in lib. xxi. *cap.* 9.

Ignis exarſit ab ira mea, & ardebit vſque ad inferos deorſum, comedit terram & naſcentia eius. De his quos damnant flagella & non liberant, ſcriptum eſt. Percuſſiſti eos, nec doluerunt, attriuiſti eos, & renuere accipere diſciplinam. His flagella ab hac vita inchoant, & in æterna percuſſione perdurant. Hinc ergo per Moyſen dominus dicit, Ignis exarſit ab ira mea, & ardebit vſque ad inferos deorſum. Quantum ad præſentem etenim percuſſionem ſpectat, recte dicitur. Ignis exarſit ab ira mea. Quantum vero ab æterna damnatione, apte mox ſubditur. Et ardebit vſque ad inferos deorſum. Licet a quibuſdam dici ſoleat illud quod ſcriptum eſt: Non iudicat Deus bis in id ipſum. Qui tamen hic quod per prophetam de iniquis dicitur. non attendunt. & duplici confuſione contere eos. & id quod alias ſcriptum eſt. Ieſus populum de terra Aegypti ſaluans, ſecundo eos qui non credidere perdidit. Quibus tamen ſi conſenſum præbeamus, quamlibet culpam bis feriri nō poſſe, hoc ex peccato percuſſis, atq; in peccato ſuo morientibus debet æſtimari: quia eorum percuſſio hic cœpta, illic fi-

nitur, vt incorrectis vnum flagellum ſit, quod temporaliter incipit, ſed in æternis ſuppliciis conſummatur: quatenus eis qui omnino corrigi renuunt iam præſentium flagellorum percuſſio ſequentium ſit initium tormentorum. Sequitur. Comedit terram & naſcentias eius. Ignis quippe terram atque eius naſcentias comedit, cum libido carnem atque per hanc omnia bene acta conſumit. Nam quicquid prodit ex fruge rectitudinis, hoc nimirum concremat flamma corruptionis.

23 In expoſitione beati Iob lib. xii. cap. 11.

NONNE hæc congregata ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis? In die vltionis reddam illis. Quaſi in ſacculo delicta noſtra ſignantur: quia hoc quod nos exterius agimus, niſi pœnitentia interueniente diluamus, in ſecreto iudiciorum Dei ſub quadam occultatione ſeruatur, vt quandoque etiam de ſigillo ſecrete exeat ad publicum iudicii. Cum vero pro malis quæ fecimus diſciplinæ flagello atterimur, & hæc per pœnitentiam deflemus, iniquitatem noſtram ſignat & curat: quia nec inulta hic deſerit, nec in iudicio punienda ſeruat.

24 De electorum purgatione per diuinæ reſpectum gratiæ.

In expoſitione beati Iob lib. vi. cap. 18.

EGO occidam & viuere faciam, percutiam & ego ſanabo. Duobus modis omnipotens Deus vulnerat, quos reducere ad ſalutem curat. Aliquando enim carnem percutit & mentis duriciam ſuo pauore tabefacit. Vulnerando enim ad ſalutem reuocat, cum electos ſuos affligit exterius, vt interius viuant. Recte ergo per Moyſen loquitur, dicens. Ego occidam & viuere faciam, percutiam & ego ſanabo. Occidit enim vt viuificet, percutit vt ſanet: quia idcirco foras verbera admouet, vt intus vulnera delictorum curet. Aliquando autem etiam ſi flagella exterius ceſſare videantur, interius vulnera infligit: quia mentis noſtræ duriciam ſuo deſiderio percutit, ſed percutiendo ſanat: quia terroris ſui iaculo transfixos, ad ſenſum nos rectitudinis reuocat. Corda enim noſtra male ſana ſunt: cum nullo Dei amore ſauciantur, cum peregrinationis ſuæ ærumnam non ſentiunt, cum erga infirmitatem proximi nec quamlibet minimo affectu langueſcunt: ſed vulnerantur vt ſanentur: quia amoris ſui ſpiculis mentes Deus inſenſibiles percutit, moxque eas ſenſibiles per ardorem caritatis reddit.

25 De perſecutione vltima carnaliter viuentium.

In expoſ. beati Iob lib. xviii. cap. 7.

ET gladius meus deuorabit carnes. Dei gladius carnes comedit: quia in extremo iudicio eius ſententia eos qui carnaliter ſapiunt occidit

26 De dilectione erga diuina præcepta in electorum impreſſa cordibus. *In expoſitione euang. homil.* XXX.

IN dextera eius ignea lex. Quid per ſiniſtram, niſi reprobi, qui & ad ſiniſtram ponendi ſunt? Dextera autem Dei appellantur electi. In dextera ergo Dei ignea lex eſt: quia electi mandata cœleſtia nequaquā frigido corde audiunt, ſed ad hæc amoris intimi facibus inardeſcunt, ſermo ad aurem ducitur, & mens eorum ſibimet irata ex internæ dulcedinis flamma concrematur.

27 De præferendo diuino amore proximis, eiſdemq́; diſcretæ compaſſionis ſtudio diligendis. *In expoſitione beati Iob lib.* VII. *cap.*

QVi dixerit patri ſuo & matri ſuæ neſcio vos, & fratribus ſuis ignoro illos, & neſcierunt filios ſuos, hi cuſtodierunt eloquium tuum & pactum ſeruauerunt iudicia tua. Ille ſcire Deum familiarius appetit, qui præ amore pietatis neſcire deſiderat, quos carnaliter ſciuit. Graui etenim damno ſcientia diuina minuitur, ſi cum carnis notitia partitur. Extra cognatos ergo quiſque ac proximos debet fieri, ſi vult parenti omnium verius iungi, quatinus eoſdem quos propter Deum vtiliter negligit, tanto ſolidius diligat, quanto in eis affectum ſolubilem copulæ carnalis ignorat. Debemus quidem & temporaliter his quibus vicinius iungimur plus cæteris prodeſſe, quia & flamma admotis rebus incendium porrigit, ſed hoc ipſum prius vbi naſcitur incendit. Debemus copulam terrenæ cognationis agnoſcere, ſed tamen hanc cum curſum mentis præpedit ignorare: quatinus fidelis animus in diuino ſtudio accenſus, nec ea quæ ſibi ſunt in infimis coniuncta deſpiciat, & hæc apud ſemetipſum recte ordinans ſummo amore tranſcendat. Solerti ergo cura prouidendum eſt, ne carnis gratia ſubrepat, atque a recto itinere cordis greſſum deflectat: ne vim ſuperni amoris impediat, & ſurgentem mentem ſuperimpoſito pondere deorſum premat. Sic enim quiſq; propinquorum debet neceſſitatibus compati, vt tamen per compaſſionem non ſinat vim ſuæ intentionis impediri: vt affectus quidem mentis viſcera repleat, ſed tamen ab ſpirituali propoſito non auertat. Neque enim ſancti viri ad impendenda neceſſaria propinquos carnis non diligunt, ſed amore ſpiritualium ipſam in ſe dilectionem vincunt, quatinus ſic eam diſcretionis moderamine temperent, vt per hanc in paruo, ſaltem ac minimo, a recto itinere non declinent. Quos bene nobis per ſignificationem vaccæ innuunt, quæ ſub arca domini ad montana tendentes affectu ſimul & rigido ſenſu gradiuntur, quarum dum vitulos clauſiſſent domi, ſcriptum eſt. Pergentes & mugi-

enim ſe ſe lachrimis afficit, quia dum malorum ſuorum recolit, pro his perpeti æterna ſupplicia pertimeſcit. At vero cum longa mœroris anxietudine fuerit formido conſumpta, quædam iam de præſumptione veniæ ſecuritas naſcitur, & in amore cœleſtium gaudiorum animus inflammatur: & qui prius flebat ne duceretur ad ſupplicium, poſt modum flere amariſſime incipit: quia differtur a regno. Contemplatur etenim mens qui ſint illi angelorum chori, quæ ſocietas beatorum ſpirituum, quæ maieſtas internæ viſionis Dei, & amplius plangit quia a bonis perennibus deeſt, quam flebat prius quando mala æterna metuebat. Sicq́ fit vt perfecta compunctio formidinis tradat animam in compunctione dilectionis. Quod bene in hac ſacra veraciq́ hiſtoria figurata narratione deſcribitur. Quia ergo, vt dixi, duo ſunt compunctionis genera, dedit ei pater ſuus irriguum ſuperius, & irriguum inferius. Irriguum quippe ſuperius accipit anima, cum ſe ſe in lachrimis cœleſtis regni deſiderio affligit. Irriguum vero inferius accipit, cum inferni ſupplicia flendo pertimeſcit. Et quidem prius inferius, ac poſt irriguum ſuperius datur. Sed quia compunctio amoris dignitate præeminet, neceſſe fuit, vt prius irriguum ſuperius, & poſt irriguum inferius commemorare debuiſſet.

30 De electorum exercitio operibus quibuſdam reprehenſibilibus ob vtilitatem nutriendæ humilitatis in ſe nec dum edomitis

In expoſitione beati Iob lib. iiii. cap. [illegible]

HAbitauit Chananæus in medio Ephraim tributarius. Plerunque hi qui magnis iam virtutibus ſplendent, adhuc de obſcuritate culpæ aliquid renitentis ſuſtinent, vt etiam magna vitæ claritate luceant, & tamen adhuc noctis reliquias nolentes trahant. Quod ad hoc ſicut dictum eſt, agitur, vt mens proficiens ad virtutem iuſtitiæ ſua melius infirmitate roboretur, & inde verius in bonis luceat, vnde eam etiam nolentem parua reprehenſibilia humiliter obſcurant. Vnde & bene cum Iſraelitico populo percepta repromiſſionis terra partiretur, Ephraim tribui Chananæus gentilis populus non occiſus, ſed factus tributarius dicitur. ſicut ſcriptum eſt. Habitauit Chananæus in medio Ephraim tributarius. Quid enim Chananæus, gentilis videlicet populus, niſi vitium ſignatur? & ſæpe in magnis virtutibus terram repromiſſionis ingredimur: quia ſpe intima de æternitate roboramur. Sed dum inter acta ſublimia vitia quædam parua retinemus, quaſi Chananæum viuere in terra noſtra concedimus. Qui tamen nobis tributarius efficitur: quia hoc ipſum vitium quod ſubiicere non poſſumus, ad vſum noſtræ vtilitatis humiliter retorquemus, vt eo demens & in ſummis vilia ſen

tiat, quo ſuis viribus, etiam parua quæ appetit, non expugnat. Vnde bene rurſum ſcriptum eſt. Hæ ſunt gentes quas dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſrael. Ad hoc namque quædam minima vitia noſtra retinentur, vt ſe ſe noſtra intentio ſolicita in certamine ſemper exerceat, vt eo de victoria non ſuperbiat, quo viuere in ſe hoſtes conſpicit, a quibus adhuc vinci formidat. Iſrael ergo reſeruatis gentibus eruditur, quando in quibuſdam minimis vitiis elatio virtutis noſtræ comprimitur, & in paruis ſibi reſiſtentibus diſcit, quod ex ſe maiora non ſubigit.

CAPITVLA LIBRI IVDICVM.

1 Gedeon qui cum a paleis frumenta diuideret angelũ vidit. Iud. 6. b
2 De pugna Gedeon aduerſum Madianitas. 7. a
3 De Manue quod viſo angelo pertimeſcit dicens. morte moriamur quia vidimus dominum. 13. d
4 De egreſſu Samſon ex Gaza. 15. [illegible]
5 De egreſſu Samſon quod cũ maxilla aſini multos occideret. 15. e
6 De Samſon quod amiſſis oculis ab Allophylis ad molam deputatus ſit. 16. f
7 De Samſon quod paucos cum viueret interimit, euerſo vero templo multos cum moriretur occidit. 16. g
8 De tribu Beniamin. 20

INCIPIT EXPOSITIO SVPER LIBRVM IVDICVM.

1 De perfectorum Deoq; ſolida mentis intentione adhærentium ſtudiis. *In expoſitione beati Iob lib. iii. cap. 22.*

GEDEON cum a paleis frumenta excuteret angelum vidit, ad cuius imperium protinus hœdum coxit, quem ſuper petram poſuit, & ius carnium deſuper fudit, quæ angelus virga tetigit, eaq; ignis exiens de petra conſumpſit. Quid eſt frumentum virga cædere, niſi rectitudine iudicii a vitiorum paleis virtutum grana ſeparare? ſed hæc agentibus angelus apparet: quia tanto magis dominus interiora denunciat, quanto ſe ſtudioſius homines ab exterioribus purgant. qui occidi hœdum præcipit, id eſt omnem appetitum noſtræ carnis immolari, carneſq; ſuper petram poni, & ius carnium deſuper fundi. Quem alium ſignat petra, niſi eum de quo per Paulum dicitur: petra autem erat Chriſtus? Carnes ergo ſuper petram ponimus, cum corpus noſtrum in Chriſti imitatione cruciamus. Ius etiam carnium deſuper fundit, qui in conuerſatione Chriſti ipſas etiam a ſe carnales cogitationes exinaniuit. Quaſi enim ius ex carne liquida in petra funditur, quando mens a cogitationum carnalium fluxu vacuatur. Quæ tamen mox angelus virga tangit: quia intentionem noſtram nequaquam poteſtas diuini adiutorii deſerit. De petra autem ignis exit, & ius carneſq; conſumit: quia afflatus a redemptore ſpiritus tanta cor noſtrum flamma coniunctionis concremat, vt omne quod in eo eſt illicitum & operis & cogitationis exurat. Perfecta enim mens ſolerter inuigilat, vt non ſolum peruerſa agere renuat, ſed omne etiam quod in ſe per cogitationes turpiter liquatur, tergat.

2 De incarnatione redemptoris per ſignificationem rei geſtæ, electorumq; ipſius miraculis. *In expoſitione beati Iob lib. xxx. cap. 31. 32. 33. & 34.*

DE pugna Gedeon aduerſus Madianitas. Gedeon cum exercitus multitudinem ad bella produceret, diuina illi admonitione præceptum eſt, vt ad fluuium veniens, omnes quos flexis genibus aquas haurire conſpiceret, a bellorum conflictu remoueret, actumq; eſt, vt trecenti viri tantummodo qui ſtantes manibus aquas hauſerant, remanſerunt. Cum his ad prælium pergit, eos non armis, ſed tubis, lampadibus, & lagenis

armauit. Nam ſicut illic ſcriptum eſt. Accenſas lampades miſerunt intra lagunculas & tubas in dextera, lagænas autem in ſiniſtra tenuere, & ad hoſtes ſuos cominus venientes cecinere tubis, confregere lagunculas, lampades aperuerunt, & hinc tubarum ſonitu, illinc lampadum corruſcatione territi hoſtes ſunt in fugam conuerſi. De hoc namque bello per prophetam dicitur. Iugum enim oneris eius & virgam humeri eius & ſceptrum exactoris eius ſuperaſti, ſicut in die Madian. Eripiens quippe dominus gentilitatem ſuperauit iugum oneris eius, cum eam aduentu ſuo ab illa dæmoniacæ tyrãnidis ſeruitute liberauit. Superauit virgam humeri eius, cum percuſſionem illius, quia ex peruerſo opere grauiter deprimebat, ab humano genere redemptor compeſcuit. Superauit ſceptrum exactoris eius, cum regnum eiuſdem diaboli, qui pro peſtifera perpetratione vitiorum, exigere conſueuerat, debita tributa pœnarum de fidelium corde deſtruxit. Quid hoc eſt, quod tale bellum per prophetam ad medium adducitur, & aduentui redemptoris noſtri iſtius pugnæ victoria comparatur? an indicare nobis propheta ſtuduit, quod aduentum redemptoris noſtri contra diabolum illa ſub Gedeon duce pugnæ victoria deſignauit? Talia nimirum illic acta ſunt, quæ quanto magis vſum pugnandi tranſeunt, tanto amplius a prophetandi myſterio non recedunt. Quis enim vnquam cum lagenis & lampadibus ad prælium venit? quis contra arma veniens, arma deſeruit? Ridicula nobis hæc profecto fuerant, ſi terribilia hoſtibus non fuiſſent. Sed victoria ipſa atteſtante didicimus, ne parua hæc quæ facta ſunt perpendamus. Gedeon itaq; ad prælium veniens redemptoris ſignat aduentum. de quo ſcriptum eſt. Tollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales & introibit rex gloriæ. Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis & potens dominus potens in prælio. Hic redemptorem noſtrum, non ſolum opere, ſed etiã nomine prophetauit. Gedeon namque, interpretatur circumiens in vtero. Dominus enim noſter per maieſtatis potentiam omnia complectitur, & tamen per diſpenſationis gratiam intra vterum virginis humanitatem ſumens venit. Quid eſt ergo circumiens in vtero, niſi omnipotens Deus ſua diſpenſatione nos redimens, diuinitate complectens, & humanitem intra vterum ſumens? In quo vtero & incarnatus eſt, & clauſus non eſt: quia & intra vterum fuit per infirmitatis ſubſtantiam, & extra mundum per potentiam maieſtatis. Madian vero interpretatur de iudicio. Vt enim hoſtes eius repellendi deſtruendiq; eſſent, non de vitio repellentis, ſed de iudicio iuſte iudicantis fuit, & idcirco de iudicio vocantur:

quia alieni a gratia redemptoris iuſtæ damnationis meritum etiam in vocabulum trahunt nominis. Contra hoſtes Gedeon cum trecentis pergit ad prælium. Solet in centenario numero plenitudo perfectionis intelligi. Quid ergo per ter ductum centenarium numerum deſignatur, niſi perfecta cognitio trinitatis? Cum his quippe dominus noſter aduerſarios fidei deſtruit, cum his ad prædicationis bella deſcendit, qui poſſunt diuina cognoſcere, qui ſciunt de trinitate (quæ Deus eſt) perfecta ſentire. Notandum vero eſt, quia iſte tercentenarius numerus in tau litera continetur, quæ crucis ſpeciem tenet. Cui ſi ſuper tranſuerſam lineam id quod in cruce eminet, adderetur, non iam crucis ſpecies ſed ipſa crux eſſet. Quia ergo iſte trecentorum numerus in tau litera continetur, & per tau literam, ſicut diximus, ſpecies crucis oſtenditur, non immerito in his trecentis Gedeonem ſequentibus illi deſignati ſunt, quibus dictum eſt. Qui vult poſt me venire abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Qui ſequentes dominum, tanto verius crucem tollunt, quanto acrius & ſe edomant, & erga proximos ſuos caritatis compaſſione cruciantur. vnde & per Ezechielem prophetam dicitur. Signa tau ſuper frontes virorum gementium, & dolentium. Vel certe in his trecentis, qui in tau litera continentur, hoc exprimitur, quod ferrum hoſtium crucis ſigno ſuperetur. Ductiq; ſunt ad fluuium vt aquas biberent, & qui aquas flexis genibus hauſere a bellica intentione remoti ſunt: aquis namque doctrina ſapientiæ, ſtante autem genu recta operatio deſignatur. Qui ergo dum aquas bibunt genu flexiſſe perhibentur, ac bellorum certamine prohibiti receſſere: quia cum illis Chriſtus contra hoſtes fidei pergit ad prælium, qui cum doctrinæ fluenta hauriunt, rectitudinem operum non flectunt. Omnes quippe tunc bibiſſe aquam, ſed non omnes recto genu ſtetiſſe narrati ſunt, reprobatiq; ſunt qui genua dum aquas biberent inflexerunt: quia atteſtante apoſtolo, non auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Quia enim, vt diximus, diſſolutio operum in ipſa genuum incuruatione ſignatur, recte rurſum per Paulum dicitur. Remiſſas manus & diſſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris. Hi igitur Chriſto duce ad bellũ prodeunt, qui hoc quod ore annunciant, opere oſtendunt: quia fluenta doctrinæ ſpiritualiter hauriunt, nec tamen in prauis operibus carnaliter inflectuntur: quia ſicut ſcriptum eſt. non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Itum eſt ergo ad prælium cum tubis, cum lampadibus, cum lagenis. inuſitatus iſte, vt diximus, fuit ordo præliandi. Cecinerunt tubis & ſiniſtris lagenæ te-

nebantur intra lagænas autem ſunt miſſæ lampades. Confractis vero lagænis lampades oſtenſæ ſunt: quarum corruſcante luce, hoſtes territi in fugam vertuntur. Deſignatur itaque in tubis clamor prædicantium, in lampadibus claritas miraculorum, in lagænis fragilitas corporum. Tales quippe dux noſter ſecum ad prædicationis prælium duxit, qui deſpecta ſalute corporum hoſtes ſuos moriendo proſternerent, eorumq́ gladios non armis & gladiis, ſed patientia ſuperarent. Armati enim venerunt ſub duce ſuo ad prælium martyres noſtri, ſed tubis, ſed lagænis, ſed lampadibus qui ſonuerunt tubis, dum prædicant, confregere lagenas, dum ſoluenda in paſſione ſua corpora hoſtilibus gladiis opponunt. Reſplenduntur lampadibus, dum poſt ſolutionem corporum miraculis corruſcauerunt, moxq́ hoſtes in fugam verſi ſunt: quia dum mortuorum martyrum corpora miraculis corruſcare conſpiciunt, luce veritatis fracti quod impugnauerunt, crediderunt. Cecinere ergo tubis vt lagænæ frangerentur, lagænæ fractæ ſunt, vt lampades apparerent, apparuerunt lampades, vt hoſtes in fugam verterentur, idem prædicauerunt martyres donec eorum corpora in morte ſoluerentur: corpora eorum in morte ſoluta ſunt, vt miraculis corruſcarent, corruſcauere miraculis, vt hoſtes ſuos ex diuina luce proſternerent: quatinus nequaquam Deo erecti reſiſterent, ſed eum ſubditi formidarent. Et notandum quod ſteterunt hoſtes ante lagænas, fugerunt ante lampades: quia nimirum perſecutores ſanctæ fidei prædicatoribus adhuc in corpore poſitis reſtiterunt. Poſt ſolutionem vero corporum apparentibus miraculis in fugam verſi ſunt: quia pauore conterriti a perſecutione fidelium ceſſauere. prædicatione ſcilicet tubarum fractis lagænis corporum viſis, timuerunt lampadibus miraculorum. Intuendum eſt etiam id quod illic ſcriptum eſt, quia in dextera tubas, lagænas autem in ſiniſtra tenuerunt. Pro dextra enim habere dicimur, quicquid pro magno penſamus: pro ſiniſtro vero, quod pro nihilo ducimus. Bene ergo illic ſcriptum eſt, quod in dextera tubas, & lagænas in ſiniſtra tenuerunt: quia Chriſti martyres pro magno habent prædicationis gratiam, corporum vero vtilitatem pro minimo. Quiſquis enim plus facit vtilitatem corporis, quam gratiam prædicationis, in ſiniſtra tubam atque in dextra lagænam tenet. Si enim primo loco gratiam prædicationis attenditur, & poſteriore vtilitas corporis, certum eſt quia in dextris tubæ & ſiniſtris lagænæ teneantur.

3 De tenenda fidelibus ſpei fiducia. *In expoſitione beati Iob lib. v. cap. 22. & 23.*

Manue

MAnue viſo angelo pertimeſcens dixit. Morte moriemur, quia vidimus dominum. Quem vxor protinus conſolatur, dicens Si dominus nos vellet occidere, de manibus noſtris holocauſtum & libamenta non ſuſcepiſſet. Quid eſt quod ad viſionem angeli vir ſit timidus, & mulier audax, niſi quod nobis quotiens cœleſtia demonſtrantur, ſpiritus quidem pauore ſe concutit, ſed tamen ſpes præſumit? Inde namque ſpes ad maiora audienda ſe erigit, vnde turbatus ſpiritus: quia ea quæ ſuperna ſunt, prior videt, quia cum altiora ſecretorum cœleſtium ſubleuata mens conſpicit, cuncta humanarum virium ſoliditas contremiſcit.

4 De præfiguratione reſurrectionis dominicæ.

In expoſitione euang. homil. xxi.

DE Samſon, qui cum Gazam ciuitatem Philiſtinorum fuiſſet ingreſſus, ilico cuſtodes deputauere: ſed ille exiens, portas ciuitatis tulit, & montis verticem aſcendit. Quem hoc in facto niſi redemptorem noſtrum Samſon ille ſignificat? quid Gaza ciuitas, niſi infernum ſignat? quid per Philiſteos, niſi Iudæorum perfidia demonſtratur? qui cum mortuum dominum viderent, eiuſque corpus in ſepulchro iam poſitum cuſtodes ilico deputauerunt, & eum qui auctor vitæ claruerat, inferni clauſtris retentum quaſi Samſon in Gaza ſe deprehendiſſe lætati ſunt. Samſon vero nocte media non ſolum exiit, ſed etiam portas tulit: quia videlicet redemptor noſter ante lucem ſurgens, non ſolum liber de inferno exiit, ſed ipſa etiam inferni clauſtra deſtruxit, portas tulit, & montis verticem ſubiit, quia reſurgendo clauſtra inferni abſtulit, & aſcendendo cœlorum regna penetrauit.

5 De diuinæ operationis magiſterio, & de prædicatorum Eccleſiæ miraculis. *In expoſit. beati Iob lib. xiii. cap. 8.*

DE Samſon quod cum maxilla aſini multos occiderit, quæ proiecta in terram aquam fudit. Quorum hic per maxillam aſini, niſi prædicatorum Eccleſiæ perſonæ deſignantur? Redemptor enim noſter ſimplicitatem atque patientiam prædicantium ſuæ manu virtutis tenens, a vitiis ſuis carnales interfecit, & maxilla in terram proiecta poſtmodum aquas fudit: quia data morti prædicatorum corpora magna populis monſtrauere miracula.

6 De torpore humanæ ad corrigendum duritiæ.

In expoſitione beati Iob lib. vii. cap. 16.

QVod Samſon amiſſis oculis ad molam ab Allophylis deputatus eſt. Sciendum eſt, quod aliquãdo prius oculorũ intellectus obtunditur, & poſt

modum captus animus per exteriora deſideria vagatur, vt cæca mens quo ducitur, neſciat, & carnis ſuæ illecebris ſe ſe libenter ſubdat. Ali quando vero prius deſideria carnis ebulliunt, & poſt lõgum vſum illici ti operis oculum cordis claudunt. Nam ſæpe mens recta cernit, nec tamen audenter contra peruerſa ſe erigit, & renitens vincitur, dum hoc ipſum quod agit, diiudicans carnis ſuæ delectatione ſuperatur. Quia enim plerunque prius oculus contemplationis amittitur, & poſt per carnis deſideria huius mundi laboribus animus ſubiugatur. teſtatur Samſon ab Allophylis captus, qui poſtquam oculos perdidit, ad molam deputatus eſt: quia nimirum maligni ſpiritus poſtquam tentationum ſtimulis intus aciem contemplationis effodiunt, foris in circuitum laborum mittunt.

7 De multiplici numeroſitate credentium per mortem reſurrectionemq́ redemptoris noſtri.

In expoſit. beati Iob lib. xxix. *cap.* 7.

DE Samſon quod paucos cum viueret interemit, euerſo vero templo multos cum moriretur occidit: Cuius hoc loco per Samſon, niſi redemptoris noſtri perſona ſignatur? Samſon enim dum viueret paucos occidit, euerſo vero templo maximam aduerſariorum ſuorum multitudinem etiam ipſe moriens ſtrauit, & domino noſtro prædicante pauci ex plebe Iſraelitica crediderunt, innumeri vero gentium populi viam vitæ illo moriente ſecuti ſunt. Superbos namque dum adhuc paſſibilis viueret pertulit, a paſſibili vero vita multos, dum moritur, ſtrauit. Quod bene Samſon in ſemetipſo dudum figuraliter expreſſit, qui paucos quidem dum viueret interemit, deſtructo autem templo hoſtes innumeros cum moriretur occidit: quia nimirum dominus ab elatione ſuperbiæ paucos cum viueret, plures vero cum templum ſui corporis ſolueretur extinxit, atque electos ex gentibus quos viuendo ſuſtinuit, ſimul omnes moriendo proſtrauit.

8 De reminiſcenda cogitatione ſuper reatum culpæ quem vlciſci deſiderat,

QVod tribum Beniamin in carnis ſcelere detectam, dum collectus omnis Iſrael vlciſci voluiſſet prius ipſe proſtratus eſt, & tunc peccatricem tribum funditus extinxit. Qui ſemetipſum prius non iudicat, quid in alio rectum iudicet ignorat. Et ſi nouit fortaſſe per auditum quod rectum iudicare debeat, recte tamen iudicare aliena merita non valet, cui conſcientia innocentiæ proprie nullam iudicii regulam

præbet. hinc eſt quod cum tribus Beniamin in carnis ſcelere fuiſſet obruta, collectus omnis Iſrael vlciſci iniquitatem voluit, ſed tamen ſemel & iterum in belli certamine ipſe proſtratus eſt. Conſulto autem domino ſi ad vlciſcendum iræ debuiſſent, iuſſum eſt. Qui iuxta diuinæ vocis imperium perrexit, & ſemel & ſecundo perdidit, & tunc demum peccatricem tribum valde feriens pene funditus extinxit. Quid eſt ergo quod in vltione ſceleris inflammatur, & tamen prius ipſe proſternitur, niſi quod prius ipſi purgandi ſunt per quos aliorum culpæ feriuntur? vt ipſi iam mundi per vltionem veniant, qui aliorum vitia corrigere feſtinant. vnde inſidiantibus quibusdam & ad puniendam adulteram deducentibus dicitur. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat. Ad aliena quippe punienda peccata ibant, & ſua reliquerant. Reuocentur itaque intus ad conſcientiam, vt prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. Vnde neceſſe eſt vt cum contra nos vltio diuini examinis ceſſat, noſtra ſe conſcientia ipſa reprehendat, atque ad lamenta pœnitentiæ ipſa ſe contra ſemetipſam erigat, nec contra bonos elata, & ſibi humilis, ſed contra ſe rigida ſit, bonis vero omnibus ſubmiſſa.

CAPITVLA PRIMI LIBRI REGVM.

1 Vultus eius non ſunt amplius in diuerſa mutati. Pri. Regũ 1. c
2 Dominus iudicabit fines terræ. 2. b
3 Tollentes duas vaccas quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad plau-ſtrum. 6. b
4 Nonne cum eſſes paruulus in oculis tuis, caput te conſtituam in tribubus Iſrael? 15.c
5 Vnde ſupra.
6 Item vnde ſupra.
7 Item vnde ſupra.
8 Melior eſt obedientia quam victima, & auſcultare magis quam offerre adipem arietum. 15.c
9 Ecce ſpiritus domini malus exagitat te. 16.c
10 Quod cum Saul ſpiritus immundus inuaderet, apprehenſa Dauid cithara eius veſaniam ſedabat. 16.d
11 De Dauid & Golia. 17. f
12 Saul perſecutor cum ad purgandum ventrem ſpeluncam fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis Dauid inerat, qui tam longo tempore perſecutionis eius mala tolerabat. 24.b
13 De renunciatione Abigail ad Nabal. 25. f
14 Aegyptium puerum Amalechitæ in itinere ægrotum deſerunt, quem Dauid inuenit, cibo refecit. 30 c
15 Vnde ſupra.

INCIPIT EXPOSITIO SVPER LIBROS REGVM.

1 In expoſitione beati Iob lib. xxxiii. cap. 27.

VVLTVSq; eius non ſunt amplius in diuerſa mutati: quia videlicet mens eius nequaquam poſt preces inepta lætitia laſciuiendo perdidit, quod orationis ſuæ tempore gemituum rigore exquiſiuit.

2 De diuinæ circa humanum genus diſpenſatione miſericordiæ.

In expoſitione beati Iob lib. xxix. *cap.* 5.

Dominus iudicabit fines terræ. Pius conditor noſter facturam ſuam non deſerens mala hominum, & per ſuam patientiam tolerat, & per eorum quandoque conuerſationem relaxat, cum duras atque inſenſibiles mentes reſpicit, modo eas minis, modo verberibus, modo reuelationibus terret: vt quæ peſſima ſecuritate durauerant, ſalubri timore molleſcant, quatinus vel ſero redeant, & hoc ipſum ſaltem quod diu expectati ſunt, erubeſcant. Scit enim dominus quia extrema vitæ noſtræ plus iudicat, & idcirco electos ſuos in fine ſolicitius purgat. hinc ergo ſcriptum eſt. Dominus iudicabit fines terræ: quia tanto impenſius vltimis noſtris inuigilat, quanto in ipſis pendere initia vitæ ſequentis penſat.

3 De diſcretæ compaſſionis bono exhibendo proximis.

In comment. ſuper euang. homil. xxxvii. *In expoſitione beati Iob lib.* vii. *cap.* 18.

Tollentes duas vaccas quæ lactabant, vitulos iunxere ad plauſtrum, & paulo poſt. Ibant in directum vaccæ per viam quæ ducit Bethſamis pergentes & mugientes. Cum de terra Philiſtim arca domini ad terram Iſraelitarum rediret, plauſtro ſuperimpoſita eſt; & vaccæ plauſtro ſubiunctæ ſunt, quæ fœtæ fuiſſe memorantur. Quarum filios clauſerunt domi, vt ſcriptum eſt. Ibant autem in directum vaccæ, per viam quæ ducit Bethſamis, vno itinere gradiebantur, pergentes & mugientes & non declinabant, neque ad dextram neque ad ſiniſtram. Quid igitur vaccæ, niſi fideles quoſque in Eccleſia deſignant? qui dum ſacri eloquii præcepta conſiderant, quaſi ſuperimpoſitam ſibi domini arcam portat. De quibus hoc eſt etiam notandũ, quod fuiſſe fœtæ memorantur: quia ſunt pleriq; qui in via Dei intrinſecus poſiti, foris carnalibus affectibus ligãtur, ſed nõ declinant a recto itinere, qui arcam Dei portant in men-

te. Ecce n. vaccæ Bethſamis pergunt. Bethſamis quippe, dicitur domus ſolis, & propheta ait. Vobis autem qui timetis dominum, orietur ſol iuſtitiæ. Si igitur ad æterni ſolis habitationem tendimus, dignum pro fecto eſt, vt de Dei itinere pro carnalibus affectibus non declinemus. Tota enim virtute penſandum eſt, quod vaccæ Dei plauſtro ſuppoſitæ pergunt, & gemunt. Dant ab intimis mugitus, & tamen ab itinere non retorquent greſſus. Amorẽ quippe per compaſſionem ſentiunt, ſed col la poſterius non deflectunt. Sic nimirum prædicatores Dei, ſic fideles quique eſſe intra ſanctam Eccleſiam debent, vt & compatiantur proximis per caritatem, & tamen de via Dei non exorbitent per compaſſionem. Arca quippe ſuperimpoſita Bethſamis pergere, eſt cum ſuperna ſcientia ad æternæ lucis habitaculum propinquare. Sed tunc vere Bethſamis tendimus, cum viam rectitudinis gradientes ad vicina erroris latera nec pro affectu pignorum declinamus. Sic namque ſic neceſſe eſt vt incedere debeant, qui ſacræ legis iugo ſuppoſiti iam per internam ſcientiam Deum arcam portant: quatinus per hoc quod propinquorum neceſſitatibus condolent, a cœpto rectitudinis itinere non declinent. Quorum nimirum gratia mentem noſtram tenere debet; ſed reflectere non debet, ne eadem mens aut ſi affectu non tangitur dura ſit, aut plus tacta ſi inflectitur remiſſa.

4 De cauendo ſuperbæ elationis vitio, & appetenda cordis humilitate. *In expoſitione beati Iob lib. xxxiiii. cap. 14. & 15.*

NONNE cum paruulus eſſes in oculis tuis, caput te conſtitui in tribubus Iſrael? Paruulus in oculis ſuis eſt, qui in eo quod ſemetipſum conſiderat impatem ſe alienis meritis penſat. Nam quaſi grandem ſe conſpicit, quiſquis ſe ſuper aliena merita elatione cogitationis extendit. Saul autem reprobus in bono quod cœperat non permanſit, quia faſtũ ſuſceptæ poteſtatis intumuit. At contra Dauid ſemper de ſe humiliter ſentiens eiuſdem Sauli ſe comparatione poſtponens, poſtquam ferien di locum reperit & pepercit, & eidem ſeuienti aduerſario humili ſe profeſſione proſtrauit dicens: Quem perſequeris rex Iſrael, quem perſequeris? canem mortuum & pulicem vnum? Et certe iam vnctus in regem fuerat, iam exorante Samuele & cornu ſuper ſe oleum fundente didicerat, quod eum diuina gratia Saul reprobato, ad regni gubernacula poſſidenda ſeruabat, & tamen perſequenti aduerſario mente humili ſe ſubſternebat, cui diuino iudicio prælatum eſſe ſe nouerat. Illi itaque ſe humiliter poſtponebat, cui per electionis gratiam incomparabiliter nouerat ſe eſſe meliorem. Diſcant ergo quomodo humiliari pro

ximis debeant, qui adhuc quo loco apud Deum habeantur, neſciunt. ſi ſic ſe electi etiam illis humiliant, quibus iam ſe per interna iudicia ante poſitos deprehendunt. hoc autem eſſe proprium ſpecimen electorum ſolet, quod de ſe ſemper ſentiunt infra quam ſunt. hinc namque ab eodem Dauid dicitur. Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltaui animam meam. hinc namque Salomon ad ſapientiam paruulos vocat, dicens. Si quis eſt paruulus veniat ad eam. Qui enim nec dum ſemetipſum deſpicit, humilem Dei ſapientiam non apprehendit. hinc in euangelio dominus dicit. Confiteor tibi domine pater cœli & terræ, qui abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. hinc rurſum pſalmiſta ait Cuſtodiens paruulos dominus: hinc magiſter gentium dicit. Facti ſumus paruuli in medio veſtrum. hinc diſcipulos admonens ait. Superiores ſibi inuicem arbitrantes: nam quia iniquus quiſque inferiorem ſe omnem quem cogitat, putat, ediuerſo iuſtus ſtudet, vt ſuperiorem quemlibet proximum attendat, ac ne dum ſe alii alter humiliat, eo humiliato iret alter in elationem, bene vtramque partem admonuit, dicens. Superiores ſibi inuicem arbitrantes, vt in cogitationibus cordis & ego illum mihi præferam, & viciſſim ille me ſibi, vt cum ab vtraque parte cor inferius premitur, nullus ex impenſo honore ſubleuatur. *In comme. ſuper euang. homil. vii.*

Qvid per increpationem Saulis, niſi ſuperbia elati regis abigitur? quod ad correctionem ſuam poterit ſalubriter quiſque conuertere, qui prælatus eſt Cum ergo Saul paruulum ſe in ſuis oculis æſtimauit, caput in tribubus Iſrael factus eſt. ac ſi aperte diceretur. Cum te paruulum conſpiceres, ego te præ cæteris magnum feci. Quia vero tu te magnū conſpicis, a me paruus æſtimaris. Quo contra Dauid cum regni ſui potentiam coram arca domini ſaltando deſpiceret, dixit. Ludam & vilior fiam pluſquam factus ſum, & ero humilis in oculis meis. Si igitur ſancti viri etiam cum agunt fortia de ſemetipſis vilia ſentiunt, quid in ſua excuſatione dicturi ſunt, qui ſine opere virtutis intumeſcunt? Sed & quælibet adſint opera nulla ſunt, niſi ex humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione non eleuat, ſed grauat. Qui enim ſine humilitate virtutes congregat, in vento puluerem portat. vnde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. In cunctis ergo quæ agimus, radicem boni operis humilitatem teneamus, nec quibus iam ſuperiores, ſed quibus adhuc inferiores ſimus aſpiciamus, vt dum meliorum nobis exempla proponimus, ad maiora ſemper aſcendere ex humilitate valeamus.

7 *Item unde ſupra.In expoſit.beati Iob libvi.&In codice cur.paſt..part.2.cap.6*

PAruulum ſe Saul in ſuis prius oculis viderat, ſed fultus temporali potentia iam ſe paruulum non videbat. Cæterorum namque comparatione ſe præferens, quia cunctis plus poterat, magnum ſe præ omnibus æſtimabat. Miro autem modo cum apud ſe paruulus, apud Deum magnus: cum vero apud ſe magnus apparuit, apud Deum paruulus fuit. Plerunque ergo dum ex ſubiectorum affluentia animus inflatur, in luxum ſuperbiæ ipſo potentiæ faſtigio lenocinante corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit, qui & tenere illam nouerit, & impugnare. Bene hanc regit, qui ſcit per illam ſuper culpas ſe erigere cum illa cæteris æqualitate componi. humana etenim mens plerunque extollitur, etiam cum nulla poteſtate fulcitur, quanto magis in altum ſe erigit, cum ſe ei etiam poteſtas adiungit? Quam tamen poteſtatem recte diſpenſat, qui ſolicite nouerit & ſumere ex illa quod adiuuat, & expugnare quod tentat, & æqualem ſe cum illa cæteris cernere, & tamen ſe peccantibus zelo vltionis anteferre. ſcriptum namque eſt. Ducem te conſtitui noli extolli, ſed eſto in illis quaſi vnus ex illis.

7 De bono obedientiæ. *In expoſit. beati Iob lib.xviii.cap..22.*

NOnne cum eſſes paruulus in oculis tuis caput te conſtitui in tribubus Iſrael? Sciendum magnopere eſt, quia tanto vnaquæque anima precioſior eſt ante oculos Dei, quanto præ amore veritatis diſpectior fuerit ante oculos ſuos. hinc ad Saul dicitur. Nonne cum eſſes paruulus in oculis tuis, caput te conſtitui in tribubus Iſrael? ac ſi aperte diceret. Magnus mihi fuiſti, quia deſpectus tibi: ſed nunc quia magnus tibi es, factus es deſpectus mihi. vnde & per prophetam dicitur. Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes. Tanto ergo fit quiſque vilior Deo, quanto precioſior ſibi: tanto precioſior Deo, quanto propter eum vilior ſibi: quia humilia reſpicit, & alta a longe agnoſcit.

8 De bono obedientiæ. *In expoſit. beati Iob lib.xxxv.cap.12.& 13.*

MElior eſt obedientia quam victima, & auſcultare magis quam offerre adipem arietum. Obedientia victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro: per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto igitur quiſque Deum citius placat, quanto ante eius oculos repreſſa arbitrii ſui ſuperbia, gladio præcepti ſe immolat. Quo contra ariolandi peccatum inobedientia dicitur, vt quanta ſit virtus obedientiæ demonſtretur. Ex aduerſo ergo melius oſtenditur, quid de eius laude ſentiatur. Si enim quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi

ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere, ſola eſt obedientia quæ fidei meritum poſſidet, ſine qua, quiſque infidelis eſſe conuincitur, etiam ſi fidelis eſſe videatur. hinc per Salomonem in oſtentatione obedientiæ dicitur. Vir obediens loquitur victorias. Vir quippe obediens victorias loquitur: quia dum alienæ voci humiliter ſubdimur, noſmetipſos in corde ſuperamus. hinc in euangelio veritas dicit. Eum qui venit ad me non eiiciam foras: quia de cœlo deſcendi non vt faciam voluntatem meam, ſed eius qui miſit me. Quid enim, ſi ſuam faceret, eos qui ad ſe veniunt repuliſſet? quis autem neſciat quod voluntas filii a voluntate patris non diſcrepet? ſed quoniam primus homo qui ſuam facere voluntatem voluit, a paradiſi gaudiis exiuit. ſecundus ad redemptionem hominum veniens, dum voluntatem ſe patris, & non ſuam facere oſtendit, permanere nos intus docuit. Cum igitur non ſuam ſed patris voluntatem facit eos, qui ad ſe veniunt foras non eiicit: quia dum exemplo ſuo nos obedientiæ ſubiicit, viam nobis egreſſionis claudit. hinc rurſum ait. Non poſſum ego a meipſo facere quicquam, ſed ſicut audio, iudico. Nobis quippe obedientia vſque ad mortem ſeruanda præcipitur. Ipſe autem ſi, ſicut audit, iudicat, tunc quoque obedit, cum iudex venit. Ne igitur nobis vſque ad præſentis vitæ terminum obedientia labor ſit appareat, redemptor noſter indicat: quia hanc etiam cum iudex venerit ſeruat. Quid ergo mirum ſi peccator homo obediētiæ in præſentis vitæ breuitate ſe ſubiicit, quando hanc mediator Dei & hominum & cum obedientes remunerat non relinquit? Sciendum vero eſt quia nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem debet per obedientiam bonum quod agitur intermitti. Neque enim mala in paradiſo arbor extitit, quam Deus homini ne contingeret interdixit, ſed vt per melius obedientiæ meritum homo bene conditus creſceret, dignum fuerat, vt hunc ēt a bono prohiberet, quatinus tanto verius hoc quod ageret virtus eſſet, quanto & a bono ceſſans auctori ſuo ſe ſubditum humilius exhiberet. Sed notandum quod illic dicitur ex omni ligno paradiſi edite, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne tetigeritis. Qui enim ab vno quolibet bono ſubiectos vetat, neceſſe eſt vt multa concedat, ne obedientis mens funditus intereat, ſi a bonis omnibus penitus repulſa ieiunat, omnes autem paradiſi arbores ad eſum dominus conceſſit, cum ab vna prohibuit, vt creaturam ſuam quam nolebat extingui ſed prouehi, tanto facilius ab vna reſtringeret, quanto ad cunctas latius relaxaret. Sed quia nonnunquam nobis huius mundi proſpera: nonnunquam vero iubentur aduerſa, ſciendum ſummopere eſt,

quod obedientia aliquando ſi de ſuo aliquid habeat nulla eſt, aliquando autem ſi de ſuo aliquid non habeat minima. Nam cum huius mundi ſuc ceſſus præcipitur, cum locus ſuperior imperatur, is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ ſibi virtutem euacuat, ſi ad hæc etiam ex pro prio deſiderio anhelat. Neque enim ſe ſub obedientia dirigit, qui ad percipienda huius vitæ proſpera libidini propriæ ambitionis ſeruit. Rurſum cum mundi deſpectus præcipitur, cum probra adipiſci & contumeliæ iubentur, niſi hæc ex ſemetipſo animus appetat, obedientiæ ſibi meritum minuit, qui ad ea quæ in hac vita deſpecta ſunt, inuitus nolensq́ deſcendit. Ad detrimentum quippe obedientiæ ducitur: cum mentem ad ſuſcipienda probra huius ſeculi, nequaquam ex parte aliqua etiam ſua vota committantur. Debet ergo obedientia & in aduerſis ex ſuo aliquid habere, & rurſum in proſperis ex ſuo aliquid omnino non habere: quatinus & in aduerſis tanto ſit glorioſior, quanto diuino ordini etiam ex deſiderio iungitur, & in proſperis tanto ſit verior, quanto a præſenti ipſa quam diuinitus percipit gloria funditus ex mente ſeparatur. Sed hoc virtutis pondus melius oſtendimus, ſi cœleſtis patriæ duorum hominum facta memoremus. Moyſes namque cum in deſerto oues paſceret, domino per angelum in igne loquente vocatus eſt, vt eripiendæ omni Iſraelitarum multitudini præeſſet. Sed quia apud ſe mente humilis extitit, oblatam protinus tanti regiminis gloriam expauit, moxq́ ad infirmitatis patrocinium recurrit, dicens. Obſecro domine, non ſum eloquens, ab heri & nudiuſtertius, ex quo cepiſti loqui ad ſeruum tuum, tardioris & impe ditioris linguæ factus ſum, & ſe poſtpoſito alium depoſcit, dicens. Mitte quem miſſurus es. Ecce cum auctore linguæ loquitur, & ne tanti regiminis poteſtatem ſuſciperet, elinguem ſe eſſe cauſatur. Paulus quoq́ diuinitus fuerat, vt Hieroſolymam aſcendere debuiſſet admonitus, ſicut ipſe Galathis dicit. Deinde poſt annos quatuordecim iterum aſcen di Hieroſolymam aſſumpto Barnaba & Tito. Aſcendi autem ſecundum reuelationem. Isq́ in itinere cum prophetam Agabum reperiſſet, quanta ſe aduerſitas in Hieroſolymis maneret, audiuit. Scriptum quippe eſt, quod idem Agabus zonam Pauli ſuis pedibus inſerens, dixit. Virum cuius hæc zona eſt, ſic alligabunt in Hieruſalem. A Paulo autem protinus reſpondetur. Ego non ſolum alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum, pro nomine Ieſu. Neque enim precioſiorem facio animam meam quam me. Præceptione igitur reuelationis Hieroſolymam pergens aduerſa cognoſcit, & tamen hæc libenter ap-

petit. Audit quæ timeat, ſed ad hæc ardentior anhelat. Moyſes itaque ad proſpera de ſuo nihil habet: quia precibus renititur, ne Iſraeliticæ plebi præferatur. Paulus ad aduerſa etiam ex ſuo voto ducitur: quia malorum imminentium cognitionem percipit, ſed deuotione ſpiritus etiam ad acriora ferueſcit. Ille præſentis poteſtatis gloriam Deo voluit iubente declinare, iſte Deo aſpera & dura diſponente ſe ſtuduit ad grauiora præparare. Præeunte ergo vtrorumque ducum infracta virtute inſtruimur, vt ſi obedientiæ palmam apprehendere veraciter nitimur, proſperis huius ſeculi ex ſola iuſſione aduerſis autem etiam ex deuotione militemus.

9 De occulta diuini diſpenſatione iudicii.

In expoſitione beati Iob lib. ii. cap. 10. & lib. xviii. cap. 1. & 2.

Ecce ſpiritus Dei malus exagitat te. Scit antiquus humani generis inimicus, quia licet afflictionem iuſtorum ſemper appetat: tamen ſi ab auctore noſtro poteſtatem non accipit, ad tentationis articulum nullatenus conualeſcit. Vnde & omnis voluntas diaboli iniuſta eſt, & tamen permittente Deo omnis poteſtas iuſta. Ex ſe enim tentare quoſlibet iniuſte appetit, ſed eos qui tentandi ſunt, & pro vt tentandi ſunt, non niſi tentari Deus iuſte permittit. Bene ergo dicatur. Spiritus Dei malus exagitat te. Ecce vnus idemque ſpiritus, & domini appellatur & malus. Domini videlicet per licentiam poteſtatis iuſtæ, malus autem per deſiderium voluntatis iniuſtæ. vnde & in hoc loco quæri ſolet, ſi domini, cur malus? ſi malus, cur domini dicitur? Sed duobus verbis comprehenſa eſt & poteſtas iuſta in diabolo, & voluntas iniuſta. Nam & ipſe dicitur ſpiritus malus per nequiſſimam voluntatem, & idem ſpiritus domini, per acceptam iuſtiſſimam poteſtatem: quia & ſi hoſtis ſeuit, qui ferire appetit, creator tamen eſt, qui eum ad aliquid præualere permittit. Formidari igitur non debet qui nihil niſi permiſſus valet. Nam & in euangelio expellenda de homine dæmonum legio domino dicebat. Si eiicis nos, mitte nos in greges pecorum. Sola ergo iuſſio illa timenda eſt, quæ cum hoſtem ſeuire permittit, ei ad vſum iuſti iudicii & iniuſta illius voluntas ſeruit.

10 De diſpenſatione doctrinæ regentium.

In codice cur. paſt. part. iii. cap. 3.

Qvod cum Saul ſpiritus immundus inuaderet, apprehenſa Dauid cithara eius veſaniam ſedabat. Plerunque ſuperbus diues exhortationis blandimento placandus eſt: quia & plerunque dura vulnera per lenia fomenta molleſcunt, & furor inſanorum ſæpe ad ſalutem medico

blandiente reducitur. Cumque eis in dulcedine condeſcenditur, languor inſaniæ mitigatur. Neque enim negligenter intuendum eſt, quod cum Saulem ſpiritus aduerſus inuaderet, apprehenſa Dauid cithara, eius veſaniam ſedabat, & temperabat. Quid enim per Saulem, niſi elatio potentium? & quid per Dauid innuitur, niſi humilis vita ſanctorum? Cum ergo Saul ab immundo ſpiritu arripitur, Dauid canente eius veſania temperatur: quia cum ſenſus potentium per elationem in furorem vertitur: dignum eſt vt ad ſalutem mentis quaſi ad dulcedinem cytharæ locutionis noſtræ tranquillitate reuocetur.

11 De conuincendis errorum magiſtris, ac fidelibus.

In expoſit. beati Iob lib. xviii. *cap.* 8.

DE Dauid & Golia. Vir recta fide plenus quæ ſanctis ſolet ad iuſtitiam deputari, ea ipſa ſcripturæ ſacræ, quæ hæreticus affert teſtimonia colligit, & erroris eius pertinaciam inde conuincit. Contra nos namque dum ſacræ legis teſtimonia apportant, ſecum nobis afferunt vnde vincantur. Vnde & Dauid typum domini, qui videlicet manu fortis interpretatur. Golias vero hæreticoum ſuperbiam ſignans, hoc rebus locuti ſunt, quod nos verbis aperimus. Golias quippe cum gladio, Dauid vero cum pera paſtorali venit ad prælium. Sed eundem Goliam Dauid ſuperans ſuo gladio occidit, quod nos quoque agimus, qui promiſſa Dauid membra ex eius fieri dignatione meruimus. Nam cum ſuperbientes hæreticos & ſacræ ſcripturæ ſententias deferentes eiſdem verbis atque ſententiis quas proferre vincimus, quaſi elatum Goliam ſuo gladio detruncamus.

12 De cauendo obtrectationis vitio exhibenda humilitate a quibuſlibet etiam prauis rectoribus.

In codice paſt. ter. part. cap. 5.

SAVL perſecutor cum ad purgandum ventrem ſpeluncam fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis Dauid inerat. Qui iam tam longo tempore perſecutionis eius mala tolerabat. Cumque eum viri ſui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos reſponſionibus: quia manum mittere in Chriſtum domini non deberet: qui tamen occulte ſurrexit, & oram chlamydis eius abſcidit. Quid per Saul, niſi mali rectores? quid per Dauid, niſi boni ſubditi deſignantur? Saul igitur ventrem purgare, eſt prauos præpoſitos conceptam in corde malitiam vſque ad opera miſeri odoris extendere, & cogitata apud ſe noxia factis exterioribus exequendo monſtrare. Quem tamen Dauid ferire metuit: quia piæ ſubditorum mentes ab omni ſe peſte obtrectationis abſtinentes, præpo

ſitorum

poſitorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiam cum de imperfectione reprehendunt, qui & ſi quando propter infirmitatem ſe ſe abſtinere vix poſſunt, vt extrema quædam atque exteriora præpoſitorum mala ſed tamen humiliter loquantur, quaſi oram chlamydis ſilenter incidunt: quia videlicet dum prælatæ dignitati ſaltem innoxie & latenter derogant, quaſi regis ſuperpoſiti veſtem fœdant, ſed tamen ad ſemetipſos redeunt, ſeq; vehementiſſime vel de tenuiſſima verbi laceratione reprehendunt. vnde bene & illic ſcriptum eſt. Poſt hæc Dauid percuſſit cor ſuum, eo quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul. Facta quippe præpoſitorum oris gladio ferienda non ſunt, etiam cum recte reprehendenda iudicantur. Si quando vero contra eos vel in minimis lingua labitur, neceſſe eſt, vt per afflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatinus ad ſemetipſum redeat, & cum præpoſitæ poteſtati deliquerit, eius contra ſe iudicium, a quo ſibi prælatus eſt perhorreſcat. Nam cum in præpoſitis delinquimus, eius ordinationi, qui eos nobis prætulit, obuiamus. vnde Moyſes quoque cum contra ſe & Aaron conqueri populum cognouiſſet, ait. Nos enim quid ſumus? nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Deum.

13. De diſcretis temporibus ad correctionem.

In codice cur. paſt. part. iii. cap. 17.

De renunciatione Abigail ad Nabal. Quid nobis Abigail per renunciationis ſuæ diſpenſationem innuit, niſi quod iracundos melius corrigimus, ſi in ipſa iræ ſuæ commotione declinemus? perturbati quippe quid audiant ignorant, ſed ad ſe reducti tanto libentius exhortationis verba recipiunt, quanto ſe tranquillius toleratos erubeſcunt. Menti autem furore ebriæ, omne rectum quod dicitur, peruerſum videtur. vnde Nabal ebrio culpam ſuam Abigail laudabiliter tacuit, quam digeſto vino laudabiliter dixit. Idcirco enim malum quod fecerat cognoſcere potuit, quia hoc ebrius non audiuit.

14. Per donum ſupernæ gratiæ de præuaricatorum conuerſatione.

In expoſitione beati Iob lib. v. cap. 29.

Aegyptivm puerum Amalecitæ in itinere ægrotum deſerunt, quem Dauid cibo reficit, ducem ſui itineris facit, Amalecitem perſequitur, epulantem reperit, & funditus extinguit. Quid eſt quod Aegyptius Amalecitæ puer in itinere laſſatur, niſi quod iam corpus

præſentis ſeculi peccati ſui nigredine opertum ſæpe ab eodem ſeculo infirmum deſpectumq; relinquitur, vt cum eo nequaquam currere valeat, ſed fractum aduerſitate torpeſcat. Sed Dauid hunc inuenit: quia redemptor noſter veraciter manu fortis nonnunquam quos deſpectos a mundi gloria reperit, in ſuo amore conuertit. Cibo paſcit: quia verbo ſcientiæ reficit. Ducem itineris eligit: quia ſuum etiam prædicatorem facit. Et qui Amalechitam ſequi non valuit, dux Dauid efficitur: quia is quem indignum mundus deſeruit, non ſolum conuerſis in ſua mente dominum recipit, ſed prædicando hunc etiam, vſque ad aliena corda perducit. Quo videlicet duce Dauid Amalechitam conuiuantem inuenit, & extinguit: quia ipſis Chriſtus prædicantibus mundi lætitiam deſtruit, quos mundus comites habere deſpexit.

In comment. ſuper euang. homil. XXXVI.

HOS eligit Deus quos deſpicit mundus: quia plerunque ipſa deſpectio hominem reuocat ad ſemetipſum. Etenim qui patrem reliquit, & partem ſubſtantiæ quam perceperat prodige expendit, poſtquam eſurire cœpit in ſe reuerſus dixit. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus? Longe quippe a ſe receſſerat, quando peccabat. & ſi non eſuriſſet, in ſemetipſum minime rediiſſet. Poſtquam terrenis rebus indiguit, tunc cogitare cœpit, quid de ſpiritualibus amiſit. Infirmi ergo quique atque in hoc mundo deſpecti, plerunque tanto celerius vocem domini audiunt, quanto & in hoc mundo non habent vbi delectentur. Quod bene Amalechitarnm puer ille Aegyptius deſignat, qui Amalechitis prædantibus atque currentibus æger remanſit in via & fame ſitiq; aruit, quem cum Dauid inuenit, ei cibum potumq; præbuit, qui ilico conualeſcens dux Dauid factus eſt. Conuiuantes Amalechitas reperit, & eos qui ſe debilem reliquerant, cum magna fortitudine proſtrauit. Amalechitæ quippe, populus lambens vocatur: & quid per lambentem populum, niſi mentes carnalium deſignantur? quæ terrena cuncta ambiendo quaſi lambunt, dum ſolis temporalibus delectantur. Quaſi enim populus lambens prædam facit, dum terrena diligentes, lucra de alienis damnis exaggerãt. Sed puer Aegyptius æger in via relinquitur: quia peccator quiſq; dũ infirmari ab huius mundi ſtatu ceperit, mox ſecularibus mentibus in deſpectũ venit. Quem tamen Dauid inuenit, eiq; cibum & potum præbet, quia manu fortis dominus abiecta mundi non deſpicit, & plerunque eos, qui ſequi

mundum minime valentes, quaſi in via remanent, ad amoris ſui gratiam conuertit, eisq́ verbi ſui cibum potumq́ porrigit: & quaſi ducem ſibi in via eligit, dum ſuos etiam prædicatores facit, dum Chriſtum peccatorum cordibus inferunt, quaſi Dauid ſuper hoſtes ducunt. Qui conuiuantes Amalechitas velut Dauid gladio feriunt, quia ſuperbos quoſq́ qui ſe in mundo deſpexerant, domini virtute proſternunt. Puer ergo Aegyptius qui in via remanſerat Amalechitas interficit: quia plerunq́ ipſi mentes ſecularium prædicando ſuperant, qui prius cum ſecularibus in hunc mundum currere non valebant.

CAPITVLA SECVNDI LIBRI REGVM.

1 Montes Gelboe nec ros, nec pluuia veniat ſuper vos, neque ſine agri primitiarum, quia ibi abiectus eſt clypeus fortium clypeus Saul, quaſi non eſſet vnctus oleo. 1. c
2 Locutus eſt Abner ad Azahel dicens. recede noli me ſequi ne compellar confodere te in terram. 2. e
3 Venientes filii Remnon Berothitæ Rechab, & Banaa ingreſſi ſunt feruente die domum Isboſeth qui dormiebat ſuper ſtratum ſuum meridie. 4. b
4 De vaccis calcitrantibus inclinata arca quam cum Oza Leuites erigere voluiſſet percuſſus eſt. 6. b
5 Quod Dauid cum arcam domini Hieruſalem ſaltando reduceret, a Michol filia Saul vxore ſua irriſus eſt. 6. c
6 Non tu ædificabis mihi domum, quia vir ſanguinum es. 7. a
7 Percuſſit Dauid vallem ſalinarum. 8. d
8 Quod in ſolario deambulans Berſabee Vriæ concupiuit vxorem. 11.a
9 De concupiſcentia Dauid in Berſabee. 11.d
10 De pœnitentia Dauid pro Berſabee. 12.c
11 Dominus tranſtulit peccatum tuum. 12.c
12 Quid mihi & vobis filii Saruiæ, dimitte eum vt maledicet. 16.b
13 De Ioab quod Amaſæ manu dextera mentum tenuit, & ſiniſtra percuſſit. 20.c
14 Quod Dauid qui prius alienam vxorem concupiſcere non timuit.
15 Quod Dauid populum numerando peccauit. 24.b

INCIPIT EXPOSITIO SVPER II. LIBRVM REGVM.

1 De maledictiſ diſtinctionibus.

In expoſit. beati Iob lib. iiii. cap. 3.

MONTES Gelboe nec ros, nec pluuia veniat ſuper vos, neque ſint agri primitiarum: quia ibi abiectus eſt clypeus fortium, clypeus Saul, quaſi non eſſet vnctus oleo. Quid montes Gelboe, Saul moriente deliquerunt, quatenus in eos nec ros, nec pluuia caderet, & ab omni eos viriditatis germine ſententiæ ſermo ſiccaret? ſed quia Gelboe interpretatur decurſus: per Saul autem vnctum & mortuum, mors noſtri mediatoris exprimitur, non immerito per Gelboe montes ſuperba Iudæorum corda ſignatur, quæ dũ in huius mundi deſideriis defluunt, in Chriſti, id eſt vncti ſe morte miſcuere. Et quia in eis vnctus rex corporaliter moritur, ipſi ab omni gratiæ rore ſiccantur: de quibus & bene dicitur, vt agri primitiarum eſſe non poſſint. Superbæ quippe Hebræorum mentes primitiuos fructus non ferũt: quia in redemptoris aduentu ex parte maxima in perfidia remanentes, primordia fidei ſequi noluere. Sancta namque Eccleſia in primitiis ſuis multitudine gentium fœcundata, vix in mundi fine Iudæos quos inuenerit ſuſcipiet, & extrema colligens, eos quaſi reliquias frugum ponet. De quibus nimirum reliquiis Eſaias dicit. Si fuerit numerus filiorum Iſrael quaſi arena maris, reliquiæ ſaluæ fient. Poſſunt tamen idcirco Gelboe montes ore prophetæ maledici, vt dum fructus ex areſcente terra non oritur, poſſeſſores terræ ſterilitatis damno feriantur: quamuis ipſi maledictionis ſententiam acciperent: quia apud ſe mortem regis ſuſcipere iniquitate ſua exigente meruiſſent.

2 De diſcreta circa delinquentes correctione gentium.

In codice cur. paſt. part. iii. cap. 17.

Locutus eſt Abner ad Azahel, dicens. Recede a me nolí me ſequi, ne compellar confodere te in terram. Qui contempſit, & noluit declinare. Percuſſit ergo eum Abner auerſa haſta in inguine, & transfodit eum, & mortuus eſt. Cuius Azahel typum tenuit, niſi eorum quos vehementer arripiens furor, in præceps ducit? Qui in eodem furoris impetu tanto caute declinandi ſunt, quanto & inſane rapiuntur. vnde & Abner qui ſermone noſtro patris lucerna dicitur, fugit: quia

doctorum lingua quæ ſupernum Dei lumen indicat, cum per abrupta furoris mentem cuiuſpiam ferri conſpicit, cumque contra iraſcentem diſſimulat verborum iacula reddere, quaſi perſequentem non vult ferire, ſed cum iracundi nulla conſideratione ſe mitigant, quaſi Azahel perſequi & inſanire non ceſſant. Neceſſe eſt vt hi qui furentes reprimere conantur, nequaquam ſe in furore erigant, ſed quicquid eſt tranquillitatis oſtendant: quædam vero ſubtiliter proferant, in quibus ex obliquo furentis animum pungant. vnde & Abner cum contra perſequentem ſubſiſtit, non eum recta ſed aduerſa haſta transforauit. Ex mucrone quippe percutere, eſt impetu apertæ increpationis obuiare. Aduerſa vero haſta perſequentem ferire, eſt furentem tranquille ex quibuſdam tangere, & quaſi parcendo ſuperare. Azahel autem protinus occubuit, quia commotæ mentes dum & parci ſibi ſentiunt, & tamen reſponſorum ratione in intimis ſub tranquillitate tanguntur, ab eo quod ſe erexerant ſtatim cadunt. Qui ergo a feruoris ſui impetu ſub lenitatis percuſſione reſiliunt quaſi ſine ferro moriuntur.

3 De adhibenda forti mentis cuſtodia per ſolicitæ circunſpectionis ſtudium. *In expoſit. beati Iob lib. 1. cap. 36.*

VEnientes filii Remnon Berothitæ, Rechab & Banaa, ingreſſi ſunt feruente die domum Isboſeth qui dormiebat ſuper ſtratum ſuum meridie, ingreſſi ſunt autem domum, & oſtiaria domus purgans triticum obdormiuit: aſſumentes ſpicas tritici latenter ingreſſi ſunt, & percuſſerunt eum in inguine. Oſtiaria triticum purgat, cum mentis cuſtodia diſcernendo virtutes a vitiis ſeparat, quæ ſi obdormierit in mortem proprii domini ſui inſidiatores admittit: quia cum diſcretionis ſolicitudo ceſſauerit, ad reficiendum animum malignis ſpiritibus iter pandit. Qui ingreſſi ſpicas tollunt: quia mox bonarum cogitationum germina auferunt, atque in inguine feriunt, quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire, eſt vitam mentis carnis delectatione perforare: nequaquam vero Isboſeth iſte hac morte ſuccumberet, ſi non ad ingreſſum domus mulierem, id eſt ad mentis aditum mollem cuſtodiam deputaſſet: fortis namque viriliſq; ſenſus præponi cordis foribus debet, quem nec negligentiæ ſomnus opprimat, nec ignorantiæ error fallat. vnde bene & Isboſeth appellatus eſt, qui cuſtode fœminæ hoſtilibus gladiis nudatur. Isboſeth quippe, vir confuſionis dicitur: vir aũt confuſionis eſt, qui forti mentis cuſtodia munitus non eſt. Qui dum virtutes ſe agere æſtimat, ſubintrantia vitia neſcientem necant. Tota itaque virtute muniendus eſt aditus mentis, nequando eam inſi-

diantes hoſtes penetrent, foramine neglectæ cogitationis.

4 De reprimenda ſubditorum contra rectores ſuos reprehenſionis audacia. *In expoſitione beati Iob lib.v..cap.9.10.*

De vaccis calcitrantibus inclinata arca, quam cum Oza Leuites erigere voluiſſet percuſſus eſt. Sæpe quia intelligi non valent, deterioribus diſplicent, vel facta vel dicta meliorum. Sed eo ab eis non temere reprehendenda ſunt, quo apprehendi veraciter nequaquam poſſunt. Sæpe aliquid a maioribus diſpenſatorie agitur, vel præcipitur quod a minoribus error putatur. Sæpe multa a fortibus dicuntur, quæ idcirco infirmiores diiudicant, quia ignorant. Quod bene bobus calcitrantibus inclinata illa teſtamenti arca ſignauit, quam quia caſuram credens leuites erigere voluit, mox ſententiam mortis accepit. Quid eſt namque mens iuſti, niſi arca teſtamenti? quæ geſtata a bobus calcitrantibus inclinatur: quia nonnunquam etiam qui bene præeſt, dum ſubiectorum populorum confuſione concutitur, ad diſpenſationis condeſcenſionem ex ſola dilectione permouetur, ſed in hoc quod diſpenſatorie agitur, inclinatio ipſa fortitudinis caſus putatur imperitis. vnde & nonnulli ſubditi contra hanc manum reprehenſionis mittunt, a vita protinus ipſa ſua temeritate deficiunt. Leuites ergo quaſi adiuuans manum extendit, ſed delinquens vitam perdidit, quia dum infirmi quique fortium facta corripiunt, ipſi a viuentium ſorte reprobantur. Aliquando etiam ſancti viri quædam minima condeſcendentes dicunt: aliquando quædam vero ſumma contemplantes proferunt, dumque vim vel condeſcenſionis vel altitudinis neſciunt, audacter hæc ſtulti reprehendunt. Et quid eſt iuſtum de ſua condeſcenſione velle corrigere, niſi inclinatam arcam ſuperba reprehenſionis manu releuare? quid eſt iuſtum de incognita locutione reprehendere, niſi motum eius fortitudinis, erroris lapſum putare? ſed perdit vitam, qui arcam Dei tumide ſubleuat: quia nequaquam quis ſanctorum corrigere recta præſumeret, niſi de ſe prius meliora ſenſiſſet. vnde & Leuites idem recte Oza dicitur, quod videlicet robuſtus domini interpretatur: quia præſumptores quique, audaci menti robuſtos ſe in domino crederent, nequaquam meliorum facta vel dicta velut infirma iudicarent.

5 De ſuperni doni gratia.

Qvod Dauid dum arcam domini Hieruſalem ſaltando reduceret a Michol filia Saul vxore ſua irriſus eſt. Intueri libet quanta virtutum munera Dauid perceperat, atque in his omnibus quam forti ſe humilitate

ſeruabat. Quem enim non extolleret ora leonum frangere, vrſorum brachia diſſipare, deſpectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regni gubernacula vngi, timendum cunctis vno lapide Goliam ſternere, a rege propoſita extinctis Allophylis numeroſa præputia reportare: promiſſum tandem regnum percipere, cunctumq; Iſraeliticum populum ſine vlla contradictione poſſidere, & tamen cum arcam Dei in Hieruſalem reuocat, quaſi oblitus prælatum ſe omnibus admixtus populis ante arcam ſaltat. Et quia coram arca ſaltare, vt creditur vulgi mos fuerat, rex ſe in diuino obſequio per ſaltum rotat. Ecce quem dominus cunctis ſingulariter prætulit, ſe ſe ſub domino & exæquando minimis & abiecta exhibendo contemnit. Non poteſtas regni ad memoriam reducitur, non ſubiectorum oculi ſaltando vileſcere metuit, non ſe honore prælatum cæteris ante eius arcam, qui honorem dederat, recognoſcit. Coram Deo egit debilia vel extrema, vt illa ex humilitate ſolidaret, quæ coram hominibus geſſerat fortia. Quid de eius factis ab aliis ſentiatur ignoro, ego Dauid plus ſaltantem ſtupeo, quam pugnantem. Pugnando quippe hoſtes ſubdidit, ſaltando autem coram domino ſemetipſum vicit. Quem Michol filia Saul adhuc ex tumore regii generis inſana cum humiliatum deſpiceret, dicens: Quam glorioſus fuit hodie rex Iſrael, diſcoperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi ſi nudetur vnus de ſcurris, protinus audiuit. Viuit dominus quia ante dominum ludam, qui elegit me potius quam patrem tuum. ac paulo poſt ait. Et ludam & vilior fiam plusquam factus ſum, eroq; humilis in oculis meis: ac ſi aperte dicat. Vileſcere coram hominibus appeto: quia ſeruare me coram domino ingenuum per humilitatem quæro. Sunt vero nonnulli qui de ſemetipſis humilia ſentiunt: quia in honoribus poſiti nihil ſe eſſe niſi puluerem fauillamq; perpendunt. Sed tamen coram hominibus deſpecti apparere refugiunt, & contra hoc quod de ſe interius cogitant, quaſi rigida exterius venuſtate palliantur. Et ſunt nonnulli qui viles videri ab hominibus appetunt, atq; omne quod ſunt deiectos ſe exhibendo contemnunt, ſi tamẽ ſe apud introrſus quaſi ex ipſo merito oſtenſæ vilitatis intumeſcunt, & tanto magis in corde elati ſunt, quanto amplius in ſpecie elationem premunt. Quæ vtraque vnius elationis bella magna Dauid circunſpectione deprehendit, mira virtute ſuperauit. Quia enim de ſemetipſo intus humilia ſentiens, honorem exterius non quærit, inſinuat dicens. Ludam & vilior fiam. Et quia per hoc quod vilem ſe exterius præbuit nequaquam interius intumeſcit, adiungit. Eroq; humi-

lis in oculis meis. ac ſi dicat. Qualem me exterius deſpiciens exhibeo, talem me & interius attendo. Quid ergo acturi ſunt, quos doctrina eleuat, ſi Dauid ex carne ſua venturum redemptorem nouerat, eiuſq; gaudia prophetando nunciabat, & tamen in ſemetipſo ceruicem cordis valida diſcretionis calce deprimebat, dicens. Eroq; humilis in oculis meis?

6 De ſeruanda doctoribus cordium actuumq; mundicia.

In expoſit. beati Iob lib.vii.cap.24.

NON tu ædificabis mihi templum, quia vir ſanguinum es? Mundus ipſe eſſe a vitiis debet, qui curat aliena corrigere, vt terrena non cogitet, vt deſideriis infimis non ſuccumbat: quatinus tanto perſpicacius aliis fugienda videat, quanto hæc ipſe per ſcientiam & vitam verius declinat. Nequaquam pure maculam in membro conſiderat oculus, quem puluis grauat, & ſuperiectas ſordes tergere non valent manus quæ lutum tenent. Quod iuxta antiquæ tranſlationis ſeriem, bene ad Dauid erga exteriorũ bella laborantem, per ſignificationem diuina vox innuit, cum dicit. Non tu ædificabis mihi templum, quia vir ſanguinum es. Dei autem templum ædificat, qui corrigendis atque inſtituendis proximorum mentibus vacat. Templum quippe Dei, nos ſumus, quia veram vitam ex eius inhabitatione conſtruimur. Paulo atteſtante, qui ait. Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Sed vir ſanguinum templum Dei ædificare prohibetur: quia qui adhuc actis carnalibus incubat, neceſſe eſt vt inſtituere ſpiritualiter proximorum mentes erubeſcat.

7 De vindicta peruerſe de Deo ſentientium.

In expoſitione beati Iob lib.xx.cap.

PErcuſſit Dauid vallem ſalinarum. Quid de percuſſa multitudine a Dauid in valle ſalinarum ſignatur, niſi quia redemptor noſter ſuo videlicet diſtinctionis examine, in his qui de illo praua ſentiunt, ſtultitiam immoderati ſaporis extinguit?

8 De ſubtiliſſimæ diſcretionis ſtudio de diſſerendo intellectu ſacri eloquii. *In expoſitione beati Iob lib.iii.cap.1.*

QVod Dauid in ſolario deambulans Berſabee Vriæ concupiuit vxorem. Sed ſic plerunque res quælibet per hiſtoriam virtus eſt, per ſignificationem culpa, ſicut aliquando res geſta, in facto cauſa damnationis eſt, in ſcripto autem prophetia virtutis. Quod verum eſſe citius oſtendimus, ſi vnum ſacræ ſcripturæ teſtimonium ad vtraque probanda proferamus. Quis namque audiens non ſolum fidelium, ſed

ipſorum quoque infidelium hoc factum iuxta hiſtoriam, non omnimo do deteſtetur? quod Dauid in ſolario deambulans, Berſabee Vriæ concupiſcit vxorem? Quem tamen a prælio reuertentem, ire ad domum ſuam admonet, pedes lauare, qui protinus reſpondit, dicens. Arca Dei ſub pellibus eſt, & ego in domo mea requieſcam. Quem Dauid ad menſam propriam ſuſcipit, eiq; epiſtolas per quas mori debeat, tradit. Cuius autem Dauid in ſolario deambulans typum tenet, niſi eius de quo ſcriptum eſt. In ſole poſuit tabernaculum ſuum? & quid eſt Berſabee ad ſe perducere, niſi legem literæ carnali populo coniunctam ſpirituali ſibi intellectu ſociare? Berſabee enim puteus ſeptimus dicitur: quia nimirum per cognitionem legis infuſione ſpiritualis gratiæ, perfecta nobis ſapientia miniſtratur. Quem vero Vrias, niſi Iudaicum populum ſignat? cuius nomen interpretatum dicitur lux mea dei? Iudaicus autem populus, quia de accepta legis ſcientia extollitur, quaſi de Dei luce gloriatur Sed huic Vriæ Dauid vxorem abſtulit, ſibiq; coniunxit, quia videlicet manu fortis quod Dauid dicitur, in carne redemptor apparens, dum de ſe ſpiritualiter loqui legem innotuit, per hoc quod iuxta literam tenebatur, hanc a Iudaico populo extraneam demonſtrauit, ſibiq; coniunxit, quia ſe per illam prædicare declarauit. Vriam tamen ad domum ire Dauid admonet, pedes lauare: quia incarnatus dominus veniens Iudaico populo præcipit, vt ad conſcientiam redeat, & ſordes operum fletibus tergat, vt ſpiritualiter mandata legis intelligat, & poſt tantam duriciam præceptorum fontem baptiſmatis inueniens, ad aquam poſt laborem recurrat. Sed Vrias qui arcam domini eſſe ſub pellibus meminit, reſpondit quod domum ſuam intrare non poſſit. ac ſi Iudaicus populus dicat. Ego mandata Dei in ſacrificiis carnalibus video, & redire ad conſcientiam per ſpiritualem intelligentiam non requiro. Quaſi enim arcam eſſe ſub pellibus dicit: quia præcepta Dei non niſi ad exhibendum miniſterium ſacrificii carnaliter intelligit. hunc tamen etiam redire ad domum nolentem, Dauid ad menſam vocat: quia quamuis Iudaicus populus ad conſcientiam reuerti contemnat, ei tamẽ redemptor veniens mandata ſpiritualia prædicat, dicens. Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi. de me enim ille ſcripſit. Legem itaque Iudaicus populus tenet, quæ eius diuinitatem loquitur, cui idem populus credere dedignatur. Vnde & Vrias ad Ioab cum epiſtolis ex quibus occidi debeat, mittitur: quia idem ipſe Iudaicus populus legem portat, qua conuincente moriatur. Dum enim mandata legis retinens implere renititur, ipſe nimirum defert iudicium vnde

damnetur. Quid ergo per factum iſtud Dauid ſceleſtius? quid Vria mundius dici poteſt? Sed rurſum per myſterium quid Dauid ſanctius? quid Vria infidelius inuenitur, quando & ille per vitæ culpam prophetiæ ſignat innocentiam, & iſte per vitæ innocentiam in prophetia exprimit culpam. Virtus namque ſacri eloquii ſic tranſacta narrat, vt ventura exprimat: ſic in factorem approbat, vt ei miniſterio non contradicat: ſic geſta damnat, vt hæc myſtice gerenda perſuadeat.

9 De reprimendo vſu inclinatæ concupiſcentiæ.

In expoſit. beati Iob lib. 21. cap. 7.

De concupiſcentia Dauid in Berſabee. Adhuc carnis corruptibilis pondere grauati, nequaquam valemus ſic viuere, vt nulla nos poſſit culpæ delectatio pulſare. Sed aliud eſt nolentem tangi: aliud conſentientem animum perimi. Sancti autem viri tanto vigilantiores ſe circunſpectione cuſtodiunt, quanto ſe pulſari ſiniſtris motibus vel tranſitoriæ delectationis dedignantur, vt ſi quid fortaſſe cor illicitum concupiſceret, preſſus diſciplinæ magiſterio oculus videre recuſaret. Sicut enim ſæpe tentatio per oculos trahitur, ſic nonnunquam concepta intrinſecus compellitur ſibi extrinſecus oculos deſeruire. Nam plerunque res quælibet innocenti mente reſpicitur, ſed ipſo conſpectu animus concupiſcentiæ gladio confoditur. Non enim Dauid Vriæ coniugem ideo ſtudioſe reſpexit, quia concupierat: ſed potius ideo concupiuit, quia incaute reſpexit. Fit vero rectæ retributionis examine, vt qui exteriori negligenter vtitur, interiori oculo non iniuſte cæcetur. Sæpe autem tam intrinſecus concupiſcentia dominatur, vt illecebratus animus ad vſus ſuos ſenſus corporeos famulari more tyrannidis exigit, ſuiſq; voluptatibus oculos ſeruire compellit, atque, vt ita dicam, feneſtras luminis ad tenebras aperit cæcitatis. vnde ſancti viri cum ſiniſtra pulſari delectatione ſe ſentiunt, ipſa per quæ formæ ſpecies ad mentem ingreditur, diſciplinæ magiſterio lumina reſtringunt, ne prauæ cogitationis viſio lenocinata famuletur. Quæ ſi vnquam ſubtiliter cuſtodire negligitur, cogitationis immundicia protinus ad operationem tranſit.

10 De ſeruanda mentis humilitate fidelibus.

In expoſitione beati Iob lib. xxxiii. cap. 15. 16. 17. & 18.

De pœnitentia Dauid pro Berſabee. Adhuc in ſcriptura ſacra virorum talium id eſt Dauid & Petri peccata ſunt indita, vt cautela minorum ſit ruina maiorum. Ad hoc vero vtrorumque illic & pœnitentia inſinuatur & venia, vt ſpes pereuntium ſit recordatio perditorum. De

ſtatu ergo ſuo Dauid cadente nemo ſuperbiat. De lapſu etiam ſuo Dauid ſurgente, nemo deſperet. Ecce quam mirabiliter ſcriptura ſacra eodem verbo ſuperbos premit, quo verbo humiles leuat. Vnam namque rem geſtam retulit, & diuerſo modo ſuperbos quidem ad humilitatis formidinem, humiles vero ad ſpei fiduciam reuocauit. O inæſtimabile noui generis medicamentum, quod vno eodemq; ordine poſitum, & premendo tumentia exſiccat, & ſubleuando arentia infundit. De maiorum nos lapſu terruit, ſed de reparatione roborauit. Sic quippe ſemper, ſic nos diuinæ diſpenſationis miſericordia, & ſuperbientes reprimit, & ne ad deſperationem corruamus, fulcit. Sed quia exigente cauſa Dauid ad medium deducto tanti facinoris memoriam fecimus, lectoris fortaſſe animus mouetur: cur omnipotens Deus eos quos in perpetuum elegit, quos ad donorum quoque ſpiritualium culmen aſſumpſit, illæſos a corporalibus vitiis non cuſtodit. vnde quia ſatisfieri citius credimus, breuiter reſpondemus. Nonnulli enim per accepta dona virtutum, per impenſam gratiam bonorum operum, in ſuperbiæ vitium cadunt, ſed tamen quo ceciderint, non agnoſcunt. Proinde contra eos hoſtis antiquus quia iam interius dominatur, etiam exterius ſeuire permittitur, vt qui in cogitatione elati ſunt, per carnis luxuriam proſternantur. Scimus autem, quia aliquando minus eſt in corporis corruptionem cadere, quam cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. Sed cum minus turpis ſuperbia creditur, minus vitatur. Luxuriam vero eo magis erubeſcũt homines, quo ſimul omnes turpem nouere. Vnde fit plerunque, vt nonnulli poſt ſuperbiam in luxuriam corruentes, ex aperto caſu malum culpæ latentis erubeſcant, & tunc etiam maiora corrigunt, cum proſtrati in minimis grauius confunduntur. Reos enim ſe inter minora conſpiciunt, qui ſe liberos inter grauiora crediderunt. Pia ergo domini diſpenſatione laxatus, non nunquam malignus ſpiritus de culpa ad culpam trahit, & dum plus percutit, inde eum quem ceperat amittit, & quem vnde viciſſe cernitur, inde ſuperatur. Conſiderare libet intra munitum gratiæ ſinum, quanto Deus miſericordiæ fauore nos continet. Ecce qui de virtute ſe extollit, per vitium ad humilitatem redit. Qui vero acceptis virtutibus extollitur, non gladio ſed, vt ita dicam, medicamento vulneratur. Quid eſt enim virtus, niſi medicamentum? & quid eſt vitium, niſi vulnus? Quia ergo nos de medicamento vulnus facimus, facit ille de vulnere medicamentum: vt qui virtute percutimur, vitio curemur. Nos namq; virtutum dona retorquemus in vſum vitiorum. Ille vitiorũ illecebras

aſſumit

aſſumit in arce virtutum, & ſalutis ſtatum percutit, vt ſeruet, vt qui humilitatem currentes fugimus, ei ſaltem cadentes hæreamus. Sed inter hæc ſciendum quod plerique hominum quo in multis corruunt, arctius ligantur. Cumque eos antiquus hoſtis ex vno vitio percutit, vt concidant, ex alio quoque ligat ne reſurgant. Conſideret itaque homo cum quo aduerſario bellum gerat, & ſi iam ſe in aliquo deliquiſſe perpendit, ſaltem ad culpam pertrahi ex culpa pertimeſcat, vt ſtudioſe vitentur vulnera, quibus frequenter interficit: quia valde rarum eſt, quod hoſtis noſter electorum ſalutem etiam vulneribus ſeruet. Erudiendos enim, ſicut diximus, electos ſuos dominus ſæpe tentatori ſubiicit, ſicut poſt paradiſi clauſtra, ſicut poſt tertii cœli ſecreta, ne reuelationum magnitudine Paulus extolli potuiſſet, ei Sathanæ angelus datus eſt, ſed, vt præfati ſumus, ipſa hac tentatione diſponitur, vt qui elati perire poterant, humiliati a perditione ſeruentur. Secreto ergo diſpenſationis ordine, vnde ſeuire permittitur iniquitas diaboli, inde pie perficitur benignitas Dei. Quia aduerſarius noſter inde obtemperat nutibus ſupernæ gratiæ, vnde exercet iram nequiſſimæ voluntatis ſuæ.

11 De impetranda remiſſione delinquentium non ſine vltione vindictæ congrua. *In expoſitione beati Iob lib.* ix. *cap.* 27.

Dominus tranſtulit peccatum tuum. Si peccatum Dauid tam deteſtabile dominus tranſtulit, quid eſt quod omnia quæ de eodem peccato per prophetam ei a domino dicta ſunt, poſt multum tolerauit? Sed procul dubio dominus delictum ſine vltione non deſerit. Aut enim ipſe hoc homo in ſe pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur: quia nullatenus ſine vindicta laxatur. Sic enim Dauid audire poſt confeſſionem meruit. Dominus tranſtulit peccatum tuum, & tamen multis poſt cruciatibus afflictus, ac fugiens reatum culpæ quam perpetrauerat exſoluit. Sic nos ſalutis vnda a culpa primi parentis abſoluimur, ſed tamen reatum eiuſdem culpæ diluentes, abſoluti quoque adhuc carnaliter obimus: quia delicta noſtra ſiue per nos, ſeu per ſemetipſum reſecat, etiam cum relaxat. Ab electis enim ſuis iniquitatum maculas ſtudet temporali afflictione tergere, quas in eis in perpetuum non vult vindicare.

12 De ſeruanda patientia cordis contra tentationes aduerſarii per memoriam exceſſus proprii. *In expoſit. beati Iob lib.* xxx. *cap.* 17.

Quid mihi & vobis filii Saruiæ? Dimittite eum vt maledicat, dominus enim præcepit ei, vt malediceret Dauid. Quiſquis fidelium diuinæ gratiæ illuſtratione componitur, ſancto deſiderio de imis ad ſumma ✳ euehi ſupernæ contemplationis penna feſtinet, ſanctorum præcedentium patrum geſta ante mentis oculos ponat, atque in eis ſe imitatione exercendo proficiat, & quod præſenti titillat ex vitio, vel præteritorum malorum memoria reprimat, vel donorum præcedentium conſolatione reſtringat, vel etiam imitatione, vt dictum eſt, patrum præcedentium prouocetur ad melius. Quod neceſſe eſt, vt ſicut propoſuimus, exemplis euidentioribus approbemus. vt enim vnum de multis loquar quatinus ſtudioſus lector multa in paucis intelligat: Quiſquis verborum contumeliis preſſus cum virtutem patientiæ ſeruare non ſufficit, Dauid factum ad memoriam reducat: quem cum Semei tot conuiciis vrgeret, & armati proceres vlciſci contenderent, ait. Quid mihi & vobis filii Saruiæ? dimittite eum vt maledicat. Dominus enim præcepit ei vt malediceret Dauid. Et quis eſt, qui audeat dicere, quare ſic fecerit? & paulo poſt. Dimittite eum vt maledicat iuxta præceptum domini, ſi forte reſpiciat Deus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. quibus profecto verbis indicat: quia perpetrato Berſabee ſcelere exurgentem contra ſe filium fugiens, reduxit ad animum, malum quod perpetrauit, & æquanimiter pertulit quod audiuit, & contumilioſa verba non tam conuitia, quam adiutoria credidit, quibus ſe purgari ſibiq; miſereri poſſe iudicauit. Tunc enim illata conuicia bene toleramus, cum in ſecreto mentis ad mala perpetrata recurrimus. Leue quippe videbitur quod iniuria percutimur, dum in actione noſtra conſpicimus, quia peius eſt, quod meremur. Sicq; fit vt contumeliis gratia magis quam ira debeatur: quarum interuentu Deo iudice pœna grauior declinari poſſe confiditur.

13 De cauenda ſimulatorum malitia.

In expoſitione beat. Iob lib. xv. cap. 5

De Ioab quod Amaſæ manu dextra mentum tenuit, & ſiniſtra percuſſit. Quid eſt quod Ioab Amaſæ mentum dextra tenuit, ſed ſiniſtram ad gladium latenter mittens eius viſcera effudit, niſi hoc quod patenter datur intelligi? Dextra namque mentum tenere, eſt quaſi ex benignitate blandiri: ſed ſiniſtram ad gladium mittit, quia latenter ex malitia percutit.

14 De purgatione vitæ electorum per memoriam ſuorum reprehenſionis exceſſuum. *In comment. ſuper euang. homil. xxxiiii.*

Qvod Dauid qui prius alienam vxorem concupiſcere non timuit: poſtmodum vero quia aquam de ciſterna concupiſcet expauit. Cogitandum ſummopere eſt, vt qui ſe illicita commiſiſſe meminit, a quibuſdam etiam licitis ſtudeat abſtinere: quatinus per hoc conditori ſuo ſatisfaciat, vt qui commiſit prohibita, ſibimetipſi abſcindere debeat etiam conceſſa, & ſe reprehendat in minimis, qui ſe meminit in maximis deliquiſſe. Nimia ſunt quæ loquor, ſi hæc ex ſacri eloquii teſtimoniis non affirmo. Lex certe veteris teſtamenti alienam vxorem concupiſci prohibet. A rege vero fortia iubere militibus, vel deſiderari aquam non pœnaliter vetat: & cuncti nouimus quod Dauid concupiſcentiæ mucrone transfixus, alienam coniugem & appetiuit & abſtulit, cuius culpam digna verbera ſunt ſecuta, & malum quod perpetrauit, per pœnitentiæ lamenta correxit. Qui cum longe poſt contra hoſtium cuneos ſederet, aquam bibere ex eorum ciſterna ex deſiderio voluit: cuius electi milites inter cateruas aduerſantium medias erumpentes, aquam quam rex deſiderauerat illæſi detulerunt. Sed vir flagellis eruditus, ſemetipſum protinus cum periculo militum aquam deſideraſſe reprehendit, eamque domino fundens libauit, ſicut illic ſcriptum eſt: Libauit eam domino. In ſacrificium quippe domini effuſa aqua conuerſa eſt: quia culpam concupiſcentiæ mactauit per pœnitentiam reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienam coniugem nequaquam timuit, poſt etiam quia aquam concupiſcet, expauit. Quia enim ſe illicita perpetraſſe meminerat, contra ſemetipſum iam rigidus etiam a licitis abſtinebat.

15 De non iudicanda a ſubditis vita actuque regentium.

In expoſitione beati Iob lib. XXV. *cap.* 20. 21. *&* 22.

Qvod Dauid populum numerando peccauit. Sic pro qualitatibus ſubditorum diſponuntur acta regentium, vt ſæpe pro malo gregis etiam vere boni delinquat vita paſtoris. Ille enim Deo atteſtante laudatus, ille ſupernorum myſteriorum conſcius, Dauid propheta tumore repentinæ elationis inflatus, populum numerando peccauit, & tamen vindictam populus Dauid peccante ſuſcepit, cur hoc? quia videlicet ſecundum meritum plebium diſponuntur corda electorũ. Iuſtus vero iudex peccantis vitium ex ipſorum animaduerſione corripuit, ex quorũ cauſa peccauit. Sed quia ipſe ſua ſcilicet voluntate ſuperbiens, a culpa alienus non fuit, vindictam culpæ etiam ipſe ſuſcepit: nam ira ſeuiens quæ corporaliter populũ perculit, rectorem quoque populi intimo cordis dolore proſtrauit. Certum vero eſt, quod ita ſibi inuicem et rectorum merita

connectantur & plebium, vt ſæpe ex culpa paſtorum deterior fiat vita lebium, & ſæpe ex merito plebium mutetur vita paſtorum. Sed quia rectores habent iudicem ſuum, magna cautela ſubditorum eſt, non temere vitam iudicare regentium. Neq; enim fruſtra per ſemetipſum dominus æs nummulariorum fudit, & cathedras vendentium columbas euertit, nimirum ſignificans: quia per magiſtros quidem vitam iudicat plebium, ſed per ſemetipſum facta examinat magiſtrorum, quamuis etiam ſubditorum vitia, quæ a magiſtris modo vel diſſimulantur iudicari vel nequeunt, eius proculdubio iudicio reſeruantur. Igitur dum ſalua fide res agitur, virtutis eſt meritum, ſi quicquid prioris eſt toleratur: debet tamen humiliter ſuggeri, ſi fortaſſe valeat, quod diſplicet emendari. Sed curandum ſummopere eſt, ne in ſuperbiam tranſeat iuſtitiæ inordinata defenſio, ne dum rectitudo incaute diligitur, ipſa magiſtra rectitudinis humilitas amittatur: ne eum ſibi præeſſe quiſque deſpiciat, quem fortaſſe contingit, vt in aliqua actione reprehendat, contra hunc tumorem ſuperbiæ ſubditorum mens ad cuſtodiam humilitatis edomatur, ſi infirmitas propria inceſſanter attenditur. Nam vires noſtras veraciter examinare negligimus, & quia de nobis fortiora credimus, idcirco eos qui nobis prælati ſunt, diſtricte iudicamus. Quo enim noſmetipſos minus agnoſcimus, eo illos quos reprehendere nitimur, plus videmus. Communia hæc mala ſunt, quæ ſæpe a ſubditis in prælatos: ſæpe a prælatis in ſubditos committuntur: quia & omnes ſubditos, hi qui præſunt minus quam ipſi ſunt ſapientes arbitratur. Et rurſum qui ſubiecti ſunt, rectorum ſuorum actiones iudicant Et ſi ipſos regimen tenere contingeret, ſe potuiſſe melius agere putant vnde plerunq; fit, vt rectores minus prudenter ea, quæ agenda ſunt, videant: quia eorum oculos ipſa nebula elationis obſcurat. Et nonnunquam is qui ſubiectus eſt, hoc cum prælatus fuerit, faciat, quod dudum fieri ſubiectus arguebat, & pro eo quod illa quæ iudicauerat, perpetrat, ſaltem quia iudicauit, erubeſcat Igitur ſicut prælatis curandū eſt, ne eorum corda æſtimatione ſingularis ſapientiæ locus ſuperior extollat: ita ſubiectis prouidendum eſt, ne ſibi rectorum facta diſpliciant. Si autem magiſtrorū vita iure reprehenditur, oportet vt eos ſubditi etiam cum diſplicent venerentur. Sed hoc eſt ſolerter intuendum, ne aut quem venerari neceſſe eſt, imitari appetas, aut quem imitari deſpicis, venerari contemnas. Subtilis etenim via tenenda eſt rectitudinis & humilitatis, vt ſic reprehenſibilia magiſtrorum facta diſpliceant, quatinus ſubditorum mens a ſeruanda magiſterii reuerentia non recedat.

CAPITVLA TERTII LIBRI REGVM.

1 Quod Salomon poſt acceptam diuinitus ſapientiam, mox turpium mulierum de iudicio cauſa tentatur. 3. c

2 De iudicio Salomonis inter mulieres ex quibus vna filium quem vigilans lactare conſueuerat dormiens occidit. 3. d

3 Domus autem cum ædificaretur lapidibus dedolatis atque perfectis ædificata eſt. 6. a

4 Quod ante fores templi mare æneum id eſt luterem ad abluendas ingredientium manus duodecim boues portant. 7. d

5 Quod in templi miniſterio in baſibus templi ſculptorio opere leones & boues & Cherubin expreſſa ſunt. 7. d

6 Nebula impleuit domum domini, & non poterant ſacerdotes miniſtrare propter nebulam. 8. b

7 Item vnde ſupra.

8 De propheta quem reuertente in itinere leo occidit. 13.c

9 Viuit dominus Deus Iſrael in cuius conſpectu ſto. 17.a

10 Sufficit mihi domine, tolle quæſo animam meam. 19 a

11 Ecce dominus tranſit ſpiritus grandis & fortis ſubuertens montes & conterens petras ante dominum. 19.c

12 Cum Helias vocem domini ſecum loquentis audiret, in ſpeluncæ ſuæ oſtio ſtetiſſe deſcribitur. 19.d

13 Reliqui mihi ſeptem milia virorum, qui non curuauerunt genua ante Baal. 19.c

14 Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cœli a dextris & ſiniſtris eius, & dictum eſt, in quo decipiam Achab vt aſcendat & cadat in Ramoth Galaad? & dixit alius ita, & alius aliter. 22.c

15 Item vnde ſupra.

INCIPIT EXPOSITIO SVPER III. LIBRVM REGVM.

1 De electorum tentationibus.
In expoſit. beati Iob lib. viii. *cap.* 20.

SALOMON poſt acceptam diuinitus ſapientiam mox turpium mulierum de iudicio cauſa tentatur. Notandum quod poſtquam dominus erroris noſtri tenebras luce ſuæ cognitionis illuſtrat, mox tentationis aculeo viſitando probat: quia & accendendo corda noſtra ad virtutes prouehit, & recedendo concuti tentatione permittit. Si enim poſt virtutum munera nulla tentatione concutitur, hoc ſe habere animus ex ſe ipſo gloriatur. Vt ergo & firmitatis dona habeat, & infirmitatem ſuam humiliter agnoſcat, per acceſſum gratiæ ad alta ſuſtollitur, & per receſſum quid ex ſemetipſo ſit, probatur. Quod bene nobis ex hiſtoria ſacræ lectionis innuitur: quia Salomon & diuinitus accepiſſe ſapientiam, & tamen poſt acceptam eandem ſapientiam meretricum ſtatim pulſatus quæſtione memoratur. Mox enim vt gratiam tantæ reuelationis accepit, certamen turpium mulierum pertulit: quia nimirum ſæpe cum mentem noſtram conceſſis virtutibus reſpectus intimæ largitatis illuminat, hanc protinus etiam lubricæ cogitationes turbant: vt quæ ſubleuata immenſo munere exultat, etiam tentatione pulſata, quid ſit, inueniat. Sic Helias & viſitatus diluculo ſermone cœlos aperuit, & tamen probatus ſubito, infirmus per deſerta fugiens, vnam mulierem expauit. Sic Paulus ad tertium cœlum raptus ducitur, paradiſi penetrans ſecreta conſiderat; & tamen ad ſemetipſum rediens, contra carnis bellum laborat. Legem aliam in membris ſuſtinet, cuius in ſe rebellione fatigari ſpiritus legem dolet. Poſt dationem ergo muneris idcirco Deus hominem probat: quia & collato munere ſubleuat, & abſtracto, ad paululum ipſum ſibi hominem demonſtrat. Quod eo vſque proculdubio patimur, quo deterſa funditus labe peccati, ad promiſſæ incorruptionis ſubſtantiam reformemur.

2 De prædicatorum recta loquentibus, ſed per actionem propriam praua auditoribus exempla præbentibus.
In expoſitione beati Iob lib. xxi. *cap.* 8.

DE iudicio Salomonis inter mulieres, ex quibus vna filium quem vigilans lactare conſueuerat, dormiens occidit. Quid in hac ſententia per

matrum lactantium nomina, niſi doctorum ordo? Quid vero per eorum filios, niſi diſcipulorum perſona ſignatur? Nam magiſtri nimirum vigilantes quidem ſcientia, ſed vita dormientes auditores ſuos quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum quod dicunt facere negligunt per ſomnum torporis occidunt, & negligendo opprimunt, quos alere verborum lacte videbantur. vnde plerunque dum ipſi reprehenſibiliter viuunt, & habere diſcipulos vitæ laudabilis nequeunt, alienos ſibi attrahere conantur, quatinus dum bonos ſe habere ſequaces oſtendunt, apud iudicia hominum excuſent mala quæ agunt, & quaſi per ſubditorum vitam, mortiferam tegant negligentiam. Vnde & illic mulier filium quia extinxit proprium quæſiuit alienum, ſed tamen veram matrem Salomonis gladius inuenit, quia videlicet cuius fructus viuat vel cuius intereat, in extremo examine ira diſtricti iudicis demonſtrat. Vbi & illud ſolerter intuendum eſt, quod viuens filius prius diuidi præcipitur, vt ſoli poſtmodum matri reddatur: quia in hac vita quaſi partiri conceditur vita diſcipuli, dum ex illa nonnunquam alter apud Deum meritum, alter vero apud hominem laudem habere permittitur. Sed falſa mater eum quem non genuit, occidi non metuit: quia arrogantes magiſtri & caritatis ſignari ſi pleniſſimum nomen laudis ex alienis diſciplinis conſequi nequeunt, eorum vitam crudeliter inſequuntur. Inuidiæ enim face ſuccenſi nolunt aliis viuere, quos ſe conſpiciunt non poſſe poſſidere. vnde & illic peruerſa mulier clamat. Nec meus nec iſtius ſit. vt enim diximus quos ſibi obſequi non vident, ad gloriam temporalem eos aliis inuident viuere per veritatem. Vera autem mater ſatagit, vt eius filius ſaltem apud extraneam ſit & viuat: quia concedunt veraces magiſtri, vt ex eorum diſcipulis alii quidem magiſterii laudem habeant, ſi tamen integritatem vitæ idem diſcipuli non amittant, per quæ pietatis viſcera, hæc eadem vera mater agnoſcitur: quia omne magiſterium in examine caritatis approbatur, & ſola totum recipere meruit, quæ quaſi totum cõceſſit, quia fideles præpoſiti pro eo quod ex diſcipulis ſuis non ſolum aliis laudem non inuident, ſed vtilitatem eis etiam profectus exorant, ipſi & integros & viuentes filios recipiunt; quando in ſupremo examine ex eorum vita perfectæ retributionis gaudia conſequuntur.

3 De purgatione præſentis vitæ & de remuneratione quietis perpetuæ. *In codice paſt. reg. tit.* xxxvi. *& iterum In expoſit. beati Iob lib.*xxxiiii.*cap.6.*

Domus autem cum ædificaretur, lapidibus dedolatis atque perfectis

ædificata eſt, & malleus & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo cum ædificaretur. Quid domus illa, niſi ſanctam Eccleſiam, quam in cœleſtibus dominus inhabitat figurabat? Ad cuius ædificationem electorum animæ quaſi quidem expoliti lapides deferuntur. qui cum ædificantur in cœlis, nullus illic iam diſciplinæ malleus reſonat: quia dolati atque perfecti illuc lapides ducimur; vt locis iuxta meritum congruis diſponamur. Hic enim foris tundimur, vt illuc ſine reprehenſione inueniamur. hic malleus, hic ſecuris, hic omnia tunſionum reſonant ferramenta. In domo autem Dei nulli ictus audiuntur: quia in æterna patria omnis iam percuſſionum ſtrepitus conticeſcit. Nequaquam ibi malleus percutit, quia nulla animaduerſio affligit, nequaquam ſecuris incidit, quia receptos interius nulla foras ſeueritatis ſententia proiicit. nequaquam ergo ferramenta perſtrepunt: quia nec quælibet minima vltra iam flagella ſentiuntur. Lapides ergo extra tunſi ſunt, vt in conſtructione templi domini abſque malleis ſonitu ponerentur: quia videlicet nunc foras per flagella tundimur, vt intus in templum Dei poſtmodum ſine diſciplinæ percuſſione diſponamur, quatinus quicquid in nobis eſt ſuperfluum, modo percuſſio reſecet, & tunc ſola in ædificatione concordia caritatis liget.

4 De purgandis ſubditorum maculas per meritum vitæ regentiũ.

In codice cur. paſt. part. ii. cap. 5.

Qvod ante fores templi mare æneum, id eſt luterem ad abluendas ingredientium manus duodecim boues portant, qui quidem facie exterius eminent, ſed ex poſterioribus latent. Quid per duodecim boues, niſi vniuerſus paſtoris ordo ſignatur? de quibus diſſerens lex dicit. Non obturabis os bouis trituranti. Quorum quidem nos aperta opera cernimus, ſed apud diſtrictum iudicem quæ illos poſterius maneant in occulta retributione neſcimus. Qui tamen cum condeſcenſionis ſuæ patientiam diluendis proximorum confeſſionibus præparant, velut ante fores templi luterem portant, vt quiſquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes ſuas menti paſtoris indicet, vt quaſi in boum lutere cogitationis vel operis manus lauet.

5 De perfectione ſacerdotalis ſtudii.

In expoſitione euang. homil. xvii.

Qvod in templi miniſterio in baſibus templi ſculptorio opere leones & boues & Cherubin expreſſa ſunt. Cherubin plenitudo ſcientiæ dicitur. Sed quid eſt quod in baſibus nec leones ſine bobus nec boues ſine leonibus fiunt. quid enim aliud deſignant baſes in templo, niſi ſacerdo-

tes in Eccleſia? qui dum ſolicitudines regiminis tolerant, quaſi more baſium ſuperimpoſitum onus portant. In baſibus igitur cherubin exprimuntur: quia decet nimirum vt ſacerdotum pectora plenitudine ſcientiæ ſint referta. Per leones autem terror ſeueritatis, per boues vero patientia manſuetudinis figuratur. Itaque in baſibus nec leones ſine bobus, nec boues ſine leonibus exprimuntur: quia ſemper in ſacerdotali pectore cũ terrore ſeueritatis cuſtodiri debet virtus manſuetudinis, vt iram manſuetudo condiat, & tandem manſuetudinem ne fortaſſe diſſoluta ſit, zelus diſtrictionis accendat.

6 Ad perſcrutanda ſacra myſteria per intellectum reprobum de cæcis Iudæorum mentibus. *In expoſitione beati Iob lib.* xxx. *cap.* 1.

Nebula impleuit domum domini, & non poterant ſacerdotes miniſtrare propter nebulam. Exigentibus meritis, dum ſuperbi Iudæorum pontifices diuina myſteria per parabolas audiunt, ſacerdotes in domũ domini quaſi propter nebulam miniſtrare nequiuerunt, qui & in teſtamento veteri dum ſenſus myſticos literæ velamine coopertos inter obſcuras allegoriarum caligines inueſtigare deſpiciunt, debitum fidei ſuæ miniſterium propter nebulam perdiderunt. Quibus & tunc in nebula doctrinæ ſuæ vocem dominus protulit, cum de ſe etiam aperta narrauit. Quid eſt enim apertius, quam ego & pater vnum ſumus? Quid apertius, quam ante Abraam ego ſum? & quia auditorum mentes infidelitatis caligo compleuerat, quaſi amiſſum ſolis radium nebula interiacens abſcondebat. Quid per nebulam, niſi caligo intelligentiæ deſignatur? & quia apparente in carne domino ſacerdotum ſenſus de eius intellectu caliginem pertulit, nebula ſynagogam, id eſt domum domini impleuit. Et ſacerdotes propter nebulam miniſtrare non poterant: quia dum ab intellectu incarnati Dei perfidiæ ſuæ peſte obſcurati ſunt, veri ſacerdotii miniſterium perdiderunt.

7 De comprimenda elatione cordis in proſperis. *In expoſit. beati Iob lib.* xxiii. *cap.* 28.

De propheta quem reuertente in itinere leo occidit. Quid eſt homo cuiuſlibet ſit meriti ſi conditoris ſui protectione deſeratur? quæ nimirum protectio minus neceſſaria creditur, ſi ſemper habeatur. Sed vtiliter plerunque ſubtrahitur, vt ſibimetipſi homo quam ſine illa nihil ſit oſtendatur. Manus igitur domini aliquando nos nobis per aduerſa inſinuat, quæ etiam neſcientes nos in proſperis portat: qua deſtituti dum cadere incipimus, & tamen adiuti retinemur Et doctrina fit, quod in lapſu trepidamus, & cuſtodia quod in ſtatu permanemus. Nemo

ergo ſe alicuius virtutis æſtimet, etiam cum quid fortiter poteſt. Quia ſi diuina protectio deſerat, ibi repente eneruiter obruitur, vbi ſe valenter ſtare gloriabatur. Quid eſt enim quod vir Dei contra altare Samariæ ad probandum directus præſente rege auctoritatem liberæ vocis exercuit, eiusdemque regis extenſum brachium in rigorem mirabiliter aſtrinxit? Quod tamen mox miſericorditer ſaluti reſtituit, cuius in domo inuitatus comedere noluit: quia ne in via comederet prohibitionis dominicæ præcepta ſeruauit, qui tamen in eadem via & ſeductus comedit, & paſtus interiit. Qua in re quid ſubtili conſideratione colligimus, quid, vt ita dixerim, formidandum ſuſpicamur: niſi quod forſitan apud ſemetipſum tacitus & pro præceptis dominicis regem ſe contempſiſſe gloriabatur, ab interna mox ſoliditate quaſſatus eſt, & inde ei in opere culpa ſubripuit, vnde gloria in corde ſurrexit. vnde prophetæ falſi verbis deceptus diſceret: quia nequaquam propriæ fortitudinis fuerit, quod ad regis verba reſtitiſſet. Bene autem ex eius ore mortis ſententiam accepit, cuius ſeductione a vitæ præcepto deuiauit, vt inde pœnam veraciter ſumeret, vnde culpam negligenter amiſiſſet.

8 De deſerendo intellectu ſacri eloquii.

In expoſitione beati Iob lib. xi. *cap.* 20.

Viuit dominus Deus Iſrael in cuius conſpectu ſto. Sciendum eſt quod duobus modis in conſpectu domini venimus: vno quidem quo hic peccata noſtra ſubtiliter perpendentes, in eius nos conſpectu punimus, & flendo diiudicamus. Alio vero modo in conſpectu domini venimus; cum in extremo iudicio ante tribunal eius aſſiſtimus. Nam quoties conditoris noſtri potentiam ad ſenſum reducimus, toties in conſpectu illius ſtamus. vnde recte nunc per virum Dei Heliam dicitur. Viuit dominus Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto.

9 De electorum tentationibus per occultam diſpoſitionis internæ potentiam. *In expoſit. beati Iob lib.* xix. *cap.* 5.

Svfficit mihi domine, tolle quæſo animam meam. Sancti viri qui ſubleuante ſpiritu ad ſumma rapiuntur, quam diu in hac vita ſunt, ne aliqua elatione ſuperbiant, quibusdam tentationibus reprimuntur, vt nequaquam tantum proficere valeant, quantum volunt. Sed ne extollantur ſuperbia, fit in eis ipſarum quædam menſura virtutum. Hinc eſt. n. quod Helias dum tot virtutibus in alta profeciſſet, quædam menſura ſuſpenſus eſt, dum Ieſabel poſtmodum quamuis reginam, tamen mulierculam fugit. Perpendo quippe hunc miræ virtutis virum, ignem de cœlo trahere & ſecundo quinquagenarios viros cum ſuis omnibus pe-

titione ſubita concremare, verbo cœlos a pluuiis claudere, verbo cœlos ad pluuias aperire, ſuſcitantem mortuos, ventura quæque præuidentem, et ecce rurſus animo occurrit quo pauore ante vnam mulierculam fugit. Conſidero virum timore perculſum de manu Dei mortem petere, nec accipere: de manu mulieris mortem fugiendo vitare: Quærebat enim mortem dum fugeret, dicens. Sufficit mihi, tolle animam meam, neque enim melior ſum quam patres mei. Vnde ergo ſic potens, vt tot illas virtutes faciat? vnde ſic infirmus vt ita fœminam pertimeſcat, niſi quia diſpenſatione ſuperni nutus menſura occulta libraminis appenduntur, vt ipſi ſancti Dei homines, & multum valeant per potentiam Dei, & rurſum quadam menſura moderati ſint per infirmitatem ſuam? In illis virtutibus Helias quid de Deo acceperat, in iſtis infirmitatibus quid de ſe eſſe poterat, agnoſcebat. Illa potentia virtutis fuit, iſta infirmitas cuſtos virtutis. In illis virtutibus oſtendebat quid acceperat, in iſtis infirmitatibus hoc quod acceperat cuſtodiebat. In miraculis monſtrabatur Helias, in infirmitatibus ſeruabatur.

10 De incircumſcripta diuinæ ſubſtantiæ viſione corporeis in quantum eſt negata oculis. *In expoſit. beati Iob lib. v. cap. 26.*

Ecce dominus tranſit, ſpiritus grandis & fortis ſubuertens montes & conterens petras ante dominum ilico adiunxit. Non in ſpiritu dominus, & poſt ſpiritum commotio, non in commotione dominus, & poſt commotionem ignis, non in igne dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis, & ibi dominus. Spiritus autem montes & petras conterit: quia pauor qui ex aduentu eius irruit, & altitudinem cordis noſtri deiicit, & duriciam liquefacit: ſed ſpiritui commotionis & igni non ineſſe dominus dicitur: eſſe vero in ſibilo auræ tenuis non negatur, quia nimirum mens cum in contemplationis ſublimitate ſuſpenditur, quicquid perfecte conſpicere præualet, Deus non eſt. Cum vero ſubtile aliquid conſpicit, hoc eſt quod de incomprehenſibili ſubſtantia æternitatis audit. Quaſi enim ſibilum tenuis auræ percipimus, cum ſaporem incircumſcriptæ veritatis contemplatione ſubita ſubtiliter deguſtamus. Tunc ergo verum eſt quod de Deo cognoſcimus, cum plene nos aliquid de illo cognoſcere non poſſe ſentimus. Vnde bene illic ſubditur. Quod cum audiſſet Helias operuit vultum ſuum pallio, & ingreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ. Poſt auræ tenuis ſibilum, vultum ſuum propheta pallio operuit, quia in ipſa ſubtiliſſima contemplatione veritatis, quanta ignorantiæ homo tegatur, agnoſcit. Vultui namque pallium ſuperducere, eſt ne altiora mens quærere audeat, hanc ex con-

ſideratione propriæ infirmitatis velare, vt nequaquam intelligentiæ oculos vltra ſe præcipitanter aperiat, ſed ad hoc quod apprehendere non valet, reuerenter claudat: qui hæc agens in ſpeluncæ oſtio ſtetiſſe deſcribitur. Quid namque ſpelunca noſtra eſt, niſi hæc corruptionis habitatio, in qua adhuc ex vetuſtate retinemur? Sed cum aliquid percipere de cognitione diuinitatis incipimus, quaſi iam in ſpeluncæ noſtræ oſtio ſtamus. Quia enim progredi perfecte non poſſumus, ad cognitionem tamen veritatis inhiantes, iam aliquid de libertatis aura captamus. In ingreſſu ergo ſpeluncæ ſtare, eſt repreſſo noſtræ corruptionis obſtaculo ad cognitionem veritatis incipere exire. vnde & nube in tabernaculum deſcendente Iſraelitæ e longinquo cernentes in papillionum ſuorum oſtiis ſtetiſſe memorantur: quia qui aduentum diuinitatis vtcumque conſpiciunt, quaſi iam ex habitaculo carnis procedũt.

11 De electorum profectibus per ſupernam gratiam.

CVM Helias vocem domini ſecum loquentis audiret in ſpeluncæ ſuæ oſtio ſtetiſſe deſcribitur, & faciem velaſſe. Quid eſt quod propheta cum vocem domini ſecum loquentis audiuit in ſpeluncæ ſuæ oſtio ſtat, & faciem velat, niſi quia dum per contemplationis gratiam vox ſupernæ intelligentiæ fit in mente? Totus homo iam intra ſpeluncam non eſt, quia animum carnis cura non poſſidet. Sed ſtat in oſtio, quia mortalitatis anguſtias exire meditatur. Sed iam in oſtio ſpeluncæ conſiſtit, & verba Dei in aure cordis percipit, neceſſe eſt vt faciem velet: quia dum per ſupernam gratiam ad altiora intelligenda ducimur, quanto ſubtilius leuamur, tanto ſemper per humilitatem noſmetipſos in intellectu noſtro premere debemus, ne conemur plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Ne dum nimis inuiſibilia diſcutimus, aberremus, ne in illa natura incorporea, corporei luminis aliquid quæramus. Aurem enim intendere & faciem operire, eſt vocem interioris ſubſtantiæ audire per mentem, & tamen ab omni ſpecie corporea oculos cordis auertere, ne quid ſibi in illa corporale animus fingat, quæ vbique tota, & vbique incircumſcripta eſt.

12 De cauendo elationis vitio.

RELiqui mihi ſeptem milia virorum qui non curuauerunt genua ante Baal. Certum eſt quod cordis ſui oculum per elationis tenebras extinguit, qui cum recta agit, conſiderare meliorum merita negligit. At contra magno humilitatis radio ſemetipſum illuminat, qui aliorum bona

ſubtiliter

ſubtiliter penſat: quia dum ea quæ ipſe fecerit facta foris & ab aliis conſpicit, eum qui de ſingularitate intus erumpere nititur ſuperbiæ tumorem premit. hinc eſt enim quod vocem domini ad Heliam ſolum ſe æſtimantem dicitur. Reliqui mihi ſeptem milia virorum qui non curuauere genua ante Baal, vt dum non ſolum ſe remanſiſſe cognoſceret. elationis gloria quæ ei de ſingularitate ſurgere poterat, inclinaret. Propheta nempe erat, & ſæpe myſteria ſuperna cognouerat. Quid ergo difficile fuit agnoſcere in hoc mundo fideliter Deo famulos & alios remanſiſſe? ſed hinc ſolerter intuendum eſt, oculum cordis elatio quam nequiter claudit, quia qui humilis & occulta Dei iudicia nouerat, elatus & aperta neſciebat.

13 De electorum atque reproborum ſpirituum miniſteriis per occultum diuinæ diſtributionis ordinem.

In expoſitione beati Iob lib. ii. cap. 21.

VIDI dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & exercitum cœli a dextris & a ſiniſtris eius, & dictum eſt. In quo decipiam Achab vt aſcendat & cadat in Ramoth Galaath? Et dixit alius ita, & alius aliter. Et egreſſus eſt vnus & dixit. Ego decipiam Achab. Et dictum eſt. In quo decipies? Qui reſpondit dicens. Egrediar & ero mendax ſpiritus in ore omnium prophetarum eius. Quid per ſolium domini, niſi angelicas poteſtates accipimus? Quarum mentibus altius præſidens inferius cuncta diſponit. & quid exercitus cœli, niſi miniſtrantium angelorum multitudo deſcribitur? Quid eſt ergo quod exercitus cœli a dextris & a ſiniſtris eius ſtare perhibetur? Deus enim qui ita eſt intra omnia, vt etiam ſit extra omnia, nec dextra, nec ſiniſtra concluditur, ſed dextra Dei angelorum pars electa: ſiniſtra autem Dei pars angelorum reproba deſignatur. Neque enim miniſtrant Deo ſolummodo boni qui adiuuent, ſed etiam mali qui probent. Non ſolum qui a culpa redeuntes ſubleuent, ſed etiam qui redire nolentes grauent, nec quod cœli exercitus dicitur, angelorum pars reproba in eo intelligi poſſe prohibetur. Quas enim ſuſpendi in aere nouimus, aues cœli nominamus. Et de eiſdem ſpiritibus Paulus dicit. Contra ſpiritualia nequitia in cœleſtibus. Quorum caput enuncians ait. Secundum principem poteſtatis aeris huius. A dextera ergo Dei, & a ſiniſtra angelorum exercitus ſtat: quia voluntas electorum ſpirituum diuinæ pietati concordat, & reproborum ſenſus ſuæ malitiæ ſeruiens, iudicio

diſtrictionis eius obtemperat. vnde & mox fallax ſpiritus in medium proſiliiſſe deſcribitur, per quem Achab rex exigentibus ſuis meritis decipiatur. Neque enim fas eſt credere bonum ſpiritum fallaciæ deſeruire voluiſſe, vt diceret. Egrediar & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Sed quia Achab rex ex peccatis præcedentibus dignus erat, vt tali debuiſſet deceptione damnari, quatinus qui ſæpe volens ceciderat in culpam, quandoque nolens caperetur ad pœnam. Occulta iuſtitiæ licentia malignis ſpiritibus datur, vt quos volentes in peccati laqueo ſtrangulant, in peccati pœnam etiam nolentes trahant. Is qui vitam reprobam non vitat, a perpetrandis peccatis animum non auertit, cum a propheta aliquid requirit, illa audit Deo diſponente quæ meretur audire damnandus. Ecce enim vt vnum vel duo ex multis loquamur, ab omnipotentis Dei cultu domus Iſrael ſub idolorum ſeruitute receſſerat, & tamen ad prophetas a quibus decipi conſueuerat ſæpe veniebat proſpera requirens. Cum vero ex ore prophetarum peruerſa agens proſpera audiret, quid aliud ſuperna iudicia agebant, niſi vt peccator populus in ſuo corde caperetur? quatinus qui perfidiam ſequendo deliquerat, ſic prophetarum ſuorum blandis ſermonibus deciperetur, vt iam nec pertimeſceret: quia deliquiſſet, & tanto poſt durius raperetur ad pœnam, quanto nunc ſecurius viueret in culpa. Sed ecce iam largiente omnipotente Deo, ab idolorum cultu remotum eſt genus humanum, veram fidem publice fatetur, ſubdi lignis & lapidibus vel cuilibet creaturæ adoratione renuit. Securus ergo iam prophetam quilibet in fide poſitus conſulit: quia hoc auditurus eſt, quod audire fidelem decet. Fidenter dicam, ſi ab immunditiis aliis atque prauis actibus receſſiſſet, ſecurus eſſet: nam Paulus egregius prædicator clamat. Et auaritia quæ eſt idolorum ſeruitus. Quiſquis.n.adhuc auaritiæ ſubiectus eſt, a cultu idolorum liber non eſt. Si ergo is qui auaritiæ æſtibus anhelat, in fide quidem poſitus eſſe videtur, ſed aliena ambit accipere: honores mundi deſiderat: præire cupit: temporalem gloriam concupiſcit: atque de hac eadem gloria prophetam conſultat: iuſtum valde eſt, vt ex culpæ ſuæ merito a prophetæ ore proſpera audiat, quatinus qui verba Dei audire in ſacro eloquio noluit, vt terrena deſpiceret, cœleſtia amaret, illud Deo iudice ex prophetæ ſui ore audiat, vnde amplius obligatus cadat, dum ſpe terrenæ gloriæ delectatus paſcitur, ſuis deſideriis ad ima ſemper ducatur. Neque .n. bonus fuit ille ſpiritus qui mendax eſſe appetiit in ore

prophetarum. Vnde & præmiſſum eſt, quia exercitus cœli ſtetit a dextris & a ſiniſtris eius. Deus enim qui incircumſcripta eſt veritas, in illa æterna beatitudine quæ dextra eius dicitur, ſiniſtram non habet: quia nihil ibi eſſe quod diſpliceat poteſt: Sed quia ſimul omnia contuitur, ſimul cuncta aſpicit. Ea ✱ autem in qua bonus ſpiritus & malus viuit, exercitum cœli a dextris & a ſiniſtris habere deſcribitur, vt per dexteram intelligamus angelos electos, per ſiniſtram vero ſpiritus reprobos. Nec mouere debet quod exercitus cœli etiam repulſi angeli vocantur, quia & ipſi quamuis ab æthereo cœlo expulſi ſunt, adhuc tamen in aereo cœlo demorantur. Sicut Paulus ait, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.

CAPITVLA QVARTI LIBRI REGVM.

1 Helías, quod in cœlo raptus ſit. 2. b
2 De muliere vidua quæ ne duos filios auferente creditore amitteret, Heliſæi prophetæ dictis obediuit. 4. a
3 De filio Sunamitis quem puer ab Heliſæo miſſus cum baculo non reſuſcitat, per ſemetipſum vero Heliſæus veniens ſeq̃ ſuper mortuum ſternens atque ad eius membra ſe colligens. 4. c
4 Quod prophetarum filii dum in Iordane ligna cæderent, vni eorum ſecuris ex manubrio in profundum lapſa diſparuit, in quo iactatum per Heliſæum manubrii lignum, ad eum ferrum rediit. 6. a
5 Dies tribulationis & increpationis & blasphemiæ dies hæc, in te venerunt filii vſque ad partum, & vires non habet parturiens. 19.a
6 Quodcunque reliquum fuerit de domo Iuda mittet radicem deorſum, & faciet fructum furſum. 19. f
7 Vnde ſupra.
8 Diſpone domui tui, quia morieris tu, & non viues. 20.a
9 Obſecro domine memento quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto. 20.a
10 Ecce dies veniunt, & auferentur omnia quæ in domo tua ſunt in Babyl. 20.d
11 Occidit rex Babylonis filios Sedechiæ in Reblatha coram eo, oculos quoque Sedechiæ eruit. 25.b

INCIPIT EXPOSITIO SVPER IIII. LIBRVM REGVM.

1 De celſitudine reſurrectionis aſcenſioniſq; dominicæ ad diſtinguendum cœli vocabulum.

In expoſit. euang. homil. xxix.

DE HELIA quod in cœlum raptus ſit. Quid eſt quod Helias in cœlum raptus dicitur? Nunquid nam eum adhuc in carne corruptibili poſitum ad illius ſummæ quietis ſinum ante reſurrectionem aſcenſionemq; domini credimus eſſe perductum? Sed aliud eſt cœlum aereum, aliud æthereum. Cœlum quippe aereum, terræ eſt proximum. vnde & aues cœli dicimus, quia eas volitare in aere videmus. In cœlum quippe aereũ Helias ſubleuatus eſt, vt in ſecretam quandam terræ regionem repente duceretur, vbi in magna iam carnis & ſpiritus quiete viueret, quouſque ad finem mundi redeat, & mortis debitum ſoluat. Subleuatus namque Helias aſcenſionem dominicam deſignauit. Ille enim mortem diſtulit, non euaſit. Redemptor autem noſter quia non diſtulit ſuperauit, eamq; reſurgendo conſumpſit, & reſurrectionis ſuæ gloriam aſcendendo declarauit. Notandum quoque quod Helias in curru legitur aſcendiſſe, vt videlicet aperte monſtraretur: quia homo purus adiutorio egebat alieno. Per angelos quippe illa facta & oſtenſa ſunt adiumenta: quia nec in cœlum quod eſt aereum per ſe aſcendere poterat, quem naturæ ſuæ infirmitas grauabat. Redemptor autem noſter non curru, non angelis ſubleuatus legitur: quia is qui fecerat omnia nimirum ſuper omnia ſua virtute ferebatur. Illuc etenim reuertebatur vbi erat, & inde redibat vbi remanebat: quia cum per humanitatem aſcenderet in cœlum, per diuinitatis ſuæ potentiam & terram pariter continebat & cœlum. Sicut autem Ioſeph a fratribus venditus, venditionem noſtri redemptoris figurauit, ſic Enoch tranſlatus atque ad cœlum aereum Helias ſubleuatus, aſcenſionem dominicam vterque deſignauit. Aſcenſionis ergo ſuæ dominus prænuncios & teſtes habuit, vnum ante legem, alium ſub lege, vt quandoque veniret ipſe qui veraciter cœlos penetrare potuiſſet. vnde & ipſe ordo in eorum quoque vtrorunque ſubleuatione per quædam incrementa diſtinguitur. Nam Enoch tranſlatus, Helias vero ad cœlum ſubuectus eſſe memoratur, vt veniret poſtmodum, qui nec tranſlatus nec ſub-

uectus cœlum æthereum ſua virtute penetraret, qui nobis in ſe credentibus quia carnis ſuæ quoque mundiciam largiretur, & ſub eo per incrementa temporum virtus caſtitatis excreſceret. In ipſa quoque eorum tranſlatione qui aſcenſionem dominicam, vt videlicet famuli deſignauerunt, & in ſe ipſo qui ad cœlum aſcendit dominus oſtendit. Nam Enoch vxorem & filios habuit: Helias vero neque vxorem, neque filios legitur habuiſſe. Penſate ergo quomodo per incrementa temporum creuerit mundicia caſtitatis, quod & per tranſlatos famulos, & per aſcendentis domini perſonam patēter oſtenditur: tranſlatus namq; eſt Enoch & per coitum genitus, & per coitum generans. Raptus eſt Helias per coitum genitus, ſed non iam per coitum generans. Aſſumptus vero eſt dominus, neque per coitum genitus, neque per coitum generans.

2 De credulitate Gentilis ac Iudaici populi per meritum creſcentis Eccleſiæ. *In comment. Ezechel. homil. iii. lib. 1.*

De muliere quæ ne duos filios auferente creditore amitteret. Heliſæi prophetæ dictis obediuit, & ex eo quod parum olei habebat, per vaſa vacua effudit, quæ cuncta poſt vſque ad ſummum repleta ſunt, & ex eorum repletione mulier a creditoris ſui debito eſt ſoluta. Quid per hanc mulierem, niſi ſancta Eccleſia deſignatur? duorum populorum, id eſt Iudaici & gentilis, quaſi duorum filiorum mater, quæ ex perſo opere per callidi ſpiritus perſuaſionem, quaſi quendam peccati nummum a creditore acceperat, & duos quos in fide genuit amittere filios timebat, ſed prophetæ verbis, id eſt ſcripturæ ſacræ præceptis obediens, ex paruo quod habebat olei vaſa vacua infudit: quia dum ab vnius ore doctoris paruum quid de amore diuinitatis multorum vacuæ mentes audiunt, exuberante gratia, vnguento diuini amoris vſque ad ſummum replentur. Et iam nunc multorum corda quæ prius fuerant vacua vaſcula, vnguento ſpiritus plena ſunt, quæ ex paucitate olei ſolummodo infuſa videbantur. Quod dum aliis atque aliis datur, & ab auditoribus fides accipitur, Sarepta mulier videlicet ſancta Eccleſia ſub creditoris ſui iam debito non tenetur.

3 De conceſſa gratia noui teſtamenti per mediatoris aduentum. *In expoſitione beati Iob lib. ix. cap. 32.*

De filio Sunamitis quem puer ab Heliſæo miſſus cum baculo non reſuſcitat, per ſemetipſum vero Heliſæus veniens ſeq; ſuper mortuum ſternens, atque ad eius membra ſe colligens, huc & illuc deambulans, & in ore mortui ſepties aſpirans, hunc ad rediuiuam lucem

protinus per myſterium compaſſionis animauit. Auctor humani gene ris Deus, quaſi mortuum puerum doluit, cum extinctos nos iniquita tis aculeo miſeratus aſpexit, & quia per Moyſen terrorem legis protulit, quaſi per puerum virgam miſit. Per legem quippe virgam Deus tenuerat, cum dicebat. Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur. A peccati igitur morte timor nos ſuſcitare non valuit, ſed ad ſtatum vitæ aſpirata manſuetudinis gratia erexit. Sed puer cum baculo mortuum ſuſcitare non valuit: quia Paulo atteſtante, nihil ad perfectum adduxit lex. Ipſe autem per ſemetipſum veniens & ſuper cadauer ſe humiliter ſternens, ad exæquanda ſibi mortui membra ſe colligit: quia cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Huc illucque deambulat: quia & Iudæam iuxta & longe poſitas gentes vocat. Super mortuum ſepties inſpirat: quia per apertionem diuini muneris gratiæ ſeptiformis ſpiritum in peccati morte iacentibus aſpirat. Moxque viuens erigitur: quia is quem terroris virga ſuſcitare non potuit, per amoris ſpiritum puer ad vitam rediit.

4 De ſeruando dono intelligentiæ in exhibitione operis.

In expoſitione beati Iob lib. xxii. cap. 5.

Qvod prophetarum filii dum in Iordane ligna cæderent, vni eorum ſecuris ex manubrio in profundum lapſa diſparuit. In quo iactato per Heliſæum manubrii ligno ad eum ferrum rediit. Ferrum in manubrio, eſt donum intellectus in corde. Ligna vero per hoc cædere, eſt praue agentes increpare. Quod nonnunquam dum fluxe agitur, dum lapſus vanæ gloriæ in accepta eadem ſcientia non vitatur, ferrum in aqua perditur, quando ex diſſoluto opere intelligentia fatuatur. Quam profecto intelligentiam ad hoc nouimus dari, vt ante dantis oculos ex bona debeat actione reſtitui. Vnde & recte is qui ferrum amiſerat, clamabat. Heu heu heu domine mi, & hoc ipſum mutuo acceperam. Habent enim hoc electi proprium, vt ſi quando eis in ſua ſcientia furtiua vanæ gloriæ culpa ſurrepit, ad cor velociter redeant, & quicquid in ſe ante diſtricti iudicis oculos damnabile inueniunt, lachrymis inſequantur. Qui flentes, non ſolum caute inſpiciunt mala, quæ commiſerunt, ſed ex accepto munere quæ reddere etiam bona debuerunt: quia nimirum tanto ſe amplius peccatores ſentiunt, quanto ex neglectis bonis, quæ agere poterant debitores tenentur. Recte ergo qui ferrum perdidit clamabat. Heu heu heu domine mi, & hoc ipſum mutuo

acceperam. ac ſi dicat. Illud per diſſolutionem negligentiæ perdidi, quod vt per bona opera redderem, ex gratia conditoris accepi. Sed nunquam Deus mentem deſerit, quæ in peccatis ſe veraciter agnoſcit. vnde & mox Heliſæus veniens lignum deorſum mittit, & ferrum in ſuperficiem attollit: quia videlicet redemptor noſter pie nos reſpiciens cor peccatoris humiliat, & ei quam amiſerat intelligentiam reformat, lignum mergit & ferrum releuat: quia cor affligit, & ſcientiam reparat. vnde bene alia tranſlatio dicit, quod confregit lignum atque iactauit, & ſic ferrum ſuſtulit. Lignum namque confringere, eſt cor ab elatione conterere. Lignum ad ima iactare, eſt elatum cor in cognitione, vt diximus, propriæ infirmitatis humiliare. Atque ilico ferrum ad ſuperficiem redit: quia ad vſum exercitationis priſtinæ intelligentia recurrit. Igitur quoniam donum intellectus quod accipitur vix cum tot difficultatibus cuſtoditur, curandum valde eſt, ne otio torpeat, curandum ne in exercitatione operis vitio elationis euaneſcat. Sancti namque viri minime exultant, cum cognoſcunt quæ faciant, ſed cum faciunt, quæ cognouerant. Et ſi intelligendo congaudent muneri largitoris, mœrentes tamen conſiderant debitum operis, vt videlicet actione perſoluant, quod eis prærogatum eſt in cognitione. Stultus namque eſt debitor qui gaudens pecunias mutuas accipit, & tempus quo reddere debeat non attendit. Moderatur autem lætitia accipiendi, quando ſolerti prouidentia etiam conſtitutum tempus reddendi cogitatur.

6 De difficultate conceptæ rei in exhibitione operis.

In comment. Ezechielis homilia.

DIES tribulationis & increpationis & blaſphemiæ dies iſte, venerunt filii vſque ad partum, & vires non habet parturiens. Hæc iuxta literam peccatis facientibus videmus, quia cum hoſtes irruunt defenſores veſtri præparantur, ſed nullatenus ad præparata conualeſcunt. Scriptum namque eſt. Requieſcit ſuper eum ſpiritus conſilii & fortitudinis. Quæ vtraque ſibi neceſſario iuncta ſunt, quia neque virtus ſine conſilio eſſe vtilis valet, neque conſilium ſine virtute. Quid igitur proſunt qui per conſilium præparantur, dum ad prælium per fortitudinem non procedunt? Afflictus ergo atque turbatus Ezechias rex loquitur, dicens. Dies tribulationis & blaſphemiæ dies iſte. Venerunt filii vſque ad partum, & vires non habet parturiens. Filii quippe vſque ad partum veniunt, quando apta conſilia vſque ad deſiderium efficiendi operis procedunt: ſed virtutem non habet parturiens, quia dum infirmus quiſque conſilia concipit, hæc ad vtilitatem aliquã per partum operis nõ perducit.

6 De manſuris in æterna retributione electorum cogitationibus. *In expoſitione beat. Iob lib. xii. cap. 24.*

Qvodcumq; reliquum fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorſum & faciet fructum ſurſum. Quod radix arbori, hoc cuique hominum cogitatio ſua eſt: quia in hoc quod exterius videtur, per illud tenetur, quod interius non videtur. vnde & nunc dicitur. Mittet radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum. Cum enim cogitationem noſtram ad compatiendum indigenti proximo tendimus, quaſi radicem deorſum mittimus, vt retributionis fructum ſuperius faciamus.

7 In expoſitione beati Iob lib. 8. cap. 35.

Qvid hoc loco radicum nomine, niſi latentes cogitationes accipimus, quæ in occulto prodeunt, ſed in oſtenſione operum per apertum ſurgunt? Radicem ergo deorſum mittere, eſt cogitationem bonam in abditis multiplicare. Fructum vero ſurſum facere, eſt per efficaciã operis recta quæ cogitauit, oſtendere. Mittet ergo radicem deorſum, vt faciat fructum ſurſum. ac ſi aperte diceretur. In imis cogitatio naſcitur, vt in ſummis retributio reddatur.

8 De ordine ſcientiæ diuinæ de humanæ vitæ termino.

In expoſitione beati Iob lib. xii. cap. 1.

Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. Nulla quæ in hoc mundo hominibus fiunt, abſque omnipotentis Dei occulto conſilio veniunt. Nam cuncta Deus ſequutura præſciens ante ſecula decreuit, qualiter per ſecula diſponantur. Statutum quippe homini eſt, vel quantum hunc mundi proſperitas ſequatur, vel quantum aduerſitas feriat, ne electos eius aut immoderata proſperitas eleuet, aut nimia aduerſitas grauet. Statutum quoque eſt quantum in ipſa vita mortali temporaliter viuat: nam & ſi annos quindecim Ezechiæ regi ad vitam addidit omnipotens Deus, cum eum mori permiſit, tunc eum præſciuit eſſe moriturum. Qua in re quæſtio oritur, quomodo ei per prophetam dicatur. Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. Cui cum mortis ſententia dicta eſt, protinus ad eius lachrymas eſt vita addita. Sed per prophetam dominus dixit, quo tempore mori ipſe merebatur, per largitatem vero miſericordiæ illo eum tempore ad mortem diſtulit, quod ante ſecula ipſe præſciuit. Nec propheta igitur fallax, quia tempus mortis innotuit, quo vir ille mori merebatur: nec dominica inſtituta conuulſa ſunt, quia vt ex largitate Dei anni vitæ creſcerent, hoc quoque ante ſecula præfixum fuit, atque ſpatium vitæ

quod inopinate foris eſt additum, ſine augmento præſcientiæ fuit intus ſtatutum.

9 De poſtulanda cordis mundicia apud Deum.

In expoſit. beati Iob lib. xii. cap. 16.

Obſecro domine memento, quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto. Plerunque iuſti aliquibus neceſſitatibus afflicti, ſua opera coguntur fateri. Sed cum eorum dicta iniuſti audiunt, hæc per elationem potius, quam per veritatem exiſtimant prolata. Ex ſuis enim cordibus verba iuſtorum penſant, & dici humiliter poſſe verba bona non æſtimant. Sicut enim grauius culpa eſt ſibi hoc hominem arrogare, quod non eſt: ſic plerunque culpa nulla eſt, ſi humiliter bonum dicat, quod eſt. vnde ſæpe contingit: vt iuſti & iniuſti habeant verba ſimilia, ſed tamen cor longe ſemper diſſimile: & ex quibus dictis dominus ab iniuſtis offenditur, in eiſdem quoque a iuſtis placatur. Nam phariſæus ingreſſus templum dicebat. Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium quæ poſſideo. Sed iuſtificatus magis publicanus quam ille exiit. Ezechias quoque rex cum moleſtia corporis afflictus ad extremitatem perueniſſet vitæ, in oratione compunctus dixit. Obſecro domine memento quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto. Nec tamen dominus hanc confeſſionem perfectionis eius deſpexit, vt renueret, quem mox in ſuis precibus exaudiuit. Ecce phariſæus ſe iuſtificauit in opere, Ezechias iuſtum ſe aſſeruit etiam in cogitatione. Atque vnde ille offendit, inde iſte dominum placauit. Cur itaque hoc? niſi quia omnipotens Deus ſingulorum verba à cogitationibus penſat, & in eius auribus ſuperba non ſunt, quæ humili corde proferuntur.

10. De cauenda in proſperis cordis elatione.

In expoſitione beati Iob lib. viii. cap. 36.

Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ in domo tua ſunt in Babylone. Quæ hoc loco prophetæ ſententia contra Ezechiam regem, niſi arrogantium hypocritarum cogitationes ſuas in exquirenda hominum admiratione multiplicat? Per omne enim quod hypocritæ faciunt, quia occultis cogitationibus laudes hominum requirunt, quaſi radices ſcirpi in aceruum petrarum mittunt. Operaturi quippe laudes ſuas cogitant, laudati autem has ſecum taciti in cogitationibus verſant. Gaudent ſe præcipuos in humana æſtimatione claruiſſe. Cumque inflati fauoribus apud ſemetipſos intumeſcunt, ſæpe mirantur taciti etiam ipſi quod ſunt. Videri quotidie ſemetipſos altiores cupiunt, ac

miris intentionibus in opere excreſcunt: quia ſicut virtutes omne vitium eneruant, ſic arrogantia roborat. Cogit namque mentem iuueneſcere, & contra vires valere: quia & quod negat vigor valetudinis, imperat amor laudis. vnde & factis ſuis, vt diximus, arbitros inquirunt. Si vero eorum operi teſtes deeſſe contingat, narrant ipſi quæ geſſerunt. Cum efferri fauoribus cœperunt, ſæpe eiſdem ſuis operibus quæ peregiſſe ſe referunt, mentiendo aliquid adiungunt. Cum vero & vera dicunt, hæc dicendo aliena faciunt: quia quæſitis remunerati fauoribus ab vera & intima retributione vacuantur. In eo enim quod bona ſua patefaciunt, oſtendunt malignis ſpiritibus quaſi inſidiantibus hoſtibus quæ prædentur. Quorum ergo vitam illa cunctis notiſſima Ezechiæ culpa figurauit, qui poſtquam vna prece & ſub vnius noctis ſpatio centum octoginta quinque milia hoſtium angelo feriente proſtrauit. Poſtquam occaſui proximum ad altiora cœli ſpatia ſolem reduxit, poſtquam vitam propinquante iam termino coarctatam in tempora longiora protelauit: ſuſceptis Babylonici regis nunciis, bona omnia quæ poſſidebat oſtendit. Sed prophetæ voce protinus audiuit. Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua ſunt, in Babylonem, non relinquetur quicquam dicit dominus. Sic nimirum hypocritæ poſtquam magnis virtutibus excreſcunt, quia cauere malignorum ſpirituum inſidias negligunt, & cælare in eiuſdem virtutibus nolunt, bona ſua oſtendendo hoſtium faciunt, & prodentes ſubito amittunt, quicquid diutius ſtudentes operantur, hinc per pſalmiſtam dicitur Tradidit in captiuitatem virtutes eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici. Virtus quippe & pulchritudo ab arrogantibus inimici manibus traditur: quia omne bonum, quod per concupiſcentiam laudis oſtenditur, occulti aduerſarii iuri mancipatur. Hoſtes namque ad rapinam prouocat, qui ſuas eorum notitiæ diuitias denudant. Quouſque enim ab æternæ patriæ ſecuritate diſiungimur, per latronum inſidiantium iter ambulamus. Qui ergo in itinere deprædari formidat, abſcondi neceſſe eſt, bona quæ portat. O miſeri qui affectantes laudes hominum in ſemetipſis diſſipant fructus laborum, cumque ſe oſtendere alienis oculis appetunt, damnant quod agunt. Quos nimirum maligni ſpiritus cum ad iactantiam prouocant, eorum, ſicut diximus, opera captiuantes denudant. Hinc eſt enim quod per euangelium veritas dicit. Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua, vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi. hinc eſt quod de electorum Eccleſia per pſalmiſtam dicitur. Omnis

gloria eius filiæ regum ab intus.hinc Paulus ait. Gloria noſtra hæc eſt teſtimoniũ conſcientiæ noſtræ. Filia quippe regum Eccleſia quæ in bono eſt opere ſpiritualium principum prædicatione generata gloriam intus habet: quia hoc quod agit, in oſtentationis iactantia non habet, gloriam ſuam Paulus teſtimonium conſcientiæ memorat: quia fauores oris alieni non appetit, vitæ ſuæ gaudia extra ſemetipſum ponere ignorat. Occultanda ſunt ergo quæ agimus, ne hæc in huius vitæ itinere incaute portantes, latrocinantium ſpirituum incurſione perdamus.

11 De perſeuerata cordis innocentia & de cauendis antiqui aduerſarii ſubtiliſſimæ tentationis aculeis.

In expoſitione beat. Iob lib. vii. cap. 16.

Occidit rex Babylonis filios Sedechiæ in Reblatha coram eo, oculos quoque Sedechiæ eruit. Cum ſcriptura ſacra Sedechiæ captiuitatem narrat, ordinem captiuitatis internæ denunciat. Rex quippe Babylonis, eſt antiquus hoſtis poſſeſſor intimæ confuſionis. Qui prius filios ante intuentis oculos trucidat: quia ſæpe ſic bona opera interficit, vt hæc ſe amittere ipſe qui captus eſt, dolens cernat. Nam bona gignit plerunque animus, & tamen carnis ſuæ delectationibus victus, bona quæ genuit amans perdit, & quæ patitur damna conſiderat, nec tamen virtutis brachium contra regem Babylonis leuat: ſed dum videns nequitiæ perpetratione percutitur, ad hoc quandoque peccati vſu producitur, vt ipſo quoque rationis lumine priuetur. Vnde Babylonis rex extinctis prius filiis, Sedechiæ oculos eruit: quia malignus ſpiritus ſubductis prius bonis operibus, poſt & intelligentiæ lumen tollit. Quod recte Sedechias in Reblatha patitur. Reblatha quippe multa hæc interpretatur, ei enim quandoque & lumen rationis clauditur, qui prauo vſu ex iniquitatis ſuæ multitudine grauatur.

CAPITVLA

CAPITVLA LIBRI PSALMORVM.

1	Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit.	1.	a
2	Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decur.	1.	a
3	Vnde ſupra.		
4	Reges eos in virga ferrea,& tanquã vas figuli cõteres eos.	2.	b
5	Seruite domine in timore,& exultate ei cum tremore.	2.	b
6	Filii hominum vſquequo graui corde.	4.	a
7	Iraſcimini & nolite peccare.	4.	a
8	Scuto bonævoluntatis tuæ coronaſti nos.	5.	c
9	Mane aſtabo tibi & videbo.	5.	a
10	Turbatus eſt præ ira oculus meus.	6.	a
11	Inueterauí inter omnes inimicos meos.	6.	a
12	Deus iudex iuſtus fortis & longanimis.	7.	a
13	Arcum ſuum tetendit & parauit illum.	7.	b
14	Concepit dolorem & peperit iniquitatem.	7.	b
15	Vt deſtruas inimicum & defenſorem.	8.	a
16	Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum.	8.	a
17	Volucres cœli & piſces maris qui peramb.	8.	b
18	Qui exaltas me de portis mortis.	9.	c
19	Non in finem obliuio erit pauperum.	9.	c
20	Sub lingua eius labor & dolor.	9.	c
21	Inſidiatur in occulto ſicut leo in cubili ſuo.	9.	c
22	In domino confido quomodo dicitis animæ meæ, tranſmigra in montem ſicut paſſer.	10.	a
23	Parauerunt ſagittas ſuas in pharetra.	10.	a
24	Palpebræ eius interrogant filios hominum.	10.	a
25	Vnde ſupra.		
26	Pluit ſuper peccatores.	10.	b
27	Eloquia domini eloquia caſta.	11.	a
28	In circuitu impii ambulant.	11.	b
29	Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus.	13.	b
30	Illic trepidauerunt timore vbi non erat timor.	15.	a
31	Dixi domino. Deus meus es tu.	15.	a
32	Funes ceciderunt mihi in præclaris.	15.	a
33	Ego clamaui quoniam exaudiſti me Deus.	16.	a
34	Sub vmbra alarum tuarum.	16.	a

35	Diligam te domine virtus mea.	17. a
36	Caligo ſub pedibus eius,& aſcendit ſuper Cherubin.	17. a
37	Vnde ſupra.	
38	Poſuit tenebras latibulum ſuum.	17. b
39	Tenebroſa aqua in nubibus aeris.	17. b
40	Qui perfecit pedes meos tanquam ceruor.	17. c
41	Filii alieni mentiti ſunt mihi. filii alieni inueterauerunt & claudicauerunt a ſemitis ſuis.	17. g
42	Cœli enarrant gloriam Dei.	18. a
43	In ſole poſuit tabernaculum ſuum.	18. a
44	Ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo.	18. a
45	Pones eos vt clibanum ignis.	20. b
46	Deus meus clamabo per diem nec exaudies.	21. a
47	Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt.	22. b
48	Impinguaſti in oleo caput meum.	22. b
49	Qui non accepit in vano animam ſuam.	23. a
50	De neceſſitatibus meis eripe me	24. d
51	Proba me domine & tenta me.	25. a
52	Dominus illuminatio mea.	26. a
53	Vnde ſupra.	
54	Vnam petii a domino, hanc requiram.	26. b
55	Abſcondes eos in abſcondito vultus tui.	30. f
56	Ego dixi in exceſſu mentis meæ proiectus ſum a vultu oculorum tuorum.	30. g
57	Vnde ſupra.	
58	Viriliter agite & confortetur cor veſtrum.	30. g
59	Vnde ſupra.	
60	Vnde ſupra.	
61	Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates.	31. a
62	Conuerſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpina.	31. a
63	Dixi pronunciabo aduerſus me iniuſtitias meas domino.	31. a
64	In freno & chamo maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te.	31. c
65	Congregans quaſi in vtre aquas maris.	32. b
66	Guſtate & videte quam ſuauis eſt dominus.	33. b
67	Diuites eguerunt & eſurierunt.	33 b
68	Declina a malo & fac bonum.	33 c.
69	Vnde ſupra.	

70 Dominus cuſtodiat omnia oſſa eorum. 33. c
71 Fiant ſicut puluis ante faciem venti. 34. a
72 Fiant viæ illorum tenebræ & lubricum. 34. a
73 Omnia oſſa mea dicēt.domine quis ſimilis tibi. 34. b
74 Vnde ſupra.
75 Vidi impium ſuper exaltatum & eleuatum. 36. g
76 Computruere & deterioraucre cicatrices meæ 37. b
77 Incuruatus ſum & humiliatus ſum vſquequaq;. 37. c
78 Ego autem ad flagella paratus ſum 37. d
79 Iniquitatem meam ego pronunciabo. 37. d
80 Poſui ori meo cuſtodiam dum conſiſteret. 38. a
81 Obmutui & non aperui os meum. 38. a
82 Quanquã ad imaginem Dei ambulet homo.
83 Eduxit me de lacu miſeriæ, & de luto fecis. 39. a
84 Multa feciſti tu domine Deus meus mirabil. 39. b
85 Annunciaui & locutus ſum multiplicati ſunt. 39. b
86 Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infir. 40. a
87 Vnde ſupra.
88 Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes. 41. a
89 Memor ero tui domine de terra Iordanis. 41. b
90 In die mandauit dominus miſericordiã ſuam. 41. b
91 Humiliaſti nos in loco afflictionis. 43. c
92 Vnde ſupra.
93 Lingua mea calamus ſcribe. 44. a
94 Accingere gladio tuo ſuper fœmur. 44. a
95 Vnde ſupra.
96 Intende proſpere procede & regna. 44. a
97 Mira, & gutta, & caſſia a veſtimentis tuis. 44. b
98 Adorabunt eum filiæ Tiri in muneribus.
99 Omnis gloria eius filiæ regum ab intus. 44. c
100 Vnde ſupra.
111 Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii. 44. d
102 Transferentur montes in cor maris. 45. a
103 Vacate & videte quoniam ego ſum Deus. 45. b
104 Deus in gradibus eius dignoſcitur. 45. b
105 Vnde ſupra.
106 In ſpiritu vehementi conteres naues Tharſis. 47. b
107 Non dabit Deo placationem ſuam.

108 Non videbit interitum.
109 Confitebitur tibi cum benefeceris ei. 44.
110 Aduocauit cœlos ſurſum. 49. a
111 Peccatori autem dixit Deus. 49. c
112 Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum. 50. b
113 Cor contritum & humiliatum. 50. c
114 Videbunt iuſti & timebunt. 51. b
115 Illic trepidauerunt timore. 52. b
116 Ecce elongaui fugiens. 54. a
117 Præcipita Deus & diuide. 54. a
118 Deſcendant in infernum viuentes. 54. b
119 Viri ſanguinum & dol. 54. c
120 Ipſi calcaneum meum. 55. b
121 Super eos cecidit ignis. 57. a
122 Lætabitur iuſtus omnis. 57. a
123 Adiutor meus tibi pſallam. 58. c
124 Commouiſti terram & conturbaſti eam. 59. a
125 Oſtendiſti populo tuo dura. 59. a
126 In Idumeam oſtendam calciamentum meum. 59. b
127 Melior eſt miſericordia tua ſuper vita. 62. a
128 Sicut adipe & pinguedine. 62. a
129 Riuos eius inebrians. 64. b
130 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. 64. b
131 Et conualles abundabunt. 64. b
132 Venite & videte opera domini. 65. a
133 Benedicat nos dominus Deus noſter. 66. a
134 Iter facite ei qui aſcendit. 67. a
135 Si dormiatis inter medios cleros. 67. a
136 Aſcendens in altum captiuam duxit. 67. d
137 Lingua canum tuorum 67. c
138 Vnde ſupra.
139 Viſi ſunt greſſus tui Deus. 67. c
140 Aethiopia præueniet manus eius Deo. 67. c
141 Laboraui ſuſtinens. 68. a
142 Non me demergat tempeſtas aquæ.
143 Vnde ſupra
144 Conſolantem me quæſiui. 68. c
145 Obſcurentur oculi eorum. 68. c

146 Confundantur ſtatim erubeſcentes. 69. a
147 Inimici eius terram lingent. 71. b
148 Mei autem pene moti ſunt pedes. 72. a
149 Deieciſti eos dum alleuarentur. 72. c
150 Tu dirupiſti fontes. 72. c
151 Dixi iniquis nolite inique agere. 74. a
152 Illuminans tu mirabiliter a montibus. 75. a
153 Turbati ſunt omnes inſipientes corde. 75. a
154 Dormitauerunt qui aſcenderunt equos. 75. a
155 Eripe me de luto vt non infigar. 68. d
156 Renuit conſolari anima mea. 76. a
157 Exercitatus ſum & defecit ſpiritus meus. 76. a
158 Etenim ſagittæ tuæ tranſiere. 76. d
159 Attendite popule meus legem meam. 77. a
160 Filii Efrem intendentes arcum. 77. b
161 Statuit aquas quaſi in vtre. 77. b
162 Recordatus eſt quia caro ſunt. 77. d
163 Conuerſi ſunt in arcum peruerſum. 77. f
164 Tradidit in captiuitatem virtutes eorum. 77. g
165 Vnde ſupra.
166 Immiſſiones per angelos m. 77. g
167 Redde vicinis noſtris ſ. 78. c
168 Potum dedit nobis in lachrymis. 79. a
169 Sumite pſalmum. 80. a
170 Exaudiui te in abſcondito tempeſtatis. 80. b
171 Erit tempus eorum in æternum. 80. c
172 Deus meus pone illos. 80. c
173 Concupiſcit & deficit anima mea in atriis tuis. 83. a
174 Etenim paſſer inuenit ſibi domum. 83. a
175 Aſcenſus in corde eius diſpoſuit. 83. a
176 Poſuere me in abominationem ſeculi. 83. a
177 Inter mortuos liber. 87. b
178 In me pertranſiere iræ tuæ. 87. c
179 Miſericordias tuas domine in æternũ cantabo. 88. a
180 Beatus populus qui ſcit iubilationem. 88. a
181 Mane ſicut herba tranſeat 89. b
182 Poſuiſti munitiones eius in fortitudinem. 88. f
183 Quis nouit poteſtatem iræ tuæ. 89. c

184	Ipſe liberauit me de laqueo venantium.	90. a
185	Scapulis ſuis obumbrabit tibi.	90. a
186	Adhuc multiplicabitur in ſenecta vberi.	91. b
187	Mirabiles elationes maris.	92. b
188	Vnde ſupra.	
189	Item vnde ſupra.	
190	Qui fingis dolorem in præcepto.	93. c
191	Non repellet dominus plebem ſuam.	94. a
192	Montes ſicut cæra f.	96. a
193	Tunc exaltabunt omnia ligna.	95. c
194	Honor regis iudicium diligit.	98. a
195	Filii ſeruorum tuorum inhabitabunt ibi.	101.c
196	Aſcendunt montes, & deſcendunt campi.	103.b
197	Introite portas eius.	99. r
198	Potum meum cum fletu temperabam.	101.b
199	Tu autem idem ipſe es.	101.c 103.a
200	Confeſſionem & decorem induiſti.	103.a
201	Extendit cœlum ſicut pellem.	103.a
202	Vnde ſupra.	
203	Aſcendunt montes & deſcendunt.	103.a
204	Montes excelſi ceruis.	103.b
205	Vnde ſupra.	
206	Poſuiſti tenebras & facta eſt nox.	103.b
207	Auferes ſpiritum eorum & deficient	103.d
208	Emitte ſpiritum tuum, &c.	103.d
209	Verbi quod mandauit in mille g.	104.a
210	Vnde ſupra.	
211	Quoniam in ſeculum miſericordia eius	104.a
212	Ferrum pertranſiit animam eius.	104.b
213	Aſcendunt vſque ad cœlos, & deſcendunt	
214	Effuſa eſt contentio ſuper principes eorum.	106.d
215	Et omnis iniquitas obdurauit os ſuum.	106.d
216	Excuſſus ſum ſicut locuſta.	108.c
217	Induantur ſicut diploide confuſionem ſuam.	108.d
218	Dixit dominus domino meo.	109.c
219	De torrente in via bibit.	109.a
220	Magna opera domini.	110. a
221	Confeſſio & magnificentia opus eius.	110.a

222 Dirupiſti vincula mea. 115.b
223 Dominus mihi adiutor,& ego. 117.a
224 Circundederunt me ſicut apes. 117.b
225 Lapidem quem reprobauere 117.c
226 Conſtituite diem ſolemnem in condenſis 117.d
227 Tunc non confundar cum proſpexero in oĩa mandata tua. 118.a
228 In mandatis tuis me exercebo. 118.b
229 Vnde ſupra.
230 Ne auferas de ore meo.
231 Defecit in ſalutari tuo anima mea. 118 b
232 Os meum aperui. 118.r
233 Narrauerunt mihi iniqui fabulationes.
234 Latum mandatum tuum 118.m
235 Super ſeniores intellexi.
236 Lætabor ego ſuper eloquia tua. 118.x
237 Fiat manus tua vt ſaluum me faciat. 118.y
238 Declinate a me maligni. 118.p
239 Vanum eſt vobis ante lucem ſurg. 126.a
240 Vnde ſupra.
141 Cum dederit dilectis ſuis ſonum. 126.a
242 Qui confidit in domino ſicut mons ſ. 124.a
243 Venientes autem venient. 125.a
244 Euntes ibant & flebant 125.a
245 Dominus cuſtodiat introitum tuum. 120.c
246 Super dorſum meum f. 128.a
247 Vnde ſupra
248 Fiant ſicut fœnum ædificiorum 128.a
249 Neque ambulaui in magnis 130.a
250 Sacerdotes tui induantur iuſti. 131.b
251 In ſalicibus in medio eius. 136.a
252 Exinanite exinanite vſque ad fundamentum. 136.b
253 Vnde ſupra.
254 Et nox illuminatio mea. 138.b
255 Sicut tenebræ eius ita & lumen eius. 138.b
256 Mihi autem nimis honorificati ſunt. 138.b
257 Nonne qui oderunt te domine oderam illos 138.d
258 Labor labiorum ipſorum operuit 139.c
259 Obumbra caput meum in die bell. 139.b

260 In miſeriis non ſubſiſtent. 139.c
261 Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. 140.a
262 Pone domine cuſtodiam ori meo. 140.a.
263 Oleum autem peccatori non impinguet caput meum. 140.b
264 Benedictus dominus Deus meus.
265 Protector meus & in ipſo ſperaui. 143.a
266 Domine inclina cœlos tuos & deſcende. 143.b
267 Qui liberaſti Dauid ſeruum tuum.
268 Humiliauit peccatores vſque ad terram.
269 Qui producit in montibus fœnum. 146.b
270 Qui dat iumentis eſcam ipſorum. 146.b
271 Mittit verbum ſuum,& liquefaciet ea. 147.b
272 Præceptum poſuit & non præteribit. 148.b
273 Exultabunt ſancti in gloria. 149.b
274 Laudate eum in potentatibus eius. 150.d
275 Laudate eum in timpano & choro. 150.b.
276 Vnde ſupra.

INCIPIT EXPOSITIO SVPER PSALMOS.

1 De cauendis peruerſis operationibus.

In codice cur. paſt. part. iii. cap. 33.

ET IN CATHEDRA peſtilentiæ non ſedit. Cathedra iudicis eſſe vel præſidentis ſolet. In cathedra autem peſtilentiæ ſedere, eſt ex iudicio praua committere, & ex ratione mala diſcernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Quaſi in peruerſi conſilii cathedra ſedet qui tanta iniquitatis elatione attollitur, vt adimplere malum etiam per conſilia conetur. Et ſic aſſiſtentibus turbis prælati ſunt, qui cathedræ honore fulciuntur: ita delicta eorum qui præcipitatione corruunt, exquiſita per ſtudium peccata tranſcendunt.

Fieri poteſt, ſicut in margine etiam epiſtolæ notauimus, ut hic incipiat liber ſecundus, & aliquorũ negligentia nõ ſit diuiſus a primo, ut ſcriptum tamen inueni, ita iudicio lectoris reliqui.

2 De myſterio incarnationis dominicæ.

In comment. Ezechielis homilia. ii.

ET erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Quid per lignum iuxta aquarum decurſus plantatum, niſi incarnationem noſtri redemptoris accipimus? Qui per eiuſdem incarnationis ſuæ myſterium propinquare dignatus eſt, peccatorum ſuorum pondera portanti generi humano, quod ab ortu ſuo quotidie defluit ad mortem. Erit enim tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Iuxta decurſus quippe aquarum plantatus eſt, quia iuxta lapſus incarnatus eſt defluentium populorum.

3 *Item unde ſupra. In expoſit. beati Iob lib. xix. cap. 27.*

DEcurſus aquarum ſunt quotidiani tranſitus deficietium populorum, & de ſemetipſa veritas dicit. Si in ligno viridi hæc faciunt, in arido quid fiet? Lignum ergo ſecus decurſus aquarum, eſt qui fructum & protectionem ſui nobis vmbraculi proferens, apparuit creator in carne, vt humanum genus per reſurrectionem robuſtum figeret, quod per defectum quotidie ibat in mortem.

4 De diſtinguendis percuſſionum qualitatibus.

In expoſitione beati Iob lib. vii. cap. 7.

REges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Sciendum eſt, quia aliquando nos aduerſarius, aliquando autem conterit Deus. Ex contritione autem aduerſarii a virtute deficimus, per contritionem vero Dei fracti a uitiis in virtute roboramur. hanc contri-

tionem propheta conſpexerat,cum dicebat. Reges eos in virga ferrea & tanquam vas figuli conteres eos. In virga nos ferrea dominus regit & conterit: qui diſpenſationis fortitudine cum nos interius reficit, exterius affligit. Nam quo virtutem carnis humiliat, intentionem ſpiritus exaltat. vnde & hœc eadem contritio figuli vaſi comparatur: ſicut & per Paulum dicitur. Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. Qui ſimul contritionem & regimen exprimens ait. Licet is qui foris eſt noſter homo corrumpitur, tamen is qui intus eſt renouatur de die in diem.

5 In expoſit.beati Iob lib.xx.cap.4.

Sancti viri ſic de ſpe certi ſunt, vt tamen ſemper ſint de tentatione ſuſpecti: quippe quibus dicitur. Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore, vt & de ſpe exultatio, & de ſuſpectione naſcatur tremor.

6 De diſtinguendo intellectus ſacri eloquii.

In expoſitione beati Iob lib.xix,cap.4.

Filii hominum vſquequo graui corde? Aliud eſt grauem eſſe per conſilium, aliud per peccatum: aliud grauem eſſe per conſtantiam, aliud per culpam. Iſta enim grauitas pondus habet oneris: illa virtutis. Pondus ergo accipiunt animæ, vt ab intentione Dei non iam leui motu deſiliant, ſed in eo fixa conſtantiæ grauitate conſiſtant. adhuc ille populus leuiter mouebatur: de quo per prophetam dicitur. Abiit vagus in via cordis ſui. Viam eius vidi, & dimiſi eum. Graue autem conſilium cordis, omnem inconſtantiam vagationis expellit, & quoniam ſunt animæ quæ leui motu nunc iſta, nunc illa deſiderant, omnipotens Deus quia ipſas leues fluctuationes mentium non leuiter penſat, vagationem cordis relinquendo diiudicat. Sed cum per gratiam reſpicit, vagam mentem in conſilii conſtabilitatem figit. Cum enim leues motus animi miſericorditer dignatur aſpicere; hunc protinus ad conſtantiæ maturitatem format.

7 De diſcretione cõmotionis animi. *In expoſ. beati Iob lib. v.cap 34.*

Iraſcimini & nolite peccare, quod nimirum non recte intelligunt, qui iraſci nobis tantummodo non etiam proximis delinquentibus volunt. Si enim ſic proximos vt nos amare præcipimur, reſtat vt ſic eorum erratibus ſicut noſtris vitiis iraſcamur.

8 De diſcernendis in ſacro eloquio multiplicibus rerum ſignificationibus. *In expoſitione beati Iob lib.xxxiii.cap.29.*

Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos. Scriptura ſacra ſcuti nomine aliquando in parte proſpera, aliquando in aduerſa vti con-

ſueuit. Nam ſæpe ſcuti defenſio pro diuina protectione ponitur: non nonquam vero pro humana repugnatione memoratur. Pro diuina .n. protectione per pſalmiſtam dicitur. Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti eum. Scuto nos dominus coronare perhibetur: quia quos protegens adiuuat, remunerans coronat. Rurſum pro humana repugnatione per eundem prophetam ſcutum ponitur, ſicut ait. Ibi confregit arma, arcum, ſcutum, gladium, & bellum. In cornibus quippe elatio ſuperborum: in arcu inſidiæ longe ferientium: in ſcuto obſtinata duricia defenſionum: in gladio vicina percuſſio: in bello autem ipſa contra dominum mentis motio deſignatur. Quod nimirum totum in ſancta Eccleſia confringitur, dum mentes Deo reſiſtentium ſuperpoſito iugo humilitatis edomantur. hinc rurſus per eundem pſalmiſtam dicitur. Arcum conteret & confringet arma, & ſcuta comburet igni. Arcum enim dominus conterit, cum occulta inſidiantium machinamenta diſſoluit. Arma confringit cum ea quæ contra ſe erecta fuerant, patrocinia humana comminuit. Scuta igne comburit cum peccantium mentes obſtinata ſe duricia defendentes ad pœnitentiæ & confeſſionis ardorem ſancti ſpiritus calore ſuccendit.

9 In expoſitione beati Iob lib.xxiii cap.21.

MAne aſtabo tibi & videbo. Nox quippe eſt vita præſens, in qua quandiu ſumus per hoc quod interna conſpicimus, ſub incerta imaginatione caligamus. Dauid quoque huius noctis caliginem videns claritatem veri luminis præſtolatus ait. Mane aſtabo tibi & videbo. Adhuc ergo in nocte minus ſe videre conſpicit, qui ad videndum Deum futurum mane concupiſcit.

10 De cauenda extremi iudicii ſententia. *In homil. xvi. Ezechiel.*

Domine ne in ira tua argaas me, neque in furore tuo corripias me. Septem diebus omne tempus euoluitur. Aeterna etenim dies quæ expleta ſeptem dierum viciſſitudine ſequitur, ſcilicet octaua eſt. vnde nunc pſalmiſta reſurrectionis diem conſiderans: quia de extremi iudicii erat diſtrictione locuturus, præmiſit titulum, dicens. In finem pſalmus Dauid pro octaua. Vt enim quam octauam diceret, demonſtraret diem illam tremendi terroris in pſalmi inchoatione ſecutus eſt, dicens. Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me. Modo enim quiſquis per flagella corripitur, & correptionibus emendatur, in manſuetudine corripitur & non in ira. In diſtricto autem illo examine omnis argutia atque correptio furor & ira eſt: quia venia poſt correptionem non eſt.

11 In expoſitione beati Iob lib.viii.cap.14.

Poteſt inferni nomine peccatoris deſperatio deſignare, de qua per pſalmiſtam dicitur. In inferno autem quis confitebitur tibi? Vnde rurſũ ſcriptum eſt. Impius cum venerit in profundum peccatorũ contemnit.

12 De cõmoti animi diſcretione. *In expoſitione beati Iob lib.v.cap.34.*

Tvrbatus eſt præ ira oculus meus. Ira quippe per vitium oculum mentis excæcat, ira autem per zelum turbat: quia quos ſaltem recti æmulatione contuitur, & quæ niſi tranquillo corde percipi non poteſt, contemplatio diſſipatur. Ipſe namque zelus rectitudinis, quia inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obſcurat, vt altiora in commotione non videat, quæ bene prius tranquilla cernebat. Sed inde ſubtilius ad alta reducitur, vnde ad tempus ne videat reuerberatur. Nam ipſa recti æmulatio æterna, poſt paululum in tranquillitate largius aperit, quæ hic interim per commotionem claudit. Et vnde mens turbatur ne videat, inde profecit, vt ad videndum verius clareſcat. Sicut infirmanti oculo cum collyrium immittitur, lux penitus negatur, ſed inde eam poſt paululum veraciter recipit, vnde hanc ad tempus ſalubriter amittit. Nunquam vero commotioni contemplatio iungitur, nec præualet mens perturbata cõſpicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec ſolis radius cernitur, cum commotæ nubes cœli faciem obducunt. Nec turbatus fons reſpicientis imaginem reddit, quam tranquillus proprie oſtendit: quia quo eius vnda palpitat, eo in ſe ſpeciem ſimilitudinis obſcurat. Sed cum per zelum animus mouetur, curandũ ſummopere eſt, ne hæc eadem quæ inſtrumento virtutis aſſumitur, menti ira dominetur, nec quaſi domina præeat, ſed velut ancilla ad obſequiũ præparata a rationis tergo nequaquam recedat. Tunc enim robuſtius contra vitia erigitur, cum ſubdita rationi famulatur. Nam quantumlibet ira ex zelo rectitudinis ſurgat, ſi immoderata mentem vicerit, rationi protinus ſeruire contemnit: & tanto ſe impudentius dilatat, quanto impatientiæ vitium virtutem putat. Vnde neceſſe eſt vt hoc ante omnia qui zelo rectitudinis mouetur, attendat, ne ira extra mentis dominium tranſeat. Sed in vltione peccati tempus modumq́ conſiderans, conſurgentem animi perturbationem ſubtilius pertractando reſtringat, animoſitatem reprimat, & motus feruidos ſub æquitate diſponat, vt eo fiat iuſtior vltor alienus, quo prius extitit victor ſuus: quatinus ſic culpas delinquentium corrigat, vt ante ipſe qui corrigit per patientiã creſcat, & feruorem ſuum tranſcendendo diiudicet, ne intemperãter excitatus ipſo zelo rectitudinis lõge a rectitudine aberret.

13 De abdi-

13 De abdicandis vitiis, & ſtudendis virtutibus.

In expoſit. beati Iob lib. xix. cap. 27.

INueterauí inter omnes inimicos meos. Cunctis vera ſcientibus liquet quod ad vetuſtam vitam vitia pertinent, virtutes ad nouam. vnde & Paulus dicit. Exuentes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum. Et iterum ait. Vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt. Pſalmiſta itaque ex typo humani generis loquens. Inter malignos ſpiritus deprehenſus dicit. Inueteraui inter omnes inimicos meos. A feruore etenim mentis vel inter ſpirituales inimicos, vel inter carnales quoſque proximos ipſo aliquomodo viuendi vſu veteraſcimus, & aſſumptæ nouitatis ſpeciem fuſcamur. A qua tamen vetuſtate quotidie ſi ſtudia circumſpectionis inuigilamus, orando, legendo, bene viuendo renouamur: quia vita noſtra dum lachrymis lauatur, bonis operibus exercetur, ſanctis meditationibus tenditur, ad nouitatem ſuam ſine ceſſatione reparatur.

14 De diuino iudicio. *In expoſit. euang. homil xiii.*

DEVS iudex iuſtus, fortis, & longanimis. Dicturus longanimem præmiſit iuſtum, vt quem vides peccata delinquentium diu patienter ferre, ſcias hunc quandoque etiam diſtricte iudicare. Hinc per quendam ſapientem dicitur. Deus altiſſimus enim eſt patiens redditor. Patiens enim redditor dicitur, quia peccata hominum & patitur & reddit. Nam quos diu vt conuertantur tolerat, non conuerſos durius damnat.

15 De diſcernendis in ſcriptura ſacra rerum ſignificationibus.

In expoſit. beati Iob. lib. xix. cap. 28.

ARcum ſuum tetendit & parauit, & in ipſo parauit vaſa mortis. Quid hoc loco per arcum, niſi ſacra ſcriptura ſignatur? ipſa quippe arcus Eccleſiæ, ipſa arcus eſt domini. de qua ad corda hominum ſicut ferientes ſagittæ, ſic terrentes ſententiæ veniunt. Arcum ſuum dominus tetendit: quia cunctis peccatoribus per ſcripturam ſacram minas exhibuit. In quo arcu ſcilicet vaſa mortis præparat: quia ſecundum eloquii ſui ſententiam eos, qui nunc corrigi negligunt, reprobos damnat. In quo etiam ſagittas ſuas ardentibus efficit: quia ad eos quos per terrorem corrigit, accenſas verborum ſententias emittit.

Concepit dolorem & peperit iniquitatem. Vuluæ nomine occulta & malitioſa carnalium cogitatio deſignatur. Quæ vulua non ad proferendam prolem concipit ſubſtantiam corporis, ſed ad explen-

dam nequitia cauſam doloris. De hac vulua cordis iniquorum alias dicitur. Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Per hanc vuluam praui concipiunt cum mala cogitant: per hanc vuluam pariunt cum mala quæ cogitauerint operantur.

16 De ſignificatione amicorum.

In expoſitione beati Iob lib.i.cap.

VT deſtruas inimicum & defenſorem. Inimicus quippe & defenſor eſt, qui Deum, quem prædicat, impugnat.

17 De intellectu hiſtorico ac myſtico, qualiter vtraq; tenenda ſint.

In comment. Ezechielis homilia.xiii.

QVoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum. In ſcriptura ſacra & ea quæ accipi ſecundum hiſtoriam poſſunt, plerunque ſpiritualiter intelligenda ſunt, vt & fides habeatur in veritate hiſtoriæ, & ſpiritualis intelligentia capiatur in myſteriis allegoriæ, ſicut hoc quoque nouimus quod pſalmiſta ait. Quoniam videbo cœlos opera digitorum tuorum, lunam & ſtellas, quæ tu fundaſti. Ecce enim iuxta veritatem hiſtoriæ ſtat ſermo orationis: quia & cœli opera Dei ſunt, & luna ac ſtellæ ab eo creatæ atque fundatæ ſunt. Sed ſi hoc pſalmiſta iuxta ſolam hiſtoriam, & non etiam ſecundum intellectum myſticum aſſerit, quia cœlos opera Dei eſſe profeſſus eſt, dicturus lunam & ſtellas, cur non etiam ſolem, quem ſcimus, quia eius opus eſt pariter enumerauit? Si enim iuxta ſolam hiſtoriam loquebatur, dicturus luminare minus, prius luminare maius dicere debuit, vt ante ſolem, & poſt lunam atque ſtellas fundatas eſſe perhiberet. Sed quia iuxta intellectum myſticum loquebatur, & lunam ſanctam Eccleſiam, & ſtellas homines ſanctos accipere deberemus. Solem nominare noluit, quia videlicet ipſi æterno ſoli loquebatur. de quo ſcriptum eſt. Vobis autem qui timetis dominum orietur ſol iuſtitiæ. De quo reprobi in fine dicturi ſunt. Sol iuſtitiæ non ortus eſt nobis. Dicendo ergo lunam & ſtellas quas tu fundaſti, & tamen tacendo ſolem qui factus eſt indicauit: quia illi ſoli locutus eſt, qui non ſolum ſolem & lunam atque ſtellas corporaliter, ſed etiam lunam Eccleſiam, atque ſtellas ſanctos omnes ſpiritualiter fecit.

18 In expoſit. beati Iob lib.ii. cap.2.

PIſces maris qui perambulant ſemitas maris. Quid per piſces maris, niſi curioſos huius ſeculi debemus accipere, qui in magnis rerum inquiſitionibus quaſi in abditis fluctibus latent?

19 De perfectorum ſtudiis per aſpirationem diuinæ gratiæ.
In expoſitione beati Iob lib. xix. cap. 13.

Qvi exaltas me de portis mortis, vt annunciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion. Quid per portas filiæ Sion, niſi bona quæque actio deſignatur, per quam anima ad conuentum regni cœleſtis ingreditur? Vnde nunc propheta ait. Qui exaltas me de portis mortis, annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion. Portæ quippe mortis ſunt actiones prauæ, quæ ad interitum trahũt. Quia autem Sion ſpeculatio dicitur, portas actiones bonas accipimus, per quas ſupernam patriam ingredimur, vt regis noſtri gloriam contemplemur.

20 De contemptu præſentium et ſpe futuri præmii.
In homil. xxxv. ſuper euangelium.

NON in finem obliuio erit pauperum, patientia pauperum non peribit in finem. Quantumlibet vel in aduerſis patientes, vel in proſperis humiles ſumus, in hac vita retribui nobis bona præſentia nullo modo requiramus, nam pro labore patientiæ bona ſperanda ſunt ſequentis vitæ, vt tunc præmium noſtri laboris incipiat, quando omnis iam labor funditus ceſſat. hinc ergo per pſalmiſtam dicitur. Obliuio non erit pauperis. patientia pauperum non peribit in finem. Quaſi periiſſe patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hac vita humilibus recompenſatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit, quia tunc eius gloria percipitur, cum ſimul omnia laborioſa terminantur.

21 De ſubdolis reproborum mentibus, eorumq; capitis virulenta malitia. *In expoſit. beati Iob. lib. xv. cap. 5.*

SVB lingua eius labor & dolor, ſedet in inſidiis cum diuitibus in occultis. Peruerſi quique quia malum non in lingua, ſed ſub lingua habent, ſermonibus dulcia prætendunt, & cogitationibus peruerſa molliuntur. De ipſo ergo capite ſcriptum eſt. Sub lingua eius labor & dolor. Qui enim non aperte mala, quæ cogitat, oſtendit, laborem & dolorem eorum, quorum mortem appetit, non in lingua exerit, ſed ſub lingua premit. Cuius tamen hoc loco, niſi perſonam Antichriſti pſalmiſta deſcripſit? Propter enim peruerſa dogmata ſub lingua eius labor & dolor eſt, propter miraculorum vero ſpeciem ſedet in inſidiis, propter autem ſecularis poteſtatis gloriam cum diuitibus in occultis. Quia enim ſimul & miraculorum fraude & terrena poteſtate vtitur, in occultis & cum diuitibus ſedere perhibetur.

22 De operationibus antiqui aduerſarii.

In expoſi. beati Iob. lib. xxxii*cap.* 14.

INſidiatur in occulto ſicut leo in cubili ſuo. Hoc de vltima ſeuitia diaboli propheta teſtatur, dum in ſua fuerit virtute laxatus. Ad apertam namque potentiam ſuffeciſſet, vt leo eſſet, etiam ſi inſidians non fuiſſet. Rurſumq; ad occultas inſidias ſuffeciſſet, vt inſidians ſurriperet, etiam ſi leo non eſſet. Sed quia antiquus hoſtis in cunctis ſuis viribus effrenatur, ſeuire per vtraque permittitur, vt contra electos in certamine & fraude & virtute laxetur: virtute per potentiam, fraude per ſigna. Recte ergo & leo & inſidians dicitur: inſidians per miraculorum ſpeciem: leo per fortitudinem ſecularem. Vt enim eos qui aperte iniqui ſunt pertrahat, ſecularem potentiam oſtentat. Vt vero etiam iuſtos fallat, ſignis tamen ſanctitatem ſimulat. Illis enim ſuadet elationem magnitudinis: iſtos decipit oſtenſione ſanctitatis.

23 In expoſit. beati Iob lib. xxxiii. cap. 1.

IN domino confido, quomodo dicitis animæ meæ tranſmigra in montem ſicut paſſer? Cum enim fideli animæ vnitate derelicta, in tumenti doctrina confidere hæretici prædicatoris dicitur, deſerto domino quaſi in montem tranſmigrare ſuadetur.

24 De reproborum inſidiis contra electos.

In expoſit. beati Iob lib. xxxi.*cap.*

PArauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos corde. Quid pharetræ nomine, niſi prauorum machinatio deſignatur? Iniqui enim cum dolos bonis excogitant, ſecretis machinationibus occultant, quaſi in pharetra ſagittas portant, & in hac præſentis vitæ caligine velut in obſcuro rectos corde feriunt, quia malitioſa eorum iacula & ſentiri per vulnus poſſunt, & tamen venientia deprehendi non poſſunt.

25 De occultis myſteriis diuinæ operationis.

In expoſit. beati Iob lib. xxxi.*cap.* 21.

PAlpebræ eius interrogant filios hominum. Aperiendo nobis quædam, atque claudendo quædam nos interrogat Deus, ſicut per prophetam dicitur. Palpebræ eius interrogant filios hominum. Palpebris quippe apertis cernimus, clauſis nihil videmus. Quid ergo p palpebras Dei, niſi eius iudicia accipimus? quæ iuxta aliquid clauduntur hominibus, & iuxta aliquid reſerantur, vt homines qui ſe neſciunt, ſibimetipſis innoteſcant: quatinus dum quædam intelligendo comprehendunt, quædam vero cognoſcere omnino non poſſunt, eorum corda ſe ſe la-

tenter inquirant, ſi illos diuina iudicia vel clauſa non ſtimulant, vel aperta non inflant. Hac enim Paulus interrogatione probatus eſt, qui poſt perceptam internam ſapientiam poſt aperta clauſtra paradiſi, poſt aſcenſum cœli tertii, poſt ſupernæ locutionis myſteria adhuc dicit. Ego me non arbitror comprehendiſſe. & rurſum. Ego ſum minimus omnium apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari apoſtolus. & rurſum. Non quia ſufficientes ſumus cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Apertis ergo palpebris Dei interrogatus. Paulus recte reſpondit. Qui & ſuperna ſecreta attigit, & tamen in humilitate cordis ſublimiter ſtetit. Qui rurſum cum ſecreta Dei iudicia de repulſione Iudæorum,& gentium vacatione diſcuteret, atque ad ea peruenire non poſſet, quaſi clauſis Dei palpebris interrogatus eſt. Sed rectum valde reſponſum reddidit, qui Deo ſe in ipſa ſua ignorantia ſcienter inclinauit, dicens. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Quis enim cognouit ſenſum domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Ecce enim abſconſis myſteriis, quaſi clauſis palpebris inquiſitus, placita ac recta reſpondit. Qui ſecreti aditum pulſans, quia per cognitionem intromitti ad interiora non valuit, per confeſſionem ante ianuam humilis ſtetit,& quod intus comprehendere non potuit, foris timendo laudauit.

In comment. Ezechielis homilia.xvii.

PER ea enim quæ nobis in ſacra ſciptura cooperta ſunt, noſtra humilitas approbatur, quia quicquid in illa non intelligimus, non ſuperbe reprehendere,ſed venerari humiliter debemus, vnde de domino ſcriptum eſt. Palpebræ eius interrogant filios hominum. Palpebræ quippe eius iudicia ſunt, quæ aliquid nobis claudunt, & aliquid aperiunt. Quæ aperiendo nos interrogant, ſi intelligendo non extollimur: claudendo nos interrogant, ſi non deſpicimus quæ intelligere non valemus. Per ea autem quæ de caritate noſtra proximis noſtris non loquimur, in conſpectu Dei verius probamur. In quorundam enim ore caritas ficta eſt, in quorundam cordibus vera:& ſæpe de caritate oſtenditur quod non eſt, & non demonſtratur, quod eſt. Amorem itaque noſtrum erga proximum plus bona operatio loquitur quam lingua, vt in ipſo bono opere proximus noſter amari ſe videat, & cum tantum non poſſumus quantum volumus operari, omnipotenti Deo occulta amoris noſtri ſufficiant.

27 De vi diſtrictioris iudicii. *In expoſit. beati Iob lib. xv. cap. 21.*

PLuit ſuper peccatores laqueos, ignis, ſulfur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum. Dicendo laqueos, ignis, ſulfur, & ſpiritus procellarum multos nimirum dolores intulit. Sed quia ab eis doloribus peccator qui non corrigitur, ad æterna ſupplicia vocatur, eoſdem dolores non iam totum calicem, ſed partem calicis dixit: quia videlicet eorum paſſio hic quidem per dolores incipitur, ſed in vltione perpetua conſummatur.

28 De operatione diuini eloquii. *In expoſi. beati Iob. iiii. lib. cap. 35.*

ELoquia domini eloquia caſta, argentum igne examinatum. Eloquiũ domini argentum igne examinatum dicitur, quia ſermo Dei ſi in corde figitur tribulationibus probatur.

29 De ~~ſequentium~~ antiqui aduerſarii operationibus.

In expoſitione beati Iob lib. ii. cap. 4.

IN circuitu impii ambulant. Solet per circuitum laboris anxietas deſignari, ſicut de Sathanæ reſponſione ſcriptum eſt. Circuiui terram, & perambulaui eam. Sed Sathan laborans terram circuiuit: quia quietus in cœli culmine ſtare contempſit. Cumque ſe non tranſuolaſſe ſed perambulaſſe inſinuat, quanto peccati pondere in imis prematur, demonſtrat. Perambulans ergo terram circuiuit, qui ab illo ſpiritualis potentiæ volatu corruens, malitiæ ſuæ preſſus grauedine foras ad gyrum laboris venit. De huius ergo capitis imitatoribus eius videlicet membris per pſalmiſtam dicitur. In circuitu impii ambulant, quia malitiæ illius tabe corrupti, dũ interiora nõ appetunt, in exteriorũ labore fatigantur.

30 De reprobis ob amorem viſibiliũ peruerſa de Deo ſentientibus.

In expos. beati Iob lib. xv. cap. 20.

DIxit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus. Mens hominis male exterius fuſa ſic in rebus corporeis ſparſa eſt, vt neq; ad ſemetipſam intus redeat, neq; eum qui eſt inuiſibilis cogitare ſufficiat. vnde carnales viri iuſſa ſpiritualia contemnentes: Deum quia corporaliter non vident, quandoque ad hoc perueniunt, vt etiam non eſſe ſuſpicentur. vnde ſcriptum eſt. Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus. Plerunque enim plus appetunt homines ſeruire hominibus, quos corporaliter vident, quam ſeruire Deo, quem non vident: per omne enim quod faciunt ad finem oculorum tendunt Et quia in Deũ oculos corporis tendere non poſſunt, ei obſequia præbere vel deſpiciunt, vel ſi cœperint, fatigantur. Eſſe enim, ſicut dictum eſt, non credunt, quem corporaliter non intuentur. Qui ſi auctorem omnium Deum humiliter quærerent, id quod non

videtur eſſe,ea re,quæ videtur,melius in ſemetipſis inueniret. Ipſi quippe ex anima inuiſibili & corpore viſibili ſubſiſtunt,& ſi hoc ab eis quod non videtur abſtrahitur, ilico corruit quod videtur. Et patent quidem carnis oculi, ſed videre quicquam vel ſentire non poſſunt. Senſus enim viſionis periit: quia habitator receſſit, & domus carnis remanet vacua, quia abſceſſit ille inuiſibilis ſpiritus, qui per eius reſpicere feneſtras ſolebat. Quia ergo rebus viſibilibus inuiſibilia præſtantiora ſunt, carnales quippe ex ſemetipſis penſare debuerunt, atque per hanc, vt ita dixerim, ſcalam conſiderationis tendere in Deum: quia eo eſt, quo inuiſibilis permanet, & eo ſummus permanet, quo comprehendi nequaquam poteſt.

31 De puſillanimitate infirmarum mentium.

In expoſitione beati Iob lib. vii. *cap.* 12.

Illic trepidauerunt timore vbi non erat timor. Sciendum eſt quod pleriq; agere recta deſiderant, ſed ſunt nonnulli quæ infirmis eorum mentibus ex præſenti vita contradicunt. Cumque aduerſa in infimis perpeti metuunt, in ſuperni iudicii rectitudine offendunt. vnde ſæpe nonnulli dum temporalia aduerſa pertimeſcunt, diſtrictioni ſe æternæ animaduerſionis obiiciunt. De his ergo bene per pſalmiſtam dicitur. Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Iſte namque veritatem iam libere defendere appetit, ſed tamen in ipſo ſuo appetitu trepidus indignationem poteſtatis humanæ pertimeſcit. Cum in terra hominem contra veritatem pauet, eiuſdem veritatis iram cœlitus ſuſtinet. Ille peccatorum ſuorum conſcius, ea quæ poſſidet indigentibus iam largire deſiderat, ſed tamen ne datis rebus egeat, ipſe formidat. Cumque carnis ſubſidia reſeruando trepidus præparat, ab alimentis miſericordiæ animam necat. Et cum pati in terra inopiam metuit, æternam ſibi abundantiam ſupernæ refectionis abſcindit. Qui enim conculcanda in infimis metuunt, a ſummis metuenda patiuntur: & cum tranſire nolunt quod calcare poterant, iudicium de ſupernis excipiunt, quod tolerare nequaquam poſſunt.

32 In expoſitione beati Iob lib. xvi. cap. 1.

Dixi domino Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges In omni quippe quod bene agimus noſmetipſos, non autem dominum iuuamus. Ipſe enim vere nobis dominus, quia & vtique Deus eſt, qui bono non indiget ſeruientis, ſed bonitatem confert, quam recipit, & oblata bonitas non ipſi, ſed prius accipientibus, & poſt reddentibus proſit. Nam & ſi in iudicio dominus veniens dicit, quam diu feciſtis

vni de his fratribus meis minimis mihi feciſtis. mira hoc pietate loquitur, ex ſuorum compaſſione membrorum, & ipſe nos per hoc quod caput noſtrum eſt adiuuat, qui per noſtra bona opera in ſuis membris adiuuatur.

33 De diſtinguendis multiplicibus rerum ſignificationibus.

In expoſit. beati Iob lib. xxxiii.*cap.* 12.

Funes ceciderunt mihi in præclaris etenim hæreditas mea præclara eſt mihi. Scriptura ſacra aliquando fune manſionum ſortes, aliquando peccata, aliquando fidem deſignare conſueuit. Nam propter hæreditarias demenſionum ſortes dicitur, funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara eſt mihi. Funes quippe in præclaris cadunt, dum per humilitatem vitæ ſortes nos patriæ melioris excipiunt. Rurſum quia fune peccata ſignantur per prophetam dicitur. Væ qui trahitis iniquitates in funiculis vanitatis. Iniquitas namque in funiculis vanitatis trahitur, dum per augmentum culpa protelatur. Vnde per pſalmiſtam dicitur. Funes peccatorum circumplexi ſunt me. Quia .n. funis addendo torquetur vt creſcat, non immerito peccatum in fune figuratur, quod peruerſo corde ſæpe dum defenditur, multiplicatur. Rurſum fune fides exprimitur, Salomone atteſtante, qui ait. Funiculus triplex difficile rumpitur: quia videlicet fides quæ de cognitione trinitatis ab ore prædicantium texitur, fortis in electis permanens, in ſolo reproborum corde diſſipatur.

34 In expoſitione beati Iob lib. xxxiiii. cap. 2.

Ego clamaui quoniam exaudiuiſti me Deus. Non enim ait, quia clamaui exaudiuiſti me, ſed clamaui quoniam exaudiſti me. Qui enim loquens exauditus fuerat, votis proficientibus exauditus clamabat. Mirifica miſericordias tuas, qui ſaluos facis ſperantes in te: quia tunc nimirũ miſericordiæ domini miræ apud noſmetipſos qui eripimur, fiunt, cum per eaſdem miſericordias quam grauia fuerint pericula, quæ euaſimus, agnoſcuntur.

34 De condeſcenſione diuinæ cuſtodiæ circa nos.

In expoſitione beati Iob lib. xxxii.*cap.* 59.

Sub vmbra alarum tuarum protege me. Quia nos paruulos dominus dum protegit nutriuit, & non graui atque oneroſa, ſed leui & blanda protectione nos refouet, dum ſuas in nos miſericordias exerit, quaſi more ſuper nos auium alas tendit.

36 In expoſit. beati Iob lib. xxxiii.

Diligam te domine virtus mea. Certum quippe eſt, quia minus di-

ligit ereptorem ſuum, qui minus intelligit periculum quod euaſit, & vile ſolatium defenſoris deputat, qui virtutem aduerſarii debilem pu/tat, vnde bene ereptionem ſuam domino tribuēs propheta, dicebat. Dili gam te domine virtus mea aperte videlicet dicens, eo te magis diligo, quo infirmitatem propriam ſentiens, virtutem meam te eſſe cognoſco.

37 De via diuinæ eſſentiæ. *In expoſitione beati Iob lib.* xvii. *cap.* 13.

CAligo ſub pedibus eius, & aſcendit ſuper Cherubin, & volauit, vola/uit ſuper pennas ventorum, & poſuit tenebras latibulum ſuum. Caligo eius ſub pedibus eſt, quia non in ea claritate ab inferioribus cernitur, qua in ſuperioribus dominatur. Aſcendit. n. ſuper Cherubin & volauit. Cherubin quippe plenitudo ſcientiæ dicitur. Proinde ſuper plenitudinē ſcientiæ aſcendiſſe perhibetur & volaſſe: quia maieſtatis eius celſitudi nem ſcientia nulla comprehendit. Volauit ergo, quia longe in altum ab intellectu noſtro ſe rapuit. Volauit ſuper pennas ventorum, quia ſcien tiam transſcendit animarum. Qui poſuit tenebras latibulum ſuum: quia dum caligine noſtræ infirmitatis obſcuramur, per ignorantiam no/ſtram nobis abſconditur, ne a nobis modo interna, & intima claritate videatur. Vnde ei & in canticis canticorum a ſponſa dicitur. Fuge di/lecte mi, fuge.

38 *In commento Ezechiel. homil.*

SVper Cherubin dominus aſcendit & volauit, quia ſuper plenitudinē ſcientiæ quæ eſſe in hominibus potuit, incarnationis ſuæ gloriam exal tare dignatus eſt, vt hoc eius volare ſit, potentiæ ſuæ myſterium ab in tellectu humano ſubducere. Quantalibet enim plenitudine ſcientiæ vi/ta ſpiritualium fulgeat, apprehendere non valet quomodo factum ſit, vt qui extitit conciperetur, & ante ſecula auctor hominum naſceretur homo in fine ſeculorum, Deus caro eſſet, verbum in fine fieret. vnde re cte & illic additur. Volauit ſuper pennas ventorum, quia videlicet tranſcendit omnes intellectus animarum. Vento quippe animas figura/ri pro velocitate ſuæ cogitationis non inconuenienter accipimus.

39 De bono pœnitentiæ per aſpirationem ſupernæ gratiæ.
In expos. beati Iob lib. v. *cap.* 4.

POſuit tenebras latibulum ſuum. Auctor noſter, quia nobis in hoc exilio deiectis, lucem ſuæ viſionis abſtulit, ſe ſe noſtris oculis quaſi in tenebrarum latibulo abſcondit. Quas nimirum cæcitatis noſtræ tene/bras cum ſtudioſe conſpicimus, mentem ad lamenta prouocamus. Flet enim cæcitatem quam foris patitur, ſi humiliter meminit quod de in/interioribus lumine priuatur. Cumque tenebras, quibus circundatur

reſpicit, ſplendoris intimi ardenti ſe deſiderio affligit, omniq́ intentionis niſu ſemetipſam concutit, & ſupernam lucem quam condita deſeruit, repulſa quærit. vnde fit plerunque, vt in ipſis piis fletibus, illa interni gaudii claritas erumpat, & mens quæ in torpore cæca iacuerat, ad inſpectionem fulgoris intimi ſuſpiriis vegetata conualeſcat.

40 De prædicatorum Eccleſiæ virtutibus.

In expoſitione beati Iob lib. xvii.*cap.* 12.*&* *lib.* 29.*cap.* 11.

TEnebroſa aqua in nubibus aeris, id eſt occulta ſcientia in prophetis. Præ fulgore in conſpectu eius nubes tranſierunt, grando & carbones ignis. Tenebroſa aqua, quid aliud quam occultam ſignat ſcientiam prophetarum, qui ante aduentum domini occultis ſacramentis grauidi, myſteria immenſa geſtarent, intuentium oculis eorum intelligentia caligabat? Præ fulgore vero nubes tranſierunt, quia prædicatores ſancti vniuerſa mundi ſpatia miraculorum claritate percurrunt: qui etiam grando & carbones ignis vocati ſunt, quia & per correctionem feriunt, & per flammam caritatis accendunt. Ipſa quoque libera ſanctorum increpatio natura grandinis conuenienter exprimitur. Grando enim veniens percutit, liquata rigat. Sancti autem viri corda audientium & terrentes feriunt, & blandientes infundunt. Nam quemadmodum feriunt, propheta teſtatur, dicens. Virtutem terribiliũ tuorum dicent; & magnitudinem tuam narrabunt. Et quemadmodum blandientes rigent, ſecutus adiunxit. Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt, & iuſtitia tua exultabunt.

41 De perfectorum ſtudiis. *In expoſit. beati Iob lib.* xxvi.*cap.* 10.

QVi perfecit pedes meos tanquam ceruorum. Robuſtorum mentes in Deo immobiliter fixæ, tanto aduerſa quæque deſpiciunt quanto cernunt, quod contra præceptum conditoris excreſcunt. Aeternitatis quippe præmia præſtolãtes, vires ex aduerſitatibus ſumunt: quia excreſcente pugna glorioſiorem ſibi non ambigunt manere victoriam. Sic itaque electorum deſideria dum premuntur, aduerſitate proficiunt: ſicut ignis flatu premitur vt creſcat, & vnde quaſi extingui cernitur, inde roboratur. In eo namque oſtendimus quanta ad Deum cupiditate flagramus, ſi non ſolum ad eum per tranquilla & mollia, ſed etiam per aſpera & dura tranſimus. Bene ergo per pſalmiſtam dicitur. Qui perfecit pedes meos tanquam cerui. Ceruus enim cum montium iuga conſcendit, quæque aſpicit aſpera, quæque ſe obiiciunt ſentibus illigata, dato ſaltu tranſgreditur, & abſque vllo curſus ſui obſtaculo in ſuperioribus eleuatur. Ita etiam electorum mentes, quæque ſibi in hoc mun-

do obſiſtere atque obuiare conſpiciunt,contemplationis ſaltu tranſcendunt, & more ceruorum deſpectis terrenorum ſentibus in ſuperna ſe euehunt. vnde idem pſalmiſta iterum dicit. Et in Deo meo tranſgrediar murum. Murus quippe eſt omne quod itineri noſtro obiicitur,ne ad eum, qui diligitur,tranſeatur. Sed murum tranſgredimur,cum præ amore ſupernæ patriæ quæq; in hoc mundo fuerint obiecta calcamus.

42

Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inueterauerunt & claudicauerunt a ſemitis ſuis. Iſraeliticus populus idcirco claudus nominatur: quia ſanum greſſum in operationem non habuit, quippe quia vtroq; pede vti noluit, dum vnum teſtamentum recipit, alium ſpernit.

43

Cœli enarrant gloriam Dei. Quid cœlorum nomine, niſi prædicantium vita ſignatur? ipſi igitur ſunt cœli, ipſi ſol eſſe memorantur. Cœli ſcilicet,quia intercedendo protegunt,ſol quia prædicando vim luminis oſtendunt.

44 In expoſit. beati Iob lib. xxxiiii. cap. 6.

In ſole poſuit tabernaculum ſuum. ac ſi diceret. Humanitatis aſſumptæ ſacramentum in lumine manifeſtæ viſionis oſtendit.

45 De myſteriis incarnationis dominicæ. *In expoſ. b. Iob lib.*

Ipſe enim tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Tanquam ſponſus redemptor noſter de thalamo ſuo proceſſit,qui ad coniungendam ſibi Eccleſiã incarnatus Deus de incorrupto vtero virginis exiuit.

46 De pœna iniquorum futuræ retributionis.

In expoſitione beati Iob lib. xv. *cap.* 14.

Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui, dominus in ira ſua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis. Sciendum eſt quod omnes reprobi, quia ex anima ſimul & carne peccauerunt, illic in anima pariter & carne cruciantur. Clibanus namque intrinſecus ardet: is vero qui ab igne deuoratur ab exteriore incipit parte concremari. Vt ergo ſacra eloquia ardere & exterius & interius reprobos demonſtrarent, eos & ab igne deuorari,& ſicut clibanum poni teſtantur, vt per ignem crucientur in corpore, & per dolorem ardeant in mente. In tempore itaque vultus domini iniuſti omnes & vt clibanus puniuntur, & ab igne deuorantur: quia apparente iudice cum a viſione illius eorum multitudo repellitur; & intus per deſiderium ardet conſcientia, & foris carnem cruciat gehenna.

47 De diſpenſatorio diuinæ miſericordiæ dono.

In expoſit. beati Iob lib. xx. cap. 24.

DEVS meus clamabo per diem nec exaudies, & nocte & non ad inſipientiam mihi. Sãcta Eccleſia perſecutionis ſuæ tempore fide ſtat, deſideriis clamat. Sed dolet ſe quaſi non reſpici, dum ſua videt in tribulationibus vota differri. Alto namque conſilio omnipotens Deus cum ſancti eius aduerſariorum perſecutionibus comprimuntur, cumque aſſiduis vt liberentur interpellationibus clamant, differre ſolet voces petentium vt merita patientium creſcant, quatinus eo magis exaudiantur ad meritum, quo citius non exaudiuntur ad votum. Dicit ergo pſalmiſta Deus meus clamabo per diem & non exaudies, & nocte, atque ipſa vtilitas de exaudiendi mora mox ſubditur, cum illic protinus ſubinfertur, & non ad inſipientiam mihi. Ad multiplicandam itaque ſanctorum ſapientiam proficit, quod poſtulata tarde percipiunt, vt ex dilatione creſcat deſiderium, ex deſiderio intellectus augeatur. Intellectus vero cum intenditur, eius in Deum ardentior affectus aperitur. Affectus autem ad promerenda cœleſtia tanto fit capax, quanto fit expectando longanimis. Sed tamen inter hæc ſanctorum patientiam dolor vrget ad vocem, & cum dilati proficiunt, metuunt ne deficiẽtibus viribus deſpecti reprobentur.

In expoſit. beati Iob lib. 26. cap. 16.

NEMO qui tardius auditur credat quod a ſuperna cura negligatur. Sæpe enim noſtra deſideria, quia celeriter non fiunt exaudiuntur, & quod impleri concite petimus, ex ipſa melius tarditate proſperatur. Sæpe vox noſtra eo perficitur quo differtur, & cum ſuperficietenus petitio negligitur vota noſtra altius in cogitationum radice complentur, ſicut & ſemina meſſium gelu preſſa ſolidantur, & quo ad ſuperficiem tardius exeunt, eo ad frugem multipliciora conſurgunt. Deſideria itaque noſtra dilatione extenduntur vt proficiant. Proficiunt vt adhoc quod perceptura ſunt conualeſcant. Exercitantur in certamine, vt maioribus cumulentur præmiis in retributione. Labor protrahitur pugnæ, vt creſcat corona victoriæ. Suos ergo dominus cum velociter non exaudit, quo repellere creditur, trahit. Internus quippe medicus, & peccatorum in nobis contagia quæ ineſſe medullitus reprobat, ſecat, abſcindit virus putredinis ferro tribulationis, et quo voces ægri audire diſſimulat, eo ægritudinis finem procurat. hinc eſt ergo quod propheta ait. Clamabo per diem & non exaudies, & nocte & non ad inſipientiam mihi. ac ſi diceret. Nequaquam mihi ad inſipientiam proficit, quod die ac nocte clamantem me continuo non exaudis, quia vnde

me in

me in temporali tribulatione quaſi deſeris, inde ad æternam ſapientiam plus erudis. hinc etiam dicit. Adiutor in opportunitatibus in tribulatione. In tribulatione quippe dicturus opportunitatem præmiſit: quia ſæpe tribulatione conterimur, & tamen opportunum non dum eſt, vt ſæpe ad deſiderium ereptionis adiuuemur.

48 In expoſit. beati Iob lib. xx. cap. 6.

VIRGA tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Virga percutimur, & baculo ſuſtentamur. Si ergo eſt diſtrictio virgæ quæ feriat, ſic e contra conſolatio baculi quæ ſuſtentet. Sit itaque amor, ſed non emolliens: ſit vigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderate ſæuiens: ſit pietas, ſed non plus quam expediat parcens.

49 In expoſitione beati Iob lib. xix cap. 9. & lib. iii. cap. 14.

IMPINGUASTI in oleo caput meum: ac ſi aperte dicat: Caritatis pinguedine repleſti mentem meam. Exaruit velut teſta virtus mea. Etenim teſta igne ſolidatur. Caro autem domini eo ex paſſione ſua robuſtior extitit, quo per infirmitatem moriens, a morte ſine infirmitate ſurrexit. Et iterum. Exaruit velut teſta virtus mea. Sicut teſta eius virtus exaruit, quia ſuſceptæ carnis infirmitatem paſſionis ſuæ igne roborauit.

50 De ſtudio boni operis.

QVI non accepit in vano animam ſuam. De vnoquoque electo per pſalmiſtam dicitur. Qui non accipit in vano animam ſuam. In vano namque animam ſuam accipit qui ſola præſentia cogitans, quæ ſe ſequatur in perpetuum non attendit. In vano animam ſuam accipit qui eius vitam negligens, ei curam carnis anteponit. Sed animam ſuam in vanum iuſti non accipiunt, quia intentione continua ad eius vtilitatem referunt quicquid corporaliter operantur, quatenus & tranſeunte opere, operis cauſa non tranſeat, quæ vitæ præmia poſt vitam parat. Sed hæc curare reprobi negligunt, quia profecto ambulantes in vacuum vitam ſequentes fugiunt, inuenientes perdunt. Vnde melius a prauorum imitatione compeſcimur, ſi eorum damna ex fine penſamus.

51 De cohibendis infirmitatis humanæ deſideriis per vſum bonæ operationis. *In expoſit. beati Iob lib. xx. cap. 12.*

DE NECESSITATIBVS meis eripe me. Natura humana bene condita, ſed ad infirmitatem vitio propriæ voluntatis lapſa in calamitatem cecidit: quia preſſa innumeris neceſſitatibus, nihil in hac vita niſi vnde affligeretur inuenit. Sed cum eiſdem naturæ noſtræ neceſſitatibus plerunque pluſquam expedit, deſeruimus, mentiſque curam negligimus, ex miſeriæ negligentia infirmitati noſtræ addimus ſqualorem culpæ. Neceſſitates namque naturales hoc habere valde periculoſum ſolent, quod ſæpe in eis minime diſcernitur, quid circa illas per vtilitatis ſtudium, & quid per voluptatis vitium agitur. Crebro enim occaſione ſeductionis inuenta, dum neceſſitati debita reddimus, voluptatis vitio deſeruimus, & infirmitatis velamine ante diſcretionis oculos excuſatio noſtra ſe palliat, atque ſe ſub patrocinio explendæ vtilitatis occultat. Infirmitatem vero naturæ noſtræ per negligentiam relaxare nihil eſt aliud, quàm calamitati miſeriam addere, ac vitiorum ſqualorem ex eadem miſeria multiplicare. vnde ſancti viri in omne quod agunt ſtudioſiſſima intentione diſcernunt, ne quid plus ab eis naturæ ſuæ infirmitas, quam ſibi debetur exigat, ne ſub neceſſitatis tegmine in eis vitium voluptatis exereſcat. Aliud enim ex infirmitate: aliud ex tentationis ſuggeſtione ſuſtinent. & quaſi quidam rectiſſimi arbitri inter neceſſitatem voluptatemque conſtituti, hanc conſulendo ſubleuant, illam premendo frenant. Vnde fit, vt ſi infirmitatis ſuæ calamitatem tolerent, tamen ad ſqualorem miſeriæ per negligentiam non deſcendant. Hoc ipſum enim eſſe in calamitate, eſt neceſſitatis naturæ, ex carnis adhuc corruptibilis infirmitate ſuſtinere: quas videlicet neceſſitates cupiebat euadere qui dicebat, De neceſſitatibus meis eripe me. Sciebat enim plerunque voluptatum culpas ex neceſſitatum occaſione prorumpere, & nequid ſponte illicitum admitteret, hoc ipſum ſatagebat euelli, quod nolens ex radice tolerabat. At contra praui gaudent in his corruptionis ſuæ neceſſitatibus, quia nimirum eas ad vſus voluptatum retorquent. Cum enim reficiendis cibo corporibus naturæ ſeruiunt, per delectationem gulæ in voluptatis ingluuie diſtenduntur. Cum tegendis membris veſtimenta quærunt, non ſolum quæ tegant, ſed etiam quæ extollant appetunt. & contra torporem frigoris, non ſolum quæ per pinguedinem muniant, ſed etiam quæ per molitiem delectent, non ſolum quæ per molitiem tactum mulceant, ſed etiam quæ per colorem oculos ſeducant. De his ergo neceſſitatibus liberari pſalmiſta deſiderans, dicit. De neceſ-

ſitatibus meis eripe me. Neceſſitatis enim cauſam in vſum voluptatis vertere, quid eſt aliudquam calamitati ſuæ ſqualorem miſeriæ ſociare?

52 De ſtudiis electorum prouidæ circumſpectionis.

In expoſitione beati Iob lib.vii.cap.8.

PRoba me domine & tenta me. Cum ſecuros nos, ac de virtutum affluentia elatos, repentinus vel flagelli dolor, vel infirmitatis tentatio percutit, protinus ab ſtatus ſui vertice mentis noſtræ elatio ſuccisa cadit, vt de ſemetipſa nihil audeat, ſed infirmitatis ſuæ ictu proſtrata, manum leuantis quærat. Hinc eſt quod ſancti viri cum de occulta erga ſe diſpoſitione ſuſpecti ſunt, plus proſpera ipſa pertimeſcunt, tentari appetunt, flagellari concupiſcunt: quatinus incautam mentem metus & dolor erudiat, ne in hac peregrinationis via hoſte ex inſidiis erumpente, ſua eam deterius ſecuritas ſternat. Recte ergo per pſalmiſtam dicitur. Proba me domine & tenta me. ac ſi aperte dicat. Prius vires inſpice, & tunc vt ferre valeo tentari permitte. hinc iterum dicit. Ego ad flagella paratus ſum. Quia .n. ſancti viri mentis ſuæ corruptionis vulnus ſine putredine non eſſe conſiderant, libenter ſe ſub manu medici ad ſectiones parant, vt aperto vulnere virus peccati exeat, quod ſana cute intus occidebat.

53 In expoſit. beati Iob lib.14.cap.19.

DOminus illuminatio mea, & rel. Ex pœna culpæ eſt videre bonum quod agere debeat, & tamen implere motus non poſſe. & rurſum ex grauiori pœna culpæ eſt, quod agere debeat, nec videre. vnde & contra hæc vtraque pſalmiſtæ voce dicitur. Dominus illuminatio mea, & ſalus mea. & reliqua. Contra ignorantiæ tenebras illuminatio, contra infirmitatem vero ſalus eſt dominus, quando & oſtendit quid debeat ad agendum appeti, & vires præbet, vt quod oſtenderit, poſſit impleri.

In expoſit. beati Iob lib.xix. cap.20.

DOminus illuminatio mea & ſalus mea quem timebo. Crebro namque peccatum aut ignorantia, aut infirmitate perpetratur. Quo contra recte per pſalmiſtam dicitur. Dominus illuminatio mea, & ſalus mea. Quia enim & ſcientiam dominus & virtutem præbet: & contra ignorantiam illuminatio, & contra infirmitatem ſalus vocatur.

55 De cauendis prauorum deſideriis, & appetendis bonorū ſtudiis.

In expoſit. beati Iob lib.iiii.cap.33. & 34.

Vnam petii a domino hanc requiram. Omnes qui vel illicita appetũt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, denſis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur. Dumque deſideriorum turbas intra ſe excitant, proſtratam mentem, pede miſeræ frequentationis calcant. At contra ſancti viri, quia nihil huius mundi appetunt, nullis proculdubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos motus deſideriorum a cubili cordis manus ſanctæ conſiderationis eiiciunt: & quia tranſitoria cuncta deſpiciunt, ex his naſcentes cogitationum inſolentias non patiuntur. Solam namque æternam patriam appetunt, & quia nulla huius mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruuntur. An non cunctos a ſe cogitationum tumultus expulerat qui dicebat. Vnam petii a domino hanc requiram, vt inhabitem in domo domini. A frequentia quippe terrenorum deſideriorum fugerat, & ad magnam videlicet ſolitudinem ſemetipſum contulerat, vbi eo tutius nihil extraneum conſpiceret, quo incompetens nil amaret, a tumultu rerum temporalium magnum quendam ſeceſſum petierat, quietam mentem in qua tanto purius Deum cerneret, quanto hunc cum ſe ſolo ſolum inueniret.

56 De electorum virtutibus.

In expoſit. beati Iob lib. iiii. cap. 15. & lib. v. cap. 3.

Abſcondes eos in abſcondito vultus tui a conturbatione hominum. Electus quiſque in iudicio per internum viſum, in vultu diuinitatis abſconditur, dum reproborum foris cæcitas diſtricta animaduerſione iuſtitiæ repulſabatur. Sancti itaque viri ab importunitate deſideriorũ temporalium, a tumultu inutilium curarum, a clamore perſtrepentiũ perturbationum ſemetipſos ſacri verbi gladio mortificare non deſinunt, atque intus ante Dei faciem in ſinu mentis abſcondunt. Vnde recte per pſalmiſtam dicitur. Abſcondes eos in abſcondito vultus tui a conturbatione hominum. Quod quamuis perfecte poſtmodum fiat, etiam nunc ex magna parte agitur, cum a temporalium deſideriorum tumultibus delectatione in interiora rapiuntur, vt mens eorum dum in amorem Dei tota tẽditur, nulla inutili perturbatione laceretur. hinc eſt quod Paulus per contemplationem mortuos, & quaſi in ſecreto diuinitatis abſconditos diſcipulos viderat qui dicebat. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Qui n. mortificare ſe appetit, valde ad inuentam requiem contemplationis hilareſcit, vt extinctus mũdo lateat, & a cunctis exteriorum rerum perturbationibus intra ſinum ſe intimi amoris abſcondit.

57 De electorum profectibus per cognitionem infirmitatis propriæ. *In expoſitione beati Iob lib.* xxiii. *cap.* 21.

Ego dixi in exceſſu meo proiectus ſum a vultu oculorum tuorum. Vir ſanctus æternam patriam contemplatus, et hæc mala penſans in quibus erat, atque illa bona conſiderans in quibus adhuc non erat, ait. Ego dixi in pauore meo, proiectus ſum a vultu oculorum tuorum. Sublevatus quippe in ecſtaſi quod noſtri interpretes pauorem, non proprie vocauerunt, a vultu oculorum Dei vidit ſe eſſe proiectum. Poſt interni quippe luminis viſionem, quæ in eius anima per contemplationis gratiam radio claritatis emicuit, ad ſemetipſum rediit, & cognitione percepta vel quibus illic bonis deeſſet, vel quibus malis hic adeſſet inuenit, ne quis præſentis vitæ mala ſicut ſunt conſpicere præualet, ſi bona æternæ patriæ per contemplationis guſtum contingere nec dum valet. vnde a vultu oculorum Dei proiectum ſe eſſe cognouit. Sublevatus quippe vidit, quod ſe hic videre nō poſſe ad ſe relapſus ingemuit; perfectam ſcilicet animam iſta compunctio afficere familiarius ſolet: quia omnes imaginationes corporeas inſolenter ſibi obuiantes diſcutit, & cordis oculum figere in ipſo radio incircumſcriptæ lucis intendit. Figurarum corporalium ſpecies ad ſe intus ex infirmitate corporis traxit, ſed perfecte compuncta hic ſummopere inuigilat, ne cum veritatem quærit, eam imaginatio circumſcriptæ viſionis illudat, cunctaſq; ſibi obuiantes imagines reſpuit. Quia enim per illas infra ſe lapſa eſt, ſine illis ſuper ſe ire conatur. Et poſtquam per multa indecenter ſparſa eſt, in vnum ſe colligere nititur, vt ſi magna vi amoris præualet, eſſe vnum atque incorporeum contempletur. vnde aliquando ad quandam inuſitatam dulcedinem interni ſaporis admittitur, & raptim aliquomodo ardenti ſpiritu afflata renouatur, tantoq; magis inhiat, quanto magis quod amet deguſtat. Atque hoc intra ſe appetit, quod ſibi dulce ſapere intrinſecus ſentit: quia videlicet eius amore dulcedinis ſibi coram ſe viluit; & poſtquam hanc vtcunque percipere potuit, quid ſine illa dudum fuiſſet inuenit. Cui inhærere conatur, ſed ab eius fortitudine ſua adhuc infirmitate repellitur. Et quia eius munditiæ contemperari non valet, flere dulce habet, ſibiq; ad ſe cadenti infirmitatis ſuæ lachrymas ſternere. Neque enim poteſt mentis oculum in id quod contra ſe raptim conſpexerat figere: quia ipſo vetuſtatis ſuæ vſu deorſum ire compellitur. Inter hæc anhelat, æſtuat, ſuper ſe ire conatur, ſed ad familiares tenebras ſuas victa fatigatione relabitur.

58 In expoſit. beati Iob lib. xviii cap. 26.

EGO dixi in exceſſu meo proiectus ſum a vultu oculorum tuorum. Contemplatus quippe interna gaudia viſionis Dei,& ſocialem frequentiam angelorum perſiſtentium reduxit oculos ad ima, vidit quo iaceret, qui ad hoc conditus fuerat, vt in cœleſtibus ſtare potuiſſet. Penſauit vbi eſſet, & quod eſſet, ingemuit. Proiectumq́ ſe a vultu oculorum Dei doluit: quia in comparatione lucis intimæ, grauiores ſenſerat exilii ſui tenebras, quas tolerabat.

59 In expoſit. beati Iob lib.vii. cap.9.

Viriliter agite,& confortetur cor veſtrum. Iuſtorum fortitudo eſt carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitæ præſentis extinguere, huius mundi aſpera pro æternis præmiis amare, proſperitatis blandimenta contemnere, aduerſitatis metum in corde ſuperare. Reproborum vero fortitudo eſt tranſitoria ſine ceſſatione diligere, contra flagella conditoris inſenſibiliter perdurare, ab amore rerum temporalium nec ex aduerſitate quieſcere, ad inanem gloriam etiam cum vitæ detrimento peruenire,malitiæ augmenta exquirere,bonorum vitam non ſolum verbis ac moribus, ſed etiam gladiis impugnare, in ſemetipſis ſpem ponere, iniquitatem quotidie ſine vllo deſiderii defectu perpetrare.

60 In expoſit. beati Iob.lib.xxvi.cap.30.

Viriliter agite & confortetur cor veſtrum. Dicens enim viriliter agendum & confortetur cor veſtrum. ilico ſubdidit, quaſi ſexum cordis munire curauit. Luxurioſi quippe mens corrumpitur,ſi rebus tranſitoriis delectatur.

61 De diſſerendo intellectu ſacri eloquii.

*In expoſitione beati Iob lib.*xxviii.*cap.*7.

Viriliter agite,& confortetur cor veſtrum. Scriptura ſacra viros vocare conſueuit, qui nimirum vias domini fortibus, & non diſſolutis greſſibus ſequuntur. vnde & Paulus ait. Remiſſas manus & diſſoluta genua erigite: vnde ſapientia in prouerbiis dicit. O viri ad vos clamito. ac ſi aperte diceret. Ego non fœminis ſed viris loquor: quia hi qui fluxa mente ſunt, mea verba percipere nequaquam posſunt.

62 De electorum ſtudiis per internam gratiam.

*In commento Pſalmorum pœnit. pſal.*2.

BEati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Sancti viri ante Dei oculos ſtudent culpas linguæ tegere meritis vitæ. ſtudent ❋ pondere bonorum operum premere immoderata verborum.

Vnde in ſanctæ Eccleſiæ electis quotidie otioſæ locutionis vitium vir tute bonæ operationis operitur. Beati ergo quorum remiſſæ ſunt ini-quitates, & quorum tecta ſunt peccata. Sed rurſum cum ſcriptum ſit. Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius, quomodo tegi poſſunt quæ eius oculis, cui cuncta nuda ſunt & abſcondi nequaquam poſſunt? Sed quia hoc quod tegimus inferius ponimus, atque hoc vnde tegimus nimirum ſuperducimus, vt quod eſt ſubterpoſitum tegamus. Tegere peccata di-cimus, quæ quaſi ſubterponimus, dum abdicamus, eisq; aliud ſuperduci-mus, dum bonæ actionis opus ad hoc poſt elegimus, vt præferamus Pec cata itaq; tegimus cum bona facta malis actibus ſuperponimus. Quando ergo abdicamus mala quæ fecimus, & eligimus bona quæq; vt faciamus, quaſi tegmen ei rei ſuperducimus, quam erubeſcimus videri. Qui ergo priora mala deſerit, & bona poſterius facit, per hoc quod addit, tran-ſactam nequitiam tegit, cui boni operis meritum ſuperducit. Quamli bet enim ſancti viri in hac adhuc vita ſint, habent tamen quod ante Dei oculos operire debeant: quia omnino eſt impoſſibile vt aut in opere, aut in locutione, aut in cogitatione nunquam delinquant.

63 De bono pœnitentiæ. *In expoſitione beati Iob lib. xx. cap. 9.*

Conuerſus ſum in ærumna dum configitur ſpina. Quid hoc loco per ſpinam, niſi omne peccatum euidenter exprimitur? quia dum trahit ad delectationem quaſi pungendo lacerat mentem. hinc ergo iuſti & pœ nitentis voce dicitur. Conuerſus ſum in ærumna dum confringitur ſpina: quia ſcilicet mens ad lamentum vertitur, vt peccati compunctio pœnitendo frangatur. In tranſlatione vero alia non confringi, ſed con figi ſpina perhibetur. Quod videlicet ab eodem ſenſu non diſſonat, quia pœnitentis anima ad luctum ducitur, dum perpetrata culpa in memoria fixa retinetur.

64 De abſtergendis cogitationum flagitiis.
In codice cur. paſt. part. iii. cap. 30.

Dixi pronunciabo aduerſum me iniuſtitias meas domino, & tu remi-ſiſti impietatem cordis mei. Sæpe miſericors Deus eo citius peccata cordis abluit, quo hæc exire ad opera non permittit, & cogitata nequi tia tanto citius ſoluitur, quanto effectu operis diſtrictius non ligatur. vnde recte per pſalmiſtam dicitur. Dixi pronunciabo aduerſum me in-iuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei. Qui .n. impietatem cordis ſubdidit, quia cogitationum iniuſtitias pronunciare vellet, indicauit. Dumq; ait. dixi pronunciabo. atque ilico adiunxit, & tu remiſiſti: quam ſuper hæc ſit facilis venia oſtendit, qui dum ſe adhuc

promittit petere, hoc quod ſe petere promittebat obtinuit, quatinus quia vſque ad opus non venerat culpa, vſque ad cruciatum non perueniret pœnitentia, ſed cogitata afflictio mentem tergeret, quam nimirum tantummodo cogitata iniquitas inquinaſſet.

65 De vtilitate temporalis flagelli. *In expos. beati Iob lib.* xxvi.*cap.* 27.

IN freno & chamo maxillas eorum conſtringe, qui non approximāt ad te. Sæpe qui iubentis verba non audiunt, ferientis verberibus admonentur, vt ad bona deſideria ſaltem pœnæ trahant, quos præmia non inuitant. Si vero etiam flagella conſpiciunt, conſtat nimirum quod tanto illic grauioris vindictæ ſupplicia ſentiant, quanto hic maioris prouidentiæ gratiam calcant.

66 De apoſtolorum virtutibus per donum ſpiritus.

In homil. xxx. *ſuper euangel. In comment.* vii. *Pſalmorum pœnit.*

VErbo domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Quid cœlorum nomine, niſi ſancti apoſtoli deſignantur? qui verbis pluunt & coruſcant miraculis, quorum virtus ex dono confortatur ſpiritus. De quibus per eundem pſalmiſtā dicitur. Cœli enarrant gloriam Dei. Quibus tunc virtutem dedit ſpiritus, cū repleuit, quod Luca referente didicimus, qui ait. Factus eſt repente de cœlo ſonus tanquā aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant ſedentes, & apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditq́ ſuper ſingulos eorum. Et repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto, & cœperunt loqui variis linguis, pro vt ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Ex eo ergo acceperunt ornamenta virtutis, quos immenſa ante poſſederat fœditas timoris. Scimus enim ille apoſtolorum, id eſt cœlorum primus, ante acceptam huius ſpiritus gratiam, quoties dum mori timuit, vitam negauit, qui non pœnis, non afflictionibus, non terribili poteſtate cuiuſquam, ſed vnius mancipii ſola eſt interrogatione proſtratus Et quidem mancipium ne ſexus firmior terribile demonſtraret, ancilla eſt inquirente tentatus. Rurſusq́ vt talis ſexus infirmitas etiam officii ſui deiectione vileſceret, non ab ancilla tantum, ſed ab oſtiaria eſt ancilla requiſitus. Ecce quam vilis eſt ad tentandum perſona requiſita, vt aperte proderetur, quanta eum timoris infirmitas poſſideret, qui nec ante vocem oſtiariæ ancillæ ſubſiſteret, ſed iam paulo ante timidus, qualis póſt accepta virtute ſpiritus exiſteret uideamus. Certe Luca teſtante didicimus contra ſacerdotes ac principes quanta dominum auctoritate prædicauit. Nam cum facto miraculo quæſtio fuiſſet exorta & ſacerdotum principes, ſeniores, ac ſcribæ in apoſtolorum perſecutione

concurrerēt,eos in medio ſtatuentes in qua virtute miraculum fecerint, pcunctari curauerūt. Quibus repletus ſpiritu ſancto Petrus dixit Principes populi & ſeniores ſi nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi,in quo iſte ſaluus factus eſt ,notum ſit omnibus vobis & omni plebi Iſrael: quia in nomine Ieſu Chriſti Nazareni quem vos crucifixiſtis,quem Deus ſuſcitauit a mortuis ,in hoc iſte aſtat coram vobis ſaluus. Cumq; erga hæc perſequentium furor excreſceret,eosq; ſacerdotes ac principes Ieſum prædicare prohiberent, cōtra minas principum qua auctoritate Petrus excreuerat indicatur , cum illic protinus ſubditur. Petrus vero & apoſtoli dixerunt. Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Sed cum auctoritatem prædicantium reſiſtentium præcepta non premerent,ad flagella peruenitur, nam ſubditur. Tunc principes ſacerdotum cæſis denunciauerunt, ne loquerentur in nomine Ieſu, & dimiſerunt eos. Sed quia apoſtolorum virtutem premere nec flagella valuerunt,patenter oſtenditur,cum protinus ſubinfertur. Et illi quidem ibant gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Mox etiam poſt flagellorum gaudia quid agerent,indicatur. Omni autem die in templo,& circa domos non ceſſabant docentes & euangelizantes Ieſum Chriſtum. Ecce ille qui paulo ante timidus iam linguis loquitur, coruſcat miraculis,infidelitatem ſacerdotum ac principum libera voce increpat,ad prædicandum Ieſum exemplum auctoritatis cæteris præſtat. Ne in nomine Ieſu loqui debeat verberibus prohibetur,nec tamen compeſcitur Contemnit flagella cædentium,qui paulo ante requirentium verba timuerat, & qui ancillæ vires requiſitus expauit,vires principum cæſus premit. Spiritu ergo oris eius omnis virtus eorum. Eiuſdem enim iam ſancti ſpiritus virtute ſolidatus, huius mundi altitudines libertatis calce deprimebat,vt in imo eſſe cerneret,quod cōtra creatoris gratiam altū tumeret. Hæc eſt firmitas cœlorum, hæc ſunt dona ſpiritus, quæ diuerſis manifeſtari virtutibus ſolent. Quas occultæ diſpenſationis munere diuiſas Paulus enumerat,dicens. Alii quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ,alii autem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum,alteri fides in eodem ſpiritu, alii gratia ſanitatū,alii operatio virtutū,alii prophetia, alii diſcretio ſpirituū,alii genera linguarum,alii interpretatio ſermonū, quem mox generali definitione concludens,ait. Hæc aūt omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus,diuidens ſingulis prout vult. Bene itaq; dicitur.Et ſpiritu oris eius omnis virtus eorū: quia prædicatores ſancti niſi pmiſſa paracleti dona perciperēt, nullo fortitudinis decore claruiſſent.

63 De peruerſis infidelium contra Eccleſiam machinationibus.
In expoſitione beati Iob lib. xix.*cap.* 8.

Congregans quaſi in vtre aquas maris. Aquas maris in vtre dominus congregat, cum miro moderamine cuncta diſponens in ſuis clauſis cordibus carnalium minas frenat. Extremi namque temporis perſecutione creſcente apertas hæreticorũ voces ſancta Eccleſia tolerare compellitur, cum motus cordis ſui, quos nunc intra cogitationum ſinus contegunt, tunc in voce manifeſti erroris aperiunt. Nunc enim ſicut per Ioannem dicitur. draco in abyſſo clauſus tenetur: quia diabolica malitia in eorum ſubdolis cordibus occultatur. Sed ſicut illic dictum eſt, educetur draco de puteo abyſſi: quia quod modo præ timore tegitur, tunc contra Eccleſiam publice de iniquorum cordibus omne ſerpentinum virus aperitur. Nunc enim abſcondit ſe ſub blandiente lingua ſeuiens conſcientia; & malitia caliditatis quaſi quadam ſe tegit abyſſo ſimulationis. Nunc dominus, ſicut pſalmiſtæ voce dicitur: congregans ſicut in vtre aquas maris. Vter quippe eſt carnalis cogitatio: aquæ ergo maris in vtre congregatæ ſunt, cum amaritudo peruerſæ mentis non erumpit exterius in vocem prauæ libertatis.

68 De nutriendo in Deo deſiderio per experimentum bonorum actuum. *In homilia.* xxxvi.*ſuper euangel.*

Gvſtate & videte quoniam ſuauis eſt dominus. Augent ſemper ſpirituales delitiæ deſiderium in mente dum ſatiant: quia quanto magis earũ ſapor pcipitur, eo amplius cognoſcitur, quod auidius ametur, & idcirco nõ habitæ amari non poſſunt: quia earum ſapor ignoratur. Quis.n. amare valeat, quod ignorat? proinde pſalmiſta nos admonet, dicens. Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt dominus, ac ſi aperte dicat. Suauitatem eius non cognoſcitis, ſi hanc minime guſtatis. Sed cibum vitæ ex palato cordis tangite, vt probantes eius dulcedinem amare valeatis. Sed has homo delitias tunc amiſit, cum in paradiſo peccauit, extra exiit, os a cibo internæ dulcedinis clauſit. vnde nos quoque nati in huius peregrinationis ærumna, huc faſtidioſi iam venimus, ne ſcimus quid deſiderare debeamus, tantoq́ ſe amplius faſtidii noſtri morbus exaggerat, quanto magis ab eſu illius dulcedinis, animus elongat, & eo iam internas delitias non appetit, quo eas comedere diu longeq́ deſueuit. Faſtidio ergo noſtro tabeſcimus, & longa inediæ peſte fatigamur. Et quia guſtare intus nolumus paratam dulcedinem, amamus foras miſeri famem noſtram.

69 De diſtinguendis veris & falſis diuitiis.

In expoſitione beati Iob lib.xv.cap. 3.

Diuites eguerunt & eſurierunt. Si de exteriori fame egeſtas diuitum & eſuries diceretur, profecto diuites non eſſent, qui pane corporis indigerent. Sed quia dum exterius multiplicantur, interius inanes fiunt, & diuites pariter & egentes eſſe memorantur: quia videlicet pane ſapientiæ ſaturari minime merentur.

70 De perfectorum virtutibus.. *In expos. beati Iob lib. i.cap. 2.*

Declina a malo & fac bonum. Nequaquam bona Deo accepta ſunt, quæ ante eius oculos malorum admixtione maculantur. Hinc namque per Salomonem dicitur, Qui in vno offenderit multa bona perdit. hinc Iacobus atteſtatur, dicens: Quicunque totam legem ſeruauerit, offendat autem in vno, factus eſt omnium reus. hinc Paulus ait. Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

In expoſit. beati Iob.lib.xxiii.cap.23.

Declina a malo & fac bonum. Declinare quippe a malo, eſt ab eo quo iacuit ſurgere. Bonum vero facere, eſt mercedis opera in quibus requieſcere debeat, præparare. Qui enim declinat a malo, ſed bona non facit, ſurrexit quidem ab eo quo iacuit; ſed vbi requieſcere debeat nec dum parauit.

Dominus cuſtodit omnia oſſa eorum, vnum ex his non conteretur. Quod vtique non de oſſibus corporis, ſed de viribus dicitur mentis. Nam certe nouimus quod & multorum martyrum corporaliter oſſa confracta ſunt, & perſecutores domini, latronis illius cui dictum eſt. Hodie mecum eris in paradiſo, ſicut latronis alterius in cruce crura fregerunt.

73 De tentationum exercitio. *In expoſitione beati Iob lib.iii.cap.24.*

Fiant ſicut puluis ante faciem venti, & angeli domini affligens eos. Qui in corde ſuo aura tentationis rapitur, quaſi ante faciem venti puluis eleuatur, & cum inter hæc diuina diſtrictio percutit, quid aliud quã angelus domini affligit. Sed hæc aliter aguntur a reprobis, aliter ab electis. Illorum namque corda ita tentantur, vt conſentiant: iuſtorum vero tentationes quidem ſuſcipiunt, ſed repugnant. Illorum mens delectabiliter capitur, & ſi ad tempus quod male ſuggeritur diſplicet, ſed poſtmodum per deliberationem libet. Iuſti vero ſic tentationum iacula excipiunt, ut ſemper reſiſtendo fatigentur, vt ſi quando vſque ad delectationem tẽtata mens rapitur, ipſam tamen citius ſubreptionem ſuæ delectationis erubeſcunt, & forti cenſura redarguunt, quicquid intra

ſe exurgere carnale deprehendunt.

74 In expoſitione beati Iob lib.xix.cap. 20.

FIANT viæ eorum tenebræ & lubricum, vt ſcilicet per tenebras quo ire non videant, qui & ſi recta viderint, in eis tamen per lubricum ſtare non poſſunt. Iſte itaque per lubricum inter bona claudicat, ille per tenebras quæ bona ſequatur ignorat.

75 De comprimenda ſui præſumptione per cognitionem diuini occultiq; iudicii. *In expoſit. beati Iob. lib.v.cap.21.*

OMNIA oſſa mea dicent, Domine quis ſimilis tui? Quid per oſſa niſi fortia acta ſignantur? de quibus & per prophetam dicitur. Dominus cuſtodit omnia oſſa eorum. Et ſæpe ea quæ agunt homines eſſe alicuius momenti æſtimant, quia diſtrictionis intimæ quam ſit ſubtile iudicium ignorant. Sed cum per contemplationem rapti ſuperna conſpiciunt, ab ipſa modo præſupmtionis ſuæ ſecuritate liqueſcunt, & tanto magis in diuino conſpectu trepidant, quanto nec bona ſua digna eius examine, quem conſpiciunt, penſant. Hinc eſt enim quod is qui fortia operando profecerat, per ſpiritum ſubleuatus clamabat. Omnia oſſa mea dicent, domine quis ſimilis tibi? ac ſi diceret. Carnes meæ verbum non habent: quia infirma mea apud te funditus ſilent, oſſa autem mea tuæ magnitudinis laudem dicunt: quia ipſa quoque eſſe in me fortia credidi, tua conſideratione contremiſcunt.

76 De qualitate diuinæ in homine ſimilitudinis. *In expoſit. beati Iob lib.xviii.cap.31.*

Domine quis ſimilis tibi? Ad hoc ſancti omnes ad illa gaudia æterna perueniunt, vt eſſe Deo ſimiles poſſint, ſicut ſcriptum eſt. Cum apparuerit ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt. & tamen ſcriptum eſt. Domine Deus virtutum quis ſimilis tibi? & iterum ait. Quis ſimilis erit domino inter filios Dei? vnde ergo ſimilis, & vnde non ſimilis, niſi quia huic ſapientiæ & ſimiles erunt ad imaginem, & tamen non erunt ſimiles ad æqualitatem, aſpiciendo quippe æternitatem Dei, fit eis vt æterni ſint. Et dum viſionis eius donum percipiunt ex perceptione beatitudinis imitantur, quod vident. Et ſimiles ergo ſunt, quia beati ſunt, & tamen creatori ſimiles non ſunt; quia creatura ſunt. Et habent itaq; quandam Dei ſimilitudinem, quia non habent finem. Et tamen in circumſcripti æqualitatem non habent: quia habent circumſcriptionem.

77 De prouectus meritorum, & de malorum cognitione. *In expoſitione beati Iob lib.xv.cap.27.*

VIDI

Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut cedros libani, tranſiui & ecce non erat. Dauid propheta quoniam a dilectione præſentis ſeculi iam corde tranſierat, iniqui gloriam deſcribens dicebat. Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut cedros Libani. Sed quia cor huic mundo non ſubdidit, hunc iure deſpexit, dicens. Tranſiui & ecce non erat. Eſſet quippe aliquid in eius æſtimatione impius, ſi ipſe ab hoc ſeculo per intentionem minime tranſiſſet. Sed is qui non tranſeunti magnum aliquid eſſet, tranſeunti animo quam nihil eſſet apparuit: quia dum æterna retributio cogitatur, præſens gloria quam ſit nulla cognoſcitur. Hinc Moyſes cum ſupernæ contemplationis gloriam quæreret, dixit. Tranſiens videbo viſionem. Niſi enim greſſum cordis a ſeculi amore remouiſſet, nequaquam intelligere ſuperna potuiſſet.

78 De abolenda memoria præteritorum exceſſuum.

In expos. beati Iob lib. ix.*cap*.40.

Computruerunt & deteriorauerunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ. Qui peccatum corrigit & plangit cicatricem vulneri ſuperducit, Sed cum mens decepta hoc vnde iam pœnituit ad delectationem ſui reuocat, cicatrix pœnitentiæ quæ ſuperducta fuerat, ad putredinem vulneris redit, vt fœtorem praua delectatio habeat, poſtquam ſalutem vulneris iam cicatrix ſarcita cute monſtrabat. Quid itaque cicatrices, niſi ſanationes ſunt vulnerum? Laxatas namque nequitias ad delectationem memoriæ redire conſpexerat, qui cicatrices deflebat. Cicatrices quippe computreſcere, eſt ſanata iam peccatorum vulnera, rurſus in tentationem ſerpere, atque ex eorum ſuggeſtionibus poſt ſuperductam cutem pœnitentiæ, fœtorem culpæ iterum, doloremque ſentire: quia videlicet in re & nihil foras opere agitur, & ſola intus cogitatione peccatur, diſtrictoque ſe reatu mens obligat, niſi hoc ſolicitis lamentis tergat.

79 De cauendo vſu prauæ conſuetudinis.

In homil. xxxi. *ſuper euangel.*

Incuruatus ſum & humiliatus vſquequaque. Plerunque videmus quæ agenda ſunt, ſed hoc opere non implemus: nitimur & infirmamur. Mentis iudicium rectitudinem conſpicit, ſed ad hanc operis fortitudo ſuccumbit: quia nimirum de pœna peccati eſt, vt ex dono quidem poſſit bonum conſpici, ſed tamen ab eo quod aſpicitur, contingat per meritum repelli. Vſitata etenim culpa obligat mentem, vt nequaquam ſurgere poſſit ad rectitudinem. Conatur & labitur: quia vbi ſponte diu perſtitit, ibi & cum noluerit, coacta cadit. Vnde bene de hac

noſtra incarnatione ex typo humani generis per pſalmiſtam diui-tur. Incuruatus & humiliatus ſum vſquequaque. Contemplatus quippe quod ad ſupernam lucem intuendam homo conditus fuerat, ſed peccatis exigentibus foras miſſus, mentis ſuæ tenebras portat, ſuperna non appetit, in infimis intendit, cœleſtia nequaquam deſiderat, terrena ſemper in animo verſat. Et hoc quod de ſuo genere doluit, in ſe ipſo exclamauit, dicens. Incuruatus ſum & humiliatus ſum vſquequaque. Contemplationem namque cœleſtium perdens, ſi ſola carnis neceſſaria homo cogitaret, incuruatus & humiliatus eſſet, ſed tamen vſquequaque non eſſet. Quem ergo a ſupernis cogitationibus non ſolum neceſſitas deiicit, ſed etiam voluptas illicita ſternit, non ſolum incuruatus, ſed vſquequaque incuruatus eſt.

80 De electorum prouidæ circunſpectionis ſtudiis.

Ego autem ad flagella paratus ſum. Quia enim ſancti mentis ſuæ corruptionis vulnus ſine putredine nō eſſe conſiderant, libenter ſe ſub manu medici ad ſectiones parāt, vt aperto vulnere virus peccati exeat, quod ſana cute intus occidebat.

81 De memoria non abolenda ad corrigendum peccatum per cognitionem infirmitatis propriæ.

In expoſitione beati Iob lib. viii. cap. 15.

Iniquitatem meam ego pronunciabo. & cogitabo pro peccato meo. Tribulatio ſpiritus electorum linguā commouet, vt reatum praui operis vox confeſſionis impugnet. Sciendum quoque eſt, quia ſæpe & reprobi peccata confitentur, ſed de his deflere contemnunt. Electi autem culpas ſuas quas vocibus confeſſionis aperiunt, diſtrictæ animaduerſionis fletibus inſequuntur. vnde & propheta poſtquam ſe iniquitatem ſuam pronunciare ſpopondit, cogitare ſe etiam de eis ſubdidit, ac ſi aperte fateretur, dicens. Sic reatum lingua loquitur, vt nequaquam expers a mœroris ſtimulo per alia ſpiritus vagetur, ſed culpas loquens vulnus aperio. culpas vero ad correctionem cogitans, ſalutem vulneris ex medicamine mœroris quæro. Quid enim mala quidem quæ parpetrauit inſinuat, ſed flere quæ inſinuauerit recuſat, quaſi ſubducta veſte vulnus detegit, ſed torpente mente medicamentum vulneri non apponit. Cōfeſſionis igitur vocem ſolus neceſſe eſt vt mœror excruciet, ne vulnus proditū & neglectū, quo licētius iam ꝑ humanā notitiam tangitur, deterius putreſcat. Pſalmiſta ergo plagā cordis non ſolū detexerat, ſed detecta ēt medicamentū mœroris adhibebat, dicens. Iniquitatem meam

pronuncio, & cogitabo pro peccato meo. Pronunciando enim occultum vulnus detegit, cogitando autem quid aliud quam medicamentum vulneri apponit? Sed afflictæ menti & ſua ſolicite damna cogitanti, rixa pro ſemetipſa oritur contra ſemetipſam. Nam cum ſe ad lamenta pœnitentiæ inſtigat, occulta ſe increpatione dilaniat.

81 In expoſit. beati Iob lib. xxiii. cap. 10.

Poſui ori meo cuſtodiam cum conſiſteret peccator aduerſum me. Inflammantur quippe corda iuſtorum, cum non correpta creſcere conſpiciunt acta malorum: eorumq́ culpæ ſe participes credunt, quod in iniquitate creſcere ſilendo permittunt. Dauid propheta poſtquam ſibi ſilentium indixerat dicens: Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me. Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui a bonis: in ipſo ſiletio iuſto zelo caritatis exarſit. qui ilico ſubdidit: & dolor meus renouatus eſt. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. Intus ergo cor concaluit, quia dilectionis eius ardor per admonitionem locutionis exterius emanare recuſauit. Ignis in meditatione cordis exarſit: quia increpatio delinquentium a correptione oris refrixit. Caritatis enim zelus conſolatione admirabili augendo ſe temperat: quando contra iniquorum opera per vocem correptionis emanat, vt & quæ corrigere non valet, increpare non deſinat: ne ſe participem delinquentium, ex conſenſu taciturnitatis addicat.

82 De nõ reluctando diuinis iudiciis. *In expoſit. beati Iob lib. 23. cap. 18.*

Obmutui & non aperui os meum quoniam tu feciſti. Flagellatus homo conſiderans, quia illo maior eſt Deus, in omne quod patitur, eius iudicio ſe poſtponat: cui ſe minorem eſſe non dubitat. Et quod a meliore patitur iuſtum credat, etiam ſi eiuſdem iuſtitiæ cauſas ignorat. Quiſquis .n. pro peccato percutitur, niſi murmurando renitatur, eo ipſo iam iuſtus eſſe inchoat, quo ferientis iuſtitiam non accuſat. Homo namque ſub Deo eſt conditus, & ad conditionis ordinem redit, quando ſibi æquitatem iudicis ſui etiam quam non intelligit anteponit: vt conſiderata potentia creatoris, deferueat tumor mentis per memoriam conditionis. vnde Dauid propheta cũ percuſſionis pondere in exceſſum vocis erumpere cogeretur, ad conſiderationem cõditionis ſuæ ſe recolligens ait. Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti me. Penſauit .n. conditionis ſuæ ordinem, & iuſtitiam percuſſionis inuenit: quia qui benigne eum qui non erat condidit, eum profecto qui erat, non niſi iuſte percuſſit.

84 De humanæ naturæ infirmitate. *In expoſit. beati Iob lib. xxii. cap. 14. 15.*

QVanquam ad imaginem Dei ambulet homo, tamen vane conturbatur. Plerunque agitur vt turbetur vir ſanctus exterius, & imperturbabilis duret interius; & quod vane conturbari poteſt de infirmitate carnis fit, quamuis quod in imagine Dei ambulat, de virtute mentis, quatinus & roboratur intus diuino adiutorio, & tamen adhuc foras ſarcina prematur humana. Magna namque eſt ſecuritas cordis, nil concupiſcentiæ habere ſecularis. Nam ſi ad terrena adipiſcenda cor inhiat, ſecurum tranquillumq́ eſſe nullatenus poteſt: quia aut non habita concupiſcit vt habeat, aut adepta metuit ne amittat: & dum in aduerſis ſperat proſpera, in proſperis formidat aduerſa. Huc illucq́ quaſi quibusdam fluctibus voluitur, ac per modos varios rerum alternantium mirabilitate verſatur. Sin vero ſemel in appetitione ſupernæ patriæ forti ſtabilitate animus figitur, minus rerum temporalium perturbatione vexatur. A cunctis quippe externis motibus eandem intentionem ſuam quaſi quendam ſecretiſſimum ſeceſſum petit: ibiq́ incommutabiliter inhærens, & mutabilia cuncta tranſcendens, ipſa iam tranquillitate quietis ſuæ in mundo extra mundum eſt, excedet profecto ima omnia intentione ſummorum: & cunctis rebus quas non appetit, libertate quadam ſupereſſe ſe ſentit, nec tempeſtate rerum temporalium intus ſuſtinet, quam intuetur foras: quia terrena omnia quæ concupita opprimere mentem poterant, deſpecta ſubteriacent, vnde bene per prophetam dicitur, Sta in ſpecula, vt dum quiſque ſpeculatur ſumma, ſupereminéat infimis. Hinc etiam Abacuc dicit: Super cuſtodiam meam ſtabo. Stat quippe ſuper cuſtodiam ſuam qui per ſolertiam diſciplinæ terrenis deſideriis non ſuccumbit, ſed ſupereminet: vt dum ſemper ſtantem appetit æternitatem, infra ſe ſit omne quod tranſit. Tamen quia vir ſanctus quantalibet virtute profecerit, eum in hac vita poſitum adhuc extrinſecus carnis infirmitas premit. Bene Abacuc iterum vnam ſententiam protulit, ad vtraque ſeruientem: ait enim: Et introiuit tremor in oſſa mea, & ſubtus me turbata eſt virtus mea. ac ſi diceret, Non mea virtus eſt, in qua ſuperius raptus imperturbabilis maneo, ſed mea infirmitas eſt, in qua inferius turbor. Ipſe ergo ſuper ſe imperturbabilis eſt, ipſe ſub ſe perturbabilis: quia ſuper ſe aſcenderat in quantum rapiebatur ad ſumma; & ſub ſemetipſo erat, in quantum adhuc reliquias trahebat in infima. Ipſe ſuper ſe imperturbabilis: quia in Dei iam contemplatione tranſierat, Ipſe ſub ſe perturbabilis, quia ſub ſemetipſo adhuc infirmus homo remanebat. Huic ſententiæ Dauid propheta concinens, ait, Ego

dixi in exceſſu mentis meæ omnis homo mendax. Cui reſponderi poteſt. ſi omnis & tu. falſaq́ iam erit ſententia, quam mendax ipſe protuliſti. Si vero ipſe non mendax, vera iam ſententia non erit: quia dum tu verax es, non omnis homo cognoſcitur mendax. Sed notandum quod præmittitur: ego dixi in exceſſu mentis meæ. Per exceſſum ergo mentis etiam ſemetipſum tranſit, cum de hominis qualitate definiuit. ac ſi patenter dicat: de falſitate omnium hominum inde veram ſententiam protuli, vnde ego ipſe ſuper hominem fui. In tantum vero ipſe mendax, in quantum homo. In tantum autem omnino non mendax, in quantum per exceſſum mentis ſuper hominem. Sic itaque ſic perfecti omnes, quamuis adhuc aliquid turbulentum de infirmitate carnis tolerent: iam tamen intrinſecus tranquilliſſimo ſecreto perfruuntur per contemplationem mentis, vt quicquid acciderit exterius, in nullo turbet interius.

85 De incrementis bonorum. *In comment. Ezechielis homil. 9.*

Eduxit me de lacu miſeriæ, & de luto fecis: & ſtatuit ſuper petram pedes meos, & direxit greſſus meos, & immiſit in os meum canticum nouum, hymnum Deo noſtro. Qui que adhuc ex ſuperbiæ vertice ſtamus, cum iam de æternitatis timore aliquid ſentire cœperimus, dignum eſt, vt per pœnitentiam cadamus, & cum infirmitatem noſtram ſubtiliter cognoſcentes, humiliter iacemus, per diuini verbi conſolationem ſurgere ad fortia opera debemus, & cum iam in bonorum operum ſoliditate perſiſtimus, neceſſe eſt vt vnde noſmetipſos correximus, inde iam prædicantes & alios reuocemus. Nam iacenti non præcipitur, vt ad prædicationem pergat, ne infirmus quiſque hoc quod verbo ædificare poteſt, opere deſtruat. Recte ergo nunc per prophetam dicitur. Eduxit me de lacu miſeriæ & de luto fecis: & ſtatuit ſuper petram pedes meos &c. Poſtquam de luto fecis ſe eductum aſſeruit, ſtatutosq́ pedes ſuos ſuper petram cōſpexit, immiſſum in os meū canticum nouum aſſeruit. Prius enim de luto prauitatis educitur, vt eius pedes per fidem in petra ſolidentur. Et poſtquam boni operis pedes & greſſus iam in petra fixerat, tunc prædicationis canticum accipit, vt hymnum Deo dicere & operibus & vocibus poſſit. Sic Saulus dum ſuperbus Damaſcum pergeret, redemptoris voce proſtratus iacuit: & qui prædicator venturus erat, non tamen mox vt prædicaret quod viderat, audiuit. Sed ei iacenti dicitur Ingredere in ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Iacens ergo hoc ſolum audire potuit, vt ſurgens diceret, quod audierat. Surgens vero hoc didicit, vt quæ didicerat, prædicaret.

86 De creatoris potentia ex creaturarum miraculis.

In expoſit. beati Iob lib.vi.cap.6.

MVLTA feciſti tu domine Deus meus mirabilia tua. Quis omnipotentis Dei mirabilia perſcrutari ſufficiat, quod cuncta ex nihilo creauit, quod ipſa mundi fabrica mira potentiæ virtute diſpoſita ſit, & ſuper aera cœlum ſuſpenditur: & ſuper abyſſum terra libratur? Quod ex rebus inuiſibilibus omnis hæc vniuerſitas ac viſibilibus exiſtit, quod hominem fecit, vt ita dixerim in breui colligens mundum alterum, ſed rationalem: quod nunc ex anima & carne conſtituens, inueſtigabili virtutis diſpoſitione permiſcuit ſpiritum & lutum? Ex his itaque aliud nouimus, aliud & ſumus: ſed tamen mirari negligimus, quia ea quæ incomprehenſibili indagatione mira ſunt, in humanis oculis vſu viluerunt. vnde fit, vt ſi mortuus homo ſuſcitetur, in admiratione omnis exiliant, & quotidie homo, qui non erat, naſcitur, & nemo miratur: dum proculdubio omnibus conſtet, quia plus ſit creari quod non erat, quam reparari quod erat. Quia arida Aaron virga floruit cuncti mirati ſunt, quotidie ex areſcente terra arbor producitur, virtuſque pulueris in lignum vertitur, & nemo miratur. Quia quinque panibus quinque milia homines ſatiati ſunt, creuiſſe eſcam videntibus cunctis mirati ſunt: quotidie ſparſa grana ſeminum plenitudine multiplicantur ſpicarum, & nemo miratur. Aquam ſemel in vinum permutatam videntes cuncti mirati ſunt: quotidie humor terræ in radicem vitis attractus, per botrum in vinum vertitur, & nemo miratur. Mira itaque ſunt omnia, quæ mirari homines negligunt: quia ad conſiderandum vt prædiximus vſu torpeſcunt.

87 De ſtabilitate electorum & de reprobatione fidem intra Eccleſiam ſpecietenus audientium.

In homil. xix. ſuper euangel. & in expoſit. beati Iob. lib. xxv. cap. 11.

ANnunciaui & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Vocante domino ſuper numerum multiplicantur fideles, quia etiam ii ad fidem veniunt, qui ad electorum numerum non pertingunt. Hic enim fidelibus per confeſſionem admixti ſunt, ſed propter vitam reprobam illic connumerari in ſorte fidelium non merentur. Propheta itaque intuens tantos hoc Eccleſiæ tempore ſpecietenus credere, quantos nimirum certum eſt electorũ numerum ſummamque tranſire ait. Multiplicati ſunt ſuper numerum. ac ſi diceret. Multis Eccleſiam intrantibus etiam ii ad fidem ſpecietenus regni veniunt, qui a numero regni cœleſtis excluduntur: quia electorum ſummam ſua videlicet multiplicitate tranſcendunt.

88 In expoſit. beati Iob lib. 8. cap. 17.

VNiuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius, quia dum nos tentatio carnis concutit, tremefacta noſtra infirmitas etiam mentis cubile confundit.

89 De multiplicibus in ſacro eloquio rerum ſignificationibus.

In expoſitione beati Iob lib. xxiii. cap. 23.

VNiuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Quid hoc loco per ſtratum, niſi requies temporalis accipitur? Cum enim quiſquis curis ſecularibus fatigatus, deſerere per diuinam gratiam huius mundi itinera laborioſa compungitur, cogitare ſolet quomodo præſentis vitæ deſideria fugiat, & ab eius laboribus requieſcat, ſibiq; mox deſideratæ quietis ordinem quærit, & velut quoddam ſtratum ſicut a cunctis laboribus ceſſationis locũ inuenire concupiſcit. Sed quia in hac vita adhuc homo poſitus in cuiuſlibet ordinis loco, in cuiuſlibet ſecreti receſſu viuere ne tentationibus nullatenus poteſt, plerũq; in id quod ad requiem cõſtruitur, maior dolor tentationis inuenitur. vnde & recte per prophetam dicitur. Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. ac ſi diceret. Omne quod hic ſibi parauit ad requiem, hoc ei mutaſti occulto iudicio ad perturbationem. Quod pio quidem conſilio agitur, vt huius peregrinationis tempore electorum vita turbetur. Via quippe eſt vita præſens, qua ad patriam tendimus, & idcirco hic occulto iudicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. Solent enim nonnulli viatores cum amœna fortaſſe in itinere prata cõſpiciunt, pergendi moras innectere, & a cœpti itineris rectitudine declinare, eorumq; greſſus tardat pulchritudo itineris, dum delectat. Vnde electis ſuis ad ſe pergentibus dominus huius mundi iter aſperum facit, ne dum quiſq; vitæ præſentis requie quaſi viæ amœnitate paſcitur, magis eum diu pergere quam citius peruenire delectet, ne dum oblectatur in via, obliuiſcatur quod deſiderabat in patria.

90 De fructu compunctionis. *In expoſitione beati Iob lib. v. cap. 4.*

FVerunt mihi lachrymæ meæ panes dies ac nocte. Luctu ſuo anima paſcitur cum ad ſuperna gaudia flendo ſubleuatur. Et intus quidem doloris ſui gemitum tolerat, ſed eo refectionis pabulo percipit, quod hic vis amoris per lachrymas emanat.

91 De bono iure humilitatis. *In expoſitione beati Iob lib. 33. cap. 8.*

MEmor ero tui de terra Iordanis & Hermoniim. Quid Iordanis, niſi deſcẽſio? Hermoniim autẽ anathema, id eſt alienatio interpretatur. De terra ergo Iordanis & Hermoniim Dei reminiſcitur, qui in eo

quod ſemetipſum deiicit,atq; a ſe alienus exiſtit ,ad conditoris ſui memoriam reuocatur.Hinc eſt enim quod voce veritatis dicitur. Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum. Semetipſum enim abnegat, qui calcato typo ſuperbiæ ante Dei oculos eſſe ſe alienum demonſtrat.

92 De electorum probationibus. *In expos. beati Iob lib.* xxiii.*cap.* 28.

IN die mandauit dominus miſericordiam ſuam, & nocte declarauit. Vnuſquiſque ſuperni doni gratiam in tranquillitate quietis percipit, ſed quantum perceperit in aduerſitate perturbationis oſtendit. Miſericordia ergo domini in die mandatur, quia in tranquillo tempore cognoſcendo percipitur: in nocte vero declaratur, quia donum quod in tranquillitate ſumitur, tribulationibus manifeſtatur.

93 In expoſit. beati Iob. lib.iiii.cap.20.lib. xxvi.cap.27. lib xx.cap.22. & lib xxxiii.cap.3.

HVmiliaſti nos in loco afflictionis, & eo operuit nos vmbra mortis. Locus afflictionis vita præſens. Qui ergo ad æternam patriam tendunt, nunc ſemetipſos temporaliter in afflictionis loco deiiciunt, vt tunc in loco gaudii veraciter ſublimentur. Electorum namque animas modo dies afflictionis poſſidet, quia dies lætitiæ poſt ſequuntur. Scriptum quippe eſt. Timenti Deum bene erit in extremis. & rurſum de Eccleſia dicitur. Ridebit in die nouiſſimo. Nam enim tempus afflictionis eſt bonis, vt ſequatur eos exultatio quandoque ſine tempore. ſequitur. Et operuit nos vmbra mortis. Quid hoc loco per vmbram mortis, niſi mors carnis accipitur? quia ſicut vera eſt mors, qua anima ſeparatur a Deo, ita & vmbra mortis eſt qua caro ſeparatur ab anima. De hac itaque nunc voce martyrum per prophetam dicitur. Humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos vmbra mortis. Quos .n. conſtat non ſpiritu, ſed ſola carne mori, nequaquam ſe vera morte, ſed vmbra dicunt mortis operiri. Quid enim per vmbram quæ tamen cum adiectione mortis ponitur, niſi mors carnis exprimitur? vel quilibet reprobi qui antiqui hoſtis tenebras ſtudio prauæ operationis imitantur. Vnde voce martyrum per pſalmiſtam dicitur. Humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos vmbra mortis. Vmbra enim mortis electos Dei opprimit, cum mors carnis,quæ imago mortis æternæ eſt, ab hac eos vita diſiungit, quia ſicut illa a Deo animam, ita hæc ab anima ſeparat corpus. Vel certe vmbra eos mortis opprimit, quia de antiquo hoſte ſcriptum eſt. Nomen illi mors. Vmbra ergo mortis ſunt omnes reprobi,quia illius nequitiam elationis imitantur,eiuſq; imaginē quaſi vmbrā exprimunt, dum eius in ſe malitiæ ſimilitudinem trahunt

qui electos Dei operiunt, cum contra illos in atrocitate perſecutionis temporaliter conualeſcunt.

94 In expoſitione beati Iob lib. xxxiii. cap. 4.

Lingua mea calamus ſcribæ, quia quod loquimur tranſit, quod ſcribimus permanet. Lingua patris ſcribæ calamus dicitur: quia ab eo verbum illius coæternum ac ſine tranſitu generatur.

95 In commen. Ezechielis homil. viii.

Accingere gladio tuo ſuper fœmur potentiſſime. Quid in fœmore niſi propago carnis exprimitur? De fœmore ergo Abrahæ virgo Maria exiit, in cuius vtero vnigenitus patris incarnari dignatus eſt, ex qua incarnatione vniuerſo innotuit mundo Deus. Ipſi ergo per prophetã dicitur. Accingere gladio tuo ſuper fœmur potentiſſime. Gladium circa fœmur ſumpſit, quia ſermo prædicationis illius ex incarnatione conualuit.

96 In expoſit. beati Iob lib. ix. cap. 31.

PER legem quippe Deus virgam tenuerat cum dicebat. Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur. Sed incarnatus dominus virgam abſtulit, quia vias vitæ per manſuetudinem oſtendit. vnde & ei per pſalmiſtam dicitur. Intende proſpere, procede, & regna propter veritatem & manſuetudinem & iuſtitiam. Timeri quippe quaſi Deus noluit, ſed quaſi pater, vt amaretur, inſpirauit.

97 In expoſit. beati Iob lib. i. cap. 19.

Intende proſpere, procede, & regna, propter veritatem, & manſuetudinem, & iuſtitiam. Veritatem exequens manſuetudinem cum iuſtitia conſeruauit, vt nec zelum rectitudinis in manſuetudinis pondere amitteret, nec rurſum pondus manſuetudinis zelo rectitudinis perturbaret.

98 In expoſit. beati Iob lib. 35. cap. 23.

MYRRHA, & gutta, & caſſia a veſtimentis tuis, a gradibus eburneis ex quibus te delectauerũt filiæ regum in honore tuo. Quid myrrhæ, guttæ, & caſſiæ nomine, niſi virtutum ſuauitas deſignatur? quid eburneis gradibus, niſi magna nitens fortitudine proficientium aſcenſus exprimitur? Redemptor igitur veniens myrrha, gutta, & caſſia in veſtimento vtitur, quia ex electis ſuis quibus ſe miſericorditer induit, myrrhæ virtutis fragrantiam aſpergit, in quibus idem odor ab eburneis gradibus ducitur: quia in eis virtutũ opinio non ex oſtenſione ſimulationis, ſed ex veri ac ſolidi operis aſcenſu generatur. Bene autem ſubditur: Ex quibus te delectauerunt filiæ regum in honore tuo. Sanctæ namque animæ ab antiquis patribus ad cognitionẽ veritatis editæ, redemptorem

ſuum in ore eius delectant, quia ex eo quod bene agunt, ſuæ laudi nil indi (ſcat.

99 In expoſit. beati Iob lib. xxxvi. cap. 19

Adorabunt eum filiæ Tyri in muneribus. Aperire libet oculos fidei, & illud extremum ſanctæ Eccleſiæ de ſuſceptione Iſraelitici populi cõuiuium, magnus ille veniens Helias conuiuantium inuitator adhibetur, & tunc propinqui, tunc noti ad eum cum muneribus veniunt, quem in flagello paulo antepoſitum contempſerunt. Appropinquãte enim die iudicii, vel præcurſoris vocibus, vel quibuſdam erumpentibus ſignis, ipſa eis iam aliquomodo aduenientis domini virtus interlucet. Cuius iram dum præuenire feſtinant, conuerſionis ſuæ tempus accelerant. Conuerſi autem cum muneribus veniunt, quia eum quem paulo ante in paſſione deriſerunt, tunc virtutum opera quaſi munera offerendo venerantur, illud proculdubio ſua oblatione complentes, quod & cernimus magna ex parte iam factum, & adhuc credimus perfecte faciendum. Adorabunt eum filiæ Tyri in muneribus. Tunc namque eum plenius filiæ Tyri in muneribus adorant, cum Iſraelitarum mentes huius nunc mundi deſideriis ſubditæ, ei quem ſuperbientes necauerant, quandoque cognito, ſuæ hoſtiam confeſſionis apportant.

100 In expoſit. beati Iob lib. 19.

Omnis gloria eius filiæ regum ab intus. Sed quia exteriora etiam irreprehenſibilia cuſtodit, iure de ea ſubdidit in fimbriis aureis circumamicta varietate, & vt pulchra intus ſibi ſit, & aliis foris, & ſe prouehens per internam gloriam, & alios erudiens per exteriora operũ exempla.

101 In expoſit. beati Iob lib. viii. cap. 27.

Omnis gloria eius filiæ regum ab intus. Filiæ regum Eccleſia, quæ in bono eſt opere ſpiritualium principum prædicatione generata, gloriam intus habet, quia hoc quod agit in oſtentationis iactantiam non habet.

102 In expoſit. beati Iob lib. iiii.

Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos principes ſuper omnem terram. Principes ſanctæ Eccleſiæ rectores vocat, quos indeſinẽter in loco prædicatorum præcedentiũ diuina diſpenſatio ſubrogat.

103 In expoſit. beati Iob lib. viiii. cap. 2.

Transferentur montes in cor maris. Quid per montes niſi prædicantium altitudo ſignatur? Electi quippe prædicatores æternæ patriæ non immerito montes vocantur, quia per vitæ ſuæ celſitudinem ima terrenarum deſerunt, & cœlo propinqui fiunt. De his ergo nunc montibus dicitur. Transferentur montes in cor maris. In corde enim

maris montes tranſlati ſunt, cum prædicantes apoſtoli a Iudææ perfidia repulſi ad intellectum gentilium venere. vnde ipſi quoque in ſuis actibus dicunt. Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, ſed quia repuliſtis illud & indignos nos iudicaſtis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes.

104 In expoſit. beati Iob lib. v. cap. 6. & 7.

NISI quibusdam mentibus contemplatiua vita potius quam actiua congrueret, nequaquam per prophetam dominus diceret. Vacate & videte quoniam ego ſum Deus. Vacant qui bene in poteſtate ſunt, cum terrenarum actionum ſtrepitus pro diuino amore intermittendo poſtponunt, ne dum ima indeſinenter occupant, cor funditus a ſummis cadat. Sciunt enim quia nequaquam mens ad ſuperna attollitur, ſi curarum tumultibus continue in infimis occupatur. Quid enim de Deo occupata obtineat: quia de illo apprehendere aliquid etiam vacans laborat? Bene ergo per pſalmiſtam dicitur. Vacate & videte quoniam ego ſum dominus: quia qui vacare Deo negligit, ſuo ſibi iudicio lumen eius viſionis abſcondit. Qui ergo rebus temporalibus occupantur, tunc bene exteriora diſponunt, cum ſolicite ad interiora refugiunt, cum nequaquam foras perturbationum ſtrepitus diligunt, ſed apud ſemetipſos intus in tranquillitatis ſinu requieſcunt. Prauæ etenim mentes temporalium rerum tumultus intra ſemetipſas verſare non ceſſant, etiam cum vacant. In cogitatione enim ſeruant depicta quæ amãt, & quamuis nihil exterius faciant, apud ſemetipſas tamen ſub pondere inquietæ quietis elaborant. Quibus ſi earundem rerum adminiſtratio præbeatur, ſemetipſas funditus deſerunt, & fugitiua temporalia per intentionis curſum continuis cogitationum paſſibus ſequuntur. Piæ aũt mentes hæc & cum deſunt non quærunt, & grauiter etiam cum adſunt ferunt: quia per exteriorum curas a ſe exire pertimeſcunt.

In comment. Ezechielis homil. xv.

DEVS in gradibus eius dignoſcetur cum ſuſcipiet eam. Quid per hos gradus, niſi virtutum merita deſignantur? Siue .n. in cognitione Dei mediatoris & hominum hominis Ieſu Chriſti, ſeu in ſcientia diuini eloquii, ſeu in ipſa fide quam de illo accepimus, quibusdam gradibus ad altiora incrementa peruenimus. Nemo enim repente fit ſummus, ſed in bona conuerſatione a minimis quiſque inchoat, vt ad magna perueniat. Deus ergo in gradibus eius dignoſcetur, dum ſuſcipiet eam. Dum enim ſanctam Eccleſiam dominus ſuſcipit, in gradibus eius dignoſcitur: quia enim gloria per illius incrementa declaratur, quantum enim ſan-

ta Eccleſia aſcendendo profecerit ,tantum Deus hominibus ex eius vir tutibus innoteſcit. De quibus gradibus rurſum ſcriptum eſt. Per ſingulos gradus meos pronunciabo illum. Omnipotentem quippe dominum per ſingulos gradus ſuos pronuntiat, qui per incrementa virtutũ quæ cœpit ei ſemper laudem ſuæ pietatis reddit. Si quidam gradus in cordis aſcenſione non eſſent,item pſalmiſta non diceret. Ambulabunt de virtute in virtutem. Nec mirum ſi de virtute in virtutem gradus ſunt, quando ipſa vnaquæq; virtus quaſi quibuſdam gradibus augetur, & ſic per incrementa meritorum ad ſumma perducitur. Alia namque ſunt virtutis exordia, aliud profectus,aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionem ſuam non quibuſdam gradibus duceretur, ſancti apoſtoli minime dixiſſent. Auge nobis fidem. Et quidam venit ad dominum qui curari voluit filium ſuum, ſed requiſitus an crederet, reſpondit. Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Penſate ergo quod dicitur. Si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredu litatem habere ſe nouerat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inſpirationem gratiæ meritorum ſuorũ gradibus fides creſcit, vno eodemq; tempore his qui necdum perfecte crediderat, ſimul & credebat & incredulus erat.

106 Item vnde ſupra. In comment. Ezechielis homil.

Omnipotens Deus in Eccleſiæ ſuæ gradibus agnoſcitur, quia in ſingu lis eius virtutibus atq; miraculis quam timendus eſt, & amandus omnibus demõſtratur. Quem videlicet amorẽ tunc ſuſcipit,cum a culpis ſuis ad pœnitentiam redit. Cuius electi laudantur cum dicitur. Quoniam ecce reges vocantur,qui pro eo quod tranſacta mala per pœnitentiam cor rigunt, ipſa quoque eorum pœnitentia qualiter agatur,adiungitur. Ipſi videntes tunc admirati ſunt,cõturbati ſunt, & commoti ſunt, tremor apprehendit eos. Ibi dolores ſicut parturientis, in ſpiritu vehementi conterens naues Tharſis. Vident quippe & admirantur,ſed admirantes in tremore turbantur. Nam cum inter pœnitentiæ lachrymas ad men tis notitiam cœleſtis patriæ lumen erumpit,& admiratur animus & pauescit: quia libet quod terret, tunc dolores in anima ſicut parturientis fiunt. Dolor enim pœnitentis quaſi dolor parturientis eſt: quia cũ fletibus a ſe eiicit quod male in voluptate concepit. Tharſis vero exploratio gaudii dicitur. Et ſcimus quia qui omnes voluptates huius ſeculi ſequitur, temporalia ſibimet gaudia explorat. Sed omnipotens Deus in ſpiritu vehementi naues Tharſis conterit, quia mentes carnalium,quæ prius in huius mundi fluctibus vagabantur,per ſancti ſpiritus

aduentum

aduentum in mœrore pœnitentiæ affligit, vt contritæ a ſuperbia ſalubriter in humilitate iaceant, quas prius in hoc mari ſeculi ad alta vanitatis proſperitatis ſuæ vnda ſubleuabat. Per hunc itaque ſpiritum iacent contritæ naues: quia quibus pœna videbatur ab hominibus deſpici poſtmodum graue fit ab hominibus honorari. Et quia antea mala perpetrare conſueuerant, & gaudebant, poſtmodum non timent etiam affligi pro bonis.

107 In expoſit. beati Iob lib. iiii. cap. 22.

IN ſpiritu vehementi conteres naues Tharſis. Tharſis exploratio gaudii dicitur. Sed cum vehemens pœnitentiæ ſpiritus mentem occupat, omnem in ea explorationem reprehenſibilis gaudii perturbat, vt nil ei iam niſi flere libeat, nihil niſi quod ſe terrere poſſit attendat. Ponit namque ante oculos illinc diſtrictionem iuſtitiæ, hinc meritum culpæ, conſpicit, quo ſupplicio digna ſit, ſi parcentis pietas deſit, quæ per lamenta præſentia ab æterna eruere pœna conſueuit. Spiritus ergo vehemens Tharſis naues conterit, cum vis compunctionis valida, mentes noſtras huic mundo quaſi mari deditas ſalubriter rore confundit.

108 In expoſit. beati Iob lib. xii cap. 24.

QVOTIES poſt culpam eleemoſynas facimus, quaſi pro prauis actibus pretium damus. vnde per prophetam de eo qui hæc non agit dicitur. Non dabit Deo placationem ſuam, & pretium redemptionis animæ ſuæ. Nonnunquam diuites elati inferiores opprimunt, & aliena rapiunt, & tamen quaſi quædam aliis largiuntur. Et cum multos deprimant, aliquando quibuſdam opem defenſionis ferunt, & pro iniquitatibus quas nunquam deſerunt, dare pretium videntur. Sed tunc eleemoſynæ pretium nos a culpa liberat, cum perpetrata plangimus & abdicamus. Nam qui & ſemper peccare vult, & quaſi ſemper eleemoſynam largiri fruſtra pretium tribuit: quia non redimit animam quam a vitiis non compeſcit. Pretium enim redemptionis dare, eſt opus bonum præueniente nos gratia reddere. Non videbit interitum cum viderit ſapientes morietes. Iuſtorũ aduerſarii quos viſibiliter emori conſpiciunt, inuiſibiliter viuere poſſe non credunt, atque eo reatum infidelitatis ſuæ cumulant, quod viſa morte fidelium de æternitate deſperant. Igitur violenti quiq; inde deterius deficiunt, vnde contra vitã innocentium exterius conualeſcunt, tantoq; illos intima veritas a ſe foras eiicit, quanto eos contra ſuos temporaliter quod volunt poſſe permittit.

Quiſquis itaque bonorum vitam perſequitur, tunc peiore vltione damnatur, cum nulla ei aduerſitate reſiſtitur, & tunc fortioris iræ periculis ſubiacet, cum proſpere peragit, quod nequiter concupiſcit: quia videlicet vindicta ſuperni iudicis ad futura ſupplicia ſeruando deſerit, cui hic in malo obuiare contempſit.

In expoſit. beati Iob lib viii.cap.25.

Confitebitur tibi cum bene feceris ei. Sciendum eſt quod arrogantes viri tunc diuinæ iuſtitiæ rectitudinē laudant, cum ſe ad gaudium incolumitas ſubleuat, & alios flagella caſtigant, cum ſe conſpiciunt rerum proſperitate perfrui, alios aduerſitate fatigari. Nam dum peruerſe agunt, ſed tamen ſe rectos arbitrantur, hoc quod ſibi proſpera ſuppetunt, debere ſuis meritis credunt, e oq; colligunt quod Deus iniuſte non iudicat, quod quaſi iuſtos ſe aduerſitas nulla contriſtat. Sed ſi eorum vitam quamlibet breuiter uis ſupernæ correptionis attigerit, pulſati protinus conſilium diuini examinis increpant, quod paulo ante incolumes admirando præferebant, iuſtumq; eſſe iudicium quod ſuis moribus aduerſatur negant, & de diuina æquitate diſputant, ad reſultationis verba proſiliunt, & correpti quia deliquerint, grauius delinquunt. Recte ergo per pſalmiſtam contra peccatoris confeſſionem dicitur. Confitebitur tibi cum benefeceris ei. Deſpecta quippe vox confeſſionis eſt, quam format iucunditas proſperitatis. Sola autem confeſſio habet magni meritum ponderis, quam a veritatis rectitudine nequaquam ſeparat vis doloris, quam vſq; ad iudicium vocis non exacuit aduerſitas cordis.

109 In expoſit. beati Iob lib. xv.cap 15.

ADuocauit cœlum deſurſum, & terram vt diſcernat populum ſuum. Cœlos ſurſum aduocat, cum hi qui ſua omnia relinquentes conuerſationem cœleſtis vitæ tenuerunt, ad conſedendum in iudicio conuocantur, atque cum eo iudices veniunt. Terra etiam ſurſum vocatur, cum ii qui terrenis actibus obligati fuerant, in eis tamen plus cœleſtia quam terrena lucra quæſierunt, quibus dicitur, hoſpes eram & collegiſtis me, nudus & operuiſtis me.

110 De inſtitututione prædicantium.

In expoſitione beati Iob lib.xix.cap.6.

PEccatori autem dixit Deus: quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Lex eſt ipſis prædicatoribus po

ſita, vt viuendo impleant, quod loquendo ſuadere feſtinant. Nam loquendi auctoritas perditur, quando vox opere non adiuuatur. hinc enim per pſalmiſtam dicitur. Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu vero odiſti diſciplinam, & proieciſti ſermones meos poſt te. Sermones etenim domini poſt ſe prædicator proiicit, cum hoc quod dicit, facere contemnit. Quando autem dictis eius alter obediat, dum ipſe reſpuit opere quod prædicat voce, diſſimulat audire quod narrat? De iſta prædicationis lege ſcriptum eſt. Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Regnum cœlorum videlicet præſentem Eccleſiam appellat. de qua ſcriptum eſt. Et colligent de regno eius omnia ſcandala. In ſuperno etenim regno ſcandala, quæ ex eo colligi debeant, non habentur. Qui ergo ſoluit opere, & ſic docet voce, in iſto regno cœlorum erit minimus, in illo nec minimus.

111 In expoſit. beati Iob lib. xi. cap. 28.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum. Is qui per ſe ſolus eſt mundus, mundare præualet immunda. homo enim incorruptibili carne viuens, habet tentationum immunditias impreſſas in ſemetipſo: quia nimirum eas traxit ab origine. Ipſa quippe delectatio carnis eius conceptio immunditia eſt. vnde nunc per pſalmiſtam dicitur. Ecce. n. in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis concepit me mater mea. Hinc eſt ergo quod plerunque tentatur & nolens. Hinc eſt quod immunda quædam in mente patitur, quamuis ex iudicio reluctetur; quia conceptus de immundicia dum ad mundiciam tendit, hoc conatur vincere quod eſt. Quiſquis autem occultæ tentationis motus atque immundiciam cogitationis euicerit, nequaquam ſibi ſuam munditiam tribuat: quia de immundo conceptum ſemine nullus facere mundum poteſt, niſi is qui mundus per ſemetipſum ſolus eſt. Qui ergo iam ad locum munditiæ mente peruenit, conceptionis ſuæ viam reſpiciat per quam venit, atque inde colligat, quia ex ſua virtute non habet munditiam viuendi, cui de immunditia factum eſt initium ſubſiſtendi.

112 In paſtoralis cur. iii. part. cap. 31.

Cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Quiſquis enim peccata plangit nec tamen deſerit, cor quidem conterit, ſed humiliare

115 In expoſitione beati Iob lib.iiii.cap.33.34.& 35.

Ecce elongaui fugiens & manſi in ſolitudine. Fugiens ſe elongat qui a turba deſideriorum temporalium in altam Dei contemplationem ſe ſubleuat. Manet vero in ſolitudine qui perſeuerat in remota mentis intentione. Omnes enim qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, denſis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur. Dumq́ deſideriorum turbas extra ſe excitant, proſtratã mentem pede miſeræ frequentationis calcant. Alius namque iuri ſe luxuriæ ſubdit, atq́ ante mentis oculos ſtemmata turpium perpetrationum fingit, & cum effectus non tribuitur operis, hoc crebrius agitur intentione cogitationis. Voluptatis perfectio quæritur, & concuſſus eneruiter animus hinc inde & ſolicitus & cæcatus, occaſionem nequiſſimæ expletionis rimatur. Mens itaque hæc quaſi quendam populum patitur, quæ inſolenti cogitationum tumultu vaſtatur. Alius iræ ſe dominio ſtrauit. Et quid in corde niſi iurgia etiam quæ deſunt peragit? hic ſæpe præſentes non videt, abſentibus contradicit, intra ſemetipſum contumelias profert & recipit, receptis autem durius reſpondet, & cũ qui obuiet nullus aſſiſtit, magnis clamoribus rixas in corde componit. Turbam itaque hic intus ſuſtinet, quem pondus vehemens inflammatæ cogitationis premit. Alius iuri ſe auaritiæ tradidit, & faſtidiens propria, aliena concupiſcit. hic plerunque concupita adipiſci non valens, dies quidem in otium, noctes vero in cogitationem verſat. Torpet ab vtili opere, quia fatigatur illicita cogitatione, conſilia multiplicat, & ſinum mentis cogitationum inuentionibus latius expandit, peruenire ad concupita ſatagit, atque ad obtinenda hæc quoſdam ſecretiſſimos cauſarum meatus quærit. Qui mox vt in cauſa aliquid ſubtile inueniſſe ſe æſtimat, iam ſe obtinuiſſe quod concupierat exultat. Iam quid etiam adeptæ rei adiungat excogitat, atque vt in meliore ſtatu debeat excoli, pertractat. Quam quia iam quaſi poſſidet, & quaſi ad meliorem ſpeciem adducit, mox inſidias inuidentium conſiderat, & quid contra ſe iurgii moueatur penſat, & exquirit quid reſpõdeat. Et cum rem nullam teneat iam in defenſione rei quam appetit, vacuus litigator elaborat. Quamuis ergo nil de concupita receperit, habet tamen in corde, iam fructum concupiſcentiæ, laborem rixæ. Graui itaque populo premitur, qui inſtigantis auaritiæ tumultu vaſtatur. Alius ſe tyrannidi ſuperbiæ ſubiicit, & cor miſerum dum contra homines erigit, vitio ſubſternit, honorum ſublimium infulas appetit, exaltari ſuc-

115 In expoſitione beati Iob lib.iiii.cap.33.34.& 35.

Ecce elongaui fugiens & manſi in ſolitudine. Fugiens ſe elongat qui a turba deſideriorum temporalium in altam Dei contemplationem ſe ſubleuat. Manet vero in ſolitudine qui perſeuerat in remota mentis intentione. Omnes enim qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, denſis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur. Dumq; deſideriorum turbas extra ſe excitant, proſtratã mentem pede miſeræ frequentationis calcant. Alius namque iuri ſe luxuriæ ſubdit, atq; ante mentis oculos ſtemmata turpium perpetrationum fingit, & cum effectus non tribuitur operis, hoc crebrius agitur intentione cogitationis. Voluptatis perfectio quæritur, & concuſſus eneruiter animus hinc inde & ſolicitus & cæcatus, occaſionem nequiſſimæ expletionis rimatur. Mens itaque hæc quaſi quendam populum patitur, quæ inſolenti cogitationum tumultu vaſtatur. Alius iræ ſe dominio ſtrauit. Et quid in corde niſi iurgia etiam quæ deſunt peragit? hic ſæpe præſentes non videt, abſentibus contradicit, intra ſemetipſum contumelias profert & recipit, receptis autem durius reſpondet, & cũ qui obuiet nullus aſſiſtit, magnis clamoribus rixas in corde componit. Turbam itaque hic intus ſuſtinet, quem pondus vehemens inflammatæ cogitationis premit. Alius iuri ſe auaritiæ tradidit, & faſtidiens propria, aliena concupiſcit. hic plerunque concupita adipiſci non valens, dies quidem in otium, noctes vero in cogitationem verſat. Torpet ab vtili opere, quia fatigatur illicita cogitatione, conſilia multiplicat, & ſinum mentis cogitationum inuentionibus latius expandit, peruenire ad concupita ſatagit, atque ad obtinenda hæc quoſdam ſecretiſſimos cauſarum meatus quærit. Qui mox vt in cauſa aliquid ſubtile inueniſſe ſe æſtimat, iam ſe obtinuiſſe quod concupierat exultat. Iam quid etiam adeptæ rei adiungat excogitat, atque vt in meliore ſtatu debeat excoli, pertractat. Quam quia iam quaſi poſſidet, & quaſi ad meliorem ſpeciem adducit, mox inſidias inuidentium conſiderat, & quid contra ſe iurgii moueatur penſat, & exquirit quid reſpõdeat. Et cum rem nullam teneat iam in defenſione rei quam appetit, vacuus litigator elaborat. Quamuis ergo nil de concupita receperit, habet tamen in corde iam fructum concupiſcentiæ, laborem rixæ. Graui itaque populo premitur, qui inſtigantis auaritiæ tumultu vaſtatur. Alius ſe tyrannidi ſuperbiæ ſubiicit, & cor miſerum dum contra homines erigit, vitio ſubſternit, honorum ſublimium infulas appetit, exaltari ſuc-

ceſſibus exquirit, totumque quod eſſe deſiderat ſibi apud ſemetipſum in cogitationibus depingit. Iam quaſi tribunali præſidet iam ſibi parere obſequia ſubiectorum videt, iam cæteris eminet, iam mala aliis irrogat, aliis quæ irrogauerũt, recompenſat. Iam apud ſemetipſum ſtipatus cuneis in publicum procedit, iam quibus obſequiis fulciatur conſpicit. Qui tamen hæc cogitans ſolus repetit, iam alia conculcat, alia ſubleuat, iam de conculcatis ſatisfacit odiis, iam de ſubleuatis recipit fauores. Qui igitur tot fantaſmata cordi imprimit, quid iſte aliud quam ſomnium vigilans videt? Qui ergo tot rerum cauſas quas fingit tolerat, nimirum intrinſecus natas ex deſideriis turbas portat. Alius iam illicita refugit, ſed tamen bonis mundi carere pertimeſcit. Conceſſa tenere appetit, videri inter homines minor erubeſcit, & curat ſummopere ne inops in domo ſit, ne deſpectus in publico, exquirit quid ſibi ſufficiat, quid neceſſitas ſubiectorum petat, atque vt ſufficienter iura patronatus ſubditis expleat, patronos quærit, quibus ipſe famuletur. Sed his dum familiariter iungitur, eorum proculdubio cauſis implicatur. Quibus ſæpe conſentit in illicitis, & mala quæ pro ſemetipſo non appetit, committit propter aliena, quæ non derelinquit. Nam ſæpe dũ honorem ſuum in hoc mundo imminui trepidat, ea apud maiores perſonas approbat, quæ iam per proprium iudicium damnat, is dum ſollicite cogitat, quid patronis debeat, quid ſubiectis, quid ſibi augeat, quid affectibus proſit? quaſi tanta frequentia turbarum premitur, quanta curarum importunitate laceratur. At contra ſancti viri qui nihil huius mundi appetunt, nullis proculdubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos deſideriorum motus a cubili cordis manu ſanctæ conſiderationis eiiciunt. Et quia tranſitoria cuncta deſpiciunt, ex his naſcentes cogitationum inſolentias non patiuntur. Solã namque æternam patriam appetunt, & quia nulla huius mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruuntur: vnde nunc recte per prophetam dicitur: Elongaui fugiens & manſi in ſolitudine. In ſolitudine quippe manere, eſt a ſecreto cordis terrenorum deſideriorum tumultus expellere, & vna intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare. An non cunctos a ſe cogitationum tumultus expulerat, qui dicebat. Vnam petii a domino hanc requiram, vt inhabitem in domo domini. A frequentia quippe terrenorum deſideriorum fugerat, & ad magnam videlicet ſolitudinem ſemetipſum contulerat, vbi eo tutius nil extraneum conſpiceret, quo incompetens nil amaret. A tumultu rerum temporalium magnum quendam receſſum petierat quietam men

tem, in qua tanto verius Deum cerneret, quanto hunc cum ſe ſolo ſolum inueniret.

116 In expoſit. beati Iob lib.xxxiiii. cap.3.

Præcipita domine & diuide linguas eorum. Sicut pernicioſum eſt ſi vnitas deſit bonis: ita pernicioſior ſi nõ deſit malis. Reproborũ quippe vnitas bonorũ vitam tanto durius impetit, quãto ſe ei p collectionem durior opponit. Hanc vnitatem reproborum pernicioſam ſibi Paulus conſpexerat, cum in medio Saducæorum, phariſæorumq́ deprehenſus dicebat. De ſpe & reſurrectione mortuorũ ego iudicor, qua nimirum voce percuſſa protinus contra ſe viciſſim audientium turba diſſiluit. Cumq́ in duas partes tumultuantium multitudo diuiditur, Paulo via ereptionis aperitur: quia quem turba perſequentium vnita conſtrinxerat, diuiſa relaxabat. Eripiuntur enim iuſti, dum diuiduntur iniuſti, & electorm vota ad perfectum perueniunt, dum reproborum agmina per diſcordiam confunduntur. Quod bene etiam maris rubri ſciſſione ſignatur. Dum enim in duas partes vnda diuiditur, ab electo populo ad terram repromiſſionis tenditur: quia dum malorum vnitas ſcinditur, bonæ mentes ad hoc quod appetunt perducuntur. Si malorum vnitas noxia nõ fuiſſet, nequaquã diuina prouidentia ſuperbientiũ linguas in tanta diuerſitate diſſipaſſet. Hanc ergo vnitatem reproborum contra electos propheta conſiderans de ſanctæ Eccleſiæ hoſtibus dicit. Præcipita domine, & diuide linguas eorum.

117 In expoſit. beati Iob lib.xviii.cap.7.

Deſcendant in infernum viuentes. Ad maioris culpæ cumulum hoſtes ſuos ſancta Eccleſia perhibet, & ſcire quod ſequi debeant, & ſequi nolle quod ſciunt, De his ergo per pſalmiſtam dicitur: Deſcendant in infernum viuentes. Viui ſunt qui ſentiunt, quæ erga illos fiunt. Mortui enim nec ſciunt omnino nec ſentiunt. Mortui itaque qui non ſentiunt, pro neſcientibus poni ſolent. Viuentes ergo eſt in infernum deſcendere, ſcienter ſentienterq́ peccare. Dum enim viui quæ circa illos aguntur, ſciunt & ſentiunt. mortui autem ſentire nihil poſſunt, mortui in infernum deſcenderent, ſi mala neſciendo perpetrarent. Cum vero ſciunt mala & tamen faciunt iniquitates, in infernum viuentes miſeri ſentientesq́ deſcendunt.

118 In expoſit. beati Iob lib.v.cap.28.

Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Dies dimidiare, eſt tempus vitæ malæ in voluptatibus ductum ad pœnitentiæ lamenta diuidere, atq́ hoc ad bonum vſum partiendo reparare. Sed iniqui

dies ſuos nequaquam dimidiant,quia peruerſam mentem nec inextremo tp̄e immutant. Quo contra bene Paulus admonet, dicens. Redimentes tempus quoniam dies mali ſunt. Tempus quippe redimimus, quando anteactam vitam, quam laſciuiendo perdidimus flendo reparamus.

119 In expoſit. beati Iob lib. i cap. 38.

IPSI calcaneum meum obſeruabunt. Quia enim in calcaneo finis eſt corporis, quid per hunc, niſi terminus ſignatur actionis? Siue ergo maligni ſpiritus ſeu praui quique homines, illorum ſequaces ſuperbiæ calcaneum obſeruant,cum actionis bonæ finem vitiare deſiderant.

120

FILII hominum dentes eorum arma & ſagitta, & lingua eorum gladius acutus. Saluum faciet de gladio oris eorum,& de manu violenti pauperem. Ipſe quippe iſte pauper eſt,de quo per Paulum dicitur. Propter vos egenus factus eſt,cum diues eſſet. Et quia Iudæi accuſando dominum tradiderunt, quem traditū gentiles occiderunt, poteſt per oris gladium accuſantium Hebræorum lingua ſignari,de quibus per pſalmiſtam dicitur. Filii hominum dentes eorum arma & ſagitta, & lingua eorum machera acuta. qui euangelio etiam teſte clamauerunt,crucifige,crucifige. Per violenti vero manu,ipſa crucifigens gentilitas exprimitur, quæ in redemptoris mortem Hebræorum voces opere impleuit. Deus itaque hunc pauperem, & de violenti manu, & de oris gladio ſaluum fecit: quia videlicet redemptor noſter, & vires gentilium, & linguas Hebræorum moriendo ex humanitate pertulit, ſed ex diuinitatis ſuæ potentia reſurgendo ſuperauit.

121 In expoſit. beati Iob lib. 9 cap. 46.

SVPER eos cecidit ignis,& non viderunt ſolem. Ignis ſuper impios cadit,ſed ſol igne cadente non cernitur: quia illos quos gehennæ flamma deuorat, a viſione veri luminis cæcat, vt & foras eos dolor combuſtionis cruciet, & intus pœna cæcitatis obſcuret, quatinus qui auctori ſuo corpore & corde deliquerunt,ſimul corpore & corde puniantur, & vtrobique pœnas ſentiant, qui dum hic viuerent prauis ſuis delectationibus ex vtroq; ſeruiebant.

122 In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 13.

Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam,manus ſuas lauabit in ſanguine peccatorum. Plerique dum alienum interitum conſpiciunt reuocantur ad cor,vt recogitent ſuum. Et vnde alius ad tormenta ducitur, a tormento non inde alius liberatur. Conſpicit namque in aliena pœna quid timeat, & dum delinquentem ſic percuſſum aſpicit, diſſoluta ſua

opera iuſtitiæ vigore conſtringit. Sicq; fit, vt qui iniquus viuens mul tos ad culpam traxerat delectatione peccati, quosdam moriens a culpa reuocet terrore tormenti. Manus ſuas lauabit in ſanguine peccatorum. In peccatorum morientium ſanguine iuſti lauant manus, quia dum eo-rum pœna conſpicitur; conſpicientis vita mundatur.

123 In expoſit. euangel. homil. xix.

ADiutor meus tibi pſallam, quia tu Deus ſuſceptor meus es, Deus meus mia mea. Perpendens propheta in quibus laboribus humana ſit vita conſtituta, Deum appellat adiutorem. Et quia a tribulatione præſenti in requiem æternā nos ſuſcipit, appellat etiam ſuſceptorem. Sed conſiderans quod mala noſtra aſpicit & portat, culpas noſtras tole rat, tamen nos per pœnitentiam ad præmia reſeruat, noluit Deum mi-ſericordem dicere, ſed hunc ipſam miſericordiā vocauit, dicens. Deus meus miſericordia mea. Vnde reuocanda ſunt a nobis ante oculos no-ſtros mala quæ fecimus, penſandum ex quanta Dei benignitate tolera-mur. Conſideremus quæ ſunt pietatis eius viſcera, vt non ſolum culpas indulgeat, ſed cœleſte regnum pœnitentibus etiam poſt culpas promit-tat, atque ex omnibus medullis cordis dicamus ſinguli, dicamus omnes. Deus meus miſericordia mea.

124 In expoſit. Ezech. homil. 10.

Commouiſti terram & conturbaſti eam, ſana contritiones eius, quia commota eſt. Terra quippe commota & turbata, eſt peccator de co-gnitione reatus ſui anxius, & ad pœnitentiæ lamenta perductus. Pec-canti enim homini dictum eſt. Terra es, & in terram ibis. Exoret ergo vt ſanetur contritio terræ, quia mota eſt, quatinus peccator qui de cul pis ſuis affligitur, de cœleſtis miſericordiæ gaudio conſoletur.

125 In expoſit. beati Iob lib. xix. cap. 28.

Oſtendiſti populo tuo dura, potaſti nos vino compunctionis. De-diſti metuentibus te ſignificationem, vt fugiant a facie arcus. Quid hoc loco per arcum, niſi dies extremi iudicii deſignatur? In arcu enim quan to longius trahitur corda, tāto de eo diſtrictior exit ſagitta. Sic nimirū ſic extremi iudicii dies quāto longius differtur vt veniat, tanto cū vene rit de illo diſtrictior ſententia procedit. Idcirco autem diuerſis nunc cla dibus percutimur, vt hic correcti paratiores inueniri valeamus. Vnde illic præmiſſum eſt. Oſtendiſti populo tuo dura. Flagella videlicet ſe-culi, quæ ſequuturum grauius iudicii diem præcurrunt. Potaſti nos vi-no compunctionis, vt terrena gaudia in lachrymis verterentur. Dedi-ſti metuentibus te ſignificationem, vt fugiant a facie arcus. ac ſi diceret.

hoc tempus miſericordiæ eſt, illud tempus iudicii erit. Per iſta ergo huius temporis flagella ſignificas, quomodo tunc percuſſurus es, quando non parcens iudicas, qui ſic diſtricte modo percutis quando parcis.

126 In expoſit. euang. homil. 7.

IN Idumææ extendam calciamentum meum. Quid per Idumææ, niſi gentilitas? & quid per calciamentum, niſi aſſumpta mortalitas deſignatur? In Idumææ ergo dominus calciamentum ſe extendere aſſerit, quia dum per carnem gentibus innotuit, quaſi calciata ad nos diuinitas venit. Quis ergo neſciat quod calciamenta ex mortuis animalibus fiunt? In carne ergo dominus veniens quaſi calciatus apparuit, qui in diuinitate ſua morticina noſtræ corruptionis aſſumpſit.

127 In expoſit. beati Iob lib. viii. cap. 21.

MElior eſt miſericordia tua ſuper vitam. Ad abluendam culpam quælibet humanæ actionis virtus infirma eſt, niſi hanc miſericordia parcentis foueat, & non iuſtitia recte iudicantis premat, vnde bene per pſalmiſtam dicitur. Melior eſt miſericordia tua ſuper vitam: quia quamlibet quis videatur innocens, apud diſtrictum iudicem noſtra nos vita non liberat, ſi ei reatus ſui debitum miſericordiæ benignitas non relaxat.

128 In expoſit. beati Iob lib. viii. cap. 11.

Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Adeps pinguedinis animam replet, cum hanc contra præſentium deſideriorum æſtum ſupernæ ſpei infuſio refouet.

129 In comment. Ezechiel. homil. 10.

RIuos eius inebrians multiplica generationes eius, in ſtillicidiis ſuis lætabitur cum exorietur. Riui quippe Eccleſiæ ſancti prædicatores ſunt, qui terram noſtri cordis infunduut. Sed cum inebriantur riui generationes Eccleſiæ multiplicantur, quia cum vberiorem gratiam ſpiritus prædicatores accipiunt, fidelium numerus augetur: quæ ſancta Eccleſia in ſuis ſtillicidiis lætatur. In ſtillicidio etenim aqua de tecto in terram cadit, quæ de cœlo ceciderat in tectum. Tectum vero Eccleſiæ ſanctæ ſancti prædicatores ſunt, qui nos intercedendo & admonitionibus muniendo protegunt. Sed quia illorum cor diuinitus in prædicatione infunditur, quaſi aqua de cœlo venit in tectum. Quia vero nos eorum verbis irrigamur, quaſi aqua de tecto defluit in terram. Sancta itaque Eccleſia dum exoritur in ſtillicidiis ſuis lætatur, quia cum in fide & bonis operibus naſcitur, ea quæ accepit dona conſiderat, in verbis prædicantium exultat. Quia ergo auditoribus ad meliora ſurgentibus, eorum quoque prædicatoribus gratia multiplicatur.

130 De perficienda beatitudine. *In expoſit. beati Iob lib. iiii. cap. 22.*

BEnedices coronæ anni benignitatis tuæ. Quaſi corona anni benedici tur cum finito laboris tempore virtutum remuneratio confertur.

131 In expoſit. euang. homil. 20.

ET conualles abundabunt frumento. A montibus namque aquæ di- labuntur, quia ſuperbas mentes veritatis doctrina deſerit. Sed fontes in conuallibus ſurgunt, quia mentes humilium verbum prædicationis accipiunt. Iam videmus, iam conualles frumento abundare conſpici- mus, quia illorum ora pabulo veritatis impleta ſunt, qui mites ac ſim plices huic mundo deſpicabiles eſſe videbantur.

132 In expoſit. euang. homil. 4.

VEnite & videte opera domini, quam terribilis in conſiliis ſuper fi- lios hominum. Sciendum valde eſt, vt in omni quod agimus omni- potentis domini ſuper nos conſilia occulta timeamus, ne dum mens no ſtra exterius fuſa a ſua ſe voluntate non reuocat, intus contra eam iu- dex terribiliter aduerſa diſponat. Quod bene pſalmiſta intuens ait. Ve nite & videte opera domini quam terribilis in conſiliis ſuper filios ho- minum. Vidit namque quod alius miſericorditer vocatur, alius iuſtitia exigente repellitur. Et quia alia parcendo alia dominus iraſcendo di- ſponit, expauit quod penetrare non potuit, & quem non ſolum inue- ſtigabilem in ſententiis ſuis, ſed etiam inflexibilem vidit, terribilem in conſiliis eſſe memorauit.

133 In expoſit. beati Iob lib. xxix. cap. 28.

BEnedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus, & metuant eũ omnes fines terræ. Dauid vt auctorem omnium Deum trinitatem oſtẽ- deret, dixit. Benedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus. Ac ne tertio Deum nominans tres deos dixiſſe putaretur, ilico vnitatem eiuſdem trinitatis inſinuans addidit. Et metuant eum omnes fines ter- ræ. Qui enim non eos ſed eum ſubdidit, vnum tria quæ dixerat intima uit. vnde Eſaias cum laudem de vnitate trinitatis aperiret, Seraphin voces exprimens ait. Sanctus, ſanctus, ſanctus, ac ne tertio ſanctum no- minans vnitatem diuinæ ſubſtantiæ ſcindere videretur, adiunxit, do- minus Deus ſabaoth. Qui ergo non domini dii, ſed dominus Deus ad didit, vnum exiſtere, quod tertio ſanctum vocauerat, indicauit. hinc eſt quod Paulus vt operationem ſanctæ trinitatis oſtenderet, ait. Ex ipſo & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia, atque vt vnitatem eiuſdem tri- nitatis intimaret, protinus addidit. Ipſi honor & gloria in ſecula ſecu- lorum. Qui igitur non ipſis, ſed ipſi ſubdidit. Vnum naturaliter, tria

ſecundum perſonas innotuit, quod ſuperius tertium id ipſum dixit.

134 In expoſit. Iob. lib. xix. cap. 3.

Iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum. Super occaſum namque dominus aſcendit, quia vnde in paſſione occubuit, inde maiorem ſuam gloriam reſurgendo manifeſtauit. Super occaſum videlicet aſcendit qui mortem quam pertulit reſurgendo calcauit. Ait ergo. Qui aſcendit ſuper occaſum iter facite ei, id eſt reſurgenti domino in veſtris cordibus per fidem præbete viam. Et itaque qui aſcendit ſuper occaſum iter facimus, cum eius gloriam fidelibus mentibus prædicamus, vt eas & ipſe poſt veniens per amoris ſui præſentiam illuſtret. hinc Ioanni per ſpiritum dicitur. Præibis ante faciem domini parare vias eius. Quiſquis etenim prædicando a ſordibus vitiorum corda audientium mundat, venienti ſapientiæ viam præparat.

135 In comment. Ezechi. homil. xi.

Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in ſpecie auri. Cleros latina lingua ſortes dicimus. Dormire autem noſtrum, eſt a praua actione quieſcere. Et quia electi quiq; a peruerſorũ operũ ſe inquietudinibus compeſcunt, nimirum inter medios cleros dormiũt: quoniam temporalia & æterna præmia deſiderando a peruerſis actibus quieſcunt. Mente quippe ad ſumma euolãt, vnde & pennæ vocatæ ſunt. Quæ bene pennæ columbæ deargentatæ eſſe memorantur. Columba vero deargentata ſancta Eccleſia eſt, quæ aperte prædicationis luce reſplendet. Sed hæc columba in pennis quidẽ deargentata eſt, ſed poſteriora dorſi eius in auri ſpecie refulgent, quia ſancta Eccleſia in modũ argẽti per prædicãtium linguas clara eſt, in illa remuneratione quæ ſequitur, non iam argenti, ſed auri fulgore decoratur. Ad illa quippe inuiſibilia bona perueniens, ad illa cœleſtia dona pertingens, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, iam prædicationis eloquio non indigebit, ſed ſola auri ſpecie in poſterioribus pulchra eſt, quia in eo quod poſt accipiet, ſolo reſplẽdet fulgore claritatis.

136 In expoſit. euangel. homil. xxix.

Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Quid his prophetæ verbis, niſi aſcenſio dominica declaratur? Aſcendens quippe in altum captiuam duxit captiuitatem, quia corruptionem noſtram virtute ſuæ incorruptionis abſorbuit. Dedit vero dona hominibus, quia miſſo deſuper ſpiritu, alii ſermonem ſapientiæ, alii ſermonem ſcientiæ, alii gratiam virtutum, alii gratiam curationũ, alii genera linguarum, alii interpretationem ſermonum tribuit. Dedit

Dedit ergo dona hominibus, dum per huius ſpiritus gratiam eorum in mundo virtus excreuit.

137 In expoſit. beati Iob lib. xi. cap. 7.

Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipſo. Quid hoc loco canum nomine, niſi ſancti doctores vocantur, qui fidelium in ſancta Eccleſia cuſtodes extiterunt. Qui dum pro domino ſuo diurnis nocturniſq; vigiliis intenti clamauerunt, magnos, vt ita dixerim, latratus prædicationis dederunt. Nonnulli quippe ab idolorum cultibus reuocati, facti ſunt prædicatores Dei. Lingua ergo canum Eccleſiæ ex inimicis prodit: quia conuerſos gentiles dominus etiam prædicatores facit. vnde Iudæorum tarditas qui pro domino loqui noluerunt, increpante propheta reprehenditur, qui ait. Canes muti non valentes latrare.

138 In comment. euang. homl. 40.

Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipſo. Nonnunquam ſolent in ſacro eloquio per canes prædicatores intelligi. Canum etenim lingua vulnus dum lingit curat: quia & doctores ſancti dum in confeſſione peccati noſtri nos inſtruunt, quaſi vulnus mentis per linguam tangunt. Et quia nos loquendo a peccatis eripiunt, quaſi tangendo vulnera ad ſalutem reducunt. Quia enim canum nomine prædicatorum lingua ſignatur a domino per pſalmiſtam dicitur. Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipſo. Ex Iudæis quippe infidelibus ſancti prædicatores electi ſunt, qui in aſſertione veritatis contra fures latroneſq; venientes magnos pro domino, vt ita dicam, latratus dederunt. Quo contra de quorundam reprobatione dicitur. Canes muti non valentes latrare.

139 In expoſit. beati Iob lib. xvi cap.

Viſi ſunt greſſus tui Deus. Quaſi quidam namque greſſus Dei ſunt ipſæ quas cernimus operationes eius, quibus bonus quiſque maluſq; regitur, quibus iuſti iniuſtiq; ſuis ordinibus diſponuntur, quibus & ſubiectus quiſque ad meliora quotidie ducitur, & aduerſus ad deteriora corruens toleratur. De quibus nimirum propheta greſſibus dicebat. Viſi ſunt greſſus tui Deus. Nos itaque cum virtutem longanimitatis atque pietatis eius intuemur, & intuentes imitari contendimus, quid aliud quam greſſuum eius veſtigia ſequimur, quia extrema quædam operationis imitamur? Viſi ſunt greſſus tui Deus, ingreſſus Dei mei regis qui eſt in ſancto eius. Quia inordinatos motus animi, diuinorum iudiciorum memoria, in ſe reprimi conſpicit, quaſi deambulantis in ſe greſſus domini vidit.

ctis difficultatibus opera bona perficit, quæ concupiſcit. Dauid propheta concluſionem anguſtioris aſpexerat, cum dicebat. Saluam fecisti de neceſſitatibus animam meam, nec concluſiſti me in manibus inimici. Latiſſime autem ſaluatum ſe nouerat, cum ſubderet, dicens. Statuiſti in loco ſpatioſo pedes meos. In ſpatioſo quippe loco pedes ſtabiliti ſunt, quando ad congruentia bona tendimus, & nulla difficultate præpedimur. Quaſi enim per latum locum, quo volumus, pergimus, quia nullis obiectis difficultatibus anguſtamur.

143 In expoſit. beati Iob lib. xxvi. cap. 15.

PRopter inimicos meos eripe me. Plerunque accidit vt iuſti in tribulatione deprehenſi, ſupernum ſolatium etiam temporaliter percipiunt, quod tamen non temporaliter implorant. Saluari enim non propter ſe, ſed pro aduerſariorum ſalute concupiſcunt, vt dum illos omnipotens Deus ab immenſis periculis facto quodam miraculo liberat, virtutem ſuam ipſis etiam perſecutoribus innoteſcat, atque inde aduerſarios ad æternitatem redimat, vnde ſuos temporaliter ſaluat. hinc eſt quod pſalmiſta vocem martyrum ſuſcipiens, ait. Propter inimicos meos eripe me. ac ſi diceret. Propter me quidem eripi de temporalibus tribulationibus non appeto, ſed tamen eripi propter aduerſarios concupiſco: vt dum mea vita ſaluari mirabiliter cernitur, ipſo miraculorum viſu inimicorum duritia conuertatur. Sicut enim ſæpe dominus ſuorum vitam temporaliter pro inimicorum conuerſione eripit: ita ſæpe ſuorum voces propter damnationem perſequentium nõ exaudit, vt videlicet inde reatum ſuum cumulent, vnde præualuiſſe ſe nequiter gaudent. Nam qui inuiſibilia deſpiciunt, moueri nonnunquam viſibilibus miraculis poſſunt. Sed idcirco cum iuſtis plerunque nihil mirum viſibiliter agitur: quia eorum aduerſarii illuminari viſibiliter non merentur.

144 In expoſit. beati Iob lib. xvii. cap. 2.

COnſolantem me quæſiui & non inueni. Tunc ſolum quippe ſancta Eccleſia conſolantem inuenit, cum ex ea morte quam vir eius pertulit, multos intra ſemetipſam ſurgere ad vitam cernit.

145 In expoſit. beati Iob lib. xxv. cap. 23. &

eod. paſt. cur. pri. part. cap. 2.

OBſcurentur oculi eorũ ne videant, & dorſum eorũ ſemper incurua. Hoc a propheta de reprobis pronuntiandi ſtudio, non aũt maledicẽtis dicitur voto. Oculi quippe ſunt, qui in ipſa honoris ſummi facie poſiti, prouidendi itineris officium ſuſcipiunt. Quibus hi nimirum qui ſubſe-

quenter inhærent, dorſa nominantur. Obſcuratis ergo oculis dorſum flectitur: quia cum lumen ſcientiæ perdunt, qui preeunt profecto cuncti ad portanda peccatorum onera curuantur, qui ſequuntur. ait ergo. Obſcurentur oculi eorũ ne videant, & dorſum eorum ſemper incurua. ac ſi dicat. Qui humanæ vitæ actionibus quaſi præuidendis itineribus præſunt, veritatis lucem non habeant, vt & qui ſequuntur ſubditi iniquitatum ſuarum oneribus incuruati, omnem ſtatum rectitudinis amittant. Quod factum proculdubio in Iudæa nouimus, cum in ipſo noſtri redemptoris aduentu phariſæorum turba atque ſacerdotum a vero lumine mentis oculos clauſit, & per præpoſitorum exempla gradiens, in infidelitatis tenebris populus errauit.

146 In comment. Ezechiel. homil. xi. lib. 1.

Confundantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi euge euge. Adulatio etenim ſi vel ad tempus patienter ſuſcipitur, augetur, & pauliſper demulcet animum, vt a rigore ſuæ rectitudinis emolleſcat in delectatione ſermonis, ſed ne creſcere debeat, ſtatim eſt ſine mora ferienda.

147 In expoſit. beati Iob lib. xx. cap. 12.

Inimici eius terram lingent. Libet intueri hoc quod per pſalmiſtam dictum eſt. Inimici eius terram lingent. Duo quippe ſunt genera hominum ambitioni ſuæ ſeruientium: vnum videlicet quod ſemper per auaritiam blandimentis vtitur linguæ: aliud vero quod aperta vi intendit rapinæ. Nam rodimus cum aliquid exterius forti adniſu atterimus: lambimur enim quando hoc quod edi facile non poteſt, impreſſa linguæ lenitate guſtatur. Omnes igitur etiam ſub ſpecie fidei praue viuentes, qui aliena appetunt, ſed etiam ea quæ appetunt, rapere nequaquam poſſunt: blandis autem ſermonibus & quaſi mollitia dulcedinis concupita abſtrahere conantur, quid aliud quam terram lingunt? quia terrena quæque quæ virtute nequeunt auferre, mollitie linguæ moliuntur. Qui vero in hoc mundo aliqua poteſtate ſuffulti ſunt, & concupiſcentes aliena blandiri quidem ex fraude deſpiciunt: quia etiam iniuſto robore poſſunt implere quod nolunt, hi quoque quod appetunt, non lambunt, ſed rodunt: quoniam propinquorum vitam fortitudine virium velut adniſu dentium demoliuntur.

148 In expoſit. beati Iob lib. vi cap. 3.

Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei: quia zelaui in peccatoribus pacem peccatorum videns. Cum malos florere infirmi conſpiciunt, trepidant, & apud ſemetipſos peccantium proſperitate turbati, intus in greſſibus mentis nutant. Ho-

rum ergo ſpeciem ſumpſit pſalmiſta, cum diceret. Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei: quia zelaui in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Cum vero eorum gloriam fortes aſpiciunt, protinus quæ poſt gloriam pœna ſequatur attendunt, & alta intus cogitatione deſpiciunt, hoc quod ſuperbi foras faſtu vacuæ inflationis intumeſcunt. vnde & de hoc perfectorũ deſpectu per beatum Iob dicitur. Ego vidi ſtultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius ſtatim. Pulchritudini quippe ſtulti maledicere, eſt eius gloriam ex conſiderata damnatione iudicare: quia eo attrocius in tormentis obruitur, quo altius in peccatis eleuatur: quia cum tranſit quod extollitur, permanet quod punitur: qui honoratur in via in peruentione damnabitur, & quaſi per amœna prata ad carcerem peruenit, qui per vitæ præſentis proſpera ad interitum tendit.

149 In paſt. cur. iii. part. cap. 27.

Deieciſti eos, dum alleuarentur. Reprobi cum recta opera diuinis operibus non rependunt cum totos ſe hic deſerunt, affluentibus proſperitatibus dimittunt, vnde exterius proficiunt, inde ab intimis cadunt. hinc eſt quod in inferni cruciatu diuiti dicitur. Recepiſti bona in vita tua. Idcirco enim bona hic recipit malus, vt illic plenius mala reciperet: quia hic fuerat nec per bona conuerſus.

150 In expoſit. beati Iob lib. xxxii. cap 7.

Non ergo ait, deieciſti eos poſtquam eleuati ſunt, ſed cum alleuarentur: quia hoc ipſum fit ſuperbis interius deiici, quod eis falſa contingit gloria exterius eleuari. Ordinanti enim diuino iudicio, non eis hic aliud culpa eſt, atq; aliud pœna, ſed ſua illis in pœnam vertitur culpa, vt eleuatis faſtu ſuperbiæ hoc ipſum fit vere intus cadere, quod foris oſtenditur profeciſſe.

151 In expoſit. beati Iob lib. xxxiii. cap. 13.

Tu dirupiſti fontes & torrentes, tu ſiccaſti fluuios Ethan. Ethan interpretatur fortis. Et quis eſt hic fortis niſi de quo per euangelium veritas dicit. Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus domum deripere, niſi prius alliget fortem? Fontes itaque & torrentes dominus dirupit, dũ in apoſtolorum ſuorum cordibus fluenta veritatis aperuit. De quibus rurſum per prophetam alium dicitur. Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. Ad eorum quippe doctrinam ſitientes pergimus, vt veritate plenas cordium noſtrorum lagunculas reportemus. Sed emanantibus ſuis fontibus Ethan fluuios exiccauit, dum doctrinam fortis & maligni ſpiritus oſtenſo radio ſuæ veritatis arefecit.

152 In cod. paſt. cur. iii. part. cap. 31.

DIXI iniquis, nolite inique agere: & delinquentibus nolite exaltare cornu. Cornu delinquentes exaltant, ſi nequaquam ſe ad pœnitentiam ex cognitione ſuæ iniquitatis humiliant. hinc rurſum dicitur. Cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Quiſquis enim peccata plangit nec tamen deſerit, cor quidem conterit, ſed humiliare contemnit. Quiſquis vero peccata iam deſerit, nec tamen plangit, iam quidem humiliat, ſed tamen conterere cor recuſat.

153 In expoſit. beati Iob lib. xxvii. cap. 6. & 7.

Illuminans tum mirabiliter a montibus æternis. Qui orientem ſolem cõtemplari nõ valet, irradiatos mõtes aſpicit, & quia ſol ortus ſit deprehendit. Ex æternis montibus nos Deus illuminat: quia per admiratã vitam patrum præcedentium, radio nos ſuæ claritatis illuſtrat. Ecce in ſtudio deuotionis dominicæ caritatis accendimur, ſed in hac deuotione atque claritate melius horum montium contemplatione formamur. Quid enim deuotius Petro? quid carius Ioanne? Ille per deuotionem fluida maris dorſa calcare non timuit: iſte per amorem in ipſo auctoris noſtri pectore requieuit, & qui ad corporalis cœnæ refectionem venerat, ſpirituale pabulum de ſinu redemptoris ſumpſit. Sed quia ſignari per montes præcedentium patrum vitam diximus, neceſſe eſt vt adhuc ad medium etiam ſuperiorum patrum exempla deducamus. Ecce cum præceptis celeſtibus ſubdi per obedientiam cupimus, conſideratis antiquorum patrum veſtigiis iuuamur. Quid enim Abraam obedientius, qui ad vnam vocem dominicam cognatos, & patriam deſerit, & pro adipiſcenda æterna hæreditate ipſum ferire non trepidat, quem ſenex iam & pœnæ moriturus acceperat hæredem? Cum patientiæ apprehendere virtutem conamur, præcedentium exempla conſpicimus. Quid enim Iſaac patientius, qui ligna portat, de holocauſto interrogat, atque poſt paulum ligatur, & non loquitur: aræ ſuperponitur, & non reluctatur? Quid ergo iſto viro dici patientius poteſt? qui quaſi ad ſolatium ducitur, & requirit, ad feriendum ligatur & conticeſcit, & oblaturus holocauſtũ interrogat, offerendus in holocauſtum tacet. Cũ accingi ad laborum tolerantiam nitimur, exemplis præcedentium informamur. Quid enim Iacob laborioſius, qui apud Laban tam longo tempore propinquus iure cognationis opera exercuit ſeruitutis, & vicem obſecutus eſt famuli, vt perfrueretur præmiis hæredis? Cum arcem continentiæ & caſtitatis aſcendere nitimur, exemplis præcedentium ſubleuamur. Quid enim Ioſeph caſtius, qui ad deſiderium petu-

lantis dominæ iugo luxuriæ premi non potuit etiam captiuus? Et quidem hominibus ſeruus extitit, ſed contra dominantem nequitiam, & in ſeruitio liber fuit. Cum manſuetudine repleri concupiſcimus, præcedentium exemplis adiuuamur. Quid enim Moyſe manſuetius, qui cōmiſſi ſibi populi ſeditionem tolerat, & tamen iraſcētem dominum pro ſuis perſecutoribus rogat, ſeq́ pro illis diuino furori obiicit: quia in ſancto eius pectore etiam ex perſecutione caritas igneſcit? Cum contra aduerſa mundi firmare mentis conſtantiam nitimur, præcedentium conſideratione fulcimur. Quid enim Ioſue conſtantius, qui ad explorandam qualitatem gentium miſſus, nec proceritatis magnitudinem, nec numeroſitatis multitudinem expauit? vnde & eaſdem gentes quas explorando non timuit, etiam præliando proſtrauit. Cum benignitatis culmen apprehendere conamur, præcedentium exemplis inſtruimur. Quid enim Samuele benignius, qui de principatu regendi populi deiectus, ſucceſſorem ſibi humiliter requirit, iuuentumq́ vngit in regem, vnctum mox tolerat perſecutorem? a quo ne moriatur trepidat, & tamen ne ei dominus iraſcatur rogat. Ipſe quippe cum mitteretur, ait: Audiet Saul, & interficiet me. & ei per ſemetipſam veritas dicit. Vſque quo tu luges Saulem, cum ego abiecerim eum? Quid ergo iſto viro dici benignius poteſt, qui & hunc nō vult diuinitus percuti, a quo formidat occidi? Cum ad pietatis atque humilitatis celſitudinem tendimus, præcedentium exemplis leuamur. Quid enim Dauid miſericordius, quid humilius dici poteſt; qui a rege reprobo pro victoriis contumelias recipit, qui de manu hoſtili Iſraeliticam gentem fortis eripuit, & tamen ne ipſe moriatur, quaſi debilis fugit? qui & ſe electum diuino iudicio, & perſecutorem ſuum reprobum agnoſcit, & tamen eidem perſecutori ſuo crebræ ſatisfactionis humilitate ſe ſubiicit. Qui perſecutoris lanceam tollit, oram chlamydis detruncat, atque ad cacumen montis protinus properat, & vno eodemq́ tempore, quia occidendi poteſtatem habuerit, oſtentat, & ne occidatur rogat. hinc eſt quod de prædicatoribus per prophetam dicitur. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant? In cunctis ergo quæ ſpiritualiter appetimus, exemplis præcedentibus informamur. More enim nubium extenſa ſuper nos patrum vita tegimur, vt ad fructum fœcundi germinis infundamur, & quaſi intuentes cœlum, prius nubes aſpicimus; quia ante bonorum facta admirando cernimus, & poſt illa quæ ſunt cœleſtia expetendo penetramus.

154 In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 9. & 10.

Turbati ſunt omnes inſipientes corde. Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Vt in ſua manu diuites poſt mortem quicquam inueniant, eis ante mortem dicitur, diuitias ſuas in quorum manibus ponant: Facite inquit vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Diues ergo cum dormierit, nihil in manibus ſuis inuenerit. Res ergo ſuas cum moreretur ſecum tolleret, ſi ad petentis vocem cum viueret ſibi tuliſſet. Nam terrena omnia, quæ ſeruando amittimus, largiendo ſeruamus: patrimoniumq́ noſtrum retentum perditur, manet erogatum. Diu enim cum rebus noſtris durare non poſſumus, quia aut nos illas moriendo deſerimus, aut ille nos viuentes quaſi deſerunt pereundo. Agendum ergo nobis eſt, vt res abſolute perituras in non pereuntem cogamus tranſire mercedem. Dormit namque diues, inuenit nihil, nimirum de rebus quas tenuit. Nam culpa rerum ſimul ducitur, quamuis hic omnia pro quibus culpa perpetrata eſt, relinquantur. Eat ergo nunc, & acceptis rebus tumeat, ſeſeq́ ſuper cæteros extollat, glorietur ſe habere, quod proximus non habet. Veniet quandoque tempus vt euigilet, & tunc cognoſcat, quam vacuum fuerit, quod in ſomno tenuerat. Sæpe namque contingit dormienti inopi, vt ſe per ſomnium diuitem videat, atque ex eis rebus animum extollat, lætetur ſe habere quod non habuit, iamque dedignari quærat, a quibus dedignatum eſſe ſe doluit. Sed repente euigilans euigilaſſe ſe doleat, qui interim diuitiarum imaginem vel dormiens tenebat. Gemit enim protinus ſub paupertatis pondere, & inopiæ ſuæ anguſtiis premitur, & eo peius quo ad tempus breuiſſimum vel vacue diues fuit. Sic ſic nimirum huius mundi ſunt diuites, qui rebus acceptis tument, bene operari de ſua abundantia neſciunt, quaſi dormientes ſunt diuites, ſed paupertatem ſuam euigilantes inueniunt: quia nihil ſecum ad illud iudicium quod permanet ferunt, & quantum nunc ad breue tempus ſublimius elati ſunt, tanto contra ſe in perpetuum grauius ingemiſcunt. Qui teſte ſapientia damnationis ſuæ tempore dicturi referuntur. Quid nobis profuit ſuperbia, & diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuncius percurrens. Vilia ergo & fugitiua fuiſſe quæ tenuerāt, iam amiſſa cognoſcunt. Quæ quamdiu aderant, ſtultis eorum cordibus & magna & manſura videbantur. Sero diues aperuit oculos: quando Lazarum requieſcentem vidit, quem iacentem ante ianuam videre contempſit. Intellexit ibi quod hic facere noluit, & in damnatione

ſua cognoſcere compulſus eſt, quid fuit, quod perdidit: quando indi-gentem proximum non agnouit. Cum enim corpus obdormiſcit in morte, tunc anima euigilat in vera cognitione, & cum carne mori-tur, eius anima videre cogitur, quod prouidere contempſit. Tunc eſſe conſpicit quod timebat, tunc ſe vacuam inuenit, quæ plena rebus præ cæteris hominibus ſe eſſe lætabatur.

155 In expoſit. beati Iob lib. xxxi. cap. 18.

Dormitauerunt qui aſcenderunt equos. Equi nomine dignitas tem-poralis accipitur propheta atteſtante, qui ait. Dormitauerunt qui aſcen derunt equos, id eſt in morte animæ mentis oculos a veritatis luce clau ſerunt, qui in præſentis vitæ honore confiſi ſunt.

156 In expoſit. beati Iob lib. xxxiii. cap.

Eripe me de luto vt non inhæream Luto inhærere, eſt ſordidis deſi-deriis concupiſcentiæ carnalis inquinari.

157 De perfectorum intra Eccleſiam deſideriis.

In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 17.

Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum. Sancti viri ad animum ſuum ex præſenti vita nullius gratiæ conſola-tionem admittunt. Nam plerunque huius ſeculi diuites, ſolent mentis tædio affecti, bona temporaliter accepta conſpicere, & triſtitiam deli nire. Cum enim mœrore quodam tangi ſe ſentiunt, equos aſpiciunt, auri argentiq; ſui vaſcula contemplantur, prædia circumeunt. Cum que per hæc temporalia oculos libenter trahunt, obortũ animæ mœ-rorem vincunt. vnde eis & in euangelio veritas dicit. Væ vobis diui-tibus, qui habetis conſolationem veſtram. Sed ſanctus vir qui hoc lu-get, qui ab æternis gaudiis cecidit, conſolationem de temporalibus non admittit, dicens: Renuit conſolari anima mea. ac ſi aperte di-cat. Qui de temporalium amiſſione non lugeo, de temporalium abun-dantia conſolari nequaquam poſſum. Cui tanquam ſi nos audientes iſta diceremus, quid igitur quæris qui conſolari in his quæ mundi ſunt re-nuis? ilico adiecit. Memor fui Dei, & delectatus ſum. ac ſi aperte di-cat. Terrenarum rerum me nec abundãtia refouet, auctoris autem mei quem adhuc videre non valeo, vel ſola memoria delectat.

158 De incrementis profectuũ. *In expoſitione beati Iob lib. xxii. cap. 20.*

Exercitatus ſum, & defecit pauliſper ſpiritus meus. Quid eſt quod ait ſpiritus meus, niſi ſpiritus hominis, videlicet ſpiritus elationis? Et quia per occultam gratiam ad amorem Dei temperata deſuper men-ſura proficimus, quãto in nobis quotidie de Dei ſpiritu virtus creſcit,

tanto noſter ſpiritus deficit. Qui ſpiritus erroris, quia non a nobis ſubito penitus amputatur, bene paulisper defeciſſe perhibetur. Tunc vero in Deo plene proficimus, cum a nobis ipſis funditus defecerimus.

159 In expoſit. beati Iob lib.xxix. cap.15.

Etenim ſagittæ tuæ tranſierunt. De imbre namque ſanctæ prædicationis, alias dicitur. Mandabo nubibus meis ne pluant ſuper eam imbrē. De curſu vero imbris, qui in electorum cordibus agitur. pſalmiſta teſtatur dicens. Velociter currit ſermo eius. Plerunque vero imber eſt, & curſum non habet: quia prædicatio ad aures venit, ſed ceſſante interna gratia, ad corda audientium non pertranſit. De cuius prædicationis verbis, propter electos dicitur. Etenim ſagittæ tuæ pertranſierunt. Sagittæ quippe Dei pertranſeunt, quando verba prædicationis eius ab auribus ad corda deſcendunt. Quod quia ſolo diuino munere agitur, imbri curſum dominus ſe dediſſe teſtatur.

160 De ſeruando modo ſacri eloquii.

Attendite populus meus legem meam. Non lex Dauid, aut populus Dauid, ſed perſonā eius ex quo loquebatur aſſumens, ipſius auctoritatem loquitur, cuius inſpiratione loquebatur. Hoc quotidie fieri in Eccleſia cernimus, ſi vigilanter intuemur. Nam ſtans in medio populi lector clamat. Ego ſum Deus Abraam, Deus Iſaac, & Deus Iacob, & quod ipſe Deus ſit, vere profecto non dicit, nec tamen per hoc quod dicit, veritatis regulam deſerit: quia cui miniſterium lectionis exhibet eius dominium voce prætendit. Itaq; ſcriptores ſacri eloquii: quia repleti ſancto ſpiritu ſuper ſe trahuntur, quaſi extra ſemetipſos fiunt, & ſic de ſe ſententias quaſi de aliis proferunt.

161 De puſillanimitate prædicantium.

Filii Ephrem intendentes arcum & mittentes ſagittas ſuas cōuerſi ſunt in die belli. Plerunq; nos qui doctores videmur, dū prædicamus, audientes inſtruimus, & loquendo armamus alios, ſed ipſi ad laborem certaminis ire recuſamus. & ſcriptum eſt. Filii Ephrem intendētes arcum, & mittentes ſagittas ſuas. cōuerſi ſunt in die belli. Ephrem quippe fructificatio dicitur. & quæ eſt talis vel tanta fructificatio quam lingua doctorum? Quæ dum verbo ſeminat, multiplicat fructus animarum. Qui cum docere præparamus & ſenſum ſacræ ſcripturæ exquirimus, arcum intendimus. Cum verba correptionis facimus, ſagittas emittimus. Arcus enim nonnunquam in ſacro eloquio ipſum ſacrum eloquiū poni ſolet, quod ex vtroq; teſtamento velut ex cornu & corda conſtat. Vetus

quippe teſtamentum figuratur cornu propter duritiam, & nouum vero quod incarnato domino factum eſt, ſignatur corda. Et dum corda trahitur cornu curuatur, quia cum teſtamentum nouum diſcutitur a duritia literæ vetus inclinatur, & ad intellectũ ſpiritualem flectitur, quia rigore eius duritiæ non tenetur. Sagittæ enim ſunt hæc ipſa verba quæ doctores proferunt. vnde bene etiam per prophetam de ſanctis doctoribus gentilitatem ingredientibus dicitur. Cum ſagittis & arcu ingredientur illuc. Nos ergo cum ſcripturæ ſacræ dicta penſamus, arcum intendimus, cum verba doctrinæ damus, ſagittas emittimus. Sed in die belli conuertimur: quia nonnunquam contra vitiorum certamina laborem ſubire recuſamus.

162 De reproborum contra Eccleſiam machinationibus.

In expoſit. beati Iob. lib. viii. cap. 16.

STatuit aquas quaſi in vtre: Aquæ in vtre ſunt lubrica prauorum deſideria, quia cum operis effectum non inueniunt ſub carnali corde reprimuntur.

163 De prouidentia diuinæ miſericordiæ in humano genere.

In expoſitione beati Iob lib. iiii. cap. 8. & 9.

MEmoratus eſt quia caro ſunt. Omnipotens Deus ſicut ex nihilo bona facere potuit: ita cum voluit per incarnationis ſuæ myſterium etiam perdita bona reparauit. Duas vero ad intelligendum ſe creaturas fecerat, angelicam videlicet & humanam. Vtranque vero ſuperbia perculit, atque ab ſtatu ingenitæ rectitudinis fregit. Sed vna tegmen carnis habuit, alia vero nihil infirmum de carne geſtauit Angelus namque ſolummodo ſpiritus, homo vero eſt ſpiritus & caro. Miſertus ergo creator vt redimeret illam ad ſe debuit reducere, quam in perpetratione culpæ ex infirmitate aliquid conſtat habuiſſe, & eo altius debuit apoſtatam angelum repellere, quo cum a perſiſtendi fortitudine corruit, nihil infirmum ex carne geſtauit. vnde & recte pſalmiſta cum miſertum redemptorem hominibus diceret, ipſam quoque cauſam miſericordiæ expreſſit, dicens. Et memoratus eſt quia caro ſunt. ac ſi diceret. Quo eorum infirma vidit, eo diſtricte culpas punire noluit. Eſt adhuc aliud quo perditus homo reparari debuit, & ſuperbiens ſpiritus reparari non poſſit: quia nimirum angelus ſua malitia cecidit, hominem vero aliena proſtrauit.

164 De cauendo elationis vitio, & ſtudio veræ humilitatis.

In expoſitione beati Iob lib. xxvii cap. 26.

Conuerſi ſunt in arcum peruerſum. Arcus peruerſus ipſum a quo in-

tenditur percutit. vnde in dictis ſuis arrogantium linguæ arcui peruerſo ſunt ſimiles: quia dum contra elationem verba faciunt, in ſuis auctoribus ſagittas figunt. Vnde ſumma cura prouidendum eſt, ne accepta ſapientia cum ignorantiæ tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, vt iam ſapientia eſſe nequeat, quæ & ſi virtute locutionis fulgeat, elationis tamen velamine cor loquentis obſcurat. Alia namque ſunt bona ſumma, alia bona media. Bona etenim ſumma ſunt, ſpes, fides, caritas. Quæ cum veraciter habentur, in malum inflecti non poſſunt. Bona autem ſunt media prophetia, doctrina, curationum virtus, & cætera: quæ ita inter vtrunque ſunt poſita: vt aliquando per hæc ſola æterna patria, aliquando vero gloria terrena requirant. Medias ergo has virtutes dicimus, quas ad quodcunque mens appetit inclinamus. Quibus perceptis ita vti animus, ſicut terrenis diuitiis poteſt: per terrenas diuitias, alii in gloriæ oſtentatione ſuperbiunt, alii erga proximorum indigentiam miniſteria pietatis operantur. Cum per doctrinam igitur atque prophetiam laus exterior quæritur, quaſi per corporales diuitias terrenæ gloriæ culmen ambitur. Cum vero doctrina atque prophetia lucrandis animabus impenditur, quaſi acceptæ diuitiæ egenis fratribus largiuntur. Quia ergo ſæpe per ipſa dona quæ ſe percipere exultat, a manu dantis incautus animus elongat, vigilanti prouiſione curandum eſt, vt & prius ſubigantur vitia, & poſt ſub circunſpectione dona teneantur. Nam ſi in eis mens incaute ſe deſerit, non per hæc adiuta ſubuehitur, ſed quaſi pro anteactis laboribus remunerata rep robatur. vnde fit etiam vt accepta virtus dum in vſu tranſitoriæ laudis aſſumitur: quia vitio militat, virtus non ſit. Quia enim origo virtutis humilitas eſt, illa in nobis virtus veraciter pullulat, quæ in radice propria, id eſt, in humilitate perdurat. A qua nimirum ſi abſcinditur areſcit, quia viuificantem ſe in intimis humorem caritatis perdit. I

165 De vitanda boni operis arrogantia.

In cod. paſt. cur. part. iiii. cap. 1.

TRadidit in captiuitatem virtutes eorum, & pulchritudines eorum in manus inimici. In captiuitatem virtus & pulchritudo in manus inimici traditur, cum deceptæ menti antiquus hoſtis ex boni operis elatione dominatur. Quæ tamen virtutis elatio, quamuis plene non ſuperat, vtcunque tamen electorum ſæpe animum tentat, ſed cum ſubleuatus deſtituitur, & deſtitutus ad formidinem reuocatur. hinc etenim Dauid dicit. Ego dixi in mea abundantia, non mouebor in æternum.

Sed quia

Sed quia de fiducia virtutis intumuit, paulo poſt quid pertulit adiũxit: Auertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus. ac ſi aperte dicat. Fortem me inter virtutes credidi, ſed quantæ infirmitatis ſim, derelictus agnoui. hinc rurſum dicitur. Iuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. Sed quia eius virium non erat manere in cuſtodia, quam iurabat, debilitatem ſuam protinus turbatus inuenit. Vnde ad precis opem, repente ſe contulit dicens. Humiliatus ſum vſquequaque, domine viuifica me ſecundum verbum tuum.

166 In expoſit. beati Iob lib. viii. cap. 37.

TRadidit in captiuitatem virtutes eorum, & pulchritudines eorum in manus inimici. Virtus quippe & pulchritudo arrogantium inimici manibus traditur; quia omne bonũ quod per cõcupiſcentiam laudis oſtenditur, occulti aduerſarij iuri mancipatur. Hoſtes namque ad rapinam prouocat, qui ſuas eorum notitiæ diuitias denudat. Quouſque enim ab æternæ patriæ ſecuritate diſiungimur, per latronum inſidiantium iter ambulamus. Qui ergo in itinere deprædari formidat, abſcondat neceſſe eſt bona, quæ portat. O miſeri qui affectantes laudes hominum, in ſemet ipſis diſſipant fructus laborum. Cumq́ ſe oſtendere alienis oculis appetunt, damnant quod agunt. Quos nimirum maligni ſpiritus cum ad iactantiam prouocant, eorũ, ſicut diximus, opera captiuantes denudant.

167 In expoſit. beati Iob lib. 25. cap. 13.

IMmiſſiones per angelos malos viam fecit ſemitæ iræ ſuæ. Cor quippe dominus prioribus meritis aggrauatũ, iuſte permittit etiam ſubſequentibus malignorum ſpirituũ perſuaſionibus falli: quod cum digne in culpa trahitur, reatus eius in pœna cumulatur. vnde & iræ ſuæ dominus viam de ſemita feciſſe perhibetur. Latior eſt.n. via q̃ ſemita. Ex ſemita vero iræ ſuæ viam facere, eſt iræ cauſas diſtricte iudicando dilatare, vt qui illuminati agere recte noluerunt, iuſte cæcati adhuc faciant vnde amplius punire mereantur. Iam meretur ſupplicium peccatum, & cauſa peccati: ſed expectatur adhuc vt augmentum ſupplicii ſubroget peccatum, & pœna peccati. Plerunq́ vero vnum idemq́ peccatum & peccatum eſt, & pœna peccati, & cauſa peccati. Quod melius oſtendimus, ſi res ipſas ad medium deducamus. Effrenata .n. ventris ingluuies, in feruorem luxuriæ plenitudinem carnis inſtigat, perpetrata autem luxuria ſæpe aut periurio, aut homicidio tegitur, ne humanarum legum vltione puniatur. Ponamus ergo ante oculos quod quidam voracitatis ſibi frena laxauit, qua voracitate ſuperatus, adulterii facinus admiſit. Deprehenſus autem in adulterio, latenter virum adulteræ, ne ad iudicium traheretur occidit. Hoc itaq́ adulterium inter voracitatem & ho

AA

micidium poſitum, de illa videlicet naſcens, hoc generans, peccatum: & peccati pœna eſt, & cauſa peccati Peccatum eſt per ſeipſum; pœna vero peccati eſt, quia culpā voracitatis auxit: cauſa autem peccati eſt, quia ſubſequens etiam homicidium genuit. Vnum ergo idemq; peccatum eſt, & pœna præcedentis, & cauſa culpæ ſubſequentis: quia & tranſacta dum exaggerat, damnat, & adhuc ſubſequentia quæ damnari debeat, ſeminat.

168 In expoſit. beati Iob lib. xxii. cap. 14.

Redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum. Scriptura etenim ſacra plerunq; ſinum ponere pro mente conſueuit. ſicut voce Eccleſiæ de perſecutoribus noſtris, qui nobis natura quidem coniuncti ſunt, ſed vita diſiuncti, per pſalmiſtam dicitur. Redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum. Ac ſi aperte diceretur. In mente ſua recipiant hoc, quod in noſtris corporibus ſæuientes, operantur: vt dum nos exterius ex parte puniunt, ipſi interius perfecte puniantur.

169 De ſtudio dignæ pœnitentiæ. *In cod paſt. cur. iii. part. cap. 30.*

Potum dedit nobis in lachrymis & in menſura. Prouidendum eſt iis, qui peccatorum ſuorum opera deplorant, vt conſummata mala perfecta diluant lamenta, ne plus aſtringantur in debito perpetrati operis, & minus ſoluant fletibus ſatisfactionis. Scriptum quippe eſt Potum dedit nobis in lachrymis & in menſura, vt videlicet vniuſcuiuſq; mens tantum pœnitendo compunctionis ſuæ bibat lachrymas, quantum ſe a Deo meminit aruiſſe per culpas.

170 In expoſit. beati Iob lib. xxxiii. cap. 22.

Svmite pſalmum & date tympanum. In prædicatione fidei, quaſi quoddam negotium geritur, dū verbum datur, & fides ab auditoribus ſumitur: quaſi quoddam negotium faciunt, qui prædicationem prorogāt, & a populis fidem reportant, fidem impertiunt, & eorum ſanctam proti nus vitam ſumunt. Si. n. iuſtorum prædicatio negotium non fuiſſet, profecto pſalmiſta non diceret. Sumite pſalmum, & date tympanum. In tympano etenim corium ſiccatur vt ſonet. Quid eſt ergo dicere, ſumite pſalmum & date tympanum, niſi accipite ſpirituale canticum cordis, & reddite temporalem macerationem corporis?

171 De cauendis praua contra votum perſuadentibus.

In expoſit. beati Iob lib. xxvi. cap. 10.

Exaudiui te in abſcondito tempeſtatis, probaui te ad aquas cōtradictionis. Abſconditū tempeſtatis eſt, cū in corde contrito cogitationum tentantiū fluctus intumeſcunt, cū contra amoris ſancti ſtudia, curarū ſecularium ſe tumultus illidunt. In abſcōdito ergo tempeſtatis auditur, quia clamor deprecātis eſt hæc ipſa fluctuatio tribulationis. Quia vero omnino

non deſunt, qui bona quærentibus ſuadere peruerſa moliātur, aquæ cō tradictionis ſunt, oēs populi reſiſtētes. Et quia tunc probatur deſideriū cū aliqua ei aduerſitate reſiſtitur, recte dicitur: probaui te ad aquas cotra dictionis.

172 De maledictionibus. *In expoſit. beati Iob lib. iiii. cap. 7.*

ERIT tempus eorum in æternum. Quia per momenta tempus deficit, nomen temporis eorum defectum vocauit, oſtendens quod ſine fine omnimō defectu deficiūt ii, q a viſionis internæ cōſolatione ſeparātur.

173 De pœna reprobarum mentiū. *In expoſit. beati Iob lib. xvi. cap. 30.*

DEVS meus pone illos vt rotam, & velut ſtipulam ante faciem venti. Vt rota ponuntur iniqui: quia in circuitu laboris miſſi, dum ea quæ ante ſe negligunt, & ea quæ deſerenda ſunt ſequuntur, ex poſterioribus eleuantur, & in anterioribus cadunt. Qui rectę quoque ſtipulæ ante faciem venti comparantur: quia irruente aura tentationis, dū nulla ſubnixi ſunt ratione grauitatis, eleuantur vt corruāt, & ſæpe eo ſe aliquo cuius meriti exiſtere æſtimāt, quo eos in altum flatus erroris portat.

174 In expoſit. beati Iob lib. viii. cap. 19.

Concupiuit & defecit anima mea in atria domini. Sunt nonnulli iuſtorum qui ſic cœleſtia appetunt, vt tamen a terrenorum ſpe minime frangantur, largita diuinitus patrimonia ad neceſſitatis ſubſidium poſſident, honores ſibi temporaliter impenſos retinent, aliena non ambiunt, ſuis licite vtuntur. Qui tamen ab eiſdem rebus, quas habent alieni ſunt, qui ad hæc ipſa quæ poſſident, ex deſiderio non tenentur. Et ſunt nonnulli iuſtorum, qui ad comprehendendum culmen perfectionis accincti, dum altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt, qui rebus ſe habitis nudant, gloria honoris expoliant. Qui internorum deſiderio per aſſiduitatem ſe amici mœroris afficiunt, habere de exterioribus con ſolationem nolunt. Qui internis gaudiis dum mente appropiant, vitam in ſe funditus corporeæ delectationis necant. Talibus namq; per Paulum dicitur. Mortui .n. eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Horum itaque vocem pſalmiſta expreſſerat, cum dicebat. Concupiſcit & deficit anima mea in atria domini. Concupiſcunt enim ſed non deficiunt, quia iam quidem cœleſtia appetunt, ſed adhuc tamen a terrenorū delectationibus minime laſſantur. Cōcupiſcit vero & in Dei atria deficit: quia cū æterna deſiderat in amore temporaliū nō perdurat. hinc pſalmiſta iterum dicit. Defecit in ſalutari tuo anima mea. hinc per ſemetipſam veritas admonet, dicens. Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum. & rurſum. Niſi quis renunciauerit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. In ſalutari ergo Dei animā iuſti deficere, eſt præſentis vitæ bona electione æternitatis deſerere,

menſuram quærere, & in rebus temporalibus fiduciam non habere.

175 De fidelium deſideriis in pace Eccleſiæ educatis.

In expoſit. beati Iob lib.xix.cap.24.

Etenim paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi vbi reponat pullos ſuos. Quid per nidi nomen exprimitur, niſi tranquilla quies fidei, qua vnuſquiſque infirmus nutritur? Nam niſi ſancta Eccleſia infirmos quoſq; filios nunc in nido pacis enutriret, pſalmiſta non diceret. Etenim paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos ſuos. Iam quidem domum inuenit paſſer: quia æternũ cœli habitaculũ noſter redemptor intrauit. Et turtur inuenit nidum, quia ſancta Eccleſia amore conditoris affecta, crebris gemitibus vtitur, & velut nidum ſibi, id eſt pacatiſſimam fidei quietem conſtruit, in qua creſcentes filios quaſi plumeſcentes pullos quouſque ad ſuperiora euolent, caritatis gremio calefactos fouet.

176 De electorum ſtudiis. *In expoſit. beati Iob lib.xxx.cap.28.*

Aſcenſus in corde eius diſpoſuit in conualle lachrimarum. Sancti viri quanto magis ſe exterius deſpiciendo deiiciunt, tanto amplius interius reuelationum contemplatione paſcuntur. Quos enim exterius in fletu continet conuallis humilitatis, eos interius ſubleuat aſcenſus contemplationis.

177 In expoſit. beati Iob lib.xx cap.4.

Sancti etenim viri ſic de ſpe certi ſunt, vt tamen ſemper ſint de tentatione ſuſpecti, quorum voce pſalmiſta dicit. Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum. In quo notandum, quod non ait, lætetur vt ſecurum ſit, ſed lætetur, vt timeat. Meminerunt namque, quamuis eorũ actio proſperetur, quia adhuc in hac vita ſunt: de qua per eundem Iob dicitur. Tentatio eſt vita humana ſuper terram, meminerunt rurſum quod ſcriptum eſt. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Meminerunt, & metuunt, & certitudinem ſibi in ſe promittere non præſumũt, ſed poſiti inter gaudium ſpei & tentationis metum, confidunt & timent, confortantur & titubant, certificantur & ſuſpecti ſunt.

178 De myſteriis paſſionis dominicæ. *In expoſ. beati Iob lib.xxii.cap.17.*

Poſuerunt me in abominationem ſibi, traditus ſum & non egrediebar. Hoc de tempore paſſionis ſuæ redemptor noſter ꝑ prophetã inſinuat. Ipſe namq; traditus egreſſus non eſt, qui ſub ipſa iam hora paſſionis cum humanitatis infirma pateretur, diuinitatis potentiam exercere noluit. Mediatori quippe Dei & hominum quaſi egredi fuiſſet, ſi cum tenere

cur homo maieſtatis ſuæ potentiam voluiſſet oſtendere,& per diuinitatis magnitudinem ſuſceptæ carnis infirma tranſire: vt enim apertius homo mori poſſet, Deus manſit occultus: quia ſi cognouiſſent,nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent. Egreſſus ergo non eſt, qui & requiſitus a Pilato tacuit, atque inter perſecutorum manus & corpus paſſioni obtulit, quod pro electis aſſumpſerat, & reſiſtentibus noluit demonſtrare, quod erat. Cum enim deſpiceretur, quia homo videbatur,egreſſus eſſet, ſi occultam maieſtatem ſuam oſtentare voluiſſet. Sed quia infirmitatem prodidit,potentiam abſcondit, in eo quod perſecutoribus ſuis incognitus manſit, ad eos minime exiuit. Qui tamen ad electos exiit, quia diuinitatis ſuæ ſuauitatem quærentibus aperit. vnde ei per prophetam dicitur. Exiſti in ſalutem populi tui, vt ſaluos facias chriſtos tuos.

179 In expoſit. beati Iob lib. xxx. cap.30.

INter mortuos liber. Omnis qui peccat, ſeruus eſt peccati. Et quia incarnatus dominus particeps noſtræ factus eſt naturæ, non culpæ liber dimiſſus dicitur, quia ſub peccati dominio non tenetur. Inter mortuos liber dicitur: quia naturam noſtram ſuſcipiens iniquitatis iugo nullo modo tenetur. Quem quamuis macula culpæ noſtræ non attigit, paſſio tamen noſtræ mortalitatis aſtrinxit. Eſurire enim, ſitire, laſſeſcere, teneri, flagellari, crucifigi, noſtræ mortalitatis vinculum fuit. Sed cum expleta morte velum templi rumperetur, ſcinderentur petræ, monumenta panderentur, inferni clauſtra pateſcerent: quid aliud tot argumentis tantæ virtutis oſtenditur, niſi quod illa infirmitatis noſtræ vincula ſoluebantur, vt his qui ad ſuſcipiendam ſerui formam venerat, in ipſa ſerui forma ab inferni vinculis abſolutus, ad cœlum etiam cum membris liber rediret?

180 De fructifero electorũ pauore. *In expoſit. beati Iob. lib. vii. cap. 3.*

IN me pertranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Iuſtorum mens non ſolum perpendit quod tolerat, ſed etiam pauet, quod reſtat. Videt qualia in hac vita patitur, metuit ne poſt hanc grauiora patiatur. Luget quia in huius cæcitatis exilio a paradiſi gaudiis cecidit, timet ne cum in exilio relinquitur, mors æterna ſubſequatur. Iam ergo ſententiam tolerat in pœna, ſed minas adhuc venturi iudicis formidat ex culpa. Recte ergo per pſalmiſtam dicitur. In me pertranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Interni quippe iudicis poſtquam iræ pertranſeunt,et terrores conturbant:quia iam aliud de damnatione patimur,& adhuc aliud de æterna vltione formidamus.

181 De pauore electorum & retributionis incertitudine.

In expoſit. beati Iob lib. iiii cap. ult.

Miſericordias tuas domine in æternum cantabo. Plerunque mens iuſti iam quidem quod peruerſe ſe egiſſe meminiſſe deplorat, iam praue acta non ſolum deſerit, ſed amariſſimis etiam lamentis punit, ſed tamen dum eorum quæ egit reminiſcitur, grauiter iudicii pauore terretur, iam ſe perfecte conuertit, ſed adhuc ſe perfecte in ſecuritate nō erigit: quia dum quanta ſit diſtrictio extremi examinis penſat, inter ſpem ac formidinem ſolicita trepidat, quia iuſtus iudex veniens quid de perpetratis reputet, quid relaxet, ignorat. Nam quam praua commiſerit, meminit, ſed an commiſſa digne defluerit, neſcit, ac ne culpæ immanitas modum pœnitentiæ tranſeat, metuit. Et plerunque culpam iam veritas relaxat, ſed mens afflicta adhuc de venia dum valde ſibi eſt ſolicita trepidat. Sanctus ergo vir etiam hic miſericordiam ſuſcipit, ſed ſuſcepiſſe ſe neſcit: quia peccatum ſuum homo iam corrigendo & pœnitendo deſerit, ſed tamen adhuc diſtrictum iudicem de eius retributione pertimeſcit. Illic ergo iuſtus quilibet miſericordias domini libere in æternitate cantat, vbi iam de peccati venia dubietas non erit, vbi iam ſecuram mentem culpæ ſuæ memoria nō addicit, vbi non ſub reatu animus trepidat, ſed de eius indulgentia libere exultat. Sed ſi nulla ibi homo peccati ſui memoria tangitur, ereptum ſe vnde gratulatur? At quomodo largitori gratias refert de venia quam accepit, ſi interueniente obliuione tranſactæ nequitiæ eſſe ſe pœnæ debitorem neſcit? ait enim pſalmiſta. Miſericordias tuas domine in æternum cantabo. Quomodo ergo miſericordias Dei in æternum cantat, qui ſe fuiſſe miſerum ignorat? Et ſi miſeriæ tranſactæ nō meminit, vnde largitori miſericordiæ laudes reddit? Sed rurſum quærendū eſt, quomodo electorū mens perfecta eſſe in æterna beatitudine poterit, ſi hanc inter gaudia memoria ſui reatus tangit? aut quomodo perfectæ lucis clareſcit gloria, quam reducta ad animum obumbrat culpa? Sed ſciendum eſt, quia ſicut ſæpe nunc triſtium læti reminiſcimur, ita tunc tranſactæ nequitiæ ſine leſione noſtræ beatitudinis recordamur. Plerunque enim incolumitatis tempore ad memoriam dolores præteritos ſine dolore reducimus: & quo ægros nos recolimus, eo nos incolumes plus amamus. Erit ergo & in illa beatitudine culpæ memoria, non quæ mentem polluat, ſed quæ nos lætitiæ arctius aſtringat, vt dum doloris ſui animus ſine dolore reminiſcitur, & debitorem ſe medico verius intelligat & eo magis acceptam ſalutem diligat, quo de moleſtia meminit, quam

euaſit. In illa itaq; lætitia ſic tunc ſine tædio mala noſtra conſpicimus; ſicut nunc in luce poſiti ſine vlla cordis caligine animo tenebras videmus. Quia & ſi obſcurum eſt quod mente cernimus; de iudicio eſt hoc luminis, non de paſſione cæcitatis. Et in æternum ergo laudes miſericordiæ largitori noſtro referimus, & nequaquam miſeria conſcientiæ grauamur: quia dum mala noſtra ſine aliquo mentis malo reſpicimus, & nunquam erit quod corda laudantium de tranſactis iniquitatibus pol luat, & ſemper erit quod hæc ad laudem liberatoris accendat.

182 De ineffabili electorum gaudio mente concepto.

In expoſitione beati Iob. lib. xxiiii. cap. 6.

Beatus populus qui ſcit iubilationem. Iubilum dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abſcondi poſſit, nec ſermonibus aperiri, & tamen quibusdam motibus proditur, quamuis nullis proprietatibus exprimatur. vnde Dauid propheta intuens electorum animas, tantum gaudium mente concipere, quantum ſermone non valent aperire, ait. Beatus populus qui ſcit iubilationem, non enim ait qui loquitur, ſed qui ſcit: quia ſciri quidem iubilatio intellectu poteſt; ſed dicto exprimi non poteſt. Sentitur per illam quippe quod vltra ſenſum eſt, & cum vix adhoc contemplandum ſufficiat conſcientia ſentientis, quomodo adhoc exprimendum ſufficiat lingua dicentis?

183 In expoſit. beati Iob lib. xix. cap. 18.

MANE ſicut herba tranſeat, mane floreat & pertranſeat. In ſcriptura ſacra aliquando per herbã viror gloriæ temporalis accipitur: ſicut pſalmiſta ait. Mane ſicut herba tranſeat. Mane namque ſicut herba florere atque tranſire, eſt in proſperitate huius ſeculi temporalis gloriæ velociter decus areſcere.

184 De occultis diuinorum iudiciorum diſpoſitionibus.

In comment. Ezechiel. homil. xi.

Poſuiſti munitiones eius in formidinem. Sæpe quis fallaciæ vel iræ vel immundiciæ vel ſuperbiæ ſuæ meminit, & ſe in humilitatis locum a mundi huius ſtrepitu abſcondit. Sed ad regendum populum poſt occultationem ſuam ducitur, hinc inde ſubintrantibus peccatorum iaculis feritur, atque timere incipit, ne ei & hoc ipſum iam ſit ad iudicium, quia bonum quietis intimæ deguſtauit, quod tenere non potuit, ſicut ſcriptum eſt. Poſuiſti munitiones eius in formidinem. Cum enim humilem locum pro rectitudine mentis appetimus, quid aliud quam munitionis arcem tenemus? Sed cum ad turbas atque ſtrepitus mundi vel coacti reuertimur, inter irruentia peccata deprehenſi, & ipſam muni-

tionem noſtram pertimeſcimus: quia de ſubtili omnipotentis Dei exa mine hoc quoq; formidare incipimus, quod bene vixiſſe credebamus.

185 De iuſtorum fortitudine ob diuinorum iudiciorum incertitudinem. *In expoſit. beati Iob lib. v. cap. 5.*

Qvis nouit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Poteſtas diuinæ iræ noſtra non poteſt mente comprehendi: quia eius diſpenſatio obſcuris ſuper nos diſpoſitionibus ſæpe vnde æſtimatur deſerere, inde nos recipit, & vnde nos recipere creditur, inde derelinquit, vt plerunque hoc fiat gratia, quod ira dicitur: & hoc aliquando ira ſit, quod gratia putatur. Nonnullos enim flagella corrigunt: nonnullos ad impatientiæ veſaniam perducunt, & alios proſpera quia demulcent ab inſania mitigant: alios quia eleuant, funditus ab omni ſpe conuerſionis eradicant. Cunctos aut vitia ad ima per trahunt, ſed tamen quidam eo ab his facilius redeunt: quo ſe in eis corruiſſe altius erubeſcunt. Et ſemper virtutes ad ſuperna ſubleuant, ſed nonnunquam quidam dum tumorem de virtute concipiunt per ipſum tramitem aſcenſionis cadunt. Quia ergo poteſtas diuinæ iræ minime cognoſcitur, in cunctis neceſſe eſt, vt ſine ceſſatione timeatur.

186 De electorum exercitio ex reprobatione detrahentium. *In expoſitione beati Iob lib. vi. cap. 19.*

Ipse liberauit me de laqueo venantium, & a verbo aſpero. Venantes nihil aliud quam carnes quærunt. Sed a venantium laqueo, atq; ab aſpero verbo eripimur, quando & inſidias carnaliũ & irriſionum probra deſpiciendo ſuperamus. Aſpera quippe eorum verba ſunt, quæ bonis noſtris itineribus aduerſantur. Sed aſperitatem verbi euadere, eſt irriſiones detrahentium diſſimulando calcare. Sancta ergo anima ab aſpero verbo liberatur: quia dum in hoc mundo honorem laudis non quærit, nec contumelias detractionis ſentit.

187 De modo ſacri eloquii. *In expoſitione beati Iob lib. xxxii. cap. 4.*

In ſcapulis ſuis obumbrabit tibi. Cum in Deo ſcapulæ, oculi, brachium dicitur, cauendum ſummopere eſt, ne quid in eo mens corporeum ſuſpicetur. In anthropomorphitarum namque hæreſim cadere, eſt eum qui incircumſcripte implet & circumplectitur omnia, inter corporalia lineamenta concludere. Sed omnipotens Deus ad ſua nos trahens, vſque ad noſtra ſe humiliat; atque vt alta inſinuet, humilibus condeſcendit: quatinus paruulorum animas rebus cognitis enutritus, ad inquirenda exurgat incognita, atque ab eo qui longe ſuper ipſum eſt, quædam iuxta ſe audiens, quaſi quibusdam ad illum paſſibus mo-

neatur. vnde fit vt per ſcripturam ſuam aliquando a corporibus, aliquando a mentibus, aliquando vero ab auibus, aliquando vero ab inſenſatis rebus quaſdam longe diſſimiles in ſe ſimilitudines trahat. Plerunque enim a corporibus hominum in ſe ſimilitudinem trahit, ſicut de eo ſperanti hominum per prophetam dicitur. In ſcapulis ſuis obumbrabit tibi, cum conſtet quod in natura ſua nec oculum Deus, nec ſcapulas, nec etiam lineamenta membrorum habeat. Sed quia nos per oculum cernimus, in ſcapulis vero onera ſuſtinemus, Deus quod omnia videt oculum habere perhibetur. Quod vero nos tolerat atque eo ipſo quo tolerat ſeruat, obumbrare nobis in ſcapulis dicitur. ait enim. In ſcapulis ſuis obumbrabit tibi. ac ſi diceretur peccatori homini, & poſt peccatum veniam deprecanti, ea pietate dominus te protegit, qua pietate tolerauit. Obumbrat enim in ſcapulis ſuis: quia dum portat defendit.

188 De collectione fidelium extremi temporis.

In expoſitione beati Iob lib. xxxv. cap. 16.

ADhuc multiplicabuntur in ſenecta vberi, & bene patientes erunt, vt annuntient. Prædicatores namque ſanctæ Eccleſiæ benedictione extremi temporis pſalmiſta ditari conſpexerat, qui dicebat: Adhuc multiplicabuntur in ſenecta vberi. in ſenecta vberi multiplicantur, quia cum eorum vita differtur, ſemper ad melius fortitudo producitur, eiſque per augmentum temporis creſcunt etiam lucra meritorum. Bene autem patientes ſunt, vt annuntient: quia cœleſtia prædicantes tanto robuſtius aduerſa tolerant, quanto & per tolerantiam ſuam animarum commoda locupletius reportant.

189 De compreſſa reproborum ſuperbia ex diuini in prædicatoribus virtute miraculi.

MIrabiles elationes maris, mirabilis in excelſis dominus. Cum more ſuum gentilitas deſtrui nouæ conuerſationis prædicatione conſpiceret; cũ mundi huius diuites elationi ſuæ contraire facta pauperum cernerent: cum ſapientes ſeculi aduerſari ſibi imperitorum verba penſarent, in perſecutionis protinus tempeſtate tumuerunt. Sed qui verborum aduerſitate commoti in perſecutionis procellas inſiliunt, ſignorum admiratione temperantur. Quia ergo contra electorum vitam ad perſecutionis vndas mundus ſe mirabiliter extulit, has ſuperniorum conditor ſubleuata virtute prædicantium mirabilius ſtrauit. Mirabilis in excelſis dominus. Miniſtros etenim ſuos plus oſtendit poſſe per miracula, quam poteſtates terrenæ timuerant per iram. Quod bene etiam per Hiere-

miam dominus exteriora denuntiat, dicens. Poſui arenam terminum mari præceptum ſempiternum.

190 In expoſit. beati Iob lib. xxvi. cap. 26.

Donec iuſtitia conuertatur in iudicium. Paulus de ſe ſuiſq; conſortibus dicit, vt nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo. Iuſtitia ergo in iudicium conuertitur, quia ii qui nunc iuſte atque irreprehenſibiliter viuunt, tunc iudicandi potentia non vlciſcuntur.

191 In expoſit. beati Iob lib. xxxv. cap. 8.

SEcundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ domine lætificauerunt animam meam. In ea enim menſura conſolatum ſe in qua afflictus fuerat indicat, qui lætificatum ſe ſecundum multitudinem dolorum clamat.

192 In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 12.

QVI fingis dolorem in præcepto. Flagellum namque tunc diluit culpam cum mutauerit vitam. Nam cuius mores non mutat, non expiat actiones. Omnis ergo diuina percuſſio, aut purgatio in nobis vitæ præſentis eſt, aut initium pœnæ ſequentis. Propter eos enim qui ex flagello proficiunt dictum eſt. Qui fingis dolorem in præcepto, quia dum flagellatur iniquus & corrigitur, audire præceptum noluit, audit dolorem. Dolor in præcepto fingitur ei, qui a malis operibus quaſi præcepti vice dolore cohibetur. De his vero quos damnant flagella & non liberant, dicitur. Percuſſiſti eos nec doluerunt, attriuiſti eos & renuerunt accipere diſciplinam. His flagella ab hac vita inchoant, & in æterna percuſſione perdurant.

193 De aſpiratione ſupernæ gratiæ, de conuerſione potentium ſeculi. *In expoſit. beati Iob. lib. xxx. cap. 34.*

NON repellet dominus plebem ſuam, quoniã in manu eius ſunt oẽs fines terræ, & altitudines montium ipſe conſpicit. Altitudines montiũ, elationes ſunt vtique ſuperborum: quas dominus conſpicere dicitur, id eſt ab iniquitate ſua in melius cõmutare. Cõuertit namq; eũ quẽ conſpicit dominus, vnde ſcriptum eſt. Conuerſus dominus reſpexit Petrũ, & recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei dominus: quia priuſquam gallus cantet, ter me negabis, & egreſſus foras fleuit amare. & ſicut Salomon ait. Rex qui ſedet in ſolio iudicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo. De hac altitudine montium rurſum per prophetam dicitur. Montes ſicut cera fluxerunt a facie domini, quia poſt peruerſitatis ſuæ duriciam diuina formidine liquefacti, ab illo prius rigido tumore ſubtracti ſunt.

194 In expoſit. beati Iob lib. xxxiii. cap. i.

Montes ſicut cæra fluxerunt a facie domini: quia multi qui prius alta rigiditate tumuerunt, domino in carne apparente, magna ſunt per pœnitentiam timore liquefacti.

195 In expoſit. euang homil. xxxv.

TVNC exultabunt omnia ligna ſiluarum. Ligna ſiluæ gentes vocatæ ſunt, quia infidelitate ſua tortæ, & infructuoſæ ſemper fuerunt.

196 In expoſit. beati Iob lib. xxv cap. 6.

Honor regis iudicium diligit, vt videlicet quia qui iam dominum honorat ex fide ſolicite iudicet quid ei debeat in operatione.

197 De prauorũ deſperatione. *In expoſitione beati Iob lib. viii. cap. 15.*

FILII ſeruorum tuorum inhabitabunt. Locus quippe hominis, ſed non localis, ipſe ſcilicet conditor extitit, qui hunc vt in ſemetipſo conſiſteret creauit. Quem nimirum locum tunc homo deſeruit, cum ſeductoris verba audiens, a conditoris amore diſceſſit. Sed cum omnipotens Deus redimendo ſe homini etiam corporaliter oſtendit, ipſe, vt ita dixerim, fugitiui ſui veſtigia ſubſequens, ad retinendum, quem amiſerit, hominem locus venit. Si enim appellari locus nequaquam conditor poſſet, Deum laudans pſalmiſta non diceret. Filii ſeruorum tuorum inhabitabunt ibi. Ibi enim non dicimus, niſi locum ſpecialiter deſignamus. Sed ſunt plerique qui etiam poſt perceptum redemptoris auxilium ad deſperationis tenebras deuoluuntur, & tanto nequius pereunt, quanto & oblata remedia miſericordiæ contemnunt. Ipſe enim ſit figmentum noſtrum. Scire enim eius, eſt noſtra ſuſcepiſſe. Quid n. mirum vt figmentum noſtrum dicatur ſpecialiter ſcire, dum conſtet nil eſſe quod neſciat? Sed figmentum noſtrum ſcire eius, eſt hoc in ſeipſo ex pietate ſuſcepiſſe. Memoria retinentibus mandata eius vt faciant ea. Qui mandata illius memoria retinet, ſed nequaquam ſeruat, hic in doctrinæ verbis ſententias quibus damnetur tenet.

198 In expoſit. beati Iob lib. 33. cap. 1.

Aſcendunt montes & deſcendunt campi. Plerique enim perſecutores domini ſuperbi contra eum veniunt, ſed ab eo humiles reuertuntur. Qui montes aſcendunt per tumorem potentiæ, ſed campi deſcendunt plani videlicet facti per cognitionem culpæ.

199 De modo dignæ pœnitentiæ. *In comment. Ezechiel. homil. 16.*

Intrate portas eius in confeſſione, atria eius in hymnis confeſſionum. Cum peccata noſtra per lachrymas confitemur, anguſtæ vitæ portam intramus, ſed cum poſt hæc ad æternam vitam perducimur, portæ no-

ſtræ atria in confeſſionum laudibus intramus: quia ibi iam anguſtia nō erit, cum nos lætitia æternæ ſolemnitatis aſſumpſerit. Propter confeſſionis noſtræ anguſtiam veritas dicit. Intrate per anguſtam portam. Et cum ſe pſalmiſta recipi in latitudine gaudii æterni præſumeret, dicebat. Statuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.

200 De vi diuinorum iudiciorum in homine.

In expoſ. beati Iob lib. xxv. cap. 9.

Potum meum cum fletu temperabam. Cunctis vera ſcientibus liquet, quod in illa extrema requiſitione examen publicum facturus eſt omnipotens Deus: vt alios ad tormenta deferat, alios ad participationem regni cœleſtis admittat. Sed hoc nunc ſecreto Dei iudicio quotidie agitur, quod tunc in publico demonſtratur. Nam iuſte ac miſericorditer ſingulorum corda vel examinans, vel diſponens: alios in exteriora reſpuit, alios ad ea quæ ſunt intrinſecus trahit. Hos accendit interna appetere, illos pro voluptatibus ſuis deſerit exteriora cogitare. Horū mentem ad ſuperna erigit, illorum per ſuperbiam in infimis deſideriis mergit. Aliena autem corda humanis oculis clauſa ſunt, & neſcitur qui repellitur: quia penetrare nequeunt, quæ ab vnoquoque cogitantur. Nam ſæpe de corde peruerſo nec dum proceſſit vſque ad effectum operis, deliberatio cogitationis & adhuc fortaſſe per habitum intus aſtringitur, quia iam mente foris vagatur. Sed talis quilibet iſte tunc ante oculos interni iudicis cecidit, cum ab appetendis interioribus per deſiderium exiuit. Nonnunquam vero alii poſt malæ operationis vſum ad ſpem cœleſtem ſubito amore reuiuiſcunt, & quia in peruerſa actione ſe ſparſerant, ad ſinum internæ retractionis ſemetipſos increpando recolligunt. Hos adhuc reſpicientes homines, quales dudum in opere nouerant, tales putant. At contra illi per diſtrictæ conſiderationis examen, vitam ſuam qualem fuiſſe recolunt, inſequuntur, ſciturq; quid fuerunt, ſed quid iam cœperint eſſe neſcitur. In hoc vtroque genere hominum ſæpe contingit, vt & qui videntur ſtare humano iudicio, iam in conſpectu æterni iudicis iaceant, & qui adhuc coram hominibus iacent, iam in conſpectu æterni iudicis ſtent. Quis enim hominum æſtimare potuiſſet Iudam viuendi ſortem, etiam poſt miniſterium apoſtolatus amittere? Et quis econtra latronem crederet cauſam vitæ, etiam in ipſo articulo mortis inuenire? Occultus autem iudex præſidens, & vtrorunq; corda diſcernens: alterum pie ſtatuit, alterum iuſte confregit: illum diſtricte exterius repulit, hunc introrſus miſericorditer traxit. Hinc eſt ergo quod per prophetam dicitur. Caſuros alios paſ-

ſionis

ſionis ſuæ tempore,atq; alios reſurrecturos annunciās,ait. Potum meū cū fletu miſcebam.Potus quippe ab exteriori interius trahitur : fletus aūt ab interioribus exterius emanat. Potū ergo domino cū fletu tempe rare , eſt alios ab exterioribus introrſus trahere , alios ab interioribus ad exteriora reprobare. 201 *In expoſit. beati Iob lib. iiii.cap.40.*

Tv aūt idem es,& anni tui non deficient. hunc electorum locum eſſe denunciat,ſubdens.Filii ſeruorū tuorū inhabitabunt ibi.Deus qui ſi ne ſitu oīa continet,nobis ad ſe venientibus locus nō localis manet, ad quē locū dū pertingimus ēt ipſa in hac vita mentis noſtræ trāquillitas, quāta fuerit perturbatio, videmus: quia & ſi iā iuſti in prauorū cōpara tione quieti ſunt, in æſtimatione tamen quietis intimæ omnimō quieti nō ſunt. 202 De celſitudine diuinæ eſſentiæ. *In exp.bea.Iob.lib.32.c.5.*

Confeſſionem & decorē induiſti,amictus lumine ſicut veſtimento Redemptor noſter cōfeſſionē & decorē induit,quia ſanctorū angelorū choros quos cōdidit,in vſum ſui decoris aſſumpſit,& velut quādam ve ſtem glorioſam ſibi Eccleſiā exhibet,nō habētem maculā aut rugā.Cō feſſionē ergo & decorē induit. hic qppe cōfeſſionem,illic decorē: quia quos hic p pœnitentiā confitētes fecerit, illic fulgētes p decorē iuſtitiæ oſtendet . luce ergo ſicut veſtimento amictus eſt,quia ſanctis omnibus, quibus dictū eſt. Vos eſtis lux mundi,in illa æterna gloria veſtietur. vn de & p euangeliū dicitur.Quia transfigurato in mōte domino veſtimen ta eius facta ſunt cādida ſicut nix. In qua transfiguratione quid aliud q̄ reſurrectionis vltimæ gloria nuntiatur. In mōte .n. veſtimēta eius ſicut nix facta ſunt, quia in ſupernæ claritatis culmine ſancti oēs ei luce iu- ſtitiæ fulgentes adhærebūt . 203 *In comm. Ezechiel.homil.xvii.*

Extendens cœlum ſicut pellem qui tegis aquis ſuperiora eius. Cœlum quippe ſicut pellis extēditur:quia p ora mortaliū ſcriptura ſacra no bis explicatur . Sed ſunt aquæ in cœlo, ſuperiores videlicet multitudi- nes, id eſt angelorum agmina,in quibus eiusdem cœli teguntur ſuperio ra : quia ea quæ in ſacro eloquio altiora & obſcuriora ſunt , angelicis ſolummodo ſpiritibus patent, & nobis adhuc incognita perdurant . 204 De intellectu ſacri eloqi p diſpenſationē aſpirationis intimæ . *In comment.Ezechiel.homil.9.*

Extendens cœlum ſicut pellem , qui tegis aquis ſuperiora eius. Quid cœli noīe, niſi ſacra ſcriptura ſignatur? de qua nobis & ſol ſapientiæ & luna ſcientiæ, & ex antiquis patribus ſtellæ exemplorū atq; virtutū lu- cent.Quod ſicut pellis extenditur: quia p ſcriptores ſuos carnis lingua formatum ante oculos noſtros & p verba doctorū exponendo diſplica tur.Quid vero aquarū noīe,niſi puriſſimi angelorū ſignantur chori? De.

quibus ſcriptũ eſt. Et aquæ quæ ſup cœlos ſunt,laudent nomẽ domini. Huius ergo cœli ſuperiora dominus aquis tegit: quia alta ſacri eloquii id eſt ea quæ de natura diuinitatis, vel de æternis gaudiis narrat, nobis adhuc neſcientibus ſolis angelis in ſecreto ſunt cognita. Cœlum ergo hoc & coram nobis extenditur,& tamen aquis ſuperiora illius cõtegun tur,quia & quædam ſacri eloquii iam nobis per apertionem ſpiritus pa tent, & quædam quæ ſolis angelis poſſunt eſſe manifeſta, nobis adhuc ſeruantur occulta.De quibus tamen occultis iã partem per ſpiritualem intelligentiam ſentimus,iam ſancti ſpiritus pignus accepimus: qui hæc & plane necdum cognouimus, & tamen medullitus amamus, & in mul tis ſpalibus ſenſibus,quos iam cognouimus,veritatis pabulo paſcimur.

205 De incarnationis diuinæ myſterio. *In comm. Ezechiel.homil.9.*

QVI ponit nubem aſcenſum ſuũ. Quid hoc loco per nubẽ,niſi redem ptoris noſtri carnẽ nõ incõuenienter accipimus? Nubẽ quippe aſcẽſum ſuũ poſuit, quia his qui diuinitate vbiq; eſt,carne ad cœleſtia aſcendit.

206 In expoſit. beati Iob lib.xix. cap.

QVI ambulat ſuper pẽnas ventorũ.Solent in ſacra ſcriptura velocita te ac ſubtilitate ventorũ,aiæ deſignari,ſicut p pſalmiſtã dicitur de Deo qui ambulat ſuper pẽnas ventorũ i. qui tranſgreditur virtutes animarũ.

207 In expoſit. beati Iob lib xi. cap.3.

QVI facit angelos ſuos ſpiritus,& miniſtros ſuos ignẽ vrentem. An geli quippe.i.nuncii,in ſacro eloquio nõnunq̃ prædicatores vocantur: ſicut per prophetã dicitur. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiã, & le gem requirũt ex ore eius,quia angeli domini exercituũ eſt. Omnipotẽs ergo dominus angelos ſuos ſpiritus facit, quia p̃dicatores ſuos ſpales (efficit.

*In expoſit.euang.homil.*xxxiii.

Sciendum vero q̃ angelorũ vocabulũ, nomen eſt officii,non naturæ. Nã ſancti illi cœleſtis patriæ ſpiritus,ſemp quidẽ ſpiritus sũt, ſed ſemp vocari angeli nequaq̃ poſſunt: quia tunc ſolũ ſunt angeli,cũ per eos ali qua nunciãtur. vnde & p pſalmiſtã dicitur. Qui facit angelos ſuos ſps. ac ſi patẽter dicat. Qui eos quos ſemper habet ſpiritus, etiam cum vo luerit angelos facit. Hi aũt qui minima nunciant angeli, qui vero ſum ma annunciant archangeli vocantur. Hinc eſt .n. quod ad Mariam vir ginem non quilibet angelus, ſed Gabriel archangelus mittitur.

208 De ſuperbiẽtibus reductis ad humilitatem per donũ gratiæ.

*In expoſit. beati Iob lib.*xxxiii.*cap.1.*

Aſcendunt montes & deſcendunt campi. Plerique perſecutores domi ni ſuperbi contra eum veniunt, ſed humiles reuertuntur, quia montes aſcendunt per tumorem potentiæ, ſed campi deſcendunt plani videli-

cet facti per cognitionem culpæ. vnde rurſum per eundem prophetam de his montibus dicitur. Montes ſicut cæra fluxerunt a facie domini, quia multi qui prius alta rigiditate tumuerunt, Deo in carne apparente, agnoſcunt per pœnitentiam timore liquefacti. (*lib.30.c.29.*

209 De intellectu ſacri eloqi ſecundũ meritũ auditorũ. *In exp.bea.Iob*

Montes excelſi ceruis, petra refugium erinaciis. Quid hoc loco per montes, niſi altæ ſententiæ ſcipturæ ſunt? Hi.n. qui iam clare contemplationis ſaltus nouerunt, altos ſententiarum diuinarũ vertices, quaſi cacumina montium aſcendunt, ad quæ profecto cacumina, quia infirmi nõ valent peruenire, recte illic ſubditur. Petra refugium erinaciis, quia videlicet inualidos nõ ſubtiliter intelligentia exercet, ſed ſola in Chriſto fides humiliter continet. *In comment.Ezechiel.homil.9.*

Montes excelſi ceruis, petra refugium erinaciis. Habitant enim montes intelligentiæ, qui iam contemplationis ſaltus clare nouerunt. Sed petra fit refugium erinaciis: quia nos paruuli & peccatorum noſtrorum ſpinis cooperti, & ſi intelligere alta nõ poſſumus, in petræ noſtræ refugio, id eſt in Chriſti fide ſaluamur.

210 De reprobatione infideliũ per rectitudinem diuini iudicii. *In expoſitione beati Iob lib.*xxvii. *cap.19.*

Poſuiſti tenebras & facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſiluarum catuli leonum rugientes vt rapiant, & quærant a Deo eſcam ſibi. Tenebras dominus ponit, cum peccatis iudicia rependens lumen ſuæ intelligentiæ ſubtrahit, & nox efficitur: quia prauorũ mens ignorantiæ ſuæ erroribus cæcatur. In qua omnes beſtiæ ſiluæ pertranſeunt, dum maligni ſpiritus ſub opacitate fraudis latentes, in reproborum corda prauitates ſuas explendo percurrunt. In qua & catuli leonum rugiunt: quia nequiſſimarum; ſed tamen eminentium poteſtatum miniſtri ſpiritus importunis tentationibus inſurgunt. Qui tamen a Deo eſcam expetunt: quia nimirum capere animas nequeunt, niſi iuſto iudicio præualere diuinitus permittantur. vbi & apte ſubiungitur. Ortus eſt ſol & congregati ſunt, & in cubilibus ſuis ſe collocauerunt: quia veritatis lumine per carnem apparente, a fidelium mentibus excuſſi, quaſi ad cubilia ſua reuerſi ſunt, dũ ſola infideliũ corda tenuerũt.

211 In expoſit. beati Iob lib.xxiiii.cap.27.

Auferes ſpiritum eorum & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. Quis eorum ſpiritus, niſi ſpiritus ſuperbiæ nominatur? Tollatur ergo ſpiritus eorum vt deficiant, id eſt ſubducto ſuperbiæ ſpiritu, nihil ſe de ſe eſſe cognoſcant, & reuertantur in puluerem, id eſt humilientur ex infirma conditione. Propter hunc puluerem ad cuius memo-

riam qui ſemetipſos conſiderant, reuocantur: per ſapientiam dicitur. Iuſti fulgebunt, & ſicut ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Sancti .n. viri dum peccatoribus permiſcentur, eos exemplorum ſuorum igne ſuccendent, atq; per omne quod nitent, in cinerem redeunt: quia pie tatis flāma conſumpti, dum infirmitatem conditionis ſuæ cōſpiciunt, nihil aliud quam fauillam ſe eſſe cognoſcunt, vt a ſuperbiæ ſuæ duricia reſoluti, per pœnitentiam dicant. Memento domine quia puluis ſumus.

212 In expoſit. beati Iob lib. xxix. cap. 19.

Emitte ſpiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Si enim ſic facies terræ virtute renouationis immutatur, dum ſicca dudum mens gratia veniente compluitur, & poſt ariditatem priſtinam, quaſi productis herbis ſcientiæ viriditate veſtitur.

213 In expoſit. beati Iob lib. ix. cap.

Verbi quod mandauit in mille generationes. In ſcriptura ſacra millenarius numerus pro vniuerſitate ſolet intelligi. Sed cum cōſtat quia ab ipſo mundi exordio vſq; ad redemptoris aduētum per euangeliſtam non amplius quam lxxvii. propagines numerentur, quid hoc loco per mille generationes, niſi ad proferendam nouam ſobolem perfecta vniuerſa præſcitæ generationis exprimitur? hinc & per Ioannem dicitur. Regnabunt cum eo mille annis: quia videlicet regnum ſanctæ Eccleſiæ vniuerſitatis perfectione ſolidatur.

214 In expoſit. beati Iob lib. xxxv. cap. 20.

Verbi quod mandauit in mille generationes. Millenarius quoq; noſter in ſacro eloquio perfectus accipitur, quod appellatione eius vniuerſitas deſignatur. vnde ſcriptum eſt. Verbi quod mandauit in mille generationes. Cum .n. nequaquam credendum ſit quod ad centum generationes mundus extendatur: quid aliud mille generationes, niſi generationum vniuerſitas figuratur?

215 *In expoſ. beati Iob lib. viii. cap.*

Quoniam in ſeculum miſericordia eius. Quia nimirum quem nequaq̄ modo miſericordia eripit, ſola poſt præſens ſeculum iuſtitia addicit.

216 In expoſit. beati Iob lib. xv. cap. 12.

Ferrum pertranſiuit animam eius. Omnis vero neceſſitas non incongrue ferrum vocatur, quia vitam inopis mœroris vulnere cruciat, ſicut de eius quoq; neceſſitatibus ſcriptum eſt, quia a fratribus venditus afflictam vitam ducebat. Ferrum pertranſiuit animam eius. Quid ergo ſunt arma ferrea niſi neceſſitates vitæ præſentis, quæ dure premunt, & vitam inopis inſequuntur.

217 In expoſit. beati Iob lib. ix. cap. 15.

Aſcendunt vſq; ad cœlos, & deſcēdunt vſq; ad abyſſos. Plerunq; mens diuini amoris igne accenditur atque ad intuenda cœleſtia & arcana ſubleuatur. Ad ſumma iam rapitur, & perfecto deſiderio compuncta ab infimis alienatur, ſed repentina tentatione percuſſa quæ intentione forti erecta in Deum fuerat, obortis cogitationibus transfixa curuatur, ita vt ſeipſam diſcernere nequeat, atque inter vitia virtutesq; deprehenſa, ex qua parte ſit valentior non agnoſcat. Nam ſæpe ad hoc vſque perducitur, vt miretur quomodo tam ſumma comprehendat, quam cogitatio illicita polluit, & rurſum quomodo illicitam cogitationem recipiat, quam ſuper ſe validus feruor ſpiritus rapit. Quos ergo alternantes cogitationum motus in animo bene pſalmiſta intuens, ait: Aſcendunt vſque ad cœlos, & deſcendunt vſque ad abyſſos. vſque ad cœlos quippe aſcendimus cum ſumma penetramus. ſed ad abyſſos vſque deſcendimus cum repente a contemplationis culmine per turpia tentamenta deiicimur. Motus itaque animi dum inter vota & vitia alternant, nimirum ſibi certitudinem exauditionis obnubilant.

218 In expoſit. beati Iob lib. xix. cap. 14.

Effuſa eſt cōtentio ſuper principes eorum, & ſeduxerunt eos in inuio & non in via. Quid hoc loco principum nomine deſignantur, niſi hæreticæ prauitatis auctores? Ipſi etenim dum diſpenſationem Dei peruerſe interpretari non metuunt, profecto plebes ſubditas non in eam viam, quæ Chriſtus eſt, ſed in inuium trahunt. Super quos recte quoq; effuſa contentio dicitur: quia ſuis ſibi viciſſim allegationibus contradicunt. Arius quippe tres perſonas in diuinitate ſuſcipiens, tres etiā Deos credidit. Quem contra Sabellius vnum Deum ſuſcipiens, vnam credidit eſſe perſonam. Quos inter ſancta Eccleſia rectum prædicationis ſuæ tramitem indeclinabiliter tenens, & vnum Deum prædicans, tres perſonas contra Sabellium aſſerit, & tres perſonas aſſerens, vnum Deum contra Arium confitetur. Quia autem in ſacro eloquio Manichæus virginitatem laudari comperit, coniugia damnauit. At cōtra Iouinianus quia concedi coniugia cognouit, virginitatis mundiciā deſpexit. Vnde fit vt ſemper hæreticis peruerſa intelligentia confuſis, viciſſim ſibi eorum nequitia, & in culpa concordet, & in ſententia diſcrepet. At contra Eccleſia per medias vtrarunque partium lites ordinata pace graditur, & ſic ſcit ſuperiora bona ſuſcipere, vt nouerit etiam inferiora venerari: quatinus nec ſumma æquet infimis, nec rurſum ima deſpiciat, cum ſumma veneratur.

219 In expoſit. beati Iob lib. vi. cap.

ET omnis iniquitas obdurauit os ſuum. Iniquitas autem contrahit os ſuum. Os enim ſuum nunc adhuc iniquitas dilatat, quia humani generis redemptorem lingua infidelium cõtumeliis laceſſere nequaquã ceſſat. Sed tunc os contrahit, cum hoc quod non vult per ſtudium, per ſupplicium claudit. Quod tamen bene accipi etiam de conuerſis perſecutoribus poteſt. Saluato enim paupere dum egenus ad ſpem rediit, contracto ore iniquitas obmuteſcit: quia reſurrectionis eius clareſcente miraculo, dum copioſa multitudo infidelium credidit, a redemptoris ſui iniuriis contumeliiſq; ceſſauit. Os enim ſuum quod Deum deridendum aperuit, iam formidando contraxit.

220 In expoſit. beati Iob lib. xxxi cap. 20. & 21.

Excuſſus ſum ſicut locuſta. Quid hoc loco locuſtæ nomine, niſi redemptoris noſtri reſurrectio deſignatur? Teneri enim ſe a perſecutoribus vſque ad mortem pertulit; ſed ſicut locuſta excuſſus eſt: quia ab eorum manibus ſaltu ſubitæ reſurrectionis euolauit.

221 In expoſit. beati Iob lib. ix. cap. 33.

INduantur ſicut diploide cõfuſione ſua. Duobus modis in hac vita hominem iudicat Deus: quia aut per mala præſentia irrogare iam tormenta ſequentia incipit, aut tormẽta ſequentia flagellis præſentibus extinguit. Niſi enim delictis exigentibus iuſtus iudex & nunc & poſtmodum quoſdam percuteret: de iniquis pſalmiſta non diceret. Induantur ſicut diploide confuſione ſua. Diploidem quippe, duplum veſtimentũ dicimus. Confuſione ergo ſicut diploide induti ſunt: quia iuxta reatus ſui meritum, & temporali & perpetua animaduerſione feriuntur. vnde & Iudas ait. Secundo eos qui non crediderunt perdidit. Solos quippe pœna a ſupplicio liberat, quos immutat. Nam quos præſentia mala non corrigunt, ad ſequentia perducunt. Si autem nequaquam quoſdã pœna præſens a ſupplicio æterno defenderet, Paulus minime dixiſſet. Cum iudicamur a domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. hinc voce angeli ad Ioannem dicitur. Ego quos amo, arguo, & caſtigo. hinc etiam ſcriptum eſt. Quem enim diligit dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Sed ſæpe mens iuſti vt magis ſecura ſit, altius trepidat, vt cum flagellis tingitur, ſuperni iudicii incertitudine turbatur. Pauet ne initium damnationis ſit omne quod patitur, & per cogitationem interrogat iudicem: quia de vitæ ſuæ meritis ambigit in percuſſione. Sed cum vitæ virtus ad oculos mentis reducitur, quaſi conſolatio a iudice reſpondetur: quia nequaquam ad

perdendum percutit, quem in actionis innocentia feriendo cuſtodit.

222 In expoſit. beati Iob lib. viii. cap. 40.

Dixit dominus domino meo, ſede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Non quod a dextris domini nequaq̃ dominus ſedeat, poſtquàm inimicos illius feriens, eius poteſtati ſubſternit, ſed quod in æterna cunctis beatitudine præſidet, & priuſquam rebellium ſuorum corda conculcet. In qua nimirum conſtat, quia ſubiectis hoſtibus ſine fine & poſterius regnat.

223 *In expoſit. b. Iob lib* xiiii. *cap.* 29. *lib.* 33. *cap.* 6. *& in homil.* 25. *ſuper euang.*

De torrente in via bibit propterea exultauit caput. Conditor ac redemptor noſter citius a morte voluit ſurgere, ne noſtra diu anima in infidelitatis morte remaneret. In humano quippe genere ab ipſo mundi initio torrens mortis effluxerat. Sed de hoc torrente dominus quaſi quodam flumine paſſionis noſtræ non in manſione bibere, ſed in via dignatus eſt. Qui mortẽ tranſitorie, id eſt ad triduum contigit, atq; in ea morte quam contigit, nequaquam ſicut nos vſque ad finem ſeculi remanſit, qui mortalis vitæ pœnam in quodam tranſitu attigit. Et idcirco diu eidem morti cui ſponte ſuccubuit non inhæſit, atque ideo exaltauit caput, quia hoc quod moriendo in ſepulchro poſuit, ſurgendo ſuper angelos eleuauit, & inde antiquum hoſtem in æternum percuſſit, vnde ſeuire contra ſe minas perſequentium temporaliter permiſit.

224 In expoſit. beati Iob lib. vi cap. 14.

Magna opera domini, exquiſita in omnes voluntates eius. Sic quippe eius opera magna ſunt, vt per omne quod ab hominibus agitur, eius voluntas exquiratur. Nã ſæpe inde perficitur, vnde repelli putabatur.

225 In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 26.

Confeſſio & magnificentia opus eius. Ab eo itaque accipimus recta confiteri, a quo nobis & magna dantur operari.

226 In expoſit. beati Iob lib. ix. cap. 44.

Dirupiſti vincula mea tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Nunc igitur ad plangendum dolorem nos dominus dimittit, cum & mala nobis quæ fecimus demonſtrat, atque ad hæc eadem flenda quæ cognoſcimus, adiuuat. Culpas oculis obiicit, & pia manu gratiæ, vincula cordis ſoluit, vt ad vacationem pœnitentiæ mens noſtra ſe erigat, & carnis ſoluta compedibus in auctorem ſuum libera greſſum amoris tendat.

227 In expoſit. beati Iob lib xxix. cap. 6.

Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciam inimicos meos. Tenebroſa oſtia maligni ſpiritus vocantur, quia dum per occultationis ſuæ

inſidias non videntur, deceptis mentibus viam mortis aperiunt. Quæ tenebroſa oſtia dominus videt: quia immundorum ſpirituum fraudulentam malitiam & reſpicit & premit. Quos niſi ipſe nobis neſcientibus videndo prohiberet, & nil de inſidiis mens noſtra cognoſceret, & eisdem inſidiis capta deperiret. Quæ tenebroſa oſtia nos etiam cernimus, quando ſupernæ lucis radiis illuſtramur. vnde per prophetam dicitur. Dominus mihi adiutor eſt, & ego videbo ſuper inimicos meos. Hoſtes igitur noſtros ipſe videt, qui ſuo eos munere nobis viſibiles facit.

228 In comment. zechiel. homil. viii. part. 1.

Circundederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis. Apes enim in ore mel habent, in aculeo caudæ vulnus, & omnes qui lingua blandiuntur, ſed latenter ex malitia feriunt, apes ſunt: quia loquendo dulcedinem mellis proponunt, ſed occulte feriendo vulnus inferunt. Iſta vero facientes exardeſcunt, ſicut ignis in ſpinis: quia flamma detrahentium non iuſtorum vita comburitur, ſed ſi quæ eis ineſſe poterant peccatorum ſpinæ concremantur.

229 In expoſit. beati Iob lib. 28. cap. 9.

Lapidem quem reprobauerunt ædificātes hic factus eſt in caput anguli. Iam per diuinam gratiam omnibus liquet quem ſcriptura ſacra lapidem qui in anguli caput factus ſit vocet, illum profecto qui dum in ſe hinc Iudaicum, illinc gentilem populum ſuſcipit, in vna Eccleſiæ fabrica quaſi duos parietes iungit, illum de quo ſcriptum eſt. Fecit vtraque vnum: qui angularem lapidem non ſolum in inferioribus, ſed & in ſupernis exhibuit: quia & in terra plebi Iſraeliticæ nationes gentium & vtranque ſimul angelis in cœlo ſociauit. Eo quippe nato clamauerunt angeli: In terra pax hominibus bonæ voluntatis. In ortu enim regis nequaquā pro magno offerrent hominibus pacis gaudia, ſi diſcordiam non haberent. huius lapidis typum Iechonias rex tenuit, quem Matthæus dum quaterdenas generationes deſcriberet, ſecundo numerauit. Quem.n. fini ſecundæ, ipſum rurſum in initio tertiæ generationis inſeruit. Ipſe namq; in Babyloniam cum Iſraelitica plebe migratus eſt, qui dum ab aliis ad alia ducitur pro vtriuſq; parietis latere non immerito ſecundo numeratur. Cuius migrationis flexu angularem lapidem ſignat. Vbi enim ordo a rectitudine flectitur, vt eat in diuerſum tanquam angulum facit. Recte .n. numerari bis potuit, quia per vtrunq; parietem, quaſi in ſe duo latera oſtendit. vnde & eius bene imaginem tenuit: qui in Iudæa ortus, gentilitatem colligens, quaſi ab Hieroſoly-

mis Babyloniam venit, atq; hanc in ſemetipſo fidei fabricam prius diſcordiæ ſtudio ſciſſam arte caritatis intexuit.

230 *In expoſit. beati Iob. lib. ix. cap. 21.*

Conſtitui te diem ſolemnem in condenſis vſque ad cornu altaris. Solemnem diem domino in confrequentatione conſtituit, quiſquis ſe aſſidue in eius deſiderio affligit. Qui nimirum ſolemnitatis dies vſque ad altaris cornu tendi præcipitur: quia tandiu neceſſe eſt, vt quiſquis ſe afficiat, quouſq; ad ſuperni ſacrificii altitudinem, id eſt ad gaudia æterna pertingat.

231 *In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 3.*

Tvnc non confundar dum reſpicio omnia mandata tua. Sciendum eſt quod quiſquis a præceptis dominicis diſcordat opere, quoties ea audit, corde ſuo reprehenditur atq; confunditur: quia & id quod nō fecerit memoratur. Nam in quo ſe erraſſe conſiderat, ipſa ſe latenter conſcientia accuſat. hinc ergo Dauid propheta deprecatur, dicens. Tunc nō confundar, dum reſpicio omnia mandata tua. Grauiter vnuſquiſq; confunditur, quando mandata Dei vel legendo, vel audiendo reſpicit, quæ viuendo contempſit. hinc etenim Ioannis voce dicitur. Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus ab eo accipiemus. ac ſi diceret. Si id quod præcepit facimus, id quod petimus obtinebimus. Valde namq; apud Deum vtraque hæc ſibi neceſſario congruunt vt oratione operatio, & operatione fulciatur oratio. hinc etenim Hieremias ait. Scrutemur vias noſtras, & quæramus & reuertamur ad dominum. Leuemus corda noſtra cum manibus ad Deum in cœlum. Vias etenim noſtras ſcrutari, eſt cogitationum interna diſcutere. Cor vero cum manibus leuat, qui orationem ſuam operibus roborat. Nam quiſquis orat ſed operari diſſimulat, cor leuat & manus non leuat. Quiſquis vero operatur & non orat, manus leuat, & cor nō leuat. Iuxta ergo Ioannis vocem tūc cor fiduciam in oratione accipit, cum ſibi vitæ prauitas nulla cōtradicit.

232 *In expoſit. beati Iob lib. xvii. cap. 4.*

In mandatis tuis me exercebor, & conſiderabo vias tuas. ac ſi aperte ſpōdeat dicens. Quæ mea ſunt videre refugio: quia per imitationis tuæ viam pergere conuerſationis greſſibus inardeſco. Qui enim præſenti iam mundo contradicit, amoris excitatione continua redemptoris ſui vias cordis oculis obiicit, vt mens proſpera fugiat, ad aduerſa præparetur. Nihil quod demulcet appetat, nihil quod deterrere creditur pertimeſcat. Mœrorem gaudium deputet præſentis vitæ gaudia, damna

mœroris penſet, abiectionis detrimenta non timeat, ſed per hæc manentis gloriæ locum quærat. Has etenim vias ſequentium monſtrabat oculis veritas, cum dicebat. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Ad has vias tumentia diſcipulorum corda reuocabat, cum locum iam gloriæ quærerent, ſed eiuſdem gloriæ iter ignorarent, dicens: Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? Cōfeſſionis quippe illius celſitudinem a dextris ſiniſtriſq; quæſierant, ſed quanta hæc eſſet itineris anguſtia non videbant. Vnde & eorum mox oculis imitandus calix paſſionis obiicitur, vt videlicet ſi ad ſublimitatis gaudia tenderent, prius viam humilitatis inuenirent.

233 In expoſit. beati Iob lib. xxv. cap. 16.

IN mandatis tuis me exercebo & conſiderabo vias tuas. Via quippe eſt incarnatæ ſapiētiæ omnis actio, quam temporaliter geſſit. Viæ eius ſunt viuendi ordines, quos ad ſe venientibus ſtrauit. Tot itaq; ad ſe venientibus vias præbuit, quot bene viuendi exempla monſtrauit. Humilitatis propheta vias aſpexerat cum ſuſpirabat, dicens. In mādatis tuis me exercebo, & reliqua.

234 In expoſit. beati Iob lib. xi. cap.

NE auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaq;. Cum ſacerdos nō agit bona quæ loquitur, ei etiā ſermo ſubtrahitur ne loqui audeat quod non operatur. vnde & per eundem prophetam dicitur. Peccatori aūt dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? hinc eſt ergo quod nunc precatur dicens. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaq;. Perpendit namq; quod omnipotens Deus veritatis verbum facientibus tribuit, & nō facientibus tollit. Qui ergo de ore ſuo non auferri petiit, quid aliud quam gratiam bonæ operationis quæſiuit? ac ſi aperte diceret. A bono opere me errare non ſinas, ne dum amitto ordinem bene viuendi, rectitudinem perdam loquendi. & plerunque doctor qui docere audet quod negligit agere, cum deſierit bona loqui quæ operari contempſit, docere ſubiectos incipit praua quæ agit, vt iuſto omnipotentis Dei iudicio in bono iam nec linguam habeat, qui habere bonam vitam recuſat, quatinus cum mens eius terrenarum rerum amore incenditur, & de terrenis rebus ſemper loquatur. vnde in euangelio veritas dicit. Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus homo de bono theſauro profert bona, & malus homo de malo theſauro profert mala. Hinc etiam Ioānes ait. Ipſi de mūdo ſunt, ideo de mundo loquuntur.

235 In expoſit. beati Iob lib. iiii. cap. 39.

Defecit in ſalutari tuo anima mea. Omnes qui in hoc mundo fortes ſunt robore, quaſi fortes ſunt, non robore, defeſſi. Qui vero in auctoris ſui amore roborantur, quo magis in cõcupita Dei fortitudine conualeſcunt, eo propria virtute deficiunt, & quo robuſtius æterna appetunt, eo a temporalibus ſalubri defectione laſſantur. Hinc ergo pſalmiſta amoris ſui robore feſſus dicebat. Defecit in ſalutari tuo anima mea. In ſalutari enim Dei proficiendo defecerat, quia æternitatis lucem deſiderans, a carnis iam fiducia fractus anhelabat. hinc rurſum dicit. Concupiuit & defecit anima mea in atria domini. Qui nimirum cum diceret concupiuit, recte ſubdidit & defecit: quia valde minor eſt diuinitatis concupiſcentia, quam non mox etiam proprius ſequitur defectus. Qui enim ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignũ profecto eſt, vt ab hoc temporalitatis amore laſſetur, vt tanto frigeſcat ab ſtudio ſeculi, quanto ſurgit ardentius in amorem Dei. Quem ſcilicet ſi perfecte arripit, mundum plane derelinquit, & eo funditus temporalibns moritur, quod ad ſupernam vitam altius afflatu æternitatis animatur An nõ robore ſuo feſſam ſe inuenerat, quæ dicebat. Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt? Quia nimirũ mens dum occultæ locutionis aſpiratione tangitur, a ſtatu ſuæ fortitudinis infirmata ipſo quo abſorbitur deſiderio liquatur, & inde ſe apud ſemetipſam feſſam inuenit. vnde vltra ſe eſſe conſpicit fortitudinem quam conſcendit, hinc propheta cum viſionem Dei conſpexiſſe ſe diceret, adiungit. Elangui, & ægrotaui per dies plurimos, quia cum ad virtutem mens ſtringitur, a fortitudine propria caro laſſatur. hinc Iacob qui angelum tenuit, vno mox pede claudicauit, quia qui vero amore ſublimia reſpicit, iam in hoc mundo duplicibus incedere deſideriis neſcit. Vno enim pede innititur, qui ſolo Dei amore roboratur, & neceſſe eſt vt alius marceſcat, quia mentis virtute creſcente oportet proculdubio vt carnis fortitudo torpeſcat.

236 In comment. Ezechiel. homil. ix. part 1.

Os meum aperui, & attraxi ſpiritum. Non enim ſpiritum attraheret. niſi os aperiret, quia niſi ad prædicandum proximis ſe impenderet, ſpiritualis doctrinæ in eo gratia non creuiſſet.

237 In expoſit. beati Iob lib. vii. cap.

Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, ſed non vt lex tua Deus. Sæpe verba carnalium dum ſe importune noſtris auribus ingerunt, in corde bellum tentationum gignunt. Et quamuis hæc & ratio reſpuat, & lingua reprehendat, cum labore tamen intus vincitur, quod foris

cum auctoritate iudicatur. vnde neceſſe eſt vt ne ad aures veniat quod mens a cogitationis aditu vigilans repellat. Sancti igitur viri cũ æternitatis deſideriis anhelant, in tanta altitudine vitæ ſe ſubleuant, vt audire iam quæ mundi ſunt graue ſibi ac deprimens pondus credant. Valde namque inſolens atq; intollerabile æſtimant, quicquid illud non ſonat, quod intus amant. Sed ſæpe mens iam per deſiderium ad ſublimia rapitur, iam funditus ab ſtulta terrenorum hominum locutione ſeparatur, nec tamen adhuc pro amore veritatis ad perferendos præſentis vitæ cruciatus accingitur: iam ſuperna appetit, iã in infimis ſtulta cõtemnit. Sed nec dum ſe ad perferendæ aduerſitatis tolerantiam dirigit, ſed plerunq; mens iuſti ad tantum ſe virtutis culmen extendit, vt & apud ſe in internæ rationis arce præſideat, quorundam foris ſtultitiam tolerando conuertat. Quos enim ad fortia trahere nitimur, eorum neceſſe eſt, vt infirma toleremus, quia nec iacentem erigit, niſi qui ſtatus ſui rectitudinem per compaſſionem flectit. Cum vero alienæ infirmitati compatimur, valentius noſtram roboramus, vt amore futurorum, mens ad præſentia aduerſa ſe præparet, & cruciatus corporis quos timebat expectet. Auctis namque deſideriis cœleſtibus anguſtatur. Cumq; æternæ patriæ quanta ſit dulcedo conſiderat, pro ea præſentis vitæ amaritudines ardenter amat. his itaque diuinæ legis, id eſt mandatorum cœleſtiũ vinculis ſe ſe ad alta ſuſtollit, quiſquis ab iniquorum nunc ſuggeſtionibus aurem remouens intentionem ſuam in ſuperni deſiderii quo auelli non valeat, ſecreto ſuſpendit.

238 In comment. Ezechiel. homil. xiiii.

LAtum mandatum tuum nimis. Nil latius quam oẽs in ſinu amoris recipere, & nullas odii anguſtias ſuſtinere. Sic quippe lata eſt caritas, vt in amplitudine dilectionis ſuæ capere etiam inimicos poſſit. vnde & præcipitur. Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.

239 In expoſit. beati Iob. lib. xi. cap. 10.

SVper ſeniores intellexi. Doctrina ſenum ablata eſt, poſtq̃ hanc Eccleſia ex gentibus videlicet iuuencula accepit. Quã quia operando tenuit, qualiter ſuper ſeniores intellexerit, oſtendit: dum protinus ſubdit, dicens, quia mandata tua exquiſiui. Quia enim ſtuduit operando implere quod didicit, accepit intelligere quod doceret.

240 In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 8.

LAetabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa. Quæ ſpolia idcirco vocata ſunt, quia ad fidem domini gentilitate tranſeunte Iudæis ſacris eloquiis, quibus induti fuerant, exuuntur.

241 In expo-

242 In expoſit. beati Iob lib. .cap.

MANus vel brachium domini filius dicitur: quia per ipſum omnia facta ſunt. Sed quid eſt quod dicitur fiat? Manus ergo quæ per diuinitatem non eſt facta ſed genita, per humanitatem facta eſt, vt humani generis vulnera ſanaret.

243 In expoſit. beati Iob lib. xvi cap. 9.

DEclinate a me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei. Sæpe cum eloquiis ſacris intendimus, malignorum ſpirituum inſidias grauius toleramus: quia menti noſtræ terrenarũ cogitationum puluerem aſpergunt, vt intentionis noſtræ oculos a luce internæ viſionis obſcurent. Quod nimirum pſalmiſta pertulerat, cum dicebat. Declinate a me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei: videlicet patenter inſinuans: quia mandata Dei perſcrutari non poterat, cum malignorum ſpirituũ inſidias in mente tolerabat.

244 In comment. Ezechiel. homil.

VAnum eſt vobis ante lucem ſurgere. In quibuſdam locis ſacri eloquii ſola exquirenda eſt allegoria, & verba litteræ omnino poſtponenda. vt vnum de multis dicam, indicat pſalmiſta, qui ait. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. Quod ſi quis accipere iuxta litteram velit, nocturnis Dei laudibus contradicit. Et quomodo idem propheta loquitur, dicens. Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi? Si enim vanum eſt ante lucem ſurgere, cur ad confitendum dominum media nocte ſurrexit? Sed ille ante lucem ſurgit, qui ante diem venturi ſeculi in hac vita, quæ nocte eſt ſimilis, extolli ac proficere appetit.

245 Item vnde ſupra in lib. vii. beati Iob cap. 35.

ANTE lucem quippe ſurgere, eſt priuſquam claritas æternæ retributionis appareat, in præſentis vitæ nocte gaudere. Sedendum ergo prius eſt, vt poſt recte ſurgamus: quia quiſquis nunc ſe ſponte non humiliat, nequaquam hunc ſequens gloria exaltat.

246 In expoſit. euang. homil. xxvii.

CVM dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas domini. Quiſquis igitur iam æterna cognouit, apud eius animum temporales fructus vileſcant: tales fructus operemur qui maneant, qui cum mors cuncta interimat, ipſi exordium a morte ſumant. Nam quod a morte incipiat fructus Dei, teſtatur propheta qui dicit. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas domini. Omnis qui dormit in morte perdidit hæreditatem. Sed cum dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas domini: quia electi Dei poſtquam peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem.

247 In expoſit. beati Iob lib. xxxiii. cap. I.

Qui cõfidit in domino ſicut mõs Sion. Sion namq; ſpeculatio dicitur, per quam ſcilicet ſpeculationẽm, contemplans Deũ eccleſia deſignatur.

248 De malorum hominum inuolutione.

In expoſit. beati Iob lib. vii. cap. 17.

Venientes autem venient in exultatione portantes manipulos ſuos. In vacuum quippe ambulant, qui nihil ſecum de fructu ſui laboris portant. Alius namque adipiſcendis honoribus exudat: alius multiplicandis facultatibus exæſtuat: alius promerendis laudibus anhelat. Sed quia cuncta hæc quiſque moriens deſerit, labores in vacuum perdidit, quia ſecum ante iudicem nihil tulit. Quo contra bene per legem dicitur. Non apparebis in conſpectu domini vacuus. Qui enim promerendæ vitæ mercedem bene agendo non prouidet, in conſpectu domini vacuus apparet. hinc de iuſtis per pſalmiſtam dicitur. Venientes autem venient in exultatione portantes manipulos ſuos. Ad examen quippe iuditii portantes manipulos veniunt, qui in ſemetipſis recta opera quibus vitam mereantur oſtendunt.

250 In expoſit. beati Iob lib. x. cap. 22.

Euntes ibant & flebant mittentes ſemina ſua, venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos. Tanto namque ſpes in Deum ſolidior ſurgit, quanto pro illo quiſque grauiora pertulerit: quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic prius pia tribulatione ſeminatur. Quia igitur nunc per tribulationem ſeritur, vt poſt gaudii fructus metatur: tanto maior fiducia mentem roborat, quanto hanc fortior pro veritate afflictio anguſtat.

251 In comment. Ezechiel. homil. xiii.

Dominus cuſtodiat introitum tuum & exitum tuum. Cuſtodit .n. dominus vniuſcuiuſque animæ introitum quo intrat ad fidem, & exitum quoque quo exit ad ſpeciem: vt neq; intrans eccleſiam erroribus ſupplantetur, neque ab hac temporali ad æternam exiens, ab antiquo hoſte rapiatur. Propter hunc vero egreſſum noſtrum quem quotidie debemus mente meditari, de redemptore noſtro Paulus quoque loquitur, dicens. Vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus.

252 *In expoſit. beati Iob. lib.xiii.cap. 1.*

Svpra dorſum meum fabricauerunt peccatores. Eſſe hoc peruerſorum proprium ſolet, vt mala ſua per conuicium bonis ingerant, prius quam de his ipſi veraciter accuſentur. Et dum metuunt increpari de his, quæ faciunt, aduerſantes ſuis prauitatibus iuſtos hæc facere teſtantur. Sancti autem viri patienter audiunt etiam, quæ ſe nunquam feciſſe meminerunt, quamuis ea mala quæ ſibi ingeri conſpiciunt, ab ipſis ſuis criminatoribus nouerint perpetrata, & cum eos prædicando corrigere non poſſunt, patiendo tolerant, quatinus ſi fructum conuerſionis eorum conſequi non valent, ex ipſis tamen præmium longanimitatis acquirant. vnde & ſancta Eccleſia Dauid prophetæ vocibus dicit. Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores, quia videlicet dum hæreticos, vel quoslibet reprobos, quos corrigere non valet tolerat, facta peccantium ſupra dorſum portat.

253 In eod. cur. paſt. ii part. cap. 10.

Svper dorſum meum fabricauerunt peccatores. In dorſo quippe onera ſuſtinemus. Super dorſum igitur ſuum fabricaſſe peccatores queritur, ac ſi aperte dicat: Quos corrigere nequeo, quaſi ſuperimpoſitum onus porto.

254 In expoſit. beati Iob lib.8.cap.28.

Fiant ſicut fœnum ædificiorum, quod priuſquam euellatur, exaruit. Hoc de hypocritarum perſona per pſalmiſtam exprimitur. Fœnum quippe in alto naſcitur, ſed nequaquam pingui radice ſolidatur: quia & hypocrit a ſumma quidem ſunt, quæ agere cernitur, ſed non in eis ex cordis puritate roboratur. Quod nimirum fœnum & non euulſum citius areſcit: quia videlicet hypocrita & in præſenti adhuc vita ſubſiſtit, et iam ſanctitatis opera quaſi viriditatis ſpeciem amittit. Quia. n. ſine intentione rectæ cogitationis bona ſtuduit agere, hæc amittens indicat ſe ſine radice floruiſſe.

255 In expoſit. beati Iob lib. xxviii. cap. 11.

Neque ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus ſuper me. In præcipitio enim pedem porrigit, qui menſurarum ſuarum limitem non attendit. Bene itaque Dauid intra acceptas ex diuina largitate menſuras pedem cordis preſſerat, cum dicebat. Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me. Super ſe quippe in magnis ambularet, ſi apparere magnus vltra quam poterat, quæreret. Super ſe namque in mirabilibus attollitur, qui & in his ad quæ ipſe non ſufficit, videri idoneus conatur.

256. *In expoſit. beati Iob lib. xiiii. cap. 19.*

Sacerdotes tui induantur iuſtitia. Gloria quippe vniuſcuiuſque iuſtitia eſt. Sicut veſtimentum tegit a frigore: ita iuſtitia munit a morte. vnde non immerito iuſtitia veſtimento comparatur, cum per prophetam dicitur, Sacerdotes tui induantur iuſtitia.

257. *In expoſ. beati Iob lib. xxxiii. cap. 6.*

In ſalicibus in medio eius, ſuſpendimus organa noſtra. Quid per ſterilitatem ſalicum, niſi vita peccantium deſignatur? Nam ſi hoc non eſſet, nequaquam ex voce prædicantium contra Babyloniam pſalmiſta dixiſſet. In ſalicibus in medio eius, ſuſpendimus organa noſtra. Babylonis quippe medio ineſſe ſalices deſcribuntur: quia nimirum infructuoſi quique, atque ab amore patriæ cœleſtis alieni, totis viſceribus cordis in hac ſeculi confuſione radicantur. vnde & prædicatores ſancti in iſtis ſalicibus non exercent organa, ſed ſuſpendunt: quia cum infructuoſas ac reprobas mentes aſpiciunt, vim prædicationis ſuæ non exhibent, ſed potius lugentes ſilent.

258 In expoſit. beati Iob lib. 25. cap. 15.

Exinanite exinanite, vſque ad fundamentum in ea. Quiſquis digna fidei opera ſeruare contemnit, etiam fidem perdit quam tenere videbatur. Super quos bene per prophetam ſub Hieruſalem ſpecie, inimicorũ deſtruentium verba memorantur, a quibus ſcilicet dicitur. Exinanite exinanite uſque ad fundamentum in ea. Paulus quippe ait. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Inimici ergo deſtruentes vſque ad fundamentum Hieruſalẽ exinaniunt, quando peruerſi ſpiritus a corde fidelium deſtructo prius ædificio boni operis, ſoliditatem quoque exhauriunt religionis. Sicut enim ſupra fundamentũ fabrica, ſic ſuper fidem opera conſtruuntur. Vſque ad fundamentum ergo exinaniſſe, eſt euerſo bene viuendi opere etiam robur fidei diſſipaſſe.

259 In expoſit. beati Iob lib. v. cap. 1.

In ſcriptura ſacra nonnunquam lucis appellatione proſperitas: noctis autem nomine, huius mundi aduerſitas deſignatur. Vnde & per pſalmiſtam dicitur. Sicut tenebræ eius ita & lumen eius. Quia enim ſancti viri ita proſperitatem ſeculi deſpicientes calcant: ſicut aduerſitatem eius calcantes tolerant, per magnam mentis celſitudinem, mundi ſibi & aduerſa & proſpera ſubſternẽtes, dicunt. Sicut tenebræ eius ita & lumen eius. ac ſi apertius dicant. Sic intentionis noſtræ fortitudinem eius triſtitia non premunt: ita hanc nec blanda corrumpunt.

260 In expoſit. beati Iob lib. xvi. cap. 10.

ET nox illuminatio mea in delitiis meis. Quia dum per intellectum myſticum ſtudioſa mens reficitur, iam in ea vitæ præſentis obſcuritas fulgore diei ſubſequentis illuminatur, vt etiam in huius corruptionis caligine in intellectum illius vis futuri luminis erumpat, & verborum delitiis paſta prægustandǫ diſcat, quid de pabulo veritatis eſuriat.

261 In expoſit. euang. homil. xxvii.

MIHI autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis cōfortatus eſt principatus eorum. Amicus quaſi animi cuſtos vocatur. Quia igitur pſalmiſta proſpexit electos Dei a mundi huius amore ſeparatos, cuſtodire in mandatis cœleſtibus voluntatem Dei, miratus eſt amicos Dei dicens. Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus. Et tanquam ſi ab eo protinus cauſas tanti honoris nobis inſinuari quæreremus, ilico adiunxit. Nimis confortatus eſt principatus eorum. Ecce electi Dei carnem domant, ſpiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruſcant, præſentia deſpiciunt, æternam patriam cum voce & moribus prædicant, eam etiam moriendo diligunt, atq; ad illam per tormenta pertingunt, occidi poſſunt, & flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus eſt principatus eorum. In iſta ipſa paſſione, qua ceciderunt in morte carnis, videte quantum fuerit culmen mentis: vnde hoc, niſi quia confortatus eſt principatus eorum? Sed ne putes quod ſic magni forſitan pauci ſunt, ſubiunxit. Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur. Totum mundum fratres aſpicite, martyribus plenus eſt. Iam pene tot qui videamus non ſumus, quot veritatis teſtes habemus. Deo ergo numerabiles, nobis ſuper arenam multiplicati ſunt: quia quanti ſint, a nobis comprehendi non poſſunt. ſed quiſquis ad hanc peruenit dignitatem, vt amicus vocetur Dei, ſeſe in ſe cōſpiciat: dona autem quæ percipit, ſuper ſe: nihil ſuis meritis tribuat, ne ad inimicitias erumpat.

262 In codice cur. paſt. iii. part. cap. 23.

NOnne qui oderant te Deus oderam illos, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti ſunt mihi. Inimicos Dei perfecto odio odiſſe, eſt & quod facti ſunt diligere, & quod faciunt increpare, mores prauorum premere, & vitæ prodeſſe. Penſandum eſt etenim quando ab increpatione quieſcitur, quanta culpa ſi cum peſſimis pax tenetur, ſi propheta tantus hoc velut in hoſtiam Deo obtulit, quod contra ſe pro domino prauorum inimicitias excitauit.

263 In codice cur. paſt. iii. part. cap. 12.

LABOR labiorum ipſorum operiet eos. Nihil eſt ad defendendum puritate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius: nam dum fallaciam ſuam tueri conatur, duro cor labore fatigatur. hinc ergo ſcriptum eſt. Labor labiorum ſuorum operiet eos. Qui enim nunc implet, tunc operiet: quia cuius nunc animum per blandam inquietudinem exerit, tunc per aſperam retributionem premit. hinc per Hieremiam dicitur. Docuerunt linguam ſuam loqui mendacium; vt inique agerent laborauerunt. ac ſi aperte diceretur. Qui amici eſſe veritatis ſine labore potuerunt, vt peccent laborant. Cumque viuere ſimpliciter renuunt, labores exigunt, vt moriantur.

264 De verbi Dei pabulo.

OBUMBRA caput meum in die belli. Bellum quippe patimur, cum carnis noſtræ tentationibus impugnamur. De quo bello per prophetam dicitur. Obumbra caput meum in die belli. Quia igitur reprobi dum fame verbi deficiunt, etiam belli gladio transfiguntur; electos ſuos dominus in fame a morte eripit, & in bello a gladio abſcondit: quia eorum mentes dum verbi ſui pabulo reficit, contra tentationes corporis fortes reddit.

265 In expoſit. beati Iob lib. ii cap. 16.

IN miſeriis non ſubſiſtent. Hoc de reproborum flagello in patientia pſalmiſta teſtatur. Qui in miſeriis ſubſiſterent, ſi æquanimiter aduerſa tolerarent. At poſtquam mente inter flagella corruunt, quaſi inter illatas miſerias ſubſiſtendi conſtantiam perdunt.

226 In expoſit. beati Iob lib. xx. cap.

ELEUATIO manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Quia redemptor noſter iuxta mundi finem vim perſequentiū pertulit, ſemetipſum pro nobis ſacrificium veſpertinum dedit.

267 In expoſit. beati Iob lib. vii. cap. 26.

Ponam domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtantiæ labiis meis. Studioſe lingua ſub magni moderaminis libratione frenanda eſt, non inſolubiliter obliganda, ne aut laxata in vitium defluat, aut reſtricta etiam ab vtilitate torpeſcat. quod bene pſalmiſta conſiderans, breui poſtulatione complexus eſt, dicens. Pone domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtantiæ labiis meis. Oſtium namque aperitur, & clauditur. Qui ergo ori ſuo nequaquam poni obſtaculum, ſed oſtiū petiit, aperte docuit quod & per diſciplinam retinere lingua debeat, & ex neceſſitate laxari; quatinus os diſcretum & cum congruo tempo

re vox aperiat, & rurſum congruo taciturnitas claudat: hinc namque per quendam dicitur: Sapiens tacebit vſque ad tempus: vt nimirum cum opportunum cõſiderat, poſtpoſita cenſura ſilentii; loquendo quæ congruunt in vſum ſe vtilitatis impendat. hinc Salomon ait: Tempus tacendi & tempus loquendi: Diſcrete quippe viciſſitudinum penſanda ſunt tempora, ne aut cum reſtringi lingua debet, per verba ſe inutiliter ſoluat: aut cum loqui vtiliter poteſt, ſemetipſam pigre reſtringat.

268 In expoſit. euang. homil. 12.

OLeum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quid per appellationem capitis, niſi ea quæ principatur corpori mens vocatur? Impinguat ergo caput oleum peccatoris, cum demulcet mentem fauor adulantis.

269 In expoſit. beati Iob lib. xv. cap.

BEnedictus dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum: per manus videlicet operationem, per digitos vero diſcretionem ſignans.

270 In expoſit. beati Iob lib. xvi. cap.

PRotector meus & in ipſo ſperabo; ſubiiciens populos ſub me. Sancti mẽtibus populi ſubiguntur, cum ab eis per diſtrictæ ſeueritatis præſentiam cogitationes ſtultæ deſiliunt, vt non per abrupta phantaſmatũ rapiant, ſed rationis ſubditæ à corde humiliter conquieſcunt.

271 *In expoſit. beati Iob lib. xxx. cap. 22.*

DOmine inclina cœlos tuos, & deſcende; tange montes & fumigabũt. Quid cœlorum nomine, niſi prædicatorum ordo ſignatur? Niſi ergo prædicatores ſancti ab illa immenſitate contemplationis internæ quam capiunt ad infirmitatem noſtram humillima prædicatione, quaſi quadam incuruatione deſcenderent, nunquam vtique filios gignerent. Nobis quippe prodeſſe non poſſent, ſi in ſuæ altitudinis erectione perſiſterẽt. Si.n. ſancti viri ea nobis prædicare vellent, quæ capiunt, cum in ſuperna contemplatione debriantur, & non magis ſcientiam ſuam quodam moderamine, & ſobrietate temperarent, adhuc anguſto intelligentiæ ſinu illa ſuperni fontis fluenta quis caperet? vnde nunc bene dicitur: Domine inclina cœlos tuos & deſcende. Cum enim inclinantur cœli deſcendit dominus: quia cum ſe in prædicatione ſua ſancti doctores attrahũt, diuinitatis notitiam noſtris cordibus infundunt. Nequaquam quippe ad nos deſcenderet, ſi prædicatores eius in contemplationis rigore inflexibiles permanerẽt. Inclinantur ergo cœli vt deſcendat dominus: quia nimirum ſi noſtræ infirmitati non condeſcenderent, non ad ſuam

celſitudinem nunquam eleuarent.

272 In expoſit. beati Iob lib. xxxiiii cap. 4.

QVI liberaſti Dauid ſeruum tuum de gladio maligno. Quid in hoc loco per malignum gladium, niſi ira vel perſuaſio maligni hoſtis exprimitur? Benignus quippe ſanctæ prædicationis eſt gladius, quo percutimur, vt a culpa moriamur. Malignus vero eſt diabolicæ perſuaſionis gladius, cum male quiſque percutitur, vt a vitæ rectitudine extinguatur. Antiqui namque hoſtis eſt gladius ille tunc damnatus homo, in vſum miniſterii eius aſſumptus. Ipſum quippe per malitiam fraudis exhibet, & infirmorum corda transfigit.

273 In expoſit. beati Iob lib. xx cap. 23.

IN illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quia æterna mala nunquam cogitata reperiunt, & ſubito amittunt bona temporalia, quæ diu tractando tenuerunt.

274 In expoſit. beati Iob. lib. xxv. cap. 10.

HVmiliat autem peccatores vſque ad terram. Quæ maior poterit eſſe humiliatio, quam deſerto creatore creaturam quærere: deſertis ſupernis gaudiis infimis rebus inhiare? Amiſſis enim cœleſtibus terrenum eſt omne quod ſitiunt, & dum plus videre conantur, minus eſt quod appetunt. De quibus per Hieremiam dicitur. Recedentes a te, in terra ſcribentur. At contra de electis. Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.

275 In expoſit. beati Iob lib. xxix. cap. 15.

QVI producit in montibus fœnum & herbam ſeruituti hominum. Quid hoc loco per herbam, niſi ſuſtentatio prædicantis demonſtratur, cum dicitur, qui producit in montibus fœnum, & herbam ſeruituti hominum? herba producitur, cum ſublimes huius ſeculi ad fidei cognitionem vocati, ſanctis prædicatoribus in huius vitæ itinere tranſitoria alimenta largiuntur.

276 In expoſit. beati Iob lib. 30. cap. 12.

QVI dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Iumenta eſcam accipiunt, dum ſacræ ſcripturæ pabulo mentes dudum brutæ ſatiantur. Pullis vero coruorum, filiis ſcilicet gentium eſca datur: cum eorum deſiderium noſtra conuerſatione reficitur. Iſte coruus eſca fuit, dum ipſum ſancta Eccleſia quæreret, ſed nunc eſcam accipit: quia ipſe ad conuerſionem alios exquirit. Cuius videlicet pulli, id eſt prædicatores ex eo æditi, non in ſe præſumunt, ſed in viribus redemptoris ſui. vnde bene dicitur: Et pullis coruorũ inuocantibus eum.

Nihil enim ſua virtute poſſe ſe ſciunt. Et quamuis animarum lucra piis votis eſuriant, ab illo tamen qui cuncta intrinſecus operatur, hæc fieri exoptant. Vera enim fide comprehendunt: quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.

277 In expoſit. beati Iob lib. xxvii. cap. 21.

Mittet verbum ſuum & liquefaciet ea, flabit ſpiritus eius & fluent aquæ. Per has aquas, ad ſe currentem dominus ſignat. Aquæ namque de gelu currunt, quia plerique ex duris perſecutoribus magni prædicatores fiunt. Gelu igitur in aqua liquatur, cum torpor interni frigoris ad irrigationem vertitur prædicationis. An Paulus gelu non erat, qui acceptis epiſtolis Damaſcum pergens in corda fidelium quaſi in terra Dei iactata verbi ſemina, ne ad perfectionem operum ſurgerent, reſtringere quærebat? Sed gelu hoc in aquam rediit: quia quos perſequendo prius premere ſtuduit, hos poſtmodum fluentis ſanctæ exhortationis infudit, vt tanto vberior electorum meſſis exurgeret, quanto hanc imber Dei, etiam ab ore perſecutionis irrigaret.

278 In expoſit. beati Iob lib. xvi. cap. 18.

Præceptum poſuit & non præteribit: quia ſemel fixa iudicia Dei mutari nequaquam poſſunt. Cum ergo exterius mutari videtur ſententia, interius conſilium non mutatur: quia de vnaquaque re immutabiliter intus conſtituitur, quicquid foris mutabiliter agitur.

279 In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 5.

Virtutem operum ſuorum annunciabit populo ſuo, vt det illis hæreditatem gentium. ac ſi aperte dicat. Idcirco fortitudinem ſuæ operationis inſinuat, vt eum qui audierit, donis diteſcat.

280 In expoſit. beati Iob lib. ix. cap. 17.

Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis. Quia ſcilicet cum mala ab exterioribus fugiunt, ſecuri intra mentium ſecreta gloriantur. Sed tunc lætitia cordiũ perfecta erit, cum carnis ab exterioribus pugna non fuerit. Nam quouſque caro illicit, quia quaſi noſtræ domus paries quatitur, etiam cubile turbatur.

Laudate eum in potentatibus eius, laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis eius. Diuinæ fortitudinis facta tunc verius explemus, cum hæc nos explere non poſſe cognoſcimus. Tunc facundius loquimur cum ab his obſtupeſcendo reticemus. Ad narranda quippe Dei opera, habet defectus noſter, quã ſufficiẽter exerat linguam ſuam, vt quæ comprehendere idonee non valet, hæc idonee mutus laudet. vnde bene nunc per pſalmiſtam dicitur. Laudate eum in potentatibus

eius. Laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis eius. Ille quippe Deum laudat ſecundum multitudinem magnitudinis, qui ſe ſuccumbere in eius laudis explanatione conſiderat.

282 In comment. Ezechiel. homil. 9.

LAvdate eum in tympano & choro. Quanta ſit concordiæ virtus oſtenditur, cum ſine illa virtute, reliquæ virtutes, non eſſe monſtrantur. Magna enim eſt virtus abſtinentiæ, ſed ſi quis ita ab alimentis abſtineat, vt cæteros in cibo diiudicet, & alimenta eadem quæ Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus etiam damnet: quid huic virtus abſtinentiæ facta eſt, niſi laqueus culpæ? hinc ergo pſalmiſta nullam eſſe abſtinentiam ſine concordia deſignans ait. Laudate eum in tympano & choro. In tympano enim corium ſiccum reſonat, in choro autem voces concorditer cantant. Quid ergo per tympanum niſi abſtinentia, & quid per chorum, niſi caritatis concordiam deſignatur? Qui itaque ſic abſtinentiam tenet, concordiam deſerat. laudat quidem in tympano, ſed non laudat in choro.

283 Item vnde ſupra in cur. paſt. iii. part. cap. 23.

Sæpe nonnulli quo quædam ſpecialiter dona percipiunt, ſuperbiendo donum concordiæ, quod maius eſt, amittunt: vt ſi fortaſſe carnem præ cæteris gulæ refrenatione quis edomat, concordare eis quos ſuperat abſtinendo contemnat. Sed qui abſtinentiam a concordia ſeparat, quid admoneat pſalmiſta perpendat. ait enim. Laudate eum in tympano & choro. In tympano namque ſicca & percuſſa pellis reſonat: in choro autem voces ſocietate concordant.

CAPITVLA LIBRI PROVERBIORVM.

1 Cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Prouerb. 3. d
2 Iuſtorum ſemitæ quaſi lux ſplendens procedens, & creſcit vſq; ad perfectum diem. 4. c
3 Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quia ex ipſo vita procedit. 4. d
4 Vnde ſupra.
5 Vnde ſupra.
6 Fili attende ſapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, vt cuſtodias cogitationes. 5. a
7 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena, & gemas in nouiſſimis quando conſumpſeris carnes & corpus tuum. 5. b
8 Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui, deriuentur fontes tui foras. 5. c
9 Vnde ſupra.
10 Fili mi ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam. 6. a
11 Vſque quo piger dormis. 6. a
12 Homo apoſtata vir inutilis graditur. 6. b
13 Nunquid non ſapientia clamitat. 7. a
14 O viri ad vos clamito. 8. a
15 Sapientia ædificauit ſibi domum. 9. a
16 Vnde ſupra.
17 Qui erudit deriſorem ipſe ſibi facit iniuriam. 9. b
18 Noli arguere deriſorem ne oderit te. 9. b
19 Vnde ſupra.
20 Panis occultus libenter editur. 9. b
21 Manus in manu non erit innocens malus. 11.c
22 Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua. 11.c
23 Præſtolatio impiorum furor. 11.c
24 Anima quæ benedicit impinguabitur. 11.d
25 Qui abſcondit frumenta maledicetur in populis. 11.d
26 Qui ſtultus eſt ſeruiet ſapienti. 11.d
27 Cogitationes iuſtorum iudicia. 12.a

28 Verte impios & non erunt. 12.a
28 In ore ſtulti virga ſuperbiæ. 14.a
29 Cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ in gaudio illius non miſcebitur extraneus. 14.b
30 Vnde ſupra.
31 Eſt via quæ videtur hominibus recta, nouiſſima autem ducunt ad mortem. 14.b
32 Corona ſapientium diuitiæ eorum, fatuitas ſtultorum imprudentia. 14 c
33 In timore domini fiducia fortitudinis. 14.d
34 Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium inuidia. 14.d

INCIPIT

INCIPIT EXPOSITIO SVPER PROVERBIA SALOMONIS.

1 In cod. cur. paſt. iii par. cap. 12.

CVM SIMPLICIBVS ſermocinatio eius. Deo enim ſermocinari, eſt per illuſtrationem ſuæ præſentiæ humanis mentibus arcana reuelare. Cum ſimplicibus igitur ſermocinari dicitur: quia de ſupernis myſteriis illorum mentes radio ſuæ viſitationis illuminat, quos nulla vmbra duplicitatis obſcurat.

2 In comment. Ezechiel. homil v.

Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem. In eorum namque animum bonum deſiderium, aut intellectus lucis intimæ iam pars diei eſt. Sed quia vſque ad finem vitæ in virtute proficiunt, ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad regna cœleſtia perducti, in ea luce quam deſiderant, iam minus aliquid non habebunt.

3 In expoſit. beati Iob lib. xix. cap. 17.

OMNI cuſtodia ſerua cor tuum, quia de ipſo vita procedit. Dicturus enim cuſtodia præmiſit omni, vt videlicet vnuſquiſque hinc inde ſe diligenter inſpiciat. Et quamdiu in hac vita eſt contra inimicos ſpirituales in acie ſe poſitum ſciat, ne mercedem quam per has actiones colligit, per alias amittat: ne hinc hoſtis fores obſtruat, & aliunde aditum pandat. Si qua etenim ciuitas contra inſidiantes inimicos magno valletur aggere, fortibus cingatur muris, ex omni parte in ſomni muniatur cuſtodia: vnum vero in ea foramen tantummodo immunitum per negligentiam relinquatur, inde proculdubio hoſtis ingreditur, qui vndique excluſus eſſe videbatur.

4 Item vnde ſupra. In expoſit. beati Iob lib. i. cap.

OMNI cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit. Virtutes ergo quas agimus, dignum eſt, vt ſummopere ab intentionis origine penſemus, ne ex malo ortu prodeant, etiam ſi recta ſunt quod oſtentant.

5. In eod. cur. paſt. iii. part. cap. 16.

PAlpebræ quippe greſſus præcedunt, cum operationem noſtram conſilia recta præueniunt. Qui enim negligit conſiderando præuidere quod facit, greſſus tendit, oculos claudit. Pergendo iter conficit, ſed præueniendo ſibimetipſi non antecedit, atque idcirco citius corruit: quia quo pedem operis ponere debeat, ignorat, qui palpebram conſilii non attendit.

6. In eod. cur. paſt. iii. part. cap. 15.

FILI attende ad ſapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, vt cuſtodias cogitationes. Nihil quippe in nobis eſt corde fugacius, quod a nobis toties recedit, quoties per prauas cogitationes defluit. hinc etenim ad ſemetipſum rediens, dicit. Inuenit ſeruus tuus cor ſuum, vt oret te. Cum ergo cogitatio per cuſtodiam reſtringitur, cor quod fugere conſueuit, inuenitur. Plerunque autem nimis taciti cum nonulla iniuſta patiuntur, eo in acriorem dolorem prodeunt, quo ea quæ ſuſtinent non loquuntur. Nam ſi illatas moleſtias tranquillæ linguæ ſermone dicerent, a conſcientia dolor emanaret. Vulnera.n. clauſa plus cruciant. Nam cum putredo quæ interius feruet, eiicitur, ad ſalutem dolor aperitur.

7. In eod. cur. paſt. iii. cap. 13.

NE des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, ne forte impleantur extranei viribus tuis; & labores tui ſint in domo aliena, & gemas in nouiſſimis quando conſumpſeris carnes & corpus tuum. Qui namque a nobis alieni ſunt, niſi maligni ſpiritus qui a cœleſtis ſunt patriæ ſorte ſeparati? Quis vero honor noſter eſt, niſi quia etiam in luteis corporibus conditi, ad conditoris tamen noſtri ſumus imaginem & ſimilitudinem creati? vel quis alius crudelis eſt, niſi ille apoſtatata angelus, qui ſemetipſum pœna mortis ſuperbiendo perculit, & inferre mortem humano generi etiam perditus non pepercit? Honorem itaque ſuum alienis dat, qui ad Dei imaginem ac ſimilitudinem conditus, vitæ ſuæ tempora malignorum ſpirituum voluntatibus adminiſtrat. Annos etiam ſuos crudeli tradit, qui ad voluntatem male dominantis aduerſarii accepta viuendi ſpatia expendit. vbi bene ſubditur. Ne forte impleantur extranei viribus tuis; & labores tui ſint in domo aliena. Quiſquis enim per acceptam valetudinem corporis, per tributam ſibi ſapientiam mentis non exercendis virtutibus, ſed perpetrandis vitiis elaborat: nequaquam ſuis viribus ſuam domum, ſed extraneorum habitacula, id eſt immundorum ſpirituum facta multi-

plicat. Nimirum vel luxuriando vel ſuperbiendo agens, vt etiam ſe addito perditorum numerus creſcat. Bene autem ſubditur. & gemmas in nouiſſimis, quando conſumpſeris carnes & corpus tuum. Plerunque enim accepta ſalus carnis per vitia expenditur: ſed cum repente ſubtrahit, cum moleſtiis caro atteritur, cū iam anima egredi vrgetur, diu male habita quaſi ad bene viuendum ſalus amiſſa requiritur, & tunc gemunt homines, quod Deo ſeruire noluerunt, quando damna ſuæ negligentiæ recuperare ſeruiendo nequaquam poſſunt.

8 In comment. Ezechiel. homil. xii.

Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui. Valde autem contraria videntur eſſe, quæ dicit, deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide: cum protinus adiungit. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui. Quomodo enim aquam ſcientiæ ſolus habere poterit, ſi hanc in plateis diuidit? Quomodo alieni aquæ eius participes non ſunt, ſi fontes illius foras diriuantur? Sed cum prædicamus populis, nimirum in plateis aquas diuidimus; quia in auditorum multitudinem verba ſcientiæ dilatamus. Cum vero nos adiuuante diuina gratia intrinſecus cuſtodimus, & maligni ſpiritus qui iure a nobis alieni ſunt, quia ſortem beatitudinis perdiderunt, ne nobis in elatione ſubripiant, ſolicitudine cauta circumſpicimus. Soli habemus aquas, quas in plateis diuidimus, vt nobis in eis alieni participes non ſunt. Hinc nimirum, alieni inſurrexerunt in me, & fontes quæſierunt animam meam. Aquas ergo & in plateis diuidit & ſolus habet, qui per hoc quod multis prædicat in temporali ſe cogitatione gloriæ non exaltat. Tunc etenim poſſidet homo quod docet, quando non ſe gaudet innoteſcere, ſed prodeſſe.

9 Item vnde ſupra. In eod. cur. paſt. iii. cap. 25.

Aquam quippe prædicator de ciſterna ſua bibit, cum ad cor ſuum rediens prius audit ipſe, quod dicit. Bibit ſui fluenta putei, ſi ſui irrigatione infunditur verbi. vbi bene ſubiungitur. Diriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide. Rectum quippe eſt, vt ipſe prius bibat, & tunc prædicando aliis influat. Fontes namque foras deriuare, eſt exterius aliis vim prædicationis infundere. In plateis autem aquas diuidere, eſt in magna auditorum amplitudine iuxta vniuſcuiuſque qualitatem diuina eloquia diſpenſare. Et quia plerunque inanis gloriæ appetitus ſubripit, dum ſermo Dei ad multorum no-

titiam currit, poſtquam dictum eſt; in plateis aquas diuidet, recte ſubiungitur. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui. Alienos quippe malignos ſpiritus vocat: de quibus per prophetam tentati hominis voce dicitur. Alieni inſurrexerunt in me, & fortes quæſierunt animam meam. Ait ergo. Aquas in plateis diuide, & tamen ſolus habe. ac ſi apertius dicat. Sic neceſſe eſt vt prædicationi exterius ſeruias, quatinus per elationem te immundis ſpiritibus non coniungas, ne in diuini verbi miniſterio hoſtes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo in plateis diuidimus, & tamen ſoli poſſidemus: quando exterius late prædicationem fundimus, & tamen per eam humanas laudes aſſequi minime ambimus.

II. In cod. cur. paſt. iii. cap. 5.

FILI mi ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam: Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus. Fac ergo quod dico tibi fili mi, & temetipſum libera: quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis; ne dormitent palpebræ tuæ. Spondere namque pro amico, eſt alienam animam in periculo ſuæ conuerſationis accipere. vnde & apud extraneum manus defigitur: quia apud curam ſolicitudinis, quæ ante deerat mens ligatur. Verbis vero oris ſui illaqueatus eſt, ac propriis ſermonibus captus: quia dum commiſſis ſibi cogitur bona dicere, ipſum prius neceſſe eſt quæ dixerit, cuſtodire. Illaqueatur igitur verbis oris ſui, dum ratione exigente conſtringitur, ne eius vita ad aliud quam admonet relaxetur. vnde & apud diſtrictum iudicem cogitur tanta in opere exſoluere, quanta eum conſtat aliis voce præcepiſſe. Vbi bene mox exhortatio ſubditur, & dicitur. Fac ergo quod dico fili, & temetipſum libera: quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis; ne dormitent palpebræ tuæ. Quiſquis enim ad viuendum aliis in exemplū præponitur, non ſolum vt ipſe vigilet, ſed etiam vt amicum ſuſcitet admonetur. Ei namque vigilare bene viuendo non ſufficit, ſi non & illum cui præeſt a peccati torpore disiungit. Bene autem dicitur. Ne dederis ſomnum oculis tuis. Somnum quippe oculis dare, eſt intentione ceſſante ſubditorum curam omnino negligere. Palpebræ vero dormitant, cum cogitationes noſtræ ea quæ in ſubditis arguenda cognoſcunt, pigredine deprimente diſſimulant. Plene namque dormire, eſt commiſſorum acta neſcire, nec corrigere. Non autem dormire ſed dormitare, eſt quæ quidem reprehendenda ſunt cognoſcere,

ſed tamen propter mentis tædium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitando vero oculus ad pleniſſimum ſomnum ducitur: quia dum plerunque qui præeſt malum quod cognoſcit non reſecat; ad hoc quandoque negligentiæ ſuæ merito peruenit, vt quod a ſubiectis delinquitur nec agnoſcat.

11 *In exposit. bea. Iob. lib.* viii. *cap.* 10.

Vsque quo piger dormis? Electus igitur quiſquis cũ peccati ſomno premitur, ad iuſtitiæ vigilias exurgere conatur. Sed ſæpe cum ſurrexerit, ipſa ſe extolli virtutum magnitudine ſentit. vnde & tentari ſe præſentis vitæ aduerſitatibus poſt virtutes deſiderat: ne peius ex confidentia virtutum cadat. Si enim ſeruari ſe melius per tentationem non cognoſceret, nequaquam pſalmiſta dixiſſet. Proba me domine & tenta me.

12 In cod. reg. paſt. iii. part. cap. 24.

Homo apoſtata vir inutilis graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malũ, & in omni tempore iurgia ſeminat. Ecce quem ſeminantem iurgia dicere voluit, prius apoſtatam nominauit: quia niſi more ſuperbientis angeli a conſpectu conditoris prius intus auerſione mentis caderet, foras poſtmodum vſque ad ſeminanda iurgia non veniret. Qui recte deſcribitur quod annuit oculis, digito loquitur, terit pede. Interior namque eſt cuſtodia, quæ ordinata ſeruat exterius membra. Qui ergo ſtatum mentis perdidit, ſubſequenter foras in inconſtantiam motionis fluit, atque exteriori mobilitate indicat, quod nulla interius radice ſtabilitatis ſubſiſtat. Audiant iurgiorum ſeminatores quod ſcriptum eſt. Beati pacifici quoniam filii Dei vocabuntur: atque ex diuerſo colligant, quia ſi Dei vocantur filii qui pacem faciunt, proculdubio Sathanæ ſunt filii qui confundunt. Omnes autem qui per diſcordiam ſeparantur, a viriditate dilectionis areſiunt, qui & ſi boni operis fructus in ſuis actibus profertur, profecto nulli ſunt: quia non ex vnitate caritatis oriuntur. Hinc ergo perpendant ſeminantes iurgia, quam multipliciter peccant, qui dum vnam nequitiam perpetrant, ab humanis cordibus cunctas ſimul virtutes eradicant. In vno enim malo innumera peragunt: quia ſeminando diſcordiam, caritatem, quæ nimirum virtutum & omnium mater, extinguunt. Quia autem nihil eſt pretioſius Deo virtute dilectionis, nihil delectabilius eſt diabolo extinctione caritatis. Quiſquis igitur ſeminando iurgia dilectionem proximorum perimit, hoſti Dei familiarius ſeruit: quia qua ille amiſſa cecidit, hanc iſte vulneratis cordibus ſubtrahens, eis iter aſcenſionis abſcidit.

13 In expoſit. beati Iob lib. xxv. cap. 16.

Nvnquid non ſapientia clamitat, & prudentia dat vocem ſuam in ſummis excelſisq́; virtutibus ſuper viam in mediis ſemitis ſtans? Tranſire fortaſſe per viam vitæ temporalis cum eius ignorantia poteramus, ſi hæc eadem ſapientia in ſemitæ angulis conſtitiſſet, inueſtiganda fuerat ſi occulta eſſe voluiſſet. Sed poſtquam incarnationis ſuæ myſteria publice oſtendit, poſtquam humilitatis exempla ſuperbientibus præbuit, ſemetipſam nobis quaſi tranſeuntibus in mediis ſemitis fixit, vt videlicet in eam quam quærere nolumus impingamus, & quam tranſeuntes videre negligimus, tangamus offendentes.

14 In expoſit. beati Iob lib. xxvii. cap. 2.

O viri ad vos clamito. De domino igitur viri canunt, cum nobis eius potentiam vel ſuperni ſpiritus, vel perfecti quique doctores innoteſcunt. Sed tamen opus eius ignoratur: quia nimirum iudicia illius ipſi etiam qui hunc prædicant, impenetrata venerantur. Et ſciunt ergo quem prædicant, & tamen eius opera ignorant: quia cognoſcunt per gratiam eum a quo facti ſunt, ſed eius iudicia comprehendere nequeunt, quæ ab illo etiam ſuper ipſos fiunt. Quod enim omnipotens Deus perſpicue in ſua actione non cernitur, pſalmiſta teſtatur, dicens: Qui poſuit tenebras latibulum ſuum.

15 In expoſit. beati Iob lib. xvii. cap. 14.

Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, poſuit menſam, miſit ancillas vt vocarent ad arcem & mœnia ciuitatis. Si quis eſt paruulus veniat ad me. Immolauit enim dominus victimas, ſe ipſum offerendo pro nobis, miſcuit vinum præceptorum ſuorum, poculum ex narratione hiſtorica & intelligentia ſpirituali contemperans. Vnde alias dictum eſt. Calix in manu domini, vini meri plenus eſt mixto. Et poſuit menſam id eſt ſcripturam, quæ feſſos ad ſe atque a ſeculi oneribus venientes, pane verbi nos reficit, & contra aduerſarios ſua refectione nos roborat. vnde alias ab Eccleſia dicitur. Poſuiſti in conſpectu meo menſam, aduerſus eos qui tribulant me. Miſit ancillas ſuas, apoſtolorum videlicet animas, in ipſo initio infirmas, vt vocarent ad arcem, & mœnia ciuitatis ſupernæ: quia dum æternam vitam denunciant, ad alta nos mœnia ſupernæ ciuitatis leuant. Quæ profecto mœnia, niſi humiles non aſcendunt. vnde illic ab eadem ſapientia ſubditur. Si quis eſt paruulus veniat ad me. ac ſi aperte dicat. Quiſquis ſe apud ſe magnum æſtimat, aditum ſibi mei acceſſus anguſtat: quia tanto ad me altius pertingitur,

quanto vniuſcuiuſque mens apud ſe verius humiliatur. Sed quantali-bet quiſque virtute proficiat, quantalibet ſcientia excreſcat, penetrare non ſufficit, quo nos conditor moderamine iudiciorum regit.

16 Item vnde ſupra. *In expoſit. beati Iob. lib.* xxxiii cap. 21.

SApientia quippe domum ſibi condidit, cum vnigenitus Dei filius in ſemetipſo intra vterum virginis mediante anima humanum ſibi corpus creauit: Sic quippe corpus vnigeniti domus Dei dicitur, ſicut etiam templum vocatur. Ita vero vt vnus idemq́ Dei atq́ hominis filius ipſe ſit, qui inhabitabat, ipſe qui inhabitatur. Quod tamen recte aliter accipitur ſi domus ſapientiæ Eccleſia vocatur. Quæ ſeptem columnas excidit: quia ab amore præſentis ſeculi diſiunctas, ad portandam eiuſdem Eccleſiæ fabricam, mentes prædicantium erigit. quæ pro eo quod perfectionis virtute ſubnixæ ſunt, ſeptenario numero ſignantur. Immolauit victimas, quia vitas prædicantium mactare in perſecutione permiſit. Vinum miſcuit: quia diuinitatis & humanitatis ſuæ pariter nobis arcana prædicauit. Menſam quoque propoſuit: quia ſcripturæ ſacræ nobis pabula aperiendo præparauit. Ancillas etiam ſuas miſit, quæ ad arcem nos atque ad ciuitatis mœnia vocarent: quia prædicatores infirmos abiectosq́ habere ſtuduit, qui fideles populos ad ſpiritualis patriæ ædificia ſuperna colligerent. vnde dominus in euangelio Nathanaelem laudat, nec tamen in ſorte prædicantium numerat: quia ad prædicandum eum tales venire debuerant, qui de laude propria nihil habebant, vt tanto ſolidius veritatis cognoſceretur eſſe, quod agerent, quanto & aperte cerneretur, quia ad hoc agendum per ſe idonei non fuiſſent. Vt ergo mira potentia per prædicatorum linguas clareſceret, prius mirabilius actum eſt, vt eorundem prædicantium meritum nullum eſſet.

17 In expoſit. beati Iob lib. x. cap. 3.

QVi erudit deriſorem, ipſe ſibi iniuriam facit. Nam fit plerunque vt cum correpta in ſe mala defendere nequeunt, ex verecundia peiores fiant. ac ſic in ſua defenſione ſuperbiant, vt quædam vitia contra vitam corripientis exquirant, & eo ſe criminoſos non æſtiment, ſi crimina aliis imponant. Qui cum vera inuenire nequeunt, fingunt vt ipſi quoque habeant, quod non impari iuſtitia increpare videantur.

18 In expoſit. beati Iob lib. viii cap. 27.

NOLI arguere deriſorem, ne oderit te. Neque enim iuſto timendum eſt, ne deriſor cum corripitur, contumelias inferat, ſed ne ne tractus ad odium peior fiat. Inter hæc ſciendum eſt, quod iuſtorum bona

bona: quia ex corde incipiunt, vſque ad præſentis vitæ terminum creſcunt. Hypocritarum vero opera, quia nequaquam ſunt in occulto radicata, ſæpe ante deficiunt, quam præſens vita finiatur. Nam plerunque ſtudio ſacræ eruditionis inſiſtunt, & quia hanc non præparandis meritis, ſed promerendis fauoribus inquirunt, ſtatim vt iudicium humanæ laudis arripiunt, & per hoc gratiam tranſitorii prouectus aſſequuntur, tota mente ſecularibus curis inſeruiunt, atque a ſacra funditus eruditione euacuantur, & agendo poſt indicant, quantum temporalia diligant, qui ſoli prius æterna prædicant. Plerunque autẽ aſſumptæ ſpeciem maturitatis oſtendunt, quiete ſilentii, longanimitate patientiæ, continentiæ virtute decorantur. Sed cum per hæc quæſiti culmen honoris attigerint, cumque ſibi iam reuerentia a cunctis impenditur, protinus ſe in laſciuiam voluptatis infundunt, & bona ſe non ex corde tenuiſſe ipſi ſibi teſtes ſunt, qui hæc cito dimiſerunt. Nonnunquam vero alicui quæ poſſident tribuunt, atque indigentibus cuncta largiuntur. Sed tamen ante vitæ terminum auaritiæ prurigine accenſi, aliena appetunt, qui ſua largiri videbantur, & pertinaci poſt crudelitate ambiunt, quod ficta prius pietate reliquerunt.

19 Item vnde ſupra. In lib. xx. cap. 10.

Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos inſurgere deriſoris odia formidamus, non iam lucra Dei, ſed noſtra requirimus. Qua in re ſciendum eſt, quod nonnunquam cum redarguuntur praui, deteriores exiſtunt. Ipſis ergo & non nobis parcimus, ſi ab eorum redargutione pro eorum amore ceſſamus. vnde neceſſe eſt, vt aliquando tolleremus tacẽdo quod ſunt, quatinus in nobis diſcant bene viuendo, quod nõ ſunt. Quia igitur ſancta Eccleſia quæ verba ſua ſemper per caritatem exerit, ea nonnunquam etiam ex caritate reſtringit.

20 In expoſit. beati Iob lib. xxiii. cap. 26.

Panis occultus libenter editur. vel vt in noſtra tranſlatione. Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior. Sunt enim nonnulli hæretici, qui aperte metuunt prædicare quod ſentiunt, & apud infirmorum mentes verba ſua tanto magis condiunt, quanto quaſi amplius reuerenter abſcondunt. vnde non immerito dicitur. Panis occultus libenter editur. Miſeris enim cordibus occulta hæreticorum verba eo magis ſapiunt, quo cum reliquis communiter non habentur.

21 In codice cur. paſt. iii. part cap. 12.

Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Fiducia quippe magna ſecuritatis eſt ſimplicitas rationis. quaſi tempeſtas tranſiens non

erit impius. Cumque infirmus quiſque peruerſos florere conſpicit, hunc in peruerſitatis pelagus vnda mergit miſeræ imitationis.

22 In expoſit. beati Iob lib. xxv. cap. 3.

MAnus in manu non erit innocens malus. Manus enim manui iungi ſolet, quando quieſcit in ocio, & nullus eã in vſus laboris exercet. Manus ergo in manu non erit innocens malus: ac ſi diceret. Cum manus ceſſat ab iniquo opere, malus tamen non eſt innocens per cogitationem. Quia ergo nouimus quod diſtricte omnia non ſolum facta, ſed etiam cogitata penſentur, quid faciemus, de inceſſu mali operis ſi ſic ſubtiliter Deus iudicat greſſus cordis? Ecce occulta mentis noſtræ itinera nullus hominũ videt; & tamen ante Dei oculos tot greſſus ponimus, quot affectus mouemus: toties ante illum labimur, quoties a recto itinere infirmæ cogitationis pede claudicamus.

23 In expoſit. beati Iob lib. xxxi cap. 1.

Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua. Hæretica namque doctrina nitorem videtur eloquii reſplendere, nec tamen ſapientiæ per intellectu congruere. ait ergo. Circulus aureus in naribus ſuis, id eſt pulchra & circumplexa locutio in ſenſibus mentis ſtultæ: Cui ex eloquio aurum pendet, ſed tamen ex terrenæ intentionis pondere mores ſuos ad ſuperiora non reſpicit, quod ſecutus expoſuit, dicens: Mulier pulchra & fatua, id eſt doctrina hæretica: Pulchra per verbum, fatuã per intellectum.

24 expoſit. beati Iob lib. v. cap.

PRæſtolatio impiorum furor. Sicq; fit vt perturbatus animus maiorem ſtrepitum ſui ſilentii ſentiat, eumq; grauius clauſæ iræ flamma conſumat.

25 In cod. reg paſt. cap. xxvi.

ANima quæ benedicit impinguabitur, & qui inebriat ipſe quoque inebriatur. Qui enim nimirum exterius prædicando benedicit interioris augmenti pinguedinem recipit: Et dum uino eloquii auditorum mentem debriare non deſinit, potu multiplicati muneris debriatus excreſcit.

26 In cod. cur. paſt iii part. cap. 26.

QVi abſcondit frumenta, maledicitur in populis. Frumenta quippe abſcondere, eſt prædicationis ſanctæ apud ſe verba retinere. In populis autem talis quiſque maledicitur, quia in ſolius culpa ſilentii pro multorum, quos corrigere potuit, pœna damnatur. Si medicinalis artis minime ignari ſecandum vulnus cernerent, & tamen ſecare recu-

ſarent: profecto peccatū fraternæ mortis ex ſolo torpore committe-
rent. Quanta ergo culpa inuoluantur aſpiciant; qui dum cognoſcunt
vulnera mentium, curare ea negligunt ſectione verborum. vnde be-
ne per prophetam dicitur. Maledictus qui prohibet gladium ſuum à ſan
guine. Gladium quippe a ſanguine prohibere, eſt prædicationis ver-
bum a carnalis vitæ interfectione retinere.

27 In expoſit. beati Iob lib. xx. cap. 21.

Qvi ſtultus eſt, ſeruiet ſapienti. Sæpe tamen conſpicimus ſapientes
ſubeſſe, ſtultos vero arcem tenere, ſapientes humiliter obſequi, ſtul-
tos tyrannica elatione dominari. Quomodo igitur definitione diuinæ
ſcientiæ ſapienti ſtultus ſeruit, dum plerunque hunc iure temporalis
dominii cōprimat? Sed ſciendum eſt quia contra ſapientes vitam, dum
ſtultus præeminens, terrorem poteſtatis exercet, dum hunc laboribus
fatigat, contumeliis lacerat, profecto hunc ab omni vitiorum rubigi-
ne vrendo purgat. Stultus ergo ſapienti etiam dominando ſeruit,
quem ad meliorem ſtatum premendo prouehit, ſic nonnunquam pupil
lis dominis ad diſciplinæ magiſterium ſerui præſunt, terrent, premunt,
& feriunt; & tamen eſſe ſerui nullo modo deſiſtunt: quia adhoc ipſum
ordinati ſunt, vt proficientibus dominis etiam feriendo famulentur.
Quia igitur mala reproborum bonos dum cruciant, depurgant, vtili-
tati iuſtorum militat etiam poteſtas iniquorum. Sed plerunque iuſti
tribulatione deprehenſi, tardam manum ſubuenientis æſtimant, cum ſe
perſequentium immanitas paulo longius anguſtat, & concita quidem
ſunt ereptoris remedia, ſed hoc quod ab ereptore citius agitur dolo-
ri tardum videtur. Cumque adſit poſtulationi, auxiliū quæritur, ſi vo-
cem nō ſtatim ſequitur, quia deſit æſtimatur.

28 In expoſit. beati Iob lib. xxv. cap. 6.

Debet enim cuiuſque mens, & cauſas ſuas apud Deum, & cauſas do-
mini contra ſe ſolicita inquiſitione diſcutere, debet caute penſare, vel
quæ ab eo bona perceperit, vel quæ mala bonis illius peruerſe viuendo
reſponderit. Quod electi quidem quotidie facere omnino nō ceſſant.
Bene Salomon ait. Cogitationes iuſtorum iudicia. Accedunt .n. ad ſe-
cretarium iudicis intra ſinum cordis, conſiderant quam diſtricte quan-
doq; feriat, qui diu patienter expectat. Metuunt in his quæ egiſſe ſe me-
minerunt, puniunt flendo quod perpetraſſe ſe intelligunt, timent ſu-
btilia diuina iudicia, etiā de his quæ in ſemetipſis intelligere fortaſſe nō
poſſent. Vident enim videre diuinitus, quod ipſi in ſe per humanita-
tem non vident. Conſpiciunt diſtrictum iudicem, qui quo tardius ve-

nit, eo ſeuerius percutit: Sanctorum et patrum reſidere conuentũ cum eo pariter contemplantur, eorumq́ vel exempla, vel dicta ſe contempſiſſe reprehendunt, atque adhoc ſecretum interioris iudicii ipſa mentis ſuæ executione conſtricti pœnitendo feriunt, quod ſuperbiendo commiſerunt. Ibi namque aduerſum ſe quicquid ſe impugnat enumerant, ibi ante oculos ſuos omne quod defleant coaceruant. Ibi quicquid per iram diſtricti iudicis diſcerni poſſit intuentur, ibi tot patiuntur ſupplitia, quot pati timent. Nec deeſt in hoc iudicio mente concepto omne miniſterium quod punire reos ſuos plenius debeat, nam conſcientia accuſat, ratio iudicat, timor ligat, dolor excruciat, quod iudicium eo certius punit, quo interius ſeuit: quia videlicet ab exterioribus non accedit. Vnuſquiſque enim cum cauſam huius examinis contra ſe aggredi cœperit, ipſe eſt actor qui exhibet, ipſe reus qui exhibetur. Odit ſe, qualem fuiſſe ſe meminit, & ipſe qui eſt, per ſemetipſum inſequitur illum qui fuit, atque ab ipſo homine aduerſus ſemetipſum fit quædam rixa in animo, parturiens pacem cum Deo.

29. *In expoſit. euang. homil.* xxxii.

VErte impios & non erunt. Conuerſi namque impii non erunt, nõ quia omnino nõ erunt in eſſentia, ſed ſcilicet nõ erunt in impietatis culpa. Tunc ergo noſmetipſos relinquimus, tunc nos ipſos abnegamus, cum mutamus quod per vetuſtatem fuimus, & adhoc nitimur quod per nouitatem vocamur.

30. *In expoſit. beati Iob lib.* xxiiii. *cap.* 22.

IN ore ſtulti virga ſuperbiæ: quia videlicet percutere rigide ſcit, ſed compati humiliter neſcit. Solent etiam prædicatores iuſti auditores ſuos obiurgando corripere, ſolent in eorum vitiis diſtricta increpatione deſeuire, vnde ſcriptum eſt. Verba ſapientium quaſi ſtimuli, & ſicut claui in altum defixi.

31. In expoſit. beati Iob lib. v. cap. 2.

COR quod nouit amaritudinem animæ ſuæ in gaudio illius non miſcebitur extraneus in amaritudine namq́ ſunt & corda reproborum, quia ipſis etiam prauis deſideriis affliguntur, ſed eandem amaritudinem neſciunt, quia penſare quod tolerant, ſponte ſua excæcati non poſſunt. At cõtra cor bonorum amaritudinem ſuam nouit: quia ærumnã exilii in qua proiectus laceratur intelligit, & quam ſint tranquilla, quæ perdidit, quam confuſa in quibus cecidit ſentit. Sed hoc amaricatum cor ad gaudium ſuum quandoque reducetur, atque in eius gaudio extraneus non miſcebitur: quia is qui nunc ab hoc mœrore cordis, foras ſe per

deſideria ſeculi eiicit, excluſus tunc ab illa intima eius ſolemnitate rema nebit. Hi itaq; qui in amaritudine animæ ſunt, mori mundo funditus concupiſcunt, vt ſicut in ſeculo ipſi nihil appetunt, ita iam a ſeculo nul la obligatione teneantur. Et plerunque contingit, vt homo mundum mente non teneat, ſed tamen mundus hominem occupationibus aſtrin gat. Et ipſe quidem mundo iam mortuus eſt, ſed ipſi mundus adhoc mortuus non eſt. Viuus enim adhuc mundus eum conſpicit, dum alio ıntentum in ſuis actionibus rapere contendit.

32 Item vnde ſupra. *In expoſit. beati Iob lib. vi. cap. 8.*

Hvmana etenim mens animæ ſuæ amaritudinem ſcit, cum æternæ patriæ deſiderio accenſa, peregrinationis ſuæ pœnam flendo cogno ſcit. Sed in eius gaudio extraneus nō miſcebitur: quia qui nunc a mœ rore compunctionis alienus eſt, tunc particeps ad lætitiam conſolatio nis non eſt. Hinc eſt quod in euangelio veritas dicit. Amen amen di co vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

33 In expoſit. beati Iob lib. vi. cap.

Eſt via quæ videtur hominibus recta, nouiſſima autem eius ducunt ad mortem. Vnde ſancti viri cum mala ſuperant, ſua geſta formidant, ne cum bona agere appetunt, de actionis imagine fallantur, ne perpe trata putredine ſub boni ſpecie lateant coloris. Sciunt enim quia cor ruptionis adhuc pondere grauati, diiudicare bona ſubtiliter neſciunt, & cum ante oculos extremi examinis regulam deducunt. hæc ipſa nōnun quam & quæ ✳ ad probram metuunt, & tota quidem mente interna deſiderant, & tamen de incertitudine trepidi, quo gradiuntur ignorant.

34 In expoſit. beati Iob lib. xxii. cap. 4.

Corona ſapiētium diuitiæ, fatuitas ſtultorum imprudentia. Si .n. coro nas ſapientiū terrenas diuitias diceret, proculdubio fatuitatem ſtultorū paupertatem potius q̄ imprudentiam fateretur. Sed dū fatuitatem ſtul torum imprudentiam ſubdit, ſapientis diuitias quia prudentiā dixerit indicauit. Has in ſe Paulus ſcientiæ diuitias contemplatus, & contem plationem ſuam conſiderationem humanæ fragilitatis humilians, ait. Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. Multas itaque apud nos diuitias reperimus, cum dona abundantis intelligentiæ ſacra eloquia inueſtigando percipimus, atque in his plura nec tamen ſibimet diuerſa ſentimus. Non eſt autem ſecura lætitia in diuinis paginis vel fortia vel multa cognoſcere, ſed cognita cuſtodire. Nam qui bene intelligit, quid intelligendo operari debeat agnoſcit. Quanto .n. per intellectum

latius

latius extenditur, tantum ad explenda opera enixius ligatur.

35 *In expoſit. beati Iob. lib. v. cap. 13.*

IN timore domini fiducia fortitudinis. Timori quippe domini ineſſe fiducia fortitudinis dicitur: quia nimirum mens noſtra tanto valentius terrores rerum temporalium deſpicit, quanto ſe auctori earundem veracius per formidinẽ ſubdidit. quæ in timore domini conſtituta nõ inuenit extra quod metuat: quia dum recto metu conditori omnium iungitur, poteſtate quadam ſupra omnia ſubleuatur: fortitudo autem non niſi in aduerſitate oſtenditur. Vnde & moxpoſt fortitudinem patientia ſubrogatur. Tanto enim ſe quiſque ad fortitudinem profeciſſe verius demonſtrat, quanto aliena mala robuſtius tolerat. Nam minus in ſe conualuit, quem aliena iniquitas ſternit, qui in eo quod ferre contrarietatem non valet, puſillanimitatis ſuæ gladio confoſſus iacet. Quia vero perfectio de patientia naſcitur; ſtatim poſt patientiam viarum perfectio ſubinfertur. Ille enim vere perfectus eſt, qui erga imper fectionem proximi impatiens non eſt. Nam qui alienam imperfectionem ferre non valens, patientiam deſerit, de ſe ipſo ſibi teſtis eſt, quod perfecte nec dum proficit. Hinc in euangelio veritas dicit. In patientia veſtra, poſſidebitis animas veſtras.

36 *In expoſit. beati Iob lib. v. cap. iii. 54. & In cod. cur. paſt. iii. part. cap. xi.*

VITA carnium ſanitas cordis, putredo oſſium inuidia. Quid enim per vitam carnis, niſi infirma quædam ac tenera? Et quid per oſſa, niſi fortia acta ſignantur? & plerunque contingit, vt quidam cum vera cordis innocentia in nonnullis ſuis actibus infirmi videantur, quidam vero iam quædam ante humanos oculos robuſta exerceant, ſed tamen erga aliorum bona, intus inuidiæ peſtilentia latenter tabeſcant, bene ergo dicitur. Vita carniũ ſanitas cordis, quia ſi mentis innocentia cuſtoditur, etiam ſi qua foris infirma ſunt quandoque roborantur. Putredo oſſiũ inuidia, quia per liuoris vitium, ante Dei oculos pereunt. etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Oſſa quippe per inuidiam putreſcere, eſt quædam etiam robuſta deperire.

CAPITVLA LIBRI CANTICI CANTIC.

1 Oſculetur me oſculo oris ſui. 1. a
2 Adoleſcentulæ dilexerunt te. 1. a
3 Poſuerunt me cuſtodem in vineis, vineam meã nõ cuſtodiui. 1. b
4 Indica mihi quẽ diligit aïa mea, vbi paſcas, vbi cubas ĩ meridie? 1. a
5 Niſi cognoueris te o pulchra inter mulieres, egredere. 1. b
6 Dum eſſet rex in recubitu ſuo. 1. b
7 Fulcite me floribus, & ſtipate malis, quia amore langueo. 1. b
8 Vulnerata caritate ego ſum.
9 Leua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur. 2. a
10 Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles. 2. a
11 En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens per cãcellos. 2. c
12 Surge propera amica mea, formoſa mea. 2. c
13 In lectulo meo per noctem quæſiui. 3.
14 Vnde ſupra.
15 Item vnde ſupra.
16 Item vnde ſupra.
17 Inuenerunt me vigiles qui cuſtodi unt ciuitatem. 3. a
18 Vnde ſupra.
19 Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus. 3. c
20 Omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi. 3. c
21 Vniuſcuiuſq; enſis ſuper fœmur ſuum. 3. c
22 Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani. 3. c
23 Dentes tui ſicut greges tonſarum ouium aſcendentium de lauacro. 4. a
24 Duo viri ſicut duo humili capreæ gemelli qui paſcuntur in liliis. 4. a
26 Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir. 4. b
27 Meliora vbera tua vino. 4. c
28 Mel & lac ſub lingua tua. 4. c
29 Surge aquilo & veni auſter. 4. d
30 Ego dormio & cor meum vigilat. 5. a
31 Vnde ſupra.
32 Dilectus meus miſit manum ſuper fœmur, & venter meus intremuit ad tactum illius. 5. b

32 Anima mea liqueſacta eſt vt locutus eſt. 5. c
33 Caput eius aurum optimum. 5. c
34 Pulchra es amica mea, ſuauis & decora. 6. a
35 Sicut cortex mali punici genæ tuæ abſq; oculis tuis. 6. b
36 Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens. 6. c
37 Vnde ſupra.
38 Mane ſurgamus ad vineas, videamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt. 7. d
39 Quæ eſt iſta quæ aſcendit dealbata.
40 Pone me ſicut ſignaculum ſuper cor tuum. 8. b
41 Fortis eſt vt mors, dilectio. 8. b
42 Soror noſtra paruula eſt & vbera non habet. 8. c
43 Quæ habitas in hortis amici auſcultãt, fac me audire vocẽ tuã. 8. d
44 Fuge dilecte mi fuge. 8. d

INCIPIT EXPOSITIO SVPER CANTICVM CANTICORVM.

1 In expoſit. beati Iob lib. xiiii. cap. 22.

OSCVLETVR me oſculo oris ſui. Sancta Eccleſia quot præcepta ex eius prædicatione cognouit, quaſi tot oris eius oſcula accepit. Oſculum recte conditoris ſui deſiderat, quæ ſe ei obſequi per amorem parat.

2 *In expoſit. beati Iob lib.* xxiii. cap. 5.

ADoleſcentulæ dilexerunt te. Scriptura enim ſacra ſæpe adoleſcentiam pro nouitate vitæ ponere conſueuit. vnde venienti ſponſo dicitur. Adoleſcentulæ dilexerunt te, id eſt electorum animæ gratia baptiſmatis renouatæ: quæ non in vitæ veteris vſu deficiunt, ſed noui hominis conuerſatione decorantur.

3 In expoſit. euang. homil. xvii.

Poſuerunt me cuſtodem in vineis, vineam meam non cuſtodiui. Vineæ quippe noſtræ actiones ſunt, quas vſu quotidiani laboris excolimus. Sed cuſtodes in vineis poſiti, noſtram vineam minime cuſtodimus, quia dum extraneis actionibus implicamur: miniſterium actionis noſtræ negligimus.

4 In expoſit. euang. homil. xxxiii.

INdica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubas in meridie. Ceruorum quippe hinnulus dominus apellatur, iuxta aſſumptam carnem, antiquorum filius patrum. Feruentior vero in meridie æſtus ardeſcit, & vmbroſum locum hinnulus quærit, quem æſtus igne non afficit. In illis ergo cordibus dominus requieſcit, quæ amor præſentis ſeculi non incendit, quæ carnis deſideria non exurunt, quæ incenſa ſuis anxietatibus in huius mundi concupiſcentiis non areſcunt. Vmbroſa ergo loca in meridie ad paſcendunm hinnulus quærit, quia talibus mentibus dominus paſcitur, quæ per reſpectum gratiæ temperatæ, corporalibus deſideriis non vruntur.

5 In expoſit. beati Iob lib. xxx cap. 34.

VBI paſcas, vbi cubas in meridie. Paſcitur quippe dominus, cum bonis noſtris actibus delectatur. Cubat vero in meridie, cum ex deſideriis carnalibus ardenti corde reproborum, apud electorum ſuorum pectora refrigerium inuenit cogitationis bonæ.

6 In expoſit. beati Iob lib. xvi. cap. 22. & lib. 30. cap. 25.

NISI cognoueris te o pulchra inter mulieres, egredere & abi poſt veſtigia gregum, id eſt niſi honorem tuum, quo ad ſimilitudinem Dei es condita, bene viuendo cognoueris, a conſpectu meæ contemplationis egredere, & imperitorum vitam imitare. Semetipſam namque ea quæ eſt inter mulieres pulchra cognoſcit, quando electa quæque anima etiam inter peccantes poſita, quia ad auctoris ſui imaginem ac ſimilitudinem ſit condita, meminit, & iuxta perceptæ ſimilitudinis ordinẽ incedit. quæ ſi ſe non cognoſcit, egreditur, quia a ſecreto ſui cordis expulſa, in exterioribus concupiſcentiis diſſipatur. Egreſſa vero abit poſt veſtigia gregum, quia ſua interna deſerens, ad latam videlicet viam ducitur, & ſequitur exempla populorum. Nec iam agnos ſed hœdos paſcit, quia non innoxias cogitationes mentis, ſed nutrire prauos motus carnis intendit.

7 *In expoſit. beati Iob. lib. xxxv. cap. 22.*

Donec rex in recubitu ſuo eſt, nardus mea dedit odorem ſuum. Quouſq; meis obtutibus rex apud ſe in requie ſecreti cœleſtis abſconditur, electorum vita miris virtutum odoribus exercetur, vt quo ad huc eum quem appetit non videt, ardentius per deſiderium flagret. Rege quippe in recubitu ſuo poſito nardus odorem dat, dum quieſcente in ſua beatitudine domino ſanctorum virtus in Eccleſia magnæ nobis gratiam ſuauitatis adminiſtrat.

8 In expoſit. Ezechiel. homil. xv.

Fvlcite me floribus, & ſtipate me malis: quia amore langueo. Quid namque ſunt flores, niſi animæ bonum iam opus inchoantes, & deſiderium cœleſte redolentes? Quid mala de floribus, niſi perfectæ iam bonorum mentes, quæ ad fructum perueniunt boni operis de initio ſanctæ propoſitionis? Quæ ergo amore languet, fulciri quærit floribus, ſtipari malis: quia ſi illum quem deſiderat videre adhuc non permittitur, magna ei eſt conſolatio, ſi de aliorum profectibus lætetur. Anima ergo ſancto amore languida, floribus maliſq; fulciatur, vt requieſcat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei.

9 In expoſit. beati Iob lib. v.

Vvlnerata caritate ego ſum. Male enim ſana anima atque in huius exilii cæca ſecuritate proſtrata, nec videbat dominum, nec videri requirebat a domino. Percuſſa autem caritatis eius ſpiculis vulneratur in intimis affectu pietatis ardet deſiderio contemplationis. Et miro

modo viuificatur ex vulnere, quæ prius mortua iacebat in ſalute. Aeſtuat, anhelat, etiam videre deſiderat quem fugiebat. Percuſſione ergo ad ſalutem reducitur, quæ ad ſecuritatem quietis intimæ amoris ſui perturbatione reuocatur. Sed cum ſauciata mens anhelare in Deo cœperit, cum cuncta mundi huius blandimenta deſpiciens ad supernã ſe patriam per deſiderium tendit, ad tentationem ei protinus vertitur, quicquid amicum prius in ſeculo blandumq; putabatur. Nam qui peccantem amare conſueuerãt, recte viuentem crudeliter impugnãt, & rectus in Deo animus carnis ſuæ bella tolerat, in qua prius vitiis ſeruiens delectabiliter iacebat. Voluptates priſcæ ad memoriam redeunt, & contradicentem mentem graui certamine affligunt. Sed quia dum tranſitorio labore atterimur, a perpetuo dolore liberamur.

10 In cod. cur. paſt. iii. part. cap. 27.

LEVA eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Siniſtram Dei proſperitatem videlicet vitæ præſentis quaſi ſub capite poſuit, quam intentione ſummi amoris premit. Dextera vero Dei eam amplectitur, quia ſub æterna eius beatitudine tota deuotione cõtinetur

11 In expoſit. euang. homil. xxix.

ECCE iſte venit ſaliens in montibus & tranſiliens colles. Conſiderauit namque tantorum operum culmina, ait. Ecce iſte veniens ſaliens in montibus. Veniendo quippe ad redemptionem noſtram, quoſdam, vt ita dixerim, ſaltus dedit. De cœlo venit in vterum, de vtero venit in præſepe, de præſepe venit in crucem, de cruce venit in ſepulchrum, de ſepulchro rediit in cœlum. Ecce vt nos poſt ſe currere faceret, quos pro nobis ſaltus manifeſtata per carnem veritas dedit.

12 In comment. Ezechiel. homil. xiii.

EN ipſe ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. Qui enim humanis oculis hoc quod de mortali natura aſſumpſit, oſtendit, & in ipſo inuiſibilis permanſit, in aperto ſe videre quærentibus, quaſi poſt parietem ſtetit: quia videndum ſe manifeſta maieſtate non præbuit. Quaſi enim poſt parietem ſtetit, qui humanitatis naturam quam aſſumpſit oſtendit, & diuinitatis naturam humanis oculis occultauit, vnde & illic ſubditur. Reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. Quiſquis enim per feneſtras vel per cancellos reſpicit, nec totus latet, nec totus videtur. Sicſic nimirum redemptor noſter ante dubitantium oculos factus eſt, quia ſi miracula faciens, ſi nil pertuliſſet vt homo plene eis appáruiſſet Deus, & rurſum humana patiens, ſi nulla feciſſet vt Deus, putaretur purus ho

mo. Sed quia & diuina fecit, & humana pertulit, quaſi per feneſtras, vel per cancellos ad homines proſpexit, vt Deus & appareret ex miraculis, & lateret ex paſſionibus, & homo cerneretur ex paſſionibus, ſed tamen eſſe vltra homines ex miraculis agnoſceretur.

13 In expoſit. beati Iob. lib. xxvii. cap. 18.

Svrge propera amica mea, formoſa mea & veni, iam enim hyems tranſit, imber abiit & receſſit. Tranſeunte hyeme imber recedit, quia cum vita præſens peragitur, in qua nos ignorantiæ nubilo carnis corruptibilis torpor aſtrinxerat, omne miniſterium prædicationis ceſſat. Clarius quippe per nos tunc videbimus hoc, quod ſanctorum nunc vocibus obſcurius audimus.

14 In expoſit. beati Iob lib. viii. cap. 17.

In lectulo meo per noctem quæſiui illum & non inueni. In lecto quippe & per noctem dilectus quæritur: quia nimirum inuiſibilis conditoris ſpecies repreſſa omni corporeæ viſionis imagine, in cubili cordis inuenitur.

15 In homil. 25. ſuper euang. & lib. 27. cap. 1.

In lectulo ſuo per noctes quæſiui illum & non inueni. Inuenerunt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatem. Num quem diligit anima mea vidiſtis? Cum paululum pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea. Dilectum namque in lectulo quærimus, quando in præſentis vitæ aliquantula requie redemptoris noſtri deſiderio ſuſpiramus. Per noctem quærimus: quia & ſi iam in illo mens vigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum ſuum non inuenit reſtat, vt ſurgat, ciuitatem circumeat, id eſt ſanctam electorum Eccleſiam mente & inquiſitione percurrat. Per vicos eum & in plateis quærat, id eſt per anguſta & lata gradientes aſpiciat, vt ſi qua inuenire in eis valeat, eius veſtigia exquirat: quia ſunt nonnulli etiam vitæ ſecularis, qui imitandũ aliquid habeant de actione virtutis. Quærentes autem nos vigiles inueniunt, qui cuſtodiunt ciuitatem: quia ſancti patres qui Eccleſiæ ſtatum cuſtodiunt, bonis noſtris ſtudiis occurrunt, vt ſuo vel verbo vel ſcripto nos doceant. Quos cum paululum pertranſimus, inuenimus quem diligimus tranſeuntes: quia redemptor noſter & ſi humilitate homo inter homines fuit, diuinitate tamen ſuper homines fuit. Cum ergo tranſeuntur vigiles, dilectus inuenitur: quia cũ prophetas & apoſtolos infra ipſum eſſe conſpicimus, illum qui natura Deus eſt, eſſe ſupra homines conſideramus. Prius ergo non inueniendus quæritur, vt poſt inuentus ſtrictus teneatur. In lectulo meo per noctes quæſiui il-

um & non inueni. & paulo poſt. Inuenerunt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatem. De quibus rurſum dicitur. Vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum. Quos iterum percunctatur, dicens. Num quem diligit anima mea vidiſtis? Paululum cum pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea. Dilectus namque in lectulo per noctes quæritur, quia intra ſecreta cordis cubilia, in tribulatione ſpiritus deſideratur. Quem tamen quærens ſponſa non inuenit: quia electa quæque anima iam quidem amoris eius facibus flagrat, ſed adhuc quæſita negatur ſpecies, vt amantis deſiderium creſcat. Et quaſi in ſiti aqua ſubtrahitur, vt eiuſdem ſitis æſtus augeatur. Et quo hanc diutius ſitiens deſiderat, eo quandoque cum inuenerit auidius ſumat. Sed hanc quærentem vigiles inueniunt, eamque vulnerant & eius pallium tollunt: quia vnam quamque animam redemptoris ſui iam ſpeciem requirentem, cum ſolliciti doctores inueniunt, hanc per prædicationis verbum cœleſtis amoris ſpiculis vulnerant. Et ſi quod ei adhuc de vetuſta conuerſatione tegmen ineſt ſubtrahunt, vt quo exuta ab huius mundi onere redditur eo is qui quæritur, ab illa citius inueniatur.

16 In comment. Ezechiel. homil. xix.

In lectulo enim dilectum quærit, quando in ipſo ſuo otio & vacatione quam appetit, iam videre anima Deum concupiſcit, iam ad eum exire deſiderat, iam carere præſentis vitæ tenebris anhelat. Sed quærit illum, & non inuenit: quia quamuis magno amore deſiderat, adhuc tamen ei videre non conceditur, quem amat.

17 Item vnde ſupra. *In expoſit. beati Iob. lib. v. cap. 3.*

In lectulo meo per noctem quæſiui quem diligit anima mea, quæſiui illum & non inueni. Abſcondit ſe ſponſus cum quæritur, vt non inuentus ardentius quæratur, & differtur quærens ſponſa ne inueniat vt tarditate ſua capacior reddita, multiplicius quandoque inueniat quod quærebat.

18 Item vnde ſupra. *In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 12.*

Inuenerunt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatem. Num quem diligit anima mea vidiſtis? Paululum cum pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea. Quos enim vigiles qui ciuitatem cuſtodiunt, niſi priores patres vel prophetas accipimus, qui ſtuduerunt ad cuſtodiam ſanctæ prædicationis voce vigilare? Sed cum redemptorem ſuum Eccleſia quæreret; in ipſis antiquis prædicatoribus ſpem figere noluit, quæ dicit. Paululum cum pertranſiſſem eos inueni, quem diligit anima mea. Illum quippe inuenire non potuiſſet, ſi iſtos pertranſire noluiſſet. In iſtis ſe cuſtodibus infideles fixerant, qui Chriſtum Dei filium vnum

quemlibet eſſe illorum credebant. Voce igitur ac fide Petri inuenimus vigiles, ſancta Eccleſia tranſiet, quæ prophetarũ dominum vnumquemlibet ex prophetis credere contempſit.

19 In expoſit. beati Iob lib. xxvii. cap. 1.

IN lectulo meo quæſiui quem diligit anima mea. Paululum cum pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea: quia viſionis eius mens auida, niſi prophetarum æſtimationem, niſi patriarcharum celſitudinẽ, niſi cunctorum hominum menſuram tranſcẽderet, eum qui eſt ſuper homines non inueniret. Tranſire ergo eſt vigiles, etiam eos quos miratur anima in eius comparatione poſtponere: & tunc is qui quærebatur cernitur, ſi homo quidem, ſed tamen extra menſuras hominũ credatur.

20 In expoſit. beati Iob lib. 1. cap. 39.

QVAE eſt iſta quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarii? Sancta Eccleſia ſicut fumi virgula ex aromatibus aſcẽdit, quia ex vitæ ſuæ virtutibus in interni quotidie inceſſi rectitudinem proficit, nec ſparſa per cogitationes defluit, ſed ſeſe intra arcana cordis in rigoris virga conſtringit. Quæ ea quæ agit, dum recogitare ſemper ac retractare non deſinit, myrrham quidem & thus habet in opere, ſed puluerem in cogitatione.

21 In expoſit. beati Iob lib. xix. cap. 28. & 29.

OMNES tenentes gladium, & ad bella doctiſſimi. Quid namque in diuina ſcriptura per gladium figuretur, Paulus aperuit dicens. Et gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Salomon autem non ait. omnes habentes gladios, ſed tenentes: quia videlicet verbum Dei non eſt mirabile ſolummodo ſcire, ſed facere. habet quippe ſed non tenet gladium, qui diuinum quidem eloquium nouit, ſed ſecundum illud viuere negligit, & doctus eſſe ad bella iam non vellet, qui ſpiritualem quem habet gladium minime exercet. Nam reſiſtere tentationibus omnino non ſufficit, qui hunc verbi Dei tenere gladium male viuendo poſtponit.

22 In expoſit. beati Iob lib. 20. cap. 3.

VNiuſcuiuſque enſis ſuper fœmur ſuum propter timores nocturnos. Nocturni quippe timores ſunt inſidiæ tentationis occultæ. Enſis autẽ ſuper fœmur, eſt cuſtodia vigilans carnis illecebras premens. Ne ergo nocturnus timor, id eſt occulta & repentina tentatio ſubrepat, ſemper neceſſe eſt vt fœmur noſtrũ ſuperpoſitus cuſtodiæ enſis premat. Sancti etenim viri ſic de ſpe certi ſunt, vt tamen ſemper ſint de tentatione ſu-

ſpecti: quippe quibus dicitur. Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore.

23 In comment. Ezechiel. homil. xv.

Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum, media caritate conſtrauit propter filias Hieruſalem. Neque enim credendum eſt Salomonem tantæ magnitudinis regem, qui ſic immenſis diuitiis affluebat, vt pondus auri eius æſtimari non poſſet, & argentum in diebus illis pretium non haberet, quia ferculum ſibi ligneum fecit. Sed eſt Salomon videlicet pacificus noſter, qui ſibi de lignis Libani ferculum fecit. Libani quippe ligna cedrina valde ſunt imputribilia. Ferculum itaque regis noſtri ſancta Eccleſia eſt, quæ de fortibus patribus id eſt de imputribilibus mentibus eſt conſtructa. Quæ recte ferculum dicitur: quia ipſa fert quotidie animas ad æternum conuiuium conditoris ſui. Cui ferculo columnæ argenteæ factæ ſunt: quia prædicatores Eccleſiæ ſanctæ, eloquii luce reſplendent. Eſt autem cum columnis argenteis reclinatorium aureum, quia per hoc quod a ſanctis prædicatoribus lucide dicitur, mentes audientium fulgorem claritatis intimæ in qua reclinentur, inueniunt. Per hoc enim quod luculente & aperte audiunt, in illud quod clareſcit in corde requieſcunt. Columnæ eius argenteæ & reclinatorium aureum factum eſt: quia per lucem ſermonis inuenitur apud animũ claritas quietis. Illius iam quippe fulgor internus mentem irradiat, vt per intentionem ibi requieſcat, vbi prædicationis gratia non quærebatur. Sed adhoc quod clarum intus oſtenditur, qualis ſit aſcenſus, adiungit, cum de eodem ferculo protinus ſubdit. aſcenſum purpureum. Vera quippe purpura quia de ſanguine tingitur, non immerito in colore ſanguinis videtur: quia maxima multitudo fidelium in exordio naſcentis Eccleſiæ per martyrii ſanguinem peruenit ad regnum. rex noſter aſcenſum purpureum fecit in ferculo, quia ad clarum quod intus aſpicitur, per tribulationem ſanguinis peruenitur. Quid ergo nos miſeri atque ab omni fortitudine deſtituti, quid acturi ſumus? Ecce in hoc ferculo columnæ eſſe non poſſumus: quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumen emicat prædicationis. Reclinatorium aureum non habemus, quia necdum ſicut oportet per intellectum, ſpiritualem requiem internæ claritatis aſpicimus, aſcenſus purpureus non ſumus: quia pro redemptore noſtro fundere ſanguinem non valemus. Quid ergo de nobis agendum eſt? quæ ſpes erit, ſi nullus ad regnum peruenit, niſi qui ſummis præditus

virtutibus fuerit? Sed adeſt quoque noſtra conſolatio. Amemus in quantum poſſumus Deum, diligamus proximos, & ſimul quoque nos ad Dei ferculum feſtinemus: quia ſicut illic ſcriptum eſt, Media caritate conſtrauit. Habe quippe caritatem, & ibi ſine dubio peruenis, vbi & columna argentea erigitur, & aſcenſus purpureus tenetur. Tamen quia hoc propter noſtram infirmitatem dicitur, aperte monſtratur, cum illic protinus ſubditur. Propter filias Hieruſalem. Sermo etenim Dei, qui non filios ſed filias dicit, quid aliud per ſexum fœmineum, quam mentium infirma ſignauit? Quod ergo illic inter columnas argenteas reclinatorium aureum, & aſcenſum purpureum ineſſe media caritate dicitur, propter filias Hieruſalem, hoc hic inter thalamos per quinque cubitos deſignatur: quia & qui in virtutibus infirmentur, ſi in ipſa bona quæ poſſunt facere cum caritate non negligunt, a Dei ædificio alieni non ſunt.

24 In expoſit. beati Iob lib. xxxiii. cap. 29.

DEntes tui ſicut greges detonſarum aſcendentiũ de lauacro. Non immerito ſancti detonſis ac lotis ouibus comparantur, quia innocuam vitam ſumentes in lauacro baptiſmatis conuerſationis priſtinæ vellera vetuſta poſuerunt.

25 In expoſit. beati Iob lib. ii. cap. 38.

SIcut vitta coccinea labia tua ſponſa, & eloquium tuum dulce. Vitta quippe crines capitis aſtringit. Labia ergo ſponſæ ſicut vitta ſunt: quia exhortatione ſanctæ Eccleſiæ, cunctæ in auditorum mentibus diffuſæ cogitationes ligantur, ne amiſſæ defluant, ne ſeſe per illicita ſpargant, ne ſparſæ cordis oculos deprimant, ſed quaſi ad vnam ſe intentionem colligant, dum vitta eas ſanctæ prædicationis ligat. Quam recte & coccineam aſſerit: quia ſanctorum prædicatio ſolo caritatis ardore flammeſcit. Quid vero per caput, niſi ea quæ principale vniuſcuiuſque actionis eſt, mens ipſa ſignatur? vt & alias dicitur. & oleum de capite tuo non deficiat. Oleum quippe in capite, eſt caritas in mente. & a capite oleum non deficit, cum caritas a mente non diſcedit.

25 In expoſit. beati Iob lib. xxiiii. cap. 10.

DVO vbera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in liliis, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Quæ ſunt duo vbera, niſi ex Iudæa & gentilitate veniens vterque populus, qui in ſanctæ Eccleſiæ corpore per intentionem ſapientiæ arcano eſt cordis infixus? Ex quo populo hi qui electi ſunt, idcirco capreæ hinnulis comparantur: quia per humilitatem quidem paruos ſeſe ac peccatores intelligunt, ſe

eis currentibus ſi qua obſtacula, de impedimento temporalitatis obuiant, tranſeunt, & datis contemplationum ſaltibus ad ſuperna conſcendunt: quia vt hæc agant præcedentium ſanctorum exempla conſpiciũt. Vnde & in liliis paſci referuntur. Quid enim per lilia, niſi illorum vita declaratur, qui veraciter dicunt, Chriſti bonus odor ſumus Deo? Electi ergo vt aſſequi ſumma præualeant conſpecta odorifera, & candida iuſtorum vita ſatiantur. Iam quidem videre dominum ſitiunt, iam de eius contemplatione ſatiari caritatis æſtibus inardeſcunt. Sed quia in hac vita poſiti needum valent, per præcedentium interim patrum exempla paſcuntur, vnde & apte illic tempus de ipſo liliorum paſtu definitur dum dicitur. Donec aſpiret dies & inclinentur vmbræ. Tamdiu quippe refici iuſtorum exemplis indigemus, donec præſentis mortalitatis vmbras æterno die aſpirante tranſeamus. Cum enim huius temporalitatis vmbra tranſacta ac mortalitate fuerit inclinata: quia ipſius diei internum lumen cernimus nequaquam iam appetimus: quia vt ad amorem eius per aliorum exempla flagremus. Nunc autem quia necdum eum intueri poſſumus, ſummopere neceſſe eſt, vt eorum qui illum perfecte ſecuti ſunt conſpectis actionibus incitemur. Intueamur ergo quam pulchra eſt agilitas ſequentium, & videamus quam turpis hebetudo pigrorũ. Statim namque vt bene agentium geſta reſpicimus, noſmetipſos confuſione intima vlciſcente iudicamus. Mox verecundia mentem concutit, mox iuſte ſeuiens reatus addicit, & vehementer hoc etiam diſplicet, quod adhuc fortaſſe turpiter libet.

27 In expoſit. beati Iob lib. xvii. cap. 18.

Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon de cubilibus leonum. Quid enim leonum nomine, quam dæmonia ſignantur, quæ ira contra nos atrociſſimæ crudelitatis inſeuiunt? quia & peccatores ad fidem vocati ſunt, quorum corda leonum cubilia fuerunt, dũ viciſſe mortem dominus eorum confeſſione creditur, quaſi de leonum cubilibus coronatur. Remuneratio quippe victoriæ corona eſt. Toties ergo ei coronam fideles offerunt, quoties hunc viciſſe mortem ex reſurrectione confitentur.

28 In expoſit. beati Iob lib. xxx. cap. 22.

MEliora vbera tua vino. Vbera ſunt, quæ in arca pectoris fixa, lacte nos potant: quia ipſi arcanis ſummæ contemplationis inhærentes, ſubtili prædicatione nos nutriunt.

29 In expoſit. beati Iob lib. 14. cap. 5.

MEL

MEL & lac ſub lingua tua. Sicut plerique iuſtorum, cum quoſdam agere peruerſe conſpiciunt, qui duris ſunt increpationibus ferien di, in lingua aſperitatem ſumunt, ſed ſub lingua mentis ſuæ benignitatem contegunt. Vnde & ſanctæ Eccleſiæ ſponſi voce dicitur. Mel & lac ſub lingua tua. Qui enim mentis ſuæ dulcedinem aperire infirmis nolunt, ſed loquentes quadam eos feritate feriunt, & tamen inter verba aſpera quaſi latenter quiddam dulcedinis intermittunt, hi videlicet non in lingua, ſed ſub lingua habent dulcedinem: quia inter dura quæ proferunt, emittunt quædam blanda, & dulcia, quibus contriſtari mens poſſit ex benignitate refoueri: Ita peruerſi quique, quia malum non in lingua, ſed ſub lingua habent, ſermonibus dulcia prætendunt, & cogitationibus peruerſa moliuntur.

30 *In expoſit. beati Iob. lib. ix. cap. 9.*

SVrge Aquilo & veni Auſter, perfla hortum meum, & fluent aromata illius. Quid n. nomine Auſtri, niſi feruor ſancti ſpiritus deſignatur? quo dum repletus quiſque fuerit, ad amorem patriæ ſpiritalis igneſcit. Vnde & ſponſi voce in Canticorum canticis dicitur. Surge Aquilo & veni Auſter, perfla &c. Auſtro quippe veniente, Aquilo ſurgens recedit, cum aduentu ſancti ſpiritus expulſus antiquus hoſtis, qui in torpore mentem conſtrinxerat, deſerit. Atque hortum ſponſi Auſter perflat, vt aromata defluant: quia nimirum dum ſanctam Eccleſiam donorum ſuorum virtutibus ſpiritus veritatis impleuerit, ab ea longe lateque odores boni operis ſpargit.

21 Quibus modis ſacra ſcriptura ſomnum accipiat.

In expoſit. beati Iob lib. v. cap. 21.

EGO dormio, & cor meum vigilat. Sciendum. n. eſt quod in ſacra ſcriptura tribus modis ſomnus accipitur. Aliquando ſomno mors carnis, aliquando torpor negligentiæ, aliquando calcatis terrenis deſideriis quies vitæ exprimitur. Somni namque vel dormitionis nomine, carnis mors intimatur, ſicut Paulus ait. Nolo vos ignorare fratres de dormientibus, & paulo poſt. Ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum, abducet cum eo. Somno rurſus torpor negligentiæ deſignatur, ſicut ab eodem Paulo dicitur. Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. & rurſum, Euigilate iuſti, & nolite peccare. Somno quoque calcatis carnis deſideriis vitæ quies figuratur. ſicut ſponſæ voce in Canticis canticorum dicitur. Ego dormio & cor meum vigilat: quia videlicet ſancta mens quo ſe a ſtrepitu temporalis concupiſcentiæ comprimit, eo verius interna cognoſcit, & tanto alacrius ad intima vigilat, quanto ſe ab exte-

riori inquietitudine omittat.

32 Item vnde ſupra. *In expoſit. beati Iob lib.* xxiii. *cap.* 21.

Qvi exterioribus officiis inoffenſe deſeruiunt & ad ſecreta cordis currere inceſſabiliter currant, vocem Dei quaſi per ſomnium audiunt, dum in meditatione mentis a carnalibus motibus abſtrahuntur. hinc eſt quod ſponſa in Canticis cantic. ait. Ego dormio, & cor meum vigilat. ac ſi diceret. dum exteriores ſenſus ab huius vitæ ſolicitudinibus ſopio, vacante mente viuacius interna cognoſco. Foris dormio, ſed intus cor vigilat: quia dum exteriora quaſi non ſentio, interiora ſolerter apprehendo.

33 In comment. Ezechiel. homil. xix.

Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius. Dilectus etenim manum per foramen mittit, quando virtute ſua dominus noſtrum animum per ſubtilem intellectū pulſat. Et venter in tactu illius contremiſcit: quia infirmitas noſtra per hoc quod cœleſtis gaudii intellectu tangitur, ipſa ſua exultatione turbatur, & fit in mente pauor cum lætitia: quia & ſi iam ſentit quid de cœleſti gaudio diligit, adhuc metuit, ne non pereat quod vix tenuiter ſentit. quid igitur reſtat, niſi vt ſe ad perfectioris vitæ curſum dirigant omnes, qui illa gaudia patriæ cœleſtis agnoſcunt.

34 In expoſit. euang. homil. 25.

Anima mea liquefacta eſt. Mens namque hominis conditoris ſui ſpeciem non quærentis male dura eſt: quia in ſemetipſa remanet frigida, at ſi ardere iam ex deſiderio cœperit, ad ſequendum quem diligit liquefacta per ignem amoris currit.

35 Caput eius aurum optimum. *In expoſit. beati. Iob. lib.* xxxiiii. *cap.* 35.

Avri appellatione in ſacro eloquio aliquando diuinitatis caritas, aliquando ſplendor ſupernæ ciuitatis, aliquando claritas, aliquando nitor gloriæ ſecularis, aliquando pulchritudo ſanctitatis accipitur. Auri enim nomine, ipſa intima diuinitatis claritas deſignatur. ſicut in Canticorum canticis ſponſi ſpecies deſcribitur. Caput eius aurum optimum: quia vero caput Chriſti Deus, nil vero eſt in metallis auro fulgentius, ſpōſi caput aurum dicitur, quia eius humanitas ex diuinitatis ſuæ nobis claritate principatur. Rurſum auri nomine ſplendor ſupernæ ciuitatis accipitur, ſicut hanc Ioannes ſe vidiſſe teſtatur, dicens. Ipſa ciuitas aurum mundum ſimile vitro mundo aurum: namque ex quo illa ciuitas conſtat, ſimile vitro dicitur, vt & per aurum clara, & per vitrū perſpicua deſignetur. Rurſusq; auri nomine caritas intimatur, ſicut

angelum quem ſibi loqui idem Ioãnes aſpexit, ad mamillas zona aurea cinctum vidit: quia nimirum ſupernorum ciuium pectora dum pœnali iam nequaquam timori ſubiecta ſunt, atque ſe viciſſim nulla ſciſſione ſoluuntur, ex ſola caritate conſtringunt. Zonam vero auream circa mamillas habere, eſt cunctos mutabilium cogitationum motus per ſolius iam amoris vincula reſtringere. rurſus auri nomine, nitor gloriæ temporalis exprimitur. ſicut per prophetam dicitur. Calix aureus Babylon. Quid enim Babylonis nomine, niſi huius mundi gloria deſignatur? quæ calix aureus dicitur: quia dum pulchra eſſe temporalia oſtentat, ſtultas mentes in ſua concupiſcentia deebriat, vt ſpecioſa temporalia appetant, & inuiſibilia pulchra contemnant. Hoc aureo calice prima ſpõte ſua Eua deebriata eſt. de qua hiſtoria veritas dicit. Quia cũ vetitum lignum concupiſceret, vidit quod eſſet pulchrum viſu, aſpectuq́ delectabile, & comedit. Aureus ergo Babylon calix eſt, quia dum viſum exterioris pulchritudinis oſtendit, ſenſum internæ rectitudinis ſubtrahit. Rurſum auri nomine, ſplendor ſanctitatis accipitur. ſicut Iudaicum populum a ſplendore iuſtitiæ ad nequitiæ tenebras commutatum Hieremias deplorat, dicens. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus? ſicut ſuperius diximus. Aurum obſcuratur, cum conſequentibus iniquitatum tenebris, iuſtitiæ pulchritudo deſeritur, color optimus mutatur, cum ſplendor innocentiæ in fœditatem vertitur culpæ. 36 In comment. Ezechiel. homil. viii.

Pulchra es amica mea ſuauis & decora. ſicut Hieruſalem terribilis vt caſtrorum acies ordinata, quia enim Hieruſalem, panis viſio interpretatur, cuius nomine patria cœleſtis exprimitur, ſancta Eccleſia ſuauis & decora, vt Hieruſalem dicitur: quia eius vita & deſiderium viſioni iam pacis intimæ comparatur, vt in eo, quod auctorem ſuum diligit, quod eius ſpeciem videre concupiſcit, de quo ſcriptum eſt. In quem deſiderant angeli proſpicere: per ipſa iam amoris ſui deſideria angelis ſimilis dicatur. quæ quantum Deo amabilis efficitur, tanto agitur vt malignis ſpiritibus terribilis fiat. Qualiter autem ſit terribilis ſubiuncta comparatione oſtenditur, id eſt, vt caſtrorum acies ordinata. Quid eſt quod ſancta Eccleſia ab hoſtibus ſuis & caſtrorum acies ſit timenda? non enim a magno intellectu vacat iſta comparatio, & idcirco eſt ſubtiliter intuenda. Scimus .n. & conſtat, quia caſtrorum acies tunc hoſtibus terribilis oſtenditur, quando ita fuerit conſtipata atque denſata, vt in nullo loco interrupta videatur: nam ſi ita diſponitur, vt locus vacuus per quem hoſtis poſſit ingredi dimittatur: profecto iam

ſuis hoſtibus terribilis non eſt. Et nos ergo non contra malignos ſpiritus, ſpiritualis certaminis aciem ponimus, ſummopere neceſſe eſt, vt per caritatem ſemper vniti atque conſtricti, nunquam interrupti per diſcordiam inueniamur: quia ſi quælibet bona in nobis opera fuerint, ſi caritas deſit per malum diſcordiæ locus aperitur in acie, vnde ad feriendos nos hoſtis valeat intrare. Antiquus vero inimicus caſtitatem in nobis, ſi ſine caritate fuerit, non timet: quia ipſe nec carne premitur, vt in eius luxuria diſſoluatur. Abſtinentiam non timet: quia ipſe cibo non vtitur, quia neceſſitate corporis non vrgetur. Diſtributionem terrenarum rerum non timet, ſi eidem operi caritas deſit, quia diuitiarum ſubſidiis nec ipſe eget, valde autem in nobis caritatem veram, id eſt amorem humilem, quem nobis viciſſim impedimus, timet, & nimis concordiæ noſtræ inuidet; quia hanc nos tenemus in terra, quam ipſe tenere nolens amiſit in cœlo. Bene ergo dicitur. Terribilis vt caſtrorum acies ordinata: quia electorum multitudinem eo maligni ſpiritus pertimeſcunt; quo eos per caritatis concordiam munitos contra ſe & conglobatos aſpiciunt.

37 In comment. Ezechiel. homil. 16.

Sicut cortex mali punici genæ tuæ abſque occultis tuis. Genæ quippe ſunt ſanctæ Eccleſiæ ſpirituales patres: qui nunc in ea miraculis coruſcant, & velut in eius facie venerabiles apparent. Cum .n. videmus multos mira agere, ventura prophetare, mundum perfecte relinquere, cœleſtibus deſideriis ardere, ſicut cortex mali punici ſanctæ genæ rubet

38 In expoſit. beati Iob lib. 4. cap. 15.

QVAE eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora conſurgens? Aurora Eccleſia dicitur, quæ a peccatorum ſuorum tenebris ad lucem iuſtitiæ permutatur. vnde hanc ſponſus in Canticorum cantic. miratur, dicens. Quæ eſt iſta quæ progreditur, quaſi aurora conſurgens? Quaſi aurora quippe electorum ſurgit Eccleſia, quæ prauitatis priſtinæ tenebras deſerit, & ſeſe in noui luminis fulgorem conuertit. In illa igitur luce quæ in diſtricti iudicis aduentu monſtratur, corpus damnati hoſtis ortum ſurgentis auroræ non videt, quia cum diſtrictus iudex ad retributionem venerit, iniquus quiſque ſuorum caligine meritorum preſſus, quanta claritate ſancta Eccleſia in intimum lumen cordis ſurgat. Tunc namque electorum mens in altum rapitur, vt diuinitatis radiis illuſtretur, & quo eius reſpectu perfunditur, eo vltra ſe gratia coruſcante ſubleuatur. Tunc ſancta Eccleſia plena aurora fit, cum mortalitatis atque ignorantiæ tenebras funditus amittit. In iudicio ergo adhuc au-

rora eſt, ſed in regno dies, quia & ſi iam cum reſtauratione corporum lumen videre in iudicio inchoat, eius tamen viſum plenius in regno conſummat. Ortus itaq; auroræ, eſt exordium clareſcentis Eccleſiæ, quem videre nequeunt reprobi, quia a conſpectu diſtricti iudicis malorum ſuorum pondere preſſi ad tenebras pertrahuntur.

39 Item vnde ſupra. *In expoſit. beati Iob.lib.*xxix.*cap.*1.*&*2.

SAncta Eccleſia cœleſtis vitæ præmia appetens, aurora vocata eſt: quia dum peccatorum tenebras deſerit, iuſtitiæ luce fulgeſcit. habemus tamen ſubtilius aliquid quod conſiderata qualitate diluculi, vel auroræ; penſemus. Aurora namq; vel diluculum, noctem præteriiſſe nunciant, nec tamen diei claritatem integram oſtentant, ſed dum illam pellunt, hanc ſuſcipiunt, lucem tenebris mixtam tenent. Quid itaq; in hac vita omnes qui veritatem ſequimur, niſi aurora vel diluculum ſumus? Quia & quædam iam quæ lucis ſunt agimus, & tamen in quibuſdam adhuc tenebrarum reliquiis, non caremus.

40 *In expoſit. beati Iob.lib.* xxxi. *cap.*30.

NAſus tuus ſicut turris quæ eſt in Libano. Quid per naſum, niſi prouida ſanctorum diſcretio deſignatur? Turris vero ſpeculationis in altum ponitur, vt hoſtis veniens a longe videatur. Recte ergo naſus Eccleſiæ turri in Libano ſimilis dicitur: quia ſanctorum prouida diſcretio, dum ſolicite circumquaque conſpicit in altum poſita, priuſquam veniat culpa deprehendit, eamq; quo vigilantius prænotat, eo fortius declinat.

41 Item vnde ſupra. In comment Ezechiel homil xi.

QVID per naſum, niſi ſpeculatorum diſcretio deſignatur? Qui nimirum naſus & ſicut turris eſſe, & Libani dicitur: quia videlicet præpoſitorum diſcretio, & munita ſemper debet eſſe ex circunſpectione, & in altitudine vitæ conſiſtere, id eſt in valle infirmi operis non iacere. Sicut enim turris in monte, idcirco ad ſpeculandum ponitur, vt hoſtes qui veniunt longius videantur: ſic prædicatoris vita ſemper in alto debet fixa permanere, vt more narium diſcernat fœtores vitiorum, odoreſq; virtutum, incurſus malignorum ſpirituum longe proſpiciat, & commiſſas ſibi animas per ſuam prudentiam cautas reddat.

42 In expoſit. beati Ioq. lib. xii. cap. 26. & 27.

MANE ſurgamus ad vineas, videamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt. Florent quippe vineæ, cum mentes fidelium bona opera proponunt, ſed fructus non pariunt, ſi ab eo quod propoſuerint aliquibus victi erroribus infirmantur. Non ergo intuendum eſt

ſi vineæ floreant, ſed ſi flores ad partum fructuum conualeſcant: quia nimirum non eſt, ſi quis bona inchoet, ſed valde mirabile eſt, ſi intentione recta in bono opere perduret. vnde fit plerunque vt ſi in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipſum hoc opus quod bonum creditur, amittatur.

43 In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 35.

QVAE eſt iſta, quæ aſcendit dealbata? Quia enim ſancta Eccleſia cœleſtem vitam naturaliter non habet, ſed ſuperueniente ſpiritu pulchritudine donorum componitur, non alba ſed dealbata memoratur.

44 In expoſit. beati Iob lib. 29. cap. 2.

PONE me ſicut ſignaculum ſuper cor tuum. Idcirco namque ſignaculum rebus ponitur ne qua diripientium præſumptione temerentur. Sponſus ergo in corde ſignaculum ponitur, quando fidei eius myſterium in cuſtodia noſtræ cogitationis imprimitur, vt ille infidelis ſeruus nimirum noſter aduerſarius, cum ſignata fide corda conſiderat, tentando ea inrumpere non præſumat.

45 In expoſit. euang. homil. xi.

Fortis eſt vt mors dilectio. Sicut mors corpus interimit, ſic ab amore rerum corporalium æternæ vitæ caritas occidit. Nam quem perfecte abſorbuerit, ad terrena foris deſideria velut inſenſibilem reddit.

46 In expoſit. beati Iob lib. xix. cap. 9.

Soror noſtra paruula eſt, & vbera non habet. Sancta Eccleſia priuſquam proficeret per incrementa virtutis, infirmis quibuſque auditoribus præbere non potuit vbera prædicationis. Adulta vero Eccleſia dicitur, quando Dei verbo copulata, ſancto repleta ſpiritu, per prædicationis miniſterium in filiorum conceptione fœcundatur, quos exhortando parturit, conuertendo parit.

47 In comment. Ezechiel. homil. 14.

QVAE habitas in hortis amici auſculta, fac me audire vocem tuam. In hortis enim vnaquæque anima habitat, quæ etiam viriditate ſpei eſt, & bonorum operum repleta. Sicca quippe ſpes eſt huius ſeculi: quia omnia quæ hic amantur, cum feſtinatione marceſcunt, & Petrus nos apoſtolus feſtinare admonet, dicens. In hæreditatem incorruptilem, & incontaminatam, & immarceſſibilem. Quæ ergo iam in hortis habitat, oportet vt ſponſum ſuum vocem ſuam audire faciat, id eſt canticũ bonæ prædicationis emittat, in qua ille delectetur quam deſiderat. Quia amici auſcultant, videlicet omnes electi, qui vt ad cœleſtem patriam reuiuiſcant, verba vitæ audire deſiderant.

48 In expoſit. beati Iob lib. xviii. cap. 14.

FVGE dilecte mi, fuge. Fugit nos dicimus quoties id quod reminiſci volumus, memoria non tenemus. Sancta ergo Eccleſia poſtquam mortem ac reſurrectionem domini, aſcenſionemq́ deſcribit, clamat ei prophetico plena ſpiritu. Fuge dilecte mi, fuge. ac ſi diceret. Tu qui ex carne comprehenſibilis factus es, ex diuinitate tua, intelligentiam noſtri ſenſus excede, & in teipſo nobis incomprehenſibilis permane.

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM, QVAE IN COMMENTARIIS SVPERIORIS OPERIS VETERIS TESTAMENTI CONtinentur: ubi animaduertes a. primam, b. ſecundam paginam ſignificare.

A

CVr Aarón, ut iram domini placaret thurribulum ſumpſerit. 62. a.
Cur præcipitur ut in Aaron pectore rationale iudicii uittis ligantibus imprimatur 47. a.
Quid nobis Abigail per renunciation is ſuæ diſpenſa-tionem innuat. 85. a.
Seipſum abnegare quid. 124. b.
Abraham nil obedientius. 135. b.
Abraham cinerem, & puluerem ſe eſſe profiteba-tur. 16. b.
Abraham puerum iubet, ſub fæmore ſuo manum im-ponere, & per cœli dominum iurare. 18. b.
Quid nobis per Abrahæ occurſum innuatur. 15. b.
Magna eſt uirtus abſtinentia. 155. b.
Accipere aliquando dicimus auferre. 73. a.
Adam exceſſus ſui uitium in autorem latenter re-torquet. 9. b.
Adam non potuit poſt culpam in diuinitatis ſubſtantia uidere dominum. 9. b.
Adam & mulier auxerunt culpam, quam excuſari co-nati ſunt. 10. b.
Adam poſt peccatum inobediētiæ pudenda cōtexit 9. a.
Quid ſit, quod dominus Adā poſt lapſum requirat 9. b.
Quid Adam fecerit poſt auditam uocem domini deam-bulantis in paradiſo. 9. b.
Aduerſari dicitur reprobare. 15. a.
Adulatio ſi ad tempus patienter ſuſcipiatur augea-tur. 134. b.
Cur Aegyptius Amalachitæ puer in itinere laſſe-tur. 85. a.
Cur Aegyptus muſcarum multitudine percuſſa 35. b.
Affectus ad promerenda cœleſtia tanto fit capax, quā-to fit expectando longanimis 114. b.
Cur agna, & non capra de gregibus offerri iubea-tur 54. a.
Quid per agnam deſignetur quid per capram 54. a.
In ſententia illa, Ignis in altare, quid nomine agnus in-telligatur 55. a.
Caput agni uorare quid. 37. b.
Quid ſignificet ſument de ſanguine agni. 36. b.
Altare Dei cor noſtrum dicitur 55. a.
Cur non dicatur ambulabat per uiam, quæ ducit ad pu-teum, ſed deambulabat 20. a.
Quis amare ualeat, quod ignorat 119. b.
Nil latius quā omnes in ſiun amoris recipere. 150 b.
Amatores huius ſeculi tanto magis exteriora colunt, quanto interiora ſua inculta derelinquunt 21. b.
Amicus quaſi animi cuſtos uocatur 153. a.
Quando cum amico ad ſiluam imus 70 b.
Angelus ſolummodo ſpiritus eſt 138. a.
Angeli nuncii dicuntur 145. b.
Quid angelorum uocabulo exprimatur 16. a.
Angeli prædicatores uocantur 145. b.
Angeli in libertate creati 6. a.
Angeli ab omni pœna anxietatis longe ſunt 51. a.
Angeli in contemplatione conditoris ſine felicitatis fine permanent. 6. a.
Angeli, qui poſt malorum lapſum perſtitere, cadere non poſſunt 6. a.
Angeli æterna ſtabilitate ſubſiſtunt. 6. a.
Angelos aſcēdentes, et deſcēdentes cernere quid? 24. a
Angelicæ uirtutes cur lapſæ? 6. a.
Anima cum contemplari deum nititur, modo quaſi ex-uperat, modo uero ſuccumbit 26. b.
In uano animam accipere quid? 115. a.
Animam in uano iuſti non accipiunt 115. a.
Luctu ſuo anima paſcitur, cum ad ſuperna gaudia flen-do ſubleuatur 124. a.
Robuſtius animus cōtra uitia erigitur, cum ſubdita ira rationi famulatur 108. b.
Dum pluſquam debet à gaudio reſtringitur animus, in iram uertitur 56. b.
Plerunque ex obiectorum affluentia animus infla-tur 82. b.
Apes ſunt qui loquendi dulcedinem mellis propo-nunt 148. b.
Apes in ore mel habent 148. b.
Apoſtoli duodecim electi perfectione ſeptiformis gra-tiæ implendæ 7. a.
Cur ſancti apoſtoli pro argenteis columnis expreſſi fuerint 46. a.
Cur ſancti Apoſtoli & lapides aliquando, & aliquan-do fundamenta uocentur 47. b.
Omnes, qui illicita appetunt, denſis cogitationum tu-multibus

multibus in corde comprimuntur 116.b
Aliquando aqua humanam ſcientiam ſignificat 37.a
Quando oquas moris in utre dominus congregare dicitur 119.b
Aquæ in utre dicuntur lubrica pranorum deſideria 138.a
Decurſus aquarum dicuntur quotidiani tranſitus deficientium populorum 107.a
Aquæ in cœlo quæ? 145.a
Quis iuxta aquarum decurſus plantatus eſſe dicatur 107.a
Quando a montibus aquæ dilabuntur 132.a
In plateis aquas diuidere quid 158.a
Nulla arbor mala in paradiſo exiitit 83.a
Arca, Eccleſiæ typum gerit 13.b
Arcæ deſcriptio 13.b
Quid per arcam figuretur 42.b
Arca ſuperimpoſita Bethſomis pergere quid 81.b
Per arcum dies extremi iudicij deſignatur 131.a
Cur arcum Deus inter ſe & hoĩes poſuerit 14 b
Quid per arcum exprimitur 109.a
Arma ferrea ſunt neceſſitatis uitæ præſentis 146.b
In orgento nil aliud quàm claritas diuini ſermonis accipitur 45.b
Arma confringere quid 108.a
Quid per armillas demonſtretur 52.a
Aromata in puluerem redigere quid 48.a
Quando in tenuiſſimum puluerem aromata conterimus 48.a
Arrius tres perſonas in diuinitate ſuſcipiens; tres eſſe Deos credidit. 147.a
Quando arrogantes diuinæ iuſtitiæ rectitudinem laudare dicantur. 23 b
Aſcendere in altum etc. Prophetæ uerbis aſcenſio dominica declaratur 132.b
Auaritia, idolorum ſeruitus 97.b
Qui auaritiæ ſubiectus eſt, á cultu idolorum non abeſt. 97.b
Cum auaritia inſtigat, mox per incendia auidæ cogitationes exæſtuant. 66.a
Multi audientes reprehenſionem auaritiæ eam deteſtantur, ſed cum uiderit animus quod concupiſcat obliuiſcitur prioris ſententiæ 66.b
Quælibet audita nos mouere non debent, nec paſſim dicta recipienda. 16.a
Aurem intendere, & faciem aperire quid 96.b
Auri oppellatione quid ueniat 169.b
Aurora, Eccleſia dicitur 171.a
Ortus auroræ, eſt exordium eccleſiæ 171.a
Nomine auſtri ſeruor ſancti ſpiritus deſignatur. 169.a
Axa ſuper aſinum ſedet, quid ſignificet 75.b
Cui Azael typum tenuerit. 87.a

B

Babylonis nomine huius mundi gloria ſignatur 170.a
Baſes in templo, ſacerdotes in Eccleſia deſignant. 54.b & 95.a
Cur baſes ex orgento eſſe debeant 54 b
Quid per tabularum baſes argenteas deſignetur 45.a
Cur in baſibus templi nec leones ſine bobus, nec boues ſine leonibus fieri debeant 94.a
Quando bellum pati dicimur 153.b
Conſiderare debet homo cum quo aduerſario bellum gerat 91.a
In omni, quod bene agimus nos ipſos, non autem dominum iuuamus. 112.b
Beniamin lupus quid ſignificet? 30.b
Quid eſt Berſabee ad ſe perducere. 89.b
Berſabee puteus ſeptimus dicitur & cur? 89.b
Cur cauda etiam beſtiæ iubeatur afferri 56.a
Bethſamis dicitur domus ſolis 81.b
Bonum facere quid 120.a
Bona media quæ dicantur 138.b
Exteriora concupiſcens, bona interiora perdidit. 9.a
Bona nequaquam Deo accepta ſunt malorum admixtione maculata. 120.a
Alia ſunt bona ſumma, alia bona media 138.b
Bona ſumma quæ dicantur 138.b
Omne bonum quod per concupiſcentiam laudis oſtenditur occulti aduerſarij iure mancipatur 139.a
Bona prodeſſe nequeunt, ſi mala quæ ſubripiunt non cauſantur. 7.b
Quid per duodecim boues deſignetur 94.b
Cur in primogenita bouis operari prohibeamur 69.b
Quid per byſſum intelligatur 46.b & 52.b
Alij per byſſum incorruptionem carnis offerunt, alij per caprarum pilos deplorant aſperè, quod lubenter commiſerunt. 52.b

C

Quare primus Cain conſtruxiſſe ciuitatem deſcribatur 13.a
Qui Deum amat per contemplationem eius negligat proximum, cæcus dicitur 45.a
Quid illuminatus cæcus ſignificet 71.a
Cæcus quis dicatur 58.a
Eſſe in calamitate quid 115.b

Per calcaneum terminus ſignatur actionis 130. b
Calciamentum quid in ſcriptura ſignificet 75. b
Quid calciamenta 38. a
Per calciamentum aſſumpta mortalitas deſignatur 131. b
Caligo ſub pedibus eius quid 113. a
Habitauit Cananæus etc. quid ibi per Cananæum deſignetur 76. a
Cur ex auro mundiſſimo ductile candelabrum fuerit 144. a
Quis in candelabro deſignetur etc. 44. a
Canum lingua uulnus dum lingit curat 133. a
Canum nomine ſancti doctores intelliguntur 133. a
Cani ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis immaculata uita 62. a
Canum nomine prædicatorum lingua exprimitur 133. a
In Canthropomorphitarum hæreſim cadere, quid 142. b
Quid per caput deſignatur. 168. a. & 154. a
Caput in lapide ponere quid 24. a
Lata eſt charitas 150. b
Charitas bis tincta eſſe debet 45. a
Perfecta charitas foras mittit timorem 71. b
Charitas nihil aliud eſt quam ignis 45. a
Sicut mors corpus interimit, ſic ab amore rerum corporalium æternæ uitæ charitas occidit 171. b
Duo ſunt præcepta charitatis 69. a
Nihil eſt delectabilius diabolo extinctione charitatis 159. a
Quouſque caro illicit cubile turbatur 155. a
Semper caro ſuperflua generat 60. b
Carnis curam ne feceris in deſiderijs 55. a
Quando carnes ſupra petram ponimus 77. a
Qui in ſe contumelias carnis edomuit, debet & mentem per ſtudium ſanctæ operationis exercere 17. b
Quid per carnem, & pellem, quid per ſanguinem, & fimum uaccæ deſignetur 63. b
Pollutum extra caſtra exire quid 72. a
Per medium caſtrorum tranſire quid 49. b
Per humilitatis cuſtodiam ſeruanda ſemper eſt munditia caſtitatis 9. a
In cathedra peſtilentiæ ſedere quid 107. a
Quid in cauda deſignetur 56. a
Quid cedri nomine ueniat 63. b
In centenario numero intelligitur plenitudo perfectionis 78. a
Quod intelligatur per ter ductum centenarium numerum 78. a
Cherubin plenitudo ſcientiæ dicitur 43. b
Cherubin plenitudo ſcientiæ dicitur 94. b
Quid per duo cherubin ſignetur 43. a
Cherubin plenitudo ſcientiæ dicitur 113. a
Aſcendit ſuper cherubin etc. quid ibi uolare ſignificet 113. a
Et ſi Chriſtus ex humanitate ſit mortuus, tamen permanſit immortalis ex diuinitate 33. a
Chriſtus petra eſt 74. a
Non cibus, ſed appetitus in uitio eſt 22. a
Cicatrices ſanationes uulnerum dicuntur 121. a
Cinæus poſſeſſor, quid dicatur 67. a
Per circuitum laboris anxietas deſignatur 121. b
Circulus aureus in naribus quid 161. a
Claudus quis dicatur 58. a
Cleros latina lingua fortes dicimus 133. b
Per coccum, quid intelligatur 64. a
Cælorum nomine prædicantium uita figuratur 114. a
Attende cælum etc. quid ibi per cælum intelligatur 73. b
Cælorum nomine ſancti apoſtoli deſignantur 118. b
Cælos ſurſum aduocari qui dicantur 127. b
Cæli nomine ſacra ſcriptura ſignatur 145. a
Cælum ſicut pellis extenditur & cur 145. a
In ipſo orationis ſacrificio inopportunæ ſe cogitationes ſæpe ingerunt 55. b
Quod radix arbori, hoc cuique hominum cogitatio ſua eſt 101. a
Quid, quando cogitationes noſtras in mundo tentatio inquirat 54. a
Nemo cogitationum ſuarum uictoriam ſibi adſeribat 14. a
Nouit dominus cogitationes hominum 28. a
Prouidendum nobis ne lubrica in cogitatione uerſemus 8. b
Per cogitationem ad opera explenda peruenitur 11. b
Quid per duos columbarum pullos, uel duos turtures deſignetur 54. a
Cur columnæ argenteæ interius paxilli ærei incircuitu 46. a
Cur intus columnæ immobiles ſint 46. a
Dei explicatio in eo in quocunque die comederitis aperientur oculi ueſtri 8. b
Compunctionum genera duo ſunt principaliter 75. b. 76. a

Per

Per chorum charitatis concordia deſignatur 155. a
Qui conculcanda in infimis metuunt, à ſummis metuenda patiuntur 112. a
Sola confeſſio habet magni meritum ponderis 127. b
Ab eo accepimus recta confiteri, à quo nobis, & magna dantur operari 148. a
Coniugalis uita nec à mundo longè diuiſa eſt, nec tamen à gaudio ſalutis aliena 17. b
Diuinum conſilium dum deuitatur impletur, humana ſapientia dum reluctatur comprehenditur 28. a
Graue conſilium cordis omnem inconſtantiam uagationis expellet 107. b
In omni, quod agimus omnipotentis Dei conſilia occulta timenda ſunt 132. a
Superni conſilij uia inquirenda, & ei deuote famulari 29. a
Quis apparet in conſpectu domini uacuus 70. a
Duobus modis in conſpectu Domini uenire dicimur 95. b
Quid ſit à diuina contemplatione nunquam decreſcere 15. a
Ex contritione aduerſarij à uirtute deficimus 107. a
Cur dominus Pharaonis cor indurauerit 36. a
Quando illata conuitia bene tolleremus 91. b
Cur noſtra conuerſatio in cœlis eſſe debeat 67. a
Cor inhians ad terrena adiſcenda ſecurum eſſe non poteſt 122. b
Solerti cura prouidendum, ne caro ſubrepat, atque à recto itinere cordis greſſum flectat 75. a
In cordibus electorum inextinguibilis manet charitas 55. b
Nihil in nobis eſt corde fugacius 157. b
Corda iuſtorum ſæpe terrenarum rerum cogitationes tangunt 15. b
Si cor nulla tentatione concutitur poſt uirtutem muneta, hoc ex ſe ipſo habere gloriatur 93. b
Magna ſecuritas eſt cordis nil concupiſcentiæ habere ſecularis 122. b
Quando corda noſtra male ſana ſunt 74. b
Aliena corda humanis oculis clauſa ſunt 144. b
Ex abundantia cordis os loquitur 149. b
Qui in corde ſuo aura tentationis rapitur quaſi ante faciem uenti puluis eleuatur 120. a
Cum corpus obdormiſcit, in morte tamen anima euigilat 137. a
Corruptionis uitium nobiſcum creſcit 14. a
Creator omnium humanæ culpæ præſcius 6. a
Ad abluendam culpam quælibet humanæ actionis uirtus infirma eſt 131. b
Grauis culpa eſt hominem hoc arrogare, quod non habet 101. b
Tribus modis omnis culpæ nequitia perpetratur 9. a
Quælibet culpa ſolet ſequenti pia operatione purgari 32. b
Cupiditas radix omnium malorum 59. a
Dum cura carnis ſui condiffidentiã habere deſierit contra ſpem ex diuina promiſſione accipit 16. a
Vnuſquiſque terrenam curam aut demittit, aut moritur 73. a
Nequaquam culmen contemplationis attingimur ſi non ab exterioris curæ oppreſſione ceſſemus 8. a
Neceſſarium eſt ut cura uitæ præſentis edomari poſſit 72. b
Interior eſt cuſtodia quæ orpinata ſeruat exterius membra 159. a

D

Dan coluber in uia quid 29. b
Omne quod datur Deo, ex dantis mente penſatur 12. a
Dauid nil miſericordius 136. a
Dauid nil ſanctius ſi myſterium reſpiciamus, et Vria nil infidelius 90. a
Per Dauid, humilis uita ſanctorum exprimitur 84. b
Quid deſignetur per percuſſam multitudinem à Dauid in ualle ſalinarum 89. a
Dauid concupiſcentiæ mucrone transfixus alienam coniugem, & appetiuit, & abſtulit 92. a
Dauid nil ſceleſtius, & Vria nil mundius ſi factum reſpiciamus 90. a
Dauid populum numerando peccauit 92. a
Stultus eſt debitor, qui gaudens pecunias mutuas accipit, & tempus, quo reddere debeat non attendit 100. b
Declinare à malo quid 120. a
Cur redemptor noſter confeſſionem, & decorem induere dicatur 145. a
Dæmon inimicus humani generis uerba Dei de cordibus hominum molitur euellere 8. a
In itinere, qui deprædari formidat, abſcondat neceſſe bona quæ portat 139. a
Nemo militans Deo multiplicetur negocijs ſecularibus 24. b
Aliquando imaginibus, & ante corporeos oculos ad tempus ex aere aſſumptis per angelos loquitur. Deus 16. a
Tunc Deum cognoſcimus cum plenè nos aliquid de illo cognoſcere non poſſe ſentimus 96. a
Tunc in Deo plenè proficimus cum à nobis ipſis fune

ditus defecerimus 137.b
Duas ad intelligendum creaturas Deus fecit 138.a
Quid ille faciat, qui credit Deum purum hominem eſſe 37.a
Deus hominem probat poſt dationem muneris 93.b
Ad æterni ſolis habitationem tendens, dignus eſt ut de Dei itinere pro carnalibus affectibus, non declinet 81.b
Duobus modis in hac uita hominem iudicat deus 147.b
Deus nec dextra, nec ſiniſtra concluditur 97.a
Intorquet Deus prudentiam hominis ad miniſterium ſuum 28.b
An Deus munus accipiat, quod corde obligato in malitia profertur 52.a
Deus prius reſpicit ad eum, qui dat, quàm ad illa quæ dantur 52.a
Qui amare Deum negligit, proximum diligere neſcit 69.a
Cur quod poſt peccatum hominis in paradiſo non ſtet Deus ſed deambulet 9.b
Quid ſit quòd legatur in Iob. Deus, cuius iræ reſiſtere nemo poteſt 49.a
Quare omnipotens Deus de ſua conditione pœnituiſſe deſcribatur 13.a
Dei ſapientia incarnari dignata eſt 34.b
Deus non nunquam per angelos uerbis ſimul, & rebus loquitur 9.b
Quomodo intelligatur, non iudicat Deus bis etc. 74.a
Quis ſcire Deum familiarius appetit 75.a
Dextera Dei appellantur electi 75.a
Dextera Dei angelorum pars electa dicitur 97.a
In dextera Dei ignea lex eſt 75.a
Deus largiendo terreſtria prouocat ad cœleſtia 33.b
Quomodo Deus cuncta condiderit 7.a
Deus requieuit die ſeptimo ab omni opere 7.a
Deus adiutor appellatur 131.a
Quomodo Dei ſapientia recipi poſſit 35.b
Cuncta quæ Deus condidit bona ſunt 16.b
Duobus modis uulnerantur à Deo, quos ad ſalutem reducere curat 74.b
In ſcriptura ſacra aliquando Deus nuncupatiue, aliquando eſſentialiter dicitur 35.a
Deus eſt incircumſcripta ueritas 98.a
Qui Deum laudare dicitur ſecundum multitudinem magnitudinis 155.b
Omnipotens Deus perſpicue in ſua actione non cernitur 159.b
Deus qui omnia uidet oculum habere perhibetur 143.a
De Deo ſermocinari quid 157.a
Dominus ſuorum ſæpe uoces propter damnationem perſequentium non exaudit 134.a
Nihil eſt pretioſius Deo, uirtute dilectionis 159.a
Author humani generis nos extinctos iniquitatis aculeo miſeratus aſpexit 100.a
Delicta noſtra quaſi in ſacculo ſignantur 74.b
Deſideria noſtra dilatione extenduntur ut proficiant 114.b
In hac uita nil laborioſius quam terrenis deſiderijs æſtuari 35.b
Pro dextra habere dicimur, quicquid pro magno penſamus 78.b
Quid per dextralia demonſtretur 52.a
Dextra mentum tenere quid 91.b
Omnis uoluntas diaboli iniuſta eſt 84.a
Dies dimidiare quid 130.a
Septimus dies in requiem cur hominibus datus fuerit 7.a
Dies pro uita iuſti, nox pro uita peccatoris accipitur 38.b
Quid intelligatur nomine digiti in ea ſententia, & intinge digitum 63.a
Diuina dilectio per timorem naſcitur 69.a
Cum quis diligitur in proſperitate, incertum eſt utrum proſperitas, uel perſona diligatur 69.a
Diploidem duplum ueſtimentum dicimus 147.b
Diſcretione magni moderaminis cura carnis refrenanda 15.b
Sæpe aliquid à maioribus diſpenſatorie agitur 88.a
Quis uerè diuitias æſtimare poſſit 16.b
Diuites elati inferiores opprimunt, & aliena rapiunt 127.a
Omnes, qui per diſcordiam ſeparantur à uiriditate dilectionis areſiunt 159.a
Doctores ſanctæ eccleſiæ tot ornamenta præbent, quot uirtutum bona docuerunt 19.b
Ora doctorum nil aliud quàm cyphi dicuntur 44.b
Cum per doctrinam laos exterior quæritur quaſi per corporales diuitias terrenæ gloriæ culmen ambitur 138.b
Cur in doctrina ſacra non ſolum magna, ſed etiam parua exhibenda 44.a
Cur dolor in præcepto figuratur 143.b
Dolor pœnitentis quaſi dolor parturientis 126.b
Dominus delictum ſine ultione non deſerit 91.a
Dominus aſſumptus 99.b

Domine quis ſimilis tibi & quid ſignificet 120. b
Quem diligit dominus caſtigat 147. b
Dominus immolauit uictimas ſemetipſum offerẽdo pro nobis 159. b
Dominus incarnatus particeps factus eſt noſtræ naturæ 141. a
Quando ſuper occaſum dominus aſcendit 132. b.
Domus quid ſignificet 94. b
Solemnem diem domino in confrequentatione quis conſtituit 149. a
Per dominum omnia facta ſunt 151. a
Quomodo intelligatur. Dominus iudicabit fines terræ 81. a
Dominus ſuorum uitam ſæpe temporaliter pro inimicorum conuerſione eripit 134. a
Cur dominus citò à morte ſurgere uoluerit 148. a
Nos paruulos dominus dum protegit et nutrit 112. b
De domino cauere quando uiri dicuntur 159. b
Timeri dominus noluit quaſi Deus, ſed quaſi pater 125. a
Cur dominus æs nummulariorum fuderit 92. b
Cur dominus erroris noſtri tenebras luce ſuæ cognitionis illuſtret 93. b
Cur dominus legem daturus inique, fummoque deſcendit 39. b
Dominus per maieſtatem omnia complectitur 77. b
Plene dormire quid 158. b
Dormienti inopi ſæpe contingit, ut ſe per ſomnum diuitem uideat 136. b
Dormire noſtrum eſt, à praua actione quieſcere 132. b

E

Quid eburneis gradibus exprimatur 125. a
Quando adulta eccleſia dicitur 171. b
Tectum eccleſiæ ſanctæ ſunt ſancti prædicatores 131. b
Eccleſia & loquendo paſcit, & opitulando protegit 6. b
Eccleſia quæ per uerba ſua ſemper per charitatem exerit, ea nonnunquam etiam ex charitate reſtringit 160. b
Principes ſanctæ eccleſiæ rectores cur propheta uocet 125. b
Eccleſia ſancta quanto redemptorem ſuum ſubtilius agnoſcit, tanto carnalis uitæ ſtudia humilius deſerit 20. b
Eccleſia ſancta non ſtudet plus ſapere quam oportet 19. a
Sancta eccleſia ſuperueniente ſpiritu cœleſtis 171. b
Sancta eccleſia amore creditoris affecta crebris gemitibus utitur 140. b
Cur ſancta eccleſia ab hoſtibus ſuis, ut caſtrorum acies ſit timenda 170. a
Sunt multi in eccleſia qui paruuli eſſe deſpiciunt 67. b
Facile ad bonum elatio flectetur, ſi inflexio prodeſſe alijs credatur 61. a
Subleuatus in ecſtaſi quid 117. a
Eleazar in prælio elephantem proſtrauit 8. a
Electi nil præſentis gratiæ quærunt 13. a
Electi cum adhuc in tentatione ſunt ſubeſſe eos, ac ſeruire neceſſe eſt 60. b
Electi Dei carnem domant, ſpiritum corroborãt 153. a
Electi ædificationis ſuæ dedicationem in fine temporis expectant 13. a
Nonnunquam aſtutè ſe aliquid ſapere etiam electi 28. b
Quid quod electi in faciem, & reprobi retrorſum cadant 30. b
Quomodo electorum mens perfecta eſſe in æterna beatitudine poterit 141. b
Electorum tentationem non extinguitur 6. a
Eloquium domini argentum igne examinatum dicitur 111. b
Sæpe dum eloquiis ſacris intendimus, malorum ſpirituum inſidias grauius toleramus 22. b
In ſacro eloquio intelligentiæ magna diſcretio eſt 40. b
Enſis ſuper fœmur eſt cuſtodia uigilans carnis illecebras premens 167. a
Enoch translatus Helias uero ad cœlum ſubuectus eſſe memoratur 99. a
Ephrem fructificatio dicitur 137. b
Equi nomine dignitas temporalis accipitur 137. a
Errantes nihil aliud quam parietem palpant 17. a
Cur Eſau amiſerit gloriam primogenituræ 22. a
Eſurire flagellari crucifigi noſtræ mortalitatis uinculum fuit 141. a
Eſus populum impulit ad luſum, luſus uerò ad idololatriam traxit 48. a
Ethan interpretatur fortis 135. a
Mulieris Euæ excuſatio erga Deum de deceptione ſerpentis 10. b
Quamdiu refici iuſtorum exemplis indigemus 168. b
Cur exercitus cœli à dextris, & ſiniſtris eius ſtare perhibebatur 97. a

F

In faciem cadere quid ſit 30. a

Quomodo intelligendum nemo uidit faciem meam & Vidi dominum facie ad faciem 27.a
Quomodo intelligantur hæ ſententiæ non poteris uidere faciem meam, uidi dominum facie, ad faciem 50 a. & b
Quando facta diuinæ ualetudinis uerius expleamus 155.a
In fœmore nil niſi propago carnis exprimitur 125.a
Ferculum regis noſtri ſancta eccleſia eſt. 167.b
Ferrum in manubrio deſignat donum intellectus in corde 100.a
Quid per ferrum, quid per æs exprimatur 75.b
Fiducia magnæ ſecuritatis eſt ſimplicitas rationis 160.b
Figmentum noſtrum ſcire quid 144.a
Quando filij uſque ad partum ueniunt 100.b
Non ſolum paruuli, ſed etiam prouectiores filij ex parentum culpa feriuntur 52.a
Hæc eſt firmitas cœlorum, hæc ſunt dona ſpiritus, quæ diuerſis manifeſtari uirtutibus ſolent. 119.a
Flagella nonnullos corrigunt, nonnullos ad impatientiæ ueſaniam perducunt. 142.b
Flagellum tunc diluit culpam cum mutauerit uitam 143.b
Fœnum in alto naſci dicitur 152.a
De fœmore Abrahæ uirgo Maria 125.a
Fontes & torrentes quando dirripere dominus dicitur 135.a
Quando frater non debitor nobis efficiatur 73.a
Fructum ſurſum facere quid 101.a
Frumentum uirga cædere quid? 77.a
Ecce elongaui fugiens rem quid ſignificet 129.a
Fugit nos quoties id quod reminiſci uolumus, non tenemus 172.a
Sicut ſupra fundamentum fabrica, ſic ſuper fidem opera conſtruuntur 152 b
Funes aliquando manſionum ſortes, aliquando peccata, aliquando fidem deſignant 112.b
Funes in præclaris cadere quid 112.b

G

Quid Gaza ciuitas ſignificet 79.a
Gedeon interpretatur circumiens 77.b
Per Gelboe montes ſuperba iudæorum corda ſignantur 87.a
Genæ ſunt, ſanctæ eccleſiæ ſpirituales patres 170 b
Diſſolutio operum in ipſa genuum incuruatione ſignatur. 78.a
Quis gibbus eſſe dicatur 58.a
Gladium ponere ſuper fœmur quid 49.b
Quid per malignum gladium intelligatur 154.b
Quid per gladium figuratur 167.a
Gloria uniuſcuiuſque Iuſtitia eſt 152.b
Golias Hæreticorum ſuperbiam ſignat 84.b
Quid per gradus deſignetur 126.a
Quiſquis fidelium diuinæ gratiæ illuſtratione componitur 91.b
Qui negligit conſiderando præuidere quod facit, greſſus tendit 157.b
Aliud eſt grauem eſſe per conſilium, aliud per peccatum, aliud per culpam 107.b
Gulæ uitium quinque modis nos tentat 22.a

H

Hæreticorũ occulta uerba miſeris cordibus ſapiũt 160.b
Hæretica doctrina nitorem uidetur eloquij reſplendere 161.a
In extremis temporibus apertas hæreticorum uoces 119.b
Hæretici nonnulli ſunt, qui aperte metuunt prædicare quod ſentiunt 160.b
Aduerſa haſta perſequentem ferire quid 87.b
Helias ſubleuatus aſcenſionem dominicam deſignauit. 99.a
Cur Helias in curru aſcendiſſe legatur 99.a
Helias neque uxorem neque filias habuiſſe legitur 99.b
Raptus eſt Helias per coitum genitus 99.b
Cur Helias in cœlum raptus eſſe dicatur 99.a
Cur herbam, cur poma locuſtæ edere dicantur 36.a
Per herbam ſuſtentatio prædicantis demonſtratur 154.b
Per herbam aliquando bona operatio ſignatur. 6.b
Per herbam uiror gloriæ temporalis accipitur 142.a
Hermonijm anathema alienatio interpretatur 121.a
Quid inter holocauſtum, & ſacrificium 55.b
Cur homicida poſt mortem ſummi pontificis ad abſolutionem redeat 68.a
Primus homo ita conditus fuit, ut non cum temporibus ipſe tranſiret. 11.b
Homo ad imaginem Dei creatus 6.b. 7.a.
Homo ſub Deo eſt conditus, & ad conditionis ordinem redit 122.a
Quæ augumenta nequitiæ ducamus ex lapſu primi hominis 10.a
Primi hominis rectitudinem ſatanas quatuor ictibus fregit 10.a
Homo cunctis animalibus præfertur 6.b.
Quare Deus hominem poſuerit in paradiſo 7.b
Inter homines unus tantum perfectus homo 33.a

Occulta

Occulta mentis noſtræ itinera nonnullus hominum uidit . 161. a
Homo natura rationabilis eſt, arbor autem, nec ſenſibilis, nec uiuens 71. a
Tũc enim poſſidet homo quod docet quando ſe non gaudet innoteſcere, ſed prodeſſe 158 a
Homo incorruptibili carne uiuens habet tentationum immunditias impreſſas in ſemetipſo 128. a
Dum homo interius erudiri appetit exterius obſurdeſcit 33. a
Homo, qui per ſe cecidit, per ſe ad paradiſi requiem redire non potuit. 12. a
Homo eſt ſpiritus, & caro 138. a
Nulla, quæ in hoc mundo hominibus fiunt abſque omnipotentis Dei conſilio ueniunt 101. a
Homo animalibus irrationabilibus, non autem natura cæteris omnibus prælatus eſt. 14. b.
Homo bonus de bono theſauro profert bona 149. b
Hominum genera duo, ambitioni ſuæ ſeruientium 124. b
Plerunque plus appetunt homines ſeruire hominibus quos corporaliter uident, quam ſeruire Deo, quem non uident. 111. b
Quis honor noſter eſſe dicitur 157. b
Hoſtes ad rapinam prouocat, qui ſuos eorum notitiæ diuitias denudat 139. a
Quando pellem hoſtiæ ſubtrahimus 53. b
Humani generis uitia quæ? 10. a
Sunt non nulli, qui de ſemetipſis humilia ſentiunt 88. b
Qui de ſemetipſo intus humilia ſentit honorem exterius non quærit 88. b
Omne, quod agitur perit, ſi non ſolicitè in humilitate cuſtodiatur 7. b
Vere humilitatis teſtimonia quæ? 10. a
Nulla maior poterit eſſe humiliatio, quam deſerto creatore creaturam quærere 154 b.
In cunctis, quæ aguntur radicem boni operis humilitatem teneamus 82. a
Qui ſine humilitate uirtutes congregat in uentũ puluerem portat 82. a
Hur, ignis interpretatur 39. a
Quid per hyacinthum, coccum, byſſumque 44 b
Hypocritarum opera ſæpe ante deficiũt quam præſens uita finiatur 160. b

I

Quid per Iacob deſignetur 24. b
Iacob nil laborioſius 135. b
Iacob primogeniei benedictionem, non per fraudem ſubripuit, ſed ut ſibi debitam accepit 22. b
Quid per duas Iacob uxores Liam & Rachel deſignetur 24. b
Cũr Iacob ueſtimentis fratris maioris indutus fuerit 23. a
Quid ſignificet Iacob claudicatio . 26. a
Cur Iacob manus, & brachia, & collum hædinis pellibus texuerit 23. a
In Idolis auaritia deſignatur 26. a
Per Idumæam gentilitas exprimitur 131. b
Ignis ſuper impios cadit 103. b
Quid per ignem deſignetur 39. b
Erga illicita uiſus reſtringendus 8. b
Nonnulli carnali immunditiæ ſubiecti ad ſemetipſos redeunt conſiderantes reatus ſuæ prauitatis 56. b
In circuitu impij ambulant. 111. b
Neſcit impius mala quæ fecit, niſi cum pro ijs malis puniatur. 66. b
Quid faciat qui in carnationis myſteria iuxta humanã ſapientiam diſcutit 37. a b.
Nomine infirmi peccatoris deſperatio deſignatur 108. b
Infideli charitatis flamma ne deficiat 55. a
Infirmi quique atque deſpecti plerunque tanto celerius uocem domini audiunt, quanto, et in hoc mundo non habent ubi delectentur 85. b
Infirmitatem naturæ per negligentiam relaxare quid 115. b
Effrenata uentris ingluuies in feruorem luxuriæ plenitudinem carnis inſtigat 139. a
In inguine ferire quid 87. b
Inimicus dicitur qui Deum, quem prædicat, impugnat 109. b
Antiquus inimicus caſtitatem in nobis ſi ſine charitate fuerit non timet 170. b
Inimicos Dei perfecto odio odiſſe quid 153. a
Iniquus poſt caſum oculos aperit 66. b
Iniqui corde tranſire ad æterna negligunt 13. a
Iniqui cum dolos bonos excogitant, ſecretis machinationibus occultant 110. b
Iniquitas in funiculis uanitatis trahitur 112. b
Quis iniuſte, quod iuſtum eſt exequatur 70. b
Iniuſti ab æternæ patriæ hæreditate diuiſi ſunt 12. b
Intellectus cum intenditur nobis in Deum ardentior affectus aperitur 114. b
Quiſquis ad interiora intelligenda rapitur à rebus uiſibilibus oculos claudit 8. a
Plerique dum alienum interitum conſpiciunt, reuocantur ad cor, & recogitant ſuum 130. b
Inteſtina uorare quid 37. b
Inuidiæ facie ſuccenſi alijs uiuere nolunt 94. a
S. Ioanne nil charius 135. b
Iordanis deſcenſio dicitur 124. a

Ioſeph nil caſtius 135.b
Ioſeph ſomniũ uiderat, et quomodo intelligendũ, 28.a
Ioſue nil conſtantius 136.a
Iouinianus coniugia concedens uirginitatis mundiciem deſpexit 147.a
Ira per uitium oculum mentis excecat 108.b
Ira per zelum turbat mentis oculum 108.b
Quomodo illud intelligẽdum, quod legatur, nullum poſſe reſiſteſe diuinæ iræ, cum per exempla contrarium conſtet. 49.a
Ex ſemita iræ ſuæ uiam facere quid 139.a
Iraſcimini, & nolite peccare, quid ſit 107.b
Iſaac uxos de filiabus Cananeorum cur probibetur. 18.b
Iſaac, riſus, Rebecca, pacientia dicitur 21.a
Iſaac nil patientius 135.b
Cur Iſaac neſcierit filium, cui benedixit. 23.a
Cur Iſaac uoluerit de maioris filii ſui uenatione ueſci? 23.a
Quid effoſſos ab Iſaac puteos, atque ab allophilis repletos innuatur. 22.b
Cur Iſrael uerba Dei in monte audire non ualent præcepta in campeſtribus acceperit. 40.a
Iſraeliticus populus cur claudus nominetur 114.a
Cur plebi Iſraeliticæ Canaam terra promiſſa fuerit 33.b
In itinere dormire quomodo in ſcriptura intelligatur. 24.a
Iubileus annus ſeptem hebdomadibus conſumitus 7.a
Iubileum quid 142.a
Quis hominum æſtimare potuiſſet Iudæ uiuendi ſortem? 144.b
Iudæa gens erroris ſui laqueis capta pro Chriſto Antichriſtum expectat 30.a
Nonnulli dum deſideriis ſuis diuina indicia contraire conſpiciunt, aſtutis reluctari machinationibus conantur. 27.b
Quidam ſæpe æterna iudicia mirantur, ſed aſſurgere negligunt. 66.b. & 67.a.
Qui ſemetipſum prius non iudicat, quid in alio rectè iudicet ignorat 79.b
Iuramentum proferre quid 54.a
Ius carnium fundere quid? 77.a
Occultæ iuſtitiæ licẽtia malignis ſpiritibus datur 97.b
An per exercitationẽ iuſtitiæ peccatum deſeratur 6.a
Quæ cauſa quòd iuſti ab iniuſtis affligantur 134.a
Iuſtorum fortitudo eſt carnem uincere 117.b
Iuſti aliquibus neceſſitatibus afflicti plerunque ſua opera coguntur fateri 101.b
In peccatorum morientium ſanguine iuſti lauant manus 131.a
Quando corda iuſtorum inflammari dicuntur 122.a
Iuſti ſic tentationum iacula accipiunt, ut ſemper reſiſtendo fatigent. 120.a
Quid ſignificet mens iuſti 88.a
Curandum ſummopere eſt ne in ſuperbiam tranſeat iuſtitiæ inordinata defenſio 92.b
Ex ſuis cordibus uerba iuſtorũ iniuſti penſant 101.b
Quid eſt uelle iuſtum de ſua condeſcenſione corrigere 88.a
Iuſti fulgebunt 146.b
Quid eſt iuſtum de incognita locutione reprehendere 188.a
Iuſtus quilibet miſericordias domini in æternitate cantat 141.b
Iuſti uiri quanto magis cœleſtia amplectuntur, eo magis terrena deſerere cupiunt 12.b
Iuſti plerunque in tribulatione deprebenſi ſupernum ſolatium etiam temporaliter percipiunt 134.a
Iuſto timendum non eſt 160.a
Iuuenes nulla conſilii grauitate fulciuntur 61.b

L

Laban interpretatur dealbatio 25.b
Per Laban poteſt, & mundus exprimi 25.b
Læuitæ ab anno 25. miniſtare debent, ab anno 50. cuſtodes uaſorum fiant quid per annum quintum, ac 20. quid per annum 50. ibi intelligatur 60.b
Cur oporteat Læuitas omnes pilos carnis radere 60.b
In lagœnis fragilitas corporum deſignatur 78.b
Quid per lanam intelligatur 72.a
In lampadibus claritas miraculorum deſignatur 78.b
Lapis qui anguli caput factus eſt quẽ deſignat 148.b
De Lazari reſurectione exemplum, & quomodo nos reſuſcitemur in corde 10.b
Quando dilectum in lectulo quærimus 166.a
Leonum nomine dæmonia ſignantur 168.b
Quid per leones, quid per boues exprimatur 95.a
Lex ueteris teſtamenti alienam uxorem concupiſcere probibet 92.a
Nullus ſtudiorum qui plenè legem didicerat aduentum redemptoris ignorare potuit. 23.b
Libani ſunt ligna cedrina ualde imputribilia 167.b
Lignum ad ima iactare quid 100.b
Lignum confringere quid 100.b
Ligna cædere quid? 100.a
Cur præceptum fuerit, ne ederetus de omni ligno paradiſi 8.a
Ligna ſiluæ gentes uocantur 144.a
Ligna pomifera ſunt opera uirtutibus fœcunda 57.a
Quid per lignum iuxta aquarum decurſum plantatum deſignetur 106.a
Quid per lilia deſignatur 168.b

Lingua

Lingua patris, ſcribæ calamus dicitur 125. a
Lingna ſtudioſe ſub magni moderaminis libratione frenanda eſt 153. b
Lippus quis 58. b.
Quid per ſignificationem locuſtæ 36. a
Per locum eccleſia, per petram dominus, per Moyſen plebis multiendo eſt figurata 51. a
Non babemus hic permanentem locum, ſed futurum inquirimus 151. b
Locuſtæ nomine redemptoris noſtri reſurrectio deſignatur 147. b
Loquendi authoritas perditur, quando uox opere non adiuuatur 128. a
Ante lucem ſurgere quid 57. b. & 151. a
Luto inhærere. quid 137. a
Luxurioſi mens corrumpitur, ſi rebus tranſitoriis delectatur. 117. b.
Luxuriam eo magis erubeſcunt homines, quò ſimul omnes turpem nouere 90 b.
Malum luxuriæ aut cogitatione perpetratur, aut opere 11. a

M

Quid Madian interpretetur 77. b
Magiſtri uigilantes quidem ſcientia, ſed uita dormientes, cur auditores ſuos negligere uideantur 94. a
Omne magiſterium examine charitatis approbatur. 94. a
Malachitæ populus lambens. i. carnalium mens 85. b
Duobus modis in ſacra ſcriptura maledictum memoratur 11. a
Malus idcirco hic bona recipit, ne in alia uita plenius mala recipiat 135. a
Mali bonos magis ab huius mūdi deſideriis expediunt, dum affligunt. 34. a
Quid ille facit, qui priora mala deſerat 118. a
Nec malum bona imperfecta adiuuat, nec bonum mala inconſummata condemnant 66. b
Plerunque mali inutiliter compunguntur ad iuſtitiam plerunque boni innoxiæ tentantur ad culpam 66. a
Curandum eſt ne cum mala uincimus, bonis laſciuientibus ſupplantemur 53. b
Comparatio malorum, & bonorum, & cur tolerari debeant mali 14. a
Quid agit qui non aperte mala quæ cogitat oſtendit 110. a
Tanto magis mali tolerandi, quanto plus abundant 13. b
Per mala punica quid deſignetur 47. b
Grauiter unuſquiſque confunditur quando mandata Dei legendo uel audiendo reſpicit quæ uiuendo contempſit 149. a
Quid Manhu ſignificat 39. a
Manichæus uirginitatem laudans coniugia damnauit 147. a
Quid per manna intelligatur 39. a
Manue uiſo angelo rem cur ibi ad uiſionem angeli uir fiat timidus, mulier uerò audax 79. a
Quando manus manui iungi ſolet 161. a
Quid deſignetur in Maria 61. b
Quid maris rubri ſciſſione ſignetur 130. a
Quid per nomina matrum lactātium deſignetur 94. a
Matrem pullis uel ouis incubare quid 71. a
Meditatio armorum eſt frequentatio paſſionum 20. b
Eſt mendacium aliquid culpæ leuioris 32 b
Mendacium omne cauendum 32. b
Mens ſæpe diuina amoris igne accenditur 147. a
Sæpe mens recta cernit, nec tamen audenter contra peruerſa ſe erigit 79. b
Superbæ hebræorum mentes primitiuos fructus non ſeruant 87. a
Mens hominis conditoris ſui ſpeciem non quærentis male dura eſt 169. b
Mens ab appetitu gloriæ temporalis tergenda 39. b
Humana mens plerunque extollitur 82. b
Quantalibet uirtute mens polleat, carnales tamen ſenſus puerile quiddam exterius perſtrepunt 9. a
Mentis iudicium rectitudinem conſpicit 121. a
Solidum mentis noſtræ ædificium, prudentia, fortitudo, temperantia, iuſtitia 7. a
Ea, quæ mentem eleuant bona non ſunt, cum authori non militant ſed elationi 7. b
Qui ſtatum mentis perdidit ſubſequenter foras in inconſtantiam motionis fluit 159. a
Menti furore ebriæ omne quod dicitur peruerſum uidetur 85. a
Per exceſſum mentis tranſire quid 123. a
Nunquam Deus mentem deſerit quæ iu peccatis ſe ueraciter agnoſcit 100. b
Corrupti mens repente ad odium proruit 70. b
Millenarius numerus pro uniuerſitate intelligitur 146. b
Quis ſuper ſe in mirabilibus attolli dicitur 152. a
Montes altas ſententias ſcripturæ deſignant 146. a
Quid per montem deſignetur 40. a
Cur populus à monte prohibebatur cum legem accipiebat 39. b
Mons ſæpe per deſiderium ad ſublimia rapitur 150. b
Per montes prædicantium altitudo deſignatur 126. b
Cur Montes Gelboe deliquerint ut ſuper eos ros nec pluuia caderet 87. a
Vmbra mortis electos Dei opprimit 124. b

Mortui pro neſcientibus 130. a
Moyſes ad liberandum populum miſſus 34. a
Quis per Moyſen intelligatur 34. a
Cur uirgam in terram proiecerit Moyſes. 34. b
Moyſe nil manſuetius 136. a
Quid ſit apud Moyſen dum dicit domine dimitte me. 49 a
Moyſi modo angelus, modo dominus apparet 33. b
Quid ſit quod uiſio Moyſi in eremo apparet 33. b
Cur Moyſes labrum æneum poſuerit 52. b
Cur Moyſes crebro in tabernaculum intret, & exeat 60. a
Cur Moyſes admixtus Aegyptijs, domini uocẽ in Aegypto non audierit, in deſerto audierit 32. b
Moyſes cauſam populi apud Deum precibus, cauſam uerò Dei apud populum gladijs alligauit 48. b
Cur per Moyſen domino dicatur, qui reddis iniquitatem patrum in filios. & nepotes 51. b
In Moyſis pectore miſericordiam cum ſeueritate ſociatam intuemur 48. a
Moyſes ad proſpera de ſuo nihil habuit 84. a
Quomodo intelligenda ea ſententia Moyſes cum de ardenti rub. & c. 33. a
Cur petijt Moyſes ut de libro uitæ potius tolleretur quàm periret populus Iudaicus 48. b
Ex mucrone percutere quid? 87. b
Quid per mulierem deſignetur 99. b
Mulier pulchra & fatua, dicitur doctrina hæretica 161. a
Ad cuſtodiendam cordis munditiam exteriorum ſenſuũ diſciplina ſeruanda eſt 9. a
Mundus aliquando aer dicitur 23. a
A mundi exordio uſque ad redemptoris aduentum 77. propagines numerantur 146. b
Non curantes mundana uocem Dei quaſi per ſomnium audiunt 169. b
Mundus à uitijs debet eſſe, qui curat aliena corrigere 89. a
Explicatio illorum qui quaſi in mundo eſſe dicantur 17. a
Sunt, qui mundi quidem actiones fugiunt, ſed nullis uirtutibus exercentur 24. a
Quid illi operitur, qui ea, quæ mundi ſunt deſerant prorſus 56. a
Conſiderandum ne acceptum munus uertamus in uitium 29. a
Exteriora munera, ex interna cordis munditia condiuntur 12. a
Murus dicitur omne, quod itineri obijcitur, ne ad eum, qui diligitur tranſeatur 154. a
Quando murum tranſgredimur 114. a
Muſca eſt inſolens, & inquietum animal 35. b.
Cur muſcæ morientes perdant ſuauitatem unguenti 35. b
Quid myrrhæ guttæ, & caſſiæ nomine deſignetur 125. a
Myſteria incarnationis dominicæ prauis, & pollutis mentibus non ſunt tradenda 64. b.

N

Naſus grandis, & tortus qui? 58. a
Per naſum diſcretio exprimitur 58. a
Quis dicatur paruo naſo eſſe 58. a
Per naſum prouida ſanctorum diſcretiò deſignatur 171. a
Natur omnes homines æquales genuit 54. b
Ea ſumenda ſunt, quæ naturæ neceſſitas quærit, & non quæ libido 22. a
Cur Nozaræi capillos nutriant 60. a
Cur Nazaræus caput radere, capilloſque in igne ſacrificii ponere iubeatur 60. a
Quid per nebulam deſignatur 95. a
Neceſſitatis cauſam in uſum uoluptatis uertere quid 156. a
Omnis neceſſitas non in congrue ferrum uocatur 146. b
Quid per nidi nomen exprimitur 140. b
Nidum in arbore, uel in terra facere quid 71. a
Nox dicitur uita præſens 108. a
Quod per nubem exprimatur 145. b
Quid populum columna nubis aſpicere 49. b

O

Obedientia uictimis præponitur 82 b
Aliquando per obedientiam bonum, quod agitur, intermitti 83. a
Nunquam per obedientiam malum fieri debet 83. a
Nemo ſe ad obedientiam conferte, qui ad percipienda huius uitæ proſpera libidini ſeruit 83. b
Quando ad detrimentum obedientiæ quis ducatur 83. b
In aduerſis aliquid ex ſuo habere debet obedientia 83. b
Quid oblata diuidere dicatur 12. b
Occultanda ſunt, quæ agimus 102. b
Oculus dormitando ad pleniſſimum ſomnum ducitur 159. b
Cur in lege oculus pro oculo dens pro dente 36. a
Oculi ſunt deprimendi, ut munda mens ſeruetur in cogitatione. 18. b
Quis albuginem in oculo, habeat 58. b
Oleum in capite eſt charitas in mente 168. a
Qui oleum de firma petra ſuxere 74. a

Quid

Oleum in capite eſt charitas in mente 168.a
Qui oleum de firma petra ſuxere 74.a
Quid per ollas carnium deſignetur 61.b
Qui digna fidei opera ſeruare contemnit etiam fidem perdit 152.b
Amorem noſtrum erga proximum plus operatio bona loquitur quam lingua 151.a
Recta operatio ex decalogi cõpletione perficitur 59.a
Sunt nonnulli quorum ſenſum carnalis uitæ operatio ſauciat 57.b
Quid illi operentur qui curent, quæ Dei ſunt, non tamen relinquentes prorſus mundana 56 a
Omnis operatio perfecta, in qua uidelicet humanitate macula non fuit 62.b
Qui operatur, & non orat maius leuat, & non cor 149.a
Sunt, qui dum ſe terrenis opibus abundare conſpiciunt, ueras diuitias non requirunt 16.b
Cur in dominica oratione precemur dimitte nobis rem 42.b
Vbi ordo à rectitudine flectitur, ut eat in diuerſum tanquam angulum facit 148.b
Os, quod mentitur occidit animam 32.b
Oſſa fortia acta ſignant 120.b
In oſtio ſtat, qui mortalitatis anguſtias exire meditatur 96.b
Cur oua pariantur 71.a
Cur oues abominentur Aegyptij 35.a
Ouium primogenita tondere quid 69.b
Cur ſancti domino oues offerant 35.a

P.

Palpebris apertis cernimus, clauſis nihil uidemus 110.b
Per palpebras iudicia Dei intelligimus 150.b
Vultui pallium ſuperducere quid 96.a
Qui panes ſine fermento comedant 37.a
Quinque panibus, quinque milia homines ſatiati 123.b
Paruulus in oculis ſuis quis eſſe dicatur 81.b
Cur paruuli plerunque à dæmonibus arripiãtur 52.a
Nos paruuli alta intelligere non poſſumus 146.a
Qui paſcha comedit habere debet renes accinctos 37.b
Qui paſchatis gaudiorum ſolennitatem celebrare deſiderat quid facere debeat 37.b
Pia paſtorum mens non propriam gloriam, ſed authoris quærit 62.a
Paſſiones aliquando arma dicuntur 20.b
Sic quiſque propinquorum debet necesſitatibus compati ut tamen per compaſſionem non ſinat uim ſuæ intentionis impedire 75.a
Cur patres ueteris teſtamenti foris eſſe iuſti ſuerint 54.b
Adſcriptos patres in pectore ferre quid ſit 47.a
Antiqui patres noſtri, non tam reges hominum, quam pecorum fuerunt 14 b
Patrimonium noſtrum retentum perditur manet erogatum 136.b
Paulus ad aduerſa ex ſuo uoto ducebatur 84 a
Quando ad aduerſa ex ſuo uoto ducebatur 84.a
Quando peccatum cum uoce eſſe dicatur 16.a
Peccatum eſt per ſeipſum 139.b
Peccatum quatuor modis perpetratur in corde, & quatuor conſumatur in opere 110.a
Vnde peccata debita uocentur 42.b
In peccatoris pectore inceſſanter debet ſpes, & formido coniungi 73.a
Cum peccata noſtra per lachrimas confitemur anguſtæ uitæ portam intramus 144.a
Peccatum aut ignorantia, aut infirmitate perpetratur 156.a
Quando peccatum in foribus eſſe dicatur 12.b
Cur peccata non multa permittantur 15.a
Omnis qui peccat ſeruus eſt peccati 141.a
Qui peccata plangit, nec tamen deſerit cor quidem conterit, ſed humilitatem contemnit 135.b
Peccatum originale a parentibus trahitur 51.b
Pedes noſtri nil aliud, quam opera ſignificant. 38.a
Pedes agni uorare quid 37.b
Omnes, qui uno pede claudicant illi pedi ſoli innituntur quem ſanum habent 26.b
Fracto pede uel manu eſſe dicatur 58.a
Vno pede inniti quis dicatur 150.a
Quid, unus in nobis pes ſanus & alijs claudicare 26.b
Quid per pelles, & cilicia, quibus tabernaculum tegitur 44.b
Quid per pepones, quid per porros, & cepas 61.b
Diuina percuſſio omnis, aut purgatio in nobis uitæ præſentis eſt, aut initium pœnæ ſequentis 143.b
Peruerſi ſunt qui malum non in lingua, ſed ſub lingua habent 169.a
Peruerſi qui malum non in lingua, ſed ſub lingua habent ſermonibus dulcia pretendunt 110.a
Petrus primus apoſtolorum, cælorum primus dicitur 158.b
Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam, quomodo intelligendum 51.b
Quid pharetræ nomine ueniat 150.b
Quod per phialam, & cyathos intelligatur 43.b
Quid per Philiſtæos ſignificetur 79.a
Pignus debitoris quid ſit 73.a
Quare pignus reddere ante ſolis occaſum iubeamur. 73.b

Quando à debitore pignus accipitur 73. b
Quid pignoris nomine ſignificetur 42. b
Cur pignus ante ſolis occaſum reddere iubeamur 42. b
Pili carnis ſunt quælibet ſuperflua humanæ corruptionis 60. a
Quid per piſces maris deſignetur 109. b
Quid pennatis piſcibus figuretur 56. a
Pili carnis ſunt uitæ ueteris cogitationes 60. a
Dabo pluuiam etc. Quid nomine pluuiæ intelligatur 69. a
Ponderoſus quis 59. a
Carnalis populus ſi parua non acciperet, magna non crederet 33. b
Portæ mortis dicuntur actiones prauæ 110. a
De porta uſque ad portam ire quid 49. b
Quid per portas filiæ ſion deſignetur 110. a
Poteſtas diuinæ iræ noſtra non poteſt mente comprehendi 142. b
Omnis poteſtas iuſta eſt, Deo permittente 84. a
Cuncti, qui præſunt non in ſe poteſtatem ordinis, ſed æqualitatem penſare debent conditionis 14. b
Potum domino cum fletu temperare quid 145. a
Tunc uere compungimur, cum præcepta Dei ſtudioſi perſcrutamur 53. a
Multi ſunt, qui prolixas ad dominum preces habent ſed uitam deprecantium non habent 66. a
Prædicatores eccleſiæ per maxillam aſini deſignantur 79. a
Prædicatores ſancti uniuerſa mundi ſpacia miraculorum claritate percurrunt 113. b
Qui prædicando à ſordibus uitiorum corda audientium mundat, uenienti ſapientiæ uiam præparat 132. b
Quando ſanctus prædicator alta de domino loquitur ſupernæ habitationis iam utcunque tabernaculum ingreditur 50. a
Prædicatores teſtamenti ueteris per allegoriarum umbras de cœleſti myſterio obſcura dicta protulerunt 46. a
Non nulli reuocati ab Idolorum cultibus facti ſunt prædicatores Dei 133. a
Ex duris perſecutoribus magni prædicatores fiunt ſæpe 155. a
Cum prædicamus populis, in plateis aquas diuidimus 158. a
Prædicatores ſancti percipere nolunt temporalia niſi prius obtineant æterna 19. b
Cur ceſſandum nobis à prædicatione cum ſint prima adoleſcentiæ noſtræ tempora 70. a
Lex eſt ipſis prædicatoribus poſita 127. b. & 128. a
Curandum eſt Prælatis, ne eorum corda æſtimatione ſingularis ſapientiæ locus ſuperior extollat 92. b
Facta præpoſitorum oris gladio ferienda non ſunt 85. a
Circumcidiſſe preputia etc. quid per præputij circumciſionem deſignetur 69. b
Qui principum nomine deſignatur 147. a
Cur propheta cum uocem domini ſecum loquentis audiuit in ſpeluncæ ſuæ oſtio ſteterit 96. b
Quid per propitiatorium intelligatur 43. a
Præſentis uitæ proſperitas aliquando datur, ut ad meliorem uitam prouocet, aliquando, & in æternum plenius damnet 33. b
Sumere pſalmum & dare tympanum quid ſignificat 139. b
De pugna Gedeon etc. quo referenda ſit ea hiſtoria quidque deſignet 77. a & . b.
Quid per puluerem, quid per ignem in Sodoma, & Gomorra 17. b
Nihil eſt ad defendendum puritate tutius 153. b
Quid per purpuram 52. a

R

Per Rachel, quæ & ouis dicitur, eccleſia quoque figuratur 26. a
Radicem deorſum mittere quid 101. a
Radicum nomine latentes cogitationes accipimus 101. a
Plerunque res per hiſtoriam uirtus eſt, per ſignificationem uero culpa 89. a
An rerum ſubſtantia ſimul creata fuerit 7. a
Rebus temporalibus, occupati, bene exteriora diſponunt cum ſolicite ad interiora confugiunt 56. b
Qui rebus temporalibus occupantur tunc bene exteriora diſponunt cum ſolicite ad interiora refugiunt 126. a
Diu cum rebus noſtris durare non poſſumus 136. b
Rebus uiſibilibus inuiſibilia præſtantiora ſunt 112. a
Reclinatorium aureum non habemus 167. b
A cordis habitaculo culpam rectitudo eliminat 6. a
Plerique agere rectè deſiderant 112. a
Rectitudinis, & humilitatis ſubtilis uia tenenda eſt 92. b
Rector incautus ad loquendum ne proruat 47. b
Rectores à ſubditis timeri debent 14. b
Contra rectorem eccleſiæ non murmurandum 45. a
Redemptor noſter etiam pro iniquis mortuus eſt 65. a
Redemptor noſter in conſpectu hominum quaſi extinctus eſt, ſed in conſpectu patris immolatur 63. a
Pro nobis quidem redemptor paſſus eſt, ſed à nobis nō ſeparatus 54. b
Redemptor generis humani caput noſtrum dicitur 54. b
Pretium redemptionis dare, quid 127. a
Patiens redditor dicitur in ea ſententia. Deus altiſſimus

mus 109.a
Remuneratio uictoriæ corona eſt 168.b
Reprobi ſæpe peccata confitentur, ſed hæc deplorare contemnunt 121.b
Reproborum fortitudo, eſt tranſitoria ſine ceſſatione diligere 117.b
Omnes reprobi in animo pariter, & carne cruciantur 114.a
Rex Babylonis quis dicatur 102.b
Riui Eccleſiæ ſancti prædicatores dicuntur 131.b
Robuſtorum mentes tanto aduerſa quæque deſpiciunt quanto cernunt 113.b
Rodere quando dicimur 134.b
Quoties de rore cœli accipere dicamur 25.b
Per ſuccenſum rubum Moyſen Deus alloquens quid oſtendatur? 33.a.b

S

Sabbati cuſtodiam cur Iſraeliticus populus acceperit 35.b
Sabellius unum Deum ſuſcipiens, unam credidit eſſe perſonam 147.a
Cur ſacerdos lauet ueſtimenta & corpus 64.b
Cur ad ueſperum lotis ueſtibus ſacerdos intra caſtra redeat 64.a
Cur ſacerdos in tabernaculum ingrediens duodecim lapides in pectore portare iubeatur 47.a
In ſacerdotis pectore cum terrore ſeueritatis cuſtodiri debet uirtus manſuetudinis 95.a
Sacerdotis iudicium filiorum Iſrael in pectore coram domini conſpectu geſtare. quid 47.a
Cur ſacerdos ex præcepto legis non ſolum dextrum armum ſed etiam ſeparatim iubeatur accipere 56.a
In ſacerdotis habitu cur ante omnia aurum fulgere debeat 46.b
Omnes, qui in Chriſtum credunt ſacerdotes ſunt 63.b
Nullum omnipotenti Deo tale ſacrificium quale zelus animorum 55.b
Quando nos ipſos ſacrificium Deo offeramus 53.b
Nos ipſi in omnipotentis Dei ſacrificio eſſe turtures debemus 54.b
Quando ſagittæ Dei pertranſire dicuntur 137.b
Per ſal quid deſignetur 47.b
Quid per ſterilitatem ſalicum deſignatur 152.b
Salomon diuinitus ſapientiam accepit 93.b
Samuele nil benignius 136.a
Sancti non immerito comparantur detonſis ac lotis ouibus 168.a
Sancti ad animum ſuum ex præſenti uita nullius gratiæ conſolationem admittunt 137.a
Sancti ne aliqua elatione ſuperbiant quibuſdam tentationibus reprimuntur 95.b
Quando ſancti mentibus populi ſubiguntur 154.a
Sancti ſic de ſpe certi ſunt, ut tamen ſemper ſint de tentatione ſuſpecti 107.b
Sancti quanto magis diuinitatis interna conſpiciunt tanto magis ſe nihil eſſe cognaſcunt 16.b
Sancti uiri in omne, quod agunt ſtudioſiſſima intentione decernunt 115.b
Libera ſanctorum increpatio natura grandinis conuenienter exprimitur 113.b
Sancti ante Dei oculos ſtudent culpas linguæ tegere meritis uitæ 117.b
Sancti minime exultant, cum cognoſcunt quæ facisant 100.b
Sancti audientium corda, & terrentes feriunt & blandientes infundunt 113.b
Sancti patienter audiunt etiam ea, que nunquam feciſſe meminerunt 152.a
Sancti uiri in propriis rebus gaudere deſiderant, eſſe in alieno felices recuſant 12.b
Solum æternam patriam appetunt ſancti 116.b
Sancti, qui nihil huius mundi appetunt nullis in corde tumultibus premuntur 129.b
De Sanſon quod etc. quis nomine Sanſonis intelligatur 79.b
Sancti tanto uigilantiores ſe circumſpectione cuſtodiunt, quanto ſe pulſari ſiniſtris motibus dedignantur 50.a
Sancti mentis ſuæ corruptionis uulnus ſine putredine non eſſe conſiderant 121.b
Plerunque agitur, ut turbetur uir ſanctus exterius, & imperturbabilis duret interius. 122.b
Sancti ad importunitatem deſideriorum temporalium ſacri uerbi gladio mortificari non deſinunt 116.b
Sancti quotidie contra ſe ipſos pugnant, ne mens per negligentiam torpeat 24.b
humana ſapientia in ſe ipſa comprehenſa eſt 28.a
Quando ſapientia ſibi domum condidit 160.a
Summa cura prouidendum ne accepta ſapientia cum ignorantiæ tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat 138.b
Sapiens uſque ad tempus tacet 154.a
Satanas aliquando ſe transfigurat in angelum lucis. 8.b
Satanas modo aliorum facta grauiora, modo nihil eſſe pollicetur 27.b
Satanas primum hominem tentationibus tribus gula, ſcilicet uanagloria, & auaritia tentauerit 8.b
Satanas per humana membra ſibimet ſubdita uſque ad expletionem operis luxuriam exercet 11.a
Satietatem faſtidium ſubſequitur 51.a

Quid per increpationem Saulis deſignetur 82. a
Per Saulem elatio potentium innuitur 84. b
Sacra ſcriptura ſæpe partem pro toto ponere conſueuit 29. b
In ſcriptura plerunque ea quæ accipi ſecundum hiſtoriam poſſunt ſpiritualiter intelligenda ſunt 109. b
Scriptura de maiorum nos lapſu terruit, ſed de reparatione roborauit 90. b
Per ea, quæ nobis in ſacra ſcriptura cooperta ſunt, noſtra humilitas approbatur 111. a
In quibuſdam locis ſcripturæ ſola exquirenda eſt allegoria 151 a
Puteus uiuentis, & uidentis dicitur ſacræ ſcripturæ profunditas 20. a
Scuta igne comburere quid 108. a
Scutum etiam pro humana repugnatione ponitur 108. a
Scriptura ſacra ſcuti nomine aliquando in parte proſpera, aliquando in aduerſa accipit 107. b
Scuti defenſio ſæpe pro diuina protectione ponitur 108. a
Quando ſcuto nos dominus coronare perhibeatur 108. a
Senectus uenerabilis eſt 62. a
Ad proferendum ſententiam nunquam præcipites eſſe debemus 16. a
Septennarius numerus aliquando pro ſumma perfectionis poni ſolet 7. a
Septenarius numerus perfectus dicitur 7. a
Septennarius numerus in partibus ſuis multiplicatur etc. 7. a
Septenario numero perfectio æternitatis innuitur 7. a
Quid per Abrahæ duplex ſepulchrum 17. a
Sermo ſemen appellatur 57. a
Alij per ſpiritum datur ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ 119. a
Quando ſermones domini poſt ſe prædicator proycit 128. a
Quare ſignaculum rebus ponitur 171. b
Siniſtra Dei, pars angelorum reproba dicitur 97. a
Quid per ſiniſtram intelligatur 75. a
Pro ſiniſtra habere dicimur quod pro nihil ducimus 78. b
Scriptura ſinum ponere per mente conſueuit 139. b
Sion ſpeculatio dicitur 151. b
Quid ſit ardentem Sodomam fugere 17. a
Iniquitas ſodomæ quæ 22. a
Sodomitæ uiri in domo Loth inuenire oſtium nequeunt 17. a
In ſolitudine manere quid 129. b
Quid per ſolium domini intelligamus 97. a
Somnum oculis dare quid 158. b
In ſcriptura ſomnus tribus modis accipitur 169. a
Specula dicuntur aliquando præcepta Dei 52. b
Sciens ſpeculatio dicitur 110. a
Spelunca, noſtræ corruptionis habitatio dicitur 96. b
Cum aliquid percipere de cognitione diuinitatis incipimus, quaſi iam in ſpeluncæ noſtræ oſtio ſtamus 96. b
In ingreſſu ſpeluncæ ſtare quid 96. b
Sicca ſpes eſt huius ſeculi 171. b
Tanto ſpes in Deum ſolidior ſurgit, quanto pro illo quiſque grauiora pertulerit 151. b
Sphærula quid 44. b
Per ſpinam peccatum exprimitur 118. a
Auferes ſpiritum etc. Quid ibi ſpiritus deſignat 146. a
Non eſt fas credere bonum, ſpiritum fallaciæ deſeruire 97. b
Spiritus habet commiſſum ſibi dominum carnis 9. a
Exercitatus ſum etc. quid ibi ſpiritus ſignificat 137. a
Spondere pro amico quid 158. b
Stare ſuper cuſtodiam quando dicitur 122. b
Qui ſtipulæ ante faciem uenti comparantur 140. a
Per ſtratum requies temporalis accipitur 124. a
Pro qualitatibus ſubditorum indiſponuntur acta regentium 92. a
Magna cautela ſubditorum eſt, non temere uitam iudicare regentium 92. b
Nemo repente fit ſummus 126. a
Superbus diues plerunque exhortationis blandimento placandus eſt 127. a
Quid nobis profuerit ſuperbia, & diuitiarum iactantia 136. b
Ex ſuperbiæ uertice quando ſtamus 123. a
Superhumerale ex auro hyacintho purpuráq; fieri præcipitur 46. b
Surdo maledicere quid 57. a

T

Per literam Tau ſpecies crucis oſtenditur 78. a
Relictis turbis ad tabernaculum redire quid? 60. b
Quid per uaſa tabernaculi intelligatur 60. b
Aliud eſt uolentem tangi, aliud conſentientem animum perimi 90. a
Tegere peccata quid 118. a
Tegmen operculi uel ligatura quid? 65. b
Nos templum Dei ſumus 89. a
Quando redimere tempus dicimur 130. b

Tempora

Tempora uiciſſitudinum diſcrete ſunt pēſanda 154.a
Plurimi temporalia ſolummodo cogitant, & eorum exempla 13.a
Per momenta tempus deficit 140.a
Tenebroſa aqua quid ſignificet 113.b
Tenebroſa oſtia maligni ſpiritus uocantur 148.a
Tentatio eſt uita humana ſuper terram 140.b
Tentatio ſæpe in corde rectorum lumen iuſtitiæ abſcondit, ſed non interimit 6.b
Demoniocū eſt in tentationis certamine ſuperari 58.b
Humanum eſt in corde tentationem perpeti 58.b
Maledicta terra in opere tuo quid ſignificet? 11.a
Terra quando ſurſum uocatur 127.b
Terra es, & in terram ibis, quid ſit 11.b
Per terram aliquando eccleſia ſignatur 6.b
Comede terram, & naſcentias eius, quomodo intelligatur 74.b
Terrena actio cum ſemel fuerit repulſa non iterum repetenda 72.b
Terrena omnia, quæ ſeruando amittimus largiendo ſeruamus 136.b
Inter terminos accubare quid? 29.b
Quod per teſtamentum uetus deſignatum fuerit, hoc teſtamentum nouum exhibuit 143.b
Teſtamentum uetus figuratur cornu ob duritiā 138.a
Tharſis, exploratio gaudij dicitur 126.b
Quando Thymiama ex aromatibus facimus 48.a
A peccati morte timor nos ſuſcitare non ualuit 100.a
Nocturni timores ſunt inſidiæ tētationis occultæ 167.a
Cur præceptum fuerit Moyſi, ut tabernaculum ſacerdos ingrediens tintinabulis ambiatur 47.b
Tranſire uigiles quid 167.a
Tribulatio ſpiritus electorum linguā commouet 12.b
In tubis clamor prædicantium deſignatur 78.b
Cur per duas tubas exercitus ducatur 61.a
Fac tibi duas tubas argenteas, cur in ea ſententia præcipiatur ut argenteæ ſint 61.a
Tunica talaris quid ſignificet 27.b
In oblatione turturis, uel columbæ mediatoris noſtri perſonā deſignatur 54.b
Per tympanum abſtinentia deſignatur 155.b

V

Quomodo intelligere uacca pro peccato cōbuſta eſt 65 a
Cui uacca ſacerdoti ad immolandum tradatur 63.a
Quando recte vaccam mactamus 65.a
Vaccæ cineres is colligit, qui ſubtiliſſima ſacramenta diuinæ incarnationis agnoſcit 64.b
Quid per uaccam intelligatur in ea ſententia præcipe filijs Iſrael etc. 62.b
Vaccæ, fideles in eccleſia deſignantur 81.a
In ſanguine uaccæ digitum intingere, quid 63.a
In uacuum ambulare qui dicantur 151.b
Vbera duo quæ 168.a
Cur uectes ſemper in circulis eſſe iubeantur 43.a
Vectibus arcam portare quid 43.a
Quid per uenationem Eſau figuretur 21.b
Per ueſperum intelligitur finis mundi 64.a
Verba carnalium dum ſe importune noſtris auribus ingerunt, in corde bellū tentationū gignunt 150.a
Verbo coæterno patri cuncta creata ſunt 6.b
Quid ſit, quod filij uerecunda patris aduerſi uenientes operiant 15.a
Velocitate, ac ſubtilitate uentorum animæ deſignantur 145.b
Nunquid aliud ueritas, aliud prædicator ueritatis inſonet 51.a
Plerunque culpam ueritas relaxat 141.b
Sunt plerique qui ueritatem libere defendere appetunt, ſed indignationem poteſtatis humanæ pertimeſcunt 128.b
Non indueritis ueſtem etc. quid per ueſtem intelligatur 71.b
veſtimenta ſacerdotis quid deſignent 47.b
Veſtimētū eccleſiæ ſanctæ unuſquiſq; fidelis eſt 56.b
Quis ueſtem ex lino lanaque contextam induat 72.a
Latior eſt uia quam ſemita 139.a
Via eſt uita præſens qua ad patrem tendimus 124.a
Omnis qui uiam uitæ deſerens in peccatorum ſe tenebras deijcit ſemetipſum in puteum mergit 133.b
Lata uia eſt ad perditionem, anguſta ad uitam 13.b
Quæ ſit uia, quæ ducat ad puteum uidentis, & uiuentis 20.a
Via eſt incarnatæ ſapientiæ omnis actio 149.b
Per uiam ire quid? 71.a
vias noſtras ſcrutari quid 149.a
Male homo uigilat quando eum ſecularium negociorum peſtis inquietat 33.a
Sunt nonnulli, qui uiles uideri ab hominibus appetunt 81.b
Quando uineæ florent 171.a
vinum miſcere quid 160.a
Ea, quæ ſancti uiri efficiunt, precibus obtineātur 21.b
Quos ſcriptura ſacra uiros uocat 117.b
Quando dominus in uirga ferrea nos regat 107.b
Quid eſt uirgas ante oculos gregum ponere 25.b
virga percuti, & baculo ſuſtentari dicimur 115.a
Quid uirga Moyſis ſignificet 34.a
Virtus nil aliud eſt quam medicamentum 90.b
virtus ſubſequens teſtificatur qua mente maledictionis ſententia promatur 11.b
virtutes ſemper ad ſuperna ſubleuant 142.b
Qui de uirtute ſe extollit, per uitium ad humilitatem

redit 90.b
Virtute muniendus eſt aditus mentis 87.b
De uirtute in uirtutem ſunt gradus 126.b
Virtutes omne uitium eneruant 102.a
Virtutes quas agimus ab intentionis origine penſandæ ſunt 15.a
Quid ſit exaruit uelut teſta uirtus 37.a
Virtutis origo humilitas eſt 138.b
Alia ſunt uirtutis exordia, aliud profectus, alia perfectio 126.b
Quando illi qui ad finem uitæ in uirtute proficiunt ad perfectum diem uenire dicuntur 157.a
In cunctis quæ agimus uis ſupernæ uoluntatis inquirenda 29.a
Conſiderandum quæ ſint pietatis Dei uiſcera 131.a
Ex rebus uiſibilibus & inuiſibilibus uniuerſitas exiſtit 123.b
Omnes in hac uita ueritatem colentes ſunt aurora uel diluculum 17.a
Actiua uita aliquando ſepulchrum dicitur 17.b
Actiua uita laborioſa 24.b
Qui uitam reprobam non uitat, à peccato animam non auertit 97.b
Contemplatiuæ uitæ dulcedo amabilis 26.b
Coniugalis uita non quidem in uirtutibus mira eſt, ſed tamen à ſupplicij ſecura 17.a
Poſt hanc uitam omnia clarius uidebimus 166.a
Vita noſtra dum lachrimis lauatur bonis operibus exercetur 109.a
Contemplatiua uita ſpecioſa in animo eſſe dicitur 25.a
Magna eſt in contemplatiua uita mentis contentio 26.a
Vitium nil aliud eſt quam uulnus 90.b
Cum de ſuo quiſque uitio arguatur ſub defenſionum uerba, quaſi ſub quædam arborum folia ſe abſcondit 110.b
Vitta crines, capitis aſtringit 168.a
Viuendi ſpatium unde creſcere creditur inde decreſcit 11.a
Viuentes in infernum deſcendere quid 130.a
Quis omnibus modis debeat ad exemplum uiuendi pertrahi 57.b
Qui uiuens, & uidens in ſcriptura dicatur 20.a
Cum contra nos ultio diuini examinis ceſſat, noſtra ſe conſcientia ipſa reprehendit 80.a
Quid per umbram mortis deſignetur 124.b
Vmbra mortis ſunt omnes reprobi 124.b
Alius miſericorditer uocatur, alius iuſtitia exigente repellitur 132.a
Voluptas ex proſperitate naſcitur 29.a
Pernicioſum eſt ſi unitas deſit bonis 130.
Vter dicitur carnalis cogitatio 119.b
Quid ille facit, qui curat ſuam utilitatem, & proximi negligit 73.b
Qui plus facit utilitatem corporis quam gratiam prædicationis, in ſiniſtra tubam, & in dextera lagenam tenet 78.b
Vulnera clauſa plus cruciant 157.b
Vuluæ nomine quid ueniat 109.a

Z

Zelus eſſe debet in nobis, ſed non immoderate ſeuiens 115.a
Charitas zelus conſolatione admirabili augendo ſe temperat 122.a
Cum per zelum animus mouetur, curandum ne menti ira dominetur 108.b
Zonam auream circa mammillas habere, quid 170.a

INDEX TERNIONVM

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg. Omnes ſunt terniones præter Ff qui eſt duernio & Gg. qui eſt quaternio.

DIVI GREGORII PAPAE

SVPER NOVVM TESTAMENTVM

EXPOSITIO

A DIVO PATERIO CONGESTA,

ROMAE

Vincentius Luchinus excudebat.

1557.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI.

INCIPIT LIBER DE EXPOSITIONE NOVI TESTAMENTI:

QVEM SANCTVS PATHERIVS DE DIVERSIS LIBRIS BEATI GREGORII PAPAE VRBIS ROMAE SVMMO CVM STVDIO EXCERPERE CVRAVIT.

De quatuor Euangeliſtis, & de domino Saluatore & de omnibus electis per quatuor animalia deſignatis.

In Ezech. homel. 2.& 3.& 4.

PER ſancta quatuor animalia quæ Ezechieli prophetæ oſtenduntur in viſione, ſancti quatuor Euangeliſtæ Matthæus videlicet, Marcus, Lucas, & Ioannes figurantur: & ſub Euangeliſtarum perſonis omnes ſimul perfecti ſignificantur. Nec immerito, per Euangeliſtas quatuor perfectorum omnium numerum exprimitur: quia omnes, qui in eccleſia modo perfecti ſunt, perfectionis ſuæ rectitudinem per eorum euangelium didicerunt. Sancta itaq; quatuor animalia, per quæ quatuor Euangeliſtæ ſignificantur, ſubtili narratione deſcribuntur ab Ezechiele cùm dicitur. Quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni. Quid per faciem niſi notitia, & quid per pennam, niſi uolatus exprimitur? Per faciem quippe vnuſquiſq; agnoſcitur, per pennam uero in altum auium corpora ſubleuantur: facies itaque pertinet ad fidem, penna ad contemplationem. Per fidem nanque ab omnipotenti Deo cognoſcimur: ſicut ipſe de ſuis ouibus dicit, Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ. Qui rurſus ait, Ego ſcio quos elegerim. Per contemplationem vero, quia ſuper noſmetipſos tollimur, quaſi in aerem leuamur. Quatuor ergo facies uni ſunt, quia ſi requiras quid Matthæus de incarnatione domini ſentiat: hoc nimirum ſentit quod Marcus, Lucas, Ioannes. Si quæras quid Ioannes ſentiat; hoc proculdubio quod Lucas, Marcus, & Matthæus. Si quæras quid Marcus: hoc quod Matthæus

Ioannes & Lucas. Si quæras quid Lucas, hoc quod Ioannes, Matthæus, & Marcus ſentit. Quatuor ergo facies vni ſūt, quia notitia fidei, qua cognoſcūtur a Deo, ipſa eſt in vno, quæ eſt ſimul in quatuor. Quicquid enim in vno inueneris, hoc in omnibus ſimul quatuor recognoſces. Et quatuor pennæ vni, quia Dei omnipotentis filium dominū Ieſum Chriſtū ſimul omnes concorditer prædicant, & ad diuinitatem eius mentis oculos leuantes, penna contemplationis volant. Euangeliſtarū ergo facies ad humanitatē pertinet, penna ad diuinitatē: quia in eum quem corporeū aſpiciunt, quaſi facie intendunt. Sed dum hunc eſſe incircunſcriptum, & incorporeum diuinitate annunciant, per contemplationis pennam quaſi in aerem leuantur. Quia itaque, & vna eſt fides incarnationis eius in omnibus, & par cōtemplatio diuinitatis eius in ſingulis, recte dicitur quatuor facies vni, & quatuor pennæ vni. Deinde etiam hæc eadem ſancta animalia ſubtilius deſcribuntur, vt hæc euangeliſtarum ſignificare perſonas ipſa nobis ſubtilitas deſcriptionis aperiat, nihilque ſermo dei noſtro intellectui dubietatis relinquat. dicitur enim. Similitudo vultus eorum. facies hominis, & facies leonis a dextris ipſorum quatuor, facies autem bouis a ſiniſtris ipſorum quatuor, & facies aquilæ deſuper ipſorū quatuor. Quod enim quatuor hæc animalia pennata, ſanctos quatuor Euangeliſtas deſignent, ipſa vniuſcuiuſque libri euāgeliſtæ exordia teſtātur. Nam quia ab humana generatione cœpit, iure per hominē Matthæus, quia per clamorem in deſerto, recte per leonem Marcus, quia ſacrificio exorſus eſt, bene per vitulum Lucas, quia vero a diuinitate verbi cepit, digne per aquilam ſignificatur Ioannes. qui dicens. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. dum in ipſam diuinitatis ſubſtantiam intendit, quaſi more aquilæ in ſolem oculos fixit. Sed quia electi omnes membra ſunt redemptoris noſtri, ipſe autem redemptor noſter caput eſt electorum omnium. Per hoc quod membra eius figurata ſunt, nil obſtat, ſi in his omnibus etiam ſpecie ſignetur. Ipſe enim vnigenitus Dei filius veraciter factus eſt homo, ipſe in ſacrificio redemptionis noſtræ deſignatus eſt mori vt vitulus, ipſe per virtutem ſuæ fortitudinis ſurrexit vt leo. Leo etiam apertis oculis dormire perhibetur: quia in ipſa morte, in qua ex humanitate redemptor noſter dormire potuit, ex diuinitate ſua immortalis permanendo vigilauit. Ipſe etiam poſt reſurrectionem ſuam aſcendens ad cœlos, in ſuperioribus eſt leuatus vt aquila. Totus ergo ſimul nobis eſt, qui & naſcēdo homo, & moriendo vitulus, & reſurgēdo leo, & ad cœlos aſcendēdo aquila factus eſt. Sed quia per animalia Euangeliſtas quatuor, & ſub eorum ſpe

cie ſimul perfectos omnes iam ſuperius ſignificari diximus, reſtat, vt quo modo vnuſquiſque electorum iſtis animalium viſionibus exprimatur, oſtendamus. Omnis etenim electus, & in via domini perfectus, & homo, & vitulus, & leo ſimul, & aquila eſt. Homo enim rationale eſt animal. vitulus autem in ſacrificio mactari ſolet. Leo vero fortis eſt beſtia, ſicut ſcriptum eſt, Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum: Aquila ad ſublimia volat, & irreuerberatis oculis ſolis radios intendit: omnis itaque qui in ratione perfectus eſt, homo eſt. Et quoniam ſemetipſum ab huius ſeculi voluntate mortificat, vitulus. Quia vero ipſa ſua ſpontanea mortificatione contra aduerſa omnia fortitudinem ſecuritatis habet, leo. vnde ſcriptum eſt. Iuſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit. Quia vero ſublimiter contemplatur ea, quæ cœleſtia & æterna ſunt, aquila eſt. igitur quoniam iuſtus quiſque per rationem homo, per ſacrificium mortificationis ſuæ vitulus, per fortitudinem ſecuritatis leo, per comtemplationem vero efficitur aquila: recte per hæc ſancta animalia ſignari vnuſquiſque perfectus poteſt. Quod idcirco dicimus vt ea quæ de quatuor animalibus dicta ſunt, pertinere etiam ad perfectorum ſingulos demonſtremus. Sed magna nobis de eiſdem Euangeliſtis & ſanctis prædicatoribus quæſtio oritur: vitulus vero à ſiniſtris ipſorum quatuor eſſe perhibetur. Neque enim ſine admiratione eſt, cur duo illa a dextris, et vnum hoc eſſe a ſiniſtris dicatur. Et rurſum quærendum eſt. cur aquila non a dextris, vel ſiniſtris, ſed deſuper ipſorum quatuor eſſet, memoretur. Duas itaque nobis quæſtiones obiicimus, quas oportet, vt aperiēte domino diſſoluamus. homo igitur & leo a dextris. Vitulus vero a ſiniſtris eſſe perhibetur. A dextris etenim læta: a ſiniſtris vero triſtia habemus. vnde & ſiniſtrū nobis eſſe dicimus, hoc quod aduerſum eſſe deputamus. Et ſicut præfati ſumus, per hominē, incarnatio. per vitulū paſſio. per leonem vero auctoris noſtri reſurrectio deſignatur, De incarnatione autē vnigeniti filii, qua redempti ſumus, omnes electi lætati ſunt: de morte vero illius electorum primi ſancti apoſtoli contriſtati, qui iterum de eius reſurrectione ſunt gauiſi. Quia ergo, & natiuitas eius, & reſurrectio lætitiam diſcipulis præbuit, quos eius paſſio contriſtauit, homo, & leo a dextris, vitulus vero à ſiniſtris fuiſſe deſcribitur. Ipſi nanque ſancti Euangeliſtæ de eius humanitate gauiſi ſunt, de eius reſurrectione confirmati, qui de eius paſſione fuerāt cōtriſtati. homo ergo; & leo eis a dextris eſt, quia redemptoris noſtri eos incarnatio viuificauit, reſurrectio confirmauit. Sed vitulus a ſiniſtris, quia mors illius eos ad momentū tēporis in infidelitate proſtrauit. Iure autem Lucas aquilæ non iuxta, ſed deſuper

eſſe deſcribitur:quia ſiue per hoc quod eius aſcenſionē ſignat,ſeu quia verbum patris,deū apud patrē eſſe denunciat,ſuper Euāgeliſtas cæteros virtute contēplationis excreuit,cum quibus & ſimul de eius deitate loquitur,hanc tamē omnibus ſubtilius contēplatur. Sed ſi aquila cum aliis tribus adiuncta, quatuor animalia eſſe memorātur: mirū quomodo deſuper ipſorū quatuor eſſe deſcribatur,niſi quia Ioannes per hoc quod in principio verbū vidit,etiā ſuper ſemetipſum tranſiit, nam niſi & ſe tranſiſſet, verbum in principio non vidiſſet. Qui ergo & ſeipſum tranſgreſſus eſt, non iam ſolummodo ſuper tria,ſed adiuncto & ſe, ſuper quatuor fuit. præterea de eiſdem ſanctis animalibus quærendum eſt, cum ſingulis diſtincta imaginibus deſcribantur, vt aliud homini, aliud leoni, aliud vitulo, aliud aquilæ ſimile dicatur, quid ſit quod paulo ſuperius de omnibus ſimul dicatur, ſimilitudo hominis in eis? Sed quis hic homo deſcribitur, niſi ille de quo ſcriptum eſt: qui cum in forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo? Hæc itaque animalia, vt ſurgere valeant ad ſanctitatis virtutem, ad huius hominis tendunt ſimilitudinem, ſancta enim non eſſent, ſi huius hominis ſimilitudinem non haberent. Quicquid in eis de viſceribus pietatis, quicquid de manſuetudine ſpiritus, quicquid de zelo rectitudinis, quicquid de cuſtodia humilitatis. quicquid de feruore caritatis eſt: hoc ab ipſo fonte miſericordiæ, ab ipſa radice manſuetudinis dei, ab ipſa virtute iuſtitiæ, id eſt a mediatore dei & hominum domino Deo traxerunt. Huius ſe hominis ſimilitudinem habere prædicator egregius oſtendit dicens. Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Ad eius nos ſimilitudinem ſurgere admonet, cum dicit primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis. Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius, qui de cœlo deſcendit. Sanctus etenim quiſque in tantum ad ſimilitudinem huius hominis ducitur, in quantum vitam ſui redemptoris imitatur. Nam ab eius mandatis, & operibus diſcordare, quid eſt aliud quā a ſimilitudine longe recedere. Ad huius ſimilitudinem hominis ſurgere feſtinabat propheta, cum diceret. In mandatis tuis me exercebor, & conſiderabo uias tuas. Qui enim tacitus in mente vias domini conſiderat, & ſeſe exercere in mandatis illius feſtinat, quid aliud in ſemetipſo, niſi imaginem noui hominis, reformat? Quod quia in ſanctorum cordibus inceſſanter agitur, recte de ſanctis animalibus dicitur, quod in eis eſt ſimilitudo hominis, quia quod ſancta, quod mira ſunt, hoc in eis de ſpecie ſimilitudinis eſt, id eſt de virtute imitationis.

INCIPIVNT CAPITVLA
de Euangelio ſecundum Matthæum.

1	Liber generationis Ieſu Chriſti.	Matth. 1. a
2	Fili Dauid.	1. a
3	Ieconias genuit Salathiel.	1. b
4	Non cognouit Ioſeph Mariam donec peperit.	1. d
5	Herodes quærit vbi Chriſtus naſceretur.	2. a
6	Poſt baptiſmum ductus eſt Ieſus in deſertum.	4. a
7	Dic ut lapides iſti panes fiant.	4. a
8	Aſſumpſit eum diabolus in montem.	4. b
9	Angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei.	4. b
10	Vidit Petrum, & Andream, & vocauit eos.	4. c
11	Beati pauperes ſpiritu.	5. a
12	Beati qui lugent.	5. a
13	Vos eſtis ſal terræ.	5. b
14	Videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum.	5. b
15	Nolite putare quoniam veni ſoluere legem.	5. b
16	Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis.	5. b
17	Qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio.	5. c
18	Si offers munus tuum ad altare.	5. d
19	Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam.	5. d
20	Si oculus tuus dexter ſcandalizat te.	5. e
21	Si quis tulerit tibi tunicam, dimitte illi & pallium.	5. f
22	Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus.	6. a
23	Cum facis eleemoſinam neſciat ſiniſtra tua.	6. a
24	Amen dico vobis receperunt mercedem ſuam.	6. a
25	Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum.	6. a
26	Diligite inimicos veſtros.	5. b
27	Orate pro ſequentibus & calumniantibus.	5. c
28	Exterminant facies ſuas vt appareant ieiunantes.	6. c
29	Attendite a falſis prophetis.	vii. c
30	A fructibus eorum cognoſcetis eos.	7. c
31	Non omnis quid dicit mihi domine.	7. c
32	Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra.	6. b
33	Panem noſtrum quotidianum.	6. b
34	Dimitte nobis debita noſtra.	6. b
35	Ne nos inducas in tentationem.	6. b

36 Si enim dimiſeritis hominibus. 6. b
37 Quærite primum regnum dei. 6. d
38 Domine domine non ne in nomine tuo prophetauimus. 7. d
39 Neſcio vos vnde ſitis. 7. d
40 Domine puer meus iacet paralyticus. 8. a
41 Cæci illuminati diffamauerunt Ieſum. 9. d
42 Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. 10. b
43 Quæ dico vobis in tenebris dicite in lumine. 10. c
44 Inimici hominis domeſtici eius. Matth. 7
45 Qui recipit prophetam in nomine prophetæ. 10. d
46 Quid exiiſtis in deſertum videre. xi. a
47 Dico vobis, & pluſquam prophetam. xi. b
48 Diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cælorum vim patitur. xi. b
49 Non quod intrat in os coinquinat hominem. xv. b
50 Si quis vult poſt me venire. xvi. d
51 Angeli eorum ſemper vident faciem patris. xviii. b
52 Si in Tyro & Sydone factæ fuiſſent virtutes. xi. c
53 Confiteor tibi pater domine cæli & terræ. xi. d
54 Venite ad me omnes qui laboratis. xi. d
55 Tollite iugum meum ſuper vos. xi. d
56 Diſcite a me quia mitis ſum. xi. d
57 Malus homo de malo theſauro profert mala. xii. c
58 De omni verbo otioſo reddendam rationem. xii. c
59 Colligete zizania & ligate ea. xiii. d
60 Mittet filius hominis angelos ſuos. 24. c
61 Simile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare. 13. f
62 Dominus ambulauit ſupra mare. 14. c
63 Quodcunque ligaueris ſuper terram. 16. c
64 Abſit a te domine non erit tibi hoc. 16. d
65 Reges terræ a quibus accipiunt tributa. 17. d
66 Non omnes capiunt verbum hoc. 19. b
67 Vos qui reliquiſtis omnia & ſecuti eſtis me. 19. d
68 Omnis qui reliquerit domum vel fatres aut. 19. d
69 Operatores vineæ denario remunerantur. 20. a
70 Nonne ex denario conueniſti mecum? 20. b
71 Ieſus ſtans duos cæcos illuminauit. 20. d
72 Ligatis manibus & pedibus. m. e. in te. ex. 22. b
73 Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt. no. fa. 23. a

74 Omnia opera ſua faciunt. 23. a
75 Liquantes culicem, camelum glutientes. 23. c
76 Væ vobis hypocritæ. 23. e
77 Orate ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. 24. b
78 Si dixerint ecce in deſerto eſt, nolite exire. 24. b
79 Sicut fulgur exit ab oriente. 24. b
80 Quis putas eſt fidelis ſeruus. 24. d
81 Fatuæ virgines non ſumpſerunt oleum ſecum. 25. a
82 Date nobis de oleo veſtro. 25. a
83 Domine domine aperi nobis. 25. a
84 Amen dico vobis neſcio vos. 25. a
85 Cum venerit filius hominis in maieſtate. 25. c
86 Venite benedicti patres. 25. c
87 Hoſpes fui & ſuſcepiſtis me. 25. c
88 Quam diu feciſtis vni de his fratribus.m. 25 d
89 Tunc dicet & his qui a ſiniſtris eius erunt. 25. d
90 Ite maledicti in ignem æternum. 25. d
91 Eſuriui & non dediſtis mihi manducare. 25. d
92 Ibunt impii in ſupplicium æternum. 25. d
93 Pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. 26. d
94 Iudas laqueo ſe ſuſpendit. 27. a
95 Multa paſſa ſum per viſum propter eum. 27. b
96 Velum templi ſciſſum eſt. 27, f
97 Multa corpora ſanctorum ſurrexerunt. 27. f
95 Erat aſpectus angeli ſicut fulgur. 28. a
99 De reſurrectione domini.

OMNIPOTENS Deus, occulto conſilio, quoſdam ab ipſis ætatis ſuæ exordiis innocentes cuſtodiens, vſque ad virtutum ſumma prouehit: alios autem in exordiis ſuis deſerens ſcaturientibus vitiis ire per abrupta permittit. Plerunque tamen etiam eos reſpicit, & ad ſequendum ſe ſancti amoris igne ſuccendit, atque inolitas in eorum cordibus prurigines vitiorum vertit in feruorem virtutum, & eo magis igneſcunt ad deſiderium requirendæ pietatis Dei, quo magis erubeſcunt ſuæ memoriam iniquitatis. De talibus Euangeliſta beatus Matthæus fuerat, qui terrenis negociis implicatus, telonii vſibus ſeruiebat, ſed cum eum dominus ad telonium ſedentem videret, & vt ad ſe reuocaret, cor eius durum & frigidum, diuini amoris igne tactum ſuccenditur, & terrena quam prius tenuit actione ſeparatur, & ad ſequendam vitam deſideriorum æſtu roboratur, vt ſicut prius durus fuerat in amorem ſeculi, ita poſtmodum ſe fortem exhiberet in amorem Dei, & quod antea renuebat audire, iam credere inciperet & prædicare. Sanctæ quippe eccleſiæ fortis propugnator extitit, cuius videlicet lingua quaſi acutiſſimo gladio, euangelii adminiſtratione dominus in fidelium corda transfixit. Qui igitur infirmus prius deſpectuſque fuerat, per terrena negocia, fortis poſtmodum factus eſt ad cœleſtia prædicamenta. Non ergo in eo debet deſpici quicquid fuit, qui iam cœpit eſſe quod non fuit.

EXPOSITIO EX LIBRIS BEATISSIMI GREGORII PAPAE SVPER EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.

LIBER generationis Ieſu Chriſti filii Dauid, filii Abraam. Abraam genuit Iſaac. Iſaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Eſron. Eſron autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naaſon, Naaſon autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Raab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit Dauid regem. Dauid autem rex genuit Salomonem, ex ea quæ fuit Vriæ. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Aſa. Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genui Ezechiam. Ezechias autem genuit Manaſſem. Manaſſes autem genuit Amon. Amon autem genuit Ioſiam. Ioſias autem genuit Iechoniam, & fratres eius, in tranſmigratione Babylonis, & poſt tranſmigrationem Babylonis. Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim. Achim autem gennit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Matham. Matham autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus.

1 De eo quod per incarnationem ſuam Chriſtus diabolum captiuauit.

In comm. ſup. euang. hom. 25. & Moral. libr. xxxiij.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus ad redemptionem humani generis veniens, velut quendam de ſe in nece diaboli hamum fecit. Quis enim neſciat quod in hamo eſca oſtenditur, aculeus occultatur. Eſca quippe prouocat, vt aculeus pungat. Aſſumpſit itaque dominus noſter corpus, vt in eo diabolus quaſi ſuam eſcam, mortem carnis appeteret. Quam mortem dum in illo iniuſte appetiit, eos quos quaſi iuſte tenebat amiſit. In hamo ergo incarnationis eius captus eſt, quia dum in illo appetiit eſcam corporis transfixus eſt aculeo diuinitatis. Ibi quippe inerat humanitas quæ ad ſe deuoratorem duceret, ibi diuinitas quæ perforaret, ibi aperta infirmitas quæ prouocaret, ibi occulta virtus, quæ raptoris fau-

cem transfigeret.In hamo igitur captus eſt, quia inde interiit vnde deuorauit,& in redemptore noſtro, dum per ſatellites ſuos eſcam corporis momordit,diuinitatis illum aculeus perforauit. Quaſi hamus quippe fauces glutientis tenuit, dum in illo & eſca carnis patuit,quam deuorator appeteret,& diuinitas paſſionis tempore latuit,quæ necaret.In hoc quippe aquarum abyſſo, id eſt in hac immenſitate generis humani ad omnium mortem inhians vitam pene omnium vorans,huc illucque aperto ore cetus iſte ferebatur: ſed ad mortem ceti iſtius hamus in hac aquarum profunda atque caligoſa, eſt mira diſpoſitione ſuſpenſus. Huius hami linea illa eſt per euangelium antiquorum patrum propago memorata.Nam cum dicitur Abraam genuit Iſaac. Iſaac genuit Iacob.cumque cæteri ſucceſſores interpoſito Ioſeph nomine vſque ad Mariam virginem deſcribuntur, quaſi quædam linea torquetur, in cuius extremo incarnatus dominus,id eſt hamus iſte ligaretur, quem in his aquis humani generis dependentem aperto ore cetus iſte appeteret. Sed eo per ſatellitum ſuorum ſeuitiam morſo,mordendi vires vlterius non haberet.Ad mortem igitur ceti humanis mortibus inſidiantis,dominus incarnatum vnigenitum filium ſuum miſit,in quo dum mortalis caro conſpicitur,& immortalitatis potentia non videtur,quaſi hamus fauces raptoris tenuit,& ſeſe mordentem momordit, & inde deuorantem peremit,vnde acumen potentiæ,quo transfigeret,occultauit.

2 De lapide angulari qui fecit vtraque vnum. *Moralium Libro.xxviii. cap.9.*

ET poſt transmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel. pſalmiſta de domino dicit. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes,hic factus eſt in caput anguli.Lapis angularis dominus Ieſus dicitur, vel quia in ſe hinc iudaicum, illinc gentilem populum ſuſcipiens in vna eccleſie fabrica,quaſi duos parietes iungit,vel quia in terra, plebi Iſraeliticæ nationes gentium copulans,utranque ſimul angelis in cœlo ſociauit. huius lapidis typum Iechonias rex tenuit, quem Matthæus dum quaterdenas generationes deſcriberet,ſecundo numerauit. Quem enim fini ſecundæ ipſum rurſum initio tertiæ generationis inſeruit. Ipſe nanque in Babyloniam cum Iſraelitica plebe migratus eſt, qui dum ab aliis ad alia ducitur, pro vtriuſque parietis latere non immerito ſecundo numeratur,cuius migrationis flexus angularem lapidem ſignat, vbi enim ordo a rectitudine flectitur,vt eat in diuerſum tanquam angulum facit.Recte ergo numerari bis potuit,quia per vtrunque parietem quaſi duo in ſe latera oſtendit,vnde & eius bene imaginem tenuit,qui iniudæa ortus gentilitatem colligens,quaſi Hieroſolymis Babyloniam venit,atque hanc in ſe

metipſo

ipſo fidei fabricam prius diſcordiæ ſtudioſam arce caritatis intexuit.

3 *De uirginitate beate Marie.*

ACcepit Ioſeph Mariam coniugem ſuam & non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum, & vocauit nomen eius Ieſum.

Moralium Libro. viii. cap. 41.

NOn cognouit eam, donec peperit filium ſuum primogenitum, ita dictum debet intelligi: non quod hanc poſt natiuitatem Dei cognouerit. ſed quod nequaquam illam contigit etiam cum ſui conditoris matrem eſſe neſciuit. Nam quia eam nequaquam contingere valuit poſtquam redemptionis noſtræ, ex eius vtero celebrari myſterium agnouit, de illo profecto tempore neceſſe erat, vt Euangeliſta teſtimonium ferret, de quo propter Ioſeph ignorantiam dubitari potuiſſet. Sic nanque & per pſalmiſtam dicitur. Dixit dominus domino meo, ſede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum, non quod a dextris Domini nequaquam Dominus ſedeat, poſtquam inimicos illius feriens, eius poteſtati ſubſternit, ſed quod in æterna cunctis beatitudine præſidet etiam priuſquam rebellium ſuorum corda conculcet. In qua nimirum ſententia conſtat, quia ſubiectis hoſtibus ſine fine & poſterius regnat.

4 De loco natiuitatis Chriſti. *Moral. libr.* xxv.

IN Bethleem Iudæ. Iſraelitæ prius Chriſtum cognouerunt, quem in paſſione ſua, poſt quaſi incognitum contempſerunt. Nam naſciturum Chriſtum, nullus qui plene legem didicit, ignorauit. Vnde & Herodes rex magorum occurſione perterritus, ſacerdotes & principes ſtuduit ſolerter inquirere, vbi Chriſtum naſciturum eſſe præſcirent. Cui protinus reſponderunt. In Bethleem Iudæ. Prius ergo nouerant, quem paſſionis ſuæ tempore dum deſpicerent ignorabant.

5 De tentatione Domini. *Moral. lib.* xxxiiii.

POſtquam Dominus Ieſus in Iordane baptizatus eſt a Ioanne, ductus eſt in deſertum a ſpiritu, vt tentaretur a diabolo. Hoſtis noſter adhuc in hac vita nos poſitos, quanto magis nos ſibi rebellare conſpicit, tanto amplius expugnare contendit, eos enim pulſare negligit, quos quieto iure poſſidere ſe ſentit, Contra nos vero eo vehementius incitatur, quo ex corde noſtro quaſi iure propriæ habitationis expellitur, hoc enim in ſeipſo Dominus ſub quadam diſpenſatione figurauit, quod diabolum non niſi poſt baptiſma ſe tentare permiſit, vt ſignum nobis quoddam futuræ conuerſationis innueret, quod eius membra poſtquam ad Deum proficerent, tunc acriores tentationum in-

ſidias tolerarent.

6 Vnde ſupra *Moral. lib.ii.cap.25.*

SI filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. Antiquus hoſtis redemptorem humani generis, debellatorem ſuum, in mundum veniſſe cognouit, vnde & per obſeſſum hominem in euangelio dicit. Quid nobis & tibi fili Dei, veniſti hunc ante tempus torquere nos? qui tamen prius cum hunc paſſibilem cerneret, cum poſſe mortalia perpeti humanitatis videret, omne quod de eius ſuſpicatus eſt diuinitate, ei in dubium venit ſuæ faſtu ſuperbiæ. Nil quippe niſi ſuperbum ſapiens, dum hunc eſſe humilem conſpicit, Deum eſſe dubitauit: vnde & ad tentationum argumenta ſe conuertit dicens. Si filius Dei es? dic vt lapides iſti panes fiant. Quia igitur paſſibilem vidit, non hunc eſſe Deum credens, dubitando tentauit, ſed tentando conſcientiam eius penetrare, mentem que eius tentatione turbare non potuit.

7 De eodem *Moral. lib.iii.cap.13.*

ITerum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde. Nequaquam ſicut nos qui puri homines ſumus irruente ſæpe tentatione concutimur, ita redemptoris noſtri anima tentationis eſt neceſſitate turbata. Hoſtis nanque noſter cum Deum incarnatum eſſe dubitaret, & hoc ex petitis miraculis tentando cognoſcere vellet, & ſi in excelſum montem eum permiſſus aſſumpſit, ſi daturum ſe ei regna mundi perhibuit, ſi quaſi in panem vertendos lapides oſtendit: mentem tamen mediatoris Dei, & hominum tentatione quaſſare non valuit. Sic enim dignatus eſt hæc exterius cuncta ſuſcipere, vt tamen eius mens interius diuinitatis ſuæ inhærens, inconcuſſa permaneret. Qui & ſi quando turbatus ſpiritu infremuiſſe dicitur, ipſe diuinitus diſponebat, quantum ipſe humanitus turbaretur, immutabiliter omnibus præſidens & ſemetipſum mutabilem in ſatisfactione infirmitatis oſtendens. Quietus ergo in ſemetipſo manens, diſpoſuit, quicquid pro oſtendenda humanitate, quam ſuſceperat, etiam turbulentus fecit.

8 De duabus in Chriſto naturis. *In Ezech. homel. viii.*

ECce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei. Poſtquam vnigenitus patris minoratus paulominus ab Angelis incarnatus apparuit, mox Deus homo per humanitatem poteſtate ſub Angelis fuit, qui & priusquam per reſurrectionis exaltaretur gloriam diuinitate ſuper Angelos fuit, de ipſo quippe ante paſſionem ſcriptum eſt. Ecce Angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei. Sed tamen vt humanitatis eius infirmitas monſtraretur, rurſum de eo ſcriptum eſt. Apparuit illi Angelus de Cœlo

confortans eum. In documento ergo vtriuſque naturæ, huic & Angeli miniſtrare, hunc & Angelus confortare deſcribitur. Vnus quippe in vtraque natura eſt, quoniam qui Deus ante ſecula extitit, homo factus eſt in fine ſeculorum. Cui tamen ante paſſionem ſuam, & Angeli miniſtrant, & hunc Angelus confortat: poſt paſſionem vero & reſurrectionem eius, huic Angeli miniſtrare poſſunt, ſed iam hunc confortare non poſſunt, quia humanitatem, quam deſcendendo ſub Angelis aſſumpſit, aſcendendo ſuper Angelos exaltauit.

9 De vocatione prædicatorum. *Moral. lib.* xxxiii.

AMbulans Ieſus iuxta mare Galileæ vidit Petrum & Andream mittentes rete in mare, & ait illis. Venite poſt me, faciam vos piſcatores hominum. Infirmos prædicatores mundo Dominus exhibuit, & per eos potentes quoſque deuicit. atteſtante quippe Paulo. infirma mundi prius elegit Deus, vt poſt confunderet fortia, elegit quippe ſtulta mundi, vt confunderet ſapientes: prius nanque collegit indoctos, & poſtmodum philoſophos, & non per oratores docuit piſcatores, ſed mira potentia, per piſcatores ſubegit oratores.

10 De ſignificatione paupertatis. *Moral. lib.* xxvi. *cap.* 24.

BEati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Scriptura ſacra plerunque pauperes humiles vocare conſueuit, vnde in Euangelio cum adiectione ſpiritus nominantur. Quia enim diuitiæ viſibiliter potentes oſtendunt, apud ſemetipſos pauperes ſunt, qui in ſuis conſcientiis elati non ſunt.

11 De fructu compunctionis.

In homel 2. *ſuper Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos.*

BEati qui lugent. Reuocemus fratres ante oculos peccata quæ fecimus, conſideremus quam terribilis iudex adueniat hæc puniturus. Mentem formemus ad lamenta, vita noſtra ad tempus amareſcat in pœnitentia, ne amaritudinem æternam ſentiat in vindicta. Per fletus quippe ad gaudia ducimur, veritate pollicente, quæ ait. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Ad fletum vero per gaudia venitur, hoc eadem veritate atteſtante quæ ait. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Si ergo retributionis gaudium quærimus, in peruentione, pœnitentiæ amaritudinem in via teneamus.

12 De doctoribus ſanctæ Eccleſiæ.

In homel. 17. *ſuper Deſignauit dominus.*

VOs eſtis ſal terræ. Conſiderandum nobis eſt fratres cariſſimi, vt qui vna eademque exhortationis voce, non ſufficit ſimul cunctos

admonere, ſtudeat ſingulos in quantum ualet inſtruere, priuatis locutionibus ædificare. Debemus nanque penſare quod a Domino ſanctis dicitur Apoſtolis, & per Apoſtolos nobis. Vos eſtis ſal terræ. Si igitur ſal ſumus, condire mentes fidelium debemus. Vos igitur qui paſtores eſtis, penſate quia animalia Dei paſcitis: de quibus profecto animalibus Deo per pſalmiſtam dicitur. Animalia tua inhabitabunt in ea. Et ſæpe uidemus quod petra ſalis brutis animalibus anteponitur, ut ex eadem ſalis petra lambere debeant, & meliorari. Quaſi ergo inter bruta animalia petra ſalis, debet eſſe ſacerdos in populis. Curare nanque ſacerdoti neceſſe eſt, quæ ſingulis dicat, vnumquenque qualiter moneat, vt quiſquis ſacerdoti iungitur, quaſi e ſalis tactu æternæ vitæ ſapore condiatur. Sal etenim non ſumus, ſi corda audientium non condimus. Quod condimentum ille proximo veraciter impendit, qui prædicationis verbum non ſubtrahit. Sed tunc aliis vere recta prædicamus, ſi dicta rebus, & exemplis oſtendimus. Nullum autem puto fratres cariſſimi ab aliis maius præiudicium, quam a ſacerdotibus tolerat Deus, quando eos quos ad aliorum correctionem poſuit, dare de ſe exempla prauitatis cernit, quando ipſi peccamus, qui compeſcere peccata debuimus. Nulla animarum lucra quærimus, ad noſtra quotidie ſtudia vacamus. Et quia eo ipſo quo cæteris prælati ſumus ad agenda quælibet maiorem licentiam habemus, ſuſceptæ benedictionis miniſterium vertimus ad ambitionis argumentum. Dei cauſas relinquimus, ad terrena negocia vacamus: locum ſanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur, impletum eſt in nobis, quod Hieremias conſiderans mortem noſtram & deplorans dicit. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum: aurum quippe obſcuratum eſt, quia ſacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas oſtenditur reproba. Color optimus eſt mutatus, quia ſanctitatis habitus per terrena & abiecta opera ad ignominiam deſpectionis venit. Lapides vero ſanctuarii intrinſecus habebantur, nec ſumebantur in ſummi ſacerdotis corpore: niſi cum ſancta ſanctorum ingrediens in ſecreto ſui conditoris apparebat. Nos ergo ſumus fratres cariſſimi, nos ſumus lapides ſanctuarii, qui apparere ſemper debemus in ſecreto Dei, quos nunquam neceſſe eſt foris conſpici, id eſt nunquam in extraneis actibus videri. Sed diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum: quia hi qui per vitam & orationem intus ſemper eſſe debuerant, per vitam reprobam foris vacant. Ecce iam pene nulla eſt ſeculi actio, quam non ſacerdotes adminiſtrent. Dum ergo

in ſancto habitu conſtituti, exteriora ſunt quæ exhibent, quaſi ſanctuarii lapides foris iacent. Quia enim græca voce platea a latitudine vocatur, ſanctuarii lapides in plateis iacent, cum religioſi quique lata mundi itinera ſectantur. Nec ſolum in plateis, ſed in capite platearum diſperſi ſunt, quia & per deſiderium huius mundi opera peragunt, & tamen de religioſo habitu culmen honoris quærunt. In capite ergo platearum diſperſi ſunt, quia & iacent per miniſterium operis, & honorari volunt de imagine ſanctitatis. Impletum eſt etiam in nobis, quod ſcriptum eſt. Et erit ſicut populus ſic ſacerdos. Sacerdos enim non diſtat a populo, quando actionem vulgi nullo vitæ ſuæ tranſcendit merito, cui & exhortationis ſale, & exemplo actionis bonæ, ad vitam æternam doctor, & dux debet exiſtere. Quid enim animas niſi cibum Domini dixerim, quæ ad hoc ſunt conditæ, vt in eius corpore traiiciantur, id eſt vt in æternæ augmentum eccleſiæ tendant. Sed huius cibi condimentum nos eſſe debuimus, ſicut enim diximus, miſſis prædicatoribus dicitur. Vos eſtis ſal terræ. Si igitur cibus dei eſt populus, condimentum cibi ſacerdotes eſſe debuerunt. Sed quia dum nos ab orationis & eruditionis ſanctæ vſu ceſſamus, ſal infatuatum eſt, condire non valet cibum Dei, & idcirco ab auctore non ſumitur, quia exigente fatuitate noſtra minime conditur. Penſemus enim qui vnquam per linguam noſtram conuerſi, qui de peruerſo ſuo opere noſtra correctione correcti pœnitentiam egerunt, quis luxuriam ex noſtra eruditione deſeruit? quis auaritiam? quis ſuperbiam declinauit? Sic quippe debemus agere curam noſtri, vt non negligamus curam proximi, vt quiſquis ad nos iungitur ex linguæ noſtræ ſale condiatur. Iſte itaque iam ſanctus eſt, admoneatur vt creſcat. Ille vero qui adhuc iniquus eſt, admoneatur vt ſe corrigat: quatinus quiſquis ſe ad ſacerdotem iunxerit, ſale ſermonis illius conditus redeat.

14 De oſtentatione bonorum operum. *Moral. lib.* VIII. *cap.* 37. *&* 38.

Videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Occultanda ſunt bona quæ agimus, ne hæc in huius vitæ itinere portantes, latrocinantium ſpirituum incurſione perdamus. Et tamen veritas dicit. Videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Sed aliud eſt profecto cum in oſtenſione operis gloria quæritur largitoris: aliud cum laus priuata concupiſcitur de dono largientis, vbi & rurſus in euangelio hæc eadem veritas dicit. Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Opus ergo noſtrum cum hominibus oſtenditur, in cordis prius examine penſandum eſt, per eiuſdem oſtenſionis ſtudium quid

quæratur. Si enim dantis gloriam quærimus, etiam publicata noſtra opera in conſpectu illius occulta ſeruamus. Si vero per hæc noſtram lau dem concupiſcimus, foras ab eius conſpectu iam fuſa ſunt etiam ſi a multis honorentur. Sed valde perfectorum eſt, ſic oſtenſo opere auctoris gloriam quærere, vt de illata laude, priuata neſciant exultatione gau dere. Tunc nanque ſolum innoxie hominibus laudabile opus oſtenditur cum per deſpectum mentis veraciter laus impenſa calcatur, quam qui infirmi, quique perfecte contemnendo non ſuperant, reſtat neceſſe eſt, vt bonum quod operantur, abſcondant.

14 De diſtantia duorum teſtamentorum *In Eze. hom. XVI. lib. 2.*

NOlite putare quoniam veni ſoluere legem, ſed adimplere. Teſtamentum vetus operum crimina compeſcuit, dari decimas præcepit: ſed teſtamentum nouum cogitationes prauas coercuit, derelinqui omnia & pro Deo vitam corporis iuſſit cum præſenti ſeculo deſpici. Minora quippe præcepta Iſraelitico populo per legem data ſunt, vnde & eidem populo Moyſes in campo locutus eſt, altiora Dominus ſanctis Apoſtolis dedit, vnde & eoſdem vitæ mandatis in monte docuit. Dum vero redemptor noſter per euangelium dicit. Nolite putare quoniam veni ſoluere legem, ſed adimplere: adimplere venerat legem, qui legis iuſtitiæ gratiam addidit, vt quod illa iubebat in minimis, ipſe perfici adiuuaret in ſummis, & quod illa coercebat ab opere, ipſe reſecaret a corde.

15 De his qui docent quæ non faciunt
Moral. lib. XIX. cap. 6. & ſuper euang. Simile eſt reg. cœ. X. Virg.

DE doctoribus male viuentibus dominus dicit. Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Mandatum ſoluit & docet, quando hoc quiſque voce prædicat, quod viuendo non implet. Sed ad regnum æternæ beatitudinis peruenire non valet, qui non vult opere implere, quod docet. Quomodo ergo in eo minimus vocatur, qui ad hoc nullo modo intrare permittitur? Regnum itaque cœlorum præſentem eccleſiam appellat: de qua ſcriptum eſt. & colligent de regno eius omnia ſcandala. In ſuperno enim regno ſcandala, quæ ex eo colligi debuerant, non habentur. Qui ergo mandatum ſoluit opere, & ſic docet voce, in illo ſuperno regno nec etiam minimus erit: in ſancta vero eccleſia doctor, qui mandatum ſoluerit, minimus vocatur, quia cuius vita deſpicitur, reſtat vt & prædicatio contemnatur.

16 De ſubtili iudicio Dei *Moral. lib. XXI. cap. 5.*

QVi iraſcitur fratri ſuo. Sic dominus vniuſcuiuſque actiones iudicabit, vt ne minutiſſimæ quidem cogitationes eius iudicio, ac verba tenuiſſima, quæ apud nos vſu viluerunt indiſcuſſa remaneant, hinc etenim dominus dicit. Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui dixerit fratri ſuo racha, reus erit concilio. qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Racha quippe in hebræo eloquio, vox interiectionis eſt, quæ quidem animum iraſcentis oſtendit, nec tamen plenum verbum iracundiæ exprimit. Prius ergo ira reprehenditur ſine voce: poſtmodum vero ira cum voce, ſed nec dum pleno verbo formata. Ad extremum vero cum dicitur fatue, ira redarguitur: quæ cum exceſſu vocis expletur etiam perfectione ſermonis. Et notandum quod in ira perhibet, reum eſſe iudicio: in voce ira quod eſt racha, reum concilio: in verbo vocis quod eſt fatue, reum gehennæ. Per gradus enim culpæ creuit ordo ſententiæ, quia in iudicio adhuc cauſa diſcutitur, in concilio autem iam cum ſententia definitur, in gehenna vero ignis ea quæ de concilio egreditur, ſententia expletur. Quia ergo humanos actus ſubtili Dominus examinatione diiudicat: ira ſine voce iudicio: ira vero in voce concilio: ira in voce & ſermone gehennæ ignibus mancipatur.

Moral. lib.V.cap.6.

SCciendum eſt autem quoniam ſæpe, qui ſunt in poteſtate ad ſubiectorum contumelias paſſim erumpunt, & hoc quod inuigilantes regimini ſeruiunt, per linguæ procacitatem perdunt, minori ſcilicet formidine iudicis verba penſantes, quia qui ſine cauſa fratri fatuum dixerit, gehennæ ſe ignibus addicit.

17 De relaxandis delictis aliorum *In dialogo lib. IIII.*

SI offers munus tuum ad altare. Sciendum eſt, quia ille recte veniam a Domino poſtulat, qui prius hoc quod in ipſum delinquitur, relaxat. Munus enim non accipitur, niſi ante diſcordia ab animo repellatur, dicente veritate. Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris, quod habet aliquid aduerſum te frater tuus, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Qua in re penſandum eſt, cum omnis culpa munere ſoluatur; quam grauis eſt culpa diſcordiæ, pro qua nec munus accipitur. Debemus itaque ad proximum quamuis longe poſitum, longeque diſiunctum, mente ire, eique animum ſubdere, humilitate illum ac beniuolentia placare, vt ſcilicet conditor noſter dum tale placitum noſtræ mentis aſpexerit, a peccato nos ſoluat, qui munus pro culpa ſumit: veritatis autem voce atteſtante didicimus: quia ſeruus qui decem milia talenta debebat

cum pœnitentiam ageret, abſolutionem de debito accepit a domino, ſed conſeruo ſuo centum ſibi denarios debenti, cum non dimiſit debitum, & hoc eſt iuſſus exigi, quod ei fuerat iam dimiſſum. Ex quibus videlicet dictis conſtat, quia ſi hoc quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, etiam rurſus exigitur quod nobis iam per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus.

18 De fornicatione & adulterio. *Moral. lib.* XXI *.cap.* 9.

ALiquando a reatu adulterii, nequaquam diſcrepat culpa fornicationis, cum veritas dicat. Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Quia græco verbo mœchatus, adulter dicitur, cum non aliena coniux, ſed mulier uideri prohibetur, aperte ueritas oſtendit, quia etiam ſolo uiſu cum turpiter uel innupta concupiſcitur, adulterium perpetratur. Quod tamen plerunque ex loco uel ordine concupiſcentis diſcernitur, quia ſic hunc in ſacro eloquio ſtudioſa concupiſcentia, ſicut illum adulterii inquinat culpa. In perſonis tamen non diſſimilibus idem luxuriæ diſtinguitur reatus in quibus fornicationis culpa, quia ab adulterii reatu diſcernitur, prædicatoris egregii lingua teſtatur, quæ inter cætera aſſerit, dicens. Neque fornicarii, neque idolis ſeruientes, neque adulteri regnum Dei poſſidebunt. Quod enim diſiunctæ reatu ſententiæ ſubdidit, quam ualde a ſe diſſideat, oſtendit.

19 De actiua & contemplatiua vita. *Moral. libr.* VI *.cap.* 26.

SI oculus tuus dexter ſcandalizat te. Nonnulli hominum ita ocioſæ mentis ſunt, vt ſi eos labor occupationis excipiat in ipſa operis inchoatione ſuccumbant: & nonnulli ita inquieti ſunt vt ſi vacationem laboris habuerint grauius laborent, quia tanto deteriores cordis tumultus tolerant, quanto eis licentius ad cogitationes vacat. Vnde neceſſe eſt, vt nec quieta mens ad exercitationem ſe immoderati laboris dilatet, nec inquieta ad ſtudium contemplationis anguſtet. Sæpe enim qui contemplari Deum quieti poterant occupationibus preſſi ceciderunt, & ſæpe qui occupati bene humanis vſibus viuerent, gladio ſuæ quietis extincti ſunt. Hinc nanque eſt quod nonnulli inquieti ſpiritus, dum plus exquirunt contemplando quam capiunt, vſque ad peruerſa dogmata erumpunt, & dum veritatis diſcipuli eſſe humiliter negligunt, magiſtri erroris fiunt. hinc per ſemetipſam veritas dicit. Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum & proiice abs te. Bonum tibi eſt cum vno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Duæ quippe vitæ actiua videlicet & contemplatiua, cum ſeruantur in mente, quæ-

ſi duo oculi habentur in facie. Dexter enim oculus contemplatiua vita eſt, ſiniſter actiua, ſed ſunt nonnulli, vt diximus, qui diſcrete intueri ſumma & ſpiritualia nequaquam poſſunt, & tamen alta contemplationis aſſumunt, atque idcirco in perfidiæ foueam intellectus praui errore dilabuntur. Hos itaque contemplatiua vita vltra vires aſſumpta, cogit a veritate cadere, quos in ſtatu ſuæ rectitudinis humiliter poterat actiua ſola cuſtodire: quibus recte hoc quod præfati ſumus ueritas dicit. Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue & proiice abs te: ac ſi aperte diceret. Cum ad contemplatiuam uitam idonea diſcretione non ſufficis, ſolam ſecurius actiuam tene. Cum & in hoc quod pro magno eligis, deficis, eo contentus eſto, quod pro minimo attendis, ut ſi per contemplatiuam uitam a ueritatis cognitione compelleris cadere, regnum cœlorum per ſolam actiuam ualeas ſaltem luſcus intrare.

20 De temporalibus damnis. *Moral. libr. XXXI. cap.* 10.

DIuina voce præcipitur. Si quis tulerit tibi tunicam, & voluerint tecum iudicio contendere, dimitte illi & pallium, & rurſum. Si quis quod tuum eſt tulerit, ne repetas, hypocritæ tamen prælati aſſumpto ſanctæ conuerſationis habitu, filiorum cuſtodiam deſerunt, & temporalia quæque defendere etiam iurgiis quærunt. Exemplo ſuo diſcipulorum corda perdere non trepidant, & quaſi per negligentiam amittere patrimonia terrena formidant, animarum damna æquanimiter tolerant, iacturam rerum temporalium repellere etiam cum ſpiritus commotione feſtinant. Nam quanto magis terrena diligunt, tanto priuari eis vehementius pertimeſcunt. Qua enim mente in hoc mundo aliquid poſſidemus, non docemur, niſi cum amittimus: ſine dolore nanque amittitur, quod ſine amore poſſidetur. Quæ vero ardenter diligimus habita, grauiter ſuſpiramus ablata. Quis autem neſciat? quia noſtris vſibus res terrenas Dominus condidit, ſuis vero animas hominum creauit? Plus ergo Deo ſe amare conuincitur, qui neglectis his, quæ eius ſunt, propria tuetur, perdere nanque hypocritæ ea quæ Dei ſunt, id eſt animas hominum non timent, & ea quæ ſua ſunt amittere videlicet res cum mundo tranſeuntes, quaſi diſtricto iudici poſituri rationes timent, ac ſi placatum inueniant, cui deſideratis rebus id eſt rationabilibus perditis, inſenſibilia & non quæſita conſeruant.

21 De contemptu laudis humanæ *In paſtorali 3. part. cap.* 36.

ATtendite ne iuſticiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Quiſquis laudis concupiſcentiam iam ſufficit calcare, bona quæ agit ſibi debet occultare, hinc nanque veritas dicit. Videant opera

veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. In euangelio quoque illa ſententia promitur, quæ longe aliud præcepiſſe videtur dicens. Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Quid eſt ergo quod opus noſtrum ita faciendum eſt, ne videatur, & tamen debeat videri præcipitur, niſi quod ea quæ agimus, & occultanda ſunt ne ipſi laudemur, & tamen oſtendenda ſunt, vt laudem cœleſtis patris augeamus? Nam cum iuſtitiam noſtram coram hominibus facere Dominus prohiberet, illico adiunxit, vt videamini ab eis. Et cum rurſus videnda ab hominibus bona opera noſtra præciperet, protinus ſubdidit, vt glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Qualiter igitur eſſent videnda, & qualiter non videnda, ex ſententiarum fine monſtrauit, quatinus operantis mens opus ſuum, & propter ſe videri non quæreret, & tamen hoc propter cœleſtis patris gloriam non celaret, vnde fit plerunque quia vt bonum opus & in occulto ſit cum fit publice, & rurſus in publico cum agitur occulte. Qui enim in publico bono opere non ſuam, ſed superni patris gloriam quærit, quod fecit abſcondit, quia illum ſolum teſtem habuit, cui placere curauit, & qui in ſecreto ſuo bono opere deprehendi ac laudari concupiſcit, licet nullus fortaſſe vidit, quod exhibuit, tamen hoc coram hominibus fecit, quia tot teſtes in bono opere ſecum duxit, quot humanas laudes in corde requiſiuit.

22 Item vnde ſupra *Tert.par.cap.21.& 36.*

DE expenſo munere ne tranſitoria laus ab aliquo quæratur, a Domino præcipitur. Cum facis eleemoſinam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua. Id eſt diſpenſationi piæ nequaquam gloria vitæ præſentis admiſceat, ſed opus rectitudinis appetitum ignoret fauoris, valde namque bonum ſuum, quod recte agit, diiudicat, qui ad eius mercedem ſufficere fauores humanos putat. Cum enim pro recto opere laus tranſitoria quæritur, æterna retributione res digna vili pretio venundatur: de quo videlicet precio percepto veritas dicit. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

23 De mercede hypocritarum *.Moral.lib.viii.cap.28.*

AMen dico vobis receperunt mercedem ſuam. In cunctis operibus ſuis hypocrita quærit honoris reuerentiam, laudis gloriam, a melioribus metui, ſanctus ab ominibus vocari. Sed cum tranſitoriis fauoribus inhiat, perdit percipiendo quod laborat, veritate atteſtante, quæ ait. Amen dico vobis quia receperunt mercedem ſuam, ſed hæc merces teneri diu non poteſt, quia pro oſtenſis operibus honor tribuitur, ſed vita ad terminum vrgetur, laudes reſonant, ſed ad finem cum laudibus tem-

pora feſtinant. Nequaquam quippe mentis eius intentio in illa gloria figitur, quæ ſine fine poſſidetur.

24 De oratione. *Moral. lib.* xxii. *cap.* 19.

TV autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum. Intus eſt deſiderio cordis ſecretus clamor orationis, qui ad humanas aures non peruenit, & tamen auditum replet conditoris. Hinc eſt quod Anna ad templum pergens, ore quidem tacuit, & tamen tot ſui deſiderii voces emiſit: hinc in euangelio Dominus dicit. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum & clauſo oſtio ora patrem tuum; & pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi. Clauſo quippe oſtio petit in cubiculo, qui tacenti ore in conſpectum ſupernæ pietatis fundit affectum mentis. Et vox auditur in abſcondito, cum per ſancta deſideria ſilenter clamatur: vnde recte per pſalmiſtam quoque dicitur. Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus, deſideria cordis eorum audiuit auris tua.

25 De pacificis. *Moral. lib.* 8. *& in homel. ſuper cum audie.*

AVdiſtis quia dictum eſt, Diliges proximum tuum, & oderis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. In nouo teſtamento nonnulla facta prohibentur & magnæ culpæ eſſe deputantur, quæ ſub veteri teſtamento quandam tenere veritatis imaginem videbantur, & minoris culpæ forſitan eſſe poterant, atque putabantur, in quo teſtamento per taurorum hircorumque victimas ſacrificium non fuit ipſa veritas, ſed vmbra veritatis. Nam in teſtamento nouo præceptis altioribus manifeſtata per carnem veritate proficimus, iuſtumque eſt, vt facta quædam quæ in illo populo veritatis vmbræ deſeruierant, deſeramus. Siquis vero per teſtamentum vetus aliquam culpam ſicut eſt mendacium vult tueri, quia minus illic quibuſdam fortaſſe nocuerit, dicat neceſſe eſt rerum alienarum raptum, dicat retributionem iniuriæ, quæ infirmis illic conceſſa ſunt, nocere ſibi non poſſe. Quæ omnia cunctis liquet, quanta animaduerſione veritas inſequitur, quæ nobis iam ſuæ ſignificationis vmbra eſt poſita in vera carne declaratur.

In homel. 35. ſuper Euang.

FRatres quippe teſtamenti veteris ex permiſſione legis acceperant quatinus aduerſarios ſuos odii retributione percuterent, ſicut in lege ſcriptum eſt. Diliges amicum tuum, & odies inimicum tuum. Accepta quippe tunc iuſtis licentia fuerat, vt Dei ſuoſque aduerſarios quanta poſſent virtute comprimerent, eoſque iure gladii ferirent. Quod in nouo proculdubio teſtamento compeſcitur, cum per ſemetipſam prædicat

veritas dicens. Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & ad patienter toleranda quæ ab eis inferuntur mala, diſcipulos ſuos alibi cohortaturdicens. In patientia veſtra, poſſidebitis animas veſtras. Idcirco poſſeſſio animæ in virtute ponitur patientiæ, quia radix omnium cuſtoſque virtutum patientia eſt. Per patientiam vero poſſidemus animas noſtras: quia dum nobiſipſis dominari dicimus, hoc ipſum incipimus poſſidere, quod ſumus. Patientia vero eſt aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque, qui mala irrogat, nullo dolore morderi. Nam qui ſic mala proximi portat, vt tamen tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, ſed oſtendit: ſcriptum quippe eſt. Caritas patiens eſt, benigna eſt: patiens nanque eſt, vt aliena mala toleret, benigna vero eſt, vt ipſos etiam, quos portat, amet. Hinc nanque per ſemetipſam veritas dicit. Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui vos oderunt, orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Virtus itaque eſt coram hominibus aduerſarios tolerare, ſed uirtus coram Deo diligere: quoniam Deus hoc ſolum ſacrificium accipit, quod ante eius oculos in altare boni operis flamma caritatis incendit. Sciendum uero, quod ideo plerunque patientes eſſe uidemur, quia retribuere mala non poſſumus. Sed qui malum idcirco non retribuit, quia nequaquam ualet, proculdubio patiens non eſt: quoniam patientia non in oſtenſione inquiritur, ſed in corde. Sciendum præterea eſt quod plerunque patientibus ſolet euenire, ut eo quidem tempore, quo aduerſa patiuntur, uel contumelias audiunt, nullo pulſentur dolore, & ſic patientiam exhibeant, ut cuſtodire etiam cordis curent innocentiam. Sed cum poſt paululum hæc ipſa, quæ pertulerint, ad memoriam reuocantur, igne uehementiſſimi doloris inſtigantur, argumenta ultionis exquirunt, & manſuetudinem quam tolerantes habuerunt, in retractatione ſua ſemetipſos diiudicantes perdunt. Callidus nanque aduerſarius quietis iam tempore ad victoris animum redit, & vel damna rerum vel iniuriarum iacula ad memoriam reducit, cuncta quæ ſibi ſunt illata vehementer exaggerans, intolerabilia fuiſſe oſtendit. Quieſcentis igitur animum tanto furore conturbat, vt plerunque vir patiens illa ſe æquanimiter toleraſſe etiam poſt victoriam captiuus erubeſcat, ſeque non reddidiſſe contumelias doleat, & deteriora rependere, ſi præbeatur occaſio, quærat. Quibus ergo iſti ſunt ſimiles? niſi his qui per fortitudinem in campo ſunt victores? ſed per negligentiam poſtmodum intra vrbis clauſtra capiuntur, quibus iſti ſunt ſimiles, niſi his, quos irruens grauis languor, a vita non ſubtrahit, ſed leuiter veniens recidiua febris occidit.

occidit. Ille ergo veraciter patientiam ſeruat, qui & ad tempus aliena mala ſine dolore tolerat, & hæc eadem retractans, pertuliſſe talia ſe exultat, ne patientiæ bonum, quod in perturbationibus cuſtoditur, quietis tempore pereat.

26 De oratione. *Moral.lib.xxxiiii. & in dialogo lib.iiii.cap.44.*

ORate pro perſequentibus & calumniantibus vos. libentius ſacrificium orationis accipitur, cum in conſpectu miſericordis iudicis proximi dilectione conditur. Quod tunc veraciter quiſque cumulat, ſi hoc etiam pro aduerſariis impendat. hinc eſt quod magiſtra veritas dicit. Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos. hinc rurſum ait, Cum ſtabitis ad orandum dimittite ſi quid habetis aduerſus aliquem, vt & pater veſter qui in cœlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Plus itaque pro ſe valere preces ſuas efficit, qui & has aliis impendit. Orant igitur ſancti pro inimicis ſuis, eo tempore, quo poſſunt ad fructuoſam pœnitentiam eorum corda conuertere, & ipſa conuerſione ſaluare. Quid enim aliud pro inimicis orandum eſt, niſi hoc quod ait Apoſtolus: Vt det illis Dominus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant a diaboli laqueis, a quo capti tenentur ad ipſius voluntatem. Sed facto iudicio cum eos in inferno ardere viderint, tunc pro eis non orabunt: quia iam nullatenus ad opera iuſtitiæ ab iniquitate commutari poterunt. Eadem itaque cauſa eſt, cur non oretur tunc pro hominibus æterno igne damnatis, quæ nunc etiam cauſa eſt, vt non oretur pro diabolo angeliſque eius æterno ſupplicio deputatis: vel quæ nunc etiam cauſa eſt, vt non orent ſancti homines pro hominibus infidelibus impiiſque defunctis, ſcilicet quia de eis vtique quos æterno deputatos ſupplicio iam nouerant, ante illum iuſti iudicis conſpectum, orationis ſuæ meritum caſſari refugiunt. Quod ſi nunc quoque viuentes iuſti mortuis & damnatis iniuſtis minime compatiuntur, quando ad hoc aliquid iudicabile de ſua carne ſe ſe perpeti etiam ipſi nouerunt, quanto diſtrictius tunc iniquorum tormenta reſpiciunt, quando ab omni vitio corruptionis exuti, ipſi iam iuſtitiæ intimius & arctius inhærebunt? Sic quippe mentes eorum per hoc quod iuſtiſſimo iudici inhærent, vis diſtrictionis abſorbet, vt omnino eis non libeat, quicquid ab illius internæ regulæ ſubtilitate diſcordat.

27 De abſtinentia.

Moral.lib.viii.cap.30. & in homel. ſuper ſi quis uult poſt me uenire.

CVm ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes, Hypocritæ mira abſti-

nentia plerunque ſe affligunt, ieiuniis eorum ora palleſcunt, corpus debilitate quatitur, pectus interrumpentibus ſuſpiriis vrgetur, ſicque morti per abſtinentiam appropiant, vt pene quotidie morientes viuant. Sed ad hæc humanos oculos quærunt, admirationis gloriam expetunt. Abſtinentiam nanque carnis e vicino nonnunquam vana gloria obſidet, & comitatur, quia dum tenuitas in corpore, dum pallor in vultu reſpicitur, virtus patefacta laudatur, & tanto celerius ſe foris fundit, quanto ad humanos oculos per oſtenſum pallorem exiit. Et plerunque fit, vt hoc quod agi cauſa Dei creditur, pro ſolis humanis fauoribus agatur. Quod bene Simon ille ſignificat, qui inuentus in itinere crucem dominicam in angaria portat: aliena quippe onera in angaria portantur, quando per vanitatis ſtudium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem deſignantur, niſi abſtinentes & arrogantes? qui per abſtinentiam quidem carnem afficiunt. ſed abſtinentiæ fructum interius non requirunt. Crucem ergo domini in angaria Simon portat, qui cum ad opus bonum ex bona voluntate non ducitur, rem iuſti ſine fructu peccator operatur. Vnde & idem Simon crucem portat, ſed non moritur, quoniam abſtinentes & arrogantes per abſtinentiam quidem corpus afficiunt, ſed per deſiderium vanæ gloriæ mundo viuunt, ab ore proximorum admirationis ſermo quæritur, quia tanto labore, nihil aliud niſi æſtimatio humana cogitatur.

28 De aſperis rectoribus. *In homel. 17. ſuper euang.*

ATtendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium: intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Multi cum regiminis curam ſuſcipiunt, ad lacerandos ſubditos inardeſcunt, terrorem poteſtatis exhibent, & quibus prodeſſe debuerant, nocent, & quia caritatis viſcera non habent, domini videri appetunt, patres ſe eſſe minime recognoſcunt, humilitatis locum in elationem dominationis immutant, & ſi quando extrinſecus blandiuntur, intrinſecus ſeuiunt, de quibus veritas dicit. Veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Qui vero locum regiminis ſuſcipit, mala inferre non debet, ſed tolerare, vt ex ipſa ſua manſuetudine iram ſeuientium mitiget, & peccatorum vulnera in aliis ipſe afflictionibus vulneratus ſanet. Quem & ſi quando zelus rectitudinis exigit, vt erga ſubiectos ſeuiat, furor ipſe de amore ſit non de crudelitate, quatinus & iura diſciplinæ foris exhibeat; & intus paterna caritate diligat, quos foris quaſi inſequendo caſtigat.

29 Di diſcretione bonorum & malorum.

Moral. lib. xxxi. cap. 7.

Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Cum vnum eundemque bonorum

& malorum habitum cernimus, cum ipſam in electis, & reprobis ſpeciem profeſſionis videmus, vnde noſtræ intelligentiæ ſuppetat, vt electos à reprobis, vt veros a falſis comprehendendo diſcernat? quod tamen citius agnoſcimus; ſi intima in memoria præceptoris noſtri verba penſamus, qui ait. Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Neque enim ſunt penſanda, quæ oſtendunt in imagine, ſed quæ ſeruant in actione.

30 De falſis Chriſtianis. *Moral. lib.* xxxiii. *cap.* 7.

NOn omnis qui dicit mihi Domine, intrabit in regnum cœlorum. Antiquus hoſtis poſt mediatoris, & noſtri redemptoris aduentum, multos qui baptiſmatis ſacramento ſunt ſignati, & ſub chriſtianitatis nomine poſiti, quia recte viuere negligunt: poſt cognitionem redemptoris ſuſcipit, poſt lauacri vndam polluit; poſt ſacramenta cœleſtia ad inferni profundum rapit. Fidem enim tenent, ſed vitam fidei non tenent, quia aut aperte illicita faciunt, aut ex peruerſo corde, quæ agunt, praua ſunt, etiam ſi ſancta videantur. Quia enim nonnulli confitendo fideles ſunt, non viuendo, hinc eſt quod voce veritatis dicitur, Non omnis qui dicit mihi Domine domine, intrabit in regnum cœlorum: hinc rurſum ait, Quid autem vocatis me Domine, Domine; & non facitis, quæ dico hinc Paulus ait, Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. hinc Ioannes dicit, Qui dicit ſe noſſe Deum & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. hinc eſt quod de ipſa prima ſua Dominus plebe conqueritur dicens. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me: hinc pſalmiſta ait: Dilexerunt eum in ore ſuo & lingua ſua mentiri ſunt ei. Antiquus itaque aduerſarius toto nunc adniſu in illorum mortem ſe erigit, quos contra ſe regeneratos tabeſcit, & quiſque chriaſtianus eius ſeruituti totiens ſe ſubiicit, quotiens ad iniquitatem decurrit et defluit. Si igitur ambulandi cautela negligitur, incaſſum credendo rectum iter tenetur, quoniam via quidem fidei ad cœleſtem patriam proficit, ſed offendentes, & recte viuere negligentes minime perducit.

31 De oratione dominica. *Moral. lib.* xxvii. *cap.* 25.

FIat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. Aliquando per cœlos: hi qui in cœleſtibus ſunt conditi angelici ſpiritus poſſunt deſignari. Vnde & in oratione noſtra dicere voce veritatis inſtruimur. fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra. vt nimirum voluntas Dei ſicut a ſuperiore creatura agitur, ita in omnibus & ab humana infirmitate ſeruetur.

Moral. lib. xv. *cap.* 15.

POſſunt etiam in hac vita oratione per cœlum iuſti, & per terram peccatores accipi. Vnde petimus, vt, videlicet voluntas noſtri conditoris,

ſicut in omnibus iuſtis perficitur, ita & in nobis quoque peccatoribus impleatur.

32 *Moral.lib.* xxiiii.*cap.*vii.

PAnem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Ecce noſtrum dicimus & tamen vt detur oramus. Noſter quippe fit cum accipitur, qui tamen Dei eſt, quia ab illo datur. Et Dei eſt ergo ex munere, & noſter fit veraciter per acceptionem.

33 *In homel.27.ſuper Euang.*

DImitte nobis debita noſtra. Inimicus noſter in nobis deliquit grauiter, damna intulit, iuuantes læſit, amantes perſecutus eſt. Retinenda hæc eſſent, ſi remittenda nobis delicta non eſſent. Aduocatus enim noſter precem nobis in cauſa compoſuit, & ipſe eiuſdem cauſæ iudex eſt, qui aduocatus. Preci vero quam compoſuit, condicionem inſeruit dicens. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Quia ergo ipſe iudex venit, qui aduocatus extitit, ipſe precem exaudit, qui fecit. Aut igitur non facientes dicimus, dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: & noſmetipſos hoc dicendo amplius ligamus, aut fortaſſe hanc conditionem in oratione intermittimus, & aduocatus noſter precem, quam compoſuit, non recognoſcit, atque apud ſe protinus dicit. Scio quid monui, non eſt ipſa oratio, quam feci. Quid ergo nobis agendum eſt? niſi vt veræ caritatis affectum impendamus fratribus, nulla in corde malicia remaneat. Mementote quod monemur, dimittite & dimittetur vobis. Ecce & debetur nobis, & debemus. Dimittamus ergo quod debetur nobis, vt dimittatur quod debetur a nobis.

34 *Moral.lib.iii.cap.3.*

NE nos inducas in tentationem. Deus in tentationem inducere nos dicitur, cum nos ab aduerſario induci patitur. Vnde patrem poſtulamus in oratione dicentes. Ne nos inducas in tentationem. Neque enim in tentationem Dominus inducit, qui ſemper a tentatione ſubditos miſericorditer protegit. Sed tamen in tentationem quaſi eius inducere, eſt a tentationis nos illecebra non munire. Et tunc nos intentationis laqueum non inducit, cum tentari vltra quam nos poſſumus non permittit.

35 De remiſſione peccatorum. *Moral.lib.*xv.*cap.*18.

SI enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec pater veſter dimittet peccata veſtra. Graui mens noſtra

orationis ſuæ tempore confuſione deprimitur, ſi hanc aut ſua adhuc ope ratio inquinat, aut alienæ maliciæ ſeruatus in corde dolor accuſat. Quid autem hac doloris macula reperiri deterius poteſt? quæ in conſpectu iudicis caritatem non inquinat; ſed necat, vitam quippe animæ qualibet culpa polluit; ſeruatus vero contra proximum dolor occidit. Menti nanque vt gladius figitur, & mucrone illius ipſa viſcerum occulta perforantur. Qui ſcilicet a transfixo corde ſi prius non educitur, nihil in orationis precibus diuinæ operis obtinetur, quia vulneratis membris imponi ſalutis medicamina nequeunt, niſi ferrum a vulnere ante ſubtrahatur. Hinc eſt enim quod per ſemetipſam veritas dicit. Niſi remiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter; qui in cœlis eſt remittet vobis peccata veſtra, hinc admonet dicens. Cum ſtabitis ad orandum dimittite, ſi quid habetis aduerſus aliquem, vt & pater veſter, qui in cœlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Hinc rurſum ait. Date & dabitur vobis, dimitte & dimittetur uobis. hinc conſtitutioni poſtulationis conditionem poſuit pietatis dicens. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, ut profecto bonum quod a Deo compuncti petimus, hoc primum cum proximo conuerſi faciamus. Tunc ergo uere ſine macula & confuſione faciem ad Deum in oratione leuamus, cum nec nos prohibita mala committimus, nec ea quæ in nos commiſſa ſunt ex proprio zelo retinemus.

36 De poſtulatione. *Moral. lib. xv. cap. 20.*

QVærite primum regnum Dei. Cum Deus in oratione non quæritur, citius animus in oratione laſſatur, quia cum illa quiſque poſtulat, quæ fortaſſe iuxta occultum iudicium Deus tribuere recuſat, ipſe quoque venit in faſtidium, qui non vult dare, quod amatur, ſed ſe magis dominus, quam ea, quæ condidit, vult amari, æterna potius quam terrena poſtulari, ſicut ſcriptum eſt, Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Qui enim non ait, dabuntur, ſed adiicientur vobis, profecto indicat, aliud eſſe quod principaliter datur, aliud quod ſuperadditur. Quia enim nobis in intentione æternitas, in vſu vero temporalitas eſſe debet, & illud datur, vt hoc nimirum ex abundanti ſuperadditur. Et tamen ſæpe homines dum bona temporalia poſtulant, æterna vero præmia non requirunt, petunt quod adiicitur, & illud non deſiderant vbi adiiciatur: nec lucrum ſuæ petitionis eſſe deputant, ſi hinc ſint temporaliter pauperes, & illic beatitudine diuites ſi in æternum viuant.

37 De miracula facientibus.

Moral. lib. viii. cap. 12. & in Ezech. homel. xvii. lib. 2.

DOmine Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Plerunque ſanctos viros aſpicimus mira agere, virtutes multas facere, leproſos mundare, demonia eiicere, ægritudines corporum fugare, prophetiæ ſpiritu ventura prædicere. Sed hæc aliquando dantur & reprobis. Vnum vero ſignum eſt electis ſoliditas caritatis, ſicut ſcriptum eſt. In hoc ſcietur, quia mei diſcipuli eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem: hæc autem miracula cum electi faciunt, longe diſſimiliter a reprobis fiunt, quia quod electi ex caritate, hoc reprobi ſtudent per elationem agere, & per dona quæ a Domino perceperunt non eius gloriam ſed proprios fauores quærunt, taleſque ſe eſſe credunt, quales ſe prædicari foris audiunt. Vnde fit plerunque vt ad ſupernum quoque iudicium cum fiducia veniant, quia tales ſe apud æternum iudicem credunt, quales ab hominibus foris habebantur. Sed cum in terrore diſtricti examinis omnis anteactæ fiducia ſanctitatis ceciderit, & cum alieni oris teſtimonia ſibi deeſſe cognouerint, ad ſua ſe opera enumeranda conuertent in iudicio dicentes. Domine domine non ne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Sed pro his operibus nequaquam præmium recipiunt retributionis, quia eis reprobatis in iudicio protinus iudex dicit. Nunquam noui vos, diſcedite a me qui operamini iniquitatem: inde ergo eos tunc eo diſtrictior ſententia percutit, quo nunc ſuperna bonitas etiam ingratis ſua dona largius infundit, fitque eis amplitudo muneris incrementum damnationis: quia per accepta bona in ſua laude ſe nunc eleuantes, inde contra dantem ſuperbiunt, vnde ei amplius humiles eſſe debuerunt.

38 De his qui reprobandi ſunt.

Moral. lib. xxii. *cap.* 4. *&* xxviii. *&* xxviiii. *cap.* 23. *&* xxxiii.

NEſcio vos vnde ſitis, diſcedite a me omnes operarii iniquitatis Omnes arrogantes qui vel ſignis, vel ſcientia, vel prophetia, vel aliquibus magnis operibus pollent, atque per hæc dona placere hominibus appetunt, & in virtutibus quas accipiunt, laudes ab hominibus quærunt, nunc intra ſanctæ ſinum eccleſiæ dominus tolerat & perfert, ſed in futurum aperte eiiciet, cum a ſecretis cœleſtibus per extremum & publicum iudicium repellet, ipſi tamen reprobandi venienti iudici dona ſua ad eiuſdem memoriam reuocabunt, & quæ in eius fecerint nomine replicabunt, cum dicent. Domine domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus. Sed quomodo tales Dominus proiiciens repellat, oſtendit

dicens eis quos reprobat. Neſcio vos vnde ſitis, diſcedite a me omnes operarii iniquitatis. ſcire Dei approbare eſt, neſcire vero reprobare. ac ſi aperte Dominus dicat, Ego arrogantes neſcio, id eſt eorum vitam in ſapientiæ meæ virtute non approbo, quia dum laudibus inflantur humanis, a vera inaneſcunt gloria æternæ retributionis.

Moral. lib. xi. cap. 8.

QVia enim ſcire Dei aliquando dicitur cognoſcere, aliquando approbare, & ſcit iniquum, quia cognoſcendo iudicat. neque enim iniquum quempiam iudicaret ſi nequaquam cognoſceret, & tamen iniquum neſcit: quoniam eius facta non approbat. Et nouit ergo quia deprehendit, & non nouit, quoniam hunc in ſuæ ſapientiæ ſpecie non recognoſcit, ſicut de veraci quolibet viro dicitur, quia falſitatem neſciat, non quia cum ab aliis falſum dicitur, hoc reprehendere ignorat, ſed eandem ipſam fallaciam & ſcit in examine & neſcit in amore, vt videlicet hanc ipſe non agat, quam actam ab aliis damnat.

39 De acceptione perſonarum. *In homel. ſuper erat quidam regulus.*

VEnit ad Dominum centurio dicens. Domine puer meus iacet paralyticus in domo, & male torquetur. Cui Ieſus protinus reſpondit dicens. Ego veniam & curabo eum. Solerter hic nobis eſt intuendum, quod cum quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum, rogaret dominum, vt deſcenderet & ſanaret eum, reſpondit ei dicens. Vade filius tuus viuit. Quid eſt ergo quod regulus rogat, vt ad filium eius veniat, & tamen ire corporaliter recuſat: ad ſeruum vero centurionis non inuitatur & tamen ſe corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præſentiam non dignatur adeſſe, centurionis ſeruo non dedignatur occurrere. Quid eſt hoc niſi quod ſuperbia noſtra retunditur, qui in hominibus non naturam qua ad imaginem Dei facti ſunt, ſed honores, & diuitias veneramur? cumque penſamus quæ circa eos ſunt, interiora profecto minime prouidemus. Dum ea conſideramus quæ in corporalibus deſpecta ſunt negligimus penſare quod ſunt. Redemptor vero noſter vt oſtenderet, quia quæ alta ſunt hominum ſanctis deſpicienda ſunt, & quæ deſpecta ſunt hominum, Deo deſpecta non ſunt, ad reguli filium ire noluit, ad ſeruum vero centurionis ire paratus fuit. Increpata eſt ergo noſtra ſuperbia, quæ neſcit penſare homines propter homines, ſola vt diximus, quæ circunſtant hominibus, penſat, naturam non aſpicit, honorem Dei in hominibus non agnoſcit. Ecce non vult ire filius Dei ad filium reguli, & tamen ire paratus eſt ad ſalutem ſerui. Certe ſi nos cuiuſpiam ſeruus rogaret, vt ad eum ire deberemus, protinus nobis ſuperbia

noſtra in cogitatione tacita reſponderet dicens. Non eas quia temetipſum degeneras, honor tuus deſpicitur, locus tuus vileſcit. Ecce de cœlo venit qui ſeruo occurrere in terra non deſpicit, & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra ſumus.

40 De occultatione boni operis.

Moral. lib. xviiii. & dialogorum libro primo.

Cæci illuminati diffamauerunt Ieſum. Sanctorum virorum eſt bona quæ fecerint occultare, ne contingat eos lapſum elationis incurrere, hinc eſt quod dominus Ieſus duos iuxta viam cæcos ſedentes illuminans præcepit dicens. Videte ne quis ſciat. De quibus illico ſcriptum eſt, quia illi abeuntes diffamauerunt eum, per totam terram illam, ſed quærendum nobis eſt, quid ſit hoc quod ipſe Dominus cui hoc eſt velle quod poſſe, & taceri virtutes ſuas voluit, & tamen ab his, qui illuminati ſunt, quaſi inuitus indicatur. Nunquid nam vnigenitus filius patris & ſancto coæternus ſpiritui, hac in re uelle habuerit, quod implere non potuit, vt miraculum quod taceri noluit, minime potuit abſcondi? ſed redemptor noſter per mortale corpus omne quod egit nobis hoc in exemplo actionis præbuit, vt pro noſtrarum virium modulo eius veſtigia ſequentes inoffenſo pede operis, præſentis vitæ carpamus viam. Miracula nanque faciens, & taceri iuſſit, & tamen taceri non potuit, vt videlicet electi eius, exempla doctrinæ illius ſequentes, in magnis quæ faciunt late re quidem in voluntate habeant, ſed vt proſint aliis, prodantur inuiti, quatinus & magnæ humilitatis ſit quod ſua opera taceri appetunt, & magnæ vtilitatis ſit quod eorum opera taceri non poſſunt. Non ergo Dominus voluit fieri quicquam & minime potuit, ſed quid velle membra eius debeant, quidue de eis etiam volentibus fiat, doctrinæ magiſterio exemplum dedit: illius igitur exemplum ſequentes, & facta quidem ſua occulrando, ſeipſos cuſtodianr, ſed dum produntur inuiti, bona ad proximos ſuos exempla tranſmittant. Occultentur ergo ſtudio, neceſſitate publicentur, & eorum occultatio ſit cuſtodia propria, eorum publicatio, ſit vtilitas aliena.

41 De prudentia & ſimplicitate.

Moral. libr. i. cap. 2. & in Paſt. 3. part. cap. 12. & in homel. ſuper ſi quis diligit me.

Estote prudentes ſicut ſerpentes. Elaborare debent ſimplices, vt ſimplicitatis bono prudentiam adiungant, quatinus ſic ſecuritatem de ſimplicitate poſſideant, vt circunſpectionem prudentiæ non amittant. Hinc per ſemetipſam diſcipulos ſuos veritas admonet dicens. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Qua in re notandum

eſt, quod diſcipulos ſuos nec de columba ſine ſerpente, nec de ſerpente ſine columba voluit Dominus admonere, ſed vtraque neceſſario coniunxit in admonitione, quia videlicet in electorum cordibus ſimplicitatem columbæ debet aſtutia ſerpentis acuere & accendere, & ſerpentis aſtutiam columbæ ſimplicitas temperare, quatinus nec seducti per prudentiam calleant, nec ab intellectus ſtudio cum ſimplicitate torpeſcant. hinc Paulus ait. Nolite pueri effici ſenſibus. Ecce prudentiam ſerpentis audiuimus, nunc de ſimplicitate columbæ moneamur, ſed malicia paruuli eſtote.

42 De expoſitione ſcripturarum. *Moral. lib.* xi. *cap.* xi. *& Ezech. homel.* vi.

QVod dico vobis in tenebris, dicite in lumine. Cum aliqua myſtica de occultis prophetarum verbis a credentibus agnoſcuntur, quid aliud quam profunda de tenebris reuelantur? vnde ipſa quoque veritas diſcipulis in parabolis loquens ait. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, id eſt aperte exponite quæ in allegoriarum obſcuritatibus audiſtis. Cum enim myſticos allegoriarum nodos per explanationem ſoluimus, in lumine dicimus, quod in tenebris audiuimus.

43 De malis perſuaſoribus. *Moral. lib.* iii.

VEni ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam & nurum aduerſus ſocrum ſuam, & inimici hominis domeſtici eius. Antiquus aduerſarius non ſolum per ſemetipſum, ſed per eos etiam qui nobis adhærent, ſtatum ſatagit noſtræ mentis inclinare. Cum enim cor noſtrum ſua perſuaſione non ſubruit, ad hoc nimirum per linguas adhærentium repit, hinc per prophetam dicitur. Vnuſquiſque ſe a proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam: hinc rurſum ſcriptum eſt. A filiis tuis caue, & a domeſticis tuis attende. Callidus nanque aduerſarius cum a bonorum cordibus repelli ſe conſpicit, eos qui ab illis valde diliguntur, exquirit, & per eorum verba blandiens loquitur, qui plus cæteris amantur, vt dum vis amoris cor perforet, facile perſuaſionis eius gladius ad intime rectitudinis munimina irrumpat.

44 De ſuſceptione indigentium.

In homel. ſuper Anno quintodecimo.

QVanta ſit virtus in continentia & ſuſceptione indigentium, oſtendit redemptor noſter cum ait. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Et qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet. In quibus verbis notandum eſt, quia non ait mercedem de propheta, vel mercedem de iuſto, ſed mercedem prophe-

tæ & mercedem iuſti accipiet. Aliud eſt enim merces de propheta, aliud merces prophetæ, & aliud merces de iuſto, aliud merces iuſti. Quid enim eſt dicere mercedem prophetæ accipiet, niſi quia is qui prophetam ſua largitate ſuſtentat, quamuis ipſe prophetiam non habeat, apud omnipotentem tum Dominum prophetiæ præmia habebit? Iſte enim prophetiæ ſpiritu plenus eſt, ſed tamen corporeo indiget alimento, & ſi corpus non reficitur, certum eſt quod vox ipſa ſubtrahatur. Qui igitur alimentum prophetæ, propter hoc quod propheta eſt tribuit, prophetiæ illius vires ad loquendum dedit. Cum propheta ergo mercedem prophetæ accipiet, qui & ſi ſpiritu prophetiæ plenus non fuit, hoc tamen ante oculos Dei exhibuit, quod adiuuit, ille fortaſſe iuſtus eſt, & quanto in hoc mundo nihil poſſidet, tanto loquendi pro iuſtitia fiduciam maiorem habet, hunc dum ille ſuſtentat, qui in hoc mundo aliquid poſſidet, & fortaſſe pro iuſtitia adhuc loqui libere non præſumit, iuſtitiæ illius libertatem ſibi participem facit, vt cum eo pariter iuſtitiæ præmia recipiat quam ſuſtinendo adiuuit, quatinus eandem iuſtitiam libere loqui potuiſſet.

45 De Ioanne Baptiſta. *Mor. li. xxxiii. cap. 4. & in homel. viiii. ſuper Ezech.*

QVid exiſtis in deſertum videre arundinem vento agitatam. hoc in laude beati Ioannis Baptiſtæ turbis iudæorum a Domino dicitur, cum mentis mobilitas, quæ nonnunquam in ſacro eloquio per arundinem deſignari ſolet, in eo eſſe denegatur, poſt interrogationem enim Domini ſubintelligitur non. Quod quia negando dixerit, non affirmando, ſubiuncta verba teſtantur, cum ait. Sed quid exiſtis in deſertum videre hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Arundo autem vento agitata modo flatibus erigitur, modo flatibus inclinatur. Omnis autem infirmus animus, qui vel derogatione deiicitur, vel laudibus exaltatur, arundo vento agitata eſt. Quod Ioannes non erat, quia inflexibilem mentis verticem inter laudes hominum & derogationes tenebat, & eius mentem ſancto ſpiritu ſolidam per diuerſas partes nullus linguarum flatus inclinabat.

46 *In homel. 3. ſuper loquentē Ieſu ad turbas.*

QVid exiſtis in deſertum videre? prophetam? vtique dico vobis & pluſquam prophetam. Ioannes requiſitus reſpondit dicens non ſum propheta. Quia enim pluſquam prophetam ſe nouerat, eſſe prophetam ſe negabat. Qui idcirco pluſquam propheta dicitur: quia prophetæ officium eſt ventura prænunciare, non etiam oſtendere. Ioannes vero pluſquam propheta eſt, quia quem verbo dixit, digito oſtendit.

47 De pœnitentibus. *In homel. ſuper Anno quintodecimo.*

A Diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur. Turbas quæ veniebant ad ſuum baptiſmum Ioannes admonebat dicens. Facite fructus dignos pœnitentiæ, & rurſus. Qui habet duas tunicas? det non habenti. Vnde iam patenter datur intelligi, quid eſt quod veritas dicit. A diebus autem Ioannis Baptiſtæ vſque nunc regnum cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Quæ ſupernæ verba ſententiæ nobis ſunt magnopere perſcrutanda. Nam quærendum eſt, quomodo vim perpeti regnum cœlorum poſſit. Quis enim cœlo violentiam irrogat? Et rurſus quærendum eſt, ſi pati uim regnum cœlorum poteſt, & violenti rapiunt illud, cur eandem vim a diebus Ioannis Baptiſtæ, & non etiam ante pertulerit? In lege vero ſcriptum eſt, ſiquis hæc vel illa fecerit, morte moriatur. Cunctis ergo legentibus liquet, quia peccatores quoſque pœna ſuæ ſeueritatis pertulit, non autem per pœnitentiam ad vitam reduxit. Cum vero Ioannes Baptiſta redemptoris gratiam præcurrens pœnitentiam prædicat, ut peccator qui ex culpa mortuus eſt, per conuerſionem uiuat, profecto a diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum uim patitur. Quid eſt autem regnum cœlorum niſi locus iuſtorum? Solis enim iuſtis cœleſtis patriæ præmia debentur ut humiles, caſti, mites, & miſericordes ad gaudia ſuperna perueniant. Cum uero quis uel ſuperbia tumidus uel carnis facinore pollutus, uel iracundia accenſus, uel crudelitate impius, poſt culpas ad pœnitentiam redit, & uitam æternam percipit, quaſi in locum peccator intrat alienum. A diebus ergo Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: quia qui pœnitentiam peccatoribus indixit, quid aliud quam cœlorum regno fieri violentiam docuit? Recogitemus ergo fratres cariſſimi mala quæ fecimus, & nos metipſos aſſiduis lamentis atteramus, hæreditatem iuſtorum, quam non tenuimus per vitam, rapiamus per pœnitentiam. Vult a nobis omnipotens Deus talem violentiam perpeti: nam regnum cœlorum rapitur noſtris fletibus, quod noſtris meritis non debetur.

48 De cogitationibus in epiſtola ad Auguſtinum epiſcopum.

NOn quod intrat in os coinquinat hominem. Sicut in veteri teſtamento exteriora opera obſeruantur, ita in nouo teſtamento non tam quod exterius agitur, quam id quod interius cogitatur, ſollicita intentione attenditur, vt ſubtili ſententia puniatur. Nam cum multa lex velut immunda manducare prohibeat, in euangelio tamen Dominus dicit. Non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quæ exeunt de corde illa ſunt, quæ coinquinant hominem: et paulo poſt ſubiecit: exponens. ex

corde exeunt cogitationes malæ, vbi vbertim indicatum eſt, quoniam illud ab omnipotente Deo pollutum eſſe oſtenditur in opere, quod ex pollutæ cogitationis generatur radice. Vnde Paulus quoque Apoſtolus dicit Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil eſſe mundum: & mox eiuſdem cauſam coinquinationis adnuncians ſubiungit: coinquinata ſunt enim eorum mens & conſcientia. Non eſt ergo cibus immundus ei, cui mens immunda non fuerit.

49 De mortificatione. *Moral. lib. xxxiii. & In homel. x. ſuper Ezech.*

SI quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum. Sunt nonnulli qui uias ueritatis appetentes, & æterna cupientes ualde ſe a mundo alienos reddunt, dum non ſolum aliena non appetunt, ſed etiam ſua derelinquunt, non ſolum in eo gloriam non quærunt, ſed hanc, cum ſe obtulerit, etiam contemnunt, & tanto omnipotentis Dei amore replentur, ut mutata mente ſibimet extranei eſſe videantur, implentes hoc quod veritatis voce dicitur. Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum. Semetipſum enim abnegat, qui calcato typo ſuperbiæ, ante Dei oculos ſe a ſe alienum eſſe demonſtrat. Seipſum abnegat: qui mutatur ad meliora, qui incipit eſſe quod non erat, & deſinit eſſe, quod erat.

50 De angelica natura. *Moral. lib. ii. cap. 2. & 3.*

VIdete ne contemnatis vnum ex his puſillis; dico enim vobis, qui angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei, qui in cœlis eſt. Cum de angelis per Paulum dicitur, Non ne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus in miniſterium miſſi, propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis? quomodo videre ſemper faciem patris poſſunt, ſi ad miniſterium exterius pro noſtra ſalute mittuntur? Quod tamen citius ſoluimus, ſi quantæ ſubtilitatis ſit angelica natura penſamus. Neque enim ſic a diuina viſione foras exeunt, vt internæ contemplationis gaudiis priuentur: quia ſi conditoris aſpectum exeuntes amitterent, nec iacentes erigere, nec ignorantibus vera nunciare potuiſſent, fontemque lucis, quem egredientes ipſi perderent, cæcis nullatenus propinarent. In hoc eſt itaque nunc natura noſtra conditione diſtincta, quia nos & loco circunſcribimur, & cæcitatis ignorantia coarctamur: angelorum vero ſpiritus loco quidem circunſcripti ſunt, ſed tamen eorum ſcientiæ longe ſuper nos incomparabiliter dilatantur. Interius quippe exteriuſque ſciendo diſtincti ſunt, quia ipſum fontem ſcientiæ contemplantur, quid enim de his quæ ſcienda ſunt, neſciunt, qui ſcientem omnia ſciunt? Eorum itaque ſcientia comparatione noſtra valde dilatata eſt, ſed tamen diuinæ comparatione ſcientiæ anguſta, ſicut & ipſi illorum ſpiritus comparatione

noſtrorum

noſtrorum quidem corporum ſunt ſpiritus, ſed comparatione ſummi & incircunſcripti ſpiritus corpus. Et faciem ergo patris ſemper vident & tamen ad nos veniunt: quoniam ad nos ſpirituali præſentia foras exeunt, & tamen ibi ſe vnde receſſerant per internam contemplationem ſeruant.

51 De pœnitentia. *Moral.lib.*xxxv.*cap.*2.

Ciuitati reprobæ in euangelio dicit. Si in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ in te factæ ſunt olim in cinere & cilicio pœnitentiam egiſſent. In cilicio quippe aſperitas & punctio peccatorum: in cinere vero puluis oſtenditur mortuorum. Et idcirco vtrunque hoc adhiberi ſolet ad pœnitentiam, vt in punctione cilicii cognoſcamus, quid per culpam fecimus, & in fauilla cineris perpendamus, quid per iudicium facti ſumus. Conſiderentur ergo in cilicio pungentia vitia, conſideretur in cinere per mortis ſententiam ſubſequens pœna iuſta vitiorum. Quia enim poſt peccatum carnis contumeliæ ſurrexerunt, videat homo in aſperitate cilicii ſuperbiendo quid fecit, videat in cinere vſquequo peccando peruenit. Poteſt quoque cilicio ipſa per recordationem & pœnitentiam dolorum punctio deſignari, quia quaſi quodam cilicio peccatorum pungitur, dum in mente ſua aſperis redargutionum ſtimulis confricatur. In cinere quoque pœnitentiam agit, quia ex primo peccato quid per iuſtum iudicium factus ſit ſolerter attendit.

52 De iudiciis Dei. *Moral.lib.*xxv.*cap.*18.*&* xxvii.*cap.*1.

DOminus pro infirmitate carnis noſtræ obtutibus apparens, dum alios reprobat, alios vocat, mira iudicia exhibuit, quæ a nobis & cogitari poſſint & comprehendi non poſſint: ait nanque. In iudicium ego in hunc mundum veni, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. Vnde in euangelio Dominus cum de huius rei cauſa loqueretur, ait. Confiteor tibi pater domine cœli & terræ quia abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis, ita pater. Atque mox tanquam rationem quandam abſconſionis & reuelationis adiungens ait. Quia ſic fuit placitum ante te. Quibus nimirum verbis exempla humilitatis accipimus, ne temere diſcutere ſuaperna conſilia de aliorum vocatione, alioarum vero repulſione præſumamus. Cum enim intuliſſet vtrumque, non mox rationem reddidit, ſed ſic Deo placitum dixit, hoc videlicet oſtendens quia iniuſtum eſſe non poteſt, quod iuſto placuit. Quod autem ait abſcondiſti hæc ſapientibus, & prudentibus: ſapientes & prudentes videlicet ſuperbientes vocauit, quia nimirum ſuperbientibus veritatis cognitio denegatur. Qui enim non ſubiunxit reuelaſti

ea ſtultis, ſed paruulis, tumorem ſe damnaſſe innotuit, non acumen.

54 Qualiter ad Deum accedere debeamus. *Moral. libr.* xxi. *cap* 4.

VEnite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis. Ad ſe venire nos Dominus præcepit nimirum non greſſibus corporis, ſed profectibus cordis, ipſe nanque ait. Veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrem. Et paulo poſt. Veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate. Nam & pater tales quærit, qui adorent eum. In corde ergo greſſus eſſe inſinuat, quando & vt veniamus vocat, & tamen motu corporis nequaquam nos ad alia tranſire denunciat. In ſcriptura ſacra nonnunquam appellatione greſſuum vel motus mentium vel profectus accipimus meritorum: quibus profecto greſſibus ad ſemetipſam nos veritas vocat dicens. Venite ad me omnes qui laboratis.

53 De abiectione ſecularium negotiorum.

Moral. lib. iiii. *&* xx. *cap.* 16. *&* xxx. *cap.* 23.

TOlle iugum ſuper vos. Magna eſt ſeruitus ſecularium negociorum, quibus mens vehementer atteritur: quamuis in eis ſponte deſudetur. Quaſi enim quoddam iugo ſeruitutis premunt proſpera dum appetuntur: premunt aduerſa, dum formidantur, hoc videlicet iugum graue ſeruitutis vidit dominus ſecularium ceruicibus impreſſum, cum diceret. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos reficiam. Tollite iugum meum ſuper vos. Nihil graue mentis noſtræ ceruicibus imponit: qui vitari deſiderium omne quod perturbat, præcipit. Nihil graue ſubiectis iubet, qui declinare laborioſa huius mundi itinera admonet. Iugum meum ſuaue, & onus meum leue eſt. Aſperum quippe iugum & dure ſicut diximus ſeruitutis pondus eſt ſubeſſe temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle ſtare in non ſtantibus, appetere quidem tranſeuntia, ſed cum tranſeuntibus nolle tranſire. Dum enim contra votum cuncta fugiunt, quæ prius mentem ex deſiderio adeptionis afflixerant, poſt ex pauore amiſſionis, premunt, Hoc etiam iugum ſeruitutis a diſcipulorum ceruice ſoluebat dominus cum diceret. Attendite vobis ne forte grauentur corda veſtra in crapula, & ebrietate, illico ſubiungens: & curis huius vitæ. Amant enim homines pro huius mundi gloria etiam laborum tribulationes, cunctiſque pro ea ſudoribus libenter ſeruiunt: & grauium iugo deuotiſſime colla ſubmittunt, cuius ſeruitutis conditione & iugo carere, eſt iam in mundo nihil concupiſcere. At ſiquis ſemel a dominatione deſideriorum temporalium colla mentis excuſſerit, quadam iam etiam in hac vita libertate perfruitur:

dum nullo deſiderio felicitatis afficitur, nullo aduerſitatis terrore coarctatur.

¶ De humilitate & ſuperbia. *Mor.lib.xxxiiii.*

COntra ſuperbiæ peſtem audiamus cuncti, quod diſcipulos veritas admonet dicens. Diſcite a me quia mitis ſum, & humilis corde. Ad hoc nanque vnigenitus Dei filius formam humilitatis noſtræ ſuſcepit, ad hoc inuiſibilis, non ſolum viſibilis, ſed etiam deſpectus apparuit: ad hoc contumeliarum ludibria, irriſionum probra, paſſionum tormenta tolerauit, vt ſuperbum non eſſe hominem doceret humilis Deus. Quanta igitur humilitatis eſt virtus? propter quam ſolam veraciter edocendam, is qui ſine æſtimatione eſt magnus, vſque ad paſſionem factus eſt paruus. Quia enim originem perditioni noſtræ ſe præbuit ſuperbia diaboli: inſtrumentum redemptionis noſtræ inuenta eſt humilitas Dei. Hoſtis quippe noſter inter omnia conditus, videri ſuper omnia voluit elatus: redemptor vero noſter magnus manens ſuper omnia, fieri inter omnia dignatus eſt paruus. Sed melius & elationis cauſam detegimus, & fundamenta humilitatis aperimus, ſi breui commemoratione perſtringimus, quid mortis auctor, quid vitæ ſuadeat conditor. Ille nihil aliud mentes ſibi ſubditas docet, quam celſitudinis culmen appetere: cuncta æqualia mentis tumore tranſcendere, ſocietatem hominum alta elatione tranſire: ac ſe ſe contra potentiam conditoris erigere, ſicut de eis per pſalmiſtam dicitur. Tranſierunt in diſpoſitionem cordis, cogitauerunt & locuti ſunt nequitias, iniquitatem in excelſum locuti ſunt: Iſte autem ad ſputa, ad palmas, ad colaphos, ad ſpineam coronam, ad crucem, ad lanceam & mortem veniens, membra ſua admonet dicens. Si quis mihi miniſtrat me ſequatur. Quia igitur redemptor noſter corda regit humilium, & mortis auctor rex eſt ſuperborum: aperte cognoſcimus quod ſuperbia euidentiſſimum eſt ſignum reproborum: at e contra humilitas electorum. Cum ergo quam quiſque habeat agnoſcitur: ſub quo rege militet inuenitur. Vnuſquiſque enim quaſi quendam titulum portat operis quo facile oſtendat, ſub cuius ſeruiat poteſtate rectoris: vnde & per euangelium dicitur. Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Qui ergo ſub rege ſuperbiæ militant, licet aliquando ſpeciem humilitatis aſſumant, ſemetipſos tamen in omnibus cœlare nequaquam poſſunt: quoniam eorum ſuperbia diu latere non ſuſtinent, cum ex alia tegitur, ex alia actione nudatur. Qui vero ſub rege humilitatis militant, pauidi ſemper, & ex omni latere circunſpecti aduerſum elationis iacula pu-

gnant, & quaſi contrauenientes ictus ſolum magis in ſuo corpore oculum cuſtodiunt, dum in ſemetipſis principaliter humilitatem tuentur. Cum ergo dominus omnibus quos vocat, dicit. Diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde: nihil eſt aliud ſe mitem in magiſterio humilemque dicere, niſi relictis exercendæ difficultatibus elationis, plana quædam bene viuendi itinera demonſtrare.

56 De illis qui audent docere quod facere nolunt.

Moral. lib. ix.

MAlus homo de malo theſauro profert mala. Plerunque doctor qui audet docere, quæ negligit agere, cum deſierit bona loqui, quæ contempſit operari, docere ſubiectos incipit praua quæ agit: vt iuſto Dei omnipotentis iudicio iam nec in bono linguam habeat, qui bonam vitam habere recuſat, quatinus cum mens terrenarum amori rerum intenditur, de terrenis rebus ſemper loquatur. Vnde veritas in euangelio dicit. Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus homo de bono theſauro profert bona, & malus homo de malo theſauro profert mala, hinc etiam Ioannes ait. Ipſi de mundo ſunt, ideo de mundo loquuntur.

57 De damno multiloquii in paſtorali. *cap.* 15.

OMne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo. Multiloquio vacantes quia per multiplicia verba dilabuntur, plerunque dum otioſa cauere verba negligunt, ad noxia perueniunt, vt aliena prius loqui libeat, poſtmodum detractionibus eorum vitam de quibus loquitur mordeat: ad extremum vero vſque ad apertas lingua contumelias erumpat. hinc Salomon dicit, In multiloquio peccatum non deerit hinc Iacobus dicit. Siquis putat ſe religioſum eſſe non refrenans linguam ſuam ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio. hinc rurſus ait, Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. hinc iterum linguæ vim definiens adiungit. Inquietum malum, plena veneno mortifero. hinc per ſemetipſam veritas admonet dicens. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum quod locuti fuerint, reddent rationem de eo in die iudicii. Otioſum quippe verbum eſt, quod aut ratione iuſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret. Si ergo ratio de otioſo ſermone exigitur, penſemus quæ pœna multiloquium maneat, in quo etiam per innoxia verba peccatur.

58 De diſtantia infernalium tormentorum.

Moral. lib. ix. 46. & in dialogo lib. iiii.

COlligite zizania & ligate ea in faſciculos ad comburendum. Sicut in domo patris manſiones multæ ſunt: pro diuerſitate virtutis, ſic

damnatos diuerſo ſupplicio gehennæ ignibus ſubiicit diſparilitas criminis. Quæ ſcilicet gehenna, licet cunctis vna ſit, non tamen cunctos vna eademque qualitate ſuccendit. Nam ſicut vno ſole omnes tangimur, nec tamen ſub eo, vno ordine omnes æſtuamus, quia iuxta qualitatem corporis ſentitur etiam pondus caloris: ſic damnatis vna eſt gehenna, quæ afficit, & tamen non vna omnes qualitate comburit: quia quod hic agit diſpar valitudo corporum, hoc illic exhibet diſpar cauſa meritorum. Niſi enim tormentorum ſumma meritorum acta dirimerent, nequaquam iudex veniens ad iudicium ſe meſſoribus perhiberet eſſe dicturum. Colligite zizania, & ligate faſciculos ad comburendum. Meſſores quippe angeli, zizania ad comburendum in faſciculis ligant: cum eos qui æterno igni tradendi ſunt, pares paribus in tormentis ſimilibus ſocìant, vt ſuperbi cum ſuperbis, luxurioſi cum luxurioſis, auari cum auaris, fallaces cum fallacibus, inuidi cum inuidis, infideles cum infidelibus ardeant, & vt quos ſimilis culpa inquinat, par etiam pœna conſtringat. Cum ergo ſimiles in culpa ad tormenta ſimilia ducuntur: quia in locis pœnalibus eos angeli deputant, quaſi zizaniorum faſciculos ad comburendum ligant.

59 De ſignificatione regni cœlorum.

In homel. ſuper Siquis uult poſt me, & in homel. ſuper ſimile eſt regnum cœlorum decem uirginibus.

MIttet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno ſuo omnia ſcandala. Regnum Dei non ſemper in ſacro eloquio venturum regnum dicitur, ſed nonnunquam præſentis temporis eccleſia vocatur. Neque enim in illo regno beatitudinis in quo pax ſumma eſt inueniri, aut eſſe ſcandala potuerunt, quæ colligantur vbi reprobi non admittuntur.

In homel. 38. ſuper ſimile eſt regnum cœ. ho. regi qui fecit nuptias.

PLerunque igitur in ſancto euangelio regnum Dei vel regnum cœlorum præſens eccleſia nominatur, congregatio quippe iuſtorum regnum cœlorum dicitur: quia per prophetam dominus dicit. cœlum mihi ſedes eſt: & Salamon ait, Anima iuſti ſedes ſapientiæ: Paulus etiam dicit, Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam: liquido debemus colligere, quod ſi deus ſapientia, anima vero iuſti ſedes ſapientiæ, dum cœlum dicitur ſedes Dei, cœlum ergo eſt anima iuſti: hinc per pſalmiſtam de ſanctis prædicatoribus dicitur. cœli enarrant gloriam dei. Regnum ergo cœlorum eſt eccleſia iuſtorum: quia dum eorum corda hic ambiunt in terra, per hoc quod ſuſpirant ad ſuperna, iam in eis dominus quaſi in cœleſtibus regnat.

60 Item vnum ſupra. *Moral.lib.xxxiii.cap.22.*

SImile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Regnum cœlorum vocatur eccleſia, cuius dum mores dominus ad ſuperna ſubleuat, iam hæc ipſa in domino per cœleſtem conuerſationem regnat. Quæ recte etiam ſagenæ in mare miſſæ comparatur ex omni genere piſcium congreganti: quia miſſa in hoc gentilitatis ſeculum, nullum reſpuit, ſed malos cum bonis, ſuperbos cum humilibus, iracundos cum mitibus, & fatuos cum ſapientibus capit.

61 Quod mare vocetur præſens ſeculum. *Moral.libr.xvii.cap.15.*

QVarta vigilia noctis venit ad diſcipulos Dominus ambulans ſuper mare. Nauicula autem in qua transfretabant, in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim contrarius ventus. Beatus Iob de Domino dicit. In fortitudine illius maria ſunt congregata. Quid aliud maris nomine, quam præſens ſeculum deſignatur? in quo corda hominum terrena quærentium diuerſis cogitationum fluctibus intumeſcunt: qui elatione ſuperbiæ incitati, dum alterna intentione ſe impetunt, quaſi aduerſanti ſe vnda collidunt. Sed iam in fortitudine domini maria congregata ſunt: quoniam incarnato domino diſcordantia ſecularium corda concorditer credunt. Iam Petrus in mari ambulat: quia nimirum Chriſti prædicatoribus, illa quondam tumida humili auditu corda ſubtracta ſunt, vt etiam in euangelio huius mundi manſuetudinem figurauerit, quod procelloſa maris aqua domini pedibus preſſo tumore calcata eſt.

62 De poteſtate bonorum rectorum in dialogo. *lib.2.cap.23.*

PEtrus Apoſtolus in hac adhuc carne erat qui audiebat, quodcunque ligaueris ſuper terram erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Cuius nunc vicem ligandi & ſoluendi obtinent, qui locum ſancti regiminis fide & moribus tenent, & adhuc in hac carne corruptibili degentes ſoluere poſſunt animas, in illo iam inuiſibili iudicio conſtitutas: ſed vt tanta valeat homo de terra, cœli & terræ conditor in terram venit e cœlo. Atque vt iudicare caro etiam de ſpiritualibus poſſit, hoc ei largiri dignatus eſt, factus pro hominibus caro Deus: quia inde ſurrexit vltra ſe infirmitas noſtra, vnde ſub ſe infirmata eſt Dei firmitas.

63 De colloquiis carnalium hominum. *Moral.lib.iii.cap.15.*

ABſit a te domine, non erit tibi hoc. Sciendum eſt, quia carnales in eccleſia aliquando metu, aliquando vero audacia ſuadere bonis peruerſa contendunt. Cumque ipſi vel puſillanimitate, vel elatione deficiunt, hæc iuſtorum cordibus infundere, quaſi ex dilectione moliuntur. Carnalem

videlicet mentem Petrus ante redemptoris mortem reſurrectionemque retinebat:carnali mente Saruiæ filius duci ſuo Dauid adiunctus inhæſerat: ſed tamen vnus formidine,alter elatione peccabat.Ille quippe magiſtri mortem audiens dixit, abſit a te domine non erit tibi hoc: hic vero iniurias ducis non ferens ait. Nunquid pro his verbis non occidetur Semei qui maledixit Chriſto domini,ſed illi mox dicitur.Redi poſt me ſathanas,& hic cum germano protinus audiuit. Quid mihi a vobis filiis Saruiæ:cor efficimini hodie mihi in ſathan? Mala itaque ſuadentes Angeli apoſtatæ appellatione cenſentur,qui blandis verbis ad illicita quaſi diligentes trahunt.Valde vero deteriores ſunt, qui huic culpæ, non formidine,ſed elatione ſuccumbunt.

64 De ſcandalo vitando vel contemnendo.

In homel.vii.ſuper Ezech.

REges terræ a quibus accipiunt tributum. In noſtro bono opere aliquando cauendum eſt ſcandalum,aliquando vero pro nihilo contemnendum.Quod in ipſo noſtro auctore didicimus, qui dum tributum Petro inquiſito peteretur,prius paradigma propoſuit, per quod ſe nihil debere reſpondit dicens. Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel cenſum,a filiis ſuis an ab alienis? illico reſpondit.Ergo liberi ſunt filii, ſed poſtquam liberum ſe eſſe monſtrauit, ne fortaſſe ſcandalum cuiquam faceret, ſubdidit vt autem non ſcandalizemus eos vade ad mare:& mitte hamum, & eum piſcem,qui prius aſcenderit,tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem illum ſumens,da eis pro me & te.Qui rurſum cum diceret:quia omne quod in os intrat non coinquinat hominem,tunc accedentes diſcipuli dixerunt.Scis quia phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? at ille reſpondens ait.Omnis plantatio,quam non plantauit pater meus cœleſtis eradicabitur,ſinite illos,cœci ſunt,& duces cæcorum.Ecce magiſtra veritas ne in quorundam cordibus ſcandalum gigneretur,quod non debuit tributum dedit,& quia rurſum generari ſcandalum in quorundam cordibus contra veritatem vidit in ſuo eos ſcandalo remanere permiſit. Ex qua re nobis conſiderandum eſt,quia quantum ſine peccato poſſumus,vitare proximorum ſcandalum debemus:ſi autem de veritate ſcandalum ſumitur,vtilius permittitur naſci ſcandalum, quam veritas relinquatur.

65 De virginitate in paſtcur. *Ter.part.cap.29.*

NOn omnes capiunt verbum hoc. Peccata carnis ignorantes tanto ſollicitius debent præcipitem metuere ruinam, quanto altius ſtant, & audire quid per ſemetipſam veritas de hac integritate dicat. Non omnes

capiunt hoc verbum. Quod eo innotuit ſummum quo denegauit omnium, & dum prædicit, quia difficile capitur, audientibus innuit, cum qua cautela perceptum teneatur.

66 De his qui pro Deo omnia deſerunt.

Moral.lib.x.cap.30.& xxvi.cap.25.& in Ezech.homel.ii.

OMnes ſancti qui mundum perfecte reliquerunt, cum domino venient ad iudicium, & eius corpori vniti, eius maieſtati coniuncti, & ſimul facti cum eo iudices videbuntur, qui modo perfecta opera iuxta euangelica præcepta ſecuti ſunt. Hinc eſt quod ipſis ſanctis apoſtolis dicitur. Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Neque enim pluſquam duodecim iudices illa interni conſeſſus curia non habebit: ſed nimirum duodenario numero quantitas vniuerſitatis exprimitur: quia quiſquis ſtimulo diuini amoris excitatus, hic poſſeſſa reliquerit, illic proculdubio culmen iudiciariæ poteſtatis obtinebit, vt ſimul tunc iudex cum iudice veniat, qui nunc conſideratione iudicii ſe ſe ſpontanea paupertate caſtigat, hinc eſt enim quod de ſanctæ eccleſiæ ſponſo per Salomonem dicitur. Nobilis in portis vir eius, quando ſederit cum ſenatoribus terræ. Hinc Eſaias ait. Dominus ad iudicium veniet cum ſenioribus populi ſui: hinc eoſdem ſeniores veritas non iam famulos ſed amicos denunciat dicens. Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos meos. In extremi ergo iudicii die iuſtus quiſque, qui nunc deſpicitur, quanta poteſtate fulgeat, demonſtratur: tunc enim cum Deo iudices veniunt, qui nunc pro Deo iniuſte iudicantur. Tunc eorum lux tanto latius emicat, quanto nunc eos manus perſequentium durius anguſtat. Tunc reproborum oculis pateſcet, quod cœleſti poteſtate ſubnixi ſunt, qui terrena omnia ſponte reliquerunt. Quot enim nunc pro veritatis amore ſe ſe libenter humiliant, tot tunc in iudicio cum Chriſto iudices quaſi lampades corruſcant. Omnes quidem qui nunc præcepta legis perfectione virtutum tranſcendunt, qui nequaquam hoc ſolum quod cunctis diuina lex præcepit, implere contenti ſunt, ſed præſtantiori deſiderio plus exhibere appetunt, quam præceptis generalibus audire potuerunt: quibus dominica voce dicitur. Vos qui reliquiſtis omnia & ſecuti eſtis me: cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. hi in extremo iudicio non iudicantur, ſed & regnant, quia cum auctore ſuo etiam iudices veniunt. Relinquentes quippe omnia plus prompta deuotione executi ſunt, quam iuberi generali-

ter audierunt. Speciali nanque iuſſione paucis perfectioribus & non generaliter omnibus dicitur hoc quod adoleſcens diues audiuit: Vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni & ſequere me. Si enim ſub hoc præcepto cunctos iuſſio generalis aſtringeret, culpa profecto eſſet aliquid nos de hoc mundo poſſidere. Sed aliud eſt, quod per ſcripturam ſacram generaliter omnibus præcipitur: aliud quod ſpecialiter perfectioribus imperatur. hi ergo recte ſub genearli iudicio non tenentur, qui præcepta generalia viuendo vicerunt. Sicut enim non iudicantur, & pereunt, qui ſuadente perfidia legem tenere contemnunt: ita non iudicantur & regnant qui ſuadente pietate etiam vltra generalia diuinæ legis præcepta proficiunt. Hinc eſt quod Paulus etiam ſpecialiter præcepta tranſcendens, plus opere exhibuit, quam inſtitutione permiſſionis accepit. Cum enim accepiſſet, vt euangelium prædicans de euangelio viueret: euangelium quidem audientibus contulit, & tamen euangelii ſumptibus ſuſtentari recuſauit. Cur ergo iſte iudicetur, vt regnet, qui minus quod ſeruaret accepit, ſed maius quod viueret inuenit?

67. Item vnde ſupra. *In homel.* vi. ii. *partis ſuper Ezech.*

OMnis qui relinquit domum vel fratres aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Nequaquam ſanctus quiſque ideo terrena deſerit, vt hæc poſſidere in hoc mundo multiplicius poſſit: quia quiſquis terreno ſtudio terram relinquit, terram non relinquit ſed appetit: nec qui vnam vxorem deſerit, centum recepturus eſt. Sed quia denarius numerus per ſemetipſum multiplicatus in centenarium ſurgit: recte per centenarium perfectio magna deſignatur, per quam etiam vita æterna promittitur. Quiſquis enim pro Dei nomine temporalia & terrena contemnit: hic perfectione mentis recipit, vt iam ea non appetat, quæ contemnit, & in ſequenti ſeculo ad æternæ vitæ gloriam perueniat. Centies itaque recipiet, quam dedit, qui perfectionis ſpiritum accipiens terrenis non indiget etiam ſi non habet. Ille enim pauper eſt, qui egerit eo quod non habet. Nam qui & non habens habere non appetit, diues eſt. Paupertas quippe in inopia mentis eſt, non in quantitate poſſeſſionis: nam qui cum paupertate bene conuenit, non eſt pauper.

68 De remuneratione bonorum operum. *Moral. lib.* xxxv. *cap.* 20.

CVm veniſſent operatores vineæ qui circa vndecimam horam venerant: acceperunt ſingulos denarios. Denarius numerus in ſcriptura ſacra perfectus eſt: quia lex in decem præceptis concluditur, omniſque cul-

pa non amplius quam per decem verba cohibetur:& enarrante operatores vineæ denario remunerantur. In denario quippe tria iunguntur ad ſeptem. Homo autem qui ex anima conſtat & corpore in ſeptem qualitatibus continetur. Nam tribus ſpiritualiter, & quatuor corporaliter viget. In dilectione etenim Dei tribus qualitatibus ſpiritualiter excitatur:cum ei per legem dicitur. Diliges dominum deum tuum ex tota mente tua, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Corporaliter vero quatuor qualitatibus continetur. Quia videlicet ex materia calida, & frigida & humida, & ſicca componitur. Homo ergo qui ex ſeptem qualitatibus conſtat, denario remunerari dicitur: quia in illa perceptione ſupernæ patriæ, ſeptem noſtra, ad tria iunguntur æterna: vt homo contemplationem trinitatis accipiat, & de remuneratione operis quaſi quodam denario conſummatus viuat. Vel certe quod ſeptem virtutes ſunt, quibus in hac vita laboratur, dumque eis in remuneratione contemplatio trinitatis redditur, vita laborantium denario remuneratur. Sed perfectus quiſque etiam in hac vita denarium accipit: dum eiſdem ſeptem virtutibus, ſpem, fidem, caritatemque coniungit.

69 De non diſcutiendis diuinis iudiciis.

Moral. lib. XXV. *cap.* 19. *&* XXXV.

NOnne ex denario conueniſti mecum. Nemo timere debet ſuperna conſilia & diuina iudicia diſcutere: ſed conſilium ſummæ & occultæ virtutis ſatisfactio ſit apertæ rationis: quia iniuſtum eſſe non poteſt, quod iuſto domino placet. vnde & in vinea mercedem laborantibus reddens cum quoſdam operarios inæquales in opere æquaret in præmio, & plus in mercede quæreret, qui labori amplius inſudaſſet, ait. Nonne ex denario conueniſti mecum? Volo autem & huic nouiſſimo dare, ſicut & tibi: aut non licet mihi quod volo facere. In cunctis igitur quæ exterius diſponuntur, aperta cauſa eſt rationis, occultæ iuſtitia voluntatis. Sciendum eſt autem quod ſola eſt ſancta eccleſia, in qua bonum opus peragitur, vnde & mercedem denarii non acceperunt, niſi qui intra vineam laborauerunt.

70 De duabus Chriſti naturis. *Moral. lib.* XIX.

DVo cæci ſedentes ſecus viam vt audierunt, quia Ieſus egrediens ab Hierico tranſiret, & clamabant. Miſerere noſtri fili Dauid. Dominus noſter Ieſus Chriſtus Deo patri ſuo coæternus per humanitatem dicitur tranſitum habere: per diuinitatem vero quaſi ſtare. Inde enim non tranſit vnde æternus eſt, inde vero tranſit, vnde propter nos apparuit temporalis. ſic nanque & in euangelio ſcriptum eſt: quia egrediens ab Hierico

dominus tranſibat. Duo autem cœci ſedentes iuxta viam clamauerunt dicentes. Domine miſerere noſtri fili Dauid. Ad quorum vocem ſicut il lic ſcriptum eſt. Stetit Ieſus & lumen reddidit. Quid eſt autem tranſeundo audire, ſtando lumen reſtituere? niſi id quod per humanitatem ſuam nobis miſertus eſt, qui per diuinitatis potentiam a nobis mentis noſtræ tenebras excluſit. Quod enim propter nos natus & paſſus eſt: quod reſurrexit & aſcendit in cœlum, quaſi tranſit Ieſus: quia nimirum hæc actio temporalis eſt. Sed ſtans eos tetigit & illuminauit: quia non ſicut illa diſpenſatio temporalis, ita verbi æternitas tranſit, quæ in ſe manens innouat omnia: ſtare enim Dei, eſt incommutabili cogitatione mutabilia cuncta diſponere. Qui ergo voces pœnitentium tranſiens audiuit ſtans lumen reddidit: quia & ſi propter nos temporalia pertulit, inde tamen nobis lucem tribuit, vnde habere mutabilitatis tranſitum neſcit.

71 De his qui futura non præuident. *In Ezech. homel. ix.*

Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Quiſquis adhuc præſenti ſeculo mente inhæret, & adhuc terrenis voluptatibus delectatur amare non poteſt æterna gaudia, quæ iuſtis promittuntur. Cognoſcat igitur in volumine ſancti euangelii damnationem reproborum, quæ in eo ſcripta eſt, & ab animo per timorem expellat, quod diligit, vt poſſit ex iudicio cœleſtem gloriam amare, quam elegit vel audit. Ibi quippe ſub unius damnati ſpecie multitudo reproborum exprimitur, cum voce veritatis dicitur. Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium. Tunc enim reprobi in exteriores tenebras cadunt, quia nunc in interioribus ſua ſponte ceciderunt, vt veritatis lumen nec credendo nec bene operando ſequerentur. In quas ligatis manibus & pedibus mitti præcipiuntur: quia nunc dum tempus operandi & currendi eſt, habere manus & pedes liberos in bona actione noluerunt. Ibi etiam de reprobis ſcriptum eſt. Vermes eorum non moriuntur, & ignis eorum non extinguitur.

72 De malis doctoribus. *Moral. lib. vi. cap. 4.*

QVæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere. ſtultus aliquando donum rectæ intelligentiæ accipit, ſcripturæ ſacræ ſententiis docetur, bona loquitur: ſed tamen nullo modo hoc, quod dicit operatur, verba dei profert, nec tamen diligit, laudando exaggerat, viuendo calcat. Is autem qui ad Deum per ſancta deſideria anhelat, diſcit quod audit, agit quod differit: ſicut ſuos veritas admonebat, cum per deſideria ſancta flagrantibus, de phariſæis præciperet dicens. Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere.

73 De hypocritis. *Moral.lib.xv.cap.2.*

OMnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. Sæpe dum hypocrita eſt, ſanctum ſimulat, & iniquum ſe exhibere minime formidat, & ab hominibus honoratur, eique ſanctitatis gloria defertur ab his, qui exteriora cernunt, ſed interiora perſpicere nequeunt. Vnde fit vt gaudeat in prima ſeſſione, hilareſcat in primo recubitu, inflетur in prima ſalutatione, eleuetur in reuerenti voce obſequentium & ſuperba cogitatione tumeat in famulatu ſubditorum, ſicut voce quoque veritatis de talibus dicitur. Omnia opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus, amant enim primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis & ſalutationes in foro & vocari ab hominibus rabbi. Sed hæc eorum gaudii lætitia pertranſibit, & pœna permanebit.

74 De iudæis. *Moral.lib.i.cap.14.*

LIquantes culicem, camelum glutientes. Cameli nomine Dominus hic deſignatur, a quo hoc iudæis aduerſantibus dicitur. Culex enim ſuſurrando vulnerat, camelus autem ſponte ſe ad ſuſcipienda onera inclinat. Liquauerunt ergo iudæi culicem, quia ſeditioſum latronem dimitti petierunt: camelum vero glutierunt, quia eum qui ad ſuſcipienda noſtræ mortalitatis onera ſponte deſcenderat, extinguere clamando conati ſunt.

75 De ſimulatione hypocritarum.

Moral.lib.xviii.cap.4 in paſt.cur.3.part.cap.36.

VÆ vobis hypocritæ. ſtudium hypocritarum eſſe ſolet, vt & quod ſunt ſupprimant, & hoc quod non ſunt, eſſe ſe hominibus innoteſcant. Refugiunt videri quod ſunt, & ante oculos ſuperinducta quadam innocentiæ honeſtate ſe neſtiunt. Vnde recte per euangelium voce noſtri redemptoris increpantur, cum eis dicitur. Væ vobis hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia. Ita & vos foris hominibus iuſti, intus autem pleni eſtis rapina & iniquitate. Hypocritas ergo recte ſepulchra dealbata ſpecioſa exterius, ſed mortuorum oſſibus plena interius veritas vocat: quia vitiorum mala intus contegunt, humanis vero oculis quorundam demonſtratione operum de ſolo foris iuſtitiæ colore blandiuntur. Culpas itaque ſuas occultando hominibus, virtuteſque pandendo, vnde puniri debeant abſcondentes detegunt, & vnde remunerari poſſint detegentes abſcondunt. Nam dum occulta mala ſua diuinis iudiciis: recta vero ſua humanis oculis anteponunt, & ſine teſte eſt bonum, quod publice faciunt, & non ſine æterno teſte eſt, quod latenter delinquunt.

In Ezech.

In Ezech. homel. 9.

QVod autem dicitur væ vobis hypocritæ. ſciendum eſt, quod in ſcriptura ſacra, Væ ſæpius de æterno luctu, quam præſenti ſolet intelligi: vnde ſcriptum eſt ✓. Væ impio in malorū retributio enim manuum eius fiet ei. Et beatus Iob loquitur dicens. Si impius fuero væ mihi eſt, ſi autem iuſtus, non leuabo caput, ſaturatus afflictione & miſeria. Iuſtorum enim afflictio temporalis eſt. Væ ergo quod dixit, a temporali afflictione diſtinxit, qui & iuſtum afflictionem, & impium væ habere perhibuit. & per ſemetipſam veritas dicit. Væ mundo ab ſcandalis, & væ vobis qui ridetis, quoniam flebitis. Et væ pregnantibus, & nutrientibus in illis diebus.

76. De conuerſione non differenda.

In homel. ſuper ſimile eſt regnum cœ. decem uirginibus.

ORate ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Sollicite fratres cariſſimi cogitare debemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum viuere, cum iam compellimur de corpore exire, & meminiſſe debemus quid veritas dicat. Orate ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Per legis quippe mandatum ambulare longius in ſabbato non licet. Hyems quoque ad ambulandum impedimento eſt: quia greſſus ambulantium torpor frigoris aſtrinxit, ait ergo: Orate ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato, ac ſi aperte dicat. Videte ne tunc quæratis peccata veſtra fugere, quando iam non licet ambulare. Illud ergo tempus quo fugere non licet, modo debet cogitari dum licet. Illa hora eſt exitus noſtri ſemper intuenda, iſta redemptoris admonitio ante mentis oculos ſemper ponenda.

77 De hæreticis. *homel. lib. xx. cap. 9.*

SI dixerint vobis ecce in deſerto eſt, nolite exire. De hæretico vero dicit beatus Iob. Qui rodebant in ſolitudine: rodi ſolet quod comedi non poteſt. hæretici itaque quia per ſupernam gratiam non adiuti, ſed ſua virtute moliuntur ſcripturam ſacram intelligere, exterius illam contrectant, ſed ad eius interiora ſecreta ſpiritualia non perueniunt, & quoniam ab vniuerſalis eccleſiæ ſunt diſiuncti ſocietate, non quolibet loco rodere memorantur, ſed in ſolitudine. Ad quam nimirum ſolitudinem quia prædicatores falſis ſequaces ſuos traherent, longe ante veritas præmonuit dicens Si dixerint ecce in deſerto eſt, nolite exire. Præterea heretici clandeſtinis inter ſe conuenticulis coeunt, vt errori ſuo reuerentiam quam non valent ex ratione, præbeant ex occultatione, & infirmis animabus prauitatis ſermo tanto reuerentius appareat quanto ſecretius.

E

Vnde per Salomonem mulier ex typo hæreſeos ſuadet dicens. Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior. Et beatus Iob dicit. In deſertis habitabant, & in cauernis terræ. Quid vero aliud cauernas terræ, quam occultas hæreticorum prædicationes accipimus: quæ occulta ſcilicet prædicamenta deteſtatur, veritas dicens. Si quis vobis dixerit. Ecce hic Chriſtus eſt, ecce illic, nolite credere, & rurſum. Si dixerint vobis ecce in deſerto eſt, nolite exire. Ecce in penetrabilibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret vſque in occidentem, ita erit & aduentus filii hominis. Hoc itaque hic in penetralibus, quod in Iob dicitur in cauernis. In cauernis enim hæretici habitant, quoniam errorem ſuum plerunque ſecretis prædicationibus occultant, vt quo ſe doctioribus prudentioribuſque non indicant, eo vehementius imperitos ad ſe trahant.

78 De die iudicii. In Ezech. homel. 2.

Sicut fulgur erit ab oriente, & paret in occidentem, ita erit aduentus filii hominis. Cum dominus ad iudicium venerit, diſtricti iudicii concuſſio omnia ſimul elementa perturbabit, & in illo Die cunctorum qui tunc in carne mortali fuerint inuenti, in pauore nimio corda commouebuntur. Cum enim cœperit impleri quod ſcriptum eſt. Sol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum & ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur, quæ mens erit hominis æterni iudicis ſententiam non formidantis? Ibi enim ſimul tunc cuncta peccata ante oculos redeunt: ibi omnia quæ cum delectatione acta ſunt, ad memoriam cum pauore reuocantur: ibi caligo cogitationis miſeræ ex pœna proximæ damnationis erit. Tunc quippe ex peccatorum memoria ſenſum mentis deprimit caligo cæcitatis, cum vnigenitum Dei filium in forma diuinitatis conſpicere non permittuntur reprobi. Videbunt enim in quem transfixerunt, & tolletur impius ne videat gloriam Dei, Ignis etiam ille iudicii qui cœlum aereum & terram concremabit, peccatores proculdubio conſtringet in pœna ſuæ damnationis. Nam ſicut fulgur exit ab oriente, & paret vſque in occidentem: ita erit aduentus filii hominis, vbi nullus a iudicio tunc in ſua mente latere permittitur: quia ipſe iudicis fulgore penetratur. Ipſe enim angelis & archangelis omnibuſque virtutibus præſidens redemptor noſter, in ſuo tunc terrore videbitur, eique ignis iudicii in reproborum vindicta famulabitur. Hinc pſalmiſta ait. Ignis in conſpectu eius ardebit, & in circuitu eius tempeſtas valida. hinc Petrus Apoſtolus ait. Adueniet dies domini vt fur, in quo cœli magno impetu tranſient, elementa vero ignis ardore ſoluentur.

79 De prædicatoribus. *In paſt.cur.poſt.cap.36.*

ALta quæque debent a prædicatoribus multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri . Hinc nanque per ſemetipſam veritas dicit . Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens,quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam,ut det illis in tempore tritici menſuram? Per menſuram quippe tritici exprimitur modus uerbi,ne cum anguſto cordi incapibile aliquid tribuitur , extra fundatur , hinc Paulus ait. Non potui uobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus,tanquam paruulis in Chriſto,lac uobis potum dedi non eſcam : hinc ad beatum Iob dicitur. Quis dedit gallo intelligentiam? prædicator enim ſanctus dum caliginoſo hoc clamat in tempore , quaſi gallus cantat in nocte,cum dicit . Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere , & rurſus . Euigilate iuſti , & nolite peccare . Gallus cum iam edere cantus parat prius alas excutit , & ſemetipſum feriens uigilantiorem reddit:quia nimirum neceſſe eſt , ut hi qui uerba ſanctæ prædicationis mouent , prius ſtudio bonæ actionis euigilent , prius ſe per ſublimia facta excutiant , & tunc ad bene viuendum alios ſollicitos reddant , prius cogitationum alis ſemetipſos feriant, quicquid in ſe inutile deprehenderint , diſtricta animaduerſione corrigant , & tunc demum aliorum vitam loquendo componant , & antequam verba exhortationis inſonent , omne quod locuturi ſunt operibus clament.Gallus etiam profundioribus horis noctis altos edere cantus ſolet,cum vero matutinum iam tempus in proximo eſt , minutas & tenues voces format : quia nimirum qui recte prædicat , obſcuris adhuc cordibus aperta clamat,nil de occultis myſteriis indicat,vt tunc ſubtiliora quædam de cœleſtibus audiant,cum luci veritatis appropinquant.

80 De decem virginibus bonorum & malorum.

*Moral.lib.*xxiii.*cap.*10.

PRædicatores ſancti cum loquuntur nequaquam mentis gaudium in oſtenſione ponunt diſertæ locutionis, ſed bonum ſcientiæ in cordis ſecreto meditantur , & ibi gaudent vbi hoc percipiunt , non vbi inter tot tentationum laqueos innoteſcere compelluntur, quamuis cum bonum quod accipiunt innoteſcunt , media interueniente caritate ex profectu audientium,& non ex propria oſtenſione gratulantur. Arrogantes enim cum ſcientiam accipiunt, nihil ſe accepiſſe æſtimant,ſi hanc eos occultam habere contingat: nuſquam quippe ſuum gaudium niſi in ore hominum ponunt . vnde & fatuæ virgines in ſuis vaſis oleum non ſumpſiſſe referuntur : quia arrogantes omnes cum ſe ab aliquibus fortaſſe vitiis continent , bonum gloriæ intra conſcientias habere non

poſſunt. In uaſe autem proprio ſumpſerat Paulus oleum, qui dicebat. Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Inanc ergo vaſculum ferre, eſt intus corde vacuo, foras humani fauoris iudicium quærere, quia dum gloria exterius quæritur, intra vas oleum non habetur.

81 De defectu hypocritarum in iudicio. *Moral. lib. viii. cap. 31.*

DAte nobis de oleo veſtro. hypocrita nihil aliud, in omne quod agit, niſi opinionis ſuæ gloriam cogitat, nec curat quid poſt meritum ducitur, ſed quid interim dicatur. Sed laus cum eius vita præterit, & humanus fauor in iudicio deficit. Vnde & fatuæ virgines, quæ oleum in vaſis non ſumpſerant, quia in alienis ſcilicet vocibus gloriam, & in ſuis conſcientiis non habebant, turbatæ per ſponſi præſentiam dicitur. Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur. Oleum quippe a proximis petere, eſt gloriam boni operis a teſtimonio alieni oris implorare. Mens etenim vacua cum a cunctis ſuis laboribus nihil ſe intus tenuiſſe inuenerit, teſtimonium foris quærit, ac ſi aperte fatuæ virgines dicant: Cum nos repelli ſine retributione conſpicitis, dicite in noſtro opere quod vidiſtis. Sed hypocritæ nihil in iudicio atteſtatio humana ſuffragabitur, quia eandem laudem quamquam poſt in teſtimonium exigit, prius in munere recepit.

82 De multimoda vocatione Dei.

In homel. 38. ſuper ho. qui fecit &c.

NOuiſſime vero veniunt & reliquæ virgines dicentes: Domine domine, aperi nobis. Ad cœleſtis regni gaudia nos fratres chariſſimi dominus vocat per ſe, vocat per angelos, vocat per patres, vocat per prophetas, vocat per Apoſtolos, vocat per paſtores, vocat plerunque per miracula, vocat plerunque per flagella, vocat aliquando per huius mundi proſpera, vocat aliquando per aduerſa. Sæpe nanque nonnulli hic proficere volentes, & proſperari cum apprehendere temporalem gloriam conantur, omnipotente Deo miſericorditer eos reſpiciente nequeunt, quia eos in carnalibus ſuis deſideriis mundi huius aduerſitates feriunt, aut enim ægritudine longa tabeſcunt, aut iniuriis afflicti concidunt, aut grauibus percuſſi damnis affliguntur, & in mundi dolore vident, quia nihil confidere de eius voluptate debuerunt; ſeque ipſos in ſuis deſideriis reprehendentes, ad Deum corda conuertunt. Multi igitur huius mundi aduerſitatibus fracti ad Dei amorem ſe vocantis reuertuntur, & a præſentis vitæ deſideriis corriguntur. Nemo ergo Deum vocantem contemnat: ne dum vocatus audire, & obedire recuſat, cum uoluerit intrare non ualeat. Audite quid ſapientia per Salomonem dicat. Tunc inuocabunt me

& non exaudiam, mane conſurgent & non inuenient me. Hinc eſt quod fatuæ virgines tarde venientes clamant. Domine Domine aperi nobis. ſed iam tunc aditum quærentibus dicitur. Amen amen dico vobis, neſcio vos. hanc valde timendam ſententiam fratres cariſſimi intenta aure percipite, vt tanto eam minus ſentiatis in examine, quanto nunc auditis formidoloſius in prædicatione. Si autem cuncta mundi relinquere, quod paucis datum eſt, non poteſtis, ſic tenete quæ ſunt huius mundi, vt tamen per ea in mundo non teneamini, vt terrena res poſſideatur non poſſideat, vt ſub veſtræ mentis ſit dominio quod habetis, ne ſi mens veſtra terrenarum rerum amore vincatur, a rebus ſuis magis ipſa poſſideatur.

In paſt. *cap.* 21.

DE hominibus qui vel plura ambiunt, vel obtinere cuncta quæ ambierunt poſſunt, audite quod ſcriptum eſt. Quid prodeſt homini ſi totum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum faciat? ac ſi aperte veritas dicat. Quid prodeſt homini ſi totum quod extra ſe eſt, congregat, ſi hoc ſolum quod ipſe eſt, damnat? Sit ergo res temporalis in itinere, deſideretur æterna in peruentione, ſint terrena quæ noſtro corpori ſeruiant, quatinus cordi minime obſiſtant, ne nos ad cœleſtem patriam, quo nos vocat dominus præpediant. Nihil ſit quod deſiderium noſtræ mentis retardet; nullius nos rei in hoc mundo delectatio implicet. Si bonnm diligitur, mens in bonis melioribus, id eſt in cœleſtibus delectetur: ſi malum metuitur, mala animo æterna proponantur, vt dum illic eſſe conſpicit, & amplius quod diligat, & amplius quod pertimeſcat, hic omnino non hæreat.

83 De reprobatione hypocritarum. *Moral. lib. ii. cap.* 1. *&* viii. *cap.* 38.

AMen dico vobis, neſcio vos. Superna diſpenſatio hypocritis largitur bonum operis, & ſortem denegat hæreditatis, operandi munera cumulat, & tamen vota operantis ignorat: quia dum perceptum munus ad laudem propriam trahitur, in conſpectu lucis intimæ vmbra elationis obſcuratur. Cum igitur a præſentis vitæ fauoribus interueniente morte fuerit ſeparatus, internus eum arbiter negat, ſeque eum neſcire denunciat, quia ſimulatoris vitam iuſte reprobando veritas ignorat: nec recognoſcit eius bona, quæ egit, quoniam hæc ex intentione recta non protulit. Vnde & fatuis virginibus in iudicium veniens dicet. Amen amen dico vobis, neſcio vos. In quibus dum corruptionem mentis conſiderat, carnis incorruptionem damnat. Neſcire autem Dei reprobare eſt, vnde & quibuſdam quos reprobat in fine di-

ſturus eſt. Neſcio vos,ſitis,diſcedite a me omnes operarii iniquitatum. Sicut etiam neſcire mentiri vir verax dicitur, qui labi per mendacium dedignatur,non quo ſi mentiri velit neſciat, ſed quo falſa loqui veritatis amore contemnat.

84 De diſcretione bonorum & malorum.

homel.ſuper ſimile eſt regnum cœ.patriſamilias qui exiit.

CVm venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli eius cum eo,tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem,ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis,& ſtatuet oues a dextris,hœdos autem a ſiniſtris. Ad ſanctam eccleſiam fratres cariſſimi quam multi conuenimus ,eccleſiæ parietes implemus, & tamen nemo noſtrum poteſt ſcire qui ſint,qui in illo electorum Dei numerentur grege. Ecce vox omnium,Chriſtum clamat, ſed vita omnium non clamat, plerique Deum ſequuntur vocibus, ſed fugiunt moribus:hinc etenim ad Titum Paulus dicit. Qui confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.hinc Iacobus ait.fides ſine operibus mortua eſt. Hic igitur multi fidelibus per confeſſionem admiſcentur, ſed propter vitam reprobam in ſorte fidelium in die iudicii numerari non merentur. Hoc ouile ſanctæ eccleſiæ hœdos recipit cum agnis, ſed atteſtante euangelio,cum iudex venerit bonos ſeparat a malis,ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis. Neque etenim illic in ouium grege numerari poſſunt, qui hinc carnis ſuæ voluptatibus ſeruiunt. Illic eos a ſorte humilium iudex ſeparat,qui ſe hic in ſuperbiæ cornibus exaltant. Regnum cœlorum percipere nequeunt,qui hic & in cœleſti fide poſiti,toto deſiderio terrena quærunt.

85 De extremo iudicio. *Moral.lib.xxvi.cap.25.*

TVnc dicet rex his qui a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi. Duæ ſunt partes electorum ſcilicet atque reproborum, ſed bini ordines eiſdem ſingulis partibus continentur. Alii nanque iudicantur, & regnant, alii non iudicantur & regnant, alii iudicantur & pereunt, alii non iudicantur & pereunt. Ex parte quippe electorum iudicantur & regnant, qui vitæ maculas lachrymis tergunt,quia mala præcedentia factis ſequentibus redimentes,quicquid illicitum aliquando fecerunt ab oculis iudicis eleemoſynarum ſuperductione cooperiunt,quibus iudex veniens in dextera conſiſtentibus dicit. Eſuriui & dediſtis mihi manducare, ſitiui & dediſtis mihi bibere, hoſpes eram & collegiſtis me, nudus & cooperuiſtis me,infirmus & viſitaſtis me,in carcere eram,& veniſtis ad me. Quibus

præmittit dicens. Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi. Alii autem non iudicantur & regnant, qui etiam præcepta legis virtute perfectionis tranſcendunt, qui nequaquam hoc ſolum, quod tunc diuina lex præcipit, implere contenti ſunt, ſed præſtantiori deſiderio plus exhibere appetunt, quam præceptis generalibus audire potuerunt: quibus dominica voce dicitur. Vos qui reliquiſtis omnia veſtra, & ſecuti eſtis me, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Et de quibus propheta ait, Dominus ad iudicium veniet cum ſenioribus populi ſui. Et de quibus Salomon cum de ſanctæ ecclesiæ ſponſo loqueretur intulit dicens. Nobilis in portis uir eius, quando ſederit cum ſenatoribus terræ. Hi itaque extremo iudicio non iudicantur & regnant: quia cum auctore ſuo etiam iudices ueniunt, relinquentes quippe omnia plus prompta deuotione executi ſunt, quam iubere generaliter audierunt. Speciali nanque iuſſione paucis perfectioribus & non generaliter omnibus dicitur. Hoc quod adoleſcens diues audiuit. Vade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & ueni & ſequere me. Si enim ſub hoc præcepto cunctos iuſſio generalis aſtringeret, culpa profecto eſſet aliquid nos de hoc mundo poſſidere. Sed aliud eſt quod per ſcripturam ſacram generaliter omnibus præcipitur: aliud quod perfectioribus ſpecialiter imperatur. Hi ergo recte ſub generali iudicio non tenentur, quia & præcepta generalia viuendo vicerunt. Sicut enim non iudicantur & pereunt, qui ſuadente perfidia legem tenere contemnunt, ita non iudicantur & regnant, qui ſuadente pietate etiam vltra ſe generalia diuinæ legis præcepta proficiunt. Hinc eſt quod Paulus etiam ſpecialiter præcepta tranſcendens, plus opere exhibuit, quam inſtitutione permiſſionis recepit. Cum enim accepiſſet vt euangelium prædicans, de euangelio viueret, & euangelium audientibus contulit, & tamen euangelii ſumptibus ſuſtentari recuſauit. Iuſtum eſt igitur vt iſte non iudicetur, & regnet, qui minus quod ſeruaret, accepit, ſed magis quod viueret, inuenit.

86 De hoſpitalitate

In homel. 23. ſuper euangelium. Duo diſcipuli ibant in caſtellum.

HOſpes fui, & ſuſcepiſti me. hoſpitalitatem fratres cariſſimi diligite, opera caritatis amate. hinc etenim per Paulum dicitur. Caritas fraternitatis maneat in vobis, & hoſpitalitatem nolite obliuiſci: per hanc enim placuerunt quidam angelis hoſpitio receptis, hinc Petrus ait. Hoſpitales inuicem ſine murmuratione: hinc ipſa veritas dicit. hoſpes fui, &

ſuſcepiſtis me. Cum igitur ante iuditium Dominus per membra ſua ſuſcipitur, in iudicium veniens ſuſceptores ſuos recognoſcet dicens. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Penſate ergo fratres quanta hoſpitalitatis virtus ſit, & ad hoſpitalitatis gratiam ne ſitis pigri. Peregrini ad hoſpitium non ſolum ſunt inuitandi, ſed etiam trahendi. Ad menſas noſtras Chriſtum ſuſcipite, vt uos ab eo ſuſcipi ad æterna conuiuia ualeatis. Præbete modo peregrino Chriſto hoſpitium, ut uos in iudicio non quaſi peregrinos neſciat, ſed ut proprios recipiat ad regnum.

87 De miſericordia pauperibus exhibenda.

In homel. ſuper homo quidam erat diues qui in duebus.

QVam diu feciſtis uni de his fratribus mei minimis, mihi feciſtis. Ante tuturum iudicium fratres cariſſimi ſolerter agite, culparum ueſtrarum interceſſores quеritæ, aduocatos uobis in die iudicii pauperes procurate. Ecce importune ſe pauperes offerunt, atque his indigent, quæ uobis iam ſatiatis cotidie de menſa cadunt. Ecce nos rogant, qui tunc pro nobis interceſſores ueniant, certe nos omnino rogare debuimus, & tamen rogamur. Videte ſi negare debemus, quod petimur, quando patroni ſunt, qui petunt. Nolite ergo miſericordiæ tempora perdere, nolite accepta remedia diſſimulare, ante ſupplicium, de ſupplicio cogitate. Cum quoſlibet in hoc mundo abiectos aſpicitis, etiam ſi qua reprehenſibilia eorum eſſe uideantur, nolite deſpicere: quia fortaſſe quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat, quorum ſi qua ſunt talia quæ iure debeant reprehendi, hæc ſi vultis ad vſum veſtræ mercedis inflectite, vt ex ipſis eorum vitiis cumulentur vobis incrementa pietatis, quatinus pariter panem detis, & verbum, panem refectionis cum verbo correptionis, & duo a vobis alimenta percipiat, qui vnum quærebat, dum exterius cibo, & interius ſatiatur eloquio. pauper ergo cum reprehenſibilis cernitur, moneri debet, & deſpici non debet: ſi vero reprehenſionis nil habet, venerari ſummopere ſicut interceſſor debet. Sed ecce multos cernitis, quis cuius ſit meriti neſcitis. Omnes igitur honorate quos pauperes cernitis, & quos foris videtis deſpectos ſeculi, intus arbitramini amicos Dei. Cum his participamini quod habetis vt hoc quandoque quod habent dignentur nobiſcum participari. Penſate quod ore magiſtri gentium dicitur. In hoc tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum: penſate quid ipſa per ſe veritas dicat. Quam diu feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Ad tribuendum ergo pigri ne-

quaquam eſſe debetis, quando hoc quod iacenti in terra porrigitis, ſedenti in cœlo datis.

88 De diſcretione iudicandorum. *Mor. lib. xxvi. cap. 24. & 25.*

TVnc dicet & his qui a ſiniſtris eius erunt. Ite maledicti in ignem æternum Duos ordines pars reproborum continet. Alii nanque iudicantur & pereunt, alii non iudicantur & pereunt, iudicantur & pereunt, quibus in clamatione dominica dicitur. Eſuriui & non dediſtis mihi manducare, ſitiui & non dediſtis mihi bibere, hoſpes eram & non collegiſtis me, nudus, & non operuiſtis me, æger & in carcere, & non uiſitaſtis me, quibus præmittitur. Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius: alii in extremo iudicio non iudicantur & pereunt. de quibus propheta ait. Non reſurgunt impii in iudicio. & de quibus dicitur. Qui autem non credit iam iudicatus eſt, & de quibus Paulus ait. Qui ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt. Reſurgent uero etiam omnes infideles, ſed ad tormentum non ad iudicium: non enim eorum tunc cauſa diſcutitur, qui ad conſpectum diſtricti iudicis iam cum damnatione ſuæ infidelitatis accedunt. Profeſſionem vero fidei retinentes, ſed profeſſionis opera non habentes redarguuntur, vt pereant. Qui vero nec fidei ſacramenta tenuerunt, increpationem iudicis in extrema examinatione non audiunt: quia præiudicati infidelitatis ſuæ tenebris eius quem deſpexerant inuectione redargui non merentur. Illi tantum verba iudicis audiunt, quia eius fidei tantum verba tenuerunt: iſti in damnatione ſua iudicis æterni nec verba percipiunt, quia eius reuerentiam nec verbotenus ſeruare voluerunt. Illi legaliter pereunt, quia ſub lege poſiti peccauerunt, iſtis in perditione ſua de lege nihil dicitur: quia nihil legis habere conati ſunt: princeps nanque terrenam publicam rem regens, aliter punit ciuem interius delinquentem, atque aliter hoſtem exterius rebellantem. In illo iura ſua conſulit, eumque ſub verbis dignæ inuectionis addicit. Contra hoſtem vero bellum mouet, inſtrumenta perditionis exercet, dignaque eius malitiæ tormenta retribuit, de malo vero eius quid lex habeat non requirit, neque enim lege neceſſe eſt perimi, qui lege nunquam potuit teneri. Ita ergo in extremo iudicio & legalis illum inuectio percutit, qui ab eo quod profeſſione tenuit actione declinauit, & iſte ſine iudicii inuectione premitur, qui lege fidei non tenetur.

89 De damnatione diaboli & omnium reproborum.
Moral. lib. xxxiii. cap. 24.

DIſcedite a me maledicti in ignem æternum. Extremi iudicii die æter-

no tunc iudice terribiliter apparente, aſtantibus legionibus angelorum aſſiſtente cuncto miniſterio cœleſtium poteſtatum, & electis omnibus ad hoc ſpectaculum deductis: antiquus hoſtis diabolus in medium captiuus deducetur, & cum ſuo corpore id eſt cum reprobis omnibus, æternis gehennæ incendiis mancipabitur, cum dicetur. Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius, O quale erit illud ſpectaculum, quando hæc immaniſſima bellua electorum oculis oſtendetur, quæ hoc belli tempore nimis illos terrere potuerat, ſi videretur: ſed occulto ac miro Dei conſilio agitur, vt & nunc per eius gratiam a pugnantibus non viſa vincatur, & tunc a lætis victoribus iam captiua uideatur. Tunc autem iuſti diuino adiutorio quantum debitores ſunt plenius recognoſcent, quando tam fortem beſtiam uiderint, quam nunc infirmi uicerunt, & in hoſtis ſui immanitate conſpicient, quantum debeant gratiæ defenſoris ſui. Redeunt enim de hoc prælio tunc milites noſtri uirtutum trophæa referentes, & receptis corporibus cum iam in illo iudicio regni cœleſtis introitum ſortiuntur: prius immaniſsimas vires huius antiqui ſerpentis aſpiciunt, ne vile æſtiment quod euaſerunt. Et videntibus cunctis præcipitabitur: quia viſa mors eius tunc gaudium exhibet, cuius tolerata vita nunc iuſtis quotidie in cruciatibus bellum mouet.

90 De raptoribus. *In paſt. cur. ter. part. cap.* 21.

OMnes qui aliena adhuc intendunt rapere, quid dominus in iudicio reprobis dicat, ſollicite debent audire, ait namque. Eſuriui enim & non dediſtis mihi manducare, ſitiui & non dediſtis mihi potum, & cætera. Quibus etiam præmittit dicens. Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis eius. Ecce nequaquam audiunt, quia rapinas vel quælibet alia violenta commiſerunt, & tamen æternis gehennæ ignibus mancipantur. Hinc ergo colligendum eſt, quanta damnatione plectendi ſunt, qui aliena rapiunt, ſi tanta animaduerſione feriuntur, qui ſua indiſcrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, ſi tali ſubiicit pœnæ non tradita. Perpendant quid illata mereatur iniuſtitia, ſi tanta percuſſione digna eſt pietas non impenſa.

91 De æternis ſupliciis. *Moral. lib.* xxxiiii. *cap.* 11.

SVnt plerique qui peccatis ſuis idcirco finem ponere negligunt, quia habere quandoque finem ſuper ſe iudicia futura ſuſpicantur: Quibus breuiter reſpondemus: ſi quandoque ſunt ſupplicia reproborum, quandoque ergo finienda ſunt etiam gaudia beatorum. per ſemetipſam nan-

que veritas dicit. Ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam. Si igitur hoc verum non eſt, quod minatus eſt, neque illud verum eſt, quod promiſit. at inquiunt, ideo æternam pœnam peccantibus minatus eſt, vt eos à peccatorum perpetratione compeſceret: quia creaturæ ſuæ æterna ſupplicia minari debuit, non inferre. Quibus citius reſpondemus. Si falſa minatus eſt vt ab iniuſtitia corrigeret: etiam falſa pollicitus eſt, vt ad iuſtitiam prouocaret. Et quis hanc eorum veſaniam toleret, qui dum promiſſionibus ſuis reproborum ſupplicia finire aſſerunt, aſſertione ſua etiam electorum præmia remunerationeſque confundunt? Quis hanc eorum veſaniam toleret qui conantur aſtruere verum non eſſe, quod veritas de æterno ignimine atus eſt? Et dum ſatagunt Deum perhibere miſericordem, non verentur prædicare fallacem. At inquiunt ſine fine puniri non debet culpa cum fine. Iuſtus nimirum eſt omnipotens deus, & quod non æterno peccato commiſſum eſt, æterno non debet puniri tormento. Quibus citius reſpondemus, quod recte dicerent, ſi iudex iuſtus diſtrictuſque veniens, non corda hominum, ſed facta penſaret. Iniqui enim ideo tunc cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt: voluiſſent quippe ſine fine viuere, vt ſine fine potuiſſent in iniquitatibus permanere. Nam magis appetunt peccare quam viuere, & ideo hic ſemper viuere cupiunt, vt nunquam deſinant peccare cum viuunt. Ad diſtricti ergo iudicis iuſtitiam pertinet, vt nunquam careant ſupplicio, quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato, & nullus detur iniquo terminus vltionis, quia quandiu valuit, habere noluit terminum criminis. At inquiunt nullus iuſtus crudelitatibus paſcitur, & delinquens ſeruus a iuſto domino idcirco cædi præcipitur, vt a nequitia corrigatur, ad aliquid ergo ceditur: cum non eius dominus cruciatibus delectatur. Iniqui vero gehennæ ignibus traditi, quo fine ſemper ardebunt? Et quia certum eſt, quod pius & omnipotens Deus non paſcitur cruciatibus iniquorum, cur cruciantur miſeri ſi non expiantur? Quibus citius reſpondemus, quod omnipotens deus, qui pius eſt, miſerorum cruciatu non paſcitur: quia autem iuſtus eſt, ab iniquorum vltione in perpetuum non ſedatur. Sed iniqui omnes æterno ſupplicio & quidem ſua iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid concremantur: ſcilicet vt iuſti omnes & in Deo videant gaudia quæ percipiunt, & in iſtis reſpiciant ſupplicia, quæ euaſerunt, vt tanto in æternum magis diuinæ gratiæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quanto in æternum mala puniri conſpiciunt, quæ eius adiutorio vitare potuerunt.

92 De circunſpectione iuſtorum, & de paſſione Dom. *Moral.lib.xii.c.8.*

Solent iuſti viri in eo quod ipſi certum ac ſolidum ſentiunt, quaſi ex dubietate aliquid proferre, vt infirmorum in ſe verba transferant. Sed rurſum per fortem ſententiam infirmantium dubietati omnimodo contradicunt, quatinus per hoc quod dubie proferre cernuntur, infirmis aliquatenus condeſcendant, & per hoc quod certam ſententiam proferunt, infirmorum mentes dubias ad ſoliditatem trahant. Quod nimirum dum faciunt, exemplum capitis noſtri ſequuntur: paſſioni quippe dominus propinquans, infirmantium in ſe vocem ſumpſit, dicens. Pater mi ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte, eorumque timorem vt abſtraheret, ſuſcepit. Et rurſus per obedientiam vim fortitudinis oſtendens, ait. Verumtamen non ſicut ego volo ſed ſicut tu, vt cum hoc imminet, quod fieri nolumus, ſic per infirmitatem petamus, vt ſi fiat, quatenus per fortitudinem parati ſimus, vt voluntas conditoris noſtri etiam contra voluntatem noſtram fiat. Hoc igitur exemplo nonnunquam a fortibus infirmitatis illa verba ſuſcipienda ſunt, ut per eorum poſt prædicamenta fortia, infirmorum corda grauius roborentur.

93 De uinculis peccatorum. *Moral. lib. xi.*

Sæpe nonnulli exire a prauis actibus cupiunt, ſed quia eorumdem actuum pondere premuntur, in malæ conſuetudinis carcere incluſi a ſemetipſis exire non poſſunt. Et quidam culpas proprias punire cupientes, hoc quod recte ſe agere æſtimant, in grauioribus peccatis uertunt: fitque modo miſerabili, vt quod exitum putant, hoc incluſionem inueniant. Sic videlicet reprobus Iudas cum mortem ſibi contra peccatum intulit, ad æternæ mortis ſupplicia peruenit, & peius de peccato pœnituit, quam peccauit.

94 Quod diabolus purum hominem credidit eſſe Christum.

Moral. lib. xxxiii. cap. 21.

Antiquus hoſtis quamuis dominum Ieſum Chriſtum eſſe filium Dei fuerat ipſe confeſſus, vel purum tamen illum hominem mori credidit, ad cuius mortem iudæorum perſequentium animos concitauit. Sed in Chriſto traditionis eius tempore tarde iam cognouiſſe intelligitur, quod ipſe illa eius morte puniretur. Vnde & Pilati coniugem ſomniis terruit, vt vir illius a iuſti perſecutione ceſſaret. Sed res interna diſpenſatione diſpoſita, nulla valuit refragari machinatione. Expediebat quippe, vt peccatorum mortem iuſte morientium, ſolueret mors iuſti iniuſte morientis.

55 De vinculis humanæ mortalitatis per Chriſtum diſſolutis.

Mor. lib. xxx.

ET ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes,& terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt,& monumenta aperta ſunt. Incarnatus dominus qui in forma Dei æqualis eſt patri, in forma ſerui minor eſt factus patre, quia minor eſt etiam ſeipſo. Naturam autem noſtram ſuſcipiens, iniquitatis iugo nullo modo teneri potuit, quem quamuis macula culpæ noſtræ non attigit, paſſio tamen noſtræ mortalitatis aſtrinxit. Quaſi quædam enim vincula habuit, ea quæ nos nequitiæ merito patimur, noſtræ ſcilicet mortalitatis infirma, quibus vſque ad mortem ſponte ligari ſe voluit, & quæ per reſurrectionem mirabiliter ſoluit. Eſurire quippe, ſitire, laſſeſcere, teneri, flagellari, crucifigi, noſtræ mortalitatis vinculum fuit. Sed cum expleta morte velum templi rumperetur, ſcinderentur petræ, monumenra panderentur, inferni clauſtra pateſcerent, quid aliud tot argumentis tantæ virtutis oſtenditur? niſi quod illa infirmitatis noſtræ vincula ſoluebantur? vt is qui ad ſuſcipiendam ſerui formam venerat, in ipſa ſerui forma ab inferni vinculis abſolutus, ad cœlum etiam cum membris liber rediret? De quibus eius vinculis Petrus Apoſtolus atteſtatur dicens. Quem Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo. Vincula itaque eius tunc ſoluta ſunt, cum infirmitates paſſionis illius, in reſurrectionis ſunt gloria commutatæ.

96 De dominica & noſtra reſurrectione.

Moral. lib. xiiii. *cap.* 30. *& in homil.* xxi. *ſuper Maria Magdalena.*

ET multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt. Habemus ſpem noſtræ reſurrectionis, conſiderata gloria capitis noſtri. Sed ne quis vel cogitatione tacita forſitan dicat, quod idcirco ille reſurrexit a morte, quia vnus idem Deus & homo, mortem, quam ex humanitate pertulit, ex diuinitate ſuperauit, nos vero qui puri homines ſumus a mortis ſurgere damnatione non poſſumus: recte in reſurrectionis eius tempore etiam mulrorum ſanctorum corpora reſurrexerunt, vt in ſe nobis exemplum oſtenderet, & de aliorum qui nobis per puram humanitatem ſimiles fuerunt, nos reſurrectione roboraret, quatinus cum ſe homo deſperarer percipere quod in ſe oſtenderat Deus homo, hoc in ſe fieri poſſe præſumeret, quod in ipſis factum cognoſceret, quos puros fuiſſe homines non dubitaret. Sunt vero nonnulli qui conſiderantes, quod ſpiritus a carne ſoluitur, quod caro in putredinem vertitur, quod putredo in puluerem redigitur, quod puluis ita in elementa ſoluitur, vt nequaquam ab humanis oculis videatur, reſurrectionem fieri poſſe deſperant, & dum arida oſſa inſpiciunt, hæc veſtiri carnibus, rurſumque ad vitam virideſcere

poſſe diffidunt, qui ſi reſurrectionis fidem, ex obedientia non tenent, certe hanc tenere ex ratione debuerant. Quid enim cotidie, niſi reſurrectionem noſtram in elementis ſuis mundus imitatur? Per cotidiana quippe momenta, lux ipſa temporalis quaſi moritur, dum ſuperuenientibus noctis tenebris, ea quæ aſpiciebatur, ſubtrahitur, & quaſi cotidie reſurgit, dum lux ablata oculis ſuppreſſa iterum nocte reparatur. Per momenta quoque temporum cernimus, arbuſta viriditatem foliorum amittere, a fructuum prolatione poſt largitionem ceſſare, & ecce ſubito quaſi ex areſcenti ligno velut quadam reſurrectione veniente videmus folia erumpere, fructus grandeſcere, & totam arborem rediuiuo decore veſtiri. Inde ſinenter cernimus parua arborum ſemina terræ humoribus commendari, ex quibus non longe poſt conſpicimus magna arbuſta ſurgere, folia pomaque proferre. Conſideremus ergo paruum cuiuslibet arbori ſemen, quod in terram iacitur, vt arbor ex illo producatur, & comprehendamus ſi poſſumus, vbi in illa tanta paruitate ſeminis tam immenſa arbor latuit, quæ ex illo proceſſit, vbi lignum, vbi cortex, vbi viriditas foliorum, vbi vbertas fructuum? Nunquid nam in ſemine tale aliquid videbatur, cum in terram iaceretur? Et tamen occulto rerum omnium opifice cuncta mirabiliter ordinate, vt in mollicie ſeminis latuit aſperitas corticis, & in teneritudine illius abſconſa eſt fortitudo roboris, & in ſiccitate eius vbertas fructificationis Quid ergo mirum ſi tenuiſſimum puluerem vel a noſtris oculis in elementis redactum, cum vult in hominem reformat, qui ex tenuiſſimis ſeminibus immenſa arbuſta redintegrat? Quia ergo rationales ſumus conditi ſpem reſurrectionis noſtræ ex ipſa debemus rerum ſpecie & contemplatione colligere. Sed quia in nobis ſenſus torpuit rationis, acceſſit in exemplum gratia redemptoris. Venit nanque conditor noſter, ſuſcepit mortem, oſtendit reſurrectionem, vt qui reſurrectionis ſpem ex ratione tenere noluimus, hanc ex eius adiutorio, & exemplo teneremus. Beatus quoque Iob de reſurrectione dixit. Scio quod redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſim. Quiſquis igitur reſurrectionis virtutem in ſe fieri poſſe deſperat, verba in gentilitate poſiti viri fidelis erubeſcat, & penſet quanto pœnæ ſit pondere feriendus, ſi adhuc non credit ſuam, qui iam reſurrectionem domini cognouit, factam, ſi & illic ſuam credidit Iob qui adhuc domini Ieſu ſperabat eſſe faciendam. Ad inſtruendam igitur ignorantiam noſtram, ad roborandam infirmitatem noſtram dominus noſter ſuæ reſurrectionis exemplum nobis ſufficere voluit. Solus quippe illo tempore mortuus eſt, & tamen ſolus minime ſurrexit, quia ſicut

ſuperius ſcriptum eſt. Multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt. Ablata ſunt ergo omnia argumenta perfidiæ. Ne quis enim dicat, ſperare de ſe non debet homo, quod in carne ſua exhibuit homo Deus: ecce cum Deo homine ſurrexiſſe cognouimus, quos puros homines fuiſſe non dubitamus. Si igitur membra noſtri redemptoris ſumus, præſumamus in nobis quod geſtum conſtat in capite: ſi multum nos abiicimus, ſperare debemus in nobis nos membra vltima, quod de membris eius ſuperioribus audiuimus.

97 Item de ſolennitate dominicæ reſur. *In homil. xxi. ſuper Euang.*

MAtthæus Euangeliſta angelum qui mulieribus ad ſepulchrum venientibus apparuit deſcribens ait: Erat aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimenta eius ſicut nix. In fulgure enim terror timoris eſt, in niue autem blandimentum candoris. Quia vero omnipotens Deus, & terribilis eſt peccatoribus, & blandus iuſtis, & recte teſtis reſurrectionis eius angelus, & in fulgure vultus, & in candore habitus demonſtratur, vt de ipſa ſua ſpecie, & terreret reprobos, & mulceret pios. Recte etiam angelus niueis coopertus veſtimentis apparuit, quia feſtiuitatis noſtræ gaudia nunciauit. Candor etenim veſtis ſplendorem noſtræ denunciat ſolemnitatis, noſtræ dicamus an ſuæ? Sed vt fateamur verius, & ſuæ dicamus & noſtræ. Illa quippe redemptoris noſtri reſurrectio & noſtra feſtiuitas fuit: quia nos ad immortalitatem reduxit, & angelorum feſtiuitas extitit, quia nos reuocando ad cœleſtia eorum numerum impleuit. In ſua ergo ac noſtra feſtiuitate angelus in niueis veſtibus apparuit, quia dum nos per reſurrectionem dominicam ad ſuperna reducimur, cœleſtis patriæ damna reparantur.

98 Item de gloria reſurrectionis.

Moral. lib. xiiii. & in homel. ſuper Maria ſtabat.

REſpondens autem angelus dixit mulieribus. Nolite timere vos. Scio enim quod Ieſum qui crucifixus eſt quæritis. Non eſt hic, ſurrexit enim ſicut dixit. Libet conſiderare fratres cariſſimi pietatis viſcera, quam erga nos dominus noſter habuerit, & reſurrectionis gloriam quam angelus factam mulieribus annunciauit. Conditor & redemptor noſter dominus Ieſus Chriſtus poſtquam omnia creauit, vt nos de captiuitate diaboli redimeret, inter nos incarnatus apparuit, ſuaque paſſione nos a perpetua morte liberauit. Qui & ſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed viuit ex virtute Dei, citius enim a morte voluit reſurgere, ne ſi in illo reſurrectio differretur, in nobis omnino deſperaretur. Citius a morte voluit reſurgere, ne noſtra diu anima in infidelitatis remaneret morte, mortem enim

tranſitorie,id eſt ad triduum contigit: & in eam mortem nequaquam ſicut nos vſque ad finem ſeculi remanſit. Corpus quidem Domini poſt mortem viuit: ſed noſtra adhuc corpora vſque in finem mundi reſurrectionis differuntur gloria. Nos per mortem carnis vſque ad finem mundi remanemus in puluere: ille vero die tertia a mortuis irruit ariditate, & diuinitatis ſuæ potentiam ipſa ſuæ carnis oſtendit innouatione. Dominum ergo noſtrum Ieſum Chriſtum, flagellatum, deriſum, palmis cæſum, corona ſpinea coronatum, ſputis illuſum, crucifixum, mortuum eſſe nouerimus: ſed eundem ipſum qui inter impiorum manus occubuit, poſt mortem viuere certa fide credamus, libera voce profiteamur, & per reſurrectionem eius de noſtræ carnis reſurrectione confidamus. Reſurrectionem enim quam in ſe qui eſt caput noſtrum oſtendit, in nobis qui ſumus membra eius ſe quandoque facturum eſſe, nobis promiſit dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui reſurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur: quod enim mortuus eſt peccato mortuus eſt ſemel, quod autem viuit, viuit Deo per omnia ſecula ſeculorum Amen.

INCIPIVNT CAPITVLA
de Euangelio ſecundum Marcum.

1	Erat Ioannes ueſtitus pilis camelorum.	Mar.	1. a
2	Ioannes locuſtas & mel ſilueſtre edebat.		1. a
3	Spiritus ſanctus ſuper in columba deſcendit dominum.		1. a
4	Tu es filius meus dilectus;in quo mihi complacui.		1. b
5	Erat Ieſus docens quaſi poteſtatem habens.		1. c
6	Quid nobis & tibi fili Dei?		1. c
7	Clamans & multum diſcerpens exiit ab eo.		1. c
8	Surge tolle grabatum tuum.		2. b
9	De electione duodecim apoſtolorum.		3. c
10	Quod Ieſus Apoſtolis impoſuit nomina.		3. b
11	Venerunt uolucres cœli & comederunt ſemen.		3. b
12	Sole orto aruerunt ſemina.		4. a
13	Ortum ſemen ſpinæ ſuffocauerunt.		4. a
14	Aliud cecidit in terram bonam.		4. a
15	Qui habet aures audiendi audiat.		4. b
16	Sic eſt regnum Dei quemadmodum ſi homo iaciat ſemen.		4. c
17	Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis.		4. d
18	Si eiicis nos,mitte nos in porcos.		5. b
19	Vade in domum tuam & annuncia quanta tibi fecit Deus.		5. b
20	Turbæ te comprimunt & affligunt.		5. c
21	Reſuſcitauit Ieſus filiam principis.		5. d
22	Herodes decollauit Ioannem.		6. d
23	Date illis uos manducare.		6. d
24	De quinque panibus ſatiauit dominus quinque milia hominũ.		6. c
25	Abiit Ieſus in montem ſolus orare.		6. g
26	Adducunt ad Ieſum ſurdum & mutum.		7. d
27	Miſereor ſuper turbam.		8. a
28	Video homines uelut arbores ambulantes.		8. c
29	De transfiguratione Domini in monte.		9. a
30	Facta ſunt ueſtimenta eius candida		9. a
31	Faciamus hic tria tabernacula.		9. a
32	Helias cum uenerit reſtituet omnia.		9. b
33	Credo domine adiuua,incrudelitatem meam.		9. d
34	Comminatus eſt Ieſus immundo ſpiritui.		9. d
35	Et factus eſt uelut mortuus.		9. d

36 Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis. Mar. 9. e
37 De eodem. 9. e
38 Habete ſal in vobis & pacem habete inter vos. 9. g
39 Magiſter bone quid faciendo vitam æternam poſſidebo. 10. b
40 Nemo bonus niſi vnus Deus. 10. c
41 Difficile intrabunt in regnum Dei qui pecunias habent. 10. c
42 Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire. 10. c
43 Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum. 10. e
44 Stans Ieſus cæcum illuminauit. 10. g
45 Dominus ſedens ſuper aſinum venit Hieruſalem. 11. a
46 Cathedras vendentium columbas Dominus euertit. 11. b
47 Erit tunc tribulatio qualis non fuit ab initio mundi. 13. c
48 Dabunt pſeudoprophetæ ſigna & prodigia. 13. c
49 Adoleſcens ſequebatur amictus ſindone. 14. e
50 Inuenerant hominem Cyrenæum. 15. b
51 De paſſione Domini. 15. c
52 De reſurrectione Domini. 16. b
55 Euntes in mundum vniuerſum prædicate euangelium. 16. d

EXPOSITIO EX LIBRIS BEATITISSIMI GREGORII PAPAE SVPER EVANGELIVM.

SECVNDVM MARCVM.

FVIT Ioannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum, & egrediebatur ad illum omnis Iudææ regio & Hieroſolimitæ vniuerſi & baptizabantur ab illo in Iordane flumine confitentes peccata ſua, & erat Ioannes veſtitus pilis cameli.

In homel. 40. ſuper Euang.

SVnt nonnulli qui cultum ſubtilium precioſarum veſtium non putant eſſe peccatum. Quod ſi videlicet culpa non eſſet, nequaquam ſermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod diues qui torquebatur apud inferos, byſſo & purpura indutus fuiſſet. Nemo quippe veſtimenta precioſa, niſi ad inanem gloriam quærit, videlicet vt honorabilior cæteris eſſe videatur. Nam quia pro ſola inani gloria veſtimentum precioſius quæritur, res ipſa teſtatur: quod nemo vult ibi precioſis veſtibus indui, vbi non poſſit ab aliis videri. Quam culpam poſſumus melius etiam ex diuerſo colligere: quia ſi abiectio vilis indumenti virtus non eſſet. euangeliſta vigilanter, de Ioanne Baptiſta non diceret, erat indutus pilis camelorum.

2 De conuerſione iudæorum & gentium.

Moral. lib. xxxi. cap. 19.

ET locuſtas & mel ſiluestre edebat. Locuſtarum nomine aliquando iudæorum populus: aliquando conuerſa gentilitas: aliquando adulantium lingua: aliquando per comparationem reſurrectio dominica uel prædicatorum vita deſignatur. Quia enim iudæorum populum locuſtæ exprimant, uita Ioannis ſignat. de quo ſcriptum eſt: quia locuſtas, & mel ſiluestre edebat. Ioannes quippe eum quem prophetiæ auctoritate pronunciat, etiam ſpecie ciborum clamat. In ſemetipſo enim deſignauit dominum, quem præuenit. Qui nimirum in redemptionem noſtram ueniens, quia infructuoſe gentilitatis dulcedinem ſumpſit, mel ſiluestre edit. Quia uero iudæorum plebem in ſuo corpore ex parte conuertit, in cibo locuſtas accepit. Ipſos nanque locuſtæ ſignificant, ſubitos ſaltus dantes ſed protinus ad terram cadentes. Saltus enim dabant, cum præcepta domini ſe implere promitterent. Sed citius ad terram cadebant, cum per pra

uæ opera hæc ſe audiſſe denegarent. Videamus in eis quaſi quendam lo=cuſticum ſaltum. Omnia verba quæ locutus eſt Dominus, & audiemus, & faciemus. Videamus autem quomodo citius ad terram ruunt. Vti=nam mortui eſſemus in Aegypto & non in hac vaſta ſolitudine, vtinam pereamus & non inducat nos dominus in terram iſtam. Locuſtæ ergo erant, quia habebant ſaltum per vocem, & caſum per actionem.

3 De aſcenſione ſpiritus in domino Ieſu.

In homil. 2. ſuper Ezech.

VEnit Ieſus a Nazareth Galileæ: & baptizatus eſt in Iordane a Ioan=ne. Et ſtatim aſcendens de aqua: vidit apertos cœlos, & ſpiritum tan=quam columbam deſcendentem & manentem in ipſo. Triceſimo ætatis ſuæ anno dominus ad fluuium Iordanis venit, ibique cœli ſunt aperti, quia ſpiritus in columba deſcendit.

In homil. 30. ſuper ſiquis diligit me.

IDcirco autem ſpiritus ſanctus in columba monſtrari voluit: quia om=nes quos repleuerit ſimplices puritate & manſuetudinis lenitate tranquil los facit. Ideo etiam in redemptore noſtro mediatore Dei, & hominum per columbam apparuit: quoniam vnigenitus filius iudex eſt generis hu mani. Sed quis eius iuſtitiam ferret, ſi priuſquam nos per manſuetudi=nem colligeret, culpas noſtras per zelum rectitudinis examinare voluiſ=ſet? Homo ergo pro hominibus factus, mitem ſe hominibus præbuit, iu=dex noſter ſeueritatem ſuam temperauit. Noluit peccatores ferire, ſed colligere: prius voluit manſuete corripere, vt haberet quos poſtmodum in iudicio ſaluaret. In columba ergo ſuper eum apparere ſpiritus debuit, qui non veniebat vt peccata iam per zelum percuteret, ſed adhuc per manſuetudinem parcendo toleraret.

Moral. lib. 2. cap. 41.

IN cunctis autem fidelibus ſpiritus ſanctus venit, ſed in ſolo Ieſu ſingu=lariter permanet: quia mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ie=ſus in cunctis eum, & ſemper & continue præſentem habet, quoniam idem ſpiritus ex illo per ſubſtantiam profertur. In illo igitur manet qui ſolus & omnia & ſemper poteſt, & eius humanitatem nunquam deſerit. ex cuius diuinitate procedit, & a quo per naturam nunquam recedit.

4 De qualitate diuinæ locutionis.

Moral. lib. xxviii. cap. 5. & in homil. 2. & viii. ſuper Ezech.

ET vox facta eſt de cœlis. Tu es filius meus dilectus: in te complacui. Aliquando cœleſtibus ſubſtantiis Deus loquitur, ſicut hic baptizato Do mino ſcriptum eſt: quia vox de cœlo ſonuit dicens. Tu es filius meus di=

lectus, in te complacui. Quod per alium euangeliſtam ſic dicitur. Hic eſt filius meus dilectus: in quo mihi bene complacui. Quid eſt quod pater de filio loquitur dicens, in quo mihi complacui? Omnis enim qui pœnitendo corrigit aliqua quæ fecit, eo ipſo quo pœnitet, ſe ſibi diſplicuiſſe indicat, qui emendat quod fecit. Et quia omnipotens pater ſicut intelligi ab omnibus poterat, humano modo locutus eſt de peccatoribus dicens. Pœnitet me feciſſe hominem ſuper terram, quaſi ſibimetipſi diſplicuit in peccatoribus quos creauit. In ſolo autem ſibi vnigenito domino noſtro Ieſu Chriſto complacuit, quia hunc inter homines hominem creaſſe non pœnituit, in quo peccatum nullum omnimodo inuenit, ſicut de illo per pſalmiſtam dicitur. Iurauit dominus & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. In ſolo ergo ſibi redemptore noſtro complacet pater: quia in eo ſolo non inuenit culpam in qua ſe reprehenderat quaſi per pœnitentiam.

§ De ordine docendi. *Moral. lib. xxiii. cap. 13. & 14.*

ERat Ieſus docens ſicut poteſtatem habens. Bene a doctoribus docetur, quod prius agitur quam dicatur. Nam doctrinæ ſubtrahit fiduciam: quando conſcientia præpedit linguam, vnde etiam de domino ſcriptum eſt. Erat enim docens ſicut poteſtatem habens, non ſicut ſcribæ & phariſæi. Singulariter nanque & principaliter ſolus ex poteſtate bona locutus eſt: quia ex infirmitate mala nulla commiſit. Ex diuinitatis quippe potentia habuit id quod nobis per humanitatis ſuæ innocentiam miniſtrauit. Nos enim quia infirmi homines ſumus cum de Deo hominibus loquimur, debemus primum meminiſſe quod ſumus: vt ex propria infirmitate penſemus, quo docendi ordine infirmis fratribus conſulamus. Conſideremus igitur quia aut tales ſumus, quales nonnullos corrigimus: aut tales aliquando fuimus, & ſi iam diuinæ gratia operante non ſumus, vt tanto temperantius corde humili corrigamus, quanto noſmetipſos verius in his quos emendamus, agnoſcimus. Si autem tales nec ſumus nec fuimus, quales adhuc illi ſunt quos emendare curamus, ne cor noſtrum forte ſuperbiat, & de ipſa innocentia peius ruat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos reuocemus. Quæ ſi omnino nulla ſunt, ad occulta Dei iudicia recurramus, quia ſicut nos nullis meritis hoc ipſum bonum, quod habemus accepimus: ita illos quoque poteſt gratia ſupernæ virtutis infundere, vt excitati poſterius etiam ipſa poſſint bona quæ nos ante accepimus præuenire. Quis enim crederet, quod per Apoſtolatus meritum Saulus lapidatum Stephanum præceſſurus erat, qui in morte eius lapidantium veſtimenta ſeruabat? His ergo primum

cogitationibus humiliare cor debet, & tunc demum increpare delinquentium iniquitates.

6 De dubitatione diaboli in incarnatione domini.

Moral.lib. xxxiii. *cap.* 10.

QVid nobis & tibi fili Dei? Antiquus hoſtis filium Dei incarnatum nouerat, ſed noſtræ redemptionis ordinem neſciebat. Sciebat enim quod pro redemptione noſtra incarnatus Dei filius fuerat, ſed omnino quod idem redemptor illum moriendo traſfigeret, neſciebat. Illum etiam ante ſe poſitum vidit, quem cognoſcendo confeſſus, confitendo pertimuit dicens. Quid nobis & tibi fili Dei, veniſti ante tempus torquere nos? cognouit ergo prius quem pertimeſceret, & tamen poſt non timuit cum in illo quaſi eſcam propriam, mortem carnis eſuriret. Dominus quippe noſter ad humani generis redemptionem veniens aſſumpſit corpus, vt antiquus hoſtis in eo quaſi ſuam eſcam mortem carnis appeteret. Quam mortem dum in illo iniuſte appetiit, nos quos quaſi iuſte tenebat, amiſit, antequam autem malignus ſpiritus redemptorem noſtrum per mortem appeteret, cum eum miraculis corruſcare conſpiceret, clamabat dicens. *Moralium libro tertio.* Scimus qui ſis ſanctus Dei. Qui hæc dicens cognoſcendo Dei filium pertimeſcit & formidat, ſed tamen vim ſupernæ pietatis ignorans nonnunquam dum paſſibilem conſiderat, hominem purum putat.

7 De tentationibus inimici. *In homil.* xii *ſuper Ezech.*

ET comminatus eſt Ieſus immundo ſpiritui dicens. Obmuteſce & exi de homine. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna exiit ab eo. Cum aliquis terrena contemnere, & cœleſtia cœperit amare, antiquus aduerſarius acriores ei quam conſueuerat tentationes admouet, ita vt plerunque ſic reſiſtentem animam tentet, ſicut ante nunquam tentauerat quando poſſidebat. Vnde & dæmoniacus qui a Domino ſanatur, ab exeunte dæmone diſcerpitur. Quid eſt enim quod obſeſſum hominem antiquus hoſtis quem poſſeſſum non diſcerpſerat, deſerens diſcerpſit? niſi quod plerunque dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat, quam prius excitauerat, quando hoc quietus poſſidebat, vnde ſcriptum eſt. Fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in iuſtitia, & timore, & præpara animam ad tentationem.

8 De tentationibus carnis.

Moral.lib. iiii. *&* viii. *&* xxiii. *cap.* 23. *& in Ezech. homil.* xii.

SVrge tolle grabbatum tuum. In ſcriptura ſacra lectus ſiue grabbatus aliquando voluptas carnis accipitur. Quid enim quod in euangelio ſe-

nato cuidam Dominus dicit. Surge tolle grabbatum tuum & vade in domum tuam, niſi quod per grabbatum voluptas carnis deſignatur? Et iubetur itaque vt hoc ſanus portet vbi infirmus iacuerat: quia nimirum omnis qui adhuc vitiis delectatur, infirmus iacet in voluptatibus carnis. Sed ſanatus hoc portat vbi iacuerat: quia diuino adiutorio ereptus amicus eiuſdem carnis contumelias poſtmodum tolerat, in cuius prius deſideriis requieſcebat. Per grabbatum itaque in quo carnis eſt requies ipſa caro deſignatur: per domum vero conſcientia figuratur. Et quia cum mente mortui in vitiis iacemus, in carnis delectatione quieſcimus, infirmi portamur in lecto. Cum vero ſanati fuerimus mente, vt iam pulſantibus vitiis carnis reſiſtamus, neceſſe eſt vt tentationum contumelias de noſtra carne toleremus, ægro itaque ad ſalutem reducto præcipitur. tolle grabbatum tuum, id eſt porta lectum in quo portatus es, quia neceſſe eſt vt ſanatus quiſque portet contumeliam carnis, in qua prius iacebat ægrotus. Quid eſt ergo dicere tolle grabbatum tuum & vade in domum tuam, niſi porta tentationes carnis in quibus hactenus iacuiſti, & reuertere ad conſcientiam tuam, vt videas quæ feciſti, ac ſi diceret. Poſt exterius miraculum ad mentem tuam reuertere, & qualem te intrinſecus Deo debeas exhibere perpende, & poſt peccatorum veniam, ne rurſus quod iuſte feriatur admittas, caue.

9 De ſeptenario numero. *Moral lib* i.*cap*.11.*&* 12.*&* xxxv.*cap*.20.

FEcit Dominus Ieſus, vt eſſent .xii. cum illo. Septenarius numerus apud ſapientes huius ſeculi quadam ſua habetur ratione perfectus: quia ex primo pari & ex primo impari conſummatur. Primus enim impar ternarius, primuſque par quaternarius. Ex quibus duobus ſeptenarius conſtat qui eiuſdem partibus ſuis multiplicatus in duodenarium ſurgit. Nam ſiue tres per quatuor, ſeu quatuor per tres ducimus, ad duodenarium peruenimus. Sed nos quia ſuperno munere veritatis prædicamenta percepimus, hæc fixa ſcientiæ altitudinis deſpiciendo calcamus, hoc procul dubio inconcuſſa fide retinentes: quia quos ſpiritus gratiæ ſeptiformis repleuerit perficit, eiſque non ſolum trinitatis notitiam, ſed etiam virtutum quatuor, id eſt prudentiæ, temperantiæ, fortitudinis, & iuſtitiæ operationem præbet. Qui in ipſis quoque quos ingreditur ſuis quodammodo partibus augetur, dum & per trinitatis notitiam quatuor virtutum actio accipitur, & per actionem virtutum quatuor vſque ad manifeſtam trinitatis ſpeciem peruenitur. Et apud nos ergo ſeptenarius perfectus; ſed longe diſſimiliter, quia plene & non inaniter in duodenarium ſurgit, dum & per fidem opera, & rurſum per opera perficit fidem. San-

cti quoque Apoſtoli gratiæ ſeptiformis ſpiritu implendi duodecim ſunt electi: quia in quatuor mundi partibus trinitatem, quæ Deus eſt, innoteſcere mittebantur. Duodecim ergo electi ſunt, vt etiam ex ipſius numeri rationis cauſa clareſceret, quod per quatuor infima, tria ſumma prædicarent.

10 De nominibus Apoſtolorum. *Moral. lib.* xxix. *cap.* 16.

ET impoſuit dominus Simoni nomen Petrus & Iacobum Zebedæi & Ioannem fratrem Iacobi vocauit Boauerges quod eſt filii tonitrui, & Andream & Philippum & Bartholomæum & Matthæum & Thomam & Iacobum Alphæi & Thadæum, & Simonem Chananæum & Iudam Scarioth qui tradidit illum. Aliquando in tonitruo ipſe incarnatus dominus figuratur, qui ex antiquorum patrum conueniente prophetia ad notitiam noſtram, quaſi ex nubium condenſione prolatus eſt, qui inter nos viſibiliter apparens, ea quæ ſuperno erant, terribiliter ſonuit, vnde & ipſi ſancti Apoſtoli de eius gratia generati Boauerges id eſt fillii tonitrui ſunt vocati. Aliquando autem tonitruus ipſa eius prædicatio accipitur, per quam ſupernorum iudiciorum terror auditur.

11 De prædicatione verbi Dei. *Moral. lib.* xix. *cap.* 1.

EXiit ſeminans ad ſeminandum. Et dum ſeminat aliquid cecidit ſecus viam & volucres comederunt illud. In ſcriptura ſacra volucres in malis aliquando dantur intelligi, quia per eas, poteſtates deſignantur aereæ nonnunquam bonorum ſtudiis aduerſæ. Vnde veritatis ore dicitur quoniam granum quod ſecus viam cecidit, venerunt volucres & comederunt illud: quia nimirum maligni ſpiritus humanas mentes obſidentes dum cogitationes noxias ingerunt verbum vitæ a memoria euellunt.

12 *Moral. lib.* xxxiiii. *cap.* 6. *&* 7.

ALiud cecidit ſuper terram, & ſtatim orto ſole exaruit. In ſcriptura ſacra cum ſol figurate ponitur, aliquando per eum perſecutio deſignatur, ſicut veritas in euangelio dicit. quod nata ſine radicibus ſemina orto ſole aruerunt: quia videlicet verba vitæ in corde terrenorum hominum temporali momento virentia, ſuperueniente perſecutionis ardore ſiccantur. Aliquando etiam per ſolem intelligentia, & acumen ſapientium deſignatur, ſicut per comparationem, ad Salomonem dicitur. Sapiens vt ſol permanet, vultus vt luna mutatur.

Moral. lib. vii.

ET aliud cecidit inter ſpinas quæ ſuffocauerunt illud. Sunt plerique qui iam aliena non appetunt, & ab huius mundi iurgiis inchoato quietis amore diuiduntur, erudiri ſacris eloquiis ſitiunt, vacare ſupernis contemplationibus

templationibus

templationibus concupiſcunt, nec tamen perfecta animi libertate curam rerum familiarium deſerunt. Cui ſæpe dum licite ſeruiunt, etiam illicitis huius mundi iurgiis implicantur. Cumque terrenas res ſtudioſe tenere deſiderant cordis requiem deſerunt, quam quærebant. Et cum ſubſtantia continua prouiſione protegitur, conceptus in animo diuinæ ſcientiæ ſermo diſſipatur, quia iuxta veritatis ſententiam obortum ſemen ſpinæ opprimunt, cum verbum Dei a memoria importune terrenarum ſollicitudines tollunt. *In homilia ſuper Exiit qui ſemen.* Veritas quippe dicit. Sollicitudo ſeculi iſtius & fallacia diuitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur. Diuitiæ fallaces ſunt, quæ diu nobis cum permanere non poſſunt, fallaces ſunt, quæ noſtræ mentis inopiam non expellunt. Solæ autem veræ diuitiæ ſunt, quæ nos diuites virtutibus faciunt.

14 *In Ezech. homil.* xvii.

ET aliud cecidit in terram bonam, & afferebat fructum triceſimum. Senarius numerus ideo perfectus eſſe dicitur: quia ſexto die perficit omnia opera ſua Deus. Quod vero peccatori legem dedit, quæ in decem præceptis ſcripta eſt, & ſexdecies ducta in ſexagenarium ſurgunt, recte per ſexaginta, bonorum operum perfectio deſignatur. Quod etiam aperte Dominus in euangelio deſignat; qui cum parabolam ſeminantis exponeret, dixit? Aliud cecidit in terram bonam, & dabat fructum aſcendentem & creſcentem & afferebat vnum triginta, vnum ſexaginta, & vnum centum. fructus enim terræ bonæ triginta affert, cum mens perfectionem fidei, quæ eſt in trinitate conceperit. Sexaginta affert, cum bonæ vitæ opera perfecta protulerit. Centum vero affert, cum ad æternæ vitæ contemplationem profecerit. Siniſtra enim noſtra eſt vita præſens, dextera vero eſt vita ventura. Et recte per centenarium numerum æternæ vitæ contemplatio deſignatur, quia cum poſt triginta ac ſexaginta ad centeſimum numerum peruenimus idem centenarius numerus in dexteram tranſit. Fides & operatio adhuc in ſiniſtra eſt, quia hic adhuc poſiti & credimus quod non videmus, & operamur, vt videamus. Cum vero ſe animus in contemplatione æternæ vitæ ſuſpenderit, quaſi ad dexteram manum computus peruenit.

15 De auditu ſpeciali. *In Ezech. homil.* 14.

SCiendum quia oculi & aures corporis adſunt etiam carnalibus quæ ſunt in vſu rerum quæ corporaliter videntur, oculi vero & aures cordis ſolummodo ſpiritualium, qui inuiſibilia per intellectum vident, & laudem Dei ſine tono audiunt. Has omnipotens Deus aures quærebat, cum diceret. Qui habet aures audiendi audiat. Quis nanque in illo

populo tunc eſſe poterat,qui aures corporis non haberet, ſed dum dicitur.qui habet aures audiendi audiat, aperte monſtratur quod illas aures quærit,quas omnes habere non poterant.

16 De profecta bonæ vitæ.. *Moral,lib.xxii.cap.20.& in Ezech.homil.15.*

ELectus quiſque a rudimenti ſui teneritudine prius inchoans, & ad robuſta poſtmodum & fortia conualeſcit,quod aperte dominus in euangelio ſub meſſis nomine demonſtrat dicens. Sic eſt regnum Dei,quemadmodum ſi iaciat homo ſementem in terram, & dormiat & exurgat nocte ac die & ſemen germinet, & increſcat,dum neſcit ille. Cuius nimirum ſeminis incrementa denuncians adiungit. Vltro enim terra fructificat primum herbam,deinde ſpicas, deinde frumentum plenum in ſpica, cuius profectus quoque etiam finem ſubrogat,dicens. Et cum ex ſe produxerit fructus,ſtatim mittit falcem quoniam uenit tempus meſſis. Ecce veritatis voce per qualitates frugum, diſtincta ſunt incrementa meritorum, ait enim. Primum herbam, deinde ſpicas, deinde plenum frumentum in ſpica. Semen igitur homo iactat in terram, cum cordi ſuo intentionem inſerit bonam, & poſtquam ſemen iactauerit, dormit, quia in ſpe boni operis quieſcit. Nocte vero exurgit ac die, quia inter aduerſa & proſpera proficit. Et ſemen germinat & creſcit dum ille neſcit,quia dum adhuc metiri incrementa ſua non valet, ſemel concepta virtus ad profectum ducitur. Et vltro terra fructificat,quia præueniente ſe gratia mens hominis ſpontanea ad per frectum boni operis ſurgit. Sed hæc eadem terra primum herbam: deinde ſpicam, deinde plenum frumentum producit in ſpica. herbam quippe producere eſt inchoationis bonæ adhuc teneritudinem habere. Ad ſpicam vero herba peruenit, cum ſe virtus animo concepta ad profectum boni operis pertrahit. Plenum vero frnmentum in ſpica fructificat, quando iam in tantum virtus proficit, vt eſſe robuſti & perfecti operis poſſit. Sed cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittet falcem, quoniam adeſt tempus meſſis. Omnipotens enim Deus producto fructu, falcem mittit, & meſſem ſuam deſecat, quia cum vnumquemque ad opera perfecta perduxerit,eius temporalem vitam per emiſſam ſententiam incidit vt granum ſuum ad horrea cœleſtia perducat. Cum igitur deſideria bona concipimus, ſemen in terram mittimus. Cum vero operari recta incipimus, herba ſumus. Cum autem ad profectum boni operis creſcimus, ad ſpicam peruenimus, cum in eiuſdem operationis perfectione ſolidamur, iam plenum frumentum in ſpica proferimus. Herba etenim Petrus fuerat, qui paſſionis tempore per amorem dominum ſequens, hunc con=

fiteri ante vocem ancillæ timebat. Erat enim iam viriditas in mente: quia credebat omnium redemptorem, ſed valde adhuc flexibilis pede concul cabatur timoris. Iam quidem per deuotionem viridis, ſed adhuc per infir mitatem tener, cum ab ancillæ ſubito vnius flatus ſermonis inflexus eſt. Iam in ſpicam ſurrexerat, quoniam eum quem moriturum confiteri ti= muerat, nuntiante angelo viuentem in Galilea videbat. Sed ad plenum granum in ſpica peruenerat, quando veniente deſuper ſpiritu, & ſuam mentem in illius amore roborante ita ſolidatus eſt, vt vires perſequen= tium cæſus deſpiceret, & redemptorem ſuum inter flagella libere præ= dicaret, & perſequentibus principibus reſiſteret dicens. Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Plenum frumentum inuentus eſt, quando in tritura perſecutionis tot verbera pertulit, & tamen nequaquam palea rum more imminutus eſt, ſed granum permanſit. Nullus itaque qui ad bo num propoſitum adhuc in mentis teneritudine eſſe conſpicitur deſpicia tur, quia frumentum Dei ab herba incipit, vt granum fiat. Pauliſper quip pe in vnaquaque anima vt ita dicam internæ gratiæ humor exuberat, vt herba in frugem creſcat. Nemo igitur quemlibet proximum cum adhuc herbam videt, de frumento deſperet: ab herbarum quippe foliis quæ huc illucque molliter defluunt, ſurgentia frugum ſemina ſolidantur.

17 De arbore ſapientiæ. *Moral. lib.* xix. *cap.* 1. *&* 2.

SImile eſt regnum Dei grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in hor tum ſuum & creuit, & factum eſt in arborem magnam & volucres cœ= li requieuerunt in ramis eius. Ipſe quippe eſt granum ſinapis, qui in horti ſepultura plantatus, arbor magna ſurrexit. Granum nanque fuit, cum moreretur, arbor cum reſurgeret: granum per humilitatem carnis, arbor per potentiam maieſtatis granum, quia vidimus eum & non erat aſpe= ctus, arbor quia ſpecioſus forma præ filiis hominum. Huius arboris rami ſancti ſunt prædicatores. & videamus quam late tendantur. Quid enim de eis dicitur. In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fi= nes orbis terræ verba eorum. In iſtis ramis volucres requieſcunt, quia ſanctæ animæ quæ quibuſdam virtutum pennis a terrena cogitatione ſe ſubleuant, in eorum dictis & conſolationibus ab huius vitæ fatigatio ne reſpirant.

18 Quàm diabolus per ſe impotens ſit.

Moral. lib. xxxiii. *cap.* 26.

SI eiicis mitte nos in gregē porcorum. abſque conceſſione omnipotētis Dei nullam malignus ſpiritus contra hominem habet poteſtatem, quia atteſtante euangelio deſcribitur, quia nec manere in obſeſſo homine po=

tuit,nec rurſus inuadere bruta animalia non iuſſus præſumpſit.Ipſi enim redemptori noſtro a legione quæ hominem tenebat dictum eſt. Si eiicis nos mitte nos in gregem porcorum. Qui hanc & ab homine expulit, & in porcos ire eoſque in abyſſum mittere conceſſit. Ex qua re colligitur quantæ infirmitatis noſter aduerſarius exiſtat, cui ſi poteſtas ſumma licentiam non præbet, craſſari nec in porcos valet. Quando ergo iſte ſua ſponte nocere factis ad Dei imaginem hominibus audeat, de quo nimirum conſtat quod non iuſſus contingere nec porcos præſumat.Illi ergo nos neceſſe eſt ſponte ſubdi, cui & aduerſa omnia ſubiiciuntur in vita, vt tanto noſtris hoſtibus potentiores ſimus, quanto cum authore omnium vnum efficimur per humilitatem.

19 De gaudio bonæ conſcienciæ. *Moral.lib.*vi.28.*&* xvi. *cap.*18.

REuertere primum in domum tuam, & narra quanta tibi fecit dominus. Aliud eſt dominum cognoſcere per fidem, atque aliud per ſpeciem: aliud eſt inuenire per credulitatem,aliud per contemplationem. Ex qua re agitur,vt omnes electi eum quem fide cognouerunt,videre quoque per ſpeciem anhelent, cuius amore flagrantes æſtuant,quia dulcedinis eius ſuauitatem iam in ipſa ſuæ fidei certitudine deguſtant.Sed qui contemplationis arcem tenere deſiderant, prius ſe in campo operis exerceant: quia primum eſt tempus actionis, extremum contemplationis,vnde neceſſe eſt vt perfectus quiſque prius virtutibus mentem exerceat & poſtmodum hæc in quiete contemplationis abſcondat. Hinc eſt enim quod in Geraſenorum regione is quem legio dæmonum domino iubente dereliquit,ad ſaluatoris ſui pedes reſidet, verba doctrinæ percipit:& de regione ſua ſimul diſcedere & cum ſalutis auctore eſſe concupiſcit, ſed tamen ei veritas ipſa quæ ſalutem contulit dicit.Reuertere primum in domum tuam, & narra quanta tibi fecerit dominus. Amanti adhuc dilatio imponitur, vt ex dilati amoris deſiderio meritum retributionis augeatur.Fit enim nobis omnipotens Deus dulcis in miraculis,& tamen in ſua celſitudine manet occultus, vt quædam monſtrando de ſe occulta, nos inſpiratione in ſuo amore ſuccendat, & tamen in abſcondendo maieſtatis ſuæ gloriam, amoris ſui vim per æſtum deſiderii augeat.Quid autem nomine domus ad quam ſanatus reuerti præcipitur, niſi conſcientia deſignatur, in qua habitamus contractando quid agamus? Reuertere igitur ei dicitur in domum tuam,& narra quanta fecerit dominus .i. a peccati iam vitio ſecurus ad conſcientiam reuertere,& in vocem prædicationis excitare. Cum enim quamlibet parum de diuina cognitione percipimus,redire ad humana iam nolumus,& proximorum neceſſitatibus onerari recuſamus:

Quietem contemplationis quærimus,nihilque aliud niſi hoc quod ſine la bore reficit amamus: ſed ſanatos nos veritas ad domum mittit ; & narrare quæ nobiſcum acta ſunt præcipit, vt videlicet prius mens exſudet in opere , & poſtmodum refici debeat per contemplationem .

20 De percuſſione carnalium. *Moral. lib. 3. cap. 14. & 15 lib. xx. cap. 18.*

TVrbæ te comprimunt & affligunt. Carnales intra ſanctam eccleſiam ea quæ confitendo tenent, viuendo non exhibent: & fidem quam tenere ſe aſſerunt, premunt potius quam venerantur , dum ſua magis illius nomine, quam eius adipiſci lucra concupiſcunt . Electi autem dum ſeruare fidei meritum rectis operibus curant, ad auctoris ſui notitiam inter reproborum tumultus appropinquant. Quod bene in euangelio in muliere ſanguinis fluxu laborante ſignatum eſt , quæ premente turba ſola domi num tetigit. De qua cum dominus diceret, quis me tetigit? Petrus ratiocinando reſpondit. Turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis quis me tetigit? Sed audire cauſas veræ rationis meruit, cum ei dominus dixit. Tetigit me aliquis, nam & ego noui virtutem de me exiſſe . Ecce turbæ premebant dominum, & tamen ſola tetigit, quæ ad illum humiliter venit, quia multi nimirum etiam in ſancta eccleſia , reprobi veritatem co gnoſcendo premunt, quam bene viuendo tangere negligunt . Premunt & longe ſunt , quia diuinam notitiam profeſſionibus ſequuntur, moribus fugiunt. Premunt inquam ſed longe ſunt , qui eidem fidei quam loquendo aſtruunt, agendo contradicunt . Multi ergo dominum comprimunt & vna tangit, quia carnales in eccleſia eum comprimunt a quo lon ge ſunt, & ſoli tangunt, qui huic veraciter humiles adiunguntur. Turba igitur premit , quia multitudo carnalium quo intus admittitur , eo grauius toleratur. Premit & non tangit, quia importuna eſt per præſentiam, & abſens per vitam. Carnales itaque quo verbis profeſſæ fidei in eccleſia ſunt, eo bonos incorrectis ſuis moribus peius premunt . Nonnunquam enim prauis nos ſermonibus: nonnunquam vero ſolis peruerſis moribus inſequuntur. Suadent nanque aliquando quæ tenent , aliquando vero & ſi non ſuadeant, præbere tamen iniquitatis exempla non ceſſant. Qui igi tur ad mala nos vel verbis vel exemplis illiciunt, profecto perſecutores noſtri ſunt , a quibus tentationum certamina ſumimus, quæ ſaltem in corde vincamus.

21 De interna quiete cordis acquirenda. *Moral. lib. xviii. cap. 28.*

REſuſcitauit Ieſus filiam principis . Cum mira ope pietatis ad cor veritas uenit, prius ab eo cogitationum carnalium æſtus eiicit , & poſt in eo uirtutum dona diſponit . Quod bene nobis ſacra euangelii hiſto-

ria innuit, in qua dum ad reſuſcitandam filiam principis inuitatus do⸗minus duceretur, protinus additur. Et cum eiecta eſſet turba, intrauit & tenuit manum eius, & ſurrexit puella. Foras ergo turba eiicitur, vt puella ſuſcitetur, quia ſi non prius a ſecretioribus cordis expellitur im⸗portuna ſecularium multitudo curarum, anima quæ intrinſecus iacet, mortua non reſurgit. Nam dum ſe per innumeras terrenorum deſiderio⸗rum cogitationes ſpargit, ad conſiderationem ſui ſeſe nullatenus colligit.

22 De decollatione ſancti Ioannis Baptiſtæ.

Moral. lib. iii. cap. 4. & xiii. cap. 18. & in epiſtola ad Auguſt. cap. 6. & in Ezech. homil. xvi. ſecundi lib.

CVm cognata miſceri prohibitum eſt quia per coniunctionem priorem caro fratris fuerit facta. Pro qua re etiam Ioannes Baptiſta capite trun⸗catus eſt, & ſancto martyrio conſummatus. Cui non dictum eſt, vt Chri⸗ſtum negaret, & tamen pro confeſſione occiſus eſt, ſed quia idem domi⸗nus noſter Ieſus Chriſtus dixerat. Ego ſum veritas, quia pro veritate Ioannes occiſus eſt, videlicet & pro Chriſto ſanguinem fudit. Quiſquis autem non obſtupeſcat, quod præualere peruerſi contra bonorum inno⸗centiam permittuntur? cum Herodias apud temulentum Regem ſaltatu filiæ obtinet, vt caput amici ſponſi prophetæ ante ora conuiuantium in diſco deferatur. Non enim ſine grauiſſima admiratione perpendo, quod ille prophetiæ ſpiritu intra matris vterum impletus, & vt ita dixerim, priuſquam naſceretur, renatus ille amicus quo ſponſus, inquit, inter na⸗tos mulierum nemo maior ſurrexit. ille ſic propheta vt plus eſſet etiam quam propheta, ab iniquis in carcerem mittitur, & pro puellæ ſaltatu capite truncatur, & vir tantæ ſanctitatis pro riſu turpium moritur. Nun quid iam credimus quid fuiſſe, quod in eius vita, illa ſic deſpecta mors tegeret? Sed quando ille vel in cibo peccauit, qui locuſtas ſolummodo, & ſiluestre mel edidit? Quid Deo vel de qualitate ſui tegminis deliquit, qui camelorum pilis corpus operuit? Quid de conuerſatione ſua oſtende⸗re potuit, qui de eremo non receſſit? quis illum loquacitatis reatus pol⸗luit, qui diſiunctus longe ab hominibus fuit? quando illum vel ſilentii culpa attigit, qui ad ſe venientes tam vehementer increpauit dicens. ge⸗nimina viperarum quis vobis demonſtrauit fugere ab ira ventura? Quid eſt quod Dei voce Ioannes laudatur, & tamen pro temulentæ verbis in ſaltationis præmium moritur? Quid eſt quod omnipotens Deus ſic ve⸗hementer in hoc ſeculo deſpicit, quos ſic ſublimiter ante ſecula elegit? niſi hoc quod pietati fidelium patet: quoniam idcirco ſic eos premit in

infinis,quia videt quomodo remuneret in ſummis, & foris vſque ad deſpecta deiicit,quia intus vſque ad incomprehenſibilia perducit? Hinc ergo vnuſquiſque colligat ,quid illic ſint paſſuri quos reprobat , ſi hic cruciat quos amat,aut quomodo ferientur,qui in iudicio arguendi ſunt , ſi ſic earum vita premitur,qui ipſo iudice teſte laudantur.Sic igitur errantibus huius mundi potentibus fratres cariſſimi libere loqui decernimus: Ioannis auctoritas ad animum reducatur ,qui nequitiam Herodis reprehendens , pro verbi rectitudine occidi non timuit : & quia Chriſtus eſt veritas,ipſe ideo pro Chriſto , quia pro veritate animam poſuit.

23 De paſtu prædicationis. *Moral.lib.xxvii.cap.8.*

DIxerunt diſcipuli ad dominum Ieſum. Dimitte turbas , vt euntes in proximas villas, & vicos emant ſibi cibos , quos manducent. Per prædicatores ſanctos audientium ſubiectorum ieiuna corda dominus paſcit, ſicut de populis eſurientibus diſcipulis conquerentibus , reſpondit dominus dicens. Date illis vos manducare . Quod ſic tunc eorum manibus factum eſſe credimus,vt hoc eorum verbis quotidie fieri ſine ceſſatione videamus Hoc enim agit Petrus cum per epiſtolas loquitur,vt verbi pabulo corda noſtra male ieiuna ſatientur : hoc Paulus , hoc Ioannes per epiſtolas loquentes operantur , vt mentes noſtræ ſacramenta cœleſtia percipiant,& inediæ ſuæ faſtidium,quo moriebantur, vincant.

24 De diſtinctionibus bene viuentium.

Moral.lib.xvi.cap.25.& 26.

ET præcepit illis vt accumbere facerent omnes ſecundum contubernia ſuper viride fœnum.Et diſcubuerunt in partes,per centenos , & per quinquagenos.Diuerſæ eccleſiæ in ſingulis mundi partibus poſitæ vnam catholicam faciunt:in qua fideles homines de Deo recta ſentientes concorditer viuunt.Hanc nanque in euangelio dominus per conuiuantium famulorum & per locorum diſtinctionem concordiam deſignauit , cum ſatiaturus de quinque panibus populos quinquagenos per turmas vel centenos diſcumbere præcepit , vt videlicet turba fidelium eſcam ſuam & locis diſiuncta & moribus coniuncta perciperet . Iubilei quippe requies, quinquagenarii numeri myſterio continetur,& quinquagenarius bis ducitur,vt ad centenarium perducatur. Quia ergo prius a malo quieſcitur opere , vt poſt anima plenius quieſcat in cogitatione : alii quinquageni, alii autem centeni diſcumbunt : quoniam ſunt nonnulli qui iam a prauis habent requiem operis, & ſunt nonnulli qui peruerſis cogitationibus ſuperatis habent iam requiem mentis.

25 De uiciſſitudine contemplandi & operandi.

*Moral.lib.*vi.*& in paſt.cap.*16.

NOn eſt perfectus prædicator qui uel propter contemplationis ſtudium operanda negligit, uel propter operationis inſtantiam contemplanda poſt ponit. Hinc eſt quod ipſa ueritas per ſuſceptionem noſtræ humanitatis nobis oſtenſa, in montem per noctem orationi inhæret: miracula per diem in urbibus exercet, ut perfectis innuat prædicatoribus: quatinus nec actiuam vitam amore ſpeculationis funditus deſerant, nec contemplationis gaudia penitus operationis nimietate contemnant, ſed quieti contemplantes ſorbeant, quod occupati erga proximos loquentes refundant. Speculando quippe in Dei amorem ſurgitur, ſed prædicando ad vtilitatem proximi reditur, tunc autem ad alta caritas mirabiliter ſurgit, cum ad ima proximorum ſe miſericorditer attrahit, & quo bene deſcendit ad infima, eo valenter recurrit ad ſumma.

26 De curatione ſurdi & muti. *In Ezech.homil.*x.

AVdimus verba Dei ſi facimus, & tunc ea proximis recte loquimur, cum prius ipſi fecerimus. Quod bene Marcus Euangeliſta confirmat, cum factum domini miraculum narrat dicens. Adducunt autem ſurdum & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum. Cuius ordinem curationis inſinuat dicens. Miſit digitos ſuos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & ſuſpiciens in cœlum ingemuit, & ait illi. Effeta quod eſt adaperire. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur recte. quid eſt enim quod creator omnium Deus cum ſurdum & mutum ſanare voluiſſet, in aures illius ſuos digitos miſit, & expuens linguam eius tetigit? Quid per digitos redemptoris, niſi dona ſancti ſpiritus deſignantur? vnde cum in loco alio eieciſſet dæmonium dixit. Si in digito Dei eiicio dæmonia, profecto peruenit in vos regnum Dei. Qua de re per euangeliſtam alium dixiſſe deſcribitur. Si ego in ſpiritu Dei eiició dæmones, profecto peruenit in vos regnum Dei. Ex quo vtroque loco colligitur: quia digitus ſpiritus vocatur. Digitos igitur in auriculas mittere, eſt per dona ſancti ſpiritus mentem ſurdi ad obediendum aperire. Quid eſt vero quod expuens linguam eius tetigit? Saliua nobis eſt ore redemptoris, accepta ſapientia in eloquio diuino, ſaliua quippe ex capite defluit in ore. Ea ergo ſapientia quæ ipſe eſt, dum lingua noſtra tangitur, mox ad prædicationis verba formatur. Qui ſuſpiciens in cœlum ingemuit, non quod ipſe neceſſarium gemitum haberet, qui dabat, quod poſtulabat, ſed nos ad eum gemere qui cœlo præſidet docuit, vt aures noſtræ per dona ſancti ſpiritus aperiri & lingua per ſaliuam oris id eſt per ſcientiam diuinæ locu-

tionis ſolui debeat ad verba prædicationis. Cui mox effeta, id eſt adaperire dicitur, & ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius. Qua in re notandum eſt: quia propter clauſas aures dictum eſt adaperire, ſed cui aures cordis ad obediendum apertæ fuerint, ex ſubſequenti proculdubio etiam linguæ eius vinculum ſoluetur: vt bona quæ fecerit ipſe etiam facienda aliis loquatur, vbi & bene additur, & loquebatur recte. Ille enim recte loquitur, qui prius obediendo fecerit, quæ loquendo admonet eſſe facienda.

26 De pœnitentibus.

Moral, lib. i. cap. 19. & in Ezech. homil. xxi. ſecundi lib.

MIſereor ſuper turbam. Oportet vt prædicatoribus in peccato poſitis prædicent, & cum iam cœperint peccata relinquere, & ad innocentiam feſtinare, neceſſe eſt vt erga eos in ore doctoris incrementa prædicationis excreſcant, & quibuſdam doctrinæ ſuæ verbis, tanto vehementius inſiſtat, quanto eos grauius cecidiſſe conſiderat. Libet inter hæc ad medium euangelii verba deducere, cuius ſacra hiſtoria per hoc quod factum miraculum narrat, mira quæ cotidie aguntur, denunciat. Nam cum feſſi & ieiuni ad dominum populi conueniſſent, diſcipulis dominus dicit. Miſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent, & ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via, quidam enim ex eis de longe venerunt, Turba dominum triduo ſuſtinent, quando multitudo fidelium peccata quæ perpetrauit, per pœnitentiam declinans, ad dominum ſe in opere, in locutione & in cogitatione conuertit. Quos dimittere ieiunos in domum ſuam dominus non vult, ne deficiant in via: quia videlicet conuerſi peccatores in præſentis vitæ via deficiunt, ſi in ſua conſcientia ſine doctrinæ ſuæ pabulo dimittuntur. Ne ergo laſſentur huius peregrinationis itinere, paſcendi ſunt a doctoribus ſacra admonitione, ſicut alibi de eſurientibus plebibus Apoſtolis præcepit dicens. Date illis vos manducare, & rurſum. Nolo dimittere eos ieiunos ne deficiant in via, ac ſi diceret. In prædicatione veſtra verbum conſolationis accipiant, ne a veritatis pabulo ieiuni remanentes, in huius vitæ labore ſuccumbant. Valde autem penſanda eſt pia ſententia, quæ proceſſit ex ore veritatis, qua dicitur: quidam enim de longe venerunt. Eſt aliquis qui nil fraudis, & nil carnalis corruptionis expertus, ad omnipotentis Dei ſeruitium feſtinauit. Iſte de longinquo non venit: quia per incorruptionem & innocentiam proximus fuit, alius nulla impudicitia, nullis flagitiis inquinatus, ſolum autem coniugium expertus ad miniſterium ſpirituale conuerſus eſt. Neque iſte venit

de longinquo, quia uſus coniunctione conceſſa, per illicita non errauit. Alii vero poſt carnis flagitia, alii poſt falſa teſtimonia, alii poſt facta furta, alii poſt illatas violentias, alii poſt perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt, & ad omnipotentis Dei ſeruitium conuertuntur, hi videlicet ad deum de longinquo veniunt. Quanto etenim quiſque plus in prauo opere errauit, tanto ab omnipotente domino longius receſſit. Nam & prodigus filius, qui patrem deſeruit, abiit in regionem longinquam, in qua porcos pauit, quia vitia nutriuit. Dentur igitur alimenta eis etiam, qui de longinquo veniunt, quia conuerſis peccatoribus doctrinæ ſanctæ cibi præbendi ſunt, vt in Deum vires reparent quas in flagitiis amiſerunt, quia ſæpe a doctoribus tanto neceſſe eſt, vt largioribus cibis doctrinæ ſatientur, quanto feſſi maioribus vitiis venerant.

28 De contemplatione.

VEnit Ieſus Bethſaida & adducunt ei cæcum & rogabant eum, vt illum tangeret. Et apprehendens manum cæci eduxit eum extra vicum & expuit in oculos eius impoſitis manibus ſuis. Sunt quædam contemplatiuæ vitæ quæ per quaſdam modo imagines videntur, vt poſtmodum ſicut ſunt in ipſa ſua virtute & natura videantur, nam Paulus ait. Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Et cæcus cum impoſitione manuum redemptoris iam lumen recipere cœpiſſet, requiſitus eſt quid videret, & aſpiciens ait. Video homines velut arbores ambulantes Homo quippe natura rationalis eſt, arbor autem nec ſenſibilis eſt nec viuit. Et quid iſte illuminatus cæcus ſignificat, niſi genus humanum. Cui cum dominus contemplationis oculos aperit, prius quædam in ænigmate conſpicit, vt poſtmodum illa vera & rationabilia cœleſtium agmina ſicut ſunt poſita aſpiceret? vnde & illic ſubditur. Deinde iterum impoſuit manus ſuper oculos eius, & cœpit videre, & reſtitutus eſt, ita vt videret clare omnia. Prius itaque per ſpeculum vidit & ſimilitudinem, vt poſtmodum clare videret & perfecte.

29 De transfiguratione domini. *Moral. lib. xiiii.*

NOuiter conuerſi prius ſuauitatem ſecuritatis ſentiunt, prius pacis quiete nutriuntur: poſt cognitam vero dulcedinem tanto iam tolerabilius tentationum certamina ſuſtinent, quanto in Deo altius cognouere quod ament. Vnde & Petrus prius in montem ducitur, prius claritatem transfigurationis dominicæ contemplatur, & tunc demum tentari ancilla interrogante permittitur, ut per tentationem factus ſibi ex infirmitate conſcius, ad illud flendo & amando recurreret quod uidiſſet, & cum cum timoris unda peccati in pelagus raperet, eſſet prioris dulcedinis

anchora quæ retineret.

30 *Moral.lib.xxxii.cap.5.*

ET veſtimenta eius facta ſunt candida ſicut nix. Dominus ſanctis omnibus,quibus dictum eſt. Vos eſtis lux mundi,in illa æterna gloria veſtietur,vnde & per euangelium dicitur,quia transfigurato in monte domino,veſtimenta eius facta ſunt candida ſicut nix? In qua transfiguratione quid aliud quam reſurrectionis vltimæ gloria nunciatur. In monte enim veſtimenta eius ſicut nix facta ſunt , quoniam in ſupernæ claritatis culmine omnes ſancti luce fulgentes iuſtitiæ ei adhærebunt.

31 *Moral.lib.viii.cap.40.& 41.*

DIxit Petrus ad Ieſum. Rabbi bonum eſt nos hic eſſe, & faciamus tria tabernacula,tibi vnum:Moyſi vnum,& Heliæ vnum. Non enim ſciebat quid diceret. Sicut tabernaculum conſtruitur, vt ab æſtu corpus & frigore defendatur. quid itaque hoc loco tabernaculi nomine, niſi ædificatio terrenæ felicitatis exprimitur? per quam ſuper ſe reprobi caſtra conſtruentes multiplicant: vt ſe a præſentis vitæ neceſſitatibus quaſi ab æſtu & imbribus defendant. Honoribus enim excreſcere ambiunt, ne deſpecti videantur,terrena aggregando exaggerant,ne inopiæ frigore tabeſcant:vbi ergo mentis habitationem conſtruunt,ibi proculdubio tabernacula figunt. At contra iuſti gaudent in hac terra deſpici, nec dolent ſe neceſſitatibus affligi,& quia contra præſentia ſe aduerſa non muniunt,quaſi contra æſtus & pluuias habere tabernaculum nolunt. Hinc eſt quod atteſtante Paulo Abraam in caſis habitat:quia habentem fundamenta ciuitatem,quam ſupernus artifex conſtruxit,expectat. Vnde & Petrus iure reprehenditur: quia nec dum mentis perfectione roboratus veritatis claritate cognita figere tabernaculum in terra conatur: quam munitum ſibi diues ille tabernaculum conſtruxerat,qui dicebat. Anima, habes multa bona repoſita in annos multos,requieſce, comede, & bibe, & epulare. Sed quia tabernaculum eius in veritatis fundamento non ſub ſiſtit,illico audiuit. Stulte hac nocte repetunt animam tuam abs te, quæ præparaſti,cuius erunt? Vitæ enim fugientis amatores dum ſtudioſe ſe in præſentibus conſtruere cõnatur,ad æternam repente pœnam rapiuntur.

32 De conuerſione iudæorum per Heliam. *Moral.lib.xx.cap.26.*

HElias venturus eſt, & reſtituet omnia. Quamuis ad cœlum raptus Helias eſſe perhibetur,mortem tamen diſtulit, non euaſit. Quis eſt enim homo qui viuit & non videbit mortem? veniet itaque reſtituturus omnia:quoniam ad hoc nimirum huic mundo reſtituetur,vt & munera prædicationis impleat, & carnis debitum ſoluat. Sciendum quippe eſt.

Moralium libro xxxv.*& in Ezechiel homi*.xii. Quod ſancta eccleſia quamuis nunc iudæos amiſerit, in fine tamen huius ſeculi dupliciter recipit, quando gentibus ad plenum ſuſceptis ad eius fidem currere, omnis quæ tunc inuenta fuerit, etiam iudæa conſentit. hinc nanque ſcriptum eſt. Donec plenitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret. hinc in euangelio veritas dicit. Helias veniet, & ipſe reſtituet omnia. Nunc enim amiſit Iſraelitas eccleſia, quos conuertere prædicando non ualet, ſed tunc Helia prædicante quotquot inuenerit, colliget, quod amiſit plenius recipiet. Ex plebe quippe Iudaica quotquot inuenti fuerint, conuertentur, & ad Heliæ prædicationem multi ex his, qui tunc ex iudæis in infidelitate remanſerint, ad cognitionem veritatis redibunt, & dominum Ieſum iam nequaquam quaſi purum hominem contemnentes eius diuinitati ſe inhærere congaudebunt. Iudæi nanque ante. *Moralium libro* xi. incarnationem domini eum eſſe uenturum crediderunt, & annunciauerunt, ſed poſtquam in carne apparuit, hunc eſſe negauerunt: & quem uenturum dixerant, præſentem contempſerunt, & nequaquam ea credendo ſecuti ſunt, quæ patres ſuos prædixiſſe meminerunt. Helias autem veniens ſicut per Malachiam dicitur, reducet corda filiorum ad patres eorum: quoniam hoc de domino incipient filii intelligere, Helia prædicante, quod patres eorum prædicauere.

33 De profectu fidei. *Moral.lib.xxii.cap.*21.*& in Ezech.homil.*15.

CRedo domine, adiuua incredulitatem meam. Fides noſtra ad perfectionem ſuam quibuſdam gradibus dicitur: quia pars eius prius accipitur, vt in nobis poſtmodum perfecte compleatur. Hinc eſt quod redemptori noſtro a diſcipulis dicitur. Auge nobis fidem, vt quæ iam accepta per initium fuerat, quaſi per augmenta graduum ad perfectionem veniret. Si enim in credentis mente non proficeret, quidam veniens ad dominum qui curare volebat ſuum filium, & interrogatus an crederet, minime dixiſſet. Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Penſate rogo quod dicitur. Si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem habere ſe nouerat, quomodo credebat, ſed quia per occultam inſpirationem gratiæ, meritorum ſuorum gradibus fides creſcit, vno eodemque tempore is, qui nec dum perfecte crediderat ſimul & credebat & incredulus erat. Adhuc ergo aſcendebat ad fidem quam iam perceperat, qui & iam ſe credere, & adhuc ex incredulitate turbari clamabat.

34 De tentationibus. *Moral.lib.*xxxii.*cap.*17.*&* 18.

COmminatus eſt Ieſus ſpiritui immundo. Cum antiquus hoſtis aliquem tentare incipit, prius quaſi conſulens blanda & illicita animo ſuggerit,

poſt

poſt ad delectationem pertrahit, ad extremum per conſenſionem poſſi-dens, violenta peccandi conſuetudine pœnæ inſolubiliter conſtringit. Hinc eſt quod nonnulli peccata longo tempore perpetrata in ſemetipſis ipſi reprehendunt, & hæc ex iudicio fugiunt: ſed vitare opere nec decertantes poſſunt. Sciendum eſt etiam quod plerunque eis quos ceperit tunc grauiores culpas ingerit, cum præſentis vitæ termino illos propinquare cognoſcit, & quos per initia praua cepit, ad finem deteriores reddit, vt eius tentamenta quo citius ceſſatura ſunt eo valentius compleantur. Quia enim ſuis pœnis eorum ſatagit æquare ſupplicium, in eis ardentius ante mortem nititur omnia exaggerare peccata. Plerunque iam cor male ſubditum poſſidet, ſed tamen diuina illum gratia repellit, & miſericordiæ manus eiicit, quem ad ſe captiua voluntas introduxit. Cumque a corde expellitur, acriores infigere ſtimulos iniquitatum conatur, vt eos tentationum fluctus mens ab illo impugnata ſentiat, quos etiam poſſeſſa neſciebat. Quod bene in euangelio exprimitur, cum exire de homine ſpiritus immundus domino iubente narratur. Nam cum dæmoniacus puer fuiſſet oblatus: ſcriptum eſt. Comminatus eſt Ieſus ſpiritui immundo dicens. Surde & mut ſpiritus, ego tibi præcipio, exi ab eo: & amplius ne introeas in eum. Et exclamans, & multum diſcerpens eum, exiit ab eo: Ecce non eum diſcerpſerat cum tenebat: exiens diſcerpſit, nimirum tunc peius cogitationes mentis dilaniat, cum iam egreſſui diuina virtute compulſus appropinquat, & quem mutus poſſederat cum clamoribus deſerebat: quia plerunque cum poſſidet minora tentamenta irrogat, cum vero de corde pellitur acriori infeſtatione perturbat. Hoſtis itaque cor hominis poſſidens, ſemper in malicia ex poſterioribus creſcit, & cor deſerens, vehementioribus cogitationum ſtimulis percutit. Tanto igitur quiſque debet initia tentationis fugere, quanto finem eius intelligit citius ſolui non poſſe. Superabile nanque eſt omne quod hoſtis initio ſuggerit: ſed inde ſequitur quod vinci vix poſſit.

35 De conuerſi ad Deum. *Moral. lib. x. cap. 28.*

ET factus eſt ſicut mortuus. Carnales homines illos quaſi mortuos deputant, quos nequaquam ſecum viuere carnaliter penſant, qui ſcilicet ea non habent, quæ ipſi habent vel ſolummodo amant. Qui enim ab huius mundi appetitu moritur: a terrenis profecto mentibus omnimodo extinctus æſtimatur. Quod bene noſtri miraculum redemptoris ſignat, cum ab immundo ſpiritu hominem liberat, de quo ſcriptum eſt. Clamans & multum diſcerpens exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus, ita vt multi dicerent, quia mortuus eſt. Ieſus autem tenens manum eius, eleuauit eum,

& ſurrexit, velut mortuus quippe oſtenditur, quia a maligni ſpiritus poteſtate liberatur: quia quiſquis iam terrena ſubiicit, vitam in ſe carnalis conuerſationis extinguit. Et mundo mortuus apparet: quia poſſeſſore prauo qui per immunda deſideria ſe agitabat caret, quem multi mortui dicunt, quia qui ſpiritu aliter viuere neſciunt, cum qui carnalia bona non ſequitur, extinctum funditus arbitrantur.

36 De prælatis peccantibus.

In paſtorali cur. prim. par. cap. 2.

QVi ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis. Nemo amplius in eccleſia nocet: quam qui peruerſa agens, nomen vel ordinem ſanctitatis habet. Delinquentem nanque hunc redarguere nullus præſumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur: quod pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Indigni autem quique tanti reatus pondera fugerent: ſi veritatis ſententiam ſollicita cordis aure penſarent, quæ ait. Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius & demergatur in profundum maris. Per molam quippe aſinariam ſecularis vitæ ſeruitus & labor exprimitur, & per profundum maris extrema damnatio deſignatur. Qui ergo ad ſanctitatis ſpeciem deductus: vel verbo cæteros deſtruit vel exemplo: melius profecto fuerat vt hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta conſtringerent: quam ſacra officia in culpa cæteris imitabilem demonſtrarent, quia nimirum ſi ſolus caderet, vtcunque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.

37 De eodem. *Moral. lib. vi. cap. 26.*

QVid per molam aſinariam, niſi actio terrena ſignatur? Quæ dum colla mentis per ſtulta deſideria conſtringit, hanc in laboris circuitum mittit. Quid vero per mare niſi præſens ſeculum figuratur? Sunt itaque nonnulli qui dum terrenas actiones deſerunt, & ad contemplationis ſtudium humilitate poſtpoſita, vltra vires intelligentiæ ſurgunt, non ſolum ſe in errorem deiiciunt, ſed infirmos quoſque a gremio vnitatis diuidunt. Qui igitur vnum de minimis ſcandalizat, melius illi fuerat alligata collo mola aſinaria in mare proiici: quia nimirum peruerſæ menti expedibilius eſſe potuiſſet, vt occupata mundo terrena negocia ageret, quam per contemplationis ſtudia ad multorum perniciem vacaret. Sunt enim nonnulli inquieti ſpiritus, qui dum plus exquirunt contemplando quam capiunt, vſque ad peruerſa dogmata erumpunt, & dum veritatis diſcipuli eſſe humiliter negligunt, magiſtri errorum fiunt.

30 De pace & ſapientia & prædicatione.

In paſtoral cap.4.ſecundæ part.& ter.par.cap.23. & in homil.ſuper Ezech.

HAbete ſal in vobis:& pacem habete inter vos Sunt nonnulli qui dum plus ſapere quam eſt neceſſe ſtudent, a proximorum pace reſiliunt, dum eo velut hebetes ſtultoſque contemnunt. Vnde per ſemetipſam veritas admonet dicens. Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos. Per ſal quippe deſignantur verba ſapientiæ. Sal quippe ſine pace non virtutis donum, ſed damnationis augmentum. Quo enim quiſque melius ſapit eo deterius delinquit: et idcirco inexcuſabiliter merebitur, quia ſi voluiſſet prudenter potuit vitare peccatum. Quiſquis igitur habere ſal ſapientiæ ſtudet atque laborat, curet neceſſe eſt, quatinus a pace concordiæ nunquam recedat. Præterea cum rector ad loquendum ſe præparat, ſub quanto cautelæ ſtudio eloquatur, attendat, ne ſi inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cum forte ſapiens videri deſiderat, vnitatis compagem inſipienter abſcindat. Hinc Paulus ait. Non plus ſapere quam oportet ſed ſapere ad ſobrietatem. Qui igitur ſapienter loqui nititur, magnopere metuat: ne eius eloquio audientium vnitas confundatur: implens quod dicitur. Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos.

39 De ſimplicibus cœleſtis ædificii.

In homil.37.ſuper Euang.

MAgiſter bone quid faciens vitam æternam poſſidebo. Dominus per alium Euangeliſtam dicit. Quis ex vobis volens turrim ædificare non prius computat ſumptus qui neceſſarii ſunt. Ecce iuxta veritatis vocem, qui turrim ædificat: prius, ædificii ſumptus parat. Si igitur fratres humilitatis turrim conſtruere cupimus, prius nos ad aduerſa huius ſeculi præparare debemus. Hoc enim inter terrenum & cœleſte ædificium diſtat quod terrenum ædificium expenſas colligendo conſtruitur: cœleſte vero ædificium expenſas diſpergendo Ad illud ſumptus facimus ſi non habita colligamus: ad iſtud ſumptus facimus, ſi habita relinquamus: iſtos ſumptus ille diues habere non potuit, qui poſſeſſiones multas poſſidens, magiſtrum requiſiuit dicens. Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo? Qui cum præceptum audiſſet omnia relinquendi, triſtis abſceſſit, & inde anguſtatus eſt in mente, vnde foris latior fuit in poſſeſſione. Quia enim in hac vita amabat ſumptus celſitudinis, tendendo ad æternam patriam habere noluit ſumptus humilitatis.

40 De bonitate. *Moral.lib.ix.*

NEmo bonus, niſi vnus Deus. Omnia quæ creata ſunt, atteſtante

Moyſe qui ait. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Sed hoc ſolum bonum principaliter bonum eſt, per quod hæc omnia quæ bona ſunt non principaliter exiſtunt, de quo bono veritas dicit. Nemo bonus niſi vnus Deus.

41 De auaris diuitibus.

Moral. lib. iiii. cap. 2. & in paſtorali cap.

RArum valde eſt, vt qui aurum poſſidnet ad requiem tendant, dum per ſemetipſam veritas dicit. Difficile qui pecunias habent: intrabunt in regnum cœlorum. Nam qui hic multiplicandis diuitiis inhiant, quæ alterius vitæ gaudia ſperant? Quod tamen vt redemptor noſter valde rarum, & ex ſolo diuino miraculo euenire poſſe monſtraret, hoc inquit apud homines impoſſibile eſt, apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt. Diuites igitur auari, cum vel plura ambiunt vel obtinere cuncta, quæ ambierint poſſunt, audiant quod ſcriptum eſt. Quid prodeſt homini ſi totum mundum lucretur: animæ vero ſuæ detrimentum patiatur. Ac ſi aperte veritas dicat. Quid prodeſt homini ſi totum quod extra eſt congregat, ſi hoc ſolum quod ipſe eſt damnat?

42 De humilitate redemptoris.

Moral. lib. xxxv. cap. 17.

FAcilius eſt camelum per foramen acus tranſire: quam diuitem intrare in regnum cœlorum. Cameli nomine dominus in ſacro eloquio exprimitur. Quia enim ad onera ſuſcipienda ſponte ſe camelus humiliat, non immerito redemptoris noſtri gratiam deſignat: qui in eo quod infirmitatis noſtræ onera ſuſcipere dignatus eſt, a poteſtatis ſuæ celſitudine ſponte deſcendit, vnde per euangelium dicit. Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam, & nemo tollit eam a me, ſed ego pono eam. Et vnde iterum dicit. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam diuitem intrare in regnum cœlorum. Quid enim nomine diuitis, niſi quemlibet elatum, quid appellatione cameli, niſi propriam condeſcenſionem ſignat? Camelus enim per foramen acus tranſit, cum idem redemptor noſter vſque ad ſuſceptionem mortis per anguſtias paſſionis intrauit, quæ paſſio velut acus extitit, quia dolore corpus pupugit. Facilius autem camelus per foramen acus, quam diues cœlorum regnum ingreditur: quia niſi ipſe prius infirmitatis noſtræ onera ſuſcipiens, per paſſionem ſuam formam nobis humilitatis oſtenderet, nequaquam ſe ad humilitatem illius ſuperba rigiditas inclinaret.

43 De martyrii generibus.

Moral.lib.xvii.cap.4.& in homil.27.& 25.ſuper Euang.

POteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? Fili Zebedæi Iacobus & Ioannes, & interueniente matre locum celſitudinis & gloriæ a domino quærebant, ſed eiuſdem gloriæ iter ignorabant. Conceſſionis quippe illius celſitudinem a dextris ſiniſtriſque quærebant: ſed quanta ad hanc eſſet itineris anguſtia minime videbant. Ad viam ergo per quam ad celſitudinem venirent, a domino tumentia illorum corda reuocantur, & eorum mox oculis imitandus calix paſſionis obiicitur, vt videlicet ſi ad ſublimitatis gaudia tenderent, prius viam humilitatis inuenirent. Dixit ergo eis Ieſus. Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? ac ſi dicatur eis. Iam vos locus delectat celſitudinis, ſed prius via exerceat laboris. Per calicem pertingitur ad maieſtatem, ſi mens veſtra appetit quod demulcet, prius bibite quod dolet: ſic ſic per amarum poculum confeſſionis peruenitur ad gaudium ſalutis. Et quoniam duo ſunt martyrii genera, vnum in occulto opere, aliud in publico, teſtatur ipſe dominus qui cum requiſiſſet dicens. Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum, & illi dixiſſent, poſſumus: illico ſubſecutus eſt dicens. Calicem quidem meum bibetis. Quid enim per calicem, niſi dolorem paſſionis accipimus? De quo alio loco. Pater ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte. Zebedæi autem filii id eſt, Iacobus & Ioannes non vterque per martyrium occubuit, & tamen quod vterque calicem bibet audiuit. Ioannes nanque per martyrium nequaquam vitam finiuit, ſed tamen martyr extitit, quia paſſionem quam non ſuſcepit in corpore, ſeruauit in mente. Mori quippe a perſequente, martyrium eſt in aperto opere. Ferre vero contumelias, odientem diligere, martyrium eſt in occulta cogitatione. Et nos igitur etiam ſi nullo ferro percutientium trucidemur, martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam veraciter in animo cuſtodiamus.

44 De mutabilitate omnium creaturarum, & de ſtatu diuinitatis.

Moral.lib.v.cap.25.

STans Ieſus cæcum illuminauit. Omnis creatura quia ex nihilo facta eſt, & per ſemetipſam ad nihilum tendit, & non ſtare habet ſed defluere. Rationalis vero creatura eo ipſo quo ad imaginem auctoris eſt condita, ne ad nihilum tranſeat, figitur: irrationalis autem nequaquam figitur, ſed donec viſionis ſuæ miniſterio ſpeciem vniuerſitatis impleat, tranſeundo tardatur. Nam & ſi cœlum ac terra poſt in æternum permanent, ex ſemetipſis tamen nunc ad nihilum properant, ſed pro eorum vſu quibus ſeruiunt, in melius mutata perſeuerant. Stare er-

go ſolius creatoris eſt, per quem cuncta non tranſeuntem tranſeunt, & in quo aliqua ne tranſeant, retinentur. Vnde & redemptor noſter quia diuinitatis eius ſtatus capi ab humana mente non potuit, hunc ſe nobis ad nos in carne veniens creatus, natus, mortuus, ſepultus, reſurgens & ad cœleſtia rediens, quaſi tranſeundo monſtrauit. Quod bene per euangelium illuminato cæco innotuit, cui tranſiens auditum præbuit, ſed ſtans oculos reparauit. Per humilitatis quippe diſpenſationem tranſire habet: per diuinitatis vero potentiam, qua vbique præſens eſt, ſtare. Voces igitur cæcitatis noſtræ dominus audire tranſiens dicitur, quia humanæ miſeriæ factus homo miſeretur. Stans autem lucem reparat, quia infirmitatis noſtræ tenebras ex virtute diuinitatis illuſtrat.

45 De fide iudæorum & gentium.

*Moral.lib.*XXXV.*& in* Ezech.*homil.*17.*lib.*2.

IN amorem auctoris & redemptoris noſtri fideles animæ ex iudaico populo & ex gentilitate, conuenerunt vnde & idem redemptor noſter cum aſellum ſedens Hieruſalem tenderet, ſicut euangeliſta teſtatur. Multi veſtimenta ſua ſtrauerunt in via: alii autem frondes cædebant de arboribus & ſternebant in via. Et qui præibant & qui ſequebantur, clamabant dicentes. Oſanna benedictus qui venit in nomine domini. Aſinorum vel aſinarum nomine aliquando manſuetudo ſimplicium deſignatur, & Hieruſalem viſio pacis dicitur. Quid ergo ſignat quod dominus ſedendo aſinum Hieruſalem ducit niſi quod ſimplices mentes dum præſidendo poſſidet eas vſque ad viſionem pacis ſua ſacra ſeſſione perducit. Saluator itaque noſter aſellum ſedens Hieruſalem tendit: quando vniuſcuiuſque fidelis anima, regens videlicet iumentum ſuum ad pacis intimæ viſionem perducit. Sed etiam ſanctæ eccleſiæ vniuerſaliter præſidet: eamque in ſupernæ pacis deſiderium accendit. Multi autem veſtimenta ſua in via ſternunt, quia corpora ſua per abſtinentiam edomant, vt ei iter ad mentem parent, vel exempla bona ſequentibus præbeant. alii vero frondes vel ramos de arboribus cædunt, & ſternunt in via: quia in doctrina veritatis verba ſententiaſque patrum ex eorum eloquiis excerpunt, & hæc in via Dei ad auditoris animum venientes humili prædicatione ſubmittunt, quod indigni quoque & nos modo facimus. Nam cum patrum ſententias in ſermone exhortationis aſſumimus, frondes de arboribus cædimus, & has in via omnipotentis domini ſternimus. Sed qui præibant, & qui ſequebantur, clamabant, oſanna. Præceſſit quippe iudaicus populus, ſecutus eſt gentilis: quia omnes electi ſiue qui ex iudæa eſſe potuerunt, ſiue qui nunc in eccleſia exiſtunt, in mediatore Dei & hominum crediderunt & credunt.

qui præeunt & qui ſequuntur,oſanna clamant. Oſanna autem latina lingua,ſalua nos dicitur. Ab ipſo enim ſalutem priores quæſierunt ſequentes quærunt,& benedictum qui venit in nomine domini confitentur,quoniam vna ſpes,vna fides præcedentium & ſequentium populorum. Nam ſicut illi ſpectata paſſione & reſurrectione eius ſanati ſunt: ita nos præterita paſſione illius permanente in ſecula reſurrectione ſaluamur. Quem enim priores noſtri ex iudaico populo crediderunt,& amauerunt venturum hominem, nos & veniſſe credimus & amamus, eiuſque deſiderio accendimur,vt eum facie ad faciem contemplemur.

46 De paſtoribus & ſubditis. *In homil. ſuper deſignauit dominus.*

CAthedras vendentium columbas dominus euertit. Vobis ſacerdotibus lugens loquor: quia nonnullos veſtrum cum præmiis ordinationes facere agnouimus, ſpiritualem gratiam vendere, & de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare. Cur ergo ad memoriam veſtram non redit,quod vox dominica præcipiens dicit. Gratis accepiſtis, gratis date? Cur non ante mentis oculos reuocatis, quod templum redemptor ingreſſus,cathedras vendentium columbas euertit, & nummulariorum effudit æs? Qui nanque ſunt in templo Dei hodie, qui columbas vendunt, niſi qui in eccleſia pretium de impoſitione manus accipiunt, per quam impoſitionem ſpiritus ſanctus cœlitus datur. Columba igitur venditur,quia manus impoſitio per quam ſpiritus ſanctus accipitur, ad pretium præbetur. Sed redemptor noſter cathedras vendentium columbas euertit: quia talium negociatorum ſacerdotium deſtruit Hinc eſt quod ſacri canones ſimoniacam hæreſim damnant, & eos ſacerdotio priuari præcipiunt,qui de largiendis ordinibus pretium quærunt. Cathedra ergo vendentium columbas euertitur, quando hi qui ſpiritualem gratiam venundant, vel ante humanos vel ante Dei oculos ſacerdotio priuantur. Et quidem multa ſunt alia præpoſitorum mala, quæ humanos modo oculos latent, & plerunque ſe paſtores ſanctos hominibus exhibent, atque in occultis ſuis videri turpes ante interni arbitri oculos non erubeſcunt. Ecce modo negari hominibus poteſt quod latenter agitur: ille certe iudex venturus eſt, cui tacendo quiſquis ſe non poteſt celare, quem negando non poteſt fallere. Veniet, veniet profecto dies ille,nec longe eſt, in quo paſtorum paſtor appareat, & vniuſcuiuſque facta in publicum deducat. Et qui modo ſubditorum culpas per præpoſitos vlciſcitur: tunc præpoſitorum mala per ſemetipſum ſæuiens damnabit. Vnde & ingreſſus templum per ſemetipſum, quaſi flagellum de funiculis fecit, & de domo Dei prauos negotiatores eii-

ciens,cathedras vendentium columbas euertit,quia ſubditorum quidem culpas per paſtores percutit, ſed paſtorum vitia per ſemetipſum ferit, quamuis etiam ſubditorum vitia quæ a magiſtris modo vel diſſimulantur iudicari vel nequeunt,eius proculdubio iudicio reſeruantur.Igitur dum ſalua fide res agitur, virtutis eſt meritum ſi a diſcipulis quicquid prioris eſt damnabile modo toleratur. Debet tamen humiliter ſuggeri, ſi fortaſſe valeat quod diſplicet emendari. Sed curandum ſummopere eſt,ne in ſuperbiam tranſeat iuſtitiæ inordinata defenſio, ne dum rectitudo incaute diligitur,ipſa magiſtra rectitudinis humilitas amittatur, ne eum ſibi præeſſe quiſque deſpiciat, quem fortaſſe contingit,vt in aliqua actione reprehendat Contra hunc tumorem ſuperbiæ, ſubditorum mens ad cuſtodiam humilitatis edomatur,ſi infirmitas propria inceſſanter attenditur.Nam vires noſtras ueraciter examinare negligimus, & quia de nobis fortiora credimus, idcirco eos qui nobis prælati ſunt diſtricte iudicamus.Singula hæc mala ſuntquæ ſæpe a ſubditis in prlæatos ſæpe a prælatis in ſubditos committuntur, quia & omnes ſubditos hi qui præſunt minus quam ipſi ſunt ſapientes arbitrantur, & rurſum qui ſubiecti ſunt rectorum ſuorum actiones iudicant, & ſi ipſos regimen tenere contingeret, ſe poſſe agere melius putant. Vnde plerunque fit, ut & rectores minus prudenter ea quæ ſunt agenda videant, quia eorum oculos ipſa nebula elationis obſcurat, & nonnunquam is qui ſubiectus eſt hoc cum prælatus fuerit, faciat quod dudum fieri ſubiectus arguebat, & pro eo quod illa quæ iudicauerat perpetrat,ſaltem quia iudicauit erubeſcat.Igitur ſicut prælatis curandum eſt ne eorum corda æſtimatione ſingularis ſapientiæ locus ſuperior extollat,ita ſubiectis prouidendum eſt, ne ſibi rectorum facta diſpliceant. Et quoniam rectores habent iudicem ſummum,magna cautela ſubditorum eſt,non temere vitam iudicare regentium. Neque enim ſicut ſupra dixi,fruſtra per ſemetipſum dominus æs nummulariorum fudit,& cathedras vendentium columbas euertit,ſignificans,quia per magiſtros quidem vitam iudicat plebium:ſed per ſemetipſum facta examinat magiſtrorum.

47 De afflictione electorum ſub tempore Antichriſti.

*Moral.lib.*xxxii.*cap.*12.*&* 13.

FRit tunc tribulatio magna,qualis non fuit ab initio mundi. Antiqui hoſtis in fine ſeculi vas proprium illum perditum hominem Antichriſtum ſcilicet ingredietur & ſuis viribus traditus pauco quidem in tempore ſed in multa contra nos virtute laxabitur, quem quamuis ſeuitia ad crudelitatem dilatet, ſuperna tamen miſericordia dierum breuitate

anguſtat. Hinc enim per ſemetipſam veritas dicit. Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vſque modo, neque fiet, hinc rurſus ait. Niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro. Quia enim & ſuperbos nos & infirmos dominus conſpicit, dies quos ſingulariter malos intulit, miſericorditer breuiatos dicit, profecto vt & ſuperbiam terreat de temporis aduerſitate, & infirmitatem refoueat de breuitate. ſed conſiderandum valde eſt, in quo tunc atrocior, quam nunc ſe erexerit antiquus hoſtis ſurgat. Quæ enim pœnarum genera non nouimus, quæ non iam vires martyrum exercuiſſe gaudemus? alios nanque improuiſo ictu immerſus iugulo gladius ſtrauit: alios crucis patibulum afflixit, in quo mors & prouocata repellitur, & repulſa prouocatur: alios hirſutis ſerra dentibus attriuit: alios armato ferro inſulcans vngula carpſit: alios beluina rabies morſibus detruncando comminuit: alios ab intimis viſcerum per cutem preſſa vis verberum rupit: alios effoſſa terra viuentes operuit: alios in altum demerſos in mortem præcipitium fregit: alios in ſe proiectos aqua replendo abſorbuit: alios edax flamma vſque ad cineres depaſta conſumpſit. Cum igitur antiquus hoſtis in fine mundi per Antichriſtum nequius inſurrexit: quid eſt quod in his tormentis tunc atrocius creſcat? niſi hoc quod in euangelio per ſemetipſam veritas dicit. Surgent pſeudochriſti & pſeudoprophetæ & dabunt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorem mittantur, ſi fieri poteſt etiam electi? Nunc enim fideles noſtri mira faciunt, cum peruerſa patiuntur, tunc autem huius hoſtis ſatellites etiam cum peruerſa inferunt, mira facturi ſunt. Penſemus ergo quæ erit humanæ mentis illa tentatio, quando pius martyr & corpus tormentis ſubiicit, & tamen ante eius oculos miracula tortor facit? Cuius tunc virtus non ab ipſo cogitationum fundo quatiatur, quando is qui flagris cruciat, ſignis corruſcat? Nimirum enim hoſtis ille antiquus & altus tunc erit veneratione prodigii, & durus crudelitate tormenti: quoniam non ſola tunc poteſtate erigetur, ſed etiam ſignorum oſtenſione fulcietur.

49 De prædicatoribus Antichriſti.

Moral. lib. xiiii. *&* xxxiii. *cap.* 37. *& in Ezech. homil.* 9.

CVm electi conſpexerint ſigna & miracula quæ facient miniſtri, & prædicatores Antichriſti quoddam dubietatis nubilum in corde patientur: & ex eorum prodigiis mendacibus patientur, caligo trepidationis ad momentum in eorum corda generabitur. vnde veritatis ore per euangelium dicitur. Surgent pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur, ſi fieri po-

teſt,etiam electi,quod videlicet Dei non electi caſuri ſunt ſed magnis terroribus trepidaturi, quoniam tanta tunc circa iuſtos iniquitate effrenabuntur, vt etiam electorum corda non paruo terrore feriantur. Qua in re valde quærendum eſt, quomodo aut hi,qui ſunt electi, poſſunt in errorem induci:aut cur, ſi fieri poteſt, quaſi ex dubietate ſubditur, cum quid faciendum ſit dominus omnia præſciens præſtolatur, vnum enim ex duobus eſt quia ſi electi ſunt fieri non poteſt, ſi autem fieri poteſt electi non ſunt. Sed quia electorum corda & trepida cogitatione concutientur, & tamen eorum conſtantia non mouebitur, vna hac ſententia dominus vtrunque complexus eſt dicens,ita vt in errorem inducantur,ſi fieri poteſt,etiam electi. Quaſi.n.iam errare eſt in cogitatione titubare, ſed protinus ſi fieri poteſt ſubiungitur, proculdubio fieri non poteſt,vt in errore electi plene capiantur. iſta ergo dominici ſermonis dubitatio vt electorum cordium deſignatio tentationis fuit:quia qui electi ſunt ad perſiſtendum per ſigna prædicatorum Antichriſti tentabuntur ad cadendum. Per hoc ergo quod dicitur ſi fieri poteſt, hoc exprimitur quod electi in corde tentabuntur. Nutant enim ſed non cadunt. Dicitur ergo, ſi fieri poteſt,quia trepidabunt, & tamen dicuntur electi, quia non cadunt, Dubitatio ergo ſermonis a domino in electis exprimit trepidationem mentis,quos electos nominat, quia cernit quod in fide & bono opere perſiſtunt.

49 De perfidia iudæorum. *Moral.lib.xiiii.cap.23.*

ADoleſcens ſequebatur amictus ſydone Cum iudæorum plebs miracula noſtri redemptoris cerneret:hunc ex ſignis honorabat dicens.Hic eſt Chriſtus.Cum vero humanitatis eius infirma conſpiceret, eum creatorem credere dedignabatur dicens, non,ſed ſeducit turbas. Sed quid mirum eum perpeti iſta a plebibus ,cum ipſi quoque qui legis doctores eſſe videbantur, qui eum verbis propheticis incarnandum eſſe perhibebant, & incarnatum viderunt,ab eo tamen ſuadente perfidia diuiſi & a fide veritatis auerſi ſunt. Scribæ itaque & legis doctores qui erudire populos ad vitam conſueuerant, dum incarnatum Deum conſpicerent, conſiliis ſuis multos ab eius fide diuiſerunt, quamuis prius ad credendum incarnationis eius myſterium per prophetarum verba multos docuiſſe viderentur. Quos etiam non ſolum ad non credendum, ſed vſque ad perſequendum quoque dominum turba populorum eſt ſecuta, & vſque ad paſſionem illius ſeuitiæ facibus accenſa.In qua videlicet paſſione diſcipulorum corda turbata ſunt, & cum ad crucis aram uentum eſſet, eoſque grauis ex perſecutione iudæorum timor inuaſiſſet, ſinguli fuge-

runt, mulieres vero quæ ad præparanda ſubſidia corporis exterio ribus domino myſteriis ſeruierant, adhæſerunt, ſtetit quidem aliquamd iu Petrus, ſed tamen poſt territus negauit: ſtetit etiam Ioannes, cui ipſo crucis tempore dictum eſt, ecce mater tua, ſed perſeuerare minime potuit: quia de ipſo quoqne ſcriptum eſt, quod adoleſcens quidem ſequebatur illum amictus ſyndone ſuper nudo, & tenuerunt eum. at ille reiecta ſindo ne nndus profugit ab eis. Qui & ſi poſt vt verba ſui redemptoris audiret, ad aram crucis rediit, prius tamen territus fugit. Mulieres autem non ſolum non timuiſſe, neque fugiſſe, ſed etiam vſque ad ſepulchrum memorantur ſtetiſſe.

50 De abſtinentia hypocritarum. *Moral. lib. viii. cap.* 10.

Inuenerunt hominem Cyrenæum. Plerunque ſe hypocritæ mira abſtinentia affligunt, omne robnr corporis atterunt, & quaſi carnis vitam funditus in carne viuentes extinguunt, ſicque per abſtinentiam morti appropiant, vt pene cotidie morientes viuant, ſed ad hæc humanos oculos quærunt, admirationis gloriam expetunt, atteſtante veritate quæ ait. Exterminant facies ſuas, vt appareant ieiunantes. Nam ora palleſcunt, corpus debilitate quatitur, & pectus interrumpentibus ſuſpiriis vrgetur. Sed inter hæc ab ore proximorum admirationis ſermo quæritur, nihilque tanto labore aliud niſi æſtimatio humana cogitatur. Quos nimi rum bene Simon ille ſignificat qui dominicæ paſſionis tempore in angaria crucem domini portabat, de quo ſcriptum eſt. Inuenerunt hominem Cyrenæum venientem obuiam ſibi nomine Simonem, hunc angariauernnt, vt tolleret crucem Ieſu. Quod enim per angariam agimus, non hoc ex ſtudio amoris operamur. Crucem ergo domini Ieſu in angaria portare, eſt afflictionem abſtinentiæ pro alia quam neceſſe eſt intentione tolerare: an non Ieſu crucem in angaria portat, qui quaſi ad præceptum domini carnem domat? ſed tamen ſpiritualem patriam non amat. Vnde & Simon, idem crucem portat, ſed nequaquam moritur: quia omnis hypocrita corpus quidem per abſtinentiam afficit, ſed tamen per amorem gloriæ mundo peius viuit quia: & ſæpe per ſanctitatis imaginem, locum regiminis indignus aſſequitur qui niſi aliquid in ſe virtutis oſtenderet, nullum percipere honorem mereretur, ſed tranſit quod delectabiliter obtinet & pœnaliter quod ſequitur manet. Sanctitatis fiducia nunc in ore hominum ponitur, ſed cum internus iudex ſecreta cordis examinat, exterius vitæ teſtes non quærit.

51 De paſſione domini. *In homil. ii. ſecundæ partis ſuper* Ezech.

ET perduncunt eum in Golgotha locum, erat autem hora tertia & cru-

fixerunt eum. Omnia quæ dominus incarnatus verbis docuit, prius fa-ctis oſtendit: ſicut ſcriptum eſt. Quod cœpit Ieſus facere & docere. Quia enim vocare nos ad cœleſtem patriam venit, nimirùm bona tranſitoria deſpicere, & mala temporalia non timere docuit: vnde & opprobria deſpexit, iniurias pertulit, mortem non timuit, crucis patibulum non refugit, & cum hunc voluiſſent rapere, & regem conſtituere, ſtatim fugit. quid nobis his exemplis aliud innuens, niſi vt debeamus huius mundi & aduerſa non metuere, & proſpera vitare? quia plerunque eius bona occupant animum, quam mala perturbant, ante paſſionem vero ſuam contumelias audiuit, nec tamen contumelias reddidit, traditorem ſuum diu tacitus pertulit, eique ſalutanti dare oſculum non recuſauit, ſuſcepit mortem crucis, ne mori timeremus, oſtendit die tertia reſurrectionem, vt nos reſurgere poſſe crederemus. Poſt paſſionem quoque ſuam, de his qui ſe crucifixerant, ad fidei gratiam vocauit, bonum pro iniquitate reddidit, & nos exemplo ſuo de omnibus inſtruxit.

Moral.lib. xxi. *cap.* 6.

AD excedentem igitur omnia redemptoris noſtri vitam mentis oculos tendamus, vt in vita & in eius præceptis agnoſcamus, quid in noſtra vita minus habeamus & ad vitæ eius exempla noſtram vitam dirigamus. hinc nanque ſcriptum eſt. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius, qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius, qui cum malediceretur non maledicebat, dum pateretur non comminabatur. hinc per Paulum dicitur. Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in auctorem fidei & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contempta. Ad hoc itaque dominus apparuit in carne, vt humanam vitam admonendo excitaret, exempla præbendo accenderet, moriendo redimeret, reſurgendo repararet.

52 De reſurrectione. *In homil. ſuper Maria Magdalenæ.*

MAria Magdalene & Maria Iacobi & Salome vna ſabbatorum veniunt ad monumentum: & viderunt iuuenem ſedentem in dextris coopertum ſtola candida. qui dicit illis. Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, ſurrexit non eſt hic. Duæ erant vitæ, quarum vnam nouimus: alteram neſciebamus. Vna quippe mortalis eſt, alia immortalis: vna corruptionis, alia incorruptionis: vna mortis, alia reſurrectionis. Sed venit mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, ſuſcepit vnam, & oſtendit alteram: vnam pertulit moriendo & oſtendit alteram reſurgendo. Si igitur nobis mortalem vitam ſcientibus, reſurrectionem promitteret

mitteret carnis, & tamen hanc viſibiliter non exhiberet, quis eius pro‑miſſionibus crederet? Factus itaque homo apparuit in carne, mori di‑gnatus eſt ex voluntate, ſed reſurrexit ex poteſtate, & oſtendit exem‑plo, quod nobis promiſit in præmio. Ecce vero redit ad memoriam, quod crucifixo Dei filio iudæi inſultantes dicebant. Si rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce, & credimus ei. Qui ſi tunc de cruce deſcende‑ret, nimirum inſultantibus cedens, virtutem nobis ſuæ patientiæ non demonſtraret. Sed expectauit paululum, tolerauit opprobria, irriſio‑nes ſuſtinuit, ſeruauit patientiam, diſtulit admirationem. Et qui de cruce deſcendere noluit, de ſepulchro ſurrexit. Plus igitur fuit de ſe‑pulchro ſurgere, quam de cruce deſcendere: plus fuit mortem reſur‑gendo deſtruere, quam vitam deſcendendo ſeruare. Sed cum iudæi hunc ad inſultationes ſuas de cruce deſcendere minime cernerent, cum morientem viderent eum ſe viciſſe crediderunt, nomen illius ſe quaſi extinxiſſe gauiſi ſunt.

53 Item vnde ſupra.

In homil. ſuper Maria Magdalenæ. & Moral. lib. vi. cap. 7.

PRædicate euangelium omni creaturæ. De domini morte nomen eius per vniuerſum mundum creuit: quia poſt reſurrectionem ſuam ad prædicandum euangelium ſuum per omnem terram diſcipulos ſuos miſit dicens. Euntes in mundum vniuerſum prædicate euangelium omni creaturæ. Omnis creaturæ nomine homo ſignatur: quia in ipſo vera ſpecies & magna communio vniuerſæ creaturæ oſtenditur. O‑mne nanque quod eſt, aut eſt, & non viuit: aut eſt & viuit, ſed nequa‑quam ſentit: aut eſt & viuit, & ſentit, ſed non intelligit, nec diſcernit: aut eſt & viuit, ſentit, intelligit, & diſcernit. Sunt nanque lapides nec tamen viuunt: ſunt arbuſta, viuunt quidem nec tamen ſentiunt: herba‑rum nanque & arborum vita viriditas vocatur, ſicut per Paulum de ſe‑minibus dicitur. Inſipiens tu quod ſeminas non viuificatur, niſi prius moriatur, ſunt bruta animalia, viuunt & ſentiunt, nec tamen intelli‑gunt aut diſcernunt. Homo itaque quia habet commune eſſe cum la‑pidibus, viuere cum arboribus, ſentire cum animalibus, diſcernere cum angelis recte nomine omnis creaturæ exprimitur homo, in quo iux‑ta aliquid omnis creatura tenetur. Vnde cum veritas diſcipulis euange‑lium omni creaturæ prædicare præcepit, omnem creaturam ſolum ho‑minem intelligi voluit, cui commune aliquid cum omnibus creauit. Sic itaque poſt reſurrectionem poſtquam diſcipulos ſuos ad prædi‑candum euangelium miſit, illi autem profecti prædicauerunt vbi‑

que domino cooperante & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis, & poſtquam in omnem terram exiuit ſonus eorum & in fines orbis terræ verba eorum, de morte domini nomen eius per mundum creuit, ex qua hunc infidelis turba extinxiſſe ſe credidit. Et quæ gaudebat occiſum, dolet mortuum: quia hunc ad ſuam gloriam cognoſcit perueniſſe per pœnam. Si igitur fratres cariſſimi noſtri redemptoris membra ſumus, præſumamus in nobis reſurrectionem futuram, quam in capite noſtro conſtat eſſe factam. Reſurrectionis eius gloriam tota mente diligamus: & pro eius amore moriamur. In reſurrectione auctoris noſtri miniſtros eius angelos conciues noſtros agnouimus. Ad horum ergo ciuium illam frequentem ſolemnitatem feſtinemus: his cum nec dum viſione poſſumus, deſiderio & menteiungamur, adiuuet omnipotens Deus ad vitam deſiderium noſtrum: qui pro nobis in mortem dedit vnicum filium ſuum eundem Ieſum Chriſtum dominum noſtrum: qui cum eo viuit & regnat in vnitate ſpiritus ſancti per omnia ſecula ſeculorum.

Amen.

INCIPIVNT CAPITVLA de Euangelio ſecundum Lucam.

1	Erant iuſti ambo ante Deum.	Luc.	1. a
2	Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Heliæ.		1. b
3	Miſſus eſt angelus Gabriel.		1. c
4	Virtus altiſſimi obumbrabit tibi.		1. d
5	Quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius Dei.		1. d
6	Vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me.		1. e
7	Præibis ante faciem domini parare vias eius.		1. g
8	Illuminare his, qui in tenebris & in vmbra mortis ſunt.		1. g
9	Ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.		1. g
10	Et reclinauit eum in præſepio.		2. a
11	Paſtoribus angelus apparuit.		2. b
12	Gloria in excelſis Deo.		2. b
13	Paſtores inuenerunt infantem in præſepio.		2. c
14	Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius.		2. e
15	Ieſus ſedebat in medio doctorum.		2. g
16	Poteſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.		3. b
17	Securis ad radicem arborum poſita eſt.		3. b
18	Qui habet duas tunicas, det non habenti.		3. b
19	Venit fortior me poſt me.		3. d
20	Cuius ventilabrum in manus eius.		3. d
21	Aſcendit Ieſus in vnam nauem, quæ erat Simoni.		5. a
22	Exi a me, quia homo peccator ſum domine.		5. b
23	Quæ vultis vt faciant uobis homines, & uos facite illis.		6. e
24	Dimitte & dimittemini, date & dabitur uobis.		6. f
25	Quid autem uides feſtucam in oculo fratris tui.		b. f
26	Gaudium erit in cœlo ſuper uno pœnitente.		15. b
27	Conuocatis Ieſus.xii. Apoſtolis.		9. b
28	Vulpes foueas habent & uolucres cœli nidos.		9. g
29	Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos		9. g
30	Tu autem uade, annuncia regnum Dei.		9. g
31	Nemo mittens manum ad aratrum & reſpicit.		9. g
32	Miſit illos binos ante faciem ſuam.		10. a
33	Videbam ſathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.		10. c
34	Samaritanus vinum & oleum infundit in vulnera.		10. f
35	De Maria & Martha.		10. g

36 Inuenit domum ſcopis mundatam. 11. c
37 Vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus. 11. c
38 Nemo accendit lucernam. 11. e
39 Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. 11. e
40 Decimatis mentam & anetum. 11. f
41 Hominis cuiuſdam diuitis fructus uberes ager attulit. 12. b
42 Anima habes multa bona. 12. c
43 Stulte hac nocte animam tuam repetunt a te. 12. c
44 Sint lumbi ueſtri præcincti. 12. d
45 Quod ſi dixerit ſeruus ille in corde ſuo. 12. f
46 Seruus qui non cognouit uoluntatem domini ſui. 12. f
47 Cui multum datum eſt, multum quæritur ab illo. 12. f
48 Ignem ueni mittere in terram. 12. f
49 Cum uadis cum aduerſario tuo. 12. g
50 Contendite intrare per anguſtam portam. 13. e
51 Siquis uenit ad me & non odit patrem ſuum. 14. f
52 Niſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet. 14. g
53 Quanti mercenarii patris mei abundant panibus. 15. d
54 Cito proferte ſtolam primam & induite illum. 15. e
55 Et date annulum in manum eius. 15. e
56 Facite uobis amicos de mammona iniquitatis. 16. c
57 De hydropico curato. 16. c
58 Quod hominibus altum eſt, abominabile eſt apud Deum. 16. d
59 Deum non timebat, & hominem non reuerebatur. 18. a
60 De muliere, quæ erat in ciuitate peccatrix. 7. f
61 Et ſtans retro ſecus pedes domini. 7. f
62 Remittuntur ei peccata multa. 7. f
63 Fides tua te ſaluam fecit. 7. f
64 Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura. 16. e
65 Factum eſt ut moreretur mendicus. 16. e
66 Eleuans autem diues oculos cum eſſet in tormentis. 16. f
67 Pater Abraam miſerere mei. 16. f
68 Memento fili, quia recepiſti bona in uita tua. 16. f
69 Rogo te vt mittas eum in domum patris mei. 16. g
70 Item de eodem diuite, & Lazaro.
71 Si habueritis fidem tanquam granum ſinapis. 17. b
72 De decem leproſis a domino curatis.
73 Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur aquilæ. 17. g

75 Ieiuno bis in ſabbato. 18. b
74 Zachæus ſycomorum aſcendit. 19. a
76 Dimidium bonorum meorum do pauperibus. 19. b
77 Negociamini dum uenio. 19. b
78 Ecce mna quam habui repoſitam in ſudario. 19. c
79 Proiicite eum in tenebras exteriores. 19. e
80 In patientia ueſtra poſſidebitis animas ueſtras. 21. d
81 Accepto pane dominus gratias egit & fregit. 22. b
82 Ieſus factus in agonia prolixius orabat. 22. d
83 Amice ad quid ueniſti. 22. e
84 De negatione Petri. 22. g
85 Conuerſus dominus reſpexit Petrum. 22. g
86 Spreuit autem illum Herodes. 23. b
87 Si in uiridi ligno hæc faciunt. 23. e
88 De crucifixione domini. 23. e
89 Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt. 23. e
90 Domine memento mei cum ueneris in regnum tuum. 23.
91 Hodie mecum eris in paradiſo. 23.
92 De morte & reſurrectione domini. 23.
93 Diſcipulis euntibus in Emaus dominus apparuit. 24.
94 Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis. 24.
95 De apparitionibus domini poſt reſurrectionem. 24.
96 Hæc ſunt uerba quæ locutus ſum ad uos. 24.
97 Palpate & uidete: quia ſpiritus carnem & oſſa non habent. 24.

EXPOSITIO EX LIBRIS BEATISSIMI GREGORII PAPAE SVPER EVANGELIVM.

SECVNDVM LVCAM.

FVIT in diebus Herodis regis iudææ ſacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia, & vxor illi de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth. Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus domini ſine querela.

Moral.lib. xxxv. *cap.*4.

COram domino ſæpe multorum vita diſplicet, quæ etiam foris hominibus placet. Caute ergo nimis in laudem iuſtorum coniugum, Zachariæ, & Eliſabeth ab euangeliſta dictum eſt. Erant iuſti ambo ante Deum. Non enim ſecura laus eſt, iuſtos ante homines apparere, ſæpe enim humana ſententia velut in Deo magnum quempiam approbat, ſed hunc omnipotens Deus qui quaſi ex ſe approbatur, ignorat. Hinc eſt enim quod pſalmiſta vigilanter exorat dicens: Dirige in conſpectu tuo viam meam, nimirum quia plerunque in conſpectu hominum recta via creditur etiam quæ a veritatis itinere deprauatur.

2 De Ioanne Baptiſta. *In homil.7. ſuper Euang. Miſerunt iudæi.*

ANgelus Gabriel de Ioannis promiſſione ad Zachariam dicit. Eliſabeth vxor tua pariet tibi filium: & vocabis nomen eius Ioannem: ipſe præcedet ante dominum in ſpiritu & virtute Heliæ. Ioannes idcirco in ſpiritu & virtute Heliæ venturus dicitur: quia ſicut Helias ſecundum domini aduentum præueniet, ita Ioannes præuenit primum. Inde eſt quod alio loco dominus a diſcipulis inquiſitus de aduentu Heliæ, reſpondit, Helias iam venit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt in eum quæcunque voluerunt. Et ſi vultis ſcire: Ioannes ipſe eſt Helias. Requiſitus autem Ioannes a ſacerdotibus & Leuitis ſi eſſet Helias, dixit. Non ſum Helias, quid eſt hoc quia quod veritas affirmat, hoc propheta veritatis negat: ſed ſi ſubtiliter veritas ipſa requiratur, hoc quod inter ſe contrarium ſonat, quomodo non ſit contrarium, inuenitur. Ioannes quippe in ſpiritu Helias erat, in perſona Helias non erat: ſicut enim ille præcurſor venturus eſt iudicis, ita iſte præcurſor factus eſt redemptoris. Quod ergo dominus fatetur de ſpiritu, hoc Ioannes denegat de perſona: quia & iuſtum ſic erat, vt diſcipulis dominus ſpiritualem de Ioanne ſententiam diceret, & Ioannes eiſdem turbis carnalibus non de ſuo

ſpiritu ſed de corpore reſponderet. Contrarium ergo veritati videtur eſſe, quod Ioannes ſonuit, ſed tamen a veritatis tramite non receſſit.

3 De vocabulis Angelorum. *In homil. ſuper Acceſſerunt ad Ieſum.*

MIſſus eſt angelus Gabriel cœleſtis patriæ ſpiritus tunc ſolum angeli vocantur, cum per eos aliqua nuntiantur. Græca autem lingua angeli nuncii, archangeli ſummi nuntii vocantur. Hi enim qui minima nunciant, angeli: qui vero ſumma annuntiant vocantur archangeli. Hinc eſt quod ad Mariam virginem non quilibet angelus: ſed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc quippe myſterium, ſummum angelum dignum venire fuerat: qui ſummum omnium nunciabat. Gabriel autem fortitudo Dei dicitur, ad Mariam ergo Gabriel mittitur: qui Dei fortitudo nominatur. Illum quippe veniebat nunciare, qui ad debellandas aereas poteſtates humilis dignatus eſt apparere, de quo per pſalmiſtam dicitur. Tollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis & potens: dominus potens in prælio, & rurſum. Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ. Per Dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui virtutum dominus & potens in prælio, ad debellandas aereas poteſtates veniebat.

4 De incarnatione verbi. *Moral. lib.* xviii. *cap.* 12. *&* xxxiii. *cap.* 3.

VIrtus altiſſimi obumbrabit tibi. Obumbratio in ſacro eloquio, aliquando incarnatio domini ponitur, uel mentis refrigerium a feruore carnalium cogitationum: quod ſeruata veritate hiſtoriæ ſermo teſtatur angelicus qui ad Mariam dicit. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Per obumbrationis vocabulum incarnandi Dei vtraque natura ſignatur: vmbra enim a lumine & corpore formatur. Dominus autem per diuinitatem lumen eſt, qui mediante anima in virginis vtero fieri dignatus eſt per humanitatem corpus. Quia ergo lumen incorporeum in eius vtero erat corporandum, ei quæ incorporeum concepit ad corpus dicitur, virtus altiſſimi obumbrabit tibi, id eſt corpus in te humanitatis accipiet, incorporeum lumen diuinitatis: ex qua videlicet obumbratione, omne in te refrigerium accipies mentis.

5 De vtraque natura in Chriſto. *Moral. lib.* xviii. *cap.* 34.

NVllus ſanctorum quibuslibet virtutibus plenus exiſtat, æquari poteſt ei de quo beatæ Mariæ ab angelo dictum eſt. Quod naſcetur ex te ſanctum uocabitur filius Dei. Nos quippe & ſi ſancti efficimur, non tamen ſancti naſcimur: quia ipſa naturæ corruptibilis conditione conſtringimur, ut cum propheta dicamus. Ecce enim iniquitatibus con-

ceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea. Ille autem veraciter ſolus ſanctus natus eſt, qui vt ipſam conditionem naturæ corruptibilis vinceret, ex commixtione carnalis copulæ conceptus non eſt. Huic ſe quidam hæreſiarches æquare voluit, cum dixit. Non inuideo Chriſto facto Deo: quoniam ſi volo & ipſe poſſum fieri. Qui dominum noſtrum Ieſum Chriſtum non per myſterium conceptionis, ſed per profectum gratiæ Deum putauit, peruerſa allegatione aſtruens eum purum hominem natum, ſed vt Deus eſſet per meritum profeciſſe: atque ob hoc æſtimans & ſe & quoslibet alios ei poſſe coæquari, qui filii Dei per gratiam fiunt, non intelligens, nec attendens, quia nemo poteſt ei coæquari. Aliud eſt enim natos homines gratiam adoptionis accipere: aliud vnum ſingulariter per diuinitatis potentiam Deum ex ipſo conceptu prodiiſſe. Nec æquari poteſt gloria vnigeniti habita per naturam aliis accepta per gratiam. Mediator quippe Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, non ſicut iſte hæreticus decipit: alter in humanitate: alter in deitate eſt, non purus homo conceptus & æditus, poſt per meritum vt Deus eſſet, accepit, ſed nunciante angelo & adueniente ſpiritu mox verbum in vtero, mox intra vterum verbum caro, & manente incommutabili eſſentia, quæ ei eſt cum patre & cum ſpiritu ſancto coæterna aſſumpſit intra virginea viſcera, vnde & impaſſibilis pati & immortalis mori, & æternus ante ſecula temporalis poſſet eſſe in fine ſeculorum: vt per ineffabile ſacramentum conceptu ſancto, & partu inuiolabili ſecundum veritatem vtriuſque naturæ, eadem virgo & ancilla domini eſſet & mater. Sic quippe ei ab Eliſabeth dicitur. Vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? Et ipſa virgo concipiens dixit. Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Et quamuis ipſe eſt aliud ex patre, aliud ex virgine, non tamen alius ex patre, alius ex virgine: ſed ipſe eſt æternus ex patre, ipſe temporalis ex matre, ipſe qui fecit, ipſe qui factus eſt, ipſe ſpecioſus forma præ filiis hominum per diuinitatem: & ipſe de quo dictum eſt, vidimus eum & non erat aſpectus, & non eſt ſpecies ei neque decor per humanitatem, ipſe ante ſecula de patre ſine matre, ipſe in fine ſeculorum de matre ſine patre, ipſe conditoris templum, ipſe conditor templi, ipſe auctor operis, ipſe opus auctoris. Manens itaque vnus ex utraque, & in utraque natura, nec naturarum eſt copulatione confuſus, nec naturarum diſtinctione eſt geminatus.

6 De prophetia. *In Ezechie. homil. prima.*

BEata quæ credidiſti. Aliquando ex præterito & ex præſenti, atque

ex futuro pariter animus tangitur prophetantis : ſicut Eliſabeth Mariam ad ſe venire conſpiciens : quia verbum incarnatum geſtaret in vtero agnouit, eamque iam domini ſui matrem vocauit dicens. Vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me? De cuius conceptione per angelum quoque ad Ioſeph dicitur : Quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt, quæ videlicet Eliſabeth dicit. Beata quæ credidiſti: quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi a domino. Dicens enim, beata quæ credidiſti, aperte indicat, quia verba angeli quæ dicta fuerant ad Mariam per ſpiritum agnouit, atque ſubiungens, perficientur ea quæ dicta ſunt tibi a domino, quæ etiam in futuro ſequerentur, præuidit. Simul ergo de præterito & præſenti atque ex futuro per prophetiæ ſpiritum tacta eſt : quæ & eam promiſſionibus angeli credidiſſe cognouit, & matrem nominans: quia redemptorem humani generis in vtero portaret intellexit, & cum omnia perficienda prædicaret, quid etiam de futuro ſequeretur, aſpexit.

7 De via domini. *Moral.lib.*xix.

PRæibis ante faciem domini: parare vias eius. Via domini non inconuenienter accipitur, hoc quod ad cor noſtrum venit, ſeſeque nobis intrinſecus infundit. Hinc ergo Ioanni per ſpiritum dicitur. Præibis ante faciem domini parare vias eius. Quiſquis enim prædicando a ſordibus vitiorum corda audientium mundat, venienti domino viam præparat.

8 De vmbra mortis. *Moral.lib.*iiii.*cap* 20.

ILluminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent. In ſcriptura ſacra vmbra mortis aliquando obliuio mentis accipitur. quia ſicut mors hoc quod interficit, agit, vt non ſit in vita: ita & obliuio hoc quod intercipit, agit, vt non ſit in memoria. Vnde recte quia Ioannes hebræorum populo eum cuius obliti fuerant, dominum prædicare veniebat, per Zachariam dicitur. Illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra mortis ſedent. In vmbra enim mortis ſedere, eſt a diuini amoris notitia in obliuione lateſcere.

9 De via pacis. *In homil ſup. euang. Rogauit quidam.*

AD dirigendos pedes noſtros in viam pacis. Viam pacis graditur: quiſquis a veritatis itinere in viam ſcandali non flectitur. Vnde per Zachariam dicitur. Ad dirigendos pedes in viam pacis. Tunc enim greſſus noſtros in viam pacis dirigimus, quando per illud actionum iter pergimus, in quo ab auctoris noſtri gratia non diſcordemus.

10 De iudæis & gentibus aduentum Chriſti præſtolantibus.
*Moral.lib.*vii.*&* xiii.

ET peperit Maria filium ſuum primogenitum & reclinauit eum in præſepio. Ante redemptoris noſtri aduentum ex electis gentilibus & ex hebraico populo ſancti quippe longo tempore redemptionem ſuam expectando gemuerunt & deſiderauerunt: gentiles quoniam eos nec dum redemptoris ſui gratia reficiebat; iudæi quia legem tenentes legis auctorem non videbant. Beati enim Iob atteſtante vita cognoſcimus, vt expectaſſe redemptoris noſtri aduentum multos etiam gentiles credamus: & naſcente domino, Simeone in ſpiritu in templum veniente didicimus, quanto deſiderio ex plebe Iſraelitica ſancti viri incarnationis eius myſterium videre cupierunt. Vnde & per eundem redemptorem diſcipulis dicitur, Multi iuſti & prophetæ deſiderauerunt videre, quæ videtis, & non viderunt, ſed hoc vtrorunque deſiderium per redemptoris incarnationem impletum eſt & ſatiatum. Quia enim per prophetam dicitur, omnis caro fœnum: vniuerſitatis conditor ex noſtra ſubſtantia carnem ſumens, fœnum fieri voluit, ne noſtra in perpetuum caro fœnum remaneret. Vnde & natus dominus in præſepe ponitur, vt videlicet ſignaretur: quia ſancta animalia quæ ieiuna diu apud legem ſunt inuenta incarnationis eius fœno ſatiarentur. Præſepe enim natus impleuit, qui cibum ſemetipſum mentibus mortalium præbuit dicens, Qui comedit carnem meam & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Ipſa igitur generis humani quæ venit in fine mundi redemptio, ab his qui a mundi præceſſerunt initio, tarda credebatur, & ab eis multum deſiderabatur: quia longo temporis ſpatio a cœleſtium remuneratione diſiungebantur.

11 Item de iudæis & gentibus. *In homil. 19. ſuper Cum natus eſt Ieſus.*

ET paſtores erant in regione eadem & ecce angelus domini ſtetit iuxta illos dicens eis, Ecce euangelizo uobis gaudium magnum quod erit omni populo; qui natus eſt uobis hodie ſaluator qui eſt Chriſtus dominus in ciuitate Dauid. Quærendum eſt quid nam ſit quod redemptore nato paſtoribus in iudæa angelus apparuit, & adorandum hunc ab oriente Magos non angelus ſed ſtella perduxit. Quia videlicet iudæis tanquam ratione vtentibus rationale animal, id eſt angelus prædicare debuit: gentiles vero quia vti ratione neſciebant ad cognoſcendum dominum non per vocem, ſed per ſigna perducuntur: quoniam in illis prophetiæ tanquam fidelibus non infidelibus, & iſtis ſigna tanquam infidelibus non fidelibus data ſunt.

12 De pace angelorum cum hominibus.

Moral. lib. xxviii. *cap.* 14. *&* xxvii. *cap.* 11. *& in homil. ſuper* Exiit edictum.

GLoria in excelſis deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Deus pater omnipotens vnicum filium quem ſine tempore genuit ſaluandis hominibus cum tempore oſtendit: qui profecto filius humanam naturam ſuſcipiens ad ima de ſublimibus venit. Cuius incarnationis myſterium etiam electi angeli mirati ſunt, qui eodem myſterio redempti non ſunt: & cum redemptis in fine mundi hominibus largitatem gratiæ ſupernæ glorificauerunt. Ipſi quippe vt nos ad laudem conditoris accenderent, orto per carnem domino clamauerunt. Gloria in excelſis Deo. Redemptoris ergo potentiam laudant & glorificant, quia redemptioni noſtræ voces ſuæ exultationis accommodant: quia dum nos conſpiciunt recipi, ſuum gaudent numerum impleri. Antequam igitur redemptor noſter per carnem naſceretur, diſcordiam cum angelis habuimus a quorum claritate & mundicia per primæ culpæ meritum & per cotidiana delicta longe diſtabamus. Quia enim peccando extranei eramus a Deo extraneos nos a ſuo conſortio deputabant angeli ciues Dei. Sed eorundem ſpirituum ad nos conditor venit, ſeque hominem etiam ſub ipſis exhibuit, ſicut de illo patri per prophetam dicitur. Minuiſti eum paulo minus ab angelis. Et qua inter nos & eoſdem ſpiritus diſcordantis vitæ ſcandalum reperit, mira potentia mirabiliori etiam pietate ſumma creans, ima ſuſcipiens, ima cum ſummis iunxit. Hinc eſt igitur quod eodem rege nato angelorum chori in eius annuntiatione prodeunt, hymnum dicunt, & deuicta prauæ vitæ diſcordia nos quos dudum deſpexerant, ciues agnoſcunt, conſono ore prædicantes. Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, ac ſi aperte dicant. Quos a nobis malicia diſiunxerat, iam nunc in terra nata bonitas iungat, is ergo qui propter nos minor angelis extitit: æquales nos angelis virtute ſuæ minorationis fecit. Et quia cognouimus regem noſtrum: recognouerunt nos angeli ciues ſuos. Quia enim rex cœli terram noſtræ carnis aſſumpſit: infirmitatem noſtram illa iam angelica celſitudo non deſpicit, ad pacem noſtram angeli redeunt: intentionem prioris diſcordiæ poſtponunt, & quos prius infirmos abiectoſque deſpexerant, iam ſocios venerantur. Hinc eſt enim quod Loth, & Ioſue angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur. Iohannes vero in apocalypſi adorare angelum voluit, ſed tamen hunc idem angelus ne ſe debeat adorare, compeſcit, dicens. Vide ne feceris, conſeruus enim tuus ſum, & fratrum tuorum. Quid eſt quod ante redemptoris aduentum angeli ab hominibus adorantur, & tacent: poſtmodum vero adorari refugiunt, niſi quod naturam noſtram quam prius deſpexerant poſtquam hanc ſuper

ſe aſſumptam conſpiciunt, proſtratam ſibi videre pertimeſcunt. Non enim iam ſub ſe vel ut infirmam contemnere auſi ſunt quam ſuper ſe videlicet in cœli rege venerantur, nec habere dedignantur hominem ſocium: qui ſuper ſe adorant hominem Deum.

13 Quid præſepe domini ſignificet. *Moral.lib.xxxi.cap 2.*

PAſtores venerunt feſtinantes: & inuenerunt Mariam & Ioſeph & infantem poſitum in præſepio. Præſepe ſcriptura ſacra non inconueniente accipitur: in qua verbi pabulo animalia ſancta ſatiantur, de quibus per prophetam dicitur. Animalia tua inhabitabunt in ea Natus igitur dominus a paſtoribus in præſepe reperitur: quoniam eius incarnatio in ea quæ nos reficiunt prophetarum ſcripta cognoſcitur.

14 Quid gladius ſignificet. *Moral.lib.xxxiiii.cap.4.*

ET tuam ipſius animam pertranſibit gladius. In ſcriptura ſacra aliquando per gladium ſancta prædicatio: aliquando temporalis deſignatur tribulatio. Gladius ſancta prædicatio ponitur, ſicut Paulus ait. Et gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Gladius tribulatio temporalis accipitur, ſicut beatæ Mariæ de ſecuturis tribulationibus dicitur. & tuam ipſius animam pertranſibit gladius.

15 De vi & ætate prædicantium. *In paſtorali cur.prim. par.cap.26.*

INuenerunt puerum Ieſum parentes eius in templo ſedentem in medio doctorum audientem illos. Redemptor noſter cum in cœlis ſit conditor & oſtenſione ſuæ potentiæ ſemper angelorum doctor ante triennale tempus in terra magiſter fieri noluit hominum, vt videlicet præcipitatis vim ſaluberrimi timoris infunderet: cum ipſe etiam qui labi non poſſet perfectæ vitæ gratiam nonniſi perfecta ætate prædicaret. Scriptum quippe eſt. Cum factus eſſet annorum duodecim, remanſit puer Ieſus in Hieruſalem: De quo a parentibus requiſito, paulo poſt ſubditur. Inuenerunt illum in templo ſedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem illos. Vigilanti itaque conſideratione penſandum eſt, quod cum Ieſus annorum duodecim dicitur, in medio doctorum ſedens, non docens ſed interrogans inuenitur. Quo exemplo ſcilicet oſtenditur ne infirmus docere quis audeat, ſi ille puer doceri interrogando voluit, qui per diuinitatis potentiam verbum ſcientiæ ipſis ſuis doctoribus miniſtrauit. Hinc vero per Paulum diſcipulo dicitur. Præcipe hæc & doce & nemo adoleſcentiam tuam contemnat: ſciendum nobis eſt, quoniam in ſacro eloquio aliquando adoleſcentia iuuentus vocatur, quod citius oſtenditur, ſi Salomonis ad medium verba proferantur, qui ait. Lætare iuuenis in adoleſcentia tua. Si enim vnum

vtraque qui eſſet non diſcerneret, quem monebat in adoleſcentia iuuenem non vocaret.

In Ezech. homil. ſecunda.

Iuxta rationis igitur vſum ſermo doctrinæ non ſuppetit niſi in perfecta ætate, nec præſumat aliquis prædicare in infirma ætate: quia ille anno duodecimo ætatis ſuæ interrogare dignatus eſt homines in terra, qui per diuinitatem ſuam angelos ſemper docet in cœlo. Quia enim ipſe eſt Dei ſapientia, de ipſo angeli videndo viuunt, hoc quod beatitudine æterna ſatiantur.

16 De ſignificatione lapidum. *Moral. lib.* xviii. *cap.* 20. *&* xxix. *cap.* 21.

POtens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abraæ. In ſcriptura ſacra aliquando lapides in malo, aliquando vero in bono ſolent accipi. Nam cum lapides pro inſenſibilitate ponuntur, dura per lapides corda ſignantur: vnde quod præmiſimus per Ioannem dicitur, potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abraæ. Qui videlicet nomine lapidum corda deſignat gentilium, dura tunc & inſenſibilia per infidelitatem, & per prophetam dominus pollicetur dicens. Auferam cor lapideum de carne veſtra: & dabo vobis cor carneum. Per lapides itaque pro ipſa duricia gentiles populi deſignantur, ipſi quippe lapides colueraſit, & de eis per prophetam dicitur. Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Vnde Ioannes iudæos aſpiciens, ſe de æſtimatione generationis extollere & gentiles præuidens ad Abraæ prolem cognitione fidei tranſire ait. Ne velitis dicere intra vos patrem habemus Abraam. Dico enim vobis quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abraæ, lapides vtique duros perfidia gentiles vocans, & rurſum. Per lapides ſolent deſignari fortium mentes, vnde per Petrum ſanctis dicitur. Et vos tanquam lapides viui ſuperædificamini domos ſpirituales.

17 De tenaci auaritia diuitum. *In paſtoral. cur.* 3. *par. cap.* 22.

IAm ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Nouerunt tenaces quod hanc primum Deo iniuriam faciunt: quia danti ſibi omnia nullam miſericordiæ hoſtiam reddunt: hinc & enim pſalmiſta ait. Non dabit Deo placationem ſuam, nec pretium redemptionis animæ ſuæ: pretium nanque redemptionis dare, eſt opus bonum præuenienti nos gratiæ reddere. Hinc Ioannes exclamat dicens. Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Qui ergo ſe innoxios quia aliena non rapiunt, æſtimant, ictum ſecuris vicinæ præuideant, & tor-

torporem improuidæ ſecuritatis amittant, ne cum ferre fructum boni operis negligunt, a præſenti vita funditus quaſi ex viriditate radicis exſiccentur. Solicite etiam tenaces attendant quod ficulnea quæ fructum non habuerit: contra hanc diſtrictius agricola queritur, quod etiam terram occupauit. Terram quippe ficulnea ſine fructu occupat: quando mens tenacium hoc quod prodeſſe multis poterat, inutiliter ſeruat. Terram ſine fructu ficulnea occupat: quando locum quem exercere alius per ſolem boni operis valuit, ſtultus per deſidiæ vmbram premit. Hi autem tenaces nonnunquam dici ſolent, cum conceſſis vtimur, aliena non quærimus: & ſi digna miſericordiæ retributione non agimus, nulla tamen peruerſa perpetramus. Quod idcirco ſentiunt, quia videlicet aurem cordis a verbis cœleſtibus claudunt Neque enim diues in euangelio, qui induebatur purpura & byſſo, qui epulebatur cotidie ſplendide aliena rapuiſſe, ſed infructuoſe propriis vſus fuiſſe perhibetur. Eum quæ poſt hanc vitam vltrix gehenna ſuſcipit, non quia aliquid illicitum geſſit, ſed quia immoderato vſu totum ſe licitis tradidit.

18 De miſericordia. *In homil.27.*

QVi habet duas tunicas, det non habenti. In pace ſanctæ eccleſiæ poſſumus probare ſi amicos diligamus: ſi perſecutionis tempore mori pro dilectione valeamus. Certe Ioannes Euangeliſta dicit. Qui habuerit ſubſtantiam mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo caritas Dei manet in eo? Hinc etiam Baptiſta ait Ioannes, qui habet duas tunicas, det non habenti. Qui ergo tranquillitatis tempore non dat pro Deo tunicam ſuam: quando in perſecutionis tempore daturus eſt animam ſuam? virtus ergo caritatis vt inuicta ſit in perturbatione, nutriatur per miſericordiam in tranquillitate, quatinus, omnipotenti Deo primum diſcat ſua impendere, poſtmodum ſe.

19 De Ioanne Baptiſta. *In homil.20.*

VEnit fortior me poſt me. Ioannem Baptiſtam quia mira ſanctitate præditum populus viderat hunc eſſe Chriſtum putabat, ſicut per euangelium dicitur, æſtimante autem populo & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Ioanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus: quem & requirebant dicentes. Nunquid Chriſtus es tu? ſed niſi idem Ioannes apud ſe humilis exiſteret, repletus ſpiritus gratiæ non fuiſſet, qui vt hoc, quod erat, oſtenderet ait. Venit fortior me poſt me, cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamenti eius. Ecce cum pro mira operatione virtutum talis eſſet, vt Chriſtus eſſe crederetur, non ſolum Chri-

Chriſtum non ſe eſſe reſpondit, ſed etiam corrigia calciamenti eius ſoluere, id eſt incarnationis eius myſterium perſcrutari non ſe dignum eſſe perhibuit.

20 De damnandis diuitibus. *Moral.lib.*xvii.*cap.*6.

CVius ventilabrum in manu ſua eſt, & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum: Paleas autem comburet igni inextinguibili. Ariſtæ in ſpica prodeunt coniunctæ, ſed creſcendo paulisper a ſe hirſutæ diſiunguntur & rigidæ. Sic nimirum ad huius mundi gloriam praui diuites ſurgunt: naturæ enim ſibi communione coniuncti ſunt, ſed contra ſe viciſſim creſcendo diuiduntur. Alius quippe alium deſpicit, & alter in alterum inuidiæ facibus igneſcit. Qui ergo ex tumore mentis a caritatis vnitate ſe ſeparant: quaſi ariſtarum more contra ſe rigidi ſtant. Quid igitur prauos huius mundi diuites dixerim, niſi ariſtas quaſdam humani generis? qui dum contra ſe ſuperbiunt ſed bonorum vitam vnanimiter affligunt, aduerſum ſe quidem diuiſi ſunt, ſed tamen concorditer grana deorſum premunt. Nunc igitur ariſtæ ad alta proſiliunt, grana latent quoniam & reproborum potentia eminet, & electorum gloria non apparet: illi ſe bonorum facibus oſtendunt, iſti in humilitate ſe deprimunt, ſed trituræ tempus adueniet, quod & ariſtarum rigiditatem frangat: & ſolida grana non conterat. Tunc quippe ſuperbia iniquorum comminuitur, tunc electorum vita quanta fulgeat integritate declaratur: quia cum iniuſti deficiunt, ex hac ipſa ariſtarum contritione agitur, vt grana appareant quæ latebant. Cumque ariſtæ franguntur granorum candor oſtenditur: quia iniquis in æterna ſupplicia cadentibus ſanctorum iuſtitia, quanta veritate candeat demonſtratur: vnde recte per Ioannem de domino dicitur. Cuius ventilabrum in manu ſua eſt, & permundabit aream ſuam, & triticum recondet in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

*Moral.lib.*xxvii.*cap.*22.

ELecti quique in ſancta eccleſia ſunt frumenta Dei cœleſtibus recondenda horreis. Quæ nunc in areæ triture paleas tolerant: quoniam in hac eccleſiæ ſanctæ purgatione mores contrarios reproborum portant, quoſque hanc internus agricola ventilabro iudicii dirimat: & in habitacula ſuperna ſuos electos quaſi munda iam grana ſuſcipiens: æternis paleas ignibus tradat.

21 De menſura prædicationis. *Moral.lib.*xvii.*cap.*12.

AScendit Ieſus in nauiculam Petri, & rogauit vt a terra reduceret puſillum. Apoſtoli curauerunt ſummopere rudibus populis plana & capa=

bilia, non ſumma atque ardua prædicare. Nam ſi ſcientiam ſanctam vt hauriebant corde ita ore funderent, immenſitate eius auditores ſuos opprimerent, potius quam rigarent, vnde ſuos auditores diſtillatione verborum nutriens Paulus apoſtolus loquebatur dicens. Non potui vobis loqui, quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus, tanquam paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi non eſcam. Quis enim ferre potuiſſet, ſi raptus vſque ad tertium cœlum, raptus in paradiſum etiam arcana verba audiens, quæ loqui homini non liceret, tam immenſos supernæ patriæ ſinus aperiret? Aut cuius virtutem auditoris non opprimeret, ſi ea quæ intrinſecus haurire poterat, in quantum carnis lingua ſufficeret extrinſecus inundans aquæ huius immenſitas emanaſſet? Vt igitur auditores rudes non inundatione ſcientiæ ſed moderata prædicationis diſtillatione foueantur, prædicationem doctorum Deus temperat, vt auditorum infirmitas doctorum rore nutrita conualeſcat. Quod bene in euangelio myſtica deſcriptione narratur, dum dicitur. Aſcendit Ieſus in nauiculam Petri & rogauit, vt a terra reduceret puſillum, & ita ſedens prædicabat turbis. Per nauem Petri quid aliud quam commiſſa Petro eccleſia deſignatur? De qua vt dominus turbis confluentibus prædicet, eam a terra paulolum reduci iubet. Quam nec in altum duci, & tamen a terra præcipit remoueri: profecto ſignificans prædicatores ſuos rudibus debere populis, nec alta nimis de cœleſtibus, nec tamen terrena prædicare.

22 De his qui trepidant arripere viam ſanctitatis.

In homil. ſuper Homo quidam pereg.

SVnt plerique in eccleſia, qui melioris vitæ vias aggredi metuunt, & tamen iacere in ſui corporis ignauia non pertimeſcunt. Cumque ſe peccatores conſiderant ſanctitatis vias arripere trepidant, & remanere in ſuis iniquitatibus non formidant. Quorum bene Petrus adhuc in infirmitate poſitus ſpeciem tenet, cum viſo miraculo piſcium dixit. Exi a me domine: quia homo peccator ſum. Immo ſi te peccatorem conſideras, oportet vt a te dominum non repellas. Sed qui idcirco melioris habitus vias, & vitæ rectoris arcem apprehendere nolunt: quia ſe infirmos eſſe conſpiciunt, quaſi peccatores ſe fatentur, & dominum repellunt, eumque in quo ſanctificari debuerant, fugiunt, & velut in perturbatione conſilium non habent, dum moriuntur & vitam timent.

23 De vera caritate. *In homil. 38.*

CAritas in duobus præceptis in dilectione Dei ſcilicet & proximi continetur, & ipſa dilectio proximi in duobus præceptis ſubdiuiditur, cum

quidem ſapiens dicit. Omne quod odis tibi fieri, vide ne ipſe facias alteri, & per ſemetipſam veritas prædicat dicens. Quæ vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Si enim & quod impendi nobis recte volumus: hoc aliis impartimur, & quod nobis fieri nolumus, hoc aliis ipſi facere deuitamus: caritatis iura illæſa ſeruamus, ſed nemo cum quempiam diligit, habere ſe caritatem protinus putet, niſi prius ipſam vim ſuæ dilectionis examinet? Nam ſiquiſquemlibet amat, ſed propter Deum non amat: caritatem non habet, ſed habere ſe putat. Caritas autem vera eſt, cum & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus. Ille enim propter Deum diligit eos, quos diligit: qui iam & eos diligere à quibus non diligitur, ſcit. Probari etenim caritas per ſolam odii aduerſitatem ſolet, vnde & per ſemetipſum dominus dicit. Diligite inimicos veſtros benefacite his, qui oderunt vos. Ille ergo ſecurus amat, qui propter Deum & illum amat, a quo ſe intelligit non amari. Duo igitur præcepta caritatis dilectionem Dei videlicet & proximi, neceſſe eſt vt cuſtodiat: quiſquis habere in nuptiis, id eſt in ſancta eccleſia veſtem nuptialem curat. Hinc eſt enim quod apud Ezechielem prophetam portæ ciuitatis in monte conſtitutæ veſtibulum duobus cubitis menſuratur: quia nimirum acceſſus nobis cœleſtis ciuitatis non panditur, ſi in hac eccleſia quæ pro eo quod adhuc foris eſt, veſtibulum dicitur, Dei & proximi dilectio non tenetur.

24 De miſericordia. *Moral. lib.* xxii. *cap.* 12.

QVia teſte Paulo caritas patiens & benigna deſcribitur, per patientiam aliena mala debemus æquanimiter tolerare, & per benignitatem bona noſtra miſericorditer impendere: ſicut redemptor humani generis nos admonet & dicit. Dimittite & dimittetur vobis, date & dabitur vobis. Dare nanque noſtrum ad res pertinet, quas exterius habemus: dimittere autem ad relaxandum dolorem, quem interius ex aliena culpa contrahimus Sed ſciendum eſt, quia qui omnino dimittit & non dat: & ſi non plene operatus eſt, meliorē tamen partem miſericordiæ tenuit. Qui vero dat & minime dimittit omnino miſericordiam nullam facit: quia ab omnipotente Deo munus ex manu non accipitur: quod obligato corde in malitia profertur. Mundari etenim debet prius animus qui eleemoſynam præbet: quoniam omne quod Deo datur, ex dantis mente penſatur.

25 De patientia. *In paſtoral. cur.* 3. *par. cap.* 10.

QVid autem vides feſtucam in oculo fratris tui. Dominus in euangelio dicit. Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos, orate pro perſequentibus & calumniantibus uos. Virtus eſt coram homini-

nibus aduerſarios tolerare, ſed virtus coram Deo diligire: quia hoc ſolum ſacrificium Deus accipit, quod ante eius oculos in altari boni operis flamma caritatis incendit. Hinc eſt quod rurſum quibuſdam patientibus nec tamen diligentibus dicitur. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides? Perturbatio quippe impatientiæ feſtuca eſt: malitia vero in corde, trabes in oculo. Illam enim aura tentationis agitat: hanc conſummata nequitia pene immobiliter portat. Recte igitur illic ſubiungitur. Hypocrita eiice primum rtabem de oculo tuo, & tunc videbis eiicere feſtucam de oculo fratris tui. Ac ſi dicatur menti iniquæ interius dolenti, & ſanctam ſe exterius per patientiam demonſtranti. Prius a te molem maliciæ excute, & tunc alios de impatientiæ leuitate reprehende, ne dum non ſtudes ſimulationem vincere, peius ſit tibi aliena praua tolerare.

26 De pœnitentibus. *In paſtoral cur. ter. par. cap. 29.*

GAudium erit in cœlo ſuper vno pœnitente: quam ſuper nonaginta nouem iuſtis. Sæpe nonnulli ad dominum poſt carnis peccata redeuntes, tanto ſe ardentius in bonis operibus exhibent, quanto damnabiliores ſe de malis vident: & ſæpe nonnulli in carnis integritate perdurantes, cum minus ſe reſpiciunt habere quod defleant, plene ſibi ſufficere vitæ ſuæ innocentiam putant, & ad feruorem ſpiritus nullis ſe ardoris ſtimulis inflammant. Et fit Deo plerunque gratior amore ardens vita poſt culpam, quam ſecuritate torpens innocentia. Vnde & voce iudicis dicitur. Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum, &. Gaudium erit in cœlo ſuper vno pœnitente, quam ſuper nonaginta nouem iuſtis, quibus non eſt opus pœnitentia. Quod citius & ex ipſo vſu colligimus, ſi noſtræ mentis iudicia penſemus. Plus nanque terram diligimus, quæ poſt ſpinas exarata fructus vberes producit, quam quæ nullas ſpinas habuerit, ſed tamen exculta ſterilem ſegetem gignit.

37 De miraculis. *In homil. ſuper Euang.*

COnuocatis dominus duodecim apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & vt languores curarent: & miſit illos prædicare regnum Dei & infirmos curare. Conceſſa ſunt & adiuncta ſanctis prædicatoribus a domino miracula, vt fidem verbis daret virtus oſtenſa, & noua facerent, qui noua prædicarent. florente enim mundo creſcente genere humano diu in hac vita carne ſubſiſtente, rerum opulentia exuberante, quis cum audiret aliam eſſe vitam crederet? quis inuiſibilia viſibilibus præferret? Sed ad ſalutem redeuntibus infirmis, ad vitam reſurgentibus mortuis, carnis mundiciam recipientibus

leproſis, ereptis a iure ſpiritum immundorum dæmoniacis, tot viſibilibus miraculis exactis, quis non crederet quod de inuiſibilibus audiret? ad hoc quippe viſibilia miracula coruſcant, vt corda audientium ad fidem inuiſibilium pertrahant: vt per hoc quod mirum foris agitur, hoc quod intus eſt longe mirabilius eſſe ſentiatur. Vnde nunc quoque cum fidelium numeroſitas intra ſanctam excreuit eccleſiam, multi ſunt qui vitam virtutum tenent, ſed ſigna virtutum non habent: quia miraculum fruſtra foris oſtenditur, ſi deeſt quod intus operetur. Nam iuxta magiſtri gentium vocem, linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: vnde & idem prædicator egregius Melitem veniens, & plenam infidelibus inſulam ſciens, patrem Publii dyſſenteria, febribusque vexatum, orando ſanauit, & ſanctæ prædicationis adiutorem Timotheum ex infirmitate ſtomachi laſſeſcentem non verbo curat ſed medicinali arte mederi parat dicens. Modico vino vtere propter ſtomachum, & frequentes tuas infirmitates. Qui ergo infirmum infidelem vna prece ſaluat, cur ægrotum ſocium prece non liberat? Quia nimirum ille foris per miraculum ſanandus erat, qui uiuus interius non erat, vt per hoc quod exterior poteſtas oſtenderet, hunc ad vitam interior virtus animaret. Aegrotanti autem fideli ſocio ſigna foris non fuerant exhibenda, qui ſalubriter intus viuebat.

28 De calliditate ſuperborum diuitum. *Moral. lib.* xix. *cap.* 1.

QVidam diuiti ſuperba ſapienti dicitur a domino. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet. Vulpes valde fraudulenta ſunt animalia, quæ in foſſis vel ſpecubus ſe abſcondunt. Cumque apparuerint, nunquam rectis itineribus ſed tortuoſis anfractibus currunt: volucres vero, vt nouimus, alto volatu ſe in aera ſubleuant. Nomine ergo vulpium doloſa & fraudulenta: nomine vero volucrum hæc eadem ſuperba deſignantur dæmonia, ac ſi dicat. Fraudulenta & elata dæmonia in corde veſtro, id eſt in cogitatione ſuperbiæ inueniunt habitationem ſuam: filius autem hominis vbi caput ſuum reclinet non habet, id eſt humilitas mea requiem in ſuperba mente veſtra non inuenit. Quaſi in quodam uolatu uolucris illa prima ſe extulit, quæ per elatam cogitationem dixit. In cœlum conſcendam ſuper aſtra cœli exaltabo ſolium meum: aſcendam ſuper altitudinem nubium & ſimilis ero altiſſimo. Ecce quam alta ſuperbe uolando petiit, quem etiam uolatum & primis hominibus perſuaſit. Ipſi quippe uolando quaſi ſuper ſe ire conati ſunt, quando eis dictum eſt ut guſtarent, & eſſent ſicut dii. Cumque ſimilitudinem diuinitatis appe-

munera perdiderunt. Qui in terram moriendo non eſſent, ſi ſuper terram humiliter ſtare uoluiſſent.

29 De quadripertita peccatorum perpetratione.

Moral.lib.iiii.cap.27.28.& 29.

SIne vt mortui ſepeliant mortuos ſuos. Quatuor modis peccatum conſummatur in opere. Prius nanque latens culpa agitur: poſtmodum uero etiam ante oculos hominum ſine confuſione reatus aperitur, dehinc & in conſuetudinem ducitur: ad extremum quoque uel falſæ ſpei ſeductionibus, uel obſtinatione miſeræ deſperationis enutritur. Cum autem culpa in uſum uenerit, ei iam animus etiam ſi appetat debilius reſiſtit: quia quot uicibus prauæ frequentationis aſtringitur, quaſi tot uinculis ad mentem ligatur. unde fit ut cum eneruis animus ſolui non ualet, ad quædam ſe ſolatia falſæ conſolationis inclinet: quatinus uenturum iudicem tantæ ſibi miſericordiæ ſpondeat, ut eos etiam, quos arguendos inuenerit, penitus non occidat, cui rei hoc deterius accidit, quod ei multorum ſimilium lingua conſentit: cum multi etiam male geſta laudibus exaggerant; ſicut per pſalmiſtam dicitur. Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & cum iniqua egerit iniquus, benedicitur. Vnde fit, ut inceſſanter creſcat culpa fauoribus nutrita. Curari uero uulnus negligitur, quod dignum præmio laudis uidetur. Vnde & per Salomonem dicitur. Fili mi ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. Peccatores etenim lactant, cum uel perpetranda mala blandimentis inferunt, uel perpetrata fauoribus extollunt. Sciendum quoque eſt quod illi tres modi peccantium iuxta ſui deſcenſus ordinem facilius corriguntur: quartus uero iſte difficilius emendatur. Vnde & redemptor noſter puellam in domo, iuuenem extra portam, in ſepulchro uero Lazarum ſuſcitauit. Adhuc quippe mortuus in domo iacet: qui in peccato latet. Iam quaſi extra portam educitur: cuius iniquitas vſque ad inuerecundiam publicæ perpetrationis aperitur. Sepulturæ vero aggere premitur: qui in perpetratione nequitiæ etiam vſu conſuetudinis preſſus grauatur. Sed hos ad vitam miſeratus reuocat: quia plerunque diuina gratia non ſolum in occultis, ſed etiam in apertis iniquitatibus mortuos & mole prauæ conſuetudinis preſſos lumine ſui reſpectus illuſtrat. Quartum vero mortuum nunciante diſcipulo redemptor noſter agnoſcit, nec tamen ſuſcitat: quia valde difficile eſt, vt is quem poſt vſum malæ conſuetudinis etiam adulantium linguæ excipiunt, a mentis ſuæ morte reuocetur, de quo bene dicitur. Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos. Mortui enim ſepeliunt mortuos, cum peccatores peccato-

rem fauoribus premunt. Quid enim eſt aliud peccare quam occumbere, & ſepelire quam abſcondere? ſed qui peccantem laudibus proſequuntur, extinctum ſub verborum ſuorum aggere abſcondunt. Erat autem & Lazarus mortuus, ſed tamen non a mortuis ſepultus. Fideles quippe illum mulieres obruerant, quæ & eius mortem viuificatori nunciabant. Vnde & protinus ad lucem rediit: quia cum in peccato animus moritur, citius ad vitam reducitur, ſi ſuper hunc ſolicitæ cogitationes viuunt. Aliquando ſicut ſuperius dictum eſt: nequaquam falſa ſpes diuinæ miſericordiæ mentem peccatoris intercipit, ſed hanc pro peccatis quæ fecit factorem ſuum inordinate formidantem deterior deſperatio configit: & omnem ſpem veniæ, ne redeat ad correctionem funditus interimit.

30 De diſcretione in bono opere. *Moral.lib.*xix.*cap.*21.

TV autem vade & annuncia regnum Dei. Sciendum eſt: quia aliquando in actionibus noſtris minora bona prætermittenda ſunt pro vtilitate maiorum. Nam quis ignoret boni operis eſſe, mortuum ſepelire? Et tamen cuidam qui ad ſepeliendum patrem dimitti ſe popoſcerat, a domino dictum eſt. Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos, tu autem vade & annuncia regnum Dei. Poſtponendum nanque erat obſequium huius miniſterii officio prædicationis: quia illos carne mortuos in terram conderet: iſtos autem anima mortuos ad vitam reſuſcitaret.

31 De his qui mundo renunciant. *In Ezech.homil.*3.

NEmo mittens manum ad aratrum. Electi Dei ſic a terrenis actibus ad ſpiritualia pertranſeunt, vt ad ea quæ reliquerunt vlterius nullatenus reflectantur. Quo contra de reprobis dicitur: quia corde reuerſi ſunt in Aegyptum, & per ſemetipſam veritas dicit. Nemo mittens manum ad aratrum & aſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Manum quippe in aratrum mittere, eſt quaſi per quendam compunctionis vomerem ad proferendos fructus terram ſui cordis aperire: ſed retro poſt aratrum aſpicit, qui poſt exordia boni operis ad mala reuertitur, quæ reliquit. Quod quia electis Dei minime contingit: quia ea ad quæ reliquerunt nullo iam appetitu reſpiciunt, & in æternis quæ appetunt ſuæ mentis contemplatione ſemper intendunt. Vnde & magnus ille prædicator dicebat: qui vſque ad cœli tertii ſecreta penetrauerat. Vnum vero quæ retro ſunt oblitus, in ea quæ ſunt ante extendens me, ſequor ad palmam ſupernæ vocationis. Ante nos enim æterna ſunt, poſt nos temporalia: quia & illa pergentes inuenimus, & iſta recedentes quaſi poſt dorſum relinquimus. Paulus igitur in anteriora extentus, eorum quæ retro ſunt oblitus fue-

rat: quia temporalia deſpiciens, ſola quæ ſunt æterna requirebat.

32 De amicicia vel ſocietate prædicatorum.

*Moral.lib.*xxxv.*cap.*19

CVm prædicatores ad annunciandum dominus mitteret, binos miſiſſe teſtatur euangelium cum dicit. Deſignauit dominus Ieſus ſeptuaginta duos diſcipulos: & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum quo erat ipſe venturus. Ideo autem bini miſſi eſſe deſcribuntur: vt quia vel duo ſunt præcepta caritatis, vel quia ſocietas haberi minus, quam inter duos non poteſt, ſancti prædicatores ex ipſa qualitate ſuæ miſſionis cognoſcerent, quantum concordiam ſocietatis amarent ſpecie.

33 De quadripertita arrogantium ſpecie. *Moral.lib.*xxiii.*cap.*7.

QVatuor ſunt ſpecies, quibus omnis tumor arrogantium demonſtratur, cum bonum aut a ſemetipſis habere ſe æſtimant: aut ſi ſibi deſuper datum credunt & pro ſuis hoc ſe meritis accepiſſe putant: aut certe cum ſe iactant habere quod non habent: aut deſpectis cæteris, videri ſingulariter appetunt habere quod habent. A ſemetipſo enim bonum ſe habere iactabat: cui per apoſtolum dicitur. Quid autem habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Rurſum ne dari nobis bonum gratiæ pro noſtris præcedentibus meritis crederemus: idem apoſtolus admonet dicens. Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis, ſed dei enim donum eſt, non ex operibus, vt ne quis glorietur. qui etiam de ſemetipſo ait. Qui prius fui blaſphemus & perſecutor & contumelioſus, ſed miſericordiam conſecutus ſum. Quibus verbis aperte declarat: quod gratia non pro meritis tribuatur, dum ex ſe ipſo docuit, & quid de malitia meruit, & quid de beniuolentia accepit. Rurſum nonnulli iactant ſe habere quod non habent: ſicut angelo eccleſiæ Laodiciæ dicitur: quia dicis quod diues ſum & locupletatus & nullius egeo, & neſcis quia tu es miſer & miſerabilis & pauper & cæcus, & nudus. Rurſum nonnulli deſpectis cæteris, videri appetunt ſingulariter bonum habere quod habent. Vnde & phariſæus idcirco de templo abſque iuſtificatione deſcendit: quia bonorum operum merita ſibi quaſi ſingulariter tribuens oranti publicano ſe prætulit. Sancti quoque apoſtoli ab hoc elationis vitio reuocantur, qui de prædicatione redeuntes cum elati dicerent. Domine in nomine tuo etiam dæmonia nobis ſubiecta ſunt, ne de hac miraculorum ſingularitate gauderent ilico eis reſpondit dominus dicens. Videbant Sathan velut fulgur de cœlo cadentem. Ipſe quippe ſingulariter elatus dixerat. Super aſtra

cœli exaltabo ſolium meum: Sedebo in monte teſtamenti in lateribu aquilonis, ſimilis ero altiſſimo. Et mire dominus vt in diſcipulorum cordibus elationem premeret mox iudicium ruinæ retulit, quod ipſe magiſter elationis accepit: vt in auctore ſuperbiæ diſcerent, quid de elationis initio formidarent.

In Ezech. homil. xix.

A Priuato ergo gaudio veritas ad commune diſcipulos reuocat, cum eos de prædicatione redeuntes & de ſubiectione dæmonum lætantes admonet dicens. Nolite gaudere ſuper hoc, ſed potius gaudete & exultate: quia nomina veſtra ſunt ſcripta in cœlo. Non enim omnes electi dæmonia eiiciunt, ſed tamen electorum omnium nomina cœlo tenentur aſcripta. Admonentur ergo diſcipuli priuatam lætitiam deponere, de communi autem & perpetua felicitate gaudere. In hac itaque arrogantiæ quarta ſpecie crebro humanus animus labitur: vt id quod habet, habere ſe ſingulariter glorietur. In qua tamen diabolicæ ſimilitudini vicinius appropinquat, quia quiſque bonum ſe habere ſingulariter gaudet, qui videri ſublimior cæteris quærit. illum videlicet imitatur, qui deſpecto bono ſocietatis angelorum, ſedem ſuam ad aquilonem ponens & altiſſimi ſimilitudinem ſuperbe appetens, per iniquum deſiderium quaſi ad quoddam culmen conatus eſt ſingularitatis erumpere.

34 De diſciplina & miſericordia. Moral. lib. xx. cap. 21.

ET appropians alligauit vulnera eius infundens vinum & oleum. Diſciplina vel miſericordia mutum in paſtoribus deſtituitur: ſi vna ſine altera teneatur. Sed circa ſubditos ſuos ineſſe rectoribus debet & iuſte conſulens miſericordia, & pie corrigens diſciplina, hinc eſt quod ſemiuiui illius vulneris qui a Samaritano in ſtabulum ductus eſt, & vinum adhibetur & oleum: vt per vinum mordeantur vulnera, per oleum foueantur: quatinus vnuſquiſque qui ſanandis vulneribus præeſt in vino morſum diſtrictionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: vt per vinum mundentur putrida, per oleum foueantur ſananda. Miſcenda eſt ergo lenitas cum ſerenitate, faciendum quoddam temperamentum ex vtroque, vt neque multa aſperitate ſubditi exulcerentur, neque nimia benignitate ſoluantur.

35 De actiua vita & contemplatiua.

Moral. lib. vi. cap. 29. & in homil. 3.

INtrauit Ieſus in quoddam caſtellum & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum ſuam: & huic erat ſoror nomine Maria. Duæ ſunt ſanctorum vitæ, actiua ſcilicet & contemplatiua, actiua vita

eſt, panem eſurienti tribuere: verbo ſapientiæ neſcientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam ſuperbientem proximum reuocare, infirmantis curam gerere, quæ ſingulis quibuſque expediant diſpenſare, & commiſſa nobis qualiter ſubſiſtere valeant, prouidere. Contemplatiua vero vita eſt caritatem quidem Dei & proximi tota mente retinere, ſed ab exteriori actione quieſcere, ſoli deſiderio conditoris inhærere; vt nil iam agere libeat, ſed calcatis curis omnibus, ad videndam ſui creatoris faciem animus inardeſcat: ita vt iam nouerit carnis corruptibilis pondus cum mœrore portare, totiſque deſideriis appetere, illis hymnidicis angelorum choris intereſſe, ciuibus admiſceri cœleſtibus, de æterna in conſpectu Dei in corruptione gaudere, ſed actiua prior eſt tempore, quam contemplatiua: quia ex opere bono tenditur ad contemplationem. Contemplatiua autem maior eſt merito quam actiua: quia hæc in vſu præſentis operis laborat: illa vero ſapore intimo venturam iam requiem deguſtat. Quod enim contemplatiua minor quidem tempore, ſed merito maior ſit quam actiua: ſacris euangelii verbis oſtenditur, in quo duæ mulieres Martha ſcilicet & Maria diuerſa egiſſe referuntur. Martha quippe circa frequens miniſterium ſatagebat: Maria vero ſedens ad pedes domini eius verba audiebat. Quid enim per Martham exterioribus obſequiis occupatam, niſi actiua vita ſignatur? & quid per Mariam quæ verba domini reſidens audiebat niſi contemplatiua exprimitur? Vna quippe earum erat intenta operi, altera contemplationi: vna ſeruiebat actiuæ vitæ per exterius miniſterium, altera contemplatiuæ per ſuſpenſionem cordis in verbum. Et quamuis actiua ſit bona, melior tamen eſt contemplatiua: quia iſta cum mortali vita deficit, illa vero in immortali vita plenius excreſcit. Vnde cum contra Mariæ ſuæ ſororis otium Martha quereretur, quod ſe negligeret adiuuare, audiuit a domino reſpondente. Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima; porro vnum eſt neceſſarium: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Ecce pars & cura Marthæ non reprehenditur, ſed Mariæ pars etiam laudatur: neque bonam partem elegiſſe Mariam dicit, ſed optimam: vt etiam pars Marthæ iudicaretur bona: quia magna ſunt actiuæ vitæ merita, ſed contemplatiuæ potiora: Quare pars Mariæ ſit optima ſubinfertur cum dicitur: quæ non auferetur ab ea. Actiuæ enim vitæ opera cum corpore tranſeunt: Contemplatiuæ autem gaudia melius ex fine conualeſcunt. Quis enim in æterna patria panem porrigat eſurienti, vbi nemo eſurit? quis potum tribuat ſitienti, vbi nemo ſitit? Quis mortuum ſepeliat, vbi nemo moritur?

ritur. Actiua igitur vita cum corpore deficit, & cum præſenti ſeculo auffertur: contemplatiua vero nec deficit, nec auffertur. Hinc enim incipit, ſed ſubtracta præſentis ſeculi luce in cœleſti patria perficitur. Amoris quippe ignis qui hic ardere inchoat, cum ipſum quem amat viderit, in amore ipſius amplius igneſcit. Sciendum eſt enim, quod actiua vita perfecte teneri poteſt & illam opere perficimus: ſed in hac vita poſiti contemplationis intimæ ſola initia deguſtamus, de ea etiam cum contendimus vix parum aliquid attingere valemus. Quantolibet enim amore animus ardeat, quantalibet virtute cogitationis in Deum tendat, non iam quod amat perfecte videt, ſed adhuc inchoat videre quod amet, quia ſicut fortiſſimus prædicator dicit. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate tunc autem facie ad faciem, & nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum.

46 Quod mentes carnalium diabolus inhabitet.

Moral. lib. xxxiii. *cap.* 4. *&* 5.

CVm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa quærens requiem & non inuenit. Mentes ſecularium temporali gloriæ deditæ dum ad appetitum exterioris gloriæ defluunt, dum excedere cæteros honorum altitudine ambiunt, locum antiquo hoſti vbi apud ſe requieſcere debeat tribuunt. Vnde & in euangelio veritas dicit, quod ſpiritus exiens qui in locis aridis & inaquoſis requiem non inuenit, quia domum quam reliquerat vacuam ſcopiſque mundatam reperit, hanc multiplicior intrauit. Quia enim fluxa fit terra quæ infunditur, loca arentia & inaquoſa ſunt corda iuſtorum, quæ per diſciplinæ fortitudinem ab omni carnalis concupiſcentiæ humore ſiccantur. Loca autem humentia ſunt terrenorum hominum mentes, quas humo carnalis concupiſcentiæ, quia replet, fluidas facit, loca quoque humentia, ſunt opera voluptuoſa. Pes quippe in arida terra non labitur, fixus vero in lubrica vix tenetur. In locis igitur humentibus iter vitæ præſentis faciunt: qui in hac ad iuſtitiam recti ſtare non poſſunt. In his itaque locis humentibus, id eſt in reproborum hominum operatione lubrica requiem inuenit hoſtis antiquus.

27 De damno neglectæ conſcientiæ. *Moral. lib.* vii. *cap.* 8.

TVnc aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Plerunque vitiorum contritionem nobis agere per flagella dominus inchoat, ſed cum mens ex ipſo profecta exordio extollitur: cumque ſe quaſi iam de virtutibus erigit, ſeuienti contra ſe aduerſario aditum pandit, qui cordis intima penetrans, omne in ea de ſtudio bonæ in-

choationis inuenerit confregit, tantoque ſe vehementius in eius deſtructione exhibet, quanto & grauius, quia vel ad modicum fuerat proiectus, dolet. Vnde & teſte euangelio, voce veritatis, ad neglectam domum conſcientiæ ſpiritus immundus, qui ſolus exiit, cum ſpiritibus ſeptem redit.

38 De prædicatione. *Moral. lib. xxx. cap. 34.*

NEmo lucernam ponit ſub modio, ſed ſuper candelabrum. Omnes electi Dei gratiam prædicationis habent pro magno: corporum autem vtilitatem pro minimo. Hinc dominus ait in euangelio: Nemo accendit lucernam & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum. In modio nanque commodum temporale, in lucerna vero lux prædicationis accipitur. Lucernam ergo ponere ſub modio, eſt propter temporale commodum gratiam prædicationis abſcondere, quod nemo vtique electorum facit. Et bene illic ſubditur ſed ſuper candelabrum. In candelabro enim ſtatus corporis deſignatur. Cui lucerna ſuperponitur, dum eidem corpori cura prædicationis anteſertur.

39 De ſimplici intentione. *Moral. lib. xxviii. cap. 13.*

LVcerna corporis tui, eſt oculus tuus. Curandum ſolicite eſt, cum a nobis quidlibet agitur, ne fiat prauum quod in opere ſequitur, ſi non ex recta cogitationis intentione generatur, vnde bene in euangelio dicit dominus. Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi oculus autem tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit. Quid enim per oculum exprimitur, niſi opus ſuum præueniens cordis intentio? quæ priuſquam in actione ſe exerceat, hoc iam quod appetit, contemplatur. Et quid appellatione corporis deſignatur, niſi vnaquæque actio quæ intentionem ſuam quaſi oculum intuentem ſequitur. Lucerna itaque corporis eſt oculus, quia per bonæ intentionis radium merita illuſtrantur actionis. Et ſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit: quia ſi recte intendimus per ſimplicitatem cogitationis bonum opus efficitur, etiam ſi minus bonum eſſe videatur: & cum intentione bona quid agitur eius intentionis actio apud Deum minime fuſcatur. Et ſi oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit: quia cum peruerſa intentione quid vel rectum agitur, & ſi ſplendere coram hominibus cernitur, apud examen tamen interni iudicis obſcuratur, vnde & recte ſubiungitur. Vide ergo ne lumen quod in te eſt tenebræ ſint? Si lumen quod in te eſt tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Quia ſi hoc quod bene nos agere credimus, ex mala intentione fuſcamus: quanta ipſa mala ſunt quæ mala eſſe etiam cum agimus non ignoramus? Et ſi ibi nil

cernimus: vbi quaſi diſcretionis lumen tenemus qua cæcitate in illa offendimus, quæ ſine diſcretione perpetramus? Vigilanti itaque cura, per cuncta opera intentio noſtra nobis eſt penſanda.

40 De ſimulata ſanctitate. *In paſtoral cur. ter. par. cap.* 34

DEcimatis mentam & anetum & ciminum: & relinquitis quæ grauiora ſunt legis. Illi qui ſe a paruis peccatis cuſtodiunt, & aliquando in grauibus demerguntur, debent conſiderare: quod cum maiora mala perpetrant, coram Deo apertæ iniquitatis ſint, & cum parua bona cuſtodiunt, coram hominibus ſimulatæ ſanctitatis ſint. In illis iniqua faciunt & per iſta ſe hominibus quia ſunt iniqui regunt: hinc eſt quod phariſæis dicitur. Liquantes culicem, camelum autem glutientes, ac ſi aperte diceretur. Minima mala diſcernitis: maiora deuoratis. Hinc eſt quod rurſum ore veritatis increpantur cum audiunt. Decimatis mentam & anetum & ciminum & relinquitis, quæ grauiora ſunt legis, iudicium, & miſericordiam & fidem. Neque enim negligenter audiendum eſt, quod cum decimari minima diceret, extrema quidem de oleribus maluit, ſed tamen bene olentia memorari, vt profecto oſtenderet quia ſimulatores cum parua cuſtodiunt, odorem de ſe extendere ſanctæ opinionis quærunt, & quamuis implere maxima prætermittunt, ea tamen minima obſeruant, quæ humano iudicio longe lateque redoleant.

41 De auaro diuite. *Moral. lib.* xv. *cap.* 11.

OMnis auarus prius anhelat per auaritiam concupita congregare, & poſtquam quaſi in quodam ventre auaritiæ multa congeſſerit, ſatiatus arctatur: quia dum anxiatur qualiter acquiſita cuſtodiat, ipſa eum ſua ſatietas anguſtat. Diuitis enim cuiuſdam vberes fructus ager attulerat, ſed vbi eos tantos reponeret non habebat, dixit. Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit hæc faciam, deſtruam horrea mea, & maiora ædificabo. Qui igitur ex abundantia coanguſtatus dicebat: quid faciam, quaſi multo cibo preſſus æſtuabat. Penſemus quot votis appetiit: vt vberes fructus ager illius afferret. Ecce autem vota completa ſunt, quia fructus vberes ager attulit, ſed quoniam ad recondendum loca non ſufficiunt, multiplicatus diues, quid faciat ignorat. O anguſtia ex ſatietate nata, de vbertate agri anguſtatur animus auari. Dicens namque quid faciam, profecto indicat: quia votorum ſuorum affectibus preſſus ſub quodam rerum faſce laborabat. Mentem igitur auari diuitis quæ prius ex abundantia requiem quæſierat, poſt ad cuſtodiam ſolicitudo grauius fatigat.

42 Item de elatione diuitum. *Moral. lib.* xiiii. *cap.* 18 & xxii.

ANima habes multa bona. Sæpe videmus quoſdam diuites, qui & opes & gloriam habere ſine culpa potuiſſent, ſi hæc habere cum humilitate voluiſſent: ſed extolluntur rebus, inflantur honoribus, dedignantur cæteros, omnemque vitæ ſuæ fiduciam in ipſa abundantia rerum ponunt. Vnde & quidam diues dicebat. Anima habes multa bona repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare. Ecce hic in rebus dubiis ſpem fixerat, & in rebus labentibus ſpei ſuæ fiduciam poſuerat, & ſolidauerat. De creatore autem deſperaſſe fuerat, ſpem in creatura poſuiſſe. Stante enim Deo in perpetuum, omnia tranſeunt. Quid ergo niſi ab ſtante fugere, eſt tranſeuntibus rebus inhærere? Quiſquis igitur defluere deuitat, ſupereſt vt quod defluit fugiat, ne per hoc quod amat in hoc cogatur venire, quod vitat. Qui enim rebus labentibus inhæret illo videlicet trahitur: quo tendit quod tenet. Prius itaque curandum eſt ne quiſque temporalia diligat, ac deinde ne in eiſdem temporalibus quæ non ad dilectationem ſibi ſed ad vſum retinet, fiduciam ponat: quoniam coniunctus decurrentibus ſtatum ſuum mox animus perdit: nam vitæ præſentis fructus trahit quam leuat.

43 De morte repentina. *Moral.lib.xxv.cap.1.*

QVamlibet ſero de hac vita tollantur iniqui, ſubito & repente tolluntur, quia finem ſuum cogitando præuidere neſciunt. Subitum enim eſt quod ante cogitari non poteſt, ſubito diues ille ſtultus raptus eſt, qui horrea quæ præparabat deſeruit, & inferni locum, quem non præuidebat, inuenit. Eadem enim nocte ſublatus eſt: qui in rerum ſibi abundantia multa tempora fuerat præſtolatus, vt ſcilicet qui in longum ſibi ſubſidia colligendo proſpiceret ſubſequentem diem, vel vnum minime videret. Ad aliud exercebat animam per cogitationem, ſed ad aliud emiſit per ſententiam, aliud dum viueret contemplatus eſt, aliud dum moreretur expertus: reliquit enim diu tractata temporalia, & inopinata inuenit æterna, vnde ei propter hanc ignorantiam cæcitatis ſuæ bene per diuinam ſententiam increpando dicitur. Stulte hac nocte animam tuam repetunt a te. In nocte quippe ablata eſt, quæ in obſcuritate cordis eſt amiſſa: in nocte ablata eſt, quæ conſiderationis lucem habere noluit, vt quod poterat pati præuideret. Vnde bene diſcipulis futura cogitantibus Paulus apoſtolus dicit. Vos autem fratres non eſtis in tenebris: vt vos dies illa tamquam fur comprehendat. Dies enim exitus tanquam fur in nocte comprehendit, quando ſtultorum animas futura non præuidentes eiicit.

44 Quod prædicatione mundi eſſe debeant. *Moral.lib.xxviii.*

SAnctis prædicatoribus a domino dicitur. Sint lumbi veſtri præcin-

cti, & lucernæ ardentes. Lumbos præcingere, eſt in opere luxuriam refrenare, delectatio nanque carnis eſt in lumbis. Per lumbos itaque luxuria, per lucernas autem bonorum operum claritas deſignatur. Iubentur ergo ſancti prædicatores lumbos accingere: & lucernas tenere, ac ſi aperte audiant. Prius in vobiſmetipſis luxuriam reſtringite, & tunc de vobis aliis bonorum operum exempla monſtrate.

55 Quod prælati humiles ſint. *In paſtorali cap.* 17.

DEbent ſtudere ſine intermiſſione qui præſunt, vt eorum potentia quanto magna exterius cernitur, tanto apud eos interius deprimatur, ne eorum animus ad elationem poteſtatis ſuæ delectatione rapiatur, hinc Petrus ait. Non dominantes in clero, ſed forma facti gregis. Hinc per ſemetipſam veritas ad altiora vos virtutum merita prouocans dicit. Quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter. Et qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus, ſicut filius hominis non venit miniſtrari ſed miniſtrare, hinc eſt quod ſeruum ex ſuſcepto regimine elatum, quæ poſt ſupplicia maneant, indicat dicens. Quod ſi dixerit malus ille ſeruus in corde ſuo: moram facit dominus meus venire, & ceperit percutere conſeruos ſuos, manducet autem & bibat cum ebriis, veniet dominus ſerui illius in die qua non ſperat & hora qua ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. Inter hypocritas enim iure deputatur, qui ex ſimulatione diſciplinæ miniſterium regiminis vertit in vſum dominationis.

56 De ignorantia & contemptu. *Moral. lib.* xv. *cap.* 19.

SVnt nonnulli qui ex eo quod veritas dicit ſeruus qui non cognouit voluntatem domini & non facit digna plagis vapulabit, paucis: & ſeruus ſciens voluntatem domini ſui & non faciens iuxta eam vapulabit multis, nolunt ſcire quod faciant: & quaſi minus ſe uapulaturos exiſtimant, ſi quod operari debuerunt neſciant. Sed aliud eſt neſciſſe, aliud ſcire noluiſſe. Neſcit nanque: qui apprehendere uult & non ualet. Qui autem neſciat, aurem a uoce ueritatis auertit: iſte non neſciens, ſed contemptor addicitur.

47 De acceptione perſonarum. *Moral. lib.* xxv. *cap.* 1.

CVi multum datum eſt: multum quæritur ab eo. Quoniam ab internis atque inuiſibilibus oculos clauſimus: & uiſibilibus paſcimur. Plerunque hominem non ex eo quod ipſe eſt, ſed ex his quæ circa ipſum ſunt ueneramur. Cumque non intuemur, quid ipſe ſit, ſed quid poſſit, in acceptione perſonarum non ex perſonis ſed ex rebus adiacentibus ducimur. Sicque fit, ut is quoque apud nos intus in deſpectionem ueniat, qui foris hono-

ratur: quia dum pro his quæ erga illum ſunt honorabilis habetur rebus ſuis in examine noſtro poſtponitur. Sed omnipotens Deus vitam hominum ex ſola qualitate interrogat meritorum: & ſæpe inde plus punit, vnde hic maiora ad miniſterium contulit: veritate atteſtant quæ ait: Cui multum datum eſt, multum quæritur ab eo.

48 De feruore ſpiritus. *In Ezech. homil. 2.*

IGnem veni mittere in terram. Ignis nomine cum per ſignificationem dicitur: aliquando ſpiritus ſanctus: aliquando vero mentis malitia deſignatur. Per ignem ſpiritus ſanctus ſolet figurari: de quo in euangelio dominus dicit. Ignem veni mittere in terram: & quid volo niſi vt accendatur? Ignis quippe in terram mittitur: cum per ardorem ſancti ſpiritus afflata terrena mens a carnalibus ſuis deſideriis concrematur: cum enim carnalis ſanctum ſpiritum accipit amore ſpirituali ſuccenſa, malum plangit quod fecit. Et terra ardet quando accuſante ſe conſcientia cor peccatoris vritur, & in dolore pœnitentiæ crematur. De malo autem igne dicitur, & nunc ignis aduerſarios conſumit: quia cor peſſimum ex ſua malitia tabeſcit.

49 Quod aduerſarius noſter ſit verbum Dei.
Moral. lib. iiii. cap 41. & xxx. & in homil. 34.

QVoniam praui quilibet & peruerſi homines in hac vita Dei præcepta contemnunt, illis in extremo vitæ inimicis tradentur, cum quibus in æterno iudicio damnationis perpetuæ ſocietate colligabuntur, ſicut ſcriptum eſt. Cum vadis cum aduerſario tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo ne forte tradet te ad iudicem: & iudex tradat te exactori: & exactor mittat te in carcerem. Aduerſarius quippe noſter in via, eſt ſermo Dei contrarius noſtris carnalibus deſideriis in præſenti vita, a quo ipſe liberatur, qui præceptis eius humiliter ſubditur, alioquin aduerſarius iudici & iudex tradet te exactori: quoniam ex ſermone domini contempto, reus peccator tenebitur in examine iudicis. Quem iudex exactori tradet, quoniam hunc maligno ſpiritui ad vltionem tradi permittet: vt compulſam animam ipſe de corpore exigat ad pœnam: quæ ei ſponte conſenſit ad culpam. Exactor quippe intelligitur importunus ille perſuaſor: qui humano generi ſemel nummum deceptionis contulit, & ab hoc cotidie mortis expetere debitum non deſiſtit, qui in paradiſo pecuniam homini peccanti commodauit, ſed iniquitate creſcente hanc cotidie cum vſuris exigit. Exactor diabolus eſt: qui male ſuadendo ſpem contulit immortalitatis ſed decipiendo tributum exigit mortis: qui ſuadendo intulit culpam, ſeuiendo exigit pœnam. Exactor

ergo peccatorem mittet in carcerem quia per malignum ſpiritum in inferno detruditur quouſque dies iudicii veniat: ex quo iam in ignibus inferni ſimul & ipſe crucietur.

50 De diſtrictione bonæ vitæ. *Moral.lib.*xi.*&* xvii.

CONtendite intrare per anguſtam portam. Mens humana cum ad meliora nititur: quaſi contra fluminis ictum conatur. Cum vero ab intentione aſcendendi reſoluitur, ſine labore ad ima ducitur. Quia enim in aſcenſu labor eſt, in deſcenſu otium, intraturos per anguſtam portam dominus admonet dicens. Contendite in trare per anguſtam portam. Quæ eſt autem anguſta porta? niſi in hoc mundo viuere, ſed de huius mundi concupiſcentia nil habere, aliena non appetere, propria non tenere, laudes mundi deſpicere, & pro Deo opprobria amare, gloriam mundi fugere, deſpectum ſequi, adulantes deſpicere, deſpicientes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, & erga eos dilectionis gratiam immobilem in corde retinere. Dicturus itaque dominus huius anguſtæ portæ introitum præmiſit contendite: quia niſi mentis contentio fuerit, vnda mundi non vincitur, per quam anima ſemper ad ima reuocatur. Mens enim mutabilitatis ſuæ pondere ad aliud ſemper impellitur quam eſt: & niſi in ſtatu ſuo arta cuſtodiæ diſciplina teneatur, ſemper in deteriora delabitur. Quia etenim ſemper ſtantem deſeruit, ſtatum quem habere poterat.

51 De amore propinquorum inordinato. *Moral.lib.*vii.

SI quis venit ad me? & non odit patrem ſuum & matrem. Sepæ videmus quoſdam præſentis uitæ deſideria non habere, mundum & opere & profeſſione ſpernere: ſed tamen pro inordinatis affectibus propinquorum prætoria irrumpere, terrenarum rerum iurgiis uacare, libertatem intimæ quietis relinquere: & mundi in ſe ſtudia iamdudum deſtructa reparare. Hos a præſenti ſeculo inchoata iam uitæ perfectio ſoluerat, ſed inordinatus amor terrenæ cognationis ligat. Qui uero diſtricto ſtudio ſponſionis æternæ ſequuntur præmium, ſicut ſemetipſos pro diuino amore deſpiciunt: ſic cuncta quibus ſe ſentiunt præpediri poſtponunt, & cum pro Deo neceſſe eſt, ut quibus ualent cunctis inſeruiant, pro deo priuata obſequia etiam propinquis negant. Hinc eſt enim quod quidam cum diceret, permitte mihi prius ire & ſepelire patrem meum, veritatis ore protinus audiuit. Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos, tu autem vade annuncia regnum Dei. Qua in re notandum eſt, quia electus diſcipulus dum a parentis ſepultura compeſcitur, hoc deuotum quemque exhibere patri mortuo ex affectu carnali propter dominum

non licet, quod propter dominum etiam exteris debet. Hinc rurſum veritas dicit. Siquis venit ad me & non odit patrem ſuum & matrem & vxorem & filios & fratres & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Quo in loco videlicet, dum propinquorum odio animæ quoque noſtræ odium ſubinfertur: patenter oſtenditur quia ſic propinquos ſicut noſmetipſos odio habere præcipimur: vt hos ad æterna rapientes eorumque carnalem gratiam cum præpedit poſt ponentes, diſcamus temperata eos diſcretionis arce conuenienter diligere & ſalubriter odio habere: quatinus ſic ſciat per amorem odium ſurgere, vt valeamus eos verius per odium amare.

52 De renunciatione ſeculi.

Moral. lib. xxxi. cap. 10. in homil. ſuper Siquis vult poſt me.

NIſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt eſſe meus diſcipulus. Quia dominus ac redemptor noſter nouus homo venit in mundum, noua præcepta edidit mundo: Vitæ enim noſtræ veteri in vitiis enutritæ contrarietatem oppoſuit nouitatis ſuæ. Quid enim vetus, quid carnalis homo nouerat, niſi vt aliquid in hoc mundo poſſideret, ſe contra pericula immenſi laboris accingere, temporalia quæque laborioſa obſeruatione etiam cum iurgiis defendere, quam nouerat, niſi ſua retinere, aliena rapere ſi poſſet, concupiſcere ſi non poſſet: cœleſtis & nouus homo, cum ſe ſequentibus noua mandata proponeret dixit. Niſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus, ac ſi aperte dicat. Qui per veterem vitam aliena concupiſcitis, per nouæ conuerſationis ſtudium, & veſtra largimini. Perfectus igitur chriſtianus quomodo debet res terrenas iurgando defendere, quas nunc præcipitur poſſidere? Itaque cum res proprias amittimus, ſi perfecte Deum ſequimur, in huius vitæ itinere a magno onere leuigati ſumus. Cum vero, curam rerum eiuſdem nobis itineris neceſſitas imponit, quidam dum ea rapiunt, ſolummodo tolerandi ſunt: quidam vero ſeruata caritate prohibendi, non tamen ſola cura, ne noſtra ſubtrahant, ſed ne rapientes non ſua, ſemetipſos perdant: plus quippe ipſis raptoribus debemus metuere, quam rebus irrationabilibus defendendis inhiare. iſta nanque etiam non rapta morientes amittimus, cum illis vero & nunc conditionis ordine, & ſi corrigi ſtudeant, poſt perceptionem muneris vnum ſumus. Quis autem neſciat, quia minus ea quibus vtimur, & plus debemus amare quod ſumus? Si igitur & pro ſua vtilitate raptoribus loquimur, iam non ſolum nobis quæ temporalia, ſed ipſis etiam quæ ſunt æterna vendicamus. Qua in re illud eſt ſo-

lerter intuendum, ne per neceſſitatis metum cupiditas ſurrepat rerum, & zelo ſuccenſa prohibitio, impetu immoderatiore diſtenſa, vſque ad odioſæ turpitudinem contentionis erumpat, dumque pro terrena re pax a corde cum proximo ſcinditur, liquido apparet, quia plus res quam proximus amatur. Si enim caritatis viſcera etiam contra raptorem proximum non habemus, noſmetipſos peius ipſo raptore perſequimur, grauiuſque nos quam alter poterat deuaſtamus, quia dilectionis bonum ſponte deſerentes, a nobis ipſis intus eſt, quod amittimus, qui ab illo ſola exteriora perdebamus.

53 De prodigo filio. *In dial.lib.ii.cap.3.*

QVotiens per cogitationis motum extra nos nimium ducimur, & nos ſumus, & nobis cum non ſumus: quia noſmetipſos minime videntes per alia vagamur, an illum ſecum fuiſſe dicimus, qui in longinquam regionem abiit, portionem quam acceperat, conſumpſit, vni in ea ciuium adhæſit, porcos pauit, quos & manducare ſiliquas videret & eſuriret. Qui tamen cum poſtmodum cœpit cogitare bona quæ perdidit, ſcriptum de illo eſt. In ſe reuerſus dixit. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus? Si igitur ſecum fuit, vnde ad ſe rediit? De Petro quoque apoſtolo ſcriptum eſt, dum de carcere ab angelo ductus fuiſſet: quia ad ſe reuerſus dixit. Nunc ſcio vere quia miſit dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis iudæorum. Duobus ergo modis extra nos ducimur, quia aut per cogitationis lapſum ſub noſmetipſos reducimur, aut per contemplationis gratiam ſuper noſmetipſos leuamur. Ille itaque qui porcos pauit vagatione mentis & immundicia ſub ſemetipſum cecidit; iſte vero quem angelus ſoluit eiuſque mentem in ectaſim rapuit, extra ſe quidem ſed ſuper ſemetipſum fuit. Vterque igitur rediit, quando & ille ab errore operis ad cor ſe collegit, & iſte a contemplationis culmine ad hoc rediit, quod in intellectu communi prius fuit.

54 De electione Dei. *In homil.7. Moral.lib.xii.cap.5.*

CIto proferte ſtolam primam & induite illum. Illos eligit Deus quos deſpicit mundus: quia plerunque ipſa deſpectio reuocat hominem ad ſemetipſum. Is enim qui patrem reliquit & partem ſubſtantiæ quam perceperat prodige expendit, poſtquam eſurire cœpit in ſe reuerſus dixit. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus? ego autem hic fame pereo. Surgam & ibo ad patrem meum. Longe quippe a ſe diſceſſerat quando peccabat, & ſi non eſuriſſet, in ſemetipſum minime rediſſet: quia poſtquam terrenis indiguit, tunc cogitare cœpit quid de

ſpiritualibus amiſit. Et quia conceſſa prius in paradiſo veſte iuſtitiæ nudatus fuerat & innocentiæ nuditatem peccatoris filii dignatus eſt pater operire, qui eo redeunte dixit. Cito proferte ſtolam primam & induite illum: prima quippe ſtola eſt innocentiæ veſtis, quam homo bene conditus accepit, male autem a ſerpente perſuaſus perdidit.

55 Quod per anulum fides deſignetur. *Moral. lib. xxix.*

ET date anulum in manu eius. Solet ſcriptura ſacra pro fide anulum appellare vel ſignaculum. Nam filius iunior qui conſumpta ſubſtantia ad patrem rediit, in munere anulum accepit. Gentilis enim populus qui immortalitate perdita ad Deum pœnitendo reuertitur, per fidei ſignaculum munitur.

56 De miſericordia pauperibus exhibenda. *Moral. lib. xxi. cap. 13. & 14.*

FAcite vobis amicos de mammona iniquitatis. Omnibus qui dant eleemoſynas pauperibus, duæ virtutes humilitas ſcilicet atque pietas ita ſibimet connexæ debent ineſſe, vt vicario ſemper fulciantur opere: quatinus nec humilitas cum veneratur proximum largitatis gratiam deſerat, nec pietas cum largitur erga indigentiam intumeſcat. Itaque proximi humilitatem pietas fulciat, humilitas pietatem: vt cum indigentem rebus neceſſariis naturæ tuæ conſortem vides, nec per pietatem deſinas regere, nec per ſuperbiam negligas venerari quem regis. Nam ſunt nonnulli qui mox vt ab egenis fratribus fuerint neceſſaria poſtulati, poſtea dona largituri prius in eis contumelioſa verba iaculantur. Quæ & ſi rebus miniſterium pietatis perficiunt, verbis tamen gratiam humilitatis perdunt, ita vt plerunque videantur, quia illatæ iam iniuriæ ſatisfactionem ſoluunt, cum poſt contumelias dona largiuntur. Nec magni eſt operis quod poſtulata tribuunt, quia ipſo dationis ſuæ munere vix eundem exceſſum ſermonis tegunt. Beneficium ergo debet exhiberi per pietatem, & bonum verbum tribui per humilitatem. At contra alii egenos fratres non ſtudent rebus fulcire cum poſſint, ſed blandis tantum ſermonibus fouere; ſed dilectio noſtra ſemper exhibenda eſt cum veneratione ſermonis & miniſterio largitatis. Præterea ſunt nonnulli qui pietatis ſuæ viſcera tendere vſque ad incognitos neſciunt, ſed ſolis quos per aſſiduitatem notitiæ didicerint miſerentur, apud quos nimirum plus familiaritas quam natura valet, dum quibuſdam neceſſaria non quia homines, ſed quia noti ſunt largiuntur. Apud piam igitur mentem plus debet natura valere, quam notitia: quamquam & vnuſquiſque qui indiget, eo ipſo quo homo eſt, ei iam incognitus non eſt. Multum autem ad edomandam dantis ſuperbiam valet, ſi cum terrena tribuit, verba ſo-

licite magiſtri cœleſtis penſet:qui ait.Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Si enim eorum amicitiis æterna tabernacula adquirimus,dantes proculdubio penſare debemus: quia patronis munera potius offerimus, quam egenis dona largimur. Hinc per Paulum dicitur. Veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum: vt videlicet ſolicite perpendamus quia & eos, quos nunc inopes cernimus, abundantes quandoque videbimus, & qui abundantes aſpicimur, ſi largiri negligimus, quandoque inopes erimus. Qui itaque nunc temporale ſubſidium pauperi tribuit, ab eo poſtmodum perpetua recepturus,vt ita dicam, quaſi ad frugem terram excolit, quæ quod acceperit vberius reddit. Reſtat ergo vt nunquam elatio ſurgat ex munere, quando videlicet diues ex eo quod pauperi tribuit,agit, vt in perpetuum pauper non ſit. Quiſquis autem ſuper eum cui aliquid donauit, faſtu ſe elationis extollit, maiorem culpam intrinſecus ſuperbiendo peragit, quam extrinſecus largiendo mercedem. Fit ipſe bonis interioribus nudus cum nudum deſpicit veſtiens,eo quod agit, vt ſe ipſo deterior fiat, quo ſe indigenti proximo meliorem putat. Minus quippe inops eſt qui non habet veſtem, quam qui humilitatem. Vnde neceſſe eſt vt cum naturæ noſtræ conſortes exteriora non habere conſpicimus, quam multa nobis deſint interiora bona penſemus: quatinus ſeſe ſuper inopes cogitatio noſtra non eleuet, cum ſolerter videt, quia nos tanto verius quanto & interius indigentes ſumus.

57 De auaritia. *Moral.lib.xiiii.*

CVm intraſſet Ieſus in domum cuiuſdam principis phariſæorum ſabbato manducare panem,ecce quidam hydropicus erat ante illum. Quem apprehendens, ſanauit ac dimiſit. Redemptor noſter ante phariſæi domum hydropicum curat, vt conra auaritiam diſputaret, ſcriptum eſt. Audiebant autem hæc omnia phariſæi qui erant auari, & deridebant illum. Quid eſt ergo quod ante phariſæi domum hydropicus curatur, niſi quod per alterius ægritudinem corporis, in altero exprimitur ægritudo cordis? Hydropicus quippe quo amplius bibit, amplius ſitit: ſic & omnis auarus ex potu ſitim multiplicat: quia cum ea quæ appetit & adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat. Qui enim adipiſcendo plus appetit, huic ſitis ex potu creſcit.

56 De ſuperbis cogitationbius noſtris.

In homil.20.ſuper erat quidam regulus.

QVod hominibus altum eſt: abominabile eſt apud Deum. Quia in

hominibus non naturam qua ad imaginem Dei facti ſunt, ſed honores veneramur & diuitias, ſi quilibet pauper vt ad eum ire deberemus nos rogaret: protinus ſuperbia noſtra nobis in tacita cogitatione reſponderet. Non eas, quia temetipſum degeneras, honor tuus deſpicitur, locus vileſcit. Ecce de cœlo venit, qui ſeruo in terra ocurrere non deſpicit, & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra ſumus. Quid autem apud Deum vilius, quid eſſe poteſt deſpectius, quam apud homines honorem ſeruare, & interni teſtis oculos non timere? Vnde in ſacro euangelio ad phariſæos ait. Vos eſtis qui iuſtificatis vos coram hominibus, Deus autem nouit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominabile eſt apud Deum. Notate fratres, notate quod dicitur. Si enim quod hominibus altum eſt abominabile eſt apud Deum, cogitatio cordis noſtri tanto apud Deum in imo eſt, quanto hominibus in alto: & humilitas cordis noſtri tanto apud Deum in alto eſt, quanto hominibus in imo. Deſpiciamus ergo ſi quid boni gerimus: nulla nos noſtra inflet operatio, non rerum abundantia, non extollat gloria. Si quibuſlibet ex bonis affluentibus intus intumeſcimus, Deo deſpecti ſumus. Hæc ergo fratres cogitate, hæc intentione tota penſate, nolite in proximis veſtris huius mundi bona venerari. hoc propter Deum honorate in hominibus, quibus tamen non eſtis commiſſi, quod ad imaginem Dei ſunt facti. Quod tunc in proximis vere ſeruatis, ſi apud voſmetipſos prius in corde non intumeſcitis. Nam qui ſe adhuc pro rebus tranſitoriis extollit, neſcit in proximo quod maneat, venerari. Nolite ergo in vobiſmetipſis penſare, quod habetis, ſed quid eſtis, & in æternitatis amore cor figite, vt dum adipiſci terrena culmina contemnitis, perueniatis ad gloriam, quam per fidem tenetis.

59 De iniquo iudice. *Moral. lib. xiiii. cap. 13.*

DEum non timebat & hominem non reuerebatur. Sunt quidam qui poſtquam Deum in mente contempſerint, multo magis humana iudicia ſpernunt: & omne malum, quod appetunt, audacter peragere non erubeſcunt. Quos ad perpetrandum malum iniquitas occulta inuitat, & nulla aperte verecundia retardat: ſicut de quodam iniquo iudice dicitur, Deum non timebat, & hominem non reuerebatur: quoniam a perpetrandis malis nec timore, nec hominum pudore refrenebatur.

90 *De Maria Magdalenæ.*

ROgauit dominum Ieſum quidam de phariſæis vt manducaret cum illo. Et diſcumbente in domo phariſæi: ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, attulit alabaſtrum vnguenti. *In homil. 33. ſuper Euang.* Hanc

quam

Lucas peccatricem mulierem, Ioannes vero Mariam nominat, illam eſſe Mariam credimus, de qua Marcus ſeptem dæmonia eiecta fuiſſe commemorat: & quid per ſeptem dæmonia, niſi vniuerſa deſignantur vitia? Quia enim ſeptem diebus omne tempus comprehenditur, recte ſeptenario numero vniuerſitas figuratur. Septem ergo dæmonia Maria habuit, quæ vitiis vniuerſis plena fuit. Sed ecce quia turpitudinis ſuæ maculas aſpexit, lauando ad fontem miſericordiæ cucurrit, conuiuantes non erubuit. Nam quia ſemetipſam grauiter erubeſcebat intus, nihil eſſe credidit, quod verecunderetur foris.

61 In homil. viii. ſuper Ezech. de gratia redemptoris.

ET ſtans retro ſecus pedes Ieſus, lachrymis cœpit rigare pedes eius. Omnipotens deus & ipſe implet mentes ſanctorum deſiderio cœleſti, & ipſe impletas exaudit, ipſe enim creat in ſanctorum cordibus amorem, & ipſe ex amantibus cordibus ſuſcipit precem. Negationem ſuam Petrus fleuit amare, ſed tamen illud præmittitur: quia Ieſus reſpexit Petrum, venit Maria Magdalene poſt multas maculas culpæ ad pedes noſtri redemptoris cum lachrymis. Sed quis illam intus infudit, niſi qui benigne foris ſuſcepit? Quis illam ad lachrymas per compunctionis ſpiritum vrgebat, niſi qui hanc exterius coram ſimul recumbentibus ad veniam recipiebat? Redemptor igitur noſter peccatricis mulieris mentem extrahebat cum de culpa compungeret, ſuſcipiebat vt a culpa liberaret. Quicquid enim in ſanctorum virtutibus agitur eius eſt gratiæ qui merita largitur.

62 In homil. 25. ſuper Euang. Item de miſericordia Dei.

PRopter quod dico tibi remittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum. Vbique vobis fratres cariſſimi ſuperna medicina occurrit: quoniam dedit homini præceptum ne peccet, & tamen peccanti dedit remedia per pœnitentiam ne deſperet. Hinc eſt quod Maria Magdalene quæ fuerat in ciuitate peccatrix, ad vitam poſt culpas pœnitentiam agens rediit: & eam de faucibus antiqui ſerpentis manus redemptoris eripuit. Vnde bene ad beatum Iob voce dominica dicitur. Nunquid capiet Leuiathan hamo: aut armilla perforabit maxillam eius? per Leuiathan quippe quod additamentum eorum dicitur, antiquus ille ſerpens deuorator humani generis deſignatur: qui dum ſe diuinitatem homini addere ſpopondit, immortalitatem ſuſtulit, qui præuaricationis culpam quoque quam primo homini propinauit, dum ſe ſequentibus peſſima perſuaſione multiplicat: pœnas eis ſine ceſſatione coaceruat: armilla vbi ponitur, ambiendo conſtringit. Quid igitur per armillam, niſi circumple-

nos diuina miſericordia deſignatur? Quæ Leuiathan iſtius maxillam perforat, dum nobis poſt perpetrata, quæ prohibuit, adhuc pœnitentiæ remedium oſtendit. Armilla dominus maxillam Leuiathan perforat: quoniam ineffabili miſericordiæ ſuæ potentia ſic malitiæ antiqui hoſtis obuiat, vt eos aliquando etiam quos iam cepit, amittat. Et quaſi ab ore illius cadunt, qui poſt perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim ore illius ſemel raptus maxillam eius euaderet, ſi perforata non eſſet? An non in ore Petrum tenuit cum negauit? an non in ore Dauid tenuit, cum in tantam ſe luxuriæ voraginem merſit? Sed dum ad vitam vterque per pœnitentiam rediit, Leuiathan iſte eos aliquo modo quaſi per maxillæ ſuæ foramen amiſit. Quis autem hominum Leuiathan iſtius os euadat, vt illicita nulla committat? ſed hinc cognoſcimus, quantum redemptori generis humani debitores ſumus, qui non ſolum nos in ore Leuiathan ire prohibuit, ſed ab ore etiam redire conceſſit: qui ſpem peccatori non abſtulit: quia maxillam eius vt euadendi viam tribueret, perforauit: ut ſaltem poſt morſum fugiat, qui incautus, ne morderetur, prius cauere noluit. Cauendum enim ſummopere eſt, ne quis de lectatione peccati Leuiathan iſtius ore rapiatur, & tamen ſi raptus fuerit, non deſperet: quia ſi peccatum perfecte lugeat, adhuc foramen in maxilla eius inuenit, per quod euadat, adeſt teſtis diuinæ miſericordiæ Maria Magdalena, quam in ore Leuiathan iſte tenuit: quoniam uniuerſorum uitiorum domino ſuccubuit. Sed per foramen maxillæ ab eius ore ſubtracta, quia poſt perpetrationem tantarum nequitiarum pœnitendo eſt reuerſa: veritatem enim amando lauit in corde & corpore maculas lachrymis: & vox ueritatis impletur qua dicitur. Dimiſſa ſunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum. Quæ enim prius frigida peccando remanſerat: poſtmodum amando fortiter ardebat: & eam conditor noſter uelut in ſigno nobis ad exemplum pœnitentiæ poſuit, quam per pœnitentiam uiuere poſt lapſum fecit.

63 *In homil. 25. & 33. ſuper Euang.*

ET ait dominus ad mulierem, Fides tua te ſaluam fecit, vade in pace. Cotidie peccatores ad uitam reuertuntur, & poſt perpetratas culpas ad innocentiam per pœnitentiæ remedium conuertuntur. Adeſt teſtis diuinæ miſericordiæ Maria Magdalena, de qua phariſæus dum pietatis fontem vellet obſtruere, dicebat. Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtique, quæ & qualis eſt mulier, quæ taugit eum, quia peccatrix eſt: ſed lauit lachrymis maculas cordis & corporis, & redemptoris ſui veſtigia tetigit, quæ itinera ſua praua dereliquit. Sedebat ad pedes

Ieſu: verbumq; de ore illius audiebat, viuenti adhæſerat, cum ſepultus eſſet mortuum quærebat: viuentem reperit, quem mortuum quæſiuit, tantumque apud eum gratiæ locum inuenit, vt hunc ipſis quoque apoſtolis eius videlicet nunciis ipſa nunciaret. Quid itaque fratres, quid in hac re debemus aſpicere, niſi immenſam conditoris noſtri miſericordiam? qui nobis velut in ſigno eam ad exemplum pœnitentiæ poſuit, quam per pœnitentiam viuere poſt lapſum fecit. Si aliquis libidinis igne ſuccenſus carnis mundiciam perdidit, aſpiciat Mariam: quæ in ſe carnis amorem, igne diuini amoris excoxit. Ad vos igitur fratres cariſſimi mentis oculos reducite, & pœnitentem peccatricem mulierem vobis in exemplum imitationis anteferte. Redemptoris noſtri veſtigia, quia peccando contempſiſtis amate, quæque vos in adoleſcentia, quæque in iuuentute deliquiſſe meminiſtis deflete, morum operumque maculas lachrymis tergite, reuertentes nos dominus clementer amplectitur: quoniam vita peccatorum ei iam indigna non poteſt eſſe, quæ fletibus lauatur.

61 De Lazaro & diuite purpurato. *Moral. lib.* xxv. *cap.* 18.

HOmo quidam erat diues, & induebatur purpura & byſſo: & epulabatur cotidie ſplendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus, cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat: ſed & canes ueniebant, & lingebant ulcera eius. Per epulantem ſplendide diuitem iudaicus populus deſignatur, copiam ſcilicet legis non ad neceſſitatem ſalutis, ſed ad pompam elationis aſſumens, & in præceptorum verbis non ſemetipſum ordinate reficiens, ſed iactanter oſtendens. Per vulneratum vero Lazarum qui interpretatur adiutus, forma populi gentilis exprimitur, quem diuinum adiutorium tanto magis erigit, quanto minus de virium ſuarum facultate confidit. Qui pauper & vlceribus plenus eſſe deſcribitur: quia gentilitas corde humilis peccatorum ſuorum confeſſiones aperuit. Nam ſicut in vulnere trahitur ab intimis virus in cute: ita in confeſſione peccati dum ſecreta panduntur in publicum, quaſi mali humores a viſceribus intimis foras prorumpunt. Et bene per diuitem ſplendide viuentem ſuperbia iudæornm, per vlceroſum vero Lazarum, qui adiutus interpretatur, humilitas deſignatur: quia dum iudæi in gloria vitæ præſentis ſuperbientes: humilitatis dominicæ cœlſitudinem & abiecta facta quæ in ſe ille oſtendit intelligere deſpexerunt, gentiles peccata ſua confitentes ad Deum credendo gratia ipſius adiuti peruenerunt, & illis cadentibus in lo-

cum eorum pauperes id eſt ſpiritus humiles ſubrogati ſunt. Lumen enim intelligentiæ humilitas aperit, ſuperbia abſcondit. Nam ſecretum quoddam eſt pietatis, & tanto minus ad illud animus peruenit, quanto magis intumeſcit, quoniam eo ipſo foras repellitur, quanto inſanius inflatur. Immenſa vero profunda quæ Dei iudicia debemus perhorreſcere, nec ea ratione diſcutere, ſed venerari nos conuenit admiratione. Nemo gentilitatem diſcutiat aſſumptam: & iudæam perditam. Nemo diſcutiat cur iudaico ſtante populo, dudum in infidelitate gentilitas iacuit, & cur ad fidem gentilitate ſurgente iudaicum populum infidelitatis culpa proſtrauit. Nemo diſcutiat cur alius trahatur ex dono, & alius repellatur ex merito. Conſilium ſummæ & occultæ virtutis ſatisfactio ſit apertæ rationis, & in cunctis quæ diſponuntur exterius aperta cauſa ſit rationis occultæ iuſticia voluntatis.

65 De incendio animarum. *In paſtoral cur. ter. par. cap. 22.*

FActum eſt autem vt moreretur mendicus & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & diues & ſepultus eſt in inferno. Nequaquam diues iſte aliena rapuiſſe, ſed infructuoſe perhibetur propriis vſus fuiſſe, eumque poſt hanc vitam vltrix gehenna ſuſcepit: non quia aliquid illicitum geſſit, ſed quia immoderato vſu totum ſe licitis tradidit. *In dialogo libro iiii. cap. 29.* In his autem dictis euangelicis colligere poſſumus, quia incendium anima non ſolum videndo, ſed etiam experiendo patiatur, veritatis enim voce, diues mortuus dicitur in inferno ſepultus. Cuius anima quia in igne teneatur, inſinuat vox diuitis, qui Abraam deprecatur dicens: Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Dum ergo peccatorem diuitem damnatum veritas in ignem perhibet, quis nam ſapiens reproborum animas teneri ignibus neget? Si autem quæritur quomodo res incorporea teneri & affligi poſſit a re corporea, certe audiamus, quid reprobis veritas in fine eſt dictura. Ite in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo, & angelis eius. Si ergo diabolus eiuſque angeli cum ſint incorporei corporeo ſunt igne cruciandi, non mirum ſi animæ & antequam recipiant corpora, poſſint corporea ſentire tormenta. Teneri etiam per ignem poteſt anima, vt in tormento ignis ſit videndo & ſentiendo. Ignem nanque eo ipſo patitur quod videt, & quia concremari ſe aſpicit, crematur. Sicque fit vt corporea res incorpoream exurat: dum ex igne viſibili ardor & dolor inuiſibilis trahitur, vt per ignem corporeum mens incorporea etiam in flamma corporea crucietur.

66 Item de diuite, & de animabus defunctorum qualiter ſe habeant.

ELeuans autem oculos cum eſſet in tormentis, vidit Abraam a longe, & Lazarum in ſinu eius. Diues iſte idcirco punitus & inferni damnatione percuſſus, non quia vi quempiam oppreſſerit, vel quia aliena diripiens abſtulerit: ſed quia propria non dederit, & acceptis rebus, ſemetipſum male derelinquens ſe extollenter eleuauerit.

Moral.lib.x.cap.28.& lib.18.cap.10.

SVnt enim nonnulli quos cenſus per tumorem non eleuat, ſed per opera miſericordiæ exaltat: & ſunt nonnulli qui ſe terrenis opibus abundare conſpiciunt, veras Dei diuitias non requirunt, atque patriam æternam non amant: quoniam hoc ſibi ſufficere quod rebus fulciuntur temporalibus putant. Non eſt ergo cenſus in crimine ſed affectus: cuncta enim ſunt bona quæ condidit Deus. Sed qui bonis male vtitur, profecto agit, vt quaſi per edacitatis ingluuiem eo quo viuere debuit pane moriatur. Pauper ad requiem Lazarus venerat, ſuperbum vero diuitem tormenta cruciabant, ſed tamen diues Abraam fuerat, qui Lazarum in ſinu tenebat, qui tamen auctori ſuo colloquens dicit. Loquar ad dominum meum, cum ſim puluis & cinis? Quid itaque iſte diuitias ſuas æſtimare nouerat, qui ſemetipſum puluerem cineremque penſabat, aut quando res hunc extollerent poſſeſſæ, qui de ſe quoque earum videlicet poſſeſſore tam abiecta ſentiret? Superbi itaque diuites & elati venturi iudicis reſpectum non habent: dum ſuperbis apud ſe cogitationibus tument. Hoc ergo fuit quod hunc ſuperbum diuitem in infermo tradidit, quia in ſua felicitate timidus non fuit: quia percepta dona ad vſum arrógantiæ inflexit, quia viſcera pietatis ignorauit, quia peccata ſua redimere etiam cum ſibi abundaret pretium noluit. Sero autem diues iſte oculos eleuans aperuit, quando Lazarum requieſcentem vidit, quem iacentem ante ianuam videre contempſit: Intellexit ibi quod hic facere noluit, in damnatione ſua compulſus eſt cognoſcere, quid fuit quod perdidit, quando proximum indigentem non agnouit. *Homil.40.ſuper.Euang.* Propter hoc autem quod de hoc diuite in tormentis poſito dicitur, quod viderit Abraam & Lazarum in ſinu eius, credendum eſt quod ante retributionem extremi iudicii, iniuſti quoſdam in requie iuſtos conſpiciunt, vt eos videntes in gaudio non ſolum de ſuo ſupplicio, ſed etiam de illorum crucientur bono. Iuſti vero in tormentis ſemper intuentur iniuſtos, vt hinc eorum gaudium creſcat: quia malum conſpiciunt quod miſericorditer euaſerunt, tantoque maiores redemptori ſuo gratias referant: quanto vident in aliis quod ipſi perpeti, ſi eſſent derelicti, potuerunt Nec illam

tantæ beatitudinis claritatem apud iuſtorum animum fuſcat aſpecta pœnareproborum: quia vbi compaſſio miſeriæ iam non erit, minui procul dubio beatorum lætitia non valebit. Iuſtorum enim animæ quamuis in ſuæ naturæ bonitate miſericordiam habeant: & iam ſi miſereri vellent, iam tunc omnino non poſſunt: quia iuſtitiæ auctoris ſui coniunctæ tanta rectitudine conſtringuntur, vt nulla ad reprobos compaſſione moueantur, & erecti iam per iuſtitiam iudicii eis nullo modo miſereantur. Ipſi quippe iudici concordant cui inhærent, & eis quos eripere non poſſunt, nec ex miſericordia condeſcendunt: quia tantum illos tunc a ſe videbunt eſſe extraneos, quanto ab eo, quem diligunt, auctore ſuo conſpiciunt eſſe repulſos. Quid autem mirum ſi dum iuſti in iuſtorum tormenta conſpiciunt, hoc eis eueniat in obſequio gaudiorum: quando & in pictura niger color ſubſternitur, vt albus vel rubeus clarior videatur? Sed ſicut dictum eſt tanto bonis ſua gaudia excreſcunt, quanto eorum oculis damnatorum mala ſubteriacent, quæ euaſerunt. Quamuis eis ſua gaudia plene ſufficiant ad perfruendum, mala tamen reproborum abſque dubio ſemper aſpiciunt: quia cum creatoris ſui claritatem vident, nihil in creatura agitur quod videre non poſſunt. *Moralium libro*. xii. Præterea de ipſis animabus ſciendum eſt: quoniam ſicut ii qui adhuc viuentes ſunt, mortuorum animas, quo loco habeantur, ignorant: ita mortui vitam in carne viuentium poſt eos qualiter diſponatur neſciunt, quia & vita ſpiritus longe eſt a vita carnis: & ſicut corporea & incorporea diuerſa ſunt genere, ita etiam diſtincta cognitione. Quod tamen de animabus ſanctis ſciendum non eſt: quia quæ intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum eſt, quia ſit foris aliquid quod ignorent. *Moralium libro quarto*, 34. Et ſciendum quod electi & perfecti poſtquam de corporibus tranſeunt, nequaquam per morarum ſpatia, ſicut antiqui patres a cœleſtis patriæ perceptione differuntur. Mox quippe vt a carnis colligatione exeunt in cœleſti ſede requieſcunt, atteſtante Paulo qui ait. Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur: quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam æternam in cœlis. Prius autem quam redemptor noſter morte ſua humani generis pœnam ſolueret, eos etiam qui cœleſtis patriæ vias ſectati ſunt, poſt egreſſum carnis inferni clauſtra tenuerunt, non vt pœna quaſi peccatores plecteret, ſed vt eos in locis remotioribus quieſcentes, quia nec dum interceſſio mediatoris aduenerat ab ingreſſu regni reatus primæ culpæ prohiberet. Vnde iuxta eiuſdem redemptoris noſtri teſtimonium, diues qui apud inferos tor-

quetur, in ſinu Abrahæ Lazarum requieſcere contemplatur. Qui profecto ſi adhuc in imis non eſſent, hos ille in tormentis poſitus non videret. vnde & idem redemptor pro noſtræ culpæ debito occumbens, inferna penetrat, vt ſuos qui ei inhæſerant ad cœlos reducat. Sed quo nunc homo redemptus aſcendit, illuc profecto ſi peccare noluiſſet, etiam ſine redemptione pertingeret.

67 De loquacitate. *Moral. lib. 1. & paſtoral. cur. 3. par. cap. 20.*

PEne ſemper epulas ſequitur loquacitas, cumque venter reficitur, lingua diſfrenatur. Niſi enim gulæ deditos immoderata loquacitas raperet, diues ille qui epulatus cotidie ſplendide dicitur, in lingua grauius non arderet, nec aquam peteret dicens. Pater Abraam miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Quibus profecto verbis oſtenditur: quia epulando cotidie crebrius in lingua peccauerat, qui totus ardens refrigerari ſe præcipue in lingua requirebat. Prius quippe epulatus cotidie ſplendide dicitur: & poſtquam petere in lingua memoratur: quia enim vt diximus inter epulas valde defluere loquacitas ſolet: ex pœna indicat culpam, cum eum quem epulatum ſplendide veritas dixerat, in lingua plus ardere perhibebat. hi qui cordarum harmoniam temperant, tanta hanc arte diſpenſant, vt plerunque cum vna tangitur, longe alia ex multis interiacentibus poſita corda quatiatur. Cumque iſta ſonitum reddit, illa quæ in eodem cantu temperata eſt, aliis impercuſſis tremit. Sic ergo ſcriptura ſacra plerunque de virtutibus, ſic de vitiis agit: vt dum loquendo aliud inſinuat, tacendo aliud innoteſcat. Nihil enim contra diuitem de loquacitate memoratur, ſed dum pœna in lingua dicitur quæ in conuiuio inter alias grauior fuerit culpa monſtratur. *Moral. lib. 18. cap. 10.* Videamus autem nunc inopiam diuitis ardentis, cuius tanta fuit abundantia epulantis; ait enim: Pater Abraam miſerere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Quibus verbis nobis hoc innoteſcitur, quia illic in tanto ardore vna tunc ad ſufficientiam refrigerii aquæ ſtilla requiratur: ſed quod is qui de abundantia peccauerat, illic æſtuanti nimis cremetur inopia. Videmus enim in verbis diuitis, ex ſubtiliſſimo Dei iudicio, quam magna tali culpæ pœna reſponderit. Agente namque inopia, illic vſque ad minima petenda compulſus eſt: qui hic agente tenacia vſque ad neganda minima peruenit. Quid tribui ſubtilius, quid diſtrictius poteſt? Guttam aquæ petiit, qui micas panis negauit.

78 De occultis Dei iudiciis. *Moral.lib.v.cap.1.*

CVm valde occulta ſint diuina iudicia, cur in hac vita nonnunquam bonis male ſit, & malis bene: tunc occultiora ſunt cum & bonis hic bene eſt, & malis male. Nam cum bonis hic male eſt, & malis bene, hoc fortaſſe deprehenditur: quia & boni ſi qua deliquerunt, hic recipiunt: vt ab æterna plenius damnatione liberentur, & mali bona quæ pro hac vita faciunt, hic inueniunt, vt ad ſola in poſterum tormenta pertrahantur, vnde & ardenti in inferno diuiti dicitur. Memento fili, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. At cum bonis hic bene eſt, & malis male, incertum valde eſt, vtrum boni idcirco bona accipiant, vt prouocati ad aliquid melius creſcant. An iuſto latentique iudicio hic ſuorum operum remunerationem percipiant, vt a præmiis vitæ ſequentis inaneſcant, & vtrum malos idcirco aduerſa feriant, vt ab æternis ſuppliciis corrigendo defendant. An hic eorum pœna incipiat, vt quandoque complenda eos ad vltima gehennæ tormenta perducat. Sancti igitur viri cum ſibi ſuppetere proſpera huius mundi conſpiciunt, pauida ſuſpitione turbantur, timent enim ne hic laborum ſuorum fructus recipiant: timent ne quod diuina iuſtitia latens in eis vulnus aſpiciat, & exterioribus eos muneribus cumulans ab intimis repellat.

79 De ſpe veniæ poſt mortem.

Moral.lib.viii.cap.12.& viiii.cap.48.& 49.& xv.cap.23.

POſtquam tempus uitæ præſentis abſcindetur, nequaquam reprobi & peccatores ad operationem promerendæ ueniæ ulterius reuertentur, nec ad adhibenda recta opera reuocabuntur: hinc eſt quod diues quem inferni flamma cruciabat, quia ſemetipſum reparare operando non poſſet agnouerat, nam nequaquam ſibi ſed relictis fratribus prodeſſe ſatagebat, dicens. Rogo te pater Abraam ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi ueniant in locum hunc tormentorum. Solet namque mœſtum animum ſpes vel falſa refouere, ſed ut pœnam ſuam reprobi grauius ſentiant, etiam de ueniа ſpem amittunt. Vnde flammis ultricibus traditus, non ſibi, ut diximus, ſed opitulari fratribus concupiuit: quia ſe nunquam igneo carere tormento, adiuncto deſperationis ſupplicio agnouit. Sic quoque debemus indubitanter credere quod iniqui poſtquam æternis damnati ſuppliciis fuerint, de parentibus & cognatis & proximis ſuis quos relinquerunt, cogitabunt, cum per ſemetipſam veritas dicat, quia diues qui in inferno ſepultus fuerat, de quinque fratribus quos relique-

rat etiam in ſupplicio poſitus curam gerebat. Præterea ſciendum eſt quod ignis in inferno & ad conſolationem non lucet, & tamen vt magis torqueat, ad aliquid lucet. Nam ſequaces quoſque ſuos ſecum in tormento reprobi, flamma illuſtrante viſuri ſunt, quorum amore deliquerunt: quatinus eorum qui vitam carnaliter contra præcepta conditoris amauerunt, ipſorum quoque interitus eos in augmento ſuæ damnationis affligat. Quod profecto hoc eodem euangelio teſte colligimus, in quo veritate nunciante diues ille, quem contigit ad æterni incendii tormenta deſcendere, quinque fratrum deſcribitur meminiſſe. Qui Abraam petiit vt ad eorum eruditionem Lazarum mitteret, ne illuc eos quandoque venientes par pœna cruciaret. Qui igitur ad doloris ſui cumulum propinquorum abſentium meminit, conſtat proculdubio: quia eos ad augmentum ſupplicii paulo poſt potuit etiam præſentes videre: quid autem mirum ſi ſecum quoque reprobos aſpiciat cremari, qui ad doloris ſui cumulum eum quem deſpexerat in ſinu Abrahæ Lazarum vidit. Si ergo ei vt pœna creſceret, & vir electus apparuit, cur non credendum ſit, quod in ſupplicio videre eos etiam quos contra Deum dilexerat, poſſit? Qua ex re colligitur quod eos quos inordinate nunc reprobi diligunt, miro iudicii ordine ſecum tunc in tormentis videbunt, vt pœnam propriæ punitionis exaggeret, illa auctori prępoſita carnalis cognatio pari ante oculos ultione damnata.

In dialogo libro.iiii.cap.33.

70 *Item de Lazaro & diuite & de ſcientia animarum poſt mortem.*

QVod boni bonos in regno, & mali malos in ſupplicio cognoſcant, in uerbis dominicis luce clarius eſt demonſtratum. In quibus cum dictum eſſet, quod mortuus Lazarus portatus eſt ab angelis in ſinu Abraæ, & mortuus diues, ſepultus eſt in inferno: ſubiunctum eſt. Qui eleuans oculos ſuos cum eſſet in tormentis, uidit Abraam a longe, & Lazarum in ſinu eius, & ipſe clamans dixit: Pater Abraam miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam & refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Cui Abraam dixit. Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Diues autem de ſe ipſo iam ſpem ſalutis non habens, ad promerendam ſuorum ſalutem conuertitur dicens. Rogo te pater vt mittas eum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis ne & ipſi veniant in locum hunc tormentorum. Quibus uerbis aperte declaratur, quia & boni bonos & mali cognoſcunt malos. Si igitur Abraam Lazarum minime recognouiſſet, nequaquam ad diuitem in tormentis

ctens poſitum de tranſacta eius contritione loqueretur dicens, quod mala receperit in vita ſua. Et ſi mali malos non recognoſcerent, nequaquam diues in tormentis poſitus fratrum ſuorum etiam abſentium meminiſſet. Quomodo enim præſentes non poſſet agnoſcere, qui etiam pro abſentium memoria curauit exorare? Qua in re illud quoque oſtenditur, quod & boni malos, & mali cognoſcunt bonos. Nam & diues ab Abraam cognoſcitur, cui dictum eſt. Recepiſti bona in vita tua, & electus Lazarus a reprobo eſt diuite cognitus, quem mitti precatur ex nomine dicens. Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam. In qua videlicet cognitione vtriuſque partis cumulus retributionis excreſcit, & vt boni amplius gaudeant, qui ſecum eos lætari conſpiciunt, quos amauerunt, & mali dum cum eis torquentur, quos in hoc mundo deſpecto Deo dilexerunt, eos non ſolum ſua, ſed etiam eorum pœna conſumat. Fit autem quiddam mirabilius in electis: quia non ſolum eos agnoſcunt, quos in hoc mundo nouerant, ſed velut viſos atque cognitos recognoſcunt, bonos quos nunquam viderunt. Qui enim illic omnes communi claritate Deum conſpiciunt, non eſt quod ibi neſciant vbi ſcientem omnia ſciunt.

71 De tribulatione electorum. *Moral.lib.1.*

SI habueritis fidem tanquam granum ſinapis. Sicut unguenta redolere latius neſciunt niſi commota, & ſicut fragrantiam ſuam non niſi cum incenduntur expandunt: ita ſancti viri omne quod virtutibus redolent in tribulationibus innoteſcunt. Vnde & recte in euangelio dicitur. Si habueritis fidem tanquam granum ſinapis. Granum quippe ſinapis niſi conteratur, nequaquam vis virtutis eius agnoſcitur, nam non contritum lene eſt, ſi vero conteritur inardeſcit, & quid in ſe acerrimum latebat, oſtendit. Sic vnuſquiſque vir ſanctus cum non pulſatur, deſpicabilis & lenis aſpicitur, ſi qua vero illum tritura perſecutionis opprimat, mox omne quod callidum ſapit oſtentat, & in feruorem virtutis vertitur, quicquid in illo ante deſpicabile, infirmumq; videbatur, quodque in ſe per tranquillitatis tempora libens operuerit, exagitatus tribulationibus coactus innoteſcit.

72 De decem leproſis hæreticos deſignantibus.

Moral.lib.v.cap.11.& xviii.cap.9.

HAEretici hoc habent proprium, vt bonis mala permiſceant, quatinus facile ſenſui audientis illudant. Si enim praua ſemper dicerent, citius in ſua prauitate cogniti, quod vellent, minime perſuaderent. Rurſum ſi ſemper recta ſentirent, profecto hæretici non fuiſſet: Itaque

permiſcent recta peruerſis, vt oſtendendo bona auditores ad ſe attrahant, & exhibendo mala latenti eos peſte corrumpant; ex rectis ſenſibus trahant, & ex peruerſis feriant. Qui in præceptis Dei, quia ſana inſanaque locutione variantur. Vnde in euangelico decem leproſorum ſunt ſpecie deſignati. Quorum colori ſano dum vitioſus candor aſpergitur, immoderato hoc candore fœdantur. Vnde admonemur, non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Quoniam igitur in lepra & pars cutis in fulgorem ducitur: & pars in colore ſano retinetur, recte leproſi hæreticos exprimunt: quia dum rectis praua permiſcent, & ſanis inſana, colorem ſanum maculis aſpergunt. Qui etiam quia nec Deum diligunt, de quo male ſentiunt, nec proximum a quo diuiduntur, decalogi præceptis aduerſi ſunt, & ideo ad deprecandum dominum Chriſtum veniunt. Et quoniam in eius præceptis offenderant, id illum vnde offenderant vocant, vt ſaluentur, clamant dicentes. Ieſu præceptor miſerere noſtri: quia enim in verbis illius ſe erraſſe ſignificant, hunc ſaluandi humiliter præceptorem vocant. Cumque ad cognitionem præceptoris redeunt: mox ad formam ſalutis recurrunt, & curari meruerunt.

73 De manſionibus ſanctarum animarum poſt mortem.

Moral. lib. xxxi. cap. 36. & in di. lib. iiii. cap. 25.

VBicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Ante reſtitutionem corporum quorundam animæ iuſtorum a cœleſti regno quibuſdam adhuc manſionibus differuntur, quia de perfecta iuſtitia aliquid minus habuerunt. Perfectorum vero iuſtorum animæ mox vt huius carnis clauſtra exeunt, in cœleſtis regni ſedibus recipiuntur, quod & ipſa per ſe veritas atteſtatur dicens. Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ, ac ſi aperte dicat. Qui cœleſti ſedi incarnatus veſter redemptor præſideo, electorum quoque animas cum carne ſoluero, ad cœleſtia ſubleuabo. Vbi igitur ipſe redemptor noſter eſt corpore, illuc proculdubio colliguntur iuſtorum animæ, & Paulus diſſolui deſiderat, & cum Chriſto eſſe. Qui ergo Chriſtum eſſe in cœlo non dubitat, nec animam Pauli in cœlo eſſe negat.

74 De cuſtodia bonorum operum.

Moral. lib. xix. cap. 17. & in Ezech. homil. 7.

IEiuno bis. Si qua ciuitas contra inſidiantes inimicos magno valletur aggere, fortibus cingatur muris, ex omni parte inſomni muniatur cuſtodia, vnum vero foramen in ea tantummodo immunitum per negligentiam relinquatur, inde proculdubio hoſtis ingreditur, qui vndique

excluſus eſſe videbatur. Phariſæus qui in templum oraturus aſcendit, ciuitatem mentis ſuæ quanta munitione vallauerit, audiamus. Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium quæ poſſideo: qui præmiſit. Deus gratias ago tibi. Recte quippe Deo gratias agebat, a quo acceperat bona quæ fecerat. Magna certe munimina adhibuit, ſed videamus vbi inſidianti hoſti foramen immunitum reliquit. Quia non ſum ſicut cæteri hominum raptores, iniuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ecce ciuitatem ſui cordis inſidiantibus hoſtibus per elationem aperuit, quam fruſtra per ieiunium & eleemoſynas clauſit. Incaſſum cætera ſunt munita, cum locus vnus de quo hoſti pateret aditus, non eſt munitus. Gratias recte egit, ſed ſe peruerſe ſuper publicanum extulit. Ciuitatem ſui cordis extollendo prodidit, quam abſtinendo & largiendo ſeruauit: victa eſt per abſtinentiam gula, ventriſque ingluuies deſtructa, ſeparata eſt largitate tenacia, & auaritia depreſſa. Quibus hoc laboribus actum credimus? Sed o quot labores vno vitio percuſſi ceciderunt: quanta bona vnius culpæ gladio perempta ſunt. Vnde magnopere oportet bona ſemper agere; & ab ipſis nos bonis operibus in cogitatione caute cuſtodire, ne ſi mentem eleuant, bona non ſint quæ non auctori militant ſed elationi. De qua re non inordinate agimus, ſi ex libris licet non canonicis; ſed tamen ad ædificationem eccleſiæ editis teſtimonium proferamus. Eleazar nanque in prælio elephantem feriens ſtrauit, ſed ſub ipſo quem extinxit, occubuit. Quos ergo iſte ſignificat, quem ſua victoria oppreſſit, niſi eos qui vitia ſuperant, ſed ſub ipſa quæ ſubigunt, ſuperbiendo ſuccumbunt? Quaſi enim ſub hoſte quem proſternit, moritur, qui de culpa quam ſuperat, eleuatur. Sancti igitur in omni opere ſuo ſollicite inuigilent, ne aut praua agant, aut poſtquam recta quæ præcepta ſunt egerint, bonis actibus expletis in ſuis cogitationibus intumeſcant: & tanto grauius offendant, quanto in his quæ iuſte videntur agere foris occultius peccant. Perit enim omne quod agitur, ſi non humilitate ſollicite cuſtodiatur.

75 De laudabili fatuitate. *Moral. lib. xxvii. cap. 26.*

EGreſſus Ieſus perambulabat Hierico, & ecce Zachæus quærebat videre eum quis eſſet. Si veraciter eſſe ſapientes, & ipſam Dei ſapientiam contemplari appetimus, ſtultos nos humiliter cognoſcamus. Relinquamus noxiam ſapientiam, diſcamus laudabilem fatuitatem. Hinc quippe ſcriptum eſt. Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat, vt ſit ſapiens, hinc euangelicæ hiſtoriæ verba teſtantur, quia Zachæus cum videre præ turba nil poſſet ſycomorum arborem

aſcendit,

aſcendit, vt tranſeuntem dominum cerneret. Sycomorus quippe, ficus fatua dicitur. Puſillus itaque Zachæus ſycomorum ſubiit, & dominum vidit: quia qui mundi ſtultitiam humiliter eligunt, ipſi Dei ſapientiam ſubtiliter contemplantur. Puſillitatem nanque noſtram ad videndum dominum turba præpedit: quia infirmitatem humanæ mentis ne lucem veritatis intendat, curarum ſecularium tumultus premit. Sed prudenter ſycomorum aſcendimus, ſi prouide eam quæ diuinitus præcipitur ſtultitiam mente tenemus. Quid enim in hoc mundo ſtultius quam amiſſa non quærere, poſſeſſa rapientibus relaxare, nullam pro acceptis iniuriis iniuriam reddere, immo adiunctis aliis patientiam præbere? Quaſi enim ſycomorum nos aſcendere dominus præcepit, cum dicit. Qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas, & rurſum. Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram. Per ſycomorum tranſiens dominus cernitur, quia per hanc ſapientem ſtultitiam & ſi necdum vt eſt ſolide, iam tamen per contemplationis lumen quaſi in tranſitu Dei ſapientia videtur, quam videre nequeunt, qui ſibi ſapientes videntur: quia ad conſpiciendum dominum in elata cogitationum ſuarum turba deprehenſi, adhuc ſycomori arborem non inuenerunt.

76 De emptione regni cœleſtis. *In homil. 5. ſuper Euang. & in homil. 26.*

Dixit Zachæus ad dominum. Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus: & ſi quid aliquem de fraudaui reddo quadruplum. Aeſtimationem precii non habet, ſed tamen regnum Dei tantum valet quantum habes, valuit Petro & Andreæ dimiſſis retibus, & naui, valuit viduæ duobus minutis: valuit alteri calice aquæ frigidæ, valuit etiam Zachæo dimidio ſubſtantiæ: quia dimidium aliud ad hoc quod iniuſte abſtulit, reſtituendum in quadruplum reſeruauit. Exteriora enim noſtra domino quamlibet parua ſufficiunt, cor nanque & non ſubſtantiam penſat, nec perpendit quantum in eius ſacrificio: ſed ex quanto proferatur: regnum itaque Dei vt diximus tantum valet, quantnm habes. Penſate igitur fratres, quid vilius cum emitur, quid carius cum poſſidetur? Præterea ſi quis auaritiæ æſtibus anhelans aliena diripuit, aſpiciat hunc Zachæum, qui ſi quid alicui abſtulit quadruplum reddidit.

77 De rectoribus ſanctæ eccleſiæ. *In homil. 17. ſuper Euang.*

Negociamini dum venio. Debent ſolicite ſacerdotes penſare quod lucrum Deo faciunt, qui accepto talento ab eo ad negotium miſſi ſunt. Et enim ipſe dominus dicit. Negociamini dum venio. Ecce

iam venit, ecce de noſtro negocio lucrum requirit. Quale ei animarum lucrum de noſtra negociatione monſtrabimus? Quot eius conſpectui manipulos animarum de prædicationis noſtræ ſegete illaturi ſumus? Ponamus ante noſtros oculos illum tantæ diſtrictionis diem, quo iudex veniet, & rationem cum ſeruis, quibus talenta credidit, ponet. Ecce in maieſtate terribili inter angelorum & archangelorum choros videbitur, in illo tanto examine electorum omnium & reproborum multitudo deducetur, & vnuſquiſque quid ſit operatus, oſtendetur. Ibi omnes dominici gregis arietes cum animarum lucris apparebunt, qui ſanctis ſuis prædicationibus Deo poſt ſe ſubditum gregem trahunt. Cum igitur tot paſtores cum gregibus ſuis ante æterni paſtoris oculos venerint, quid nos miſeri dicturi ſumus? qui ad dominum noſtrum poſt negotium vacui redimus, qui paſtoris nomen habuimus, & oues quas ex nutrimento noſtro debeamus oſtendere non habemus? hic paſtores vocati ſumus, & ibi gregem non ducimus: Et per nos quidem fideles ad ſanctum baptiſma veniunt, noſtris precibus benedicuntur, & per impoſitionem manuum noſtrarum a domino ſpiritum ſanctum accipiunt, atque ipſi ad regnum cœlorum pertingunt, & ecce nos deorſum per negligentiam noſtram tendimus. Ingrediuntur electi ſacerdotum manibus expiati cœleſtem patriam: & ſacerdotes ipſi per vitam reprobam ad inferni ſupplicia feſtinant. Cui ergo rei, cui ſimiles dixerim ſacerdotes malos, niſi aquæ baptiſmatis, quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad cœleſte regnum mittit, & ipſa poſtea deſcendit in cloacas? timeamus hæc fratres, conueniat actioni noſtræ ipſum miniſterium noſtrum. De peccatorum noſtrorum cotidie relaxatione cogitemus, ne noſtra vita peccato obligata remaneat, per quam omnipotens Deus alios cotidie ſoluit. Conſideremus ſine ceſſatione negotium noſtrum, penſemus pondus quod ſuſcepimus, faciamus cotidie nobiſcum rationes, quas cum iudice noſtro habebimus, & de negotio quod accepimus, omnipotenti domino fructum nos reddere præparemus.

78 De regimine animarum.

In paſtoral cur. par. prim. cap. 9.

ECce mna tua: quam habui repoſitam in ſudario. Ille qui virtutibus pollet, coactus ad regimen debet venire, virtutibus vacuus ne coactus præſumat accedere. Ille ſi omnino renititur, caueat nec acceptam pecuniam in ſudario ligans, de eius occultatione iudicetur. Pecuniam quippe in ſudario ligare, eſt percepta dona ſub otio lenti torporis

abſcondere. At contra iſte cum regimen appetit, attendat ne per exemplum praui operis phariſæorum more ad ingreſſus regni tendentibus obſtaculum fiat: quia iuxta ſummi magiſtri vocem, nec ipſi intrant, nec alios intrare permittunt.

89 De prædicatoribus *In homil 6 ſuper Euang.*

TOllite ab eo talentum & inutilem ſeruum eiicite in tenebras exteriores. Vnuſquiſque veſtrum in quantum ſufficit, inquantum aſpirationis ſupernæ gratiam accepit, a prauitate proximorum animos reuocare, & ad bene operandum exhortari: æternum quoque regnum vel ſupplicium erranti debet denunciare. Et nemo dicat, admonere non ſufficio, exhortari idoneus non ſum. Quantum potes exhibe, ne talentum male ſeruatum, quod acceperas in tormentis pendere exigaris. Neque enim plus quam vnum talentum acceperat, qui hoc abſcondere magis ſtuduit, quam erogare. Et ſcimus quod in Dei tabernaculo, non ſolum phialæ, ſed præcipiente domino etiam cyathi facti ſunt. Per phialas quippe exuberans doctrina, per cyathos vero parua & anguſta deſignatur ſcientia: alius doctrina veritatis plenus, audientium mentes inebriat. Per hoc ergo quod dicit, profecto phialam porrigit: alius quod ſentit explere non valet, ſed quia hoc vtcumque denunciat profecto per cyathum guſtum præbet. In Dei tabernaculo id eſt in ſancta eccleſia poſiti, ſi per doctrinam ſapientiæ miniſtrare phialas minime poteſtis, inquantum pro diuina largitate ſufficitis, boni verbi cyathos date proximis veſtris. In quantum vos profeciſſe penſatis, etiam alios trahite, in vias Dei habere ſocios deſiderate. Si ad Deum tenditis, curate ne ad eum ſoli veniatis, hinc enim ſcriptum eſt. Qui audit, dicat veni, vt qui iam in corde vocem ſuperni amoris acceperit, etiam foris proximis vocem reddat exhortationis. Et fortaſſe panem vt indigenti porrigat eleemoſynam non habet, ſed maius eſt, quod tribuere ualet, qui linguam habet. Plus eſt enim uerbi pabulo uicturam in perpetuum mentem reficere, quam uentrem morituræ carnis pane terreno ſatiare. Nolite ergo fratres proximis ueſtris eleemoſynam uerbi ſubtrahere.

80 De patientia. *In paſtoral. cur. 3. par. cap. 10.*

DIlectis ſuis ueritas dicit. In patientia veſtra, poſſidebitis animas veſtras. Sic enim conditi mirabiliter ſumus, vt ratio animam, & anima poſſideat corpus. Ius uero animæ a corporis poſſeſſione repellitur, ſi non prius anima a ratione poſſidetur. Cuſtodem igitur conditionis

noſtræ patientiam dominus eſſe monſtrauit: quia in ipſa nos poſſidere noſmetipſos docuit. Quanta ergo ſit impatientiæ culpa cognoſcimus, per quam & hoc ipſum amittimus poſſidere, quod ſumus. *Moral.li.v.cap.14.* *& xxi.cap.15.* De patientia perfectionis naſcitur. Ille enim vere perfectus eſt, qui erga imperfectionem proximi impatiens non eſt: qui patientiam ſeruare contemnit, ſocialem vitam citius per impatientiam deſerit, neque enim ſeruari vnquam concordia niſi per ſolam patientiam valet. Crebro nanque in humana actione naſcitur, vnde mentes hominum viciſſim a ſua vnitate & dilectione ſeparentur: Et niſi ad aduerſa toleranda in animo ſe præparent, cum aduerſitatis aliquid acciderit, quod animus ferre non valet, fraternam concordiam relinquunt. Sed qui alienam imperfectionem ferre non valens deſerit, ipſe ſibi teſtis eſt, quod perfecte nec dum proficit: hinc eſt quod in euangelio vt ſupra commemorauimus veritas dicit. In patientia veſtra, poſſidebitis animas veſtras. Quid eſt enim animas poſſidere, niſi perfecte in omnibus viuere, cunctis mentis motibus ex virtutis arce dominari. Qui igitur patientiam tenet, animam poſſidet: quia inde contra aduerſa omnia fortis efficitur, vnde ſibi & ſe ipſum vincendo dominatur. Et quo laudabiliter frangit, infractum ſe fortiter exerit, quia cum in ſuis ſe voluptatibus ſuperat, ſeſe ad contraria inuictum parat.

81 De paſſione domini. *Moral.lib.ii.cap.31.*

DOminus noſter Ieſus Chriſtus in ſe credentes edocet, vt in flagellis poſiti benedicere domino ſciant & gratias agere. Cum enim teſte euangelio propinquare paſſioni dicitur, accepto pane gratias egiſſe perhibetur. Gratias itaque agit, qui flagella alienæ iniquitatis ſuſcipit, & qui nil dignum percuſſione exhibuit, humiliter in percuſſione benedicit: vt hinc uidelicet oſtendat, quid unuſquiſque in flagello culpæ propriæ facere debeat, ſi ipſe æquanimiter flagella culpæ portat alienæ: ut hinc oſtendat quid in correptione faciat ſubditus, ſi in flagello poſitus patri gratias agit æqualis.

82 De timore mortis. *Moral.lib.xxxiiii.*

Ieſus factus in agonia prolixius orabat. Electi Dei ſemper diſtricta Dei iudicia ſuper ſe metuunt, tunc tamen hæc vehementer pertimeſcunt, cum ad ſoluandum humanæ conditionis debitum venientes, diſtricto iudici propinquare ſe cernunt, & fit tanto timor acrior, quanto & retributio æterna vicinior. Creſcit pauor vicina retributione iuſtitiæ & vrgente ſolutione carnis, quanto magis diſtrictum iudicium iam iamque cernitur, tanto vehementius formidatur. Et ſi ea

quæ ſciunt nunquam ſe prætermiſiſſe meminerunt, formidant tamen il-la quæ neſciunt: quia videlicet ſemetipſos diiudicare & comprehende-re omnino non poſſunt, & vrgente exitu, ſubtiliori terrentur metu. Vn-de redemptor noſter ſolutioni carnis appropinquans, & membrorum ſuorum ſpeciem ſeruans, factus in agonia cœpit prolixius orare. Quid enim pro ſe ille cum agonia peteret, qui in terris poſitus cœleſtia cum poteſtate tribuebat? ſed appropinquante morte noſtræ mentis in ſe certamen expreſſit, qui vim quandam terroris & formidinis patimur cum per ſolutionem carnis æterno iudicio propinquamus. Neque enim tunc cuiuslibet anima immerito terretur, quando poſt puſillum hoc in-uenit, quod in æternum mutare non poſſit.

83 De gratia benignitatis. *Moral.lib.iii.*

AMice ad quid veniſti? Illos qui nobis aduerſantur, amicos nominare debemus, ſicut a domino ipſi quoque traditori dicitur. Amice ad quid veniſti? Et diues qui inferni igne exuritur. Abraam filius vocatur: quia & ſi per nos mali corrigi negligunt, dignum tamen eſt, vt a nobis non ex ſua nequicia ſed ex veſtra benignitate nominentur.

84 De negatione apoſtoli Petri.

Moral.lib.xiiii.& in homil.ſuper ſiquis diligit, & ſuper Maria Magdalenæ.

CVm autem vidiſſet ancilla quædam oſtiaria ſedentem Petrum ad lu-men & eum fuiſſet intuita: dixit. Nunquid & tu ex diſcipulis es homi-nis iſtius? Negauit ille & dixit. Non ſum. Quales doctores ſanctæ eccleſiæ ante aduentum ſancti ſpiritus fuerint ſcimus, & poſt aduentum illius cuius fortitudinis ſint facti conſpicimus. Certe ipſe paſtor eccle-ſiæ & primus apoſtolorum ad cuius ſacratiſſimum corpus ſedemus, quantæ debilitatis quantæque formidinis fuerit ancilla oſtiaria requiſi-ta dicat. Vna enim mulieris voce perculſus, dum mori timuit vitam negauit. Qui non pœnis, non afflictionibus, non terribili cuiuſquam poteſtate, ſed vnius mancipii ſola eſt proſtratus interrogatione. Et quidem mancipium, ne ſexus firmior terribilis demonſtraretur. Ancil-la eſt inquirente tentatus. Rurſuſque vt talis ſexus infirmitas etiam officii ſui deiectione vileſceret, non ab ancilla tantummodo, ſed ab oſtiaria ancilla requiſitus eſt. Ecce quam vilis eſt ad tentandum perſo-na requiſita: vt aperte proderetur, quantum eum timoris infirmitas poſſideret, qui nec ante vocem oſtiariæ ancillæ ſubſiſteret. Et penſan-dum, quia comprehenſum Petrus negauit in terra, quem ſuſpenſum latro confeſſus eſt in cruce. Sed vir iſte tantæ formidinis, qualis poſt aduentum ſancti ſpiritus exiſtat audiamus, fit conuentus magiſtratus & ſeniorum,

cæſis denunciatur apoſtolis, ne in nomine Ieſu loqui debeant. Petrus auctoritate magna reſpondit. Obedire oportet Deo magis quam hominibus: & rurſum. Si iuſtum eſt in conſpectu Dei vos potius audire, quam Deum, iudicate. Non enim poſſumus, quæ vidimus & audiuimus non loqui. Et illi quidem ibant gaudentes a conſpectu concilii: quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Ecce gaudet Petrus in verberibus qui quandoque in verbis timebat, & qui prius ancillæ vocem requiſitus timuit, poſt aduentum ſancti ſpiritus vires principum cæſus premit. Conſiderandum vero nobis eſt, cur omnipotens Deus eum quem cunctæ præferre diſpoſuerat eccleſiæ, ancillæ vocem pertimeſcere, & ſeipſum permiſit negare. Quod nimirum actum eſſe pietatis magnæ cognoſcimus diſpenſatione, vt is qui futurus erat paſtor eccleſiæ, in ſua culpa diſceret qualiter aliis miſereri debuiſſet. Prius itaque eum ſibi oſtendit & tunc cæteris præpoſuit, vt ex infirmitate ſua cognoſceret, quam miſericorditer aliena infirma toleraret.

85 De diuerſitate peccantium. *Moral.lib.viii.cap.13.& xxxii.*

ET conuerſus dominus reſpexit Petrum. Duobus modis a domino peccator vnuſquiſque reſpicitur, cum aut a peccato conuertitur. De reſpectu conuerſionis dicitur, quia reſpexit dominus Petrum, & recordatus Petrus verbi quod dixerat Ieſus, & egreſſus foras fleuit amare. Miſericordia quippe redemptoris inſenſibilitatis noſtræ duritiam cum reſpicit, ad pœnitentiam emollit. Nequaquam enim poſt mortem liberat, quem ante mortem ad ueniam gratia non reformat: hinc pſalmiſta ait, quoniam in ſeculum miſericordia eius: quia nimirum quem nequaquam modo miſericordia eripit, ſola poſt præſens ſeculum iuſtitia addicit. De reſpectu rurſus vltionis dicitur. Vultus autem domini ſuper facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. *Moralium libro.* xxv.*cap.*16. Sciendum eſt autem quod omne peccatum tribus modis admittitur: nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut ſtudio perpetratur. Et grauius quidem infirmitate quam ignorantia, ſed multo grauius ſtudio, quam infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccauerat: cum dicebat. Qui prius fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam conſecutus ſum: quia ignorans feci in incredulitate. Petrus vero infirmitate peccauit: quando omne in eo robur fidei, quod domino perhibuit, vna vox puellæ concuſſit, & Deum quem corde tenuit, voce denegauit. Sed quia infirmitatis culpa vel ignorantia eo facilius tergitur, quo non ſtudio perpetratur. Paulus qui ignorauit, ſciendo correxit, & Petrus motam & quaſi areſcentem iam radicem fidei lachry-

mis rigando ſolidauit. Si ergo fortaſſe aliquis labitur in fide, Petrum aſpiciat, qui amare fleuit, quod per infirmitatem timoris negauerat. *Moral.lib.25.cap.16.* Ex induſtria vero peccauerant ii, de quibus ipſe per ſe magiſter dicebat, Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo, & paulo poſt. Et viderunt & oderunt & me, & patrem meum. Aliud eſt enim bona non facere, aliud bonorum odiſſe doctorem: ſicut aliud eſt præcipitatione, aliud deliberatione peccare. Sæpe enim peccatum præcipitatione committitur, quod tamen conſilio & deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plerunque ſolet accidere, amare bonum ſed implere non poſſe: ex ſtudio non peccare, eſt bonum nec facere nec amare. Sicut ergo nonnunquam grauius eſt peccatum diligere, quam perpetrare: ita nequius eſt odiſſe iuſtitiam, quam non feciſſe. Sunt ergo nonnulli in eccleſia, qui non ſolum bona non faciunt, ſed etiam perſequuntur, & quæ ipſi facere negligunt, etiam in aliis deteſtantur. Horum peccatum ſcilicet non ex infirmitate vel ignorantia, ſed ex ſolo ſtudio perpetratur: quia videlicet ſi vellent implere bona, nec tamen poſſent, ea quæ in ſe negligunt, ſaltem in aliis amarent. Si enim ea ipſi vel ſolo voto appeterent, facta ab aliis non odiſſent, ſed quia bona eadem audiendo cognoſcunt, viuendo deſpiciunt, animaduertendo perſequuntur. Sunt item quidam in eccleſia qui bona quæ facere deſpiciunt etiam ſcire contemnunt. Quia enim ſcriptum eſt, ſeruus neſciens voluntatem domini ſui & non faciens digna plagis vapulabit paucis: & ſeruus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens iuxta eam plagis vapulabit multis, impunitatem peccandi exiſtimant remedium neſciendi. Qui nimirum ſola ſuperbiæ caligine tenebreſcunt, & ideo non diſcernunt: quia aliud eſt neſciſſe, aliud ſcire noluiſſe. Neſcire enim eſt, ignorantia, ſcire noluiſſe ſuperbia. Et tantomagis excuſationem non poſſunt habere, quia neſciant: quanto magis eis etiam nolentibus humilitatis dominicæ facta, & bene viuendi exempla opponuntur, ab eo monſtrata, quæ cognoſcant.

87 De diſcretione tacendi. *Moral.lib.x.cap.30.& xii.*

INterrogabat Ieſum Herodes multis ſermonibus. At ipſe nihil ei reſpondebat. Sancti viri cum audientibus prodeſſe nequeunt, etiam deſpici tacentes volunt, ne de ſuæ ſapientiæ glorientur oſtentatione. Cumque prudenter aliquid dicunt, non ſuam gloriam ſed auditorum vitam quærunt. Cum vero conſpiciunt quia vitam auditorum loquendo lucrari non poſſunt: tacendo ſcientiam ſuam abſcondunt, ad imitandam quip-

pe vi tam domini quaſi ad quoddam nobis propoſitum ſignum currimus: qui pro redemptione noſtra moriens in cruce tenebroſis noſtris mentibus lucem per lignum, ſicut lampas fudit. Hac nos lampade Ioannes illuminari conſpexerat: cum dicebat. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum, huius lampadis flammas Herodes explorare voluit, cum eius miracula videre concupiuit: ſicut ſcriptum eſt. Herodes viſo Ieſu gauiſus eſt: erat enim ex multo tempore cupiens videre eum, eo quod audiſſet multa de illo, & ſperabat ſignum aliquod ab eo videre fieri, vbi & ſubditur. Interrogabat autem eum multis ſermonibus: at ipſe nihil ei reſpondebat. Lampas quippe ante eius oculos nullo radio lucis emicuit: quia ei qui ſe non pie ſed curioſe quæſierat, nil de ſe mirabile oſtendit. Inquiſitus itaque dominus tacuit, expectatus miracula exhibere contempſit: quia Herodem non profectum quærere, ſed ſcientiam vel ſigna mirari velle perſpexit. Seſe igitur in occultis retinens, apud ſe eos quos exteriora quærere comperit, ingratos foris reliquit: magis eligens aperte a ſuperbientibus deſpici, quam a non credentibus vacua voce laudari. Quia enim conſtanter tacuit, ab Herode deriſus & deſpectus exiuit, ſicut ſcriptum eſt. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba. Quod videlicet factum oportet nos audientes diſcere, vt quoties auditores noſtri veſtra nolunt quaſi laudanda cognoſcere, non autem ſua peruerſa mutare, omnino taceamus: ne ſi oſtentationis ſtudio verbum Dei loquimur, & illorum culpa quæ erat eſſe non deſinat, & veſtra quæ non erat fiat.

87 De ſignificatione ligni. *Moral.lib.xii.cap.3.*

SI in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? In ſcriptura ſacra ligni nomine, aliquando crux, aliquando vir iuſtus aut iniuſtus, aliquando vero incarnata Dei ſapientia figuratur. Crux enim per lignum ſignatur cum dicitur. Mittamus lignum in panem eius. Lignum quippe mittere in panem, eſt dominico corpori crucem adhibere. Rurſum ligni nomine vir iuſtus aut iniuſtus exprimitur: ſicut per prophetam dominus dicit. Ego dominus humiliaui lignum ſublime, & exaltaui lignum humile: quia iuxta eiuſdem veritatis vocem. omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. Rurſum per lignum incarnata Dei ſapientia figuratur, ſicut de ea ſcriptum eſt. Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderint eam: & ſicut ipſa ait. Si in uiridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Se enim lignum uiride, & nos aridum lignum dixit: quoniam ipſe uim diuinitatis in ſe habuit, nos uero qui puri homines

ſumus lignum aridum ſumus.

88 Quod per mortem Chriſti diabolus eſt. *In homil.25. ſuper Euang.*

POſtquam venerunt in locum qui vocatur Caluariæ vbi crucifixerunt dominum Ieſum, & duos latrones: vnum a dextris, & alterum a ſiniſtris. Ecce fratres chariſſimi ad pœnam crucis conditor noſter ſine culpa pro peccatoribus aduenit, & pro humano genere qui morti nihil debebat, per crucis ſupplicium occubuit, & inde antiquum hoſtem in æternum perculit, vnde ſeuire contra ſe manus perſequentium temporaliter permiſit: quod aperte dominus beato Iob indicat dicens. Nunquid capies Leuiathan hamo? In hamo eſca oſtenditur: aculeus occultatur. Leuiathan igitur id eſt antiquum ſerpentem diabolum pater omnipotens hamo cepit, quoniam ad mortem illius vnigenitum filium incarnatum miſit, in quo & caro paſſibilis videri poſſet, & diuinitas impaſſibilis videri non poſſet. Cumque in eo ſerpens iſte per manus perſequentium eſcam corporis momordit, diuinitatis illum aculeus perforauit. Prius autem eum in miraculis Deum cognouerat, ſed de cognitione ſua ad dubitationem cecidit, quando hunc paſſibilem vidit. Quaſi hamus ergo fauces glutientis tenuit, dum in illo carnis eſca patuit, quam deuorator appeteret, & diuinitas tempore paſſionis latuit, quæ necaret. In hamo eius incarnationis captus eſt, quia dum in illo appetiit eſcam corporis, transfixus eſt aculeo diuinitatis. Ibi quippe inerat humanitas quæ deuoratorem ad ſe duceret, ibi diuinitas quæ perforaret, ibi aperta infirmitas quæ prouocaret: ibi occulta virtus quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus eſt, quoniam inde interiit, vnde momordit. Quos ergo iure tenebat mortales perdidit: quoniam eum in quo ius non habuit, morte crucis appetere immortalem præſumpſit. Ecce antiquus hoſtis ea quæ de humano genere ceperat, ſpolia amiſit, & ſupplantationis ſuæ victoriam, cum redemptor noſter in cruce moreretur, perdidit.

89 De caritate & oratione redemptoris. *In homil.27. ſuper Euang.*

PAter dimitte illis: quia neſciunt quid faciunt. Vna & ſumma eſt probatio caritatis, ſi & ipſe diligitur, qui aduerſatur. Hinc eſt quod ipſa veritas & crucis patibulum ſuſtinet, & tamen ipſis ſuis perſecutoribus affectum dilectionis impendit dum in cruce patrem exorat pro eis. Quid ergo mirum ſi inimicos diligant diſcipuli, dum viuunt: quando & tunc inimicos diligit magiſter, cum occiditur. *Moral.lib.xiii.* Sciendum eſt autem quod abſque iniquitate manus ſuæ dominus ab inimicis cum occideretur pertulit, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt

in ore eius: & tamen crucis dolorem pro noſtra redemptione tolerauit. Qui ſolus præ omnibus ad Deum preces mundas habuit: qui in ipſo dolore paſſionis pro perſecutoribus exorauit dicens. Pater dimitte illis: quia neſciunt quid faciunt. Quid enim dici, quid in prece mundius poteſt cogitari, quam cum & illis miſericordia interceſſionis impenditur, a quibus dolor toleratur? Vnde factum eſt, vt redemptoris noſtri ſanguinem quam perſecutores ſeuientes fuderant, poſtmodum credentes lamberent, eumque Dei filium eſſe prædicarent.

90 De latrone fideli. *Moral. lib. xviii. cap. 25. & 26.*

Domine memento mei: cum veneris in regnum tuum. Ad indignam mentem veniens Deus, dignam ſibi exhibet veniendo, & facit in ea meritum quod remuneret: qui hoc ſolum inuenerat, quod puniret. Libet inter hæc mentis oculos ad illum latronem reducere, qui de fauce aſcendit crucem, de cruce paradiſum. Intueamur qualis ad patibulum venit, & a patibulo qualis abſceſſit. Venit reus fraterno ſanguine, venit cruentus, ſed interna gratia eſt in cruce mutatus. Et ille qui mortem fratri intulit, morientis domini vitam prædicauit, dicens. Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum. In cruce claui manus eius pedeſque ligauerant, nihilque in eo a pœnis liberum, niſi cor & lingua remanſerant, inſpirante Deo totum illi obtulit, quod in ſe liberum inuenit, vt iuxta hoc quod ſcriptum eſt, corde crederet ad iuſtitiam, ore confiteretur ad ſalutem. In corde vero fidelium tres ſummopere maneꝛe virtutes teſtatur apoſtolus dicens. Nunc autem manent, fides, ſpes, caritas: quas cunctas ſubita repletus gratia, & accepit latro & ſeruauit in cruce. Fidem nanque habuit qui regnaturum dominum credidit: quem ſecum pariter morientem vidit. Spem habuit, qui regni eius aditum poſtulauit dicens. Memento mei, cum veneris in regnum tuum. Caritatem quoque in morte ſua viuaciter tenuit, qui fratrem & collatronem pro ſimili ſcelere morientem de iniquitate ſua arguit, & ei vitam quam non cognouerat prædicauit, dicens. Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es. Et nos quidem iuſte, nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali geſſit. Ille qui talis ad crucem uenit ex culpa, ecce qualis a cruce recedit ex gratia. Confitebatur dominum, quem uidebat ſecum humana infirmitate morientem, quando negabant apoſtoli eum, quem miracula uiderant diuina uirtute facientem. Sed hi qui ſaluari hominem propriis uiribus aſtruunt, eandem confeſſionem hominis ab ipſius eſſe uirtute ſuſpicantur. Quod ſi ita eſſet, in Dei laude pſalmiſta non diceret. Confeſſio & magnificentia opus eius. Ab eo ita

que accipimus recta confiteri , a quo nobis & magna datur operari.

91 De largitate diuinæ bonitatis.

In homil.20.& 25.ſuper Euang.

HOdie mecum eris in paradiſo. Præſtat fratres cariſſimi magnam veniæ fiduciam latro ille venerabilis, qui non inde venerabilis vnde latro. Nam latro ex crudelitate, venerabilis ex confeſſione. Cogitate ergo, cogitate, quam ſint incomprehenſibilia in omnipotente Deo miſericordiæ viſcera, latro iſte cruentis manibus abſtractus a fauce itineris, ſuſpenſus eſt in patibulo crucis. Ibi confeſſus, ibi ſanatus eſt, ibi audire meruit. Hodie mecum eris in paradiſo. Quid eſt hoc? Quis tantam bonitatem Dei dicere, quis æſtimare ſufficiat? De ipſa pœna criminis peruenit ad præmia virtutis: Siquis igitur contra proximum ſuum in malicia crudelitatis exarſit, aſpiciat hunc latronem, qui in ipſo mortis articulo ad vitæ præmia pœnitendo peruenit. Ab ſpei ergo certitudine nulla nos malorum noſtrorum qualitas, nulla quantitas frangat, quoniam omnipotens Deus, ſi ad Deum toto corde conſurgimus, ſpem veniæ reddet, & nobis per lamenta pœnitentiæ viam miſericordiæ & pietatis aperiet.

92 De morte & reſurrectione domini.

*Moral.lib.*xiiii.*cap.29.&* xxx.*cap.30.&* 31.

VNa ſabbati quibuſdam mulieribus valde diluculo ad monumentum venientibus, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti qui dixerunt eis. Quid quæritis viuentem cum mortuis: non eſt hic, ſed ſurrexit. Dei filius idcirco inter nos homo factus eſt, vt non ſolum nos ſanguine fuſo redimeret, ſed etiam oſtenſo exemplo commutaret. In conuerſatione igitur noſtra, & veniendo alia inuenit, & viuendo alia docuit. Studebant enim omnes ſuperba Adam ſtirpe progeniti, proſpera vitæ præſentis appetere, aduerſa deuitare, opprobria fugere, gloriam ſequi. Venit inter eos incarnatus dominus aduerſa appetens, proſpera ſpernens, opprobria amplectens, gloriam fugiens. Nam cum iudæi illum regem ſibi conſtituere voluiſſent, fieri rex refugit: cum vero eum interficere molirentur, ſponte ad crucis patibulum venit. Fugit ergo quod omnes appetunt, appetiit, quod omnes fugiunt: ſed cum fugit quod omnes appetunt, appetiit quod omnes fugiunt: fecit quod omnes mirarentur, vt & mortuus ipſe reſurgeret, & morte ſua alios de morte reſuſcitaret. Duæ quippe vitæ ſunt hominis in corpore conſiſtentis, vna ante mortem, alia poſt reſurrectionem: quarum vnam omnes agendo nouerant, aliam neſciebant, & humanum genus ſoli huic,

quam nouerat, intendebat: venit per carnem dominus, & dum ſuſce-pit vnam, alteram demonſtrauit: quia dum hanc nobis cognitam ſuſcepit, illam quæ nobis eſt incognita, oſtendit. Moriendo quippe vitam exercuit, quam tenemus: reſurgendo aperuit, quam quæramus: exemplo ſuo nos docens quod hæc vita quam ante mortem ducimus, non propter ſe ſit amanda, ſed propter alteram toleranda. Redemptor ergo noſter ſuſcepit mortem ne mori timeremus: oſtendit reſurrectionem, vt nos ſurgere poſſe confidamus. Vnde & eandem mortem non pluſquam triduanam eſſe voluit, ne ſi in illo reſurrectio differretur, in nobis omnimodo deſperaretur. Mortem igitur tranſitorie id eſt ad triduum contigit, atque in eam mortem quæ contigit, nequaquam ſicut nos vſque ad finem ſeculi remanſit. Dum ergo die tertio reſurrexit, quid in eius corpore id eſt in eccleſia ſequatur, oſtendit. Exemplo quippe monſtrauit, quod promiſit in præmio: vt ſicut ipſum reſurrexiſſe fideles agnoſcerent, ita in ſe ipſi in fine mundi reſurrectionis præmia ſperarent.

93 De dubitatione apoſtolorum in domini reſurrectione.

Moral. lib. i. & xiiii. cap. 24.

DVo ex diſcipulis ibant ipſa die in caſtellum nomine Emaus. Sancti apoſtoli in hoc eccleſiæ corpore quaſi dentes idcirco ſunt poſiti, vt vitam carnalium correptione mordeant, eamque a ſuæ pertinaciæ duricia confringant. Vnde & primo apoſtolorum, quaſi denti in eius corpore poſito dicitur, Macta & manduca, ſed dominicæ paſſionis tempore iſti dentes præ timore mortis amiſerunt morſum correptionis, amiſerunt fiduciam roboris, amiſerunt efficaciam omnimodæ operationis: ita vt duo ex illis ambulantes poſt eius mortem, & reſurrectionem in via loquerentur ac dicerent, nos ſperabamus, quia ipſe eſſet redempturus Iſrael. Confabulabantur adhuc de domino ſed iam in illo minime credebant, virtutem bonæ operationis amiſerant, & ſola de illo confabulationis verba retinebant. Perdiderunt morſum correptionis, & habebant motum locutionis: confabulari nouerant, ſed prædicare iam eum, aut mordere infidelium vitia formidabant. Sciendum eſt autem, moris eſſe ſacræ ſcripturæ: vt ipſi qui ſcribunt, ſic de ſe in illa quaſi de aliis loquantur, hinc Ioannes dicit, Diſcipulus ille quem diligebat Ieſus, hinc Lucas ait. Quod ambularent duo ex diſcipulis in via Cleophas & alius: quem profecto alium dum tam ſtudioſe tacuit: vt quidam dicunt ſeipſum monſtrauit.

94 De infuſione ſancti ſpiritus. *In homil. 70. ſuper Euang.*

Nonne

NOnne cor noſtrum ardens erat in nobis dum loqueretur in uia. Omnes quos ſpiritus ſanctus repleuerit : ardentes pariter & loquentes facit, ideo ſancti doctores cum Deum amando prædicant, corda audientium inflammant. Nam & ocioſus eſt ſermo doctoris, ſi præbere non valeat incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ab ipſo veritatis ore conceperant qui dicebant. Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas? Exaudito quippe ſermone animus inardeſcit, corporis frigus recedit. Fit in ſuperno deſiderio mens anxia a concupiſcentiis terrenis aliena : amor verus qui hanc repleuerit, fletibus cruciat : & quæ torpebat prius deſideria poſtmodum ardet per verba, & quot mandatis inſtruitur quaſi tot facibus inflammatur.

95 De apparationibus domini, & ne imperfecti audeant prædicare.

Moral.lib.ii.& 12.& in paſtoral cur.3.par.cap.26.

DOminus & redemptor noſter quamuis occidi per paſſionem potuit, per reſurrectionis tamen gloriam rurſus ad vitæ viriditatem venit, & per virtutem Dei extincta caro illius ad vitam rediit, iuxta quod ſcriptum eſt, quem Deus ſuſcitauit a mortuis. Quia enim Deus trinitas eſt, extinctam carnem vnigeniti filii ſancta trinitas, id eſt pater & idem filius, & ſpiritus ſanctus reſuſcitauit. Reſurrectionis vero ſuæ ſolemnitate celebrata, quibuſdam prouectionum acceſſibus innotuit incorruptio corporis quod reſumpſit. Luca quippe atteſtante didicimus, quod quibuſdam in monumento ſe quærentibus prius angelos miſit, & rurſum de ſe in via loquentibus, ipſe quidem ſed non cognoſcendus apparuit, qui poſt exhortationis moras ſe cognoſcendum in fractione panis monſtrauit, ad extremum vero repente ingrediens, non ſolum ſe cognoſcibilem, ſed etiam palpabilem præbuit. Præterea eadem ipſa veritas quæ repente quos vellet roborare potuiſſet, vt exemplum ſequentibus daret, ne imperfecti prædicare præſumerent, ipſo die quo cœlos aſcendit poſtquam plene diſcipulos de virtute prædicationis inſtruxit : ilico adiunxit. Vos autem ſedete in ciuitate, quo ad vſque induamini virtute ex alto. In ciuitate quippe conſedemus, ſi intra mentium noſtrarum nos clauſtra conſtringimus, ne loquendo exterius euagemur, vt cum uirtute diuina perfecte induimur, tunc quaſi a nobiſmetipſis foras etiam alios inſtruentes exeamus. Quia igitur infirma geſtabant adhuc corda diſcipuli in cognitione tanti myſterii, fuerant iſta diſpenſatione nutriendi, vt pauliſper aliquid quærentes inuenirent, inuenientes creſcerent, & creſcentes cognita robuſtius tenerent. Illa igi-

tur apoſtolorum debilitas quæ in morte domini expauit & negauit, & negando aruit, per reſurrectionis eius gloriam rurſum ad fidem irruit, & prædicatione eius ab apoſtolis pergentes diffuſa, quia iudæorum perfidia deſpecta fuit: quoniam occidi carne potuit, ex reſurrectione illius multiplicati longe lateque fideles creuerunt.

96 Quid ſignificet abſentia redemptoris.

In homil. ſuper Manifeſtauit ſe Ieſus.

HAec ſunt verba quæ locutus ſum ad vos: cum adhuc eſſem vobiſcum. hoc dominus poſt reſurrectionem ſuam ſuis dicit diſcipulis, & cum ipſis poſitus fatetur ſe non eſſe cum ipſis. Neque enim cum ipſis non erat, quibus præſens corporaliter apparebat, ſed tamen iam ſe, cum ipſis eſſe denegabat, a quorum mortali corpore carnis immortalitate diſtabat.

97 Qualis debeat eſſe noſtra reſurrectio.

Moral. lib. xiiii. *cap.* 31.

PAlpate & videte: quia ſpiritus carnem & oſſa non habet. Redemptor noſter reſurrectionem quam in ſe oſtendit nobis promiſit, & eam in vobis & quando eſt facturus, quia ſui capitis gloriam membra ſequuntur. Sed ecce reſurrectionem audio, effectum tamen eiuſdem reſurrectionis exquiro. Credo namque quia reſurrecturus ſim, ſed volo vt audiam qualis. Sciendum quippe mihi eſt, vtrum in quodam alio ſubtili fortaſſe vel aereo, an in eo quo morior corpore reſurgam. Sed ſi in aereo corpore ſurrexero, iam ego non ero qui reſurgo. Nam quomodo eſt vera reſurrectio, ſi vera eſſe non poterit caro? Aperta ergo ratio ſuggerit, quia ſi vera caro non fuerit, proculdubio reſurrectio vera non erit. Hæc enim recte reſurrectio dici non poteſt, vbi non reſurgit, quod cecidit. Credendum eſt igitur, quia nequaquam ſicut Euticius Conſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopus ſcripſit: Corpus noſtrum in illa reſurrectionis gloria erit impalpabile, ventis aereque ſubtilius. In illa enim reſurrectionis gloria erit corpus noſtrum ſubtile quidem per effectum ſpiritualis potentiæ, ſed palpabile per veritatem naturæ. Vnde etiam redemptor noſter dubitantibus de ſua reſurrectione diſcipulis oſtendit manus & latus, palpanda oſſa, carnemque præbuit, dicens. Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Qui cum eidem Euticio in Conſtantinopolitana Vrbe poſitus, hoc euangelicæ veritatis teſtimonium protuliſſem, ait. Idcirco hoc dominus fecit, vt dubitationem reſurrectionis ſuæ de diſcipulorum cordibus amoueret. Cui inquam. Mira eſt res valde quam aſtrueris, vt inde nobis dubietas ſurgat, vnde

diſcipulorum corda a dubietate ſanata ſunt. Quid enim deterius dici poteſt quam vt hoc nobis de eius vera carne dubium fiat, per quod diſcipuli eius ad fidem ab omni ſunt dubietate ſeparati? Si enim hoc non habuiſſe aſtruitur, quod oſtendit, vnde fides diſcipulis eius confirmata eſt, inde noſtra deſtruitur. Qui adiungebat etiam dicens. Corpus palpabile habuit, quod oſtendit, ſed poſt confirmata corda palpantium omne illud in domino, quod palpari potuit, in ſubtilitatem eſt aliquam redactum, adhæc ipſe reſpondi dicens. Scriptum eſt. Chriſtus reſurgens a mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Si quid igitur in eius corpore poſt reſurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli ſententiam poſt reſurrectionem dominus rediit in mortem. Quod quis dicere vel ſtultus præſumat, niſi qui veram carnis reſurrectionem denegat? Tunc mihi obiecit dicens, cum ſcriptum ſit, caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt, qua ratione credendum eſt reſurgere veraciter carnem? Cui inquam. In ſacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturam, & aliter iuxta culpam vel corruptionem. Caro quippe iuxta naturam, ſicut ſcriptum eſt. Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis: caro vero iuxta culpam, ſicut ſcriptum eſt. Non permanebit ſpiritus meus in hominibus iſtis, eo quod caro ſunt, & ſicut pſalmiſta ait. Memoratus eſt, quia caro ſunt, ſpiritus vadens & non rediens, vnde & diſcipulis Paulus dicebat. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu. Neque enim in carne non erant, quibus epiſtolas tranſmittebat. Sed quia paſſiones carnalium deſiderium vicerant, iam liberi per virtutem ſpiritus in carne non erant. Quod ergo Paulus apoſtolus dicit, quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt: carnem vult ſecundum culpam intelligi, non ſecundum naturam. Vnde & mox quia carnem ſecundum culpam diceret, oſtendit ſubdens. Neque corruptio in corruptelam poſſedit. In illa ergo cœleſtis regni gloria caro ſecundum naturam erit, ſed ſecundum paſſionis deſideria non erit: quia deuicto mortis aculeo in æterna incorruptione regnabit. Quibus dictis idem Euticius conſentire ſe protinus reſpondit, ſed tamen adhuc corpus palpabile reſurgere poſſe denegabat. Qui etiam in libello quem de reſurrectione ſcripſerat, Pauli quoque apoſtoli teſtimonium indiderat dicentis. Tu quod ſeminas non viuificatur, niſi prius moriatur: & quod ſeminas, non corpus quod futurum eſt ſeminas, ſed nudum granum. hoc nimirum oſtendere feſtinans: quia caro vel impalpabilis vel ipſa non erit, dum ſanctus apoſtolus de reſurrectionis agens gloria, non

corpus quod futurum eſt ſeminari dixerit, ſed ad hæc citius reſpondetur. Paulus apoſtolus dicens. Non corpus quod futurum eſt ſeminas, ſed nudum granum, hoc inſinuat quod videmus: quia granum cum culmo & foliis naſcitur, quod ſine culmo & foliis ſeminatur. Ille itaque in augmento gloriæ reſurrectionis, non dixit grano ſeminis deeſſe, quod erat, ſed adeſſe quod non erat: iſte autem dum verum copus reſurgere denegat, nequaquam dicit adeſſe quod deerat, ſed deeſſe quod erat. Tunc itaque de hac re in longa contentione perducti, grauiſſima a nobis cœpimus ſimulatione reſilire, cum piæ memoriæ Tiberius Conſtantinus Imperator ſecreto me, & illum ſuſcipiens, quid inter nos diſcordiæ verſaretur agnouit: & vtriuſque partis allegationem penſans, eundem librum quem de reſurrectione ſcripſerat, ſuis quoque allegationibus deſtruens, deliberauit vt flammis cremari debuiſſet. A quo vt egreſſi ſumus me ægritudo valida: eundem vero Euticium ægritudo & mors protinus eſt ſecuta. Quo mortuo quia pene nullus erat, qui eius dicta ſequeretur, diſſimulaui cœpta perſequi, ne in fauillas viderer verba iaculari. Dum tamen adhuc viueret, & ego validiſſimis febribus ægrotarem, quicunque noti mei ad eum ſalutationis cauſa pergebant, vt ex eorum relatione cognoui, ante eorum oculos pellem manus ſuæ tenebat dicens. Confiteor quia omnes in hac carne reſurgemus. Quod ſicut ipſi fatebantur, omnino prius negare conſueuerat. Sed nos iſta poſtponentes, & redemptoris noſtri poſt reſurrectionem corpus palpabile veraciter credentes fatemur, carnem noſtram poſt reſurrectionem futuram, & eandem & diuerſam: eandem per naturam, diuerſam per gloriam: eandem per veritatem, diuerſam per potentiam. Erit itaque ſpiritualis, quia & incorruptibilis: erit palpabilis, quia non amittet eſſentiam naturæ veracis. Sunt autem plerique qui poſt reſurrectionem extremum eſſe iudicium verbotenus ſciunt, ſed agendo peruerſe teſtantur, quia neſciunt. Qui enim hoc non formidat, vt debet: nec dum cognouit, cum quãto turbine terroris adueniet. Si enim penſare tremendi pondus examinis noſſet, ire diem vtique timendo præcaueret, & animaduerſionis diſtrictæ ſententiam priuſquam appareat placaret. Vitari nanque terror iudicis, nonniſi ante iudicium poteſt, modo non cernitur, ſed precibus placatur. Cum vero in illo tremendo examine ſederit, & videri poteſt: & placari iam non poteſt: quia facta prauorum, quæ diu ſuſtinuit tacitus, ſimul omnia reddet iratus. Vnde neceſſe eſt nunc timere iudicem, cum nec dum iudicium exercet, cum diu mala ſuſtinet, cum adhuc mala tolerat, quæ videt, ne cum ſemel manum in retributionem ultionis excuſſerit, tanto

diſtrictius in iudicio feriat: quanto ante iudicium diutius expectat. Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

INCIPIVNT CAPITVLA de Euangelio ſecundum Ioannem.

1	In principio erat uerbum.	Ioan.	1. a
2	Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi.		1. d
3	Super quem uideris ſpiritum deſcendentem & manentem.		1. e
4	Vidit Ieſus Nathanaelem uenientem ad ſe.		1. g
5	Implete hydrias aqua.		2. a
6	Niſi qui renatus fuerit, ex aqua & ſpiritu non poteſt.		3. a
7	Spiritus ubi uult ſpirat & uocem eius audis, ſed neſcis. &c.		3. a
8	Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo.		3. b
9	Omne iudicium dedit pater filio.		5. d
10	Qui habet ſponſam, ſponſus eſt.		3. d
11	Non quæro uoluntatem meam, ſed uolnntatem eius.		5. d
12	Ieſus cum cognouiſſet quia uenturi eſſent ut.		6. b
13	Quæritis me non quia uidiſtis ſigna.		6. c
14	Eum qui uenit ad me non eiiciam foras.		6. d
15	Flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ.		7. f
16	Qui ſine peccato eſt primus in illam lapidem mittat.		8. a
17	Rabbi quis peccauit, hic aut parentes eius.		9. a
18	Lutum fecit ex ſputo dominus.		9. a
19	Omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.		8. d
20	Si uos filius liberauerit, uere liberi eritis.		8. e
21	Vos ex patre diabolo eſtis.		8. f
22	Qui non intrat per oſtium in ouile ouium.		10. a
23	Si quis per me introierit ſaluabitur.		10. a
24	Poteſtatē habeo ponēdi animam meā & iterum ſumendi eam.		10. d
25	Facta ſunt encenia Hieroſolymis & hyems erat.		10. d
26	Lazare ueni foras.		11. f
27	Et clarificaui & iterum clarificabo.		12. d
28	Hæc dixit Eſaias quando uidit gloriam.		12. f
29	Qui mihi miniſtrat me ſequatur.		12. c

30 Si exaltatus fuero a terra omnia traham. 12. c

31 Dominus lauit pedes diſcipulorum. 13.

32 In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis ſi dilectionem ha= bueritis. 13. d

33 In domo patris mei manſiones multæ ſunt. 14. a

34 Ego rogabo patrem & alium paracletum. 14. a

35 Qui diligit me diligetur a patre meo. 14. c

36 Siquis diligit me ſermonem meum ſeruabit. 14. c

37 Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. 14. d

38 De eodem.

39 Venit enim princeps mundi huius, & in me nō habet quicquā. 14. d

40 Sine me nihil poteſtis facere. 15. a

41 Vos amici mei eſtis ſi feceritis quæ præcipio vobis. 15. b

42 Cum uenerit paracletus. 15 d

43 Si non abiero paracletus non ueniet. 16. a

44 Amen dico uobis quia plorabitis. 16. d

45 Siquid petieritis in nomine meo. 16. e

46 Palam de patre annunciabo uobis. 16. e

47 Ieſus proceſſit & dixit quem quæritis. 18. a

48 Adducitur Ieſus ad Pilatum. 18. e

49 Ieſus non reſpondit Pilato. 18. f

50 Non haberes in me poteſtatem. 18. f

51 Dominus a iudæis crucifigitur. 19. d

52 Dominus Ieſus emiſit ſpiritum. 19. f

53 De reſurrectione domini. 20. a

54 Tulerunt dominum meum. 20. c

55 Cum fores eſſent clauſæ ubi erant diſcipuli. 20. e

56 Accipite ſpiritum ſanctum. 20. f

57 De ultimo conuiuio cum diſcipulis. 21. c

58 Simon Ioannis diligis me. 21. d

59 Extendes manus tuas & alius te cinget. 21. d

EXPOSITIO EX LIBRIS BEATISSIMI GREGORII PAPAE SVPER EVANGELIVM.

SECVNDVM IOANNEM.

IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil. *In Moral. lib.* xxiii. *cap.* 19. Deus pater omnipotens vnigenitum conſubſtantialem ſibi filium genuit: ſicut beato Iob Heliu ſubtiliter loquens dicit. Semel loquitur Deus, & ſecundo idipſum non repetit: Hoc intelligi ſubtilius poteſt quòd pater vnigenitum conſubſtantialem ſibi filium genuit. Loqui enim Dei eſt verbum genuiſſe. Semel autem loqui, eſt verbum aliud præter vnigenitum non habere. Vnde & apte ſubditur, & ſecundo idipſum non repetit: quia videlicet hoc ipſum verbum id eſt filium non niſi vnicum genuit Hinc Ioannes vnum tantum verbum expreſſit. Quòd autem non ait. In principio fuit verbum ſed erat, non videlicet tempus præteritum abſolute ponens, liquet omnibus quia Deo tempus nec præteritum congruit nec futurum. Tanto igitur in eo quodlibet tempus ponitur libere, quanto nullum licet vere: Neque enim quodlibet poterat dici libere, ſi ſaltem vnum diceretur proprie. Inde itaque dici in Deo tempus audacter quodlibet licet, vnde in eo dici proprie nullum licet: verbum nanque pater ſine tempore genuit. Et quis digne fari queat, illam ineffabilem natiuitatem quod de æterno natus eſt coæternus, quòd exiſtens anre ſecula genuit æqualem, quòd gignente natus poſterior non eſt? Quæ videlicet nos mirari poſſumus, ſed intueri minime valemus: illius vero natiuitatis vim iam mirari poſſe aliquatenus videre eſt, ſed quomodo videmus, quod nequaquam comprehendimus? Eſt autem quod de carnis vſu trahere ad ſenſum ſpiritus debemus. Nam ſi quis in tenebris, clauſis oculis iaceat, & ante eum ſubitum lucernæ lumen erumpat, clauſi eius oculi ipſo aduentu luminis feriuntur, vt pateſcant. Cur ergo turbati ſunt ſi nihil clauſi viderunt, nec tamen perfectum aliquid fuit, quod videre clauſi potuerunt. Nam ſi perfecte totum vidiſſent: cur aperti quærerent, quod viderent? Sic itaque ſic ſumus, cum de incomprehenſibili natiuitate intueri aliquid conamur. Eo ipſo enim quod admirationis fulgore percutitur animus, & quaſi videt quod videre non valet, velut in tenebris poſitus, vim lucis oculis clauſis videt: diuinæ quippe natu-

ræ ſecreta admiratio, non facile occupatis per terrena deſideria mentibus innoteſcit. Sed aptiſſime dixit erat, aliquid perfecti & præſentis inuoluens, quia vnigenitus filius idem verbum patris, & perfectione natus dicitur, & pro æternitate ſemper naſci perhibetur. In eo enim quod perfectum verbum genuit, & loquutus eſt pater: in eo quod ſemper gignit, vtique loquitur: quamuis hoc quod perfectum diximus, proprie non dicamus, neque enim quod factum non eſt proprie dicitur eſſe perfectum, ſed eius plenitudinem per quandam anguſtiam noſtræ locutionis exprimimus. *Moralium libro*. xxxii. *cap*. 5. Solerter autem intuendum eſt, quod quædam ſimilitudines de inſenſatis rebus aliquando dicantur in Deo propter effectum operis, aliquando autem ad iudicandam eius ſubſtantiam maieſtatis. Nam cum in Deo oculus, ſcapulæ, pes nominantur: effectus quidam operationis oſtenditur. Cum vero manus, brachium, dextera, vox, vel verbum in Deo dicitur: per hæc vocabula conſubſtantialis ei filius demonſtratur. Ipſe quippe manus eſt & dextera: de cuius aſcenſione per Moyſen pater loquitur dicens. Tollam in cœlum manum meam, & iurabo per dexteram meam? ipſe brachium, de quo propheta ait. Et brachium domini cui reuelatum eſt? ipſe vox & verbum, quia eum pater gignendo dixit, & de quo Ioannes ſcripſit. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Per quod verbum feciſſe patrem omnia Dauid aſſerit dicens. Dixit & facta ſunt.

2 De prophetia. *Ezech. homil*. 1.

ALiquando prophetiæ ſpiritus ex præſenti animum tangit, & ex futuro non tangit, ſicut Ioannes venientem videns dominum ait. Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Sed cum iam moriturus eſſet, miſſis diſcipulis requirebat dicens. Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? In quibus uerbis oſtenditur quia in terris quidem ueniſſe redemptorem nouerat, ſed an per ſemetipſum ad aperienda inferni clauſtra deſcenderet, dubitabat. Ex præſenti ergo prophetiæ ſpiritu tactus fuerat, qui humanitatem mediatoris uidens, & diuinitatem eius intelligens confitebatur agnum, qui peccata mundi tolleret, ſed tactus ex futuro non fuerat, quia aduentum illius in inferno neſciebat.

3 De donis ſpiritus ſancti. *Moral. lib*. ii. *cap*. 41. *&* 42.

DOna ſancti ſpiritus prophetiæ ſcilicet, genera linguarum, uirtutes curationum: non ſemper eodem modo ſunt in mente eorum quibus dantur: quoniam neſe mens in præſumptione eleuet utiliter aliquando ſubtrahuntur, unde bene in euangelio ſcriptum eſt. Super quam uideris

ſpiritum deſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat. In cunctis fidelibus ſpiritus uenit, ſed in ſolo mediatore ſingulariter permanet: quia eius humanitatem nunquam deſeruit, ex cuius diuinitate procedit. In illo igitur manet: qui ſolus & omnia & ſemper poteſt. Nam fideles qui hunc accipiunt, cum ſignorum dona habere ſemper ut uolunt, non poſſunt, hunc ſe accepiſſe, quaſi in tranſitus oſtenſione teſtantur. Sed cum rurſum de eodem ſpiritu ueritatis ore diſcipulis dicitur apud uos manebit & in uobis erit, quid eſt, quod diuina uoce mediatoris ſignum, hæc eadem ſancti ſpiritus manſio declaratur, cum dicitur, ſuper quem videris ſpiritum deſcendentem & manentem ſuper eum? Si igitur iuxta magiſtri vocem & in diſcipulis manet: quomodo ſingulare iam ſignum erit, quod in mediatore permanet? Quod tamen citius cognoſcimus: ſi dona eiuſdem ſpiritus diſcernamus. Alia nanque ſunt dona illius ſine quibus ad vitam nequaquam pertingitur: alia quibus vitæ ſanctitas pro aliorum vtilitate declaratur. Manſuetudo nanque, humilitas, patientia, fides, ſpes, caritas dona eius ſunt: ſed ea ſine quibus ad vitam homines peruenire nequaquam poſſunt. Prophetiæ autem, virtus curationum, genera linguarum, interpretatio ſermonum dona eius ſunt: ſed quæ virtutis eius præſentiam pro correctione intuentium oſtendunt. In his igitur donis ſine quibus ad vitam perueniri non poteſt, ſpiritus ſanctus ſiue in prædicatoribus ſuis ſeu, in electis omnibus ſemper manet, in illis autem quibus per oſtenſionem illius non noſtra vita ſeruatur, ſed aliorum quæritur, nequaquam in prædicatoribus ſemper permanet: quia ſemper quidem eorum cordi ad bene viuendum præſidet, nec tamen per eos virtutum ſigna ſemper oſtendit, ſed aliquando ſe eis a ſignorum oſtenſionibus ſubtrahit: vt eo humilius virtutes eius habeantur, quo habitæ teneri non poſſunt. Mediator autem Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus: in cunctis eum & ſemper & continue habet præſentem: quia & ex illo idem ſpiritus per ſubſtantiam profertur. Recte ergo & cum in ſanctis prædicatoribus maneat, in mediatore ſingulariter manere perhibetur: quia in iſtis per gratiam manet ad aliquid, in illo autem per ſubſtantiam manet ad cuncta. Sicut enim corpus noſtrum ſenſum tantummodo tactus agnoſcit. Caput autem corporis vſum ſimul omnium quinque ſenſuum poſſidet vt videat, audiat, guſtet, oderetur, tangat: ita membra ſuperni capitis in quibuſdam virtutibus emicant, ipſum vero caput in cunctis virtutibus flagrat. Diſſimiliter ergo ſpiritus in illo manet: a quo per naturam nunquam recedit. Dona vero eius quibus ad vitam tenditur, ſine periculo amitti non poſſunt: dona autem qui-

bus vitæ ſanctitas demonſtratur, plerunque vt dictum eſt ſine diſpendio ſubtrahuntur. Illa ergo pro noſtra eruditione tenenda ſunt, hæc pro alienis profectibus exquirenda. In illis nos terreat formido ne pereant. In iſtis autem ad tempus aliquando ſublatis conſoletur humilitas, quia ad elationem mentem fortaſſe ſubleuabant. Cum igitur conceſſa nobis virtutum ſigna ſubtrahuntur, tunc vere oſtendimus, quoniam accepta recte tenuimus, cum profecto æquanimiter ad momentum ſublata toleramus.

4 De electione prædicatorum. *Moral.lib.*xxiii.*&* xviii.*cap.*23.

VIdit Ieſus Nathanaelem venientem ad ſe & dicit de eo. Ecce verus Iſraelita, in quo dolus non eſt. Vnigenitus Dei filius ad redemptionem noſtram veniens & ſuos contra mundi ſuperbiam prædicatores mittens, relictis ſapientibus inſipientes, relictis fortibus debiles, relictis diuitibus pauperes elegit, & prædicatores infirmos abiectoſque qui potentes quoſque & fideles populos colligerent, habere ſtuduit. Hinc eſt quod Nathanaelem laudat nec tamen in ſorte prædicantium numerat: quia ad prædicandum eum tales venire debuerant, qui de laude propria nil habebant, vt tanto ſolius veritatis cognoſceretur eſſe quod agerent, quanto & aperte cerneretur, quia ad hoc agendum per ſe idonei non fuiſſent. Vt ergo mira potentia per prædicatorum linguas clareſceret, prius mirabilius actum eſt, vt eorundem prædicantium meritum nullum eſſet. Quod autem Nathanaeli dicenti vnde me noſti. Reſpondit Ieſus priuſquam te Philippus vocaret, cum eſſes ſub ficu vidi te, ſciendum quod videre ibi ponitur pro eligere. Sub ficu vidi te, id eſt poſitum te ſub vmbra legis elegi.

5 De myſteriis ſcripturarum. *Moral.lib.*xxxiii.*&* xviii.*cap.*2.

IMplete hydrias aqua. Præcepta ſacræ ſcripturæ quæ perfectioribus ſpiritualiter dicuntur, infirmis iuxta litteram congruunt: & ipſa quæ paruuli iuxta literam intelligunt: docti per ſpiritualem intelligentiam altius percipiunt. Quem non paruulorum ipſa euangelica hiſtoria in miraculi operatione reficiat, quod hydrias vacuas dominus aqua impleri præcepit, eandemque aquam protinus in vinum vertit, ſed cum hæc ingenio vigilantiores audiunt, & ſacram hiſtoriam credendo venerantur: & quid interius innuant, requirunt. Qui enim mutare aquam in vinum potuit, etiam vacuas hydrias vino ſtatim replere valuit. Sed impleri hydrias iubet aqua, quia per ſacram lectionis hiſtoriam, corda noſtra prius ſunt replenda. Et aquam nobis in vinum vertit, quando ipſa hiſtoria per allegoriæ myſterium in ſpiritualem nobis intelligentiam com-

mutatur. Sacra igitur ſcriptura paruulis humili ſermone concordat; & tamen magis ſpiritali infundens, eos altius leuat.

6 De non baptizandis. *Moral.lib.iiii.& viii.cap.3.*

NIſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto. Nonnulli prius a præſenti luce ſubtrahuntur, quam ad promerenda bona malaue merita vitæ actiuæ perueniant. Quos quia a culpa originis ſacramenta ſalutis non liberant, & hic ex proprio nil egerunt, & ad tormenta æterna perueniunt. Quiſquis enim regenerationis unda non ſoluitur, reatu primi uinculi ligatus tenetur: quod uero apud nos ualet aqua baptiſmatis, hoc egit apud ueteres uel pro paruulis ſola fides, uel pro maioribus uirtus ſacrificii, uel pro his qui ex Abrææ ſtirpe prodierant myſterium circunciſionis. Nam quia unuſquiſque cum primi parentis culpa concipitur; propheta teſtatur dicens. Ecce enim iniquitatibus conceptus ſum. Et quia is quem ſalutis unda non diluit, originalis culpæ ſupplicia non amittit, aperte per ſemetipſam ueritas perhibet dicens. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non habebit uitam æternam. Perpetua igitur tormenta percipiunt etiam, qui nihil ex propria voluntate peccauerunt. Non eſt enim mundus in conſpectu Dei, nec vnius diei infans ſuper terram, & qui nullum proprium adiungit, ex ſolo originali peccato damnatur. Sub diuina quippe diſtrictione iuſtum eſt, vt propago mortalis vel vt fructuoſa arbor etiam in ramis ſeruet amaritudinem, quam traxit ex radice.

7 De incomprehenſibili ſancti ſpiritus infuſione.

*Moral.lib.*xxvii.

SPiritus vbi vult ſpirat. Cum peccatorem incuria negligentiaque torpentem reſpectus diuinæ gratiæ ſubito pauore percuſſerit, excitat ipſam vocem ſuperuenientis ſpiritus, quæ ſe in aurem cordis inſinuat, nec ipſa mens quæ per hanc illuſtrata fuerit inueſtigat. Penſare enim non valet inuiſibilis virtus, quibus ſibi meatibus influat, quibus ad ſe modis veniat, quibus recedat, vnde bene per Ioannem dicitur. Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed non ſcis vnde veniat, & quo vadat: Vox domini auditur cum gratiæ eius aſpiratio mente concipitur: cum inſenſibilitas occultæ ſurditatis rumpitur: & cor ad ſtudium ſummi amoris excitatum virtutis intimæ clamore penetratur. Vocem enim ſpiritus audire, eſt uim compunctionis intimæ in amorem inuiſibilis conditoris aſſurgere: ſed nemo ſcit vnde veniat, quia ignoratur, per ora prædicantium, quibus ſe ad nos occaſionibus fundat. Et nemo ſcit quo uadat: quia cum unam prædicationem multi audiunt, intelligi proculdubio

non poteſt quem deſerens abiiciat, & cuius ingrediens in corde requieſcat. Vna quippe res foris agitur, ſed non per hanc vno modo intuentium corda penetrantur: quia qui inuiſibiliter viſibilia modificat in humanis cordibus cauſarum ſemina incomprehenſibiliter plantat. Hinc eſt quod reſuſcitato Lazaro multi crediderunt, ſed tamen iudæorum plurimi ad perſecutionis zelum ex hac ipſa reſuſcitatione commoti ſunt. Vnum igitur idemque miraculum, quod aliis lumen fidei præbuit, alios per inuidiæ tenebras à lumine mentis excæcauit. Hinc eſt quod vterque latro & eandem & ſuæ morti ſimilem mortem redemptoris vidit, ſed eam ſuperbiendo alter contumeliis laceſſere non timuit, quem timendo alter honorauit, & in vna re vna vtriuſque cogitatio non fuit: quia hanc internus arbiter inuiſibiliter modificando diſtinxit. Modi igitur occultæ aſpirationis noſtra cogitatione nequeunt comprehendi: & aſpiratio diuinæ gratiæ quibus modis ſe infundat, nequaquam ipſius acie mentis comprehenditur, cuius ad melius intentio commutatur.

8 De glorificatione corporis Chriſti. *Moral.lib.xxvii.cap.11.*

NEmo aſcendit in cœlum niſi qui de cœlo deſcendit. Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui propter nos minor angelis extitit, æquales nos angelis uirtute ſuæ minorationis fecit, unde & moriendo docuit mortem non metui, reſurgendo de uita confidi, aſcendendo de cœleſtis patriæ hæreditate gloriari: ut quo caput præiſſe conſpiciunt, illuc ſe ſubſequi & membra gratulentur. Vnde bene ab eodem noſtro capite dicitur. Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ, unde Paulus dicit. Scimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cœlis, ſed ſi nos quoque qui editi ſumus in terra cœlum conſcendimus, ubi eſt quod rurſum ueritas dicit. Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit, filius hominis qui eſt in cœlo? Cui nimirum ſententiæ ſtatim obuiat, quod hæc eadem veritas dicit. Pater volo, vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum. Quod ſibi in verbis ſuis non diſcrepat, ſed ad inquirenda hæc quaſi diſcordantia ſtudium noſtræ mentis inflammat. Omnes enim nos quia in eius fide nati ſumus, eius proculdubio corpus exiſtimus. Quia igitur mira diſpenſatione pietatis membrorum ſuorum caput dominus factus eſt, repulſa reproborum multitudine ſolos etiam nobiſcum. Nemo ergo aſcendit in cœlum niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo? quia dum nos vnum cum illo iam facti ſumus, vnde ſolus venit in ſe, illuc ſolus redit

etiam in nobis. Et is qui in cœlo ſemper eſt ad cœlum cotidie aſcendit: quia qui diuinitate ſuper omnia permanet, humanitatis ſuæ compage ſe ſe cotidie ad cœlos trahit. Non ergo ſe deſperet humana fragilitas, vnigeniti ſanguinem conſideret, & in precio ſuo conſpiciat, quam magna eſt, quæ tanti valet. Perpendat ſolicite quo caput præceſſit, & quo ad viuendum præceptis aſtringitur, ad ſperandum exemplo roboretur. confidat cœlos, ſperet ſupernam patriam, angelorum ſe ſociam ſciat, & in ſuo capite ſe prælatam etiam angelis gaudeat.

9 De Chriſto iudice noſtro. *Moral.lib.xxii.cap.19.*

PAter non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio. Sicut adhuc timenti populo lex eſt tranſmiſſa per ſeruum: ſic diligentibus filiis euangelii gratia eſt collata per dominum. Ipſe quippe ad redemptionem noſtram veniens nouum nobis teſtamentum condidit, ſed de eiuſdem nos teſtamenti mandato diſcutiens, quandoque etiam iudex venit. Erit ergo tunc auctor iudicii, qui nunc eſt conditor euangelii: vt tunc diſtrictus exigat, quod modo manſuetus iubet & imperat. Sic nanque cotidie conſpicimus, quod magiſtri pueris elementa literarum blandientes imponunt, ſed hæc ab eis ſeuientes exigunt, & quæ dant cum manſuetudine, exquirunt cum verbere. Blanda nanque nunc conſonant eloquii diuini mandata, ſed erunt aſpera in actione ſentienda. Manſueta modo eſt admonitio vocantis, ſed tunc diſtricta ventura eſt, iuſtitia iudicis. Eo quod certum eſt quia nil vel minimi mandati in diſcuſſione prætereat, quo videlicet conſtat: quia ipſe dedit euangelium qui iudicat. Hinc eſt quod ipſa per ſe veritas dicit. Pater non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio.

10 De Ioanne Baptiſta. *In homil.20.ſuper Euang.*

BEati Baptiſtæ Ioannis eſſe ſponſam populi ſanctam eccleſiam credebant, qui hunc, quia Chriſtus eſſet, exiſtimabant. Sed ipſe ait. Qui habet ſponſam ſponſus eſt, amicus autem ſponſi qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi, hoc autem gaudium meum impletum eſt, ac ſi diceret. Ego ſponſus non ſum, ſed amicus ſponſi ſum. Nec propter vocem ſuam, ſed in ſponſi voce gaudere ſe perhibebat: quia non ideo lætabatur in corde, quoniam humiliter a populis audiebatur loquens, ſed quia ipſe veritatis vocem audiebat intus, vt loqueretur foris. Quod bene gaudium impletum dicit: quia quiſquis de ſua voce gaudet, plenum gaudium non habet, a quo & ſubditur. Illum oportet creſcere, me autem minui. Qua in re quærendum eſt, in quo Chriſtus creuit, in quo minutus eſt Ioannes, niſi quod populus Ioannis abſtinentiam videns, remotum hunc

ab hominibus eſſe conſpiciens,eum eſſe Chriſtum putabat:Chriſtum vero cum publicanis comedentem,inter peccatores ambulantem intuens, eum non Chriſtum ſed prophetam eſſe credebat.Sed dum per acceſſum temporis & Chriſtus qui propheta eſſe putabatur, Chriſtus agnitus eſt, & Ioannes qui Chriſtus eſſe credebatur,propheta eſſe innotuit:impletum eſt quod de Chriſto ſuus præcurſor prædixit,illum oportet creſcere,me autem minui.In æſtimatione quippe populi & Chriſtus creuit,quia agnitus eſt,quod erat:& Ioannes decreuit,quia ceſſauit dici quod non erat.

11 De frangenda voluntate propria. *in paſtoral cur.3.par.cap.19.*

NOn quæro voluntatem meam: ſed voluntatem eius qui miſit me patris. Pertinaces plus de ſe, quam ſunt, ſentiunt, & idcirco alienis conſiliis non acquieſcunt. Niſi enim meliores ſe cæteris æſtimarent,nequaquam cunctorum conſilia ſuæ deliberationi poſtponerent. Pertinacia quippe generatur ex ſuperbia, pertinaces igitur elationem ſuæ cogitationis agnoſcant, & ſemetipſos vincere ſtudeant: nedum aliorum rectis ſuaſionibus foras ſuperari deſpiciunt,intus a ſuperbia captiui teneantur. Solerter etiam aſpiciant: quia filius hominis cui vna ſemper cum patre voluntas eſt, vt exemplum nobis frangendi noſtram voluntatem præberet, dicit. Non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me patris. Qui vt huius adhuc virtutis gratiam commendaret, ſeruaturum ſe hoc in extremo iudicio præmiſit dicens.Non poſſum ego a meipſo facere quicquam, ſed ſicut audio, iudico. Qua itaque conſcientia dedignatur homo alienæ voluntati adquieſcere,quando Dei atque hominis filius cum virtutis ſuæ gloriam venit oſtendere, teſtatur ſe non a ſemetipſo iudicare?

12 De fugiendo honoris culmine.*In paſtoral cur.prim.par.cap.3.*

NE temerare ſacra regimina quiſquis impar eſt audeat,& per concupiſcentiam culminis ducatum ſuſcipiat perditionis: Iacobus pie prohibet dicens. Nolite plures magiſtri fieri fratres mei. Hinc ipſe Dei hominumque mediator regnum percipere vitauit in terris, qui ſupernorum ſpirituum quoque ſcientiam,ſenſumque tranſcendens ante ſecula regnat in cœlis. Scriptum quippe eſt. Ieſus cum cognouiſſet, quia venturi eſſent, vt raperent eum & facerent eum regem, fugit in montem ipſe ſolus. Quis enim hominibus principari tam ſine culpa potuiſſet, quam is qui nimirum hos regeret,quos ipſe creauerat? Sed quoniam idcirco in carne apparuit,vt non ſolum nos per paſſionem redimeret,verum etiam per conuerſationem doceret,exemplum ſe ſequentibus præbens rex fieri noluit. Ad crucis vero patibulum ſponte peruenit,oblatam gloriam cul-

minis fugit, pœnam probroſæ mortis appetiit, vt membra eius videlicet diſcerent fauores mundi fugere, terrores minime timere, pro veritate aduerſa diligere, proſpera formidando declinare: quia & iſta ſæpe per tumorem cor inquinant, & illa per dolorem purgant: in iſtis ſe animus erigit, in illis autem etiam ſi quando ſe erexerit ſternit: in iſtis ſeſe homo obliuiſcitur, in illis vero ad ſui memoriam nolens etiam coactuſque reuocatur.

13 De his qui ſacros ordines pro vitæ huius ſubſidio quærunt.

*Moral.lib.*xxiii.*cap.*25.

QVæritis me quia manducaſtis de panibus. In ſcriptura ſacra panis aliquando ipſe dominus accipitur: ſicut ipſe in euangelio dicit. Ego ſum panis viuus, qui cœlo deſcendi. Aliquando per panem gratia doni ſpiritualis accipitur, ſicut de ſancta eccleſia per Dauid dominus dicit. Pauperes eius ſaturabo panibus: quia in illo poſitæ mentes humilium, ſpiritualium implentur refectione donorum. Aliquando per panem ſubſidium vitæ præſentis accipitur, ſicut ipſe in euangelio dominus turbis ſe ſequentibus dicit. Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis de panibus & ſaturati eſtis. De ſeptem enim panibus fuerant ſatiati: Et per eorum perſonam dominus illos intra ſanctam eccleſiam deteſtatur, qui per ſacros ordines ad dominum propinquantes, non in eiſdem ordinibus merita, ſed ſubſidia vitæ præſentis exquirunt, nec cogitant quid viuendo imitari debeant, ſed quæ compendia percipiendo ſatientur. Satiatos enim quippe de panibus dominum ſequi, eſt de ſancta eccleſia temporalia alimenta ſumpſiſſe, Et non pro ſignis dominum, ſed pro panibus quærere, eſt ad religionis officium non pro virtutibus augendis, ſed pro requirendis ſubſidiis inhiare.

14 De obedientia. *Moral.lib.*xxxv.*cap.*12.

OBedientia ſola virtus eſt quæ virtutes cæteras menti inſerit, inſertaſque cuſtodit. Vnde & primus homo præceptum, quod ſeruaret, accepit. Cui ſi ſe vellet obediens ſubdere, ad æternam beatitudinem ſine labore perueniret. hinc in euangelio veritas dicit. Eum qui venit ad me non eiiciam foras: quia deſcendi de cœlo non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me. Quid enim, ſi ſuam faceret: eos qui ad ſe veniunt, repuliſſet? quis autem neſciat, quod voluntas filii a patris voluntate non diſcrepet? Sed quoniam primus homo quia ſuam voluntatem facere voluit, a paradiſi gaudio exiuit, ſecundus ad redemptionem hominum veniens, dum voluntatem ſe patris & non ſuam facere oſtendit, permanere nos intus docuit. Cum

igitur non ſuam ſed patris voluntatem facit eos, qui ad ſe veniunt, foras non eiicit: quia dum exemplo ſuo nos obedientiæ ſubiicit, viam nobis egreſſionis claudit, hinc rurſum ait. Non poſſum ego a meipſo facere quicquam, ſed ſicut audio, iudico. Nobis quippe obedientia vſque ad mortem ſeruanda præcipitur. Ipſe autem ſi ſicut audit, iudicat, tunc quoque obedit, cum iudex venit. Ne igitur nobis vſque ad præſentis vitæ terminum obedientia laborioſa appareat, redemptor noſter iudicat, quia hanc etiam cum iudex venerit, ſeruat. Non ergo mirum ſi peccator homo obedientiæ in præſentis vitæ breuitate ſe ſubiicit, quando hanc mediator Dei & hominum, & cum obedientes remunerat non relinquit.

15 De prædicatione. *Moral.lib.xviii.cap.22.*

FLumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Beatus Iob dicit de domino quod in petris riuos excidit: id eſt in duris gentilium cordibus fluuios prædicationis aperuit, ſicut per prophetam quoque de irriganda dicitur ariditate gentilium. Poſuit deſertum in ſtagnum aquæ, & terram ſine aqua in exitus aquarum: atque in euangelio promittit dominus dicens. Qui credit in me flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, quod promiſſum tunc audiuimus, etiam nunc completum videmus. Ecce enim in ſanctis prædicatoribus, & non ex iudæa progenitis per cunctam eccleſiam in toto orbe diffuſam, fluenta mandatorum cœleſtium vbertim manant ore gentilium: quia cum in petris riuos aperuit, ex duris quoque cordibus fluuius ſanctæ prædicationis emanauit. Per aquam enim aliquando ſcientia prædicationis accipitur, iuxta quod ſcriptum eſt. *Moralium libro*. xi. Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons ſapientiæ. *In homilia*. x. *ſuper Ezechiel*. In verbis quoque ſacri eloquii nonnunquam venter pro mente poni conſueuit. Quia igitur de mente fidelium ſanctæ prædicationes defluunt: quaſi de uentre credentium aquæ uiuæ flumina decurrunt. *Moral.lib.*xii. *&* xv.*cap.*8.*&* xix. Per aquam quoque nonnunquam ſancti ſpiritus irrigatio, uel gratia, uel infuſio ſolet deſignari, ſicut ſcriptum eſt. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Item dominus dicit. Flumina aquæ uiuæ fluent de uentre eius, ubi Euangeliſta ſecutus adiunxit. Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

16 Vt nos priuſquam alios iudicemus. *Moral.lib.*xiiii.*cap.*15.

QVi ſine peccato eſt ueſtrum: primus in illam lapidem mittat. Contra noſmetipſos corrigendos erigi debemus, ut mala propria recogno-

ſcentes,diſtricta noſmetipſos vltione pœnitentiæ feriamus: & nullis erga cogitationum illecebras blandimentis inclinantes nequaquam nobis in peccatis parcamus. Qui ſi diſtricte noſtra prius in nobis mala inſequimur iuſtum quoque eſt vt etiam contra aliena mala vtiliter erigamur: & ea quæ in nobis punimus,etiam in aliis redarguendo ſuperemus. Sed hanc corrigendi erectionem mali neſciunt,quia ſe ſe relinquunt & bonos impetunt, ſibique ſe intra conſcientiam ſuam mollicie adulationis blandæ inclinantes contra bonorum vitam diſtrictione aſperitatis eriguntur, ſemetipſos redarguendos relinquentes, alios diſtrictis ſententiis increpant. Qui vero ſemetipſum prius non iudicat, quid in alio rectum iudicet,ignorat. Et ſi nouit fortaſſe per auditum quod rectum iudicare debeat, recte tamen aliena merita iudicare non valet, cui conſcientia innocentiæ propriæ nullam iudicii regulam præbet.Hinc eſt enim quod quibuſdam inſidiantibus & puniendam adulteram deducentibus dicitur. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat. Ad aliena quippe punienda peccata ibant, & ſua reliquerant. reuocantur itaque intus ad conſcientiam, vt prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. Ordo quippe corrigendi iſte eſt, vt primum contra nos & poſtmodum contra malos corrigendos erigamur, nam qui contra bonos erigitur, per ſuperbiam inflatur. *Moralium libro primo cap.10.*
Conſiderandum eſt autem quod incarnatus dominus ſimplicitatem cum rectitudine tenuit: quia nec in manſuetudine diſtrictionem iuſtitiæ, nec rurſum in diſtrictione iuſtitiæ virtutem manſuetudinis amiſit. Vnde cum quidam vt prædictum eſt, adultera deducta hunc voluiſſent tentare, vt in culpam aut immanſuetudinis, aut iniuſtitiæ laberetur, ad vtraque reſpondit dicens. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat. Dat ſimplicitatem manſuetudinis, qui ſine peccato eſt, dat zelum iuſtitiæ primus in illam lapidem mittat. Plerunque autem nos cum iuſtitiæ rectitudinem exequimur, manſuetudinem relinquimus: & cum manſuetudinem ſeruare cupimus,iuſtitiæ rectitudinem declinamus.

17. De diuinis percuſſionibus. *Moral.lib.1.*

INterrogauerunt dominum Ieſum diſcipuli eius de homine cæco a natiuitate. Rabbi quis peccauit hic,aut parentes eius, vt cæcus naſceretur? percuſſionum diuerſa ſunt genera. Alia nanque eſt percuſſio qua peccator percutitur, vt ſine retractatione puniatur, alia qua peccator percutitur vt corrigatur,alia qua nonnunquam quiſque percutitur,non vt præterita corrigat, ſed ne ventura committat,alia qua plerunque percutitur, per quam nec præterita culpa corrigitur, nec futura prohibetur. Sed dum

inopinata ſalus percuſſionem ſequitur ,ſaluantis virtus cognita ardentius ametur ,cumque innoxius flagello atteritur , ei per patientiam meritorum ſumma cumulatur : aliquando enim peccator percutitur , vt abſque retractatione puniatur,ſicut perituræ iudææ dicitur. Plaga inimici percuſſi te,& caſtigatione crudeli , & rurſum . Quid clamas ad me ſuper contritione tua , inſanabilis eſt dolor tuus. aliquando peccator percutitur , vt corrigatur , ſicut cuidam in euangelio dicitur . Ecce ſanus factus es , iam noli peccare , ne tibi deterius aliquid contingat. Verba enim ſaluantis indicant , quia peccata præcedentia habiti vim doloris exigebant . Aliquando quiſque non pro præterita culpa diluenda, ſed pro futura vitanda percutitur, quod aperte Paulus de ſemetipſo teſtatur dicens . Ne magnitudo reuelationum extollat me , datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſathanæ qui me colaphizet. Qui enim non ait , quia extulit , ſed ne extollat , aperte indicat quod ex illa percuſſione ne eueniat compeſcitur , non autem quæ euenerit culpa purgatur. Nonnunquam vero quiſque nec pro præterita,nec pro futura iniquitate percutitur , ſed vt ſola diuinæ virtutis potentia ex amputata percuſſione monſtretur , vnde cum domino de cæco nato diceretur . Hic peccauit aut parentes eius vt cæcus naſceretur? reſpondit dicens . Neque hic peccauit , neque parentes eius . Sed vt manifeſtentur opera Dei : in qua manifeſtatione quid agitur , niſi vt ex flagello meritorum virtus augeatur ? Cum enim nulla præterita iniquitas tergitur , magna de patientia fortitudo generatur.

18 De illuſtratione ſupernæ gratiæ.

Moral.lib.viii.cap.21.& in homil.10.ſuper Ezech.

LVtum fecit ex ſputo dominus,& liniuit ſuper oculos meos. Saliua in nos ex capite delabitur , ab ore vero ad ventrem ducitur cum glutitur. Quid itaque eſt caput noſtrum , niſi diuinitas ? per quam exiſtendi principium ſumimus , vt creatura ſimus . Paulo atteſtante qui ait . Caput viri Chriſtus , caput autem Chriſti Deus . Quid autem venter noſter eſt, niſi mens ? quæ dum cibum ſuum ſupernum videlicet intellectum ſuſcipit , refecta proculdubio omnium membra actionum regit . Niſi enim ſacra eloquia aliquando mentem nomine ventris exprimerent , Salomon vtique non dixiſſet . Lucerna domini ſpiraculum hominis , quæ inueſtigat omnia ſecreta ventris : quia nimirum dum nos gratia superni reſpectus illuminat , cuncta etiam mentis noſtræ nobis abſconſa manifeſtat. Hinc etiam per Hieremiam dicitur. Ventrem meum,ventrem meum doleo . Quod quia de ſpirituali & non corporeo ventre dixerat, & ſenſus

cordis mei conturbati ſunt. Neque enim ad ſalutem populi pertinebat, ſi propheta ventrem corporeum ſe dolere prædicaret, ſed ventrem doluit: quia mentis afflictionem ſenſit. ſed cur exemplum prophetæ proferimus, cum teſtimonium domini apertius habeamus? Et neceſſe eſt vt cum per ſemetipſam veritas loquitur, propheta taceat: quia lucerna claritatem non habet in ſole, ait enim. Qui credidit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quia enim de mente fidelium ſanctæ prædicationes defluunt: quaſi de ventre credentium aquæ viuæ, flumina decurrunt. Quid autem ſaliuæ nomine niſi ſapor intimæ contemplationis accipitur, quæ ad os a capite defluit: quia de claritate conditoris adhuc in hac vita nos poſitos vix gutta reuelationis tangit? vnde & redemptor veniens ſaliuam luto miſcuit, & cæci nati oculos reparauit: quia ſuperna gratia carnalem cogitationem noſtram per admixtionem ſuæ contemplationis irradiat, & ab originali cæcitate hominem ad intellectum reformat. Nam quem a paradiſi gaudiis expulſum in hoc iam exilio natura edidit, quaſi a natiuitate homo ſine oculis proceſſit.

19 De iugo peccati. *Moral.lib.iiii.cap.42.*

OMnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Quiſquis ſe prauo deſiderio ſubiicit, iniquitatis dominio dudum libera mentis colla ſupponit. Sed huic dominio contradicimus: cum iniquitati quæ nos ceperat reluctamur, cum conſuetudini violenter reſiſtimus, & deſideria peruerſa calcantes, contra hanc ius nobis libertatis ingenitæ vendicamus, cum culpam pœnitendo percutimus, & maculas ſordium fletibus lauamus. Plerunque autem iam mens quidem quod ſe peruerſe meminit egiſſe, deplorans iam praue acta non ſolum deſerit, ſed amariſſimis etiam lamentis punit, & tamen adhuc ſe perfecte in ſecuritatem non erigit. Nam quam praua commiſerit, meminit, ſed an commiſſa digne defleuerit, neſcit: ac ne culpæ immanitas modum pœnitentiæ tranſeat, metuit. Et plerunque culpam ueritas iam relaxat, ſed afflicta mens inter ſpem & formidinem adhuc de uenia dum ualde ſibi eſt ſollicita formidat: quia iuſtus iudex ueniens, quid de perpetratis reputet, quid relaxet, ignorat. Seruus ergo iam fugit in hac uita dominum, ſed liber non eſt: quia peccatum ſuum homo iam corrigendo & pœnitendo deſerit, ſed tamen adhuc diſtrictum iudicem de eius retributione pertimeſcit. In alia ergo uita ſeruus a domino liber erit, ubi iam de peccati uenia dubietas non erit, ubi iam ſecuram mentem culpæ ſuæ memoria non addicit: vbi non ſub reatu animus trepidat: ſed de eius indulgentia liber exultat.

20 De redemptione humani generis. *Moral.lib.xviii.cap.30.*

SI vos filius liberauerit, vere liberi eritis. Aeterna Dei ſapientia ad redimendum genus humanum, non ſanctos angelos, non iuſtos homines miſit, ſed in manifeſtatione viſionis per ſemetipſam venit. Nullus quippe angelorum, nullus iuſtorum hominum miſſus eſt, vt humanum genus a culpa redimeretur: quia per creatorem neceſſe erat, vt creatura Dei liberaretur, ſicut ipſa veritas dicit. Si vos filius liberauerit, vere liberi eritis. Quoniam igitur æterna Dei ſapientia cum patre manens per ſecula in fine ſeculorum erat incarnanda: ad hoc homines iuſti & ſancti ſunt miſſi, vt in cordibus hominum viam huic ſapientiæ prædicando præpararent, qui niſi ſe ſeruos huius ſapientiæ cognoſcerent, ſancti nullatenus eſſe potuiſſent. Quia enim certum erat, quod per acceſſum temporum deficientis ſeculi languores excreſcerent: actum eſt vt æterna Dei ſapientia per ſemetipſam in fine ſeculorum veniret ad grandem hunc & nimiæ infirmitatis ægrotum, id eſt per totum mundum iacens languidum genus humanum: vt tranſmiſſis prius prædicatoribus quaſi quibuſdam viſitatoribus, tanto poſtmodum maior fieret potentia medici, quanto magis morbus creuiſſet ægroti.

21 Quod peruerſi quique ſint filii diaboli eum imitando.

Moral.lib.xiii.cap.17.

VOs ex patre diabolo eſtis. Antiquus hoſtis omnium princeps peruerſorum alios ſocios habet, atque alios filios: Qui nanque ſunt eius ſocii, niſi illi apoſtatæ angeli, qui cum eo de patriæ cœleſtis ſede ceciderunt. Vel quos alios habet filios, niſi peruerſos homines, qui de eius praua perſuaſione in maliciæ generantur operatione: vnde etiam voce veritatis infidelibus dicitur. Vos ex patre diabolo eſtis. Ita vero vnum corpus ſunt diabolus & omnes iniqui: vt plerunque nomine capitis cenſeatur corpus, & nomine corporis caput appelletur. Nam capitis nomine cenſetur corpus, cum de peruerſo homine dicitur. Ex vobis vnus diabolus eſt. Et rurſum nomine corporis, caput appellatur, cum de ipſo apoſtata angelo dicitur. Inimicus homo hoc fecit.

22 Quod redemptor cum ſancta eccleſia vna ſubſtantia ſit.

In homil.15.ſuper Ezech.

DOminus in euangelio dicit. Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt latro: qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ouium, & paulo poſt dicit. Ego ſum oſtium, itaque iterum ſubiungit. Ego ſum paſtor bonus. Si ergo paſtor bonus intrat per oſtium, & ipſe oſtium, & ipſe paſtor, ipſe proculdubio intrat per ſe-

metipſum. Quærendum eſt itaque nobis, qualiter & ipſe intret & per ſemetipſum. Dominus etenim ac redemptor noſter cum ſancta eccleſia quam redemit, ſecundum carnem vna ſubſtantia eſt: Paulo atteſtante qui ait. Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore eius, quod eſt eccleſia. Huius capitis corpus eccleſia eſt, & huius corporis caput, Chriſtus. De quo ſuo capite exultat corpus, id eſt ſancta eccleſia: cum pſalmiſta dicente. Nunc autem exultauit caput meum ſuper inimicos meos. Quia enim quandoque ipſa etiam exaltanda eſt, iam nunc caput ſuum ſuper inimicos ſuos exaltatum gaudet in cœlis. Cum igitur electi quique ad vitam perueniunt, quia membra eius per eum intrant ad eum ipſe per ſe intrat ad ſe. Ipſe enim in membris ſuis eſt, qui intrat, ipſe caput ad quod intrantia membra perueniunt.

23 De paſcuis vitæ æternæ. *In homil. 13. ſuper Ezech.*

SI quis per me introierit ſaluabitur. Semper oculos cordis ad exitum noſtrum ponere, & meditari debemus ſine ceſſatione, quando a præſenti vita exeamus, & ad æterna gaudia pertingamus. Propter hoc quippe patris vnigenitus eſt incarnatus, vt nos ad eccleſiæ ſanctæ fidem introducat, & ad ſpeciem ſuæ viſionis educat. vnde loquitur dicens. Si quis per me introierit ſaluabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet. Ingredietur videlicet ad fidem: egredietur vero a fide ad ſpeciem, a credulitate ad contemplationem: paſcua autem inueniet in æterna refectione & ſatietate. Quiſquis enim dominum Ieſum corde ſimplici ſequitur, æternæ viriditatis pabulo nutritur. quæ autem ſunt paſcua, niſi paradiſi ſempiternæ virentis æterna gaudia? Paſcua nanque electorum ſunt vultus præſens Dei: qui dum ſine defectu conſpicitur, ſine fine mens cibo ſatiatur, propter hunc egreſſum noſtrum, quem cotidie meditari mente debemus, de redemptore noſtro Paulus quoque loquitur, dicens. Vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus.

24 De gratia noſtri redemptoris. *Moral. lib. xxiiii. cap. 1. 2 3. & 4.*

POteſtatem habeo ponendi animam meam. omne genus humanum inimica illa perſuaſio in culpæ contagio ab ipſa radice polluerat, nulluſque erat, qui apud Deum pro peccatoribus intercedens, a peccato liber appareret: quoniam ex eadem maſſa editos, æque cunctos par reatus inuoluerat: proinde venit ad nos vnigenitus patris, aſſumpſit ex nobis naturam non perpetrans culpam. Sine peccato quippe debuit eſſe, qui pro peccato-

ribus interuenire potuiſſet:quia nimirum alienæ pollutionis cōtagia non tergeret, ſi propria ſuſtineret. Mediator itaque Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus intercedens pro peccatoribus, ſemetipſum iuſtum hominem qui pro aliis indulgentiam mereretur oſtendit. Veniens itaque ad nos deſuper medicus noſter, tantiſque nos inueniens languoribus preſſos: quiddam nobis ſimile, & quiddam contrarium appoſuit. Ad homines quippe homo venit, ſed ad peccatores iuſtus. Concordauit nobis veritate naturæ: ſed diſcrepauit a nobis veritate iuſticiæ. Vitioſus enim homo corrigi non poterat, niſi per Deum: videri autem debuit, qui corrigebat, vt præbendo imitationis formam anteactæ maliciæ mutaret vitam. Sed videri ab homine non poterat, Deus homo factus eſt, vt videri potuiſſet. Iuſtus igitur & inuiſibilis Deus apparuit, ſimilis nobis homo viſibilis vt dum videretur ex ſimili, curaret ex iuſto: & dum veritate generis concordat conditioni, virtute artis obuiaret ægritudini. In carne ergo veniens dominus non culpam noſtram ex vitio, non pœnam ex neceſſitate ſuſcepit, nulla enim peccati labe pollutus, reatus noſtri teneri conditione non potuit, & ideo mortem noſtram omni neceſſitate calcata, cum voluit ſponte ſuſcepit. Nequaquam enim ita vt nos fuit natus, nec ita mortuus, nec ita reſuſcitatus. Non enim cooperante coitu, ſed ſpiritu ſancto ſuperueniente conceptus eſt, natus autem materna viſcera & fœcunda exhibuit, & incorrupta ſeruauit. Rurſum nos omnes cum nolumus morimur: quia ad ſoluendæ pœnæ debitum culpæ noſtræ conditione coarctamur. Ille autem quia nulli admixtus eſt culpæ, nulli ex neceſſitate ſuccubuit pœnæ. Sed quia culpam noſtram dominando ſubdidit pœnam noſtram miſerando ſuſcepit, ſicut ipſe ait. Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam, qui etiam præmiſit. Nemo tollit eam a me ſed ego pono eam a meipſo. Rurſum non vt nos ſuſcitatus eſt: quia noſtra reſurrectio in finem ſeculi eſt dilata, illius uero die tertio celebrata. Et nos quidem per illum reſurgimus: nam ipſe per ſe, neque enim qui Deus erat, ſicut nos, ut ab alio reſuſcitari potuiſſet, indigebat. In eo ergo eius reſurrectio diſtat a noſtra, quod non per noſmetipſos reſurgimus, ſicut ille, pro eo enim quod ſimpliciter homines ſumus, adiutorio ſuperiori ut reſurgere ualeamus indigemus. Ille autem eiuſdem reſurrectionis uim cum patre & ſancto ſpiritu Deus exhibuit. Quam tamen ſolus in humanitate percepit. Dominus igitur uere natus, uere mortuus uere reſuſcitatus, in omnibus diſtat a nobis magnitudine potentiæ, ſed ſola concordat nobis ueritate naturæ: & cum in cunctis operibus ſuis

immenſa nos virtute tranſcendat, in vno tamen a nobis id eſt in formæ veritate non diſcrepat. Quia ergo vt prædictum eſt nullus erat, cuius meritis nobis dominus propiciari debuiſſet, vnigenitus patris formam infirmitatis noſtræ ſuſcipiens, ſolus iuſtus apparuit, pro peccatoribus intercedens, qui dum pœnam noſtram moriendo tolerauit, corruptionem noſtram reſurgendo mutauit. Ex ea etiam carne quam ſumpſit, hanc oſtendit liberam quam redemit. Quæ redempta caro videlicet nos ſumus, qui cognitione noſtri reatus aſtringimur, ſed mediatoris tanti æquitate liberamur, ſicut ipſe ait. *Si vos filius liberauerit, vere liberi eritis.*

25 Quod multis modis diuina eloquia cauſas rerum deſignant.
Moral.lib.ii.cap.2.

FActa ſunt Encenia in Hieroſolymis: & hyems erat. Seruata hiſtoriæ veritate diuina eloquia aliquando a poſitione loci, aliquando a poſitione corporis, aliquando a qualitate aeris, aliquando a qualitate temporis cauſas deſignant: quas aperto ſermone non iudicant. A poſitione quippe locorum ſicut ſcriptura de Iſraele dicit: quia verba Dei in monte audire non potuit, ſed præcepta in campeſtribus accepit, ſubſequentem nimirum infirmitatem populi indicans: quia aſcendere ad ſumma non valuit, ſed ſemetipſum in infimis neglecte videndo laxauit. Carnali itaque Iſraelitico populo, deſcendente de monte Moyſe, lex in campeſtribus data eſt: ſed ſanctis apoſtolis dominus in monte ſedens ſumma & ſpiritualia præcepta locutus eſt, vt ex locis videlicet monſtraretur: quia & illis tanquam carnalibus mandata minima dabantur in valle terrarum, & iſti tanquam ſpirituales & ſancti in monte cœleſtia mandata audirent, quatinus aperte monſtraretur quod aſcendentes corde ad cœleſtia, infirma mundi relinquerent, & in mentis culmine ſtarent. A poſitione corporis diuina ſcriptura futura denunciat, ſicut in Actibus apoſtolorum Stephanus Ieſum qui a dextris virtutibus ſedet, ſtantem ſe vidiſſe manifeſtat. Stare quippe adiuuantis eſt. Et recte ſtare cernitur, qui in bello certaminis opitulatur. A qualitate aeris res ſubſequens demonſtratur, ſicut euangeliſta cum prædicante domino nullos tunc ex iudæis credituros diceret, præmiſit dicens. Hyems autem erat. Scriptum nanque eſt, abundauit iniquitas, refrigeſcet caritas multorum. Idcirco ergo curauit hyemis tempus exprimere, vt ineſſe cordibus auditorum malitiæ frigus indicaret, inter illa enim myſteria, quæ veritas loquebatur, quid cauſæ fuit, vt nomen hyemis adderetur, niſi vt per qualitatem temporis & aeris oſtenderet frigus cordis? quia & cum uerba ue-

ritatis acciperent frigida iudæorum corda remanebant. Hinc eſt etiam quod de negaturo Petro præmittitur, quia frigus erat, & ſtans ad prunas calefaciebat ſe. Iam nanque intus a caritatis calore torpuerat, & ad amorem præſentis vitæ quaſi ad perſecutorum prunas, infirmitate æſtuante recalebat. A qualitate quoque temporis finis exprimitur actionis, ſicut non rediturus ad veniam, ad traditionis perfidiam nocte Iudas exiſſe perhibetur, cum egrediente illo ab euangeliſta dicitur. Erat autem nox, hinc enim & iniquo diuiti dicitur. Hac nocte repetunt animam tuam a te. Anima quippe quæ ad tenebras ducitur, non in die repeti, ſed in nocte memoratur, hinc eſt quod Salomon, qui ſapientiam non perſeueraturus accepit, in ſomnis hanc & nocte deſcribitur accepiſſe. Hinc eſt quod angeli ad Abraam meridie veniunt, punituri vero Sodomam ad eam veſpere veniſſe memorantur.

26 De confeſſione peccatorum & abſolutione. *Moral.lib.xxi.cap.13.*

LAzare veni foras. Dum peccator quiſque de vitio ſuo reprehenſus ſub defenſionum & excuſationum verbis fugit: dum non vult cognoſci quod fecit, non ſe domino, ſed ſibi dominum abſcondit. Agit quippe ne omnia videntem videat, non autem ne ipſe videatur. Quo contra cuique peccatori iam exordium illuminationis eſt humilitas confeſſionis: quia ſibimetipſi iam parcere renuit, qui malum non erubeſcit confiteri, quod fecit, & qui defendendo accuſari potuit, accuſando ſe celerrime defendit. Vnde & mortuo Lazaro qui mole magna premebatur, nequaquam dicitur reuiuiſce, ſed veni foras: Ex qua videlicet reſurrectione quæ geſta in illius eſt corpore, ſignatur qualiter nos reſuſcitemur in corde, cum videlicet mortuo dicitur, ueni foras: ut nimirum homo in peccato ſuo mortuus, & per molem malæ conſuetudinis iam ſepultus, quia intra conſcientiam ſuam abſconſus iacet, per nequitiam, a ſeipſo foras exeat per confeſſionem. Mortuo enim ueni foras dicitur, ut ab excuſatione & occultatione peccati ad accuſationem ſuam ore proprio exire prouocetur. Vnde Dauid propheta ab illa tanti mole facinoris reuiuiſcens ad uocem domini quaſi foras exiit, dum per Nathan correctus, quod fecerat, accuſauit. *In homilia.26.ſuper Euang.* Poſt confeſſionem igitur, ab his, qui ligandi & ſoluendi auctoritatem ſuſceperunt, cauſæ penſandæ ſunt: & tunc ligandi atque ſoluendi poteſtas exercenda: uidendum quippe quæ culpa, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam uiſitat, illos paſtoris ſententia abſoluat. Tunc enim uera eſt abſolutio præſidentis, cum arbitrium æterni ſequitur iudicis. Quod bene prædicta quatriduani

duani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ videlicet demonſtrat, quia prius mortuum dominus vocauit, & viuificauit, dicens. Lazare veni foras: & poſtmodum is qui uiuens egreſſus fuerat, a diſcipulis ſolutus eſt: ſicut ſcriptum eſt. Cumque egreſſus eſſet qui fuerat ligatus inſtitis, tunc dixit diſcipulis. Soluite eum, & ſinite abire. Ecce illum diſcipuli iam viuentem ſoluunt, quem magiſter reſuſcitauerat mortuum. Si enim diſcipuli Lazarum mortuum ſoluerent, fœtorem magis oſtenderent, quam virtutem. Ex qua conſideratione intuendum eſt, quod illos debemus per paſtoralem auctoritatem ſoluere, quos auctorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam viuificare. Quæ nimirum viuificatio ante operationem rectitudinis in ipſa iam cognoſcitur confeſſione peccati. Vnde & huic ipſi mortuo Lazaro nequaquam dicitur reuiuiſce, ſed veni foras. Omnis quippe peccator dum culpam ſuam intra conſcientiam abſcondit, introrſus latet, in ſuis penetralibus occultatur, ſed mortuus venit foras, cum peccator nequitias ſuas ſponte confitetur. Lazaro ergo dicitur veni foras, ac ſi aperte cuilibet mortuo diceretur. Cur reatum tuum intra conſcientiam tuam abſcondis? Foras per confeſſionem egredere, qui apud te interius per negationem lates. Veniat itaque foras mortuus, id eſt culpam confiteatur peccator: venientem vero foras ſoluant diſcipuli: vt paſtores eccleſiæ ei pœnam debeant amouere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.

27 De modis diuinæ locutionis.

Moral. lib. xxviii. *cap.* 2. 4. *&* 5.

ET clarificaui, & iterum clarificabo. Cum per angelicam creaturam voluntatem ſuam dominus indicat: aliquando eam verbis, aliquando imaginibus cordis oculis extenſis, aliquando cœleſtibus ſubſtantiis demonſtrat: verbis nanque per angelum loquitur, cum nihil in imagine oſtenditur, ſed supernæ verba locutionis audiuntur, ſicut dicente domino, Pater clarifica filium tuum, vt & filius tuus clarificet te: protinus reſpondetur. Et clarificaui, & iterum clarificabo. Neque enim Deus qui ſine tempore vi impulſionis intimæ clamat, in tempore per ſuam ſubſtantiam illam vocem edidit, quam circunſcriptam tempore per humana verba diſtinxit, ſed nimirum de cœleſtibus loquens verba ſua, quæ audiri ab hominibus voluit rationali creatura adminiſtrante formauit. Aliquando imaginibus cordis oculis extenſis, per angelos loquitur Deus, ſicut Iacob ſubnixam cœlo ſcalam dormiens vidit: ſicut Petrus linteum reptilibus, & quadrupedibus plenum in ecſtaſi raptus aſpexit, qui niſi corporeis hæc

corporeis hæc oculis cerneret, in ecſtaſi non fuiſſet: ſicut Paulo in viſione noctis vir Macedo apparuit, qui tranſire eum in Macedoniam rogauit. Aliquando cœleſtibus ſubſtantiis loquitur Deus, ſicut baptizato domino ſcriptum eſt: quia de nube vox ſonuit dicens. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

28 De viſione gloriæ Dei. *In Ezech. homil. 8.*

HAec dixit Eſaias, quando vidit gloriam eius. Quantalibet intentione ſe mens humana tendat, etiam ſi phantaſias quaſque imaginum corporalium a cogitatione compeſcat, ſi iam omnes circunſcriptos ſpiritus ab oculis cordis amoueat, adhuc tamen in carne mortali poſita videre gloriam Dei non ualet, ſicut eſt: ſed quicquid de illa eſt, quod in mente reſplendet, ſimilitudo & non ipſa eſt, vnde Ezechiel propheta dixit. Hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum, & hæc viſio ſimilitudinis gloriæ domini. Inde etiam ille prædicator, qui raptus ad tertium cœlum fuerat, dicebat. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate. Qua in re non deſpicienda nobis oritur quæſtio, quomodo Ioannes euangeliſta cum erga miracula redemptoris noſtri iudæorum perfidiam etiam ex verbis propheticis deſcripſiſſet, adiungit dicens. Hæc dixit Eſaias, quando vidit gloriam eius, & loquutus eſt de eo. Et ſi Ezechiel vidit, quid eſt, quod iſte ſimilitudinem gloriæ, & ille gloriam eius vidiſſe deſcribitur? Sed cum Ioannes euangeliſta prius miracula redemptoris noſtri narrauit, & infidelitatem iudæorum poſtmodum ſubdidit. Hanc eiuſdem redemptoris noſtri gloriam quæ in mundo apparuit, Eſaiam vidiſſe manifeſtat. Omne enim quod in terra mirum diuinitus agitur, gloria omnipotentis Dei eſt, & eius gloria in omnibus factis videtur. Eſaias igitur eius gloriam in terra vidit: Ezechiel vero eius gloriam in cœlo, ſicut eſt, videre non potuit: quia aliter eſt eius gloria in rebus factis, & aliter in ſemetipſo. Hæc ergo gloria, quæ in rebus eſt, videri poteſt: illa vero quæ in ipſo eſt, videri modo niſi per ſimilitudinem non poteſt.

29 De imitatione redemptoris. *In homil. 2. ſuper Euang.*

QVi mihi miniſtrat me ſequatur. Dominum Ieſum Chriſtum redemptorem noſtrum vt eum ſequamur hic admonentem in quem fratres cariſſimi credimus, operibus bonis ſequi ſtudeamus: aſpiciamus qua graditur, & eius veſtigia imitando teneamus. Ieſum etenim ſequitur, qui imitatur. Hinc nanque dicit. Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Sequere enim dicitur imitare. Conſideremus ergo qua graditur, vt ſequi mereamur. Ecce cum ſit dominus,

& creator angelorum ſuſcepturus naturam noſtram, quam condidit in vterum virginis venit: naſci tamen in hoc mundo per diuites noluit, pauperes parentes elegit, vnde & cum agnus qui pro illo offerretur, deſuit, columbarum pullos, & par turturum ad ſacrificium mater inuenit. Proſperari in hoc mundo noluit, irriſiones & opprobria tolerauit, ſputa, flagella, alapas, ſpineam coronam, crucemque ſuſtinuit, & quia rerum corporalium delectatione a gaudio interno cecidimus, cum qua amaritudine illuc redeamus, oſtendit. Quid itaque pro ſe debet homo pati, ſi tanta Deus pro hominibus pertulit. Qui igitur in Chriſtum iam credidit, ſed adhuc auaritiæ lucra ſectatur, in ſuperbia honoris extollitur, inuidiæ faſcibus inardeſcit, libidinis immundicia ſe polluit, proſperari ad ea, quæ ſunt in mundo concupiſcit, Ieſum in quem credidit, ſequi contemnit. Diuerſo quippe itinere ambulat, & pergit: ſi gaudia delectationeſque appetit, cui dux ſuus viam amaritudinis oſtendit.

30 De victoria redemptoris. *In homilia. 22. ſuper Euang.*

SI exaltatus fuero a terra omnia traham ad me. Per reſurrectionem noſtri redemptoris, omnes electi qui quamuis in ſinu tranquillitatis, tamen clauſtris tenebantur inferni: ad amœna paradiſi ſunt reducti. Quod ante paſſionem promiſit: in reſurrectione ſua dominus adimpleuit: Omnia enim traxit qui de ſuis electis apud inferos nullum reliquit, omnia abſtulit vtique electa. Neque etenim infideles quoſque & pro ſuis criminibus æternis ſuppliciis deditos, ad veniam dominus reſurgendo reparauit, ſed illos ex inferni clauſtris rapuit, quos ſuos in fide & actibus recognouit.

31 De prædicatione. *Moral. lib. & xix. cap. 11.*

VIx aliqua prædicatio ſine aliquo tranſitur admiſſo, vnde recte ſanctis apoſtolis poſt prædicationem dominus pedes lauit: vt videlicet aperte monſtraret: quia plerunque & in bono opere peccati puluis contrahitur, & inde inquinantur veſtigia loquentium: vnde audientium corda mundantur. Nam ſæpe nonnulli dum exhortationis uerba faciunt aut ad quantulancunque gloriam, ſi ab audientibus uenerantur, & quamlibet tenuiter ſe intrinſecus, quia per eos purgationis gratia deriuatur, extollunt. Cumque uerbo aliena opera diluunt quaſi ex bono itinere puluerem malæ cogitationis ſumunt. Quid ergo fuit, poſt prædicationem pedes diſcipulorum lauare: niſi poſt prædicationis gloriam cogitationum puluerem tergere: greſſuſque cordis ab interna elatione mundare. Pedes igitur apoſtolorum loti ſunt, ut a quamlibet paruo

contagio in ipſa prædicatione contracto, quaſi a quodam itinere collecto puluere mundarentur.

32 De vera virtute amoris.

Moral.lib.xx.cap.7.& 8.& xxii.cap.10.& 11.

IN hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Omnipotentis Dei nos eſſe diſcipulos ſola cuſtodia caritatis probat: uirtutem quippe manuum ſine caritate teſtatur, prædicator egregius nihil valere: qui ait. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, caritatem autem non habeam, nihil prodeſt: de hæreticis quoque ſigna ac miracula facientibus, ſed hic præmia afflictionis ſuæ & abſtinentiæ laudes videlicet quas amant recipientibus redemptoris voce dicitur, Multi dicent mihi in illa die. Domine domine. Nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia nunquam noui vos; diſcedite a me, qui operamini iniquitatem. Qua nimirum ſententia, quid datur intelligi, niſi vt in hominibus caritas & humilitas, non autem debeant virtutum ſigna venerari? Probatio quippe ſanctitatis non eſt ſigna facere: ſed vnumquemque vt ſe diligere, de Deo autem vera de proximo vero meliora quam de ſemetipſo ſentire. Nam quia vera uirtus in amore eſt, non autem in oſtenſione miraculi, ueritas demonſtrat: quæ ait: In hoc cognoſcent omnes quia mei diſcipuli eſtis: ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Qui enim non ait in hoc cognoſcetur quia diſcipuli mei eſtis, ſi ſigna feceritis, ſed ait ſi dilectionem habueritis ad inuicem, aperte indicat: quia veros Dei famulos non miracula ſed ſola caritas probat. Teſtimonium ergo ſuperni diſcipulatus eſt donum ſupernæ dilectionis. Quæ nimirum dilectio ſi cor noſtrum veraciter replet, duobus modis oſtendi ſolet, ſcilicet, ſi & amicos in Deo; & inimicos diligimus propter Deum. Sed ſciendum eſt, quia inimici dilectio tunc veraciter cuſtoditur, cum nec de profectu addicimur, nec de ruina illius lætamur. Nam ſæpe in dilectionis imagine erga inimicum animus fallitur, ſeque hunc diligere æſtimat, ſi eius vitæ contrarius non exiſtat: ſed dilectionis vim occultæ veraciter aut profectus inimici, aut caſus interrogat. Hac etenim de re ad plenum ſemetipſam mens hominis neſcit, niſi eum quem ſibi aduerſarium credit, in defectu vel profectu eius, mutaſſe ſe modum ſui ſtatus inuenerit. Si enim de proſperitate addicitur, & de calamitate ſe odientis lætatur conſtat: quia non amat, quem non vult eſſe meliorem ſe, cumque etiam

ſtantem voto perſequitur, quem cecidiſſe gratulatur. Sed inter hæc ſciendum eſt, quia euenire plerunque ſolet, & non amiſſa caritate & inimici nos ruina lætificet: & rurſum eius gloria ſine inuidiæ culpa contriſtet, cum & ruente eo quoſdam erigi bene credimus, & proficiente illo pleroſque iniuſte opprimi formidamus. Qua in re mentem noſtram nec eius iam defectus erigit, nec eius profectus addicit, ſi recta noſtra cogitatio, non quid in ipſo, ſed quid de ipſo circa alios agatur attendit. Sed ad hæc ſeruanda valde eſt neceſſarium ſubtiliſſimæ diſcretionis examen, ne cum noſtra odia exequimur, fallamur ſub ſpecie vtilitatis alienæ. Si autem de inimici morte gaudendum omnino non eſſet, pſalmiſta non diceret. Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam impiorum, ſed aliud eſt impium, aliud vero inimicum perpeti. Nam ſunt plerique inimici, qui non ſunt impii, & ſunt nonnulli impii, qui nobis ſpecialiter non videntur inimici. Humana autem mens omnem quem inimicum tolerat, etiam impium & iniquum putat: quia eius culpas apud cogitationem liuor accuſator exaggerat. Quibuslibet vero flagitiis prematur, minus iniquus creditur, ſi aduerſarius minime ſentitur. Qua in re diſcernendum eſt: aliud eſſe quod nobis, aliud vero quod ſibi, & cæteris noſter inimicus nocet. Nam ſi aliis bonus eſt ſine noſtra forſitan culpa non poteſt eſſe nobis malus, nec omnino iam de eius ruina gaudendum eſt, cuius nos ſolos certum eſt aduerſa toleraſſe. Cum vero noſter ac multorum hoſtis punitur, de ereptione proximorum potius quam de inimici interitu neceſſe eſt, vt animus lætetur. Oportet nanque vt pereunte aduerſario ſubtiliter penſare debeamus, & quid debemus ruinæ peccatoris, & quid iuſtitiæ ferientis. Nam cum peruerſum quenque omnipotens percutit, & condolendum eſt miſeriæ pereuntis, & congaudendum iuſtitiæ iudicis, vt nobis & in luctu ſit pœna morientis proximi, & rurſus in gaudium veniat exhibita æquitas iudicantis Dei: quatinus nec pereunti homini exiſtamus aduerſarii, nec iudicanti Deo inueniamur ingrati.

33 De diſcretione cœleſtium dignitatum.

Moral.lib.iiii.cap.42.& xxxv.cap.24.& in Ezech.homil.16.in dialog.lib.4.

IN domo patris mei manſiones multæ ſunt. Quoniam electis Dei in hac vita diſcretio operum, in alia quoque vita erit proculdubio diſcretio dignitatum: vt quo hic alius alium merito ſuperat, illic alius alium retributione præcellat & licet dignitas eadem omnibus non ſit, vna tamen erit omnibus vita beatitudinis, vnde in euangelio ipſa veritas dicit. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Si enim diſpar retributio in illa

beatitudine æterna non eſſet, vna potius manſio quam multæ eſſent. Multæ ergo manſiones ſunt, in quibus diſtincti bonorum ordines, & propter meritorum conſortium communiter lætentur. Illi quippe qui diuerſis horis in vineam ducti venerunt, licet non æque laborantes, eundem tamen æque cuncti denarium perceperunt. Qua itaque ratione conueniant manſiones multæ cum vno denario, niſi quia diuerſæ quidem beatorum ciuium dignitates erunt, ſed tamen vna requies æternæ retributionis? Nam ſi diſpar erit retributionis qualitas quam opera diuerſa conſequentur: vna tamen eſt beatitudo, quam illic percipient, qui in multis manſionibus diſtinguuntur, & ſi diſpar erit meritum ſingulorum, non erit diuerſitas gaudiorum: quia & ſi alter minus & alius amplius exultat, omnes tamen vnum gaudium de conditoris ſui viſione lætificat, & vna cunctis eſt beatitudo lætitiæ, quamuis non vna ſit omnibus ſublimitas vitæ. In domo igitur patris ſui manſiones multas eſſe veritas dicit: quia in illa beatitudinis vita non diſpari vnuſquiſque iuxta diſpar meritum, locum diſparem percipit, ſed eiuſdem diſparilitatis damna non ſentit: quia tantum ſibi quantom perceperit ſufficit. In eiſdem nanque multis manſionibus erit aliquo modo ipſa retributionum diuerſitas concors: quia tanta vis amoris in illa pace nos ſociat, vt quod in ſe quiſque non acceperit, hoc ſe accepiſſe in alio exultet, quas bene Paulus manſiones iuxta merita diſtributas inſinuat cum ait. Alia claritas lunæ, & alia claritas ſtellarum: ſtella enim a ſtella differt in claritate.

34 De operatione ſancti ſpiritus. *Moral.lib.v.cap.20.*

Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis. Aſpiratio ſancti ſpiritus humanam mentem tangendo ſubleuat, & temporales cogitationes deprimens æternis hanc deſideriis inflammat, vt nihil ei iam niſi quæ ſuperna ſunt libeat, & cuncta quæ inferius de humana perſtrepunt corruptione contemnat, vnde & ueritatis uoce dicitur. Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat uobiſcum in æternum, ſpiritum ueritatis quem mundus non poteſt accipere. Sicut enim idem paracletus, id eſt poſt mediatoris aſcenſum alius humani generis conſolator in ſemetipſo inuiſibilis eſt: ita omnem quem repleuerit ad deſideranda inuiſibilia accendit, & quoniam mundana corda ſola uiſibilia diligunt, hunc mundus non accipit: quia ad diligenda inuiſibilia non aſſurgit. Seculares enim mentes, quanto ſe foras per deſideria dilatant, tanto ad receptionem illius ſinum cordis anguſtant. Valde quippe pauci in humano genere inueniuntur, qui a deſideriorum carnalium ſorde purgati, ad perceptionem ſancti ſpiritus ipſa hac purgatione dilatantur.

35 De videndo Deo. *Moral.lib.xviii.cap.37.*

QVi diligit me, diligetur a patre meo. Fuere nonnulli qui Deum diſcerent etiam in illa regione beatitudinis in claritate quidem ſua conſpici, ſed in natura minime videri: quos nimirum minor inquiſitionis ſubtilitas fefellit. Neque enim illi ſimplici: & incommutabili eſſentiæ aliud eſt claritas, aliud natura: ſed ipſa natura ſua claritas, ipſa claritas natura eſt. Quia enim ſuis dilectoribus hæc Dei ſapientia ſe quandoque oſtenderet ipſe pollicetur dicens. Qui diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum, ac ſi patenter dicat. Qui in veſtra me cernitis, reſtat vt in mea natura me videatis, hinc rurſus ait. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.

36 De diuina in nobis manſione. *In homilia.7.ſuper Euang.*

SI quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Viam domino ad cor noſtrum venienti facimus, cum ad præceptum vitam præparamus. Manſionem in corde noſtro venienti domino præparamus: cum veritatis ſermonem humiliter audimus, & cum dilectione ſeruamus. Quiſquis autem in ſuperbia mentem eleuat, quiſquis auaritiæ æſtibus anhelat, quiſquis ſe inquinationibus luxuriæ polluit, cordis oſtium contra veritatem claudit, & ne dominus ad ſe veniat & manſionem faciat, animi clauſtra ſeris vitiorum damnat.

37 De pace. *Moral.lib.vi.cap.23.*

PAcem relinquo vobis: pacem meam do vobis. In ſcriptura ſacra aliter pax plena dicitur, & aliter inchoata. Inchoatam quippe veritas diſcipulis dederat, cum dicebat. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Et plenam Simeon deſiderauerat, cum exoraret dicens. Nunc dimittis ſeruum tuum domine, ſecundum verbum tuum in pace. Pax enim noſtra ex deſiderio conditoris inchoatur. Ex manifeſta autem viſione perficitur. Plena quippe tunc erit, cum mens noſtra, nec ignorantia cæcatur, nec ſuæ carnis impugnatione percutitur.

38 De eodem. *In paſtoral cur.ter.par.cap.23.*

SOlicite pacati debent curare nedum pluſquam neceſſe eſt pacem quam poſſident amant, ad perpetuam peruenire non appetant. Plerunque enim grauius intentionem mentium rerum tranquillitas tentat, vt quo non ſunt moleſta, quæ obtinent, eo minus amabilia fiant quæ vacant: & quo delectant præſentia, eo non inquirant æterna, vnde & per ſemetipſam ueritas loquens cum terrenam pacem a ſuperna diſtingueret, & ad uenturam diſcipulos ex præſenti prouocaret, ait. Pacem relinquo uobis

pacem meam do vobis: relinquo ſcilicet tranſitoriam, do manſuram. Si ergo in eam cor, quæ relicta eſt figitur, nunquam ad illam quæ danda eſt peruenitur. Pax igitur præſens ita tenenda eſt, vt & diligi debeat & contemni, ne ſi immoderate diligitur, diligentis animus in culpa capiatur.

39 De præmeditatione mortis noſtræ. *In homil. 39. ſuper Euang.*

VEnit enim princeps huius mundi. Maligni ſpiritus non ſolum ingredientibus peruerſorum animabus opera ſua requirunt, vt eas ad tormenta trahant, verum ad electos quoque veniunt, & ſuum in illis aliquid requirunt, ſi præualeant. Vnus autem in hominibus extitit, qui ante paſſionem ſuam libera voce dixit. Iam non multa loquar vobiſcum: venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Quia enim hunc mortalem hominem vidit, ſuum in illo mundi princeps aliquid inuenire ſe poſſe credidit. Sed ſine vllo peccato a mundi corruptione exiit, qui ſine peccato in mundum venit, hoc de ſe contra mundi principem nullus dicere potuit. Nam cum propheta dicat. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea: nemo ſine culpa in mundo potuit eſſe, qui in mundum venit cum culpa. Conſtat enim quia omnes qui de carnis delectatione concepti ſunt, in eorum proculdubio, vel actione, vel locutione vel cogitatione aliquid ſuum princeps mundi huius habuit. Sed idcirco illos vel poſt capere, vel prius tenere non potuit: quoniam eos ille a debitis ſuis eripuit, qui pro nobis ſine debito mortis debitum ſoluit, vt nos ideo ſub iure hoſtis noſtri debita noſtra non teneant: quia pro nobis mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus gratuito reddidit, quod non debebat. Qui enim pro nobis mortem carnis indebitam reddidit, nos a debita animæ morte liberauit: ait ergo. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam, vnde curandum nobis eſt, & cum magnis cotidie fletibus cogitandum quam rapidus, quam terribilis ſua in nobis opera requirens, in die noſtri exitus princeps huius mundi veniat: ſi etiam ad Deum carne morientem venit, & in illo aliquid quæſiuit, in quo nihil inuenire potuit. Quid itaque nos miſeri dicturi, quid acturi ſumus, qui innumera mala commiſimus? Quid requirenti aduerſario & multa ſua in nobis inuenienti dicemus, niſi ſolum quod nobis eſt certum refugium & ſolida ſpes: quia cum illo vnum facti ſumus in quo princeps huius mundi & ſuum aliquid requiſiuit, & inuenire minime potuit? quoniam ſolus eſt inter mortuos liber: & a peccati iam ſeruitio ueraci libertate ſoluimur: quoniam ei qui uera libertas eſt unimur. Conſtat

enim nec negare poſſumus, ſed veraciter fatemur: quia princeps huius mundi habet in nobis multa, ſed tamen in mortis noſtræ tempore iam nos rapere non valet: quia eius membra ſumus effecti, in quo non habet quicquam. Sed quid prodeſt quod eidem redemptori noſtro per fidem iungimur, ſi ab eo moribus diſiungamur? Ipſe enim dicit. Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cœlorum. Recta enim opera rectæ fidei ſunt iungenda: mala quæ fecimus per cotidiana lamenta ſunt diluenda, & ea quæ poſſumus bona fratribus impendenda. Neque enim aliter redemptoris noſtri membra efficimur, niſi inhærendo Deo & compatiendo proximo. Multum enim valet compaſſio fraterna, & nos omnipotenti Deo coniungunt miſericordiæ viſcera. Inde enim ei qui eſt ſuper omnia propinquamus, vnde nos per compaſſionem proximi etiam ſub noſmetipſos deponimus. In rebus corporalibus nemo alta tangit, niſi qui tenditur. In rebus quoque ſpiritualibus certum eſt: quia quanto plus per compaſſionem attrahimur, tanto altis verius appropinquamus.

40. De gratia Dei & libero arbitrio. *In Ezech. homil. 9.*

SIne me nihil poteſtis facere. Ex omnipotentis Dei gratia ad bona opera conari quidem poſſumus, ſed hæc implere ſi ipſe non adiuuat, qui iubet, non valemus. Sic Paulus cum diſcipulos admoneret dicens. Cum metu & tremore veſtram ipſorum ſalutem operamini, ilico quis in eis hæc ipſa bona operaretur adiunxit, dicens. Deus eſt enim qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate. Hinc eſt quod ipſa veritas diſcipulis dicit. Sine me nihil poteſtis facere. Sed in his conſiderandum eſt: quia bona noſtra cum omnipotentis Dei dona ſint, & in eis aliquid noſtrum non ſit, cur nos quaſi pro meritis æternam retributionem quæramus? ſi autem ita noſtra ſunt, vt dona Dei omnipotentis non ſint, cur ex eis omnipotenti Deo gratias agamus? Sciendum eſt quia mala noſtra ſolummodo noſtra ſunt: bona vero noſtra & omnipotentis Dei ſunt, & noſtra: quia ipſe aſpirando nos præuenit, vt velimus qui adiuuando ſubſequitur ne inaniter velimus, ſed poſſimus adimplere, quæ volumus. Præueniente autem gratia & bona voluntate ſubſequente, hoc quod omnipotentis Dei donum eſt, fit meritum noſtrum. Quod bene Paulus breui ſententia explicat dicens. Plus illis omnibus laboraui. Qui ne videretur ſuæ virtuti tribuiſſe, quod fecerat: adiunxit. Non autem ego ſed gratia domini mecum, ac ſi diceret. In bono opere laboraui, non ego, ſed ego. In eo enim quod ſolo domini dono præuentus ſum non ego; in eo autem quod donum voluntate ſub-

ſecutus:& ego. Hæc breuiter contra Pelagium dicta ſunt & Celeſtinum.

41 De veritate dilectionis. *Moral.lib.xxvii.cap.11.*

VOs amici mei. Amicus veritatis, eſt rectæ amator actionis, vnde & ipſa veritas diſcipulis dicit. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis. Amicus quippe animi cuſtos dicitur. Vnde & non immerito qui cuſtodire voluntatem Dei in præceptis illius nititur, eius amicus vocatur. Hinc eſt quod rurſum eiſdem diſcipulis veritas dicit. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui a patre meo nota feci vobis.

42 Quid ſignificet miſſio ſpiritus ſancti. *In homil.26.ſuper Euang.*

CVm venerit paracletus quem ego mittam vobis a patre. Paracletum ſanctum filius a ſe diſcipulis promittit mittendum, qui ſe quoque a patre miſſum eiſdem alibi aſſerit, dicens. Sicut miſit me pater, & ego mitto vos. In quibus verbis quamuis miſſio intelligatur eius incarnatio. Pater quippe filium miſit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari conſtituit, tamen etiam iuxta naturam diuinitatis poteſt intelligi. Eo enim ipſo a patre filius mitti dicitur, quo a patre generatur, ſic quoque ſanctum ſpiritum qui cum ſit patri coæqualis & filio, non tamen incarnatus eſt, eiſdem ſe filius mittere perhibet, cum venerit paracletus, quem ego mittam vobis a patre. Si enim mitti ſolummodo incarnari deberet intelligi, ſanctus proculdubio ſpiritus nullo modo mitti diceretur, qui nequaquam eſt incarnatus, ſed eius miſſio ipſa eſt proceſſio, qua de patre procedit & filio. Sicut itaque filius non incongrue mitti dicitur quia generatur: ita & ſpiritus ſanctus dicitur mitti, quia procedit.

43 De amore ſpirituali. *Moral.lib.viii.cap.17.& in dialogo lib.2.cap.38.*

DOminus noſter vt fidem diſcipulis augeret, dixit. Si non abiero, paracletus ſpiritus. Cum enim conſtet, quia paracletus ſpiritus ex patre procedat ſemper & a filio, cur ſe filius receſſurum dicit, vt ille veniat, qui a filio nunquam recedit? Sed quia diſcipuli in carne dominum cernentes, corporeis hunc oculis ſemper videre ſitiebant: recte eis dicitur. Niſi ego abiero, paracletus non veniet, ac ſi aperte diceret. Si ab intentionis noſtræ oculis corpus non ſubtraho, ad intellectum vos inuiſibilem per conſolatorem ſpiritum non perduco. Si corpus non ſubtraho, qui ſit amor ſpiritus non oſtendo: & niſi me deſieritis corporaliter cernere, nunquam diſcetis ſpiritualiter amare.

44 De conſolatione pœnitentium. *Moral.lib.vi.cap.8.*

AMen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gau-

debit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Omnes qui redemptoris noſtri deſideriis accenſi proſpera fugiunt, aduerſa patiuntur, cruciatus perſequentium tolerant, ſeque ipſos per lamenta caſtigant, tanto ſublimiorem in futuro lætitiam recipiunt, quanto nunc cunctis mundi gaudiis deuote moriuntur. Hinc eſt quod eadem veritas dicit. Vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet a vobis. Omnes enim qui nunc pro Dei amore deſpiciuntur, & pro eo temporaliter affiguntur, vera lætitia æternaliter in cœleſti gloria conſolabuntur.

45 De oratione & exauditione. *In homil. 27. ſuper Euang.*

SI quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, vſque modo non petiſtis quicquam in nomine meo . Si omne quod petimus in nomine filii, dat nobis pater, quid eſt quod Paulus ter dominum rogauit, & exaudiri non meruit? ſed dictum eſt illi. Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Nunquid ille tam egregius prædicator in filii nomine non petiit: quare autem non accepit quod petiit? Quomodo ergo verum eſt, quia quicquid petierimus in nomine filii, dat nobis pater: ſi auferri a ſe angelum ſathanæ petiit apoſtolus in nomine filii, & tamen quod petiit non accepit? Sed quia nomen filii Ieſus eſt: Ieſus autem ſaluator, vel etiam ſalutaris dicitur, ille ergo in nomine ſaluatoris petit, qui illud petit, quod ad veram ſalutem pertinet. Nam ſi id, quod non expedit petitur, non in nomine Ieſu petitur pater. Vnde & eiſdem apoſtolis adhuc infirmantibus dominus dicit. Vſque modo non petiſtis quicquam in nomine meo, ac ſi aperte diceretur. Non petiſtis in nomine ſaluatoris, qui ſalutem æternam quærere neſcitis. Hinc eſt quod & Paulus non exauditur: quia non ei proderat ad ſalutem, ſi a tentatione liberaretur. Cum ergo fratres cariſſimi conuenitis ad eccleſiam: penſate quæſo petitiones ueſtras, uidete ſi in nomine Ieſu petitis, id eſt ſi gaudia ſalutis æternæ poſtulatis. In domo enim Ieſu Ieſum non quæritis, ſi in æternitatis templo importune pro temporalibus oratis. Et quidem cum hæc deſunt ab omnipotente Deo petenda ſunt, ſed meminiſſe continuo debemus, quod ex mandato eiuſdem noſtri redemptoris accepimus. Quærite primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur nobis. Et hæc itaque ab Ieſu petere, non eſt errare, ſi tamen non nimie petantur.

46 De cognitione diuina. *Moral. lib. xxx. cap. 7. & 8. & 22.*

PAlam de patre annunciabo uobis. Infirmitati noſtræ dominus non

aperta ſpecie maieſtatis ſuæ, ſed prædicatorum ſuorum loquitur voce, & corda adhuc carnalia carnis lingua pulſat, vt tanto facilius inſueta percipiant, quanto ea per ſonitum conſuetæ vocis audiunt. At poſtquam per mortem in puluerem caro reſoluetur, & per reſurrectionem puluis animabitur, tunc de Deo audire verba non quæremus: quia vnum ipſum quod implet omnia iam per ſpeciem Dei verbum videbimus, & vltra a doctoribus vitæ prædicationem accipere non requiremus: tunc quippe implebitur quod per Hieremiam dominus dicit. Non docebit vltra vir proximum ſuum & vir fratrem ſuum dicens. Cognoſce dominum, omnes enim cognoſcent me a minimo eorum vſque ad maximum dicit dominus. Cum ergo nobis poſt reſurrectionem dominus oſtendetur per ſpeciem tunc ſemetipſum quomodo omnibus creaturis præſit, nobis inſinuabit, ac tunc deterſa noſtræ mentis caligine clara ſe viſione manifeſtabit: & tunc implebitur quod in euangelio dicit ipſa veritas. Venit hora cum iam non in prouerbiis loquar vobis, ſed palam de patre annunciabo vobis. Filius enim de patre palam annuntiat, quia per hoc quod verbum eſt, ex natura nos diuinitatis illuſtrat. Palam itaque de patre annunciare ſe aſſerit: quia per patefactam tunc maieſtatis ſuæ ſpeciem, & quomodo ipſe genitori non impar oriatur, & quomodo vtrorumque ſpiritus vtrique coæternus procedat oſtendit. Aperte nanque tunc videbimus, quomodo is qui oriundus eſt, ei de quo oritur ſubſequens non eſt: quomodo is qui per proceſſionem producitur a proferentibus non præitur: aperte tunc uidebimus quomodo & unum, diuiſibiliter tria ſint, & indiuiſibiliter tria unum.

47 De paſſione domini, atque potentia. *Moral. lib.* xvii. *cap.* 19.

IEſus ſciens quæ uentura erant ſuper eum, proceſſit & dicit. Quem quæritis? quam incomprehenſibilis ſit, & inconſiderabilis illa magnitudo, qua in ſecunda dominus oſtenſione uenturus eſt, bene utrunque perpendimus, ſi primi aduentus pondera ſolicita conſideratione penſamus. Certe ut nos a morte redimeret, mori dominus uenit, & defectum carnis noſtræ in ſuo corpore: pœnaſque tolerauit, qui priuſquam ad crucis patibulum perueniret, teneri, conſpui, illudi, alapis cædi ſe pertulit. Ecce ad quanta uenire propter nos probra conſenſit, & tamen priuſquam ſe teneri permitteret, perſecutores ſuos requiſiuit dicens. Quem quæritis? Cui illico reſponderunt. Ieſum Nazarem. Quibus cum repente diceret. Ego ſum, uocem ſolummodo mitiſſime reſponſionis edidit, & armatos perſecutores ſuos protinus in terram ſtrauit. Quid ergo facturus eſt, cum iudicaturus uenerit, qui in una uoce hoſtes ſuos perculit,

etiam

etiam cum iudicandus venit, quod eſt illud iudicium, quod immortalis exercuerit, qui in vna voce ferri moriturus non potuit? Quis eius iram toleret, cuius & ipſa non potuit manſuetudo tolerari? Nemo quippe celſitudinis eius terrorem ferre poterit, cum aduentus ſecundi potentia per ignem iudicium exercens, in ſuæ poteſtatis maieſtate canduerit.

48 De inuidia iudæorum. *Moral. lib. xxvii. cap. 19. 20. & 21.*

ADducunt ergo Ieſum a Caipha in prætorium ad Pilatum Contra antiquum hoſtem prophetæ vocibus de ſancta eccleſia in antiquo ſtatu reſtauranda promittitur, & mala beſtia non aſcendet per eam. Antiquus quippe hoſtis nomine beſtiæ accipitur, qui deceptionem primi hominis ſeuus impetiit, & integritatem vitæ illius male ſuadendo laniauit. Hæc beſtia omnium reproborum corda poſſidet, ea per occultam maliciam quaſi proprium antrum tenet, & ad omne quod nocere bonis appetit, in eorum ſe obſcuris mentibus abſcondit. An iudæorum perſequentium corda antrum huius beſtiæ non fuerunt, in quorum diu conſiliis latuit, ſed repente vocibus erupit clamantium. Crucifige crucifige? Et ad lacerationem mentis pertingere tentando non potuit, in redemptore noſtro ad mortem carnis anhelauit. Hæc nimirum beſtia & electorum corda tenuit, ſed hanc ab illis moriens agnus excuſſit, vnde & in euangelio dicit. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Intrare quippe in mentes bonorum poteſt, ſed in eis morari non poteſt: quia cor iuſti huius beſtiæ antrum non eſt. Huic nimirum beſtiæ impulſu ſubitæ formidinis victus, ianuam cordis negando Petrus aperuit, ſed citius cognoſcendo reſtitit, flendo clauſit. Iudæorum autem perſequentium corda non ſolum intrando hæc beſtia tenuit, ſed etiam tenendo & immorando poſſedit: quia & prius in eis cogitationes vſque ad iniqua deſideria, & poſt iniqua deſideria vſque ad nequiſſima opera perduxit. Quantum nanque in eorum mentibus demorata ſit diſcimus, cum illorum conſilia atteſtatione narrationis euangelicæ audimus. In illa nanque deſcribitur, cum redemptorem noſtrum viuificare mortuos cernerent, in eius morte crudelitatis anxietate inſanirent, quod explere contra illum praua deſideria ardenter illum vellent, ſed populum timerent, quod occaſiones occidendi quærerent & inuenire non poſſent: quod ad votum ſuæ nequitiæ manibus alienigenarum vſi ſunt: quoniam eum quem legaliter interimerent, & inuenire non poſſent, quod ad votum ipſi non poterant, feriendum gentilibus tradiderunt: vt ex ſola poteſtate præſes Romanus ageret, quod ipſis ex ſola malicia anhelarent, vt agi debuiſſet, inuidiæ quippe malicia pleni fuerant qui vi-

ſis miraculis inuidentes dicebant. Ecce mundus totus poſt eum vadit. Conſpiciebant ſigna, cernebant per miniſtros eius miracula, totum iam mundum fidei præuidebant ſecuturum prædicamenta:a iudæis igitur in uidentibus ſurrexit malicia perſequens, & a gentilibus poteſtas premẽs. Neq.n. miracula fieri legis præcepta vetuerant, & tamen iudæi pro eiſdẽ miraculis interimere generis humani redẽptorẽ quærebant. Vnde hoc quod ceperãt explere nõ valẽtes ad Pilati prætorium cõcurrerãt, vt ipſe hũc perimere, quẽ iniuſte perimere lex nulla cohiberet. Quod autẽ ex in uidia iudæa petiit, hoc gẽtilis iudex ex auctoritate Romana perpetrauit.

49 De conſtantia redemptoris. *Moral. lib. xxii. cap. 17.*

INgreſſus prætorium Pilatus, dicit ad Ieſum Vnde es tu? Ieſus autem reſponſum non dedit ei. In hac vita qui nulla proſpera appetit, nulla aduerſa proculdubio pertimeſcit: & nequaquã terret illũ exterius numerus hominũ, quẽ non deuaſtat interius turba vitiorum. Vnde redemptor noſter ad multitudinẽ nimiã nõ expauit, qui perſecutores ſuos cum gladiis & fuſtibus veniẽtes, vna tãtum reſponſione perculit, dicẽs Ego ſum. Ipſum etiã contemptus & deſpectio propinquorum non terruit, qui nos ab æternis ſuppliciis liberãs, in facie palmas æquanimiter accepit. Ipſe tacuit, & qui eſſet nõ oſtendit, qui ſub ipſa iam hora paſſionis cum humanitatis infirma pateretur, diuinitatis potẽtiam exercere noluit. Mediator quippe Dei & hominum qui eſſet apparuiſſet: ſi cum teneretur vt homo, maieſtatis ſuæ potentiã voluiſſet oſtẽdere & ꝑ diuinitatis magnitudinẽ ſuſceptæ carnis infirma trãſire, vt enim apertius homo mori poſſet, Deus mãſit occultus: qui ſi cognouiſſent, nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent. Requiſitus ergo a Pilato tacuit, atque inter perſecutorum manus & corpus paſſioni obtulit, quod pro electis aſſumpſerat, & reſiſtentibus noluit demonſtrare, quod erat. Infirmitatem perſecutoribus ſuis prodidit, potentiam vero ſuæ maieſtatis & diuinitatis occultauit.

50 De vtilitate & æqualitate dominicæ paſſionis. *Moral. lib. iii. cap. 12.*

NOn haberes in me poteſtatem, niſi tibi data eſſet deſuper. Sathanæ membra ſunt omnes, qui ei peruerſe viuendo iunguntur. Membrum quippe eius Pilatus extitit, qui vſque ad mortis extrema venientem in redemptionem noſtram dominum non cognouit. Corpus eius ſacerdotum principes extiterunt, qui redemptorem mundi a mundo repellere, vſque ad crucem perſequendo conati ſunt. Membra illius extiterunt, qui iuxta prophetiæ vocem dicunt. Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium. Lignum quippe in panem eius mittere, eſt configendo eius corpori ſtipitem crucis adhibere, & vitam illius de ter-

ra viuentium eradicare ſe poſſe æſtimant, quem dum mortalem conſpiciunt, finiri morte ſuſpicantur. Cum ergo ſe pro noſtra redemptione dominus membrorum ſathanæ manibus tradidit, quid aliud quam eiuſdem ſathanæ manum in ſe ſeuire permiſit, vt vnde ipſe exterius occumberet inde nos exterius interiuſque liberaret? Poteſtatem itaque corporis ſathanæ, vſque ad ſputa, colaphos, flagella, crucem, lanceamque tolerauit: vnde & Pilato eius videlicet corpori, ad paſſionem veniens dicit. Non haberes in me poteſtatem, niſi tibi data eſſet deſuper. Sed tamen hanc poteſtatem quam contra ſe ei extrinſecus dederat, ſuis ſeruire lucris intrinſecus compellebat. Pilatus enim vel ſathan qui eiuſdem Pilati caput extiterat, ſub poteſtate illius ſuper quam poteſtatem acceperat tenebatur, & ſuperior ipſe diſpoſuerat hoc, quod inferius accidens a perſecutore tolerabat, vt cum ex mala mente infidelium ſurgeret, vtilitati tamen electorum omnium ipſa quoque crudelitas deſeruiret. Pie igitur diſponebat intus, quod ſemetipſum pati nequiter permittebat foris. Hinc eſt enim quod de illo in cœna dicitur. Sciens Ieſus quia omnia dedit ei pater in manus, & quia a Deo exiuit & ad Deum vadit, ſurgit a cœna & ponit veſtimenta ſua. Ecce in manus perſequentium iturus, ſciebat quod in manu ſua ipſos etiã perſecutores acceperat. Qui enim omnia accepiſſe ſe nouerat: cõſtat quia ipſos a quibus tenebatur tenebat, vt in ſe ipſe ad vſũ pietatis intorqueret: quicquid eorum circa ſe malitia permiſſa ſeuiret.

51 De perfidia iudæorum. *Moral. lib. xi. cap. 13. & 14.*

SVſceperunt autem Ieſum a Pilato ſibi traditum, & educentes in eum, qui dicitur caluariæ locus, ibi eum crucifixerunt. Antiquus ille Iudæorum populus qui fidelis eſſe Deo videbatur, reprobatus corde repulſus eſt, vt ſua perfidia deceptus, contra ipſum poſt inſurgeret quem ante prædicauit. Summi quippe ſacerdotes & ſeniores populi ſuo conſilio ei conabantur obſiſtere, quem prius prædicabant venturum eſſe. Cumque nomen eius perſequendo molirentur extinguere, decepti ſua malitia per inuium fruſtra conabantur incedere: quia eorum crudelitati via non poterat patere contra auctorem omnium. Terrebantur quidem cum auctoris omnium tot miracula cernerent, virtutes viderent, ſed credere renuentes adhuc ſigna requirebant, cum dicerent. Quod ergo tu facis ſignum, vt videamus & credamus tibi, quid operaris? aliquando etiam oſtendebantur credere cum dicerent. Niſi hic eſſet a Deo, non poterat facere quicquam: aliquando vero hunc a Deo eſſe denegabant cum deſpicientes dicerent. Nonne hic eſt fabri filius? nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus & Ioſeph & Simon & Iudas & ſorores eius

nonne omnes apud nos ſunt? videbant quippe ſuſcitare eum mortuos, & tamen eſſe mortalem, quis non crederet Deum quem conſpiciebant ſuſcitare mortuum? Sed rurſum cum hunc mortalem conſpicerent, deſpiciebant credere hunc eſſe Deum immortalem. Per hoc ergo quod omnipotens Deus talem ſe eorum oculis exhibuit, qui poſſet & diuina oſtendere, & humana pati, errare eos quaſi ebrios fecit. Omnis quippe qui errat nunc huc, nunc illuc ducitur, vt eorum ſuperbia, quæ incarnationis eius myſterium deſpicere maluit, quam ſequi, & ſe extolleret contra eius humanitatem, & diuinitatis eius potentiam miraretur intus lucentem. *Moral. lib. ix. cap. 21.* Tandem igitur miniſtri manuſque diaboli facti ſunt, quia in redemptoris noſtri morte graſſati ſunt. Antiquus quippe hoſtis redemptoris mentem corrumpere per ſe tentando non valuit: ſed eius carnem per ſuos ſatellites ad triduum permiſſus extinxit, & diſpenſationi ſupernæ pietatis, neſciens ex hac ipſa permiſſione ſeruiuit. Tribus etenim redemptorem noſtrum tentationibus pulſans cor Dei temerare non valuit: ſed cum Iudæ mentem ad carnis eius mortem excitauit, cumque ei cohortem atque a pontificibus & phariſæis miniſtros tradidit: nimirum ipſe diabolus ad carnem eius manus extendit. Satellites enim eius, & miniſtri, ſacerdotes & principes, Pilatus atque milites illuſores fuerunt: Quorum vultum & corda operuit, & excæcauit: & ne ſuum auctorem cognoſcerent, maliciæ nubilo velauit. Vultus quippe miniſtrorum eius opertus extitit: quia mens perſequentium eum quem carne tenere potuit, Deum nec per miracula agnouit. Vnde per Paulum dicitur, Vſque in hodiernum diem cum legitur Moyſes velamen eſt poſitum ſuper cor eorum. Qui rurſus ait. Si enim cognouiſſent, nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent.

52 De vera morte & vmbra mortis. *Moral. lib. iiii. cap. 20.*

ET inclinato capite Ieſus, tradidit ſpiritum. Sicut vera mors eſt qua anima ſeparatur a Deo: ita vmbra mortis eſt: qua caro ſeparatur ab anima. Mediator autem Dei & hominum ſolam pro nobis mortem carnis ſuſcepit. Et veram mortem delinquentium per vmbram ſuæ mortis deleuit. Ad nos quippe venit, qui in morte ſpiritus carniſque tenebamur: vnam ad nos ſuam mortem detulit, & duas noſtras, quas reperit, ſoluit. Si enim ipſe vtranque ſuſciperet, nos a nulla liberaret: ſed vnam miſericorditer accepit, & vtranque iuſte damnauit. Simplam ſuam duplæ noſtræ contulit, & duplam noſtram moriens ſubegit. Vnde & non immerito vno die in ſepulchro, & duabus noctibus iacuit: quia videlicet lucem ſuæ ſimplæ mortis, tenebris du-

plæ noſtræ mortis adiunxit. Qui ergo ſolam pro nobis mortem carnis accepit, vmbram mortis pertulit, & a Dei oculis culpam quam fecimus abſcondit. Vt igitur nos a morte carnis & ſpiritus debitores eriperet, mortem carnis dominus non debens ſoluit.

53 De reſurrectione domini. *In Ezech. homil. 16.*

VNiuerſum hoc tempus ſeptem diebus euoluitur, æterna vero dies octaua eſt, quæ expleta ſeptem dierum viciſſitudine ſequitur. Per octonarium quippe numerum reſurrectio & gaudium futuræ beatitudinis ſignificatur. Huius octonarii numeri cauſa eſt; quod poſt ſabbatum voluit dominus a morte reſurgere. Dies quippe dominicus, qui tertius eſt a morte dominica, a conditione dierum numeratur octauus, quia ſeptimum ſequitur. Vnde & ipſa vera redemptoris noſtri paſſio & vera reſurrectio figurauit aliquid de ſuo corpore in diebus paſſionis ſuæ, ſexta enim feria paſſus eſt, ſabbato quieuit in ſepulchro, dominico autem die reſurrexit a morte. Præſens enim vita nobis adhuc ſexta eſt feria; quia in doloribus ducitur, & in anguſtiis cruciatur; ſed ſabbato quaſi in ſepulchro quieſcimus: quia requiem animæ poſt corpus inuenimus, Dominico vero die, videlicet a paſſione tertio, a conditione vt diximus octauo, iam corpore a morte reſurgemus, & in gloria animæ etiam cum carne gaudebimus. Quod ergo mire ſaluator noſter in ſe fecit, hoc veraciter in nobis ſignauit, vt nos & dolor in ſexta, & requies in ſeptima, & gloria excipiat in octaua.

54 Quod ſcriptura ſacra totum pro parte ponat.

Moral. lib. iii. cap. 9. & in homil. 25. ſuper Euang.

TVlerunt dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Aliquando ſcriptura ſacra totum pro parte conſueuit ponere, ſicut hic ad monumentum Maria conqueritur dicens. Tulerunt dominum meum. Solum quippe dominicum corpus in monumento iacuerat, & illud ſolum Maria quæſitura venerat. Dum ergo quaſi totum ſimul dominum ſepultum deplorabat, & non corpus domini, ſed dominum ſublatum quærebat, videlicet ex toto partem ſignificabat.

55 De apoſtolis. *Moral. lib. xxx. cap. 11*

CVm eſſet ſero die illo vna ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ vbi erant diſcipuli congregati propter metum iudæorum, venit Ieſus, & ſtetit in medio eorum. Poſt domini paſſionem apoſtoli pro mentis teneritudine, & formidinis infirmitate, clauſis foribus reſidebant. Cum enim nequaquam contra membra diaboli in voce liberæ prædicationis exurgerent, & nec dum poſt paſſionem domini ſancti ſpiritus infuſione ſolidati,

redemptorem ſuum auctoritate firma prædicarent, adhuc contra aduerſarios ſuos quaſi in antris inſidiabantur. Clauſis quippe foribus, quaſi in quibuſdam abditis ſpecubus ſuis catuli rapturi mundum cubabant, vt animarum prædam poſtmodum præſumentes diriperent, de quibus tunc certum eſt, quod mundi impetum etiam ſibimetipſis latendo formidarent. Illis foribus clauſis iſti catuli mortem noſtræ mortis inſidiati quæſierunt, vt culpam noſtram interficerent, omnemque in nobis peccati vitam necarent. Horum primo illi eſurienti catulo, ſed iam valenti, oſtenſa per linteum gentilitate, quaſi monſtrata præda dicitur: macta & manduca, his catulis velut adhuc infirmis, vt in antris cubare debeant iubetur, cum eis voce dominica dicitur. Sedete hic in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Apoſtoli enim rectæ catuli ſanctæ eccleſiæ vocari poſſunt, qui in eccleſia editi aduerſantem mundum ore & prædicatione ſua rapuerunt.

56 De gratia ſpiritus ſancti. *Moral.lib.xxvii.& xxx.*

ACcipite ſpiritum ſanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Quos ſancti ſpiritus replet gratia, prius eos de terrena actione terrificat, & poſtmodum ſpe cœleſtium conſolatur: vt tanto poſt confitendo de præmiis gaudeant, quanto prius ſola ſupplicia conſpiciendo metuebant. Cum igitur ſancti apoſtoli nequaquam contra membra diaboli in vocem liberæ prædicationis aſſurgere, & nec dum poſt paſſionem domini ſancti ſpiritus infuſione ſolidati, redemptorem ſuum auderent auctoritate firma prædicare, & pro mentis teneritudine & formidinis infirmitate vna ſabbatorum clauſis foribus propter metum iudæorum reſidentes metuerent exire: veniens dominus & ſtans in medio eorum inſufflauit & dixit eis. Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt. Ecce conuerſorum terror vertitur in poteſtatem: quia cum mala ſua pœnitendo puniunt, vſque ad exercendum iudicium aſcendunt, vt hoc in Deo poſſe accipiant, quod prius ipſi de Deo metuebant. Iudices quippe fiunt qui supernum iudicium perfecte timuerunt, & aliena peccata dimittere iam incipiunt, qui prius ne ſua retinerentur, formidauerunt. *In homilia.26.ſuper Euangelia*. Libet autem intueri fratres chariſſimi: diſcipuli domini ad tanta onera humilitatis vocati, ad quantum culmen gloriæ ſint perducti. Ecce non ſolum de ſemetipſis ſecuri fiunt, ſed etiam obligationis alienæ poteſtatem relaxationis accipiunt: principatum ſuperni iudicis ſortiuntur, vt vice Dei quibuſdam peccata retineant, quibuſdam relaxent. Sic ſic eos a Deo

decebat erigi qui tantum pro Deo conſenſerant humiliari. Ecce qui diſtrictum Dei iudicium metuunt, animarum iudices fiunt, vt alios damnent vel liberent, qui ſemetipſos damnari metuebant.

57 De æterna refectione cœleſtis patriæ.

Moral, lib. xxv. & homil. 24. ſuper Euang.

RESurgens dominus apparens vltimo iam conuiuio cum ſeptem diſcipulis comediſſe deſcribitur, quia hi qui in illo nunc perfecti ſunt: æterna per illum refectione ſatiantur. Petrus quippe & Thomas. Nathanael filii Zebedæi, & alii ex diſcipulis eius duo cum eo fuiſſe memorantur. Cur autem cum ſeptem diſcipulis vltimum conuiuium celebrat, niſi quod eos tantummodo qui ſeptiformi gratia ſancti ſpiritus pleni ſunt, futuros ſecum in æterna refectione denunciat? Septem quoque diebus omne hoc tempus euoluitur, & ſæpe ſeptenario numero perfectio deſignatur. Illi ergo vltimo conuiuio de præſentia veritatis epulantur, qui nunc perfectionis ſtudio terrena tranſcendunt; quos amor huius mundi non ligat, quibus & ſi vtcunque per tentamenta obſtrepit, cœpta tamen eorum deſideria non retundit. De hoc extremo conuiuio alibi per Ioannem dicitur. Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati ſunt. Idcirco enim non ad prandium, ſed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine diei conuiuium cœna eſt. Qui ergo finito præſentis vitæ tempore, ad refectionem ſupernæ contemplationis veniunt, non ad agni prandium, ſed ad cœnam vocantur. Quæ videlicet cœna hoc vltimo conuiuio exprimitur, cui ſeptem diſcipuli adeſſe memorantur, quia illos, vt diximus, tunc interna refectio reparat, qui pleni nunc ſeptiformi gratia in amore ſpiritus anhelant. *In homilia. 14. ſuper Euangelia.* Hanc refectionem bonus paſtor ouibus ſuis vocem ſuam audientibus & ſe ſequentibus promittit dicens. Per me ſiquis introierit ſaluabitur, & ingredietur & egredietur, & paſcua inueniet. Ingredietur quippe ad fidem, egredietur vero a fide ad ſpeciem, a credulitate ad contemplationem, paſcua autem inueniet in æterna refectione. Oues ergo eius paſcua inuenient: quia quiſquis illum corde ſimplici ſequitur, æternæ viriditatis pabulo nutritur. Quæ ſunt autem iſtarum ouium paſcua, niſi interna ſempiternæ uitæ paradiſi gaudia? Paſcua nanque electorum ſunt uultus præſens Dei, qui dum ſine defectu conſpicitur, ſine fine mens cibo ſatiatur. In iſtis paſcuis de æternitatis ſatietate lætati ſunt, quique iam laqueos uoluptuoſæ temporalitatis euaſerunt. Ibi hymnidici angelorum chori: ibi ſocietas ſupernorum ciuium: ibi dulcis ſolemnitas a peregrinationis huius triſti labore redeuntium: ibi prouidi prophetarum chori, ibi

Iudex apoſtolorum numerus: ibi innumerabilium martyrum victor exercitus, tanto illic lætior, quanto hic durius afflictus: ibi confeſſorum conſtantia præmii ſui perceptione conſolata: ibi fideles viri, quos a virilitatis ſuæ robore voluptas ſeculi non potuit emollire: ibi ſanctæ mulieres, quæ cum ſeculo & ſexum vicerunt: ibi pueri, qui hic annos ſuos moribus tranſcenderunt: ibi ſenes quos hic & ætas debiles reddidit, & virtus operis non reliquit. Quæramus ergo fratres hæc paſcua, in quibus cum tantorum ciuium ſolemnitate gaudeamus: ipſa nos lætantium feſtiuitas inuitet. Ecce in cœleſtibus electorum ciuium lætitia agitur, de ſe viciſſim omnes in ſuo conuentu gratulantur, & tamen nos ab amore æternitatis tepidi, nullo deſiderio ardemus, intereſſe tantæ ſolemnitati non quærimus, priuamur gaudiis & læti ſumus. Accendamus igitur animum fratres, recaleſcat fides in id quod credidit, inardeſcant ad ſuperna deſideria noſtra, & ſic amare iam ire eſt. Ab internæ ſolemnitatis gaudio nulla nos aduerſitas reuocet, nulla nos proſperitas blandiens ſeducat. Toto ergo deſiderio ad ſupernam patriam animus anhelet, nihil in hoc mundo appetat, quod conſtat, quia citius relinquat: vt ſi cœleſtis paſtoris veraciter oues ſumus, quoniam in uiæ delectatione non figimur, æternis paſcuis in peruentione ſatiemur.

In homil. 24. ſuper Euang. Hæc ergo fratres nobiſcum agamus, ſeptiformi ſancti ſpiritus gratia repleri deſideremus, quid nos in futurum ſequi poſſit, ex præſenti perpendamus. Penſemus, ſi ſancto ſpiritu pleni ſumus, & ſic noſcimus ſi ad æternæ paſcua refectionis, ſi ad illud vltimum conuiuium peruenire valeamus. Quiſquis enim ille eſt, quem nunc ſpiritus iſte non reparat, profecto ab illa æterni conuiuii refectione ieiunat: meminiſſe debemus: quid de eodem ſpiritu dicat Paulus apoſtolus. Siquis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius: quaſi quidam titulus diuinæ poſſeſſionis eſt iſte ſpiritus amoris. Nunquid nam ſpiritum Chriſti habet is, cuius mentem odia diſſipant, elatio inflat, ira vſque ad diuiſionem mentis exaſperat, auaritia cruciat, luxuria eneruat? Penſare debemus quis ſit Chriſti ſpiritus: profecto ille, qui facit amicos & inimicos diligi, terrena deſpici, pro cœleſtibus æſtuari, carnem propter vitia conteri, mentem a concupiſcentiis frenari. Si ergo volumus vis cognoſcere poſſeſſionis Dei, perſonam perpendamus poſſeſſoris noſtri. Ecce enim quod diximus, voce veridica Paulus clamat. Siquis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius, ac ſi aperte dicat. Qui nunc Deo inhabitante non regitur, de diuinæ claritatis ſpecie poſtmodum non lætatur. Sed nos tamen qui ad hæc, quæ dicta ſunt infirmamur, nec

dum culmen perfectionis attingimus, in via Dei cotidie ſancti deſiderii greſſus ponamus. Conſolatur nos veritas, quæ per pſalmiſtam dicit. Imperfectum meum viderunt oculi tui. Non omnino erit nobis noxia imperfectio noſtra, ſi in Dei itinere conſtituti, & ad tranſacta non reſpicimus, & ad ea quæ reſtant, tranſire feſtinamus. Nam quem imperfectorum deſideria indignanter inflammant, hunc quandoque ad perfectionem dominus noſter Ieſus Chriſtus roborat: qui pro peccatoribus carnem ſine peccato aſſumens de cœlis ad terras deſcendit, & pro humano genere quod pro culpa primi parentis morti perpetuæ fuerat obnoxium, qui morti nihil debebat occubuit. *In homil. 25. ſuper Euang.* Hinc eſt quod nos cotidie ad vitam poſt culpas reuertimur, quoniam ad pœnam noſtram conditor ſine culpa deſcendit. Ecce iam antiquus hoſtis ea quæ de humano genere ſpolia ceperat, amiſit, & quos iure tenebat, mortales perdidit: quoniam eum in quo ius non habuit, morte appetere immortalem præſumpſit. Cotidie peccatores ad vitam reuertuntur, & poſt perpetratas culpas ad innocentiam per pœnitentiæ remedium conuertuntur. Adeſt teſtis diuinæ miſericordiæ Maria Magdalena: de qua phariſæus dum pietatis fontem vellet obſtruere, dicebat. Hic ſi eſſet propheta ſciret vtique, quæ & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt. Sed lauit lachrymis maculas cordis & corporis, & redemptoris ſui veſtigia terſit, quæ itinera ſua praua dereliquit. Sedebat ad pedes Ieſu, verbumque de ore illius audiebat, viuenti adhæſerat, mortuum quærebat, viuentem reperit, quem mortuum quæſiuit. Tantumque apud eum locum gratiæ inuenit, vt illum viuentem ipſis quoque apoſtolis, eius videlicet nunciis, ipſa nunciaret. Quid itaque fratres, quid in hac re debemus aſpicere, niſi immenſam miſericordiam conditoris noſtri? qui nobis velut in ſigno exemplum pœnitentiæ poſuit eos, quos per pœnitentiam viuere poſt lapſum fecit: perpendo etenim Petrum, conſidero latronem, aſpicio Zachæum, intueor Mariam, & nihil in his aliud video, niſi ante oculos noſtros poſita ſpei & pœnitentiæ exempla. Fortaſſe enim in fide lapſus eſt aliquis, aſpiciat Petrum, qui amare fleuit: quod timide negauerat. Alius contra proximum ſuum in malitia crudelitatis exarſit, aſpiciat latronem, qui & in ipſo mortis articulo ad vitæ præmia pœnitendo peruenit. Alius auaritiæ æſtibus anhelans, aliena diripuit, aſpiciat Zacheum: qui ſiquid alicui abſtulit, quadruplum reddidit. Alius libidinis igne ſuccenſus, carnis mundiciam perdidit, aſpiciat Mariam: quæ in ſe amorem carnis igne diuini amoris excoxit. Ecce omnipotens Deus vbique noſtris oculis quos imitari de-

beamus obiicit, vbique exempla ſuæ miſericordiæ opponit. Mala ergo iam diſpliceant vel experta. Libenter obliuiſcitur Deus, quod nocentes fuimus: paratus eſt noſtram pœnitentiam deputare nobis ad innocentiam. Inquinati igitur poſt aquas ſalutis, renaſcamur ex lachrymis. Itaque iuxta primi paſtoris vocem, ſicut modo geniti infantes, lac concupiſcite, redite paruuli filii ad ſinum noſtræ matris æternæ ſapientiæ, ſugite larga vbera pietatis Dei: Et ſi tranſacta plangitis, imminentia vitetis, redemptor noſter momentaneos fletus noſtros æterno conſolabitur gaudio.

58 De culmine regiminis. *In paſtoral cur. prim. par. cap. 5.*

SImon Ioannis amas me? Sunt nonnulli qui eximia virtutum dona percipiunt, & pro exercitatione cæterorum magnis muneribus exaltantur: qui ſtudio caſtitatis mundi, abſtinentiæ robore validi, doctrinæ dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, auctoritate fortitudinis erecti, pietatis gratia benigni, iuſtitiæ ſeueritate diſtricti ſunt. Qui nimirum culmen regiminis ſi vocati ſuſcipere renuunt, ipſa ſibi plerunque dona adimunt: quæ non pro ſe tantummodo, ſed etiam pro aliis acceperunt. Cumque ſua & non aliorum lucra cogitant: ipſi ſe, quæ priuata appetunt habere, bonis priuant, hinc nanque veritas ad diſcipulos dicit. Non poteſt ciuitas abſcondi ſuper montem poſita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt, hinc Petro ait: Simon Ioannis amas me? Qui cum ſe eum amare protinus reſpondiſſet, audiuit: Si diligis me, paſce oues meas. Si ergo dilectionis eſt teſtimonium cura paſtionis, quiſquis virtutibus pollens gregem Dei renuit paſcere, paſtorem ſummum conuincitur non amare. Beato ergo Petro primo paſtori, dominus noſter bonus paſtor ante paſſionem ſuam dans claues regni cœleſtis ait. Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Poſt reſurrectionem vero ſuam eandem ligandi & ſoluendi poteſtatem cæteris communiter diſcipulis cum beato Petro commiſit dicens. Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta ſunt. Horum profecto nunc in eccleſia epiſcopi & cæteri paſtores locum tenent, ſoluendi & ligandi ſuſcipiunt auctoritatem: qui gradum regiminis ſortiuntur. Grandis honor: ſed graue pondus iſtius eſt honoris. *In homilia. 26. ſuper Euangelia.* Durum quippe eſt, vt qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ, iudex vitæ fiat alienæ. Et plerunque contingit, vt hic iudicii locum teneat, cui ad locum vita minime concordat, ac ſæpe

agitur,vt vel damnet immeritos,vel alios ipſe ligatus ſoluat:ſæpe erga quoſlibet odio vel gratia mouetur, & in illis ſoluendis ac ligandis ſubditis ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur, vnde fit, vt ipſa ligandi & ſoluendi poteſtate ſe priuet: qui hanc pro ſua voluntate, & non pro ſubiectorum moribus exercet. Sub magno igitur moderamine paſtores eccleſiæ vel ſoluere ſtudeant vel ligare: ſed verum iuſte an iniuſte obliget paſtor, paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt. ne is qui ſubeſt & cum iniuſte forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſoluere indiſcrete timeat, vel ligare. Is autem qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſte, nec paſtoris ſui iudicium temere reprehendat, ne & ſi iniuſte ligatus eſt ex ipſa temerariæ reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat.

59 De metu mortis & gaudio reſurrectionis.

Moral.lib.xxxi.cap.25 26.& homil.3.ſuper Euang.

CVm ſenueris extendes manus tuas. Fortis quiſque prædicator cum certamen paſſionis ſibi propinquare conſiderat, de exercitio virtutis exultat, nec terretur pugnæ periculo, quia victoriæ lætatur triumpho. Sed ſi prædicator fortis gloriam paſſionis appetit, ſi diſcrimen mortis ſubire pro domino lætus quærit: quid eſt quod ipſi fortiſſimo prædicatori, qui ex robuſto corde virtutem traxit in nomine. Petro veritas dicit. Cum ſenueris extendes manus tuas & alius te cinget, & ducet, quo non vis? Quomodo de paſſione gaudet, qui cinctus ab alio, ire quo ducitur non volet? ſi penſamus qualiter animus appropinquante paſſione & mortis metu quatitur, & tamen de venturo regni præmio lætatur, intelligimus, quomodo glorioſi certaminis ſubire periculum volens nolit: quia & in morte conſiderat, quod tolerans paueat, & in fructu mortis aſpicit, quod appetens quærat. Neque enim ſi pleniſſime Petrus nollet, pro Chriſto pati potuiſſet, ſed martyrium quod per infirmitatem carnis noluit, per virtutem ſpiritus amauit. Qui dum per carnem ad pœnas trepidat, per ſpiritum ad gloriam exultat, actumque eſt, vt cruciatum martyrii nolendo voluiſſet, ſicut nos quoque cum gaudium quærimus ſalutis, amarum poculum ſumimus purgationis. Amaritudo quidem in poculo diſplicet, ſed reſtituenda per amaritudinem ſalus placet. Videamus Paulum quomodo amet quod refugit, quomodo refugiat quod amat, ait enim. Deſiderium habens diſſolui, & cum Chriſto eſſe, & mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Et tamen dicit. Qui ſumus in hoc habitaculo ingemiſcimus grauati, eo quod nolumus expoliari, ſed

ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur, quod mortale eſt a vita. Ecce & mori deſiderat, & tamen expoliari carne formidat. Cur hoc? quia ſi victoria in perpetuum lætificat, ipſa nihilominus ad præſens pœna perturbat. Et quamuis vincat amor ſubſequentis muneris, tangit tamen non ſine mœrore animum pulſus doloris. Sicut enim vir fortis cum vicino iam belli certamine armis accingitur, palpitat, & feſtinat, tremit & ſeuit, quaſi pauere per pallorem cernitur, ſed per iram vehementer vrgetur: ita vir ſanctus cum propinquare paſſioni ſe conſpicit, & naturæ ſuæ infirmitate concutitur, & ſpei ſuæ ſoliditate roboratur, & de vicina morte trepidat, & tamen quod moriendo verius viuat, exultat. Ad regnum quippe non poteſt niſi interpoſita morte tranſire, & idcirco & confitendo quaſi ambigit, & quaſi ambigendo confidit, & gaudens metuit, & metuens gaudet: quia ſcit quod ad brauium quietis non perueniat, niſi hoc quod interiacet cum labore tranſcendat. Sic nos cum morbos a corpore repellere cupimus, triſtes quidem vt ſupra diximus amarum purgationis poculum ſumimus, certi vero de ſubſequenti ſalute gaudemus. Quia enim peruenire corpus aliter ad ſalutem non valet, in potu libet etiam quod tædet. Cumque amaritudini ineſſe vitam animus conſpicit, mœrore turbatus hilareſcit. Bene ergo dominus beato Petro prædicatori ſuo fortiſſimo poſt reſurrectionem ſuam de futura eius paſſione prædixit: Cum ſenueris extendes manus tuas & alius te cinget, & ducet, quo non vis: quoniam & ſi vt homo ad vim perſecutionis & mortis trepidauit, per ſpei tamen certitudinem ad præmium remunerationis exultauit: quoniam erat vis interior amoris, quæ dolorem uinceret carnis. Nos igitur fratres cariſſimi redemptorem noſtrum pro nobis paſſum, & mortuum uere reſurrexiſſe ſcientes, & nos quoque in futuro reſurrecturos, & ei de noſtris actibus rationem reddituros certiſſime credentes: beatum Petrum imitantes in quantum poſſumus aduerſitates & huius mundi perſecutiones pro uitæ perennis gloria patienter, & gaudenter ſuſtineamus. Deſpiciamus cuncta præſentia, nulla etenim ſunt in hoc mundo quæ tranſire poſſunt. Turpe ſit diligere, quod conſtat citius perire. Non nos terrenarum rerum amor ſuperet, non ſuperbia inflet, non ira dilaniet, non luxuria polluat, non inuidia conſumat. Amore noſtro fratres cariſſimi redemptor noſter occubuit, & nos amore eius diſcamus uincere noſmetipſos. Quod ſi perfecte agimus, non ſolum imminentes pœnas euadimus, uerum etiam cum beato Petro & cæteris martyribus communi gloria remuneramur. Nam quamuis occaſio deſit perſecutionis, habet tamen pax noſtra

martyrium

martyrium ſuum: quia & ſi carnis colla ferro non ſubdimus ſpiritali tamen gladio carnalia deſideria in mente trucidamus. *In homil. 26. ſuper Euang.* Vitam igitur veſtram fratres moreſque componite: is qui mitis reſurrexit ex morte, quam diſtrictus in iudicio veniat, prauidete. Certe in die tremendi examinis ſui cum angelis, cum archangelis, cum thronis & dominationibus, cum principatibus & poteſtatibus apparebit, cœlis ac terris ardentibus, cunctis videlicet elementis in ſui obſequii terrore commotis. Hunc ergo tanti pauoris iudicem ante oculos ponite, hunc venturum timete, vt hunc cum venerit non timidi ſed ſecuri videatis. Timendus eſt enim ne timeatur, terror eius nos ad vſum bonæ operationis exerceat, metus illius vitam noſtram a prauitate compeſcat. Mihi fratres credite. quia tanto tunc erimus ſecuri de eius ſententia, quanto nunc eſſe ſatagimus ſuſpecti de culpa. Si autem tanta cura cum pertimeſcitur iudicium cuiuſlibet potentis qui futurus eſt poſt hominem vermis, poſt vermen abiectiſſimus puluis: qua intentione cogitandum eſt, qua formidine prouidendum tantæ iudicium maieſtatis? hoc ergo fratres cariſſimi tota intentione pertimeſcite, hoc apud vos ſolicita mente cogitate. Ecce ſolemnia dominicæ reſurrectionis animæ agimus, ſed ita uiuendum eſt nobis, vt ad æterna peruenire feſta mereamur. Tranſeunt enim cuncta, quæ temporaliter cælebrantur feſtiua. Curate qui his ſolemnitatibus intereſtis, ne ab æterna ſolemnitate ſeparemini. Quid prodeſt intereſſe feſtis hominũ, ſi contingat deeſſe feſtis angelorũ? vmbra futuræ ſolemnitatis, eſt ſolemnitas præſens & temporalis. Idcirco hanc annue agimus, vt ad illam quæ non eſt annua ſed continua perducamur. Cum hæc ſtatuto tempore geritur, ad illius deſiderium memoria noſtra refricatur. Frequentatione ergo gaudii temporalis ad æterna gaudia mens incaleſcat & ferueat, vt ex veritate lætitiæ perfruatur in patria, quod de vmbra gaudii meditatur in via, præſtante domino & redemptore noſtro Ieſu Chriſto, qui reſurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur, qui cum Deo patre & ſpiritu ſancto in trinitate perfecta viuit & regnat Deus per infinita ſeculorum ſecula Amen.

INCIPIVNT CAPITVLA de Actibus Apoſtolorum.

1 Videntibus illis eleuatus eſt. 1. b
2 Cumque intuerentur in cœlum. 1. b
3 Iudas poſſidebit agrum de. 1. c
4 Matthias loco Iudæ ſtatuitur. 1. d
5 Factus eſt repente de cœlo ſonus. 2. a
6 Repleuit totam domum vbi erant. 2. a
7 Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ. 2. a
8 Et cœperunt loqui variis linguis. 2. a
9 Muſto pleni ſunt iſti. 2. b Petrus iudæos increpat. 2. d
10 Pœnitentiam agite. 2. f De dando quem Petrus curauit. 3. a
11 Obedire oportet Deo. 5. e De ſancto Stephano. 6. b
12 Et teſtes depoſuerunt. 7. g De Simone mago. 8. c
13 Pecunia tua tecũ ſit in perditione. 8. d Saulus adhuc ſpirãs. 9. a
14 Surge & ingredere ciuitatem. 9. a
15 Erat quidem diſcipulus Damaſci. 9. b
16 Vade, quoniam vas electionis mihi eſt. 9. c
17 Ceciderunt ab oculis tanquam ſquamæ. 9. c
18 Paulus multo magis conualeſcebat. 9. e
19 Paulus in ſporta per murum dimittitur. 9. e
20 Erat Paulus cum diſcipulis. 9. e
21 Aenea ſanet te dominus. 9. f
22 De Tabitha a ſancto Petro reſuſcitata. 9. g
23 Cornelius vidit angelum in viſu. 10. a
24 Mitte viros in Ioppen. 10. a
25 Quod animalia in linteo videntur a ſancto Petro. 10. b
26 Petre occide & manduca. 10. b
27 Ecce viri tres quærunt te. 10. c
28 Surge ne feceris & ego homo ſum. 10. d
29 Non eſt perſonarum acceptor Deus. 10. e
30 De Paulo in Lyſtris lapidato. 14. c
31 Paulus Timotheum circuncidit. 16. a
32 Apoſtoli vetantur in Aſia prædicare. 16. a
33 Mundus ſum a ſanguine omnium. 20. f
34 Agabus Paulo prophetat. 21. c
35 De ſpe & reſurrectione mortuorum iudicor. 23. b

EXPOSITIO EX LIBRIS BEATISSIMI GREGORII PAPAE SVPER ACTA. APOSTOLORVM.

PRIMVM quidem ſermonem feci de omnibus o Theophile, quæ cœpit Ieſus facere & docere vſque in diem, qua præcipiens apoſtolis per ſpiritum ſanctum, quos elegit aſſumptus eſt: quibus & præbuit ſeipſum viuum poſt paſſionem ſuam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.

In homilia.26.& 29. ſuper Euang.

REſurrectio domini noſtri Ieſu Chriſti dubitantibus diſcipulis per multa argumenta monſtrata eſt: quæ dum nos legentes agnoſcimus, quid aliud quam de illorum dubitatione ſolidamur? Quod enim reſurrectionem dominicam tarde crediderunt: non tam illorum infirmitas quam noſtra, vt ita dicam futura firmitas fuit. Plus nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quam fides credentium diſcipulorum profuit: quia dum ille ad fidem palpando reducitur, mens noſtra omni dubitatione poſtpoſita in fide ſolidatur. Diſcipulum quippe dominus poſt reſurrectionem ſuam dubitare permiſit, nec tamen in dubitatione deſeruit, vt dum in magiſtro ſuo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera ſanaret infidelitatis: & dum dubitando vulnerum cicatrices tangeret: de noſtro pectore dubietatis vulnus amputaret, ad inſinuandam quoque veritatem dominí reſurrectionis notandum nobis eſt, quid Lucas ſubiungat dicens. Et conueſcens præcepit eis ab Hieroſolymis ne diſcederent, & poſt pauca: videntibus illis eleuatus eſt & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. Notate verba, ſignate myſteria, conueſcens eleuatus eſt, comedit & aſcendit: vt videlicet per effectum commeſtionis veritas pateſceret carnis. In veteri autem teſtamento cognouimus quod Helias in cœlum aereum, quod terræ eſt proximum, ſit raptus: & ſubleuatus, vt in ſecretam quandam terræ regionem repente duceretur, vbi in magna iam carnis & ſpiritus quiete viueret, quo vſque ad finem mundi redeat & mortis debitum ſoluat, ille enim mortem diſtulit, non euaſit. Redemptor autem noſter: quia non diſtulit, ſuperauit, eamque reſurgendo conſumpſit, & reſurrectionis ſuæ gloriam aſcendendo declarauit. Notandum quoque eſt, quod Helias in curru legitur aſcen-

enim natura cuidictum eſt, terra es & in terram ibis, cum domino aſcendente in cœlum iuit: pro hac ipſa nanque carnis noſtræ ſubleuatione, per figuram beatus Iob dominum auem vocat. Quia enim aſcenſionis eius myſterium Iudæam non intelligere conſpexit: de infidelitate eius ſententiam protulit dicens. Semitam ignorauit auis. Auis eius recte appellatus eſt dominus: quia corpus carneum ad æthera librauit. Cuius auis ſemitam ignorauit, quiſquis eum ad cœlum aſcendiſſe non credidit. Dominum ergo noſtrum fratres cariſſimi ad cœlos aſcendiſſe & credimus, & quid intuentibus in cœlum euntem illum duo angeli aſſiſtentes iuxta illos in veſtibus albis dixerint audiuimus. Viri inquiunt Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœlum: Hic Ieſus qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis euntem in cœlum. Vnde oportet vt illuc ſequamur corde, vbi eum aſcendiſſe credimus corpore. Deſideria terrena fugiamus; nihil nos iam delectet in infimis, qui patrem habemus in cœlis. Et hoc nobis eſt magnopere perpendendum, quia is qui placidus aſcendit, terribilis redibit: & quicquid nobis cum manſuetudine præcepit, hoc a nobis cum diſtrictione exiget. Nemo igitur indulta pœnitentiæ tempora paruipendat, nemo curam ſui dum valet agere negligat: quia redemptor noſter tanto tunc in iudicio diſtrictior veniet, quanto nobis ante iudicium magnam prærogauit patientiam. Hæc itaque vobiſcum fratres agite, hæc in mente ſedula cogitatione verſate, quod dominum credimus ad cœlum aſcendiſſe. Et ſi adhuc hic tenemur infirmitate corporis, ſequamur tamen eum paſſibus amoris.

3 De Iuda traditore. *In Moral. lib. ix. cap. 29.*

DE Iuda traditore per beatum Petrum apoſtolum dicitur. hic poſſidebit agrum de mercede iniquitatis. Nequaquam enim precio ſanguinis agrum figuli poſſidere Iudas potuit, qui relatis triginta argenteis, traditionis crimen criminoſiore in ſe protinus morte mulctauit. Sed poſſedit dictum eſt: poſſideri fecit.

4 De ſignificatione vndenarii numeri. *Moral. lib. 32. cap. 15.*

ET cecidit ſors ſuper Matthiam: & adnumeratus eſt cum undecim apoſtolis. Omne peccatum undenarium eſt: quia dum peruerſa agit, decalogum tranſit. Et quia in cilicio peccatum plangitur: hinc eſt quod in tabernaculo uela cilicina undecim fiunt. Hinc per undecimum pſalmum dicitur. Saluum me fac domine, quoniam defecit ſanctus. Hinc Petrus in undenario numero remanere apoſtolos metuens, Matthiam duodecimum ſorte miſſa requiſiuit. Niſi enim ſignari culpam per unde-

narium cerneret, implere numerum apoſtolorum tam feſtine duodenario non curaret.

5 De aduentu ſancti ſpiritus. *Moral.lib.v.cap.25.*

FActus eſt repente de cœlo ſonus tanquam aduenientis ſpiritus vehementis. Spiritus ſanctus a patre procedens, & de eo quod eſt filii accipiens, noſtræ tenuiter noticiæ infirmitatis infunditur. Qui tamen ſuper apoſtolos veniens, per exteriorem ſonum tanquam per vehementem ſpiritum demonſtratur: cum dicitur. Dum complerentur dies pentecoſtes, erant omnes diſcipuli pariter in eodem loco: & factus eſt repente de cœlo ſonus tanquam aduenientis ſpiritus vehementis. Sanctus enim ſpiritus cum ſe noticiæ humanæ infirmitatis inſinuat, & ſonitu vehementis ſpiritus, & voce lenis auræ exprimitur: ſicut in libro beati Iob. Et vocem quaſi lenis auræ audiui. Quid enim per vocem auræ, niſi cognitio ſancti ſpiritus deſignatur? Sanctus itaque ſpiritus veniens, lenis eſt & vehemens: lenis, quia noticiam ſuam, quatinus cognoſci vtcunque valeat, noſtris ſenſibus temperat. Vehemens, quia quantumlibet hanc temperet, aduentu tamen ſuo infirmitatis noſtræ cæcitatem illuminando perturbat. Illuſtratione enim ſua nos leniter tangit, ſed inopiam noſtram immaniter concutit.

6 De ſignificatione ſeptenarii ſeu octonarii numeri. *Moral.lib.xxxv.*

ET repleuit totam domum vbi erant ſedentes. In ſcriptura ſacra per ſeptenarium numerum aliquando vniuerſitas præſentis huius temporis quod ſeptem diebus agitur: per octonarium vero numerum vita perpetua deſignatur: quam ſua nobis dominus reſurrectione patefecit: cum dominico ſcilicet die ſurrexit. Propter hunc ergo ſeptenarium numerum temporalia, octonarium vero æterna ſignantem: ſuper centum viginti fideles in cenaculo reſidentes ſpiritus ſanctus effuſus eſt. Per ſeptem quippe & octo quindecim componuntur, & ſi ab vno vſque ad quindecim numerando paulatim per incrementa conſurgimus: vſque ad centeſimum & viceſimum numerum peruenimus. Qua ſcilicet effuſione ſancti ſpiritus didicerunt: vt & temporalia tolerando tranſirent & æterna inhianter appeterent.

7 De modo diuinæ locutionis. *Moral.lib.xxviii.cap.2.*

ET apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis: ſeditque ſupra ſingulos eorum. Sciendum eſt quoniam aut per ſemetipſum dominus loquitur: aut per creaturam angelicam eius ad nos verba formantur: ſed cum per ſemetipſum loquitur, ſola nobis vis internæ aſpiratio-

nis aperitur. Cum per ſemetipſum loquitur, de verbo eius ſine uerbis ac ſyllabis cor docetur: quia virtus eius in intima quadam ſubleuatione cognoſcitur, ad quam mens plena ſuſpenditur, vacua grauatur, pondus enim quoddam eſt, quod omnem animam quam replet, leuet. Lumen incorporeum eſt, quod & interiora repleat, & repleta exterius circunſcribat, ſine ſtrepitu ſermo eſt, qui & auditum aperit, & habere ſonitum neſcit. Quod enim de aduentu ſancti ſpiritus ſcriptum eſt. Factus eſt repente de cœlo ſonus tamquam aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant ſedentes, & apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſedit que ſupra ſingulos eorum: per ignem quidem dominus apparuit, ſed per ſemetipſum locutionē interius fecit. Et neque ignis Deus, neque ille ſonitus fuit, ſed per hoc quod exterius exhibuit, expreſſit hoc, quod interius geſſit. Quia enim diſcipulos, & zelo ſuccenſos, & verbo eruditos intus reddidit, foris linguas igneas oſtendit. In ſignificatione igitur admota ſunt elementa, vt ignem & ſonitum ſentirent corpora: igne uero inuiſibili & voce ſine ſonitu docerentur corda. Foris ergo fuit ignis, qui apparuit, ſed intus qui ſcientiam dedit. Et cum reginæ Candacis eunuchus currui præſidens iter carperet, & Eſaiam in manibus, non intelligens, haberet, in corde nimirum Philippo ſpiritus dixerat, adiunge te ad currum. Et cum ad euocandum Petrum, timentes dominum, milites Cornelius dimiſiſſet, in mente proculdubio a ſpiritu Petrus audiuit. Ecce viri tres quærunt te: ſurge itaque deſcende, & vade cum eis. Spiritum enim Dei quaſi quædam nobis verba dicere, eſt occulte ea, quæ agenda ſunt, intimare, & cor hominis ignarum non adhibito ſtrepitu, & tarditate ſermonis peritum repente de abſconditis reddere.

8 De effuſione gratiæ ſancti ſpiritus. *In homil. ſuper ſiquis diligit.*

ET repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto, & ceperunt loqui variis linguis prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Audiſtis fratres, quia ſpiritus ſanctus ſuper diſcipulos in igneis linguis apparuit, omniumque linguarū ſcientiam dedit, quid ſcilicet hoc miraculo deſignans, niſi quod ſancta eccleſia eodem ſpiritu repleta omnium gentium erat voce locutura? Qui vero contra Deum turrim ædificare conati ſunt, communionem vnius linguæ perdiderunt. In his autem qui Deum humiliter metuebant, linguæ omnes vnitæ ſunt. Hic ergo humilitas meruit virtutem, illic ſuperbia confuſionem. Sed quærendum nobis eſt, cur ſpiritus ſanctus patri & filio coæternus, in igne apparuit: cur in igne ſimul & linguis, cur aliquando in columba, aliquando vero in igne monſtratur, cur ſuper

vnigenitum filium apparuit in columbæ ſpecie, & ſuper diſcipulos in igne, ita vt neque ſuper dominum veniret in igne, neque ſuper diſcipulos monſtraretur in columba. Per quatuor itaque hæc quæ propoſuimus ſoluendo redeamus, patri nanque & filio coæternus ſpiritus in igne moſtratur: quia incorporeus, & ineffabilis, atque inuiſibilis ignis eſt Deus, quoniam atteſtante Paulo, Deus noſter ignis conſumens eſt. Deus quippe ignis dicitur: quia per hunc peccatorum rubigo conſumitur, de hoc igne veritas dicit. Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat? Terra enim vocata ſunt corda terrena, quæ dum ſemper infimas in ſe cogitationes congerunt, a malignis ſpiritibus conculcantur. Sed ignem dominus in terram mittit, cum afflatu ſancti ſpiritus corda carnalium inflammat. Terra itaque accenditur, cum cor carnale in ſuis prauis voluptatibus frigidum, relinquit concupiſcentias præſentis ſeculi, & ardet per amorem Dei. Bene ergo in igne apparuit ſpiritus, quia ab omni corde quod replet, torporem frigoris excutit, & hoc in deſiderio ſuæ æternitatis accendit. In igneis autem linguis monſtratus eſt: quia idem ſpiritus coæternus eſt filio, & habet cognationem maximam lingua cum verbo. Verbum quippe patris eſt filius, & quia vna eſt ſpiritus & verbi ſubſtantia, idem ſpiritus monſtrari debuit in lingua, vel certe quia per linguam procedit verbum, in linguis apparuit ſpiritus: quia quiſquis ſancto ſpiritu tangitur, Dei verbum, id eſt vnigenitum dei filium confitetur. Et negare Dei verbum non valet, quia iam ſancti ſpiritus linguam habet, vel certe in linguis igneis ſpiritus apparuit: quia omnes quos repleuerit, ardentes pariter & loquentes facit: linguas igneas doctores habent, quia dum Deum amando prædicant, corda audientium inflammant. Nam & otioſus eſt ſermo doctoris ſi præbere non valet incendium amoris: hoc doctrinæ incendium ab ipſo veritatis ore conceperant, qui dicebant. Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas? Exaudito quippe ſermone animus inardeſcit, torporis frigus recedit, fit mens in ſuperno deſiderio anxia, a concupiſcentiis terrenis aliena, amor verus qui hanc repleuerit, in fletibus cruciat. Sed dum tali ardore cruciatur, ipſis ſuis cruciatibus paſcitur, audire ei libet præcepta cœleſtia, & quot mandatis inſtruitur, quaſi tot facibus inflammatur. Et quæ torpebat prius per deſideria, poſtmodum ardet per verba: Vnde bene per Moyſen dicitur. In dextera eius ignea lex: Siniſtra quippe reprobi, qui ad ſiniſtram ponendi ſunt: dextera vero Dei appellantur electi. In dextera igitur Dei lex eſt ignea: quia electi mandata cœleſtia

nequaquam frigido corde audiunt, ſed ad hæc amoris intimi facibus inardeſcunt, ſermo ad aurem ducitur, & mens eorum ſibimet irata, ex internæ dulcedinis flamma concrematur. In columba vero ſpiritus, & in igne monſtratus eſt: quia omnes, quos repleuerit ſimplices & ardentes facit, ſimplices puritate, ardentes æmulatione. Neque etenim placeret Deo aut ſimplicitas ſine zelo, aut zelus ſine ſimplicitate, hinc ipſa veritas dicit. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Qua in re notandum eſt quod diſcipulos ſuos, nec de columba ſine ſerpente, nec de ſerpente ſine columba voluit dominus admonere: quatinus & columbæ ſimplicitatem aſtutia ſerpentis accenderet, & ſerpentis aſtutiam columbæ ſimplicitas temperaret, hinc Paulus ait. Nolite pueri effici ſenſibus. Ecce prudentiam ſerpentis audiuimus, nunc de ſimplicitate columbæ moneamur, ſed malitia paruuli eſtote. Hinc de beato Iob dicitur. Erat vir ſimplex & rectus. Quæ autem rectitudo ſine ſimplicitate, aut quæ ſimplicitas ſine rectitudine? Quia ergo & rectitudinem docet iſte ſpiritus & ſimplicitatem, & in igne monſtrari debuit, & in columba: quatinus omne cor quod eius gratia tangitur, & manſuetudinis lenitate tranquillum, & zelo iuſtitiæ fiat accenſum: ad extremum vero quærendum eſt, cur in ipſo redemptore noſtro mediatore Dei & hominum, per columbam apparuit, in diſcipulis vero per ignem? Certe vnigenitus filius iudex eſt generis humani, ſed quis eius iuſtitiam ferret, ſi priuſquam nos per manſuetudinem colligeret, culpas noſtras per zelum rectitudinis examinare voluiſſet? Homo ergo pro hominibus factus, mitem ſe hominibus præbuit. Noluit peccatores ferire, ſed colligere, prius voluit manſuete corrigere, vt haberet quos poſtmodum in iudicio ſaluaret. In columba ergo ſuper eum apparere ſpiritus debuit, qui non veniebat vt peccata iam per zelum percuteret, ſed adhuc per manſuetudinem toleraret. At contra ſuper diſcipulos in igne debuit ſpiritus ſanctus demonſtrari, vt hi qui erant ſimpliciter homines & ideo peccatores eos contra ſemetipſos ſpiritualis feruor accenderet, & peccata quæ Deus per manſuetudinem parceret, ipſi in ſe per pœnitentiam punirent. Nec ipſi quippe poterant eſſe ſine peccato, qui cœleſti adhærebant magiſterio: Ioanne atteſtante qui ait. Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. In igne ergo venit in homines, in columba vero apparuit in domino: quia peccata noſtra quæ pie dominus per manſuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus caute conſpicere, & ardore ſemper pœnitentiæ cremare. Igitur per columbam ſpiritus in redem-

ptore monſtratus eſt, per ignem vero in hominibus, quia quanto nobis noſtri iudicis facta eſt ſeueritas temperata, tanto erga ſe debet fieri noſtra infirmitas accenſa. Quatuor itaque propoſitionum expleta ratione penſemus fratres cariſſimi prædicatores noſtros quales ſpiritus ſanctus reperit, quales fecit. Certe qui in vno conclaui pro Iudæorum metu reſidebant, natiuitatis ſuæ ſinguli linguam nouerant, & tamen nec ea ipſa lingua, quam nouerant, aperte Chriſtum loqui præſumebant. Venit ſpiritus, & in ore eos per diuerſitatem linguarum docuit, in mente vero ex auctoritate roborauit. Cœperunt & in aliena Chriſtum eloqui, qui de illo prius, & in ſua lingua loqui metuebant. Præterea conſideremus poſt incarnationem vnigeniti filii, qualis ſit ſolemnitas de aduentu ſpiritus ſancti. Sicut enim illa, ita quoque & hæc eſt honorabilis. In illa quippe Deus in ſe permanens, ſemetipſum creauit hominem. In iſta vero homines venientem deſuper ſuſceperunt Deum: in illa Deus naturaliter factus eſt homo: in iſta vero homines facti ſunt per adoptionem dii. Si ergo remanere carnales in morte nolumus, hunc fratres cariſſimi viuificantem ſpiritum amemus, ſed quia caro ſpiritum neſcit, dicat fortaſſe carnali cogitatione apud ſe aliquis. Quomodo diligere valeo quem ignoro? ſed cum videre Deum non poſſumus, habemus aliquid quod agamus, vnde iter fiat, quo ad eum noſtræ intelligentiæ oculus veniat. Certe quem in ſe videre nullo modo valemus, habet in ſeruis ſuis quo eum videre iam poſſumus, dum enim eos mira conſpicimus agere, certum nobis eſt in eorum mentibus dominum habitare. Deum igitur ac proximum integra mente diligamus. Nec Deus enim vere ſine proximo, nec proximus vere diligitur ſine Deo. Hinc eſt quod idem ſpiritus ſanctus ſecundo legitur diſcipulis datus, prius a domino in terra degente, poſtmodum a domino cœlo præſidente. In terra quippe vt diligatur proximus, e cœlo vero vt diligatur Deus. Sed cur prius in terra, poſtmodum e cœlo, niſi quod patenter datur intelligi: quia iuxta Ioannis vocem, qui fratrem non diligit quem videt, Deum, quem non videt quomodo poteſt diligere? Diligamus ergo proximum fratres, amemus eum qui iuxta nos eſt, vt peruenire valeamus ad amorem illius qui ſuper nos eſt.

9 Quod per vinum ſpiritus ſancti feruor accipitur.

Moral. lib. xxiii. cap. 11.

CVm diſcipuli domini loquerentur variis linguis: quidam de iudæis irridentes dicebant: quia muſto pleni ſunt iſti. In muſto ſancti ſpiritus feruor accipitur, de quo in euangelio dominus dicit. Vinum nouum

mittunt in vtres nouos. Ex quo dum repente repleterentur apoſtoli, dum linguis omnibus loquerentur, a Iudæis neſcientibus, ſed tamen vere atteſtantibus dictum eſt; hi muſto pleni ſunt.

10 De ædificio bonæ operationis. *In paſtoral. cur. 3 par. cap. 35.*

QVi bona nec dum inchoant, non ſunt eis prius ędificanda quæ ſalubriter diligant: ſed deſtruenda ea in quibus ſemetipſos nequiter verſant. Hinc eſt quod Petrus prius euertit vt poſtmodum conſtruat: cum nequaquam Iudæos monebat quid iam facerent, ſed de his, quæ fecerant increpabat dicens. Ieſum Nazarenum virum approbatum a Deo in vobis virtutibus & prodigiis & ſignis, quæ fecit per illum Deus in medio veſtri ſicut vos ſcitis: hunc definito conſilio & præſcientia Dei traditum per manus iniquorum affligentes interemiſtis, quem Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni: vt videlicet crudelitatis ſuæ cognitione deſtructi, ædificationem ſanctæ prædicationis quanto anxie quærerent, tanto vtiliter audirent. Vnde & ilico reſponderunt. Quid ergo faciemus viri fratres? quibus mox dicitur. Agite pœnitentiam & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Quæ ædificationis verba profecto contemnerent, niſi prius ſalubriter ruinam ſuæ deſtructionis inueniſſent. Hinc eſt quod Saulus cum ſuper eum cœlitus lux emiſſa reſplenduit, non iam quid recte deberet facere, ſed quid praue feciſſet audiuit. Nam cum proſtratus requireret dicens, quis es domine? protinus reſpondetur. Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Et cum repente ſubiungeret, domine quid me iubes facere? ilico adiungitur: Surge & ingredere ciuitatem, & ibi tibi dicetur, quid te oporteat facere. Ecce de cœlo dominus loquens perſecutoris ſui facta corripuit, nec tamen ilico, quæ eſſent facienda, monſtrauit. Ecce elationis eius fabrica, iam tota corruerat, & poſt ruinam ſuam humilis ædificari quærebat. Et cum ſuperbia deſtruitur, ædificationis tamen verba retinentur, vt videlicet perſecutor immanis diu deſtructus iaceret, & tanto poſt in bonis ſolidior ſurgeret, quanto prius funditus euerſus a priſtino errore cecidiſſet. Qui ergo nulla adhuc agere bona cœperunt, a rigiditate ſuæ prauitatis antea manu correctionis euertendi ſunt, vt ad ſtatum operationis recte poſtmodum erigantur.

11 De ſatisfactione pœnitentium. *In paſtoral cur. 3 par. cap. 31.*

POenitentiam agite. Peccatores qui admiſſa deſerunt, nec tamen plangunt, non iam ſibi relaxatas æſtimare debent culpas, quas & ſi agendo non multiplicant, nullis tamen fletibus mundant. Neque enim qui contumelias irrogat, ſi ſolummodo tacuerit, ſatisfecit: cum profecto neceſ-

ſe ſit, vt verba præmiſſæ ſuperbiæ verbis ſubiunctæ humilitatis impugnet. Ita & cum Deo delinquimus, nequaquam ſatisfacimus, ſi ab iniquitate ceſſamus: niſi voluptates quoque quas diximus e contrario lamentis appoſitis inſequamur, hinc Paulus ait. Et hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis. Nimirum enim illos emendatior vita ſanctificat, quos per pœnitentiam abluens afflictio fletuum mundat. hinc Petrus cum quoſdam territos malorum ſuorum conſideratione ſuſpiceret: admonuit dicens. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum: dicturus enim baptiſma præmiſit pœnitentiæ lamenta, vt prius aqua ſe ſuæ afflictionis infunderent, & poſtmodum ſacramento baptiſmatis lauarent. Qua igitur mente qui tranſactas culpas flere negligunt, ſecuri viuunt de venia, quando ipſe ſummus paſtor eccleſiæ huic etiam ſacramento pœnitentiam addendam credit, quod peccata principaliter extinguit. Non autem Deus noſtris cruciatibus paſcitur, ſed delictorum morbis medicamentis contrariis medetur: vt qui voluptatibus delectati ab eo diſceſſimus, fletibus amaricati redeamus, & qui per illicita defluendo cecidimus, etiam a licitis noſmetipſos reſtringendo, ſurgamus. *In homil. 9. ſuper Ezech.* Duobus autem modis homines a Deo recedunt, & duobus modis a Deo apoſtatæ fiunt. Nam vnuſquiſque a conditore ſuo aut fide recedit, aut opere. Sicut ergo qui a fide recedit apoſtata eſt: ita qui ad peruerſum opus, quod deſeruerat, redit, ab omnipotente Deo apoſtata abſq; vlla dubitatione deputabitur, etiam ſi fidem tenere videatur: fides enim nihil valet ſine operibus.

12 De oſtentatione miraculorum operumque bonorum.

In Ezech. homil. v.

SAncti viri coram infidelibus, vt eos ad fidem trahant, miracula faciunt, ſed ſibimetipſis, quæ fecerint non aſſcribentes, hæc omnipotentis Dei virtuti tribuunt, & auctori ſuo gloriam & laudem reddunt, per quem ſe poſſe talia ſciunt: ſicut Petrus cum ſanato homine, qui claudus ex vtero matris fuerat, ſignum fecit. Quod cum omnes, qui cognoſcerent, valde mirarentur, dixit: quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraam, Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus patrum noſtrorum glorificauit filium ſuum Ieſum. Et paulo poſt. In fide nominis eius hunc quem vidiſtis & noſtis, confirmauit nomen eius. Signum quippe faciens intuemini, oculos miraculi lumine perſtrinxit, ſed humilitatem cuſtodiens, laudem auctori reddidit. De omni vero bono quod faciunt, idcirco viri ſancti ſemper laudem creatori reddunt, vt vera ſtabilitate

perſiſtant

perſiſtant in ea virtute quam accipiunt.

13 De auctoritate apoſtolorum. *Moral.lib.xvii.cap.16.*

OBedire oportet Deo magis quam hominibus. De ſancto ſpiritu qui ſuper diſcipulos venit, acceperunt ipſi ornamenta virtutis, quos immenſa poſſederat ante fœditas timoris. Scimus enim quod ille apoſtolorum primus ante acceptam huius ſpiritus gratiam, quotiens dum mori timuit, vitam negauit, qui non pœnis, non afflictionibus, non terribili poteſtate cuiuſquam, ſed vnius mancipii ſola eſt interrogatione proſtratus. Et quidem mancipium, ne ſexus firmior terribile demonſtraret, ancilla eſt inquirente tentatus: Rurſuſque vt talis ſexus infirmitas etiam officii ſui deiectione vileſceret, non ab ancilla tantummodo ſed ab oſtiaria ancilla eſt requiſitus. Ecce quam vilis eſt ad tentandum perſona requiſita, vt aperte proderetur, quanta eum timoris infirmitas poſſideret, qui nec ante vocem oſtiariæ ancillæ ſubſiſteret. ſed iam hic paulo ante timidus, qualis poſt aduentum ſpiritus extiterit videamus. Certe Luca teſte didicimus, contra ſacerdotes & principes, quanta dominum auctoritate prædicauit. Nam cum facto miraculo quæſtio fuiſſet exorta, & ſacerdotum principes ſeniores ac ſcribæ in apoſtolorum perſecutionem concurrerent, eos in medio ſtatuentes, in qua virtute miraculum fecerint, percunctari curauerunt. Quibus repletus ſpiritu ſancto dixit, principes populi & ſeniores ſi nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſaluus factus eſt, notum ſit omnibus vobis, & omni plebi Iſrael, quia in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, quem crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitauit a mortuis, in hoc iſte aſtat coram vobis ſaluus. Cumque erga hæc perſequentium furor excreſceret, eoſque ſacerdotes ac principes Ieſum prædicare prohiberent contra iram principum, qua auctoritate Petrus excreuerit indicatur, cum illic protinus ſubditur. Petrus vero & apoſtoli dixerunt. Obedire oportet Deo magis quam hominibus, ſed cum auctoritatem prædicantium, reſiſtentium præcepta non premerent, ad flagella peruenitur. Nam ſubditur. Tunc principes ſacerdotum cæſis denunciauerunt, ne loquerentur in nomine Ieſu & dimiſerunt eos. Sed quia virtutem apoſtolorum premere nec flagella valuerunt, patenter oſtenditur, cum ſubinfertur. Et illi quidem ibant gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Mox etiam poſt flagellorum gaudia, quid agerent indicatur. Omni autem die in templo & circa domos non ceſſabant docentes, & euangelizantes Ieſum Chriſtum. Ecce ille paulo ante timidus, iam linguis loquitur, coruſcat miraculis, infidelitatem ſacerdotum & principum li-

bera voce increpat, ad prædicandum Ieſum exemplum auctoritatis cæteris præſtat. Ne in nomine eius loqui debeat, verberibus prohibetur, nec tamen compeſcitur. Contemnit flagella cædentium, qui paulo ante requirentium verba timuerat, & qui vires ancillæ requiſitus expauit, vires principum cæſus premit. Sancti enim iam ſpiritus virtute ſolidatus, huius mundi altitudines libertatis calce deprimebat, vt in imo eſſe cerneret, quicquid contra creatoris gratiam altum tumeret. Hæc ſunt ornamenta cœlorum, hæc ſunt dona ſpiritus, quæ diuerſis manifeſtari virtutibus ſolent, quas occultæ diſpenſationis munere diuiſas Paulus enumerat dicens. Alii quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu, alii gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum. Quæ mox generali definitione concludens ait. Hæc autem omnia operatur vnus atque idem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult. Prædicatores ergo ſancti niſi promiſſa paracleti dona perciperent, nullo fortitudinis decore claruiſſent: ſed quia ſancti ſunt apoſtoli virtutum gratia decorati, uitæ prædicatio contra infidelium corda conualuit. *Moralium libro ſeptimo. 22. & 23. & xxiii.*

Vnde nullis contra ueritatem poteſtatibus parcunt: ſed quos attolli per elationem conſpiciunt per ſancti ſpiritus auctoritatem premunt. Hinc eſt quod Petrus cum eum ſacerdotes & principes etiam per flagella ſeuientes, in nomine Ieſu loqui prohiberent, cum magna protinus auctoritate reſpondit, dicens. Si iuſtum eſt in conſpectu Dei, uos potius audire, quam Deum, iudicate. Non enim poſſumus quæ uidimus, & audiuimus non loqui. hinc eſt quod Paulus cum reſiſtentem contra ueritatem ſacerdotum principem cerneret, cumque miniſter illius alapa percuſſiſſet, non maledictum perturbatus intulit, ſed repletus ſpiritu ſancto libera uoce prophetauit, dicens. Percutiet te Deus paries dealbate, & tu ſedens iudicas me ſecundum legem, & contra legem iubes me percuti? Hinc eſt quod Stephanus contra vim perſequentium auctoritatem vocis exercere, nec moriturus expauit, dicens. Dura ceruice, & incircunciſi cordibus & auribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis, ſicut patres veſtri & vos. Sed quia ſancti viri ad verba tantæ altitudinis zelo veritatis, non autem vitio elationis exiliunt, ipſi patenter indicant, qui factis dictiſque, aliis, & quanta humilitate polleant, & erga eos quos redarguunt, quanta caritate ferueant, manifeſtant: ſuperbia quippe odium generat, humilitas amorem,

verba itaq; quæ amor exaſperat, profectò ex fonte humilitatis emanant. Quomodo ergo Stephanus increpationem proferre potuit per elationem, qui pro eiſdem quos increpauerat ad deteriora creſcentibus, ſeq; lapidantibus flexis genibus orauit, dicens. Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Quomodo Paulus contra gentis ſuæ ſacerdotem, & principem aſperitatis verba ſuperbiens intulit: qui humilitate ſe etiam diſcipulorum ſeruitio ſubſternit dicens. Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Ieſum Chriſtum dominum noſtrum, nos autem ſeruos veſtros per Chriſtum. Quomodo Petrus per eleuationem principibus reſtitit: quorum errori compatiens, reatum velut excuſat dicens. Scio quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes ueſtri, Deus autem qui prænunciauit per os omnium prophetarum pati Chriſtum ſuum, impleuit ſic, quos ad vitam miſericorditer trahit dicens. Pœnitemini igitur, & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra. Petrus ergo flagellatus à principibus populi cum idcirco ſe relaxari conſpiceret, vt a prædicatione ceſſaret, cum prohiberetur loqui in poſterum, nequaquam ſaltem in præſens ceſſit: nam re ſpondit protinus dicens. Obedire oportet Deo magis q̃ hominibus, & rurſus. Non.n. poſſumus, quæ vidimus, & audiuimus non loqui: poſtquam autem libertate vocis auctoritatem principum preſſit, poſtea per humilitatem cordis de non circuncidendis gentibus Pauli conſilium audiuit. Sic enim ſemetipſum contra aduerſarios ex auctoritate curabat erigere, vt tamen ſibimet ipſi non crederet, in his quæ non recte ſentiret, vt & libertate fortitudinis tumentes poteſtates excederet, ex humilitate manſuetudinis obedientiam in recto conſilio etiam minoribus fratribus exhiberet, & modo per ſemetipſum aliis, modo & ſibimetipſi cum aliis obuiaret. In factis igitur Petri quoddam ante noſtros oculos auctoritatis & humilitatis exemplum ponitur, vt nihil aduerſitatis metuentes, reſiſtentes Deo poteſtates ſeculi etiam cum corporis laceratione condemnamus, & in his etiam quæ inter fideles poſiti ſenſerimus, nequaquam nos cæteris præponamus, nec noſtra conſilia magis eligentes nobis potius quam aliis credamus.

14 De ſancto Stephano. *In Ezech homil.* 18.

BEatus martyr Stephanus pro creatoris ſui nomine tentus, & in medio perſecutorũ deductus, imperterritus ſtetit, fiducialiter docuit, & ex zelo veritatis perſecutores ſuos fortiter increpauit, dicens. Vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Cũq; illi ad lapides currerent, & eum lapidibus necarent, flexo genu pro eiſdem perſecutoribus orauit dicens. Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Quæ itaque iſta uirtus eſt, ſic zelo feruere,

vt eis a quibus tenebatur perfidiæ ſuæ improperia fiducialiter diceret, & ſic diligere vt in morte quoque pro eis, a quibus moriebatur, oraret. Sic quippe ex zelo inferbuit, ac ſi manſuetudinis nihil haberet, & ſic manſuetus in eorum dilectione perſtitit, ac ſi contra feruoris eos nihil habuiſſet. Penſemus inter hæc vbi noſtræ conſcientiæ reatus iacet. Quis enim noſtrum ſi ſaltem verbi contumeliam a proximo acceperit non ſtatim contumeliam reddit, non funditus commouetur, non ad odium erumpit, non præceptum dilectionis obliuiſcitur? ſed hoc beatus Stephanus ex omnipotentis Dei gratia potuit. Qui cum eſſet plenus ſpiritu ſancto intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem a dextris, & ait. Ecce video cœlos apertos; & Ieſum ſtantem a dextris Dei. *In homil. de die aſcenſionis.* Conſiderandum nobis eſt, quid eſt, quod Marcus ait. Sedit a dextris Dei, & Stephanus dicit. Video cœlos apertos, & filium hominis ſtantem a dextris Dei. Quid eſt quod hunc Marcus ſedentem, Stephanus vero ſtantem ſe videre teſtatur? ſed ſcitis fratres, quia ſedere iudicantis eſt, ſtare vero pugnantis vel adiuuantis. Quia igitur redemptor noſter aſſumptus in cœlum, & nunc omnia iudicat, & ad extremum iudex omnium veniet, hunc poſt aſſumptionem Marcus ſedere deſcribit, qui poſt aſcenſionis ſuæ gloriam iudex in fine mundi videbitur. Stephanus vero in laboris certamine poſitus ſtantem vidit quem adiutorem habuit: quoniam vt iſte in terra perſecutorum infidelitatem vinceret, pro illo de cœlo illius gratia pugnauit.

15 Quod nec præſumere de nobis, nec alios iudicare debeamus.

Moral. lib. xxix. cap. 12. & in homil. 19. ſuper Euang.

ET teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus, & lapidabant Stephanum. Nemo ſe fratres de opere, nemo de tempore extollat, nemo ſe alicui de operibus ſuis præferat: quia de his quos intuetur adhuc per culpam frigidos: quantos operatores iuſtitiæ & defenſores rectæ fidei dominus ſit facturus ignorat. Multos quidem frigidos intra ſanctam eccleſiam fratres cariſſimi cernimus, ſed eos nec imitari, nec deſpicere debemus. Quid enim ſit hodie aſpicimus, ſed quid cras futurus ſit vnuſquiſque, neſcimus. Plerunque & qui poſt nos venire cernitur, per agilitatem operis boni nos antecedit, & vix eum cras ſequimur, quem hodie præire videbamur. Certe cum Stephanus pro fide moreretur, Saulus veſtimenta lapidantium ſeruabat. Omnium ergo lapidantium manibus ipſe lapidauit, qui ad lapidandum omnes exertos reddidit, & tamen eundem ipſum in ſancta eccleſia laboribus anteceſſit, quem perſequendo martyrem fecit. O qualē hunc militē ad diem

belli pugnæque præparatum velut theſaurum abſconditum omnipotens Deus habuit: quem in vita frigida in prauorum vitam repoſitum: iam tunc electum ſuum latenter diu intra ſuæ præſcientiæ ſinum texit. O ad quanta aduerſariorum pectora ferienda hunc propugnatorem ſuum cum voluit ad medium produxit: per cuius verba ac redargutiones tot ſibi reſiſtentia corda proſtrauit? Nemo itaque de ſuis operibus extollatur: nemo deſperet eos quos adhuc frigidos videt: quia qui ſint futuri ſerui Dei inter prauos videre & diſcernere non valet. Quis enim crederet: quod per apoſtolatus gratiam lapidatum Stephanum ille præcederet, qui in morte eius omnium lapidantium veſtimenta ſeruaret? Si ergo ad iſta dona vel occulta iudicia recurrimus, nullos deſperantes omnino nec illis nos in corde noſtro præferimus, quibus pro tempore prælati ſumus: quia & ſi iam videmus quantum præceſſimus, neſcimus quantum dum currere cœperint præcedamur. Duo itaque ſunt, quæ ſolicite penſare debemus. Primum eſt vt de ſe quiſq; minime præſumat, quia & iam ad fidem vocatus eſt, vtrum in perenni regno ſit dignus, neſcit: ſecundum vero eſt, vt vnuſquiſq; proximum quem fortaſſe iacere in vitiis conſpicit, deſperare non audeat: quia diuinæ miſericordiæ diuitias ignorat.

16 De Simone mago. *In homilia.4. ſuper Euang.*

CONceſſa poteſtate prædicationis, conceſſis miraculis virtutum: redemptor noſter diſcipulis ſuis ait. Gratis accepiſtis, gratis date. Præſciebat nanque nonnullos hoc ipſum donum accepti ſpiritus in vſum negociationis inflectere, & miraculorum ſigna ad obſequium auaritiæ declinare. Hinc eſt quod cum vidiſſet Simon magus quia per impoſitionem manus apoſtolorum daretur ſpiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam dicens. Date & mihi hanc poteſtatem, vt cuicunque impoſuero manus accipiat ſpiritum ſanctum: per impoſitionem quippe manus edita miracula concupiſcens, percipere donum ſpiritus voluit, ſcilicet vt deterius venderet, quod male comparaſſet. Cum iuſtum virum deſcriberet propheta ait. Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Non dicit, qui excutit manus ſuas a munere, ſed adiunxit ab omni: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus a manu, aliud munus a lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebite impenſa: munus a manu pecunia eſt, munus a lingua fauor. Ille igitur ab omni munere manus excutit, qui in diuinis rebus non ſolum nullam pecuniam ſed etiam humanam gratiam non requirit: qui ſacros ordines pro humana gratia non largitur, neque de eadem largitate laudis vllam retributionem quærit: qui de nullo impenſo ſanctitatis officio minimum fauoris exquirit, quia

impoſitionem manus qua ſpiritus ſanctus accipitur, ad vitæ meritum non ad præmium tribuit.

17 De maledictione proferenda. *Moral.lib.iiii.cap 6.*

PEcunia tua tecum ſit in perditionem, cum ſancti viri maledictionis ſententiam proferunt, non ad hanc ex uoto ultionis ſed ex iuſtitia examinis erumpunt. Intus enim ſubtile Dei iudicium aſpiciunt, & mala foris exurgentia, quia maledicto debeant ferire, cognoſcunt: & eo in maledicto non peccant, quo ab interno iudicio non diſcordant. hinc eſt quod Petrus in offerentem ſibi pecuniam Simonem, ſententiam maledictionis intorſit dicens. Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Qui enim non ait, eſt, ſed ſit: non indicatiuo ſed optatiuo modo ſe hæc dixiſſe ſignauit. hinc Helias duobus quinquagenariis ad ſe uenientibus dixit. Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cœlo & conſumat vos. Quorum utrorunque ſententia quanta ſeueritatis ratione conualuit, terminus cauſæ monſtrauit. Nam & Simon æterna perditione interiit, & duos quinquagenarios deſuper ueniens flamma conſumpſit. Virtus ergo ſubſequens teſtificatur, qua mente maledictionis ſententia promitur. Cum enim & maledicentis innocentia permanet, & tamen eum qui maledicitur uſque ad interitum maledictio abſorbet, ex utriuſque partis fine colligitur, quia ab uno & intimo iudice in reum ſententia ſumpta iaculatur.

18 De conuerſione ſancti Pauli apoſtoli.

*Moral.lib.*xxxi.*cap.*13.*&* xxxiii.*cap.*32.

BEato Iob a domino dicitur. Nunquid uolet rhinocerus ſeruire tibi, aut morabitur ad præſepe tuū? Nunquid alligabis rhinocerotam ad arandum libro tuo. Rhinoceros iſte qui etiam monoceros in græcis exemplaribus nominatur, indomitæ omnino naturæ eſt: ita ut ſi quando captus fuerit, teneri nullatenus poſſit, impatiens quippe ut fertur ilico moritur. Tantæ quoque fortitudinis eſſe dicitur, ut nulla uenantium uirtute capiatur, ſed ſicut hi afferunt, qui deſcribendis naturis animalium inueſtigatione laborioſa ſudauerunt, virgo ei puella propouitur, quæ uenienti ſinum aperit, in quo ille omni ferocitate poſtpoſita caput deponit, & ſic ab eis a quibus capi quæritur, repente uelut inermis inuenitur. Buxei quoque coloris eſſe deſcribitur, qui etiam cum elephantis quando certamen aggreditur, eo cornu quod in nare ſingulariter geſtat, uentrem aduerſantium ferire perhibetur, ut cum ea quæ molliora ſunt uulnerat, impugnantes ſe facile ſternat. Eius uero nomen latina lingua interpretatum ſonat, in nare cornu. Et quid aliud in nare, niſi

fatuitas?quid in cornu niſi elatio deſignatur? Et quamuis per hunc rhinocerotam uel certe monocerotam ſcilicet unicornem communiter ille iudæorum populus poſſit intelligi, de quibus paſſionem ſuam dominus propheta canente pronuncians ait. Libera me de ore leonis & a cornibus vnicornium humilitatem meam: tot quippe in illa gente vnicornes vel certe rinocerotes extiterunt: quot contra prædicamenta veritatis de legis operibus ſingulari & fatua elatione confiſi ſunt: ille tamen ſpecialiter ex hoc populo & prius in ſuperbia, & poſtmodum præcipuus teſtis in humilitate nobis ad medium Paulus ducatur. Qui dum contra Deum ſe quaſi de cuſtodia legis neſciens extulit: cornu in nare geſtauit, vnde & hoc ipſe naris cornu per humilitatem poſtmodum inclinans ait. Qui prius fui blaſphemus & perſecutor & contumelioſus, ſed miſericordiam conſecutus ſum: quia ignorans feci. In nare cornu geſtabat: qui placiturum ſe Deo de crudelitate confidebat, ſicut ipſe poſtmodum ſemetipſum redarguens dicit. Et proficiebam in iudaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum. Huius autem rhinocerotis fortitudinem omnis venator extimuit: quia Sauli ſeuitiam vnuſquiſque prædicator expauit. Scriptum nanque eſt. Saulus adhuc ſpirans minarum & cædis in diſcipulos domini, acceſſit ad principem ſacerdotum, & petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas: vt ſi quos inueniret huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Hieruſalem. Cum flatus nare reddendus trahitur: inſpiratio vocatur. Et illud ſæpe per odorem nare deprehendimus: quod oculis non videmus. Rhinocerus ergo iſte nare geſtabat cornu quo percuteret: quia minarum, & cædis in domini diſcipulos ſpirans, poſtquam præſentes interfecerat, abſentes quærebat. Sed ecce omnis ante illum venator abſconditur: omnis homo id eſt rationale ſapiens opinione timoris eius effugatur. Beato igitur Iob ſanctæ eccleſiæ typum tenenti dicitur. Num volet rhinocerus ſeruire tibi? ac ſi aperte de beato Paulo dicatur. Nunquid Saulum quem ſuperbire in nece fidelium ſtulta ſua elatione conſideras, ſub iura tuæ prædicationis inclinas? ſubaudis, vt ego, qui & contra me illum ſingulari cornu extolli conſpicio, & tamen mihi cum voluero, protinus ſubdo. Vt ergo hunc rhinocerotam capiat, ſinum ſuum virgo, id eſt ſecretum ſuum ipſa per ſe inuiolata in carne Dei ſapientia expandat. Scriptum quippe eſt, quod cum Damaſcum pergeret, ſubito circunfulſit illum die media lux de cœlo, & vox facta eſt dicens. Saule Saule, quid me perſequeris? Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Qui proſtratus in terra re-

ſpondit. Quis es domine? Cui ille. Ego ſum Ieſus Nazarenus quem tu perſequeris. Et tremens ac ſtupens dixit. Domine quid me vis facere? Et dominus ad eum. Surge & ingredere ciuitatem: & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Virgo nimirum rhinoceroti ſinum ſuum aperuit, cum Saulo incorrupta Dei ſapientia incarnationis ſuæ myſterium de cœlo loquendo patefecit. Et fortitudinem ſuam rhinoceros perdidit: quia proſtratus humi, omne quod ſuperbum tumebat, amiſit: intueri libet, vbi eſt ſeuus ille perſecutor, vbi lupus rapax. Ecce in ouem iam verſus eſt, qui percunctatur paſtoris ſemitam quam ſequatur. Et notandum quod cum diceret, quis es domine? non ei a domino reſpondetur. Ego principium, ego verbum ante ſecula, ego ſum vnigenitus patris. Quia enim Saulus incarnatum Deum credere contempſit, & eius humanitatis infirma deſpexit de cœlo hoc quod contempſerat, audiuit. Ego ſum Ieſus Nazarenus quem tu perſequeris, ac ſi diceret, hoc a me audi de ſuperioribus, quod in me deſpicis de inferioribus: auctorem cœli veniſſe in terram deſpicis, ex terra ergo hominem cognoſce de cœlo, vt tanto in me amplius ſacramenta infirmitatis metuas, quanto & hæc perducta in cœleſtibus ad excellentiam poteſtatis probas. Proſternens igitur te, nequaquam tibi hoc aſtruo, quod ante ſecula Deus ſum, ſed illud a me audis, quod de me credere dedignaris. Poſtquam enim dixit Ieſus, adhuc in expreſſione terrenæ inhabitationis ſubdidit, Nazarenus: velut ſi apertius diceret, humilitatis meæ infirma ſuſcipe: & tuæ ſuperbiæ duritiam amitte.

19 De inſtructione pœnitentium. *In paſtoral cur. ter. par. cap. 25.*

SVrge & ingredere ciuitatem. Notandum autem quod in hac Pauli proſtratione: quoniam qui nulla adhuc agere bona cœperunt, a rigiditate prius ſuæ prauitatis manu correctionis euertendi ſunt, vt ad ſtatum operationis recte poſtmodum erigantur: quia & idcirco altum ſiluæ lignum ſuccidimus: vt hoc in ædificii tegmine ſubleuemus, ſed tamen in fabrica non repente ponitur, vt nimirum prius vitioſa viriditas eius exſiccetur: cuius quo plus in infimis humor excoquitur, eo ſolidius ad ſumma leuatur. Hinc eſt quod Saulus cum ſuper eum cœlitus lux emiſſa reſplenduit, non iam quod recte deberet facere, ſed quid praue feciſſet, audiuit. Nam cum proſtratus requireret, dicens. Quis es domine? protinus reſpondetur. Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Et cum repente ſubiungeret, domine quid me iubes facere? ilico adiungitur. Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Ecce de cœlo dominus loquens, perſecutoris ſui fa-

cta corripuit, nec tamen ilico quæ eſſent facienda monſtrauit. Ecce elationis eius fabrica iam tota corruerat, & poſt ruinam ſuam humilis ædificari quærebat. Et cum ſuperbia deſtruitur, ædificationis tamen verba retinentur; vt videlicet perſecutor immanis diu deſtructus iaceret, & tanto poſt in bonis ſolidius ſurgeret, quanto prius funditus euerſus ab errore priſtino cecidiſſet. *In homil. 9. ſuper Ezech.* Paulus igitur dum Damaſcum pergeret ſuperbe redemptoris voce iacuit proſtratus: & qui prædicator futurus erat, non tamen mox vt prædicaret, quod viderat, audiuit, ſed ei iacenti dicitur. Surge & ingredere ciuitatem: & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Iacens igitur hoc ſolum audire potuit, vt ſurgens diſceret quod audierat. ſurgens vero hoc didicit, vt quæ ignorauerat prædicaret, iacenti dicitur vt ſurgat, ſtanti præcipitur, vt ad prædicationem proficiſci debeat. Sic quoque nobis in infirmitatis confuſione iacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis: ſed cum iam in bono opere ſurgimus, cum iam recti ſtare cœpimus, dignum eſt vt ad lucrandos alios in prædicatione mitti debeamus. Quærendum præterea nobis eſt, cur Paulus & Ezechiel in faciem cadunt, & de perſecutoribus domini ſcriptum eſt. Abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. Quid eſt hoc quod electi in faciem, & reprobi retrorſum cadunt, niſi quod omnis qui poſt ſe cadit, ibi proculdubio cadit vbi non videt: qui vero ante ceciderit ibi cecidit vbi videt? Iniqui ergo quia in inuiſibilibus cadunt, poſt ſe cadere dicuntur: quoniam ibi corruunt, vbi quid eos tunc ſequatur, modo videre non poſſunt. Iuſti vero, quia in iſtis viſibilibus ſe ſponte deiiciunt: vt in inuiſibilibus erigantur, quaſi in faciem cadunt, quia timore compuncti videntes humiliantur.

20 De crudelitate Sauli. *Moral. lib. xxxi. cap. 14.*

ERat autem diſcipulus Damaſci nomine Ananias, & dixit ad illum in viſu dominus. Anania. At ille ait. Ecce ego domine. Et dominus ad illum. Surge & vade in vicum qui vocatur rectus, & quære in domum Iudæ Saulum nomine Tharſenſem: ecce enim orat. conſideremus fratres Saulum quis fuerit, cum ab ipſa adoleſcentia lapidantium adiutor exiſteret, cum alia eccleſiæ loca vaſtaret, & acceptis epiſtolis vaſtanda alia peteret, cum mors ei fidelium nulla ſufficeret, ſed ſemper ad aliorum interitum aliis extinctis anhelaret, & profecto cognoſcimus, quia nullus tunc fidelium crederet, quod ad iugum Deus ſuæ formidinis vim tantæ elationis inclinaret. Vnde & Ananias voce dominica hunc, & poſtquam conuerſum audiuit, extimuit dicens. Domine audiui a multis de viro hoc, quanta mala ſanctis tuis fecerit in Hieruſalem.

21 Quod Deus peccata impunita non deſerit. *Moral. lib. ix. cap. 27.*

Dixit autem ad eum dominus. Vade quoniam vas electionis mihi eſt iſte, vt portet nomen meum coram gentibus & regibus & filiis Iſrael. Ego enim oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Cum beatus Iob ad dominum dicat. Verebar omnia opera mea ſciens quod non parceres delinquenti: quis ab æterna morte eripitur, cum a delicto mundus nemo reperitur? ſi delinquenti non parcitur: an pœnitenti Deus parcit & delinquenti non parcit? Quia cum delicta plangimus, nequaquam iam delinquentes ſumus, ſed quid quod Petrus cum negat reſpicitur: & redemptoris negati reſpectu ad lachrymas vocatur? Quid quod Paulus cum redemptoris nomen in terra conaretur extinguere, eius verba de cœlo meruit audire? Sed tamen in vtroque culpa punita eſt, quoniam de Petro teſte euangelio ſcriptum eſt. Recordatus eſt Petrus verbi Ieſu, quod dixerat, & egreſſus foras fleuit amare. De Paulo quoque hæc eadem quæ hunc vocauit veritas dicit. Ego oſtendam ei, quanta eum oporteat pro nomine meo pati. Delinquenti ergo dominus nequaquam parcit: quia delictum ſine vltione non deſerit. Aut enim ipſe hoc homo in ſe pœnitens punit: aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur, quia nullatenus ſine vindicta laxatur.

22 De defenſione peccatorum. *Moral. lib. xxxiii. cap. 31.*

Abiit autem Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus dixit. Saule frater, dominus miſit me Ieſus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, vt videas & implearis ſpiritu ſancto. Et confeſtim ceciderunt ab oculis eius tanquam ſquamæ & viſum recepit, & ſurgens baptizatus eſt. Quiſquis dum corripitur peccatum ſuum magis excuſare defendendo appetit, quam deflere: quaſi ſquamis tegitur, dum a ſanctis prædicatoribus gladio uerbi iaculatur: ſquamas habet, & idcirco ad eius præcordia tranſeundi viam verbi ſagitta non habet. Duritia enim carnali repellitur, ne ſpiritualis ei gladius infigatur. Carnali ſapientia contra Deum Saulus obdurauerat, quando cor eius nulla prædicationis euangelicæ ſagitta penetrabat. Sed poſtquam forti cœlitus increpatione iaculatus & ſuperno reſpectu cæcatus eſt, lumen quippe vt acciperet, amiſit, ad Ananiam veniens illuminatur. In qua illuminatione quia defenſionum ſuarum duritia caruit, bene de eo ſcriptum eſt. Ceciderunt quaſi ſquamæ ab oculis eius. Carnalis videlicet tegumenti illum duritia preſſerat, & idcirco radios veri luminis non uidebat. Sed poſtquam ſuperbæ repugnationes eius uictæ ſunt, defenſionum ſquamæ

ceciderunt Quæ quidem ſub Ananiæ manibus ab oculis ceciderunt cor-poris, ſed ante iam ſub dominica increpatione ceciderant ab oculis cor-dis. Cum enim altæ inuectionis iaculo confoſſus iaceret, humili iam & penetrato corde requirebat dicens. Domine quid me vis facere? Re-pulſis videlicet ſquamis, iam ad cordis viſcera veritatis ſagitta peruene-rat: quando depoſita elatione ſuperbiæ eum quem impugnauerat do-minum confitens, & quid ageret neſciens, requirebat.

23 Item de conuerſione Pauli. *Moral.lib.xxxi.*

PAulus autem multo magis conualeſcebat, & confundebat iudæos, qui habitabant Damaſci: affirmans & docens, quoniam hic eſt Chri-ſtus. Paulus igitur dum ſublato oculorum lumine manu ad Ananiam ducitur: patet iam rhinocerus iſte quibus loris Dei aſtringitur? quia videlicet vno in tempore, cæcitate, baptiſmate, prædicatione ligatur. Qui etiam ad Dei præſepe moratus eſt: quia ruminare verba euangelii dedignatus non eſt, ait enim: Aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba aſſumpto & Tito: aſcendi autem ſecundum reuelationem, & contuli cum illis euangelium: & qui prius ieiunus audierat, durum eſt tibi con-tra ſtimulum calcitrare, mira poſtmodum virtute præ fidentis preſſus verbi pabulo vires obtinuit: & ſuperbiæ calcem amiſit, loriſque Dei non tantum a feritate reſtringitur: ſed quod magis ſit mirabile ad aran-dum ligatur, vt non ſolum homines crudelitatis cornu non impetat, ſed etiam eorum refectioni ſeruiens aratrum prædicationis trahat: ipſe quippe de euangelizantibus, de arantibus dicit. Debet enim in ſpe, qui arat arare, qui triturat, in ſpe fructus percipiendi. Qui igitur tremenda prius fidelibus irrogauerat, & pro fide poſtmodum flagella libenter portat: qui ſcriptis etiam epiſtolis humilis & deſpectus prædicat, quod dudum terribilis impugnabat: profecto bene ligatus ſub aratro deſudat ad ſegetem, qui fuerat in campo male liber a timore. Repente quippe commutatus ab hoſte prædicator efficitur, & in cunctis mundi partibus redemptoris ſui nomen inſinuat: Supplicia pro veritate tolerat, pati ſe quæ irrogauerat exultat, alios blandimentis vocat, alios ad fidem ter-roribus reuocat: iſtis regnum pollicetur cœleſtis patriæ, illis minatur ignes gehennæ. hos per auctoritatem corrigit, illos ad viam rectitudi-nis per humilitatem trahit; atque in omni latere de manu ſe ſui rectoris inclinat, & tanta arte Dei aream congregat, quanta ad illam prius ela-tione uentilabat. ſed neque hoc abhorret a Paulo, quod rhinocerus bu-xei coloris dicitur: & elephantorum uentres cornu ferire perhibetur. quid enim per colorem buxeum, niſi abſtinentiæ pallor exprimitur? cui

ipſe ſe tenaciter adhærere teſtatur dicens. Caſtigo corpus meum, & ſeruituti ſubiicio. Qui diuinæ legis eruditione præditus, dum aliorum ingluuiem redarguit, cornu elephantes in ventrem ferit. In ventrem quippe elephantes percuſſerat: cum dicebat. Multi ambulant quos ſæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico inimicos crucis Chriſti: quorum finis interitus, quorum venter Deus eſt & gloria in confuſione ipſorum. Et rurſum huiuſmodi Chriſto domino non ſeruiunt, ſed ſuo ventri. Cornu ſuo igitur rhinocerus iſte non iam homines ſed beſtias percutit: quando Paulus illa doctrinæ ſuæ fortitudine nequaquam perimendos humiles impetit, ſed ſuperbos ventris cultores occidit.

24 Qua de cauſa electi loca ſua mutant. *In dialog. lib. 2. cap. 3.*

CVm implerentur autem dies multi, conſilium fecerunt iudæi, vt eum interficerent. Notæ autem factæ ſunt inſidiæ eorum Paulo. Cuſtodiebant autem portas die ac nocte, vt eum interficerent. Accipientes vero diſcipuli eius nocte per murum dimiſerunt eum, ſummittentes in ſporta. Sæpe agitur in animo perfectorum quod ſilentio prætereundum non eſt, quia cum laborem ſuum ſine fructu eſſe conſiderant, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vnde iſte quoque egregius prædicator, qui diſſolui cupit, & cum Chriſto eſſe: cui viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum, qui certamina paſſionum non ſolum ipſe appetiit, ſed ad toleranda hæc & alios adhortatur, Damaſci perſecutionem paſſus, vt potuiſſet euadere, murum, funem, ſportamque quæſiuit, ſeque latenter deponi voluit. Nunquid nam Paulum mortem dicimus timuiſſe: quam ſe ipſe pro Ieſu amore teſtatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem ſibi fructum adeſſe conſpiceret, & graui labori, ad laborem ſe alibi cum fructu ſeruauit. Fortis etenim prædicator Dei teneri intra clauſtra noluit, certaminis campum quæſiuit.

25 Qualiter ſpiritus ſanctus immutat quos repleuerit.

Moral. lib. ix. cap. 6. & 7.

ERat autem Paulus cum diſcipulis intrans & exiens in Hieruſalem & fiducialiter agens in nomine domini, loquebatur quoque gentibus, & diſputabat cum græcis: illi autem quærebant eum occidere. Si cor peccatoris qui in malitia ſua manet immobilis ſancti ſpiritus gratia ſuperno munere infuſa tetigerit, mox peccatricis mentis duritia a ſuæ immobilitatis obſtinatione permutatur: & peccato rore diuini muneris infuſus poſt libenter iniurias tolerat, quas prius dementer irrogabat, poſt etiam ſua tribuit, qui prius aliena rapiebat: poſt carnem abſtinendo cruciat, qui prius ſatietate carnis per mortifera turpitudinum oblectamenta defluebat,

fluebat. poſt etiam perſecutores diligat, qui prius diligere etiam ſe amantes nolebat. Libet in huius rei exemplum vnum e multis ad medium, Paulum vocare: qui cum acceptis contra Chriſtum epiſtolis Damaſcum pergeret, ſancti ſpiritus gratia in itinere infuſus. Ab illa ſua protinus crudelitate mutatus eſt, & poſtmodum plagas pro Chriſto accepit, quas veniebat inferre chriſtianis. Et qui prius carnaliter viuens in mortem conabatur ſanctos domini tradere: gaudet poſtmodum pro vita ſanctorum vitam ſuæ carnis immolare: & qui prius fuit blaſphemus & perſecutor, humilis poſt factus eſt piuſque prædicator: & qui lucrum maximum putauit ſe in diſcipulis Chriſtum occidere: iam vitam ſuam Chriſtum æſtimat, & mori lucrum. Mens igitur Pauli mox vt ſpiritus ſancti gratiam accepit, ſtatum ſuæ immobilitatis & crudelitatis immutauit. *In dialogo libro tertio cap. 17.* In eius conuerſione poſſumus perpendere, quia maius eſt miraculum prædicationis verbo, & orationis ſolatio peccatorem conuertere, quam carne mortuum reſuſcitare, In iſto enim reſuſcitatur caro iterum moritura: in illo vero anima in æternum victura. Lazarum quippe quem iam fœtentem fuiſſe credimus, carne dominus ſuſcitauit. Saulum vero reſuſcitauit mente. Et quidem poſt reſurrectionem carnis de Lazari virtutibus tacetur: nam poſt reſurrectionem animæ capere noſtra infirmitas non valet; quanta in ſacro eloquio de Pauli virtutibus dicuntur, Quod illius prædicatione crudeliſſimæ nationes ad pietatis mollia conuerſæ ſunt viſcera: quod mori cupit pro fratribus, in quorum prius morte gaudebat. quod plenus omnis ſcripturæ ſcientia, nihil ſe ſcire iudicat, niſi Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum. Quod pro Chriſto virgis libenter cæditur, quem gladiis inſequebatur. quod apoſtolatus honore ſublimis eſt, ſed tamen ſponte fit paruulus in medio diſcipulorum. Quod ad cœli tertii ſecreta ducitur, & tamen mentis oculum per compaſſionem reflectit, ad diſponendum cubile coniugatorum dicens. Vxori vir debitum reddat, ſimiliter & vxor viro. Quod admiſcetur in contemplatione cœtibus angelorum, & tamen non aſpernatur cogitare & diſponere facta carnalium. quod gaudet in infirmitatibus, ſibique in contumeliis placet. quod ei viuere Chriſtus eſt & mori lucrum. quod totum iam extra carnem eſt, hoc ipſum quod viuit in carne. Ecce qualiter viuit qui ab inferno mente ad vitam pietatis rediit. Minus eſt ergo quempiam in carne ſuſcitari, niſi forte cum per viuificationem carnis ad vitam reducatur mentis, vt hoc ei agatur per miraculum exterius, quatinus conuerſus interius viuificetur.

V

36 De requie bonæ operationis. *Moral.lib.xxiii.cap.11.*

AEnea ſanet te dominus Ieſus. In ſcriptura ſacra aliquãdo per ſtratum repauſatio in bonis operibus deſignatur, vnde Petrus dicit apoſtolus: Aenea ſanet te dominus Ieſus Chriſtus: ſurge & ſterne tibi. Quid eſt dicere ſurge, niſi mala quæ perpetraſti derelinque? Et quid eſt dicere, ſterne tibi, niſi mercedis cauſas in quibus requieſcere debeas operare? vt & deſerat ſurgendo quod fecit, & inueniat ſternendo, quod fecerit. Quod vtrunque breuiter propheta comprehendit dicens. Declina a malo & fac bonum. Declinare quippe a malo, eſt ab eo quod iacuit ſurgere: bonum vero facere, eſt mercedis opera in quibus requieſcere debeat præparare. Qui enim declinat à malo, ſed bona adhuc non facit: ſurrexit quidem ab eo quo iacuit, ſed vbi requieſcere debeat nec dum ſtrauit.

27 De Tabitha per apoſtolum reſuſcitata, & de miraculis faciendis. *In dialogo lib.2.cap.30.*

QVI deuota mente deo adhærent, cum rerum neceſſitas expoſcit exhibere ſigna duobus modis ſolent: vt mira quæque aliquando ex prece faciant, aliquando ex poteſtate. Cum enim Ioannes dicat. Quotquot autem receperunt eum dedit eis poteſtatem filios dei fieri: qui filii dei ex poteſtate ſunt, quid mirum ſi ſigna facere ex poteſtate valeant? Quia enim vtroque modo miracula exhibeant, teſtatur Petrus qui Tabitham mortuam orando ſuſcitauit: Ananiam vero & Saphyram mentientes, morti increpando tradidit. Neque enim oraſſe in eorum extinctione legitur, ſed ſolummodo culpam quam perpetrauerant increpaſſe. Conſtat ergo quia aliquando hæc ex poteſtate, aliquando vero exhibent ex poſtulatione: dum & iſtis vitam increpando abſtulit, & illi reddidit orando.

32. De Cornelio centurione & profectu fidei in Ezech. *Homil.29.*

VIR quidam erat in Cæſarea nomine Cornelius, religioſus & timens deum. Nequaquam ex virtutibus venitur ad fidem, ſed per fidem pertingitur ad virtutes. Cornelius enim centurio cuius eleemoſynæ ante baptiſmum angelo teſte laudatæ ſunt, non ex operibus venit ad fidem, ſed ex fide venit ad opera, nam & ei per angelum dicitur. Orationes tuæ & eleemoſynæ aſcenderunt in conſpectum dei. Si enim deum vere & ante baptiſmum non crediderat: quid orabat? vel quomodo omnibus deus exaudierat, ſi non ab ipſo ſe in bonis perfici petebat? Sciebat igitur creatorem omnium deum, ſed quia eius omnipo-

tens Deus filius incarnatus eſſet, ignorabat. Neque enim poterat bona agere, niſi ante crediſſet: ſcriptum quippe eſt, ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. Fidem ergo habet, cuius orationes & eleemoſynæ placere poſſunt. Bona autem actione promeruit, vt Deum perfecte cognoſceret, & incarnationis eius myſterium crederet, quatinus ad ſacramenta baptiſmatis perueniret. Per fidem ergo venit ad operationem, ſed per opera eſt ſolidatus in fide.

29 *In Ezech. homil. 9.*

ET nunc mitte viros in Ioppen, & accerſi Simonem qui cognominatur Petrus, hic dicet tibi quid te oporteat facere. Nec fides ſine operibus, nec opera ſine fide adiuuant, niſi fortaſſe pro fide percipienda fiant: ſicut Cornelius ante pro bonis operibus meruit audire, quam fidelis exiſteret. Qua ex re colligitur: quia bona opera pro fide percipienda faciebat. Nam cui ab angelo dicitur. Orationes tuæ & eleemoſynæ aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei: & mox pro eadem aſcenſione præcipitur, vt ad Simonem mittat, qui ei veniens prædicare debeat; quia hoc petiit, vnde meruit exaudiri.

Moral. lib. 30. cap. 11. & lib. 35. cap. 22. De apoſtolorum prædicatione.

AScendit Petrus in ſuperiora vt oraret circa horam ſextam: & cum eſuriret voluit guſtare. Parantibus autem ei cecidit ſuper eum mentis exceſſus, & vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis ſummitti de cœlo in terram: in quo erant omnia quadrupedia & ſerpentia terræ & volatilia cœli. apoſtoli recte catuli ſanctæ eccleſiæ vocari poſſunt, qui in eccleſia editi aduerſantem mundum ore rapuerunt. Iſti catuli nec dum poſt paſſionem domini ſancti ſpiritus infuſione ſolidati, clauſis foribus quaſi in quibuſdam abditis ſpecubus ſuis rapturi mundum cubabant, vt animarum prædam poſtmodum præſumentes diriperent, vt culpam noſtram interficerent, omnemque in nobis peccati vitam necarent. Horum primo illi eſurienti catulo, ſed iam valenti oſtenſa per linteum gentilitate, quaſi monſtrata præda dicitur, macta & manduca. Sub typo fortis mulieris Salomon de ſancta eccleſia dicit. Sindonem fecit, & vendidit. Quid ſignatur linteo ſindonis, niſi ſubtilis intextio ſanctæ prædicationis? in qua molliter quieſcitur quia mens in illa fidelium ſpe ſuperna refouetur, unde & Petro animalia in linteo demonſtrantur: quia peccatorum animæ miſericorditer aggregatæ, in blanda fidei quiete continentur. Hanc ergo ſindonem eccleſia fecit & vendidit: quia fidem quam credendo meruerat, loquendo dedit, & ab infidelibus uitam rectæ conuerſationis accepit.

21 *Morl.lib.11.& 14.& 18.unde ſupra.*

ET facta eſt vox ad Petrum. Surge Petre occide & manduca. Sancta eccleſia male viuentes in vitiis interficit ore ſanctæ prædicationis. Sancti quippe apoſtoli & paſtores alii in eccleſiæ corpore, quaſi dentes idcirco ſunt poſiti, vt vitam carnalium correptione mordeant, eamque a ſuæ duritia pertinaciæ confringant. Vnde & apoſtolorum & paſtorum primo quaſi denti in eccleſiæ corpore poſito, oſtenſis in figura gentibus dicitur: macta & manduca. Quod enim mactatur a vita occiditur: id vero quod comeditur, in comedentis corpore commutatur. Macta ergo & manduca dicitur, id eſt vetuſtatem earum contere, & a peccato eas in quo viuunt interfice, a ſeipſis in corpus eccleſiæ, videlicet in tua illas membra conuerte.

32 De prophetia. *In Ezech. prima.*

ET ecce viri a Cornelio miſſi inquirẽtes domum Simonis, ſteterunt ad ianuam. Aliquando prophetiæ ſpiritus in præſenti ex parte tangit, & ex parte non tangit: quod Petri apoſtoli teſtatur hiſtoria, cum a Cornelio milites miſſi, ei ſunt per ſpiritum nunciati: Scriptum quippe eſt: Dixit ſpiritus ei. Ecce viri tres quærunt te. Ad quos ille deſcendit, & requirens dixit. Quæ cauſa eſt propter quam veniſtis? In cuius verbis oſtenditur: quia eandem cauſam per ſpiritum non audierat, quam a militibus requirebat. In præſenti ergo mentem Petri ſpiritus, & ex parte tetigerat, & ex parte non tetigerit: quia & adeſſe milites dixit, & pro qua cauſa venerant tacuit.

33 De conuerſatione prælatorum.

Moral.lib xxi.*cap.*11.*&* xxvi *cap.*21.22.23.

FActum eſt cum introiſſet Petrus, obuius ei venit Cornelius, & procidens ad pedes eius adorauit. Bona eſt ordine ſuo potentia, ſed cauta regentis indiget vita. Bene igitur hanc exercet, qui per illam ſcit ſuper culpas erigi & ſcit cum illa cæteris æqualitate componi. Sancti itaque viri qui præſunt, cum deeſt vitium quod corrigatur, non de excellentia poteſtatis, ſed de conditionis æqualitate gaudent: & non ſolum a ſubiectis metui: ſed etiam pluſquam neceſſe eſt refugiunt honorari. Neque enim leue ſe perpeti damnum humilitatis credunt: ſi ab eis pro merito forſaſſe ordinis pluris æſtimentur. Cum ergo potentiæ temporalis miniſterium ſuſcipitur, ſumma cura vigilandum eſt, vt ſciat quiſque & æqualem ſe cum illa cæteris cernere, & tamen ſe peccantibus zelo vltionis præferre. Quam diſcretionem plenius cognoſcimus, ſi primi paſtoris exempla cernamus. Petrus enim auctore

Deo, eccleſiæ principatum tenens, à bene agente Cornelio & ſeſe humiliter ei proſternente, immoderatius venerari refugiens, honorem ſuper ſe ſibi oblatum recuſauit, & ad æqualitatem conditionis ſuæ citius recurrens, ſe illius ſimilem recognouit dicens. Surge ne feceris, & ego ipſe homo ſum. Quis enim neſciat quod homo conditori ſuo debeat & non homini proſterni? Quoniam igitur humiliari ſibi pluſquam debuit proximum vidit, ne vltra humanitatis metas mens intumeſceret, ſe hominem eſſe recognouit, quatinus illati ſibi honoris elationem frangeret, ex conſiderata æqualitate conditionis. Sed cum Ananiæ, & Saphiræ culpam reperit, mox quanta potentia ſuper cæteros excreuiſſet, oſtendit: verbo enim eorum vitam perculit, quam ſpiritu perſcrutante deprehendit: & ſummum ſe intra eccleſiam contra peccata recoluit, quod honore ſibi vehementer impenſo coram bene agentibus fratribus non agnouit. Illic communionem æqualitatis meruit ſanctitas actionis, hic zelus vltionis ius aperuit poteſtatis. Paulus bene agentibus fratribus prælatum ſe eſſe neſciebat: cum diceret. Non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus gaudii veſtri, atque ilico ſubiunxit. Fide enim ſtatis: ac ſi diceret. Ideo non dominamur fidei veſtræ, quia fide ſtatis. Aequales enim vobis ſumus, vbi vos ſtare cognoſcimus: quaſi prælatum ſe fratribus eſſe neſciebat, cum diceret. Facti ſumus paruuli in medio veſtrum, & rurſus. Nos autem ſeruos veſtros per Ieſum Chriſtum: ſed cum culpam quæ corrigi debuiſſet, inuenit, ilico magiſtrum ſe eſſe recoluit, dicens. Quid vultis? in virga veniam ad vos? Summus itaque locus bene regitur, cum is qui præeſt vitiis potiuſquam fratribus dominatur, vitiis enim ſe debent rectores erigere, quorum & cauſa præferuntur; & per diſcipulum culpas iure poteſtatis ferire, ſed per humilitatis cuſtodiam æquales ſe ipſis fratribus, qui corriguntur, agnoſcere, & eoſdem tacita ſibi cogitatione præferre. Illorum nanque per eos vitia rigore diſciplinæ feriuntur, in his vero quæ ipſi committunt ne verbi quidem ab aliquo inuectione lacerantur. Tanto ergo apud dominum ſunt obligatiores, quanto inulte peccant apud homines. Diſciplina vero prælatorum, ſubditos tanto diuino iudicio liberiores reddit, quanto hic eorum culpas ſine vindicta non deſerit. Seruanda eſt itaque & in corde humilitas, & in opere diſciplina. Inter hæc autem ſolerter intuendum, ne dum immoderatius cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis: & dum prælatus plus ſe quam decet deiicit, ſubditorum vitam ſtringere ſub diſciplinæ vinculo non poſſit. Teneamus ergo exterius, quod pro aliorum vtilitate ſuſcipimus: teneamus interius

quod de noſtra æſtimatione ſentimus, ſed tamen decenter quibuſdam erumpentibus ſignis tales nos apud nos eſſe ipſi etiam qui nobis commiſſi ſunt, non ignorent, vt de auctoritate noſtra quod formident videant: & de humilitate quod imitentur agnoſcant. Seruata autem auctoritate regiminis ad cor noſtrum ſine ceſſatione redeamus, & conſideremus aſſidue quod ſumus æqualiter cum cæteris conditi, non quod temporaliter cæteris prælati.

34 De poteſtate apoſtolorum. *Moral. lib.* xxviii. *cap.* 16.

NOn eſt perſonarum acceptor Deus. Cuncti apoſtoli eccleſiæ oſtia exiſtunt, cum voce ſui redemptoris audiunt: Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta ſunt? ac ſi illis aperte diceretur. Per vos ingredientur ad me hi quibus voſmetipſos panditis: & repellentur quibus obſeratis. Nec immerito oſtia vocantur, quia & ingreſſum fidelibus aperiunt: & rurſum ſeſe perfidis ne ingrediantur opponunt. Penſemus quale oſtium eccleſiæ Petrus extitit, qui inueſtigantem fidem Cornelium recepit: pretio quærentem miracula Simonem repulit, illi dicens: In veritate comperi quoniam non eſt perſonarum acceptor Deus: ſecreta regni benigne aperuit? huic inquiens, Pecunia tua tecum ſit in perditionem: per diſtrictæ damnationis ſententiam aulæ cœleſtis aditum claudit.

35 De Paulo in Lyſtris lapidato. *Moral. lib.* xxxi. *cap.* 25.

VIr ſanctus & fortis prædicator domini quo maiore perſecutione premitur, eo ad prædicandam veritatem acrius inſtigatur, & cum patienter perſecutores tolerat, ardenter ad ſe auditores trahere feſtinat. Videamus Paulum zelo ſancti ſpiritus inflammatum quomodo perſecutorum minas minime formidat? quomodo inter ſupplicia poſitus, peccatores ad ſe trahere feſtinat? ſicut ſcriptum eſt. Superuenerunt autem quidam ab Antiochia, & Iconio Iudæi, & perſuaſis turbis lapidantes Paulum traxerunt extra ciuitatem, æſtimantes eum mortuum eſſe. Circundantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intrauit ciuitatem & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben. Cumq; euangelizaſſent ciuitati illi, & docuiſſent multos, reuerſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam confirmantes animas diſcipulorum. Perpendamus ergo quæ hunc prædicantem poſſent minæ compeſcere, quando eum ab intentione ſua non valet mors ipſa prohibere. Ecce lapidibus obruitur, nec tamen a veritatis ſermone remouetur. Occidi poteſt, ſuperari non poteſt, velut extinctus extra vrbem proiicitur, ſed intra vrbem die alio illæſus prædicator inuenitur. O quam fortis huic viro ineſt infirmitas, o quam victrix

pœna. o quam dominatrix patientia, ad arguendum repulſione prouocatur, ad prædicandam ſalutem plagis erigitur: ad propellendam laboris laſſitudinem pœna refouetur. Nulla ergo hunc aduerſitas ſuperare poteſt, quem pœna fouet.

36 Quod Paulus Timotheum circuncidit. *Moral.lib.xxviii.cap.12.*

IN vna eademque virtute diſcretionis lineam deſerimus, ſic hanc & aliquando agere, & aliquando poſtponere neſciamus. Non enim res eadem ſemper eſt virtus, quia per momenta temporum ſæpe merita mutantur actionum, vnde fit vt cum quid bene agimus, plerunque melius ab eius actione ceſſemus, & laudabilius ad tempus deſerat, quod in ſuo tempore laudabiliter mens tendebat. Nam ſi pro noſtris bonis minimis, quibus actis proficimus, nec tamen intermiſſis interimus, maiora laborum mala proximis imminent, neceſſario nos virtutum augmenta ſeponimus, ne infirmioribus proximis fidei detrimenta generemus, ne tanto iam quod agimus virtus non ſit, quanto per occaſionem ſui in alienis cordibus fundamenta virtutum deſtruit, quam vim diſcretionis bene nobis Paulus oſtendit: qui & gentiles ad libertatem fidei venientes circuncidi prohibuit, & tamen Lyſtris atque Iconium tranſiens, ipſe Timotheum, qui gentili patre fuerat editus circuncidit. Videns enim, quod niſi ſe mandata literæ ſeruare oſtenderet, Iudæorum rabiem etiam in his qui ſibi comites aderant excitaret, aſſertionis ſuæ vim poſtpoſuit, & ſine damno fidei ſe ſuoſque comites a perſecutionis immanitate cuſtodiuit, fecit quod fieri fidei amore prohibuit, ſed ad fidei retorſit miniſterium, quod quaſi non fideliter fecit. Plerunque enim virtus cum indiſcrete tenetur, amittitur, cum diſcrete intermittitur, plus tenetur. Sed alta conſideratione opus eſt: ne fortaſſe nequaquam communis boni conſilio, ſed timore proprio vel cuiuſlibet ambitionis ſtudio, a virtutis exercitatione ceſſetur. Quod nimirum cum agitur, iam non diſpenſationi, ſed culpæ ſeruitur.

39 Quod apoſtoli vetantur in Aſia prædicare.

In Ezech.homil.12.& in homil.4.ſuper Euang.

PRopter malos auditores bonis ſermo doctoribus tollitur, ſicut Paulo dicitur. Feſtina & exi velociter de Hieruſalem: quoniam non recipient teſtimonium tuum de me: & ſicut volentibus apoſtolis prædicare in Aſia ſcriptum eſt, quia prohibuit eos ſpiritus ſanctus. Cum enim apoſtoli prædicare gentibus in Aſia voluiſſent, per ſpiritum prohibiti eſſe memorantur, & tamen ipſe qui prius prædicationem prohibuit, hanc Aſianorum cordibus poſtmodum infudit: nam diu eſt quod Aſia cuncta

iam credit. Idcirco ergo prius prohibuit, quod poſtmodum fecit: quia tunc in illa erant, qui ſaluandi non erant, tunc in illa erant, qui nec dum reparari mererentur ad vitam. Sed tamen vtiliter eis prædicationis officium trahitur, ne grauius de contempta prædicatione iudicari mererentur. Subtili ergo occultoque iudicio a quorundam auribus prædicatio ſancta ſubtrahitur, qui ſuſcitari per gratiam non merentur.

38 De prælatis & ſubditis: In Ezech. homil. 11.

MVndus ſum a ſanguine omnium. Multum ſibi connexa ſunt peccata ſubditorum, & præpoſitorum: quoniam vbi ſubiectus ex ſua culpa moritur, ibi is qui præeſt, quoniam tacuit reus mortis tenetur. Penſate ergo fratres cariſſimi, penſate, quia & quod nos digni paſtores non ſumus, etiam ex veſtra culpa eſt, quibus tales prælati ſumus. Et ſi quando vos ad iniquitatem defluitis, etiam ex noſtro reatu eſt, quod obſiſtentes & reclamantes in prauis deſideriis non habetis. Vobis ergo & nobis parcitis, ſi a prauo opere ceſſatis: vobis & nobis parcimus, quando hoc quod diſplicet non tacemus. O quam liber a commiſſorum ſibi ſanguine fuerat prædicator egregius: qui dicebat. Mundus ſum a ſanguine omnium: non enim ſubterfugi, quo minus annunciarem omne conſilium Dei vobis. Si enim non annunciaſſet, mundus a ſanguine non fuiſſet: ſed quibus omne conſilium Dei annunciare ſtuduit, ab eorum ſanguine mundus fuit. In qua voce & nos conuenimur, nos conſtringimur, nos rei eſſe oſtendimur, qui ſacerdotes vocamur, qui ſuper ea mala quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire cotidie tepidi & tacentes videmus, vt rei de ſubiectorum morte animarum conſtringimur, quæ ſemper viuere potuiſſent, ſi verba correptionis audiſſent.

39 De vera obedientia. Moral. lib. 35. cap. 13.

VIrum cuius hæc zona eſt ſic alligabunt in Hieruſalem. Quia nonnunquam nobis huius mundi iubentur aduerſa: ſciendum ſummopere eſt quod ſi tunc de ſuo aliquid non habeat: minima eſt obedientia. Nam cum huius mundi deſpectus præcipitur: cum probra adipiſci & contumeliæ iubentur, niſi hæc ex ſemetipſo animus appetat, obedientiæ ſibi meritum minuit: quia ad ea quæ in hac vita deſpecta ſunt, inuitus nolenſque deſcendit, ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad ſuſcipienda huius ſeculi probra nequaquam ex aliqua parte etiam ſua vota comitantur. Debet igitur obedientia in aduerſis ex ſuo aliquid habere: quatinus tanto ſit glorioſior, quanto diuino ordini iungitur etiam ex deſiderio. ſed hoc pondus virtutis melius oſtendimus, ſi factum

beati Pauli memoremus. Paulus diuinitus fuerat, vt Hieroſolymam aſcendere debuiſſet admonitus: ſicut ipſe Galathis dicit. Deinde poſt annos quatuordecim iterum aſcendi Hieroſolymam, aſſumpto Barnaba & Tito: aſcendi autem ſecundum reuelationem. Iſque cum in itinere prophetam Agabum repperiſſet, quanta ſe aduerſitas in Hieroſolymis maneret audiuit. Scriptum quippe eſt, quod idem Agabus zonam Pauli ſuis pedibus inſerens dixit. Virum cuius hæc zona eſt ſic alligabunt in Hieruſalem; a Paulo autem protinus reſpondetur. Ego non ſolum alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine Ieſu: neque enim precioſiorem facio animam meam quam me. Præceptione igitur reuelationis Hieroſolymam pergens, aduerſa cognoſcit, & tamen hæc libenter appetit, audit quæ timeat, ſed ad hæc ardentior anhelat. Paulus itaque Deo aſpera & dura diſponente ſe ſtuduit ad grauiora præparare, & ad aduerſa etiam ex ſuo voto ducitur, quia malorum imminentium cognitionem percipit, ſed deuotione ſpiritus etiam ad acriora ferueſcit: præeunte ergo beati Pauli infracta virtute inſtituimur, vt ſi palmam obedientiæ veraciter apprehendere nitimur, aduerſis huius ſeculi etiam ex deuotione militemus.

51 De diſſenſione malorum & de reſurrectione.

Moral. lib. xxiiii. cap. 3. & in cur. paſtoral. ter. part. cap. 24.

DE ſpe & reſurrectione mortuorum iudicor: ſicut pernicioſum eſt ſi vnitas deſit bonis, ita pernicioſius ſi non deſit malis. Reproborum quippe vnitas bonorum vitam tanto durius præpedit, quanto ſe ei per collationem durior opponit. vnde prædicator egregius graui phariſæorum Saducæorumque perſecutione deprehenſus, eorum vnitatem pernicioſam ſibi Paulus fore conſpiciens, inter ſemetipſos diuidere ſtuduit, quos contra ſe vnitos grauiter vidit: & clamauit dicens. Viri fratres ego phariſæus ſum, filius phariſæorum. De ſpe & reſurrectione mortuorũ ego iudicor: qua nimirum uoce percuſſa, protinus contra ſe uiciſſim audientium diſſiluit turba. Dumq; Saducæi ſpem reſurrectionemq; mortuorũ eſſe denegarent, quam phariſæi iuxta ſacri eloquii præcepta crederent, facta eſt in perſecutorum vnanimitate diſſenſio. Cumque in duas partes tumultuantium multitudo diuiditur, Paulo uia ereptionis aperitur. Quem enim turba perſequentium unita conſtrinxerat, diuiſa laxabat, & diuiſa turba Paulus illæſus exiit, quæ hunc unita prius immaniter preſſit. Eripiuntur etenim iuſti, dum diuiduntur iniuſti: & ad perfectum vota perueniunt electorum, dum per diſcordiam confunduntur agmina reproborum. *In homil. 26. ſuper Euangel.* Sed quia ſunt nonnulli qui de reſurrectione carnis incerti ſunt, quam vt prædictum eſt, Saducæis denegãti-

bus phariſæi credunt, & tunc rectius docemus, ſi etiam cordium noſtrorum quæſtionibus occultis occurrimus: pauca nobis de ipſa reſurrectionis fide loquenda ſunt. Multi etenim ſicut nos aliquando fuimus, dum carnem in putredinem, oſſaque in puluerem redigi per ſepulchra conſpiciunt, reparari ex puluere carnem & oſſa diffidunt: ſicque apud ſe quaſi ratiocinantes dicunt. Quando ex puluere homo reducitur? quando agitur vt cinis animetur? quibus breuiter reſpondemus: quia longe minus eſt deo reparare quod fuit, quam creaſſe quod non fuit. Aut quid mirum ſi hominem ex puluere reficit: qui ſimul omnia ex nihilo creauit? Mirabilius nanque eſt cœlum & terram ex nullis exiſtentibus condidiſſe, quam ipſum ex terra reparare. ſed cinis attenditur, & in carnem redire poſſe deſperatur: & diuinæ virtus operationis comprehendi quaſi ex ratione quæritur. Qui ſcilicet hæc idcirco in ſuis cogitationibus dicunt: quia eis cotidiana dei miracula ex aſſiduitate viluerunt. Nam ecce in vno grano paruiſſimi ſeminis latet tota quæ naſcitura eſt arboris moles. Conſtituamus enim ante oculos cuiuſlibet arboris miram magnitudinem. cogitemus vnde oriendo cœpit, quæ ad tantam molem creſcendo peruenit. inuenimus proculdubio eius originem paruiſſimum ſemen. Conſideremus nunc vbi in illo paruo grano ſeminis, latet fortitudo ligni, aſperitas corticis, ſaporis odoriſque magnitudo, vbertas fructuum, viriditas foliorum. Contrectatum nanque ſeminis granum non eſt validum: vnde ergo proceſſit ligni duritia? Non eſt aſperum, vnde aſperitas corticis erupit? Non eſt ſaporoſum, vnde ſapor in fructibus? Olfactum nihil redolet, vnde odor in fructibus fragrat? Nihil in ſe viride oſtendit, vnde viriditas foliorum exiuit? Cuncta ergo in ſemine ſimul latent: quæ tamen non ſimul ex ſemine prodeunt, ex ſemine quippe producitur radix, ex radice producitur virgultum, ex virgulto fructus oritur, ex fructu etiam producitur ſemen. Addamus ergo quia & ſemen latet in ſemine. Quid igitur mirum ſi oſſa, neruos, carnem, capilloſque reducat ex puluere: qui lignum, fructus, folia in magna mole arboris ex paruo cotidie ſemine reſtaurat? Cum ergo dubitans animus de reſurrectionis potētia rationem quærit, earum rerum quæſtiones ei inferendæ ſunt, quæ & inceſſanter fiunt: & tamen ratione comprehendi nequaquam poſſunt: vt dum non valet ex viſione rei penetrare quod conſpicit; de promiſſione diuinæ potentiæ credat quod audit: auxiliante mediatore dei & hominum domino noſtro Ieſu Chriſto: qui & reſurrectionis gloriam in ſuo iam corpore factam oſtendit, & in ſuis membris futuram promiſit: qui viuit & regnat cum Deo patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum Amen.

PROLOGVS SVPER EPISTOLAS BEATI PAVLI APOSTOLI, EX LIBRIS BEATI GREGORII PAPAE.

Moralium libro 35.cap.25.& in homilia quinta ſuper Ezech.

PAVLVS Apoſtolus quãuis epiſtolas quindecim ſcripſerit, ſancta tamen eccleſia non amplius quam quatuordecim recipit: qui profectò numerus ex perfectis duobus numeris denario videlicet & quaternario conſiſtit. Denarius quippe numerus in eo perfectus eſt quia lex in decem præcepta concluditur: omniſque culpa non amplius quam per decem præcepta cohibetur: & enarrante veritate operatores vineæ denario remunerantur. Quaternarius vero numerus in eo maxime perfectus eſſe dignoſcitur: quoniam omnis bona & perfecta operatio per quatuor ſancti euangelii libros agnoſcitur. Recte ergo ſancta eccleſia teſtamentum vtrunque cuſtodiens: & tam ſecundum legis decalogum, quam ſecundum quatuor euangelii libros viuendo ad perfectionis ſe culmen extendens, de epiſtolis beati Pauli apoſtoli non amplius quam quatuordecim tenet: vt etiam ex ipſo epiſtolarum numero oſtenderet, quod doctor egregius legis, & euangelii ſecreta rimaſſet.

INCIPIVNT CAPITVLA de epiſtola beati Pauli apoſtoli ad Romanos.

1 Cum cognouiſſent Deum non ſicut Deum glorificauerunt. 1. c
2 Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem vſum. 1. d
3 Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. 2. a
4 Qui reddet vnicuique ſecundum opera eius. 2. a
5 Vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans. 2. d

6 Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur. 6. b
7 Quod autem mortuus eſt peccato mortuus eſt ſemel. 6. b
8 Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore. 6. b
9 Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. 6. c
10 Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. 7. c
11 Video aliam legem in membris meis. 7. d
12 Vos autem non eſtis in carne ſed in ſpiritu. 8. a
13 Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. 8. b
14 Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis. 8. c
15 Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis. 8. d
16 Vanitati creatura ſubiecta eſt. 8. d
17 Ipſa creatura liberabitur. 8. d
18 Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus. 8. e
19 Quod præſciuit & prædeſtinauit. 8. f
20 Qui etiam interpellat pro nobis. 8. f
21 Certus ſum quia neque mors, neque vita, neque creatura alia pote= rit nos ſeparare. 8. g
22 Quorum patres & ex quibus Chriſtus. 9. a
23 O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? 9. d
24 Finis legis Chriſtus ad iuſtitiam omni credenti. 10. a
25 Cæcitas ex parte contigit in Iſrael. 11. c
26 Concluſit Deus omnia in incredulitate. 11. d
27 Quoniam ex ipſo, & per ipſum & in ipſo ſunt omnia. 11. d
28 Obſecro fratres vos per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam 12. a
29 Non plus ſapere, quam oportet ſapere. 12. a
30 Nolite eſſe prudentes apud voſmet. 12. d
31 Si fieri poteſt quod ex vobis eſt, cum omnibus pacem habẽtes. 12. d
32 Vis nõ timere poteſtatem, bonum fac & habebis laudẽ ex illa. 13. a
33 Nox proceſſit, dies autem appropinquauit. 13. f
34 Carnis curam ne feceritis in deſideriis. 13. d
35 Item de eodem.
36 Alius iudicat diem inter diem. 14. a
37 Mentes ſuper miſericordia honorare Deum. 15. b
38 Volo vos ſapientes eſſe in bono. 15. b

INCIPIT

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM BEATI PAVLI AD ROMANOS.

PAVLVS ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus apoſtolus, ſegregatus in euangelium Dei, quod ante promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem: omnibus qui ſunt Romæ dilectis Dei vocatis ſanctis: gratia vobis & pax a Deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto. Primum quidem gratias ago Deo meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus vobis: quia fides veſtra annuntiatur in vniuerſo mundo. Græcis ac barbaris, ſapientibus & inſipientibus debitor ſum, ita quod in me promptum eſt, & vobis qui Romæ eſtis euangelizare. Non enim erubeſco euangelium: virtus enim Dei eſt, in ſalutem omni credenti, iudæo primum & græco, Iuſtitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem. Reuelatur autem ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem & iniuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent: quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis, Deus enim illis manifeſtauit. Inuiſibilia n. ipſius a creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur. ſempiterna quoq; eius virtus & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles, quia cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. Sed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum: Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt: & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium.

1 De ſuperbia & luxuria & de cauſa & pœnâ peccati.

Moral. lib. xxvi. cap. 12.

SI vigilanter intenditur, vt & mentis humilitas, & carnis caſtimonia teneatur, cito agnoſcimus, quia alterum cuſtoditur ex altero. Nam multis ſæpe ſuperbia luxuriæ ſeminarium fuit: quia dum eos ſpiritus quaſi in altum erexit, quaſi caro in infimis merſit. hi enim prius ſecreto eleuantur, ſed poſtmodum publice corruunt: quia dum occultis intumeſcunt motibus cordis, apertis cadunt lapſibus corporis. Sic ſic elati iuſtâ fuerant retributione feriendi: vt quia ſuperbiendo ſe præferunt hominibus, luxuriando vſque ad iumentorum ſimilitudinem deuoluantur. Homo quippe cum in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Iumenta ſunt,

qui vſu vitæ carnalis ima petunt. Qui enim carne labitur, iumentorum appetitu proſternitur, quaſi ſcientiæ igitur illos in altum ſuperbia ſubleuauerat: de quibus Paulus dicebat. Quia cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis. Quomodo vero in iumentorum aut pluſquam iumentorum voluptatem ceciderint, ſubdidit dicens. Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum in immunditiam: vt contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis. Ecce vltra appetitum lapſi ſunt iumentorum, & caro merſit, quos ſuperba ſcientia ſubleuauit, atque inde ſub ſe proſtrati ſunt, vnde ſuper ſe ire videbantur. Corandum itaque eſt, & omni cuſtodia mens a ſuperbiæ tumore ſeruanda. Intus enim videt Deus quod mentem eleuat, & idcirco foris permittit inualeſcere quod deponat, intus prius extollitur, quod foris poſtmodum luxuriæ corruptione feriatur. Occultam videlicet culpam aperta percuſſio ſequitur, vt malis exterioribus interiora puniantur: & cor publice corruat, quod latenter tumebat. Proinde per cuſtodiam humilitatis ſeruanda eſt mundicia caſtitatis, ſi enim pie ſpiritus ſub Deo premitur, caro illicite ſuper ſpiritum non leuatur. *In Ezech. homil.* xi. In prædictis autem verbis apoſtoli, conſiderandum nobis eſt: quia peccatum quod per pœnitentiam citius non deletur, aut peccatum eſt cauſa peccati, aut peccatum eſt pœna peccati, aut peccatum ſimul & cauſa & pœna peccati. Omne enim quod prius committitur peccatum eſt, ſed ſi citius pœnitendo non tergitur, iuſto iudicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentem, etiam in culpam alteram permittit cadere, vt quæ flendo & corrigendo noluit mundare, quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare. Peccatum ergo quod pœnitentiæ lamento non diluitur, peccatum ſimul eſt & cauſa peccati: quoniam ex illo oritur, vnde adhuc peccatoris animus altius obligetur. Peccatum vero quod ex peccato ſequitur, peccatum ſimul eſt & pœna peccati: quia excreſcente cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur: vt quaſi iam quædam ſunt in peccatore ſupplicia, ipſa incrementa vitiorum. Fit vero nunnunquam, vt vnum idemque peccatum, & peccatum ſit, & pœna peccati, ſimul & cauſa peccati. Ponamus enim ante oculos quempiam rem proximi concupiſcere, quam quia aperte non valuit, furto diripuit, ſed in furti accuſatione poſitus, ſe hanc diripuiſſe iure iurando denegauit. Huic ergo concupiſcentia peccatum fuit, & cauſa peccati, quia per eam venit ad rapinam: ipſum vero furtum quo rem concupitam diripuit, & peccatum ei factum eſt, & pœna peccati: quia ex retributione iam non repulſæ concupiſcentiæ factum eſt

vt veniret ad furtum, & culpa cordis excreſceret in opere & ultione cæcitatis. Sed quia furtum periurio tegere curauit, ex peccato rurſum peccatum genuit: furtum ergo quod ex concupiſcentia proceſſit, & periurium pertulit, peccatum & pœna peccati factum eſt culpæ præcedenti: peccatum & cauſa peccati culpæ ſubſequenti, quia de illa natum, hanc genuit. Quod bene Paulus apoſtolus de quibuſdam Deum intelligentibus, ſed non honorantibus inſinuat, dicens. Cum cognouiſſent Deum non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis. Ecce eſt peccatum & cauſa peccati, ex qua quid ſequatur, adiungit. Et obſcuratum eſt inſipiens cor eorum: dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt: & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium. Ecce eſt peccatum & pœna peccati, ſed peccatum ſolummodo, & pœna peccati eſſet, ſi non adhuc ex hoc peccato & aliud ſequeretur, nam poſt infidelitatem eorum ſubditur. Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum in immundiciam, vt contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis. Quia igitur cognoſcentes Deum, nō ſicut Deum glorificauerunt, ex eo peccato & cauſa peccati, ad hoc quoque perducti ſunt, vt ad cultum ſerpentium & volucrum laberentur. Sed quia per hanc etiam cæcitatem vſq; ad immundiciam, & carnis contumelias ceciderunt: ipſa infidelitatis eorum cæcitas præcedenti intellectui, & peccatum eſt & pœna peccati: ſubſequēti vero immundiciæ peccatum facta eſt & cauſa peccati. *Moral. lib.* xvi. Hoc autem nobis cum tremore conſiderandum eſt, quomodo iuſtus & omnipotens Deus cum præcedentibus peccatis iraſcitur, permittit vt cæcata mens etiam in aliis labatur: vt qui prius ſciendo rebelles ſunt, poſtmodum vt neſciant excæcentur, ſicut de eiſdem infidelibus & lubricis, qui cognoſcentes Deum non ſicut Deum glorificauerunt, Paulo poſt additur. Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt faciant ea quæ non conueniunt. Quia enim glorificare noluerunt, quem cognouerunt, reprobo ſenſui traditi, adhoc relicti ſunt, vt neſcirent etiam penſare mala quæ faciebant. *Moral. lib.* xxv. *cap.* 12. Et qui cognoſcentes Deum peccatum ſuperbiæ intelligendo commiſerunt, cæcantur etiam ne intelligant, quod admittunt. Prioris ergo peccati merito, peccatorum ſubſequentium fouea tegitur: vt qui malum ſciens perpetrat, deinceps iuſte in aliis etiam neſciens cadat. Hoc quippe agitur, vt culpæ culpis feriantur: quatenus ſupplicia fiant peccantium ipſa incrementa vitiorum. Nimirum iuſto iudicio augeri culpa permittitur, vt ad feriendum altius quandoque

cumuletur. Hinc rurſus de quibuſdam Paulus dicit. Vt impleant peccata ſua ſemper, hinc voce angelica Ioanni dicitur. Qui nocet noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, hinc Dauid ait: Appone iniquitatem ſuper iniquitatem ipſorum, & nō intrent in iuſtitiam tuam, hinc per Moyſen dominus dicit. Ex vinea Sodomorum vinea eorum, & propago eorum ex Gomorrha: vua eorum vua fellis, & botrus amaritudinis in ipſis, furor draconum vinum eorum, & furor aſpidum inſanabilis. Nonne hæc congregata ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis? in die vltionis reddam eis, quam multa mala eorum narrauit, & tamen ilico adiunxit. In tempore quo lapſus fuerit pes eorum. Ecce atrociſſima illorum facinora deſcribuntur, & tamen ad diem vltionis adhuc ſubſequens lapſus aſpicitur, quo eorum culpæ cumulentur, tamen adhuc peccatum creſcere, vt peccantes poſſit atrocior pœna cruciare. Iam meretur ſupplicium peccatum & cauſa peccati, ſed expectatur adhuc vt augmentum ſupplicii ſubroget peccatum & pœna peccati.

2 De quadripertita dicendi qualitate. *Moral. lib. xxiii. cap. 3.*

FOeminæ eorum immutauerunt naturalem vſum, in eum vſum qui eſt contra naturam. Omne quod dicitur quadripertita poteſt qualitate diſtingui: ſi aut mala male, aut bona bene, aut mala bene, aut bona male dicantur. Male enim malum dicitur, cum res peruerſa ſuadetur, ſicut ſcriptum eſt. Benedic Deo & morere. Bonum bene dicitur, cum recte recta prædicantur, ſicut Ioannes ait. Agite pœnitentiam, appropinquabit enim regnum cœlorum. Malum bene dicitur, quando per os dicentis idcirco vitium exprimitur, vt reprobetur, ſicut Paulus ait. Fœminæ eorum immutauerunt naturalem vſum, in eum vſum qui eſt contra naturam. Quo loco execranda quoque virorum facinora ſubdidit, ſed honeſte inhoneſta narrauit, vt multos ad honeſtatis formam inhoneſta narrando reuocaret. Male autem bonum dicitur, cum rectum aliquid recto ſtudio non profertur: ſicut illuminato cæco phariſæi dixiſſe perhibentur, tu ſis diſcipulus eius, quod maledictionis vtique dixerũt ſtudio, non orationis voto: vel ſicut Caiphas ait. Expedit vnum mori pro populo, vt non tota gens pereat. Bonum quippe ſed non bene locutus eſt: quia dum crudelitatem necis appetiit, redemptionis gratiam prophetauit.

3 De obduratione reproborum vel damnatione.

Moral. lib. xxv. & in homil. 11. ſuper Ezech.

IGnoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. Sæpe aduenit vt dum ſuperna peccatores expectat clementia, in maiorem cordis proſiliant cæcitatem. Quos tanto diſtrictior ſequitur ſententia, quanto

peccantibus eis magna eſt prærogata patientia: quia diuina ſeueritas eo iniquum acrius ponit, quo diutius pertulit. Miſericors quippe Deus ad pœnitentiam tempus nobis relaxat peccantibus, ſed cum eius gratiæ patientiam nos ad augmentum vertimus culpæ, hoc ipſum tempus quod ad parcendum pie diſpoſuit, diſtrictius ad feriendum vertit: vt cum reuerti quis etiam ſpatio temporis accepto noluerit, per hoc mala ſua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuit, ſi conuerti voluiſſet, vnde ſcriptum eſt. Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundum duritiam autem tuam & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicii Dei. De benignitate ergo omnipotentis Dei iram ſibi in die iræ reprobus theſaurizat: quia dum ad pœnitendum tempus accipitur, & ad peccandum exhibetur, ipſum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ. Vnde & omnipotens Deus, quia collata remedia conſpicit, ad augmentum culpæ trahi, ipſam benignitatem quam contulit, in iudicii diſtrictionem vertit: vt inde poſt amplius feriat, vnde modo amplius expectat: & quia homo deſerere malum non vult, vt viuat, augeat vnde moriatur.

4 De intentione in opere bono. *Moral. lib. xxviii. cap. 13*

QVi reddet vnicuique ſecundum opera eius. Sicut aliqua fabrica columnis, columnæ vero baſibus innituntur: ita vita noſtra in virtutibus, virtutes autem in intima intentione ſubſiſtunt. Baſes quippe vniuſcuiuſque ſunt animæ intentiones ſuæ. Et quia ſcriptum, fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus: tunc baſes in fundamento ſunt, cum intentiones noſtræ in Chriſto roborantur. Nimirum enim quamlibet ſumma opera inaniter facimus: ſi intentiones cordium noſtrorum præmia veræ vitæ, quæ in Chriſto eſt, non requirunt. Vnde cum diſtrictum iudicem Paulus deſcriberet, & actionum bona narraret dicens. Qui reddet vnicuique ſecundum opera eius, his quidem qui ſecundum patientiam boni operis gloriam & incorruptionem: quia nominata boni operis patientia, quaſi totam electæ actionis fabricam dixerat, ſubtiliter ilico ubi baſes eiuſdem fabricæ conſiſterent exquiſiuit, dicens. Gloriam & honorem & incorruptionem quærentibus uitam æternam, ac ſi aperte diceret. Et ſi quidam patientiam boni operis oſtendunt, gloriam & incorruptionem non recipiunt: ſi intentiones cordis, id eſt baſes fabricæ in fundamento non figunt: quia uidelicet Deus uel honeſtæ uitæ ædificium non inhabitat, quod extra ſe poſitum, non ipſe ſuſtentat.

5 De diſtantia diuinæ & humanæ virtutis. *Moral. lib. xviii. cap. 32.*

VT ſit ipſe iuſtus & iuſtificans. Omnes ſupernæ patriæ electi participatione veræ lucis, quæ Deus eſt, lumen vocari ſolent, ſed ille lumen illuminans: iſti lumen illuminatum: ſicut ſcriptum eſt. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Iſtis autem tantummodo dicitur. Vos eſtis lux mundi. Participatione iuſtitiæ quæ Deus eſt, illi iuſtitia nuncupantur: ſed ille iuſtitia iuſtificans, iſti iuſtitia iuſtificata. De Deo quippe dicitur, vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans: iſti vero dicunt, vt nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo. Aliter ergo venerandum eſt lumen illuminans, aliter lumen illuminatum: aliter iuſtitia iuſtificans, aliter iuſtitia iuſtificata.

6 De hoſtia ſalutari in Dialogo libro.iiii.cap.57 58 59.

CHriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur. Credendum eſt ſacram oblationem ſalutaris hoſtiæ non ſolum viuentes adiuuare: verum etiam mortuis ſi inſolubiles culpæ non fuerint, ad abſolutionem multum prodeſſe: ita vt hoc nonnunquam ipſæ defunctorum animæ videantur expetere. Sed ſciendum eſt, quia illis ſacræ victimæ mortuis proſunt, qui hic viuendo obtinuerunt, vt eos etiam poſt mortem bona adiuuent, quæ hic pro ipſis ab aliis fiunt. Inter hæc autem penſandum eſt, quod tutior via ſit, vt bonum quod quiſque poſt mortem ſuam ſperat agi per alios, agat dum viuit ipſe per ſe. Beatius quippe eſt liberum exire, quam poſt vincula libertatem quærere. Debemus itaque præſens ſeculum, quia iam conſpicimus defluxiſſe tota mente contemnere, cotidiana Deo lachrymarum ſacrificia, cotidianas carnis eius & ſanguinis hoſtias immolare. Hæc namque victima ſingulariter ab æterno interitu animam ſaluat, quæ nobis illam mortem vnigeniti per myſterium reparat. Qui licet ſurgens à mortuis iam non moritur, & mors ei vltra non dominabitur: tamen in ſeipſo immortaliter atque incorruptibiliter viuens, pro nobis iterum in hoc myſterio ſacræ oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus ſumitur, eius caro in populi ſalutem partitur, eius ſanguis non iam in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus, quale ſit pro nobis hoc ſacrificium quod pro abſolutione noſtra paſſionem vnigeniti filii ſemper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora ad ſacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Ieſu Chriſti myſterio angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cœleſtibus iungi, vnum quiddã ex viſibilibus & inuiſibilibus fieri? Sed tamen dum hæc agimus, neceſſe eſt, vt noſmetipſos Deo in cordis contritione mactemus, quia qui paſſionis dominicæ myſterium celebramus, debemus imitari, quod agi-

mus. Tunc enim vere pro nobis Deo hoſtia accepta erit, cum noſmetipſos hoſtiam fecerimus.

7 Quod redemptor noſter ſimpla morte ſua duplam noſtram deſtr. Moral.lib.ix.

QVod mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel. Nos quoniam & a Deo mente receſſimus & carne ad puluerem redimus, pœna duplæ mortis aſtringimur & flagello vindictæ pro culpa cotidie atterimur. Sed venit ad nos qui pro nobis ſemel ſine culpa ſola carne moreretur: qui ſimplam ſuam duplæ noſtræ coniungeret, & nos ab vtraque morte liberaret: de qua per Paulum dicitur. Quod autem mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel.

8 De pugna tentationum. Moral.lib.xiiii.cap 9.

NOn regnet peccatum in veſtro mortali corpore. Non poteſt in hac vita poſito homini tentatio deeſſe peccati. Sed aliud eſt peccato tentanti reſiſtere, aliud eſt dominanti ſeruire. Huius quippe peccati dominium, & regnum a diſcipulorum cordibus repellebat apoſtolus: cum dicebat. Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore: Non enim ait, non ſit, ſed non regnet quia non eſſe non poteſt, non autem regnare in cordibus bonorum poteſt.

9 De terrenis ſeu ſpiritualibus ſtudiis. Moral.lib.xix.cap.25.

HVmanum dico: propter infirmitatem carnis veſtræ. Iuſti nequaquam ſunt in terrenis ſtudiis fortes, & in cœleſtibus debiles, ſed longius atque diſtantius ſtudioſos ſe Deo exhibent, quam ſeculo fuiſſe meminerunt. Nam cum quibuſdam per prædicatorem noſtrum beatum Paulum dicitur. Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ, ſicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immundiciæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem: eorum proculdubio infirmitati condeſcenditur, ac ſi eis apertius diceretur. Si nequaquam amplius poteſtis, ſaltem tales eſtote in fructu bonorum operum, quales fuiſtis dudum in actione vitiorum, ne debiliores vos habeat ſancta libertas, hæredes quos in carne validos habuit vſus terrenæ voluptatis.

10 De gratia diuinæ diſpenſationis. Moral.lib.xxix.cap 25.

VElle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. iactatum ſemen in terra poſt pluuiam gelu premitur, quo foras citius apparere repellitur, eo intus fœcundius radicatur, & quo vetatur progredi, cogitur multiplicari: quia cum ab immaturo ortu reſtringitur, in conceptionis ſuæ tarditate laxatum ad fructum vberius impletur. Sic dominus

miro modo pectoris noſtri ad ſuſcipienda verbi ſemina prius per occultæ gratiæ pluuiam infundit: & poſtmodum ne in conceptis virtutibus immoderatius profluat, diſciplina intimæ diſpenſationis quaſi glacie premit; vt quam acceptæ gratiæ pluuia irrigat, etiam diſciplinæ rigor aſtringat: ne ſi aut antequam debeat, aut pluſquam neceſſe eſt conceptas virtutes proferat; fruges in herbam vertat? Si enim viri iuſti antequam debent aut pluſquam debent proficiant, per profectus ſui magnitudinem in elationis defectum cadant. Videamus, Paulus infuſa terra, quanta diſciplinæ glacie preſſus ait. Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Qui enim velle habere ſe aſſerit, iam per infuſionem gratiæ, quæ in ſe lateant ſemina, oſtendit. Sed dum perficere bonum non inuenit, profecto indicat, quanta illum diſpenſationis ſupernæ glacies premat. An iſta glacies eorum corda non preſſerat, quibus dicebat, vt non quæcunque vultis illa faciatis? ac ſi aperte diceret. Occulta cordis veſtri ſemina iam prodire in frugem quærunt, ſed ſuperni moderaminis gelu premuntur; vt tanto poſt fœcundius exeant, quanto diuini iudicii prementia pondera patientius portant.

I.I. De vtilitate tentationum. *Moral. lib. xix. cap. 6.*

VIdeo aliam legem in membris meis. Tunc bene interius cuſtodimur, cum per diſpenſationem Dei tolerabiliter tentamur exterius, aliquando vitiis, aliquando preſſuris. Nam eis quoque quos viros nouimus fuiſſe virtutum, tentationes & certamina non defuere vitiorum. Hinc eſt enim quod ad conſolationem noſtram beatus Paulus prædicator egregius de ſe quædam talia prodere dignatur, dicens. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Ad ima quippe trahit caro ne extollatur ſpiritus: & ad ſumma trahit ſpiritus, ne proſternatur caro: ſpiritus leuat ne iaceamus in infimis, caro aggrauat, ne extollamur ex ſummis, ſi non ſubleuante ſpiritu nos caro tentaret, perfectione proculdubio tentationis ſuæ in ima deiiceret. Rurſus vero ſi non tentante carne ad ſumma nos ſpiritus ſubleuaret, in ſuperbiæ caſu ipſa nos peius ſubleuatione proſterneret. Sed fit certo moderamine, vt dum vnuſquiſque ſanctorum iam quidem interius ad ſumma rapitur, ſed adhuc tentatur exterius, nec deſperationis lapſum, nec elationis incurrat: quoniam nec exterior tentatio culpam perficit, quia interior intentio ſurſum trahit: nec rurſum interior intentio in ſuperbiam eleuat, quoniam tentatio exterior humiliat, dum grauat. Sicque magno ordine cognoſcimus in interiori profectu, quid accipimus: in exteriori defectu quid ſu-

mus. Et miro modo agitur, vt nec de virtute quiſquam extolli debeat, nec de tentatione deſperet: quia dum ſpiritus trahit & caro retrahit, ſubtiliſſimo iudicii interni moderamine infra ſumma, & ſupra infima, in quodam medio anima libratur.

12 De ſpirituali conuerſatione. *Moral. lib.* xv. *cap.* 14.

VOs autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Iuſti gaudium ſuum in cœlis ponunt, eorumque conuerſatio in cœlis eſt: & cum in carne ſunt adhuc, quaſi in carne iam non ſunt: quia nulla carnis delectatione paſcuntur. Vnde quibuſdam dicitur. Vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Neque enim in carne non erant, qui magiſtri epiſtolas & exhortationis eloquia ſuſcipiebant: ſed quaſi iam non in carne eſſe, eſt de amore carnalium nihil habere.

13 De arra æternæ hæreditatis. *In homil. 24. ſuper Euang.*

MEminiſſe debemus, quid de ſancto ſpiritu dicat beatus Paulus. Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Quaſi quidam titulus eſt diuinæ poſſeſſionis iſte ſpiritus amoris. Nunquid ſpiritum Chriſti habet is, cuius mentem odia diſſipant, elatio inflat, ira vſque ad diuiſionem mentis exaſperat, auaritia cruciat, luxuria eneruat? Penſate qui ſit ſpiritus Chriſti. Profecto ille, qui facit amicos & inimicos diligi, terrena deſpici, pro cœleſtibus æſtuari, carnem propter vitia conteri, mentem a concupiſcentiis frenari. Si ergo vultis ius cognoſcere poſſeſſionis Dei, perſonam perpendite poſſeſſoris noſtri. Ecce enim quod diximus, voce veridica Paulus clamat. Siquis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius: ac ſi aperte dicat. Qui nunc Deo inhabitante non regitur, de diuinæ claritatis ſpecie poſtmodum non lætatur.

14 De libertate bene operandi *Moral. lib.* xi. *&* 13.

NOn accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore. Iudaicus populus ſeruus fuit, qui non amore filii obſequebatur domino, ſed timore ſerui. Lex nanque ſub vltionis perſecutione populum tenuit, vt quiſquis ſub illa peccaret protinus morte puniretur, nec Iſraelitica plebs ex amore ſed domino ſeruiebat ex timore. Nunquam autem impleri iuſtitia poteſt per timorem: quia iuxta Ioannis vocem perfecta caritas foras mittit timorem. Paulus ergo filios adoptionis conſolatur dicens. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater. Iuſtus enim eſſe non valet in conſpectu Dei qui ei non per dilectionem, ſed per formidinem ſeruit.

15 De conſolatione pœnitentium. *Moral.lib.viii.cap.7.*

NOn ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam. Electi quique cum huius mundi aduerſa patiuntur, cum inhoneſtates, contumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant, eſſe grauia, quibus exercentur, penſant: ſed cum mentis oculum ad æternæ patriæ conſiderationem tendunt, ex comparatione præmii, quam ſit leue, quod patiuntur, inueniunt. Quod enim valde eſſe importabile ex dolore oſtenditur, conſideratione prouida ex remuneratione leuigatur. hinc eſt quod Paulus ſemper ſe ipſo robuſtior contra aduerſa erigitur: quia nimirum finem ſui operis præſtolatur. Graue nanque quod ſuſtinet æſtimat, ſed hoc leue per præmii conſiderationem penſat. Ipſe quippe quam ſit graue, quod patitur, indicat, qui in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter ſe fuiſſe teſtatur: qui a iudæis quinquies quadragenas vna minus accepit, qui ter virgis cæſus, ſemel lapidatus eſt, ter naufragium paſſus, nocte & die in profundo maris fuit, qui pericula fluminum, latronum, ex genere, ex gentibus, in ciuitate, in ſolitudine, in mari, in falſis fratribus pertulit, qui in labore, & ærumna, in ieiuniis multis, in fame & ſiti, in frigore & nuditate laborauit: qui foris pugnas, intus timores ſuſtinuit, qui vltra vires grauatum ſe eſſe aſſerit, dicens. Supra modum grauati ſumus, ſupra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere. Sed quomodo remunerationis linteo ſudorem tanti laboris tergat, ipſe denuntiat, dicens. Exiſtimo quod non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Finem itaque operis præſtolatur, & dum profectum remunerationis conſiderat, vile æſtimat, quod pene deficiens laborat.

16 De vinculis noſtræ mortalitatis.

Moral.lib.iiii.cap.40.41.& in viii.cap.7.

VAnitati creatura ſubiecta eſt non volens: præter illas moleſtias, quas electi Dei patiuntur in mente interius, grauibus neceſſitatibus, corruptionis vinculis aſtringuntur exterius. Eſurire quippe, ſitire, laſſeſcere, vincula corruptionis ſunt, quæ ſcilicet ſolui nequeunt, niſi cum in illã immortalitatis gloriã mortalitas noſtra permutatur. Replemus enim refectionibus corpus, ne extenuatum deficiat, extenuamus abſtinentia, ne nos repletum premat: vegetamus hoc motibus, ne ſitu immobilitatis intereat: ſed citius hoc collocando ſiſtimus, ne ipſa ſua vegetatione ſuccumbat, adiumentis hoc veſtium tegimus, ne frigus interimat: & quæſita adiumenta proiicimus, ne calor exurat. Tot igitur diuerſitatibus occurrentes, quid agimus, niſi corruptibilitati ſeruimus, vt ſal-

tem multiplicitas impenſi obſequii corpus ſuſtineat,quod anxietas infirmæ mutabilitatis grauat? Vnde bene per Paulum dicitur. Vanitati enim creatura ſubiecta eſt nō volens,ſed propter ipſum qui eam ſubiecit in ſpe quia & ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Vanitati quippe creatura non volens ſubditur, quia homo qui ingenitæ conſtantiæ ſtatum volens deſeruit, preſſus iuſtæ mortalitatis pondere ,nolens mutabilitatis ſuæ corruptioni ſeruit. Sed creatura hæc tunc a ſeruitute corruptionis exuta eripitur, cum ad filiorum Dei gloriam incorrupta reſurgendo ſubleuatur, dignitate libertatis accepta, in filiorum Dei gloriam vertitur: quia vnita Deo per ſpiritum, quaſi hoc ipſum quod creatura eſt, tranſiſſe ac ſubegiſſe declaratur. Electos enim nunc pœna corruptionis aggrauat, ſed tunc incorruptionis gloria exaltat: & quantum ad præſentis neceſſitatis pondera, nunc in Dei filiis de libertate nihil oſtenditur: tantum vero ad ſubſequentis libertatis gloriam, tunc in Dei famulis de ſeruitute nihil apparebit.

17 De glorificatione electorum. *In homil. 2. & 3. & 4. ſuper Ezech.*

IPſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Dum in præſenti ſeculo adhuc in nobiſmetipſis repugnat corruptio,nequaquam ad Deum laudandum ,ſiue,contemplandum perfecte libertatem mentis obtinere poſſumus: ſed poſt præſens ad veram libertatem perueniemus. Tunc enim in nobis vera libertas erit: cum ad gloriam filiorum Dei adoptio noſtra peruenerit. Omnes enim electi quandoque in cœleſtem patriam congregabuntur: & in Deo quem videbunt immutabuntur, tunc perfecte corpus redemptoris omnis multitudo ſanctorum efficietur: & videndo incorruptionem nulla corruptione tenebitur,iuxta Pauli vocem dicentis: quia creatura ipſa liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei: eique tunc inhærebunt,vt eis de corruptione quæ per reſurrectionem vincitur. nihil iam in ſuo ſancto amore contradicat:ſed vnita gloriæ ſuæ redemptoris fiat. Tunc itaque omnes electi in cœleſtia ſubleuati, & omnipotenti domino capiti ſuo vniti, laudes omnium liberatori libere reddent & reſonabunt, cum viderint ſine fine quem laudabunt.

18 Quid eſt quod ſpiritus ſanctus poſtulare memoratur.

Moral. lib. 11. cap. 30. & in homil. 30. ſuper Euang.

IPſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Spiritus ſanctus græca locutione paracletus dicitur: quod latina conſolator, vel aduocatus interpretatur. Quid idcirco aduocatus dicitur: quia pro er-

rore delinquentium apud iuſtitiam patris interuenit. Conſolator autem ideo vocatur: quia de peccati perpetratione merentibus, dum ſpem veniæ præparat, ab afflictione triſtitiæ mentem leuat. Qui vnius ſubſtantiæ cum patre & filio exorare pro delinquentibus perhibetur: quoniam eos quos repleuerit, exorantes facit, vnde & Paulus dicit, Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus, minor vero eſt qui poſtulat, quam qui poſtulatur. Quomodo ergo ſpiritus poſtulare dicitur, qui minor non eſt? Nequaquam igitur poſtulat qui æqualis eſt, ſed poſtulare dicitur, quoniam ad poſtulandum eos, quos repleuerit, inflammat.

19 De præſcientia Dei. *Moral. lib.* xx. *cap.* 24.

QVos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filii ſui. In ſcriptura ſacra quædam de Deo indigna dicuntur, ab humanis in illum qualitatibus trahuntur, dum ad infirmitatis noſtræ verba deſcenditur. Dicitur enim præſcius, ſicut de illo ait apoſtolus. Quos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filii: cum præſcientia non poſſit eſſe in Deo. Præſcire enim dicitur, qui vnamquamque rem antequam veniat videt, & id quod futurum eſt, priuſquam præſens fiat, præuidet. Deus ergo quomodo eſt præſcius, dum nulla niſi quæ ſunt futura præſciantur? Et ſcimus quia Deo futurum nihil eſt, ante cuius oculos prætetita nulla ſunt, præſentia non tranſeunt, futura non veniunt: quippe quia omne quod nobis fuit, & erit, in eius proſpectu præſto eſt, & omne quod præſens eſt, ſciri poteſt potius quam præſciri. Et tamen quia ea quæ futura nobis ſunt, videt: quæ tamen ipſi ſemper præſto ſunt, humano modo præſcius dicitur: quamuis nequaquam futurum præuideat, quod præſens videt. Nam & quæ ſunt, ab æternitate eius, non ideo videntur quia ſunt, ſed ideo ſunt quia videntur. In Deo ergo nec præterita, nec futura reperiri queunt, ſed cuncta mutabilia immutabiliter durant, & quæ in ſeipſis ſimul exiſtere non poſſunt, illi ſimul omnia aſſiſtunt, nihilque in illo præterit quod tranſit: quia in æternitate eius modo quodam incomprehenſibili, cuncta volumina ſeculorum tranſeuntia manent, currentia ſtant.

20 De gratia noſtri redemptoris. *Moral. lib.* xxii. *cap.* 18.

QVi etiam interpellat pro nobis. Vnigenitus Dei filius homo factus pro nobis in ſe humanam naturam ſuſcepit: vt quia puro homini via redeundi non patebat ad Deum, via redeundi fieret per hominem Deum. Longe quippe diſtabamus a iuſto & immortali, nos mortales, & iniuſti, ſed inter immortalem iuſtum, & nos mortales & iniuſtos apparuit me-

diator Dei & hominum mortalis & iuſtus: qui & mortem haberet cum hominibus, & iuſtitiam cum Deo: vt quia per ima noſtra longe diſtabamus a ſummis, in ſeipſo vno iungeret ima cum ſummis: atque ex eo nobis via redeundi fieret ad Deum, quo ſummis ſuis ima noſtra copularet: de quo per Ioannem apoſtolum dicitur. Siquis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi: de quo Paulus apoſtolus dicit. Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt pro nobis, imo qui & reſurrexit, qui eſt in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Vnigenito enim filio pro homine interpellare, eſt apud coæternũ patrem, ſeipſum hominem demonſtrare. Et quippe pro humana natura rogaſſe, eſt eandem naturam in diuinitatis ſuæ celſitudine ſuſcepiſſe. Interpellat igitur pro nobis dominus non voce, ſed miſeratione: quia quod damnari in electis noluit, ſuſcipiendo liberauit.

21 De caritate. *Moral. lib. x.*

CErtus ſum quia neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; creatura alia poterit nos ſeparare a caritate Dei. Quiſquis in ſolo æternitatis deſiderio figitur, nec proſperitate attollitur, nec aduerſitate quaſſatur. Dum nil habet in mundo quod appetat, nihil quod eſt de mundo pertimeſcat, hinc enim Salomon ait. Non contriſtabit iuſtum, quicquid ei acciderit, hinc iterum dicit. Iuſtus quaſi leo confidens: abſque terrore erit. Tanto enim quiſq; plenius a ſe pauorem qui ex mundo eſt abiicit: quanto in ſemetipſo verius mundi concupiſcentiam vincit, abſq; terrore Paulus in corde requieſcebat: qui dicebat. Certus ſum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neq; altitudo, neque profundum, neque creatura, alia poterit nos ſeparare a caritate Dei: quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro. Caritas quippe Dei mentem quam ſemel ceperit a dilectione mundi funditus occidit: & hanc tanto valentius in auctoritatem erigit, quanto & inſenſibilem contra terrores reddit.

22 De appellatione Dei. *Moral. lib. xxix & in homil. ſuper Ezech.*

CHriſtus, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. In ſcriptura ſacra aliquando Deus nuncupatiue: aliquando vero eſſentialiter dicitur. Nuncupatiue dicitur: ſicut ad Moyſen ait. Ecce conſtitui te Deum Pharaonis: Eſſentialiter autem Deus dicitur, ſicut ad eundem ait. Ego ſum Deus patris tui Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. Vnde beatus Paulus apoſtolus de hoc nuncupatiuo & eſſentiali vocabulo Dei diſcretionem facit: cum de Antichriſto ait. Qui aduerſatur

& extollitur ſuper omne quod dicatur Deus, aut quod colitur. Deus enim aliquando dici & homo poteſt: Deus vero coli purus homo non poteſt. Rurſum alibi idem apoſtolus volens nuncupatiuum Dei nomen ab eſſentiali diſcernere: de redemptore noſtro locutus eſt dicens. Quorum patres ex quibus Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Qui enim nuncupatiue dicitur, Deus inter omnia. Qui vero eſſentialiter, Deus ſuper omnia eſt. Vt ergo oſtendat Chriſtum naturaliter Deum, non habet Deum tantummodo, ſed Deum ſuper omnia eſſe memorauit: quia & electus quiſque vel in exemplo iuſtitiæ propagandæ poſitus dici Deus poteſt, ſed inter omnia, quoniam nuncupatiue Deus: Chriſtus autem Deus eſt ſuper omnia, quia naturaliter Deus.

23 De non murmurando in aduerſitate. *Moral, lib. ix. cap. 11.*

O Homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Cum omnipotens Deus duris nos percuſſionibus & aduerſitatibus pulſat, homo ſeipſum conſiderans tacet, & diuina iudicia diſcutere metuit: quia ſe puluerem eſſe cognoſcit: vnde per Paulum dicitur. O homo tu qui es, qui reſpondeas Deo? Reſpondere Deo non poſſe conuincitur, qui homo nominatur: quia per hoc quod de humo ſumptus eſt, iudicia ſuperna diſcutere dignus non eſt. Vnde hic quoque apte ſubiungitur. Vel quis dicere ei poteſt, cur ita facis? Auctoris facta ſemper indiſcuſſa veneranda ſunt: quoniam iniuſta nequaquam eſſe poſſunt. Rationem quippe de occulto eius conſilio quærere, nihil aliud eſt quam contra eius conſilium ſuperbire? Cum ergo factorum cauſa non deprehenditur, reſtat vt ſub factis illius cum humilitate taceatur: quia nequaquam ſufficit ſenſus carnis, vt ſecreta penetret maieſtatis. Qui ergo in factis Dei rationem non videt, infirmitatem ſuam conſiderans, cur non videat, rationem videt, vnde ſubſequenter adiungitur. Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit, quare me feciſti ſic? Quo enim ſecernit figmentum diuini operis, eo ſemetipſum redarguit, ne contra manum reſultet operantis: quia qui benigne, quod non erat, fecit, quod eſt iniuſte non deſerit. Ad ſemetipſum ergo in percuſſione mens redeat, & quod apprehendere non valet, non requirat, ne ſi diuinæ iræ cauſa diſcutitur, amplius diſcuſſa prouocetur, & quam placare humilitas poterat, inextinguibiliter ſuperbia accendat.

24 De fine duorum teſtamentorum. *In homil. 16.*

FInis legis Chriſtus ad iuſtitiam omni credenti. Teſtamentum vetus vnum nobis mediatorem Dei & hominum nunciauit: & teſtamentum

nouum eundem nobis nunciat, in æterna claritate venturum: quem iam pro nobis cognouimus incarnatum. Finis autem vtrorunque Chriſtus eſt: quoniam ipſe quem lex prædixit, in carne apparuit, & idem ipſe quem nunc teſtamentum nouum loquitur, in gloria maieſtatis apparebit: & tunc vtrorunque finis erit, cum viſus in diuinitatis ſuæ potentia omnia quæ ſunt prædicta compleuerit, ſcriptum nanque eſt. Finis legis Chriſtus ad iuſtitiam omni credenti: finis videlicet non quia conſumit, ſed quia perficit. Tunc etenim perfecit, cum ſicut lex prædixerat incarnatus apparuit, ſed adhuc de eius iudicio multa teſtamenta nouum loquitur, adhuc multa de eius regno narrat: quæ nec dum videmus impleta. Ecce euangelium cotidie legitur, ventura vita prædicatur. Tunc igitur erit & noui teſtamenti finis, cum ea quæ de ſe promiſit impleuerit, finietur vero teſtamentum nouum, quia perficietur. Nam cum ipſe de quo loquitur viſus fuerit, eiuſdem teſtamenti verba ceſſabunt. Quemadmodum enim dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto præſidet in cœlo, legem impleuit per myſterium incarnationis & perfectæ humanitatis ſuæ, ita teſtamenti noui promiſſa impleturus eſt per oſtenſam gloriam claritatis ſuæ.

25 De repulſione iudæorum & vocatione gentium.

Moral. lib. ix. cap. 3. & 4.

CAecitas ex parte contigit in Iſrael. Prædicatores ſancti dum recta peccatoribus prædicant: quaſi ſtellæ tenebras noſtræ noctis illuſtrant. Dum ergo plebe iudaica in perfidiæ ſuæ nocte remanente, prædicatores ſuos dominus per ſilentium intra ſemetipſos retinuit, cæcis iniquorum ſenſibus cœleſte lumen abſcondit. Sed ſacro atteſtante eloquio didicimus, quod iudæa, quæ nunc deſeritur, ad fidei ſinum in fine colligetur. hinc nanque per Eſaiam dicitur. Si fuerit numerus Iſrael, quaſi arena maris, reliquiæ ſaluæ fient. hinc Paulus ait. Cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret. Qui igitur prædicatores ſuos nunc oculis iudææ ſubtrahit, ſed poſtmodum oſtendit, quaſi ſtellas ſuas abſcondit: vt abſconſis prius & poſt coruſcantibus aſtrorum ſpiritualium radiis ſuæ perfidiæ noctem, & nunc repulſæ non videant, & tunc illuminata deprehendant. Plebs autem Iſraelitica, quæ vbertim in fine colligetur, in ipſis ſanctæ eccleſiæ exordiis crudeliter obdúratur, nam prædicatores veritatis renuit, verba adiutorii ſpreuit. Quod tamen auctoris diſpenſatione agitur: vt nimirum gloria prædicantium, quæ recepta in vno populo latere poterat, in cunctis gentibus repulſa dilatetur. Cum enim iudæa ad vim

perſecutionis infremuit, apoſtolorum vitam dominus in cunctarum cognitionem gentium dilatauit, & illa per iudicium immundum captiua diſpergitur, iſta vbique per gratiam in honore tenditur. Quis enim gentium Petrum noſſet, ſi in ſolius Iſraelitici populi prædicatione remanſiſſet? quis Pauli virtutes agnoſceret, niſi hunc iudæa ad noſtram notitiam perſequendo tranſmiſiſſet? Ecce iam qui plagis & contumeliis ab Iſraelitica plebe repulſi ſunt, per mundi fines honorantur. Secreti quippe mira diſpenſatione conſilii prædicatores ſuos dominus vnde permiſit in vna gente opprimi, fecit immundi cardines inde dilatari.

25 *Moral. lib. 29. cap. 21. & in dia. lib. 2. cap. 16. de occultis Dei iudicii.*

QVam incomprehenſibilia ſunt iudicia Dei, & inueſtigabiles viæ eius. Incomprehenſibilitas diuini iudicii humanæ mentis oculo non valet penetrari. Quare primum iudæa credidit, gentilitate omni imperfidiæ ſuæ obſtinatione remanente, poſtmodum vero ad fidem gentilium corda mollita ſunt, & iudæorum infidelitas obdurata. Cum enim miſericors Deus gentes traxit, iratus iudæam repulit, & illa mollia & penetrabilia fidei corda iudæorum inſenſibilitate verſa ſunt gentium, actumque eſt ſicut dudum ad percipiendam fidem gentilitas fuerat obdurata: ita poſtmodum ad fidem gentilitate ſuſcepta, iudææ populus perfidiæ robore dureſceret. Vnde Paulus apoſtolus eiſdem gentibus dicit. Sicut aliquando vos non credidiſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter illorũ incredulitatem, ita & iſti non crediderunt in veſtra miſericordia, vt & ipſi miſericordiam conſequantur. Concluſit enim Deus omnia in incredulitate: vt omnium miſereatur. Quam ſententiam ſuam primum quidem de vocatione iudæorum & repulſione gentium, poſtmodum vero de vocatione gentium, & repulſione iudæorum ſubtiliter penſans, ſeque occulta Dei iudicia comprehendere non poſſe conſiderans, exclamando ſubiunxit. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Nemo ergo perſcrutari appetat, cur cum alius repellitur, alius eligatur: vel cur cum alius eligitur, alius repellatur: quoniam atteſtante Paulo, inſcrutabilia ſunt iudicia eius. In his autem verbis apoſtoli oritur quæſtio. Nam Dauid propheta domino loquitur dicens. In labiis meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Et cum minus ſit noſſe quam pronunciare: quid eſt quod Paulus incomprehenſibilia eſſe Dei iudicia aſſerit, Dauid autẽ hæc ſe omnia, non ſolum noſſe, ſed & in labiis pronũciaſſe teſtatur? Sed ſciendum eſt, quod ſancti viri inquantum cum domino vnum ſunt, ſenſum domini non ignorant. Omnes enim qui deuote

dominum ſequuntur ,etiam cum domino deuotione ſunt, & adhuc carnis corruptibilis pondere grauati, cum domino non ſunt. Occulta itaque Dei iudicia, inquantum coniuncti ſunt, ſciunt: in quantum diſiuncti ſunt, neſciunt, qui enim ſecreta eius adhuc perfecte non penetrant, incomprehenſibilia eius iudicia eſſe teſtantur. Qui vero ei mente inhærent, & inhærendo vel ſacræ ſcripturæ eloquiis vel occultis reuelationibus in quantum accipiunt agnoſcunt, hoc & norunt & pronunciant. Iudicia igitur quæ Deus tacet, neſciunt, quæ Deus loquitur ſciunt. Vnde & Dauid propheta cum dixiſſet. In labiis meis pronunciaui omnia iudicia, protinus addidit, oris tui, ac ſi aperte dicat. Illa ego iudicia & noſſe & pronunciare potui, quæ te dixiſſe cognoui. Nam ea quæ ipſe non loqueris, noſtris proculdubio cognitionibus abſcondis. Concordat ergo prophetica apoſtolicaque ſententia: quia & incomprehenſibilia ſunt Dei iudicia, & tamen quæ de ore eius prolata fuerint, humanis labiis pronunciantur: quoniam ſciri ab hominibus, & prolata prodi poſſunt: & occultari non poſſunt. Rurſus alia ſuboritur quæſtio: ſi vnus ſit cum domino ſpiritus qui domino adhæret, ſicut ſcriptum eſt. Qui adhæret domino, vnus ſpiritus eſt, quid ſit quod idem prædicator egregius Paulus ſubiungit dicens. Quis enim cognouit ſenſum domini, aut quis conſiliarius eius fuit? valde enim inconueniens videtur eſſe, eius ſenſum cum quo vnus factus fuerit ignorare? Sed ſciendum eſt: quia ſicut ſupra breuiter dictum eſt. Sancti viri in quantum cum domino vnum ſunt, ſenſum domini non ignorant. Nam idem quoque apoſtolus dicit. Quis enim hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? Ita & quæ Dei ſunt nemo cognouit, niſi ſpiritus Dei. Qui vt oſtenderet ſe noſſe, quæ Dei ſunt: adiunxit, Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ipſum qui ex Deo eſt: hinc iterum dicit. Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe, nobis autem reuelauit per ſpiritum ſanctum.

27 De concordia duorum teſtamentorũ in ſanctæ trinitatis cõfeſſione.

Moral. lib. xxix. *cap.* 28.

EX ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia. Diuerſis temporibus Abel, Eſaias, & Ioannes apparuerunt: diuiſi quidem fuerunt tempore, ſed non prædicatione. Nam Abel redemptoris noſtri paſſionẽ ſignificans. Agnũ in ſacrificio obtulit: de cuius paſſione Eſaias ait. Sicut agnus coram tondente ſe obmuteſcet, non aperiens os ſuum: de quo Ioannes quoque ait. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ecce quidem diuerſis

temporibus miſſi, & tamen concorditer de noſtri redemptoris innocentia ſentientes: eundem agnum Ioannes oſtendendo, Eſaias præuidendo, Abel offerendo locutus eſt. Et quem Ioannes in oſtenſione, quem Eſaias in locutione, hunc Abel ſignificando in manibus tenuit. Diuerſis quoque temporibus huic mundo Dauid, Eſaias & Paulus apparuerunt: ſed tamen nullus eorum alteri diuerſum ſenſit: quia & ſi ſemetipſos non nouerant facie, vnum tamen didicerant ex diuina cognitione. Dauid quippe vt autorem omnium Deum in trinitate oſtenderet: dixit. Benedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus: ac ne tertio Deum nominans, tres Deos dixiſſe putaretur, ilico vnitatem eiuſdem trinitatis inſinuans addidit, & metuant eum omnes fines terræ. Qui enim non eos, ſed eum ſubdidit: vnum tria quæ dixerat intimauit. Eſaias quoque cum laudem de vnitate trinitatis aperiret: Seraphin voces exprimens ait. Sanctus, ſanctus, ſanctus, ac ne tertio ſanctum nominans vnitatem diuinæ ſubſtantiæ ſcindere videretur: adiunxit. Dominus Deus ſabaoth. Qui ergo non domini dii, ſed dominus Deus addidit: vnum exiſtere quod tertio ſanctum vocauerat, indicauit. Paulus quoque vt operationem ſanctæ trinitatis oſtenderet, ait. Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: Atque vt vnitatem eiuſdem trinitatis intimaret, addit. Ipſi gloria in ſecula ſeculorum amen. Qui igitur non ipſis, ſed ipſi ſubdidit: vnum naturaliter, tria ſecundum perſonas innotuit, quod ſuperius tertio idipſum dixit.

28 De mortificatione carnis. *In Ezech. homil. 22.*

OBſecro vos per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem. Multi ſunt in eccleſia ſancta poſiti, qui peccatorum ſuorum memores lachrymis ſe lauant, carnem per abſtinentiam macerant, nullis ſe huius mundi actionibus miſcent, quæ habent indigentibus tribuunt, & habere quæ non habent non concupiſcunt: qui memores æterni iudicii ſemetipſos cotidie Deo ſacrificium per lamentum compunctionis mactant. Qui idcirco corpora caſtigant: quatinus hoc quod per magiſtrum gentium dicitur, impleant, vt exhibeatis corpora veſtra, hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem. Hoſtia quippe occiditur, vt offeratur, ſed hoſtia viuens eſt corpus pro domino afflictum. Quod hoſtia dicitur, & viuens: quia viuit in virtutibus, id eſt a vitiis occiſum. Hoſtia videlicet, quia iam huic mundo ſe a prauis actibus mortuum, viuens autem quia cuncta quæ præualet bona operatur.

29 De elata hæreticorum ſcientia. *Moral. lib. xx. cap. 8.*

NOn plus ſapere quam oportet ſapere. Hæretici plerunque audacter

de natura diuinitatis tractant, cum ſemetipſos miſeri neſciant: nec ea quærunt, ex quibus ſemetipſos ad humilitatem erudiant, mores in tranquillitate diſponant, patientiam ſeruent, longanimitatem exhibeant: ſed quæ vltra ſe ſunt perſcrutari deſiderant. Dumque ad hoc tendunt, quod comprehendere nequeunt, ea cognoſcere negligunt, ex quibus erudiri potuerant. Quam bene eorum audatiam prædicator egregius refrenat, dicens. non plus ſapere quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem. hinc Salomon ait. Prudentiæ tuæ pone modum.

30 Qualiter veram ſapientiam habere poſſumus.
*Moral.lib.*xiii.*cap.* 19.

NOlite eſſe prudentes apud vos metipſos. Ad veram ſapientiam non poſſunt venire, qui fiducia decipiuntur falſæ ſuæ ſapientiæ, de quibus ſcriptum eſt. Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes, vnde & prædicator egregius hos, quos carnaliter ſapientes inuenerat, vt ſapientiam veram perciperent, prius fieri ſtultos quærebat, dicens. Siquis inter vos videtur eſſe ſapiens in hoc ſeculo: ſtultus fiat, vt ſit ſapiens, ac ſi eis aperte dicat. Stulti eſſe apud noſmetipſos diſcite, vt in Deo vere ſapientes eſſe valeatis, hinc rurſum ait. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos: ac ſi dicat. Qui apud ſemetipſos ſapientes ſunt, ad veram ſapientiam peruenire non poſſunt. Et per ſemetipſam veritas dicit. Confiteor tibi pater domine cœli & terræ, qui abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.

31 De pacis ſocietate. *In cur.paſtoral.*3.*part.cap.*23.

SI fieri poteſt quod ex vobis eſt: cum omnibus hominibus pacem habentes. Si pacem diligentes ad correptionis verba proſiliant, non debent formidare temporalem pacem ſibi turbare, & tamen eandem pacem integra dilectione debent intrinſecus tenere, quam per inuectionem uocis uidentur extrinſecus ſibi turbare, hinc Paulus ait. Si fieri poteſt quod ex uobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. Hortaturus enim diſcipulos ut pacem cum omnibus haberent, præmiſit dicens, ſi fieri poteſt, atque ſubiunxit, quod ex uobis eſt. Difficile quippe erat, ut ſi male acta corriperent, habere pacem cum omnibus poſſent: ſed cum temporalis pax in prauorum cordibus ex increpatione noſtra confunditur, inuiolata neceſſe eſt ut in noſtro corde ſeruetur, Recte itaque ait, quod ex uobis eſt, ac ſi nimirum dicat. Quia pax ex duarum partium conſenſu ſubſiſtit, ſi ab eis, qui corripiuntur, expellitur, integra tamen, in ueſtra qui corripitis mente, teneatur, unde eoſdem diſcipulos

rurſum admonet, dicens. Siquis non obedit verbo noſtro per epiſtolam hunc notate, & non commiſceamini cum illo, vt confundatur:atq; ilico adiunxit. Et nolite ut inimicum exiſtimare illum, ſed corripite vt fratrem, ac ſi diceret. Pacem cum eo exteriorem ſoluite, ſed interiorem circa illum medullitus cuſtodite, vt peccantis mentem ſic veſtra diſcordia feriat, quatinus pax a cordibus veſtris nec abnegata diſcedat.

32 De diſcretione in vitiis expugnandis. *In. cur. paſtoral. ter. par. cap. 36.*

VIs non timere poteſtatem? bonum fac & habebis laudem ex illa. De duobus vitiis quorum vnum nullatenus extinguitur, niſi aliud nutriatur, illud inſequendum eſt ardentius, quod premit periculoſius. Sæpe enim quis a ciborum ſe ingluuie minime temperans, iam iamque pene ſuperantis luxuriæ ſtimulis premitur, qui huius pugnæ metu territus, dum ſe per abſtinentiam reſtringere nititur, inanis gloriæ tentatione fatigatur. Tolerandum itaque eſt, vt per virtutem abſtinentiæ interim arrogantia contra viuentem creſcat, ne eum per ingluuiem a vita luxuria funditus extinguat. Hinc eſt quod Paulus cum infirmum adiutorem ſuum perpenderet, aut praua adhuc velle agere, aut de actione recta humanæ laudis retributione gaudere, ait. Vis non timere poteſtatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Neque enim ideo bona agenda ſunt, vt poteſtas huius mundi nulla timeatur, aut per hæc gloria tranſitoriæ laudis ſumatur. Sed cum infirmam mentem ad tantum robur aſcendere non poſſe penſaret, vt & prauitatem ſimul uitaret & laudem: prædicator egregius & admonendo aliquid obtulit, & aliquid tulit. Concedendo enim leuia, ſubtraxit acriora: vt quia ad deferenda cuncta ſimul non aſſurgeret, dum in quodam ſuo vitio animus familiariter relinquitur, a quodam ſuo ſine dolore tolleretur.

33 De imperfectione electorum in hac vita. *Moral. lib. xxix. cap 2.*

NOx præceſſit, dies autem appropiuquauit. Nos omnes qui veritatem in hac vita ſequimur, quaſi aurora vel diluculum vocari poſſumus. Aurora nanque vel diluculum noctem quidem interiiſſe nunciant, nec tamen claritatem diei integram oſtentant, ſed dum illam pellunt, hanc ſuſcipiunt, lucem permixtam tenebris tenent. Nos ſimiliter & quædam iam quæ lucis ſunt agimus, & tamen quibuſdam adhuc tenebrarum reliquiis non caremus: per prophetam quippe Deo dicitur. Non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Rurſumque ſcriptum eſt. In multis enim offendimus omnes. Paulus quoque ait. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducen-

tem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Vbi ergo lex peccati cum lege mentis contendit, profecto adhuc aurora eſt: quia lux quæ iam emicuit, nec dum prætereuntes tenebras funditus preſſit: adhuc aurora eſt, quia dum lex carnis legem mentis, & lex mentis legem carnis percutit, inter ſe viciſſim lux & vmbra confligit. Vnde rurſus Paulus cum diceret, nox præceſſit, nequaquam ſubdidit dies venit: ſed dies autem appropinquauit. Qui enim poſt diſceſſum noctis non iam veniſſe, ſed appropinquaſſe diem inſinuat, eſſe ſe proculdubio ante ſolem poſt tenebras adhuc in aurora demonſtrat. Tunc vero plene ſancta electorum eccleſia dies erit, cum ei admixta peccati vmbra iam non erit. Tunc plene dies erit, quando luminis interni perfecto feruore claruerit, tunc plene dies erit, quando nullam malorum ſuorum tentantem memoriam tolerans, omnes a ſe tenebrarum etiam reliquias abſcondit.

31. De reſtringendo gulæ vitio. *Moral. lib. xxx. cap. 27. & 28.*

CArnis curam ne feceritis in deſideriis. Diſcretus vir ac continens, vſque ad temperandam neceſſitatem ventrem reficit, & a voluptate reſtringit. Sciendum vero eſt, quia ſic voluptas ſub neceſſitate ſe palliat, vt vix eam perfectus quiſque diſcernat. Nam dum ſolui debitum neceſſitas petit, voluptas explere deſiderium ſuppetit, & tanto gulam ſecurius in præceps rapit, quanto ſub honeſto nomine neceſſitatis explendæ ſe contegit. Sæpe autem in ipſa edendi uia furtiue adiuncta ſubſequitur: nonnunquam uero impudenter libera etiam præire conatur. Facile eſt autem deprehendere, cum uoluptas eius neceſſitatem præuenit, ſed ualde eſt difficile diſcernere, cum in ipſo eſu neceſſario ſe occulta ſubiungit. Nam quia præeuntem naturæ appetitum ſequitur, quaſi a tergo ueniens tardius uidetur. Eo enim tempore, quo neceſſitati debitum ſoluitur, quia per eſum uoluptas neceſſitati miſcetur, quid neceſſitas petat, & quid, ſicut dictum eſt, uoluptas ſuppetat, ignoratur: ſæpe uero & diſcernimus, & quia utranque per experientiam ſibi coniunctam nouimus, in hoc quod extra metas rapimur, libet ut ſciendo fallamur. Et dum ſibi mens ex neceſſitate blanditur, ex uoluptate decipitur, ſicut ſcriptum eſt. Carnis curam ne feceritis in deſideriis. Quæ igitur in deſiderio fieri prohibetur, in neceſſitate conceditur: ſed ſæpe dum incaute neceſſitati condeſcendimus, deſideriis deſeruimus: nonnunquam uero dum deſideriis immoderatius obuiare nitimur, neceſſitatis miſerias augemus. Sic enim neceſſe eſt, ut artem quiſque continentiæ teneat, quatinus non carnem, ſed uitia carnis occidat. Nam plerunque dum plus iuſto caro reſtringitur, etiam ab exercitatione boni operis eneruа-

tur, vt ad orationem quoque vel prædicationem non ſufficiat, dum incentiua vitiorum in ſe funditus ſuffocare feſtinat: adiutorem quippe habemus intentionis internæ hunc hominem quem exterius geſtamus, & ipſi inſunt motus laſciuiæ, ipſi effectus ſuppetunt operationis bonæ. Sæpe vero dum in illo hoſtem inſequimur etiam ciuem quem diligimus, trucidamus: & ſæpe dum quaſi conciui parcimus, ad prælium hoſtem nutrimus. Eiſdem nanque alimentis vitia ſuperbiunt, quibus nutritæ virtutes viuunt. Et cum virtus alitur, plerunque vires quoq; vitiis augentur: cum vero immenſa continentia vitiorum vires extenuat, etiam virtus deficiens anhelat. Vnde neceſſe eſt, vt interior homo noſter, æquus quidem arbiter præſideat inter ſe & eum, quem exterius geſtat, quatinus ei ſuus homo exterior, & ſemper ad debitum miniſterium ſeruire ſufficiat; & nunquam ſuperbe libera ceruice contradicat. Nec moueat ſi quid ſuggerendo ſubmurmurat, dummodo eum ſemper ſuperpoſita calce dominationis premat.

35 De carnis. *Moral.lib.ix.cap.51.*

PLerunque ſe ad viam rectitudinis animus accendit, corporem diſcutit, tantoque in cœleſtibus deſiderio rapitur, vt pene nil ex eo inferius remanſiſſe videatur. Et tamen cum ad carnis curam reducitur, ſine qua præſentis vitæ via nullo modo expletur, ita hunc inferius depreſſum tenet, ac ſi adhuc de ſummis nulla contigiſſet. Auditis verbis cœleſtis oraculi in amorem patriæ cœleſtis erigitur, ſed reſurgente præſentis vitæ ſtudio ſub terrenæ curæ aggere ſepelitur, atque in terra cordis nequaquam ſupernæ ſpei ſemen proficit: quia cogitationis infimæ ſpina denſeſcit, quam videlicet ſpinam per ſemetipſam veritas manu ſanctæ exhortationis eradicat, dicens. Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum. Contra hanc quoque per Paulum dicitur. Carnis curam ne feceritis in concupiſcentiis: ſed in his nimirum ducis & militis verbis agnoſcimus: quia tunc ab ea mortifero vulnere animus pungitur, cum in ea menſura æquitatis non tenetur. Neque mortali adhuc in carne viuentibus funditus cura carnis abſcinditur, ſed vt diſcrete animo ſeruiat, temperatur. Nam quia ſollicitos nos eſſe in craſtinum prohibet, habere vtcunque curam in præſentibus non negat, quam tendi ad tempus, quod ſequitur, vetat. Et nimirum Paulus cum curam carnis fieri in concupiſcentia non ſinit, proculdubio in neceſſitate concedit. Curandum itaque eſt, ne aut neceſſitatis metas cura carnis tranſeat, aut in eo quod moderate exequitur, de ſe præſumat. Sæpe vero animus fallitur, vt quod voluptuoſe appetit, neceſſarium ſuſpicetur: quatinus omne quod

libet vitæ debitam vtilitatem putet. Et ſæpe quia effectus prouidentiam ſequitur, in ſui fiducia mens leuatur. Cum ſibi adeſt quod deeſſe cæteris viderit, cogitatione tacita de magnitudine ſuæ promiſſionis hilareſcit, tantoque iam a vera prouiſione longe fit, quanto ipſam quoque elationem quam patitur neſcit. Vnde ſolertis ſemper cuſtodiæ intentione penſandum eſt, vel quid opere agimus, vel quid corde verſamus: ne aut mentem præpediens foris ſe terrena cura multiplicet, aut ſaltem de eius moderamine intus ſe cogitatio exaltet, vt cum diuina iudicia temporali circunſpectione metuimus, ſempiterni ſupplicia horroris euadamus.

36 Quod intellectus dies appellatur. *Moral. lib. 1 cap 20.*

SIcut ignorantiæ obſcuritas ſine dubitatione nox cordis eſt, ſic intellectus non immerito dies appellatur: vnde & per Paulum dicitur. Alius iudicat diem inter diem, alius iudicat omnem diem: ac ſi aperte dicat, alius quædam nonnullis intermiſſis intelligit, alius vero omnia ad intellectum poſſibilia, ita vt ſunt videnda cognoſcit.

37 De ſecretis diuinæ ſapientiæ iudiciis.
Moral. lib. x. cap. 5. & lib. 17. cap. 22.

SEcreta ſapientiæ Dei ſunt iudicia, quod gentilitas cum nulla apud Deum merita habuit, reconciliationis tamen gratiam ex ſola miſericordia accepit. Vnde bene per Paulum dicitur. Gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum. Vnde rurſum ſcriptum eſt. Et quæ non conſecuta miſericordiam: nunc autem miſericordiam conſecuta. Locus igitur miſericordiæ Dei eſt ipſa gentilitas: cuius culpas diſtrictus iudex ſi iuſte anima diuerteret, ad reconciliationem gratiæ nunquam veniret. Secreta itaque ſapientiæ eius pauci valent inquirere, ſed nullus inuenire: quia quod ſuper nos de nobis ab immortali ſapientia non iniuſte diſponitur, iuſtum profecto eſt, vt a nobis adhuc mortalibus ignoretur. Sed hæc ipſa ſapientiæ illius ſecreta conſpicere, vtrunque iam incomprehenſibilitatis eius eſt potentiam videre: quia & ſi in ipſa conſiliorum inquiſitione deficimus, deficiendo tamen verius diſcimus, quem timeamus. Ad hæc ſe Paulus ſapientiæ illius ſecreta tetenderat, & cum ſecreta Dei iudicia de repulſione iudæorum, & vocatione gentium diſcuteret, & ad ea peruenire non poſſet, dicebat. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Quis enim cognouit ſenſum domini, vel quis conſiliarius eius fuit, qui ſuperius etiam ex ipſa inquiſitione laceſcens, ſed tamen ad cognitionem infirmitatis propriæ laceſcendo proficiens:

præmittit dicens. O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Nonquid dicet figmentum ei qui ſe finxit, quare me feciſti ſic? Quia igitur Dei iudicia pertingere non valens, ad infirmitatis ſuæ cognitionem rediit, & ad eruditionem ſe propriam deficiendo reuocauit, vt ita dicam ſecreta ſapientiæ non inueniens inuenit: quia cum ad ſuperna conſilia requirenda laceſceret, didicit vt humilius timeret, & quem ſua infirmitas a cognitione intima repulit, hunc ei verius humilitas iunxit.

38 De prudentia & ſimplicitate.

Moral. lib. 1. cap. 2. & in cur. paſtoral. ter. par. cap. 12.

VOlo vos ſapientes eſſe in bono: ſimplices autem in malo. De beato Iob legitur, quod fuerit ſimplex & rectus. Nonnulli nanque ita ſimplices ſunt, vt rectum quid ſit ignorent. Sed eo vere ſimplicitatis innocentiam deſerunt, quo ad virtutem rectitudinis non aſſurgunt: quia dum eſſe cauti per rectitudinem neſciunt, nequaquam innocentes perſiſtere per ſimplicitatem poſſunt. Admonendi ſunt ergo ſimplices, vt bono ſimplicitatis prudentiam ſemper adiungant, quatinus ſic ſecuritatem de ſimplicitate poſſideant, vt circunſpectionem prudentiæ non amittant. Hinc eſt quod doctor gentium Paulus diſcipulos admonet dicens: volo vos ſapientes eſſe in bono, ſimplices autem in malo: hinc rurſum dicit. Nolite pueri ſenſibus effici, ſed malicia eſtote paruuli: hinc per ſemetipſam veritas diſcipulis præcipit dicens. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Vtraque enim neceſſario coniunxit in admonitione, vt ſimplicitatem columbæ aſtutia ſerpentis inſtrueret: & rurſum ſerpentis aſtutiam ſimplicitas columbæ temperaret. Hinc eſt quod ſanctus ſpiritus præſentiam ſuam hominibus non in columba ſolummodo, ſed etiam in igne patefecit. Per columbam quippe ſimplicitas, per ignem vero zelus indicatur. In columba igitur & in igne ſanctus ſpiritus oſtenditur: quoniam quicunque illo pleni ſunt, ſic manſuetudini ſimplicitatis inſeruiunt, vt contra culpas delinquentium etiam zelo rectitudinis accendantur.

INCI-

INCIPIVNT CAPITVLA de prima epiſtola beati Pauli apoſtoli ad Corinthios.

1	In omnibus diuites facti eſtis in illo.	1. a
2	Quæ a Deo donata ſunt nobis loquimur.	2. d
3	Qui ſcit quæ ſunt homnis niſi ſpiritus hominis.	2. c
4	Nos autem prædicamus Criſtum crucifixum.	1. d
5	Non enim iudicaui me ſcire inter vos.	2. a
6	Quia non cognouit mundus per ſapientiam Deum.	1. d
7	Quod ſtultum eſt Dei ſapientius eſt hominibus.	1. d
8	Quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus.	1. d
9	Cum enim ſit inter vos zelus & contentio.	3. a
10	Ego plantaui, Apollo rigauit.	3. b
11	Fundamentum aliud nemo poteſt ponere.	3. c
12	Si quis ædificauerit ſuper fundamentum hoc.	3. c
13	Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum.	3. d
14	Mihi pro minimo eſt vt a vobis iudicer.	4. a
15	Auditur inter vos fornicatio.	5. a
16	Secularia iudicia ſi habueritis.	6. a
17	Quare non magis iniuriam accipitis.	6. b
18	Omnia mihi licent ſed non omnia expediunt.	6. c
19	Bonum eſt homni mulierem non tangere.	7. a
20	Melius eſt nubere quam vri.	7. b
21	De virginibus præceptum domini non habeo.	7. c
22	Reliquum eſt vt qui habent vxores.	7. d
23	Qui autem cum vxore eſt.	7. f
24	Hoc ad vtilitatem vobis dico.	7. f
25	Scientia inflat, caritas ædificat.	8. a
26	Qui ſe exiſtimat ſcire aliquid.	8. a
27	Videte ne licentia veſtra fiat offendiculum.	8. b
28	Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus.	9. b
29	Factus ſum iudæis tanquam iudæus.	9. d
30	Sic curro non quaſi in incertum.	9. d
31	Caſtigo corpus meum.	9. c
32	Petra autem erat Chriſtus.	10. b
34	Neque idololatræ efficiamini.	10. b
33	Qui ſe exiſtimat ſtare videat ne cadat.	10. c

35 Tentatio uos non apprehendat niſi humana 10. c
36 Fidelis deus qui non patietur uos tentari 10. c
37 Si quis uidetur contentioſus eſſe. 11. c
38 Si nos iudicaremus non utiq; iudicaremur. 11. g
39 Alii datur ſermo ſapientiæ. 12. a
40 Quæ inhoneſta ſunt noſtra abundantiorem hon. 12. a
41 Vos eſtis corpus Chriſti & membra de membro. 12. d
42 Si linguis hominum loquar & angelorum. 13. a
43 Caritas patiens eſt benigna eſt. 13. b
44 Videmus nunc per ſpeculum. 13. d
45 Tunc cognoſcant ſicut & cognitus ſum. 13. d
46 Linguæ in ſignum ſunt. 13. d
47 Si autem omnes prophetent. 14. e
48 Ego ſum minimus apoſtolorum. 15. b
49 Gratia Dei ſum id quod ſum. 15. d
50 Corrumpunt mores bonos colloquia mala. 15. d
51 Sicut portauimus imaginem terreni. 15. f
52 Caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt. 15. f

INCIPIT EXPOSITIO SVPER PRIMAM EPISTOLAM BEATI PAVLI AD CORINTHIOS.

PAVLVS vocatus apoſtolus Chriſti Ieſu per voluntatem Dei, eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Ieſu, vocatis ſanctis cum omnibus qui inuocant nomen domini Ieſu Chriſti in omni loco ipſorum & noſtro: gratia vobis & pax a Deo patre noſtro & domino noſtro Ieſu Chriſto. Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis, in gratia Dei quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu: quia in omnibus diuites facti eſtis in illo, in omni verbo & in omni ſcientia, ſicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in vobis: ita vt nihil vobis deſit in ulla gratia, expectantibus reuelationem domini noſtri Ieſu Chriſti.

1 *Moral. lib.* xxiiii. *cap.* 13. *& in Ezech. homil.* 11.

VErecundæ mentes ſi quas fortaſſe culpas admiſerint, leniter arguendæ ſunt: quia ſi aſperius increpentur, franguntur potius, quam erudiuntur. Prædicatores itaque iuſti cum aliquos corrigunt, ſi in eis ex parte alia fortaſſe aliquid bonæ operationis potuerint inuenire: ad eadem obiurgationis verba cum magna diſpenſatione debent deſcendere. Quod bene in egregio prædicatore beato Paulo diſcimus: qui cum Corinthios cognoſceret pro amore perſonarum in ſchiſmate diuiſos, eorum verecundiæ conſulens, locutionem ſuam eis a gratiarum actione & laudibus cœpit, dicens. Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis, in gratia Dei quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu: quia in omnibus diuites facti eſtis in illo. Multum profecto laudabat: quos in Chriſto diuites in omnibus dicebat. Ecce adhuc blandimenta multiplicat dicens. In omni verbo, & in omni ſcientia, ſicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in vobis. Teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in vobis: dixit: ac ſi opere peregiſſent: quod doctrina didicerant, & mox in laudis conſummationem ſubiunxit, ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia: expectantibus reuelationem domini noſtri Ieſu Chriſti. Quæſo te Paule ſi iam nihil deeſt, cur eis ſcribendo fatigaris? cur in longinquo poſitus loqueris? penſemus ergo fratres cariſſimi, quantum laudat. Ecce eis gratiam Dei datam aſſerit: factos diuites in omnibus, dicit. In omni verbo & in omni ſcientia Chriſti teſtimonium, id eſt, quod de ſemetipſo moriendo, & reſurgendo teſtatus eſt, in eorum vita confirmatum

eſſe perhibet, & nihil eis deeſſe in vlla gratia, teſtatur. Quis rogo credat: quia paulo poſt eos corripiat, quos ita laudat? Nam poſt cæte-ra ſubiungit. Obſecro autem vos fratres, per nomen domini noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata. Quod enim potuit tam perfectis tamq; laudabilibus ſchiſma ſubrepere? Significatum eſt enim mihi de vobis fratres mei ab his, qui ſunt Cloes, quia contentiones ſunt inter vos. De quibus contentionibus paulo poſt ſubdidit, dicens. Cum enim inter vos ſit zelus & contentio, non ne carnales eſtis? & ſecundum hominem ambulatis: ſequitur, hoc autem di-co: quod vnuſquiſque veſtrum dicit. Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Chriſti. Ecce quos in omni verbo, & in omni ſcientia laudauerat: quibus nil deeſſe in vlla gratia dixerat, pauliſper loquens ad increpandum leniter veniens, diuiſos erga ſeipſos reprehendit, & quorum prius ſalutem narrauerat, poſtmodum vulnera patefecit. Peritus enim medicus vulnus ſecandum videns, ſed ægrum timidum eſſe conſpiciens, diu palpauit, & ſubito percuſſit, prius blan-da manu laudes poſuit, & poſtmodum ferrum increpationis fixit. Niſi enim verecundæ mentes fuerint palpando reprehenſæ, ita vt ex aliis re-bus audiant, quod in conſolatione ſumant, per increpationem protinus ad deſperationem cadunt. Sed nunquid mentitus eſt Paulus? vt prius nil deeſſe in omni gratia diceret, quibus poſtmodum dicturus erat vnita-tem deeſſe? abſit hoc, vt quis de illo talia, vel deſipiens credat: ſed quia erant inter Corinthios quidam omni gratia repleti, & erant quidam in perſonarum fauoribus exeſi, cœpit a laudibus perfectorum, vt mo-deſta inuectione ad reprehenſionem pertingeret infirmorum: & in hoc quoque ad medicinam cordis, a medicina corporis vſum trahens. Nam cum feriendum vulnus medicus aſpicit, prius ea membra quæ circa vul-nus ſana ſunt palpat, vt poſt ad ea, quæ vulnera ſunt, leniter palpan-do perueniat. Cum ergo Paulus perfectos in Corinthiis laudauit, ſana membra iuxta vulnus tetigit: cum vero infirmos de diuiſione reprehen-dit, vulnus in corpore percuſſit.

2 De diſtantia verborum Dei & eloquentiæ ſecularis.

Moral. lib. xviii. cap. 29.

QVæ a Deo donata ſunt nobis loquimur, non indoctis humanæ ſa-pientiæ verbis. Verba mandatorum Dei ab huius mundi ſapientibus diſ-ferunt: qui dum intendunt eloquentiæ eorum dicta, pulchre apparent, & cum rerũ virtute careant: aliud ſe eſſe, quam ſunt, verborum compoſitio ne quaſi ſuperducto colore mentiuntur. At contra doctrina Dei, & præ-

dicatione pulchra eſt: & puritate conſpicua: nec aliud ſe per fallaciam prætendit exterius, & aliud reſeruat interius: neque in dictis ſuis pulchra videri appetit, nitore ſermonis, ſed integritate veritatis. Eloquentiæ ornamenta bene Paulus deſpexerat, cum dicebat. Quæ a Deo donata ſunt nobis loquimur: non indoctis humanæ ſapientiæ verbis: ſed in doctrina ſpiritus. Malebat quippe ſapientiam Dei ſola puritate veritatis oſtendere: non autem compoſitione eloquii fucare.

3 Quod cogitationes hominum nonniſi per exteriores motus patent.
Moral.lib.xv.cap.26.

QVis ſcit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Tunc ſpiritus hominis ab altero ignoratur: cum verbis, vel operibus non demonſtratur. Nam cum ſcriptum ſit: ex fructibus eorum cognoſcetis eos, per hoc quod foris agitur, quicquid intus latet aperitur: vnde recte quoque per Salomonem dicitur. Quomodo in aquis reſplendet proſpicientium vultus: ſic corda hominis manifeſta ſunt prudentibus.

4 De ſcandalo infidelium in dei paſſione. *In homil.6.ſuper Euang.*

NOs autem prædicamus Chriſtum crucifixum Iudæis quidem ſcandalum: gentibus vero ſtultitiam. In domino noſtro Ieſu Chriſto mens infidelium graue ſcandalum pertulit: cum eum poſt tot miracula quæ fecerat, morientem vidit. Stultum quippe viſum eſt hominibus, vt pro hominibus auctor vitæ moreretur: & inde contra eum homo ſcandalum ſumpſit, vnde ei amplius debitor fieri vt honoraretur, debuit. Nam tanto Deus ab hominibus dignius honorandus extitit: quanto pro hominibus, & indigna ſuſcepit.

5 De fide Chriſti, quod in ea ſaluantur, qui cœleſtia capere nequeunt.
In homil.ix.ſuper Ezech.

NOn enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Chriſtum Ieſum: & hunc crucifixum. Sacra ſcriptura ea quæ de natura diuinitatis, vel de æternis gaudiis narrat, nobis adhuc neſcientibus ſolis angelis in ſecreto ſunt cognita: & in ſacro eloquio dictis occultioribus atque ſublimioribus fortes ſatiantur, & præceptis apertioribus nos paruuli nutrimur: qui intelligere alta non poſſumus, in Chriſti fide ſaluamur: vnde Corinthiis a beato Paulo dicitur: Nihil me iudicaui ſcire inter vos, niſi Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum, ac ſi diceret. Quia vos capere diuinitatis eius myſteria non poſſe penſaui, ſola vobis humanitatis eius infirma locutus ſum.

6 De ſapiētia Dei quæ Chriſtus eſt. *Moral.lib.xiiii.cap.22.& li.29.cap.10.*

PLacuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credētes in ſe-

Dominus noſter Ieſus Chriſtus qui eſt Dei virtus & ſapientia, de patre natus ante tempora, in illa natiuitate diuina ab humano genere cognoſci non poterat. Proinde in humanitate venit vt videretur, videri voluit vt imitaretur. Quæ carnis natiuitas deſpecta viſa eſt ſapientibus mundi. Contempſerunt enim infirma humanitatis eius: Deo hæc indigna iudicantes, cui tanto magis homo debitor fuit, quanto pro illo Deus etiam indigna ſuſcepit, & pro eo ſaluando ſtultitiam prædicationis aſſumpſit, ſcriptum quippe eſt. Quia enim non cognouit mundus per ſapientiam Deum. Placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes in ſe. Verbum quippe Dei, ſapientia eſt. Sed ſtultitia eius ſapientiæ dicta eſt caro verbi: vt quia carnales quique per carnis ſuæ prudentiam pertingere non valebant ad ſapientiam Dei, per ſtultitiam prædicationis id eſt per incarnationē verbi ſanarentur, ac ſi diceret. Cum Deum qui eſt ſapientia, nequaquam per ſapientiam ſuam mundus inueniret, placuit vt Deum hominem factum per humilitatis ſtultitiam cognoſceret, quatinus eius ſapientia ad noſtra ſtulta deſcenderet, & lumen ſupernæ prudentiæ luto ſuæ carnis illuminata noſtra cæcitas videret. Natus igitur ex patre ſine tempore, ex matre naſci dignatus eſt in tempore.

7 De ſapienti ſtulticia Dei. *Moral. lib. xx. cap.* 17.

QVod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus. Intra ſanctam eccleſiam ſtulti vocantur, ſed tamen nobiles ſunt: qui prudentiam carnis & ſtultam mundi ſapientiam deſpiciunt, & ſapientem ſibi profuturam Dei ſtultitiam appetentes concupiſcunt, ſcriptum quippe eſt. Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus, hanc nos ſtultitiam Paulus comprehendere admonet, dicens. Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat, vt ſit ſapiens. Hanc ſtultitiam qui perfecte ſecuti ſunt, voce ſapientiæ audire meruerunt. Vos qui ſecuti eſtis me in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſrael. Ecce relinquentes temporalia, gloriam poteſtatis æternæ mercati ſunt. Quid itaque ſtultius in hoc mundo, quam ſua deſerere: & quid in æternitate nobilius, quam cum Deo iudices venire? Horum ſcilicet iudicum nobilitas, Salomone atteſtante, memoratur: cum hoc quod iam præfatus ſum dicitur. Nobilis in portis vir eius, quando ſederit cum ſenatoribus terræ: valde quippe nobiles conſiderat, quos ſenatores vocat. Hanc in ſe nobilitatem Paulus aſpexerat, cum cognitioni conditoris per ſpiritum iunctus dicebat. Genus igitur cum ſimus Dei, non de-

bemus æſtimare auro vel argento, aut lapidis ſculpturæ artis & cognitionis hominis diuinum eſſe ſimile. Genus videlicet Dei dicimur non ex eius natura editi, ſed per ſpiritum illius & voluntarie conditi & ad optime recreati. Tanto ergo ad hanc nobilitatem quiſque erigitur, quanto per acceptam imaginem ad ſimilitudinem illius ex imitatione renouatur. At contra ſunt ſtulti & ignobiles, qui ſupernam ſapientiam ſemetipſos ſequentes fugiunt, in ſua ignorantia quaſi in abiectæ prolis vilitate ſopiuntur. qui quo id ad quod conditi ſunt non intelligunt, eo etiam cognationem acceptæ per imaginem generoſitatis perdunt. Stulti ſunt & ignobiles, quos ab æternæ conſortio hæreditatis repellit ſeruitus mentis. Scriptum quippe eſt. Omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. *Moral.lib.*iiii. Nimirum enim quiſquis ſe prauo deſiderio ſubiicit, iniquitatis dominio dudum libera mentis colla ſupponit. Sed huic dominio contradicimus, cum iniquitati quæ nos ceperat, reluctamur, cum violentæ conſuetudini reſiſtimus: & deſideria peruerſa calcantes contra hanc vi nobis libertatis ingenitæ vendicamus: cum culpam pœnitendo percutimus & maculas ſordium fletibus lauamus. Preterea de ſtultis & ignobilibus voce prædicatoris egregii dicitur. Sapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum. Qui ergo dum terrena ſapiunt, ab intima generoſitate repulſi ſunt: ſtulti ſimul & ignobiles ſunt apud Deum.

8 Quod per humilitatem Chriſti ſuperbia diaboli confuſa eſt.

Moral.lib.1.cap.18.& lib.31.& 33.

QVæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus. In paradiſo ſano homini diabolus inuidens ſuperbiæ vulnus inflixit: vt qui mortem non acceperat conditus, mereretur elatus. Contra hoc inflictum vulnus ſuperbientis: apparuit medicina inter homines humilitas Dei: vt auctoris exemplo humanitate ſurgerent: qui imitatione hoſtis elati ceciderunt. Contra ſuperbientem ergo diabolum, apparuit inter homines homo factus humilis Deus: qui ad redemptionem noſtram veniens, & ſuos contra mundi ſuperbiã prædicatores mittẽs, relictis ſapiẽtibus incipiẽtes, relictis fortibus debiles, relictis diuitibus pauperes elegit. Ad cognitionẽ quippe fidei prius ſtulta mundi collecta ſunt, vt poſt eius etiam aſtuta vocarentur: atteſtante Paulo qui ait. Non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat ſapientes. Ipſa nanque ſanctæ eccleſiæ principia literarum perhibentur ignara: vt videlicet cunctis prædicatoribus ſuis redemptor oſtenderet, quod ad vitam credentes populos non ſermo, ſed cauſa ſuaderet, præterea infirma mundi elegit Deus, vt confundat for-

tia: actumque eſt cum pauperibus quod poſt etiam diuites elati mirarentur. Nam dum nouas in illis virtutes aſpiciunt: eorum quorum prius contempſere vitam, poſtmodum obſtupuere miracula. Vnde mox pauidi ad ſua corda redeuntes extimuerunt ſanctitatem in miraculis, quam deſpexerant in præceptis. Per infirma ergo confuſa ſunt fortia, quia dum in venerationem vita ſurgeret humilium, elatio cecidit ſuperborū.

9 De arte magiſterii. *Moral. lib.* xxiiii. *cap.* 24.

CVm enim ſit inter vos zelus & contentio: nonne carnales eſtis? Sæpe prædicatores iuſti quodam decenti moderamine ſuas culpas coram diſcipulis indicant, vt illi audientes diſcant: quomodo ſemetipſos de ſuis actionibus ſubtiliter reprehendant. Tanta verò diſpenſatione ſe temperant; vt neque cum ſe erigunt, intrinſecus rigidi ſunt, neque rurſum cum ſe humiliant, extrinſecus remiſſi: quia & in diſciplina humilitatem cuſtodiunt, & in humilitate diſciplinam. Paulus diſciplinam tenuit, cum Corinthiis diceret. Cum enim ſit inter vos zelus, & contentio: nonne carnales eſtis, et ſecundum hominem ambulatis? Sed hanc humilitatem in diſciplina non perdidit, quia deprecando præmiſit dicens. Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata. Rurſum humilitatem tenuit, cum eiſdem Corinthiis loquens, paulo latius fortaſſe quam voluerat ſemetipſum reprehendit, dicens. Factus ſum inſipiens: ſed diſciplinam in hac humilitate non perdidit, quoniam illico adiunxit. Vos me coegiſtis: exemplum magnæ humilitatis exhibuit: cum diſcipulis dixit. Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, nos autem ſeruos veſtros per Chriſtum. Sed in hac humilitate diſciplinæ iuſtitiam non amiſit, quoniam eiſdem delinquentibus dicit; Quid vultis in uirga veniam ad vos? & cætera. Sciunt ergo prædicatores ſancti vtroque moderamine artem magiſterii temperare, & cum delinquentium reatus inueniunt, ſciunt modo ſeuere corripere, modo humiliter deprecari. Sed tamen cum ſtimulante iuſtitia eos ſeuere corrigunt, interna dulcedinis caritatis erga eos gratiam non amittunt, & eorum amore ardent, in quos aſpera correptione ſeuiunt, ſeque etiam eis intrinſecus in ſecreto cordis humiliant, quos duris foris animaduerſionum ſtimulis, quaſi deſpiciendo caſtigant. Plerunque etiam & non deſpiciendo deſpiciunt, & non deſperando deſperant: vt tanto celerius eos a culpa reuiuiſcere ac reſilire faciant, quanto quaſi iam vicinius mortis foueam oſtentant.

10 De prædicatione. *Moral. lib.* xxvii. *cap.* 17. *&* xvii. *cap.* 10.

DOminus prædicatores ſuos & doctores voce ſua foris inſonat, ſed audientium corda per ſeipſum interius, illuſtrat, Paulo atteſtante, qui ait. Ego plantaui, Apollo rigauit: ſed Deus incrementum dedit, Nequaquam ergo ſibi doctores tribuant, quod per exhortationem ſuam auditores ad ſumma proficere vident: quia niſi ſanctus ſpiritus eorum corda repleat, ad aures corporum vox docentium incaſſum ſonat. Formare enim vocem magiſtri exterius poſſunt, ſed hanc exprimere interius non poſſunt, ſed inter hæc ſciendum eſt, quod plerunque etiam Deum, qui imbecillis non eſt, humiliter agentes adiuuamus, vnde per Paulum dicitur. Dei enim ſumus adiutores. Nam cui ei quam ipſe per internam gratiam infundit, nos exhortationis uoce concurrimus: hoc quod ille per ſpiritum ſanctum agit intrinſecus, nos exterius miniſterio uocis adiuuamus. Et tunc ſolum noſtra exhortatio ad perfectionem ducitur, cum in corde fuerit Deus, qui adiuuetur, unde & per Paulum dicitur. Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. Plantare quippe & rigare, adiuuare eſt: quod utrunque uacuum erit miniſterium, ſi Deus in corde non dat incrementum. Sed qui de ſenſu ſuo alta ſapiunt, eſſe humiliter Dei adiutores nolunt: quia dum ſe Deo utiles eſſe æſtimant, a fructu ſe utilitatis alienant: unde & uoce ueritatis diſcipulis dicitur: Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt uobis, dicite: Serui inutiles ſumus, quod debuimus facere fecimus.

11 De appellatione fundamenti. *Moral. lib. xxviii. cap* 9

FVndamentum aliud nemo poteſt ponere. In ſcriptura ſacra per fundamenta prædicatores intelliguntur: unde Dauid propheta cum ſanctam eccleſiam in ſublimibus apoſtolorum mentibus poni, ædificarique conſpiceret, dixit. Fundamenta eius in montibus ſanctis. Cum uero in ſacro eloquio non fundamenta, ſed ſingulari numero fundamentum dicitur, nullus alius niſi ipſe dominus deſignatur: per cuius diuinitatis potentiam nutantia infirmitatis noſtræ corda ſolidantur: de quo & Paulus ait. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Ipſe quippe fundamentum fundamentorum eſt: quia & origo eſt inchoantium & conſtantia robuſtorum.

12 De igne purgatorio. *In dialogo lib. iiii. cap.* 39.

SI quis ſuperædificauerit ſuper hoc fundamentum aurum argentum. De quibuſdam leuibus culpis ante iudiciũ purgatorius ignis eſſe credendus eſt, pro eo quod ueritas dicit, quia ſi quis in ſpiritum ſanctum blaſphemiam dixerit, non remittetur ei in hoc ſeculo, neque in futuro. In-

qua ſententia datur intelligi, quaſdam culpas in hoc ſeculo, quaſdam vero in futuro poſſe laxari. Quod de vno negatur, conſequens intellectus patet, quia de quibuſdam conceditur. Sed tamen, vt prædixi, hoc de paruis minimisſque peccatis fieri poſſe credendum eſt, ſicut eſt aſſiduus ocioſus ſermo, immoderatus riſus, vel peccatum curæ rei familiaris, quæ vix ſine culpa vel ab ipſis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, ſciunt: aut non in grauibus rebus error ignorantiæ. Quæ cuncta etiam poſt mortem grauant, ſi adhuc in hac vita poſitis minime fuerint relaxata. Nam & cum Paulus dicat, Chriſtum eſſe fundamentum, atque ſubiungat. Si quis ſuperædificauerit ſuper hoc fundamentum aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit, ſicut cuius opus manſerit, quod ſuperædificauit, mercedem accipiet, ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: quamuis hoc de igne tribulationis in hac vita nobis adhibito poſſit intelligi: tamen ſi quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat: penſandum eſt ſollicite, quia illum dixit per ignem poſſe ſaluari, non qui ſuper hoc fundamentum, ferrum, æs vel plumbum ædificat, id eſt, peccata maiora & idcirco duriora atque tunc iam inſolubilia: Sed ligna, fœnum, ſtipulam, id eſt, peccata minima atque leuiſſima, quæ ignis facile conſumat. Hoc tamen ſciendum eſt: quia illic ſaltem de minimis nihil quiſque purgationis obtinebit, niſi bonis hæc actibus in hac adhuc vita poſitus, vt illic obtineat, promereatur.

13 De verbis amicorum beati Iob. *Moral. lib. v cap. 11. & lib. 6. cap. 1.*

COmprehendam ſapientes in aſtutia eorum. Quærendum video, cur Paulus ſententiis amicorum beati Iob tanta auctoritate vtitur: ſi hæ eorum ſententiæ dominica reprehenſione caſſantur, cum dicitur. Non eſtis locuti coram me rectum: ſicut ſeruus meus Iob: Elyphaz quippe verba ſunt: quæ Corinthiis Paulus intulit dicens, ſicut ſcriptum eſt. Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum. Quomodo igitur quaſi praua reſpuemus: quæ Paulus ex auctoritate aſtruit? aut quomodo atteſtatione Pauli recta putabimus, quæ per ſemetipſum dominus non recta definiuit? ſed hæc vtraque citius quam non ſint diuerſa cognoſcimus. ſi eiuſdem dominicæ ſententiæ ſubtilius verba penſamus. Quia nimirum cum diceret. Non eſtis locuti coram me rectum: ilico adiunxit, ſicut ſeruus meus Iob. Liquet ergo quia quædam in eorum dictis recta ſunt, ſed melioris comparatione ſuperantur. Nam inter alia, quæ irrationabiliter dicunt, multas ad beatum Iob fortes ſententias proferunt. Sed compa-

paratæ dictis fortioribus, vim fortitudinis amittunt. Mira vero ſunt multa quæ dicunt, niſi in ſancti uiri aduerſitatem dicerentur, in ſemetipſis ergo magna ſunt, ſed quia uirum iuſtum transfigere appetunt, eiuſdem magnitudinis pondus perdunt: quia & quamlibet forte fruſtra iaculũ mittitur, ut dura ſaxa feriantur, eo enim obtuſum longius reſilit, quo intortum fortiter uenit. Igitur amicorum beati Iob dicta, licet in quibuſdam ualde ſint fortia, cum tamen ſancti viri vitam fortem feriunt, cunctum ſui acuminis mucronem retundunt. Quia ergo & in ſemetipſis magna ſunt, ſed contra beatum Iob nullomodo aſſumi debuerunt, & Paulus hæc ex virtute penſans, in auctoritate proferat, & iudex, quoniam incaute prolata ſunt, ex quantitate perſonæ reprehendat. Amicos igitur beati Iob hæreticorum ſpeciem tenentes, in dictis ſuis nequaquam per omnia reprobamus: quia dum ſupernam ſententiam contra eos dicitur. Non eſtis locuti coram me rectum, & protinus additur, ſicut ſeruus meus Iob: profecto liquet, quia non omnino deſpicitur, quod ex melioris comparatione reprobatur. In reprehenſione quippe eius incaute dilabuntur. Sed tamen quia tanti viri amici ſunt, ex illius familiaritate myſtica multa didicerunt. Vnde ſicut diximus, eorum verbis etiam Paulus vtitur, & hæc in aſſertionis ſuæ adiutorium aſſumens, ex veritate prolata eſſe teſtatur, quæ tamen veritas recte reprehendit: quia quamlibet fortis ſententia, contra ſanctum virum proferri non debuit.

14 De examine puræ conſcientiæ.

Moral. lib. v. cap. 7. & 23. Et in homil. ix. ſuper Ezech.

MIhi pro minimo eſt vt a vobis iudicer, aut ab humano die. Iuſti nequaquam humana iudicia, ſed æterni iudicis examen metuentes aſpiciunt, & non ſolum mala quæ reprobi & peruerſi ſibi ingerunt, ſed & eorum verba, quibus ſuis actibus derogant, contemnunt. Hinc etenim derogantibus ſibi Corinthiis Paulus dicebat. Mihi autem pro minimo eſt, vt a vobis iudicer, aut ab humano die, qui nec in corde ſuo, vnde ſe reprehendere potuiſſet, inueniens, adiungit. Sed neque meipſum iudico: nihil enim mihi conſcius ſum. Videns autem quia ei ad perfectionem ſanctitatis, nec ſuum iudicium ſufficeret, ſubdidit, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Cur vero non ſit iuſtificatus, nec ſibimetipſi de ſeipſo crediderit, cauſam reddidit, cum ſubiunxit. Qui autem iudicat me, dominus eſt, ac ſi aperte diceret. Recta quidem egiſſe me recolo: & tamen de meritis meis non præſumo. Idcirco enim in eo quod mihi nihil ſum conſcius, iuſtificatum me abnego, nec meo de me iudicio cre-

dendum exiſtimo: quoniam ad eius examen ducor cuius ego iudicium non comprehendo: & ab eo qui me iudicabit, examinari me ſubtilius ſcio. Sæpe enim noſtra iuſtitia, ad examen diuinæ iuſtitiæ deducta in iuſtitia eſt, & ſordet in diſtrictione iudicis, quod in æſtimatione fulget operantis. Diſtrictionem igitur diuinæ iuſtitiæ contemplantes etiam de ipſis operibus pertimeſcere debemus, quæ nos fortia & ſancta egiſſe putamus: quoniam ducta ad æternam regulam noſtra rectitudo, ſi diſtrictum iudicium inuenit, multis tortitudinum ſuarum niſibus in intimam rectitudinem impingit. Beatus quoque Iob cum per amicorum derogantium linguas, inter dolores vulnerum pateretur iacula verborum, cogitatione protinus ad conſcientiam recurrit, atque vbi mentem ſolidam haberet, aſpexit dicens. Ecce enim in cœlo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. Qui etiam ſubdidit. Verboſi amici mei, ad Deum ſtillat oculus meus. Beatus quippe Iob inter linguas derogantium inflexa mente perſiſtens, quia in terra ſe impugnari falſis ſermonibus vidit: in cœlo teſtem quæſiuit. In omni ergo quod de nobis dicitur ſemper taciti debemus ad mentem recurrere, teſtem interiorem & iudicem quærere. Nihil enim prodeſt, ſi omnes laudent cum accuſet conſcientia: & nihil poteſt obeſſe, ſi nobis omnes derogent, & ſola conſcientia defendat.

15 De correptione proteruorum. *In paſtoral. cur. ter. part. cap. 9.*

AVditur inter vos fornicatio. Nonnunquam proterui dum corriguntur, & ſe vitium minime perpetrare cognoſcunt, compendioſius ad correptionem veniunt, ſi alterius culpæ manifeſtioris & ex latere requiſitæ improperio confundantur: vt ex eo quod defendere nequeunt, cognoſcant ſe tenere improbe, quod defendunt. Vnde cum proterue Paulus Corinthios aduerſum ſe inuicem videret inflatos. alius Apollo, alius Pauli, alius Cephæ, alius Chriſti ſe eſſe diceret, inceſti culpam in medium deduxit, quæ apud eum & perpetrata fuerat, & incorrepta remanebat dicens: auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris quis habeat, & vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, vt tolleretur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit, ac ſi aperte dicat. Quid vos per proteruiam huius, vel illius eſſe dicitis, qui per diſſolutionem negligentiæ, nullius eſſe monſtratis? Tunc etiam proteruos melius corrigimus, cum ea quæ bene egiſſe credunt, male acta monſtramus, vt vnde adepta gloria creditur, inde vtilis confuſio ſubſequatur.

16 De diſpenſationibus eccleſiaſticis.

Moral. lib. xix. cap. 21. & 22. & paſtoral. cur. 2. part. cap. 7.

Secularia

SEcularia iudicia ſi habueritis. A ſubiectis inferiora gerenda ſunt, a rectoribus vero ſumma cogitanda: vt ſcilicet oculum qui prouidendis greſſibus præeminet, cura pulueris non obſcuret. Caput nanque ſubiectorum ſunt cuncti, qui præſunt, & vt recta pedes valeant itinera carpere, hæc proculdubio caput debet ex alto prouidere, ne a profectus ſui itinere pedes torpeant, cum curuata rectitudine corporis, ſeſe caput ad terram declinat. Hinc Moyſes qui cum Deo loquitur, Ietro alienigenæ reprehenſione iudicatur, quod terrenis populorum negociis ſtulto labore deſeruiat. Cui & conſilium mox præbetur, vt pro ſe alios ad iurgia dirimenda conſtituat, & ipſe liberius ad erudiendos populos ſpiritualium arcana cognoſcat. Hinc Paulus religioſorum mentes a mundi conſortio conteſtando, ac potius conueniendo ſuſpendit, dicens. Nemo militans Deo implicat ſe negociis ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit. hinc eccleſiæ rectoribus & vacandi ſtudia præcipit, & conſulendi remedia oſtendit, dicens. Secularia igitur iudicia ſi habueritis contemptibiles, qui ſunt in eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum, vt ipſi videlicet diſpenſationibus terrenis inſeruiant, quos dona ſpiritualia non exornant: ac ſi apertius dicat. Qui minoris meriti ſunt in eccleſia, & nullus magnorum donorum virtutibus pollent, ipſi de terrenis negociis iudicent, quatinus per quos magna nequeunt, bona minora ſuppleantur: ei qui penetrare nequeunt intima, ſaltem foris operentur neceſſaria. Quos & contemptibiles nominat & tamen ſapientes vocat: cum dicit. Sic non eſt ſapiens quiſquam inter vos, qui poſſit iudicare inter fratrem ſuum: qua ex re quid colligitur? niſi vt hi terrenas cauſas examinent, qui exteriorum rerum ſapientiam perceperunt? Qui vero ſpiritualibus donis ditati ſunt, profecto non debent terrenis negociis implicari, vt dum non coguntur inferiora bona diſponere, exercitati ualeant bonis ſuperioribus deſeruire. Sciendum eſt enim: quia aliquando in noſtris actionibus minora bona prætermittenda ſunt pro vtilitate maiorum. Nam quis ignoret eſſe boni operis meritum, mortuum ſepelire? Et tamen cuidam, qui ad ſepeliendum patrem ſe admitti popoſcerat, dictum eſt. Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos, tu autem vade, & annuncia regnum Dei: poſtponendnm nanque erat obſequium huius miniſterii officio prædicationis, quia illos carne mortuos in terram conderet, iſtos autem anima mortuos ad vitam reſuſcitaret. Sed inter hæc ſciendum eſt: quia cum proximorum cauſis exterioribus, qui apte deſeruiant, deſunt, debent hi quoque qui bonis ſpiritualibus pleni ſunt, eorum infirmitati condeſcendere, ter-

renisque illorum neceſſitatibus, inquantum decenter valent, caritatis condeſcenſione ſeruire. Nec tædere debet, animum; ſi ſenſus eius contemplationi ſpiritualium ſemper intentus, aliquando diſpenſandis rebus minimis, quaſi minoratus inflectitur, quando illud verbum, per quod conſtant omnia creata, vt prodeſſet hominibus, aſſumpta humanitate, voluit paulominus ab angelis minorari. Quid ergo mirum ſi homo ſe propter hominem attrahit, dum creator hominum & angelorum formam hominis propter hominem ſuſcepit? Nec tamen minoratur ſenſus, cum ſic attrahitur: quia quanto ſubtilius ſuperiora penetrat, tanto humilius pro conditoris amore nec inferiora contemnit.

17 De imperfectis hypocritis. *Moral. lib. xxxi. cap. 10. & 11.*

PAulus apoſtolus diſcipulos ſuos cupiens exteriora deſpicere, vt valeant interna ſeruare: admonet dicens. Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis, quare non magis patimini? & tamen hypocrita aſſumpto ſanctæ conuerſationis habitu filiorum cuſtodiam deſerit, & temporalia quæque defendere etiam iurgiis quærit, & plus terrena quam cœleſtia diligens, contra eum qui temporalia diripit, ſeſe in intimis immani odio inflammat. Sciendum vero eſt, quia ſunt nonnulli quos caritatis gremio nutriens mater eccleſia tolerat, quouſque ad ſpiritualis ætatis incrementa perducat, qui nonnunquam & ſanctitatis habitum tenent, & perfectionis meritum exequi non valent, ad dona nanque ſpiritualia minime aſſurgunt, & idcirco his, qui ſibi coniuncti ſunt, ad ea tuenda quæ terrena ſunt ſeruiunt, & nonnunquam in defenſionis eiuſdem iracundia excedunt. Hos nequaquam credendum eſt, in hypocritarum numerum currere, quia aliud eſt infirmitate, aliud malitia peccare. Hoc itaque inter hos & hypocritas diſtat, quod iſti iuxta modum ſuæ intelligentiæ etiam in rebus ſeculi militant cauſis Dei: illi vero pro cauſis Dei intentioni deſeruiunt ſeculi: quia inter ipſa quoque quæ ſe agere ſancta opera oſtendunt, non conuerſationem quærunt hominum, ſed auras fauorum, iſti non metuunt prauis hominibus etiam de bona actione diſplicere, dum ſuperioris tanrummodo iudiciis placeant: illi vero nunquam quid agant, ſed quomodo de qualibet actione poſſint hominibus placere conſiderant. Igitur cum quoſdam non deſpectæ conuerſationis viros iracunde vel nimie defendere terrena conſpicimus, debemus hoc in illis per caritatem reprehendere, nec tamen eos reprehendendo deſperare: quia plerunque vni eidemque

homini, & inſunt quædam iudicabilia, quæ apparent, & magna quæ latent: in nobis vero ſæpe magna in facie prodeunt, & nonnunquam occultantur, quæ reprehendenda ſunt. Hinc ergo humilianda eſt noſtræ mentis elatio: quia & illorum infirma ſunt publica, & noſtra ſecreta: & rurſum fortia illorum ſecreta ſunt, & in publico noſtra vulgantur. Quos ergo de aperta infirmitate reprehendimus, ſupereſt vt de occultæ fortitudinis æſtimatione veneremur. Et ſi ſe de aperta infirmitate noſtra mens eleuat: occulta ſua infirma conſiderans, ſeſe in humilitate premat.

18 De frangendo propriæ voluntatis deſiderio.

Moral.lib.v cap.6.

OMnia mihi licent: ſed non omnia expediunt. Sæpe hi qui in poteſtate ſunt, dum ſeſe & a licitis retinere neſciunt, ad illicita opera & inquieta dilabuntur. Solus enim in illicitis non cadit, qui ſe aliquando, & a licitis caute reſtringit. Quia videlicet conſtrictione religatum bene ſe Paulus inſinuat, dicens. Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt: atque vt ex ipſa religatione oſtenderet, in quanta ſe mentis libertate dilataret, ilico adiunxit. Omnia mihi licent, ſed ego ſub nullius redigar poteſtate. Cum enim mens concepta deſideria ſequitur, ſeruire rebus conuincitur, quarum amore ſuperatur, ſed Paulus cui cuncta licent, ſub nullius poteſtate ſe redegit: quia ſemetipſum etiam a licitis reſtringendo, ea quæ delectata premerent, deſpecta tranſcendit.

19 De cauſa coniugii.

*Moral.lib.*xxxii.*cap.*20.*& in paſtoral.cur.*2.*part.cap.*28.

BOnum eſt homini mulierem non tangere. Cum mens inter minora & maxima peccata conſtringitur, ſi nullus omnino ſine peccato euadendi patet aditus, minora ſemper eligantur: quia & qui murorum vndique ambitu clauditur, ne fugiat, vbi breuior murus inuenitur, ibi ſe in fugam præcipitat. Hinc eſt quod Paulus cum quoſdam in eccleſia incontinentes aſpiceret, conceſſit minima, vt declinarent maiora: & peritus medicinæ cœleſtis, non tam ſanos inſtituit, quam infirmis medicamenta monſtrauit, dicens. De quibus ſcripſiſtis mihi, bonum eſt homini mulierem non tangere, propter fornicationes autem vnuſquiſque ſuam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum habeat. Qui enim fornicationis metum præmiſit, profecto non ſtantibus præceptum contulit, ſed ne fortaſſe in terram ruerent, lectum cadentibus oſtendit, vnde adhuc infirmantibus ſubdit. Vxori vir debitum reddat, ſimiliter autem &

vxor viro. Et quia tunc ſolum coniuges in admixtione ſine culpa ſunt, cum non pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda prole miſcentur, vt hoc etiam quod conceſſerat ſine culpa, quamuis minima non eſſe monſtraret, poſtquam in magna honeſtate coniugii, aliquid de voluptate largitus eſt, ilico adiunxit. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium. Non enim eſt ſine vicio quod ignoſcitur: & non præcipitur. Peccatum profecto vidit: quod poſſe indulgeri præuidit. Culpa quippe eſſe innuitur, quod indulgeri perhibetur, ſed quæ tanto citius relaxetur, quanto non per hanc illicitum quid agitur, ſed hoc quod eſt licitum, ſub moderamine non tenetur. Coniuges enim ſcire debent, ſuſcipiendæ prolis cauſa ſe eſſe coniunctos, & cum immoderate ſeruientes admixtioni, propagationis articulum in vſum tranſferunt voluptatis: perpendant, quod licet extra non exeant, in ipſo tamen coniugio coniugii iura tranſcendunt: vnde neceſſe eſt, vt crebris orationibus deleant, quod pulchram copulæ ſpeciem, admixtis voluptatibus, fœdant. Sed cum in dubiis conſtringimur, vtiliter minimis ſubdimur, ne in magnis ſine venia peccemus: ita plerunque antiqui hoſtis verſutia ſoluitur, dum ad virtutes maximas, per commiſſa minora tranſitur.

20 De coniugio legitimo. *In paſtoral. cur. ter. part. cap.* 28.

MElius eſt nubere quam vri. Qui coniugiis non ſunt obligati: nequaquam ſine iudicio damnationis miſceri ſe putant vacantibus fœminis. Cum enim Paulus fornicationis vitium tot criminibus execrandis inſeruit, cuius ſit reatus indicauit, dicens. Neque fornicatores, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſſidebunt. Si igitur tentationum procellas cum difficultate ſalutis tolerant, coniugii portum petant. Scriptum quippe eſt. Melius eſt nubere quam vri: ſine culpa ſcilicet ad coniugium veniunt, ſi tamen nec dum meliora vouerunt. Nam quiſquis bonum maius ſubire propoſuit, bonum minus quod licuit, illicitum fecit. Scriptum quippe eſt. Nemo mittens manum ſuam ſuper aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Qui igitur fortiori ſtudio intenderat, retro reſpicere conuincitur, ſi relictis bonis amplioribus ad minima retorquetur. *Moral. lib.* xii. *cap.* 13. Tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi. Tribulationē carnis hic pati poſſunt, etiam qui ſpiritualiter viuunt. Cur ergo ineſſe coniugibus carnis tribulatio, quaſi ſpiritualiter dicitur, quæ etiam a vita ſpiritualium longe non eſſe cognoſcitur: Ideo ſcilicet, quod

hi frequenter maiores tribulationes ex carne ſuſcipiunt: qui carnis voluptatibus delectantur, & eis inſiſtunt. *In paſtoral cur. 2. part. cap. 5.* Conſiderare autem debent paſtores & rectores, quod Paulus qui in paradiſum ducitur, cœlique tertii ſecreta rimatur, & tamen illa inuiſibilium contemplatione ſuſpenſus, ad cubile carnalium mentis aciem reuocat, & in occultis ſuis qualiter debeant conuerſari, diſpenſat, dicens. Vxori vir debitum reddat, ſimiliter & vxor viro, & paulo poſt. Nolite fraudare inuicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterum, reuertimini in idipſum. Ecce iam cœleſtibus ſecretis inſeritur, & tamen per condeſcenſionis viſcera carnalium cubile perſcrutatur. Et quam ſubleuatus ad inuiſibilia erigit, hunc miſeratus ad infirmantium ſecreta cordis oculum flectit. Cœlum contemplatione tranſcendit, nec tamen ſtatum carnalium ſollicitudine deſerit. Similiter rectores & doctores, alta contemplatione petentes, non debent proximorum infirma deſpicere, aut infirmis proximorum congruentes, non debent alta derelinquere.

21 Quod virginitas vltra debitum ſit. *Moral. lib. xv.*

DE virginibus autem præceptum domini non habeo. Exercitati in bonis operibus: electi nonnunquam plus ſtudent agere, quam eis dominus dignatus eſt iubere, carnis enim virginitas nequaquam eſt iuſſa, ſed tantummodo laudata. Nam ſi illa iuberetur nimium iam coniugium culpa crederetur. Et tamen multi virtute pollent virginitatis: vt videlicet plus impendant obſequio, quam acceperunt præcepto. *Mora. li. xvi.* Et ſciendum quod ſunt nonnulli hæretici, qui ita virginitati carnis ſtudent: vt nuptias damnent: ſicut etiam ſunt nonnulli, qui ita abſtinentiam laudant, vt ſumentes alimenta neceſſaria deteſtentur, de quibus ſcriptum per Paulum dicitur. Prohibentium nubere & abſtinere a cibis: quos creauit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus.

22 Qualiter ſe habere debent coniuges.

In paſtoral. cur. ter. part. cap. 28. & in homil. 36. ſuper Euang.

QVi habent vxores: tanquam non habentes ſint. Paucis datum eſt omnia relinquere, curas mundi poſtponere, ſolis deſideriis æternis inhiare. Non ergo fratres audemus vobis dicere, vt omnia relinquatis, ſed tamen ſi vultis omnia etiam retinendo relinquitis, ſi ſic temporalia geritis, vt tamen tota mente ad æterna tēdatis, hinc Paulus apoſtolus dicit. Tempus breue eſt, reliquū eſt: vt qui habent vxores, tanq̄ nō habentes ſint, & qui flent tanquā non flentes, & qui gaudent tanquā nō gaudentes, & qui emunt tanquam non poſſidentes, & qui vtuntur hoc mundo tamquam

non vtantur: præterit enim figura huius mundi, vxorem nanque habet, ſed quaſi non habens: qui tranſitoria eſſe cuncta conſpiciens curam carnis ex neceſſitate tolerat, ſed æterna gaudia ſpiritus ex deſiderio expectat: qui ſcit debita carnis ſic exſoluere: vt tamen per eam mundo tota mente non cogatur inhærere. Nam cum iſdem rurſum egregius prædicator dicat. Qui habet vxorem cogitat quæ ſunt huius mundi quomodo placeat vxori, ille vxorem habens quaſi non habet: qui ſic ſtudet placere coniugi, vt tamen non diſpliceat conditori: qui ſic per illam carnali conſolatione vtitur, vt tamen nunquam ad praua opera a melioris intentionis rectitudine, eius amore flectatur. Flet quoque ſed tanquam non fleat: qui ſic temporalibus damnis affligitur, vt tamen de æternis lucris ſemper animum conſoletur. Flendo enim non flere eſt: ſic exteriora aduerſa plangere vt tamen nouerit æternæ ſpei conſolatione gaudere. Gaudet vero ſed tanquam non gaudeat, qui ſic de temporalibus bonis hilareſcit, vt tamen ſemper perpetua tormenta conſideret, & in hoc quod mentem gaudio ſubleuat, hanc continuo pondere prouidi timoris premat. Emit autem ſed quaſi non poſſidens: qui & ad vſum terrena præparat, & tamen cauta cogitatione præuidet, quod hæc citius relinquat. Mundo corde vtitur, ſed quaſi non vtatur: qui & neceſſaria cuncta exterius ad vitæ ſuæ miniſterium redigit, & tamen hæc eadem, non ſinit ſuæ menti dominari, vt ſubiecta foris ſeruiant, & nunquam intentionem animi ad alta tendentis frangant, vbi aperte quoque ſubdit. Præterit enim figura huius mundi, ac ſi aperte diceret. Nolite conſtanter mundum diligere: quando & ipſe non poteſt quem diligitis ſtare. Incaſſum cor quaſi manentes figitis: dum fugit ipſe quem amatis. Quos igitur in hoc mundo neceſſitas ligat, vt ex omni parte exui a mundo non poſſunt, ſic debent ea quæ mundi ſunt tenere, vt tamen eis neſciant ex mentis fractione ſuccumbere, & cum relinquere cuncta quæ mundi ſunt non poſſunt, tunc exteriora bene exterius agent, ſi ardenter interius ad æterna feſtinent.

13 De coniugio. *Moral. lib. xxvi. cap 21.*

QVi autem cum vxore eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori. In vſu vitæ mortalis quædam ex ſemetipſis ſunt noxia: quædam vero ex his, quæ verſantur circa ipſa. Ex ſemetipſis quædam ſunt noxia, ſicut peccata ſunt atque flagitia. Quædam vero nonnunquam nobis ex his nocent, quæ circa ipſa ſunt, ſicut temporalis potentia, uel coniugalis copula: bonum nanque eſt coniugium, ſed mala ſunt, quæ circa illud ex huius mundi cura ſuccreſcunt. Vnde etiam Paulus, qui-

buſdam meliora perſuadens,eos a coniugio reuocat, dicens. Hoc autem dico, non ut laqueum uobis iniiciam, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat, ſine impedimento domino ſeruiendi. Dum ergo tenetur quod non nocet, ex rebus iuxta poſitis committitur,plerunque quod nocet, ſicut ſæpe rectum mundi iter pergimus, & tamen ortis iuxta uiam uepribus, per ueſtimenta retinemur. In uia quidem munda non offendimus, ſed a latere neſcitur quo pungamur. Magna eſt etiam temporalis potentia, quæ habet apud Deum meritum ſnum, de bona miniſtratione regiminis, nonnunquam tamen præter alia mala, eo ipſe quo præeminet cæteris elatione cogitationis intumeſcit.

24 *In paſtoral.cur.ter.part.cap.*28.

PAulus cum quoſdam ad cœlibatus gratiam inſtrueret, non coniugium ſpreuit, ſed curas mundi naſcentes ex coniugio repulit, dicens. Hoc ad vtilitatem veſtram dico, non vt laqueum vobis iniciam, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento dominum obſecrandi. Ex coniugiis quippe terrenæ ſollicitudines prodeunt, & idcirco magiſter gentium adiutores ſuos ad meliora perſuaſit, ne terrena ſollicitudine ligarentur. Quem ergo cœlibem curarum ſecularium impedimentum præpedit: & coniugio nequaquam ſe ſubdidit, tamen onera coniugii non euaſit.

25 De ſcientia hæreticorum. *Moral.lib.*viii.*cap.*30.

SCientia inflat: caritas ædificat. Mens hypocritarum concupiſcentiis exterioribus occupata, igne diuini amoris non calet, & idcirco ad ſupernum deſiderium inflammare auditores ſuos nequeunt, quia verba de frigido corde proferunt.Neque enim res quæ in ſeipſa non arſerit.alios accendit, vnde fit plerunque vt hypocritarum dicta, & audientes non erudiant, & eoſdem ipſos qui ſe proferunt elatos laudibus deteriores reddant. Atteſtante enim Paulo ſcientia inflat, caritas ædificat. Cum ergo caritas ædificando non erigit, ſcientia inflando peruertit.

26 De perfecta ſcientia. *Moral.lib.*xxvii.*cap.*14.*&* 28.*cap.*7.

QVi ſe exiſtimat ſcire aliquid,nōdum cognouit,quemadmodum oporteat eum ſcire. Perfecta ſcientia eſt,in hoc quidem mnudo viuere,ſed de huius mundi concupiſcentia nihil habere,aliena nō appetere,propria nō tenere, laudes mundi deſpicere, & pro Deo opprobria amare, gloriam mundi fugere, deſpectum ſequi, adulantes despicere, deſpicientes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, & erga eos dilectionis gratiam immobilem in corde retinere. perfecta quidem ſcientia eſt hæc cuncta ſolicite agere, & ſe de ſuis meritis ſcire nihil eſſe, vnde & ipſi di-

ſcipuli domini de hac ſcientia perfecta docentur: cum eis voce veritatis dicitur. Cum feceritis hæc omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite ſerui inutiles ſumus: perfecta ſcientia eſt ſcire omnia, & tamen iuxta quendam modum ſcientem ſe eſſe neſcire, de qua bene per Paulum dicitur. Qui ſe exiſtimat ſcire aliquid, nondum cognouit quemadmodum oporteat eum ſcire. In hoc itaque mundo dum viuimus, tunc perfecte quæ ſcienda ſunt ſcimus, cum proficientes per intelligentiam nil nos perfecte ſcire cognoſcimus. Quia enim prima ſtultitia angeli elatio cordis fuit, vera ſapientia efficitur hominis, humilitas ſuæ æſtimationis, quam quiſquis vel magna ſapiendo deſerit, eo ipſo vehementer deſipit, quo ſemetipſum neſcit.

27 De ſcandalo vitando. *In paſtoral. cur. ter. part. cap. 36.*

VIdete ne licentia veſtra offendiculum fiat infirmis. Cum praua æſtimatio inquantum ſine peccato valet, ab intuentium mente non tergitur, cunctis mala credentibus per exemplum culpa propinatur. Vnde plerunque contigit, vt qui negligenter de ſe mala opinari permittunt, per ſemetipſos quidem nulla iniqua faciant, ſed tamen per eos, qui ſe fuerint imitati, multiplicius delinquant. Hinc eſt quod Paulus non munda quædam ſine pollutione comedentibus, ſed imperfectis, tentationis ſcandalum ſua hac comeſſatione mouentibus dicit. Videte ne forte hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis. & rurſum. Et peribit infirmus in tua conſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt. Sic autem peccantes in fratres & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis.

28 De diſpendiis prædicatorum. *In homil. 17. ſuper Euang.*

SI nos vobis ſpiritualia ſeminauimus: magnum non eſt ſi veſtra carnalia metamus. Dignum eſt, vt prædicatores ab eis terrena conſequantur ſtipendia, quibus patriæ cœleſtis offerunt præmia: quia ſicut dicit ipſa Dei ſapientia, dignus eſt operarius mercede ſua. Quia iam de mercede operis ſunt ipſa alimenta ſuſtentationis, vt hic merces de labore prædicationis inchoetur, quæ illic de veritatis viſione perficitur Qua in re conſiderandum eſt, quod vni noſtro operi duæ debentur mercedes: vna in via, altera in patria: vna quæ nos in labores ſuſtentat, alia quæ nos in reſurrectione remunerat. Merces itaque quæ in præſenti recipitur, hoc in nobis debet agere, ut ad ſequentem mercedem robuſtius tendatur. Verus itaque prædicator quiſque non ideo debet prædicare, ut in hoc tempore mercedem recipiat, ſed ideo mercedem recipere, ut prædicare ſubſiſtat. Quiſquis nanque ideo prædicat, ut hic uel laudis, uel

muneris mercedem recipiat, æterna proculdubio mercede ſe priuat. Quiſquis vero vel ea quæ dicit, ideo placere hominibus appetit, vt dum placet, quod dicitur: per eadem dicta, non ipſe ſed dominus ametur. vel idcirco terrena ſtipendia in prædicatione conſequitur, ne a prædicationis voce per indigentiam laſſetur: huic proculdubio ad recipiendam mercedem nihil obſtat in patria, quod ſumptus ſumpſit in via. Hos itaque ſumptus a Corinthiis quibus prædicabat Paulus pro minimo ſuſcipiens, dicit. Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi veſtra carnalia metamus.

29 De benigna diſcretione rectorum.

Moral.lib.vi.cap 23.& in paſtoral.cur.ter.part.cap.5.

FActus ſum iudæis tanquam iudæus, vt iudæos lucrifacerem. Rector debet eſſe præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, & ſingulis compaſſione proximus, vt per ſpeculationis altitudinem ſemetipſum quoque inuiſibilia appetendo, tranſcendat, & per pietatis viſcera in ſe infirmitatem cæterorum tansferat. Hinc eſt quod beatus Paulus compage caritatis ſummis ſimul & infimis iunctus, & in ſemetipſo uirtute ſpiritus ad alta uolante rapitur, & in aliis pietate æquanimiter infirmatur, dicens. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? hinc rurſus ait. Factus ſum iudæis tanquam iudæus, ut iudæos lucrarer, & his qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem, cum ipſe non eſſem ſub lege, ut eos qui ſub lege erant, lucrifacerem: & his qui ſine lege ſunt, quaſi ſine lege eſſem, cum ſine lege Dei non eſſem, ſed in lege eſſem Chriſti, & paulo poſt. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſaluos. Quod uidelicet exhibebat non amittendo fidem, ſed extendendo pietatem, ut in perſonam ſe infidelium transfigurans ex ſemetipſo diſceret, qualiter aliis miſereri debuiſſet, quatinus hoc illis impenderet, quod ſibi ipſe, ſi ita eſſet, impendi recte uoluiſſet. Neque enim egregius prædicator, ut quaſi iudæus fieret ad perfidiam erupit: neque ut quaſi ſub lege eſſet, ad carnale ſacrificium rediit: neque ut omnibus omnia fieret, ſimplicitatem mentis in erroris uarietatem commutauit: ſed condeſcendendo appropinquauit infidelibus, non cadendo, ut uidelicet ſingulos in ſe ſuſcipiens, & ſe in ſingulos transfigurans, compatiendo colligeret, ſi ita ipſe ut illi eſſet, quod impendi ab aliis ſibi recte uoluiſſet: & tanto uerius unicuique erranti concurreret, quanto ſaluti eius modum ex propria conſideratione didiciſſet. Hinc iterum dicit, ſiue mente excedimus Deo, ſiue ſobrii ſumus uobis: quia & ſemetipſum nouerat comtemplando tranſcendere, & eundem ſe auditoribus

condeſcendendo temperare.

30 De damno gaſtrimargiæ & fructu abſtinentiæ.
Moral.lib.xxx.cap.26.

SIc curro, non quaſi in incertum. Nonnulli omne quod fortiter faciunt, dominante gulæ vitio, perdunt, & dum venter non reſtringitur, per carnis concupiſcentiam ſimul cunctæ virtutes obruuntur. Hinc eſt, quod Paulus contra Hieruſalem mœnia decertanti cocorum principi id eſt ventri: cui a coquentibus ſeruitur, virtutes animæ ad pacis viſionem tendentis deſtruere volenti, vires ſubtrahebat: cum diceret. Caſtigo corpus meum & ſeruituti ſubiicio: ne forte aliis prædicans, ipſe reprobus efficiar. hinc etiam præmiſit dicens. Sic curro non quaſi in incertum ſic pugno, non quaſi in aerem verberans. Cum enim carnem reſtringimus, ipſis continentiæ noſtræ ictibus non aerem, ſed immundos ſpiritus verberamus. Et cum hoc quod eſt intra nos ſubiicimus, extrapoſitis aduerſariis pugnas damus.

31 De occultis Dei iudiciis. *Moral.lib.xxix.cap 9.*

CAſtigo corpus meum & ſeruituti ſubiicio. Multos videmus cotidie qui reſplendent luce iuſtitiæ, & tamen ad finem ſuum obſcuritate tenebrantur nequitiæ: & multos cernimus, peccatorũm tenebris obuolutos, & tamen iuxta vitæ ſuæ terminum repente reddi luce iuſtitiæ liberos: vnde quibuſdam conuerſis a peccatorum nequitia dicitur. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. Lucis enim nomine iuſtitia accipitur: per tenebras iniquitas deſignatur. Multos etiam nouimus ſemel inuentam viam iuſtitiæ illibatæ vſque ad obitum tenuiſſe: & pleroſque conſpeximus vſque ad exitum cœpta ſemel crimina ſine ceſſatione cumulaſſe. Quis autem inter iſta occultorum iudiciorum nubila mentis ſuæ radium mittat, vt aliqua conſideratione diſcernat: vel quis perderet in malo, vel quis perſeueret in bono, vel quis ab infimis conuertatur ad ſumma, vel quis a ſummis reuerberetur ad infima? Latent hæc ſenſus hominum, nec quicquam de cuiuſlibet fine cognoſcitur: quia diuinorum iudiciorum abyſſus humanæ mentis oculo nullatenus penetratur. Videmus namque quod illa Deo aduerſa gentiitas iuſtitiæ eſt luce perfuſa, & iudæa dudum dilecta perfidiæ eſt nocte cæcata. Scimus etiam, quod latro de patibulo tranſiuit ad regnum: Iudas de apoſtolatus gloria lapſus eſt in tartarum: rurſumque, quia aliquando fortes, quæ cœperunt non mutant, & latronem aliom perueniſſe nouimus ad ſupplicium, & apoſtolos ſcimus percepiſſe propoſitum, quod deſiderauerant regnum. Video præterea Paulum ex illa perſecutionis

ſeuitia ad gratiam apoſtolatus vocatum: & tamen ſic inter occulta iudicia formidat, vt reprobari ſe etiam poſtquam vocatus eſt, timeat. Ait enim. Caſtigo corpus meum, & ſeruituti ſubiicio, ne forte aliis prædicans ipſe reprobus efficiar. Et certe iam de illo dominica dictum fuerat voce, vas electionis mihi eſt, & tamen adhuc caſtigans corpus ſuũ metuit ne reprobetur. Væ miſeris nobis qui de electione noſtra nullam adhuc Dei vocem cognouimus, & iam in ocio quaſi de ſecuritate torpemus. Debet profecto, debet in ſpe eſſe ſecuritas, ſic & in conuerſatione timor: vt & illa certantes foueat, & iſte torpentes pungat. De ſpe in caſſum præſumit, qui timere Deum in ſuis operibus renuit.

32 De ſanctificatione petræ. *Mora.lib.xxxi.cap.34.*

BIbebant de ſpiritali conſequente eos petra. In ſacro eloquio cum ſingulari numero petra ponitur, & nominatur, quis alius, quam Chriſtus accipitur? Paulo atteſtante, qui ait. Petra autem erat Chriſtus. Cum vero petræ pluraliter appellantur: membra eius videlicet ſancti viri qui robore illius ſolidati ſunt, exprimuntur. Quos nimirum Petrus apoſtolus lapides vocat, dicens. Vos tanquam lapides viui coædificamini domos ſpirituales.

33 De vana ocioſitate. *Moral.lib.x.cap.14.*

NEque idololatræ efficiamini. Vana agimus, quotiens tranſitoria cogitamus. Ex uanitate autem ad iniquitatem ducimur, cum prius per leuia delicta defluimus: & vſu cuncta leuigante, nequaquam poſt committere etiam grauiora timemus. Nam dum moderari lingua ocioſa verba negligit, more inolitæ remiſſionis capta, audax ad noxia prorumpit, dum gulæ incumbitur, ad leuitais protinus inſaniam proditur: Cumque mens ſubigere delectationem carnis renuit, plerunque & ad perfidiæ voraginem ruit. Vnde bene Paulus plebis Iſraeliticæ damna conſpiciens, vt imminentia ab auditoribus mala compeſceret, curauit ex ordine tranſacta narrare dicens. Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis, quemadmodum ſcriptum eſt. Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. Eſus quippe potuſque ad luxum impulit, luſus ad idololatriam traxit: quia ſi vanitatis culpa nequaquam caute compeſcitur, ab iniquitate protinus mens incauta deuoratur, atteſtante Salomone, qui ait. Qui modica ſpernit, paulatim decidit: ſi enim curare parua negligimus, inſenſibiliter ſeducti, audacter etiam maiora perpetramus.

34 De cuſtodia. *Moral.lib.xxv.cap.10.& 11.*

QVi ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. Summa cura ſatagendum eſt

vobis, omni cuſtodia ſeruare cor veſtrum, quoniam ex ipſo vita procedit, & ſicut ſcriptum eſt, ex corde exeunt cogitationes malæ. Formidemus igitur in his bonis quæ accepimus, nec eos qui illa nec dum aſſecuti ſunt, deſperemus. Quid enim ſumus hodie nouimus, quid autem poſt paulum poſſimus eſſe, neſcimus? hi vero quos fortaſſe deſpicimus, & tarde poſſunt incipere, & tamen vitam noſtram feruentioribus ſtudiis anteire. Timendum itaque eſt, ne etiam nobis cadentibus ſurgat, quia nobis ſtantibus irridetur, quamuis ſtare iam non nouit, qui non ſtantem nouit irridere. hunc autem ſupernorum iudiciorum metum Paulus apoſtolus diſcipulorum cordibus incutiens ait. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. Superbi enim poſſunt amittere bona, de quibus ſuperbiunt: & humiles ea percipere, quæ quia non habeant contemnuntur. Intus ergo vigilandum eſt, intus ſeruemus omne, quod foris agimus, ne ſi mens extollat, cadamus.

35 De ſuggeſtione & conſenſu tentationum carnalium.

*Moral.lib.*xxi.*cap.*3.

TEntatio vos non apprehendat niſi humana. Sciendum eſt, aliud eſſe quod animus de tentatione carnis patitur, aliud vero cum per conſenſum delectationibus obligatur. Plerunque enim cogitatione praua pulſatur, ſed renititur: plerunque vero cum peruerſum quid concipit, hoc inter ſemetipſum etiam per deſiderium voluit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulſat, ſed cum hanc ſibi per delectationem ſubiugat. Hinc etenim prædicator egregius dicit. Tentatio vos non apprehendat, niſi humana. *In cur. paſtoral.* 1. *part. ca.* 11. Humanum quidem eſt in corde tentationem perpeti, dæmoniacum vero eſt tentationis certamine, & in operatione ſuperari. Humana quippe tentatio eſt, qua plerunque in cogitatione tangimur etiam nolentes: quia vt nonnunquam illicita ad animum veniant, hoc vtque in nobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Iam vero dæmoniacum eſt, & non humana tentatio, cum ad hoc quod corruptibiliter ſuggerit, per conſenſum ſe animus aſtringit. hinc iterum dicit. Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore. Peccatum quippe in mortali corpore nequaquam non eſſe, ſed regnare prohibuit, quia in carne corruptibili non regnare poteſt, ſed non eſſe non poteſt. Hoc ipſum nanque ei de peccato tentari peccatum eſt, quo quia quamdiu viuimus, peccato omnino non caremus. Sancta prædicatio, quoniam hoc expellere plene non potuit, ei de noſtri cordis habitaculo regnum tulit: vt appetitus illicitus & ſi plerunque bonis noſtris cogitationibus occulte

ſe quaſi

ſe quaſi fur inſerit, ſaltem ſi ingreditur, non dominetur.

36 De tentationibus diaboli.

Moral.lib.ix.cap.34.& in xxviii.cap.14.& in xxix.cap.14.

FIdelis Deus qui non patietur vos tentari ſupra quam poteſtis. Cum maligni ſpiritus ad vitam redire nequeunt, crudeliter ſocios ad mortem quærunt. Indeſinenter itaque contra bonos conſilium ineunt, quos ſeruire Deo innocue in tranquillitate conſiderant: vexatos aduerſitatibus ad voraginem culpæ rapiant. Sed eorum conſilii acumen deſtruitur: quia prius conditor cum viribus flagella moderatur, ne virtutem pœna tranſeat, & per aſtutiam fortium humana infirmitas excedat. Vnde bene per Paulum dicitur. Fidelis autem Deus qui non patietur vos tentari ſupra quam poteſtis, ſed faciet cum tentatione etiam prouentum vt poſſitis ſuſtinere. Nouit autem conditor noſter, quando exurgere perſecutionis procellam ſinat, quando exurgentem reprimat. Nouit pro cuſtodia noſtra reſtringere, quod contra nos egredi pro noſtra exercitatione permittit, vt ſeuiens nos diluat procella, non mergat, nouit tentationes aduerſarii diſpenſando modificare, vt ſimul multæ non veniant, aut ipſæ tantummodo quæ ferri poſſunt illuſtratam iam Deo animam tangant: vt cum tactus ſui ardore nos cruciant, perfectionis incendio non exurant. Niſi enim miſericors Deus cum verberibus tentamenta modificet: nullus profecto eſt qui malignorum ſpirituum inſidias non corruens portet: quia ſi menſuram iudex tentationibus non præbet, eo ipſo protinus ſtantem deiicit, quo vltra vires onera imponit.

37 De contentione hæreticorum. *Moral.lib.viii.*

SI quis videtur contentioſus eſſe. Hæretici nequaquam inquiſitionibus ſuis veritatem conantur aſſequi, ſed victores videri. Cum foris ſapientes appetunt oſtendi, intus per ſtultitiam elationis ſuæ ligantur vinculis, vnde fit vt certamina contentionum exquirant, & de Deo, qui pax eſt noſtra, loqui pacifice neſciant, atque ex pacis negocio rixæ inuentores fiant: quibus bene per Paulum dicitur. Si quis videtur contentioſus eſſe, talem conſuetudinem non habemus, nec eccleſia Dei.

38 De miſericordia Dei in remiſſione peccatorum.

Moral.lib.xii.cap.10.

SI noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur. Diuinæ largitatem miſericordiæ quis valeat penſare? omnipotens Deus ſingula quæque mala, quæ facimus, & peccata ſubtiliter, & tamen per benignitatis

ſuæ gratiam ea pœnitentibus miſericorditer relaxat. Qui & duritiam in peccantibus conſpicit, ſed tamen hanc gratia præueniente ad pœnitentiam emollit, & noſmetipſos ad ſingulas culpas, quas fecimus, deflendas conuertit. Quas miſericorditer relaxat: quia dum nos eas punimus, ipſe nequaquam in extremo examine iudicat. *In paſtoral.cur.ter.part. cap.*30. Pæccatores igitur qui operum peccata deplorant, debent preſumere de miſericordia quam poſtulant, ne vi immoderatæ afflictionis intereant. Neque enim pie dominus ante delinquentium oculos flenda peccata opponeret: ſi per ſemetipſum ea diſtricte ferire voluiſſet. Conſtat enim quod a ſuo iudicio abſcondere voluit quos miſerando præueniens ſibimetipſis iudices fecit. Hinc enim ſcriptum eſt. Præoccupemus faciem eius in confeſſione. hinc per Paulum dicitur. Si noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.

29 De multiformi ſancti ſpiritus gratia. *Mora.lib.*xi.*cap.*3.*&* 4.

DIuiſiones gratiarum ſunt: idem autem ſpiritus. Pene nullum latet quod quinque ſunt ſenſus corporis noſtri: videlicet viſus, auditus, guſtus, odoratus, & tactus: hi ſenſus in omne quod ſentiunt atque diſcernunt, virtutem diſcretionis & ſenſus a cerebro trahunt: & cum vnus ſit iudex cerebri ſenſus, qui intrinſecus præſidet, per meatus tamen proprios ſenſus quinque diſcernit, Deo mira operante, vt neque oculus audiat: neque auris videat, neque os olefaciat, neque naris guſtet, neque manus odorentur. Et cum per vnum ſenſum cerebri omnia diſponantur: quilibet tamen horum ſenſus aliud facere non poteſt, præter id quod ex diſpoſitione conditoris accipit. Ex iſtis ergo corporalibus exterioribus interiora & ſpiritalia colligenda ſunt: vt per id quod in nobis publicum eſt, tranſire debe amuſad ſecretum quod in nobis eſt, & in nobiſmetipſis latet. Intuendum quippe eſt quia cum vna ſit ſapientia: alium minus, alium maius inhabitat: alii hoc, alii illud præſtat. Et quaſi cerebri more nobiſmetipſis velut quibuſdam ſenſibus vtitur, vt quamuis ſibimet nunquam ſit diſſimilis, per nos tamen diuerſa & diſſimilia ſemper operetur, quatinus iſte ſapientiæ: ille ſcientiæ donum percipiat, iſte genera linguarum, ille gratiam curationum habeat. *Moral.lib.* xxviii. *cap.* 10. *&* 11. *& in Ezech. homil.* 18. Omnipotens quippe conditor noſter Deus interni iudicii ſecreto moderamine iuxta beati Pauli vocem, alii ſermonem ſapientiæ: alii ſermonem ſcientiæ, alii plenam fidem, alii gratiam ſanitatum, alii operationem virtutum, alii prophetiam, alii diſcretionem ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretationem ſermonum tribuit. Sunt enim quidem qui per donum gratiæ &

ipſa intelligunt quæ exponi a doctoribus non audierunt, hi videlicet ſermonem ſapientiæ perceperunt. Et ſunt quidam qui per ſemetipſos intelligere audita nequeunt: ſed ea quæ in expoſitoribus legerint retinent, & ſcienter proferunt, quæ lecta didicerunt: atque iſti ſermone ſcientiæ pleni ſunt. In vno itaque eodemq́ ſpiritu, iſte verbo ſapientiæ pollet, nec tamen ſermone ſcientiæ id eſt doctrinæ fulcitur, quia ſentire & inuenire ſufficit etiam quod per diſcendi ſtudium non apprehendit. Ille ſermone ſcientiæ fulget, nec tamen in verbo ſapientiæ conualeſcit: quia & ſufficit explere quantum didicit, & tamen ad ſentiendum ex ſemetipſo ſubtile aliquid non aſſurgit. Iſte per fidem & elementis imperat, nec tamen per ſanitatum gratiam infirmitates corporum curat. Ille orationis ope morbos ſubtrahit, nec tamen arenti terræ verbo pluuias reddit. iſte operatione virtutum, ad præſentem vitam etiam mortuos reuocat, & tamen prophetiæ gratiam non habens, quæ ſibi ventura ſunt ignorat: ille ventura quæq́ velut præſentia attendit, & tamen in nulla ſignorum operatione ſe exerit. iſte per diſcretionem ſpirituum in factis ſubtiliter mentes conſpicit, ſed tamen diuerſi generis linguas neſcit: ille diuerſi generis linguas examinat, ſed tamen in rebus ſimilibus diſſimilia corda non penſat: alius in vna lingua quam nouit, ſermonum pondera interpretando prudenter diſcutit: & tamen reliquis bonis quæ non habet patienter caret. Sic itaque creator noſter ac diſpoſitor cuncta moderatur, vt qui extolli poterat ex bono quod habet, humilietur ex virtute quam non habet: ſic cuncta moderatur, vt cum impenſam gratiam vnumquemque ſubleuat etiam per diſparem alteri alterum ſubdat: & meliorem quiſque dono alio eum qui ſibi ſubiicitur attēdat, ac licet ſe præire & aliis ſentiat, eidem tamen quem ſuperat ſe in aliis poſtponat. Sic cuncta moderatur: vt dum ſingula quæque ſunt omnium, interpoſita quadam caritatis neceſſitudine fiant omnia ſingulorum: & vnuſquiſque ſic quod non accepit in altero poſſideat, vt ipſe alteri poſſidendum quod accepit, humiliter impendat. Hinc per Paulum dicitur. Per caritatem ſeruite inuicem. Tunc enim nos caritas a iugo culpæ liberos reddit: cum viciſſim noſtro per amorem ſeruitio ſubiicit: cum & aliena bona noſtra credimus, & noſtra aliis quaſi ſua offerentes exhibemus. Hinc rurſum per eundem Paulum dicitur. Nam & corpus non eſt vnum membrum, ſed multa. Si dixerit pes, quoniam non ſum manus, non ſum de corpore, non ideo non eſt de corpore: & ſi dixerit auris quoniam non ſum oculus non ſum de corpore, non ideo non eſt de corpore. Si totum corpus oculus vbi auditus, ſi totum auditus vbi odoratus,

& paulo poſt. Quod ſi eſſent omnia vnum membrum vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra: vnum vero corpus. Quid enim ſancta eccleſia niſi ſuperni ſui capitis eſt corpus? in qua alius alta videndo oculus, alius recta operando manus, alius ad iniuncta currendo pes, alius præceptorum vocem intelligendo auris, alius malorum fœtorem bonorumque fragrantiam diſcernendo naris eſt. Qui corporalium more membrorum dum viciſſim ſibi accepta officia impendunt, vnde ſemetipſis omnibus corpus reddunt. Et dum diuerſa in caritate peragunt: diuerſum eſſe prohibent vbi continentur. Si autem vnum quid cuncta agerent corpus vtique quod ex multis continetur non eſſent: quia videlicet multipliciter compactum non exiſteret, ſi hoc concors membrorum diuerſitas non teneret. Sanctis itaque membris eccleſiæ virtutum dona dominus diſtribuit: & diuidens ſingulis prout vult, quaſi menſuras in terminos eis imponit. Cum igitur miro conſilio auctor & diſpoſitor noſter huic illa largitur, quæ alii denegat, alii illa denegat quæ iſti largitur: menſuras ſibi poſitas egredi nititur, quiſquis poſſe pluſquam acceperit conatur, vt fortaſſe is cui tantummodo datum eſt præceptorum occulta diſſerere, tentet etiam miraculis coruſcare: aut is quæ ſupernæ virtutis donum ad ſola miracula roborat, etiam diuinæ legis occulta pandere contendat. Plerunque enim amittit quod portat: qui audacter ea ad quæ pertingere non valet, arripere feſtinat. Nam & membrorum noſtrorum tunc bene miniſteriis vtimur, cum ſua his officia diſtincte ſeruamus. Lucem quippe oculis cernimus: vocem vero auribus audimus. Si qui autem ordine mutato, voci oculos, luci aures accommodat, huic vtraque incaſſum patent. Si quis odores velit ore diſcernere, ſapores aure guſtare: vtriuſque ſenſus miniſterium quia peruertit interimit. Dum enim propriis hæc vſibus non aptantur, & ſua officia deſerunt: & ad extranea non aſſurgunt. Bene itaque Paulus intra acceptas ex diuina largitate menſuras, in ipſa prædicationis ſuæ ſe latitudine coarctabat: cum diceret. Non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non efficit Chriſtus. Menſuram igitur omnipotens Deus noſtris profectibus imponit: vt habeamus quædam virtutum bona, quæ nunquam quæſiuimus, & quæramus quædam: nec tamen habere valeamus quatinus mens noſtra hæc non poteſt habere quæ appetit, illa ſe intelligat de ſemetipſa non habere quæ habet, per ea quæ ſunt conſiderentur illa quæ deſunt: & per ea quæ vtiliter deſunt, ſeruentur humiliter bona quæ ſunt.

40 De arte corripiendi. *Moral. lib. xiii. cap. 3. & 4.*

QVæ inhoneſta ſunt, noſtra abundantiorem honeſtatem habent. Potens & proteruus cum prauum aliquid perpetraſſe cognoſcitur, tempus a prædicatore quæritur, vt de malo quod fecit, increpetur. Niſi enim prædicator ſuſtineat, quando proferre congrue correptionem valeat, auget in eo malum quod inſequitur: quia ſæpe contingit, vt ſit talis, qui nulla verba ſuſcipiat increpationis. Magna enim agendum eſt arte prædicationis, vt qui ex aperta correptione fiunt deteriores, ad ſalutem redeant quodam temperamento correptionis: vnde etiam Paulus dicit. Quæ putamus igitur ignobiliora eſſe membra corporis, his honorem abundantiorem circundamus, & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent: honeſta autem noſtra nullius egent. Sicut enim inhoneſta membra in corpore, ita ſunt quidam intra ſanctam eccleſiam potentes & proterui: qui dum aperta feriri nequeunt inuectione, quaſi honoris velantur tegmine. Sed hæc de occultis potentium loquimur delictis. Nam quando & aliis agnoſcentibus peccant, aliis etiam cognoſcentibus increpandi ſunt, ne ſi prædicator taceat, culpam approbaſſe videatur, atque hæc creſcens in exemplum veniat, quam paſtoris lingua non ſecat.

41 Quod membra membrorum ſint ſubditi rectorum.
*Mora.lib.*xxiiii.*cap.*2.

MEmbra ſunt reproborum omnes qui eiſdem peruerſe agentibus coniunguntur, ſicut e contra per Paulum de dominico corpore dicitur. Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro: aliud quippe eſt membrum corporis, aliud membrum membri. Membrum quippe corporis, pars ad totum: membrum vero membri eſt particula ad partem: membrum nanque membri eſt digitus ad manum, manus ad brachium: membrum vero corporis eſt totum hoc ſimul ad corpus vniuerſum. Sicut ergo in ſpiritali dominico corpore membra de membro dicimus, eos, qui in eius eccleſia ab aliis reguntur: ita in illa antiqui hoſtis reproba congregatione membra ſunt de membris, qui iniquo opere quibuſdam ſe nequioribus coniunguntur.

42 De falſis prædicatoribus. *Moral.lib.*xxxii.*cap.*16.

SI linguis hominum loquar & angelorum. Miniſtri Antichriſti nonnunquam decipiendis auditoribus exhibent linguæ dulcedines: quoniam & ſpinæ proferunt flores, & apparet quidem in eis quod oleat, ſed latet quod pungat: amaris dulcia, noxiis blanda permiſcent: & fallendi arte per remiſſa colloquia, per humilem ſermonem de ſe inſinuant, quod per exhibitionem negant. Hi nimirum more metalli inſenſibilis

ſomtum bene loquendi habent, ſed ſenſum bene viuendi non habent. nanque quaſi humiliter loquendo aſſerunt, quod elatę viuendo contem- nunt: vnde bene per Paulum dicitur. Si linguis hominum loquar, & angelorum, caritatem autem non habeam: factus ſum velut æs ſonans aut cymbalum tinniens. Bona quidem loquens, ſed per amorem eadem bona non ſequens, velut æs aut cymbalum ſonitum reddit: quia ipſe non ſentit verba, quæ ipſe facit.

De multiplici virtute virtutis.

In Moral. lib. viii. *cap.* 1. *& lib.* 11. *cap.* 7. *&* 8.

CAritas patiens eſt, benigna eſt. Mens ſanctorum in hoc tentatio- num prælio: & munita patientiæ clipeo & gladiis amoris accincta, ad perferenda mala ſumit fortitudinem: & ad rependenda bona exerit be- nignitatem: quatinus & odiorum tela potenter excipiat: & amoris ia- cula valenter reddat. Miles Dei aduerſitatis bello deprehenſus, & ſcu- tum patientiæ debet anteferre, ne pereat, & ad prædicandum prom- ptus amoris inferre iacula vt vincat. Cuius armaturæ ſummam breui- ter Paulus inſinuat dicens. Caritas patiens eſt, benigna eſt: cum vero vnum ex vtroque defuerit, caritas non eſt, ſi videlicet malos aut abſq; benignitate tolerans non amat, aut rurſum ſeſe ſine patientia exhibens, negligit tolerare, quos amat. Vt ergo a nobis caritas vera teneatur, ne- ceſſe eſt quatinus & benignitati patientia, & rurſum patientiæ benigni- tas ſuffragetur, vt magnum quoddam in corde noſtro ædificium con- ſtruens, & benignitatis arcem patientia ſolidet, & patientiæ fundata ædificia benignitas exornet. Sed cum vna eademque ſit, caritas multi- plex tamen dicitur: quia nimirum ſi mentem plene ceperit, hanc ad in- numera opera multiformiter accendit. Huius caritatis diuerſitatem & multiplicitatem bene Paulus enumerat dicens. Caritas patiens eſt, be- nigna eſt. Non æmulatur, non inflatur, non agit perperam, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat ma- lum, non gaudet ſuper iniquitatem, congaudet autem veritati. Patiens quippe eſt caritas, quia illata mala æquanimiter tolerat: Benigna vero eſt, quia pro malis bona largiter miniſtrat. Non æmulatur: quia per hoc quod in præſenti mundo nil appetit, inuidere terrenis ſucceſſibus ne- ſcit. Non inflatur: quia cum præmium internæ retributionis anxia de- ſiderat, de bonis ſe exterioribus non exaltat. Non agit perperam: quia quo ſe in ſolum Dei ac proximi amorem dilatat, quicquid a rectitudi- ne diſcrepat, ignorat. Non eſt ambitioſa: quia quo ardenter intus ad ſua ſatagit, foris nullatenus aliena concupiſcit. Non quærit quæ ſua

ſunt: quia cuncta quæ hic tranſitorie poſſidet, velut aliena negligit, cum ſibi nihil eſſe proprium, niſi quod ſecum permaneat agnoſcit. Non irritatur: quia & iniuriis laceſſita, ad nullos ſe vltionis ſuæ motus excitat, dum pro magnis laboribus maiora poſt præmia expectat. Non cogitat malum: quia in amore mundiciæ mentem ſolidans, dum omne odium radicitus eruit, verſare in animo, quod inquinat, neſcit. Non gaudet ſuper iniquitatem: quia ſola dilectione erga omnes inhiat: nec de perditione aduerſantium exultat. Congaudet autem veritati: quia vt ſe cæteros diligens, per hoc quod rectum in aliis conſpicit, quaſi de augmento proprii profectus hilareſcit. Multiplex ergo eſt caritas contra vniuſcuiuſque culpæ iaculum, quod perimendam mentem impetit, inſtructionis ſuæ munimine occurrit: vt quia antiquus hoſtis variata circunfuſione nos obſidet, ipſa hunc de nobis multipliciter expugnet. Caritas in Petro & minis terrentium principum fortiter reſtitit, & in circuncifione ſubmouenda, minorum verba humiliter audiuit. Caritas in Paulo & manus perſequentium humiliter pertulit, & tamen in circunciſionis negotio longe ſe imparis prioris ſenſum audenter increpauit.

44 De modo prædicationis. *Moral. lib.* xvii. *cap.* 13.

VIdemus nunc per ſpeculum & in ænigmate. Dignum eſt, vt qui prædicat, audientis modum conſideret: quatinus ipſa prædicatio cum ſui auditoris incrementis creſcat. Sic quippe agere prædicator vnuſquiſque debet, ſicut cum illo diuinitus agitur: vt nequaquam cuncta, quæ ſentit, infirmis inſinuet: quoniam & quouſque ipſe carne mortali tantum infirmus eſt: ea quæ ſuperna ſunt cuncta non ſentit. Prædicare ergo rudibus non debet, quanta cognoſcit: quoniam & ipſe de ſupernis myſteriis cognoſcere non valet, quanta ſint. Hinc eſt enim quod Paulus apoſtolus poſtquam myſteriis cœleſtibus interfuit dicit. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.

45 De cognitione Dei. *Moral. lib.* xiii. *cap.* 14.

TVnc cognoſcam ſicut & cognitus ſum. Magna eſt interpoſitio oculis cordis veſtri ad contemplandam ſubtilitatem Dei, ipſa videlicet infirmitas noſtra. Sed tunc ad purum intuebimur eum, a quo nunc ſubtiliter intuemur, cum hac infirmitate depoſita ad contemplationis internæ gratiam venerimus, de qua Paulus dicit. Tunc cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.

46 De miraculis. *Moral. lib.* xxvii *cap.* 14.

LInguæ in ſignum ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus. Sunt nonnulli, qui cum mira apoſtolorum opera audiunt, quod accepto ſpiritu ſancto,

mortuos verbo ſuſcitarent, ab obſeſſis dæmonia pellerent, vmbra infirmitates amouerent, ventura quæque prophetando prædicarent, & vnigenitum verbum Dei omnium gentium loquentes lingua prædicarent, quia virtutes has nunc in eccleſia non vident, ſubtractam iam ab eccleſia ſupernam gratiam ſuſpicantur, neſcientes penſare, quod ſcriptum eſt. Adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Tunc quippe ſancta eccleſia, miraculorum adiutorio indiguit: cum eam retributio perſecutionis preſſit. Nam poſtquam ſuperbiam infidelitatis edomuit, non iam virtutum ſigna, ſed ſola operum merita requirit: quamuis & illa per multos oſtendat, cum opportunitas exigit: ſcriptum quippe eſt. Linguæ in ſignum ſunt non fidelibus ſed infidelibus. Vbi igitur omnes fideles ſunt, quæ cauſa exigit, vt ſigna monſtrentur: vnde citius ſatisfacimus, ſi quid de ipſa apoſtolica diſpenſatione memoremus. Paulus nanque prædicator egregius Melitem veniens, & plenam infidelibus inſulam ſciens, patrem Publii dyſſenteria febribuſque vexatum orando ſaluauit, & tamen ægrotanti Timotheo præcepit dicens. Modico vino vtere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates. Quid eſt Paule quod ægrum infidelem orando ad ſalutem reuocas, & tantum adiutorem euangelii more medici per alimenta curas, niſi quod idcirco fiunt exteriora miracula, vt mentes hominum ad interiora perducantur, quatinus per hoc quod mirum viſibiliter oſtenditur, ea quæ admirabiliora ſunt inuiſibilia credantur? Signo quippe virtutis pater Publii ſanandus fuerat, vt mente reuiuiſceret, dum ad ſalutem miraculo rediret. Timotheo autem adhibendum foris miraculum non erat, qui iam totus intus viuebat. Non eſt igitur mirum ſi propagata fide crebro miracula non fiunt, quando hæc ipſi quoque apoſtoli in quibuſdam iam fidelibus non fecerunt.

47 De prophetia. *In homil. 1. ſuper Ezech.*

SCiendum eſt quod aliquando prophetia eſt de præſenti, ſicut Paulus apoſtolus dicit. Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, occulta cordis eius manifeſta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis ſit. Cum igitur dicitur occulta cordis eius manifeſta fiunt, profecto monſtratur: quia per hunc modum prophetiæ ſpiritus non prædicit, quod futurum eſt, ſed oſtendit quod eſt. Quo autem pacto prophetiæ dicatur ſpiritus, qui nihil futurum indicat, ſed præſens narrat? qua in re animaduertendum eſt, quod recte prophetia dicitur, non quia prædicit ventura, ſed quia prodit occul-

ta. Rem quippe quamlibet ſicut ab oculis noſtris in futuro ſubtrahunt tempora: ita ab oculis noſtris in præſenti ſubtrahit cauſa: ventura enim res occultatur in futuro tempore, præſens autem cogitatio abſconditur in latenti corde. Eſt etiam prophetia præſens, cum res quælibet non per animum, ſed per abſentem locum tegitur, quæ tamen per ſpiritum denudatur. Et ibi ſit præſens prophetantis animus, vbi per præſentiam non eſt corpus. Nam & Giezi longe a propheta receſſerat, cum Naaman Siri munera percipiebat, cui tamen idem propheta dicit Nonne cor meum in præſenti erat, quando reuerſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tibi?

48 Quod perficientes vitam meliorum debent aſpicere.

In homil. 10. ſuper Ezech.

EGo ſum minimus apoſtolorum. Quicunque perduci ad ſumma deſiderant ſemper neceſſe eſt, vt meliorum prouectibus intendant, quatinus tanto diſtrictius in ſe culpas iudicent, quanto in illis altius quod admirentur, vident. Mira enim nobiſcum diſpenſatione agitur, vt per hoc quod aliter habet & iſte non habet: vnus alteri melior oſtendatur: quatinus tanto ardentius ad humilitatem quiſque proficiat, quanto ex bonis quæ non habet inferiorem ſe habentibus penſat, Sicque fit vt dum ille in iſto, atque hic in illo reſpicit, quod admiretur diſtincta bona & ab altitudine elationis reprimant, & ad ſtudium prouectus accendant. Vnde Paulus cum cæterorum ſanctorum ſolicitudinem in prædicatione robuſtius laborando tranſcenderet, vt ab elatione ſe premeret, & vires ſuas in humilitatis gremio nutriret, crudelitatis ſuæ antiquæ non immemor, apoſtolorum omnium innocentiam contemplatus, ait. Ego enim ſum minimus apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari apoſtolus, quoniam perſecutus ſum eccleſiam Dei. Et tamen eorundem omnium apoſtolorum primus, quaſi accepti principatus oblitus, ac ſi minus ipſe aliquid ſaperet, in Paulo ſapientiam miratur dicens. Sicut & cariſſimus frater noſter Paulus: ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, ſicut & in omnibus epiſtolis loquens in eis de his in quibus ſunt quædam difficilia intellectu. Ecce Paulus in apoſtolis miratur innocentiam, ecce princeps apoſtolorum miratur in Paulo ſapientiam. Quid eſt hoc niſi quod ſancti viri virtutum conſideratione ſibi viciſſim alios præferunt: vt eo ad cœleſtia ſubleuando ſe altius excitet, quo humilius alter in altero quod admiretur videt, hinc itaque colligendum eſt: quanta debemus ſolicitudine meliorum vitam conſpicere, nos qui in infimis iacemus, ſi & hi qui iam tanta ſanctitate ſublimeſcunt, vt per humi-

litatis greſſum ad maiora proficiant, adhuc quærunt in aliis quod imitantes admirentur.

49 De gratia ex libero arbitrio.

Moral. lib. xvi. cap. 11. & 12. & li. 24. cap. 12. & in Ezech. homil. 5. ſecundæ partis

GRatia Dei ſum id quod ſum. Cum de Deo ſcriptum ſit, quia reddet vnicuique ſecundum opera eius, Illum in extremo examine iuſtitia æterni iudicis ſaluat, quem hic eius pietas ab immundis operibus liberat. Quiſquis igitur adhoc ſaluari mundicia manuum ſuarum hic creditur, vt viribus innocens fiat, proculdubio errat: quia ſi ſuperna gratia nocentem non præuenit, profecto nunquam inuenit, quem remuneret innocentem: vnde veridica Moyſis voce dicitur. Nullus apud te per ſe innocens eſt. Superna ergo pietas prius agit in nobis aliquid ſine nobis, vt ſubſequente quoque noſtro libero arbitrio bonum quod iam appetimus agat nobiſcum: quod tamen gratia in extremo iudicio ita remuneret in nobis, ac ſi ſolis proceſſiſſet ex nobis. Quia enim diuina nos bonitas vt innocentes faciat præuenit: Paulus ait Gratia Dei ſum id quod ſum. Et quia eandem gratiam noſtram liberum arbitrium ſequitur: adiungit. Et gratia eius in me vacua non fuit, ſed abundantius omnibus illis laboraui, qui dum ſe de ſe nihil eſſe conſpiceret, ne labores ſuos ſibi tribuiſſe videretur: ilico adiunxit. Non autem ego. Et tamen quia ſe eſſe aliquid cum gratia inuenit. Præuenientem enim Dei gratiam etiam ipſe per liberum arbitrium fuerat ſubſecutus: apte ſubiunxit, ſed gratia Dei mecum: vt & diuino muneri non eſſet ingratus, & tamen a merito liberi arbitrii non remaneret extraneus. Non enim diceret mecum: ſi cum præueniente gratia ſubſequens liberum arbitrium non haberet. Vt ergo ſe ſine gratia nihil eſſe oſtenderet: ait. Non autem ego, vt vero ſecum gratiam operatam eſſe per liberum arbitrium demonſtraret: adiungit. Sed gratia Dei mecum. Certiſſime itaque tenendum eſt, quod in omni operatione bona, præueniente diuina gratia, noſtrum liberum arbitrium ſubſequatur: & quicunque hic dono præuenitur vt innocens fiat, cum ad iuditium venerit ex merito remuneratur. *Item de eodem in homil. 9. ſuper Ezech.* Ex omnipotentis gratia Dei ad bona quidem opera conari poſſumus, ſed hæc ſi ipſe non adiuuat, qui iubet, implere non poſſumus: ſic Paulus cum diſcipulos admoneret, dicens. Cum metu & tremore ueſtrã ipſorum ſalutem operamini, ilico quis in eis hæc ipſa bona operaretur, adiunxit dicens. Deus eſt enim qui operatur in uobis, & uelle & perficere pro bona uoluntate. Omnipotens quippe Deus aſpirando nos præuenit, ut bona uelimus: qui etiam adiuuando

ſubſequitur, ne inaniter velimus, ſed poſſimus implere, quæ volumus. Gratia vero præueniente & bona voluntate ſubſequente, hoc quod omnipotentis Dei eſt donum, fit meritum noſtrum. Quod bene breui ſententia Paulus explicat, dicens. Plus illis omnibus laboraui. Qui ne videretur ſuæ ſeruituti tribuiſſe, quod fecerat: adiunxit. Non autem ego, ſed gratia domini mecum, ac ſi diceret. In bono opere laboraui: non ego, ſed & ego. In hoc enim quod ſolo domini dono præuentus ſum, non ego, in eo autem quod donum voluntate ſubſecutus ſum, & ego.

50 De conſortio malorum vitando. *In homil. 9. ſuper Ezech.*

CORrumpunt bonos mores colloquia praua. Vnum eſt pro quo vitari debet ſocietas malorum, ne ſi fortaſſe corrigi non valent, ad imitationem ſui & alios trahant: & cum ipſi a ſua malitia non mutantur, eos qui ſibi coniuncti fuerint, peruertant. Vnde Paulus ait. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Sic enim verba proximorum audiendo cotidie ſumimus in mente, ſicut flando atque reſpirando aerem trahimus corpore, Et ſicut malus aer aſſiduo flatu tractus inficit corpus: ita peruerſa locutio aſſidue audita infirmantium inficit animum, vt tabeſcat delectatione praui operis, aſſidui iniquitate ſermonis. Sicut ergo perfecti viri peruerſos proximos non debent fugere, quoniam & eos ſæpe trahunt ad rectitudinem, & ipſi nunquam trahuntur ad peruerſitatem: ita infirmi quique declinare ſocietatem malorum debent, ne mala quæ frequenter audiunt, & uident, & corrigere non ualent, delectentur imitari.

51 De reparatione imaginis Dei in nobis. *In homil. 2. ſuper Ezech.*

SIcut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis. Omnes ſancti ut ad ſanctitatis ſurgere uirtutem ualeant, ad mediatoris Dei & hominum Ieſu Chriſti ſimilitudinem & imaginem tendunt: ſancti enim non eſſent, ſi huius noui & ſecundi hominis ſimilitudinem non haberent. Quicquid in eis de uiſceribus pietatis, quicquid de manſuetudine ſpiritus, quicquid de zelo rectitudinis, quicquid de cuſtodia humilitatis, quicquid de feruore caritatis eſt: hoc ab ipſo fonte miſericordiæ, ab ipſa radice manſuetudinis, ab ipſa virtute iuſtitiæ, id eſt a mediatore Dei & hominum domino Deo traxerunt: huius ſe ſimilitudinem hominis habere prædicator egregius oſtendit, dicens. Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti: ad eius imaginem & ſimilitudinem admonet ſurgere: cum dicit. Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo eſt de cœlo cœleſtis: ſicut portauimus imagiuem terreni,

portemus, & imaginem eius qui de cœlo deſcendit. Sanctus etenim quiſque in tantum ad ſimilitudinem huius hominis ducitur, in quantum vitam ſui redemptoris imitatur. Nam ab eius mandatis & operibus diſcordare, quid eſt aliud quam a ſimilitudine longe recedere? ad huius ſimilitudinem hominis ſurgere feſtinabat propheta, cum diceret. In mandatis tuis me exercebo, & conſiderabo vias tuas. Qui enim vias domini tacitus in mente conſiderat, & exercere ſeſe in mandatis illius feſtinat, in ſemetipſo imaginem cœleſtis, & noui hominis reformat.

52 De appellatione carnis. *Moral.lib.yiiii.cap.31.*

Hæc autem dico fratres: quoniam caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt. In ſacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturam, atque aliter iuxta culpam vel corruptionem. Caro quippe iuxta naturam: ſicut ſcriptum eſt. Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Caro vero iuxta culpam ſicut ſcriptum eſt. Non permanebit ſpiritus meus in hominibus iſtis, eo quod caro ſunt. Et ſicut pſalmiſta ait. Memoratus eſt, quia caro ſunt, ſpiritus vadens & non rediens: vnde & diſcipulis Paulus dicebat. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu. Nunquid in carne non erant: quibus epiſtolas tranſmittebat: ſed quia paſſiones carnalium deſideriorum vicerant, iam liberi per virtutem ſpiritûs in carne non erant. Quod ergo idem Paulus dicit, quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt, carnem vult ſecundum culpam intelligi, non carnem ſecundum naturam. Vnde & mox quia carnem ſecundum culpam diceret: oſtendit ſubdens. Neque corruptio incorruptelam poſſidebit: in illa ergo cœleſtis regni gloria caro ſecundum naturam erit, ſed ſecundum paſſionis deſideria non erit: quia deuicto mortis aculeo in æterna incorruptione gaudebit. *In homil. 17. ſuper Ezech* Ibi quippe ſuis fidelibus a domino pro bona operatione palma victoriæ retribuetur: vbi iam ſine certamine & ſine fine gaudebitur: ibi victoriæ palma erit, vbi mortis contentio non erit. Nam prædicator egregius tunc aſpexit palmam vincentibus dari, cum reſurrectionem præuidit mortuorum fieri, ſicut dicit. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt. Abſorpta eſt mors in victoria, vbi eſt mors victoria tua, vbi eſt mors ſtimulus tuus? Tunc igitur erit perfecta victoria, cum mors plene fuerit abſorpta.

INCIPIT

INCIPIVNT CAPITVLA de ſecunda epiſtola beati Pauli apoſtoli ad Corinthios.

1	Non quia dominamur fidei veſtræ.	2. Cor. 1. d
2	Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ.	1. c
3	Nunquid leuitate vſus vſum.	1. c
4	Cui aliquid donaſtis & ego.	2. c
5	Chriſti bonus odor ſumus Deo.	2. d
6	Non ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei.	4. a
7	Non ſumus ſufficientes aliquid cogitare a nobis.	3. b
8	Vbi ſpiritus domini ibi libertas.	3. d
9	Licet is qui foris eſt noſter homo corrumpatur.	4. d
10	Nolumus expoliari ſed ſuperueſtiri.	5. a
11	Vt abſorbeatur quod mortale eſt a vita.	5. a
12	Deus qui dedit nobis pignus ſpiritus.	5. d
13	Dum ſumus in corpore peregrinamur a domino.	5. b
14	Vetera tranſierunt & facta ſunt noua.	5. d
15	Obſecramus pro Chriſto reconciliamini Deo.	5. d
16	Per gloriam & ignobilitatem.	6. b
17	Os noſtrum patet ad vos o Corinthii.	6. c
18	Non anguſtiamini in nobis.	6. a
19	Cum ueniſſemus Macedoniam nullã requiem habuit caro noſtra.	7. b
20	Foris pugnæ, intus timores.	7. b
21	Non ut aliis ſit remiſſio uobis autem tribulatio.	8. c
22	Epiſtolæ graues ſunt, præſentia uero corporis infirma.	10. c
23	Cum eſſem apud uos nulli oneroſus fui.	11. b
24	Sathanas transfigurat ſe in angelum lucis.	11. c
25	In quo quis audet audeo & ego.	11. c
26	Damaſci præpoſitus gentis Arethæ regis cuſtod.	11. g
27	Parco autem nequis exiſtimet me ſuper id quod.	12. b
28	Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſathanæ.	12. b
29	Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis.	12. d

INCIPIT EXPOSITIO SVPER SECVNDAM EPISTOLAM BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS.

Quod ob culpæ meritum, non naturæ vitio homines hominibus præferuntur.

Moralium libro uigeſimoſexto cap. 21. 22.

CVNCTOS homines natura æquales genuit, vt autem alii ad regendum aliis committantur, non eos natura ſed culpa poſtponit. Bene igitur poteſtatem regiminis exercet, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi, & ſcit cum illa cæteris æqualitate componi. Humana enim mens plerunque extollitur etiam cum nulla poteſtate fulcitur, quanto magis ſe in altum erigit, cum ſe etiam ei poteſtas adiungit? Et tamen corrigendis aliorum viciis apta executione præparatur: vnde & per Paulum dicitur. Miniſter enim Dei eſt vindex in iram. Paulus bene agentibus fratribus prælatum ſe eſſe neſciebat, cum diceret. Non quia dominamur fidei ueſtræ, ſed adiutores ſumus gaudii veſtri: atque ilico adiunxit. Fide enim ſtatis, ac ſi diceret. Ideo non dominamur fidei veſtræ, quia fide ſtaits. Aequales enim vobis ſumus, vbi vos ſtare cognoſcimus: quaſi prælatum ſe fratribus eſſe neſciebat: cum diceret. Facti ſumus paruuli in medio veſtrum, & rurſus. Nos autem ſeruos veſtros per Ieſum, ſed cum culpam quæ corrigi debuiſſet, inuenit, ilico ſe magiſtrum eſſe recoluit dicens. Quid vultis? in virga veniam ad vos? Summus itaq; locus bene regitur, cum is qui præeſt vitiis potius quam fratribus dominatur: quia vitiis ſe debent rectores erigere, quorum & cauſa præferuntur.

2 De reprimenda cordis elatione. *Moral. lib. viii. & 26. cap. 20. & 21.*

GLoria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Ante ſubtile veritatis examen omnino ſecuri nō ſumus: etiam ſi humano iudicio quod in noſtris actibus reprehendi debeat nō habemus. Nam plerunq; negligentius cogitantes elatione pulſamur, quam tamen tacentes premimus. Sed niſi retractatione concita tumor occultus in ipſo cubili cordis in quo oritur ſuffocetur: coram diſtricto iudice, omne meritum noſtræ actionis extinguitur. Hinc ergo penſandum eſt illa cordis elatio quanta animaduerſione damnabitur, quæ vſque ad vocis audaciam nutritur, ſine qua hæc eſt excuſabilis quæ in corde latenter oboritur. Conſiderandum

quoque qualis intrinſecus regnat: quæ eo vſque ſeruata eſt, vt etiam foras erumpere non erubeſcat. Intus ergo fratres cariſſimi ſeruanda ſunt bona quæ agimus, ſi ab interno arbitro, vicem recipere operis noſtri expectamus, hinc eſt quod de electorum eccleſia per pſalmiſtam dicitur. Omnis gloria eius filiæ regis abintus. Et ſapientes virgines in vaſis oleum ferre referuntur. Vnde & ſanctorum voce per Paulum dicitur. Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Arrogantes quia coram Deo conſcientiæ ſuæ teſtimonium non habent, quærunt coram hominibus teſtimonium vocis alienæ. Quia enim foris eſt quod appetunt, quid ſit intus deſiderabile ſentire non poſſunt: gloriam vero ſuam Paulus teſtimonium conſcientiæ memorat quia fauores oris alieni non appetens, vitæ ſuæ gaudia extra ſemetipſum ponere ignorat.

3 De motu leuitatis. *In paſtoral. cur. ter. part. cap. 19.*

NVnquid leuitate vſus ſum, aut quæ cogito ſecundum carnem cogito. Inconſtantes mentem ſuam grauitate debent roborare. Tunc enim germina in ſe mutabilitatis areſiunt, cum a corde prius radicem leuitatis abſcindunt: quia tunc fabrica robuſta conſtruitur, cum prius locus ſolidus in quo poni fundamentum debeat, prouidetur. Niſi ergo ante mentis leuitas caueatur, cogitationum inconſtantia minime vincetur: a quibus alienum Paulus ſe fuiſſe perhibuit, cum dicit. Nunquid leuitate vſus ſum, aut quæ cogito ſecundum carnem cogito, vt ſit apud me, eſt & non? ac ſi aperte dicat. Idcirco mutabilitatis aura non moueor, quia leuitatis vitio non ſuccumbo.

4 Quam ſubtiliter inimicus bona noſtra peruertere conatur.
Moral. lib. XXXIII. cap. 11. & in homil. 7. & 21. ſuper Ezech.

SAepe bonorum vias antiquus hoſtis cauta arte circunuolat: ut per ea quæ ab eis bene geſta cognouerit, ad malitiam aditum quærat. Nam cum alium largiri quid conſpicit, inde alium in diſcordiæ flamma ſuccendit: & cum hunc reſpicit miſereri, illi perſuadet iraſci: vt dum bonum quaſi non communiter factum inſinuat, concordes animos a bono gratiæ communis abſcindat. Quia enim iuſtorum mentes ad mala ſuadendo non ualet frangere, bonis ſatagit actionibus inter eas mala ſeminare. Sed ſancti uiri has eius inſidias tanto cœlerius uincunt, quanto & ſubtilius deprehendunt. Quod melius oſtendimus, ſi unum e multis aſſertoribus ueritatis in teſtimonium Paulum uocemus. Sub quod quidam Corinthius, dum inceſti facinus perpetraſſet, cum doctor egregius in carnis interitum, ad ſatisfactionem pœnitentiæ ſathanæ tradidit, & in diem domini ſaluum eius ſpiritum reſeruauit. Magna quippe arte magiſterii

ipſi traditus eſt, coactus in pœnam, cui ſponte ſubſtratus eſt in culpa, vt qui auctor fuerat ad vitium nequitiæ, ipſe flagellum fieret diſciplinæ: qua tamen bene geſta pœnitentia dum cognouiſſet Corinthios, ſuper eum iam miſericorditer motos, ait. Cui aliquid donaſtis, & ego. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui, propter vos, in perſona Chriſti: communionis itaque gratiam cogitans ait. Cui aliquid donaſtis & ego, ac ſi diceret. A bono ueſtro non diſſentio. Meum ſit, quicquid ipſi feciſtis, atque mox ſubdidit, & ego ſi quid donaui, propter uos, ac ſi diceret. Veſtris actibus bonum addidi: quicquid, propter vos miſericorditer feci. Veſtra igitur eſt vtilitas, bonitas mea: mea eſt vtilitas bonitas veſtra. Qui mox ipſam compagem cordium, in qua ſic tenetur, adiungens, ſubdidit, in perſona Chriſti. Cui velut ſi dicere præſumamus, quare te ita caute diſcipulis copulas? quare vel te illorum, vel illos tuis actionibus, tam ſolicita mente conformas? ilico ſubiunxit. Vt non circunueniamur a ſathana. Qui videlicet ſolet de bonis mala generare: & hoc quod per caritatem agitur, ad diſcordiam contrahere. Cuius etiam ſagaces inſidias quam acuto ſenſu transfigat, inſinuat ſubdens. Non enim ignoramus cogitationes eius, ac ſi verbis aliis dicat. Acutos auctore domino ſenſus habemus, & antiqui hoſtis callidas inſidias ſubtiliter circunſpiciendo penetramus, ne hoc quod bene mens inchoat, ipſe in malitiæ finem vertat: quia videlicet inde in alterius corde rixæ malum ſolet immittere, vnde conſpicit alterum pietatis negotium feciſſe. Cum igitur lapſo & ab eccleſia abiecto, ſed iam pœnitenti de facinore perpetrato parcendum eſſet, humilitate magna voluntati diſcipulorum ſe magiſter egregius ſociat, vt neque ipſe a diſcipulis, neque ab eo diſcipuli, in compaſſionis cauſa viderentur diuiſi. Solicito enim prouidentiæ oculo attendit, quod plerunque dum alter donat, alter iraſcitur: & quale eſt iam miſericordiæ ſacrificium: quod cum diſcordia proximi offertur? Imperfectum quippe bonum eſt, quod ſic agitur, vt ne quid ei ex alio latere male ſubrepat non attendatur.

5 Quod verbum Dei inuidis nocet, beneuolis prodeſt.

Moral. lib. xxix. cap. 31 34.

ALiis ſumus odor mortis in mortem, aliis odor vitæ in vitam. Vnus atque idem ſermo Dei eſt in ore prædicantis, quem dum iſti gaudendo, illi vero inuidendo audiunt. Iſti uocem ſanctæ prædicationis humiliter accipiunt, illi uero benedicenti inuidentes non ſalutis cauſam, ſed elationis gloriam quærunt. Exhortatione ergo ſancta qua boni ad uitam

redeunt, praui deterius in culpa moriuntur. Vnde bene per Paulum dicitur. Chriſti bonus odor ſumus Deo, in his qui ſalui fiunt, & in his qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam. Verbum itaque ſuum auditoribus odorem vitæ ſimul & mortis eſſe vidit: per quod & alios ab iniquitate ſuſcitari, & e contra ſopiri alios in iniquitate conſpexit. Quod quia occultis Dei iudiciis agitur, quæ in hac vita comprehendi non poſſunt ab hominibus, recte illic ſubdidit. Et ad hæc quis tam idoneus? ac ſi diceret. Idonei quidem ſumus ad hæc conſideranda quæ fiunt, ſed idonei non ſumus ad hæc inueſtiganda cur fiant.

6 Quam diſcrete debeant prædicatores vel tacere, vel loqui verbũ Dei.
Mora. lib. xvi. & lib. 22. cap. 16. & 17.

NOn ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei. Quotiens auditores noſtri volunt noſtra quaſi laudanda cognoſcere, non autem ſua peruerſa mutare, debemus omnino tacere: ne ſi oſtentationis ſtudio verbum Dei loquimur, & illorum culpa quæ erat non eſſe deſinat, & noſtra quæ non erat, fiat: dicat fortaſſe aliquis, vnde nouimus quo corde quis audiat? ſed multa ſunt quæ audientis animum produnt: maxime ſi auditores noſtri & ſemper laudant, quod audiunt, & nunquam quod laudant ſequuntur. Hanc manere loquendi gloriam prædicator egregius fugerat: cum dicebat. Non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate ſicut ex Deo coram Deo in Chriſto loquimur: adulterari nanque verbum Dei, eſt aut aliter ſentire de illo quam eſt, aut ex eo non ſpiritales fructus, ſed adulteri nos fœtus quærere laudis humanæ. Adulter quippe in carnali coitu non prolem, ſed voluptatem quærit. Et peruerſus quiſque ac vanæ gloriæ ſeruiens recte adulterari verbum Dei dicitur, quia per ſacrum eloquium non Deo filios gignere, ſed ſuam ſcientiam deſiderat oſtendere. Quem enim libido gloriæ ad loquendum trahit, voluptati magis quam generationi operam impendit. Ex ſinceritate vero loqui eſt, nil in eloquio extra quam oportet quærere, ſicut ex Deo autem loquitur, qui ſcit non ſe a ſe habere ſed ex Deo accepiſſe quod dicit. Coram Deo vero loquitur, qui in omne quod dicit, non humanos fauores appetit, ſed omnipotentis Dei præſentiæ intendit, non ſuam ſed auctoris gloriam requirit. Qui autem ſcit quidem ex Deo ſe accepiſſe, quod dicit, & tamen dicendo propriam gloriam quærit, ſicut ex Deo loquitur, ſed non coram Deo: quia eum quem cordi ſuo non proponit, dum prædicat, quaſi abſentem putat. Sed ſancti viri & ex Deo loquuntur, & coram Deo:

quia & ab eo ſe ſciunt habere, quod dicunt, & ipſum ſuis ſermonibus adeſſe iudicem adiutoremque conſiderant. *In paſtoral.cur.ter.par.cap.25.* Ex Deo & coram Deo loquuntur: qui prædicationis verbum,& quia a Deo acceperunt intelligunt: & placere per iſtud Deo non hominibus quærunt, vbi fit: vt cum ſe a proximis deſpici cognoſcunt, ſua quæ dicta vitæ audientium non podeſſe, abſcondant, quantæ virtutis ſint: ne ſi ſecretum cordis inutiliter ſermo prolatus aperiat, ad inanem gloriam erumpat.

7 Quod gratia Dei omnia merita noſtra præueniat.
*Moral.lib.*xxxi *cap.*.25.

FIduciam talem habemus ad Deum, non quia ſufficientes ſumus aliquid cogitare a nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Nequaquam vt diuina nos gratia ſubſequatur, aliquid Deo contulimus. Nam ſi nos Deum bene operando præuenimus, vbi eſt, quod propheta ait. Miſericordia eius præueniet me? Si quid nos bonæ operationis dedimus, vt eius gratiam mereremur, vbi eſt quod Paulus dicit. Gratia ſalui facti eſtis per fidem & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt, nõ ex operibus? ſi noſtra dilectio Deum præuenit: vbi eſt quod Ioannes apoſtolus dicit, non quia nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos? vbi eſt quod dominus per Oſeæ dicit. Diligam eos ſpontanee? ſi ſine eius munere noſtra virtute Deum ſequimur, vbi eſt quod per euangelium veritas proteſtatur. Sine me nihil poteſtis facere? vbi eſt quod ait. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum? vbi quod iterum dicit. Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi uos? ſi ſaltem dona bonorum operum uirtute noſtra bene cogitando præuenimus, ubi eſt quod rurſum per Paulum tam ſalubriter dicitur, ut omnis de ſe humanæ mentis fiducia, ab ipſa cordis radice ſuccidatur, cum ait. Non quia ſufficientes ſumus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt? Nequaquam igitur Deum meritis noſtris præuenimus: ſed omne bonum quod aſpirante eius gratia agimus, & Dei eſt, & noſtrum. Dei per præuenientem gratiam: noſtrum per obſequentem liberam uoluntatem. Si enim Dei non eſt, unde ei in æternum gratias agimus. Rurſum ſi noſtrum non eſt, ubi nobis retribui præmia ſperamus? Quia ergo non immerito gratias agimus, ſcimus quod eius munere præuenimur, & rurſum, quia non inmerito retributionem quærimus, ſcimus quod ſubſequente libero arbitrio bona elegimus, quæ ageremus.

8 De libertate bene operandi. *In paſtoral.cur.ter.part.cap.*14.

VBi ſpiritus domini, ibi libertas. Qui flagella metuunt, & propterea innocenter viuunt, ſi malis veraciter carere deſiderant, æterna ſupplicia perhorreſcant: neque in hoc ſuppliciorum timore remaneant, ſed ad amoris gratiam nutrimento caritatis excreſcant, ſcriptum quippe eſt. Perfecta caritas foras mittit timorem, & rurſum ſcriptum eſt. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba pater: vnde idem doctor iterum dicit. Vbi ſpiritus domini, ibi libertas. Si ergo adhuc a praua actione formidata pœna prohibet, profecto formidantis animum nulla ſpiritus libertas tenet. Nam ſi pœnam non metueret, culpam proculdubio perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis, quam ligat ſeruitus timoris. Bona enim pro ſemetipſis amanda ſunt, & non pœnis compellentibus exequenda. Nam qui propterea bona facit, quia tormentorum mala metuit, vult non eſſe quod metuat, vt audenter illicita committat. Vnde luce clarius conſtat quod coram Deo innocentia amittitur, ante cuius oculos deſiderio peccatur.

9 Qualiter in aduerſitate nos habeamus. *Moral. lib. vi. cap. 5.*

LIcet is qui foris eſt noſter homo corrumpitur: tamen is qui intus eſt renouatur de die in diem. Curandum magnopere eſt, vt cum in rebus exterioribus pondere doloris afficimur, ſpe ad ſuperna tendamus: quatinus eo mens ad alta perueniat, quo nos exterior pœna caſtigat. Valde enim impoſſibile eſt, vt hæc peregrinationis noſtræ tempora ſine gemitu euadamus. Vnde bene Paulus cum tribulationes ſuas diſcipulis enumeraret: adiunxit. Ipſi enim ſcitis quod in hoc poſiti ſumus. Sed in eo quod caro flagellis afficitur, mens ad appetenda altiora ſubleuatur: Paulo rurſus atteſtante, qui ait. Et licet is qui foris eſt noſter homo corrumpatur, tamen is qui intus eſt renouatur de die in diem. Inde enim mens euolans ad ſumma renouatur, vnde caro diutius in infimis laborat, & atteritur. *In homil. 27. ſuper Euang.* Conſiderandum eſt autem quod ad magna præmia peruenire non poteſt, niſi per magnos labores. Vnde & Paulus egregius prædicator dicit. Non coronabitur, niſi qui legitime certauerit. Nulla vero lingua dicere, nulluſque intellectus ſufficit capere, quæ pro ſe laborantibus Deus promiſit præmia, ſupernæ ſcilicet ciuitatis gaudia, choris angelorum intereſſe, cum beatiſſimis ſpiritibus gloriæ conditoris aſſiſtere, præſentem vultum Dei cernere, incirconſcriptum lumen videre, nullo metu mortis affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari. Quicunque igitur illic cupit aſſiſtere, vbi ſe ſperat ſine fine gaudere, ſi mentem illius tantorum delectat magnitudo

præmiorum , non deterreat in hoc mundo certamen laborum. Moral. lib. xxxiii. cap. 23. Sciendum eſt autem quod alta diſpenſatio iudiciorum Dei idcirco ſæpe bene merentes famulos, vel minis impellit, vel flagellis premit, vel quibuſdam ſuperimpoſitis oneribus grauat, vel laborioſis occupationibus implicat: quia mira potentia præuidet quod ſi quieti ac liberi in tranquillitate perſiſterent, tentationes aduerſarii ferre non valentes, mentis proſtrati vulneribus iacerent. Dum ergo foris eos tolerandis flagellis vel oneribus occupat, a ſuſcipiendis intus tentationum iaculis occultat. Moris quippe medicinalis eſt, vt ſæpe feruorem vulnerum in pruriginem cutis trahat, & plerunque inde interius curat, vnde exterius ſauciat. Ita nonunquam diuinæ diſpenſationis medicamine agitur, vt exterioribus doloribus internum vulnus adimatur, & ſectionibus repellatur flagellorum ea quæ mentem occupare poterat interior putredo vitiorum. Et tamen ſæpe dum patentis culpæ ſibi conſcii homines non ſunt, & aut doloribus cruciantur, aut laboribus deprimuntur, contra iuſtum & omnipotentem iudicem in querelam proſiliunt, ſcilicet minus intuentes contra quam fortem aduerſarium, bellum gerunt. Cuius ſi vires intolerabiles ſolicite attenderent, nequaquam de his, qui exterius tolerant, murmurarent. Sed ideo videntur nobis hæc grauia: quia bella occulti aduerſarii nolumus penſare grauiora, a quibus plerunque bellis, vt diximus, dum flagellamur, defendimur: dum flagellamur, occultamur. Caro enim noſtra priuſquam reſurrectionis incorruptione ſolidetur, ſi nullo mœrore afficitur, in tentationibus effrenatur. Quis autem neſciat, quod multo ſit melius ardere flamma febrium, quam flamma vitiorum? & tamen cum febre corripimur, quia vitiorum æſtum qui nos occupare poterat conſiderare negligimus, de percuſſione murmuramus. Quis neſciat quod multo ſit melius duris in ſeruicio hominibus ſubiici, quam blandientibus dæmoniacis ſpiritibus ſubdi? Et tamen cum alto Dei iudicio conditionis humanæ atterimur iugo, in querelam proſilimus: nimirum quia minus attendimus, quod ſi nos nulla condicio ſeruitutis opprimeret, fortaſſe mens noſtra multis iniquitatibus peius libera deſeruiret. Ideo igitur hæc quæ toleramus grauia credimus, quoniam hoſtis callidi bella quam ſint contra nos dura, & intolerabilia non videmus. Menti enim noſtræ pondus omne vileſceret, ſi ea quæ ſe poterant opprimere, occulti aduerſarii bella penſaret. Quid enim ſi omnipotens Deus onera quæ patimur ſubleuet, ſed tamen ſua nobis adiutoria ſubtrahat: & inter hoſtis antiqui tentamenta nos derelinquat? ſæuiente tanto hoſte quo ibimus, ſi

nullis auctoris noſtri defenſionibus protegamur? Cum ergo Deo corripiente dura flagella vel labores toleramus, vt æquanimiter ferentes nequaquam in vitio murmurationis excedamus, hoſtem noſtrum ad memoriam reuocare debemus, & durum non æſtimabimus omne quod patimur, dum exterius cruciatibus ab interna paſſione liberamur.

10 De timore paſſionis vel deſiderio. *Moral.lib.xxxi.cap.25.& 26.*

NOlumus expoliari, ſed ſuperueſtiri. Cum foris quiſque prædicator certamen ſibi paſſionis propinquare conſiderat, glorioſi certaminis ſubire periculum vult, & tamen trepidat: quoniam in morte conſiderat, quod tolerans paueat, & in fructu mortis aſpicit, quod appetens quærat. Videamus Paulum quomodo amet, quod refugit: quomodo refugiat, quod amet, ait enim. Deſiderium habens diſſolui, & cum Chriſto eſſe, Et mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum, & tamen dicit. Qui ſumus in hoc habitaculo, ingemiſcimus grauati, eo quod nolumus exſpoliari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur, quod mortale eſt a vita. Ecce & mori deſiderat, & tamen expoliari carne formidat: Cur hoc? Quia ſi victoria in perpetuum lætificat, ipſum nihilominus præſens pœna perturbat: & quamuis amor ſubſequentis vincat muneris, tangit tamen animum non ſine mœrore pulſus doloris. Sicut enim vir fortis cum vicino iam belli certamine armis accingitur, palpitat, & feſtinat, tremit & feuit, quaſi pauere per pallorem cernitur, ſed per iram vehementer vrgetur: ita vir ſanctus cum propinquare paſſioni ſe conſpicit, & naturæ ſuæ infirmitate concutitur, & ſuæ ſpei ſoliditate roboratur, & de vicina morte trepidat, & tamen quod moriendo verius viuat, exultat. Ad regnum quippe non poteſt niſi morte interpoſita tranſire, & idcirco gaudens metuit, & metuens gaudet: quia ſcit quod ad brauium quietis non perueniat, niſi hoc quod interiacet cum labore tranſcendat.

11 Qualiter electi in hac vita Deum videre poſſunt.

Moral.lib.iiii.cap 25.& 26.

VT abſorbeatur quod mortale eſt a vita. Electi Dei quantalibet coruſcatione operis fulgeant, quantolibet ſe igne compunctionis accendant: nimirum conſtat, quia dum corruptibili adhuc carne grauati ſunt, æternum lumen, ſicut eſt, videre nequaquam poſſunt, ſæpe autem ita mens eorum accenditur, vt quamuis in carne ſit poſita, in Deum tamen omni ſubiugata carnali cogitatione rapiatur. Nec tamen Deum ſicut eſt, conſpicit: quia nimirum hanc ſicut dictum eſt, in carne corruptibili pondus primæ damnationis premit. Sæpe ita, vt eſt, abſorberi deſiderat, vt æternam uitam ſi poſſit fieri, ſine interuentu corporæ, mortis

attingat. Vnde Paulus cum ardenter internam lucem quæreret, ſed tamen vtcumque mortis exterioris damna formidaret: ait. Quamdiu ſumus in hoc habitaculo ingemiſcimus grauati: eo quod nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur, quod mortale eſt, a vita. Sancti igitur viri videre verum lumen appetunt, & ſi concedatur, etiam cum corpore illud attingere lucis intimæ ſecretum volunt. Sed quantolibet ardore intentionis exiliant, adhuc antiqua nox videlicet conſenſus primi parentis ad culpam grauat, & corruptibiles huius carnis oculos, quos hoſtis callidus ad concupiſcentiam aperuit, iudex iuſtus a contuitu interni ſui fulgoris premit.

12 De arra æternæ promiſſionis. *Moral.lib.xvi.*

QVi autem efficit vos in hoc ipſum: Deus qui dedit nobis pignus ſpiritus. In ſcriptura ſacra aliquando donum ſancti ſpiritus, pignus appellatur: quia per hoc ad interioris ſpei certitudinem anima noſtra roboratur. Bene ergo per Paulum dicitur, qui dedit nobis pignus ſpiritus. Ad hoc enim pignus accepimus, vt de promiſſione quæ nobis fit certitudinem teneamus.

13 De exulibus cœleſtis patriæ. *Moral.lib.viii.*

DVm ſumus in corpore, peregrinamur a domino. Peregrinus eſt populus omnium numerus electorum, qui hanc vitam quoddam ſibi exilium deputantes ad ſupernam patriam tota cordis intentione ſuſpirant, de quibus Paulus dicit. Confitentur quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere, hanc peregrinationem iiſdem quoque apoſtolus tolerabat: cum diceret. Dum ſumus in corpore peregrinamur a domino: per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem. Huius peregrinationis ærumnas ſatagebat euadere: cum dicebat. Deſiderium habens diſſolui, & eſſe cum Chriſto, & rurſum. Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.

14 De nouitate bonæ conuerſationis. *In homil.10.ſuper Ezech.*

VEtera tranſierunt & facta ſunt noua. Sæpe vidimus quoſdam ad vocem prædicationis quaſi ex conuerſione compunctionis compunctos habitum non animum mutaſſe, ita vt religioſam veſtem ſumerent: ſed antea acta vitia non calcarent, lucra mundi præſentis inhianter quærere, & de ſolo exteriori habitu quem ſumpſerunt ſanctitatis fiduciam habere. Quibus quid aliud dicendum eſt, niſi hoc quod magiſter egregius quibuſdam legis exteriora ſeruantibus loquitur, dicens Quia in Chriſto Ieſu neque circunciſio aliquid ualet, neque præputium, ſed noua creatura? Non enim magni eſt meriti, ſi quid foris erga nos agatur in corpore:

ſed magnopere penſandum eſt quid agatur in mente. Nam præſentem mundum deſpicere, tranſitoria non amare, mentem medullitus in humilitate Deo & proximis ſternere, contra illatas contumelias patientiam ſeruare, & cuſtodita patientia maliciæ dolorem a corde repellere, egenis propria tribuere, aliena minime ambire, amicum in Deo diligere, propter Deum & eos qui ſunt inimici amare, de afflictione proximi lugere, de morte eius qui inimicus eſt, non exultare, hæc eſt noua creatura, quam idem magiſter gentium apud alios diſcipulos vigilanti oculo requirit, dicens. Si qua igitur in Chriſto noua creatura vetera tranſierunt, ecce facta ſunt noua: ad veterem quippe hominem pertinet mundum diligere, tranſitoria ex concupiſcentia amare, mentem in ſuperbiam erigere, patientiam non habere, ex liuore maliciæ de proximi læſione cogitare, ſua indigentibus non dare, atque ad multiplicanda aliena quærere, nullum pure propter Deum diligere, inimicitias inimicis reddere, de afflictione proximi gaudere. Cuncta hæc vetuſti ſunt hominis, quæ videlicet de radice trahimus corruptionis, ſed qui iam iſta exuperat, & ad præcepta domini mentem in benignitatem commutat, de hoc recte dicitur, quia vetera tranſierunt & ecce facta ſunt noua. Tunc ergo in noſtris mentibus noua fiunt, cum a nobis vetuſti hominis vitia tranſeunt.

15 De humilitate ſatisfactionis. *In homil. 32. ſuper Euang.*

OBſecramus pro Chriſto reconciliamini Deo. Si contingat vt forſitaſſe cum proximo iurgium habeamus, ſatisfacere priores erubeſcimus. Cor quippe carnale dum huius vitæ gloriam quærit, humilitatem reſpuit: & plerunque ipſe homo qui iraſcitur diſcordanti ſibi reconciliari appetit, ſed ad ſatisfactionem iræ prior erubeſcit. Penſemus facta veritatis, vt videamus quo iaceant actiones noſtræ prauitatis. Si enim membra ſummi capitis ſumus, eum imitari cui connectimur, debemus. Quid nanque exemplum eruditionis noſtræ Paulus egregius prædicator dicit? Pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. Ecce inter nos & Deum diſcordiam peccando fecimus, & tamen ad nos Deus ſuos legatos prior miſit, vt nos ipſi qui peccauimus ad pacem Dei rogati veniamus. Erubeſcat ergo humana ſuperbia, confundatur quiſque ſi non ſatisfaciat prior proximo, quando poſt culpam noſtram, vt ei reconciliari debeamus, & ipſe qui offenſus eſt, legatis interuenientibus obſecrat Deus.

16 De laude & detractione. *Moral. lib. xxii. cap. 9.*

PEr gloriam & ignobilitatem. Sciendum eſt quia ne immoderatis laudibus erigamur, plerunque miro rectoris noſtri moderamine etiam detractionibus lacerari permittimur, vt cum nos vox laudantis eleuat, lingua detrahentis humiliet: quoniam & arbor ſæpe quæ vnius venti impulſu ita impellitur, ut pene iam erui poſſe uideatur, alterius e diuerſo uenientis flatu erigitur, & quæ inflexionem hac ex parte pertulit, ab alia ad ſtatum redit. Vnde & arbor illa alte radicata, quaſi inter uentos aduerſantes fixa ſteterat, quæ dicebat. Per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam.

17 Qua de cauſa iuſti laudem ſuæ prædicationis exaltant.

*Mora.lib.*xxvi.*cap.*20.

OS noſtrum patet ad uos o Corinthii. Cum ab infirmis auditoribus ſe intelligi non poſſe conſpiciunt, ſolent plerunque etiam iuſti laudare bona, quæ dicunt: non quo ipſi ſuis laudibus inhiant, ſed quo ſuos auditores ad audiendi ſolicitudinem accendant: ut dum eorum uoce proferuntur, ab illorum cordibus ardentiori affectu rapiantur. Vnde Paulus cum mira Corinthiis & multa dixiſſet, adiunxit. Os noſtrum patet ad uos, o Corinthii, cor noſtrum dilatatum eſt. Cum igitur ſancti doctores laudem prædicationis exaltant, quaſi manu vocis ab imis cogitationibus corda audientium leuant, vt excuſſa velociter dictis ſequentibus velut in itinere occurrant, & tanto ea intelligentiæ amplexu conſtringant, quanto illa & quaſi priuſquam cernerent, in voce laudantis amauerant.

18 Quod cũ magna hilaritate ſuſcipi debeat prædicationis verbũ.

NOn anguſtiamini in nobis. Debent audientes verba prædicationis in amplo ſuſcipere gremio caritatis. Doctori nanque ſpacioſus ad manendum locus debet eſſe in corde auditoris, latitudo bonitatis: vnde quibuſdam a Paulo dicitur. Capite nos neminem læſimus, neminem corrupimus, non anguſtiamini in nobis, anguſtiamini autem in viſceribus veſtris, ac ſi eis aperte diceretur, ad ſuſcipiendam doctrinam ſpatioſum mentis locum facite, ſed ad cogitanda carnalia anguſti remanete.

19 Quod iuſti plus aduerſa quam proſpera appetunt.

*Moral.lib.*xxxi.*cap.*23.

CVm veniſſemus Macedoniam nullam requiem habuit caro noſtra. Vir Deo bene ſubditus ſic aduerſis non frangitur, ſicut nec proſperis eleuatur: quoniam aduerſa non deiiciunt, quem proſpera nulla corrumpunt. Plerunque vero quia exerceri ſe vtilius contritionis ſuæ laboribus nouit, in aduerſis hilareſcit, quæ dum conſtanter pro veritate patitur,

titur, augeri ſibi virtutis merita lætatur. Hinc eſt quod tunc apoſtolos legimus exultaſſe, cum illos pro Chriſto contigit flagella toleraſſe: ſicut ſcriptum eſt. Ibant gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni ſunt habiti pro nomine Ieſu contumeliam pati. Hinc Paulus cum duris in Macedonia fuiſſet perſecutionibus preſſus, in eo quod ſe afflictum inſinuat, etiam iucundatum demonſtrat, dicens. Nam cum veniſſemus Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra. ac ſi aperte diceret. Quia ſpiritus requiem habuit: dum per profectum animæ perſecutionũ ſupplicia caro tolerauit.

20 Qualiter iuſti contra diuerſa tribulationum genera ſe præparat.

Mora. lib. iii. cap. 16.

FOris pugnæ intus timores. Sancti viri tribulationum bello deprehenſi, cum vno eodemque tempore alios ferientes, atque alios ſuadentes ferunt, illis opponunt ſcutum patientiæ, iſtis intorquent iacula doctrinæ: peruerſa ſuadentes intus ſapienter edocent: & foris fortiter aduerſa inferentes contemnunt: hos docentes corrigunt, illos tolerantes premunt: inſurgentes hoſtes patiendo deſpiciunt, infirmantes vero ciues compaciendo ad ſalutem reducunt. Videamus caſtrorum dei militem contra vtraque prælìantem, ait. Foris pugnæ, intus timores. Enumerat bella quæ extrinſecus tolerat, dicens, in periculis fluminum: periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus: periculis in ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus. In hoc autem bello quæ contra aduerſarium ſpicula intorqueat, adiungit. In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate. Sed inter tot certamina deprehenſus dicat, quãto vigiliarũ munimine etiam caſtra cuſtodiat: nam protinus adiungit. Præter illa quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea cotidiana, ſolicitudo omnium eccleſiarum. Ecce in ſe bella fortiter ſuſcipit, & tuendis ſe proximis miſericorditer impendit, narrat mala quæ patitur, ſubiungit bona, quæ impertitur. penſemus ergo cuius laboris ſit, vno eodemque tempore, foris aduerſa tolerare, intus firma ſuſtinere: foris pugnas patitur, quia verberibus ſcinditur, catenis ligatur, intus metum tolerat: quia paſſionem ſuam non ſibi, ſed diſcipulis obeſſe formidat, vnde & eiſdem ſcribit dicens. Nemo moueatur in tribulationibus iſtis, ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſitus ſum, aliorum quippe caſus in propria paſſione metuebat, ne dum ipſum diſcipuli afflictum pro fide verberibus agnoſcerent, fideles ſe profiteri recuſarent. O immenſæ caritatis viſcera. Deſpicit quod ipſe patitur, & curat

ne quid prauæ perſuaſionis in corde diſcipuli patiantur: in ſe contemnit vulnera corporis, & in aliis medetur vulnera cordis: habent quippe hoc iuſti proprium, vt in dolore poſiti tribulationis ſuæ curam non deſerant, vtilitatis alienæ. Et cum de ſe aduerſa patientes dolent, aliis neceſſaria docentes præuident. Valde autem minoris eſt laboris, aut docere cum nihil toleras, aut tolerare cum nihil doces: vnde ſancti viri ad utraque ſe ſolerter extendunt, & tamen in tribulationibus fortaſſe feriuntur: ſic exteriora bella ſuſcipiunt, ut ſolicite cogitent, ne proximorum interiora lacerentur.

21 De uirtute compaſsionis in beneficio dato.

Moral.lib.xx.cap.26.& 27.& In paſtoral.cur.ter.part.cap.21.

NOn ut aliis ſit remiſsio, uobis autem tribulatio. Scire neceſse eſt quia ille perfecte tribuit, qui cum eo quod afflicto porrigit afflicti quoque in ſe animum ſumit, ut prius in ſe dolentis paſsionem transferat, & tunc contra dolorem illius per miniſterium concurrat. Nam ſæpe largitorem muneris rerum facit abundantia, & non uirtus compaſsionis. Qui enim afflicto perfecte cõpatitur, plerunque & hoc indigenti tribuit, in quo ipſe qui dederit, anguſtatur. Et tunc eſt plena cordis noſtri compaſsio, cum malum inopiæ pro proximo ſuſcipere non metuimus, ut illũ a paſsione liberemus. Quam uidelicet pietatis formam, mediator Dei & hominum nobis dedit, qui cum poſſet nobis etiam non moriendo ſuccurrere, ſubuenire tamen hominibus moriendo uoluit, quia nos uidelicet minus amaſset, niſi & uulnera noſtra ſuſcepiſſet: nec uim nobis ſuæ dilectionis oſtenderet, niſi hoc quod à nobis tolleret, ad tempus ipſe ſuſtineret: paſsibiles quippe mortaleſque nos reperit, & qui nos exiſtere fecit ex nihilo, reuocare uidelicet etiam ſine ſua morte potuit a paſsione: ſed ut quanta eſset uirtus compaſsionis oſtenderet, fieri pro nobis dignatus eſt, quod eſſe nos uoluit, ut in ſemetipſo temporaliter mortem ſuſciperet, quam a nobis in perpetuum fugaret. An non in diuinitatis ſuæ diuitiis nobis inuiſibilis permanens, miris nos potuit uirtutibus ditare? Sed ut ad internas diuitias rediret homo, foris apparere dignatus eſt pauper Deus. Vnde & prædicator egregius ut ad largitatis gratiam uiſcera noſtræ compaſsionis accenderet, dixit. Scitis gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti, quoniam propter uos egenus factus eſt, cum eſſet diues. Qui ſic etiam dicit. Non ut aliis ſit remiſsio uobis autem tribulatio, ſed æqualitate in præſenti tempore, noſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia ueſtræ inopiæ ſit ſupplementum, hæc proculdubio condeſcendendo infir-

mis intulit, ne plurima præbentes & ipſi poſtmodum inopiam minime tolerantes, ad impatientiam erumpant. Cum enim dantis mens ferre inopiam neſcit: ſi multa ſibi ſubtrahit, occaſionem contra ſe impatientiæ exquirit. Prius quippe præparandus eſt patientiæ animus: & tunc aut multa ſunt aut cuncta largienda: ne dum minus æquanimiter inopia irruens fertur, & præmiſſæ largitatis merces pereat: & adhuc mentem deterius murmuratio ſubſequens, perdat. Quibuſdam enim inopiam ferre non valentibus, tolerabilius eſt minus tribuere quam poſt largitatem ſuam, ex inopiæ anguſtia murmurare. Nam vt ad magna largienda audientium mentes accenderet: paulo poſt intulit dicens. Hæc autem dico, qui parce ſeminat, parce & metet. Plus autem nonnunquam eſſe dicimus compati ex corde quam dare: quia quiſquis indigenti perfecte compatitur, minus æſtimat omne quod dat. Niſi enim dantis manum bona voluntas vinceret, & eiſdem prædicator egregius diſcipulis non dixiſſet. Qui non ſolum facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore. Facile quippe eſt in bono opere obedire, etiam volentem: ſed hæc magna in diſcipulis virtus exciterat, eos bonum quod illis præceptum eſt, & ante voluiſſe. Idcirco autem plus compaſſionem quam datum dicimus: quia rem quamlibet plerunque dat etiam qui non compatitur, nunquam autem qui vere compatitur, quod neceſſarium proximo conſpicit, negat.

22 De contemptu honoris. *Moral. lib. x. cap. 29.*

Epiſtolæ graues ſunt, præſentia vero corporis infirma. Sciendum eſt quod iuſtus quiſque aut temporalem gloriam non habet, aut hanc ſub ſemetipſo frangit, ſi habet, vt honori ſuo liber emineat, ne ei victus delectatione ſuccumbat. Hinc eſt enim quod ille prædicator egregius ante humanos oculos apoſtolatus ſui gloriam humiliauerat, qui dicebat. Non vſi ſumus hac poteſtate cum poſſimus oneri eſſe, vt Chriſti apoſtoli, ſed facti ſumus paruuli in medio veſtrum. In die nimirũ apud auditores ſuos contemptus habebatur: cum dicebat. Epiſtolæ graues ſunt & fortes, præſentia vero corporis infirma, & ſermo contemptibilis. Quem enim talia dicere poſſe cognouerant, ſecum communiter viuere non poſſe iudicabant. Cumque eum & humilem viuendo cernerent, & altum ſermone penſarent ſua eos elatio compulit, vt quem per ſcripta timuerant, per præſentiæ verba deſpicerent. Paulus igitur vnde magiſterium humilitatis exhibuit, inde a rudibus diſcipulis ſuperbiæ contumelias recepit. Horrendo enim modo languor ſuperbientium, vnde detumeſcere debuit, excreuit: dum mens elata carnalium hoc, quaſi dedignabile repulit, quod magiſter imitabile oſtendit.

23 De laude manſuetudinis in Paulo. *In homil. 18. ſuper Ezech.*

CVm eſſem apud vos & egerem: nulli oneroſus fui. Beati Pauli manſuetudinem conſideremus, & penſemus ſi poſſumus, ille qui tanti ardoris eſt in zelo prædicationis, vt apoſtolorum quoque primo non parceret, quantæ manſuetudinis erat in ſtudio longanimitatis. Taceamus autem quod ter virgis cæſus eſt, quia ſemel lapidatus eſt, quia ter naufragium fecit, quia nocte ac die in profundo maris fuit, quia a iudæis quinquies quadragenas vna minus accepit. Minus enim animum ad iracundiam commouent ea mala, quæ nobis ab apertis aduerſariis irrogantur, hoc plus ſolet dolere, quod a propriis patimur. Vnde & ipſa veritas per pſalmiſtam contra traditorem ſuum loquitur, dicens. Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique, tu vero homo vnanimis, dux meus & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos. Penſemus ergo ſi poſſumus: Paulus apoſtolus qui tantum patiens inter perſecutores erat, quantum manſuetus inter diſcipulos fuerat. Certe Corinthum veniens ab idolorum ſeruitio Corinthios retraxit, quis eſſet Deus verus innotuit, æternæ eis vitæ gaudia prædicauit. Et cum magnam multitudinem populi in fide collegiſſet, tantam illic inopiam pertulit, vt victus ſui graui neceſſitate laboraret, & terræ panem a diſcipulis non accepit, quibus panem cœli prædicauit. Inſiſtebat verbo pro vita audientium: pro vita ſui corporis inſiſtebat labori manuum. De terris quoque aliis ſtipendia mittebantur a diſcipulis, vt prædicare ſufficeret Corinthiis, ipſe quippe ad eoſdem Corinthios poſt per epiſtolas loquitur dicens. Cum eſſem apud vos & egerem, nulli oneroſus fui, nam quod mihi deerat, ſuppleuerunt fratres, qui venerunt a Macedonia. Quibus ad magnum quoque improperium præmiſit, dicens. Alias eccleſias expoliaui, accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum. Penſemus ergo ſi poſſumus cuius hoc manſuetudinis fuerat, panem ſpiritualem prædicare, & panem carnis non accipere, corda audientium de diuitiis æternis inſtruere, & inter eoſdem diſcipulos fideles & abundantes fame laborare, inter ſatiatos pati inopiam, nec tamen quod patiebatur dicere, nec tamen dolere, videre dura erga ſe corda auditorum tenacium, nec a prædicatione deſiſtere. Nam ſicut apoſtolorum acta teſtantur: annum & ſex menſes in eadem ciuitate continue prædicauit. Cumq; ab eiſdem Corinthiis receſſiſſet, ad eoſdem poſtmodum ſcribit, quid apud eos poſitus pertulit. Quare aut hoc eis cum inter eos viueret, nunquam dixit. Ne quod erga eum factum ex bona voluntate non fuerat, fieret ex iuſſione: & cum innoteſceret eorum

miſericordiâ remaneret voluntas ignota. Quare autem ad hos poſtmodum longe poſitus ſcribit. Ne omnimodo diſcipuli incorrecti remanerent, & quales in tenacia magiſtro fuerant, aliis quoque fratribus tales non eſſent. Vere & in hoc Paulus, vere magiſter gentium ſua negligens, aliena curans, impleuit quod prædicauerat, Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius: & non quæ ſua ſunt, ſinguli cogitantes, ſed ea quæ aliorum. Quanta itaque iſta manſuetudinis eſt virtus: quanta tranquillitas ſpiritus. Quis autem noſtrum ſi vnum huius mundi diuitem, ad omnipotentis Dei ſeruitium conuertiſſet, ſeque egere conſpiceret, & illum ſibi vitæ ſubſidia non præbere, non protinus de eius vita deſperaſſet. Quis non incaſſum laboraſſe ſe diceret? quis non ab eius exhortatione obmuteſceret? quem in ſemetipſum primum ferre fructum boni operis non videret? Sed Paulus per manſuetudinem, in virtutum vertice ſolidatus perſtitit, prædicauit, dilexit: & bonum quod ceperat expleuit, atque portando, & perſiſtendo, diſcipulorum corda ad miſericordiam perduxit: nam eorum profectum poſtmodum ſcire ſe indicans, in eadem epiſtola ſcribit. De miniſterio quod fit in ſanctos ex abundantia eſt mihi ſcribere vobis. Scio enim promptum animum veſtrum pro quo de vobis glorior apud Macedonas: quoniam Achaia parata eſt ab anno priore, & veſtra æmulatio prouocauit plurimos. De quibus rurſus ait: Qui non facere, ſed velle cœpiſtis ab anno priore. In quibus non tam opera, quam pia vota requirebat, in eis proculdubio plus laudat pia vota, quam opera. Notandum tamen eſt: quia habet improperium hæc ipſa conſolatio, cum dicitur, ab anno priore, bonum quidem ſed tarde fecerant, atque ideo hoc magiſter non ſine reprehenſione laudabat. Medicus quippe eſt, qui vulneri medicamentum apponit: quod & ea quæ purgata ſunt, refouet, & ea quæ putrida inueniuntur mordet, ſed hæc tolerando atque prædicando expleuit, quod cœpit, & miræ longanimitatis virtus ad uiſcera miſericordiæ diſcipulorum duritia emolliuit.

24 De callida uerſutia inimici. *Moral.lib.xxxiii.cap 28.*

Ipſe enim Sathanas transfigurat ſe in angelum lucis. Aliter antiquus hoſtis religioſas hominum mentes: aliter vero huic mundo deditas tentat. Nam prauis mala quæ deſiderant aperte obiicit: bonis autem latenter inſidians ſub ſpecie ſanctitatis illudit: illis uelut familiaribus ſuis iniquum ſe manifeſtus inſinuat, iſtis uero uelut extraneis cuiuſdam, quaſi honeſtatis prætextu ſe palliat, ut mala quæ eis publice non ualet tecta bonæ actionis uelamine, ſubintromittat. Vnde & membra eius

ſæpe cum aperta nequitia nocere non poſſunt, bonæ actionis habitum ſumunt, & praua quidem exhibent opere, ſed ſancta mentiuntur ſpecie. Iniqui enim ſi aperte mali eſſent a bonis recipi minime poſſent, ſed ſumunt aliquid de viſione bonorum: vt dum boni viri recipiunt in eis ſpeciem quam amant, permixtum ſumant etiam virus quod vitant. Vnde quoſdam Paulus apoſtolus intuens ſub prædicationis velamine ventris ſtudio ſeruientes, ait enim, Sathanas transfigurat ſe in angelum lucis. Quid ergo mirum ſi miniſtri eius transfigurentur velut miniſtri iuſtitiæ? hanc transfigurationem Ioſue timuit: quando videns angelum; cuius eſſet partis inquiſiuit, dicens. Noſter es, an aduerſariorum? vt videlicet ſi aduerſæ virtutis eſſet, eo ipſo quo ſe ſuſpectum cognoſceret, ab illuſione reſiliret.

25 Qua intentione ſancti viri opera ſua commendant.

Moral. lib. xix. cap. 19. & in homil. 9. ſuper Ezech.

MIniſtri Chriſti ſunt, & ego. Iuſti atque perfecti gloriam laudis fugientes & animarum lucra quærentes, aliquando virtutes ſuas prædicant, bona quæ diuinitus acceperunt narrant, non vt ipſi apud homines oſtenſione ſua proficiant, ſed vt eos quibus prædicant exemplo ſuo ad vitam trahant. Vnde Paulus apoſtolus quotiens fuſtibus cæſus, quotiens lapidatus, quotiens naufragium pertulit, quanta pro veritate ſuſtinuit; quod ad tertium cœlum raptus, quod in paradiſum ductus ſit, Corinthiis narrat; vt eorum ſenſum a falſis prædicatoribus auertat, & dum ſe innoteſceret qualis eſſet, illi eis vileſcerent, quos ab eis cognouerat inique venerari. Eiſdem igitur Corinthiis honorem fugiens dicit. Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Ieſum Chriſtum dominum noſtrum, nos autem ſeruos veſtros per Ieſum Chriſtum. Quos tamen videns falſorum apoſtolorum perſuaſionibus a veræ fidei tramite deuiare, eis ſe ſummopere quantum eſſet venerandus oſtendit dicens. In quo quis audet, in inſipientia dico, audeo & ego: hebræi ſunt & ego. Iſraelitæ ſunt, & ego. Semen Abrææ ſunt & ego. Miniſtri Chriſti ſunt, & ego: ut minus ſapiens dico plus ego. Quibus etiam ſubiungit: quod ei quoque tertii cœli ſecreta patuerunt, quod raptus etiam arcana paradiſi penetrauit, ecce honorem fugiens, ſeruum ſe diſcipulorum prædicat: ecce honorem pro utilitate audientium quærens, falſis apoſtolis uitæ ſuæ merita ſuperponit. Egit quippe doctor egregius, ut dum ipſe qualis eſſet agnoſcitur, & uita & lingua male prædicantium eius comparatione uileſceret. Illos uidelicet commendaret, ſi ſe abſconderet. Cumque ſe non oſtenderet, errori locum dediſſet. Miro igitur modo

& humilitatis quærit incrementa, ut & ſeruum ſe diſcipulis prædicet, & aduerſariis potiorem demonſtret. Oſtendit diſcipulis quid humilitatis acceperat, oſtendit aduerſariis quid ſublimitatis. Innoteſcit contra aduerſarios quid haberet ex munere: innoteſcit diſcipulis qualis apud ſe maneat in cogitatione. Sancti ergo viri cum coguntur bona narrare, quæ faciunt, non elationi ſed vtilitati ſeruiunt.

26 Quanta diſcretione debeamus aduerſis aliquando obuiare, aliquando vero declinare.

Moral. lib. xxxi. cap. 23. & 24.

DAmaſci præpoſitus gentis Arethæ regis. Si ad æternæ vitæ deſiderium noſter animus exarſit, ſi iam verum lumen intrinſecus reſpicit, in ſe flammam ſancti feruoris accendit, in quantum locus admittit, in quantum cauſa exigit, debemus pro defenſione iuſtitiæ noſmetipſos obiicere, & peruerſis ad iniuſta erumpentibus etiam cum ab eis non quærimur obuiare. Nam cum iuſtitiam quam nos amamus, in aliis feriunt: nos nihilominus ſua percuſſione confodiunt, etiam ſi venerati videantur, intueri libet quantus Paulum feruor accenderat: quando eum Epheſi ad irrumpendas theatri turbas zeli flamma rapiebat. Scriptum quippe eſt. Repleti ſunt ira, & exclamauerunt dicentes. Magna Diana Epheſiorum, Et impleta eſt ciuitas confuſione, & impetum fecerunt vno animo in theatro, rapto Gaio & Ariſtarcho comitibus Pauli. Atque mox ſubditur. Paulo autem volente intrare in populum non permiſerunt diſcipuli, quidam autem & de Aſiæ principibus, qui erant amici eius miſerunt ad eum rogantes, ne ſe daret in theatrum. In quibus profecto verbis agnoſcimus, quo impetu contra cuneos aduerſantes irrueret, niſi eum per amicos & diſcipulos caritatis frena tenuiſſent. Sed ſi obuiare hoſtibus, ſi vltro pugnam petere, ſi noſmetipſos ſemper relinquere in curſum noſtri feruoris debemus: quid eſt quod idem prædicator egregius de ſemetipſo fatetur, dicens. Damaſci præpoſitus gentis Arethæ regis cuſtodiebat ciuitatem Damaſcenorum, vt me comprehenderet, & per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus eius. Quid eſt, quod modo ſponte cuneos armatorum impetiit, & modo ſe ab armatis hoſtibus quaſi trepidus abſcondit: niſi hoc, quod neceſſe eſt, vt in eius artificioſa virtute diſcamus aduerſariorum pugnam & conſtanter aliquando appetere, & prudenter aliquando declinare? Neceſſe quippe eſt, vt per omne quod agimus, in mentis trutina poſitum hinc pondus, illinc fructum noſtri laboris æſtimemus. Et cum pondus fructum ſuperat, laborem quiſque innoxiæ declinat, dum-

modo ſe in aliis exerceat, in quibus lucro fructuum pondus laboris vincat. Cum vero ſubſequenti quantitate fructuum menſura laboris aut æquatur, aut vincitur, labor ſine graui culpa declinatur. Vnde prædicator ſanctus cum Damaſci valde obſtinatas mentes perſequentium cerneret, eorum voluit aduerſitati confligere, quia & ſemetipſum quem profuturum multis nouerat, vidit poſſe deficere, & aut nullis ſe illic aut paucis prodeſſe. Seceſſum igitur a certamine petiit, & pugnaturum felicius ad alia ſe bella ſeruauit. Non enim loco virtus, ſed locus virtuti defuit: & idcirco fortiſſimus miles, ab obſidionis anguſtia certaminis campum quæſiuit. Vbi vero ſubiuganda regi proprio multa aduerſariorum colla conſpexit, ſubire bellum vel cum morte non timuit, ſicut ipſe cum Hieroſolymam pergeret, eumque diſcipuli paſſione illius, per prophetiam præſcita prohiberent ſibimetipſi atteſtatur dicens. Ego non ſolum alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine domini Ieſu, neque enim facio animam meam precioſiorem quam me. Qui igitur hic hoſtiles cuneos etiam præſcita paſſione ſua imperterritus petiit, illic de diſpenſatione fuiſſe edocuit non de timore, quod fugit. Qua in re penſandum eſt, quia ille labores quoſdam per diſpenſationis iudicium laudabiliter declinat, qui pro Deo maiores alios fortiter tolerat. Nam ſæpe ab hominibus timor debilis, cauta diſpenſatio vocatur, & quaſi prudenter impetum declinaſſe ſe aſſerunt, cum fugientes turpiter in terga feriuntur. Vnde neceſſe eſt vt in cauſa Dei cum res diſpenſationis agitur, metus cordis ſubtiliſſima libratione penſetur, ne per infirmitatem timor ſubrepat, & ſeſe per diſpenſationis imaginem rationem confingat, ne culpa ſe prudentiam nominet, iamque nec ad pœnitentiam animus redeat, quando hoc quod inique perpetrat, virtutem vocat. Reſtat igitur in dubiis quiſque deprehenſus, cum ſibi qualibet aduerſitas imminet: prius intra ſemetipſum contra formidinem & præcipitationem pugnet, quatinus nec formidoloſe ſe ſubtrahat, nec præcipitanter opponat. Valde enim præceps eſt, qui ſemper ſe aduerſis obiicit, & valde pauidus, qui ſemper abſcondit. Sed hæc melius in bellis ſpiritalibus diſcimus, ſi formam exercitii a corporalibus bellis trahamus. Neque enim ille dux ſapiens eſt, qui contra cuneos hoſtiles exercitum præceps admouet, neque ille dux fortis, qui ſemper hunc ab hoſtis facie cauendo ſubducit. Scire nanque dux debet, modo ab hoſtili impetu exercitum caute ſubtrahere, modo hoſtem circunfuſis cornibus coarctare. Quod nimirum ſolicite perfecti prædicatores exhibent, cum modo perſecutionis rabiem declinantes nouerunt

ſapienter,ſed non eneruiter cedere, modo vero perſecutionis impetum contemnentes nouerunt & fortiter, ſed non præcipitanter obuiare.

27 De fugienda gloria. *Moral.lib.xviii.cap.5.*

PArco autem ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me. Qui veraciter ſancti ſunt, non ſolum gloriam ſuper modum ſuum omnino non appetunt, ſed etiam hoc ipſum videri refugiunt, quod eſſe meruerunt. Vnde ille prædicator egregius veritatis contra pſeudo loquens apoſtolos, dum virtutes eximias operationis ſuæ, pro diſcipulorum eruditione narraret, dum tot ſe pericula toleraſſe coaceruata perſecutione deſcriberet, & poſt hæc vſque ad tertium cœlum, rurſumque in paradiſum ſe raptum eſſe memoraret, vbi tanta cognoſcere potuiſſet, quanta loqui omnino non poſſet: erat de ſe fortaſſe adhuc mirabiliora locuturus, ſed ab humana laude alta conſideratione ſe temperans ſubdidit. Parco autem ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Habebat ergo de ſe dicendum aliquid adhuc, qui parcit dicere, ſed egit vtrunque doctor egregius, vt & loquendo quæ egerat, diſcipulos inſtrueret, & tacendo ſe intra humilitatis limitem cuſtodiret. Nimis nanque eſſet ingratus: ſi de ſe diſcipulis tota reticeret, & fortaſſe nimis incautus ſi de ſe tota vel diſcipulis proderet. Sed mirabiliter, vt dictum eſt, egit vtrunque: vt loquendo vitam audientium erudiret, tacendo vero ſuam cuſtodiret.

28 Quod ob humilitatis cuſtodiam tentationibus fatigantur electi. *Mora.lib.xii.& 19.cap.5.& 6.*

DAtus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus Sathanæ. Electi Dei quamdiu in hac vita ſunt, ne aliqua elatione ſuperbiant quibuſdam tentationibus reprimuntur, vt ne tantum proficere valeant, quantum volunt, ſed ne extollantur ſuperbia, non ſit in eis ipſarum quædam menſura virtutum. Sic Paulum vide fluminum & latronum, ciuitatis & ſolitudinis, maris ac falſorum fratrum pericula ſuſtinentem, frenantem ieiuniis ac vigiliis corpus, ſuſtinentem frigoris & nuditatis ærumnam, ad eccleſiarum cuſtodiam vigilanter & paſtoraliter exercentem, ad tertium cœlum raptum, rurſumque eum in paradiſum raptum, & audiſſe arcana verba, quæ non licet homini loqui, & cum Sathanæ angelo ad tentandum conceditur: orat vt eximi debeat, & non exauditur. ſicut ipſe dicit, & ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, vt me colaphizet: propter quod ter dominum rogaui vt diſcederet a me. Huius cum initia conuerſationis aſpicio, perpendo quod ei ſuperna pietas cœlos aperit, ſeſeque illi

Ieſus de ſublimi oſtendit. Qui lumen corporis ad tempus perdidit, lumen cordis in perpetuum accepit: ad Ananiam mittitur, vas electionis vocatur, & tamen de ciuitate eadem quam poſt viſionem Ieſu ingreſſus fuerat, fugiens recedit: ſicut ipſe teſtatur dicens. Damaſci præpoſitus gentis Arethæ regis cuſtodiebat ciuitatem Damaſcenorum, vt me comprehenderet, & per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus eius. Cui licenter dicam. O Paule in cœlo iam Ieſum conſpicis, & hominem in terra fugis? in paradiſum duceris, ſecreta Dei verba cognoſcis, & adhuc a Sathanæ angelo tentaris, vnde ſic fortis vt ad cœleſtia rapiaris? vnde ſic infirmus, vt hominem in terra fugias, & adhuc a Sathanæ angelo aduerſa toleres: quia ecce qui te ſubleuat, rurſum te ſubtiliſſima menſura moderatur, vt & in miraculis tuis prædices nobis virtutem Dei, & rurſum in timore tuo reminiſci nos facias infirmitatis noſtræ. Quæ tamen infirmitas, ne in deſperationem nos pertrahat, compulſat, dum in infirmitate tua dominum rogares, quia auditus non es, nobis quoque locutus es quod audiſti: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Aperta ergo Dei voce oſtenditur: quia cuſtos eſt virtutis infirmitas. Tunc quippe bene interius cuſtodimur, cum per diſpenſationem Dei tolerabiliter tentamur exterius: aliquando viciis, aliquando preſſuris, & perſecutionum aduerſitatibus. *Moral.lib.*xxxi.*cap.26.* Qui vero mentem certamini vult ante tentationis certamen parare, aduerſa neque longe adhuc poſita debet cogitando prænoſcere, ne fortaſſe valeant improuiſa ſuperare. Vnde Paulus diſcipulos admonebat, cum diceret. Voſmetipſos tentate: ſi eſtis in fide, ipſi vos probate, ac ſi aperte præciperet, dicens. Certamina perſecutionum ad mentem reducite: & veſtri cordis intima atque occulta penſantes, quales inter ſupplicia exiſtere ualeatis, inuenite. Paulus ergo. *Moralium libro* xii. Prædicator egregius qui raptus ad tertium cœlum fuerat, arcana paradiſi penetrauerat: eſſe poſt reuelationem tranquillus & intentatus uolebat. Sed quia omnipotens Deus terminos conſtituit homini, qui non poterunt præteriri: & eleuauit hunc ad cognoſcenda ſublimia, & reduxit iterum ad infirma toleranda, ut modi ſui menſuras aſpiciens, dum ſecuritatem comprehendere conaretur: & non poſſet, ne per elationem extra ſe iret per humilitatem cogeretur intra ſuos ſemper terminos redire. Nonnunquam itaque electi Dei in virtutibus proficere conantur, & quædam dona percipiunt. A quibuſdam uero repulſi in imis iacent. Nemo eſt enim qui tantum uirtutis apprehendat, quantum deſiderat: quia omnipotens Deus

interiora diſcernens ipſis ſpiritualibus profectibus modum ponit: ut ex hoc homo quod apprehendere conatur & non valet, in illis ſe non eleuet, quæ valet.

29 Qua de cauſa viri iuſti ſancti bona ſua detegunt.

Moral. lib. xiiii. & 26. & in homil. 9. ſuper Ezech.

FActus ſum inſipiens. Iuſti & perfecti nunquam bona ſua detegunt. niſi eos aut proximorum vtilitas, aut certe nimia neceſsitas cogat. Vnde Paulus quoque apoſtolus multa de ſe fortia pro diſcipulorum ſuorum ædificatione narrauit: ſed hæc narrando minime deliquit: quoniam a veritatis tramite & atteſtatione certa & corde humili non receſsit. Qui vero neceſsitate cogente vera de ſe bona loquitur: tanto magis humilitati iungitur, quanto & veritati ſociatur. An idem Paulus non fuit: quando veritatis æmulatione contra falſos apoſtolos tot de ſe diſcipulis fortia geſta narrauit? Cui nimirum veritati inimicus exiſteret ſi abſcondendo virtutes proprias prædicatores errorum præualere permiſiſſet. Vnde etiam cum virtutes ſuas Corinthiis enumeraſſet adiunxit. Factus ſum inſipiens: vos me coegiſtis. Fit autem aliquando vt neceſsitate cõpulſi in bonis quæ de ſe referunt, non aliorum vtilitatem ſed ſuam requirant, ſicut beatus Iob facta ſua enumerat dicens. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum: & cauſam quam neſciebam diligentiſsime inueſtigabam: & multa alia quæ ſæpe egiſse ſe commemorat. Sed quia in vulnere doloris poſitus ab amicis increpantibus impie egiſſe. & violentus proximis atque oppreſſor pauperum fuiſſe dicebatur: vir ſanctus inter flagella Dei & humanæ increpationis verba deprehenſus, mentem ſuam grauiter concuti atque ad deſperationis foueam conſpexit impelli. Qui iam cadere poterat, niſi ad memoriam ſua bene acta reuocaſſet: vt ad ſpem animi reduceretur, ne oppreſſus verbis & vulneribus in deſperatione periret. Quod ergo ſua bona enumerat, non innoteſcere aliis quaſi ex laude deſiderat, ſed ad ſpem animum reformat. Iuſti itaq; cum virtutes ſuas quas habent, infirmis loquuntur reprehenſibiles non ſunt: quia per vitam ſuam quã referunt, aliorum animas ad vitam quærunt.

INCIPIVNT CAPITVLA de epiſtola beati Pauli apoſtoli ad Galathas

1 Si adhuc hominibus placerem Chriſti ſeruus non eſſem. 1. b
2 Notum vobis facio euangelium, quod euangelizatum eſt a me. 1. b
3 O inſenſati Galathæ quis vos faſcinauit. 3. a
4 Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Chriſtus. 2. a
5 Filioli mei quos iterum parturio. 4. c
6 Qui autem ſunt Chriſti carnem ſuam crucifixerunt. 5. d
7 Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto. 6. a
8 Inuicem onera veſtra portate. 6. a
9 Mihi mundus crucifixus eſt & ego mundo. 6. a

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM BEATI PAVLI APOSTOLI AD GALATHAS.

Quod rectores debent ſtudere vt ſubditis placeant.

In paſtoral. cur. 2. part. cap. 8

SCIENDVM eſt, quod non oportet, vt rectores boni placere hominibus appetant: ſed vt æſtimationis ſuæ dulcedine proximos in affectum veritatis trahant: non vt ſe amari deſiderent, ſed vt dilectionem ſuam, quaſi quandam viam faciant, per quam corda audientium, ad amorem conditoris introducant. Difficile quippe eſt, vt quantumlibet recta denuntians, prædicator qui non diligitur libenter audiatur. Debet ergo qui præeſt ſtudere ſe diligi, quatinus poſſit audiri, & tamen eorum amorem ſuum pro ſemetipſo non quærere, ne inueniatur ei, cui ſeruire per officium cernitur, occulta cogitationis tyrannide reſultare. Quod bene Paulus inſinuat: cum ſui nobis ſtudii occulta manifeſtat, dicens. Sicut & ego per omnia omnibus placeo: qui tamen rurſus dicit. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus nō eſſem. Placet ergo Paulus & non placet: quoniam in eo quod placere appetit, non ſe ſed per ſe hominibus placere veritatem quærit.

2 De prophetia. *In homil. 1. ſuper Ezech.*

ALiquando prophetiæ ſpiritus ex præterito tangit animum, nec tangit ex futuro, ſicut aperte oſtenditur in Paulo apoſtolo, qui diſcipulis dicit. Notum vobis facio euangelium, quod euangelizatum eſt a me: quia non eſt ſecundum hominem, neque enim ego ab homine accepi iſtud, neque didici, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti, vnde aliis quoque diſcipulis dicit. Secundum reuelationem notum factum eſt mihi ſacramentum. Qui tamen hoc ipſum euangelium, quod per reuelationem cognouerat, cum Hieroſolymam prædicaturus aſcenderet ait. Ecce ego alligatus ſpiritu, vado in Hieruſalem: quæ in ea ventura ſunt mihi ignorans. Hoc quippe euangelii ſacramentum eſt: quia vnigenitus patris incarnatus eſt atque perfectus homo factus eſt, qui crucifixus, mortuus, & ſepultus, die tertia reſurrexit, die quoque quadrageſima aſcendit in cœlum, atque in dextera patris ſedet. Qui ergo per reuelationem euãgelium agnouit, prophetiæ ſpiritu de præterito tactus eſt, ſed quia quid pro eodem euangelio paſſurus erat, ignorauit: de futuro proculdubio tactus nõ eſt. Nam & ſicut dicit. Niſi quod ſpiritus ſanctus per omnes ciuitates protestatur, dicens. Quoniam vincula & tribulationes Hieroſolymis me manent: aperte oſtenditur: quia ea quæ ipſi ventura eſſent, aliis de ipſo reuelatum eſt, non autem ipſi de ſe, ſicut de illo per Agabum dicitur. Virum cuius hæc zona eſt, ita alligari oportet in Hieruſalem.

3 Qualiter admonendi ſunt impudentes.

In homil. xi. ſuper Ezech.

O Inſenſati Galathæ. Mentes aſperæ & impudentes, ſi leuiter fuerint increpatæ ad maiores culpas ipſa leuitate prouocantur: vnde Paulus prædicator egregius multum aſpere contra Galathas, qui a fide diſceſſerant exercetur. Nulla enim modeſtiæ patientia præmiſſa, nulla locutionis dulcedine prærogata eos quos a fide diſceſſiſſe cognouit. Ab ipſo epiſtolæ ſuæ exordio inuehendo redarguit: nam præmiſſa ſalutatione ſic cœpit. Miror quod ſic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratia Chriſti. Quibus etiam in aperta increpatione poſt cætera ſubiungit. O inſenſati Galathæ, quis vos faſcinauit? Mentes etenim duræ niſi aperta eſſent increpatione percuſſæ: nullo modo cognoſcerent malum, quod egiſſent. Nam ſæpe hi qui impudentes ſunt, tantum ſe peccaſſe non ſentiunt, quantum de peccatis quæ fecerint non increpantur: vt minores culpas ſuas æſtiment, quas minor inuectio caſtigat, & quas vehementer obiurgari viderint, maiores eſſe deprehendant. Vnde neceſſe eſt, vt ſermo ſemper prædicantis, cum auditorum debeat qualitate formari,

ne aut uerecundis aſpera, aut impudentibus loquatur lenia.

4 De abnegatione malæ uitæ. *In homil. 32. ſuper Euang.*

Viuo autem iam non ego, uiuit uero in me Chriſtus. Dominus dicit in euangelio. Siquis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum. Ille ſemetipſum relinquit & abnegat, qui quod fuit per uetuſtatem deſerit & uitat: & ad hoc nititur, quo per nouitatem uocatur: ſemetipſum abnegat, non quia omnino non eſt in eſſentia, ſed ſcilicet non eſt in impietatis culpa. Ipſe quidem eſt per naturam, ſed non eſt ipſe per malitiam: penſemus quomodo ſe Paulus abnegauerat, qui dicebat. Viuo autem iam non ego. Extinctus quippe fuerat ſæuus ille perſecutor, & uiuere cœperat pius prædicator. Si enim ipſe eſſet, pius profecto non eſſet: ſed qui ſe uiuere denegat, dicat unde eſt, quod ſancta uerba per doctrinam ueritatis clamat, protinus ſubdit. Viuit uero in me Chriſtus, ac ſi aperte dicat. Ego quidem a me ipſo ſum extinctus, quia carnaliter non uiuo, ſed tamen eſſentialiter non ſum mortuus, quoniam in Chriſto ſpiritualiter uiuo.

5 De condeſcenſione prædicatorum ad auditores.
Moral. lib. xxx. cap. 21. & 22.

Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in uobis. Sicut ceruæ quæ incuruantur ad fœtum, & pariunt & rugitus emittunt: ſic prædicatores ſancti rugiunt, dum per incuruationem ſuam in conuerſatione lucis auditorum animas gignunt: quia eos ab æternis ſuppliciis remouere niſi flendo non poſſunt. Nunc enim in lachrymis ſeminant, ut ſegetem poſtmodum gaudiorum metant: nunc quaſi ceruæ in partus ſunt dolore, ut ſpiritali prole poſtmodum ſint fœcundi. Vt enim de multis unum loquar, uideo Paulum quaſi quandam ceruam in partu ſuo magni doloris rugitus emittentem, ait enim. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in uobis, uellem apud uos eſſe modo, & mutare uocem meam, quoniam confundor in uobis. Ecce mutare uult uocem in partu ſuo, ut ſermo prædicationis in rugitum uertatur doloris. Mutare uult uocem: quia quos iam prædicando pepererat, reformando gemens iterum parturiebat. Qualem rugitum hæc cerua pariens emittebat, quando eiſdem poſt ſe redeuntibus exclamare cogebatur dicens. O inſenſati Galathæ quis vos faſcinauit, & cur ſic ſtulti eſtis? vt cum ſpiritu cœperitis nunc carne conſumamini? vel certe, Currebatis bene, quis vos impediuit veritati non obedire? Qualis in huius ceruæ partu rugitus fuit: quæ diu conceptos filios cum tot difficultatibus peperit, & quandoque partus ad vterum maliciæ rediiſſe cognouit?

Conſideremus quid doloris habuerit, quid laboris, quæ & poſtquma concepta potuit edere, rurſum eſt compulſa, extincta ſuſcitare. Notandum vero ſummopere eſt, quod ceruæ incuruantur vt pariant: quia nimirum ſi erectæ ſtarent parere non valerent. Similiter prædicatores ſancti, niſi ab illa immenſitate contemplationis internæ quam capiunt ad infirmitatem noſtram humillima prædicatione, quaſi quadam incuruatione deſcenderent, nunquam vtique filios in fide procrearent. Nobis quippe prodeſſe non poſſent, ſi in ſuæ altitudinis erectione perſiſterent, ſed videamus ceruam ſeſe vt pariat incuruantem: Ego igitur non potui vobis loqui, quaſi ſpiritalibus, ſed quaſi carnalibus, tanquam paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi non eſcam: atq; mox eiuſdem incuruationis cauſas exequitur dicens. Nondum enim poteratis: ſed nec adhuc quidem poteſtis: ſed hanc ceruam quæ propter nos incuruata eſt, quæſo videamus erectam, ait. Sapientiam loquimur inter perfectos, & rurſum: Siue mente excedimus Deo. Cum vero mente excedit Deo, exceſſum eius omnino non accepimus. Vt ergo nos lucretur, incuruatur ad nos, vnde illic apte ſubiungit. Siue ſobrii ſumus, vobis.

6 De ſimulatione hypocritarum. *Moral. lib. viii. cap. 30. & 31.*

OMnis hypocrita corpus per abſtinentiam afficit, ſed tamen per amorem gloriæ mundo viuit. Quo contra bene per Paulum de electis dicitur. Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Cum vitiis quippe & concupiſcentiis carnem crucifigimus, ſi ſic gulam reſtringimus, vt iam de mundi gloria nihil quæramus. Nam qui corpus macerat, ſed honoribus anhelat, crucem carni intulit, ſed mundo per concupiſcentiam viuit: quoniam & ſæpe per ſanctitatis imaginem, locum regiminis indignus aſſequitur, qui niſi aliquid in ſe virtutis oſtenderet, honorem nullum percipere mereretur. Sed tranſit quod delectabiliter obtinet: & pœnaliter quod ſequitur, manet.

7 De miſericordia in iudicio. *In paſtoral. cur. 2. part. cap. 10.*

SI præocupatus fuerit homo in aliquo delicto. Cum non malicia, ſed ignorantia ſola, vel infirmitate delinquitur, profecto neceſſe eſt, vt magno moderamine, ipſius delicti correptio temperetur. Cuncti quippe quouſq; hac mortali carne ſubſiſtimus, noſtræ correptionis infirmitatibus ſubiacemus. Ex ſe ergo debet quiſq; colligere, qualiter alienæ hunc oporteat imbecillitati miſereri, ne contra infirmitatem proximi, ſi ad increpationis vocem feruentius rapiatur, oblitus ſui eſſe uideatur. Vnde Paulus bene admonet dicens. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſi-

derans te ipſum ne & tu tenteris. Ac ſi aperte dicat. Cum diſplicet iam ex aliena infirmitate quod conſpicis, penſa quid es, vt increpationis zelo ſe ſpiritus temperet, dum ſibi quoque quod increpat timet.

8 De ædificio caritatis per compaſſionem conſtruendo.

Moral.lib.x.& in homil.1.ſuper Ezech.& in paſtoral.cur.ter.par.cap.28.

Inuicem onera veſtra portate. Sicut in ædificio lapis lapidem portat: quia lapis ſuper lapidem ponitur: & qui portat alterum portatur ab altero; ſic in ſancta eccleſia vnuſquiſque portat alterum & portatur ab altero. Nam viciſſim ſe proximi tolerant: vt per eos ædificium caritatis ſurgat. Hinc etenim Paulus admonet dicens. Inuicem onera veſtra portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Quid lex hoc loco accipi niſi caritas debet: per quam ſemper in mente legitur, præcepta vitæ qualiter in actione teneantur? Lex quippe Chriſti caritas eſt: qui ex illa nobis & largiter ſua bona contulit, & æquanimiter mala noſtra portauit. Tunc ergo legem imitando complemus, quando & noſtra benigne conferimus, & noſtrorum mala pie ſuſtinemus, cum fraterna onera ex amore toleramus, huius legis virtutem, Paulus iterum denuntians ait. Plenitudo legis caritas. Si enim ego vos portare negligo in moribus veſtris, & vos tolerare me contemnitis in moribus meis, caritatis inter vos vnde ædificium ſurgit, quos vicaria dilectio per patientiam non coniungit? Nunc itaque alii portantur a vobis: nos vero portati ſumus ab aliis. Illi vero qui in fine eccleſiæ, id eſt in extremitate mundi naſcituri ſunt, tolerantur ✳ quidem a maioribus, vt eorum mores ad bona merita componantur: ſed cum non eos ſequuntur, qui per illos proficiant: nullos ſuper ſe fideles fabricæ iam lapides portant. Omne autem pondus fabricæ fundamentum portat: quia mores ſimul omnium ſolus redemptor noſter tolerat, de quo Paulus ait. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Redemptor itaque omnia noſtra tolerat, ſed in ipſo malum non fuit, quod debuiſſet tolerari, & culpas veſtras ſolus ille ſuſtinet: qui totam ſanctæ eccleſiæ ſuæ fabricam portat, qui per prophetæ vocem de peruerſe adhuc uiuentibus dicit, laboraui ſuſtinens.

9 De perfecta mortificatione ſanctorum

Moral.lib.v.cap.2.& lib.18.cap.37.

Mihi mundus crucifixus eſt: & ego mundo. Electi Dei mori mundo funditus concupiſcunt, ut ſicut in ſeculo ipſi nihil appetunt, ita iam a ſeculo nulla obligatione teneantur. Et plerunque contingit, ut iam homo mundum mente non teneat, ſed tamen mundus hominem occupationi-

bus aſtringat: & ipſe quidem mundo iam mortuus eſt, ſed ipſi mun-
dus adhuc mortuus non eſt. Quaſi enim viuus adhuc mundus eum
concupiſcit, dum alio intentum in ſuis actibus rapere contendit, vnde
bene Paulus cum & ipſe ſeculum perfecte deſpiceret, & talem ſe factum
videret, quod iam hoc ſeculum omnino concupiſcere non poſſet, ruptis
huius vitæ vinculis liber dicit. Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mun-
do. Mundus quippe ei crucifixus fuerat: quia hunc cordi ſuo iam mor-
tuum non amabat, ſed & ſeipſum crucifixerat: quia talem ſe ei exhibe-
re ſtuduit, vt ab eo quaſi mortuus concupiſci non poſſet. Paulus ergo
qui ſe totum huic mundo mortuum eſſe perhibebat, non ſufficit vt di-
ceret, mundo crucifixus ſum: niſi etiam præmitteret, mihi mundus
crucifixus eſt, vt non tantummodo mortuum, ſed etiam mundum ſi-
bi mortuum eſſe teſtaretur: quatinus nec ipſe mundum, nec ipſum iam
mundus appeteret. Si enim duo fortaſſe in vno ſint: quorum vnus viuus,
alter vero ſit mortuus, & ſi mortuus viuum non videt, viuus tamen
mortuum videt: ſi vero vtrique ſint mortui: alter alterum nequaquam
videt. Ita qui iam mundum non amat, ſed tamen ab illo vel non volens
amatur, & ſi ipſe velut mortuus mundum non videt, hunc tamen mun-
dus adhuc non mortuus videt. Si vero nec ipſe mundum in amore re-
tinet, nec rurſum a mundi amore retinetur, ſibi viciſſim vtrique ſunt
extincti: quia dum alter non appetit, quaſi mortuus mortuum non at-
tendit. Quoniam igitur Paulus nec mundi gloriam quærebat, nec a mun-
di gloria ipſe quærebatur: & ſe mundo & mundum ſibi crucifixum eſſe
gloriatur. Vt enim oſtenderet, quia per abiectionem qua ſe humiliando
deiecerat, talis iam factus eſſet, vt nec ipſe mundum, nec mundus
ipſum concupiſceret, non ſolum ait ſe mundo crucifixum, vt
mundi gloriam quam appeteret ipſe, tanquam mortuus non
videret: ſed etiam ſibi mundum aſſeruit crucifixum, in
quo ſe tanta humilitate deiecerat, vt & ipſe
mundus tanquam mortuus, Paulum
humilem atque deſpectum
iam videre nequa
quam poſſet.

INCIPIVNT CAPITVLA
de epiſtola beati Pauli apoſtoli ad Epheſios.

1	Propoſuit inſtaurare omnia in Chriſto.	1. b
2	Supra omnem principatum & poteſtatem.	1. d
3	Conſedere nos fecit in cœleſtibus.	2. b
4	Ne deficiatis in tribulationibus meis.	3. c
5	Vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis.	3. d
6	Solicite ſeruare vnitatem ſpiritus.	4. a
7	Renouamini ſpiritus mentis veſtræ.	4. f
8	Omnis amaritudo & ira tollatur a vobis.	4. d
9	Non circunferamur omni vento doctrinæ.	4. c
10	Vt exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam.	5. e
11	Viri diligite vxores veſtras.	5. e
12	Gratia eſtis ſaluati per fidem.	. b
13	Omne quod arguitur a lumine manifeſtatur.	5. c
14	Redimentes tempus quoniam dies mali ſunt.	. d

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM BEATI PAVLI APOSTOLI AD EPHESIOS.

De reſtauratione angelorum, qui de cœlo deciderunt.

PAVLVS apoſtolus Chriſti Ieſu per voluntatem Dei: ſanctis omnibus qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Ieſu: gratia vobis & pax a Deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto. Benedictus Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpiritali & in cœleſtibus in Chriſto: qui propoſuit in eo in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis & quæ in terra ſunt in ipſo. *Moral.lib.*xxxi.*cap.*35. Fortiſſimi angelorum chori qui quamuis non integri ſed tamen in proprio ſtatu fixi, cadente cum ſuis angelis diabolo remanſerunt, prærupti & imminuti poſſunt dici, quia pars eorum cecidit: pars remanſit. Qui integri quidem

ſtant per qualitatem meriti: ſed per numeri quantitatem prærupti & imminuti. Hanc præruptionem reſtituere uenit ut redempto humano genere illa angelica damna ſarciret, & menſuram cœleſtis patriæ locupletius fortaſſe cumularet. Propter hanc præruptionē de patre dicitur. Propoſuit in eo in diſpenſationem plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto quæ in cœlis & quæ in terra ſunt in ipſo. In ipſo quippe reſtaurantur ea quæ in terra ſunt, dum peccatores ad iuſticiam conuertuntur. In ipſo reſtaurantur ea quæ in cœlis ſunt: dum illuc homines humiliati redeunt, vbi apoſtatæ angeli ſuperbiendo ceciderunt.

2 Pulcherima deſcriptio totius angelicæ dignitatis.

In homil. 34 ſuper Euang.

PAter ſuſcitauit Chriſtum a mortuis, conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſupra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem. Angelorum & hominum naturam ad cognoſcendum ſe dominus condidit: quam dum ad æternitatem conſiſtere voluit, eam proculdubio ad ſuam ſimilitudinem creauit. Nouem vero ſunt ordines angelorum, ſed vt compleretur electorum numerus, homo decimus eſt creatus. Ipſe quidem homo conditus ad imaginem Dei fuit ſed a ſimilitudine ſui conditoris peccando receſſit: qui tamen nec poſt culpam periit: quoniam æterna Dei ſapientia in humanitate apparuit: & per carnem miraculis coruſcans illum reparauit. Nouem vero ordines angelorum eſſe inueniuntur: vnde & ipſi angelo qui primus eſt conditus per prophetam dicitur. Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia & perfectus decore: in deliciis paradiſi Dei fuiſti. Vbi notandum quod non ad ſimilitudinem Dei factus, ſed ſignaculum ſimilitudinis dicitur, vt quo in eo ſubtilior eſt natura, eo in illo imago Dei ſubtilius inſinuetur expreſſa. Quo in loco mox ſubditur. Omnis lapis pretioſus operimentum tuum. Sardius, topatius, & iaſpis, chryſolitus, onyx, & beryllus, ſapphirus, carbunculus, & ſmaragdus. Ecce nouem dixit nomina lapidum, quia profecto nouem ſunt ordines angelorum. Quibus nimirum ordinibus ille primus angelus ideo ornatus & opertus extitit: quia dum cunctis agminibus angelorum prælatus eſt, ex eorum comparatione clarior fuit. Sacro igitur teſtante eloquio, ſcimus angelos, archangelos, virtutes, poteſtates, principatus, dominationes, thronos, Cherubin, & Saraphin: eſſe nanque angelos, & archangelos pene omnes eloquii ſacræ paginæ teſtantur. Cherubin vero atque Seraphin ſæpe, vt notum eſt, libri prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum nomina Paulus apoſtolus in hac epiſtola ad Epheſios enumerat dicens.

Supra omnem principatum & poteſtatem & virtutem, & dominatio=nem: de Thronis autem ſcribit ad Coloſſenſes. Sciendum eſt autem, quod angelorum vocabulum nomen eſt officii, non naturæ. Nam ſancti illi cœleſtis patriæ ſpiritus ſemper quidem ſunt ſpiritus, ſed ſemper vocari angeli nequaquam poſſunt: quia tunc ſolum ſunt angeli, cum per eos aliqua nuntiantur. Græca enim lingua angeli nuncii, archangeli ve=ro ſummi nuncii vocantur. Hi enim qui minima nunciant, angeli: qui vero ſumma adnuntiant, archangeli vocantur. Virtutes etenim vocan=tur illi nimirum ſpiritus: per quos ſigna & miracula frequentius fiunt. Poteſtates etiam vocantur hi, qui hoc potentius cæteris in ſuo ordine perceperunt, vt eorum ditioni virtutes aduerſæ ſubiectæ ſint: quorum poteſtate refrenantur, ne corda hominum tantum tentare præualeant, quantum volunt. Principatus etiam vocantur, qui ipſis quoque bonis angelorum ſpiritibus præſunt, qui ſubiectis aliis, dum ea quæ ſunt agen=da diſponunt, eis ad explenda diuina miniſteria principantur. Domi=nationes autem vocantur, qui etiam poteſtates principatuum alta diſſi=militudine tranſcendunt. Nam principari, eſt inter reliquos priorem exiſtere: dominari vero, eſt etiam ſubiectos quoſque poſſidere. Ea igi=tur angelorum agmina quæ mira potentia præeminent, pro eo quod eis cætera ad obediendum ſubiecta ſunt, dominationes vocantur. Sic autem in illa ſumma ciuitate ſpecialia quædam ſingulorum ſunt, vt tamen ſint communia omnium: & quod in ſe quiſque ex parte habet, hoc in alio ordine totum poſſidet. Sed idcirco vno eodemque vocabulo communi=ter non cenſentur, vt ille ordo vocari priuato vniuſcuiuſque rei no=mine debeat: qui hanc in munere plenius accepit. Seraphin nam incen=dium dicitur, & tamen amore conditoris ſimul omnes ardent. Cheru=bin vero plenitudo ſcientiæ, & tamen quis ibi aliquid neſciat, vbi ipſum omnes ſimul fontem ſcientiæ Deum vident? Throni illa agmina quan=do quibus conditor præſidet, vocantur: ſed beatus eſſe quis poteſt: niſi creator ſuus eius menti præſideat? Quæ ergo ex parte ab omnibus ha=bentur eis in priuato nomine data ſunt: qui hæc in munere plenius ac=ceperunt. Nam & ſi qua illic ſic alii habent, ut haberi ab aliis nequaquam poſſint, ſicut ſpeciali nomine dominationes, & principatus vocantur cuncta ibi ſunt ſingulorum: quia per caritatem ſpiritus ab alio in aliis habentur. Sed quoniam illa ſuperna ciuitas, ex angelis & hominibus conſtat, ad quam tantam credimus aſcenſuram multitudinem hominum, quanta electorum multitudo remanſit angelorum: ſupereſt, vt ipſi quo=

que homines qui ad cœleſtem patriam redeunt ex eis agminibus aliquid illuc reuertentes imitentur: vt in eorum ſortem per conuerſationis ſimilitudinem deputentur. Nam ſunt pleriquę qui parua capiunt, ſed tamen hæc eadem parua pie fratribus annuntiare non deſiſtunt. Iſti itaque in angelorum numerum currunt. Et ſunt nonnulli, qui diuinæ largitatis munere referti, ſecretorum cœleſtium ſumma & capere præualent & nuntiare. Quo ergo iſti niſi inter archangelorum numerum deputantur? Et ſunt nonnulli qui mira faciunt, ſigna valenter operantur. Quo ergo iſti niſi ad supernarum virtutum ſortem & numerum congruunt? Et ſunt nonnulli qui etiam ab obſeſſis corporibus malignos ſpiritus fugant, eoſque virtute orationis & vi acceptæ poteſtatis eiiciunt. Quo itaque iſti meritum ſuum niſi inter poteſtatum cœleſtium numerum ſortiuntur? Et ſunt nonnulli qui acceptis virtutibus etiam electorum hominum merita tranſcendunt, cumque & bonis meliores ſunt, electis quoque fratribus principantur. Quo ergo iſti ſortem ſuam, niſi inter principatuum numeros acceperunt? Et ſunt nonnulli qui ſic in ſemetipſis cunctis vitiis omnibuſque deſideriis dominantur, vt ipſi iure mundiciæ dii inter homines vocentur. Vnde & ad Moyſen dicitur. Ecce conſtitui te Deum Pharaonis. Quo ergo iſti niſi inter numeros dominationum currunt? Sed hæc fratres chariſſimi me loquente vos introrſus ad voſmetipſos reducite, ſecretorum veſtrorum merita cogitationeſque diſcutite. Videte ſiquid iam boni vobiſcum intus agitis: videte ſi in numero horum agminum quæ breuiter tangendo perſtrinximus, ſortem veſtræ vocationis inuenitis. Væ autem animæ quæ in ſe de his bonis quæ enumerauimus minime aliquid recognoſcit, eique adhuc væ deterius imminet, ſi & priuatam ſe donis intelligit, & nequaquam gemit. Quiſquis ergo talis eſt fratres mei, gemendus eſt valde: quia non gemit. Penſemus igitur accepta electorum munera, & virtute qua poſſumus, ad amorem tantæ ſortis anhelemus. Qui in ſe donorum gratiam minime recognoſcit, gemat: qui vero in ſe minora cognoſcit, maiora aliis non inuideat: quoniam & ſupernæ illæ diſtinctiones bonorum ſpirituum ita ſunt conditæ, vt aliæ aliis ſint prælatæ.

3 De ſublimi conuerſatione ſanctorum. *Mora. lib. vi. cap. 8. & lib. 10.*

CVm reſuſcitauit & conſedere nos fecit in cœleſtibus. Electi tamen cum in hac vita ex humilitate ſe ſubſternunt, altæ mentis iudicio cuncta temporalia tranſeunt: cumque ſe indignos in omnibus æſtimant, rectæ cogitationis examine, gloriam huius mundi tranſcendentes calcant, videant humilem Paulum diſcipulis dicentem. Non enim noſmetipſos

prædicamus ſed Ieſum Chriſtum dominum noſtrum: nos autem ſeruos veſtros per Chriſtum. Videamus humilem in ſublimi iam poſitum, & dicentem. An neſcitis quia angelos iudicabimus? & iterum. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Et rurſum. Conreſuſcitauit & conſedere nos fecit in cœleſtibus. Non vult Paulus mentem in ima deijcere, non vult per abiectionem humanæ conuerſationis, in infimis habitare. Tunc Paulus in carcere fortaſſe tenebatur, cum ſe conſedere Chriſto in cœleſtibus teſtaretur: ſed ibi erat, vbi ardentem iam mentem fixerat: non illic vbi illum neceſſario pigra adhuc caro retinebat. Fortaſſe tunc cum exterius catena religabat, mente tamen poſitus in ſublimibus fuerat: quia per ſpei ſuæ certitudinem, iam in cœleſtibus ſedebat. Sancti itaque viri foris deſpecti ſunt, & velut indigni omnia tolerant, ſed dignos ſe ſupernis ſedibus confidentes, æternitatis gloriam cum certitudine expectant. Cum laborent foris aduerſitate perſecutionis: admoniti recurrunt ad arcem mentis, & inde cuncta ſub ſe ire deſpiciunt, inter quæ tranſire corporaliter etiam ſemetipſos cernunt, minas non metuunt: quoniam & tormenta patiendo contemnunt. Hinc enim per Salomonem dicitur, Iuſtus quaſi leo confidens, abſque terrore erit. hinc ab eo iterum ſcriptum eſt. Non contriſtabit iuſtum, quicquid ei acciderit. Quia enim recti quique in alto ſuæ intentionis vertice ſiti ſunt, dum mortem moriendo non ſentiunt, miro modo eos reproborum iacula & feriunt, & non contingunt: quoniam vnde ſe in omnibus deſpiciunt, inde contra omnia ſecuriores fiunt. *Moral. lib. iii. cap. 1 1. unde ſupra*. Dominus noſter multa adhuc per corpus quod nos ſumus patitur, & iam corpus eius, id eſt eccleſia de ſuo capite videlicet domino in cœlo gloriatur. Si enim caput noſtrum tormenta noſtra non tangerent, nequaquam pro afflictis membris perſecutori ſuo etiam de cœlo clamaret. Saule, Saule, quid me perſequeris? Si cruciatus noſtri eius pœnæ non eſſent, conuerſus afflictuſque Paulus minime diceret. Suppleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea. Et tamen reſurrectione iam ſui capitis exaltatus dicit. Qui nos conreſuſcitauit, & conſedere fecit in cœleſtibus. Nempe hunc in terra perſecutionum tormenta conſtrinxerant, ſed pœnarum ſuarum ponderibus preſſus, ecce iam per gloriam capitis in cœlo reſidebat. Compage igitur caritatis in omnibus vnitum, caput & corpus nouimus & credimus.

4 De pietate magiſtrorum erga diſcipulos. *Moral. lib. xxxi. cap. 8.*

PEto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis. Habent veraces magiſtri ſuper diſcipulos ſuos viſcera timoris, ex virtute caritatis: hy-

pocritæ vero tanto minus commiſſis ſibi metuunt, quanto nec ſibi quod timere debeant, deprehendunt. O quam mollia viſcera Paulus geſtabat: quando circa ſuos filios, tanto æſtu amoris inhiabat, dicens. Nunc viuimus ſi vos ſtatis in domino, & teſtis mihi eſt dominus, quomodo cupiam vos omnes in viſceribus Chriſti Ieſu. Theſſalonicenſibus quoque ſuum amorem indicans dicit. Nos autem fratres deſolati a vobis ad tempus horæ, aſpectu non corde, abundantius feſtinamus faciem veſtram videre cum multo deſiderio. Qui duris perſecutionibus preſſus, & tamen de filiorum ſalute ſolicitus adiunxit. Miſimus Timotheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in euangelio Chriſti, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide veſtra, vt nemo moueatur in tribulationibus iſtis: vos enim ſcitis quod in hoc poſiti ſumus. Epheſiis quoque ait. Peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ eſt gloria veſtra. Ecce in tribulatione poſitus, alios exhortatur, & in hoc quod ſuſtinet, alios roborat. Non enim filiorum ſuorum fuerat oblitus: ſed metuebat nimis ne eius diſcipuli in prædicatore ſuo, tot perſecutionum probra cernentes, fidem in eo deſpicerent: contra quam innumeræ paſſionum contumeliæ præualerent. Et ideo minus in tormentis dolebat, ſed magis filiis de tormentorum ſuorum tentatione metuebat. Paruipendebat in ſe plagas corporis, dum formidaret in filiis plagas cordis. Ipſe patiendo ſuſcipiebat vulnera tormentorum, ſed filios conſolando curabat vulnera cordium. Penſemus ergo cuius caritatis fuerit inter dolores proprios aliis timuiſſe: penſemus cuius caritatis ſit, filiorum ſalutem inter ſua detrimenta requirere, & ſtatum mentis in proximis etiam ex ſua deiectione cuſtodire.

§ De omnipotentia Dei. *Moral. lib. x. cap. 11.*

OMnipotentis Dei potentiam egregius nobis doctor bene inſinuat, cum breuiter narrat. Vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas, & profundum. habet quippe Deus latitudinem: quia dilectionem ſuam vſque ad collectionem perſequentium tendit: habet longitudinem: quia ad vitæ patriam nos longanimiter tolerando perducit. habet ſublimitatem: quia ipſorum quoque intelligentiam qui recepti fuerint in ſupernam congregationem tranſcendit. habet profundum: quia damnatis inferius, diſtrictionis ſuæ iudicium incomprehenſibiliter exercet. Quæ ſcilicet quatuor nobis in hac vita poſitis ſingulis exercet: quia & latitudinem amando, & longitudinem tolerando, & celſitudinem non ſolum noſtram intelligentiam, ſed etiam vota ſuperando, & profunditatem ſuam exhibet, oc-

cultos & illicitos cogitationum motus, diſtricte iudicando. Sed eius celſitudo & profunditas, quam ſit inueſtigabilis nullus agnoſcit: niſi qui vel contemplatione ad ſumma prouehi, vel occultis motibus reſiſtens tentationum cœperit importunitate turbari.

6 De pace ſeruanda. *In paſtoral.cur.ter.part.cap.23.*

SOliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Diſcordes quantiſlibet virtutibus polleant, ſpiritales fieri nullatenus poſſunt, ſi per concordiam vniri proximis negligant. Scriptum quippe eſt Fructus ſpiritus eſt, caritas, gaudium, pax. Qui ergo ſeruare pacem non curat, ferre fructus ſpiritus recuſat. hinc Paulus ait. Cum ſit inter vos zelus & contentio, nonne carnales eſtis? hinc iterum dicit. Pacem ſequimini cum omnibus & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum. hinc rurſus admonet dicens. Soliciti ſeruare vnitatem ſpiritus, in vinculo pacis, vnum corpus & vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ. Ad vnam igitur vocationis ſpem nequaquam pertingitur, ſi non ad eam vnita cum proximis mente curratur.

7 De cotidiana renouatione. *Moral.lib.*xxii.*cap* 4.

REnouamini ſpiritu mentis veſtræ. Neſcit mens per torporem veteraſcere, quæ cotidiana feruoris innouatione ſtudet per deſiderium ſemper inchoare. Hinc per Paulum dicitur. Renouamini ſpiritu mentis veſtræ. Hinc pſalmiſta qui iam ad perfectionis culmen peruenerat, quaſi inchoans dicebat. dixi nunc cepi: quia videlicet ſi laſſeſcere ab inchoatis bonis nolumus, valde neceſſe eſt, vt inchoare nos cotidie creſcamus.

8 De patientia cum amore. *In paſtoral.cur.ter.par.cap.*10.

OMnis amaritudo & ira tollatur a vobis. Studere debent patientes, vt diligant, quos ſibi neceſſe eſt tolerare: ne ſi pacientiam dilectio non ſequatur, in deteriorem culpam odii virtus oſtenſa vertatur. Vnde Paulus cum diceret. caritas patiens eſt, ilico adiunxit, benigna eſt, videlicet oſtendens: quia quos ex patientia tolerat, amare etiam ex benignitate non ceſſat. Vnde idem doctor egregius, cum patientiam diſcipulis ſuaderet, dicens. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur a vobis, quaſi cunctis exterius iam bene compoſitis, ad interiora conuertitur, dum ſubiungit, cum omni malitia: quia nimirum fruſtra indignatio, clamor & blaſphemia ab exterioribus tollitur, ſi in interioribus vitiorum mater malicia dominatur. Et incaſſum nequitia foris ex ramis inciditur, ſi ſurreptura multiplicius intus in radice ſeruatur. Virtus eſt coram hominibus aduerſarios tolerare,

ſed

ſed virtus coram Deo diligere. Impatientes ſcire debent quod dum per turbationi ſuæ nequaquam obſiſtunt, etiam ſi qua a ſe trãquilla mẽte fuerant bene geſta confundunt, & improuiſo impulſu deſtruunt, quicquid forſitan diu labore prouido conſtruxerunt. ipſa nanque quæ mater eſt omnium cuſtoſque virtutum, per impatientiæ vitium virtus caritatis amittitur, ſcriptum quippe eſt. Caritas patiens eſt. Igitur cum minime patiens eſt, caritas non eſt: de qua idem Paulus ait. Inuicem onera veſtra portate & ſic adimplebitis legem Chriſti. Lex vnitatis quippe Chriſti eſt caritas, quam ſoli perficiunt, qui nec cum grauantur excedunt.

9 De tenenda grauitate. *Moral. lib. xx.*

NOn circũferamur omni vento doctrinæ. Sicut immitiſſimos lapides aqua fluuialis trahit: ſic doctores peruerſorum dogmatum mentes hominum non fixas, ſed mobiles, & nulla grauitatis ſtabilitate ſolidatas trahunt: quas velut de loco ſemper ad locum flumina errorum ducunt, vnde prædicator egregius cum auditores ſuos non temporaliter duci, ſed forti cuperet grauitate ſolidari: admonuit dicens. Vt non iam ſimus paruuli fluctuantes, nec circunferamur omni vento doctrinæ.

10 De veris & falſis Chriſtianis. *Mora. lib. xiii. cap. 5. & 20 cap. 23.*

SAncta eccleſia veſtimentum eſt Chriſti, Paulo atteſtante qui dicit. Vt exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam, non habentem maculam aut rugam. Neq; enim per peccatum habet maculã, nec per duplicitatem rugam quia & per iuſtitiam eſt munda, & per ſimplicem intentionem tenſa. Quæ ergo abluta eſt ne maculam habeat, tenſa eſt, ne habeat rugam: vtiq; veſtis eius eſt. Quid vero per rugas, niſi duplicitas deſignatur? Rugæ itaq; ſanctæ ſunt eccleſiæ omnes qui in ea dupliciter viuunt. Qui fidem vocibus clamant, operibus denegant: has autem rugas in electis ſuis eccleſia ſancta non habet, quia videlicet neſciunt aliud de ſe foris oſtendere, & intus aliud habere: vnde ſicut ſupra dictum eſt, recte prædicator egregius ait. Vt exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam non habentem maculam aut rugã. Maculam quippe & rugam non habet, quæ & turpitudine operis & duplicitate ſermonis caret. Qui autem in ea duplicitate viuunt, hi nimirum pacis tempore, quia huius mundi poteſtatibus fidem chriſtianam honori eſſe conſpiciunt, ſe fideles eſſe mentiuntur: ſed cum ſanctam eccleſiam ſubita aduerſitatis procella turbauerit, & tempus perſecutionis exarſerit, illico oſtendunt quid perfida mente moliuntur: & qui nunc metuentes, derogant ad contradicendum ante faciem veniunt: quia verbis veræ fidei vocibus apertis obſiſtũt. Sciendũ vero eſt quia cum hæc a carnalibus, patimur nõ tam ipſi ſunt, qui in noſtra morte ſeuiunt, quã malignus ſpiritus

qui mentibus eorum principatur, ſicut per Paulum dicitur. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum. Quid enim aliud ſunt omnes iniqui, quam membra diaboli? Ipſe itaque per eos agit: quicquid in eorum cordibus, vt agere debeant, immittit.

11 De dilectione parentum. *In homil. 37. ſuper Euang.*

VIri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus eccleſiam. Ad ſe venientibus veritas dicit. Si quis venit ad me & nõ odit patrem ſuum & matrem & vxorem, & filios, & fratres & ſorores non poteſt meus eſſe diſcipulus. Ecce diſcipulus vxorem diligendam prædicat, cum magiſter dicat, qui vxorem non odit, non poteſt meus eſſe diſcipulus? Nunquid aliud iudex nunciat, & aliud præco clamat? An ſimul odiſſe poſſumus, & diligere? ſed ſi vim præcepti perpendimus vtrunq; agere per diſcretionem valemus, vt vxorem & eos qui nobis cognatione carnis coniuncti ſunt, & quos proximos nouimus diligamus, & quos aduerſarios in via Dei patimur, odiendo, & fugiendo neſciamus. Quaſi enim per odium diligitur, qui carnaliter ſapiens dum praua nobis ingerit, non auditur. Noſtram etenim ſimiliter animam bene tunc odimus, cum eius carnalibus deſideriis non acquieſcimus, cum eius appetitum frangimus, eius voluptatibus reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur, quaſi per odium amatur. Sic ſic nimirum exhibere vxori & proximis noſtris odii diſcretionem debemus, vt in eis & diligamus, quod ſunt, & habeamus odio quod in Dei nobis itinere obſiſtunt. Certe cum Paulus Hieroſolymam pergeret, propheta Agabus, zonam illius apprendit, ſuiſque pedibus alligauit, dicens. Virum cuius hæc zona eſt, ſic alligabunt iudæi in Hieruſalem. Sed is qui animam ſuam perfecte oderat, quid dicebat? Ego non ſolum alligari, ſed et mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine domini Ieſu: nec facio animam meam pretioſiorem quam me. Ecce quomodo animam ſuam amando oderat, immo odiens amabat, quam cupiebat pro Ieſu morti tradere, vt hanc ad vitam ſuſcitaret de peccati morte. Ab hac ergo diſcretione odii noſtri trahamus formam ad odium vxoris & proximi. Ametur quilibet in hoc mundo aduerſarius, ſed in via Dei contrarius non ametur, aut coniunx vel quilibet proximus & propinquus.

12 De gratia Dei & iactantia arrogantium. *Moral. lib. xxiii. cap. 7.*

GRatia eſtis ſaluati per fidem: & hoc non ex vobis. Cum arrogantes aliquid boni faciunt, aut a ſemetipſis habere ſe æſtimant: aut ſi ſibi datum deſuper credunt, pro ſuis ſe hoc accepiſſe meritis putãt, a ſemetipſo enim

bonum ſe habere iactabat: cui per apoſtolum dicitur. Quid autem habes quod nõ accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Rurſus ne dari nobis bonum gratiæ pro noſtris præcedentibus meritis crederemus: idem apoſtolus admonet dicens. Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt, non ex operibus, vt ne quis glorietur. Qui etiam de ſemetipſo ait. Qui prius fui blaſphemus & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam conſecutus ſum. Quibus verbis aperte declarat, quod gratia non pro meritis tribuatur, dum ex ſeipſo docuit, & quæ de malitia meruit, & quæ de beniuolentia accepit.

13 Quantum profit diuina correptio. *Moral. lib. vi. cap. 17.*

OMne quod arguitur a lumine manifeſtatur. Prima virtus eſt, ne perpetrari debeant ſed peccata vitari: ſecunda vero ſaltem perpetrata corrigere. Sed plerunque culpas non ſolum imminentes minime vitamus, verum etiam nec commiſſas agnoſcimus, & peccatoris mens tanto altius tenebreſcit, quanto nec damnum ſuæ cæcitatis intelligit. Vnde fit plerunque diuini muneris largitate, vt culpam pœnæ ſubſequantur, & flagella delinquentis oculos aperiant, quos inter vitia ſecuritas cæcabat. Torpens quippe animus percuſſione tangitur, vt excitetur, vt qui ſtatum ſuæ rectitudinis ſecurus perdidit, afflictus conſideret quo iacet: huic itaque ipſa aſperitas correptionis origo fit luminis: vnde & per Paulum dicitur. Omne quod arguitur a lumine manifeſtatur. Argumentum igitur eſt ſalutis vis doloris. Hinc eſt enim quod Salomon ait. Curatio ceſſare faciet peccata maxima. hinc iterum dicit. Quem diligit dominus caſtigat, flagellat omnem filium quem recipit. hinc angelica voce ad Ioannem dominus loquitur, dicens. Ego quos amo, arguo, & caſtigo. Hinc Paulus ait. Omnis diſciplina in præſenti quidem non videtur eſſe gaudii, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddit iuſtitiæ. Electus ergo quiſque hic aſſiduis ſe gaudeat flagellis atteri: quatinus æterna ſupplicia euadens in iudicio valeat purgatus inueniri. Ipſo nanque infirmitatis noſtræ pondere deorſum cotidie ducimur, niſi mira manu artificis per ſubuenientia flagella releuemur, ſed per hoc quod peccator dolore flagellorum corripitur & premitur: quandoq; ad beatitudinem quæ ſine interuentu doloris eſt eruditur.

14 De remedio pœnitentiæ. *Moral. lib. v. cap. 28.*

REdimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Omni tempore reprobi a vitæ ſuæ exordio vſque ad terminum iniquitatis perpetratione, & in augmento malitiæ perſeuerant, & peruerſam mentem non in extremo

tempore immutant. Quo contra bene Paulus admonet, dicens. Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Tempus redimimus: quando anteactam vitam quam laſciuiendo perdidimus, flendo reparamus. Quo contra de reprobis per pſalmiſtam dicitur. Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Dies quippe dimidiare, eſt tempus vitæ malæ in voluptatibus ductum ad pœnitentiæ lamenta diuidere, & hoc ad vſum bonum partiendo reparare. Sed iniqui dies ſuos non dimidiant, quia, vt dictũ eſt peruerſam mentem nec in extremo tempore immutant.

INCIPIVNT CAPITVLA de epiſtola beati Pauli apoſtoli ad Philippenſes.

1	Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto.	1. c
2	Superiores ſibi inuicem arbitrantes.	2. a
3	Qui cum in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt.	2. a
4	Semetipſum exinaniuit.	2. a
5	Hebræus ex hebræis ſecundum legem phariſæus.	3. a
6	Ego me non arbitror apprehendiſſe.	3. c
7	Quæ retro oblitus in ea quæ ſunt ante extendo me.	3. c
8	Scio humiliari, ſcio & abundare.	4. c
9	Noſtra conuerſatio in cœlis eſt.	3. d
10	Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ.	3. d
11	Non quæro datum ſed require fructum.	4. d

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

De vinculis noſtræ mortalitatis. *Moral.lib.iiii.cap.41.*

ELECTI Dei duris moleſtiæ vinculis in hac vita ligantur: quoniam adhuc corruptionis ſuæ pœna deprimuntur. Eſurire quippe, ſitire, laſſeſcere vincula corruptionis ſunt. Sed cum corruptibili carne exuimur, quaſi ab his quibus nunc aſtringimur, moleſtiæ vinculis relaxamur. Præſentari nanque iam Deo cupimus, ſed adhuc mortalis corporis obligatione præpedimur. Iure ergo vincti dici debemus: quoniam adhuc in ceſſum noſtri deſiderii ad dominum liberum non habemus. Vnde bene Paulus æterna deſiderans, ſed tamen adhuc corruptionis ſuæ ſarcinam portans, vinctus clamat. Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. Diſſolui enim non quæreret: niſi ſe proculdubio vinctum videret. Hæc vero vincula, quia certiſſime rumpenda in reſurrectione conſpexerat, iam quaſi rupta propheta gaudebat, cum diceret. Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.

2 Quod humilitatis iudicium ſit & cauſa magnæ bonitatis.

Mora.lib.xxxiiii.cap.15.& in homil.10.ſuper Ezech.

SVperiores ſibi inuicem arbitrantes. hoc eſſe proprium ſpecimen ſolet electorum, quod de ſe ſemper ſentiunt infra quam ſunt. hinc Salomon ad ſapientiam paruulos vocat dicens. Siquis eſt paruulus, veniat ad eam. Qui enim nec dum ſemetipſum deſpicit, humilem Dei ſapientiam non apprehendit. Hinc magiſter gentium dicit. Facti ſumus paruuli in medio veſtrum. hinc diſcipulos admonens ait. Superiores ſibi inuicem arbitrantes. Nam quia vnuſquiſque iniquus inferiorem ſe omnem quem cogitat putat: e diuerſo, iuſtus ſtudet, vt ſuperiorem quemlibet proximum attendat. Ac ne dum ſe alii alter humiliat, iret alter in elationem, bene vtranque partem admonet dicens. Superiores ſibi inuicem arbitrantes, vt in cogitationibus cordis, & ego illum mihi præferam, & viciſſim ille me ſibi: vt cum ab vtraque parte cor inferius premitur, nullus ex impenſo honore ſubleuetur. Euenire autem electis ſolet, ut cum multarum gratia uirtutum polleant,

vnum eos vel tenuiſſimum vicium valde fatigans pulſet: quatinus dum ex quadam parte infirmari ſe conſiderant de virtutibus his in quibus præualent, ſe minime extollant: dumque de infirmitate trepidant, hoc quoqne vbi fortes ſunt humilius ſeruant. Præterea non omnes virtutes vni dantur, ne in ſuperbiam elatus cadat: ſed huic dator quod tibi non datur: & tibi datur, quod illi denegatur: vt dum iſte conſiderat bonum quod habes, & ipſe non habet, te ſibi in cogitatione præferat: & rurſum, dum tu habere illum conſpicis, quod ipſe non habes, te illi in cogitatione tua poſtponas, & fiat quod prædictum eſt. Superiores ſibi inuicem arbitrantes. Mira quippe diſpenſatione omnipotens Deus, ſic in electis ſuis ſua dona diſponit, vt & iſti det quod illi denegat: & alteri maius, quod alteri minus tribuat: quatinus dum vel iſte conſpicit illum habere, quod ipſe non habet: vel ille hunc maius accepiſſe conſiderat, quod ſibi minus adeſſe penſat, dona Dei alter in altero, id eſt viciſſim omnes admirentur, & ex hac admiratione alter alteri humilietur, & quem videt habere quod non habet: cum diuino ſibi iudicio prælatum putet.

3 De diuina & humana Chriſti natiuitate. *Moral.lib.xxix.cap.1.*

QVi cum in forma Dei, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. Dominus noſter Ieſus in eo quod virtus & Dei ſapientia eſt, de patre ante tempora natus eſt, vel potius quia nec cœpit nec deſiit naſci, dicamus verius ſemper natus. Non autem poſſumus dicere, ſemper naſcitur, ne imperfectus eſſe videatur. At vero vt æternus valeat deſignari, & perfectus, & ſemper dicamus, & natus. Natus ad perfectionem pertinet, & ſemper ad æternitatem: vt quocumque modo illa eſſentia ſine tempore, & temporali valeat deſignari ſermone. Quamuis hoc ipſum quod perfectum dicimus, multum ab illius veritatis expreſſione deuiamus: quia quod factum non eſt, perfectum dici non poteſt. Et tamen infirmitatis noſtræ condeſcendens verbis dominus ait. Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. *In homil.25.ſuper Euang.* Dominus noſter Ieſus Chriſtus natus ex patre ſine tempore, ex matre naſci dignatus eſt in tempore: quem firmiter & veraciter debemus credere Dei filium eſſe patri coæternum, & coæqualem æternitate ſubſtantiæ. Sed fortaſſe tacita quæſtione pulſatur aliquis, quomodo filius patri poſſit eſſe æqualis? Qua in re humana natura, quod admirando non valet comprehendere, reſtat vt hoc ſibi eſſe credibile, ex alia ſciat admiratione: habet enim quod ad hæc ſibi reſpondeat ſub breuitate. Conſtat nanque, quoniam ipſe creauit matrem, in cuius vtero virgineo crearetur ex

humanitate. Quid ergo mirum ſi æqualis eſt patri, qui prior eſt matre? Paulo quoque atteſtante didicimus Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam. Qui ergo filium minorem putat patri ſpecialiter derogat, cuius ſapientiam eſſe ei qui inæqualem fatetur. Quis etenim homo potens ferret æquanimiter, ſiquis ei diceret, magnus quidem es, ſed tamen ſapientia tua minor eſt? ipſe quoque dominus dicit. Ego & pater vnum ſumus, & rurſum ait. Pater maior me eſt. De quo etiam ſcriptum eſt: quia ſubditus erat parentibus ſuis. Non ergo mirum, ſi ex humanitate ſua minorem ſe patri aſſerit in cœlo, ex qua ſubiectus erat etiam parentibus in terra. In corde igitur Pauli Ieſus patri per fidem æqualis erat, cum idem dicebat: Qui in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo.

4 Item de Chriſti humanitate. *Moral. lib. ii. cap. 22.*

SEd ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. Conuerſanti inter homines mediator Dei & hominum homini Ieſu Chriſto ad præbendum hominibus exemplũ vitæ, ſimilis in terra non eſt: quia omnis homo tantummodo eſt homo: ipſe autem Deus & homo, & quamuis adoptiuus quiſque filius, ad percipiendam diuinitatem proficiat, nequaquam tamen vt Deus naturaliter eſſet accepit. Deo itaque formam ſerui hominibus accipiente, nec maieſtati iniuriam intulit humilitas aſſumpta carnis: quia & vt ſeruanda ſuſciperet, nec tamen habita permutaret, nec diuina humanitate minuit, nec humana diuinitate conſumpſit, quia ſicut per Paulum dicitur. Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. Et ſemetipſum exinauiſſe, eſt ab inuiſſibilitatis ſuæ magnitudine ſe viſibilem demonſtraſſe, vt ſerui forma tegeret hoc quod incircunſcripte omnia ex diuinitate penetraret.

5 Qualiter ſancta anima ſuſpendium eligit. *Moral. lib. viii. cap. 18.*

HEbræus ex hebræis, ſecundum legem phariſæus. Sancti viri certiſſime ſciunt, quia requiem in hac vita nequaquam habere poſſunt: & idcirco ſibi ſuſpendium inferunt, quia nimirum deſideria terrena deſerentes, animum ad alta tollunt. Omne quippe quod ſuſpenditur, procul dubio ab imis eleuatur. Suſpenſi igitur electi Dei mortem fortitudini ſuæ carnis inferunt, & amore ſupernæ patriæ in virtutum ſtudiis accincti, hoc quod fortes prius in mundo fuerant, vinculo humilitatis inſequuntur: intueri libet, quomodo animam ſuam Paulus ſuſpenderat, qui dicebat. Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Chriſtus, & rurſum deſiderium habens diſſolui, & cum Chriſto eſſe. Et mihi viuere Chriſtus

eſt, & mori lucrum. Qui geſta terrenæ fortitudinis ad memoriam reuocans, numerabat dicens. Hebræus ex hebræis, ſecundum legem phariſæus, ſecundum æmulationem perſequens eccleſiam Dei: ſed ſuſpendium animi, qui has in ſe fortitudines interficit: protinus aſſerit, qui ſubiungit, ſed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. Quas adhuc fortitudines in ſemetipſo inſinuat, vehementius extinctas, cum ſubdit. Propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt ſtercora. Mortuis vero fortitudinibus quam ex animis pendeat oſtendit, qui ilico ſubiungit dicens. Vt Chriſtum lucrifaciam, & inueniar in illo non habens eam iuſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed eam quæ ex fide eſt Ieſu Chriſti. Ecce collatis eius teſtimoniis Paulum ad alta ſuſpenſum, mundo mortuum teſtati ſumus: quia dum mentis intentionem ad alta ſubleuauit omnem in ſe fortitudinem exterioris vitæ necauit.

6 De his qui pro bonis quæ faciunt mala ſua conſiderare negligunt.
Moral. lib. xxii. cap. 6.

EGo me non arbitror apprehendiſſe. Sunt nonnulli qui cum aliqua bona faciunt, iniquitatem ſuarum protinus obliuiſcuntur, & cordis oculum in conſideratione bonorum operum, quæ exhibent, figunt: atque eo ſe iam ſanctos exiſtimant: quo inter bona quæ agunt, malorum ſuorum, in quibus fortaſſis adhuc implicati ſunt, memoriam declinant. Qui ſcilicet ſi diſtrictionem iudicis vigilanter attenderent, plus de malis ſuis metuerent, quam de bonis imperfectis exultarent: plus inſpicerent, quod de illis quæ adhuc eis agenda ſunt, debitores tenentur, quam quod operantes quædam, iam debiti partem ſoluunt. Neque enim abſolutus eſt debitor, qui multa reddit ſed qui omnia: nec ad brauium victoriæ peruenit, qui in magna parte ſpectaculi velociter currit, ſi iuxta metas veniens, in hoc quod reliquum eſt deficit. Amplius igitur debemus inſpicere, quæ bona, nec dum fecimus, quam ea quæ iam nos feciſſe gaudemus. Plerunque tamen hoc vitio tentantur electi: plerunque eorum cordi ſuggeritur, vt bona quæ fecerint ad animum reuocent, & iam lætitia ſecuritatis exultent. Sed ſi veri electi ſunt ab eo in quo ſibi placent, mentis oculos diuertunt, omnem in ſe de peractis bonis lætitiam deprimunt: & de his quæ ſe minus egiſſe intelligunt, triſtitiam requirunt. Indignos ſe æſtimant, & pene ſoli bona ſua non vident, quæ in ſe videnda omnibus ad exemplum præbent. Hinc eſt quod Paulus dum expleta in ſe bona poſtponeret, & ſola adhuc reliqua, quæ eſſent explenda cogitaret, dixit. Fratres, ego me non arbitror apprehendiſſe.

Hinc eſt quod vt poſſet ſe de bonis, quæ agebat, humiliare: ſtudebat ad animum præterita mala reducere, dicens. Qui prius fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus. Qui & ſi aliquando dixit. Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui. Intuendum ſummopere eſt, quoniam illud eo tempore intulit, quo iam ex corpore diſceſſurum ſe eſſe cognouit. Ibi quippe præmiſit dicens. Ego enim iam delibor & tempus reſolutionis meæ inſtat. Tunc igitur ad memoriam perfectionem reduxit operis, cum iam præuidit ad largitatis ſpacium minime ſubeſſe tempus operationis. Sicut enim dum viuimus, debemus a memoria bona noſtra repellere, ne extollant: ita appropinquante exitu, plerunque ea ad memoriam iuſte reuocamus, vt videlicet fiduciam præbeant, & deſperationi timorem premant. Qui & ſi Corinthiis enumerando bona ſua narrauit, illos confirmare non ſe oſtendere ſtuduit. Nam quia eadem bona non in ſe ſed in domino attenderet, patefacta tribulatione propriæ tentationis edocuit, qua expreſſa, ſubiunxit. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis. Vt ergo diſcipulos inſtrueret, de ſe ſumma referebat: vt vero ſe cuſtodiret in humilitate, conſiderationis oculum non in virtutibus ſuis, ſed in infirmitatibus fixerat. Habent itaque ſancti viri proprium, vt bona quidem quæ agunt, videant, & tamen cum peregerint, ab eorum memoria oculos auertant.

7 De æternorum deſiderio & contemptu temporalium.

In Ezech. homil. iii.

QVæ retro oblitus, in ea quæ ſunt ante extendo me. Electi Dei ad ea quæ reliquerunt nullo iam appetitu reſpiciunt: ſed in æternis quæ appetunt ſuæ mentis contemplatione ſemper intendunt. Vnde & magnus ille prædicator dicebat: qui vſque ad tertii cœli ſecreta penetrauerat. Vnum vero quæ retro oblitus, in ea quæ ſunt ante extendens me, ſequor ad palmam ſupernæ vocationis. Ante nos enim æterna ſunt poſt nos temporalia: quoniam & illa pergentes inuenimus, & iſta recedentes quaſi poſt dorſum relinquimus. Paulus igitur in anteriora extentus eorum, quæ retro ſunt oblitus fuerat: quia temporalia deſpiciens ſola quæ ſunt æterna requirebat.

8 Qualiter inter aduerſa & proſpera rectum diſcretionis iter teneamus.

In homil. 19. ſuper Ezech.

SCio & humiliari, ſcio & abundare. Omnes qui ad cœleſtem patriam tendimus, ex dextro & ſiniſtro latere fortitudinem habere debemus: a dextro quidem ne proſpera nos extollant, a ſiniſtro vero ne nos aduerſa deiiciant. In vtraque parte fortis Paulus erat, cum diceret. Per arma

iuſtitiæ a dextris & a ſiniſtris: per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, vt ſeductores & veraces. Non hunc aduerſa frangebant, non in mentis tumore proſpera ſubleuabant, fortis in aduerſitate, & humilis permanebat in proſperitate. Adeſſe igitur ſemper noſtris mentibus debet & in aduerſis fiducia, & in proſperis timor: ne aut aduerſa in deſperationem pertrahant, aut proſpera animum in ſui fiduciam extollant. Hinc eſt, quod idem prædicator egregius dicebat. Scio & humiliari, ſcio & abundare: vbique & in omnibus inſtitutus ſum, & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati, omnia poſſum in eo qui me confortat. Nunquid nam fratres ars eſt aliqua humiliari & abundare, & ſatiari, & eſurire, abundare & penuriam pati, prout magna ſe ſcire iſta tantus prædicator inſinuet? Cordis omnino & mira diſciplinæ ſcientia, quæ nobis toto cordis eſt anniſu diſcenda. Quem enim penuria ſua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium deſiderio non accendit, ſcit humiliari. Hoc enim loco dicit apoſtolus humiliari, penuriam pati, nam ſtatim e contrario ſubiunxit. Scio & abundare. Qui enim rebus acceptis non extollitur, qui eas ad vſum vanæ gloriæ non intorquet, qui ſolus non poſſidet, quod accepit, ſed hoc cum indigentibus miſericorditer diuidit, ſcit abundare. Qui acceptis alimentis non ad ingurgitationem ventris vtitur, ſed ad reparationem virtutis, nec plus carni tribuit quam neceſſitas petit, ſcit ſatiari. Qui alimentorum inopiam ſine murmuratione tolerat, nec pro neceſſitatibus victus agit aliquid, vnde anima peccati laqueum incurrat, ſcit eſurire. Quem ergo nec in abundantia ſuperbia eleuat, nec in neceſſitate cupiditas irritat, nouit abundare nouit penuriam pati. Qui cum ſtatim ſubderet, omnia poſſum, ne elationis eſſe verba crederemus: adiunxit. In eo qui me confortat. Ecce in altum ramus prodiit, ſed quoniam in radice ſtetit, in viriditate permanſit. In altum enim ſurgens areſceret, ſi ſe a radice diuiſiſſet, ſibi enim nihil tribuit, qui omnia ſe poſſe, non in ſe ſed in eo, qui ſe confortat fatetur. Hinc & inde ergo prædicator egregius fortis exiſtit: quem nec abundantia in ſuperbiam, nec inopia ad auaritiam pertrahit. Diſcamus itaq; fratres non ſolum in proſperis, ſed in aduerſis quoque gratias agere. Pater enim nobis ex pietate ſua factus eſt conditor noſter, nos quoq; filios adoptiuos ad hæreditatem regni cœleſtis nutrit, & non ſolum donis reficit, ſed etiam flagellis erudit. *De abundantia.* Diſcamus igitur abundare, vt cuncta quæ ab eo accipimus, cum indigentibus partiamur, & mentem abundantia non eleuet, ne fortaſſe gaudeat: quoniam hoc adeſt ſibi,

quod deeſt alteri, & non iam communi bono ſed proprio lætetur. Ideo enim aliquid omnes, & vltra quam neceſſe eſt concupiſcunt habere, vt habendo ſuperbiant: quia hoc alius non habet, in cogitationibus ſe extollant. Quiſquis itaque talis eſt, adhuc ad portandam abundantiam doctus non eſt. Sæpe vero quod auaritia ex appetitu ſuggerit, neceſſitatem putat: & cum minora ſufficiant, dolet maiora deeſſe, atque incautus animus quandam quaſi neceſſitatem patitur, quam parit. Et cum nimia ſunt quæ deſiderat, ſuam aliquo modo ſibi auaritiam excuſat: abundantia itaque ſuperbiæ vicina eſt, quam ſi quando etiam cupiditas intercipit, hanc, vt ita dixerim, quaſi peregrina captiuitas inuaſit. Si igitur abundantiæ arcem ſcire volumus: neceſſe eſt, vt non ſolum ea quæ vicina ſunt, ſed etiam ea quæ de longinquo veniunt, vitia fugiamus. *De paupertate*. Diſcamus penuriam pati, ne ea quæ non habemus, habere etiam cum culpa requiramus. Ne felices putemus, quos rebus onuſtos cernimus: nimia valde ſunt ea quæ ſibi quaſi in ſumptus vitæ præſentis præparant: multa portant, ſed in breui via, magna nobis eſt in hoc itinere paupertas ſocia, quæ animum non anguſtat, cum deeſt terrena ſubſtantia, de qua cum æterno iudice rationes ponamus, liberius ad patriam tendimus, quia quaſi in via pondere careamus. *De ſacietate*. Diſcamus ſatiari in ſumendis alimentis corporis, ne gulæ magis quam neceſſitati ſeruiamus: plus enim ſæpe concupiſcentia quam neceſſitas petit, & ſæpe dum carnis inopiæ ſatisfacere curamus, voluptas ſubrepit, modum refectionis excedit. Vnde fit vt culpa tranſeat ad culpam: quia plerunque & alia carnis tentatio naſcitur, dum carni immoderatius in refectione ſeruitur. Ex peccato enim primi hominis infirmante natura, cum noſtris in hoc mundo tentationibus naſcimur. Et caro nobis aliquando adiutrix eſt in bono opere, aliquando vero ſeductrix eſt in malum. Si ei igitur pluſquam debemus tribuimus, hoſtem nutrimus: & ſi neceſſitati eius quæ debemus non reddimus, ciuem necamus. Satianda itaque eſt caro, ſed ad hoc vſque, vt in bono opere famulari ſufficiat. Ars itaque magna eſt ſatiari, ne vnuſquiſque per ſatietatem carnis ad iniquitatem prorumpat turpitudinis. *De eſurie*. Diſcamus eſurire, vt nobis propter abundantiam ſequentem, noſtra hic inopia placeat, nec nos ventris neceſſitas ad culpam trahat, ne menti peccatum ipſa indigentia ſuggerat; & dum caro fame afficitur, ad cupiditatem animus irritetur, & quærat cum culpa prouidere vnde carni valeat in neceſſitate ſatisfacere, ne cor in indignationem proſiliat, & linguam in murmurationis amaritudinem accendat. Qui igitur in ſuæ carnis inopia ſe

hinc inde circunſpicit, & a peccati laqueo cuſtodit, nouit eſurire. Nos itaque fratres cariſſimi, iram atque auaritiam in aduerſitate fugiamus, elationem & immoderata gaudia in proſperitate declinemus, atque fortitudinem hinc & inde teneamus. *De beato Iob.* Libet adhuc alterum ciuem cœleſtis patriæ ad mentem reducere, & qualiter vtrobique fortis fuerit demonſtrare. Beatus etenim Iob, cum eſſet viris orientalibus ditior, & ei proſpera cuncta ſuppeterent, filiis polleret, familia creſceret, greges exuberarent, in tanto Dei omnipotentis timore perſiſtit, vt inter cuſtodiam diſciplinæ, inter acta iuſtitiæ, inter multa humilitatis obſequia miſericordiæ operibus intentus, ſacrificiis offerendis deditus, holocauſtum domino pro ſingulis filiis immolaret: ne quis eorum ſaltem in corde peccaſſet. Penſemus ergo quanta erat cuſtodia boni operis, qui in filiis ſuis expiabat ſacrificiis culpas cordis. Sed quam iuſtus eſſet in proſperitate innotuerat, valde ignotum erat, ſi perſeuerare iuſtus & inter flagella potuiſſet. Tangendus ergo erat verbere, vir ille ſanctus in proſperis, vt interrogaretur aduerſis: & qui notus erat domino omnipotenti, notus per flagella fieret nobis & ſibimetipſi. Diſponente itaque domino conſumpti ſunt greges, interfecti cuſtodes, euerſa domus, extincti filii, percuſſa caro a planta pedis vſque ad verticem. Remanſit vxor incolumis quæ verborum iaculis vulnera augeret, ſed hanc vir ſanctus in tentatione, ſanus in vulnere, prudenter docet, eique reſpondit dicens. Si bona ſuſcepimus de manu domini, mala quare non ſuſcipiamus? Amici quoque ad conſolandum veniunt, ad contumelias prorumpunt, & in dolore vulnerum addunt adhuc vulnera verborum, immiſericordem dicunt, raptorem nominant, violentum denunciant, oppreſſorem pauperum fatentur. Quid igitur miles Dei faceret inter dolentia vulnera, & amara verba depreſſus? Ecce flagella Dei et verba hominum ſimul afflicti animum ad deſperationem premunt, ſed plenus virtute ſpiritus, carnis uulneribus iacens, mentis robore ſtans, contra deſperationis impulſum reduxit ad memoriam bona quæ egerat. Quia miſericors fuerat, dicit, Oculus fui cæco, et pes claudo, et rurſum. Pater eram pauperum. Quia et diſciplinæ cuſtos, et benignus fuerit, dicit. Cumque ſederem quaſi rex circunſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator. Quia humilis fuerat: dicit. Si contempſi ſubire iudicium cum ſeruo meo et ancilla mea, cum diſceptarent aduerſum me. Quia hoſpitalis fuerat, fatetur, ſi deſpexi prætereuntem, eo quod non habuerit indumentum, quia largus in donis fuit, dicit. Si non benedixerunt mihi latera eius, et de uelleribus ouium mearum calefactus eſt.

Quia

Quia violentus non fuerat, teſtatur dicens. Si leuaui ſuper pupillum manum meam, cum me videret in porta ſuperiorem. Quia de inimici periculo nunquam exultauerit, dicit. Si gauiſus ſum ad ruinam eius qui me oderat. Quia patiens fuerit, & etiam ſuorum maliciam æquanimiter pertulerit: dicit. Si non dixerunt viri tabernaculi mei, quis det de carnibus eius vt ſaturemur? Quid eſt ergo quod vir ſanctus, tot ſuas virtutes inter flagella enumerat, quid eſt quod ore ſuo opera quæ fecerat laudat, niſi quia inter vulnera & verba quæ hunc ad deſperationem trahere poterant, ad ſpem animum reformat? Et qui in proſperitate humilis fuit, reuocatis bonis ſuis ad memoriam, infractus in aduerſitate permanſit. Cuius enim animum inter tot flagella, illa verba ad deſperationem non impellerent, niſi ſibi ad memoriam bona, quæ egerat, reuocaſſet? Vidit igitur vir ſanctus mentem ſuam auditis tot malis ad deſperationem concuti, & mirabiliter ſtuduit in ſpe certa ex bonis ſuis actibus ſolidari. Sic impletur quod ſcriptum eſt. In die bonorum ne immemor ſis malorum, & in die malorum ne inmemor ſis bonorum, Si enim cum in bonis ſumus malorum reminiſcimur, quæ aut paſſi ſumus, aut ad hoc pati poſſumus, accepta bona mentem non eleuant: quoniam eorum gaudia timor memoriæ malorum premit: & ſi cum mala habemus bonorum reminiſcimur, quæ aut iam accepimus, aut adhuc nos accipere poſſe ſperamus, malorum pondus animum in deſperationem non deprimit, quia hunc ad ſpem memoria bonorum leuat. Sic itaque fratres chariſſimi & per præcepta domini, & per ſanctorum exempla gradiamur, vt nec nos proſperitas eleuet, nec aduerſitas frangat, & nos in proſperis & in aduerſis fortitudinem habere monſtremus.

9 Quod animus quaſi in domo habitat in ea re quam amat.
Moral. lib. viii. cap. 31.

NOſtra conuerſatio in cœlis eſt. Sicut domus exterioris conuerſationis eſt ædificium, quod inhabitat corpus, ita domus cogitationis eſt res quælibet, quam per dilectionem inhabitat animus. Omne quippe quod diligimus, quaſi in hoc quieſcentes inhabitamus. Vnde Paulus quia in ſuperius cor fixerat, in terra quidem poſitus, ſed tamen a terra extraneus dicebat: noſtra conuerſatio in cœlis eſt.

10 De reformatione electorum. *In homil. ii. ſuper Ezech.*

VNde etiam expectamus ſaluatorem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui reformauit corpus humilitatis noſtræ figuratum corpori claritatis ſuæ. Poſt reſurrectionem erit ſimilitudo domini noſtri Ieſu Chriſti in cordibus noſtris, & ſimilitudinem illius etiam corpora no-

ſtra percipient in configuratione. Erunt enim tunc electorum corpo-
ra, claritati dominici corporis configurata. Quæ & ſi æqualitatem glo-
riæ eius non habent per naturam, ſimilitudinem tamen configuratio-
nis habebunt per gratiam.

11 De ſtipendiis prædicatorum. Moral.lib.xix.cap.11.

NOn quæro datum: ſed quæro fructum. Sanctis prædicatoribus debi-
ta ab audientibus ſtipendia debent conferri, & quos fatigat iniunctus la-
bor prædicationis, exhibita a diſcipulis pinguedo boni foueat operis,
non quod prædicent vt alantur, ſed ideo alantur vt prædicent, id eſt
vt prædicare ſubſiſtant, non vt intentionem ſumendi victus tranſeat
actio prædicationis, ſed vt ad vtilitatem prædicationis deſeruiant mi-
niſteria ſuſtentationis. Vnde ergo a bonis prædicatoribus non cauſa vi-
ctus prædicatio impenditur, ſed cauſa prædicationis victus accipitur,
& quoties prædicantibus neceſſaria conferuntur ab audientibus, non
ſolent de rerum munere, ſed de conferentium gaudere mercede. Vnde
per Paulum dicitur. Non quæro datum, ſed quæro fructum. Datum
quippe eſt res ipſa, quæ impenditur: fructus vero dati eſt, ſi benigna
mente futuræ ſtudio mercedis aliquid impendatur. Ergo datum accipi-
mus in re, fructum in corde. Et quia diſcipulorum ſuorum apoſtolus
mercede potiuſquam munere paſcebatur, nequaquam datum ſed fructum
ſe quærere fatebatur. Vnde & ſubdidit protinus, dicens. Habeo autem
omnia & abundo. Prædicatores igitur ſancti ipſa prædicatione fatigati,
auditorum ſuorum bonis operibus debent foueri, ſicut ille faciebat qui
audiebat, viſcera ſanctorum requieuerunt per te frater: hic opere bono
fotus fuerat, qui in catena religatus dicebat. Det miſericordiã dominus
Oneſiphori domui, qui ſæpe me refrigerauit, & catenam meã nõ erubuit.

INCIPIVNT CAPITVLA de epiſtola beati Pauli apoſtoli ad Coloſſenſes.

1	Siue throni ſiue dominationes.	1. c
2	Ex quo totũ corpus per nexus & coniũctiones ſubminiſtratur.	2. d
3	Nam ſi corpore abſens ſum.	2. a
4	Quæ ſunt rationem habentia ſapientiæ.	2. d
5	Super omnia autem hæc caritatem habete.	3. c
6	Mortui eſtis & vita veſtra abſcondita eſt.	3. a

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

De quibuſdam angelorum nominibus.

In homil. viii. ſuper Ezech. & in homil. 34. ſuper Euang.

SIVE throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates, omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt. Dominationes principatus ac poteſtates iam ad Epheſios loquens Paulus apoſtolus deſcripſerat: ſed ea quoque Coloſſenſibus dicturus præmiſit thronos. Ille ergo virtutes angelicæ, throni vocatæ ſunt: quæ ipſos quoq; angelos, dignitate loci ſuperioris excedunt. Nam cum angeli nuncii dicantur: & angeli ſæpe ad adnuncianda quædam hominibus veniant, throni miſſi ad miniſterium nuntii nuſquam leguntur, quoniam eis longe ſublimius creator omnium præſidet. Vnde Paulus apoſtolus ordines agminum, quos ad tertiũ cœlũ raptus viderat, deſcribens ait. Siue throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates. Thronos igitur ante eos angelorum ordines dixit, quibus illos prælatos eſſe cognouit. Throni itaq; illa agmina ſunt vocata: quibus ad exercendum iudicium ſemper omnipotens Deus præſidet. Quia enim thronos eloquio latino ſedes dicimus: throni Dei dicti ſunt hi, qui tanta diuinitatis gratia replentur, vt in eis dominus ſedeat, & per eos ſua iudicia decernat. Vnde & per pſalmiſtam dicitur. Sedes ſuper thronum qui iudicas æquitatem. Plerunq; autem ipſi beatorũ ſpirituum ordines vicinorum ſibi ordinum vocabula ſortiuntur. Thronos enim ſcilicet ſedes Dei ſpecialem beatorum ſpirituum ordinem diximus, & tamen per pſalmiſtam dicitur. Qui ſedes ſuper Cherubin appare: quia videlicet dum in ipſis diſtinctionibus agminum Cherubin thronis ſuperiunguntur, ſedere etiam ſuper Cherubin dominus ex vicini agminis æqualitate perhibetur. Sciendũ eſt autem quod ſunt nonnulli homines qui dum ſibimetipſis vigilanti cura dominantur, dum intentione ſolicita ſe diſcutiũt, diuino timori ſemper inhærẽtes, hoc in munere virtutis accipiunt, vt iudicare recte & alios poſſint. Quorum profecto mentibus dum diuina contẽplatio præſto eſt, in his velut in throno ſuo dominus præſidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter de ſua ſede diſpẽſat. Quid igitur throni ſui ſunt conditoris? vel quo niſi ad ſupernarum ſedium

numeros aſſcribuntur? Per quos dum ſancta eccleſia regitur, plerunque de quibuſdam ſuis infirmis actibus etiam electi iudicantur.

2 De corpore Chriſti quod eſt eccleſia. *In homil. vi. ſuper Ezech.*

EX quo totum corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtratur. Redemptor humani generis in membris ſuis, quæ nos ſumus, cotidie percuſſionibus proficit: quia dum nos tundimur & afficimur, vt eius corpus eſſe mereamur, ipſe proficit: de cuius corpore ſcriptum eſt. Ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtratum, & conſtructum creſcit in augmentum Dei. Corpus quippe illius nos omnes ſumus: Per nexus autem & coniunctiones corpus ligatur: quia dum capiti pectus, dum pectori brachia, dum brachiis manus, digiti manibus ſunt coniuncti, ac membra cæteris membris inhærent, corpus omne perficitur: ſicut ſancti apoſtoli quia redemptori noſtro propinqui ſteterunt, quaſi capiti pectus inhæſit. Quos quia martyres ſequuti ſunt, quaſi coniuncta brachia pectori fuerunt. Quibus dum paſtores & doctores ſubiuncti ſunt, per opera bona manus brachiis inhæſerunt. hoc autem omne corpus redemptoris noſtri cotidie per nexus & coniunctiones ſubminiſtratur in cœlo, quia cum ad eum illuc electæ animæ ducuntur, ei ſua membra colligantur. De quo benedicitur, Subminiſtratum & conſtructum creſcit in augmentum Dei: quia Deus omnipotens redemptor noſter, qui in ſe quo proficiat non habet, adhuc per membra ſua cotidie augmentum habet: vnde rurſum ſcriptum eſt, Donec occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

3 De ardenti prædicatorum ſolicitudine in lucrandis animabus.

Moral. lib. xxx. cap. 12. & 13.

NAm ſi corpore abſens ſum. Prædicatores ſancti dum in eccleſiæ ſinum recipere populos ambiunt, ardore magno ſuccenſi, nunc ad hos, nunc ad illos colligendos deſiderium mittunt: & pro adunandis animabus in modos, in numeros ac partes diuerſas eſurienti mente diſcurrunt. Eſt autem quædam vagatio ipſa cogitationis æſtuatio. Paulus ergo prædicator egregius, quam valida caritate flagrat: tam nimia ex locis ad loca ſe vagatione permutat. Tranſire ad alia ex aliis appetit, quoniam ipſa eum quæ implet caritas impellit, longe nanque a Romanis poſitus ſcribit, dicens. Memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis, ſi quomodo tandem aliquando proſperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos, deſidero enim videre vos. Retentus Epheſi Corinthiis ſcribit. Ecce tertio hoc paratus ſum venire ad vos. Rurſum Epheſi commorans Galathis loquitur dicens. Vel-

lem modo eſſe apud vos, & mutare vocem meam. Romæ quoque cuſtodia carceris clauſus: quia ire per ſemetipſum ad Philippenſes non permittitur, tranſmittere ſe diſcipulum pollicetur dicens. Spero in domino Ieſu Timotheum cito me mittere ad vos, vt & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt. Conſtrictos etiam vinculis atque Epheſi retentus, Coloſſenſibus ſcribit. Nam ſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum. Ecce quomodo ſancto deſiderio quaſi vagatur, hic corpore tenetur: illuc ſpiritum ducitur, & paterni amoris affectum iſtis exhibet præſentibus, & illis oſtendit abſentibus. Coram poſitis impendit opera, audientibus exprimit vota, efficaciter præſens eis cum quibus erat, nec tamen illis abſens cum quibus non erat. Cuius vagationem melius agnoſcimus, ſi eius adhuc ad Corinthios verba penſamus, ait enim. Veniam ad vos, cum Macedoniam pertranſiero. Nam Macedoniam pertranſibo, apud vos autem forſitan manebo, aut etiam hyemabo. Perpendamus quæſo quæ ſit iſta vagatio. Ecce alio interim manet, alio ſe iterum perhibet, atque alio deflexurum promittit. Quid eſt quod tam anxie per tot loca partitur, niſi quod circa omnes vna caritate conſtringitur? Caritas enim quæ diuiſa vnire conſueuit, vnum cor Pauli diuidi per multa compellit. Quod tamen tanto arctius in Deo colligit, quanto latius per ſancta deſideria ſpargit. Prædicando igitur Paulus vult ſimul omnia dicere, amando vult ſimul omnes videre, quoniam & in carne permanendo vult omnibus viuere, & de carne tranſeundo per ſacrificium fidei vult omnibus prodeſſe. Quæ ſunt rationem habentia.

4 De abſtinentium elatione occulta. *In paſtoral. cur. ter. part. cap.* 20.

NIſi cogitationes abſtinentium nonnunquam ſuperbiæ culpa transfigeret, Paulus minime dixiſſet. Qui non manducat, manducantem non iudicet. Qui rurſus ad alios loquens, dum de abſtinentiæ virtute gloriantium præcepta pergeret, adiunxit. Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione & humilitate, & ad non parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis. Qua in re notandum eſt, quod in diſputatione ſua prædicator egregius ſuperſtitioni ſpeciem humilitatis iungit: quia dum pluſquam neceſſe eſt caro per abſtinentiam atteritur, humilitas foris oſtenditur; ſed de hac ipſa humilitate grauiter interius ſuperbitur. Et niſi mens aliquando ex abſtinentiæ virtute tumeſceret, nequaquam hanc velut inter magna merita phariſæus arrogans ſtudioſe numeraret dicens. Ieiuno bis in ſabbato.

5 De copula caritatis. *Moral. lib.* xxviii. *cap.* 19.

SVper omnia caritatem habete. Facile omne virtutum bonum tentatione cordis irruente deſtruitur, niſi ab intimis fixa caritate ſolidetur. Vnde & Paulus in ſuis prædicationibus, dum quaſdam virtutes tentationibus opponeret, ilico eiſdem virtutibus, quaſi quoddam robur caritatem adiunxit dicens. Super omnia autem hæc, caritatem habentes, quod eſt vinculum perfectionis. Perfectionis enim vinculum caritas dicitur, quia omne bonum quod agitur nimirum per illam, ne pereat, ligatur. A tentatore nanque citius quodlibet opus euellitur, ſi ſolutum a vinculo caritatis inuenitur. Si vero mens Dei ac proximi dilectione conſtringitur, cum tentationum motus ei quælibet iniuſta ſuggeſſerunt, obicem ſe illis ipſa dilectio opponit, & prauæ ſuaſionis vndas virtutum oſtiis, ac veſte intimi amoris frangit, & per inſpiratæ caritatis fortitudinem naſcentium impetus vitiorum reprimendo compeſcit.

6 Qualiter ſancti viri huic mundo moriuntur.

Moral. lib. v. cap. 3. & lib. 8. cap. 19

MOrtui eſtis: & vita veſtra abſcondita eſt. Sunt nonnulli iuſtorum, qui ad comprehendendum culmen perfectionis accincti, dum altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt, qui ſe rebus habitis nudant, gloria honoris expoliant: qui internorum deſiderio ſe per aſſiduitatem amici mœroris afficiunt, habere de exterioribus conſolationem nolunt, qui gaudiis internis dum mente appropiant, vitam in ſe funditus corporeæ delectationis necant, qui ſemetipſos á tumultu curarum inutilium ſacri verbi gladio mortificare non deſinunt, & ſe intus ante Dei faciem in ſinu mentis abſcondunt. Talibus nanque per Paulum dicitur. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Perfecte nanque mundo mori non poſſumus, niſi intra mentis noſtræ inuiſibilia a viſibilibus abſcondamur. Sicut autem ſepulchrum locus eſt quo abſconditur corpus: ita diuina contemplatio quoddam ſepulchrum eſt mentis, quo abſconditur anima. Quaſi enim huic adhuc mundo viuimus: cum mente foris in eum vagamur, ſed mortui in ſepulchro abſcondimur, cum mortificati exterius, in ſecreto contemplationis internæ celamur. Hinc eſt ergo quod Paulus per contemplationem mortuos, & quaſi in ſepulchro abſconditos diſcipulos viderat, quibus dicebat. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.

INCIPIVNT CAPITVLA
de epiſtola prima beati Pauli apoſtoli
ad Theſſalonicenſes.

1	Neque aliquando fuimus in ſermone adulationis.	Pri. 2. a
2	Facti ſumus paruuli in medio veſtrum.	2. b
3	Volumus venire ad vos, ſed impediuit nos ſatanas.	2. d
4	Quæ eſt noſtra ſpes aut gaudium nonne vos.	2. d
5	Nemo moueatur in tribulationibus iſtis.	3. b
6	Nolumus vos ignorare de dormientibus.	4. c
7	Dies domini ſicut fur in nocte ita veniet.	5. a

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM PRIMAM BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES.

Quod ſancti viri non niſi pro utilitate auditorum & gloria Dei honorati uolunt.

Moralium libro xix.*cap*.18.*&* 19.

NON fuimus in ſermone adulationis. Quoniam ſcriptum eſt neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt: & ſic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona & glorificent patrem ueſtrum qui in cœlis eſt. Aliquando ſancti uiri coram hominibus compelluntur bona facere, aut eadem hominibus ſua facta narrare; ſed ad eum finem omnia referentes: ut non ipſi eiſdem operibus, ſed pater eorum, qui in cœlis eſt, debeat glorificari. Dum enim ſancta prædicant, & ipſa prædicatio eorum fortaſſe deſpicitur, quorum uita neſcitur: compelluntur ergo uitam dicere, ut auditorum ſuorum ualeant uitam mutare. Et facta ſua referunt, ut uenerationi ſint, uenerari appetunt, ut reuerenter audiantur. Scriptum quippe eſt. Cum eleuarentur animalia de terra eleuabantur pariter & rotæ: quia uidelicet cum auditorum mentes

prædicantium vitam ſuſcipiunt, neceſſario vtique etiam vim prædica-tionis admirantur. Hinc eſt ergo quod prædicatores boni & honorem propter elationem fugiunt, & tamen honorari propter imitationem volunt. Sic nimirum Paulus apoſtolus diſcipulis loquens, & honorem fugit, & tamen quantum eſſet honorandus oſtendit. Nam cum Theſſalonicenſibus diceret. Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſione auaritiæ, Deus teſtis eſt: ſecutus adiunxit. Neque requirentes ab omnibus gloriam: neque a vobis neque ab aliis, cum poſſemus oneri eſſe vobis, vt Chriſti apoſtoli, ſed facti ſumus paruuli in medio veſtrum.

2 De humili vita doctorum. *Moral. lib. xxiii. cap. 13. & lib. 24. cap. 30.*

FActi ſumus paruuli in medio veſtrum. Veri doctores humilitatem, quæ magiſtra eſt omnium materque virtutum, & loquendo dicere, & viuendo conantur oſtendere: vt ea apud diſcipulos veritatis, plus moribus quam ſermonibus eloquantur. Vnde Paulus loquens Theſſalonicenſibus, cum poteſtatis ſuæ celſitudinem repreſſiſſet dicens. Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis, cum poſſemus oneri eſſe vt Chriſti apoſtoli, quaſi culminis proprii apoſtolatus ſubiunxit. Sed facti ſumus paruuli in medio veſtrum. Paruulus in medio eorum factus fuerat: quia timebat ne ſi inter diſcipulos honorem ſuæ cælſitudinis vendicaret, exemplum elationis oſtenderet. Timebat nimirum, ne dum ipſe ſibi poteſtatem paſtoralis potentiæ quæreret, grex ſubditorum per abrupta ſequeretur, & ad impietatem ſequentes duceret, qui pietatis officium ſuſcepiſſet. Petrus etiam apoſtolus cum diceret, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem, de ea quæ in vobis eſt ſpe, in ipſa doctrinæ ſcientia, docendi qualitatem aſſeruit eſſe ſeruandam, dicens. Sed cum modeſtia & timore conſcientiam habentes bonam. hoc autem quod diſcipulo Tito Paulus ait. Præcipe hæc, doce cum omni imperio non dominationem potentiæ, ſed auctoritatem ſuadet vitæ: cum imperio quippe docetur, quod prius agitur, quam dicatur. Nam doctrinæ ſubtrahit fiduciam, quando conſcientia præpedit linguam. Non igitur ei poteſtatem elatæ locutionis, ſed bonæ fiduciam inſinuauit actionis Neceſſe eſt ergo vt is qui præeſt, quæ exempla ſubditis præbeat, ſolerter attendat, & tantis ſe ſciat viuere, quantis præeſſe, ac uigilanter inſpiciat, ne in eo quod prælatus eſt intumeſcat, ne iura debitæ poteſtatis immoderatius exigat, ne ius diſciplinæ mutetur in rigorem ſuperbiæ, & unde a peruerſitate ſubditos reſtringere poterat, inde magis intuentium corda peruertat, ne dux im-

pietatis per officium pietatis exiſtat. Dux eſt enim impius, qui per timorem a tramite veritatis exorbitat, & dum ipſe in præceps ruit, ad abrupta ſequentes inuitat: qui per exempla tumoris, ſe ſequentibus viam oſtendit erroris.

3 Quod ad nutum Dei prædicatio doctorum diſpenſetur.

Moral.lib.xxvii.cap.22.

VOluimus venire ad vos ſed impediuit nos ſatanas. Sæpe prædicatores ſancti quoſdam exhortari volunt, ſed nequeunt: ſæpe declinare quoſdam appetunt, ſed tamen internæ inſtigationis impulſu exhortari eos inſtantiſſime compelluntur. Certe cum veſtimenta ſua Paulus excutiens, a Corinthiis deſcedere vellet, audiuit. Noli timere ſed loquere, & ne taceas, propter quod & ego tecum ſum, & nemo opponetur tibi, vt noceat te: quoniam multus eſt mihi populus in hac ciuitate. Rurſus cum ad Theſſalonicenſes ire voluiſſet, & retentus eſt dicens. Voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, & ſemel & iterum, ſed impediuit me ſatanas. Neque enim per ſemetipſum ſatan, præpedire vias tanti apoſtoli potuit, ſed occultæ diſpenſationis vſibus dum aduerſabatur, neſciens deſeruiebat: vt nimirùm Paulus dum ad alios vellet accedere, nec valeret: eis a quibus non poterat recedere, altius prodeſſet. Sic ergo prædicatores ſancti gubernantis manu Dei, ad ea quæ non appetunt ducuntur: atque ab impulſu ſuo iterum gubernantis manu retinentur, diuiniſque nutibus ſubditi nequeunt explere, quod volunt: & niſi quo voluntas gubernantis eos duxerit, ire nequaquam poſſunt.

4 Quod gloria ſacerdotum ſit rectitudo ſubditorum.

Mora.lib.xi.cap.9.

QVæ eſt enim ſpes noſtra aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante dominum: ſicut hic egregius prædicator diſcipulus dicit. Magna eſt gloria ſacerdotum, rectitudo ſubditorum. Sed cum ſacerdotes diſcipulorum vitam negligunt, & nullum de profectibus eorum fructum ante dominum ferunt: quid aliud quam inglorii dici poſſunt? Quia ante diſtrictum iudicem, nimirum gloriam tunc non inueniunt, quam modo in ſubditorum ſuorum moribus prædicationis ſtudio non requirunt.

5 Quod ad hoc venimus in mundum vt ærumnas eius ferre debeamus.

Moral.lib.iii cap.16.& 13.cap.9.

NEmo moueatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis quod in hoc poſiti ſumus. Fideles ſanctæ eccleſiæ hoſtis antiquus ſemper ſuis ictibus impetit, eoſque ſuis percuſſionibus affligit. Vnde Paulus prædicator

egregius, cum percuſſionum mala toleraret, & ſub perſecutionibus aduerſariorum gemeret: quia paſſionem ſuam non ſibi, ſed diſcipulis obeſſe formidabat, teneram eorum mentem de ſuis afflictionibus conſolans, & eis ſcribens dicebat. Nemo moueatur in tribulationibus iſtis, ipſi enim ſcitis quod in hoc poſiti ſumus, ac ſi eis aperte dicat. Nequaquam in hoc tempore vulnera noſtra miremini: quoniam ſi æterna gaudia quærimus, huc ad hoc venimus, vt feriamur. Si ad bona æterna tendimus, non mirum ſi temporalia ſufferamus mala, hæc autem bona ſolicite inſpexerat, quando illata æquanimiter mala tolerabat dicens. Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis: ad ſuperuenturam gloriam quæ reuelabitur in nobis. Aliorum ergo caſus in propria paſſione metuebat, ne dum ipſum diſcipuli fide verberibus afflictum agnoſcerent. fideles ſe profiteri recuſarent. O immenſæ caritatis viſcera. Deſpicit quod ipſe patitur, & curat ne quid prauæ perſuaſionis diſcipuli in corde patiantur. In ſe contemnit vulnera corporis, & in aliis vulnera medetur cordis. Quaſi percuſſus quidam magnus medicus ægrotat: ipſe tolerat ſciſſuras vulneris: & alii profert medicamenta ſanitatis. Habent quippe hoc iuſti proprium vt in dolore poſiti tribulationis ſuæ, curam non deſerant vtilitatis alienæ. Sic ſciunt foris aduerſa tolerare, vt intus etiam nouerint aduerſa corrigere.

6 De ſignificatione ſomnii in ſcriptura ſacra.

Moral. lib. v. cap. 21. & 12. cap. 6.

NOlumus vos ignorare fratres de dormientibus. In ſcriptura ſacra per ſomnum aliquando negligentiæ torpor exprimitur, ſicut a beato Paulo dicitur. Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere, & rurſus. Euigilate iuſti & nolite peccare. Aliquando nomine ſomni vel dormitionis, mors carnis deſignatur, ſicut idem Paulus admonens dicit. Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Si enim credimus quod Ieſus mortuus eſt & reſurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum adducet cum eo. De morte quippe carnis loquens, non hanc mortem ſed ſomnum vocare maluit & dormitionem, vehementer enim ab infirmis mentibus nomen mortis pertimeſcitur: ſomni vero vocabulum non timetur. Quid eſt autem quod prædicator egregius mortem domini, mortem vocat: mortem ſeruorum domini, non mortem, ſed ſomnum nominat: niſi quia infirma corda audientium reſpiciens, medicamentum prædicationis ſuæ mira arte componit, & illum quem iam reſurrexiſſe nouerant, eius mortuum inſinuare non dubitat: eos vero qui nec dum re

ſurrexerant vt ſpem reſurrectionis inſinuet, non mortuos, ſed dormientes vocat. Non enim verebatur dicere mortuum, quem auditores iam reſurrexiſſe cognouerant, & verebatur dicere mortuos, quos reſurgere credebant. Quia vero carne mortuos ad vitam rurſus euigilare, non dubitat eos dormientes potius, quam mortuos appellat, ſpem proculdubio reſurrectionis inſinuans: quia ſicut citius homo a ſomno euigilat, ita concite ad conditoris nutum a morte corporis ſurgat.

7 De metu repentinæ mortis. *Moral. lib. xxv. cap. 1. & lib. 7.*

DIes domini ſicut fur in nocte ita veniet. Reprobi dum diu ſe viſibilibus inmorari credunt, ſpem inuiſibilium derelinquunt: cumque mens in præſentibus figitur, vita terminatur. Et repente ad improuiſa ſupplicia perueniunt, quæ decepti ſuis præſumptionibus aut nunquam ſe contingere, aut tarde crediderunt. hinc Paulus ait. Dies domini ſicut fur in nocte ita veniet. Quia enim ad rapiendam animam propinquans minime conſpicitur, furi in nocte comparatur: vnde bene diſcipulis futura cogitantibus idem Paulus dicit. Vos autem fratres non eſtis in tenebris, vt vos dies illa tanquam fur comprehendat. Dies enim exitus tanquam fur in nocte comprehendit, quando ſtultorum animas futura non præuidentes eiicit. Tanto igitur debet ab omnibus quaſi ſemper veniens, quanto non valet a nobis ventura præſciri. *In homil. ſuper ſimile eſt regnum cælorum decem uirginibus.* Vel etiam per diem domini, dies iudicii poteſt intelligi: qui ſic ſubripit, vt præuideri non valeat quando venit.

INCIPIVNT CAPITVLA
de epiſtola ſecunda beati Pauli apoſtoli ad Theſſalonicenſes.

1	Supercreſcit fides veſtra.	Theſſ. 1. a
2	Quas ſuſtinetis in exemplum iuſti iudicii Dei.	1. b
3	Ita vt in templo Dei ſedeat.	2. b
4	Vt reueletur in ſuo tempore.	2. b
5	Nolite vt inimicum illum exiſtimare.	3. d

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM SECVNDAM BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONENSES.

Quomodo debeant commoneri puſillanimes.
In paſtoral. cur. 3 part. cap. 9.

PLERVNQVE puſillanimes aptius ad iter bene agendi reducimus, ſi eorum bene geſta memoramus, & ſi qua ab eis inordinate geſta ſunt, non iam tanquam perpetrata corripimus, ſed quaſi adhuc ne perpetrari debeant prohibemus, vt & illa quæ approbamus illatus fauor augeat, & contra ea quæ reprehendimus magis apud puſillanimes exhortatio verecunda conualeſcat. Vnde Paulu cum Theſſalonicenſes in accepta prædicatione perdurantes, quaſi de vicino mundi termino, quadam cognoſceret puſillanimitate turbatos: prius in eis quæ fortia proſpicit laudat, & caute monendo poſtmodum quæ ſunt infirmata roborat. Ait enim. Gratias agere debemus Deo ſemper pro vobis fratres, ita vt dignum eſt: quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat caritas vniuſcuiuſque veſtrum inuicem, ita vt & nos ipſi in vobis gloriemur in eccleſiis Dei pro patientia veſtra & fide. Qui cum blanda hæc vitæ præconia præmiſiſſet, Paulo poſt ſubdidit dicens. Rogamus autem vos fratres per aduentum domini noſtri Ieſu Chriſti & noſtiæ congregationis in idipſum, vt non cito moueamini a veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tanquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies domini. Egit enim verus doctor vt prius audirent laudati, quod recognoſcerent, & poſtmodum quod exhortati ſequerentur, quatinus eorum mentem ne admonitio ſubiuncta concuteret, laus præmiſſa ſolidaret. Qui commotos eos vicini finis ſuſpitione cognouerat, non iam redarguebat motos, ſed quaſi tranſacta neſciens adhuc commoueri perhibebat, vt dum de ipſa leuitate motionis prædicatori ſuo ſe incognitos crederent, tanto reprehenſibiles fieri, quanto & cognoſci ab illo formidarent.

2 De iudicio Dei. *Moral. lib. v. cap. 8.*

SVſtinetis in exemplum iuſti iudicii Dei. Vnn ſquiſque debet conſiderare, quæ peccantes poſtmodum ſupplicia maneant, ſi etiam iuſtos tam ualida hic flagella caſtigant: hinc eſt enim quod Petrus ait. Tempus eſt ut iu-

dicium

dicium incipiat de domo Dei, & ſi iuſtus uix ſaluabitur impius & pec-
cator vbi parebunt? hinc Paulus ait. cum multa in Theſſalonicenſium
laudem dixiſſet: protinus adiunxit. Ita vt & vos ipſi in vobis gloriemur
in eccleſiis Dei pro patientia veſtra & fide, in omnibus perſecutionibus
& tribulationibus veſtris, quas ſuſtinetis in exemplum iuſti iudicii Dei,
ac ſi diceret. Dum tot dura toleratis, qui tam recta agitis, quid aliud quam
iuſti iudicii Dei exempla datis? Quia ex veſtra pœna colligendum eſt,
quomodo feriat quibus iraſcitur, ſi ſic vos affligi patitur in quibus læta-
tur. Multo magis quippe percuſſurus eſt, quibus iuſtum iuditium exhi-
bet, ſi etiam vos ſic cruciat, quos pie redarguens fouet.

3 De Antichriſti plena diſputatio. *Moral. lib. xxxiiii. cap. 2.*

IN templo Dei ſedebit oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Terribili ordi-
ne diſpoſitionis occultæ priuſquam hoſtis antiquus in illo damnato ho-
mine, videlicet Antichriſto, quem aſſumet appareat, virtutum ſigna a
ſancta ſubtrahentur eccleſia. Nam prophetia abſcondetur, curationum
gratia auferetur, prolixioris abſtinentiæ virtus imminuetur, doctrinæ
conticeſcent verba, miraculorum tollentur prodigia. Quæ quidem nequa
quam ſuperna diſpenſatio funditus ſubtrahet, ſed non hæc ſicut priori-
bus temporibus aperte ac multipliciter oſtendet. Quod tamen mira di-
ſpenſatione agetur, vt ex vna re diuina ſimul pietas & iuſtitia complea-
tur. Dum enim ſubtractis ſignorum virtutibus eccleſia ſancta velut
abiectior apparet, & bonorum præmium creſcit, qui illam pro ſpe cœle-
ſtium non propter præſentia ſigna venerantur, & malorum mens con-
tra illam citius oſtenditur, qui ſequi quæ promittit inuiſibilia negligunt,
dum ſignis viſibilibus non tenentur. Dum igitur humilitas fidelium
multitudine & manifeſtatione ſignorum quaſi deſtituitur, terribili oc-
cultæ diſpoſitionis examine, inde bonis miſericordia largior, vnde
malis ira iuſta cumulatur. Ante igitur ex magna parte ſigna virtutum
& miraculorum a fidelibus in ſancta eccleſia ſubtrahuntur, & tunc con-
tra eos antiquus hoſtis in illo damnato homine ſcilicet Antichriſto,
per aperta prodigia conſpicuus & manifeſtus oſtendetur: vt quo ipſe
per ſigna extollitur, eo a fidelibus ſine ſignis robuſtius laudabilius
que vincatur. Quamuis etiam fidelibus, in eius certamine ſigna non
deerunt, ſed tanta erunt illius vt noſtrorum, pauca aut nulla vide-
antur. Quorum nimirum virtus omnibus ſignis ſit potior: cum
omne quod ab illo fieri terribiliter conſpicitur, per internæ con-
ſtantiæ calcem premit. Sed malignus hoſtis tanto contra eos acrio-
re immanitate ſe exhibebit, quanto ſe deſpici etiam clareſcentibus

miraculis dolebit. Totum igitur ſe in eorum interitum colliget, cunctoſque reprobos in necem fidelium vnanimiter & crudeliter accendet. *Moralium lib.* xxix. *cap.* 4. Superba itaque Antichriſti celſitudo ſuper reprobas mentes hominum faſtu gloriæ ſecularis erigetur: ita vt homo peccator & tamen homo deſpiciens æſtimari Deum ſe ſuper homines mentiatur. Vnde Paulus apoſtolus dicit. Ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Cuius vt timorem plenius oſtenderet præmiſit. Qui aduerſatur & extollitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Deus enim aliquando dici & homo poteſt: iuxta quod & ad Moyſen dicitur. Ecce conſtitui te Deum Pharaonis. Deus vero coli purus homo non poteſt. Quia vero Antichriſtus & ſuper ſanctos quoſque homines, & ſuper ipſius, potentiam diuinitatis extollit, per exactum ſibi nomen gloriæ & hoc quod Deus dicitur, & hoc quod Deus colitur tranſire conatur. Notandum vero eſt in quantam ſuperbiæ foueam cecidit, qui in menſuram ruinæ qua lapſus eſt, non permanſit. Diabolus quippe & homo ab ſtatu propriæ conditionis elata mente corruerunt, vt vel ille diceret, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo: vel iſte audiens crederet. Aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dii. Idcirco ergo vterque cecidit: quia Deo ſimilis eſſe non per iuſtitiam, ſed per potentiam concupiuit. Sed homo per gratiam liberatus, qui Dei ſimilitudinem appetendo peruerſe ceciderat, in reatum ſui criminis longe Deo ſe imparem eſſe cognoſcens clamat. Domine quis ſimilis tui. Diabolus vero in lapſus ſui crimine iuſte dimiſſus, in menſuram ruinæ ſuæ minime permanſit, ſed quantum ab omnipotentis gratia diu defuit, & tanto magis reatum criminis cumulauit. Nam qui ideo cecidit: quia peruerſo ordine Deo ſimilis eſſe voluit, euſque perductus eſt, vt in Antichriſtum veniens: videri Deo ſimilis dedignetur, & eum quem habere non potuit ſuperbus æqualem, damnatus putat inferiorem. Nam cum de illo hoc quod iam præmiſimus dicitur. Extollens ſe ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, aperte monſtratur: quoniam appetendo dudum Dei ſimilitudinem, quaſi iuxta Deum erigere ſe voluit, ſed in ſuperbiæ culpa creſcendo, iam ſe ſupra omne quod Deus dicitur, & colitur, extollit. Sed hæc eius ſuperbia diſtricti iudicis erit aduentu ferienda: ſicut ſcriptum eſt. Quem dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduentus ſui. *In Moralium libro* xxxii. *cap.* 14. De hoc perdito homine per Danielem dicitur. Contra principem principum conſurget, & ſine manu conteretur. Quod

ergo per Danielem dictum eſt. Contra principem principum conſurget, hoc per Paulum dicitur. Ita vt in templo Dei ſedeat oſtenden ſe tanquam ſit Deus. Et quod per Danielem ſubiungitur, ſine manu contæretur. hoc per Paulum exprimitur quem dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduentus ſui. Sine manu ſcilicet conteretur: quia non angelorum bello, non ſanctorum certamine, ſed per aduentum iudicis ſolo oris ſpiritu æterna morte ferietur.

4 Item de miniſtris Antichriſti & membris diaboli.

Moral. lib. xxix. cap. 3.

VT reueletur in ſuo tempore: nam myſterium iam operatur iniquitatis. Sunt nonnulli, qui æterna quæ audiunt veraciter credunt, ſed tamen iuxta prædicationem fidei viuere negligunt, & eidem fidei quam ſpecie tenus venerantes tenent, male viuendo contradicunt. Qui dum plus terrena quam cœleſtia, plus quæ vident quam quæ audiunt diligunt: pulſante perſecutionis articulo, quod rectum credere videbantur, amittunt. Quod illo maxime tempore multiplicius agitur, quando ſurgente ipſo iniquorum capite, in ſanctæ eccleſiæ perſecutione, vltima liberis ſuis viribus eius fortitudo graſſabitur. Ibi tunc vnuiuſcuiuſque cor oſtendetur, ibi quicquid in occultis latebat aperietur. Et qui nunc ore ſunt puri, & corde ſunt impii, publicata malitia corruent, & fidem quam ſpecie tenus tenuerant, perdent. huc Paulus ait. Vt reueletur in ſuo tempore, nam myſterium iam operatur iniquitatis; ac ſi diceret: Tunc Antichriſtus manifeſtus videbitur, nam in cordibus iniquorum id eſt membrorum ſuorum ſecreta ſua iam nunc occultus operatur. Vt enim de apertioribus criminibus taceam: Ecce alius fratri in corde ſuo tacitus inuidet, & ſi occaſionem reperiat, eum ſupplantare contendit. Cuius alterius membrum eſt, niſi eius de quo ſcriptum eſt. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: alius magni meriti ſe eſſe æſtimans, per tumorem cordis cunctis ſe præferens, omnes ſemetipſo inferiores credit. Cuius alterius membrum eſt, niſi eius, de quo ſcriptum eſt. Omne ſublime videt, & ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ: alius potentiam huius mundi quærit, non quo aliis profit, ſed quo non ſit ſubditus alteri. Cuius alterius membrum eſt, niſi eius, de quo ſcriptum eſt, qui dixit. Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo. Solus quippe altiſſimus ita dominatur ſuper omnia, vt alteri ſubeſſe non poſſit. Quem diabolus imitari peruerſe voluit, cum ſuum dominium

HH ii

quærens, ei ſubeſſe recuſauit. Imitatur ergo diabolum, quiſquis idcirco poteſtatem ſuam appetit, quoniam ei qui ſibi præpoſitus eſt, ordinatione ſuperna, ſubeſſe faſtidit. Sunt nanque præterea plurima: quæ quoſdam in ipſa pace eccleſiæ conſtitutos infideles eſſe renuncient. Video nanque nonnullos ita perſonam potentis accipere, vt videlicet ab eo requiſiti, pro fauore eius non dubitent vitam proximi, verum negare. Et quis eſt veritas, niſi ille qui dixit. Ego ſum via, veritas, & vita. Neque enim Baptiſta Ioannes de confeſſione Chriſti, ſed de iuſtitiæ veritate requiſitus occubuit. Sed quia Chriſtus eſt veritas, ad mortem vſque idcirco pro Chriſto, quia pro veritate videlicet peruenit. Ponamus ante oculos quod aliquis percunctatus perſonam potentis accepit, vt ne verbi ſaltem iniuriam pateretur, veritatem negauit. Quid ergo iſte faceret, in dolore pœnarum, qui Chriſtum erubuit inter flagella verborum? Ecce & poſt hæc ante oculos hominum adhuc Chriſtianus eſt, & tamen ſi dominus eum diſtricte diſpoſuit iudicare, iam non eſt. Video autem & alios quibus per locum magiſterii exhortandi ſunt officia arguendique commiſſa: quia vident aliquid illicitum admitti, & tamen dum quorundam potentum offendere gratiam metuunt, arguere non præſumunt. Quiſquis iſte eſt, quid aliud facit, niſi videt lupum venientem & dimittit oues & fugit? Fugit quia tacuit, quoniam deſpecta æterna gratia temporalem gloriam plus amauit. Ecce ante potentis faciem intra ſui ſe latebras ſilentii abſcondit, & ſicut publice perſecutioni, ſi occulte locum dedit timori. Qui igitur talis eſt, ſi hæc diſtricte iudicantur, & ſi perſecutio publica defuit, & tamen tacendo Chriſtum negauit. Non ergo deſunt vel in pace eccleſiæ Antichriſti tentamenta. Nemo itaque illa perſecutionis extremæ tempora, quaſi ſola perhorreſcat. Apud iniquos nanque cotidie res Antichriſti agitur: quoniam in eorum cordibus myſterium ſuum, iam nunc occultus operatur. Et ſi nunc multi ſpecietenus intra eccleſiam conſtituti, ſimulant ſe eſſe quod non ſunt, in aduentu tamen iudicis prodentur quod ſunt, de quibus bene Salomon ait. Vidi impios ſepultos, cum etiam cum adhuc uiuerent in loco ſancto erant, & laudabantur in ciuitate quaſi iuſtorum operum.

¶ De habenda pace cum peccatoribus. *In paſtoral. cur. ter. part. cap 23.*

CVm temporalis pax in prauorum cordibus ex increpatione noſtra confunditur, inuiolata neceſſe eſt vt in noſtro corde ſeruetur: unde diſcipulos admonet dicens. Siquis non obedit uerbo noſtro, per epiſtolam hunc notate, & non commiſceamini cum illo, ut confundatur. Atque ilico adiunxit, & nolite ut inimicum æſtimare illum, ſed corripite ut

fratrem, ac ſi diceret. Pacem cum eo exteriorem ſoluite, ſed interiorem circa illum medullius cuſtodite: vt peccantis mentem ſic veſtra diſcordia feriat, quatinus pax a veſtris cordibus nec abnegata diſcedat.

INCIPIVNT CAPITVLA
de epiſtola prima beati Pauli apoſtoli ad Timotheum

1	Miſericordiam conſecutus ſum quia ignorans feci.	1. c
2	Non in veſte precioſa.	2. c
3	Saluabitur mulier per filiorum generationem.	2. d
4	Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.	3. a
5	Magnum eſt pietatis ſacramentum.	3. d
6	Nemo adoleſcentiam tuam contemnat.	4. c
7	Manus cito nemini impoſueris.	4. d
8	Radix omnium malorum cupiditas.	6. b
9	Qui ſolus habet immortalitatem.	6. c
10	Et lucem habitat inacceſſibilem.	6. c
11	Diuitibus præcipe non ſuperbe ſapere.	6. a
12	Deuita prophanas vocum nouitates.	6. d
13	Dum venio attende lectioni.	4. d

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM PRIMAM BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM.

De gratia Dei & libero arbitrio.

Moral.lib.xviii.cap.24.

MISERICORDIAM conſecutus ſum, quia ignorans feci. Nullus poteſt dicere ad cognoſcendum Deum actionis ſuæ ſe mercede præueniſſe, vel aliquod digni operis meritum, quo Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam perciperet quaſi pretium dediſſe. Ad hoc nanque pretium damus, vt eius vice rem quam appetimus, poſſidere debeamus, Quid autem nos dedimus, vt ſapientiam, quæ Chriſtus eſt, percipere mereremur? Gratia quippe redempti ſumus. Illa nanque ſola opera male viuendo dedimus, quibus ſi iuſta retributio ſeruaretur, non Chriſtus ſed ſupplitia redderentur. Sed aliud homo per iuſtitiam meruit, aliud per gratiam accepit, Teſtatur Paulus priuſquam mens illius ſemen gratuitæ veritatis acciperet, quibus ſentibus premebatur erroris. Qui prius, inquit, fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. Teſtatur etiam pro qualibet Chriſtus mori dignatus eſt. Cum adhuc, inquit, peccatores eſſemus, ſecundum tempus Chriſtus pro impiis mortuus eſt. Qui ergo veniente Chriſto de virtute & dei ſapientia impii inuenti ſumus, quid boni operis dedimus, quo eum accipere mereremur? Nullum ſuis meritis eſſe ſaluatum Paulus intellexerat, neminem dediſſe aliquid boni operis, vt ad fidem veniret cognouerat, qui dicebat. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? hinc iterum ſcriptum eſt. Gratia ſalui facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, ſed Dei enim donum eſt, non ex operibus, vt ne quis glorietur. Hinc de ſemetipſo loquitur iterum dicens. Gratia Dei ſum id quod ſum. Ex cuius nimirum aſpiratione gratiæ, quia virtutum opera protinus in corde generantur, vt ex libero quoque arbitrio ſubſequatur actio. Cui poſt hanc vitam æterna reſpondeat retributio, ilico adiecit, & gratia eius in me vacua non fuit.

2 Quod culpa ſit pretioſis veſtibus indui. *In homil.6.ſuper Euang.*

MVlieres in habitu ornato, cum verecundia & ſobrietate ornent ſe, non in tortis crinibus aut auro, aut margaritis vel veſte pretioſa. Ne-

mo exiſtimet in luxu, atque ſtudio pretioſarum veſtium peccatum deeſſe: quia ſi hæc culpa non eſſet, nullo modo Ioannem Baptiſtam dominus de veſtimenti ſui aſperitate laudaſſet. Si hoc culpa non eſſet, nequaquam Paulus per epiſtolam fœminas a pretioſarum veſtium appetitu compeſceret dicens, Non in veſte precioſa. Beatus quoque Petrus apoſtolus dicit. Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis, quarum ſit non extrinſecus capillaturæ, aut circundacio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus. Penſate ergo quæ culpa ſit hoc viros appetere, a quo curauit eccleſiæ paſtor & egregius doctor etiam fœminas prohibire.

3 Quod filiorum nomine opera deſignantur. *Moral. lib.* xii. *cap.* 13.

SAluabitur autem mulier per filiorum generationem. Nomine filiorum in ſcriptura ſacra, aliquando opera deſignantur, ſicut de muliere Paulus dicit: quia ſalua erit per filiorum generationem. Neque enim mulier quæ continentiæ ſtudens, nequaquam filios generat, ſalua non erit, ſed per generationem filiorum ſaluari dicitur: quia per effectum bonorum operum perpetuæ ſaluti ſociatur.

4 De honore epiſcopatus. *In paſtoral. cur.* 1. *part. cap.* 8.

TImotheum inſtruens Paulus de officio epiſcopatus ait. Siquis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Qui tamen laudans deſiderium in pauorem vertit protinus quod laudauit, cum repente ſubiungit. Oportet autem Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe: Cumque virtutum neceſſaria ſubſequenter enumerat, quæ ſit irreprehenſibilitas ipſa manifeſtat, & fauet ergo ex deſiderio, & terret ex præcepto, ac ſi aperte dicat. Laudo quod quæritis, ſed prius diſcite, quid quæratis: ne dum voſmetipſos metiri negligitis, tanto fœdior veſtra reprehenſibilitas pareat, quanto & a cunctis conſpici in honoris arce feſtinatis. Magnus enim regendi artifex fauoribus impellit, terroribus retrahit, vt auditores ſuos & deſcripto irreprehenſibilitatis culmine, reſtringat a ſuperbia, & officium laudando quod quæritur, componat ad vitam. Ipſum quoque epiſcopatus officium boni operis expreſſione definitur, cum dicitur. Siquis epiſcopatum deſiderat. Ipſe ergo ſibi teſtis eſt, qui epiſcopatum non appetit, qui non per hunc boni operis miniſterium, ſed honoris gloriam quærit. *Moralium libro* xxi. *cap.* 9. De hoc eodem epiſcopatus officio edocens. Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, hoc autem inter peccatum diſtat & crimen, quod omne crimen peccatum eſt, non tamen omne peccatum crimen. Et in hac vita multi ſine crimine, nullus vero ſine peccatis valet eſſe. Prædicator itaque ſanctus cum virum dignum gratia ſacerdotali deſcriberet, nequaquam dixit, ſine peccato: ſed ſi quis

ſine crimine eſt. Sine peccato enim nemo valet eſſe, cum Ioannes dicat. Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.

5 Quod prædicatores angeli vocentur. *Moral.lib.xxxiii.cap.4.*

SCriptura ſacra prædicatores eccleſiæ, pro eo quod gloriam patriæ cœleſtis annunciant, angelorum nomine ſolet deſignare. hinc Malachias propheta loquitur dicens. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius: quia angelus domini exercituum eſt. hinc Paulus ait. Magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu. Apparuit angelis, prædicatum eſt, gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria. Qui igitur diſpenſationis miniſterium poſtquam apparuiſſe angelis dixit. Prædicatum eſſe gentibus ſubdidit, angelorum profecto nomine prædicatores ſanctos, id eſt veritatis nuntios deſignauit.

6 Quod non debet prædicare qui imperfectus eſt vita vel ætate.

In homil.ii.ſuper Ezech. & in paſtoral.cur.ter.part.cap.26.

NEmo adoleſcentiam tuam contemnat. Cum prima ſunt adoleſcentiæ vel iuuentutis noſtræ tempora, nobis adhuc ceſſandum eſt a prædicatione: nec debemus in infirma ætate prædicare: quia ſermo doctrinæ non ſuppetit, niſi in perfecta ætate. Quouſque enim infirmi ſumus, continere nos intra noſmetipſos debemus, ne dum tenera bona citius oſtendimus, amittamus: ad templum ergo non ſunt oſtendenda, niſi quæ ſunt firma. Hinc etiam per quendam ſapientem dicitur. Adoleſcens loquere in tua cauſa vix, & ſi bis interrogatus fueris, habeat initium reſponſio tua. Cum vero per Paulum Timotheo diſcipulo dicitur. Præcipe & doce, nemo adoleſcentiam tuam contemnat, ſciendum nobis eſt, quoniam in ſacro eloquio aliquando adoleſcentia iuuentus vocatur. Quod citius oſtenditur ſi Salomonis ad medium verba proferantur, qui ait. Lætare iuuenis in adoleſcentia tua. Si enim vnum vtraque eſſe non diſcerneret, quem monebat in adoleſcentia, iuuenem non vocaret. Quos igitur a prædicationis officio vel imperfectio vel ætas prohibet: & tamen impellit præcipitatio: cum arripiunt intempeſtiue quod non valent, perdunt etiam quod implere quandoque tempeſtiue potuiſſent: ante perfectionem alarum, vnde ire cupiunt, in alta inde merguntur in ima.

7 De quadam ſacræ ſcripturæ conſuetudine. *Moral.lib.v.cap.29.*

MAnus cito nemini impoſueris: neque communicaueris peccatis alienis. Sacræ ſcripturæ conſuetudo eſt, vt cum aliquid narrat, interpoſita alterius cauſæ ſententia, ad ſuperiora protinus redeat. Sed hunc eſſe

nonnunquam morem ſacri eloquii melius oſtendimus, ſi ex eo aliquam huius rei ſimilitudinem proferamus. Paulus nanque apoſtolus cum dileꝫ ctum diſcipulum, de inſtituendis eccleſiæ officiis admoneret, ne quos forte ad ſacros ordines inordinate proueheret, dixit. Manus cito neꝫ mini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis, teipſum caꝫ ſtum cuſtodi. Qui ad infirmitatem eius corporis protinus verba conuerꝫ tens, ait. Noli adhuc aquam bibere. ſed modico vino vtere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates: ſtatimque ſubiungit dicens. Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quorundam autem & ſubſequuntur. Quid ergo ad illud pertiꝫ net, quod ab infirmo bibi aquam prohibuit, hoc quod de peccatis abſcon ditis quorundam hominum manifeſtiſque ſubiunxit? niſi quod interꝫ poſita de eius infirmitate ſententia ad hoc in extremo rediit quod ſupeꝫ rius dixit. Nemini cito manus impoſueris, neque communicaueris pecꝫ catis alienis. Vt enim hæc eadem peccata, quanta ſolicitudine perquiꝫ renda eſſent oſtenderet, interpoſita contra infirmitatis moleſtiam diꝫ ſcretionis admonitione protinus intulit, quod in aliis pateſcerent in aliis laterent dicens. Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt præceꝫ dentia ad iudicium, quorundam autem & ſubſequuntur. In hac ergo ſententia Paulus non eiſdem verbis congruit, quibus eam loquens de Timothei infirmitate ſubiunxit, ſed ad illud rediit, quod ſuperius in terꝫ mittendo narrauit.

8 De cupiditate. *Moral.lib.xv.& xx.cap.10.*

RAdix omnium malorum cupiditas. Cum alicui auaritia id eſt cupiꝫ ditas dominatur, ſubiectus proculdubio malis ominibus demonſtratur: quia de auaritia mala omnia oriuntur, & peccatorum omnium ſpinæ producuntur, de qua per Paulum dicitur. Radix omnium malorum cuꝫ piditas. Ipſa quippe latenter oritur in mente, ſed punctiones peccatoꝫ rum omnium patenter producit in opere. Quas videlicet punctiones ab hac radice ſurgentes, ſtatim prædicator egregius inſinuat, cum ſubdit. Quam quidam appetentes errauerunt a fide, & inſeruerunt ſe doloriꝫ bus multis. Qui enim multos dolores dixit, quaſi naſcentes ex hac raꝫ dice punctiones innotuit.

9 De humana & angelica natura. *Moral.lib.xxv.cap.4.& 5.*

QVi ſolus habet immortalitatem. Omnis immutatio velut quædam mortis imitatio eſt. Id enim quod mutatur quaſi ab eo quod erat interꝫ ficitur, vt deſinat eſſe quod fuit, & incipiat eſſe quod non fuit. Lumen autem verum creator videlicet noſter, nulla mutabilitatis viciſſitudine

tenebreſcit, nullis naturæ ſuæ defectibus obumbratur, ſed eius eſſe ſine mutabilitate eſt, ſicut ſcriptum eſt. Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Et inde rurſum Paulus apoſtolus dicit. Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſſibilem. Sed cum cuncti nouerimus, quod & humana anima, & angelici ſpiritus ſint immortales inſtituti: cur ab apoſtolo ſolus Deus immortalitatem habere perhibetur? niſi quia ſolus Deus vere non moritur, qui ſolus nunquam mutatur, humana quippe anima in lapſum nunquam caderet, ſi mutabilis non fuiſſet. Quæ a paradiſi quoque gaudiis expulſa, ſi mutabilis non eſſet, ad vitam minime rediret. In hoc ipſum vero quod ad vitam redire nititur, defectus ſuos alternante ſemper mutabilitate tolerare cogitur. Quia ergo ex nihilo condita eſt, ex ſe nihilominus infra ſe tendit, niſi ad boni deſiderii ſtatum artificis ſui manu teneatur. Ex eo itaque quod creatura eſt deorſum ire habet: virtute nanque propria in præceps poſſe ſe ire conſiderat, ſed ad conditorem ſuum amoris manus ſe retinet, ne cadat, quouſque ad immutabilitatem tranſeat, & eo vero immortaliter, quo immutabiliter viuat. Ipſi quoque ſpiritus angelici mutabiles ſunt ex natura conditi, quatinus aut ſua ſponte caderent, aut ex arbitrio ſtarent. Sed quia humiliter elegerunt ei inhærere a quo creati ſunt, hanc ipſam in ſe mutabilitatem ſuam, ſtandi iam immutabilitate vicerunt: vt hoc ipſo merito tranſcenderent, quod naturæ ſuæ ordine mutabilitati ſubeſſe potuiſſent. Quia ergo creator noſter, nullam patitur immutabilitatem, recte de eo per Paulum dicitur. Qui ſolus habet immortalitatem.

10 De videndo Deo. *Moral.lib.xviii.cap.38.*

ET lucem habitat inacceſſibilem. Cum ad ipſum fontem vitæ creatorem noſtrum nouerimus, erit nobis delectabiliter impreſſa ſitis ſimul & ſatietas, ſed longe ab iſta ſitis neceſſitas, & longe a ſatietate faſtidium: quia ſitientes ſatiabimur, & ſatiati ſitiemus. Videbimus ergo Deum ipſum qui erit præmium laboris noſtri, vt poſt mortalitatis huius tenebras, acceſſa eius luce gaudeamus, ſed cum eius lucem dicimus acceſſam, obſiſtit animo quod Paulus dicit. Qui lucem habitat inacceſſibilem, quem vidit nullus hominum, ſed nec videre poteſt. Ecce rurſum audio quod pſalmiſta ait. Accedite ad eum & illuminamini. Quomodo igitur accedendo illuminamur, ſi ipſam lucem, qua illuminari poſſimus non videmus? Si vero accedendo ad eum ipſam qua illuminamur lucem videmus, quomodo inacceſſibilis eſſe perhibetur? Qua in re penſandum eſt, quod inacceſſibilem dixit, non omni homini, ſed humana ſapien-

ti. Scriptura quippe ſacra omnes carnalium ſectatores humanitatis nomine notare ſolet: vnde idem apoſtolus quibuſdam diſcordantibus dicit. Cum enim inter vos ſit zelus & contentio, nonne carnales eſtis & ſecundum hominem ambulatis? Et vnde alibi teſtimonium protulit: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus dilgentibus ſe. Et cum hoc hominibus dixiſſet, abſconditum, mox ſubdidit. Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum: ipſum ſe ab hominis vocatione diſcernens, qui raptus ſupra hominem diuina iam ſapuerat. Ita etiam hoc loco cum lucem Dei inacceſſibilem perhibet, vt oſtenderet quibus ſubdidit, quem vidit nullus hominum, ſed nec videre poteſt, in ore homines vocans homines humana ſapientes: quia qui diuina ſapiunt, videlicet ſupra homines ſunt. Deum igitur per cœleſtem conuerſationem videbimus, ſi ſupra homines eſſe meremur. Quæ nimirum viſio nunc fide inchoatur, ſed tunc in ſpecie perficitur: quando coæternam Deo ſapientiam, quam modo per ora prædicantium, quaſi per decurrentia flumina ſumimus, in ipſo ſuo fonte bibemus.

11 De admonitione ſuperborum diuitum. *In paſtoral. cur. 3. part. cap. 3.*

SVperbis diuitibus inferre metum contra elationem debemus, ſicut Paulus dicit diſcipulo de diuitibus. Diuitibus huius ſeculi præcipe non ſuperbe ſapere, neq; ſperare in incerto diuitiarum ſuarum. Vbi notandum valde eſt, quod humilitatis doctor memoriam diuitum faciens non ait. Roga ſed præcipe: quia & ſi impendenda eſt pietas infirmitati: honor tamen non debetur elationi. Talibus ergo rectum quod dicitur tanto rectius iubetur, quanto & rebus tranſitoriis altitudine cogitationis intumeſcunt. De his in euangelio dicit dominus. Væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram. Quia enim quæ ſunt æterna gaudia neſciunt: ex præſentis vitæ abundantia conſolantur. Offerendus eſt ergo prædicatoribus timor diuitibus, quos conſolatio gloriæ temporalis extollit, vt cognoſcant quia diuitias quas conſpiciunt, tenere nequaquam poſſunt.

12 De vitanda verborum nouitate. *Moral. lib. xviii. cap. 14.*

O Timothee depoſitum cuſtodi. Quicunque ad veræ prædicationis verba ſe præparat, neceſſe eſt, vt cauſarum origenes a ſacris paginis ſumat: vt omne quod loquitur ad auctoritatis diuinæ fundamentum reuocet, atque in eo ſuæ locutionis ædificium firmet. Sæpe enim hæretici dum ſua peruerſa ſtudent aſtruere, proferunt ea, quæ profecto in ſacrorum librorum paginis non tenentur. Vnde & diſcipulum ſuum

prædicator admonet, dicens. O Timothee depoſitum cuſtodi, deuitans prophanas vocum nouitates. Dum enim laudari hæretici tanquam de excellenti ingenio cupiunt, quaſi noua quædam proferunt, quæ in patrum antiquorum libris veteribus non tenentur. Sicque fit, vt dum videri ſapientes deſiderant, miſeris auditoribus ſuis ſtultitiæ ſemina ſpargant.

13 De ſtudio legendi. *In paſtoral. cur. 3. part. cap. 11.*

DVm venio attende lectioni. Omnis prælatus & rector cotidie ſacri eloquii ſtudioſe debet præcepta meditari, vt in vim ſollicitudinis & erga cœleſtem vitam prouidæ circunſpectionis quam humanæ conuerſationis vſus indeſinenter deſtruit, diuinæ admonitionis verba reſtaurent. & qui ad vetuſtatem vitæ per ſocietatem ſecularium ducitur, ad amorem ſemper ſpiritalis patriæ compunctionis aſpiratione renouetur. Valde nanque cor inter humana verba defluit, cum indubitanter conſtet, quod externis occupationum tumultibus impulſum a ſemetipſo corruat, inceſſabiliter ſtudere debet, vt per eruditionis ſtudium reſurgat. Hinc eſt enim quod prælatum gregi diſcipulum Paulus admonet dicens. Dum venio attende lectioni. hinc Dauid ait. Quomodo dilexi legem tuam domine, tota die meditatio mea eſt.

INCIPIVNT CAPITVLA de epiſtola ſecunda beati Pauli apoſtoli ad Timotheum

1	Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.	2. d
2	Inſta opportune, importune.	4. a
3	Argue increpa, obſecra in omni patientia.	4. a
4	De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ.	4. b

INCIPIT

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM SECVNDAM BEATI PAVLI APOSTOLI. AD. TIMOTHEVM.

Quomodo contemplatio poſſit haberi
*Moral.lib.v.cap.*22.

SANCTI viri ab huius mundi inquieta concupiſcentia ſe penitus ſubtrahunt, ac terrenarum actionum ſtrepitum deſerunt, & per quietis ſtudium ab exterioribus operibus ceſſantes interna penetrare ſatagunt. Neque enim ad interna contemplanda perducuntur, niſi ab his quæ exterius implicant, ſtudioſe ſubtrahantur. Hinc eſt enim quod per ſemetipſam veritas dicit. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, hinc Paulus ait. Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit. Hinc per prophetam dominus admonet dicens. Vacate & videte quoniam ego ſum Deus. Nequaquam enim interna noticia conſpicitur niſi ab externa implicatione ceſſetur, & mens noſtra nullo modo ad vim intimæ contemplationis rapitur, niſi ſtudioſe prius a terrenorum deſideriorum tumultu ſopiatur.

2 Quomodo doctores prædicare debeant. *In paſtoral.cur.2.part.cap.*4.

PRouidendum eſt intentione ſolicita rectoribus vt ab eis non ſolum praua nullo modo, ſed ne recta quidem nimie & inordinate proferantur, quia ſæpe dictorum virtus perditur, cum apud audientium corda incautæ loquacitatis importunitate leuigatur. Vnde Paulus cum diſcipulum de inſtantia prædicationis admoneret, dicebat. Teſtificor coram Deo & Chriſto Ieſu, qui iudicaturus eſt uiuos & mortuos, & aduentum eius & regnũ ipſius, prædica verbum, inſta opportune, importune. Dicturus importune præmiſit oportune: quia ſcilicet apud auditoris mentem, ipſa ſua vtilitate ſe deſtruit, ſi habere importunitas opportunitatẽ neſcit.

3 De manſuetis & iracundis prelatis.
In paſtoral.cur.3.part.cap.17.& in homil.11.ſuper Ezech.

MAnſueti prælati debent ſtudere vt etiam æmulationem iuſticiæ habeant: iracundi vero vt æmulationi quã ſe habere æſtimant, manſuetudinem ſubiungant. Idcirco nanq; ſpiritus ſanctus in columba nobis, & igne mõſtratus eſt: quia videlicet omnes, quos implet, & colũbæ ſimplicitate mãſuetos, & igne zeli ardẽtes exhibet. Nequaq; ergo ſpiritu sãcto plenus

eſt, quia aut in tranquillitate manſuetudinis feruorem æmulationis deſerit, aut rurſum in æmulationis ardore virtutem manſuetudinis amittit. Quod fortaſſe melius oſtendimus, ſi in medium Pauli magiſterium proferamus: qui duobus diſcipulis, & non diuerſa caritate prædictis, diuerſa tamen adiutoria prædicationis impendit. Timotheum enim admonens ait. Argue obſecro, increpa, in omni patientia & doctrina. Titum quoque admonet dicens. Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio. Quid eſt quod doctrinam ſuam arte tanta diſpenſat, vt exhibenda hac alteri imperium, & alteri patientiam proponat, niſi quod manſuetioris ſpiritus Titum, & feruentioris vidit eſſe Timotheum? Illum itaque per æmulationis ſtudium inflammat, hunc per lenitatem patientiæ temperat. Illi quod deeſt, iungit, huic quod ſupereſt, ſubtrahit: illum ſtimulo implere nititur, hunc freno moderatur. Leni quippe per autoritatem imperii, iniungenda erat ſeueritas verbi: is autem qui per ſpiritum feruebat, per patientiam temperandus fuerat, ne ſi plus iuſto feruеſceret, non ad ſanandum vulnera ſubiectorum reduceret, ſed ſana vulneraret. Nam ſæpe verba quæ hunc ad ſanandum reuocant, alium vulnerant.

4 De fiducia æternæ retributionis. *Mora. lib. x. cap. 22. lib. 3. cap 21.*

SAncti viri quia fideliter domini præceptis inſeruiunt, aduentum illius ſpe certa præſtolantur: extremum venire iudicium, oſtendi cœleſtem patriam, perſolui præmia iuſtis appetunt. Sciendum enim eſt quod beatorum mens, quo duritia pro veritate tolerat, eo æternitatis præmia certius ſperat, & tanto ſpes in Deum ſolidior ſurgit, quanto pro illo quiſque grauiora pertulerit. Labores quippe ſuos ſancti conſiderantes: mercedem retributionis quærunt: & cauſæ ſuæ meritum ſcientes præſentiam iudicis expetunt: cumque vt veniat in flamma ignis dans vindictam impiis, & contemplationis ſuæ ſpeciem in retributione deferens piis, ardore ſummo concupiſcunt. Labores ergo ſuos intuens prædicator egregius dicit. Ego enim iam delibor & tempus meæ reſolutionis inſtat. Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui, de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex. Quia enim contra mala tranſeuntia ſine defectu certauerat, de manſuris nimirum gaudiis, ſine dubietate præſumebat, vbi & aperte ſubiungit. Non ſolum autem mihi: ſed & his qui diligunt aduentum eius, ac ſi dicat. Sed & in omnibus qui ſibi de bona operatione ſunt conſcii. Aduentum enim iudicis non diligunt: niſi qui in cauſa ſua habere ſe iuſtitiæ meritum ſciunt. Nequaquam quippe gaudium vel

corona retributionis de æternitate recipitur, quod non hic prius pia tribulatione & labore conquiritur, hinc Paulus ait. Si commorimur, & conuiuemus, ſi ſuſtinemus, & conregnabimus: hinc ſanctorum gloriam angelus Ioanni indicans ait. Hi ſunt qui venerunt in tribulatione magna. Hinc diſcipulo Paulus admonet dicens. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, hinc iterum ait. Non coronabitur, niſi qui legitime certauerit. *In homilia ſuper Quis uenit ad me.* Ad coronam enim & ad magna præmia peruenire non poteſt, niſi per magnos labores. Quemcunque ergo cœleſtium delectat magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum.

INCIPIVNT CAPITVLA de epiſtola beati Pauli apoſtoli ad Hebræos.

1	Nuſquam angelos apprehendit.	2. d
2	Adhuc in lumbis patris erat.	7. f
3	Viuus eſt ſermo Dei & efficax.	4 c
4	Neceſſe eſt exemplaria cœleſtium his mundari.	9. f
5	Non deſerentes collectionem veſtram.	10. e
6	Patres carnis veſtræ habuimus eruditores.	12. c
7	Sanguinem aſperſionis melius loquentem quam Abel.	12. f
8	Mouebo non ſolum terram ſed etiam cœlum.	
9	Ieſus extra portam paſſus eſt.	13. c
10	Inuiſibilem tanquam videns ſuſtinuit.	11. f
11	Eſt autem fides ſubſtantia rerum.	11. a
12	Etenim perpaucis ſcripſi vobis.	

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS.

Quibus ex cauſis Deus hominem perditum potius quam angelum apoſtatam reparare diſpoſuit.

Moral.lib.4.cap.9.10.& 11.

OMNIPOTENS Deus ſicut ex nihilo bona facere potuit, ita cum voluit per incarnationis ſuæ myſterium, etiam perdita bona reparauit. Duas autem ad intelligendum ſe creaturas fecerat, angelicam videlicet & humanam: Vtranque vero ſuperbia perculit, & ab ingenitæ ſtatu rectitudinis deiecit. Sed vna tegmen carnis habuit, alia vero nihil infirmum de carne geſtauit. Angelus nanque ſpiritus eſt ſolummodo: homo vero ſpiritus eſt & caro. Miſertus ergo creator vt redimeret, illam ad ſe debuit reducere, quam in perpetratione culpæ ex infirmitate conſtat aliquid habuiſſe. Et eo altius debuit apoſtatam angelum repellere, quo cum a perſiſtendi fortitudine corruit, nihil infirmum ex carne geſtauit. Hinc enim ſcriptum eſt. Nuſquam angelos apprehendit, ſed ſemen Abraæ apprehendit. Idcirco nanque redemptor noſter non angelus ſed homo factus eſt, quoniam hoc proculdubio fieri debuit, quod redemit: vt & perditum angelum non apprehendendo deſereret, & hominem in ſemetipſo apprehendendo repararet. Eſt adhuc aliud quæ & perditus homo reparari debuit, & ſuperbiens ſpiritus raparari non poſſit, quia nimirum angelus ſua malicia cecidit, hominem vero aliena proſtrauit: humanum ergo genus ad pœnitentiam redemptoris aduentu reducitur: apoſtata vero angelus ad reſtaurationem nulla ſpe veniæ nulla conuerſationis emendatione reuocatur. Sic quippe illum perpetratæ ſuperbiæ cæcitas grauat, vt nequaquam vlterius ad lucem pœnitentiæ per diuini reſpectus memoriam reſurgat: nec ad veniam cum electis, nec vltra ad illa claritatis intima agminæ ſuperna redeat.

2 De ſignificatione lumborum.

Moral.lib xxxii.cap.11.& in homil.viii.ſuper Ezech.

PEr Abraam Leui decimatus eſt: adhuc enim in lũbis patris erat. Lumborum nomine propago mortalitatis exprimitur, quia ſeminaria coitus viris in lumbis: Fœminis autem in vmbilico ineſſe perhibentur. Hinc

eſt quod veritas diſcipulis dicit. Sint lumbi veſtri præcincti: hinc Petrus cum luxuriam a corde reſtringeret: admonebat dicens. Succincti lumbos mentis veſtræ. Propter quod etiam & de Leui dicitur, quia adhuc in lumbis patris erat, cum Melchiſedech occurrit Abraæ. Cum enim Paulus per Abraæ ſacrificium Melchiſedech tempore, Leui ſacerdotium diceret decimatum, viri tunc in Abraæ corpore Leui lateret, oſtendens ait: Adhoc enim in lumbis patris erat.

13 Quam ſubtiliter cogitationes noſtras Deus attendit.

In homil. 21. ſuper Ezech.

Viuus eſt ſermo Dei & efficax. Ante omnipotentis Dei oculos vel quæ bene geſta, vel quæ ſcienter ſunt dicta depereunt. Cum iam non amore domini, ſed intentione laudis tranſitoriæ fuerit. Sic etenim ſæpe cogitationi bonæ cogitatio ſiniſtra ſubiungitur, vt vix ipſe qui eaſdam cogitationes generat, animus agnoſcat: vbi prædicator egregius, cum loquens ſubtiliter diceret. Viuus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, ilico ſubiungit. Compagum quoque & medullarum, & diſcretor cogitationum, & intentionum cordis. Diſtinguit enim ſermo Dei compages & medullas: quia diſcernit cogitationes & intentiones cordis. Per compages quippe oſſa oſſibus iunguntur, & ſæpe dum quiddam recta cogitatione agimus, ſed in laudis amore ſubito declinamur, & hoc pro laude facimus quod prius facere pro veritate cœperamus: quia cogitationes cogitationibus adiunguntur, quaſi quædam in ſpiritus compages fiunt. Sed habent oſſa quæ in compage iuncta ſunt, etiam medullas. Quod prædicator ſanctus aptius intulit: cum ſubiungit. Diſcretor cogitationum, & intentionum cordis; Compages enim noſtræ cogitationes ſunt: medullæ autem intentiones. Etenim aliud cogitamus, & aliud eſt quod per cogitationem intendimus. Nam ſiquis propoſito nummorum præmio pupilli vel viduæ cauſam defendat, & fortaſſe eccleſiam ingrediens ſuis precibus Deo dicat. Tu vides, quia cauſam pupilli & viduæ defendo: iſte proculdubio quæ cogitat ſcit, ſed quo intendat eius cogitatio ignorat. Aliud quippe cogitat, atque aliud intendit: non enim defenſionem pupilli, vel viduæ, ſed mercedem nummorum quærit. Nam tolle temporale præmium, & pupillum ac viduam non defendit. Sermo atque Dei diſcretor eſt cogitationum & intentionum cordis, qui non aſpicit quid apud temetipſum cogitas, ſed per medullam compagis, id eſt per intentionem cogitationis quid accipere requiras.

4 Quod oportuit pro homine redimendo hominē ſine peccato offerri.

*Moral.lib.*xvii.*cap.*15.*&* 16.

QVamuis ſimplici naturæ diuinitatis, non ſit aliud eſſe & aliud ſapere & aliud fortem eſſe. Quippe quia ipſa fortitudo quæ ſapientia, & ipſa ſapientia, quæ diuinitatis eſſentia eſt, dominus tamen Diabolum quantum ad faciem ſpectat, non virtute ſed ratione ſuperauit. Ipſe nanque Diabolus nulla nos parentis primi radice ſupplantans, ſub captiuitate ſua hominem quaſi iuſte tenuit: qui libero conditus arbitrio ei iniuſta ſuadenti conſentit. Ad vitam nanque conditus in libertate propriæ voluntatis: ſponte ſua factus eſt debitor mortis. Delenda ergo erat talis culpa, ſed niſi per ſacrificium deleri non poterat. Quærendum erat ſacrificium, ſed quale ſacrificium poterat pro abſoluendis hominibus inueniri? Neque enim iuſtum fuit, vt pro rationali homine brutorum animalium victimæ cederentur, vnde ait apoſtolus. Neceſſe eſt ergo exemplaria cœleſtium his mundari, ipſa autem cœleſtia melioribus hoſtiis quam iſtis. Ergo ſi bruta animalia propter rationale animal, id eſt pro homine dignæ victimæ non fuerunt, requirendus erat homo qui pro hominibus offerri debuiſſet: vt pro rationali peccante, rationalis hoſtia mactaretur. Sed quid quod homo ſine peccato inueniri non poterat: & oblata pro nobis hoſtia quando nos a peccato mundare potuiſſet, ſi ipſa hoſtia peccati contagio non careret? Inquinata quippe inquinatos mundare non poſſet. Ergo vt rationalis eſſet hoſtia: homo fuerat offerendus, vt vero a peccatis mundaret hominem, homo & ſine peccato: ſed quis eſſet homo ſine peccato: ſi ex peccati commixtione deſcenderet? Proinde venit propter nos in vtero virginis filius Dei: ibi pro nobis factus eſt homo. Sumpta eſt ab illo natura non culpa. Fecit pro vobis ſacrificium corpus ſuum: exhibuit pro peccatoribus victimam ſine peccato: quæ & humanitate mori & iuſtitia mundare potuiſſet. Hunc ergo cum poſt baptiſma vidit antiquus hoſtis mox tentationibus impetiit: & per diuerſos aditus ad eius interiora molitus irrumpere, eſt victus, atque ipſa inexpugnabilis mentis eius integritate proſtratus. Sed quia ad interiora non valuit, ad eius ſe exteriora conuertit, vt quia mentis virtute victus eſt: eum quem decipere tenttatione non valuit carnis ſaltem videretur morte ſuperare: atque vt ante nos dictum eſt, permiſſus eſt in illud quod ex nobis mortalibus mediator acceperat. Sed vbi potuit aliquid facere, ibi deuictus eſt ex omni parte: & vnde accepit exterius poteſtatem dominicæ carnis occidendæ, inde interius poteſtas eius qua nos tenebat occiſa eſt. Ipſe nanque victus interius: dum quaſi

vicit exterius. Et qui nos iure debitores mortis tenuit, iure in nobis vis mortis amiſit: quia per ſatellites ſuos eius carnem per immunda appetiit, in quo nil ex culpæ debito inuenit. Dominus ergo noſter pro nobis mortem ſoluit indebitam, vt nobis mors debita non noceret. Antiquus autem hoſtis per exceſſum præſumptionis ſuæ eum etiam perdidit, quem iniquæ perſuaſionis lege poſſedit: & dum audacter eum in quo nil ſibi competebat appetiit, iure illum quem quaſi iuſte tenebat amiſit. Prudentia itaque non virtute deuictus eſt, qui dum ad tentandum Deum ſoluitur: ab homine poſſidendo religatur, vt inde eum qui ſub ipſo erat perderet: vnde cum illo qui ſuper ipſum eſt congredi præſumpſiſſet.

5 De feruenti perſeuerantia. *Moral. lib. v. cap. 3.*

QVi plene mortificationem ſuam appetunt, quanto fiunt ad finem viciniores, tanto ſe exhibent in opere ardentiores: laborando non deficiunt, ſed magis ad vſum laboris creſcunt: quia quo iam præmia propinquiora conſiderant, eo in opere delectabilius exudant. Vnde bene Paulus quibuſdam æternam patriam quærentibus dicit. Non deſerentes collectionem noſtram, ſicut eſt conſuetudinis, quibuſdam, ſed conſolantes, & tanto magis, quanto videritis appropinquantes diem. Laborantem quippe conſolari, eſt pariter in labore perſiſtere: quia ſubleuacio laboris, eſt viſitatio collaborantis: ſicut cum in itinere comes iungitur, via quidem non abſtrahitur, ſed tamen de ſocietate comitis labor itineris leuigatur. Dum itaque Paulus conſolantes ſe in labore quæreret adiunxit, dicens. Tanto magis quanto videritis appropinquantem diem, ac ſi diceret, eo labor creſcat, quo iam præmia laboris appropinquant.

6 De flagellis Dei. *In paſtoral. cur. ter. part. cap. 13.*

PAtres carnis veſtræ habuimus eruditores & reuerebamur eos, num multo magis obtemperabimus patri ſpirituum & viuemus? omnes quos dominus in hoc flagellat tempore, eo ſe debent Dei filios ſentire, quo illos caſtigant flagella diſciplinæ. Niſi enim correctis hæreditatem dare diſponeret, eos erudire per moleſtias non curaret. Hinc nanque dominus ad Ioannem per angelum dicit. Ego quos amo, arguo, & caſtigo. Hinc rurſum ſcriptum eſt. Fili mi noli negligere diſciplinam domini, neque fatigeris cum ab eo argueris: quem enim diligit dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit. Hinc pſalmiſta ait. Multæ tribulationes iuſtorum; hinc beatus quoque Iob in dolore exclamans, ait. Si iuſtus fuero, non leuabo caput,

ſaturatus afflictione & miſeria. Conſiderare etiam debemus, pro percipiendis hæreditatibus terrenis, quam dura carnales filios diſciplinæ flagella caſtigent. Quæ ergo nobis diuinæ correptionis pœna grauis eſt, per quam & nunquam amittenda hæreditas percipitur, & ſemper manſura ſupplicia vitantur? Hinc etenim Paulus ait. Patres quidem carnis ipſe noſtræ habuimus, eruditores & reuerebamur eos, nonne multo magis obtemperabimus patri ſpirituum & viuemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum ſecundum voluntatem ſuam erudiebant nos, hic autem ad id quod vtile eſt, in recipiendo ſanctificationem eius. Quos ergo dominus flagellat, ſolicite patientiæ virtutem ſtudeant ſeruare: inceſſanter enim quanta redemptor noſter, ab his, quos creauerat pertulit mala, debent conſiderare: quod tot abiecta conuiciorum probra ſuſtinuit, quod de manu hoſtis antiqui captiuorum animas cotidie rapiens inſultantium alapas accepit; quod qua nos ſalutis diluens, ac perfidorum ſputis faciem non abſcondit, quod aduocatione ſua nos ab æternis ſuppliciis liberans, tacitus flagella tolerauit, quod inter angelorum choros nobis perennes honores tribuens, colaphos pertulit, quod a peccatorum nos punctionibus ſaluans, ſpinis caput ſupponere non recuſauit, quod æterna dulcedine nos inebrians, in ſiti ſua fellis amaritudinem accepit, quod qui pro nobis patrem quanuis diuinitate eſſet æqualis adorauit, ſub irriſione adoratus tacuit, quod vitam mortuus præparans vſque ad mortem ipſe vita peruenit. Cur itaque aſperum creditur, vt homo toleret a Deo flagella pro malis, ſi tanta Deus ab hominibus pertulit mala pro bonis? Aut qui ſanæ intelligentiæ de percuſſione ſua ingratus exiſtat, ſi hine ipſe ſine flagello non exiit, qui ſine peccato vixit?

7 De diſtantia paſſionis Chriſti & Abel. *Moral. lib. xiii. cap. 12.*

SAnguinem aſperſionis melius loquentem quam Abel. De Abel ſanguine dixit dominus ad Cain. Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Ipſe quoque qui ſumitur ſanguis redemptionis, clamor eſt noſtri redemptoris, vnde etiam Paulus dicit. Et ſanguinem aſperſionis melius loquentem quam Abel. Sanguis quippe Ieſu melius loquitur quam Abel, qui ſanguis Abel mortem fratricidæ fratris petiit: ſanguis autem domini vitam perſecutoribus impetrauit. Vnde factum eſt, vt redemptoris noſtri ſanguinem, quem perſecutores ſeuientes fuderunt, poſtmodum credentes lamberent, eumque Dei filium eſſe prædicarent.

8 De tempeſtate diuini examinis. *Moralium lib. xxi.*

EGo mouebo non ſolum terram ſed etiam cœlum. Tempeſtas in mari

cum oritur, prius leues vndæ, & poſtmodum volumina maiora con-citantur: ad extremum fluctus ſe in alta erigunt, & nauigantes quoſ-que ipſa altitudine ſubuertunt. Sic ſic nimirum extrema illa properat, quæ vniuerſum mundum ſubruat tempeſtas animarum. Nunc enim bel-lis & cladibus quaſi quibuſdam vndis ſua nobis exordia oſtendit, & quan-to ad finem cotidie propinquiores efficimur, tanto grauiora irruere tri-bulationum volumina videmus. Ad extremum vero commotis omni-bus elementis, ſupernus iudex veniens, finem omnium apportat: quia vi delicet tunc tempeſtas fluctuum in cœlum leuat, vnde & dicitur. Adhuc modicum & ego mouebo non ſolum terram, ſed etiam cœlum. Hanc tempeſtatem ſancti viri vigilanter aſpiciunt, & ex his tribulationibus quæ mundum feriunt, præuident, quæ ſequuntur, atque extremi iudicii aduentum in tanta mente conſiderantes pertimeſcunt, ſupernæque ma-ieſtatis vim ad iudicium venientis, & terrorem tanti examinis conſide-rantes expaueſcunt. Quomodo autem depreſſura ſunt Dei iudicia eos, qui ſe eleuant, ſi & illos ad tempus aliquando deprimunt, qui hæc ſem-per in humilitate formidant? Vnde ſummopere formidandum eſt, nobis, illud examen tantæ diſtrictionis. Conſtat autem quia in hac vita cum percutit, ſi percuſſionem correptio ſequitur, diſciplina patris eſt non ira iudicis, amor corrigentis eſt, non diſtrictio punientis. Ex ipſo ergo præ-ſenti verbere, iudicia æterna penſanda ſunt. Hinc & enim perpendere de-bemus, quomodo feratur illa quæ reprobat, ſi ferri modo vix valet eius ira quæ purgat.

9 Cur dominus Ieſus extra portam paſſus eſt.

VAccam rufam a filiis Iſrael, adhuc tam præcepit dominus Moyſi tradi Eleazaro ſacerdoti, qui eductam extra caſtra immolaret in conſpectu domini. Quid per vaccam rufam, niſi aſſumpta ad ſacrificium infirmitas dominicæ incarnationis rubra per cruorem paſſionis figuratur? Quid eſt qnod hæc vacca ad immolandum ſacerdoti traditur, niſi quod incar-natus dominus qui pro redemptione noſtra ſacrificium ſemetipſum fecit, in Iudaici populi manibus datur. Qui etiam extra caſtra in conſpectu do-mini immolatus eſt: quia videlicet extra portam paſſus eſt, vnde per Paulum dicitur. Ieſus vt ſanctificaret, per ſuum ſanguinem populum ex-tra portam paſſus eſt. Exeamus ad eum extra caſtra, improperium eius portantes Non enim habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram in-quirimus. Idcirco enim extra portam paſſus eſt, vt a conuerſatione noſ vitæ præſentis quaſi a ciuitate foras duceret, & a terrena inhabitatione cor noſtrũ auellere perſuaderet. In cõſpectu vero patris immolatur, quia

quod ante oculos hominum pœna, hoc ante oculos patri fuit ſacrificium.

10 De fide & timore Dei. *Moral.lib.xix.*

FIde Moyſes reliquit Aegyptum, non veritus animoſitatem regis: inuiſibilem enim tanquam videns ſuſtinuit. Peruerſi quique in actionibus ſuis verentur homines, quos corporaliter vident, deum ſibi præſentem non æſtimant eſſe, quem non vident. Quo contra in laude Moyſis dicitur, dům Aegypti regem contemneret, & Dei mandatis obediret: quia inuiſibilem tanquam videns ſuſtinuit. Peruerſum quippe terræ principem quaſi non vidit, quem ab oculis ſui cordis abiecit. Regem vero inuiſibilem, tanquam videns ſuſtinuit, quam ab eius timoris intuitu, mentis oculum non defluxit.

11 Definitio fidei. *homil.26 & 32.ſuper Euang.*

EST autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum: argumentum non apparentium. Cum hoc Paulus apoſtolus dicit: profecto liquet: quia fides illarum rerum argumentum eſt, quæ apparere non poſſunt. Quæ etenim apparent, iam non habent fidē, ſed agnitionem Nam quod obtutibus humanis viſibiliter præſentatur, & poteſt videri: melius dicitur ſciri quam credi.

12 De diſcreta paſtorum prædicatiône & humilitate ſubditorum.

Moral.lib.v.cap.10.& 23.cap.16.& in homil.11.ſuperEzech.

CVrandum eſt paſtoribus quantum loquantur, ne ſi eis qui multa ferre non valent verbum: vel exhortatiōis vel increpationis longius trahant, auditores ſuos ad faſtidium perducant, vnde prædicator egregius loquitur dicens. Obſecro vos fratres, vt ſufferatis verbum ſolatii, & enim perpaucis ſcripſi vobis, hoc tamen infirmis præcipue congruit, vt pauca quidem & quæ capere prænalent, audiant: ſed quæ mentem eorum in pœnitentiæ dolore compungant. Nam ſi eis vno tempore, exhortationis ſermo fuerit multipliciter dictus: quia retinere non valent multa, ſimul amittunt omnia. Si quando tamen ſermo prolixior tranſeat modum ſuum, hoc auditoribus non eſt periculoſum. Notandum eſt autem, quod Paulus dum mire Hebræos admoneret, de magnis quæ dixerat humiliter ſentit, & dicta ſua verba ſolatii vocauit, auditoribus quidem ſuis humiliter multa dixerat: ſed de ipſa exhortatione humili, placare eos adhuc humilius ſatagebat. Epheſis quoque Mileti valedicens afflictis ac gementibus humilitatem ſuam ad memoriam reuocat dicens. Vigilate memoria retinentes quoniam per triennium nocte & die non ceſſaui cum lachrymis: monens vnumquenque veſtrum. Hinc ergo colligat ſi quando aliquid recte ſentit, quanta humilitate debeat magiſtro loqui diſcipulus: ſi ipſe magiſter gentium in his quæ cum auctoritate prædicat

tam ſubmiſſe diſcipulos rogat. Hinc vnuſquiſque colligat eis a quibus bene viuendi exempla percipit, hoc quod bene intelligit, quam humiliter dicat, ſi Paulus illis humili ſe voce ſubdidit, quos ad vitam ipſe ſuſcitauit. Cum itaque quædam facta meliorum deterioribus diſplicent nequaquam hoc quod mentem mouet eſt reticendum, ſed cum humilitate magna proferendum: quatinus intentio pie ſentientis, eo vere ſeruet formam rectitudinis quo pariter graditur humilitatis. Et libere ergo dicenda ſunt quæ ſentimus, & valde humiliter promenda quæ dicimus, ne & quæ recte intendimus, hæc elate proferendo non recte faciamus.

INCIPIVNT CAPITVLA
de epiſtola beati Iacobi apoſtoli.

1	Apud quem non eſt tranſmutatio nec viciſſitudinis.	1. c
2	Quicunque totam legem ſeruauerit.	2. b
3	Si autem frater aut ſoror nudi ſunt.	2. c
4	Fides ſine operibus mortua eſt.	2. d
5	Quæ de ſurſum eſt ſapientia primum pudica eſt.	3. a
6	Petitis & non accipitis eo quod male petatis.	4. a
7	Vita veſtra vapor eſt ad modicum apparens.	4. d
8	Quicunque voluerit amicus eſſe huius ſeculi.	4. a
9	Qui conuerti fecerit peccatorem.	4. d

INCIPIT EXPOSITIO SVPER EPISTOLAM BEATI IACOBI APOSTOLI.

De diuina natura, quæ ſibi inhærentes reddit immutabiles.

Moral. lib. xii. cap. 17.

OMNE datum optimum & omne donum perfectum deſcendit a patre luminum, apud quem non eſt tranſmutacio. Omnes ſancti per naturam in ſemet ipſis habent mutabilitatem propriam, ſed dum immutabilitati ſtudioſe ſemper inhærere deſiderant, inhærendo agunt, vt immutabiles fiant. Cumque ad hanc affectu toto ſe tenent, quandoque accipiunt, vt ſuper ſemetipſos ducti vincant, hoc quod in ſemetipſis mu-

tabiles extiterunt. Quid enim mutabilitas niſi mors quædam eſt? quæ dum rem quamlibet in aliud immutat, quaſi occidit, quod fuerat, vt incipiat eſſe, quod non erat. Et de auctore omnium ſcriptum eſt, qui ſolus habet immutabilitatem: quia videlicet in ſemetipſo ſolus eſt immutabilis, de quo per Iacobum dicitur. Omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt deſcendens a patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Ipſa enim mutabilitas vmbra eſt, quæ quaſi obſcuraret lucem: ſi hanc per aliquas viciſſitudines permutaret. Sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla eius lumen vmbra viciſſitudinis intercidit.

2 De circunſpectione in canendis malis.

Moralium lib. xix. *cap.* 16.

QVicunque totam legem ſeruauerit offendat in vno, factus eſt omnium reus. Veſtimento cum veſtimur ex omni parte circundamur. Ille ergo ex omni iuſtitia ſicut veſtimento ſe bene veſtit, qui ſe vndique bono opere protegit, & nullam partem actionis ſuæ peccato nudam relinquit. Nam qui in aliis actionibus iuſtus eſt, in aliis iniuſtus, quaſi hoc latus cooperuit, illud nudauit, nec iam bona ſunt opera, quæ ſubortis aliis prauis operibus inquinantur. Hinc enim per Salomonem dicitur. Qui in vno offenderit, multa bona perdet, hinc Iacobus dicit. Quicunque totam legem ſeruauerit, offendat autem in vno, factus eſt omnium reus. Quam videlicet ſententiam ſuam ipſe diligenter expoſuit: cum ſubiunxit. Qui enim dixit: non mœchaberis, dixit, & non occides. Quod ſi non mœchaberis, occidas autem, factus es tranſgreſſor legis. Cordis igitur oculis circunquaque porrectis vndique nobis adhibenda cuſtodia eſt, ne mercedem quam per has actiones colligimus, per alias amittamus: quia bona prodeſſe nequeunt, ſi non caueantur mala quæ ſubripiunt.

3 Quod dilectio noſtra exhibenda eſt plus opere quam ſermone.

Moral. lib. xxi. *cap.* 13.

SVnt nonnulli qui cum ab egenis fratribus fuerint neceſſaria poſtulati, non eos cum poſſunt ſtudent rebus fulcire, ſed blandis tantum ſermonibus fouere, quos vehementer Iacobi prædicatio ſancta reprehendit, dicens. Si autem frater aut ſoror nudi ſunt, & indigent victu cotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis, ite in pace & calefiamini & saturamini, non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit vobis? Quod Ioannes quoque apoſtolus admonet dicens. Filioli non diligamus verbo nec lingua, ſed opere & veritate. Dilectio itaque noſtra ſemper exhibenda eſt, & ueneratione ſermonis, & miniſterio

rio largitatis. Sunt vero nonnulli qui pietatis ſuæ viſcera tendere vſque ad incognitos neſciunt, ſed ſolis quos per aſſiduitatem notitiæ didicerint miſerentur: apud quos nimirum plus familiaritas quam natura valet, dum quibuſdam neceſſaria, non quia homines, ſed quia noti ſunt largiuntur, ſed apud piam mentem plus natura valet quam notitia. Nam & vnuſquiſque qui indiget, eo ipſo quo homo eſt, ei iam incognitus non eſt.

4 De veris & falſis fidelibus. *Moral. lib.* xvii. *& in homil. 26. ſuper euang.*

ILle vero credit, qui exercet operando quod credit. Quo contra de his qui fidem nomine tenus retinent, Paulus dicit. Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. hinc per Ioannem dicitur. Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. hinc Iacobus ait. Fides ſine operibus mortua eſt. Hinc ad beatum Iob de antiquo hoſte generis humani dominus dicit. Abſorbebit fluuium, & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. Quis eſt enim per fluuiũ deſignatus, niſi humani generis fluxus? Quod videlicet genus ab ortu ad finem defluit, & quaſi aquæ more vſque ad competentem terminum ex carnis liquore percurrit. Quid per Iordanem niſi baptizatorum forma ſignatur? Quia enim in Iordanis flumine, ipſe auctor redemptionis noſtræ baptizari dignatus eſt, recte Iordanis nomine, eorum multitudo exprimitur, qui intra ſacramentum baptiſmatis tenentur. Antiquus igitur hoſtis generis humani fluuium abſorbuit, quoniam ab origine mundi vſque ad redemptoris aduentum vix paucis electis euadentibus in ventrem ſuæ malitiæ genus humanum traxit. De quo recte dicitur, abſorbebit fluuiũ, & non mirabitur, quia pro magno non habet, cum infideles rapit. Sed graue eſt valde quod ſubditur, & habet fiduciã quod influat Iordanis in os eius: quia poſtquam infideles quoſque a mundi origine rapuit, adhuc ſe poſſe decipere & fideles præſumit. Nam ore peſtiferæ perſuaſionis eos quotidie deuorat, in quibus a confeſſione fidei reproba vita diſcordat. Qui ergo ea quæ recta ſunt de conditore per fidem intelligit, ſed tamen opera fidei tenere contemnit, incredulitatis redarguitur: quoniam ab eo quod ſe oſtendit credere, viuendo reprobat.

5 De ſapientia. *In paſt. cur. iii. par. cap. 23.*

QVæ ſurſum eſt ſapientia, primum pudica eſt. Sæpe dum quoſdam ſcientia maior erigit, a cæterorum ſocietate disiungit, & quaſi quo plus ſapiunt, eo a concordiæ virtute deſipiſcunt. Quibus recte per

dum eſt autem amicis Dei citius de hoc mundo pergere, & ad gaudia cœleſtis patriæ, quam diligunt, breuiore via peruenire. Quibus enim malis non mundus vrgetur? quæ nos triſtitia, quæ aduerſitas non anguſtat? Quid eſt vita mortalis, niſi via? Et quale ſit fratres mei perpendite, in labore viæ laſſeſcere, & tandem eandem viam nolle finiri? Calcari fratres mundus debet ac deſpici, qui in annis prioribus velut in iuuentute viguit, ad propagandam humani generis prolem robuſtus fuit, ſalute corporum viridis, opulentia rerum pinguis. At nunc ipſa ſua ſenectute deprimitur, & quaſi ad vicinam mortem moleſtiis creſcentibus vrgetur. Nolite ergo fratres mei diligere, quem videtis diu ſtare non poſſe, præcepta apoſtolica in animo ponite, quibus nos admonet, dicens. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt: quia ſi quis diligit mundum, non eſt caritas patris in eo. *In homil. v. ſuper euang.* Relinquat igitur omnia qui poteſt, qui autem relinquere omnia non poteſt, lauet lachrymis maculas peccatorum, eleemoſynis tergat, ſacris hoſtiis expiet. Singulariter nanque ad abſolutionem noſtram oblata cum lachrymis, & benignitate mentis ſacri altaris hoſtia ſuffragatur: quoniam is qui in ſe ſurgens a mortuis iam nõ moritur, adhuc per hanc in ſuo myſterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties hoſtiam ei ſuæ paſſionis offerimus, toties nobis abſolutionem noſtram paſſione illius reparamus. Nolite ergo fratres mei poſſidere per deſiderium, quæ adhuc minime reliquiſtis per vſum. Spẽ in ſolo redemptore figite, ad æternam patriam mente tranſite. Si enim in hoc mundo nihil amando poſſidetis, etiam poſſidendo cuncta reliquiſtis.

9 De admonendis peccatoribus. *Moral. libro xix. cap. 16.*

QVi conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animã eius a morte, & operit multitudinem peccatorum. Beatus Iob dicit. Benedictio perituri ſuper me veniebat. benedictio quippe perituri ſuper eum venit, qui peccatoris interitum præueniens, cum ſanctis exhortationibus a culpæ fouea reducit. Si enim magnæ mercedis eſt eripere carnem a morte quandoque morituram, multo maioris eſt meriti liberare animam a morte in cœleſti patria ſine fine victuram.

INCIPIVNT CAPITVLA de prima epiſtola Petri apoſtoli.

1 In hæreditatem incorruptibilem & incontaminatam. 1. a
2 In quem deſiderant angeli proſpicere. 1. c
3 Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ. 1. e
4 Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida. 4. d
5 Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam in alterutrum. 4. e
6 Si quis loquitur quaſi ſermones Dei. 4. e
7 Tempus eſt vt incipiat iudicium a domo Dei. 4. d
8 Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei. 5. a

INCIPIT EXPOSITIO SVPER PRIMAM EPISTOLAM BEATI PETRI APOSTOLI.

1 Quod quædam viriditas mentis ſit ſpes æternæ hæreditatis. *Moral. lib. xxx. cap.*

HABENT corda hominum, quæ in huius ſeculi ſpe peritura plantata fiduciam æternitatis non habent. viſrent autem quæ illi hæreditati inhærent, de qua Petrus apoſtolus dicit. Benedictus Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti; qui ſecundum magnam miſericordiã ſuam regenerauit nos in ſpem vitæ per reſurrectionem Ieſu Chriſti, ex mortuis in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam & immarceſcibilem conſeruatam in cœlis. Tanto enim verius quiq; virentes ſunt, quanto in hæreditatis immarceſcibilis ſorte cogitationis radicem figunt. Quiſquis itaque intrinſecus arere formidat, arentia extrinſecus huius mundi deſideria fugiat, & æternam patriam appetens, in interna cordis plantatione vireſcat.

2 Quod angeli ſemper vident, & videre deſiderant. *Moral. lib. xviii. cap. 15.*

Qvoniam de Deo per primum Eccleſiæ prædicatorem dicitur, in quem deſiderant angeli proſpicere. Sunt nonnulli qui nequaquã Deum videre, vel angelos ſuſpicantur: & tamen dictum per veritatis ſententiam ſcimus. Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei, qui in cœlis eſt. Nunquid ergo aliud veritas, aliud ꝑdicator inſinuat veritatis? ſed ſi ſentẽtia vtraq; cõfertur, quia verbi nequaq̃ diſcordet, agnoſcitur.

Deum quippe angeli & vident, & videre deſiderant, & intueri ſitiunt, & intuentur: ſi enim ſic videre deſiderant, vt effectu ſui deſiderii minime perfruantur, deſiderium ſine fructu anxietatem habet, & anxietas pœnam. Beati vero angeli ab omni pœna anxietatis longe ſunt: quia nunquam ſimul pœna et beatitudo conueniunt. Rurſum cum eos dicimus Dei viſione ſatiari: quoniam & pſalmiſta. Satiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Conſiderandum nobis eſt quia ſatietatem ſolet faſtidium ſubſequi. Vt ergo recte ſibi vtraque conueniant, dicat veritas, quia ſemper vident: dicat prædicator egregius, quia ſemper videre deſiderant. Ne enim ſit in deſiderio anxietas, deſiderantes ſatiantur: ne aut ſit in ſatietate faſtidium, ſatiati deſiderant. Et deſiderant igitur ſine labore, quia deſiderium ſatietas comitatur, & ſatiantur ſine faſtidio, quoniam ipſa ſatietas ex deſiderio ſemper accenditur.

3 De luxuria refrenanda. *Moral.lib.xxi.cap.2.*

MAlum luxuriæ aut cogitatione perpetratur, aut opere. Per Moyſen vero luxuria perpetrata, per auctorem vero munditiæ luxuria damnatur cogitata. Hinc eſt enim quod diſcipulis primus Eccleſiæ paſtor dicit. Propter quod ſuccincti lumbos mentis ueſtræ, ſobrii perfecte ſperate in eam quæ offertur vobis gratiam. Lumbos enim carnis ſuccingere, eſt luxuriam ab effectu refrenare. Lumbos vero mentis ſuccingere, eſt hanc etiam a cogitatione reſtringere.

4 De patientia in iniuriis ferendis. *Moral.lib. iii. cap.16.*

SAncti viri cum perſecutionem foris intuſque patiuntur, non ſolum in Dei iniuriis minime excedunt, ſed neque contra ipſos aduerſarios contumelioſa verba iaculantur. Quod dux bonorum recte Petrus admonet, dicens. Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida, aut fur, aut maledictus. Maledictus enim patitur, qui paſſionis ſuæ tempore, in ſui ſaltem iniuria perſecutoris effrenatur.

5 Qualiter quiſque gratiam quam habet impartire debeat.
Moral.lib.xxviii.cap.11.& in homil.ſuper Ezech.

VNuſquiſque virtutes quas accepit debet aliis impartire, & bonũ quod alter habet, alteri debet impendere: vt qui terrenam ſubſtantiam accepit, indigentis proximi inopiam ſubleuet, qui doctrinæ gratia plenus eſt, ignorantis proximi tenebras verbo ſuæ prædicationis illuſtret; qui temporali poteſtate ſubnixus eſt, oppreſſos a moleſtiis releuet, qui prophetiæ ſpiritu plenus eſt, a vita proximi mala imminẽtia bona ſuadendo declinet, qui gratiã curationis accepit, interceſſione ſua ſalutem infirmantium pie & humiliter impendat, qui a terrenis actibus liber

ſoli Deo vacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret. Fit aūt ſæpe, vt qui terrena ſubſtantia nimis occupatur, orationi quantum debet non inuigilet. & fit plerunque vt is,qui ad exorandum dominum cunctis mundi oneribus exutus vacat, ſuſtentationem viuendi non habeat. Diues igitur alimentum & veſtimentum pauperi porrigat, & pauper orationem ſuam animæ diuitis impendat. Alius mihi verbum prædicationis exhibet, & lumine ueritatis ex corde meo ignorantiæ tenebras expellit: ego autem illi quia fortaſſe a mundi huius potente opprimitur, ſolatium meæ defenſionis impartior, et hunc de violentis manibus euello. Vnde bene primus paſtor admonet,dicens. Eſtote prudentes et vigilate in orationibus,ante omnia mutuam in vobiſmetipſis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum: hoſpitales inuicem ſine murmurationibus, vnuſquiſq; ſicut accepit gratiam in alterutrum illam adminiſtrantes. Sic enim creator noſter ac diſpoſitor cuncta moderatur, vt dum ſingula quæq; ſunt omnium,interpoſita quadam caritatis neceſſitate fiant omnia ſingulorū & vnuſquiſq; ſic quod non accepit in alterutro poſſideat, vt ipſe alteri poſſidendum,quod accepit, humiliter impendat. Hinc per Paulum dicitur. Per caritatem ſeruite inuicem. Tunc enim nos caritas a iugo culpæ liberos reddit, cum viciſſim nos noſtro ſeruitio per amorem ſubiicit,cum & aliena bona noſtra credimus, & noſtra quaſi aliis ſua offerentes exhibemus. Quia enim bona noſtra non a nobis ſunt, ſed ab eo hæc accepimus a quo factū eſt, vt eſſemus, tanto nobis ea non debemus retinere priuata, quanto nobis ea conſpicimus ab auctore noſtro ad communem vtilitatem data. vnde recte Petrus in exhortatione huius rei ſubdit, dicens. Sicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. Tunc namque bene multiformis gratia Dei diſpenſatur,quando acceptum donum & eius qui hoc non habet creditur, quando propter eum cui impenditur ſibi datum putatur. Vnde adhuc Petrus adiecit. Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat, tanquā ex virtute quam adminiſtrat Deus,ac ſi aperte dicat: humiliter impendite bonum proximis,quia ſcitis vobis,non a vobis eſſe quod habetis.

6 De his qui verbum Dei adminiſtrant. *In paſtoral.cap.xlviii.*

Qvicunque verba Dei non loquuntur humiliter, conſiderare debent, quod per primum paſtorem ſcriptum eſt.Si quis loquitur quaſi ſermones Dei. Qui ergo verba quæ proferunt ex propriis non habent, cur quaſi de propriis tument? iterum ſcriptum eſt: Sicut ex Deo coram Deo in Chriſto loquimur.Ex Deo enim coram Deo loquitur,qui præ

dicationis verbum quoniã a Deo accepit intelligit, et placere per illud Deo non hominibus quærit. rurſus ſcriptum eſt. Abominatio domini eſt omnis arrogans: quia videlicet dũ in verbo Dei gloriã propriã quærit, ius dantis inuadit, eumq́ laudi ſuæ poſtponere nequaq̃ metuit, a quo hoc ipsũ quod laudatur, accepit.

7 De his qui nihil hic patiuntur pro Deo, quod durius iudicandi ſint. *Moral. libro* ix. *cap.* 43.

TEmpus eſt vt incipiat iudicium a domo Dei. Ex electornm vita nunc & labore cognoſcere poſſumus, ſi emendari dum tempus eſt nolumus, quanta poſt animaduerſione feriamur. Electos quippe Dei cernimus, et pia agere, & crudelia multa tolerare. Electorum quippe eſt hic conteri, vt ad præmia debeant æternæ hæreditatis erudiri: electorum eſt hic flagella percipere: quibus ſeruatur de æternitate gaudere. hinc ad Ioannem dicitur. Ego quos amo, arguo, & caſtigo. hinc Petrus ait. Tempus eſt vt incipiat iudicium a domo Dei. Vbi mox admirando ſubiunxit. Si autem primum a nobis, quis finis eorum qui non credunt Dei euangelio? Hinc ergo colligitur, diſtrictus iudex quanta feriat illic diſtrictione quos reprobat, ſi hic ſic cruciat, quos amat.

8 De prælatis qui ſubditis corporalia procurare negligunt. *in paſt. cur.* ii. *par. cap.* 7.

NOnnulli curam gregis ſuſcipiunt qui cum curare corporalia fundi tus negligunt, ſubditorum neceſſitatibus minime concurrunt. Quorũ nimirum prædicatio plerunq; deſpicitur: quia dũ delinquentium facta corripiunt, ſed tamen eis neceſſaria præſentis vitæ non tribuunt, nequaquã libenter audiuntur. Regentis etenim cor doctrinæ ſermo nõ penetrat: ſi hunc apud eius animum, manus miſericordiæ non cõmendat. Vnde primus paſtor ſolicite admonet, dicens. Seniores qui in vobis ſunt obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum, qui & eius quæ in futuro reuelanda eſt gloriæ cõmunicator, paſcite qui in vobis eſt gregem Dei. Qui in hoc loco vtrũ paſtionem cordis an corporis ſuaderet aperuit, cum ſubiunxit. Prouidentes non coacte ſed ſpontanee ſecundum Deum, neque turpis lucri gratia ſed voluntarie. Quibus profecto verbis paſtoribus præcauetur, ne dum ſubiectorum inopiam ſatiant, ſe mucrone ambitionis occidant, ne cum per eos carnis ſubſidiis reficiuntur proximi, ipſi remaneant a cœleſti pane ieiuni. Hanc paſtorum ſolicitudinem Paulus excitat dicens. Qui ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Vnde rectori neceſſe eſt, vt interiora poſſit infundere, inno-

xia cogitatione exteriora prouidere. Sic itaq; paſtores erga interiora ſubditorum ſuorum ſtudia ferueant, quatinus in eis exterioris quoq; vitæ prouidentiam non relinquant. Nam quaſi iure, vt diximus, a percipienda prædicatione gregis animus frangitur, ſi exterioris cura ſubſidii a paſtore negligatur.

INCIPIVNT CAPITVLA DE epiſtola ſecunda beati Petri apoſtoli.

1	Miniſtrate in abſtinentia patientiam.	2. Petri 1. a
2	Habemus firmiorem propheticum ſermonem.	1. d
3	Deus angelis peccantibus non pepercit.	2. a
4	Loth aſpectu & auditu iuſtus erat.	3. b
5	Quod Balaam aſina corripuit.	2. c
6	Paulus ſecundum datam ſapientiam ſcripſit vobis.	3. d

INCIPIT EXPOSITIO SVPER SECVNDAM EPISTOLAM BEATI PETRI APOSTOLI.

1 De abſtinentibus. *In paſt. cur. iii. par. cap. 20.*

MINISTRATE in ſcientia abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam. Abſtinentes ſolicite ſemper debent conſiderare, ne cum gulæ vitium fugiunt, acriora his vitia quaſi ex virtute generentur, ne cum carnem macerant ad impatientiam ſpiritus erumpat. Vnde Petrus admonet, dicens. Miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam, in ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia aūt patientiam. Mentes enim abſtinentium plerunque impatientia a ſinu tranquillitatis, & ideo cum dixiſſet, In ſcientia autem abſtinentiam, protinus vigilanter adiunxit dicens, in abſtinentia autem patientiam. Deeſſe quippe abſtinentibus patientiam præuidit, quæ eis vt adeſſet admonuit: quia nulla virtus eſt, quod caro vincitur, ſi ſpiritus ab ira ſuperatur.

2 Quod prophetæ & vetus teſtamentum ſit noſtræ fidei fundamentum. *In homil. 4. & 15. ſuper Ezech.*

HAbemus firmiorem propheticum ſermonem. In conſtructione tabernaculi, vt argenteæ columnæ exterius immobiles ſtarent, ærei pa-

xilli exterius fixi, funes quibus ligarentur continebant, quia videlicet tanquam paxilli patres teſtamenti veteris & prophetæ, ante tempus ſanctæ Eccleſiæ, id eſt exterius fixi fuerunt: qui columnas interius in ea ſtantes, id eſt ſanctos apoſtolos & prædicatores funibus verborum ſuorum in ſoliditate fidei ſtringerent atque ligarent: quia dum cœleſtia myſteria ventura prædicant, hæc poſtquam oſtenſa ſunt omnibus credibilia fecerunt, & per eorum prædicationem apoſtoli ſancti, dominicæ incarnationis myſterium firmiter & perfecte crediderunt: vnde recte quoque ipſe primus apoſtolorum, magna ſcilicet veri tabernaculi columna loquitur, dicens. Habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui bene facitis intendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco. In quibus verbis indicat, quamuis ad alta ſurrexit ex cacumine, vbi religata perſiſtat in fide. Scriptura autem prophetici ſermonis, in tenebris vitæ præſentis facta eſt nobis lucerna & lumen itineris. vnde pſalmiſta dicit. Lucerna pedibus meis verbum tuum domine, & lumen ſemitis meis. Quæ tamen lucerna prophetici ſermonis, iam quidem intelligentibus lucet, ſed adhuc intelligentibus cooperta allegoriarum obſcuritatibus permanet, vnde etiam per pſalmiſtam de eiſdem dictis prophetarum dicitur. Tenebroſa aqua in nubibus aeris, quia videlicet occulta eſt ſcientia in prophetis.

3 De appellatione inferni. *Moral. lib. viii. cap. 19.*

DEus peccantibus angelis non pepercit. quantum ad ſublimitatem cœli huius aeris ſpatium non immerito poteſt infernus dici. Vnde cũ apoſtatæ angeli a cœleſtibus ſedibus in hoc caliginoſo aere ſunt demerſi, Petrus apoſtolus dicit. Deus peccantibus angelis non pepercit, ſed carceribus caliginis inferni retrudens tradidit in iudicio cruciandos reſeruari. Quantum igitur ad celſitudinem cœli aer iſte caliginoſus infernus eſt, ſic etiam quantum ad eiuſdem aeris altitudinem, terra quæ inferius intelligi et profundus poteſt. Malignus itaque ſpiritus de ſuperioribus in hæc inferiora deiectus, ne ad cœleſtia euolare præualeat, pœnæ ſuæ pondere coarctatur, & hic quaſi in carcere aſtringitur: quia tentare bonos, quantum deſiderat prohibetur, vt & implere mala, quæ appetit, nequeat, ſuperna diſtrictione anguſtatur.

4 Quod ille perficere bonus eſt, qui & inter malos bonus eſt. *Moral. lib. I. cap. 1.*

ASpectu & auditu iuſtus erat. Non eſt valde laudabile, bonum eſſe cum bonis, ſed bonum eſſe cum malis. Sicut enim grauioris eſt culpæ, inter bonos bonum non eſſe: ita immenſi eſt præconii, bonum etiam

inter malos extitiſſe. hinc Petrus magis Loth laudibus extulit: quia bonum inter reprobos inuenit dicens. Et iuſtum Loth oppreſſum a nefandorum iniuſta conuerſatione eripuit. Aſpectu enim & auditu iuſtus erat. habitans apud eos, qui de die in diem animam iuſti, iniquis operibus cruciabant. Qui nimirum cruciari non poſſet, niſi praua propinquorum opera, & audiret & cerneret. Et tamen aſpectu iuſtus dicitur, quoniam iniquorum vita non delectando iuſti aures atque oculos, ſed feriendo tangebat. hinc Paulus diſcipulis ait. In medio nationis prauæ & peruerſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo. hinc angelo Pergami Eccleſiæ dicitur. Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt Satanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam. Hinc ſancta Eccleſia ſponſi voce laudatur: cum ei in amoris cantico dicitur. Sicut liliũ inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Bene ergo iuſtus Loth inter iniquos vixiſſe dicitur, vt iuxta ſponſi præconium inter ſpinas lilium creuiſſe monſtretur.

5 Quod multum profit ad illuminationem cordis infirmitas corporis. *In paſt.cur. iii. par.cap. 11.*

MAgna ſalus eſt cordis moleſtia corporis, quæ ad cognitionem ſui mentem reuocat, & quæ plerunque ſalus abiicit, infirmitatis memoria reformat, vt animus qui extra ſe in elationem ducitur, cui ſit conditioni ſubditus, ex percuſſa quod ſuſtinet carne memoretur. Quod recte per Balaam, ſi tamen vocem Dei ſubſequi obediendo voluiſſet: in ipſa eius itineris retardatione ſignatur. Balaam nanque peruenire ad propoſitum tendit, ſed eius votum animal cui præſedit, præpedit. Prohibitione quippe immorata aſina angelum videt, quem humana mens nõ vidit: quia plerunque caro per moleſtias tarda flagello ſuo menti Deũ indicat, quem mens ipſa carni præſidens non videbat: ita vt anxietatẽ ſpiritus in hoc mundo proficere cupientis, velut iter tendentis impediat, donec ei inuiſibilem qui ſibi obuiat, innoteſcat. vnde & bene per Petrum dicitur. Correptionem habuit ſuæ veſaniæ ſubiugale mutum, quod in hominis voce loquens prohibuit prophetæ inſipientiam. Inſanus quippe homo a ſubiugali muto corripitur, quando elata mens humilitatis bonum, quod tenere debeat, ab afflicta carne memoratur. Sed huius correptionis donum idcirco Balaam non obtinuit, quia ad maledicendum pergens, vocem non mentem mutauit.

6 De exemplo humilitatis impetit & auctoritatis in Paulo. *Moral. xxix. & In paſtoral.cur.iii.part.cap.8.*

QVi vult praua agere, & tamen adhæc cæteros tacere, ipſe ſibimet

teſtis eſt, quia veritate plus ſe appetit diligi, quã contra ſe nõ vult defendi. Nemo quippe eſt qui ita viuat, vt aliquatenus non delinquat. Ille ergo ſe ipſo amplius veritatem deſiderat amari, qui ſibi a nullo vult contra veritatem parci. Licet.n. quædam iuſta et recta, vt ſunt, proſpiciamus, quædã tamen vt videnda ſunt, nõ videmus, aliud ſicut eſt comprehendimus, et aliud ignoramus. Petrus tanto fidei, tanto miraculorum fulgore claruerat, & tamen conuerſus gentibus dũ circuncіſionis pondus imponeret, quid recte diceret curabat. Quia ergo ſibi contra veritatem parci noluit, increpationem Pauli libenter accepit. *In homil. 8. ſec. par. ſuper Ezech.* Paulus quippe qui ſe legi mortuũ per legem dicit, quia vt in Chriſto crederet, hoc ei lex ipſa præiudicauit magno fidei ſuccenſua amore, præcepta legis teneri carnaliter noluit, circuncіſionem in gentibus fieri vetuit. Et cũ Petrus apoſtolus ſeruari adhuc in circunciſione legis cõſuetudinem vellet, in faciem reſiſtit, eumq; hac in re fuiſſe reprehenſibilẽ dicit: & hoc in eius ſtudiũ diſcipulis loquens, nõ ſolum culpã, ſed quod maius eſt, hypocriſim, id eſt ſimulationem nominat, dicens. Cũ veniſſet Petrus Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat. & paulo poſt. Et ſimulationi eius conſenſerunt cæteri Iudæi. Idem vero apoſtolorũ primus cũ multa diſcipulos admoneret, & a quibuſdam detrahi Pauli ſcriptis cognoſceret dixit. Sicut cariſſ. frater noſter Paulus ſecundũ datam ſibi ſapientiã ſcripſit vobis. loquens in eis de his, in quibus ſunt quædã difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem. Ecce Paulus in epiſtolis ſuis ſcribit Petrum reprehenſibilem: ecce Petrus in epiſtolis ſuis aſſerit Paulũ in his quæ ſcripſerat, admirandum. Certe .n. niſi legiſſet Petrus Pauli epiſtolas, non laudaſſet. Si autem legit, quia illic ipſe reprehenſibilis dicitur inuenit. Amicus ergo veritatis laudauit, etiam quod reprehenſus eſt, atque ei adhoc ipſum placuit: quia in his non placuerat, quæ aliter quã debuerat ſentit. ſeq; etiam minori fratri conſenſum dedit, atque in eadem re factus eſt ſecutor minoris ſui, vt et in hoc præiret, quatinus qui primus erat in apoſtolatus culmine eſſet primus & in humilitate. Penſate ergo fratres cariſſimi, in quo mentis vertice ſtetit, qui illas epiſtolas laudauit, in quibus ſe ſcriptũ vituperabilem inuenit. Quæ illa eſſe tanta manſuetudo potuit, quæ animi ſoliditas & imperturbatio cogitationis? Ecce a minore ſuo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur. Non ad memoriam reuocat, quod primus in apoſtolatu vocatus eſt, nõ quod claues regni cœleſtis accepit, non quod peccata quæcunque

in terra ſolueret, eſſent ſoluta in cœlo, non quod in mari pedibus ambulauit, non quod paralyticos in Ieſu nomine iubendo erexerat, non quod ægros corporis ſui vmbra ſanauerat, non quod mentientes verbo occiderat, non quod mortuos oratione ſuſcitabat. Ne igitur increpationis verba dedignaretur audire, omnia dona quæ acceperat, quaſi a memoria repulit, vt vnum fortiter humilitatis donum teneret. Quis ergo noſtrum ſi vel extremum aliquod ſignum feciſſet, a minore fratre increpatus, increpationis verba patienter audiret? Nil .n. ſigni fecimus, & ſi quis nos fortaſſe de actione noſtra reprehenderit, ſtatim intumeſcimus, magnos quoſdam nos taciti cogitamus, virtutes nobis ad animum deducimus, etiam quas non habemus. At contra Petrus cum virtutibus humilis in reprehenſione permanſit. Sed ſunt nonnulli, qui non Petrum apoſtolorum principem, ſed quendam aliū eo nomine, qui a Paulo eſt reprehenſus accipiunt: qui ſi Pauli apoſtoli ſtudioſius verba legiſſent, iſta non dicerent. Dicturus etenim Paulus cum veniſſet Petrus Antiochiam, in faciem eius reſtiti, vt de quo Petro loqueretur oſtenderet, in ipſo ſuæ narrationis initio præmiſit, dicens. Creditum eſt mihi euangelium præputii, ſicut Paulo circunciſionis. Qui enim operatus eſt Petro in apoſtolatu circunciſionis, operatus eſt & mihi inter gentes. Patet ergo de quo Petro Paulus loquitur, quem & apoſtolum nominat, & præfuiſſe euangelio circunciſionis narrat. Et fuerunt quidam, qui ſecundam Petri epiſtolam, in qua epiſtolæ Pauli ſunt laudatæ, dicerent eius non fuiſſe. Sed ſi eiuſdem epiſtolæ penſare verba voluiſſent, longe aliter ſentire potuiſſent. In ea quippe ſcriptum eſt. Voce delapſa ad eum huiuſcemodi a magnifica gloria. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. atque ſubiungitur. Et hanc vocem nos audiuimus, cum eſſemus cū ipſo in monte ſancto. Legant itaque euangelium, & protinus agnoſcent, quia cum vox iſta de cœlo venit, Petrus apoſtolus cum Deo in monte ſtetit. Ipſe ergo hanc epiſtolam ſcripſit, qui hanc vocem in monte de domino audiuit. *Moral. libro. x.* Caritas autem in Petro & minis terrentium principum fortiter reſtitit, & in circunciſione ſubmouenda minorum verba humiliter audiuit. Caritas etiam in Paulo, manus perſequentiū humiliter pertulit, & tamen in circunciſionis negotio longe ſe impares prioris ſenſū audenter increpauit.

INCI-

INCIPIVNT CAPITVLA DE EPISTOLA prima beati Ioannis apoſtoli.

1	Si dixerimus quia peccatum non habemus,	1. c
2	Aduocatum habemus apud patrem.	2. a
3	Qui dicit ſe noſſe Deum,& mandata eius non cuſtodit,	2. a
4	Nolite diligere mundum.	2. b
5	Nunc Antichriſti multi facti ſunt.	2. c
6	Vnctio eius docet vos de hominibus.	2. d
7	Cum apparuerit ſimiles ei erimus.	3. a
8	Si cor noſtrum non reprehenderit nos.	3. d
9	Deum nemo vidit vnquam.	4. c
10	Qui non diligit fratrem ſuum quem videt.	4. d
11	Qui diligit Deum diligit & fratrem ſuum.	ibid.
12	Eſt peccatum ad mortem.	3. c

CAPITVLA DE TERTIA EPISTOLA.

1	Diotrephes non recipit nos.	1. c
2	Nos ſuſcipere debemus eiuſmodi.	

INCIPIT EXPOSITIO SVPER PRIMAM EPISTOLAM BEATI IOANNIS APOST.

1 Quod in hac vita nemo poteſt eſſe abſq; peccato. *Moral.lib.* xviii.c.9.

HOMINES iuſti quamuis in hac vita ex magna iuſtitiæ claritate reſplendeant, nequaq̃ tamen ad purũ ſordibus peccatorũ carent. Ioãne apoſtolo atteſtante, qui dicit. Si dixerimus, quia peccatum nõ habemus, ipſi nos ſeducimus,& veritas in nobis non eſt, affirmat quoq; Iacobus qui aſtruit, dicens. In multis.n. offendimus oẽs. propheta ẽt deprecatur, dicens. Non intres in iudiciũ cum ſeruo tuo, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Homines enim iuſti quandiu in hac carne corruptibili mortaliter viuunt, iuſti quidem eſſe poſſunt, ſed cõtagio culpæ omnino carere nõ poſſunt, quia corpus quod corrumpitur aggrauat animã,& deprimit terrena inhabitatio ſenſũ multa cogitantẽ

2 Vt pfectorũ lachrymas et virtutes imitemur. *In homil.* 30. *ſuper Ezech.*

ADuocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum. Neceſſe eſt vt nos qui paruuli adhuc ſumus perfectorum ſemper & virtutes, & lachrymas ante noſtræ mentis oculos ponamus. Imitemur, quæ in illis aſpicimus, vt dum cœperimus per incrementa creſcere, poſſimus

ab illo diſtricto examine mala, quæ fecimus, velare. In aſſiduis.n. fleti bus, in quotidiana veſtra pœnitentia habemus ſacerdotem in cœlis, qui interpellat pro nobis, de quo ēt per Ioānem dicitur. Si quis peccaue rit, aduocatū habemus patrem iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro pecca tis noſtris. Ecce exultat aius cum aduocati noſtri potentiā audimus, ſed exultationem noſtrā iterum remordet timor, quia ipſe qui nobis aduocatus eſt, dicitur iuſtus. Nos .n. iniuſtitiæ cauſas habemus, iuſtus vero aduocatus iniuſtas cauſas nullo modo ſuſcipit, nec verba dare ꝑ iniuſtitia conſentit. Quid igitur agimus cariſſimi fratres mei? Sed ecce occurrit animo quid agamus: mala quæ fecimus & deſideramus, & accu ſemus. ſcriptū eſt. Iuſtus in principio accuſator eſt ſui. Quilibet etenim peccator cōuerſus in fletibus, iā eſſe iuſtus inchoat, cū ceperit accuſare quod fecit. Cur .n. iuſtus nō ſit, qui cōtra ſuā iniuſtitiam iā per lachrymas ſeuit? Iuſtus igitur aduocatus noſter iuſtos nos defendet in iudicio q̃a nosmetipſos & cognoſcimus, & accuſamus iniuſtos. Nō ergo in fle tibus, nō in noſtris actibus, ſed in aduocati noſtri allegatione cōfidamus

3 Q̄d vera fides nō verbis, ſed opibus cōprobatur. *In homil. 2. ſuper euan.*

VEra fides eſt, quæ in hoc quod verbis dicit, moribus nō contradicit. Hinc eſt quod quibuſdā falſis fidelibus Paulus ait. Qui cōfitentur ſe noſ ſe Deū, factis aūt negant. hinc Ioānes ait. Qui dicit ſe noſſe Deū, & mā data eius nō cuſtodit, mendax eſt. Quod cū ita ſit, fidei noſtræ veritatem in vitæ noſtræ cōſideratione debemus agnoſcere. Tunc.n. veraciter fideles ſumus, ſi quod verbis promittimus, operibus complemus. In die quippe baptiſmatis, oībus nos antiqui hoſtis operibus, & oībus pōpis abrenunciare promiſimus. Itaq; vnuſquiſq; veſtrū ad conſiderationem ſuā mentis oculos reducat, & ſi ſeruat poſt baptiſmū q̄d ante baptiſmū ſpodōdit, certus iā quia fidelis eſt, gaudeat. Sed ecce quod promiſit minime ſeruauit, ſed ad exercenda praua opera, ad concupiſcēdas mundi pompas dilapſus eſt, videamus ſi iā ſit plāgere quod errauit. Apud miſericordem namq; iudicem, nec ille fallax habebitur, qui ad veritatem reuertitur, ēt poſtq̄ mentitur, quia omnipotens Deus libenter noſtrā pœnitentiā ſuſcipit, ipſe ſuo iudicio hoc quod errauimus abſcondit.

4 Q̄d ſimul ſe nō capiunt in homine amor Dei & cupiditas ſeculi.
Moral. lib. xviii. cap. 6. & in homil. 19. ſuper Ezech.

NOlite diligere mundum. Eſſe ſine delectatione anima nunquam po teſt: nam aut infimis delectatur, aut ſummis. Et quanto altiori ſtudio exercetur ad ſumma, tanto maiori ſtudio torpeſcit ad infima, quantoq; acriori cura inardeſcit ad infima, tanto corpore damnabili fri

geſcit a ſummis: vtraq; n. ſimul & æqualiter amari non poſſunt. Vnde Ioãnes apoſtolus ſciens inter ſpinas amorum ſecularium, ſupernæ caritatis meſſem germinare nõ poſſe, priuſquã æterni amoris ſemina proferat de cordibus audientium, ſancta verbi manu, ſecularium amorũ ſpinas eradicat, dicens. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Qui mox rationem ſubdidit, quare, quia ſi quis diligit mundum non eſt caritas patris in eo, ac ſi aperte dicat. Vtriq; ſe amores in vno nõ capiunt, nec in eo ſeges ſupernæ caritatis pullulat, in quo illã ſpinæ infimæ delectationis necant. Qui eandem rationem protinus ſubdit, & ipſas ex hac infima delectatione naſcẽtes enumerat punctiones, dicẽs. Quia omne quod in mundo eſt, cõcupiſcentia carnis eſt, & cõcupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Ideo. n. habere aliquid oẽs, & vltra quã neceſſe eſt concupiſcunt, ut habendo ſuperbiant, & quia hoc alius non habet, ſe in cogitationibus extollant. Qui igitur terrenarũ rerũ amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur, Nemo. n. poteſt duobus dominis ſeruire, quia nõ valet ſimul tranſitoriã, et æterna diligere. Si. n. æternitatẽ diligimus, cuncta tẽpalia in vſu, nõ in effectu poſſidemus.

5 De membris Antichriſti. Moral. libro. xxix. cap. 3.

NVnc Antichriſti multi facti ſunt. Surgente Antichriſto iniquorũ capite in ſanctæ Eccleſiæ perſecutione multi qui nunc ore ſunt pii & corde ſunt impii, publicata malitia corruent, & fidem quã ſpecietenus tenuerant perdent. Nemo autem idcirco ſe a tali occaſu extraneum credat, quia ad illius tentationis procellam ſe peruenire non exiſtimat. O quanti tentationis illius tempora non viderunt, & tamen in eius tentationis procella verſantur. Cain tempus Antichriſti non vidit, & tamen membrum antichriſti per meritum fuit. Iudas ſeuitiã perſecutionis illius ignorauit, & tamen viribus crudelitatis eius, auaritia ſuadente, ſuccubuit. Simon diuiſus longe ab Antichriſti temporibus extitit, & tamen eius ſe ſuperbiæ miraculorum potentiam peruerſe appetendo, coniunxit. Sic iniquum corpus ſuo capiti iungitur, & cũ in cognitione ſe neſciant, ei tamen praua actione copulatur. Vnde fit, vt in ſuis operatoribus ipſe iniquorum auctor Antichriſto iam appareat, qui nec dum venit. hinc Ioãnes ait, Filioli nouiſſima hora eſt, & ſicut audiſtis quia Antichriſtus venit. Nunc Antichriſti multi facti ſunt, vnde ſcimus, quia nouiſſima hora eſt. Nunc quippe Antichriſti multi facti ſunt, quoniam omnes iniqui iam eius membra ſunt, quæ ſcilicet peruerſe edita, caput ſuum male viuendo præuenerunt. Inter hæc neceſſe eſt, vt vnuſquiſque noſtrum ad cordis ſui ſecretum redeat,

& actionis ſuæ damna pertimeſcat, ne meritis exigentibus per diſtri-ctam iuſtitiam iudiciorum Dei in talium hominũ numerum currat.

6 De ædificati gratia ſpiritus ſancti. *In homil. xxx. ſuper euang.*

VNctio eius docet vos de omnibus. Niſi ſpiritus ſanctus cordi aſſit audientis, ocioſus eſt ſermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit: quia niſi ſit intus qui doceat, lingua doctoris exterius in vanum laborat. Ecce vnam loquentis vocem omnes pariter auditis, nec tamen pariter ſenſum auditæ vocis percipitis. Cum ergo non ſit vox diſpar cur in cordibus veſtris diſpar eſt vocis intelligentia, niſi quia per hoc quod vox loquentis communiter admonet, eſt magiſter interior, qui de vocis intelligentia quoſdam ſpecialiter docet? De hac igitur vnctione ſancti ſpiritus per Ioannem dicitur. Sicut vnctio eius docet vos de omnibus. Per vocem ergo nõ inſtruitur, quando mens per ſpiritum ſanctũ non vngitur: libet oculos fidei in virtute opificis huius attollere, ſparſimq; patres teſtamenti noui ac veteris cõſiderare. Ecce apertis eiſdem oculis fidei Dauid. Amos, Danielem, Petrum, Paulũ, Matthæum intueor, & ſanctus iſte ſpiritus, qualis ſit artifex conſiderare volo, ſed in ipſa mea conſideratione deficio. Implet namq; cythariſtam puerum, & pſalmiſtam facit: implet paſtorem armentarium ſycomoros uellicantem, & prophetam facit: implet abſtinentem puerum, & iudicem ſenum facit: implet piſcatorem, & prædicatorẽ facit: implet perſecutorem, & doctorem gentium facit: implet publicanum, & euangeliſtam facit. O qualis eſt artifex iſte ſpiritus, nulla ad diſcendum mora agitur in omne quod voluerit, mox ut tetigerit mentem docet, ſolumq; tetigiſſe, docuiſſe eſt. Nam humanum animum ſubito ut illuſtrat immutat, abnegat hunc repente quod erat, exhibet repente quod non erat.

7 De differentia quam in oratione patitur mala conſcientia. *Moral. lib. x. cap. 17. & 3.*

SCiendum eſt quod quiſquis a præceptis dominicis diſcordat opere, quoties ea audit a corde ſuo reprehenditur atq; cõfunditur, quia id qđ nõ fecerit, memoratur. Nã in quo ſe erraſſe conſiderat, ipſa ſe latenter conſcientia accuſat. Mens ẽt ad ſpei fiduciam protinus frangitur, ſi intenta precibus nec dum deuictæ culpæ memoria mordetur. Diffidit namque accipere ſe poſſe quod appetit, quæ profecto reminiſcitur nolle ſe adhuc facere, quod diuinitus audiuit. hinc per Ioannem dicitur. Si cor noſtrum nõ reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus ab eo accipiemus. hinc Salomon ait. Qui auertit

aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Cor quippe nos in petitione reprehendit, cũ reſiſtere ſe præceptis eius quã poſtulat meminit, & oratio fit execrabilis, cũ a cenſura auertitur legis: quia dignum profectò eſt, vt ab eius beneficiis ſit quiſque extraneus, cuius nimirum iuſſionibus non vult eſſe ſubiectus. Qua in re hoc eſt ſalubre remedium, vt cum ſe mens ex memoria culpæ reprehendit, hoc prius in oratione defleat, quod errauit: quatinus erroris macula cũ fletibus tergitur, in petitione ſua cordis facies ab auctore munda videatur, & tunc, ſicut Ioannes dicit, Fiduciam habentes ad Deum, quicquid petierimus ab eo accipiemus. Si .n. id quod præcepit facimus, id quod petimus obtinebimus. Tunc quippe iuxta Ioannis vocem cor fiduciam in oratione accipit, cum ſibi vitæ prauitas nulla contradicit. Valde nanque apud dominum vtraque hæc ſibi neceſſario congruunt, vt & oratione operatio, & operatione fulciatur oratio.

8 De immutatione electorum in ſpeciem diuinæ claritatis.

Moral. lib. xviii. cap. 31. & in homili. ſecund. ſuper Ezech.

SCimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus. Sancti oẽs vt ad ſanctitatis virtutem ſurgere valeãt ad ſimilitudinem mediatoris Dei et hominum Ieſu Chriſti tendunt. Sancti etenim nõ eſſent, ſi huius hominis ſimilitudinem non haberent. In tantum vero quiſq; ſanctus ad ſimilitudinem huius hominis ducitur, in quantum vitam ſui redemptoris imitatur. Poſt hanc aũt ſimilitudinẽ quæ nunc moribus tenetur quandoq; ad ſimilitudinem gloriæ perueniet. Hinc etenim Ioannes dicit: Cariſſimi nunc filii Dei ſumus, & nõdum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus. Qui mox vnde hoc fieri valeat, adiungit dicens. Quoniã videbimus eum ſicuti eſt. Eſſe etenim Dei, eſt æternum hunc atq; incõmutabilem permanere. Nã omne quod mutatur deſinit eſſe quod fuit, & incipit eſſe quod non fuit. Dei vero eſſe, eſt diſſimiliter nunquam eſſe. Vnde ad Moyſen dicitur: Ego ſum qui ſum, & dices filiis Iſrael, qui eſt miſit me ad vos. Iacobus quoq; ait: Apud quem nõ eſt transmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Itaq; p Ioãnem dicitur. Similes ei erimus, quoniã videbimus eũ ſicuti eſt: quia per hoc quod aſpicimus, eius eſſentiã naturæ, a mutabilitate noſtra liberati, figimur in æternitatem. Immutamur quippe in ipſo, quẽ videbimus: quia morte carebimus, videndo vitã; mutabilitatẽ noſtrã tranſcendemus, videndo immutabilitatẽ; corruptione nulla tenebimur, videndo incorruptionẽ. Erit aũt tũc ſimilitudo hominis et i corporibus noſtris: Hinc.n.p Paulũ dicitur. Noſtra cõuerſatio in cœlis eſt, vnde et expecta

mus ſaluatorem dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Erunt ergo tunc electorum corpora claritati dominici corporis configurata. Quæ & ſi æqualitatem gloriæ eius non habent per naturam; ſimilitudinem tamen configurationis eius habent per gratiam: quia vtique ſimilitudo vitæ eius nunc in moribus trahitur electorum, & in reſurrectione ſequetur ſimilitudo æternitatis in mente; quoniã videbimus eũ ſicuti eſt. Adhoc quippe ſancti omnes ad illa gaudia æterna peruenient, vt eſſe Deo ſimiles poſſint, et tamen ſcriptũ eſt. Domine quis ſimilis tibi? & iterum. Aut quis ſimilis erit Deo inter filios Dei? Vnde ergo ſimiles, & vnde non ſimiles, niſi quia & ſimiles erunt ad imaginem, & tamen non erunt ſimiles ad æqualitatem? aſpiciendo quippe æternitatem Dei, fit eis vt æterni ſint: & dum viſionis eius donũ percipiunt, ex perceptione beatitudinis imitantur, quod vident. Et ſimiles ergo ſunt, quia perbeati fiunt: & tamen creatori ſimiles non ſunt, quia creatura ſunt. Et habent itaque quandam Dei ſimilitudinem, quia non habent finem, & tamen incircunſcripti æqualitatem non habent, quia circunſcriptionem habent.

9 Qualiter in hac vita Deus videri ab hominibus poſſit, vel non videri. *Moral. libro xviii. cap. 56. & 37.*

DEum nemo vidit vnquam. Cum teſtamenti veteris patres intueor, multos horũ, teſte ipſa ſacræ elocutionis hiſtoria Deum vidiſſe cognoſco. Vidit quippe Iacob dominum, qui ait. Vidi dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. Vidit Moyſes dominũ, de quo ſcriptum eſt. Loquebatur dominus ad Moyſen facie ad faciem, ſicut loqui ſolet homo ad amicum ſuum. Ecce teſtamenti veteris patres Deum ſe vidiſſe teſtati ſunt, & tamen Ioannes ait. Deum nemo vidit vnquam. Quid eſt hoc, niſi quod patenter datur intelligi: quia quandiu hic mortaliter viuitur, videri per quaſdam imagines Deus poteſt, ſed per ipſam naturæ ſuæ ſpeciem nõ poteſt, vt anima gratia ſpiritus afflata per figuras quaſdam Deum videat, ſed ad ipſam vim eius eſſentiæ non pertingat. Hinc eſt enim quod Iacob qui Deũ ſe vidiſſe teſtatur. Hunc non niſi in angelum vidit: hinc eſt quod Moyſes qui cũ Deo facie ad faciẽ loquebatur, ſicut homo loqui cum amico ſuo, ei in ipſa verba ſuæ locutionis dicit. Si inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi temetipſum manifeſte, vt videam te. Certe ẽn. ſi Deus non erat, cum quo loquebatur, oſtende mihi Deum diceret, & non oſtende temeipſum. Si aũt & Deus erat, cum quo facie ad faciem loquebatur, cur ſe petebat

videre quem videbat? Sed ex hac eius petitione colligitur, quia eum ſitiebat per incircunſcriptæ naturæ ſuæ claritatem cernere, quã iam cœperat per quaſdam imagines videre, vt ſic ſuperna eſſentia mentis eius oculis adeſſet, quatinus ei ad æternitatis viſionem nulla imago creata corporaliter intereſſet. Et viderunt ergo patres veteris teſtamenti dominum, & tamen iuxta Ioannis vocem, Deũ nemo vidit vnquã; qui in hac mortali carne conſiſtentibus, & videri potuit per quaſdam circunſcriptas imagines, & videri nõ poteſt per incircunſcriptum lumen æternitatis. Sin vero a quibuſdam poteſt in hac adhuc corruptibili carne viuentibus, ſed tamen inæſtimabili virtute creſcentibus quodã contemplationis acumine, æterna Dei claritas videri, hoc quoque a beati Ioãnis ſententia nõ abhorret, qui ait. Deum nemo vidit vnq̃, quoniam quiſquis ſapientiã, quæ Deus eſt, videt, huic vitæ funditus moritur, ne iam eius amore teneatur. Nullus quippe eum uidet, qui adhuc carnaliter viuit, quia nemo poteſt amplecti Deum ſimul & ſeculũ. Qui .n. Deum videt, eo ipſo moritur, quo vel intentione cordis, vel affectu operis, ab huius uitæ delectationibus, tota mente ſeparatur. Vnde ad eundem quoq; Moyſen dicitur. Non .n. videbit me homo, & viuet, ac ſi aperte diceretur. Nullus vnquã Deum videt ſpiritualiter & mundo viuit carnaliter.

10 De duobus præceptis caritatis, *Moral. lib. vii. cap. 11.*

QVI non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum quem non videt quomodo poteſt diligere? Duo ſunt præcepta caritatis, Dei amor & proximi: per amorem Dei amor proximi gignitur, & p amorem proximi amor Dei nutritur. Nam qui Deũ amare negligit, profecto diligere proximum neſcit. Et tunc plenius ~~videri~~ dilectione proficimus, ſi in Dei in eiuſdem dilectionis gremio prius proximi caritate lactamur. Quia enim amor Dei amorẽ proximi generat, dicturus per legem dominus. diliges proximũ, præmiſit dicens. Diliges dominum Deum tuum, vt ſcilicet in terra pectoris noſtri, prius amoris ſui radicem figeret, quatenus per ramos poſtmodũ dilectio fraterna germinaret, & rurſum quia amor Dei & proximi amore caleſcit, teſtatur Ioannes qui increpat, dicens. Qui non diligit fratrem ſuum quem uidet, Deum quẽ non uidet quomodo poteſt diligere? Quæ tamen diuina dilectio per timorem naſcitur, ſed in affectum creſcendo permutatur.

11 De innumeris operibus caritatis. *Moral. lib. x. cap. 5. & 6.*

CAritas ad cuncta uirtutũ facta dilatatur, quæ a duobus quidem præceptis incipit, ſed ſe ad innumera extendit, huius namq; caritatis in-

tium dilectio Dei eſt, ac dilectio proximi: de qua dilectione Ioannes Et hoc mandatum habemus a Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum: ſed Dei dilectio per tria diſtinguitur. Quia ex toto corde, ex tota anima, & ex tota fortitudine diligi conditor iubetur. Qua in re notãdum eſt, quod diuinus ſermo cumDeum diligi præcipit,non ſolum narrat ex quo, ſed etiam informat ex quanto, cum ſubiungit, ex toto: vt videlicet qui perfecte Deo placere deſiderat, ſibi de ſe nihil relinquat. Proximi autem dilectio ad duo præcepta deriuatur,cum & per quendam iuſtum dicitur. Quod ab alio tibi odis fieri, vide ne tu alteri facias, & per ſemetipſam veritas dicit. Quæ vultis vt faciant vobis homines, ita & vos facite illis, quibus duobus, ſcilicet vtriuſque teſtamenti mandatis, per vnum malitia compeſcitur, per aliud benignitas prærogatur,vt malum quod pati non vult, quiſque non faciens,ceſſet a nocendi opere, & rurſum, bonum quod ſibi fieri appetit impendẽs erga vtilitatem proximi ſe exerceat ex benignitate. Sed hæc nimirum duo dum ſolicita intentione cogitantur,cor ad innumera virtutum miniſteria tenditur, ne vel ad inferenda quæ non debet, deſideriis inquieta mens ferueat, vel erga exhibenda quæ debet, otio reſoluta torpeſcat. Nam cum cauet alteri facere, quod nequaquã vult ab altero ipſa tolerare, ſolicita ſe intentione circunſpicit, ne ſuperbia eleuet, & vſque ad deſpectum proximi, animum deiiciens exaltet, ne ambitio cogitationem laniet, cumq́ hanc ad aliena appetenda dilatat,anguſtet: ne cor luxuria polluat, & ſubiectum deſideriis, per illicita corrumpat: ne ira exaſperet,& vſque ad proferendam cõtumeliam inflammet: ne inuidia mordeat, & alienis fœlicitatibus æmula, ſua ſe face conſumat: ne immoderate linguam loquacitas pertrahat, eamq́ vſque ad laſciuiam obtrectationis extendat: ne odium malitia excitet,& os vſque ad iaculum maledictionis irritet. & rurſum cum cogitat, ut ea alteri faciat quæ ipſa ſibi fieri ex altero expectat, penſat nimirũ, ut malis bona, vt bonis meliora reſpondeat: ut erga procaces, manſuetudine longanimitatis exhibeat, ut malitiæ peſte languentibus gratiam benignitatis impendat: ut diſcordes pace vniat, ut concordes ad concupiſcentiam ueræ pacis accingat, ut indigentibus neceſſaria tribuat; ut errantibus uiam rectitudinis oſtẽdat, ut afflictos uerbo & compaſſione mulceat, ut accenſos in huius mundi deſideriis increpatione reſtringat: ut minas potentium ratiocinatione mitiget, ut oppreſſorũ anguſtias quanta præualeat ope leuet: ut foris reſiſtentibus opponat patientiam: ut intus ſuperbientibus exhibeat cum patientia diſciplinam: ut erga errata

ſubditorum . ſic māſuetudo zelum temperet, quatinus a iuſtitiæ ſtudio nō eneruet, ſic ad vltionem zelus ferueat, ne tamen pietatis limitem feruendo tranſcendat, ut ingratos beneficiis ad amorē Dei prouocet, vt gratos quoſq; miniſteriis in amore ſeruet; ut proximorū mala cum corrigere nō valet, taceat, & cum corrigi loquendo poſſunt ſilentium cōſenſum eſſe pertimeſcat: vt ſic ea quæ tacet toleret, ne tamen in animo virus doloris occultet: ut ſi maleuolis munus benignitatis exhibeat, ne cum per gratiā a iure rectitudinis excedat: vt cuncta proximis quæ præualet impendat, ſed hæc impendēdo nō timeat: ut ſic in bonis quæ exhibet, timoris præcipitiū paueat, ne tamen a boni exercitio torpeſcat: vt ſic poſſidet, tribuat, quatinus quāta ſit largitas remuneratis attendat, ne cū terrena largitur, ſua plusq̄ neceſſe eſt inopiā cogitet, & in oblatione muneris hilaritatis lumen triſtitia obſcuret. Caritas igitur ſi mentē plene cœperit, hanc ad innumera opera multiformiter accēdit. *In homil. 22. ſec. par. ſuper Ezech. & homil. 30. ſuper euan. Siquis diligit.* Eſt itaq; in dilectione Dei neceſſario tenenda fides, & vita: in dilectione vero proximi debet ſummopere patientia & benignitas cuſtodiri. Eſt .n. in dilectione Dei neceſſaria fides, & vita, quia videlicet ſcriptū eſt. Fides ſine operibus mortua eſt. probatio ergo dilectionis exhibitio eſt operis. Hinc Ioānes in epiſtola ſua dicit. Qui dicit quia diligo Deum, et mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. Vere .n. diligimus, ſi ad mandata eius nos a noſtris voluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita deſideria defluit, profecto Deum nō amat, quia ei in ſua uoluptate contradicit. Eſt autem in dilectione proximi, nobis patientia & benignitas conſeruanda, quia de eadem dilectione ſcriptum eſt. Caritas patiens eſt, benigna eſt, patiens ſcilicet, ut illata a proximis mala æquanimiter portet: benigna autem, ut ſua bona proximis deſiderabiliter impendat.

12 De impœnitentia. *Moral. lib.* xvi. *cap.* 30. *&* 31.

Peccatum illud vſque ad inferos ducitur, quod ante finem vitæ præſentis, per correptionem & pœnitentiam non emendatur, de quo uidelicet peccato per Ioannem dicitur. Eſt peccatum ad mortem, nō pro illo dico, vt roget quis. Peccatum namque ad mortem, eſt peccatum uſque ad mortem: quia ſcilicet peccatū, quod hic nō corrigitur, eius uenia fruſtra poſtulatur. *In homil.* ix. *ſecun. part. ſuper Ezech.* Hoc autem inter peccatum & delictum diſtat, quod peccatum eſt mala facere, delictum uero bona derelinquere, quæ ſummopere ſunt tenenda, uel certe peccatum eſt in opere, delictum in cogitatione.

INCIPIT EXPOSITIO SVPER TERTIAM EPISTOLAM BEATI IOANNIS APOST.

1 Qualiter contra linguas detrahentium præparari debeamus. *In homil.ix. ſuper Ezech.*

DIOTREPHES non recipit nos. Magna indiget inquiſitione, cum recti viam operis tenemus: vtrum ſemper debemus derogantium verba deſpicere, an certe aliquādo compeſcere. De qua re ſciendum eſt, quia linguas detrahentium, ſicut noſtro ſtudio non debemus excitare, ne ipſi pereant: ita per ſuam malitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, vt nobis meritū creſcat. Aliquando et compeſcere, ne dum nobis mala diſſeminant, eorū qui audire nos ad bona poterant innocentiū corda corrumpant. Hinc eſt .n. quod Ioannes obtrectatoris ſui linguam redarguit, dicens. Is qui amat primatū gerere in eis diotrephes, nō recipit nos Propter hoc ſi venero cōmoneam eius opera, quæ facit, verbis malignis garriens in nos. hinc Paulus detrahentibus Corinthiis loquitur, dicens. Epiſtolæ inquiunt graues ſunt, & fortes, præſentia aūt corporis infirma, & ſermo contemptibilis. hoc cogitet qui eiuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales ſumus præſentes in opere. hi .n. quorum vita in exemplo imitationis eſt poſita, debent ſi poſſunt detrahentium ſibi verba compeſcere, ne prædicationem eorum nō audiant, qui audire poterant, & in prauis moribus remanentes bene viuere contemnant. Sed hac in re ſubtili inquiſitione neceſſe eſt, vt ſemetipſum animus inueſtiget, ne fortaſſe laudis gloriā quærat, & animarum lucra quærat ſe quærere noſtra cogitatio ſimulet. Sæpe .n. ſui nominis laude animus paſcitur, & quaſi ſub obtētu lucrorum ſpiritualiū cum de ſe bona dici cognouerit, lætatur. Et ſæpe gloriæ ſuæ defenſione cōtra detrahentes iraſcitur, & fingit ſibimet quod hoc ex eorū zelo faciat, quorum corda a bono feruore detrahentis ſermo perturbat. Illi ergo debent magnopere curare, ne contra eorū opinionem detrahentium verba præualeant, qui ſuā conſcientiā ſubtiliter diſcutientes, ſe in ea inueniunt de amore priuatæ gloriæ nihil habere. 2 De ſuſtentandis pauperibus. *In homil.xx. ſuper Euang.*

NOs ergo ſuſcipere debemus eiuſmodi, vt cooperatores ſimus veritatis. Seculares viri intra ſanctam Eccleſiam quamuis ſpiritualiū virtutum dona nō habeant, dum tamen ſanctos viros donis ſpiritualibus

plenos ſua largitate ſuſtentant: in ſpiritualibus eorum donis coopera tores fiunt. hoc ante Dei oculos exhibentes, quod adiuuāt. Hinc eſt.n. quod de quibuſdam peregrinantibus fratribus. Gaio per Ioannem dicitur. Pro nomine.n. Chriſti profecti ſunt, nihil accipientes a gentilibus. Nos ergo debemus ſuſcipere eiuſmodi, vt cooperatores ſimus veritatis. Qui enim ſpiritualia dona habentibus temporalia ſubſidia tribuit, in ipſis donis ſpiritualibus cooperator exiſtit. Nam cum pauci ſunt, qui ſpiritualia dona percipiunt, & multi qui rebus temporalibus abundant, per hoc ſe diuites pauperum virtutibus inſerunt, quo eiſdem ſanctis pauperibus de ſuis diuitiis ſolatiantur.

INCIPIVNT CAPITVLA DE libro Apocalypſis beati Ioānis apoſtoli.

1	Ioannes ſeptem eccleſiis quæ ſunt in Aſia.	Apoc. 1. b
2	Ioanni angelus apparuit præcinctus zona aurea.	1. c
3	Ioannes angelis ſeptem eccleſiarum ſcribit.	1. c
4	Scio vbi habitas vbi fides eſt Satanæ.	2. d
5	Habes illic tenentes doctrinam Balaam.	2. d
6	Dabo tibi calculū candidū. 2. e 7 Sta vigilās et cōfirma cætera.	3. a
8	Qui vicerit feriam illum columnam.	3. c
10	Vtinam frigidus eſſes aut calidus.	3. c
11	Dicis quod diues ſum & locupletatus.	3. c
12	Suadeo tibi emere a me aurum ignitum.	3. c
13	Collyrio inunge oculos tuos, vt videas.	3. d
14	Ego quos amo, arguo, et caſtigo	3. d
15	Qui vicerit dabo ei ſedere mecum.	3. d
16	Et in medio ſedis, & in circuitu quatuor animalia.	4. c
17	Et in circuitu, & intus plena ſunt oculis.	4. c
18	Et requiem non habebant die ac nocte.	4. c
19	Mittebant coronas ſuas ante thronum Dei.	4. b
20	Et vidi librum ſcriptum intus & foras.	5. a
21	Nemo poterat aperire librum.	5. b
22	Ecce vicit leo de tribu Iuda. 5. b 23 Et vidi, & ecce in medio.	5. b
24	Dignus eſt agnus qui occiſus eſt accipere virtutem.	7. d
25	Vidi ſub altare Dei animas interfectorum.	6. c
26	Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ.	6. c
27	Et dictum eſt illis vt quieſcerent tempus adhuc modicum.	6. c
28	Factus eſt Sol vt ſaccus cilicinus.	6. b

29 Palmæ in manibus eorum. 7.c
30 Factum eſt ſilentium in cœlo quaſi media hora. 8.a
31 Poteſtas equorum in ore & in caudis eorum. 9.d
32 Et habebat in manu ſua librum apertum. 10.a
33 Et iurauit p viuentē in ſecula quia tempus non erit amplius. 10.b
34 Accipe librum, & deuora illum. 10.c
35 Et accepi librum, & deuoraui illum. 10.d
36 Et cum deuoraſſem librū amaricatus eſt uenter meus. 10.d
37 Oportet te iterum prophetare gentibus. 10.d
38 Atrium quod eſt foris templum eiice foras. 11.a
39 Mulier amicta ſole & luna ſub pedibus eius. 12.a
40 Cauda draconis trahebat tertiam partem ſtellarum. 12.b
41 Et draco ſtetit ante mulierem.
42 Factum eſt prælium cum Michaele archangelo. 12.b
43 Proiectus eſt accuſator fratrum veſtrorum. 12.b
44 Væ terræ & mari quia deſcendit diabolus ad vos. 12.c
45 Vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra. 13.a
46 Et cantabant canticum nouum. 14.a
47 Et habebat in manu ſua falcem acutam. 14.c
48 Quartus angelus effudit phialam ſuam in ſolem.
49 Ecce venio ſicut fur. 16.c 50 Beatus qui vigilat. 16.c
51 Et cuſtodit veſtimēta ſua. 16.c. 52 Et videāt turpitudinē eius. 16.c
53 Quantum glorificauit ſe, tantum date illi tormentum. 18.c
54 Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati ſunt. 19.d
55 Exercitus qui ſunt in cœlo ſequebantur eum. 19.c
56 Habebat in veſtimento & in fœmore ſcriptum. 19.c
57 Angelus ligauit draconem per mille annos. 20.a
58 Beatus qui habet partem in reſurrectione prima. 20.a
59 Et regnabunt cum eo mille annis. 20.c
60 Poſt mille annos ſoluetur draco de carcere. 20.c
61 Et diabolus miſſus eſt in ſtagnum ignis. 20.c
62 Libri aperti ſunt, & liber vitæ apertus eſt. 20.d
63 Et vidi cœlum nouum, & terram nouam. 21.a
64 Et erat ſtructura muri eius ex lapide. 21.c
65 Menſus eſt muros menſura hominis quæ eſt angeli. 21.c
66 Vide ne feceris, conſeruus tuus ſum. 22.b
67 Ne ſignaueris verba prophetiæ huius libri. 22.c
68 Qui nocet, noceat adhuc. 22.c. 69 Qui audit dicat veni. 22.d
70 Ego ſum ſtella ſplendida & matutina. 22.d

INCI-

INCIPIT EXPOSITIO SVPER APOCALYPSIN BEATI IOANNIS APOSTOLI.

Quod per ſeptenarium numerum vniuerſalis deſignatur eccleſia.

APOCALYPSIS Ieſu Chriſti quam dedit illi Deus, palam facere ſeruis ſuis, quæ oportet fieri cito: & ſignificauit, mittens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni, qui teſtimonium perhibuit verbo Dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti quæcunque vidit. Beatus qui legit & qui audit verba prophetiæ huius, & ſeruat ea quæ in ea ſcripta ſunt. Tempus enim prope eſt. Ioannes ſeptem eccleſiis quæ ſunt in Aſia, Gratia vobis & pax ab eo, qui eſt, & qui erat & qui venturus.

Moral. li. xxiii. cap. 3.

SEptenario numero ſolet vniuerſitas deſignari, vnde Ioannes in hac Apocalypſi, ſeptem eccleſiis ſcribit. Sed per eas quid aliud quam vniuerſalem eccleſiam intelligi voluit? Quæ nimirum vniuerſalis eccleſia, vt plena ſeptiformis gratiæ ſpiritu ſignaretur, Heliſæus ſuper puerum mortuum, ſepties oſcitaſſe deſcribitur: ſuper extinctum quippe populum dominus veniens, quaſi ſepties oſcitat: quoniam ei dona ſpiritus ſeptiformis gratiæ miſericorditer aſpirat. Septem igitur eccleſiis ſcribit apoſtolus Ioannes: vt vnam catholicam ſeptiformis gratiæ plenam ſpiritu deſignaret. Et de domino nouimus dixiſſe Salomonem. Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. Qui vt id de ſeptem eccleſiis dixiſſe innoteſceret, ſecutus etiam ſacramenta ipſa diligenter inſeruit dicens. Immolauit victimas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam. Per ſeptem quippe columnas, omnes eccleſias non inconuenienter accipimus, quæ vnam catholicam faciunt toto terrarum orbe diffuſam.

De reſtringenda a cogitatione luxuria, caritatis amore.

EGo Ioannes fui in inſula quæ appellatur Pathmos, propter verbum Dei, et teſtimonium Ieſu Chriſti: fui in ſpiritu in dominica die, et audiui poſt me vocem magnam tanquam tubæ dicentis. Quod vides ſcribe in libro, et mitte ſeptem eccleſiis. Epheſum, et Smirnam, et Pergamũ, Thyatiram, et Sardis, et Philadelphiam, et Laodiciã. Et conuerſus ſum, vt viderem vocem quæ loquebatur mecum. Et conuerſus vidi ſeptem candelabra aurea, et in medio ſeptem candelabrorum aureorum, ſimilẽ filio hominis veſtitum podere, et præcinctum ad mammillas zonã auream.

Moral.lib.xxi.cap.2.& lib.34. Malũ luxuriæ, aut cogitatione perpetratur, aut opere. Per Moyſen vero luxuria perpetrata: per auctorem vero munditiæ luxuria damnatur cogitata, ſicut ipſe dicit. Scriptum eſt non adulterabis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem, ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Redemptor quippe noſter veniens, legis præcepta tranſcendit, & ab electis ſuis non ſolum luxuriam carnis, ſed etiam cordis aboletur, iuſſitq; non tantũ lumbos carnis ſuccingere, id eſt luxuriam ab effectu refrenare, ſed etiam lumbos mentis præcepit ſuccingere, id eſt hanc etiam a cogitatione reſtringere. Hinc eſt quod angelus qui Ioannem in Pathmos inſula relegatum, alloquitur, aurea zona ſuper mammillas cinctus eſſe perhibetur. Solet enim nomine auri plerunque caritas intimari. Quia ergo teſtamenti mundicia etiam cordis luxuriam refrenat, angelus qui in eo apparuit, in pectore cinctus venit. Quem bene aurea zona reſtringit: quia quiſquis supernæ patriæ cuius eſt non iam timore ſupplicii, ſed amore caritatis inmundiciam deſerit. Vel ideo ad mammillas zona aurea cinctus, Ioanni angelus apparuit: quia ſupernorum ciuium pectora, dum pœnali iam nequaquam timori ſubiecta ſunt, & a ſe viciſſim nulla ſciſſione ſoluuntur ex ſola caritate conſtringuntur. Zonam quippe auream circa mammillas habere, eſt cunctos mutabilium cogitationum motus per ſolius iam amoris vincula reſtringere.

3 Quod per angelos prædicatores deſignãtur. *Moral.lib.xxxiiii.cap.4.*

ET angelo Pergami eccleſiæ ſcribæ. Sæpe ſcriptura ſacra prædicatores eccleſiæ pro eo quod gloriam patriæ cœleſtis annuntiant, angelorum nomine ſolet deſignare. Hinc eſt quod Ioannes ſeptem eccleſiis ſcribens, angelis eccleſiarum loquitur, id eſt prædicatoribus populorum, hinc propheta ait. Angeli pacis amare flebunt.

4 De remuneratione bonorum operum & vltione malorum.

Moral.lib.xxi.cap.5.

SCio vbi habitas, vbi ſedes eſt ſatanæ? Sic dominus Deus. vias omnium examinatione ſubtili conſiderat, vt in vno quoque noſtrum, nec ea quæ remunerent bona prætereat, nec mala quæ videlicet diſplicent, ſine increpatione derelinquat. Hinc eſt quod angelum Pergami eccleſiæ in quibuſdam dominus laudat, & in quibuſdam redarguit dicens. Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt ſatanæ? & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam, & paulo poſt. Sed habeo aduerſum te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam: huic angelo Thyatiræ dicitur. Noui opera tua & caritatem, & fidem & miniſterium

& ſapientiam tuam, & opera tua nouiſſima plena prioribus, ſed habeo aduerſum te pauca: quia permittis mulierem Hiezabel, quæ ſe dicit propheten, docere, & ſeducere ſeruos meos, & fornicari & manducare idolothytum. Ecce bona memorat neç tamen reſecanda mala ſine pœnitentia relaxat: quia ſcilicet ſic ſingulorum vias cõſiderat, ſic greſſus enumerans penſat, vt examine ſubtili perpendat, vel quantum ad bona quiſque proficiat, vel quantum ad mala deuians, ſuis profectibus contradicat. Incrementum quippe meritorum quod bonæ vitæ ſtudiis augetur, plerunque mali admixtione retrahitur, & bonum quod animus operando conſtruit, hoc alia perpetrando peruertit.

5 Quod membra Antichriſti eſſe comprobantur qui eum male viuendo præueniunt.

Moral.lib.xxix.cap.3.

HAbes illic tenentes doctrinam Balaam. Cain, & Iudas, & Simon & alii multi longe ab Antichriſti temporibus extiterunt, & tamen ſe ei peruerſe viuendo coniunxerunt. Sic iniquum corpus ſuo capiti, ſic membris membra iunguntur, cum & in cognitione ſe neſciunt, tamen praua ſibi actione copulantur. Neque enim Pergamus Balaam libros aut verba cognouerat, & tamen eius nequitiam ſequens ſupernæ vocem increpationis audiebat. Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat mittere Balac ſcãdalum coram filiis Iſrael, edere, & fornicari. Thyatiræ quoque eccleſiam ab Hiezabel notitia & tempora & loca diuidebant; ſed quia eam par vitæ reatus aſtrinxerat, ineſſe ei Hiezabel dicitur, atque peruerſis operibus inſiſtere, angelo atteſtante, qui ait. Habeo aduerſum te aliqua: quia permittis mulierem Hiezabel, quæ ſe dicit propheten, docere & ſeducere ſeruos meos, & fornicari & manducare de idolothytis. Ecce quia reperiri poterant, qui Hiezabel vitam, actione reproba ſecuti ſunt, Hiezabel illic inuenta memoratur: quia videlicet prauum corpus coniuncti mores vnum faciunt, etiam ſi hoc loca vel tempora ſcindunt. Vnde fit, vt in peruerſis ſuis imitatoribus & iniquus quiſque maneat, qui iam præteriit, & in ſuis operationibus ipſe iniquorum auctor iam appareat, qui nec dum venit, hinc Ioannes ait. Nunc Antichriſti multi facti ſunt, quia iniqui omnes iam membra eius ſunt, quæ ſcilicet peruerſe edita, caput ſuum male viuendo præuenerunt.

6 De cognitione Dei. *Moral.lib xix.cap.2.*

VIdere perfecte coæternam Dei ſapientiam, hoc eſt quod habere. vnde ad Ioannem de munere vincentis dicitur. Dabo tibi calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum; quod nemo ſcit, niſi qui accipit.

MM ii

In hac enim vita ſcire aliquid, vel videre poſſumus, etiam quod non acceptmus: habere nomen vero nouum in calculo ſcriptum, id eſt in æterno præmio notitiam Dei, humanis mentibus inuſitatum eſt, quam non poteſt ſcire, niſi quia hanc etiam acceperit habere.

7 Quod anima humana ſemper ad ima relabitur, niſi ſtudioſe ad ſumma

In paſtoral cur. 3. part. cap. 35.

QVi inchoata bona minime conſummant, cauta circunſpectione debent conſiderare, quia dum propoſita non perficiunt, etiam quæ fuerant cœpta conuellunt. Si enim quod videtur gerendum, ſolicita intentione non creſcit, etiam quod fuerat bene geſtum, decreſcit, hinc Sardis eccleſiæ ab angelo dicitur, Eſto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erant: non enim inueni opera tua plena coram Deo meo: quia ergo plena coram Deo eius opera inuenta non fuerant, moritura reliqua quæ etiam erant geſta prædicebat. Si enim quod mortuum in nobis eſt ad vitam non accenditur, hoc etiam extinguitur, quod quaſi adhuc viuum tenetur. In hoc quippe mundo humana anima quaſi more nauis contra fluminis ictum conſcendentis vno in loco nequaquam ſtare permittitur: quoniam ad ima relabitur, niſi ad ſumma conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus, ad perfectionem non ſubleuat, ipſa operandi remiſſio contra hoc, quod operatum eſt, pugnat. Hinc eſt quod per Salomonem dicitur. Qui mollis & diſſolutus in opere ſuo fuerit, frater eſt ſua opera diſſipantis. Quia videlicet qui cœpta bona diſtricte non exequitur, diſſolutione negligĕtiæ, manū deſtruĕtis imitatur.

8 Quod boni rectores columnæ eccleſiæ vocantur.

Moral. li. xvii. cap. 14.

SVmmi prædicatores eccleſiæ, ſuper quos in cœleſtibus creſcens, vniuerſa ſpiritualis fabricæ ſtructura ſurgit, columnæ vocantur, ſicut hoc Apocalypſis Ioannis teſtatur dicens. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei. Quiſquis enim in Dei opere recta intentione firmatur, columna in ſtructura fabricæ ſpiritualis erigitur, vt in hoc templo, quod eſt eccleſia poſitus, & vtilitati ſit & decori. De huiuſmodi columnis loquitur apoſtolus dicens. Petrus & Iacobus & Ioannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi.

9 Quam noxius ſit tepor in eis qui conuerſi ſunt ad Deum.

In paſtoral. cur. 3. part. cap. 35.

VTinam frigidus eſſes, aut calidus. Qui bona incipiunt nec ea perficiunt, debent perpendere, quod tolerabilius potius eſſet ſemitam rectam illam non arripere, quam poſt arreptam poſt tergum redire. Niſi.n. retro

reſpicerent, erga cœptum ſtudium nullo torpore languerent, audiant ergo quod ſcriptum eſt. Vtinam frigidus eſſes aut calidus: Sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Calidus quippe eſt, qui bona ſtudia & arripit, & conſummat. Frigidus vero eſt, qui conſummanda nec inchoat, & ſicut a frigore per teporem tranſitur ad calorem, ita a calore per teporem reditur ad frigus. quiſquis igitur amiſſo infidelitatis frigore, ſed nequaquam tepore ſuperato ex ardeſcit, vt ferueat, proculdubio calore deſperato, dum noxio in tepore demoratur, agit vt frigeſcat. Sed ſicut ante teporem frigus eſt ſub ſpe, ita poſt frigus tepor in deſperatione: Qui enim adhuc eſt in peccatis, fiduciam non amittit conuerſionis: Qui vero poſt couerſionem tepuit, ſpem quæ potuit eſſe de peccatore ſubtraxit aut: calidus ergo quiſque aut frigidus eſſe quæritur, ne tepidus euomatur, vt videlicet aut nec dum conuerſus adhuc de ſe ſpem conuerſionis præbeat, aut iam conuerſus in virtutibus inardeſcat, ne euomatur tepidus, qui a calore quem propoſuit, torpore ad noxium frigus redit.

10 Quod pauperes ſunt qui virtutibus carent. *Moral. lib.* xxxiiii. *cap.* 2

DIcis quod diues ſum. Egeſtas reproborum proprie dicitur, qui dum vitiis replentur, virtutum diuitiis vacuantur. Quibus ſæpe cõtingit, vt per elationis dementiam ſubleuati dum ruinæ ſuæ damna nõn conſiderant, eſſe ſe etiam a bonis actionibus inopes non agnoſcant. Vnde voce angeli prædicatori Laodiciæ dicitur. Dicis quod diues ſum & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis quia tu es miſer, & pauper, & cæcus, & nudus? Qua ſi diuitem ſe aſſerit, qui ſe per arrogantiam extollit, ſed pauper, cœcus & nudus arguitur. Pauper vtique, quia virtutum diuitias non habet. Cæcus quia nec paupertatem quam patitur, videt. Nudus quia primam ſtolam perdidit, ſed peius, quia ſe nec perdidiſſe cognoſcit.

11 Quod per obedientiam acquiritur ſapientia. *Mora. lib.* iiii. *cap.* 35.

SVadeo tibi emere a me aurum ignitum. Per aurum ſapientia intelligitur, de qua per Salomonem dicitur. Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis: Aurum nempe ſapientiam vidit. quam theſaurum vocauit. Quæ recte auri appellatione ſignatur. quia ſicut auro temporalia, ita ſapientia bona æterna mercantur. Quia igitur aliquando per aurum ſapientia intelligitur prædicatori Laodiciæ ab angelo dicitur. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum. Aurum quippe emimus: cum accepturi ſapientiam prius obedientiam præbemus, ad quem videlicet contractum nos quidam ſapiens excitat dicens. Concupiſti ſapientiam, ſerua mandata, & dominus præbebit illam tibi.

12 Quod per bona opera cæcitas cordis ſanari debeat.
In paſtoral.cur. 1.part.cap. 11.

COllyrio inunge oculos tuos vt videas. Lippus eſt cuius ingenium ad cognitionem veritatis emicat, ſed tamen hoc vitæ carnalis operatio praua obſcurat: ſenſum natura exacuit, ſed conuerſationis prauitas confundit. Cui bene per angelum dicitur. Collyrio inunge oculos tuos vt videas. Collyrio quippe vt videamus, oculos inungimus, cum ad cognoſcendam veri luminis claritatem intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus.

13 De flagello diuinæ percuſſionis. *Moral.lib.* xviii.*cap.* 12.

OMnis diuina percuſſio, aut purgatio in nobis eſt vitæ præſentis aut initium pœnæ ſequentis. De his qui ex flagello proficiunt dominus ipſe voce angeli ad Ioannem ait. Ego quos amo redarguo, & caſtigo, ſicut alibi dicitur. Quem diligit Deus caſtigat. flagellat autem omnẽ filium quam recepit. E contra de flagello damnationis per Hieremiam dominus dicit, dum incorrigibiliter delinquentes populos videt, quos non iam ſub diſciplina filios, ſed ſub diſtricta percuſſione hoſtes intuetur, Plaga inimici percuſſi te, caſtigatione crudeli. Hos enim damnant flagella & non liberant, his flagella ab hac vita inchoant, & in æterna percuſſione perdurant, vnde per Moyſen dominus dicit. Ignis exarſit ab ira mea. & ardebit vſque ad inferos deorſum. Quantum ad præſentem etenim percuſſionem ſpectat, recte dicitur ignis exarſit ab ira mea: quantum ad æternam damnationem, apte mox ſubditur: Et ardebit vſq; ad inferos deorſum, licet a quibuſdam dici ſoleat illud, quod iuxta ſeptuaginta interpretes, in Naum propheta ſcriptum, non vindicabit Deus bis in idipſum. Qui tamen hoc quod per Hieremiam prophetam de iniquis dicitur non attendũt, & duplici contritione contere eos, & id quod alibi ſcriptum eſt. Ieſus populum de terra Aegypti, ſaluans ſecundo eos, qui non crediderunt perdidit. Quibus tamen conſenſum præbemus quamlibet culpam bis feriri nõ poſſe, hoc ex peccato percuſſis, & in peccato ſuo morientibus debet æſtimari, quoniam eorum percuſſio hic cœpta, illic perficitur, vt in correctis vnum flagellum ſit, quod temporaliter incipit: ſed in æternis ſuppliciis conſummatur, quatinus eis qui omnino corrigi renuunt, iam præſentium flagellorũ percuſſio, ſequentium ſit initium tormentorum: vnde hoc ſemper electi præuidẽt, vt ante ad iuſticiam redeant, quam ſeſe ira iudicis inextinguibiliter accendat: ne vltimo flagello deprehenſi, ſimul eis finiatur vita cum culpa. Flagellum nanque tunc diluet culpam, cum mutauerit vitam: nam cuius mores non mutat, non expiat actiones.

14 De ſeſſionibus ſanctorũ cũ Chriſto iudicãtiũ. *Moral.li.26.ca.26.& 27.*

SAncti viri qui nunc iuſte & irreprehenſibiliter viuunt, in futuro iudicandi potentiam nanciſcuntur, hinc Laodicenſi eccleſiæ dominus dicit. Qui vicerit dabo ei ſedere mecum in throno meo, ſicut & ego vici, & ſedi cum patre meo in throno eius. Vincens dominus in throno cum patre ſediſſe ſe aſſerit: quia poſt paſſionis certamina, poſt reſurrectionis palmam clarius ſe omnibus, quod poteſtati patris eſſet æqualis indicauit, eiq; ſe non diſparem calcato mortis aculeo innotuit, Vnde & Mariæ nec dum ſe credenti ſe patris ſimilem dicit Noli me tangere, non dum enim aſcendi ad patrem meum. Nobis in throno filii ſedere, eſt ex eiuſdem filii poteſtate iudicare. Quia enim iudicii principatum, ex eius virtute percipimus, velut in eius throno reſidemus. Nec abhorret a vero, quod alibi ſuper duodecim thronos ſeſſuros teſtatur eſſe diſcipulos: hic autem in throno ſuo perhibet eſſe ſeſſuros. Per thronos quippe duodecim vniuerſale iudiciũ. Per thronum vero filii ſingulare culmẽ iudiciariæ poteſtatis oſtẽditur. hoc ergo duodecim thronis, quod vno throno filii deſignatur: q̃a videlicet vniuerſale iudiciũ & noſtri mediatoris iteruẽtione pcipitur.

15 De ſignificationibus quatuor animalium. *Moral.lib.xxxi.cap.33.*

ET ecce ſedes poſita erat in cœlo: & ſupra ſedẽ ſedens. Et in medio ſedis & in circuitu ſedis: quatuor animalia plena oculis ante & retro. Ezechiel propheta: dum ſub animalium ſpecie quatuor Euãgeliſtas ſe vidiſſe deſcriberet: in eis ſibi hominis, leonis, bouis, & aquilæ faciem apparuiſſe teſtatur. Cum nimirum propheticæ ſententiæ, ipſe Ioannes quoq; in hac reuelatione ſua non diſſonat dicens. Animal primum ſimile leoni, ſecundum animal ſimile vitulo, tertium animal habens faciem quaſi hominis, quartum animal ſimile aquilæ volanti. Hæc quatuor animalia ſingula, ad vnumquemq; Euangeliſtam recte conueniunt, dum alius humanæ natiuitatis ordinẽ, alius per mundi ſacrificii mactationem quaſi vituli mortem: alius poteſtatis fortitudinem quaſi leonis clamorem inſinuat: alius natiuitatem verbi intuens, quaſi ſolem ortum aquila aſpectat. In ſcriptura ſacra aliquando vocabulo aquilæ, vel ſubtilis ſanctorum intelligentia, & ſublimis eorum contemplatio figuratur, vel incarnatus dominus vna celeriter tranſuolans, & mox ſumma repetens deſignatur, per quartum igitur animal, id eſt. aquilam, quæ cunctarum auium viſum acie ſuperat, ita vt ſolis radius fixos in ſe eius oculos nulla lucis ſuæ coruſcatione reuerberans claudat Ioannes ſignificatur, qui volando terram deſeruit, quia per ſubtilem intelligentiam, interna myſteria verbi videndo penetrauit. Poſſunt præterea hæc quatuor animalia ipſum ſuũ caput cuius ſunt membra ſi-

gnare. Ipſe nanq; homo eſt quia qui naturam noſtram veraciter ſuſcepit, & vitulus quia pro nobis patienter occubuit, & leo quia per diuinitatis fortitudinem ſuſceptæ mortis vinculum rupit, & ad extremum aquila, quoniam ad cœlum de quo venerat rediit. Homo igitur naſcendo, vitulus moriendo, leo reſurgendo, aquila ad cœlos aſcendendo vocatus eſt. *Moral. lib.* xxxix. Poſſunt etiam ſancti per hæc animalia deſignari, quoniã alius cuncta rationabiliter agendo fit homo, alius in paſſionibus fortis, aduerſa mundi non timendo fit leo, alius per aſtinentiam, ſemetipſum viuam hoſtiam offerendo fit vitulus: alius ſe in alta rapiendo contemplationis volatu fit aquila.

16 De circunſpectione ſanctorum. *Moral. lib.* xix. *cap.* 10.

ET quatuor animalia ſingula eorum habebant alas ſenas, & in circuitu & intus plena ſunt oculis. Omnes ſancti foris ſe intuſq; circũſpiciunt, & vel reprehendendos ſe exterius, vel iniquos ſe interius videri inuiſibiliter timẽt. Hinc eſt quod animalia quæ per Ioannem videntur, in circuitu & intus plena oculis eſſe memorantur. Quiſquis enim exteriora ſua honeſte diſponit, ſed interiora negligit, in circuitu oculos habet, ſed intus non habet. Sancti vero omnes quia & exteriora ſua circunſpiciunt, vt bona de ſe exempla fratribus præbeant, & interiora ſua vigilanter attendunt: quia ſeſe irreprobabiles interni iudicis obtutibus parant, & in circuitu oculos & intus habere perhibentur.

17 De ſancta trinitate in vna deitate. *In homil.* xvi. *ſuper Ezech.*

ET requiem non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus. Sanctus. Sanctus, dominus Deus omnipotens: qui eſt & qui venturus eſt. Conſiderandum eſt quod vna fuit fides ueterum ac nouorum patrum: & omnipotẽtem Deum trinitatem eſſe crediderunt. Ecce Ioannes in reuelatione ſua, dicit quatuor animalia in cœlo clamantia. Sanctus, ſanctus, ſanctus, dominus omnipotens. Vt enim perſonarum trinitas mõſtraretur, tertio Sanctus dicitur. Sed ut una eſſe ſubſtantia trinitatis appareat, non domini Dei, ſed dominus eſſe perhibetur. Quod Dauid quoq; ſimiliter ſentiens ait. Benedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus. Qui cum tertio dixiſſet Deus, ut unum hunc eſſe oſtenderet, ſubdidit: ut metuãt eum omnes fines terræ. Paulus quoq; loquitur dicẽs. Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Ex ipſo uidelicet ex patre, per ipſum per filium: in ipſo autem ſpiritu ſancto. Quem ergo ipſum tertio dixiſſet, manifeſtans adiunxit. Ipſi gloria in ſecula ſeculorum amen. Qui enim non dixit ipſis ſed ipſi, dicendo ter ipſum, diſtinxit perſonas, & ſubiungendo ipſi gloria, non diuiſit ſubſtantiam.

18 Quod attribuendum ſit gratiæ Dei quicquid boni agimus.

Moral. lib. xxii. *cap.* 10.

ET cum darent illa quatuor animalia gloriam & honorem & benedi-ctionem ſedẽti ſuper thronum viuenti in ſecula ſeculorum, procidebant vigintiquatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viuentẽ in ſecula ſeculorum: & mittebant coronas ſuas ante thronum Dei. Sancti viri quicquid in ſe boni inſpiciunt, immortalis gratiæ donum eſſe cognoſcunt, eiq; de accepto munere debitores fiunt, qui & præueniendo dedit eis bonum velle, quod noluerant, & ſubſequendo conceſſit homini poſſe quod volunt, vnde bene per Ioannem dicitur. Adorauerunt viuentem in ſecula ſeculorum, mittentes coronas ſuas ante thronum Dei. Coronas nanq; ſuas ante thronum Dei mittere, eſt certaminum ſuorũ victorias, nõ ſibi tribuere ſed auctori, vt ad illum referant gloriã laudis, a quo ſe ſciunt vires accepiſſe certaminis: auctoris enim ſui gratiã negare conuincitur: qui ſquis ſibi tribuit quod operatur. Et Deum negat cuius deſpecta gratia ſibi vires boni operis arrogat. Omne autem peccatum quod ex infirmitate eſt, ſpem nequaquam perdit: quoniam a ſuperno iudice veniã requirit: præſumptio vero virtutis propriæ tanto grauius eſt in deſperatione, quanto longius ab humilitate. Cumque vires ſibi tribuit operis, ad adiutorium non recurrit auctoris, fitque vt eo grauius peccator pereat, quod & ipſum hoc, quia peccator eſt ignorat.

19 Qualiter ſacra ſcriptura fortes ſatiat & paruulos nutrit.

In homil. 9. *ſuper Ezech.*

ET vidi in dextera ſedentis ſuper thronum, librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. Per librum qui eſt in dextera ſedentis ſuper thronum, ſcripturæ ſacræ paginæ ſignantur, quæ profunditate ſententiarum ſic clauduntur, vt non facile ſenſu omnium penetrentur. Qui liber ſacri eloquii intus ſcriptus eſt per allegoriam, foris per hiſtoriam, intus per ſpiritualem intellectum, foris vero per ſenſum literæ ſimplicẽ, adhuc infirmantibus congruentem. Intus quoniam inuiſibilia promittit, foris quia viſibilia præceptorum ſuorũ rectitudine diſponit. Intus quia cœleſtia pollicetur, foris autem quia terrena & contemptibilia, qualiter ſint vel in vſu habenda, uel ex deſiderio fugienda præcipit. Alia nanque de ſecretis cœleſtibus loquitur: alia uero in exterioribus actionibus iubet. Et ea quidem quæ foris præcipit patent: ſed illa quæ de internis narrat, plane deprehẽdi nequeunt. Ea enim quæ de natura diuinitatis, uel de æternis gaudiis narrat, nobis adhuc neſcientibus, ſolis angelis in ſecreto ſunt cognita. De quibus tamen occultis iam partem per ſpiritualem in-

gnare. Ipſe nanq; homo eſt quia qui naturam noſtram veraciter ſuſcepit, & vitulus quia pro nobis patienter occubuit, & leo quia per diuinitatis fortitudinem ſuſceptæ mortis vinculum rupit, & ad extremum aquila, quoniam ad cœlum de quo venerat rediit. Homo igitur naſcendo, vitulus moriendo, leo reſurgendo, aquila ad cœlos aſcendendo vocatus eſt. *Moral. lib.* xxxix. Poſſunt etiam ſancti per hæc animalia deſignari, quoniā alius cuncta rationabiliter agendo fit homo, alius in paſſionibus fortis, aduerſa mundi non timendo fit leo, alius per aſtinentiam, ſemetipſum viuam hoſtiam offerendo fit vitulus: alius ſe in alta rapiendo contemplationis volatu fit aquila.

16 De circunſpectione ſanctorum. *Moral. lib.* xix. *cap.* 10.

ET quatuor animalia ſingula eorum habebant alas ſenas, & in circuitu & intus plena ſunt oculis. Omnes ſancti foris ſe intuſq; circūſpiciunt, & vel reprehendendos ſe exterius, vel iniquos ſe interius videri inuiſibiliter timēt. Hinc eſt quod animalia quæ per Ioannem videntur, in circuitu & intus plena oculis eſſe memorantur. Quiſquis enim exteriora ſua honeſte diſponit, ſed interiora negligit, in circuitu oculos habet, ſed intus non habet. Sancti vero omnes quia & exteriora ſua circunſpiciunt, vt bona de ſe exempla fratribus præbeant, & interiora ſua vigilanter attendunt: quia ſeſe irreprobabiles interni iudicis obtutibus parant, & in circuitu oculos & intus habere perhibentur.

17 De ſancta trinitate in vna deitate. *In homil.* xvi. *ſuper Ezech.*

ET requiem non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus. Sanctus. Sanctus, dominus Deus omnipotens: qui eſt & qui venturus eſt. Conſiderandum eſt quod vna fuit fides ueterum ac nouorum patrum: & omnipotētem Deum trinitatem eſſe crediderunt. Ecce Ioannes in reuelatione ſua, dicit quatuor animalia in cœlo clamantia. Sanctus, ſanctus, ſanctus, dominus omnipotens. Vt enim perſonarum trinitas mōſtraretur, tertio Sanctus dicitur. Sed ut una eſſe ſubſtantia trinitatis appareat, non domini Dei, ſed dominus eſſe perhibetur. Quod Dauid quoq; ſimiliter ſentiens ait. Benedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus. Qui cum tertio dixiſſet Deus, ut unum hunc eſſe oſtenderet, ſubdidit: ut metuāt eum omnes fines terræ. Paulus quoq; loquitur dicēs. Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Ex ipſo uidelicet ex patre, per ipſum per filium: in ipſo autem ſpiritu ſancto. Quem ergo ipſum tertio dixiſſet, manifeſtans adiunxit. Ipſi gloria in ſecula ſeculorum amen. Qui enim non dixit ipſis ſed ipſi, dicendo ter ipſum, diſtinxit perſonas, & ſubiungendo ipſi gloria, non diuiſit ſubſtantiam.

18 Quod attribuendum ſit gratiæ Dei quicquid boni agimus.

Moral.lib. xxii.*cap.* 10.

ET cum darent illa quatuor animalia gloriam & honorem & benedi-ctionem ſedēti ſuper thronum viuenti in ſecula ſeculorum, procidebant vigintiquatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viuentē in ſecula ſeculorum: & mittebant coronas ſuas ante thronum Dei. Sancti viri quicquid in ſe boni inſpiciunt, immortalis gratiæ donum eſſe cognoſcunt, eiq; de accepto munere debitores fiunt, qui & præueniendo dedit eis bonum velle, quod noluerant, & ſubſequendo conceſſit homini poſſe quod volunt, vnde bene per Ioannem dicitur. Adorauerunt viuentem in ſecula ſeculorum, mittentes coronas ſuas ante thronum Dei. Coronas nanq; ſuas ante thronum Dei mittere, eſt certaminum ſuorū victorias, nō ſibi tribuere ſed auctori, vt ad illum referant gloriā laudis, a quo ſe ſciunt vires accepiſſe certaminis: auctoris enim ſui gratiā negare conuincitur: quiſquis ſibi tribuit quod operatur. Et Deum negat cuius deſpecta gratia ſibi vires boni operis arrogat. Omne autem peccatum quod ex infirmitate eſt, ſpem nequaquam perdit: quoniam a ſuperno iudice veniā requirit: præſumptio vero virtutis propriæ tanto grauius eſt in deſperatione, quanto longius ab humilitate. Cumque vires ſibi tribuit operis, ad adiutorium non recurrit auctoris, fitque vt eo grauius peccator pereat, quod & ipſum hoc, quia peccator eſt ignorat.

19 Qualiter ſacra ſcriptura fortes ſatiat & paruulos nutrit.

*In homil.*9.*ſuper Ezech.*

ET vidi in dextera ſedentis ſuper thronum, librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. Per librum qui eſt in dextera ſedentis ſuper thronum, ſcripturæ ſacræ paginæ ſignantur, quæ profunditate ſententiarum ſic clauduntur, vt non facile ſenſu omnium penetrentur. Qui liber ſacri eloquii intus ſcriptus eſt per allegoriam, foris per hiſtoriam, intus per ſpiritualem intellectum, foris vero per ſenſum literæ ſimplicē, adhuc infirmantibus congruentem. Intus quoniam inuiſibilia promittit, foris quia viſibilia præceptorum ſuorū rectitudine diſponit. Intus quia cœleſtia pollicetur, foris autem quia terrena & contemptibilia, qualiter ſint vel in vſu habenda, uel ex deſiderio fugienda præcipit. Alia nanque de ſecretis cœleſtibus loquitur: alia uero in exterioribus actionibus iubet. Et ea quidem quæ foris præcipit patent: ſed illa quæ de internis narrat, plane deprehēdi nequeunt. Ea enim quæ de natura diuinitatis, uel de æternis gaudiis narrat, nobis adhuc neſcientibus, ſolis angelis in ſecreto ſunt cognita. De quibus tamen occultis iam partem per ſpiritualem in-

telligentiam ſentimus, iam ſancti ſpiritus pignus accepimus, quoniam hæc & plene nec dum cognouimus, & tamen medullitus amamus, & in multis ſpiritualibus ſenſibus, quos iam cognouimus, veritatis pabulo paſcimur. Dicat ergo qui erat ſcriptus intus & foris: quoniam in ſacro eloquio dictis occultioribus atque ſublimioribus fortes ſatiantur, & præceptis apertioribus nos paruuli nutrimur.

20 Quod ſolus redemptor potuit aperire myſteria ſacræ ſcripturæ.

ET vidi angelum fortem prædicantē voce magna. Quis eſt dignus aperire librum, & ſoluere ſignacula eius, & nemo poterat neq; in cœlo, neq; in terra, neq; ſubtus terrā aperire librum, neq; reſpicere illum. Et ego flebam multum: quia nemo dignus inuentus eſt aperire librum. *In Dialogorum lib 4. cap. 42.* Hunc librum ſignatum ſeptem ſigillis, poſtmodum per leonem de tribu Iuda dicit Ioannes aperiri. In quo videlicet libro quid aliud, quam ſacra ſcriptura ſignatur? Quam ſolus redemptor noſter aperuit, qui homo factus moriendo, reſurgendo, aſcendendo, cuncta myſteria quæ in ea fuerant clauſa patefecit. Et nullus in cœlo: quia neque angelus. Nullus in terra, quia neque homo viuens in corpore. Nullus ſubtus terram dignus inuentus eſt: quia neque animæ corpore exutæ aperire nobis præter dominum ſacri eloquii ſecreta potuerunt. Præterea cum ad ſoluendum librum nullus ſubtus terram inuentus eſſe dignus dicitur, quid obſtet non video, vt ſub terra infernus eſſe credatur? 3.

21 Item de apertione lib. 7. que ſigillorum per redemptorē noſtrūm.

ET vnus de ſenioribus dixit mihi, Ne fleueris. Ecce vicit leo de tribu Iuda radix Dauid: aperire librum & ſeptem ſignacula eius. Sacræ ſcripturæ profunditas eſt quaſi puteus: quam nobis ad irrigationem mentis præbuit omnipotens Deus. Et vt ad intelligentiam ſcripturarum perueniremus, facta eſt nobis via humilitas paſſionis vnigeniti, per quā nobis apertum eſt hoc, quod prius latenter ſcripturæ ſacræ fluenda loquebātur. Niſi enim vnigenitus Dei filius incarnatus tentatus, apprehenſus, colaphis cæſus, ſputis illutus, crucifixus, ac mortuus fuiſſet: nobis huius putei id eſt ſacræ ſcripturæ profunditas non pateret. Quid ergo fidelibus humilitas paſſionis eius facta eſt, niſi clauis apertionis per quam myſteriorum Dei puteū inuenimus, vt aquam ſcientiæ de profūdo biberemus? Incarnationem quippe paſſionem, mortem, reſurrectionem, & aſcenſionem illius, ſacri eloquii paginæ loquūtur. Quæ quia facta cognouimus, iam nūc intelligimus audita. Hæc autem prius legi poterant, ſed quia nondum euenerant, intelligi non valebant, vnde & per Ioannem dicitur. Vicit leo de tribu Iuda aperire librum, & ſoluere ſignacula eius. Ipſe enim librum

aperuit,& ſignacula eius ſoluit: qui naſcendo, moriendo reſurgendo, & ad cœlos aſcendendo ſcripturæ ſacræ nobis arcana patefecit.

22 Cur per agnum aut leonem vel ſerpentem dominus ſignatur.

ET vidi & ecce in medio throni,& quatuor animaliũ, & in medio ſeniorum agnum ſtantem tanquã occiſum,& venit, & accepit de dextera ſedentis in throno librum.Et cum aperuiſſet librũ: quatuor animalia & vigintiquatuor ſeniores ceciderunt coram agno,& cantabant canticum nouũ dicẽtes.Dignus es domine accipere librũ,& aperire ſignacula eius, quoniã occiſus es,& redemiſti nos Deo noſtro in ſanguine tuo. *Mora.lib.* xxx.Nemo iudicet indignum incarnatũ dominũ poſſe per agnum figurari:dum conſtet omnibus quia per ſignificationem quandã in ſcriptura ſacra,& vermis, & ſcarabeus ponatur,ſic.n.ſcriptũ eſt. Ego autẽ ſũ vermis,& nõ homo.Et ſicut apud ſeptuaginta interpretes ꝑ prophetã.Scarabeus de ligno clamauit.Cum ergo nominatis rebus tam abiectis & vilibus figuratur:quid de illo contumelioſe dicitur,de quo conſtat quod proprie nil dicatur:vocatur itaq; agnus,ſed propter innocẽtiã.vocatur leo, ſed propter potentiam,aliquando etiã ſerpenti comparatur,ſed propter mortem vel ſapientiã,atq; Deo per hæc omnia dici figuraliter poteſt: quia de his omnibus credi aliquid eſſentialiter non poteſt.Si enim vnum horum quolibet eſſentialiter exiſteret, alterum iam dici non poſſet. Nam ſi agnus proprie diceretur,leo iam vocari non poterat: ſi leo proprie diceretur: ſerpente ſignari non poſſet. Sed hæc in illo omnia dicimus tanto latius in figura: quanto longius ab eſſentia.

23 De qualitate diuinæ & angelicæ locutionis ad inuicem.

ET vidi & audiui vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & ſeniorũ,& erat numerus eorũ milia miliũ:voce magna dicentium.Dignus eſt agnus qui occiſus eſt accipere virtutẽ & diuinitatẽ, & ſapientiã,& fortitudinem & honorem,& gloriam,& benedictionem. *Mor.l.li.2.ca.5.* Aliter loquitur deus ad angelos,& aliter angeli ad deum. Deus angelis loquitur,cũ eis voluntas eius intima vidẽdo manifeſtatur: angeli autẽ loquuntur domino,cũ per hoc quod ſuper ſemetipſos reſpiciũt,in motũ admirationis ſurgunt,loquũtur ad Deũ,ſicut per Ioannem dicitur.Dignus eſt agnus qui occiſus eſt,accipere virtutẽ & diuinitatẽ et ſapientiã:vox nãq; angelorum eſt in laude conditoris ipſa admiratio intimæ contemplationis,virtutis diuinæ miracula obſtupuiſſe,dixiſſe eſt: quoniam excitatus cum reuerentia motus cordis,magnus eſt ad aures incircunſcripti ſpiritus clamor vocis. Quæ vox ſe quaſi per diſtincta verba explicat, dum ſeſe per innumeros modos admirationis format.

24 Quomó Deus ad animas ſcõrum vel ſãctorũ aiæ ad Deũ loquãtur.

ET cum aperuiſſet ſigillum qnintum, vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum domini, & propter teſtimoniũ quod habebant, & clamabant voce magna dicẽtes, vſquequo domine ſanctus, & verus nõ iudicas, & vindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Aliter Deus ad animas ſanctorum. *Moral. lib. ii. cap. 6.* Aliter animæ ſanctorum loquuntur ad Deum. Quid eſt enim animas vindictæ petitionem dicere, niſi diem extremi iudicii, & reſurrectionem extinctorum corporum deſiderare? magnus quippe clamor earum, magnum eſt deſiderium. Tanto. n. quiſq; minus clamat, quanto minus deſiderat, & tãto maiorem vocem in aures incircunſcripti ſpiritus exprimit, quanto ſe in eius deſiderium plenius fundit, animarum igitur verba, ipſa ſunt deſideria. Nam ſi deſiderium ſermo nõ eſſet. propheta non diceret. Deſiderium cordis eorum audiuit auris tua. ſed cum aliter moueri ſoleat mens, quæ petit, aliterq; quæ petitur: & ſanctorũ animæ ita in interni ſecreti ſinu Deo inhæreãt, vt inhærendo requieſcãt: quomodo dicũtur petere quas ab interna volũtate cõſtat nullatenus diſcrepare? Quomodo dicũtur petere, quas, & voluntatẽ Dei certũ eſt, & ea quæ futura ſunt non ignorare? Sed in ipſo poſitæ, ab ipſo aliquid petere dicuntur: non quod quicquid deſiderent, quod ab eius quem cernũt voluntate diſcordat, ſed quo deo mẽte ardentius inhærent, eo etiã de ipſo accipiãt, vt ab ipſo petãt, quod eum facere velle nouerũt. De ipſo ergo bibũt, quod ab ipſo ſitiũt; & modo nobis adhuc incomprehenſibili in hoc, quod petẽdo eſuriũt, præſciẽdo ſatiantur. Diſcordarẽt igitur a voluntate conditoris, ſi quæ vident eum velle, non peterent: eiq; minus inhærerent, ſi volentem, dare deſiderio pigriori pulſarent.

25 Quod ſancti poſt reſurrectionẽ corporis & animæ gaudio perfruẽtur.

Moral. libi. & 35. cap. 9.

ET datæ ſunt illis ſtolæ albæ. Ioannes qui in reuelatione ſua ante reſurrectionem corporum clamantes ſanctorum animas vidit, eas accepiſſe ſtolas ſingulas aſpexit, ante reſnrrectionem quippe ſancti ſtolas ſingulas aſpexiſſe dicuntur, qui ſola adhuc animarum & mentis beatitudine perfruuntur. In fine vero mundi binas acceptnri ſunt, quia cum mentis beatitudine, etiam carnis gloriam poſſidebunt: & cum animarum perfecto gaudio etiam corporum incorruptione veſtientur; vnde bene per prophetam dicitur, In terra ſna duplicia poſſidebnnt. Sancti quippe in terra viuentium duplicia poſſident: quia nimirnm beatitudine mentis ſimul & corporis gaudent, & non ſolum animarum gaudium, ſed etiam beatitudinem habebunt corporum.

26 Item de vi diuinæ locutionis ad animas ſanctorum.

ET dictum eſt illis vt requieſcerent tempus adhuc modicum, done c impleretur numerus conſeruorum & fratrũ eorum. *Moral.lib.ii.cap.6.* Deſideratibus animabus, requieſcite adhuc modicum dicere, eſt, inter ardorem deſiderii ex ipſa præſentia ſolatium conſolationis aſpirare, vt & animarum vox ſit, hoc quod amantes deſiderant: & reſpondentis Dei ſermo ſit hoc quod eas retributionis certitudine inter deſideria confirmat. Reſpondere ergo eius, eſt vt collectionem fratrum expectare debeant, eorum mentibus libenter expectandi moras infundere, & cum carnis reſurrectionem appetunt, etiam ex colligendorum augmento fratrum gratulentur.

27 Quod per ſolem prædicationis claritas deſignetur.

ET cum aperuiſſet ſigillum ſextũ ecce terræ radius factus eſt magnus: & ſol factus eſt niger tanquam ſaccus cilicinus. *Moralium libro 9.cap.3.* Aliquando in ſacro eloquio ſolis nomine, prædicatoris claritas deſignatur. In extremo quippe tempore, ſol quaſi ſaccus cilicinus oſtenditur, quia fulgens vita prædicantium, ante reproborum oculos aſpera & deſpecta monſtratur.

28 De victoria martyrum.

POſthæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus tribubus; & linguis & populis: ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni amicti ſtolis albis & palmæ in manibus eorum. *In homil.17.ſuper Ezech.* Quid per palmas, niſi præmia victoriæ deſignantur. Ipſæ quippe dari vincentibus ſolent. illos itaque qui in certamine martyrii antiquum hoſtem vicerant, & victores in patria gaudebant: palmas in manibus habere, eſt victorias in operatione tenuiſſe. Cuius operationis palma ibi retribuetur, vbi iam ſine certamine gaudetur.

29 De ſecreta cordis humani quiete.

Moral.lib.xxx.cap.23: & 24. & in homil.14.ſuper Ezech.

ET cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum factum eſt ſilentium in cœlo quaſi media hora. Nihil prodeſt ſolitudo corporis, ſi ſolitudo defuerit cordis. Qui enim corpore remotus viuit, ſed tumultibus conuerſationis humanæ terrenorum deſideriorum cogitatione ſe inſerit, non eſt in ſolitudine. Si vero prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, & tamen nullos curarum ſecularium tumultus in corde patiatur, non eſt in vrbe. Itaque bene conuerſantibus, primum ſolitudo mentis tribuitur, vt exurgentem intrinſecus ſtrepitum terreno-

rum deſideriorum premant, vt ebullientes ad infima curas cordis per ſuperni gratiam reſtringant amoris: omneſq; motus importune ſe offerentium leuium cogitationum, quaſi quaſdam circunuolantes muſcas, ab oculis mẽtis abigant manu grauitatis, & quoddam ſibi cum domino intra ſe ſecretum quærant: vbi cum illo exteriore ceſſante ſtrepitu, per interna deſideria ſilenter loquantur. De hoc ſecreto cordis dictum eſt. Factum eſt ſilentium in cœlo, quaſi media hora. Cœlum quippe eſt anima iuſti, ſicut per prophetam dominus dicit. Cœlum mihi ſedes eſt. Et cœli enarrant gloriam Dei: anima itaque iuſti, dum ad æterna ſublimia per ſubleuationem contemplationis intendit, ſurgentes ab infimis cogitationum tumultus premit, & intra ſe Deo quoddam, ſilentium facit. Cum ergo quies contemplatiuæ vitæ agitur in mente, ſilentium fit in cœlo: quia terrenorum actuum ſtrepitus quieſcit a cogitatione, vt ad ſecretum intimum aurem animus apponat. Sed quia hoc ſilentium contemplationis, & hæc quies mentis in hac vita non poteſt eſſe perfecta, nequaquam hora integra factum in cœlo ſilentium dicitur, ſed quaſi media, vt nec media plene ſentiatur, dum præmittitur quaſi: quia mox vt ſe animus ſubleuare cœperit, & quietis intimæ lumine perfundi, redeunte motu cogitationum, ſtupidus de ſemetipſo confunditur, & confuſus cæcatur. Nolenti quippe animo cogitationum tumultuoſi ſe ſtrepitus ingerunt, & iam ſublimibus intendentem, rurſum ad reſpicienda terrena cordis oculum violenter trahunt. Vnde ſcriptum eſt. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Bene ergo factum hoc ſilentium non integra, ſed media hora deſcribitur, quoniam hic contemplatio nequaquam perficitur, quamuis ardenter inchoetur.

30 De poteſtate & prædicatione Antichriſti.

Moral.lib. xxxiii. cap. 28. & 29.

ET vidi equos in viſione, & capita eorum erant tanquam capita leonum & tertia pars hominum occiſa eſt de igne, & ſulfure & fumo qui procedebant de ore ipſorum. Poteſtas enim equorum in ore ipſorum eſt: & in caudis eorum. Antichriſtus veniens ipſas etiam ſummas huius ſeculi poteſtates obtinebit: qui duplici ſeuiens errore conabitur ad ſe corda hominum, & miſſis prædicatoribus trahere, & commotis poteſtatibus inclinare. Prædicatio quidem miniſtrorum eius facile deſpici ab auditoribus poterit: ſed hanc ante humana iudicia adiunctus poteſtatum ſecularium terror exaltat. Nam quos

illi appetent loquendo ſeducere, multi potentium ſtudebunt, ſæuiendo & affligendo terrere. Quale itaq; illud perſecutionis tempus apparebit, quando ad peruertendam fidelium pietatem: alii verbis ſeuiunt, alii gladiis? Quiſquis enim etiam infirmus Antichriſti prædicatores non deſpiceret, ſi non eos per circuitum poteſtatum ſecularium terror muniret? Sed duplici contra eos calliditate agetur, quia quod eis ab aliis verbis blandientibus dicetur, hoc ab aliis gladiis ferientibus imperabitur. Quæ vtrorũq; actio, id eſt potentium atq; loquentium, in Apocalypſi Ioannis breui eſt ſententia comprehenſa, qua dicitur. Poteſtas equorum in ore ipſorum, & in caudis erat. Equi nomine prædicator in ſacra ſcriptura aliquando intelligitur. In ore itaq; doctorum ſcientia, in cauda vero ſecularium potentia figuratur. Per caudam quippe quæ retro eſt, huius ſeculi poſtponenda temporalitas deſignatur: de qua Paulus apoſtolus dicit. Vnum autem quæ retro oblitus, ad ea quæ ante ſunt extẽtus: retro eſt enim omne quod tranſit, ante vero eſt omne quod veniens permanet. Iſtis igitur equis id eſt nequiſſimis prædicatoribus vbiq; carnali impulſu currẽtibus, more & in cauda poteſtas eſt: quia ipſi quidẽ peruerſa ſuadẽdo prædicãt, ſed tẽporalibus poteſtatibus fulti ꝑ ea ſe quæ retro sũt, exaltãt. Et quoniam ipſi apparere deſpicabiles poſſunt, ab iniquis auditoribus ſuis, per eos ſibi reuerẽtiam exigunt: quorũ patrociniis fulciuntur. Multis quippe terroribus agetur: vt in peruerſis eorum prædicationibus, & ſi non veritatis ſententia certe temporalis potentia timeatur.

31 Item de apertione libri in Dialogo libro quarto.

ET vidi alium angelum deſcendentem de cœlo amictum nube & iris in capite eius: & habebat in manu ſua librum apertum. Iſte liber qui hic apertus videri legitur: paulo ſuperius ſignatus ſigillis ſeptem videtur: de quo etiam beato Ioanni dicitur. Ecce vicit leo de tribu Iuda radix Dauid aperire librum. In quo videlicet libro: quid aliud quam ſacra ſcriptura ſignatur? Quam ſolus redemptor noſter aperuit, qui homo factus, moriendo, reſurgendo, aſcendendo cuncta myſteria, quæ in ea fuerant clauſa, patefecit.

32 De tranſitu temporis & deſpectu impiorum. *Moral. lib. iiii. cap. 7.*

ET leuauit angelus manum ſuam in cœlum: & iurauit per uiuentem in ſecula ſeculorum: quia tempus non erit amplius. Tempus noſtræ mutabilitatis ita quandoque tranſiturum eſt, vt penitus non ſit, angelo hic in ſacro eloquio atteſtante qui ait, Per viuentem in ſecula quia tempus iam nõ erit. Nam & ſi propheta dicit erit tempus eorum in æternum: quia per momẽta tempus deficit, nomine temporis eorum defectum vocauit: oſtẽ-

dens quo ſine fine omnimodo defectu deficiunt hi, quia viſionis intimæ conſolatione ſeparantur.

33 Quod ſcriptura ſacra cibus ſit in obſcuris ſētētiis & potus in apertis.

In homil. 10. ſuper Ezech.

ET abii ad angelum dicens vt daret mihi librum: & dixit mihi, accipe librum, & deuora illum. Scriptura ſacra cibus & potus eſt, vnde etiam per prophetam alium dominus minatur. Mittam famem in terram, non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum domini. Qui ergo ſubtracto ſuo eloquio fame ac ſiti nos dicit atteri: quia eius verba & cibus noſter & potus ſint demonſtrat. Sed notandum eſt: quod aliquando cibus, aliquando ſunt potus. In rebus enim obſcurioribus quæ nequeunt intelligi, niſi exponantur, ſcriptura ſacra cibus eſt; quia quicquid exponitur vt intelligatur, quaſi manditur vt glutiatur. In rebus autem apertioribus potus eſt. Potum enim non mandendo gluttimus. Aperiora ergo mandata bibimus, quia etiam non expoſita intelligere valemus. Pro eo autem quod Ioannes obſcura multa & perplexa auditurus eſt; nequaquam ei de ſacro libro dicitur bibe, ſed deuora & comede, ac ſi diceretur: Pertracta & intellige, id eſt, prius mande & tunc degluti.

34 De ſtudio & meditatione cuſtodiæ verbi Dei.

ET accepi librum de manu angeli & deuoraui illum: & erat in ore meo dulce tamquam mel. *In homil. 10. ſuper Ezech. & homil. 22. ſuper Euang. una ſabati.* Librum deuoramus: cum verba vitæ cum auiditate ſumimus. In quo deuorationis verbo: quid aliud quam torpor pigritiæ noſtræ reprehēditur: qui verba domini atq; myſteria, & per noſmetipſos nō requirimus, & dicta ab aliis audimus inuiti. Librum ergo deuoramus & comedimus: dum verbū Dei legimus, multi autē legunt, & ab ipſa lectione ieiuni ſunt: multi vocē prædicationis audiunt, ſed poſt vocē vacui & ieiuni recedūt: quia & ſi mente intellectū ſacri eloquii percipiunt, obliuiſcendo & nō ſeruando quæ audierint, hæc in cordis viſceribus non reponunt. Legunt autem & ieiuni a lectione non ſunt, qui intelligunt & reſeruant ea, in quibus laborant. Sæpe enim quoſdam vidimus, tota ſe mente ad ſacræ lectionis ſtudium contuliſſe, atque inter verba dominica recognoſcentes; in quantis deliquerunt ſemetipſos in lachymis mactare, mœrore continuo afficere, in nullis huius mundi proſperitatibus delectari: ita vt eis vita præſens oneri, & lux ipſa faſtidium fieret, vix ad colloquendum communia admittere, atque a rigore diſciplinæ, animum difficile relaxare, pro amore conditoris luctu ſolummodo & ſilentio gaudere. Hi ſanctum librum deuorant & comedunt & ieiuni non ſunt, quia præcepta vi-

tæ quæ ſenſus capere potuit, memoria non amiſit, ſed hæc collectus in Deo animus legendo & recolendo ſeruauit. Et fit plerunque vt tales quiqne ex dono gratiæ cœleſtis, etiam verbum doctrinæ percipiant: atq; de veritatis pabulo, quod ipſi dulciter nutriti ſecus ruminãt, & proximos ſuauiter paſcant. De quorũ profecto ore prædicatio tanto audiẽtibus dulcis eſt, quanto eorum actio contraria ſuis prædicationibus non eſt: quia de propria vita ſumũt: quod per linguã proximo conferũt, vnde recte dicitur. Et deuoraui illum, & erat in ore meo dulce tanquam mel. Liber qui comeditur & deuoratur, dulcis in ore ſicut mel factus eſt: quia ipſi ſciunt, de omnipotẽte domino ſuauiter loqui: qui didicerint hunc in cordis ſui ſecreto veraciter amare. In eius quippe ore ſcriptura ſacra dulcis eſt, cuius vitæ viſcera mandatis illius replentur, quoniam ei ſuauis & ad loquẽdum cui interius impreſſa fuerit ad videndum. Nam ſermo Dei dulcedinem nõ habet: quem vita reproba intra conſcientiam remordet, vnde neceſſe eſt vt qui verbum Dei loquitur, prius ſtudeat ſcirę qualiter viuat, vt poſt ex vita colligat, quæ & qualiter dicat, ad prædicandũ nanque plus conſcientia ſancti amoris ædificat, quam exercitatio ſermonis: quoniam amando cœleſtia intra ſemetipſum prædicator legit quomodo perſuadeat, vt deſpici debeant terrena. Qui enim vitam ſuam interius penſat, & exemplo ſuo foris admonendo alios ædificat, quaſi in corde linguæ calamum tingit, in eo quod manu verbi proximis exterius ſcribit. Inde admirabilis prædicator cum multa diſcipulis exhortando dixit: quia nullam intra ſemeipſum de conſcientia contrarietatem pertulit, ſecutus adiunxit. Si qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate quæ & didiciſtis & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me. hæc agite, & Deus pacis erit vobiſcum.

35 Quid in nobis agat memoria & meditatio verbi Dei.

In homil. 10. ſuper Ezech.

ET cum deuoraſſem librũ: amaricatus eſt venter meus. In ſacro eloquio nonnunquã venter pro mente poni conſueuit, vnde Hieremias dicit. Vẽtrem meum doleo. Ventrẽ quippe doluit: qui mentis afflictionem ſenſit. hinc etiam veritas ait. Qui credit in me, flumina de vẽtre eius fluẽt aquæ viuæ, Quia. ſ. de mente fideliũ ſanctæ prædicationes defluũt, quaſi de vẽtre credentium aquæ viuæ flumina decurrunt. Sed quærendum eſt cum ſuperius de libro quem acceperat ſcriptum ſit. Et erat in ore meo dulce tanquam mel, qua ratione poſtmodum dicitur. Et cum deuoraſſem librum amaricatus eſt venter meus. Mirum quippe eſt valde, ſi dulcedo ſimul conueniant & amaritudo. Sed ſciendum eſt: quia cui ſermo Dei

in ore cordis dulcis eſſe cœperit, huius proculdubio contra ſemetipſum animas amareſcit. Quo enim in illo ſubtiliter diſcit, qualiter ſe reprehendere debeat: eo ſe durius per amaritudinem pœnitentiæ caſtigat: quia tanto magis ſibi diſplicet, quanto amplius in ſacro libro de omnipotente Deo videt quod amet.

36 Qua de cauſa diuina eloquia diſcere debeamus. *In homil. 10. ſuper Ezech.*

ET dixit mihi angelus. Oportet te iterum prophetare populis & gentibus & linguis & regibus multis In verbis ſacri eloquii, iſte debet ſtudii noſtri ordo ſeruari: vt hæc ideo cognoſcamus, quatinus de iniquitate noſtra compuncti cognoſcentes mala quæ fecimus, vitemus, ne alia faciamus Et cum iam ex magno vſu lachrymarum de peccatorum remiſſione cœperit eſſe fiducia, per verba Dei quæ intelligimus, ad vitam quoque & alios trahamus. Ad hoc enim intelligenda ſunt, vt & nobis proſint, & intentione ſpirituali aliis conferantur. Vnde bene poſtquam angelus dixit beato Ioanni. Accipe librum & deuora illum: paulopoſt ſubdidit. Oportet te prophetare populis & gentibus & linguis & regibus multis, ac ſi ei de ſacro cibo diceretur. Comede & paſce, ſatiare & eructa: accipe & ſparge: confortate & robora.

37 De abiectione reproborum & vocatione electorum.

Moral. lib. XXVIII. cap. 9. & in homil. 13. ſuper Ezech.

ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ dicẽs. Surge & metire templũ Dei, & altare & adorantes in eo: atrium autem quod eſt foris templum eiice foras & ne metiaris eum, quoniã datum eſt gẽtibus. In carne dominus ad eccleſiam veniens, mẽſuras eidem eccleſiæ poſuit, et fines eiuſdem eccleſiæ occulti iudicii ſubtilitate diſtinxit, intra quos alii vocati retinẽtur, alii ne accedant arcentur. Sacra ſcriptura calamus menſuræ eſt: quia in ſacro Dei eloquio quod nobis conſcriptum eſt: occultas eſſe diſpenſationes eius agnoſcimus. Nam per incomprehenſibile eius iudicium in collectione hominum alios a ſuis iniquitatibus educit, alios in ſua iniquitate derelinquit, alter intra meſuram electorum mittitur, & alter foris relinquitur: vt nullo modo ad electorum numerum pertinere mereatur. Sancto quippe euangelio teſte didicimus: quod quidam dicenti, magiſter, Sequar te quocunq; ieris: eiuſdem magiſtri voce reſponſum eſt. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos; filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Alii dicẽti, Domine permitte me primũ ire & ſepelire patrem meum, eiuſdem magiſtri voce reſponſum eſt. Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos, tu autem ſequere me & annuntia regnum Dei. Ecce alius ſecuturum ſe promittit, & repellitur, alius relaxandum ſe poſtulat,

& retinetur. Ille non ſuſcipitur, iſte nec ad horæ momẽtum ab obſequio relaxatur. Prædicatores quoq; ſciẽtia, gente, ſpiritu, in alias partes mundi vocabãtur, vt irent: ab aliis partibus arcebantur ne accederent. Paulus nanq; apoſtolus cum Macedoniæ prædicare negligeret, per uiſum apparuit illi vir Macedo, qui diceret. Tranſiens in Macedoniam, adiuua nos, At contra ſicut ſcriptum eſt, tentabant apoſtoli ire per Bithiniam, & nõ permiſit eos ſpiritus Ieſu. Dum ergo prædicatores ſancti, & vocantur ad Macedoniam, vbi fortaſſe pergere non cogitabant: & ab Aſia prohibentur vbi pergere deſiderabant, iſte occultarum menſurarum calamus illic ductus eſt hic reductus. Illic tẽditur, vt Macedonia intra ſanctæ eccleſiæ ſpacia colligatur, hinc attrahitur, ut extra fines fidei Aſia relinquatur. Erant quippe tunc in ea qui colligendi non erant, quibus iuxta meritum ſuum perditis, iam nunc Aſia intra menſuras eccleſiæ Deo largiẽte ſuſcepta eſt. Intra has ergo menſuras ſunt omnes electi, extra has omnes reprobi, etiam ſi intra fidei limitem eſſe videantur. Vnde bene ſancto Ioanni dicitur. Atrium quod foris templum eſt foras eiice, & ne metiaris eum. Quid enim atrium aliud quam latitudinem ſignificat vitæ præſentis? Et recte foris templum ſunt, qui deſignantur per atrium, atque ideo metiendi non ſunt: quoniam anguſta eſt porta quæ ducit ad vitam, & latitudo vitæ prauorum non admittitur ad menſuras & regulas electorum.

38 Quod per ſolem diuina claritas, per lunam vero figuretur temporalitatis mutabilitas.

Moral. lib. xxxiiii. *cap.* 6.

ET apertum eſt templum domini in cœlo, & viſa eſt arca teſtamenti eius in templo eius: & ſignum magnũ apparuit in cœlo: & mulier amicta ſole & luna ſub pedibus eius. In ſcriptura ſacra cum ſol figurate ponitur, aliquando dominus per eum deſignatur, ſicut ſapientiæ libro perhibetur, quod omnes impii in extremi iudicii cognita ſua damnatione dicturi ſũt. Errauimus a via veritatis, & lumẽ iuſtitiæ non luxit nobis, & ſol nõ ortus eſt nobis, ac ſi aperte dicant. Interni nobis luminis radius nõ refulſit, vnde & Ioannes ait: Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius. In ſole enim illuſtratio veritatis, in luna vero quæ menſtruis ſuppletionibus deficit, mutabilitas temporalitatis accipitur. Sancta autem eccleſia, quia ſuperni luminis ſplendore protegitur, & quaſi ſole veſtitur. Quia uero cuncta temporalia deſpicit: lunam ſub pedibus premit.

39 quod ſtellarum nomine illi deſignantur, quos diabolus de cœleſti conuerſatione ad terrena detrahit.

Moral. lib. iiii. *cap.* 13. *& 32. cap.* 14.

ET viſum eſt aliud ſignum in cœlo, & ecce draco magnus, rufus habẽs capita ſeptem & cornua decem, & in capitibus ſuis ſeptem diadema, & cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarũ cœli, & miſit eas in terram, hoc de Antichriſto ſub draconis ſpecie dicitur. Cœlum enim eſt eccleſia, quæ in hac nocte præſentis vitæ, dum innumeras in ſe ſanctorum virtutes continet, radiantibus deſuper ſideribus fulget. In ſcriptura ſacra quippe ſtellarum nomine aliquando ſanctorum iuſtitia, quæ in huius vitæ tenebris lucet, aliquando vero hypocritarũ fictio demõſtretur, qui bona quæ faciunt, ad perficiendas laudes hominibus oſtendunt. Si enim recte viuentes ſtellæ non eſſent: nequaquam Paulus diſcipulis diceret In medio nationis prauæ & peruerſæ inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo. Rurſum ſi inter eos qui recte uidentur agere, quidam de actione ſua retributionem fauoris humani non quærerent: nequaquam ſtellas Ioannes ruere a cœleſtibus uideret, dicens. Miſit draco caudam, & traxit tertiam partem ſtellarum, & miſit eas in terram. Illa quippe ſatanæ extremitas, per audaciam aſſumpti hominis erecta, quoſdam quos uelut electos Dei in eccleſia inuenit, obtinendo reprobos oſtendit, & extrema perſuaſione Antichriſti quidam, qui uidentur lucere, rapientur. Stellas nanque in terram trahere, eſt eos qui uidentur ſtudio uitæ cœleſtis inhærere, ex amore terreno iniquitate aperti erroris inuoluere. Stellas de cœlo in terram cadere, eſt relicta nonnullos ſpe cœleſtium, illo duce ad ambitum gloriæ ſecularis inhiare.

40 Quod ſcriptura ſacra aliquando futurum pro præterito & præteritum pro futuro ponit.

Moral. lib. xxxiiii. *cap.* 3.

ET draco ſtetit ante mulierem quæ erat paritura: ut cum peperiſſet filium eius deuoraret. Scriptura ſacra ita nõnunquam tempus præteritum futurumque permiſcet, ut aliquando futuro pro præterito, aliquando uero utatur præterito pro futuro. Futuro nanque pro præterito uritur: cum Ioanni mulier paritura maſculum, qui regat gentes in uirga ferrea demonſtratur. Quod quia incarnato domino ueniente iam tunc factum fuerat, res geſta nunciabatur. Rurſum præterito utitur pro futuro, ſicut per pſalmiſtam dominus loquitur dicens. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Quibus uidelicet uerbis ſpecies dominicæ paſſionis, quaſi iam tranſacta deſcribitur, ſed tamen adhuc longe poſt futura nuntiatur.

41 De priuatis angelorum nominibus. *In homil.* 34. *ſuper Euang.*

ET factum eſt prælium magnum in cœlo, Michael & angeli eius præ-

liabantur cum dracone. Et draco pugnabat & angeli eius, & non valuerunt, neque locus inuentus eſt eorum amplius in cœlo: Et proiectus eſt draco ille magnus. Serpens antiquus qui vocatur diabolus, & ſatanas qui ſeducit vniuerſum orbem proiectus eſt in terram, & angeli eius cum illo miſſi ſunt, cœleſtis patriæ ſpiritus idcirco priuatis nominibus cenſentur, vt ſignetur per vocabula, etiam in operatione quid valeant. Et cum ad nos aliquid miniſtraturi veniunt apud nos etiam nomen a miniſteriis trahunt. Michael nanque quis vt Deus? Raphael vero dicitur medicina Dei. Et quotiens miræ virtutis aliquid agitur, Michael mitti perhibetur, vt ex ipſo actu & nomine detur intelligi, quia nullus poteſt facere quod facere præualet Deus, vnde & ille hoſtis antiquus, qui eſſe Deo per ſuperbiam ſimilis concupiuit, dicens. In cœlum aſcendam ſuper aſtra cœli, exaltabo ſolium meum, ſimilis ero altiſſimo, dum in fine mundi in ſua virtute relinquetur, extremo iudicio perimendus cum Michaele archangelo præliaturus eſſe perhibetur, vt qui ſe ad Dei ſimilitudinem ſuperbus extulerat: per Michaelem peremptus diſcat, quia ad Dei ſimilitudinem nullus per ſuperbiam exurgat. Raphael quoque interpretatur vt diximus medicina Dei: quia videlicet dum Tobiæ oculos, quaſi per officium curationis tetigit, cæcitatis eius tenebras terſit. Qui ergo ad curandum mittitur dignum videlicet fuit, vt Dei medicina vocaretur.

42 Qualiter diabolus accuſat nos. *Moral. lib. ii. cap.* 8. 9.

ET audiui vocem magnam dicentem. Nunc facta eſt ſaluſ & virtus & regnum domini noſtri, & poteſtas Chriſti eius, quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum qui accuſabat illos ante conſpectum domini die ac nocte. Aſtutus aduerſarius cum ſanctum quemlibet virum, proſpera dum egiſſe conſiderat, reprobare apud iudicem per aduerſa feſtinat. Scriptura vero ſacra ſæpe diem pro proſperis, noctem autem pro aduerſis ponere conſueuit. In die ergo & in nocte accuſare non deſinit: quia modo nos in proſperis; modo in aduerſis accuſabiles oſtendere contendit. in die accuſat cum proſperis male nos vti inſinuat, in nocte accuſat, cum in aduerſis nos non habere patientiam demonſtrat.

44 Quod diabolus circa finem mundi crudelior apparebit. *Moral. libi.* xxiiii. *cap.* 1.

VAe terræ & mari quia aſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam ſciens quod modicum tempus habet. Antiquus hoſtis extrema mundi, atrocius tentaturus aggredietur, quia tanto fit feruentior ad ſeuitiam, quanto ſe viciniorem ſentit ad pœnam. Conſiderat quippe quod iuxta

ſit, vt licentiam amittat nequiſſimæ libertatis, quoniam a tentandi licẽtia abſtractus, æternis incendiis religabitur. Et quantum breuitate temporis anguſtatur, tantum multiplicitate crudelitatis expanditur, habens iram magnam, ſciens quod modicum tempus habet, ſicut de illo voce angelica Ioanni dicit. Tunc ergo in magnæ iræ ferųorem ſe dilatat: ne qui in beatitudine ſtare non potuit, in damnationis ſuæ foueam cum paucis ruat. Tunc quicquid nequiter valuerit, callidus exquirit, tunc per ſuperbiæ ceruicem altius erigit, & per damnatum illum quem geſtat hominem omne, quod temporaliter præualet, nequiter oſtendit.

45 De ſimulatione Antichriſti & prædicatorum eius.

Moral. lib. xxxiii. *cap.* 36.

ET vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia agni, & loquebatur ſicut draco, & poteſtatem prioris beſtiæ omnẽ faciebat in conſpectu eius, & fecit ſigna magna: vt etiam faceret ignem de cœlo deſcendere in terram in conſpectu hominum. Prædicatores Antichriſti, ſanctitatis ſibi ſpeciem arrogabunt, ſed tamen opera iniquitatis exercebunt: clari erunt per iuſtitiæ ſimulationem, ſed obſcuri per nequitiæ perpetrationem. Horum igitur ſimulationis malitiam, Ioannes breui deſcriptione comprehendit. Priorem quippe beſtiam id eſt Antichriſtũ, ſuperiori iam deſcriptione narrauerat: poſtquã etiam hæc alia beſtia aſcẽdiſſe dicitur quia poſt eum multitudo prædicatorũ illius ex terrena poteſtate gloriatur. De terra quippe aſcẽdere, eſt de terrena gloria ſuperbire, quæ habet duo cornua agni ſimilia, quia per hypocriſim ſanctitatis, eam quã in ſe veraciter dominus habuit, ſibi ſingularẽ ineſſe, & ſapientiã mentietur & vitam. Sed quia ſub agni ſpecie auditoribus reprobis ſerpẽtinũ virus infũditur, recte illic ſubditur, & loquebatur vt draco. Iſta ergo beſtia, id eſt prædicantium multitudo, ſi aperte vt draco loqueretur, agno ſimilis nõ appareret, ſed aſſumpſit agni ſpeciẽ, vt draconis exerceat operationem. Illo tempore complebitur, quod veritatis ore per euangeliũ dicitur. Surgent pſeudoChriſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna & prodigia: ita vt in errorem inducantur ſi fieri poteſt etiam electi. Electi nanque dum eorum ſigna conſpicient, dum contemnentes vitã tanta miniſtrorum Antichriſti miracula perhorreſcent, quoddã dubietatis nubilũ in corde patiẽtur, quia dum ſe per prodigia illorũ malitia eleuat, in iſtis aliquatenus viſus certior caligat. Ex prædicatorũ igitur Antichriſti ſignis & prodigiis mẽdacibus ad momẽtũ dubietas in bonis mẽtibus generabitur: & in electorũ cordibus conſpectis terribilibus ſignis, obſcura cogitatio cõglobabitur. Tũc vna quæque electorũ anima cogitationũ ſua-

rũ impetus quaſi ſpumas vndarum in olla feruentium ſuſtinebit:quas & ignis zeli cõmouebit, & ipſa tẽporalis oppreſſio more ollæ intrinſecus clauſas tenebit, vnde cum Ioãnes huius beſtiæ ſigna narraret, adiũxit, Ita vt ignem faceret de cœlo deſcendere. Ignem quippe de cœlo deſcendere, eſt de cœleſtibus electorum animis ſancti zeli flammas emanare.

45 De ſingulari virginum gaudio & incorruptione.

VIdi ſupra Sion agnum ſtantem, & cum eo cẽtum quadraginta quatuor milia. Et cantabant quaſi canticum nouum, & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor milia *In paſtoral. cur. ter. part. cap.* 29. Hoc de virginibus peccatum carnis ignorantibus per Ioannem dicitur. Singulariter quippe canticum agni cantare, eſt cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de carnis incorruptione gaudere. Quod tamen electi cæteri canticum audire poſſunt, licet dicere nequeunt: quia per caritatem quidem in illorum celſitudine læti ſunt, quamuis ad eorum præmia non aſſurgant. De hac incorruptione & carnis integritate per ſemetipſam veritas dicit. Non omnes capiunt verbum hoc, quod eo innotuit ſummũ: quo denegauit omnium, & dum prædicit quia difficile capitur audientibus innuit cœptum, cum qua cautela teneatur.

46 De iudicio Dei. *Moral. libro* xxxiii. *cap.* 14.

VIdi nubem candidam & ſupra nubem ſedentem ſimilem filio hominis habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam. Poteſtas diuini iudicii quia intra ſe omnia incidẽdo complectitur, falcis appellatione ſignatur. In falce enim quicquid inciditur, quaqua verſum flectatur, intus cadit. Et quia poteſtas superni iudicii, nullatenus euitatur, intra ipſam quippe ſumus, quolibet fugere conemur: recte cum venturus iudex oſtenditur, falcem tenere perhibetur: quia cum potenter ad omnia obuiat, incidendo circundat.

47 De ſignificatione ſolis & ruina fortium. *Moral. lib.* xxxiiii. *cap.* 6.

ET quartus angelus effudit phialam ſuam in ſolem & datũ eſt illi æſtu afficere homines & igne. Solis nomine ſapientium intellectus exprimitur, phialam videlicet in ſole effundere, eſt perſecutionis ſupplicia viris ſapientiæ ſplendore fulgentibus irrogare. Et datum eſt illi vt afficeret homines æſtu & igne: quia dum ſapientes viri cruciatibus victi, male agendi errore tanguntur, illorum exemplo perſuaſi, infirmi quique temporalibus deſideriis inardeſcunt. Ruinæ nanque fortium, augmenta præſtant perditionibus infirmorum. Quia ſole acumen ſapientium deſignatur, per comparationem quoque a Salomone dicitur. Sapiens vt ſol permanet, ſtultus vt luna mutatur.

48 De termino vitæ cur nobis incognitus ſit & qualiter incautes decipit.

In homil. 13. ſuper Euang.

ET ecce venio ſicut fur. Ad excutiendā mētis noſtræ deſidiā, & vt animus ad ſuā ſuſcitetur cuſtodiā, per ſimilitudinē in euangelio dominus loquitur dicens. Hoc autē ſcitote quoniā ſi ſciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret vtiq̧, & non ſineret perfodi domū ſuā. Ex qua præmiſſa ſimilitudine etiā exhortatio ſubinfertur: cum dicitur Et vos eſtote parati, quia quā hora nō putatis, filius hominis veniet. Neſciente autē patrefamilias fur domū perfodit: quia dū à ſui cuſtodia ſpiritus dormit, improuiſa mors veniens noſtræ carnis habitaculū irrumpit: & eum quem dominū domus inuenerit dormiētē necat: quia cū ventura damna ſpiritus minime præuidet, hunc mors ad ſuppliciū neſcientem rapit. Furi autem reſiſteret, ſi vigilaret: quia aduentum iudicis qui occulte animā rapit præcauens ei pœnitendo occurreret, ne impœnitens periret, horam vero vltimam dominus noſter, idcirco nobis voluit eſſe incognitam, vt ſemper poſſit eſſe ſuſpecta: vt dum illam præuidere non poſſumus, ad illam ſine intermiſſione præparemur. Quia ergo & venturæ mortis tempus ignoramus, & poſt mortem operari non poſſumus: ſupereſt vt ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim ſic mors ipſa cum venerit vincitur, ſi priuſquam veniat ſemper timeatur.

49 De ſolicita vitæ noſtræ cuſtodia. *In homil. 13. ſuper Euang.*

BEatus qui vigilat. Vigilat qui a ſpectū veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat qui ſeruat operando quod credit, vigilat qui a ſe torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc enim Paulus dicit. Euigilate iuſti, & nolite peccare, hinc rurſus ait. Hora eſt iam nos de ſōno ſurgere.

50 *Moral. lib. xii. cap. 5. & lib. 16.*

ET cuſtodit veſtimenta ſua ne nudus ambulet. Sicut corpus cooperiunt veſtimenta: ſic animam bona protegunt opera: veſtem innocentiæ primus homo bene conditus accepit, male perſuaſus a ſerpente perdidit. Et quia conceſſa prius in paradiſo veſte innocentiæ nudamur, contra hanc nuditatem dicitur. Beatus qui cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet: Veſtimenta quippe cuſtodimus, cum innocentiæ præcepta ſeruamus in mente: vt cum nos iudicii culpa nudat, ad amiſſam redeuntes innocentiam pœnitentia operiat.

51 *Moral. lib. ii. cap. 38.*

ET videāt turpitudinē eius. Turpitudo noſtra tūc cernitur, cū vita reprehēſibilis ante iuſtorū oculos ī iudicio nequaq̄ ſubſequētis boni operis tegmine velat. Apud Deū noſtrū noſtra nos opa, quaſi veſtimēta tegūt.

52 De

52 De ordine ſupplitii. *Mora. lib. ix. cap. 4.*

QVantum glorificauit ſe Babylon, & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum. Nequaquã omnipotens Deus qui mala bene punit, inordinata eſſe vllo modo vel tormenta permittit: quoniam ipſa quoq; ſupplicia quæ ex lance iuſtitiæ prodeunt, inferri ſine ordine nequaquã poſſunt. Quomodo namque in ſuppliciis ordo non erit, dum damnatum quenq; iuxta modum criminis, et retributio ſequetur vltionis? ſicut ſupradictum eſt in damnatione Babylonis. Si igitur iuxta modum culpæ pœna diſtinguitur, conſtat nimirũ quod in ſuppliciis ordo ſeruatur.

53 De refectione æterni conuiuii. *In homil. 14. 29. & 36. ſuper euang.*

BEati qui ad cœnam nuptiarũ agni vocati ſunt. Per hanc cœnam nuptiarum agni æternum & vltimũ conuiuium deſignatur, ad quod quiſquis ſemel intrauerit vlterius non exibit. Idcirco autẽ hoc vltimũ conuiuium Dei nõ prandium, ſed cœna vocatur: quia poſt prandium cœna, poſt cœnam vero nullum conuiuium reſtat. Et quia æternum Dei conuiuium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit vt hoc non prandium, ſed cœna vocaretur. Idcirco ergo Ioannes non ad prandium, ſed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine diei conuiuiũ cœna eſt. Qui ergo finito præſentis vitæ tempore ad refectionem ſupernæ contemplationis veniunt, nõ ad agni prandium, ſed ad cœnam vocantur. Illo ergo vltimo conuiuio de præſentia veritatis epulabuntur, qui nunc perfectionis ſtudio terrena tranſcendunt: quos mundi huius amor non ligat, quibus & ſi vtcunq; per tentamenta obſtrepit, cœpta tamen eorũ deſiderio nõ retundit. Illos tunc interna refectio reparabit: quia nunc pleni ſeptiformi gratia in amore ſpiritus anhelant. Huius ergo fratres ſpiritus repleti plenitudinẽ deſideremus, quia ſi hoc ſpiritu pleni fuerimus, ad illud conuiuiũ peruenire valebimus. Quiſquis namq; ille eſt, quẽ nunc ſpiritus ſanctus nõ reparat, profecto ab illa æterni conuiuii refectione ieiunat.

54 De exercitu ſanctorum martyrum. *Moral. lib. xxxi. cap.*

ET vidi cœlũ apertum, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum vocabatur fidelis et verax. Et veſtitus erat veſtẽ aſperſam ſanguine, et vocabat nomẽ eius verbũ Dei, & exercitus qui ſunt in cœlo ſequebantur eũ in equis albis. Multitudinẽ ſanctorũ quæ in hoc martyrii bello ſudauerat, exercitũ recte vocat. Qui idcirco in equis albis ſedere referuntur: quia nimirũ eorũ corpora & luce iuſtitiæ, & caſtimoniæ candore claruerunt. Equus quippe eſt vniuſcuiuſq; animæ corpus ſuum, quod videlicet nouit ab illicitis cõtinentiæ freno reſtringere, & rurſum caritatis impulſu in exercitatione boni operis relaxare.

55 Quod per incarnationem ſuam Chriſtus mundo innotuit.

In homil. xiii. ſuper Ezech.

ET habebat in veſtimento ſuo, et in fœmore ſcriptum, rex regum, et dominus dominantium. Veſtimentum domini Ieſu Chriſti eſt corpus, quod ſumpſit ex virgine, nec cum aliud eius veſtimentum eſt, atq; aliud ipſe. Nam noſtrum quoq; veſtimentum caro dicitur, ſed tamen ipſi nos noſtra ſumus caro qua veſtimur. Hoc autem veſtimentum illius, longe ante Eſaias aſpiciens per crucem paſſionis ſanguine cruentatum, dixit. Quare rubrum eſt indumentum tuum, et veſtimenta tua quaſi calcantium in torculari? Per fœmur vero propagatio carnis eſt. Quia ergo propagationem generis humani ficut generationum ordines Matthæo vel Luca narrantibus deſcribuntur, in hoc mundo venit ex virgine, et per incarnationis ſuæ myſterium, quia rex eſſet et dominus cunctis vbiq; gentibus indicauit, in veſtimento & in fœmore ſcriptum habuit, rex regum, et dominus dominantium. vnde enim in mundo innotuit, ibi de ſe lectionis ſcientiam infixit.

56 De damnatione diaboli. *Moral. lib. 4. cap. 12. & li. 33. & 18. c. 26. et 32. c. 22.*

VIdi angelum deſcendentem de cœlo habentem clauem abyſſi, et catenam magnam in manu ſua, et apprehendit draconem ſerpentem antiquum qui eſt diabolus & Satanas, & ligauit eum per annos mille, & miſit in abyſſum, et clauſit, et ſignauit ſuper illum, vt non ſeducat amplius gentes donec conſummentur mille anni, & poſt hæc oportet illũ ſolui modico tempore. Antiquus hoſtis, & draco, et ſerpens vocatur. Draco dicitur, quia nos ad nocendi malitiam inflammat, & malitioſe nobis nocere appetit. Serpens dicitur quia ſemper inſidias molliter infundit: abyſſum vero corda hominũ vocat, quæ et per lapſum fluida, et p̱ duplicitatis caliginẽ ſunt tenebroſa. Antiquus itaq; ſerpens catena ligatus in abyſſũ mittitur, quia religatus a bonorũ cordibus apud reproborũ mentes recluſus, eis atrocius dominatur, & potentia diuinæ diſpẽſationis aſtringitur, ne in quantũ nocere valet effrenetur, vt quis p̱ eos occulte ſeuiat ad violẽtas tamẽ rapinas ſuperbiæ nõ erumpat. Ille igitur apoſtata angelus, q ita cõditus fuerat, vt angelorũ cæteris legionibus emineret, ita ſuperbiẽdo ſuccubuit; vt nunc ſtantiũ angelorũ damnationi ſubſtratus ſit, quatinus vel nunc ad vtilitatem noſtrã eis miniſtrãtibus religatus lateat, vel poſt ad probationẽ noſtrã eis relaxãtibus totis ſe ſuis cõtra nos viribus ſolutus exerceat Electi itaq; angelorũ ſpiritus ſuperbũ apoſtatã nunc in abyſſi puteo clauſũ cõprimunt, qui humiles hũc ſequi noluerũt, ipſisq; adminiſtrãtibus diſponitur, vt ad in-

tentionē aperti certaminis quādoq; deſtruentibus funditus reuocetur.

57 De morte, & reſurrectione animæ. *Moral. lib. i. & xiiii.*

BEatus ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima. Mors peccatum eſt, quod ab interiore vita animam occidit. Ille itaque poſt in carne fœliciter reſurgit, qui in hac vita poſitus a mentis ſuæ morte ſurrexit.

58 De ſignificatione millenarii numeri.

ET in his ſecunda mors non habet poteſtatem, ſed erunt ſacerdotes Dei, & Chriſti, & regnabunt cum eo mille annis. *Moral. lib. ix. cap. 5.* In ſcriptura ſacra millenarius numerus pro vniuerſitate ſolet intelligi, hinc etenim pſalmiſta ait. Verbi quod mādauit in mille generationes, cum profecto conſtet, quod ab ipſo mundi exordio, vſque ad redemptoris aduentum per euangeliſtam, non amplius quam ſeptuaginta & ſeptem propagines numerentur. Quid igitur in millenario numero, niſi ad proferendum nouā ſobolem perfecta vniuerſitas præſcitæ generationis exprimitur? hinc ergo per Ioannem dicitur. Et regnabūt cum eo mille annis, quia videlicet regnum ſanctæ Eccleſiæ, vniuerſitatis perfectione ſolidatur.

59 De aperta diaboli malitia in tempore Antichriſti.

Moral. lib. xviii. cap. 27. xix. cap. 8. & xxxii. cap. 12.

ET poſtquam conſummati fuerint mille anni ſoluetur Satanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet gentes. Millenario numero nō quantitatem temporis, ſed vniuerſitatem qua regnat Eccleſia deſignauit, & ipſo nnmero vniuerſum pro perfectione ſua hoc quantumlibet ſit ſanctæ Eccleſiæ tempus expreſſit. Quo peracto draco de puteo abyſſi educetur: quia diabolica malitia, quæ in iniquorum ſubdolis occultatur cordibus tunc reuelabitur, & quod modo præ timore tegitur, tunc contra Eccleſiam publice de iniquorum ore omne ſerpentinum virus aperietur. Nunc enim abſcondit ſe ſub blandiente lingua ſeuiens conſcientia, & malitia calliditatis, quaſi quodam ſe tegit abyſſo ſimulationis. In fine vero mundi antiquus hoſtis vas proprium illum perditum hominem ingredietur, qui ſpecialiter Antichriſtus nuncupatur, qui menſuras hominum tranſcendens modo honoris ſecularis culmine, modo ſignis & prodigiis fictæ ſanctitatis in tumore potentiæ eleuari permittetur. Spiritus enim in illo erit, qui in ſublimibus conditus, potentiam naturæ ſuæ non perdidit, vel deiectus. Cuius virtus idcirco nunc minime oſtenditur: quia diſpenſatione diuinæ fortitudinis a bonorum cordibus religatur, & ab electis angelorum ſpiritibus nunc in abyſſi puteo, id eſt in reproborū mentibus recluſus premitur.

Tempore vero Antichriſti de abyſſi puteo; id eſt de iniquorum cordibus nunc occulto ſeuientibus eductus procedet, et tunc accepta poteſtate contra Eccleſiam in vim apertæ perſecutionis erumpet; per ſemetipſam veritas dicit. Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vſque modo, neq; fiet. Tunc.n. antiquus hoſtis ſuis viribus traditus pauco quidem in tempore, ſed in multa contra nos relaxabitur virtute, ſicut ſupradictum eſt. poſt hæc oportet illũ ſolui modico tempore. Quem quamuis ſeuitia ad crudelitatem dilatet, ſuperna tamen miſericordia breuitate dierum anguſtabit, ſicut ipſa veritas ait. Niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro. Quia.n. & ſuperbos nos & infirmos dominus conſpicit, dies quos ſingulariter malos intulit, miſericorditer breuiatos dicit, profecto vt & ſuperbiã terreat de temporis aduerſitate, et infirmitatem refoueat de breuitate.

Moral.li. xxix. *& in* xxxii. *cap.* 14. Superba itaq; Antichriſti celſitudo ſuper reprobas mentes hominum; faſtu gloriæ ſecularis erigetur, ita vt homo peccator, & tamen homo deſpiciens æſtimari, Deum ſe ſuper homines mentiatur. vnde Paulus apoſtolus dicit. Ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Sed hæc eius ſuperbia diſtricti iudicis erit aduentu ferienda, ſicut ſcriptum eſt. Quem dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduentus ſui. De hoc quoque perdito homine per Danielem dicitur. Contra principem principum conſurget, & ſine manu ſcilicet contereretur: quia non angelorũ bello, non ſanctorum certamine, ſed per aduentum iudicis, ſolo oris ſpiritu æterna morte ferietur. Ioannes quoque in hac reuelatione ſua ſubſequitur, dicens. Et deſcendit ignis a Deo de cœlo, & deuorauit eos, Antichriſtum videlicet, & eius miniſtros, & prædicatores.

60 Quod aperte videbitur ab electis diabolus in die iudicii.

Moral.lib. xxxiii. *cap.* 24.

ET diabolus qui ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, vbi & beſtia et pſeudoprophetæ, et cruciabuntur die ac nocte in ſecula ſeculorum amen. Aeterno quippe iudice terribiliter apparente, aſtantibus legionibus angelorum, aſſiſtente cuncto miniſterio cœleſtiũ poteſtatum, vt electis omnibus ad hoc ſpectaculum deductis, iſta belua crudelis et fortis, in medium captiua deducetur, et cum ſuo corpore, id eſt cum reprobis omnibus æternis gehennæ incendiis mancipabitur, cum dicetur. Diſcedite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, et angelis eius. O quale erit illud ſpectaculum, quãdo hæc immaniſſima belua electorum oculis oſtendetur, quæ hoc belli tpe.

nimis illos terrere potuerat,ſi videretur. ſed occulto ac miro Dei con ſilio agitur, vt & nunc per eius gratiam oppugnantibus non viſa vincatur, et tunc ab electis victoribus iam captiua videatur. Tunc aũt iuſti diuino adiutorio, quantum debitores ſunt, plenius recognoſcent, quã do tam fortem beſtiam viderint, quam nunc infirmi vicerunt, & in hoſtis ſui immanitate conſpicinnt, quantum debeant gratiæ defenſoris ſui. Redeunt .n. de hoc prælio tunc milites noſtri virtutum trophæa referentes, et receptis corporibus cum iam in illo iudicio regni cœleſtis introitum ſortiuntur, prius immaniſſimas vires huius antiqui ſerpentis aſpiciunt, ne vile æſtiment, quod euaſerunt. Viſa vero mors eius tunc gaudium exhibet, cuius tolerata vita nunc iuſtis quotidie in cruciatibus bellum mouet.

61 Quod vita iuſtorum quaſi liber & ſpeculum ſit animarũ.

Moral. lib. xxiiii. *cap.*9.

ET vidi thronum magnum candidum & ſedentem ſuper eum,a cuius conſpectu fugit terra et cœlum. Et vidi mortuos magnos & puſillos ſtantes in conſpectu throni, et libri aperti ſunt, et alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris ſecundum opera ipſorum. Iuſtorum debet vitam conſpicere, qui vult ſuam ſubtiliter reprehendere. Viua lectio eſt vita bonorum. vnde non immerito ii idem iuſti, in ſacro eloquio libri nominantur, ſicut a Ioanne dicitur. Libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt,qui eſt vitæ. Liber namq; vitæ, eſt ipſa viſio iudicis aduenientis, in quo quaſi ſcriptum eſt omne mandatum: qnia quiſquis eum viderit mox teſte conſcientia,quicquid non fecit intelligit. Libri etiam aperti referuntur: quia iuſtorum tunc vita conſpicitur, in quibus mandata cœleſtia opere ſic expreſſa cernnntur. Et iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erãt in libris: quoniam inoſtenſa vita iuſtorum, qnaſi in expanſione librorum legunt bonum, quod agere ipſi noluerunt, atque damnantur ex eorum comparatione qui fecerunt. Ne ergo vnuſquiſque tunc videns eos, quod non fecit defleat, nunc in eis quod imitetur,attendat. Illorũ videlicet ſpecies, quaſi quædam forma nobis imitanda proponitur. Qui enim pleniſſime intelligere appetit, qualis eſt, tales nimirum debet conſpicere qualis non eſt, vt ex bonorum forma metiatur, quantum ipſe deſerto bono deformis eſt. Ex his quippe quibus pleniſſime bona aſſunt, perpendit recte quæ ſibi minus ſunt, & in illorum pulchritudine conſpicit fœditatem ſuam, quam in ſe ipſo perperipoteſt, & ſentire non poteſt.

61 De renouatione cœli & terræ qualiter fieri debeat.

Moral. libro xvii. *cap.* 5.

ET vidi cœlum nouum, & terram nouam, primum .n. cœlum & prima terra abiit. Quæri poteſt cũ ꝑ Salomonem dicitur. Generatio præteriit, & generatio aduenit, terra vero in æternum ſtat. cur beatus Ioãnes cœlũ & terrã abiiſſe aſſerit. quod tamẽ facile diſcutimus, ſi terra & cœlũ qualiter trãſeat, vel qualiter maneat diſtinguamus. Vtraqꝫ namqꝫ hæc per eã quã nunc habent imaginẽ tranſeunt, ſed tamen per eſſentiã ſine fine ſubſiſtunt. hinc namqꝫ per Paulum dicitur. Præterit .n. figura huius mundi. hinc per ſemetipſam veritas dicit. Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt. hinc ad Ioannem angelica voce dicitur. Erit cœlum nouum, & terra noua. Quæ quidem nõ alia condenda ſunt, ſed hæc ipſa renouantur. Cœlum igitur & terra tranſit, & erit, quoniã ab ea quæ nunc habet ſpecie per ignem tergitur, & tamen in ſua ſemper natura: vnde per pſalmiſtã dicitur. Mutabis ea, et mutabuntur. Quamquidem vltimam cõmutationem ſuam ipſis nobis nunc viciſſitudinibus nunciant, quibus noſtris vſibus indeſinenter alternant. Nam terra a ſua ſpecie hyemali ariditate deficit, humore vernali viriderſcit. Cœlum quotidie caligine noctis obducitur, & diurna claritatę renouatur. hinc ergo fidelis quiſque colligat, & interire hæc, & tamen ꝑ innouationẽ refici, quæ cõſtat nunc aſſidue, velut ex defectu reparari.

63 De sũma claritate atqꝫ ſcientia ſanctorũ in æterna bea. habẽda.

ET venit vnus de ſeptem angelis, & ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum & altum, & oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Eccleſiam deſcẽdentem habentem claritatem Dei, & habebat murum magnum & altum habens portas duodecim, & erat ſtructura eius muri ex lapide iaſpide, ipſa vero ciuitas auro mundo ſimili vitro mundo. *Moral. libro* xviii. *cap.* 30. & .xxxiiii. *cap.* 7. Appellatione auri in ſacro eloquio aliquãdo ſplendor ſupernæ ciuitatis accipitur. Aurum namqꝫ ex quo ciuitas illa conſtat, ſimile vitro dicitur, vt per aurum clara, & per vitrum perſpicua deſignetur. Auri quippe metallũ nouimus potiori metallis omnibus claritate fulgere: vitri vero natura eſt, vt extrinſecus viſu pura, intrinſecus perſpicuitate perluceat. In alio metallo quicquid intrinſecus continetur abſconditur, in vitro vero quilibet liquor qualis continetur interius, talis exterius demonſtratur, &, vt ita dixerim, omnis liquor in vitreo vaſculo clarus patet. Quid igitur aliud in auro vel vitro accipimus, niſi illam ſupernã patriam, illã beatorum ciuium ſocietatẽ,

quorum corda ſibi inuicem & claritate fulgent, & puritate tranſlucent? Quia .n. oẽs ſancti in æterna beatitudine ſumma claritate fulgebunt, inſtructa auro dicitur. Et quoniam ipſam eorũ claritas ſibi viciſſim in alternis cordibus patet, & cum vnuſcuiuſq; vultus attenditur, ſimul & conſcientia penetratur, hoc ipſum aurum ſimile vitro mundo eſſe memoratur. Ibi quippe vniuſcuiuſq; mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abſcondet, ſed patebit animus, patebit corporalibus oculis, ipſa etiam harmonia corporis. Sicq; vnuſquiſque tunc erit conſpicabilis alteri, ſicut nunc non poteſt eſſe conſpicabilis ſibi. Nunc autem corda noſtra quandiu in hac vita ſumus: quia ab altero in alterum videri non poſſunt, non intra vitrea, ſed intra lutea vaſcula concluduntur. Cui ſcilicet luto per paſſionem mentis inhærere propheta formidabat, cum diceret. Eripe me de luto, vt nõ inhæream. Quod nimirum habitaculum corporũ Paulus domum terreſtrem nominat, dicens. Scimus quia ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum nõ manufactam æternam in cœlis. In hac itaque terreſtri domo ac corruptibili carne quouſq; viuimus ipſũ, vt ita dicã, corruptionis noſtræ parietem mẽtis oculo nullatenus penetramus, & viciſſim cogitationes noſtras, & occulta in alterutrum videre non poſſumus. vnde rurſum per eundem Paulum dicitur. Quis ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? & rurſum. Nolite ante tempus iudicare donec veniat dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarũ, & manifeſtabit conſilia cordium. Illa itaque ciuitas in qua omnes ſancti tanta claritate fulgent, tanta perſpicuitate tranſlucent, quæ ſua viciſſim ſingulis corda manifeſtat, ex auro dicitur ſimilis vitro mundo, vt deſignetur auro clara, vitro perſpicua.

64 Quod humilitas hominum naturæ quandoq; adæquabitur angelorum. *In homil. xiiii. ſuper Ezech.*

LOngitudo latitudo & altitudo ciuitatis æqualia ſunt Et menſus eſt angelus muros eius, menſura hominis quæ eſt angeli, quia ciuitas ſancta Hieruſalem quam inhabitat Deus, ex angelica ſimul & humana natura perficitur, per hoc quod angelica creatura ſurſum eſt, & humana adhuc deorſum: poteſt per latitudinem & altitudinem ciuitatis hæc vtraq; creatura ſignari, quoniam iſta adhuc in imis degit, illa vero in ſublimibus permanet. Sed latitudo & altitudo æqualia ſunt, quoniam humilitas hominum ad æqualitatem quandoq; perducitur angelorum. vnde ſcriptum eſt. Non nubent neque nubentur, ſed erunt ſicut angeli

Dei in cœlo. vnde etiam p Ioannem dicitur. Menſura hominis, quæ eſt angeli: quia vſque ad illam altitudinem gloriæ homo perducitur, in qua ſe ſolidatos angeli lætantur. Latitudo ergo ciuitatis tanta eſt quãta et altitudo: quoniam electi quique qui modo laborant in imis, quandoque non erunt inæquales illis ſpiritibus beatiſſimis.

75 Quare angeli poſt incarnationem domini ab hominibus nolunt adorari. *Mora.lib.*xxvii. *cap.*17.

ET ego Ioannes qui audiui, et vidi hæc poſtquam audiſſem, & vidiſſem cecidi ad pedes angeli qui mihi hæc oſtendebat vt adorarem, & dixit mihi. Vide ne feceris conſeruus tuus ſum & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui ſeruant verba libri huius, Deum adora. Ante incarnationem domini in teſtamento veteri adoraſſe homo angelum legitur, nec tamen adorare prohibetur, ſed poſt mediatoris aduentum, cum ſe Ioannes adorando angelo proſtrauiſſet, prohibetur. Quid eſt hoc quod prius æquanimiter concedebant adorari, poſt ab homine angeli recuſant? niſi quod prius hominem carnalibus corruptionibus deditum, nec ab eiſdem carnalibus corruptionibus redemptum, quo ab iectiorem nouerant, iuſtius contemnebant, poſtmodum vero humanam naturam, eo iam ſubſtratam habere non poterant, quo hanc in auctore ſuo etiam ſuper ſemetipſos ductam videbant. Neq; .n. debebat, iam in membris ſubiecta deſpici, quæ in ipſo membrorum capite meruit prælata venerari.

76 De reuelatione myſteriorũ ſacræ ſcripturæ, & de Enoch et Helia. *Moral. lib.* ix. *cap.*8.

ET dicit mihi. Ne ſignaueris verba prophetiæ libri huius, tempus.n. prope eſt. Vrgente mundi fine ſuperna ſcientia proficit, & cum tempore largius excreſcit. hinc namq; per Danielem dicitur. Pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia. hinc Ioanni in priori parte reuelationis angelus dicit. Signa quæ locuta ſunt ſeptem tonitrua. Cui tamẽ in eius reuelationis termino præcepit, dicens. Ne ſignaueris verba prophetiæ libri huius. Pars quippe reuelationis anterior ſignari præcipitur, terminus prohibetur: quia quicquid in ſanctæ Eccleſiæ initiis latuit, quotidie finis oſtendit. Signare autem dicitur quaſi ſignaculo claudere. vnde per beatum Iob dicitur de domino, qui ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo. Sicut cœlorum vel nubium nomine cœleſtis vita prædicantium ſignatur, qui ſuper arentem terram humani pectoris ſanctæ prædicationis imbres fundunt, de quibus per pſalmiſtam dicitur. Cœli enarrant gloriam Dei, ſic ſtellarum claritate etiam ipſi præ-

dicatores figurantur: quia dum recta peccatoribus prædicant tenebras noſtræ noctis illuſtrant, vnde & ſubtractis prædicatoribus per prophetam dicitur. Prohibitæ ſunt ſtellæ pluuiarum. Si autem prædicationis ſermo pluuia nõ eſſet, Moyſes minime dixiſſet: Expectetur ſicut pluuia eloquium meum, et nequaq̃ per Eſaiam veritas diceret. Mandabo nubibus, ne pluant ſuper eam imbrem. Dominus ergo ſub ſignaculo ſtellas claudit: quia dum prædicatores ſuos p ſilentiũ intra ſemetipſos retinet, cæcis iniquorum ſenſibus cœleſte lumen abſcondit. Penſandũ vero eſt, quia idcirco aliquid ſub ſigillo claudimus, vt hoc cum tempus congruit, ad medium proferamus. Hinc eſt quod duo illi eximii prædicatores Enoch, & Helias, dilata morte ſubtracti ſunt, vt ad prædicationis vſum in fine reuocetur, de quibus per Ioannem dicitur. Et dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta amicti ſaccis. Hi ſunt duæ oliuæ, & duo candelabra in conſpectu domini terræ aſtantes, hi habent poteſtatem claudendi cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum. Quorum vnum in euangelio per ſemetipſam veritas pollicetur, dicens. Helias venturus eſt, & reſtituet omnia. *Moral. lib. xx.* Nam & ſi ad cœlum raptus Helias eſſe perhibetur, mortem tamen diſtulit nõ euaſit. Veniet autem reſtituturus omnia quoniã ad hoc nimirum huic mundo reſtituetur, vt et munera prædicationis impleat, et carnis debitum ſoluat, ſicut de ambobus, id eſt Enoch et Helia Ioãnes ſubdit, dicens. Et cum finierunt teſtimonium ſuũ beſtia quæ aſcendit de abyſſo faciet aduerſus illos bellum, et vincet illos, et occidet illos. Enoch igitur, et Helias, quaſi ſub ſignaculo ſtellæ clauſæ ſunt, quæ & nunc occultantur, ne appareant, & poſt vt prodeſſe valeant apparebunt.

67 De his qui de malo in peius cadunt. *Moral. lib. xxv. cap. 12.*

QVi nocet noceat adhuc, & qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Cũ omnipotens Deus ad pœnitentiam tempus indulget, & humana malitia ad vſum ſuæ iniquitatis intorquet: nimirum iuſto iudicio augeri culpa permittitur, vt ad feriendum altius quandoq; cumuletur. hinc de quibuſdam Paulus apoſtolus dicit. Vt impleant peccata ſua ſemper. hinc Dauid ait. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem ipſorum, & nõ intrent in iuſtitiam tuam. *Moral. libro. v. cap. 15.* Quia ſicut ſcriptum eſt. Dominus patiens redditor eſt. Sæpe diu tolerat, quos in perpetuum damnat, vt et iuſtorum mundius vita purgetur, & vt cõſiderantibus inſinuet, ad quod eos iudicium ſeruat. Nonnunquã vero concite percutit, & eorum interitu innocentium corda confirmans innocentiũ puſil

lanimitatis conſolando concurrit, & etiam oſtendit, quoniam multa mala non deſerit. Si .n. nunc omnes mala agentes percuteret, extremum iam iudicium quibus exhiberet? Si autem nullum omnino percuteret, quis Deum res humanas curare crederet?

68 De his qui præ nimia humilitate refugiunt prædicare.

In homil. 12. ſuper Ezech. & paſt. cur. iii. par. cap. 26.

ET ſponſus & ſponſa dicunt veni, & qui audit dicat veni. Omnes qui cum prædicare digne valeant, præ nimia tamen & immoderata humilitate formidantes refugiunt: diuinas contra ſe ſententias terribiliter audiant, quatenus ab eorum cordibus timorem timor expellat. Audiant quod talentum qui erogare noluit, cum ſententia damnationis amiſit: audiant quod Paulus, eo ſe a proximorum ſanguine mundũ credidit, quo feriendis eorum vitiis non pepercit, dicens. Conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum a ſanguine omnium, non enim ſubterfugi quo minus annunciarem vobis omne conſilium Dei. Audiant quod Eſaias, qui a verbi Dei miniſterio tacuit, illuſtratus ſuperno lumine, magna voce pœnitentiæ ſeipſum reprehendit, dicens. Væ mihi quia tacui. Audiant quod Dauid hoc Deo pro munere obtulit, quod prædicationis gratiam, quam acceperat, non abſcondit, dicens. Ecce labia mea non prohibebo domine tu cognouiſti, iuſtitiam tuam non abſcondi in corde meo, veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi. Audiant quod ſponſi colloquio ad ſponſam dicitur. Quæ habitas in hortis, amici auſcultant te. fac me audire vocem tuam. Eccleſia quippe in hortis habitat, quæ ad viriditatem intimam exculta plantaria virtutum ſeruat: cuius vocem amicos auſcultare, eſt electos quoſque verbum prædicationis illius deſiderare. Quam videlicet vocem ſponſus audire deſiderat: quoniam ad prædicationem eius, per electorum ſuorum animas anhelat. Voce quoque angeli Ioannes admonetur, dicens. Qui audit dicat veni. Cui enim iam vox Dei vocantis efficitur in corde, neceſſe eſt, vt proximo per prædicationis officium erumpat in voce, & idcirco alium vocet, quoniam ipſe iam vocatus eſt. Nimirum enim cui ſe vox interna inſinuat, illuc etiam clamando alios, quo ipſe rapitur, debet trahere, ne clauſas fores etiam vocatus inueniat, ſi vocanti vacuus appropinquat.

69 De incarnatione, paſſione, ac reſurrectione, atque redemptoris aſcenſione nouiſſimaq; omnium reſurrectione.

EGo Ieſus miſi angelum meum teſtificari vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix & genus Dauid, ſtella ſplendida & matutina. *Moral. lib. xiiii.*

Conditor & redemptor noſter poſtquam omnia creauit, vt nos de captiuitate redimeret, inter nos de ſtirpe Dauid incarnatus apparuit, ſuaq́ paſſione nos a perpetua morte liberauit. Qui flagellatus, deriſus, palmis cæſus, corona ſpinea coronatus, ſputis illutus, crucifixus, mortuus, & ſepultus, tertia die ſurrexit, & reſurrectionem quam in ſe factam oſtendit, quia capitis ſui gloriam ſequuntur membra, nobis futuram promiſit. *Moral. lib.* xxix. Qui natus ex virgine velut lucifer inter tenebras noſtræ noctis apparuit, quoniam obſcuritate fugata peccati nobis æternum mane nunciauit. Luciferum vero ſe innotuit: quia diluculo de morte ſurrexit, & fulgore ſui numinis, mortalitatis noſtræ terram caliginem preſſit. Bene ergo per Ioannem dicitur. ſtella ſplendida & matutina, viuus quippe apparens poſt mortem, matutina nobis ſtella factus eſt: quia dum in ſemetipſum exemplum nobis reſurrectionis præbuit, quæ lux ſequatur, indicauit. *In homil.* xx. *ſuper Ezech.* Primus .n. nobis æternæ patriæ gloriam in ſua reſurrectione monſtrauit, qui ſurgens a mortuis iam nõ moritur, & mors illi ultra non dominabitur, nobisq́ exemplum dedit, vt ea fieri in die vltimo de noſtra carne credamus, quæ facta de carne in die reſurrectionis cognouimus. Sed quia ſermo nobis de carnis reſurrectione ſe intulit, triſte nimis & lugubre eſt valde, qđ quoſdã in Eccleſia ſtare, & de carnis reſurrectione cognoſcimus dubitare. Hanc aũt antiqui patres venturam eſſe certiſſime crediderunt, etiam cum nullum adhuc eiuſdem reſurrectionis exemplum tenerent. Qua igitur damnatione digni ſunt, qui & exemplum iam dominicæ reſurrectionis acceperunt, & tamen adhuc reſurrectione diffidunt. Pignus tenent, & fidem non habent, Eccleſiam replent, ſed quia de reſurrectione ſua dubitant, mente vacua ſtant. De hac per beatum Iob dicitur. Scio quod redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum. & rurſum, circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, et oculi mei conſpecturi ſunt. hinc pſalmiſta dicit. Aufer ſpiritum eorum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. moxq́ de carnis reſurrectione ſubiungit. Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. hinc per Ezechielem prophetam dicitur. Oſſa arida audite verbum domini. hæc dicit dominus Deus oſſibus his. Ecce ego intromittam in vos ſpiritum & viuetis, & dabo ſuper vos neruos, et ſuccreſcere faciã ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vos cutem, & dabo vobis ſpiritum, et viuetis. hinc eſt quod propheta alius p̃ reſurrectionẽ domini genus humanum vidit in finem ſuſcitari, atque ait. Viuificabit nos poſt

duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & viuemus in conſpectu eius: hinc eſt quod cum de ſemetipſo dominus loqueretur, adiunxit. Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt audient vocem eius, & procedent qui bona egerunt in reſurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt in reſurrectionem iudicii. hinc Paulus ait. Si enim credimus quod Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum adducet cum eo. Qui rurſus ait. Primitiæ dormientium Chriſtus. Si enim nos à mortis ſomno non ſurgimus, quomodo reſurrectionem dominicam primitias habemus? Ecce veteres & noui patres vno ſibi ſpiritu de carnis reſurrectione concordant: ecce ipſa per ſe veritas prius voce docuit, quod de reſurrectione carnis poſtmodum opere demonſtrauit, & tamen adhuc quorundam infirmitas fidem non habet, etiam in domo fidei ſtans, ſed mirari ſolet qualiter caro reuiuiſcere poſſit ex puluere. Mirentur igitur amplitudinem, molem terræ, abyſſos aquarum, omnia quæ in mundo ſunt, ipſos quoque angelos creatos ex nihilo. Minus eſt valde aliquid ex aliquo facere, quam omnia ex nihilo feciſſe. ipſa nobis elementa, ipſe rerum ſpecies reſurrectionis imaginem prædicant. Sol enim quotidie noſtris oculis moritur, quotidie reſurgit, ſtellæ quoque matutinis horis nobis occidunt, veſpere reſurgunt: arbuſta temporibus æſtiuis plena folijs & frugibus videmus, quæ hyemali tempore nuda floribus ac fructibus, & quaſi arida remanent, ſed vernali ſole redeunt, cum humor a radice ſurrexit ſuo iterum decore veſtiuntur. Cur ergo de hominibus diffiditur, quod in lignis fieri videtur? ſed ſæpe puluerem putreſcentis carnis aſpiciunt, & dicunt. Vnde oſſa & medullæ, vnde caro & capilli poterunt hic reparari? Hæc itaque requirentes, parua ſemina ingentium arborum videant, atque ſi poſſunt dicant, vbi latet in eis tanta moles roboris, tanta diuerſitas ramorum, tanta multitudo & viriditas foliorum, tanta ſpecies florum, tanta vbertas ſaporum atque odor fructuum? Nunquid nam ſemina arborum odorem vel ſaporem habent, quem ipſæ poſt arbores in ſuis fructibus proferunt? Si ergo ex ſemine arboris quod videri non poteſt produci poteſt, cur de puluere carnis humanæ diffiditur? quia ex eo reparari forma valeat, quæ non videtur? Sæpe autem obijcere inanem quæſtiunculam ſolent, quia dicunt. Carnem hominis lupus comedit, lupum leo deuorauit, leo moriens ad puluerem rediit, Cum puluis ille ſuſcitabitur quomodo caro hominis a lupi & leonis carne diuidetur? Quibus quid reſpondere debemus, niſi vt prius cogitent, qualiter in

hunc

hunc mundum venerint, & tunc inuenient qualiter reſurgant. Certe tu homo qui loqueris: aliquando in matris vtero ſpuma ſanguinis fuiſti. Ibi quippe ex patris ſemine & matris ſanguine paruus ac liquidus globus eras. Dic ergo ſi noſti qualiter ille humor ſeminis in oſſibus durauit, qualiter in medullis liquidus remãſit, qualiter in neruis ſolidatus eſt, qualiter in carnibus creuit, qualiter in cute extẽſus eſt, qualiter in capillis atque vnguibus diſtinctus eſt: vt ita capilli molliores carnibus & vngues eſſent teneriores oſſibus, carnibus duriores? Si igitur tot & tanta ex vno ſemine, & per ſpeciem diſtincta ſunt, & tamen in forma remanẽt coniuncta, quid mirum ſi poſſit omnipotens Deus in illa reſurrectione mortuorũ, carnẽ hominis diſtinguere a carne beſtiarum, vt vnus idemq; puluis, & non reſurgat in quantũ puluis lupi & leonis, & tamen reſurgat in quãtũ puluis eſt hominis? Vide itaq; homo, qualiter ad vitã veniſti, ne quando dubites ad vitam qualiter redeas. Cur autem ratione vis comprehendere quomodo redeas, qui ignoras quomodo veniſti? Da potẽtiã creatori tuo, quod comprehendere non vales de temetipſo. Certe enim quia tu ex terra factus es, terra vero ex nihilo, tu es creatus ex nihilo. Ne ergo de carnis tuæ reſurrectione deſperes, perpẽde prudẽter, quia minus eſt Deo reparare, quod erat, quam feciſſe quod non erat, ſed non poteſt reſurrectionis effectum ratione comprehendere. Perpẽde quam multa ſunt, quæ non intelligis qualiter ſint, & tamen eſſe nõ dubitas. Dic ergo ſi noſti, gyrus cœli, terræ cardines, aquarum abyſſos vbi finiuntur, vbi ſuſpẽſi ſunt. Scimus autem quia quod ex nihilo factum eſt, pendet in nihili: ſed ſi eſt aliquid, quod dicitur nihilum, iam nihilum non eſt. Si autem nihil eſt, nihilum nuſquam mundi moles dependet, nec eſt vbi ſit quod creatum eſt, vt ſit. Quomodo ergo nuſquã eſt, quod nouimus, quia eſt? Sed hæc fortaſſe ad te multa ſunt, ad temetipſum homo reuertere. Certe ex ſpiritu es creatus & limo. Vno inuiſibili, altero viſibili: vno ſenſibili, altero inſenſibili. Quomodo ergo permiſceri potuit in te ſpiritus & limus, atq; ex diuerſo fieri res non diuerſa, ita vt in tanta conuenientia miſceretur ſpiritus & limus, vt cum caro atteritur, ſpiritus marceat, & cum ſpiritus affligitur caro cõtabeſcat? Sed forſitã necdũ præuales diſcutere temetipſum. Perpende ergo ſi vales, quomodo rubrum mare virga diuiſum eſt, quomodo petræ duritia percuſſione virgæ vndas emanauit: quomodo virga Aaron ſicca floruit, quomodo ex eius genere veniens virgo concepit: quomodo & in partu virgo permanſit: quomodo quatriduanus mortuus iuſſione ſuſcitatus, ligatus manibus & pedibus de ſepulchro exiit, quem poſtmodũ ſolui dominus per diſcipulos iuſſit: quomodo idẽ redemptor noſter in carne atq; oſſibus reſurgens clauſis oſtiis ad diſcipulos intrauit.

Ecce hæc inueſtigare non vales, & tamen credis. Cur ergo de reſurrectionis gloria, diſputando & diſcutiendo dubitas, qui tam multa myſteria ſine diſcuſſione credidiſti? qui tamen ſi reſurrectionem carnis nõ credis, omnia ſine cauſa credidiſti: quia & in hoc angelorum ſpectaculo videris quidem velociter currere, ſed poſtquã curſum peregeris, ne brauiũ accipias aduerſaris, vnde per Paulum dicitur. Sic currite vt comprehendatis. Qui rurſus ait. Si in hac vita in Chriſto tantum ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus, Diuinæ autem virtutis myſteria, quæ comprehendi non poſſunt, nõ intellectu ſunt diſcutienda, ſed fide veneranda. Sciendum itaq; nobis eſt: quia quicquid ratione hominis comprehendi poteſt, mirum eſſe iam non poteſt, ſed ſola eſt ratio in miraculis potentia facientis. Ecce dũ de reſurrectione carnis loquimur, in ea tractanda paululum immorati ſumus. *In homil. 16. ſuper Ezech.* Cõſiderare autem libet, qui nos ſumus, qui iſta tractamus: certe ex gentibus venimus, certe patres noſtri, lignorum ac lapidum cultores fuerunt. Vnde igitur hoc nobis, vt tam profunda myſteria ſcripturarum memoremus: agamus gratias vni, qui cuncta, quæ de eo in ſacro eloquio ſcripta ſunt opere impleuit, vt quæ intelligi audita non poterant, viſa panderentur. Ibi quippe incarnatio, ibi paſſio, ibi mors, ibi reſurrectio, ibi continetur illius aſcenſio. Sed quis noſtrum hæc audita crederet, niſi facta cognouiſſet? Signatum ergo librum ſicut in hac Ioannis Apocalypſi legitur, quem aperire & legere nullus poterat. Leo de tribu Iuda aperuit, quoniam omnia eius nobis myſteria in ſua paſſione ac reſurrectione patefecit. Et per hoc quod infirmitatis noſtræ mala pertulit, ſuæ nobis potentiæ & claritatis bona monſtrauit. Caro enim factus eſt: vt nos ſpirituales faceret. Benigne inclinatus eſt, vt eleuaret, exiit, vt introduceret, viſibilis apparuit, ut inuiſibilia monſtraret: flagella pertulit ut ſanaret: opprobria & irriſiones ſuſtinuit, & ut ab opprobrio æterno liberaret. Mortuus eſt, ut uiuificaret. Agamus ergo gratias uiuificanti & mortuo, & ideo amplius uiuificanti, quia mortuo: qui per hoc quod infirmatus mala noſtra ſuſtinuit, nos qui creatura illius ſumus, ad fortitudinis ſuæ gloriam perduxit, in qua uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum Amen.

Declaratio quorundam nominum ſacræ ſcripturæ.

Deeſt aliquid.

occultant quaſi in pharetra ſagittas parant: & in hac præſentis uitæ caligine, uelut in obſcuro rectos corde feriunt: quia malitioſa eorũ iacula & ſentiri per uulnus poſſunt, & tamen uenientia deprehendi non poſſunt.

Moral.lib.xxxi.cap.34. & 36.

PEtra cum in ſacro eloquio ſingulari numero nominatur, quis alius quam Chriſtus accipitur? Paulo atteſtante qui ait. Petra autem erat Chriſtus. Cum vero petræ pluraliter appellantur, membra eius videlicet ſancti viri, qui illius robore ſolidati ſunt exprimuntur, quos nimirum Petrus apoſtolus lapides vocat, dicens. Vos tanquam lapides viui, coædificamini domos ſpiritales.

Moral.lib.18.

QVaſi, ſicut in ſcriptura aliquando pro ſimilitudine, ita aliquādo ꝑ veritate poni conſueuit. Pro ſimilitudine quaſi ponitur, ſicut apoſtolus dicit. Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: pro veritate autem ponitur, ſicut Ioānes ait. Vidimus gloriā eius, gloriā quaſi vnigeniti a patre.

Moral.li.vii.cap.3.& 33.cap.6.

Sol cū in ſcriptura ſacra figurate ponitur, aliquādo dominus, aliquādo perſecutio, aliquādo de re qualibet manifeſtæ viſionis oſtēſio, aliquādo intelligētia ſapientiū, aliquādo aūt prædicatorū claritas deſignatur. Per ſolē quippe dominus figuratur, ſicut ſapientiæ libro perhibetur, quod oēs impii in extremo die iudicii cognita ſua damnatione dicturi ſunt. Errauimus a via veritatis & lumen iuſtitiæ non luxit nobis, & ſol non ortus eſt nobis ac ſi aperte dicant. Interni nobis luminis radius nō refulſit vnde & Ioannes ait. Amicta ſole, & luna ſub pedibus. In ſole .n. illuſtratio veritatis, in luna autem quæ menſtruis ſuppletionibus deficit mutabilitas temporalitatis accipitur. Sancta autem Eccleſia, quia ſuperni luminis ſplendore protegitur, quaſi ſole veſtitur Quia vero cuncta temporalia deſpicit, lunam ſub pedibus premit. Rurſum ſole perſecutio deſignatur, ſicut in euangelio dominus dicit. Quod nata ſine radicibus ſemina orto ſole aruerunt: quia videlicet verba vitæ in corde terrenorum hominum temporali momento vrentia ſuperueniente perſecutionis ardore ſiccantur. Rurſum ſole manifeſtæ viſionis oſtenſio deſignatur, ſicut propheta dominum cunctorum oculis apparentem denuntiat, dicens. In ſole poſuit tabernaculum ſuum. ac ſi diceret. Humanitatis aſſumptæ ſacramentum, in lumine manifeſtæ viſionis oſtēdit. Et ſicut eidem prophetæ diuina voce dicitur per Nathan. Tu feciſti in abſcondito, ego vero faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis. Quid enim per conſpectum ſolis niſi cognitionem inſinuat manifeſtæ viſionis? rurſum ſolis nomine ſapientium intellectus exprimitur, ſicut in Apocalypſi ſcriptum eſt. Quartus angelus effudit phyalam ſuam in ſole, et datum eſt illi æſtu afficere homines

& igne. Phialam videlicet in ſole effundere, eſt perſecutionis ſupplicia viris ſapientiæ ſplendore fulgentibus irrogare. Et datum eſt illi vt æſtu afficeret homines et igne: quia dum ſapientes viri cruciatibus victi, male agendi errore tanguntur, illorum exemplo perſuaſi infirmi quique temporalibus deſiderijs inardeſcunt. Ruinæ namque fortium, augmenta præſtāt perditionibus infirmorum. Quia ſole acumen ſapientium deſignaturper, comparationem quoque a Salomone dicitur. Sapiens vt ſol permaneat, ſtultus vt luna mutabitur. rurſum ſole prædicatorum claritas deſignatur, ſicut per Ioānem dicitur. Factus eſt ſol vt ſaccus ciliceinus. In extremo quippe tempore ſol quaſi cilicinus ſaccus oſtenditur, quia fulgens vita prædicantium ante reproborum oculos aſpera & deſpecta monſtratur. *Mora, lib. iiii. cap. 13.*

STellarum nomine in ſcriptura ſacra, aliquando ſanctorum iuſtitia, quæ in huius uitæ tenebris lucet, aliquando uero hypocritarum fictio demonſtratur; qui bona quæ faciunt, ad percipiendas laudes hominibus oſtendunt. Si enim recte uiuentes ſtellæ non eſſent, nequaquam Paulus diſcipulis diceret. In medio nationis prauæ & peruerſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo. rurſum ſi inter eos, qui recta agere videntur, quidam de actione ſua retributionem fauoris humani nō quærerent, nequaquam ſtellas Ioannes ruere a cœleſtibus videret, dicens. Miſit draco caudam, & traxit tertiam partem ſtellarum. Draconis enim cauda ſtellarum pars trahitur: quia extrema perſuaſione Antichriſti quidam qui videntur lucere rapiuntur. Stellas namq; in terram trahere, eſt eos qui videntur ſtudio vitæ cœleſtibus inhærere, ex amore terreno, iniquitate aperti erroris inuoluere.

Moral. libro. vii. cap. 2.

SAgittarum nomine aliquando prædicationum verba, aliquando animaduerſionis ſententiæ deſignantur. Prædicationis namque eloquia ſagittarum nomine exprimuntur, quia in eo quod vitia feriunt, male viuentium corda transfigunt. De his ſagittis veniente redemptore dicitur. Sagittæ tuæ acutæ potentiſſimæ populi ſub te cadent in corde. De quo & Eſaias dicit. Mittam ex eis qui ſaluati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, in Libyam, tenentes ſagittam in Italiam, in Græciā. Rurſum ſagittis animaduerſionis percuſſio deſignatur, ſicut Ioas regi per Heliſæum dicitur. Iace ſagittam. quo iaciente ait. Percuties Syriā, donec conſumas eam. *Moral. lib. v. cap. 21.*

SOmnus in ſcriptura ſacra figurate poſitus, tribus modis accipitur. Aliquando enim ſomno mors carnis, aliquando torpor negligentiæ,

aliquando vero exprimitur calcatis terrenis deſideriis quies vitæ. Somni namque vel dormitionis nomine mors carnis intimatur, ſicut Paulus ait Nolo enim vos ignorare fratres de dormientibus, & paulo poſt Ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum, adducet cum eo. Somno rurſum torpor negligentiæ deſignatur, ſicut ab eodem Paulo dicitur. Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. & rurſum. Euigilate iuſti, & nolite peccare. Somno quoque calcatis carnis deſideriis quies vitæ figuratur, ſicut ſponſæ voce in Cantico canticorum dicitur. Ego dormio & cor meum vigilat: quia videlicet ſancta mens quo ſe ab ſtrepitu temporalis concupiſcentiæ comprimit, eo verius interna cognoſcit, & tanto alacrius ad intima vigilat, quãto ſe ab exteriori inquietudine occultat

Moral. lib. xi. & xiii.

SPiritus hominis in ſacro elo. duobus modis poni cõſueuit. Aliquando namque ſpiritus pro anima, aliquando pro effectu ſpirituali ponitur. Pro anima namq; ſpiritus dicitur, ſicut de noſtro ipſo capite ſcriptum eſt. Inclinato capite tradidit ſpiritum. Si enim aliud eſſe ſpiritũ quam animam Euangeliſta diceret, exeunte vtique ſpiritu anima remanſiſſet. Pro effectu quoque ſpirituali ſpiritus dicitur, ſcriptum eſt. Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem. Angeli quippe, id eſt nuntii in ſacro eloquio nonnunquã prædicatores vocantur, ſicut per prophetam dicitur. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus domini exercituum eſt. Omnipotens ergo Deus angelos ſuos ſpiritus facit, quia prædicatores ſuos ſpirituales efficit. *Moral. lib.* xxxiii *cap.* 6. & xiiii.

SAlicum nomine in ſacro eloquio aliquando pro viriditate boni, aliquando autem pro ſterilitate reprobi deſignantur. Infructuoſæ quidem arbores ſalicum, ſed tamen tantæ viriditatis ſunt, vt areſcere vel abſciſſæ radicitus & proiectæ vix poſſint. Niſi igitur electorum vitam per conſtantiam ſuæ viriditatis exprimerent, nequaquam de ſanctæ Eccleſiæ filiis propheta dixiſſet. Germinabunt inter herbas ſicut ſalices iuxta præterfluentes aquas. Sanctæ .n. Eccleſiæ filii inter herbas, ſicut ſalices germinant; dum inter areſcentem vitam carnalium hominum, & multiplici numeroſitate, & perpetua mentis viriditati perdurant. Qui bene iuxta præterfluentes aquas germinare perhibentur; quia vnuſquiſque eorum vbertatem ad fructum percipit ex doctrina ſacri eloquii quæ temporaliter percurrit, et rurſum. Niſi per ſterilitatem ſalicum vita peccantium ſignaretur, nequaquam ex voce prædicantium cõtra Babyloniam pſalmiſta dixiſſet. In ſalicibus in medio

eius, ſuſpendimus organa noſtra. Babylonis quippe medio ineſſe ſalices deſcribuntur: quia nimirum infructuoſi quique atque ab amore patriæ cœleſtis alieni, totis viſceribus cordis in hac ſeculi confuſione radicantur. Vnde et prædicatores ſancti in iſtis ſalicibus nõ exercent organa, ſed ſuſpendunt: quia cum infructuoſas ac reprobas mentes aſpiciunt, vim prædicationis ſuæ non exhibent, ſed potius lugentes ſilẽt.

Moral. lib. xliii. & xxxiii. *cap.* 19.

SCuti nomine in ſcriptura ſacra aliquando vti in parte proſpera aliquando in aduerſa conſueuit. Nam ſæpe ſcuti defenſio pro diuina protectione ponitur, nonnunquam vero pro humana repugnatione memoratur. Pro diuina enim protectione per pſalmiſtam dicitur. Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos. Scuto nos dominus coronare perhibetur, quia quos protegens adiuuat, remunerans coronat. Rurſum pro humana repugnatione, per eundem prophetam ſcutum ponitur, ſicut ait. Ibi cõfregit cornua, arcum, ſcutum, gladium, & bellum. In cornibus namq; elatio ſuperborum, in arcu inſidiæ lõge ferientium, in ſcuto obſtinata duritia defenſionum, in gladio vicina percuſſio, in bello autem ipſa contra dominum mentis motio deſignatur. Quod nimirum totum in ſancta Eccleſia confringitur, dum mentes Deo reſiſtentium ſuperpoſito iugo humilitatis edomantur. hinc rurſum per eundẽ pſalmiſtam dicitur. Arcum conteret, & cõfringet arma, & ſcuta comburet igni. Arcum enim dominus conterit, cum occulta inſidiantium machinamenta diſſoluit. Arma confringit, cum ea quæ contra ſe erepta fuerant, patrocinia humana comminuit. Scuta igne comburit, cũ peccantium mentes, obſtinata ſe duritia defendentes ad pœnitentiæ & confeſſionis ardorem, ſancti ſpiritus calore ſuccendit.

Moral. lib. xxix.

TOnitrui nomine aliquando incarnatus dominus figuratur, qui ex antiquorum patrum conueniente prophetia ad notitiam noſtram quaſi ex nubium concurſione prolatus eſt, qui inter nos viſibiliter apparens ea quæ ſuper nos erant terribiliter ſonuit. Vnde & ipſi ſancti apoſtoli de eius gratia generati boanerges, id eſt filii tonitrui ſunt vocati, aliquando autem tonitruus ipſa eius prædicatio accipitur, per quam ſupernorum iudiciorum terror auditur.

Moral. lib. xxxiiii. *cap.* 2.

VIri in ſcriptura ſacra angeli, aliquando autem perfectæ vitæ homines memorantur. Nam quia aliquando vir angelus dicitur. Daniel propheta teſtatur, qui ait. Ecce vir Gabriel. Rurſum quia virorum

nomine perfectæ uitæ homines exprimuntur, in prouerbiis ſapientia loquitur dicens. O uiri ad uos clamito.

Moral. libro xix.*cap.*1.

VOlucres in ſcriptura ſacra aliquando in malo, aliquãdo vero in bono dãtur intelligi. Per volucres quippe poteſtates aereæ deſignãtur, nonnũquam bonorũ ſtudiis aduerſæ. Vnde veritatis ore dicitur: quoniam ſemẽ quod ſecus viam cecidit, venerũt volucres & comederũt illud: quia nimirũ dum maligni ſpiritus humanas mẽtes obſident, cogitationes noxias ingerunt, verbum vitæ a memoria euellunt. At contra in bono volucres poni ſolent: ſicut in euangelio dominus cum ſimilitudinem denunciaret regni cœleſtis, & grano ſinapis dicens: Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuum, & creuit: & factum eſt in arborem magnam, & volucres cœli requieuerunt in ramis eius. Ipſum quippe eſt granum ſinapis, quod morti ſepultura plantatum, arbor magna ſurrexit. Granum nanque fuit cum moreretur, arbor cum reſurgeret. Granum per humilitatem carnis, arbor per potentiam maieſtatis. Granum, quia vidimus eum, & non erat aſpectus: arbor quia ſpecioſus forma præ filiis hominum. Huius arboris rami, ſancti prædicatores ſunt. Et videamus quam late tendantur. Quid enim de his dicitur. In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. In iſtis ramis volucres requieſcunt: quia ſanctæ animæ quæ quibuſdam virtutum pennis a terrena cogitatione ſe ſubleuãt, in eorũ dictis atq; cõſolationibus ab huius vitæ fatigatione reſpirãt.

*Moral.lib.*xxxiii.*cap.*3.

VMbræ appellatione in ſacro eloquio aliquando ex ſuperna protectione refrigerium cordis inſinuatur: aliquando vero vmbra recedente caritate corpor frigidæ mentis accipitur, aliquando autem obumbratio domini: vel mentis refrigerium a feruore carnalium cogitationum ponitur. Nam quod dominica incarnatio ſeruata veritate hiſtoriæ obumbrationis appellatione ſignetur, angelicus ſermo teſtatur, qui ad Mariam dicit. Virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Quia enim vmbra non aliter exprimitur, niſi per lumen & corpus, virtus ei altiſſimi obumbrabit: quia in eius vtero, lux incorporea corpus ſumpſit, ex qua videlicet obumbratione, omne in ſe refrigerium mentis accepit. Quod rurſum per vmbrã ex ſuperna protectione refrigerium cordis exprimitur. pſalmiſta ait. Sub umbra alarum tuarum protege me, vel ſicut ſponſa in canticis canticorum aduentum ſponſi præſtolata prænunciat dicens. Sub vmbra illius quam deſideraueram ſedi, ac ſi dicat. Ab æſtu deſide-

riorum carnalium ſub aduentus illius protectione requieui. Rurſum per umbram recedente caritate, torpor frigidæ mentis exprimitur, ſicut de peccante homine ſcriptum eſt: quia ſecutus eſt umbram. Calorem enim caritatis fugiens, ueritatis ſolem homo deſeruit, & ſub umbra ſe interni frigoris abſcondit. Vnde & uoce eiuſdem ueritatis dicitur. Abundabit iniquitas, & refrigeſcet caritas multorum. Vnde primus homo poſt culpam inter arbores paradiſi, ad auram poſt meridiem abſconſus inuenitur: quia enim meridianum caritatis perdiderat, iam ſub peccati umbra, quaſi ſub frigore auræ torpebat.

Moral.lib.iiii.cap.20.

VMbra mortis in ſcriptura ſacra aliquando obliuio mentis accipitur, aliquando imitatio diaboli, aliquando mors carnis. Vmbra enim mortis obliuio mentis accipitur: quia ſicut mors hoc quod interficit, agit ut non ſit in uita: ita obliuio hoc quod intercipit agit, ut non ſit in memoria. Vnde recte quia Ioannes hebræorum populo cum cuius obliti fuerant Deum prædicare ueniebat: per Zachariam dicitur. Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis ſedent. In umbra enim mortis ſedere, eſt a diuini amoris noticia in obliuione lateſcere. Vmbra mortis imitatio antiqui hoſtis accipitur. Ipſe enim, quia mortem intulit, mors uocatur, Ioanne atteſtante qui ait. Et nomen illi mors. Per umbram igitur mortis eius imitatio deſignatur: quia ſicut umbra iuxta qualitatem corporis ducitur, ita actiones iniquorum de ſpecie imitationis eius exprimuntur. Vnde recte Eſaias: cum gentiles populos, in antiqui hoſtis cerneret imitatione defeciſſe, eoſque ad ueri ſolis ortum reſurgere, quæ certe futura cōſiderat, quaſi ex præteritis narrat, dicens. Sedentibus in tenebris & umbra mortis, lux orta eſt eis. Vmbra enim mortis, mors carnis accipitur: quia ſicut uera mors eſt, qua anima ſeparatur a Deo: ita umbra mortis, qua caro ſeparatur ab anima. Vnde recte uoce martyrum per prophetā dicitur. Humiliaſti nos in loco afflictionis, & operuit nos umbra mortis. Quos enim conſtat non ſpiritu ſed ſola carne emori, nequaquam ſe uera morte, ſed umbra dicunt mortis operiri.

FINIS.

INDEX

RERVM ET VERBORVM, QVAE IN COMMENTARIIS SVPERIORIS OPERIS NOVI TESTAMENTI CONTINENTVR, VBI ANIMADVERTES A. PRIMAM, B. SECVNDAM FACIEM SIGNIFICARE.

A

Abel, Eſaias, & Ioannes, diuerſis temporibus apparuerunt, ſed non prædicatione diuerſi 129.a
Abel redemptoris noſtri paſſionem ſignificat 129.a
Seipſum abnegare quid 9.b
Abſtinentes curare debent ne, dum carnem macerant, ad impatientiam ſpiritus erumpat 196.b
Mens aliquando ex abſtinentiæ uirtute tumeſcit 177.a
Abundentia ſuperbiæ uicina 174.a
Abundare quare diſcendum 178.b
Abundare & penuriam pati quis ſciat 175.b
Quæ in cognitione ſe neſciunt, praua ſibi adſciunt copulantur 206.a
Quid nobis curandum cum a nobis aliquid agitur 61.b
Adoleſcentia in ſacra ſcriptura, nonnunquam iuuentus uocatur 184.b
Adoleſcentiæ noſtræ temporibus nobis a prædicatione ceſſandum 184.b
Quis aduerſarius noſter in uia 64.b
Aduerſariorum pugna aliquando conſtanter appetenda, aliquando prudenter declinanda 160.a
Aduerſarij noſtri quomodo amandi, & odio habendi 6.b
Cur illos qui nobis aduerſantur amicos nominare debemus 7.a
Adulter uoluptatem quærit 153.a
Adulteri regnum Dei non poſſidebunt 140.b
Adulterium an perpetratur uiſu 30.b
Adulterij reatus an diſcrepet a culpa fornicationis 10.b
Adulterari uerbum Dei quid 163.a
Aduocatus noſter quis apud patrem 127.a
Diſcrimen inter cœleſte & terrenum ædificium 41.a
Aeris huius ſpacium reſpectu cœli infernus 97.a
Ante nos æterna, poſt nos temporalia 173.a
Agni, leonis, aut ſerpentis nomine Deus ſignatur 210.a
Alta qui non intelligunt in Chriſti fide ſaluantur 135.a
Quis diuerſo itinere ambulat 92.a
Plus amare debemus quod ſumus quam ea quibus utimur 64.b
Amor Dei, proximi amorem gignit, amor proximi Dei amorem nutrit 202.a
Amictus, animi cuſtos dicitur 95.b
Amatores uitæ fugientis quare ad æternam pœnam rapiuntur 42.a
Angelus ſpiritus eſt 185.b
Angelus ſignaculum ſimilitudinis Dei 166.a
Angelorum uocabulum, nomen officij 166.b
Angeli ante aduentum domini quare patiebantur ſe adorari, & poſt aduentum recuſauerunt 54.a
Differentia angelorum & archangelorum 52.a
Angeli domino aſcendente apparuerunt in albis ueſtibus, quare non autem eo naſcente 104.b
Angeli pro noſtra ſalute ad miniſterium mittuntur 18.b
Vox angelorum eſt in laude conditoris ipſa admiratio intimæ contemplationis 210.a
Nouem ordinum angelorum nomina, eorumque actiones 166.b
Angeli qualitate integri, quantitate prærupti 166.a
Nouem ordines angelorum & homo decimus creatus 166.a
Angeli Deum uident, & uidere deſiderant 195.a
Explicatio nominum nouem ordinum angelorum 166.b
Angeli quando Deo loquuntur 210.a
Angeli quocunque mittantur ſemper faciem Dei uident 191.a
Angelus cur aurea zona ſuper mammillas cinctus perhibetur 225.b

Angeli miniſtrabant Deo 7.b
Angeli ab omni pœna anxietatis longe ſunt 195.a
Angelus apoſtata ita conditus fuerat, ut angelorum cæteris legionibus emineret 217.b
Anima humana naui contra fluctus conſcendenti comparatur 206.b
Anima aut infimis delectatur, aut ſummis 199.b
Animam noſtram quando odimus 169.b
Animæ ſunt cibus domini 9.a
Anima quando non immerito terretur 75.a
Humana anima mutabilis 185.b
Animæ ſunt creatæ uſibus Dei 31.a
Animas poſſidere quid 74.b
Magni meriti eſt liberare animam a morte, in cœleſti patria ſine fine uicturam 194.a
Animus ſæpe ſui nominis laude paſcitur 203.b
Animus, qui derogatione deijcitur, uel laudibus exaltatur, arundo uento agitata eſt 17.b
Torpens animus percuſſione tangitur, & excitatur 170.a
Quatuor animalia pennata ſanctos Quatuor Euangeliſtas deſignant 2.b
Cur animalia plena oculis memorantur 206.b
Anna quomodo orauit. 12.a
Per annulum, & ſignaculum, fides in ſacra ſcriptura deſignatur 63.b
Antichriſtus huius mundi poteſtates ſummas obtinebit 211.b
Antichriſtus menſuras hominum tranſcendat 218.a
Antichriſti celſitudo ſuper reprobas mentes hominum, faſtu gloriæ ſecularis erigetur 218.b
Antichriſtus cunctos reprobos in necem fidelium accendes 181.b
Antichriſtus per aduentum iudicis, ſolo oris ſpiritu æterna morte ferietur 182.a
Tempus Antichriſti quale erit 212.a
Antichriſti prædicatores, quid agant 215.b
Prædicationem miniſtrorum Antichriſti poteſtatum ſecularium terror exaltabit 211.b
Ante aduentum Antichriſti uirtutum ſigna ſubtrahentur ab eccleſia 181.a
Antichriſtus Deum ſe mentietur 181.b
Membra Antichriſti 200.a
Tempora tentationis Antichriſti quæ 200.a
Antichriſtus in iniquorum cordibus myſterium ſuum, iam nunc occultus operatur 182.b
In pace eccleſiæ Antichriſti tentamenta non deſunt 182.b
Antichriſti miniſtri decipiendis auditoribus linguæ dulcedines exhibent 147.a
Antichriſti ſuperbia diſtricti iudicis aduentu ferienda 181.b 218.b
Antichriſti ſigna tanta erunt, ut noſtrorum pauca aut nulla uideantur 181.a
Miniſtri Antichriſti qui 182.a
Apoſtata quis 118.b
Duobus modis apoſtatæ fiunt a Deo 108.b
Apoſtoli catuli ſanctæ eccleſiæ uocãtur 99.b et 116.b
Apoſtoli accepto ſancto Spiritu, ornati ſunt miraculis 109.a
Apoſtoli in eccleſia quaſi dentes ſunt poſiti 78.b
Perſecutio apoſtolorum 109.a
Apoſtoli prædicare gentibus in Aſia prohibiti ſunt 118.a
Quid operata ſint miracula apoſtolorum 143.a & b
Cur apoſtolis dicatur. Superiores ſibi inuicem arbitrantes 171.a
Apoſtoli rudibus populis plana, & non ardua prædicauerunt 56.a
Apoſtoli nullis poteſtatibus contra ueritatem pepercerunt 109.b
Appetitus illicitus noſtris cogitationibus quaſi fur inſerit 114.b & 145.a
Per aquam quid deſignatur 86.b
Quis retro poſt aratrum aſpicit 59.a
Liberum arbitrium noſtrum ſequitur gratiam præuenientem 149.b
Per armillam niſi circumplectens nos diuina miſericordia deſignatur 67.a.b
Arrogans, Dei abominatio 196.a
Arrogantium tumor quod ſpeciebus demõſtratur 59.b
Arrogantes coram Deo teſtimonium conſcientiæ ſuæ non habent 152.a
Per arundinem mentis mobilitas deſignatur 17.b
Aſcenſionis ſuæ dominus prænuncios habuit 104.b
In aſcenſione domini quid nobis penſandum 104.b
Aſinorum uel aſinarum nomine aliquando ſimplicium manſuetudo deſignatur 45.b
Atrium, latitudo uitæ præſentis 214.a
Auarus hydropico comparatur 66.a
Quare auarum ſua ſatietas anguſtat 62.a
Si quis auaritiæ æſtibus anhelans aliena diripuit, aſpiciat Zachæum 73.a
Semitam ignorauit auis &c. quis ibi per auem intelligatur 105.a
Et uocem eius quaſi lenis auræ etc. quid per uocem auræ deſignatur 105.b
Quas aures intelligit dominus cum inquit, Qui habet aures &c. 37.a.b
Aurora uel diluculum noctem interiſſe nunciant 130.b
Qui ueritatem in hac uita ſequitur auroræ uel diluculo comparatur 130.b
Aurum quando emimus 207.a

Auri nomine plerunque caritas deſignatur 205.b
Per aurum quid intelligatur 207.a
Aurum cur ſimile uitro mundo perhibetur. 220.a
Rarum eſt ut qui aurum poſſident, ad requiem tendant 44.b
Aurum obſerratum eſt &c. apud Hieremiam illius loci interpretatio 8.b
Per aurum & uitrum quid accipiamus 2:9.b

B

Aſina Balaam angelum uidit quem Balaam non uidit 197.b
Baſes quæ 123.a
Baſes quando non figantur in fundamento 123.a
Baſes quando ſint in fundamento 123.a
Beatitudo & pœna ſimul non conueniunt 195.a
Beatitudinis requies 93.b
Beatitudinis diſparitas 93.a b
Benedictio perituri ſuper quem ueniat 194.a
Benignitas Dei ad pœnitentiam adducit 122.b
Beſtiæ nomine quid accipitur 97.a
Boanerges, qui 36.b
Ille perfecte bonus eſt, qui & inter malos bonus eſt 197.a
An boni bonos in regno, & mali malos cognoſcant in ſupplicio 71.a
Quid ſit quod in hac uita nonnunquam bonis male ſit, & malis bene 70.b
Perfecte boni inter reprobos, ſicut luminaria in mundo lucent 197.b
Quomodo diſcernemus bonos, & malos 14.a
Inde bonis miſericordia largior, unde malis ira iuſta cumulatur 181.a
Bonum facere quid 115.b
Quod bonum principaliter bonum 44.b
Bona pro ſemetipſis amanda ſunt, & non pœnis compellentibus exequenda 154.a
Imperfectum bonum quid 152.b
Bona cur agenda 130.b
Bona prodeſſe nequeunt, ſi non caueantur mala quæ ſubripiunt 192.b
Bona noſtra quando a memoria repellenda, & ad eam reuocanda 173.a
Minora bona in actionibus noſtris prætermittenda ſunt pro utilitate maiorum 59.a 139.a
Bona bene quæ dicantur 122.b
Bona quæ nec dum fecimus amplius inſpicere debemus quam ea, quæ iam nos feciſſe gaudemus 17.b
Bona noſtra omnipotentis Dei, & noſtra 95.a
Bona, quæ agimus quare ſunt occultanda 9.a
Bona male quæ dicantur 122.b
Qui adhuc nulla agere bona cœperunt a rigiditate ſuæ prauitatis prius manu correctionis ſunt euertendi 112.b

C

Venit Ieſus Bethſaida, & adducunt ei cæcum &c. quis ibi per cæcum intelligatur 41.b
Cain Iudas, & Simon membra Antichriſti & ſi ante eius tempora fuerunt 206.a
Calidus quis 207.a
Nomine cameli quis exprimitur 44.b
Liquantes culicem, & camelum &c. quis ibi per camelum, & quis per culicem 24.b
Canticum agni canere quid 216.a
Caput noſtrum quid 87.b
Capitis nomine aliquando appellatur corpus, & è contra, corporis nomine caput 88.b
Caritas uera quæ eſt 57.a
Virtus caritatis 147.b
Caritas quare eſt benigna, & patiens 12.b. 147.b. 165.b
Caritas non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitatem 147.b
Caritas non eſt ambitioſa, nec quærit quæ ſua ſunt 147.b
Sola caritatis cuſtodia probat nos eſſe diſcipulos Dei 92.b
Caritas quando nos a iugo culpæ liberos reddit 195.b
Caritas a duobus præceptis incipit, ſed ſe ad innumera extendit 202.a
Caritatis initium dilectio Dei & dilectio proximi 202.b
Caritatis ueræ affectum fratribus impendere debemus 14.b
Caritas Dei mentem quam ſemel ceperit a dilectione mundi funditus occidit 127.a
Caritatis uirtus eſt inuicta in perturbatione 55.b
Caritas, quomodo nec æmulatur nec inflatur 147.b
Caritas perfectionis uinculum 177.b
Caritas ſi mentem plene cœperit hanc ad innumera opera multiformiter accendit 203.a
Caritas cor Pauli per multa diuidi compellit 177.a
Caritatis præcepta duo 202.a
Caritatis probatio ſumma quæ 77.a
Caritas in duobus præceptis continetur 56.b
Nemo cum quempiam diligat habere ſe caritatem protinus putet 57.a

Caro aliter dicitur iuxta naturam, aliter iuxta culpam uel corruptionem 80.a & 150.b
Caro quouſque ſatianda 174.a
Caro noſtra eadem erit per naturam, diuerſa per glooriam 80.b
Carnis cura quomodo facienda 131.a
Caro quomodo mortificetur 129.b
Caro aliquando adiutrix in bonum, aliquando in maolum 174.a
Non in carne eſſe, quid 125.a
Cum uitijs & concupiſcentijs carnem qui crucifigant 164.a
Cura carnis neceſſitatis metas nō debet trāſire 131.b
Qui carne labitur iumentorum appetitu proſternitur 121.b
Sine carnis cura uia præſentis uitæ nullo modo explestur 131.b
Nulla uirtus quod caro uincitur, ſi ſpiritus ab ira ſuperatur 196.b
Per carnis concupiſcentiam cunctæ uirtutes obruuntur 143.b
Carnis tentatio plerunque naſcitur, dum carni immoderatius in refectione inſeruitur 174.a
Cum carnem reſtringimus, immundos ſpiritus uerberamus 143.b
Qui ſunt carnales &c. explicantur 134.b
Cathedras uendentium columbas, expoſitio pulcherrima 46.a
Per cauernas terræ, occultas hæreticorum uoces 25.b
Cauſarum origines a ſacris paginis ſumendæ 186.a
Per centenarium æternæ uitæ contemplatio deſignatur 37.a
Ceruæ incuruantur ut pariant, & rugitus emittunt 163.b
Chriſtus creuit, & Ioannes minutus eſt 85.a
Chriſtus quare elegerit prædicatores debiles & infirmos 83.b
A Chriſti mandatis, & operibus diſcordare quid 3.b
Chriſtus non uenit ſoluere legem, ſed adimplere 5.b
Naſciturum Chriſtum nullus, qui legem didicit ignorauit 7.a
Chriſtus mitis reſurgendo, diſtrictus erit iudicando 103.a
Chriſtus tres mortuos ſuſcitauit 58.b
In Chriſto nec peccatum, nec dolus inuentus eſt 77.b
Chriſtus aliud ex patre, & aliud ex matre eſt, non tamen alius 52.b
Chriſtus non eſt alter in humanitate, alter in diuinitate 52.b
Chriſtus quare tributum dedit 22.a
Chriſtus noſtram ſuſcipiens naturam tamen iniquitatis iugo teneri non potuit 31.a
Chriſto nato ad pacem noſtram angeli redeunt 54.a
Chriſtus quando perfecit legem 128.a
Chriſtus fundamentum fundamentorum 137.a
Chriſtus de patre ſemper natus 171.b
Chriſtum ſeipſum exinaniuiſſe quid ſit 172.a
Chriſtus quare in humanitate uenerit & uideri uoluerit 135.b
Chriſtus patri coæternus & coæqualis 171.b
Chriſtus uenit, ut redempto humano genere præruptionem angelorum reſtitueret 166.a
Poſt reſurrectionem erit ſimilitudo Chriſti in cordibus noſtris 175.a
Chriſtus noluit peccatores ferire, ſed colligere 107.a
Chriſtus aduocatus noſter iuſtus apud patrem 199.a
Chriſtus Dei uirtus & ſapientia 172.a
Chriſtus reformauit corpus noſtrum 175.a
Solus Chriſtus myſteria ſacræ ſcripturæ patefecit 209.b
Corpus Chriſti eccleſia 176.b
In Chriſti reſurrectione ablata ſunt omnia argumenta perfidiæ 32.a
Chriſtus humanā ſuſcipiens naturam ſeipſo minor factus eſt 31.a
Chriſtus mortalitatis noſtræ uincula per ſuam ſoluit reſurrectionem 31.a
Mors Chriſti alterum conuertit latronem, alterum excæcauit 84.b
Chriſtus æquales nos angelis fecit 84.b
Veſtimentum domini Ieſu Chriſti, eſt corpus quod ſumpſit ex uirgine 217.b
Chriſtus in ipſo dolore paſſionis pro peccatoribus orauit 77.b
Chriſtus propter homines minor angelis extitit 84.b
Chriſtus quare miracula Herodi exhibere noluit 76.b
Authoritates humilitatis Chriſti, & ſuperbiæ diaboli 20.a
Perfectus chriſtianus, res terrenas defendere non debet 64.b
Falſi chriſtiani qui 14.a
Si in Tyro, & Sidone &c. quid in ea ſententia per cilicium, & cinerem intelligatur 19.a
Ciuitas ſancta auro inſtructa perhibetur 220.a
In ciuitate conſedemus, quando 79.a
Ad ſupernam ciuitatem tanta hominum multitudo aſcenſura, quanta electorum multitudo remanſit angelorum 166.b
Cælum eſt anima iuſti 211.b
Per cælos aliquando hi, qui in cæleſtibus ſunt conditi angelici ſpiritus poſſunt deſignari 14.a
Cælum aereum eſt terræ proximum 104.a
Per cælum iuſti poſſunt accipi, & per terram peccatores 14.a

Cælum & terra quomodo tranſeāt aut maneāt 219.b
Beati qui ad cœnam nupiarum agni &c. quid ibi per cœnam nuptiarum intelligatur 217.a
Cogitationis æſtuatio uagatio eſt 176.b
Domus cogitationis quæ 175.a
Aliud eſt quod cogitamus, & aliud quod per cogitationem intendimus 189.a
Cognata miſceri prohibitum eſt 39.b
Per columbam ſimplicitas deſignatur 132.b
Compaſſio uera in quo conſiſtat 157.b
Compaſsionis efficacia 157.b
Quando ſit plena cordis noſtri compaſſio 157.b
Compati ex corde nonnunquam plus eſt quam dare 158.a
Concupiſcentia ſæpe plus quam neceſſitas petit 174.a
Confeſsionis humilitas eſt exordiũ humiliationis 90.b
Bonum eſt coniugium, ſed quæ circa ipſum ſuccreſcunt, mala ſunt 141.b
Coniuges quando in admixtione ſine culpa ſunt 140.b
Ex coniugijs terrenæ ſolicitudines prodeunt 142.a
Coniugibus quid ſciendum 140.b
Cur inſit coniugibus carnis tribulatio 140.b
Superna conſilia de aliorum uocatione, uel repulſione non ſunt temere diſcutienda 19.a.23.b
Rationē de occulto cōditoris cōſilio quærere quid 127.b
Diuina contemplatio ſepulchrum eſt mentis 177.b
Ars continentiæ quomodo tenenda 131.a
Quare ultimum Dei conuiuium, cœna, & non prandium uocatur 217.a
Conuiuium domini ultimum poſt crucem fuit cum ſeptem diſcipulis 110.b
Cor quando nos in petitione reprehendat 201.a
Cor carnale dum huius uitæ gloriam quærit, humilitatem reſpuit 156.a
Ex corde exeunt cogitationes malæ 144.b
Corda terrena quare uocantur terra 106.b
Corinthij, amore perſonarum in ſchiſmate diuiſi 134.a.& b
Corinthij in omnibus diuites facti in Chriſto 134.a
Coronas ante Deum mittere quid 209.a
Corpus per nexus, & coniunctiones ligatur 176.b
Corpus quod corrumpitur aggrauat animam 211.b
Lucerna corporis tui &c. quid ibi per oculum & nomen corporis exprimatur 61.b
Corporea, & incorporea ſicut ſunt diuerſa generatione, ita diſtincta cognitione 69.b
Corrigendi ordo quis 87.a
Quiſquis dum corripitur peccatum ſuum magis excuſare defendendo appetit, quam deflere 113.b
Vnda corruptionis quæ 171.a
Creator tranſire interdum dicitur 45.b
Per creatorem neceſſe erat, ne humanum genus a culpa redimeretur 88.b
Quare creatoris facta ſemper indiſcuſſa ueneranda ſunt 127.b
Creatura quomodo a ſeruitute corruptionis eripitur 125.b
Omnis creaturæ nomine homo ſignatur, & quam ob cauſam 49.a
Rationalis creatura ad imaginem Dei facta eſt 45.a
Noua creatura in quibus conſiſtat 155.a
Quomodo uanitati creatura non nolens ſubditur 126.a
Omnis creatura per ſemetipſam ad nihilũ tendit 45.a
Credit uere, qui exercet operando quod credit 193.a
Crucem domini in angaria portare quid 48.a
Culpæ in uſum redactæ uix reſiſtitur 50.b
Vnuſquiſque cum primi parentis culpa cōcipitur 84.a
Culpa primi parentis non niſi per ſacrificium deleri poterat 189.b
Nemo ſine culpa in mundo poteſt eſſe, qui cum culpa in mundum uenit 94.b
Quaſdam culpas in hoc ſeculo, quaſdam in futuro poſſe relaxari 137
Cupiditas radix omnium malorum 185.a
Curam noſtri ita agere debemus ut non negligamus curam proximi 9.a
Quare quidam curam rerum familiarum deſerere non poſſunt 37.a
Per Cyathos quid deſignatur. 74.a

D

Inter dare, & dimittere, quæ differentia 57.a
Quare hoc ſit dimittendum, quod in nos delinquitur 10.b.& a
Per ſeptem dæmonia uniuerſa deſignantur uitia 67.a
Debitor abſolutus non qui multa reddit, ſed qui omnia 172.b
Declinare a malo, quid 115.b
Nullum delictum ſine ultione deſeritur 113.b
Cum nō malitia delinquitur, magno moderamine ipſius delicti correptio temperanda 164.a
Delinquenti nequaquam parcitur 113.b
Denarius numerus in ſcriptura ſacra perfectus eſt 23.a
Denarius in quo perfectus 120.a
Ipſa deſpectio reuocat hominem ad ſemetipſum 65.a
Detrahentium linguas aliquando tolerare aliquando compeſcere debemus 203.b
Contra detrahentiũ linguas quid facere debeamus. ibi.
Detrahentium linguæ a nobis non excitandæ 203.b
Deus per piſcatores ſubegit oratores 8.a
Deus quare elegerit ſtulta mundi 8.a.136.a
Res terrenas Deus condidit noſtris uſibus 11.a

Neſcire Dei reprobare 16.a. 27.a
Scire Dei quid 24.a
Cæleſtibus ſubſtantijs aliquando Deus loquitur 34.b
Aliud eſt cognoſcere Deum per fidem, aliud per ſpeciem 38.b
Scire Dei eſt approbare 16.a
Quare Deus ſolet eligere, quos deſpicit mundus 65.a
Deus trinitas eſt 79.a
Deo nec præteritum nec futurum congruit 82.a
Loqui Dei, quid 82.a
An Deus in beatitudine & ſua claritate conſpiciatur, 94.a
Quæ nos coniungunt Deo 95.a
Deus quare ignis dicitur 106.b
Per dexteram Dei appellantur electi 106.b
Deus noſtris cruciatibus non paſcitur 108.b
Nec Deus ſine proximo, nec proximus ſine Deo diligitur 107.b
Deo magis obediendum quam hominibus 109.
Deum qui honorent & non intelligant 122.a
Deus iuſtitia iuſtificans 123.b
Deus uera lux, ſeu lumen illuminans 123.b
Deus non eſt perſonarum acceptor 117.b
Deum meritis noſtris non præuenimus 153.b
Cur qui Deum timent ex mundi percuſſionibus, & eius fine gaudere debent 193.b
Deum nemo uidit unquam, explicatur 202.a
In dilectione Dei quid tenendum 203.a
Deus quomodo latitudinem, longitudinem, ſublimitatem & profundum habeat 168.a
Quare Deus permittat mentem in alijs labi peccatis, cum præcedentibus iraſcatur 122.a
Videri perfecte coæternam Dei ſapientiam, exponitur 206.a
Deus cur ſolus immortalitatē habere perhibetur 185.b
Deus homo per humanitatem ſub angelis fuit 7.b
Doctrina Dei qualis 135.b
Deus nullo modo mutabilis eſt 126.a
Dei eſſe quid 201.a
Deum quis negat 209.a
Deo ſimiles & non ſimiles quando erimus 201.b
Quomodo donum Dei ſit meritum noſtrum 150.a
Cuncta ſunt bona quæ condidit Deus 69.a
Deus quando hominem percuſſionibus & aduerſitatibus pulſat, cur faciat 127.b
Prius carnalium cogitationum ceſtus eijcit Deus ab homine, antequam in eo uirtutum dona diſponit 39.a
Celſitudo & profunditas Dei inueſtigabilis 168.b
Dei filius cur factus eſt homo 78.a
Deus in hac uita quomodo uideri ab hominibus poſſit & non poſſit 201.b
Deum quando uidebimus ſicuti eſt 201.a
Ex Deo & coram Deo quis loquatur 195.b. 153.a.b
Deus libenter noſtram pœnitentiam ſuſcipit 199.b
Deus bona remunerat, & mala ſine pœnitentia non relaxat 205.b
Deus dici aliquando & homo poteſt, Deus uero coli purus homo non poteſt 181.b
Quare quidam ueras diuitias Dei non requirunt 69.a
Deus eſt pax noſtra 145.a
Deus quando angelis loquatur 210.a
Nulla lingua ſufficit dicere, quæ præmia deus laborantibus pro ſe promiſit 154.a
Deus quando in tentationem inducere nos dicitur 14.b
Dei uiſio præmium noſtri laboris 185.b
Sermo Dei cur diſtinguat compages et medullas 189.a
Deus quando in tentationis laqueum nos inducit 14.b
Deus quare formam humilitatis noſtræ ſuſcepit, & probra irriſionum, & contumeliarum ludibria tolerauit 20.a
Quis ab omnipotente Deo longius receſſit 41.b
Deus ad intelligendum ſe creaturas fecit omnipotens 188.b
Deus terminos conſtituit homini 161.b
Deo minus eſt reparare quod erat, quam feciſſe quod non erat 223.a
In Deo nec futura, nec præterita reperiri poſſunt. 126.b
Deus ſolus immutabilis eſt 192.b
Deus peccata pœnitentibus relaxat 145.b
Quomodo conſolabuntur qui pio Dei amore deſpiciuntur 96.a
Deus ſanctorum mentes cœleſti implet deſiderio, et ipſa exaudit impletas 67.a
Deus quoties hoſtiam ſuæ paſſionis offerimus, toties nobis abſolutionem noſtram paſſione illius reparamus 194.a
Qui Deus ante ſecula extitit homo factus eſt in fine ſeculorum 8.a
Omnia poſſibilia ſunt apud Deum 44.b
Sic Deus tentationes ſuſcepit, ut tamen eius mens interius inconcuſſa permaneret 7.b
Genus Dei quomodo dicamur 136.a
Deus quod ſacrificium accipit 12.b
A dextris læta, à ſiniſtris uero triſtia habemus 3.a
Diabolus dominum noſtrum ad redimendum nos ueniſſe ſciebat, ſed redemptoris ordinem neſciebat 35.b
Diabolus purū hominem Chriſtū mori credidit 30.b
Diaboli & hominis lapſus ex ſuperbia 181.b
Diabolum quis imitetur 182.b
Diabolus mentē Dei tentando turbare nō potuit. 7.b
Diabolus aliquando in bonorum mentes intrare poteſt, ſed non in eis morari 97.a
Diabolus quare in hac uita non uideatur 219.a
Diaboli cum ſuis angelis lapſus 165.b

Diabolus iuſtorum mentes ad mala ſuadendo non ualet frangere 152.a
Quare diabolus acriores tentationes ei admouet, qui terrena contemnere incipit 35. b
Diabolus circa finem mundi atrocior apparebit 215.a
Socij diaboli ſunt apoſtatæ angeli 88. b
Quibus modis diabolus nos accuſat 215.a
Diabolus ne ad cœleſtia euolore præualeat, pœnæ ſuæ pondere coarctatur, ut implere mala quæ appetit nequeat ſuperna diſtrictione prohibetur 197.a
Filij diaboli ſunt peruerſi homines 88. b
Diabolus extremi iudicij die unà cum reprobis æternis gehennæ ignibus mancipabitur 29. b
Diabolus in die iudicij electorũ oculis oſtẽdetur 218.b
Diabolus quare draco & ſerpens uocetur 217.b
In hamo incarnationis Chriſti captus ẽ diabolus 6. b
Diabolus a corde ubi repellitur, acriores infigere ſtimulos iniquitatum conatur 41. a
Diabolus redemptoris mentem tentando corrumpere non ualuit 98. b
Impotentia diaboli 38.a.b
Dictorum uirtus quando perdatur 187.a
Libere dicenda quæ ſentimus, & ualde humiliter promenda quæ dicimus 192.b
Dies dimidiore quid 170.a
Dies domini ſicut fur in nocte ita ueniet: explicatur 180.a
Scriptura ſacra diem pro proſperis ponere ſolet 215.a
In die bonorum, malorum: in die malorum, bonorum memores eſſe debemus 175.a
Digitos in auriculas mittere quid 40. b
Per digitos redemptoris dona ſancti ſpiritus deſignantur 40.b
Dilectio noſtra quomodo exhibenda 65. b. 192.b
Quem diligit dominus caſtigat 170 a
Quis diligatur, quaſi per odium 169.b
Dilectio Dei per tria diſtinguitur 202.b
In dilectione proximi quid conſeruandum 203.
Dilectio ſi cor noſtrum ueraciter replet quot modis oſtenditur 92. b
Dilectio proximi quanta bona comprehendat 202.b
In dilectionis imagine erga inimicum ſæpe animus fallitur 92. b
Diſcipulus cũ humilitate loqui magiſtro debet 191 b
De cõmuni & perpetua felicitate gaudere poſſunt diſcipuli 60. a
Quare binos diſcipulos dominus miſit ad prædicandum. 59. b
Diſcipulorum corda turbata ſunt, cum ad crucis arametum eſſet 47. b
Teſtimonium ſuperni diſcipulatus quod 92. b
Diſcordes ſpiritales fieri non poſſunt ſi per concordiam uniri proximis negligant 168.b
De diſcretione in uitijs expugnandis 130.b
Qui diuina ſapiunt ſupra homines ſunt 186 a
Doloris uis argumentum eſt ſolutis 170.a
Sermo doctoris quando otioſus 79. a 106.b
Deſcriptio doctorum malorum 24. a
Doctoribus quid prouidendum in prædicando 187.a
Sancti doctores quare laudem prædicationis exoltant. 156.b
Cum modeſtia & timore docendum 178.b
Quando bene a doctoribus docetur 35. a
Propter malos auditores bonis ſermo doctoribus tollitur 118.a
Doctrinæ fiduciam quis ſubtrahat 178.b
Cum imperio quando doceatur 178.b
Diuitiæ ueræ quæ 37. a
Diues epulo non propter rapinam damnatus 68. b
Diues epulo quando ſero aperuit oculos 69. a
Diues epulo, quare grauius ardebat in linguo quam in cæteris membris 70. a
Diues epulo in tormentis quinque fratrum deſcribitur meminiſſe 71. a
Diues alimentum & ueſtimentum pauperi porrigat, & pauper orationem ſuam animæ diuitis impendat 195.b
An diuites opes & gloriam ſine culpa habere poſſint. 62. b
Nomine diuitis quilibet elatus 44. b
Diuites quæ ſunt æterna gaudia neſciunt 186.a
Diuitibus a prædicatoribus timor offerendus 186.a
Cum in rebus exterioribus afficiamur pondere doloris quid curandum 154 a
Dominus quomõ iudicabit uniuſcuiuſq; actiones 10.a
E mente tacite uias domini conſiderare nil aliud eſt niſi imaginem noui hominis reformare 3. b
Aſſumpſit dominus noſter corpus, ut in eo diabolus quaſi ſuam eſcam mortem carnis appeteret 6. a
Quare dominus non niſi poſt baptiſma ſe tentare permiſerit 7. a
Dominus infirmos prædicatores mundo exhibuit, & per eos potentes quoſque deuicit 8. a
Veniam quis a domino recte poſtulat 10. a
Per quos nos ſolet uocare dominus 26. b
Triceſimo ætatis ſuæ anno dominus ad Iordanis fluuiũ uenit 34. b
Dominus quare dies ſingulariter malos intulit, & miſericorditer breuiatos dicit 47. a
Dominus de oĩbus exemplo ſuo nos inſtruxit 48. b
Omnia, quæ dominus uerbis docuit, & factis oſtendit. 48. b
Dominus aliquando per ſemetipſum, aliquando per creaturã angelicam loquitur 105.b

Dominus quæ pertulerit 48. b
Dominus quare apparuit in carne 48. b
Quis uenienti domino uiam præparat 53. a
Dominus cor & non ſubſtantiam penſat 73. a
Vox domini quando auditur 84. a
Quid dominus per eos, qui de ſeptem panibus fuerant ſatiati, intelligit 86. a
Dominus in quibus diſtat a nobis, & in quibus concordat 89. b
Quot modis uoluntatem ſuam dominus indicat 91. a
Dominus in hoc mundo noſci per diuites noluit 92. a
Dominus una uoce proſtrauit ſuos perſecutores 96. b
Conandum eſt, ut ſequamur dominum paſſibus amoris 105. a
Dominus quomodo ornauit apoſtolos 109. b
Dominus adhuc per nos patitur 167. b
Quare dominus hominem perditum potius redimere uoluerit, quam angelum apoſtatam 188. b
Dominum poſt baptiſma antiquus hoſtis tentationibus impetijt 189. b
Dominus diabolum quantum ad faciem ſpectat, ratione ſuperauit 189. b
Cur dominus extra portam paſſus eſt 191. a
Dominus cur ſuos filios flagellat 190. a
Cur dominus Pergami eccleſiæ angelum in quibusdam laudet, in quibusdam redarguit 205. b
Dominus in carne ueniens fines eccleſiæ occulti iudicij ſubtilitate diſtinxit 213. b
Domus nomine quid deſignatur 38. b
Duobus modis extra nos ducimur 65. a
Duodenario numero quid exprimitur 22. b
Dux impius quis 179. a
Dux in præceps quis ruat 179. a

E

Eccleſia ueſtimentum eſt Chriſti 169. a
Eccleſia nullum reſpuit 21. b
In ſola ſancta eccleſia bonum opus peragitur.
Nemo amplius in eccleſia nocet, quam qui peruerſa agens nomen uel ordinem ſanctitatis habet 41. b
Eccleſiæ principia quare perhibentur literarum ignara. 136. a
Macula eccleſiæ qui ſint 169. a
Diuerſæ eccleſiæ in mundi partibus poſitæ unam catholicam efficiunt 40. a
Compoſitio eccleſiæ 146. b
Eccleſiæ oſtia apoſtoli ſunt 117. b
Septem eccleſiæ uniuerſalem eccleſiã deſignant 205. a
Eccleſia eſt corpus Chriſti capitis 146. b
Eccleſia multos intus ſe habet, qui meliores uitæ uias aggredi metuunt 56. b
Intra eccleſiæ menſuras ſunt omnes electi, extra ſunt omnes reprobi 214. a
Eccleſia quando indiguit adiutorio miraculorũ 148. b
Eccleſia uniuerſalis plena ſeptiformis gratiæ ſpiritu. 205. a
Eccleſia male uiuentes in uitijs interficit ore prædicationis 116. b
Effeta quid 40. b 41. a
Elatio cordis ad uocem prorumpens quanta animaduerſione puniatur 151. b
Honor non debetur elationi 186. a
Eleazar quos ſignificat 72. b
Electi quando uere glorificabunt Deum 126. a
Omnis electus, & in uia domini perfectus, & homo & uitulus, & leo ſimul & aquila eſt 3. a
Vnum ſignum electionis eſt ſoliditas caritatis 15. b
Qui ex parte electorum iudicantur, & regnant 27. b
Duæ ſunt partes tam electorũ quam reproborũ 27. b
Electus homo aſſimilatur ſementem iacienti in terram. 37. b
Electi ad autoris ſui notitiam aliquando inter reproborum tumultus appropinquant 39. a
Electi a prædicatoribus Antichriſti in dubietatis nubilum inducentur 47. a
Electi in ſancta eccleſia ſunt frumenta Dei cæleſtibus reponenda horreis 56. a
Electi Dei quomodo a terrenis actibus ad ſpiritualia pertranſeunt 59. a
Electorum omnium nomina cælo tenentur aſcripta. 60. a
Electi gratiam prædicationis habent pro magno. 61. b
Electi a carnis colligatione ubi requieſcunt 69. b
In electis quare aliquid mirabilius fit 71. b
Electi cur in faciem, reprobi retrorſum dicuntur cadere. 113. a
Paſcua electorum ſunt uultus præſens dei 110. a
Electi iuſtitia iuſtificata 123. b
Electi, lumen illuminatum 123. b
Electi cum huius mundi aduerſa patiuntur quomodo ſemetipſos conſolantur 125. b
Electi dei dum corruptibili carne grauati ſunt æternum lumen ſicut eſt uidere non poſſunt 155. a
Electi quamdiu in hac uita ſunt, cur tentationibus reprimantur 161. a
Electi dei mundo mori concupiſcunt 164. b
Electi in hac uita humiles cuncta temporalia tranſeunt 167. a
Electus hic aſſiduis ſe gaudeat flagellis affici 170. a
Electi quando a uinculis moleſtiæ relaxabuntur 171. a
Electi nonnunquam plus ſtudent agere quam eis dominus dignatus eſt iubere 241. a

Electi non temporalia ſed æterna requirunt 173.a

Proprium ſpecimen electorum quod 171.a

Vere electi de bonis peractis lætitiam deprimunt, de his quæ ſe minus egiſſe intelligunt triſtitiam requirunt 172.b

Electi ſemper Dei iudicia metuunt 71. b

Poſt reſurrectionem electorum corpora erunt claritati dominici corporis configurata 175.b

Quibus modis diuina eloquia cauſas rerum deſignant. 90. a

Enoch translatio, & Heliæ ſublevatio, aſcenſionem dominicam deſignant 104 b

Aeternum regnum uel ſupplicium erranti eſt denunciandum 74. a

Omnis qui errat nunc huc, nunc illuc ducitur 98. b

Eſurire quis ſciat 173.b & 174.a

Epiſcopus debet eſſe irreprehenſibilis 184.a

Epiſcopatus officium quod 184. a

Equi nomine in ſcriptura ſacra aliquando prædicator intelligitur 212.a

Euangelium uirtus Dei 121.a

Euangeliſtæ quatuor per quatuor animalia Ezechieli prophetæ oſtenſa figurantur 2. a

Sub euangeliſtarum perſonis omnes perfecti figurantur 2. a

Euangeliſtarum facies ad humanitatē pertinet 2. b

Euticby error circa reſurrectionem 79. b

Exactor quis ſit 63. b

Exhortatio noſtra tunc ad perfectionem ducitur, cum in corde fuerit Deus 137.a

F

Per faciem notitia exprimitur 2. a

Quod factum non eſt, perfectum eſſe non poteſt. 171.b

Apud quos plus familiaritas quā natura ualeat 193.a

Feſta hominum ita celebrentur, ut feſta angelorum nō perdantur 103.a

Fiat uoluntas tua, quomodo intelligendum 14. a

Fides quid ſit 191.b

Fides uera quæ 199.b

Fides nihil ualet ſine operibus 108.b

Nec fides ſine operibus, nec opera ſine fide &c. 116.a

Quare fides & operatio in ſiniſtra eſſe dicuntur 37. a

Notitia fidei ipſa eſt in una 2. b

Per fidem ab omnipotente Deo cognoſcimur 2. a

Sine fide impoſſibile eſt placere Deo 116.a

Fidei ueritas in uitæ conſideratione agnoſcitur 199.b

Per occultam inſpirationem gratiæ meritorum ſuorum gradibus fides creſcit 42. b

Fideles quidam ſunt confitendo, ſed non uiuendo. 14. a

Fideles eccleſiæ antiquus hoſtis impetit 179 a

Fiducia in aduerſis, timor in proſperis adeſſe debet. 173.b

Ipſe unigenitus Dei filius ueraciter factus eſt homo. 2. b

Filius hominis quando dicitur ſtare uel ſedere a dexteris Dei 110.b

Hic eſt filius meus dilectus &c. illius loci explicatio. 34. b

Filiorum nomine in ſcriptura ſacra opera deſignantur 184.a

Flagellum quando culpam diluit 207.b.

Flagella diuina nos a diaboli flagello liberant 155.a

Qui flagellantur a domino, quid conſiderandum illis. 190.b

Dum flagellamur a tentationibus defendimur 154.b

Per flagella dominus plerunque uitiorum contritionem agit 61. a

Abſorbebit fluuium, et non mirabitur, exponitur 193 a

Flendo non flere, quid 141.b

Per fletus ad gaudia ducimur, & e contra 8. a

Per hoc quod foris agitur, quicquid intus latet aperitur 135.a

Fortitudinem quare a dextra & a ſiniſtra latere habere debemus 173.a

Ruinæ fortium augmenta præſtant perditionibus infirmorum 216.a

Frigidus quis 207.a

Quid ſit, & quomodo intelligatur triceſimus, ſexageſimus, & centenarius fructus 37. a

Ne fuga ueſtra fiat hyeme &c. illa ſententia quomodo intelligenda 25. a

Abſtante fugere quid 62. b

Fundamentum quod 123.a

Fundamenta quæ intelligantur in ſcript. ſacra 137.a

Fur domum perfodit; patrefamilias neſciente 216.b

G

Gabriel fortitudo nominatur 52. a

Gallus profundioribus horis noctis altos edere cantus ſolet 26. a

Gehenna non cunctas una eademq; qualitate ſuccendit. 21. a

Gentiles ad cognitionem domini per ſigna ſunt perducti 53. b

Gladius in ſacra ſcriptura quid 54. b

Pulchra expoſitio duorum teſtimoniorum, aliud ex Eſaia, alterum ex Ezechiele ſumptum, cum alter dicat ſe uidiſſe gloriam Dei, alter ſimilitudinem gloriæ, &c. 91. b

Per grabbatum in ſacra ſcriptura quid accipitur 35. b
Gratia Dei quando bene diſpenſatur 195. b
Gratia Dei data Corinthijs in Chriſto Ieſu 134. a
Gratia redempti ſumus 183. a
Gratia ſumus ſaluati per fidem, & hoc non ex nobis. 169. b
Non ſolum in proſperis ſed etiam in aduerſis gratiæ agendæ 173. b
Quis gratias agit 74. b
Greſſuum appellatione, uel motus mentium, uel profectus meritorum accipitur 19. b
Quando dirigimus in uiam pacis greſſus noſtros 53. a

H

Hæretici proprium quod 71. b
Hæretici ea ſcire negligunt, ex quibus erudiri poſſunt. 130. a
Hæretici nequaquam inquiſitionibus ſuis ueritatem conantur aſſequi, ſed uictores uideri 145. a
Quare hæretici in cauernis dicuntur habitare 25. b
Quare hæretici dicuntur eſſe in ſolitudine 25. a
In hamo eſca oſtenditur, aculeus occultatur 6. a
Helias in cœlum aereum ſubleuatus 104. a
Helias mortem diſtulit, ſed non euaſit 104. a
Herbam producere quid 37. b
Hieruſalem, uiſio pacis dicitur 45. b
Homo eſt animal rationale 3. a
Homo ex ſpiritu creatus & limo 223. a
Homo in ſeptem qualitatibus continetur 23. b
Quare homo denario renumerari dicitur 23. b
Homines qui thronis aſſocientur 176. a
Homo quando a ſubiugali muto prohibetur 197. b
Homo mundo aliquando mortuus, ſed ipſi mundus adhuc mortuus non eſt 165. a
Homines etiam a beſtijs deuorati in carne ſua reſurgent. 223. a
Homo interior & exterior quomodo ſibi inuicem ſeruiant 131. a. b
Primus homo cur a paradiſi gaudio exiuit 86. a
Homo comparatus iumentis inſipientibus 121. a
Quod hominibus altum eſt, abominabile eſt apud Deum. 66. b
Homo purus adiutorio indiget alieno 104. b
Vetus homo in quo conſiſtat 156. a
Homines quomodo in iumentorum uoluptatem ceciderint 121. b
vitioſus homo corrigi non potuit niſi per Deũ 89. b
Quæ coinquinant hominem 18. a
Homines uarij uarijs inuoluuntur uitijs, probat hoc ab exemplis ex ſacra ſcriptura ſumptis 101. a
Duobus modis homines a Deo recedunt 108. b
Per hominem incarnatio, per uitulum paſſio, per leonem authoris noſtri reſurrectio deſignatur 3. a
Homines quare honorare debemus 66. b
Carnales homines quando deputantur mortui 43. a
Prout homines in hac uita Dei præcepta contemnunt. 63. b
Nemo hominum ſine peccato in mundum uenit 94. b
Homo debet conditori ſuo et nõ homini proſterni 137. a
Cum de Deo hominibus loquimur quid meminiſſe debeamus 35. a
Vnuſquiſque qui indiget eo ipſo quo homo eſt, alteri iam incognitus non eſt 193. a
Homo aliud per iuſtitiam meruit, aliud per gratiam accepit 183. b
Antiquus hoſtis aliter religioſas hominum mentes, aliter huic mundo deditos tentat 159. a
Honoris culmen eſt fugiendum 85. b
Honores & diuitias ueneramur potiuſquam homines ipſos 16. a
Hoſpitalitas eſt diligenda 28. a
Horam ultimam quare dominus uoluit nobis eſſe incognitam 216. b
Hoſtia uiuens quæ 129. b
Hoſtis noſter in hac uita adhuc nos poſitos, quanto magis nos ſibi rebellare conſpicit, tanto amplius expugnare contendit 7. a
Humilitas magiſtra & mater eſt omnium uirtutum. 178. b
Humilitas Dei medicina contra ſuperbiam 136. a
Humilitas cordis noſtri apud Deũ in alto eſt 66. b
Humilitas eſt ſignum electorum 20. a
Humilitas paſſionis Chriſti, clauis ſacræ ſcrip. 209. b
Seruanda eſt in corde humilitas, & in opere diſciplina 117. a
Qui occulta ſua infirma conſiderat ſeſe in humilitate premit 140. a
Comparatio humilitatis Chriſti ad ſuperbiam diaboli. 20. a
Perit omne quod agitur, ſi non humilitate ſolicite cuſtodiatur 71. b
Humilitas & pietas debent inter ſe eſſe cõnexæ 65. b
Implete hydrias aqua &c. illius ſententiæ pulchra explicatio 83. b
Quid eſt quod ante phariſæi domum hydropicus curatur 66. a
Hyems ad ambulandum impedimento eſt 25. a
Hypocrita in cunctis operibus quærit honoris reuerentiam 11. b
Hypocritæ conuerſatio 24. b
Quis iure inter hypocritas deputatur 63. a
Hypocritarum obſtinentia 13. a. b. 48. a
Hypocritæ iurgys temporalia quæque defendere quærunt 11. a

Hypocritæ animas hominum perdere nõ timent. 11. a
Hypocrita ab his qui exteriora, & non interiora cernunt gloriā cernitur 24. b
Hypocritarum ſimulatio 164.a
Hypocritarum dicta audientes non erudiunt 142.a
Studium hypocritarum quod 24. b
Hypocritæ ſepulchri dealbati 24. b
Mens hypocritarum cur diuini amoris igne non caleat. 142.a
Hypocrita nil aliud in omne quod agit, niſi opinionis ſuæ gloriam cogitat 26. b
Hypocritarum & infirmorum differentia 139.b

I

Ieſus ſaluator uel ſalutaris dicitur 96. a
Ieſus cur rex fieri noluit 85. b
Ieſus cur in carne apparuit 85. b
Cur ſanguis Ieſu melius loquitur quā Abel 190.b
Quis ſequi Ieſum contemnit 92. a
Ieſus filius ex ſemine Dauid ſecundū carnem 121.a
Quare Ieſus ad filium reguli ire recuſat, & ſeruo centurionis non dedignatur occurrere 16. a
Ignis nomine quid deſignetur 63. b
Ignem de cælo deſcendere 215.b
Ignorantiæ obſcuritas nox cordis eſt 132.a
Qui in illicitis non cadit 140.a
Immenſum quid 193.b
Omnis immutatio uelut quædam mortis imitatio eſt. 185.a
Impij in iniquitate perſeuerant 170.a
Impiorum corda membra Antichriſti 182.a
Quidam ſunt inimici, qui non ſunt impij, & quidam impij, qui non ſunt inimici 93. a
Incarnationis myſterium angeli mirati ſunt. 54. a
Inconſtantes mentem ſuam grauitate debent roborare. 152.a
Quomodo res incorporea teneri, & affligi poſſit a re corporea 68. b
Infernus ſub terra 209.b
Infideles omnes reſurgent ad tormentum, & non ad iudicium 29. a
Infirmi declinare ſocietatem malorum debent 150.a
Per infirma confuſa ſunt fortia 136.a
De inimici morte an ſit gaudendum 93. a
Iniqui membra diaboli 169.b
An iniqui poſtquam æternis damnati ſupplicijs, de parentibus & cæteris proximis cogitent 70. b
Quando dominio iniquitatis contradicamus 88.a.136.a
Omnes iniqui membra Antichriſti 200.a
Quiſquis ſe prauo deſiderio ſubijcit iniquitatis dominio mentem ſupponit 136.a
Iniqui cur ſemper uiuere appetunt 30. a
Intellectus dies appellatur 132 a
Intus ſeruandum eſt omne quod foris agimus 141.b
Quando bene interius cuſtodimur 161 b
Ioannis Bapt. incarnationis myſterium perſcrutari, non ſe dignum eſſe perhibuit 56. a
Ioannes Bapt. pro ueritate ſanguinem fudit 39. b
Ioannes quare pluſquam propheta fuit 17. b
Ioannis Bapt. mentem nullus linguarum flatus inclinare potuit 17. b
Ioannis Bapt. ueſtis quæ 34. a
Ioannes in ſpiritu Helias erat, in perſona non erat. 51. b
Ioannes quid de aduentu redemptoris in inferno 81. b
Ioannes frater Iacobi per martyriū finiuit uitā. 45. a
Iob fuit ſimplex & rectus 132 b
Fortitudo Iob 174.b
Quare Iob uirtutes ſuas inter flagella enumerauerit. 175.a
Amicorum Iob uerba non per oīa reprobantur 138.a
Scripta Iob authoritate Pauli comprobantur 138.b
Iordanis nomine quid ſignificetur 193.a
Quomodo intelligitur, Accepit Ioſeph Mariam 7. a
Venditio Ioſeph uenditionem redemptoris figurauit. 104.b
Ioſue quam transfigurationem timuit 159.b
Ira ſuper quo reueletur 121.a
Quomodo differunt ira racha, fatue 10. a
Iubilei requies ubi continetur 40. a
Iudæa in fine ad fidei ſinum colligetur 128.a
Iudæi quando conuertentur 42. b
De perfidia Iudæorum 98. a
Iudaicus populus non amore filij obſequebatur domino ſed timore ſeruili 125.a
Iudas de apoſtolatus gloria lapſus eſt in tartarum. 143.b
Iudas quare agrum figuli poſſidere nō potuit 105.a
Iudas peius de peccato pœnituit quā peccauit 30. b
Iudex iniquus nec hominum pudore, nec timore Dei a malis refrenatur 66. b
Qui ſunt qui iudices erūt extremi iudicii 99 b
Iudicii autor quis 85. a
Secreta ſunt ſapientiæ Dei iudicia 132.a
Diei iudicii horribilis 25. b
Iudicii extremi horror mirabilis erit omnibus, præſertim paſtoribus 73. b
Quare quidam iudicantur, & pereunt, & quidam non iudicantur, & pereunt 29. a
Iudicia, profundaq; Dei iudicia debemus perhorreſcere & non diſcutere 68. b
Si pertimeſcimus iudicium cuiuſdam potentis, quanto magis iudicium Dei 103. b

Incomprehenſibilitas diuini iudicij humanæ mentis oculo non ualet penetrari 128.b
Diuinorum iudiciorum abyſſus humanæ mentis oculo nullatenus penetratur 143.b
Alta diſpenſatio iudiciorum Dei, cur ſæpe famulos ſuos moleſtat 154.b
Poteſtas diuini iudicij nullatenus euitatur 216.a
Poteſtas diuini iudicii falcis appellatione ſignatur. 216.a
Qui ſunt illi qui non iudicantur & regnant 28.a
Qui hic pro nihil Deo patiuntur, durius iudicandi ſunt 196.a
Iumenta quæ ſint 121.a
An iuſtus temporalem gloriam habeat 158.a
Iuſtorum proprium quod 157.b
Iuſti gaudent in hac terra deſpici 42.a
Iuſti etiam peccato non carent 199.a
Iuſtorum animæ quando miſereri non poſſunt 69.b
Iuſtus aduocatus iniuſtas cauſas nõ ſuſcipit 199.b
Iuſtorum afflictio temporalis eſt 25.a
Iuſti an ſint in cœleſtibus ſtudiis debiles 124.a
Iuſtorum debet uitam inſpicere, qui uult ſuam ſubtiliter reprehendere 219.a
Iuſti quando in elationis defectum cadunt 124.b
Iuſtus, qui nunc deſpicitur in extremi die iudicii fulgebit. 22.b
Qui intelligere appetit qualis eſt, tales conſpicere debet qualis non eſt 29.a
Iuſti iniuſtorum tormenta uidere poſſunt 69.a
Iuſtorum animæ poſt mortem an in cœleſtis regni ſedibus recipiantur 72.a
Iniuſtum eſſe nõ poteſt, quod iuſto placuit 19.a 23.b
Iuſti quare quod ipſi certum ſentiunt ex dubitate proferunt 30.b
Eripiuntur iuſti dum diuiduntur iniuſti 119.a
Quis in conſpectu Dei iuſtus eſſe non ualet 125.a
Iuſti poſiti in dolore tribulationis propriæ non deſerunt curam utilitatis alienæ 157.a 170.b
Vir iuſtus aduerſis non frangitur, nec proſperis eleuatur 156.b
Iuſti cur plerunque bona quæ dicunt laudare ſolent. 156.b
Iuſti gaudium ſuum in cœlis ponunt 125.a
Iuſti qua intẽtione ſolẽt prædicare uirtutes ſuas. 159.b
Iuſti nunquam bona ſua detegunt, niſi eos aut proximorũ utilitas, aut certe nimia neceſſitas cogat. 162.a
Iuſti cum uirtutes ſuas quas habent, infirmis loquuntur, reprehenſibiles non ſunt 162.a
Iuſtitia impleri non poteſt per timorem 125.a
Quare iuſtitia iudicis diſtricta uentura ſit 85.a
Quis ſe ex omni iuſtitia ſicut ueſtimento bene ueſtiat. 192.b
Iuſtitia Dei in euangelio reuelatur ex fide in fidem. 121.a
In quantum locus & cauſa exigit debemus pro defenſione iuſtitiæ noſmetipſos obiicere 160.a
Quis ſit quem in extremo examine iuſtitia æterni iudicis ſaluat 149.b

L

Laborantem conſolari quid 190.a
Per magnos labores ad magna præmia peruenitur. 154.a
Subleuatio laboris quid 190.a
Lapidum ſignificationes in ſacra ſcriptura 55.a
Lapis angularis dominus dicitur 6.b
Lapides ſanctuarii ubi habebantur, & quando ſumebantur à ſummo ſacerdote 8.b
Per lapides ſanctuarios qui ſignificentur 8.b
Latro in ipſo mortis articulo ad uitæ præmia pœnitendo peruenit 101.a
Latro fidem, ſpem, caritatem habuit 77.b
Laudibus immoderatis non erigendum 156.b
Lazarus adiutus interpretatur 68.a
Homo quidam erat diues, quis ibi per epulantem & Lazarum 65.a
Per Lazari ſuſcitationem quid nobis deſignatur 50.b
Lazari ſuſcitatio alijs fidem, alijs inuidiam ſuſcitauit. 84.b
Vt diuiti pœna creſceret Lazarus mendicus apparuit. 71.a
Quare Lazaro dictum fuit, ueni foras, & reuiuiſce 92.b
Lex unitatis cæſti, caritas 159.a
Adimplebitis legem Chriſti, &c. quid ibi lex ſignificet 164.b
Legem Chriſti quomodo imitando complemus 164.b
Leo apertis oculis dormire perhibetur 2.b
In lepra pars cutis in fulgorem ducitur, & pars in colore ſano retinetur 72.a
Leuiathan hamo cepit pater omnipotens 77.a
Quid ſubtrahi ab ore Leuiathan 67.b
Per Leuiathan quid deſignatur 67.a
Vera libertas quando in nobis erit 126.a
Liber uitæ quis 219.a
Per librum, qui eſt in dextra ſedentis ſuper thronum, quid ſignetur 209.a
Et uidi alium angelum deſcendentem de cœlo amictum nube, et iris et c. quid per librum ibi ſignatur 212.a
Librum deuoramus quando 212.b
Ligni ſignificationes in ſcriptura 76.b
Lignum in panem mittere quid 97.b
Altum lignum ſiluæ cur ſuccidimus 112.b
Quis in corde linguæ calamum tingat 213.a

Lippus

Lippus quis 207.b
Cum immundus ſpiritus exierit, & quid per loca inaquoſa 61. a
Locuſtarum nomine quid deſignetur 34. a
Loquacitas quare ſemper ſequatur epulas 70. a
Quid metuendum illi, qui ſapienter loqui nititur 44. a
Sicut malus aer aſſiduo flatu tractus inficit corpus: ita peruerſa locutio aſſidue audita infirmantium inficit animum 150.a
Ex ſinceritate loqui quid 153.a
Semel loqui quid 82. a
Loth inter reprobos iuſtus 179.b
Lucernam ponere ſub modio 61. b
Lumborum nomine propago mortalitatis exprimitur. 188.b
Lumbos carnis ſuccingere quid 195.a 265.b
Lumbos mentis accingere quid 195.a ibid.
Sint lumbi præcincti, &c. quid per lumbos, & lucernas 63. a
Lumbos præcingere quid 63. a
Lumen uerum quod 185 a
Omne quod arguitur a lumine manifeſtatur 170 a
Quando in lumine dicimus, quod in tenebris audiuimus 17. a
Quid per lunam figuretur 24.a
Lux quomodo inacceſſabilis eſſe perhibeatur 185.b
Lucis nomine iuſtitia accipitur 143.b
Luxuria aut cogitatione aut opere perpetratur 145 a 205.b
Non ſolum luxuria carnis, ſed etiam cordis reſtringenda 205.b

M

Veri magiſtri ex caritate diſcipulis timent, hypocritæ non 167.d
Quare ſtella magos gentiles ad adorandum Chriſtum perduxit, & non angelus 53. b
Mala noſtra ſolum noſtra ſunt 95. a
Mala quæ facimus quomodo diluenda 95. a
Incrementum meritorum plerunque mali admixtione retrahitur 206.a
Magis commouent mala quæ a proprijs, quam quæ ab apertis aduerſarijs patimur 158.b
Nulla nos malorum noſtrorum qualitas a ſpei certitudine frangi debet 78. a
Mala male quæ dicantur 122.b
Maledictus quis patiatur 195.a
Effectus ſequens oſtendit, quare quid maledictum fuerit 111.b
Mandatum quando quis ſoluit, & docet 9. b
Qui non manducat, manducantem non iudicet. 177.a
Quando manſionem in corda noſtra uenienti domino præparare dicimur 94. a
Manum in aratrum mittere quid 59. a
Per mare quid figuratur 43. b
Per maris nomen præſens ſeculum deſignatur. 21. b
Maria Magdalena eſt ad exemplum nobis poſita, 68. a
Magdalena poſt culpam pœnitentiam agens ad uitam redut 67. a
Martha multis occupata, uita actiua eſt 60. b
Martha, & Maria utranque uitam figurant. 60. b
Duo ſunt martyrij genera 45. a
Sanctus Matthæus eccleſiæ ſanctæ fortis propugnator extitit 5. b
Medicus quis 159.a
Differentia inter membrum corporis, & membrum membri 147.a
Qui putas eſt fidelis diſpenſator, &c. quid ibi intelligendum per menſuram tritici 26. a
Quid ſit dicere mercedem prophetæ accipiet 17. b
Mens humana cum ad meliora nititur, quaſi contra fluminis ictum conatur 64. a
Mens noſtra nullo modo ad uim intimæ contemplationis rapitur, niſi ſtudioſe prius a terrenorum deſideriorum tumultu ſopiatur 187.a
Mentes temporali gloriæ deditæ locum diabolo tribuunt
Multa de mentis quiete 211.b & a
Mens humana in carne mortali poſita uidere gloriam Dei non ualet 91. a
Qui mentem certamini uult ante tentationis certamen parare, quid prænoſcendum ei 161.b
Cur mentes uerecundæ leniter arguendæ 134.a
Mens quæ ſubigere delectationem carnis renuit ad perfidiæ uoraginem ruit 144.a
Mens quieta non ſe ad exercitationem immoderati laboris dilatabit 10. b
Mens cum intenditur amori terrenarum rerum de terrenis rebus ſemper loquitur 20. b
Mentes ſeculares quanto ſe foras per deſideria dilatant, tanto ad receptionem ſpiritus ſancti ſinum cordis anguſtant 93. b
Michael 215.a
Quoties miræ uirtutis aliquid agi datur, Michael mitti perhibetur 215.a

In ſcriptura ſacra millenarius numerus pro uniuerſitate ſe ſolet intelligi 218.a
Miraculorum effectus quis 58. a
Differentia miraculorum quæ fiunt ab electis, & a reprobis 15. b
Miracula ex aſſiduitate uileſcunt 119.b
In miraculis ſola ratio eſt potentia facientis 223.b
Miſericordia conditoris noſtri 101.a
Miſericordia conditoris noſtri immenſa 68. a
Opera miſericordiæ cum benignitate, & hilaritate debent fieri 65. b
Opera miſericordiæ in quo conſiſtant 65. b
Miſericordia pauperibus exhibenda 98. b
Miſericordiæ opera in Deo ſunt incomprehenſibilia. 78. a
Miſſio in diuinis quid 95.b
Qualiter illud mitto uos ſicut miſit me pater 95. b
Sacrificium miſſæ non ſolum uiuentes iuuare, ſed etiã mortuis ad abſolutionem prodeſſe 123.b
Nemo lucernam ponit &c. quid per modium, & lucernam accipitur 61. b
Mœchus græco uerbo adulter dicitur 10. b
Per molam aſinariam, qui exprimantur 43. b
Moleſtia corporis magna, ſolus cordis 197.b
Mors eſt quo ſeparatur anima a Deo 98. b
Mortem carnis quare ſomnum appellauerit apoſtolus. 179.b
Mors domini quare mortem uocat apoſtolus: mortẽ oĩũ ſeruorum, ſomnum 179.b
Quod ſubito, & impræmeditata mors huius mundi amore captos rapiat 62. b
Vinculum noſtræ mortalitatis quod 31. a
Quouſque mortali carne ſubſiſtimus, noſtræ corruptionis infirmitatibus ſubiacemus 164.a
Mortui qui ſint, & quorum uita abſcondita 177.b
A Moyſe, Luxuria perpetrata a Chriſto cũ cogitata eſt damnatur 205.b
Mulieres nunquam fugerunt, ſed uſque ad ſepulchrum cum Chriſto ſteterunt 48. a
Multiloquio peccatum non deeſt 20. b
Mundus an diligendus 200.a
Mundus calcandus, & deſpiciendus 194.a
In mundum uenimus ut feriamur 179.b
Quomodo perfecte mundo moriamur 179.b
Quomodo tenenda ſunt, quæ ſunt huius mundi 27. a 141.b
Non eſt mundus in conſpectu Dei; nec unius diei infans ſuper terram 84. a
Qui appropinquante mundi fine non gaudet, inimicus Dei eſſe conuincitur 193.b
Mundum qui diligit caritatem patris non habet 194.a
Omnia munda mundis 18. b
Diſcrimen inter munus ab obſequio, munus a manu, et munus a lingua 111.a
Pro culpæ diſcordia munus non accipitur 10. a
Quis ab omni munere manus excutit 111.a
Muſto pleni &c. quid ibi per muſtum intelligatur. 107.b
Quando myſtica de prophetarum uerbis agnoſcuntur, non aliud quam profunda de tenebris reuelantur. 17. a
Diuinæ uirtutis myſteria, quæ comprehendi non poſſunt, non intellectu ſunt diſcutienda, ſed fide uenerandа 223.a

N

In Nathanaele dolus non fuit 83. b
Natiuitas unigeniti ineffabilis 82. a
Natura cunctos homines æquales genuit 151.b
Pro humana natura rogaſſe quid 127.a
Aſcendit Ieſus in nauiculam Petri, quid ibi per nauem petri 56 b
Differentia inter neſcire, & ſcire noluiſſe 63. a
Noctem pro aduerſis ponere conſueuit ſacra ſcriptura. 215.a
Habere nomen nouum in calculo ſcriptum quid 206.b
Notitiam Dei in æterno præmio quis ſcire non poteſt. 206.b

O

Obedientia aliquando ſi de ſuo quid non habeat, minimo eſt 118.b
Obedientia debet in aduerſis aliquid ex ſuo habere: 118.a
Obedientia cæteras uirtutes menti inſerit, inſertaſq; cuſtodit 86. a
Pro Deo priuata obſequia etiam propinquis neganda. 64. a
Per obumbrationis uocabulum quid deſignatur 52. a
Per octonarium aliquando uita perpetua figuratur 105.b
Per octonarium numerum quid nobis 99. a
Si oculus tuus ſcandal. &c. quomodo ſit intelligendum 10. b
Cauendum ne infirmis ſimus offendiculo 142.b
Oleum a proximis petere quid 26. b
Bonum opus plerunque occultum eſt cum publice fit, & publicum cum fit occulte 11. b
Laudabile opus quando innoxiè hominibus oſtenditur 9. b

Boni operis patientia, expoſitio illius 123.a
Cum pro recto opere laus tranſitoria quæritur res æterna retributione digna pro nihil pretio uenundatur 11. b
Quomodo opus noſtrum ita faciendum eſt, ne uideatur, & tamen ut debeat uideri præcipitur 11. b
Bona opera, ſi Deus non adiuuat, implere non poſſumus 49.b
Recta opera rectæ fidei ſunt iungenda 95. a
Quando aliena opera in angaria portantur 13. b
De ædificatione bonæ operationis 108.a
Oratio quando fit execrabilis 201.a
Oratione operatio, & operatione oratio fulciri debent 201.a
Quo in loco ſit orandum 12. a
Quæ cauſa cur non oretur pro hominibus æterno igne damnatis 13. a
Quæ in oratione poſtulanda, & quomodo 85. a
Cor quomodo in oratione fiduciam accipiat 201.a
Quid pro inimicis orandum 13. a
Cum Deus in oratione non quæritur, citius animus in oratione laſſatur 15. a
Quando ſine macula, & confuſione faciem ad Deum in oratione leuamus 15. a
Ad ſacros ordines nemo inordinate promouendus. 185.a
Oſanna latina lingua ſalua nos 46. a
Quis claudit oſtium cordis contra ueritatem 94. a
Quis clauſo oſtio in cubiculo petere dicitur 12. a
In ouium grege numerari non poſſunt, qui carnis uoluptatibus ſeruiunt 27. b

P

Victores palmas in manibus habere, quid deſignetur. 211.a
Per palmas præmia uictoriæ deſignantur 211.a
Panis ſignificationes 86. a
Panis quomodo fit noſter 14. b
Paracletus conſolator, uel aduocatus interpretatur, & quam ob cauſam ſic uocetur 126.a
Paruum quid 193.b
Paſcua ouium quæ 150.a
Paſcua electorum quæ 89. a
Paſtoris ſententia gregi eſt timenda 102.a
Paſtoribus in prædicatione quid curandum 191.b
Is qui ſub manu paſtoris eſt, ligare timeat 102.a
Quiſquis uirtutibus pollens gregem Dei renuit paſcere, paſtorem ſummum non amat 101.b
Tot paſtores occidunt, quot ad mortem ne quotidie negligentes uident 118.b
In iudicio paſtores cum ſuis gregibus apparebunt. 23. b
Patientia quid ſit 12. a
Patientia non in oſtenſione, ſed in corde eſt 12. b
Patientia eſt radix, & cuſtos omnium uirtutū 12. b
Per patientiam poſſidemus animas noſtras 12. b
Qui malum non retribuit, quia nequit, non eſt patiens. 12. b
Patientia in quo conſiſtat 74. b
Quis ueraciter patientiam ſeruat 13. a
Patres ueteris teſtamenti quomodo Deum uiderint. 201.b
Paulus apoſtolatus ſui gloriam humiliabat 158.a
Paulus uitio leuitatis non ſuccubuit 152,a
Paulus in apoſtolis mirans eſt innocentiam 149.a
Pauli fuga 114.b
Exemplū magnæ humilitatis exhibuit Paulus. 136.b
Pauli ſuper ſuos diſcipulos metus 168.a
Paulus quis ante conuerſionem 113.a
Paulus quomodo Theſſalonicenſes moneat 180.b
Eloquentiæ ornamenta Paulus deſpexit 135.a
Paulus minas perſecutorum minime formidat 117.b
Paulus quindecim ſcripſit epiſtolas 120.a
Pauli prædicatione crudeliſſimæ nationes conuerſæ. 115.a
Mens Pauli mox ut ſpiritus gratiam accepit, ſtatum ſuæ crudelitatis immutauit 115.a
Cur Paulus dominum rogauit ut diſcederet tentatio, exauditus non fuit 96. a
Paulus a dextro & ſiniſtro latere fortis erat 173.a
Paulus ignorantiæ peccatum commiſit 75. b
Pauli uerba ad principem ſacerdotum 109.b
Pauli uagatio, & in lucrandis animabus ſolicitudo. 176.b
Paulus uirtutibus caritatem adiunxit contra aduerſas tentationes 177.b
Pauli ſcripta admiranda 198.a
Caritas in Paulo 148.a
Paulus poſſionem ſuam non ſibi, ſed diſcipulis obeſſe formidabat 189.b
Rugitus Pauli 163.b
Paulus mori deſiderat, & tamen expoliari carne formidat 102.a
Non euangelij ſumptibus Paulus ſe ſuſtentabat. 23. a
Manſuetudo Pauli quæ 158.b
Pauli inſidys & pericula 125.b
Inclinatio Pauli 164.a
Prædicatio Pauli poſt conuerſionem 114.a
Terrena fortitudo in Paulo extincta 172.b
Paulus ab ipſa adoleſcentia adiutor lapidantium extitit 113.a

Paulus quomodo animam ſuam ſuſpenderat 172.a
Paulo mundus crucifixus, & ipſe mundo 165.a
pauper quis. paupertas quid 23. a
Pauperes ſcriptura ſacra humiles uocat 8. a
Pauper, cæcus, & nudus quis 207.a
Pauperes ſuſcipere debemus 204.a
pauper cum reprehenſibilis cernitur, moneri debet, ſed non deſpici 28. b
vere pauperes qui 193.b
Pax ex duarum partium conſenſu ſubſiſtit 130.a
pax præſens quomodo tenenda 94. b
pax aliquando plena, aliquando incboata dicitur. 94. a
Qui ſunt qui non debent formidare ſi temporalis pax turbatur 130.a
Peccare quid 59. a
Cur peccautibus æternam pœnam minatur dominus. 30. a
Quomodo formidine, & quomodo elatione peccatur. 22. a
Aliud eſt præcipitatione, aliud deliberatione peccare. 76. a
Peccantium tres modi facilius corriguntur, quartus difficilius emendatur 58. b
Peccatores quando lactant 58. b
Quando peccator ſibi dominum abſcondit 90. b
Vita peccatorum ei iam indigna non poteſt eſſe, quæ fletibus lauatur 68. a
Peccatoribus,,qui operum peccata deplorant quid præſumendum 145.b
Cum peccatoribus pax exterior ſoluenda, interior uero cuſtodienda 183.a
Duobus modis peccator a domino reſpicitur. 75. b
Peccatores tanto diſtrictior ſequitur ſententia, quanto peccantibus eis magna eſt prorogata patientia. 123.a
peccator aliquando percutitur, ut corrigatur 87. b
Cur peccatoris, gratia ſpiritus ſancti infuſum, ſtatim immutat 114.b
Peccatores dum recta peccatoribus prædicant quaſi ſtellæ tenebras noctis illuſtrant 128.a
peccatum quare eſt undenarium 105.a
Quid peccatum ex ſtudio 76. a
Quæ peccata etiam poſt mortem grauent 137.b
Quare permittat Deus peccatis, peccatis accumulari. 122. b
Quare quidam finem ſuis peccatis ponere negligunt. 29. b
Prima uirtus uitare peccatum, ſecunda perpetratum corrigere 170.a
Peccatum cauſa peccati 121.b
Peccatum pœna peccati ibid.b
Peccatum cauſa, & pœna peccati ibid.
Prioris peccati merito peccatorum ſubſequentium fouea tegitur 122.a
Quatuor modis peccatũ conſummatur in opere 58. b
Quæ peccata in futuro ſeculo relaxari poſſunt 137. b
Peccatum ex infirmitate grauius quam ex ignorantia. 76. a
Quid peccatum ex infirmitate 76. a
Quid peccatum ex ignorantia ibid.
Peccata quando dimittet Deus, & quando non 14. b & 15. a
Peccatum, & delictum in quo differunt 203.a
Peccatum in mortali corpore nequaquam non eſſe poteſt 144.b
Omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati 136.a
Peccata manifeſta quorundam hominum ſunt, præcedentia ad iudicium, quorundam autem & ſubſequuntur 185.a
Peccatum, & crimen quomodo differunt 184.a
Peccatũ quod eſt ex infirmitate ſpem nequaquã perdit.
Peccatum tribus modis admittitur 75. b
Pecuniam in ſudario ligare quid 73. b
Pedes diſcipulorum poſt prædicationem lauare quid. 92. a
per pennam uolatus exprimitur 2. a
Pentecoſtes ſolennitas eſt ualde honorabilis 107.b
Penuria ſua quem non frangat 173.b
Penuriam pati quare diſcendum ſit 174.a
percuſſio diuina aut purgatio eſt uitæ præſentis, aut initium pœnæ ſequentis 207.b
percuſſionum genera diuerſa 87. a
Occultam culpam aperta percuſſio ſequitur 121.b
peregrinus eſt populus omnium numerus electorum. 155.b
Peregrini ad hoſpitium ſunt recipiendi 28. b
perfectus quis 74. b
Perfectorum uirtutes imitandæ 199.a
perfectio de patientia naſcitur 74. b
Pergami eccleſia cur doctrinam Balaam tenuiſſe dicatur 206.a
Pertinacia unde generatur 85. b
Pertinaces plus de ſe quam ſunt, ſentiunt 85. b
Peruerſi, uerentur homines quos corporaliter uident, Deum ſibi præſentem non æſtimant eſſe quem non uident 191.b
petra in ſingulari Chriſtum ſignificat, petræ in plurali ſanctos ſignificant 224.a
petra in ſacro eloquio quid 144.a
Quare petra ſalis brutis animalibus anteponatur. 8. b
Petræ pluraliter quomodo accipiendæ 144.a
petrus a Paulo reprehenſus 198.a

Petrus cum ſaneſſet claudum non ſibi aſcripſit, ſed Deo 108.b
Petri negatio ante acceptam ſpiritus ſancti gratiam. 109.a
Petrus noluit a Cornelio uenerari 117.a
Petrus ſpiritu ſancto recepto gaudebat in uerberibus, qui prius timebat in uerbis 75. b
Petrus infirmitate peccauit 75. b
Petrus prius claritatem trāſfigurationis domini contemplatus eſt, antequā ab ancilla tentaretur 41. b
Petrus in Iudæos 109.b & 110.a
Secunda epiſtola Petri eiuſdem 198.b
Petrus quare permiſſus eſt dominum negare 75. b
Surge Petre, macta, & manduca, eius ſententiæ explicatio 116.b
Petri conſtantiam poſt acceptam ſpiritus ſancti gratiam 109 a
Cornas in Petro 148.a
Petrus laudauit quod a Paulo reprebenſus eſt 198.a
Petrus cum uirtutibus in reprebenſione humilis permanſit 198 b
Phialam in ſole effundere 216.a
Per phialas exuberans doctrina deſignatur 74. a
Pietas impendenda infirmitati 186.a
Pignus aliquando donum ſancti ſpiritus appellatur. 155.b
Pilatus Satanæ membrum extitit 97. b
Platea græca uoce a latitudine uocatur 9. a
Dominus uelut in ſigno exemplum pœnitentiæ poſuit eos, quos per pœnitentiam uiuere poſt lapſum fecit 101.a
Anguſta porta quæ 64. a
Non poſſidenda per deſiderium, quæ relicta per uſum 194.a
Potentia cauta regentis indiget uita 116.b
Magna eſt temporalis potentia 143.a
Quis bene exercet potentiam 116.b
Cur ſæpe qui in poteſtate ſunt, ad illicita dilabuntur. 140.a
Valde præceps eſt qui ſemper ſe aduerſis obycit 160.b
Deus dedit homini præceptum, ne peccet 67. a
Nemo præſumat ſibi prædicare in infirma ætate 55. a
Quando alys recta prædicemus 8. b
Ad prædicandum plus conſcientia ſancti amoris ædificat, quam exercitatio ſermonis 213.a
Qui prædicat audientis modū debet conſiderare 148.a
Prædicator uerus quis 142.b & 141.b
Prædicator comparatur gallo 26. a
Prædicatores ſancti cum loquuntur, quare nequaquam mentis gaudium in oſtenſione diſertæ locutionis ponunt 26. a
Prædicatores quando rugiunt 13.b
Prædicator nec actiuam uitam amore ſpeculationis deſeret, nec contemplationis gaudio operationis nimietate contemnet 40. b
Prædicator non perfectus quis 40. b
Forma bellica prædicatoribus eſt ſeruanda 160.b
Prædicatores quare angeli uocentur 205.b
Prædicatores iuſti quomodo obiurgare debeant 134 a 184.b
Prædicatoris cum parturientibus ceruis comparatio. 163.b & 164.a
Quales prædicatores Chriſtus elegerit 136.a
Quare ſanctis prædicatoribus conceſſa ſunt, et adiuncta a domino miracula 57. b
Prædicatorum corrigendi diſcipulos modus 136.b
verus prædicator cur mercedem recipere debeat. 142.b
Quando tacere uel loqui uerbum Dei debeant prædicatores 153.a
Prædicatores quando incuruantur 164 a
Prædicatores quando ſe ipſos reprebendant 136.b
Per prædicatores ſanctos dominus ieiuna corda audientium ſubiectorum paſcit 40. a
prædicatores diuinis nutibus reguntur 179.a
Prædicatores eccleſiæ columnæ uocantur 206.b
Dignum eſt ut prædicatores ab eis terrena conſequantur ſtipendia, quibus patriæ cœleſtis præmia offerunt 142.b
prædicatores non prædicare debent, ut alantur, ſed ideo ali, ut prædicent 175.b
Quare prædicatoribus ſtipendia debeant conferri 175.b
prædicatores honorem propter elationem fugiunt, & tamen honorari propter imitationem uolunt. 178.b
Verba prædicationis in amplo gremio caritatis ſunt ſuſcipienda 156.b
Fructus prædicationis quis 175.b
A percipienda prædicatione gregis animus frangitur, ſi exterioris cura ſubſidy a paſtore negligatur. 196.b
Qui præeſt debet ſtudere ſe diligi, & amorem ſuum pro ſeipſo non quærere 162.b
Is qui alys præeſt, tantis uiuit, quantis præeſt. 178.b
De Prælatis qui ſubditos minus ſapientes quā ipſi ſunt arbitrantur 46. a
Prælatos Deus puniet per ſe ipſum 46. a
Prælatorum potentia quanto magis exterius cernitur, tanto interius apud eos deprimitur 63. a
Quare diſtrictè eos, qui prælati ſunt iudicamus. 46. b

Prælatus cur cotidie præcepta ſacri eloquij ſtudioſe meditari debeat 156.b
Manſuetis prælatis quid ſtudendum 187.a
Prælati conſiderare debent ſe æqualiter eſſe cum cæteris conditos, non tẽporaliter cæteris prælatos 117.b
Præſcire quid 126.b
Præſepe domini 54.b
Præſumptio propriæ uirtutis tanto grauius eſt in deſperatione, quanto longius ob humilitate 209.a
Minime de ſe præſumendum eſt 133.a
Princeps huius mundi erit terribilis in die exitus 94.b
Princeps huius mundi aliquid habet in eis, qui de carnis delectatione concepti ſunt 94.b
Prophetia aliquando eſt de præſenti 148.b
Prophetiæ ſpiritus aliquando in præſenti ex parte tangit, aliquando non tangit 116.b
Officium prophetæ quod 17.b
Animus prophetantis aliquando ex præterito, & ex præſenti & futuro pariter tangitur 52.b.53.a
Scriptura prophetici ſermonis in tenebris uitæ præſentis facta eſt nobis lucerna & lumen itineris 197.a
Prophetiæ ſpiritus aliquando ex præſenti animum tangit, & ex futuro non tangit 82.b
Lucerna prophetici ſermonis intelligentibus lucet, ſed adhuc intelligentibus cooperta allegoriarum obſcuritatibus permanet 197.a
Propoſita dum non perficiuntur etiam cœpta conuelluntur 206.b
Proſperitas non nos eleuare, nec aduerſitas nos frangere debet 175.a
De ſatisfactione proximi 156.a
Ars corrigendi proteruos 147.a
Prudentia ſemper adiungenda bono ſimplicitatis 122 b
Eſtote prudentes &c. quomodo id intelligendum 16.b
Puſillanimes quomodo commonendi 180.a

Q

Quaſi aliquando pro ſimilitudine aliquando pro ueritate ponitur 234.a
Quaternarius in quo maxime perfectus 130.a

R

Racha eſt uox interiectionis; & eius explicatio 10.a
Raphael medicina Dei dicitur 215.a
Raphael dum Tobiæ oculos tetigit cæcitatis eius tenebras terſit 215 a
Qui alieno rapiunt, qua damnatione plectentur 29 b
Qui raptorem proximum odit ſeidſum peius ipſo raptore perſequitur 65.a
Plus metuendi ſunt raptores animarum quam rerum temporalium 64.a
Ratio poſſidet animam 74.a
Rationis poſſibilitatis multis oſtenditur modis 139.b
Qui ea quæ recta ſunt de conditore per fidem intelligit ſed tamen opera fidei tenere contemnit incredulitatis redarguitur 193.a
Recti quique unde ſe in omnibus deſpiciunt, inde contra omnia ſecuriores fiunt 167.b
Rector debet eſſe præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, & ſingulis compaſſione proximus 143.a
Boni rectores hominibus placere nõ appetunt 162.b
Quid rectoribus debet inſſe circa ſubditos 60. a
Pretium redemptionis dare quid 55. a
Quare antequam redemptor naſceretur homo cum angelis diſcordiam habuimus 54. a
Redemptor ſola carne ſine culpa mortuus eſt pro nobis 134.a
Redemptor cum in maieſtate ſua uenerit ſilebit omnis doctrina 96. b
Præcepta noua dedit redemptor nouus homo 64. b
Redemptori multa debemus 67. b
Quomodo efficimur membra redemptoris 95. a
Qui in morte redemptoris graſſati ſunt, miniſtri facti ſunt 98. b
Abſentia redemptoris quid ſignificet 79. b
Refectio interna quando reparat 110.a
Regentis cor doctrinæ ſermo non penetrat, ſi hunc apud eius animum manus miſericordiæ non commendat 196.a
Ille qui uirtutibus pollet coactus ad regimen debet uenire 73. b
Qui gradum regiminis ſortiuntur, grandis honor illorum, ſed graue pondus illius honoris 101.b
Quis bene poteſtatem regiminis exercet 151.b
Qui locum regiminis ſuſcipit, malum inferre non debet 113.b
Summus locus quando bene regitur 137.a 151.b
Regnum cælorum eſt locus iuſtorum 18. a
Regnum cælorum quomodo ui rapitur 18. a
Regnum cælorum quomodo uim perpeti dicitur 18' a
Regnum cælorum aliquando præſentem eccleſiam deſignat 9. b
Plures ſignificationes regni cælorum 21. a.b.
Sic eſt regnum Dei quemadmodum ſe iaciat homo ſementem, explicatio 37. b
Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei 188.a
Pauci datum eſt omnia relinquere 41.a
Reprobi dum diu ſe uiſibilibus immorari credunt, ſpem inuiſibilium derelinquunt 180.a
Reprobi ubi tabernacula figunt 42. a
Reprobi quando ad operationem ueniæ promerendæ nõ

reuertentur 70. b
Qui traditi ſiue in reprob um ſenſum 122.a
An reproborum animæ tenentur ignibus 68. b
In reproborum cordibus diabolus quaſi in antro ſua la‑tet 97. a
Egeſtas reproborum quæ 207.a
Ligatis manibus & pedibus, &c. ibi ſub unius damnati ſpecie reproborum multitudo continetur 24. a
Dicere, requieſcite adbuc modicum, quid 211.a
Quomodo in Chriſto reſtaurentur, quæ in cœlis et quæ in terris ſunt 166.a
Reſurrectio Chriſti eſt feſtiuitas hominum & angelorum 32. a
Dubitantes noſtram reſurrectionem 31. a
Quid nobis reſurrectio uel paſſio redemptoris figurauit 99. a
Reſurrectionem noſtram mundus in elementis ſuis imitatur 31. b
Reſurrectionis gloria tota uirtute diligenda 49. b
Modus reſurrectionis 79. b
Per reſurrectionem redemptoris omnes electi, qui clauſtris tenebantur inferni, ad paradiſum ſunt reducti 92. a.
Redemptor oſtendit reſurrectionem, ut nos reſurrecturos ſciremus 31. b
Reſurrectionis noſtræ ex naturalibus demonſtratio. 31. b
Retro eſt omne quod tranſit 212.a
Reuertere in domum tuam, & narra, &c. myſtica illius loci interpretatio 38. b
Rhinoceros quid deſignet 112.a
Rhinoceros ſiue monoceros idem 111.b
Rhinoceros fortitudo ibid.
Rhinoceritis natura ibid.
Modus capiendi Rhinocerotem ibid.
Rugæ eccleſiæ quæ ſint 169.a
Ruinæ fortium augmenta præſtant perditionibus infirmorum. 224 b

S

Sacerdos quando non diſtat a populo 9 .a
Sacerdos debet eſſe petra ſalis in populis 8. b
Sacerdotes uitioſi plus præiudicant quam quicunque alii 8. b
Sacerdotes mali ſunt ſimiles aquæ baptiſmatis 73. b
Sacerdotes ferunt omnes actiones; ſancti adminiſtrant. 8. b
Gloria ſacerdotum, rectitudo ſubditorum 179.a
Sacrificium quod Deus accipit 57. b
Per ſal uerba ſapientiæ 44. a
Sal ſine pace, quare eſt damnationis augmentũ 44. a
Quando ſumus ſal terræ, & quando non 8. b
Salomon quo tempore accepit ſapientiam 90. b
Salutem ut recuperemus, amore potamus 102.b
Quis in nomine ſaluatoris petit 96. b
Per ſalinæ nomen quid intelligatur 98. a
Sanctus in tantũ ad ſimilitudinem filii hominis ducitur in quãtum uitam redemptoris imitatur 150.b
Sancti quomodo ſibi ſuſpendium inferunt 172 a
Sancti quicquid in ſe boni inſpiciunt immortalis gratiæ donum eſſe cognoſcunt 209 b
Vir ſanctus grano ſinapis comparatur 71 b
Sancti quanto tempore pro inimicis orant 13.a
Sancti quomodo immutabiles fiant 192 a
Sancti uiri ab huius mundi inquieta concupiſcentia ſe penitus ſubtrahunt 187.a
Sancti foris deſpecti æternitatis gloriam cum certitudine expectant 167.b
Sancti an ſenſum domini ignorent 128.b
Sãcti oĩa opera ſua in laudẽ creatoris referũt 108.b
Sancti uiri ex plebe Iſraelitica magno deſiderio incarnationis domini myſterium uidere cupierunt 33.b
Sancti omne quod uirtutibus redolent, in tribulationibus innoteſcunt 71.b
Sanctus uir cum non pulſatur deſpicabilis & leuis aſpicitur 71.b
Sancti poſt reſurrectionem corporis & animæ gaudio perfruentur 210.b
Sancti uiri cum coguntur bona narrare quæ faciunt, non elationi ſed utilitati ſeruiunt 160.a
Sancti quare hominibus ſua benefacta narrant 128.a
Sancti bona quæ agunt uident, & cum peregerint ab eorum memoria oculos auertunt 173.a
Sancti, ut ad ſanctitatis uirtutem ualeant ſurgere, ad quem tendent 150 b
Sancti quare uenerari appetant 178.a
Sancti uiri uidere uerum lumen appetunt 155.b
Sancti non ſolum omnino non appetunt gloriam, ſed etiam hoc ipſum uideri refugiunt, quod eſſe meruerunt 161.a
Sancti quotidie morientes uiuunt 193.b
Sanctis quid inuigilandum 72.b
Sancti uiri qui nũc iuſte & irreprehenſibiliter uiuunt, in futuro iudicandi potentiam nanciſcũtur 208.a
Sancti uiri quanda tacere ſolent 76.a
De omni bono quod faciunt ſancti, ſemper laudem creatori reddunt 108.b
Sanctis tanto ſpes in Deum ſolidior ſurgit, quanto quiſque pro illo grauiora pertulerit 187.b
Tempeſtatem diuini examinis ſancti uiri ſemper aſpiciunt & præuident 191.a
Sancti uiri qui præſunt, cum deeſt uitium quod corrigatur, non de excellentia poteſtatis, ſed de conditionis æqualitate gaudent 116.b

Vir ſanctus ad regnum non poteſt niſi interpoſita morte tranſire 102.b

Vir ſanctus & fortis prædicator domini quo maiore perſecutione premitur, eo ad prædicandam ueritatem acrius inſtigatur 117.b

Quis ueraciter ſolus ſanctus natus ſit 52.b

Sanctorum animæ quomodo ad Deum loquantur 210.b

Sanctorum uirorum eſt bona ſua occultare 16.b

Sanctorum patientia in iniurijs ferendis 195.b

Duæ ſunt ſanctorum uitæ 60.a

Armatura ſanctorum 147.b

Quicquid in ſanctorum uirtutibus agitur eius eſt gratiæ, qui merita largitur 67.a

Simulatæ ſanctitatis qui 62.a

Probatio ſanctitatis quæ 92.b

Sapientia de ſurſum pudica & pacifica 193.b

Sapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum 136.a

Arbor ſapientiæ quæ 38.a

Verba ſapientum mundi qualia 134.b

Qui ad ueram ſapientiam peruenire nõ poſſunt 130 a

Vera ſapientia efficitur hominis, humilitas ſuæ æſtimationis 143.b

Quo quiſque melius ſapit, eo deterius delinquit 44.a

Satanas transfigurat ſe in angelum lucis 159.b

Satanæ membra qui 97.b

Satiari quare diſcendum 174.b

Satiari quis ſciat 173.b

Satiatos de panibus dominum ſequi quid; 86 b

Scandalum quando cauendum, & quando contemnendum 22.a

Scandalum proximorum uitare debemus 22.a

Scire Dei aliquando dicitur agnoſcere, aliquando approbare 16.a

Perfecta ſcientia quæ 142.a

Scriptura ſacra in cuius ore dulcis eſt 213.a

Scriptura ſacra nonnunquam tempus præteritum futurumque permiſcet 214.b

Scriptura ſacra ante paſſionem Chriſti intelligi non poterat 209

Scriptura ſacra aliquando totum pro parte ponit 99 a

Sacra ſcriptura in quibus rebus ſit potus 212.b

Scriptura ſacra, quos humanitatis nomine uocet 186.a

Scripturæ ſacræ profunditas, quaſi puteus nobis ad irrigationem mentis præſtitus 209.b

In rebus obſcurioribus quæ nequeunt intelligi niſi exponantur, ſcriptura ſacra cibus eſt 212.b

Sacra ſcriptura calamus menſuræ eſt 213b

Sacra ſcriptura quomodo intus & foris ſcripta ſit 209.a

In ſacra ſcriptura occultioribus fortes ſatiantur, apertioribus paruuli nutriuntur 135.a.209.b

Aliud eſt quod per ſcripturam ſacram generaliter omnibus præcipitur: aliud quod ſpecialiter perfectioribus imperatur 23.b

Amicus ſeculi, inimicus Dei conſtituitur 193.a

Seculares quando in ſpiritualibus donis cooperatores fiant 203.b

Sedere iudicantis eſt 110.b

In ſemine cuncta ſimul latent 119.b

Qui ſemetipſum non deſpicit Dei ſapientiam non apprehendit 171.a

Tolerabilius ſemitam rectam non accipere quam poſt arreptam poſt tergum redire 206.b

Senarius numerus quare perfectus 37.a

Senſus communis interior eſt exteriorum index 145.b

Quinque ſunt ſenſus corporis 145.b

Qui de ſenſu ſuo alta ſapiunt eſſe humiliter Dei auditores nolunt 137.a

Sepelire quid 59

Septenarij ſignificatio 105.q

Septenarius apud quos habetur perfectus 36.a

Septenario numero quid deſignetur 110.a

Septenario numero uniuerſitas deſignatur 205.a

Plus fuit de ſepulchra ſurgere, quam de cruce deſcendere 49 a

Sequere quid 91.b

Sermo Dei cui in ore dulcis eſt huius cõtra ſemetipſum animus amareſcit 213.a.& b.

Sermonem Dei alij gaudendo, alij uera inuidendo audiunt 152.b

Diuina ſeueritas ea iniquum acrius punit, quo diutius pertulit 122.a

Seruus quando fit liber a domino 88.a

Multo melius ſit duris in ſeruitio hominibus ſubijci, quam blandientibus dæmonibus ſubdi 154.b

Et cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum factum eſt ſilentium &c. illius ſententiæ pulchra explicatio 221.a.&.b

Qui deuota mente Deo adhærent, exhibere ſigna duobus modis ſolent 115.b

Similitudo de grano ſinapis 38.a

Similitudines de inſenſatis rebus, aliquando dicuntur in Deo propter effectum operis, aliquando ad iudicandam eius maieſtatis ſubſtantiam 82.b

Qui per Simonem deſignantur, qui in angaria portabat crucem 53.b

Quod ſimplicitas ſine uirtute pro rectitudine habenda non ſit 13.b

Linteo ſindonis quid ſignatur 116.a

Societas malorum cur uitari debeat 150.a

Sol quando quaſi ſaccus cilicinus oſtendetur 211.a

Solis ſignificationes 36.b 224.a

Solis nomine, prædicatoris caritas deſignatur 211.a

Solis nomine aliquando ſapientium intellectus expri-

mitur 216.*a*
In ſole illuſtratio ueritatis in, luna mutabilitas temporalitatis accipitur 224.*a*
Quid per ſolem deſignatur 214.*a*
Solitudo corporis nihil prodeſt, ſi ſolitudo defuerit cordis 211.*a*
ſolennitas præſens eſt umbra ſolẽnitatis futuræ 103.*a*
Quis poteſt ſoluere animas in hac corruptibili carne degentes 21.*b*
Somnus in ſacra ſcriptura quid deſignet 179.*b*
Spes remunerationis alleuiat pondus laboris 125.*b*
Quis de ſpe incaſſum præſumitur 144.*a*
Mœſtum animum, etiam falſa ſpes ſolet refouere 70.*b*
In ſpe debet eſſe ſecuritas 144.*a*
Spiritus Chriſti quis 110.*a*. 125.*a*
Spiritus ſanctus in igne apparuit, & in linguis igneis 106.*b*.
Spiritus ſanctus cur in columba & igne monſtratus ſit 187.*a*
Spiritus ſanctus niſi adſit cordi audientis ocioſus eſt ſermo doctoris 200.*b*
Spiritus ſanctus quare apparuit ſuper redemptorem in columba, & ſuper diſcipulos in igne 107.*a*
Spiritus & limus in homine quomodo miſceri potuerunt 223.*a*
Spiritus ſanctus quos replet, ſimplices & ardentes facit 107 *a*
Spiritus ſanctus quare in igneis linguis apparuit 106.*a*
Spiritus ſanctus quare ſub diuerſis figuris apparuiſſe legitur 106.*a*
Quare ſpiritus Sanctus in columba monſtrari uoluit 34.*b*
Spiritus ſanctus quos repleuit, ardentes & loquentes facit 79.*a*
In columba & igne ſpiritus ſanctus ſe oſtẽdit 132.*b*
In cunctis fidelibus ſpiritus ſanctus uenit, ſed in ſolo Ieſu ſingulariter permanet 34.*b*
Spiritus ſanctus quare lenis & uehemens 105.*b*
ſpiritus ſanctus ſemper manet in his donis, ſine quibus non poteſt acquiri uita æterna 83.*a*
ſpiritum Dei quædam nobis uerba dicere, quid 106.*a*
Dona ſancti ſpiritus quæ 82.*b*
Quod ſunt quædam dona ſpiritus ſancti, ſine quibus nemo ad uitam peruenit 83.*a*
Effectus ſpiritus ſancti qui 99.*b*
Fructus ſpiritus qui 168.*a*
Operatio ſancti ſpiritus quæ 93.*b*
Vnctio ſpiritus ſancti quomodo nos doceat 200.*b*
An unus ſit cum domino ſpiritus, qui domino adhæret 129.*a*
Quomodo ſpiritus poſtulare dicitur 126.*b*
Vocem ſpiritus audire quid 84.*a*
Nemo perfecte ſpiritus ſancti inueſtigat effectum 84.*a*
Quomodo intelligendum ſi non abiero paracletus ſpiritus 95.*b*
Abſque conceſſione omnipotentis Dei malignus ſpiritus nullam contra hominem habet poteſtatem 38.*a*
Is ipſum Chriſti non habet, cuius mentem odia diſſipant 110.*b*
Beatorum ſpirituum ordines, uicinorum ſibi ordinum uocabula ſortiuntur 176.*a*
Qui ſpiritalibus donis ditati ſunt, non debent ſe terrenis negocijs implicari 139.*a*
ſtare ſolius creatoris eſt 45.*a*.*b*
ſtare adiuuantis eſt 50.*a*. 110.*b*
ſtella differt a ſtella in claritate 93.*b*
ſtellarum nomine quid deſignatur 214.*b*
ſtellas in terram trahere quid 214.*b*
ſtellas de cœlo in terram cadere 214.*b*
ſtephanus in Iudæos 109.*b*
ſtephani Zelus & feruor 110.*a*. & *b*.
Prima ſtola quæ 65.*b*
Per ſtratum aliquando in ſcriptura repauſatio mentis deſignatur 115.*b*
ſtulti & ignobiles qui ſunt 136.*a*
Qui in eccleſia ſtulti uocentur & nobiles ſint 135.*b*
Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus 135.*b*
ſubditi non temere iudicare uitã regentium debẽt 46.*b*
ſubditi ſe poſſe melius agere putant, quam prelatos ſi eos præeſſe contingeret 46 *b*
Peccata ſubditorum & præpoſitorum ſunt ſibi multum connexa 118.*b*
ſubditorum uitia quæ a magiſtris, uel diſſimulantur uel iudicari nequeunt, diuino iudicio reſeruantur 46.*b*
Quæ ſunt gerenda a ſubiectis & quæ a rectoribus 139.*a*
Caput ſubiectorum, qui 139.*a*
ſubitum quid 62.*b*
ſumma & infima æqualiter amari non poſſunt 200.*a*
Quid illis attendendum qui ad ſumma perduci deſiderant 149.*a*
ſuperbia eſt ſignum reproborum 20.*a*
ſuperbia abſtinentium cogitationes nonnũquam tranſfigit 177.*a*
ſuperbia noſtra increpatur per hoc, quod redemptor ſeruum centurionis perſonaliter uiſitauit 16.*a*
ſuperbia luxuriæ ſeminarium 121.*a*
ſuperbientibus ueritatis cognitio denegatur 19.*a*
Quomodo ſupplicia damnatorum ex iuſtitia iudicis ordinem habeant, in eis autem qui ea patiuntur, confuſionem 17.*a*
ſurge, et tolle grabatũ, pulchra illius interpretatio 35.*a*

Aenea ſanet te &c. quid ibi intelligatur per ſurge & ſterne 115.b
Sycomorus, ficus fatua dicitur 73.a

T

Tabernaculi canſtructiã qualis fuerit & quid per columnas deſignetur 197.a
Faciamus tria tabernacula: & quid tabernaculi namine exprimatur 42.a
Quando taceudum apud auditores 76.b
Tempus quando redimimus 170.b
Temporalibus ſubeſſe, ambire terrena aſperum iugum eſt, & duræ ſeruitutis poudus 19.b
Salicite cogitaudum ne nabis tempora in uacuum pereant 25.a
Tempus breue eſt, reliquum eſt, ut qui habent uxores &c illius loci expoſitia 141.a.& b.
Per momenta temporum ſæpe merita mutantur actionum 118.a
Noſtræ mutabilitatis tempus ita quandoque tranſitorum eſt, ut penitus uan ſit 212.a
Viciſſitudines temporum quid nobis ſignificent 219.b
Tenaces quare iniuriam faciunt 55.a
Per tenebras iniquitas deſignatur 143.b
Tentatia humana quæ ſit 144.b
Tentatio dæmoniaca quæ 144 b
Tentatio exterior culpam non perficit 124.b
Homini poſito in hac uita tentatia peccati non poteſt deeſſe 124.a
Tentationes uitiorum uan deſunt perfectis 124.b
Tentatianibus quomoda reſiſtendum 177.b
Facile bonum tentatione cordis deſtruitur, niſi ab intimis caritat e ſolidetur 177.b
Tepidus quis 207.a
De terra aſcendere quid 215
Qui terrenarum rerum amore uincitur in Deo nullatenus delectatur 200.a
Teſtamentum uetus eundem mediatorem nobis quem nauum uunciauit 127.b
Veteris & naui teſtamenti differentia 5.a
Prophetæ & uetus teſtamentum naſtræ fidei fundamentum 196.b
Facta nonnulla prohibentur in nouo teſtamento quæ ſub ueteri quandam imaginẽ uetitatis tenebãt 12.a
In amni uerbo & ſcientia Chriſti teſtimanium quid ſit 134.a
Teſtimonium Chriſti cõfirmatum in Corinthijs 134.a
Thomæ infidelitas pluſquam fides credentium diſcipulorum profuit 104.a
Thomæ incredulitas uulnera infidelitatis ſanauit 104.a
Throni qui dicantur 176.a
Thyatiræ eccleſiæ, cur Hiezabel ineſſe dicatur 206.b
Tonitruus aliquando ipſa prædicatio accipitur 36.b
In tonitruo quis figuratur 36.b
In trausfiguratione domini nil aliud quam reſurrectionis ultimæ gloria nunciatur 42.a
Tranſit quod delectabiliter obtinet, & pœnaliter quod ſequitur manet 164.a
In trinitate perſonæ tres & una ſubſtantia 208.b
Veteres patres etiam trinitatem crediderunt 208.b
Turba quando dominum triduo ſuſtinent 41.a
Turpitudo noſtra quando cernatur 216.b

V

Per uaccam rufam quid figuretur 191 a
Væ quomoda intelligendum 25 a
Vana agimus, quoties tranſitoria cogitamus 144.a
Quando ex uanitate ad iniquitatem ducimur 144 a
Inane uaſculum ferre quid 26.b
Veni foras etc. illius loci luculẽta explicatio 90.b.9..a
Venter aliquando pro mente ponitur 86.b.213.a
Verbum Dei ſapientia eſt 135.b
Verbum Dei humiliter loquendum 195.b
Multi legunt uerbum Dei & ab ipſa lectione ieiuni ſunt 212.b
Quid ſtudendum ei, qui uerbum Dei loquitur 113.a
Plus eſt uerbi pabulo uicturam mentem reficere, quam uentrem pane terrena ſatiare 74 a
Modus incarnationis uerbi 52.b
Verba Dei quando recte proximis loquimur 40.b
Verba mandatorum Dei ab huius mundi ſapientibus differunt 134.b
Otiaſum uerbum quod 20. b
Amicus ueritatis quis 95. b
An ſit peccatum uti ueſtibus pretiaſis 34.a
Minus inops eſt qui non habent ueſtem quam qui humilitatem 66.a
Albæ ueſtes magis exaltationi quam humiliationi congruunt 104. b
Luxus ueſtium ſine peccata non eſt 184. a
Via domini quæ 53.a
Quanda uiam domino ad cor noſtrum uenienti facimus 94.a
Quibus mortuis ſacræ uictimæ proſunt 123. b
Quis uigilat 216.b
Vincti ſumus in hoc mundo 125.b
Virginitas carnis nequaquam eſt iuſſa ſed tantummodo laudata 141.a
Virtus in infirmitate perficitur 96. a. 161. b
Vera uirtus in amare eſt non in offenſione 92.b
An ex uirtutibus uenitur ad fidem 115.b

Virtus cum indiſcrete tenetur, amittitur 158.a
Non eadem res ſemper eſt uirtus 118.a
Nemo tantum uirtutis apprehendit quantum deſiderat 161 b
virtutes omnes cur non dentur uni 171.b
Virtutum ſigna quomodo ſubtrahentur ab eccleſia 181.a
Virtutes quas unuſquiſque accepit, debet alijs impartire 195.a
vita actiua minor eſt merita quam cõtemplatiua 60.b
Duæ uitæ actiua.ſ.& contemplatiua ſunt duo oculi 10.a
Vtriuſque uitæ commoda 11.a 60.b
Duæ ſunt uitæ 48.b.78.a
Vox omnium Chriſtum clamat ſed uita omnium nau clamat 27.b
Vita multorum ſæpe coram Dea diſplicet, quæ etiam foris hominibus placet 55.b
Vita ardens amore poſt culpam fit Dea plerunq; gratior, quam ſecuritate torpens innocentia 57 b
Cur hæc uita quam ante mortem ducimus non propter ſe ſit amanda 78.b
Præſens uita quomoda nobis adhuc ſexta feria 99.a
Vna omnibus erit uita beatitudinis 93.b
Durum eſt, ut qui neſcit tenere moderamina uitæ ſuæ iudex fiat uitæ alienæ 101.b
Quos emendatior uita ſanctificat 108.b
Vita naſtra in uirtutibus, uirtutes in intima intentione ſubſiſtunt 123.a
In uſu uitæ martalis quædam ex ſemetipſis ſunt noxia, quædam ex his quæ uerſantur circa ipſa 141.b
Summa ſolicitudine uitam meliorum debemus aſpicere 149.a
Vitæ huius breuitas 193 b
vita mortalis uita eſt 195.a
vita bonorum uiua lectio eſt 219.a
Herbarum & arborum uita uiriditas uocatur 49.a
Nemo ita uiuit ut aliquatenus non delinquat 198.a
Multa melius eſt ardere flamma febrium quam igne uitiarum 154 b
Vitia non ſolum uicina, ſed etiam ea quæ longinquo ueniunt fugienda 174.a
Vitulus in ſacrificio mactari ſolet 3.a
Qui ſemetipſum ab huius ſeculi ualuptate martificat uitulus eſt 3.a
Vmbra mortis eſt qua caro ſeparatur ab anima 98.b
Vmbra mortis aliquando in ſacra ſcriptura obliuio mentis accipitur 53.a
In umbra mortis ſedere quid 53.a
Vndenarij numeri ſignificatio 105.a
Vnigenito filio pro homine interpellare 127.a
Vnitas bona & unitas mala in qua differant 119.a
Malorum unitas ſemper naxia eſt 119.a
volucrum nomine qui deſignantur 58.a
In ſcriptura ſacra uolucres quomodo intelligãtur 36.b
voluptas prapria eſt frangenda 87.b
Qui terrenis uoluptatibus delectatur amare non poteſt æterna gaudia 24.a
Voluptas ſub neceſſitate interdum ſe palliat 131.a
Nouitates uocum deuitandæ 186.b
Quare uinum; & oleum adhibetur uulneribus 60.a
Nomine uulpium qui deſignantur 58.a
vulpes foueas habent, & uolucres &c. eius ſententiæ explicatio 58.a
vxor quam ob cauſam habenda 140.a
Vxores & cognati quamoda diligendi & odio habendi 169.b
Vxori uir debitum reddat 141.a

Z

Zachæus cum uidere præ turba &c. eius loci pulchra explanatio 72.b,& 73.a
Zonam auream circa mammillas habere quid 205.b

REGISTRVM

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ. AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR

Omnes ſunt terni præter PP qui eſt duernus.

ANTONII PVCCII
CARD. SANCTORVM QVATVOR
MAIORIS POENITENTIARII.

DE CORPORIS ET SANGVINIS D. N.
IESV CHRISTI SACRIFICIO, EIVSDEMQVE

SACRORVM VERBORVM DECLARATIONE

HOMILIAE. XIIII.

Cognitu ob authoris religionem, & pietatem, myſteriiꝙ gloriam, & maieſtatem digniſſimæ.

ROMAE apud Valerium & Aloiſium Doricos
fratres Brixienſes. Anno Domini
M. D. LIII.

IOANNI MARIAE
CARDINALI MONTIS.

M. Antonius Georgius.
S. P. D.

SVMMA Cardinalis mei erga te beneuolentia, tuaque
perpetua difficillimis eius temporibus in eum meri-
ta, me hortata ſunt pater ampl. vt tuæ fidei res eius
commendarem, atque traderem: cui enim potius com-
mendem, quam tibi? cuius fides in amicos, et pietas in
Deum ea ſit, vt cum in omnibus ſemper rebus, tum in hoc ſacro catho-
licoque concilio, cui tanto cum labore, fide, conſilio, animi magnitu-
dine præſis, ſic eluceat, vt ab omnibus omnia tibi merito deferenda vi-
deantur? Mitto igitur unam ex viginti eius Homiliam, quam uelim,
non vt perfectam, ſed quaſi inchoatam leges. Nam, cum dies, et noctes
multa pie ſummoque labore commentaretur, et ſcriberet, ad idq; quod
de corporis, et ſanguinis redemptoris et domini noſtri Ieſu Chriſti ſacri
ficio eiuſdemque ſacrorum verborum declaratione cœperat opus, per-
duxiſſet, vt nihil ex eo cum ea, quæ vellet addidiſſet ſupremamque ma-
num impoſuiſſet, deſiderari. ne ab iis quidem, qui inſectari cuperēt, poſ-
ſet, in febrim ſubito incidit, qua cum non conualeſceret, ſed indies ma-
gis ac magis afflictaretur, eaque vehementius ingraueſceret, totum opus
mihi ſæpius vel moriens commendauit: in quo ſe ipſum, quod me ama-
ret, nec defuturum optime noſſet, conſolans, lætus et gaudens in cœ-
lum conuolauit Hanc igitur vnam mitto, reliquæ, nō ſingulæ, ſed ſimul
omnes, et procœmium ne tantus optimi atque ſanctiſsimi viri labor, reſ-
que tanto ſtudio, tanque diu elaboratæ, nec niſi cœlitus declaratæ pere-
ant, aut detrimenti aliquid accipiant, cum id primum fieri poterit, eden-
tur, Quibus ex animo tantummodo faueas velim, ſi qui enim reprehenſo
res (vt ſolet) erunt, illis magis quam nobis timendum erit: nam, ſicut eſt
donum Dei, ob ipſius amorem aduerſa æquo animo pati, ſic inter dona
Dei eſt, non vt ſpernantur, ſed vt placeant, quæ ſunt eius: cuius tāta eſt
tamque vehemēs erga nos et caritas, et amor, vt noſtra etiā velit eſſe me
rita quæ ſint ipſius dona. Vale V, Cal. Aprilis. M. D. XLVIII. Romæ.

IVLIO TERTIO PONT. MAX.

M. Antonius Georgius.

S. P. D.

DIVINITVS, & maxima omnium congratulatione, te Pontificem Maximum redemptoris noſtri Ieſu Chriſti, qui ſummus eſt ſanctiſſimuſque Pontifex, vicarium eſſe factum, omnes boni quam maxime ſibi gaudent, & tibi vehementiſſime gratulantur: Eundem enim illum recognoſcunt, cuius virtus ita ſemper inter omnes enituit, vt maior ne in Deum, & eius eccleſiam pietas, an in rebus omnibus labor, & conſilium, animique magnitudo fuerit, incertum eſſe videretur. Optime igitur nouit, qui omnia nouit, qui ſcit quid ſit in homine, quem ſibi & eccleſiæ Pontificem delegit: quin, hæc ipſa etiam res, quæ nunc ad te, ſed iandiu tibi commendata, mittitur, cum de re ſit omnium maxima, atque ſanctiſſima, & ab homine optimo conſcripta, noluit idem qui cuncta videt, & moderatur Deus, eam forſan ad te antea peruenire, quam te fortiſſimum omnium, & maxime pium, feciſſet etiam omnium maximum. Cum hæc igitur, quaſi diuinitus adhoc vſque idoneum & opportunum tempus reſeruata ſint, cupio, ac vehementer quidem, vt tanti Pontificis auctoritate atq; pietate, ſic omnes ad hæc ipſa cæteraque eiuſmodi excitentnr, ſic hæc cupiant, ad hæc ſic ferantur, vt non modo deguſtent, ac ſentiant ſuauitatem & gloriam tanti myſterii, ſed etiam vt diſcant, quid ſibi cogitandum ſit, dum viuunt, vt talia monumenta poſt mortẽ pariter & ipſi relinquant. Vale pridie Cal. Nouemb. M. D. LI. Bononia.

M. ANTONIVS GEORGIVS

LECTORIBVS

S. P. D.

REM magnam ſummo ſtudio , ac pietate elaboratam, veſtraque lectione digniſſimam haberetis optimi lectores, niſi optimi atq; doctiſſimi ſanctiſſimiq; viri Antonii Puccii Cardinalis, tam ſubito cōſecuta mors eſſet Quãobrem omnes vos oratos volo , vt amore potius , & lachrymis , ipſius memoriam proſequamini , quam quicquam in eo reprehendatis. Quanto enim hæc(quamuis pauca)quæ, uelut ex quodam incommodiſſimo naufragio vix erepta fuerunt, vberiora ſplendidioraq; eſſent, ſi & hæc ipſa corrigere , & illis addere potuiſſet , quæ tanto ſtudio & animi ardore quotidie faciebat, cum nihil tamen agere videretur, vt laborem ſuum tantum , & virtutem occultaret , & vni Deo Opt. Max. totum ſine vlla iactationis inaniſue gloriæ cupiditate offerret , atque conſecraret ? Dolendum , & valde quidem dolendum ſemper omnibus , & deplorandum , tanti candoris , & innocentiæ lucem, tàm alieno tempore , tamque ſubito ereptam nobis , & extinctam : non ſuo quidem ipſius incommodo , qui ex tot , tamque multis calamitoſæ huius & miſerrimæ vitæ laboribus , & ærumnis , non minus libenter , quam hilare elapſus , fœlix , & beatiſſimus iis fruitur in cœlo, quæ tàm piè nobis exponebat, cùm vitam in terris degeret : ſed noſtro, qui tot ac tantis , de Deo , & æterna gloria caremus , & rebus , & myſteriis , quæ tàm nobis incommoda morte, dicere,& explanare non potuit. Vt hæc igitur pauca , quæ de myſterio tanto,& arcano in quo ſalus omnis ac vita continetur atque conſiſtit , habere potuimus , pie ſancteque legeritis:ſic eadem & pietate, fide, bonitateque veſtra , & cordi & animo affigite, ut eo aſcendere ubi & qualia ſint,& quanta uidere , & eiſdem coram perfrui perpetuo mereamini. Valete. pridie Cal. Nouemb. M. D. LI. Bononia

ANTONII PVCCII CARDINALIS SANCTORVM QVATVOR MAIORIS POENITENTIARII.

DE CORPORIS ET SANGVINIS D. N. IESV CHRISTI SACRIFICIO, EIVSDEMQVE SACRORVM VERBORVM DECLARATIONE HOMILIA PRIMA.

Cvm ſæpe mecum diuq; reputarem extremum illum diſtricti examinis ac terroris & iræ diem, quando in maieſtate ſua Chriſtus de bonis iuxta ac malis ſententiam laturus erit: cunq; haberem in animo, vehementiſſimeq; cuperem, antequam veniret extremus ipſe calamitatis & miſeriæ dies, in quo vel iuſtiſſimo cuiq; tantopere tremiſcendum erit, meditari aliquid & ſcribere, quod me ſi non tutum prorſus ab omni metu ac formidine in tanta diei calamitate, & anguſtia redderet, ex aliqua parte ſaltem efficeret, vt cum dominus a ſeruo ſuo totius actæ vitæ rationem expoſceret, & mihi de me, ſicut vnicuiq; de ſe reddenda ratio erit, ne tum deniq; cum nihil amplius miſericordiæ loci relictum fuerit, reus omnino horrendæ illius, & nimium formidandæ vocis, Væ mihi quia ſilui a bonis, inuenirer, totum me ad ſcribendum de corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti Sacrificio, in quo ſalus omnis & venia cōtinetur atq; conſiſtit, contuli: neq; ob eam id quidem cauſam feci, quod me talem eſſe exiſtimarem, vt de re tanta, quæ non modo omnem ſuperet naturam, ſed ſenſus etiam omnium excedat & cogitationē dicere poſſem, ſed vt diſcerē potius: neq; etiam vt id laudarem, quis enim adhoc tam idoneus? Sed vt ſaltē conarer experiri laudandi voluntatē; non illius etiā immemor, qui nec mundari, nec impetratæ veniæ teſtimonium ab angelo accipere mereri prius potuit, quam pronunciaſſet & palam prædicaſſet, Se vidiſſe dominum ſuum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, & plenam omnem terram gloria eius. Huius igitur exemplo, tanti ſacrificii authoris ope, non alia re fretus, enitar, quantum in me quidem fuerit, & contendam, de hoc uno corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti ſacrificio ſcribere: neq; adeo tamen multa, nimiæ meæ conſcius, & memor imbecillitatis, de re, quæ tota Dei ſit virtus, & omnipotentia, aggrediar. Tentabo ſolum, & conabor, ſacratiſſima verba illa, quorum virtute panis mirabiliter ſit chriſti corpus, & vinū ſanguis, exponere: Ab eo loco, Qui pri-

Eſaiæ. 6.b.

Eſaiæ. 6.a.

die quam pateretur, vſq; ad illum. In mei memoriā facietis. Totius autē operis ſumma (ut certum mihi etiam finem præſcribam, ne longius quā opus ſit progrediar) Homiliis non amplius quatuordecim continebitur, quarū prima erit de loco ſacrificii, quare ſcilicet regiam Hieruſalem ciuitatem ad id faciendū elegerit: altera de tempore, hoc eſt cur pridie quā pateretur, nocte ſcilicet ipſa, qua tradebatur, & non antea illud facere, & inſtituere voluerit: tertia & quarta de accepto pane, & cur panē, nō aliud, & cur panem & calicem, & in ſanctas ac venerabiles manus acceperit: Quinta de oculorum eleuatione in cœlum, Sexta de gratiarum actione, Septima de laudis benedictione, & fractione panis, Octaua cur duodecim dedit, & non aliis, Nona cur accipite, & manducate: Decima quam ob cauſam non hoc, ait, ſed ex hoc, Vndecima de verbo, omnes, & cur pro vobis dixerit, & pro multis. Duodecima, ac deinceps de verbis Hoc eſt corpus meum. Hic eſt enim calix ſanguinis mei, & reliquis domini verbis in declarationem, & laudem conſecrati panis, & calicis, & quam ob cauſam dixerit. In mei memoriam facietis.

De loco ſacrificy, id eſt cur regiam Hieruſalem ciuitatem ad illud faciendum & inſtituendum Dominus elegerit.

POtuit igitur (vt ab eo exordiar, quod initio propoſui) Dei opt. Max. filius ea poteſtate, quā accepit a patre, qui omnia dedit in manu filii, quemcunq; vellet locum ad ſacrificiū illud vnde peccatoribus venia, miſeris ſalus, mortuis vita faciendum & inſtituendū eligere: præſertim cum iam
Ioan. tempus adeſſet, & hora, cum veri adoratores neq; Hieroſolymis, neq; in
4.c. Samariæ monte, ſed vbiq; deberent in ſpiritu, & veritate adorare patrē. In tanta tamen tamque ſingulari non eligendi modo loci, ſed & cæterarum rerum omnium poteſtate, eo conſilio, & ſapientia, cui nec finis ſit, nec numerus, mandans diſcipulis, Ite in ciuitatem, ibi parate. Vnam ad tantæ redēptionis, & miſericōrdiæ opus eligit Hieruſalem: idq; cum aliis omnibus & cauſis, & rationibus, tum (vt cætera omittam) præcipue quatuor. Nā veteris legis obſeruatio: regnū patris acquirēdū: verbū & lex noui ſacrificii: magnitudo & maieſtas eiuſdē ſacrificii, ita hunc & locū & ciuitatem requirebant, vt alibi fieri poſſe propemodum non videretur. Etenim cum poſt magnum illud ex toto terrarū orbe conditum & ædificatum ſacroſanctum Dei templum, nō liceret extra hanc vrbem & locum hoſtias immolari, aut ſacrificia & libamenta offerri, Chriſtus, qui miſſus in mundum eſſet a patre, vt fieret ſub lege, ac ita ſub lege fieret vt nihil legis vnq̄ prætermitteret: cum legem ſemper ita ſeruaſſet, vt ne iota quidem legis vnq̄ prætermiſiſſet, nec eſſet inuentus ſimilis illi, q con

ſeruaret legē excelſi,ne in ipſo etiā ſuæ paſsionis ac mortis articulo qdq̄ Eccli.
legis omitteret,aut vllam detrahendi occaſionem vlli vnquā relinqueret: 44. d.
cū magnus & celeberrimus aduenisset azymorū ille dies,quo die celebra
ri & occidi Paſcha deberet, Hieruſalē vt lex iubebat ad celebrandum Pa-
ſcha cum diſcipulis ingreditur. Cum veterum enim ſacramentorum &
myſteriorum illud omnium primum eſſet & maximum, neque alibi fieri
per legē liceret nec deinceps amplius celebrandū vnquā foret, alius om
nino locus eligi nō debuit: ſicut enim ibi figura & vmbra expleri,ita ibi-
dem etiam figuratum & res inſtitui,vt figuræ ſtatim & vmbræ ſuccede-
ret oportuit.Cum ſcriptum.n.fuiſſet,Mane floreat,& tranſeat,veſpere Pſal.
decidat,induret & areſcat: fieri hoc totū cum ſcriptum eſſet neceſſe erat. 89.
Nam vetus & prior ipſa lex Moyſis Chriſto fœcūda,& plena, mane ſuo
florere,ideſt quotidie legi,quotidie exponi,ad Chriſti vſque aduentū &
celebrari debebat:Sed totum illud mane,hoc eſt omnes ipſius veteris le-
gis,ac prophetarum omnium & patriarcharum voces,tāquā flores odo-
rem Chriſti venturi ſpirantes,& annunciantes, adimpleri, vt tam dulcis
fructus appareret neceſſe fuit:nec alia de cauſa precabatur clamans pro-
pheta,Aperiatur terra & germinet ſaluatorem: quo quidem germinato Eſaiæ.
iā & orto(ſicut etiā ſcriptū eſt) Terra noſtra dedit fructū ſuū, ne vllus 45. b.
ipſius prioris & veteris legis odor, odorem nouæ legis orientis inficere Pſal.
poſſet,non modo mane tranſeat ait, ſed ſtatim etiam, & veſpere inquit 66. a.
decidat,hoc eſt tota omnino lex ipſa prior & vetus ita decidat,& indu- Pſal.
ret & areſcat,vt in perpetuum tranſeat penituſq; reſoluatur, vt tā lætus 86. b.
etiā & gaudens mandat Moyſes & præcipit cum inquit. Vetera nouis ſu- Leuit.
peruenietibus proiicite:ac ipſa etiāmet veritas per prophetā Ne prio- 26. b.
rum memineritis,& antiqua ne intueamini, ecce ego noua facio omnia. Eſaiæ.
Cum pro figura igitur & vmbra res et veritas reponenda et inſtituenda 43. c.
eſſet,hoc eſt nouam hoſtiam,nouam victimam,nouum ſacrificium, nouū
nunquā antea repertum agnū offerri et occidi ſalutis omniū cauſa opor
teret,non modo conſentaneum, ſed prope neceſſarium fuit, hoc totum
ibi fieri,vbi in crucem et in mortē tradi debuiſſet. In cruce enim,et mor
te redimit nos,et in ſacrificio Chriſtus: Sed hæc ſacrificii redemptio fuit
inuiſibilis,illa crucis apparens: hæc in conſpectu domini, illa corā homi-
nibus: hæc in cœnaculo, illa in publico: hæc in medio diſcipulorū,illa in
medio latronum: hæc per verbi Dei operationē,illa per manus impiorū.
Cum morte igitur et crucis morte,et ante mortē & crucē,inexplicabili
quodā etiam mortis experimento,ac memoria,corporis ſcilicet & ſan-
guinis ſui ſacrificio,redimat nos,et recuperet Chriſtus: nō duobus qdē

ſacrificiis, ſed vno & eodem, primo in cœna incruento, poſtmodum ve
ro eodem ipſo in cruce cruentiſſimo: hac de cauſa quo in loco claro ſcili-
cet & regio eſſet in cruce moriendum, ibidem etiam, & corporis ipſius,
& ſanguinis ſacrificium faciendum, & inſtituendum fuit: ne ſi id obſcu-
riore loco factum & inſtitutum fuiſſet, quod tantæ apud Deum redem-
ptionis eſſet & meriti, minoris forſan apud imperitos exiſtimaretur im-
paritate, & conditione loci: Id quod non tam ad ipſius veteris legis (vt di-
ximus) obſeruantiam, quam ad illius etiam quod ibi adepturus eſſet regni
maieſtatem & gloriam pertinuit, ut ubi ſcilicet eſſet terreſtris Hieruſa-
lem regnum, ibi acquireretur & cœleſtis Hieruſalem regnum. Ratio enim
acquirendi & in perpetuum firmandi tanti regni non permittebat alibi,
quam in eadem hac ipſa ciuitate totum hoc fieri. Intonuerat enim de cœ-
Luc. lo vox. Dabit ei dominus ſedem Dauid patris ſui, & regnabit in domo
1. c. Iacob (cœleſti ſcilicet Hieruſalem) in æternum, & regni eius nō erit finis.
Adimplendum hoc erat, atque ita in domum illam ipſam patris, ac ſe-
dem ingredi, & regnare ſine fine vt ſcriptum eſſet oportebat. Ideo in
hac ſede ac regno ingreſſurus, ac in perpetuum regnaturus Chriſtus, ſicut
Dauid ex Ebron, ita ipſe ex monte olìueti, qui pinguedo dicitur chari-
tatis: ſicut Dauid cum exercitu, ita ipſe cum duodecim (de quibus lo-
quens dixerat, Beati mites quoniam ipſi poſſidebunt terram) proficiſci-
Mat. tur. ac ſicut inde expulſo a Dauid Iebuſæo, ita a ſe non modo Hieroſo-
5. d. lymitanæ, ſed totius orbis terrarum deturbato, & eiecto principe dæmo-
ne: vt cæcis & claudis a Dauid expulſis, qui aduerſus eum vociferati
fuiſſent, non ingredietur Dauid huc: ita a ſe ſcribis & Phariſæis, nec
modo ſcribis & Phariſæis, ſed cunctis etiam ſuo detrahentibus imperio
deturbatis, & eiectis: ſicut argenti a Dauid, & auri propoſito bellato-
ribus præmio, ita a ſe ſacratiſſimi & precioſſimi corporis & ſanguinis
ſui & in ſacrificio & in cruce, oblato pro ſuis, & perſoluto pretio, ſuum
cuius nunquam ſit futurus finis aut terminus adipiſcitur regnum: ut per-
ſpicue tandem adimpleatur quod de ipſo ſcriptum fuerat: Tu es ſacer-
Pſal. dos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Scribitur Melchiſe-
109. dech ſine patre, & ſine genealogia: quæ quidem non ſine myſterio, ſic
tacite latuere omnia: fuit magnus Dei altiſſimi ſacerdos, nec modo ſa-
cerdos, & panem & vinum Deo offerens, ſed & rex, & rex Salem, quod
interpretatur Rex pacis: fuit talis in omnibus, & tantus vt teſte gen-
Heb. tium apoſtolo aſſimilatus ſit ipſi Dei filio. Is cum procedens obuiam re-
7. a. deunti & victori Abrahæ, in eum intueretur, & cœleſtis afflatu numi-
nis præſentiret, ex tanti viri ſemine naſciturum eum, qui perditum

Iſrael regnum aliquando tandem reſtitueret, & ablatum Iudæ ſceptrum recuperaret: recuperandi modum præmonſtrans, panem Deo & vinum obtulit & ex eius, qui recuperaturus eſſet, perſona, lætus & gaudens inquit. Benedictus Abraham Deo excelſo, & benedictus Deus excelſus: quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt. Talibus itaque tanto lumine præuiſis præmonſtratiſque ſacratiſſimis redemptionis noſtræ myſteriis, ea nocte qua traditur in manus impiorum, ſuum ſibi debitum regnum acquirit & adipiſcitur Chriſtus: offert corpus, & ſanguinem ſuum ſub panis & vini ſpecie, benedicit Abrahæ in duodecim filiis diſcipulis ſuis. Benedicit aliis pro vobis dicens & pro multis, benedicit Deo excelſo patri ſuo, & gratias agit, quod per tale ſacrificium talem ſibi filio de hoſtibus victoriam tradiderit: ſicut etiam aperte oſtendit poſt cœnam cum dicit, Nunc tanti ſcilicet ſacrificii merito, clarificatus eſt filius hominis, & Deus clarificatus eſt in eo. Verbum præterea de ſacrificio ſcilicet. Hoc eſt corpus meum, Hic eſt enim calix ſanguinis mei, & quæ ferenda ſimul erat lex, Accipite & manducate, & hoc facite in meam commemorationem, Nullum præter eundem & locum & ciuitatem requirebant. Nam præter illud quod de hac præcipue lege ac verbo ita cecinerat ſpiritus ſanctus. De Sion exibit lex & verbum domini de Hieruſalem. & inde quia ſic ſcriptum fuiſſet, exire neceſſe eſſet. præterea cum Chriſtus Dei & hominis filius rex Iudæorum eſſet, ac Dominus, & ſalus ex Iudæis eſſet, nuſquam profecto verbum tantæ ſalutis atque lex fieri debuit, niſi vbi locus ac ſceptrum & ſedes eſſet eiuſdem regis ac domini. Cum enim verum illud & vnum eſſet ſacrificium ad quod ſe conuertere, & confugere deberent omnes quicunque ſalutem & vitam conſequi vellent, & cui ſemper omnis ab omnibus deberetur & bonor & adoratio, nullibi profecto melius potuit, aut dignius fieri, quam ibi, vbi adorari ab omnibus oporteret, & quo omnes vndique ad adorandum conuenirent nationes? Nam quod eadem ipſa ſcriptura commemorat exituram de Sion legem, et verbum domini de Hieruſalem: non tantum oſtendit ibi ob loci dignitatem ac religionem, ſupercœleſte hoc ſacrificium faciendum fuiſſe, quam futurum, vt inde ob nimiam gentis ingratæ et peruicacis impietatem exiret et manaret, in omnes gentes, in omnes totius orbis terrarum nationes, ac Sion & Hieruſalem in ſua perfidia, et impietate relinqueret. O cæcam nimium et undique miſeram Hieruſalem. Cur ſolem perdere Iuſtitiæ tantopere ſine cauſa conaris, et ſplendorem lucis æternæ tollere de mundo tam fruſtra contendis? Cur nec in vita, nec in morte fere ſa-

Gen. 14.d. — Mat. 26.c. — Luc. 22.b. — Mat. 26.c. — 1. ad chor. 11.d. — Iſa. 2.a.

lutis auctorem vnquam miſera potes? Vbi enim in te quicquam vel in
quempiam alium (quod non debuit, qui vita omnibus erat) commiſit,
aut vbi ſe regem facere cœlorum rex vnquam voluit, vt ſine cauſa
Mat. miſera clamas et times, ſiue potius timere ſimulas? qui regiis etiam
2.b. muneribus adoratus non modo regnum non quæſiuit, verumetiam
non quod ibi, modo voluiſſet, eſſe non poſſet, ſed vt a regno et a re-
Mat. gni ſede procul abeſſet, ſolus ſeceſſit cum parentibus in Aegyptum?
4.b. qui cum vehementius etiam quæreretur, et conarentur omnes, vt face-
rent eum Regem: ſolus ne rex fieret, ſolus inquam aufugit in montem?
Ioan. Nec modo rex, ſed, et rex et benedictus, qui venit in nomine domini
6.b. tam celebri clamore ſalutandus, non ſolum non vt rex, ſed etiam ſuper
aſinam et pullum eius ciuitatem ingredi voluerit, vt clare perſpice-
rent omnes, non ſibi vnquam eſſe de ſuo rege timendum, ſed lætandum
omnibus, et gratias agendum: cum diebus ſuis id tanta ſua cum felici-
Mat. tate viderent adimpletum, quod tandiu per prophetam prædixerat No-
21.a. li timere filia Sion, ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper
Ioan. aſinam et pullum eius? qui cum rex etiam inſcriberetur, et rex ſicut
12.b. erat iudæorum, non modo id non quæſiuit, ſed ita paſſus eſt, et tulit,
Eſaie vt manifeſtum omnibus eſſet, non ſibi id eſſe, quod ambiiſſet, aut quæ-
62.d ſiſſet, ſed patri, qui ab æterno ſic decreuiſſet et uellet attribuendum,
Zach. quod diceretur, et eſſet Rex iudæorum? Dei enim vox illa fuit, licet ab
9.b. iniquiſſimo iudice prolata, qua rogantibus iudæis ne ſcriberetur rex, re-
Ioan. ſpõſum eſt, quod ſcripſi ſcripſi? Quã illud in te uere ſit quod prædixerat
19.d. ſpiritus per Prophetã. Sagittæ paruulorũ factæ ſunt plagæ eorum, hoc
Pſal. eſt maledicta atque conatus et inanes voces tuæ, velut ſagittæ quædam
63.b. contra redemptorem tuum, et dominum directæ, in te ob cordis tui
duriciem et impietatem retortæ, factæ ſunt, ſicut ſcriptum eſt, plagæ
tuæ? Quam illud in hoc etiam quod ſcriptum eſt in agni occiſione, qui
figura Chriſti regis ac domini tui erat, adimpletur, quod ſi numerus
non ſufficeret, vt aſſumeret vnuſquiſque vicinum ſuum: aſſumpſere
Exod. vtique vnuſquiſque vicinum ſuum in Chriſti occiſione Iudæi, Pilatum
12.a. ſcilicet, ſinguli clamantes, crucifige, crucifige eum, cum ipſi authori-
tate non ſufficerent. Sic ſic oportebat regnum, ſcilicet regis tui vbi ſedes
fuiſſet Dauid patris ſui manifeſtari, firmari, extolli, per oblationem
tum corporis, et ſanguinis ſui ſub panis et vini ſpecie, tum per cru-
cem, per paſſionem, per ſanguinem, per mortem: ſic cœleſtis Hieruſa-
lem regnum, in terreſtri Hieruſalem loco ac regno acquiri: ſic non Hie-
roſolymitanæ vrbis tantum, ſed totius mundi principem foras eiici: ſic

cæcos

cæcos & claudos, ſcribas ſcilicet & Phariſæos, ac legis doctores expelli, & foras eiici: ſic in agrum & vineam cœleſtis tui regis & redemptoris alios agricolas, alios vinitores introduci, qui ſacratiſſimi ſui ſacrificii verbum, & legem ſuſciperent corde bono, & optimo, & fructum afferrent in patientia. Sed cur de Sion inquit, & de Hieruſalem cum vnus ſit, & idem locus iiſdemque mœnibus circumſeptus? ob id nimirum, quod cum arx Sion a Dauid ædificata interpretetur tumulus, & Hieruſalem viſio pacis, vtriuſque meminiſſe oportuit. Nam quemadmodum per hæc ſacra, quæ in eius mortis memoriam facimus: mori cum eo diſcimus & tumulari, ita per eadem meremur, & conſequimur tădem, vt cœleſtis illius, & æternæ pacis, quam ipſe toties annuntiauit, & dedit diſcipulis viſione perfruamur. Poſtremo ne ſingula perſequar, non debuit alibi quam in loco regio, ac regia & præ aliis clariſſima ciuitate cœleſte hoc ſacrificium fieri: quoniam ob tantam & adeo ſingularem, & eximiam ipſius myſterii maieſtatem, & præſtantiam declarari ex loci etiam dignitate oportuit, non paſſim omnes, ſed ſolos reges fore tantæ fœlicitatis & gloriæ ſacrificio dignos, ſolos inquam reges & non alios ad ſalutem, & vitam ex eo manducaturos, id eſt eos tantum, qui tales eſſent, vt nō a vitiis vinci, ſed vitiis tamq̄ reges imperare, ac moderari ſe ipſos, & regere in charitate, & vnitate Dei, & proximi poſsēt, Id quod etiā ſpiritu præuidēs patriarcha Iacob ille ſanctiſſimus, cū benediceret filiis, ad Aſſerq; veniſſet ſūma cū lætitia & gaudio exclamās, inquit. Aſſer panis pinguis præbebit delitias regibus, id eſt fidelibus? Quid enim ſignificat Iacob, niſi ſupremum illum & cœleſtem patrem diuidere, & partiri bona ſua hæreditaria filiis: filiis autem, de quibus loquens apoſtolus, hæredes quidem, inquit Dei cohæredes autem Chriſti? Quid Aſſer niſi Chriſtum Ieſum Dei, & hominis filium? Nam præter illud, quod, vt ille octauus numero filius fuit, ſic octauo illo hic die, qui dies futuræ mortalium omnium reſurectioni attribuitur, reſurrexit a mortuis. Cum nomen autem Aſſer diuitias ſignificet, & beatitudinem, de quo dici alio, intelligi potuit, niſi de Dei filio redemptore noſtro Ieſu Chriſto? qui ſolus nos pane ſuo ſacratiſſimo reges, & dominos efficit, ſolus verbo nos beat, ſolus fons & origo eſt cœleſtis illius, & ſupernæ beatitudinis, vnde diuites omnes, & reges fiunt, ac beantur, qui cuſtodiunt verbum eius, & digni accipiūt illud? Benedictio vero ipſa, quæ in panis pinguedine delitias regibus allaturi ipſi cōtigit filio, quid aliud eſt niſi merces illa, de qua ſcriptum eſt, Merces filii fructus vētris? merces enim, quā cœleſtis pater dedit filio, quamq; attulit nobis filius: illa benedictio fuit, et conſe-

Eſaiæ. 2.a.

Gen. 49.c.

ad Ro. 8.c.

Pſal. 26.b.

cratio, qua per verbum Dei panis fit verum illud corpus, quod inuenta eſt mater habere in vtero de ſpiritu ſancto. Meruit autem, & accepit mercedem hanc tantam, tamque ſingularem, & eximiam a patre filius, non vt ſolus ex ea ipſe manducaret, aut ſibi ob ſuam erga nos charitatem vni tantum haberet, ſed vt daret duodecim, daret nobis, daret omnibus in eum vſque ad conſummationem ſeculi crediturís, vt in hoc illud etiam adimpleretur, quod prædictum per prophetam fuerat: Benedictionem dabit legiſlator. O panem vere ſacrum, ſacrũ vere panẽ, per quẽ ſpecioſa deſerti, id eſt pœnitentiũ corda vſqueadeo beantur, & pinguefcunt, vt vnũ fiant, vnumq; ſint cũ eo, quod accipiunt. O panem vere pinguẽ, vere angelorũ et præbẽtẽ delitias, & delitias regibus, regibus autẽ non qui dominãtur imperãtue populis, ſed vitiis, nõ dominatus, et regna deuincunt, ſed ſeſe caſtigant, & obſtringũt in obſequium, in amorem, in charitatẽ Ieſu Chriſti, cui vere ſeruire valde regnare eſt, & eſt qui ei vere ſeruit, & vere felix & dominus & rex. Qualis et iuſtiſſimus atque ſanctiſſimus ille, qui non quod rex eſſet, aut alios regeret, & contineret, ſed quod ipſe contineretur, & regeretur a domino adeo lætus & gaudens, canebat. Dominus regit me, nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. Quicunque igitur tam felicis paſcuæ locum, id eſt tam regiam hanc cœleſtis ſacrificii domum ingredi cupiunt, reges eſſe neceſſe eſt, hoc eſt ſibimetipſis dominari (nam qui facit peccatum ſeruus eſt peccati) ſibimetipſis imperare, nulli vnquam vitio, delictoue (vel ſi mori millies oporteat) ſe ſubiicere, ſed Chriſto Ieſu, cui vere ſeruire, & vere obſequi ſemper et inhærere valde regnare eſt, & valde dominari. Nullus enim immundus, nullus impurus, nullus ſorde, nullus inquinamento pollutus, nihil ſeruile, nihil non regium, nihil non liberum, nihil non ſanctum, in id poteſt ingredi conuiuium, vbi tam regia ſunt omnia. Regius enim locus, regium conuiuium, reges conuiuæ, regum Rex author conuiuii.

Pſal. 83.b.

Gen. 22.a.

Pſal. 94.c.

ANTONII PVCCII CARDINALIS SANCTORVM QVATVOR MAIORIS POENITENTIARII.

HOMILIA II.

De Verbis, Qui pridie quam pateretur.

OMNIBVS Qui ad ſacroſanctum Ieſu Chriſti redemptoris altare, corporis ipſius, & ſanguinis myſteria per eiuſdem uerbi omnipotentiam, & virtutem facturi, accepturiue accedimus: cogitandum eſt in primis, vehementerque meditandum, totum id quod ex pane ibi fit, & vino, ſicut id etiam nomen ipſum declarat, atq; oſtendit, & amoris eſſe, & gratiæ ſacramentum. Nam conſecratus tanti ſacrificii panis dicitur Euchariſtia, quod interpretatur gratiarum actio, propterea quod non modo nos ad gratias pro tali ac tanto erga nos Dei beneficio ei ſemper agendas vehementius incitet, & attrahat, ſed quod ipſam ſimul etiam gratiam contineat, atque conferat: nec modo contineat, & conferat, ſed ſit etiam ipſamet gratia: gratia quidē bona: gratia qua melior nulla gratia ob ſolam Dei erga nos caritatem, gratis data nobis & exhibita: gratia, quæ apud Deum ſic eum gratia dignum efficit, qui ex ea digne accipit, vt non ſolum fiat dignus, qui in Deo maneat, verum in quo ipſemaneat Deus. id quod ipſamet etiam veritas teſtatur cum inquit, Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in eo. *Ioan. 6.f.* Gratiam hanc tantam, tantum hoc amoris pignus largitur mundo redemptor mundi antequam recedat ex mundo. Sentiens enim magiſter optimus idemque dominus, & pater omnium Chriſtus, quem dolorem, ex magiſtri & domini ſui morte accepturi eſſent ii, quos adeo dilexiſſet ſemper, vt pro eis vitam effundere nō dubitaret: tale etiam eiſdem remediū, & ſolatiū relinquere moriens voluit, vt quamquam eo qui ſalus omnibus, & vita eſt carere viderentur, tamen hoc facilius ipſius deſiderium ferrent, quo manifeſtius experiendo ſentirent, ſeſe quotidie, in panis & vini ſacrificio eundē illum ipſum dominū ſuum accipere & manducare, cuius exoptatiſſimā faciē intueri nō poſſent amplius, & videre. Sed quoniā pridie tātum q̄ pateretur: hoc eſt ea ipſa nocte, qua ad mortē tradebatur, & nō antea, tanti amoris, & gratiæ ſacrificiū inſtituit: nec minus habeat myſteriorū tēpus illud, & hora,

quam locus, quem ad hoc faciendum elegit: non alienum eſſe duximus, quemadmodum ſupra de loco diximus, ita de ipſo etiam tempore pauca dicere. Nocte igitur & traditionis ſuæ nocte, qui lux vitaque erat, et ad illuſtrandum mundum venerat: ſacrificium lucis et vitæ iccirco inſtituit, vt non modo ex ipſius ſacrificii myſterio, ſed ex temporis etiam, quo fieret, ſignificatione latenter oſtenderet id, quod apertius poſtmodum declarans Apoſtolus, inquit, Nox proceſſit, dies appropinquauit,
ad Ro. 13.c. nox inquam erroris præceſſit, nox impietatis, nox damnationis: appropinquauit autem dies, dies nimirum ſobrietatis, dies fidei, dies ſalutis, dies amoris & perpetuæ felicitatis. Fuganda nox illa erat, adducendus hic erat dies, ſed neutrum per ſe præſtare poterat infelix & miſer homo: requirebatur ad vtrunque non qui ex mundo, ſed qui de cœlo veniſſet in mundum, & penes quem talis ac tanta eſſet poteſtas, vt non modo tenebras in lucem, & noctem in diem conuertere poſſet, ſed gratiam quoque ad deponenda tantarum opera tenebrarum & induenda lucis arma conferret, reque ipſa declararet; quod tanto ante præmonſtrans propheta, inquit, Deus noſter refugium, & virtus, & adiutor in opportunitatibus:
Pſal. 45.a. affuit adiutor noſter Chriſtus Dei, & hominis filius, Deus verus, & homo verus: adfuit inquam & cum adeſſe maxime atque auxilium ferre oportuit, cum venit ſcilicet plenitudo temporis, non illa quidem plenitudo, quæ diebus perficeretur, & menſibus, & annis, ſed plenitudo illius temporis, cum nox & tenebræ ex primorum parentum culpa & delicto penitus occupauerant, & obcæcauerant mortalium mentes: non nox & tenebræ earum inſtar, quæ ſolis conſequuntur occaſum, aut olim (vt ſcri-
Gen. 1.a. ptum eſt) faciem occupauerant abyſſi, ſed nox, & tenebræ, de quibus
Eſa. 60.a. loquens Eſaias, Ecce, inquit, tenebræ operient terram, & caligo populos. Etenim ad id per malitiam, & flagitia toto orbe terrarum peruentum erat, vt tantus delictorum vniuerſorum cumulus eſſet, & tanta plenitudo, vt nulla omnino fieri poſſe videretur acceſſio. In tanta tanque cæci & vſque adeo ſuperbi temporis, ac dilectorum omnium & tenebrarum plenitudine: in tanta, tamque certa totius humani generis damnatione,
Pſal. 114.c. & morte nobis opem tulit, cœleſtis ille adiutor, qui dat eſcam in tempore opportuno, tali inquam tempore vt nõ ſolum declararet quam propitius & quã potens eſſet in tollendis inquitatibus, ſed tanto vehementius omnes ad tanti beneficii memoriã retinendã excitaret, quanto cognouiſſent certius ſeſe de tot tantiſque tenebris ereptos, & in tantum dilectionis Dei lumen mirabiliter eſſe traductos. Quid enim obſecro maius excogitari poteſt, aut admirabilius? quam qui ante tanti myſterii, & ſacri-

ficii cœnam, in tantis nequitiarum, ac delictorum omnium tenebris verſarentur, eoſdem poſt cœnam, non modo nulla tenebrarum caligine impediri, ſed in maxima veritatis luce omnes conſtitui? ſicut ipſemet etiam author poſt cœnam declarat, cum ait, Vos mundi eſtis. Nam quem admodum ante tanti ſacrificii cœnam dicens, accipite in remiſſionem peccatorum nullo adiecto fine aut termino, vniuerſa peccata ſignificat, ita cum poſt cœnam dicit, Mundi eſtis, declarat talis cœnæ merito omnes ab eis expulſas prorſus, & fugatas eſſe peccatorum tenebras. O noctem vere beatam, & felicem, tanti fulgore ſacramenti illuſtratam, in qua diuinum illud, & vere cœleſte perficitur oraculum. Nox ſicut dies illuminabitur, & ſicut tenebræ eius, ita & lumen eius: nox, quæ tam certas, tamque cœleſtes affert delitias, vt cuique vere liceat dicere. Nox illuminatio mea in delitiis meis. Cum tales autem, adeoque cœleſtes nocturno tempore elargiatur, & conferat delitias, tantaſque tenebras in lucem tantam, atque lumen conuertat Dominus Deus noſter, cur non alia id nocte, ſed illa ipſa, qua ad mortem tradebatur, faciendum ſtatuit? Hanc potiſſimam noctem, & nullam aliam ante delegit Dei filius, qui eſt ſapientia patris, quod cum ipſe in terris degeret, & in illa ipſa quam induerat hominis forma præludia cœleſtis amoris luderet, atque in eo dilitias ſuas omnes poneret, vt cum hominibus verſaretur: id remedium, ea virtus, id perfugium erat in terris, vt tale, ac tantum non requirereretur ſacrificium. Ipſe enim viuens Chriſtus erat omnibus ſacrificium, omnibus libamen, omnibus ſalus, omnibus vita. Dabat cuique quod petebat: paſcebat omnes, omnes alebat, omnes ex fidei, & charitatis iuſtitiæque merito reficiebat, clamans ad omnes, & docens, Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me non eſuriet; & qui credit in me non ſitiet in æternum. O ſingularem, & admirabilem Ieſu Chriſti charitatem, & amorem. inuitat omnes ad vitam, omnes inquam inuitat ad vitam, qui omnibus eſt vita, nec inuitat ſolum, ſed modum etiam, & viam oſtendit eundi, dicens, Qui credit in me. Iuit enim ad Ieſum adoleſcens multas habens poſſeſſiones: iuit legis doctor tentans eum de mandato magno legis: iuere, qui eum victus tantum cauſa quærebant: ſed quoniam ſua, non illius cauſa, & ſimulata fide & ſine iuſtitia pœnitentiaq; ibant, cum primum audiuere. Ille quidē, quæ habes, da pauperibus, hic diliges dominum Deum tuum & proximum: illi operamini cibum, qui non perit, ſed qui permanet in vitā æternā. ſtatim abiere, neq; cū eo amplius eſſe, aut ab eo refici meruere. At non ſic fideles duodecim, nō ſic alii quā plurimi, ſed fidei ac pœnitentiæ iuſtitiæq; pleni, fide, & charitate

Ioan. 13.b. Mat. 26.c. Pſal. 138.a. Pſal. 138.b. Ioan. 6.d. Mat. 11.b. Mat. 12.c. Ioan. 6.d.

ducebātur fide,charitateque retinebantur:fide, atq; charitate reficieban
tur:omnibus enim fidei, & charitatis,iuſtitiæque merito erat omnia vere
Deus,& homo Chriſtus,ægris ſalus,claudis greſſus,ſurdis auditus,cæcis
viſus,mutis loquela,mortuis vita, pauperibus multa euāgelizādi virtus,
quæ quidem omnia præuidens Propheta:ſicut lætantium, inquit, omni=
Pſal. um habitatio eſt in te, Hanc tantam in Chriſto Ieſu habitantium læti=
86.a. titiam, & felicitatem declarat ſimilitudo illa, qua regnum ſuum magi=
ſter ac dominus ipſe Chriſtus grano comparat ſinapis, quod eſt, inquit,
Mat. ex omnibus ſeminibus minimum, & cum creuerit, eſt maius omnibus
13.c. oleribus, & fit arbor. Quid enim aliud eſt ſinapis granum,niſi humani=
Luc. tas ipſius Chriſti inſita verbo Dei? Quid minimum niſi Chriſtus ipſe
13.d. Deus? qui in forma ſerui, ſic ſeſe oſtendit mundo, vt non ſit dedignatus
Eſa. conſpici talis vt de ipſo caneret eccleſia, Paruulus natus eſt nobis, & fi=
9.b. lius datus eſt nobis, Quid, quod maior ſit oleribus, niſi quod perueniens
Ioan. ad ætatis ſuæ plenitudinem, ſic præſtitit omnibus, vt vere tunc dictum
3.d. ſit, qui de cœlo venit ſuper omnes eſt? Quid vero arbor, niſi quod poſt
baptiſmum non Ioanni ſolum, ſed Iudæis, ſed Samaritanis, ſed genti
Mat. bus etiam omnibus incipit manifeſtus fieri? pacem, & vitam his afferens,
3.d. 2.pet. qui prope: his, qui longe, his qui diſperſi toto habitarent terrarum orbe,
1.d. ſicut oſtendit ſpiritus ſanctus manens ſuper eum, & teſtatur pater, di=
cens eum filium ſuum dilectum & baptizare in ſpiritu ſancto, & ab om=
nibus audiendum eſſe. Nam quid erant eiuſmodi arboris rami, niſi ge=
ſta, niſi monita, niſi ſigna, niſi prodigia ipſius Chriſti filii Dei in redem=
ptionem, in ſalutem, in vitam totius generis humani? quid volucres
cœli venientes, & habitantes in ramis eius, niſi fideles cultores eiuſdem
domini, qui a tam ſalutaribus ramis, ſurſum per eos, & deorſum voli=
tantes nunquam recedebant? hoc eſt modo opera diuinitatis,modo ope=
ra humanitatis in vna & eadem perſona Chriſto Ieſu contemplari non
deſinebant, non ſecus ac ſuperni,& cœleſtes ſpiritus illi,de quibus ipſa
Ioan. met veritas teſtatur,cum inquit,videbitis cœlos apertos,& Angelos Dei
1.g. aſcendentes, & deſcendentes ſupra filium hominis. Sic adhærentes tunc
fideles, & habitantes in Chriſto, non modo corporis, & ſanguinis ip=
ſius non indigebant ſacrificio, ſed tantum diuini luminis inter tot,atque
tanta opera meritaque ipſius Chriſti viuentis hauriebant, quantum non
ſolum ad ſpiritualem tollendam famem, & ſitim totam extinguendam
ſufficeret, verum etiam affluenter cuique ſupereſſet. In hanc poſtremam
noctem, & traditionis, & mortis horam iccirco differt etiam lucis, &
vitæ ſacrificium Chriſtus, ne antiquitus inſtitutum a Moyſe Phaſe ſa=

crificandi tempus præter horam omitteretur, aut vllo modo ante tempus impediretur, propterea quod nouo huic ſalutis, & vitæ inſtituto ſacrificio omnis deinceps cultus, & honor deberetur & non veteri, ſicut docet ipſemet præcipitq; Chriſtus dicens. Hoc facite in meam commemorationem, hoc inquam, non illud amplius, & in mei, non in Moyſis memoriam. Tempus enim colendi veteris, & prioris immolandi, & ſacrificandi Agni, ex præcepto Moyſis initium duxit ab illa nocte, cum ex manibus Pharaonis elapſus Moyſes ex Aegypto in terram promiſſionis migrauit, cuius quidem temporis finem, ac terminum allatura erat nox illa, qua legiſlator, & redemptor noſter Chriſtus, ex manibus peccatorum, & ex hoc mundo ad patrem tranſiret. Hoc totum ex nocte illa Moyſis, vſque ad hanc domini Ieſu noctem, temporis ſpatium, ex lege omni religione coli ab omnibus oportebat, & diligenter ſeruari & in primis ab eo, qui nihil ex lege vnquam voluit præterire. Scriptum enim erat. Omnia tempus habent. Cum igitur quæ ad gratiam veritatemque ſui corporis, & ſanguinis ſacrificii pertinerent: omnia diligentiſſime Chriſtus eſſet traditurus, & præcepturus, hoc certo, & præfinito tempore ac nocte efficiendum, & præſtandum fuit, de quo ipſe dicit. Tempus meum prope eſt, apud te facio Paſcha: tunc debuit hoc nouum ſacrificium inſtitui, non antea: tunc vetus illud Moyſis, cuius finis & terminus eſſet nouum hoc Ieſu Chriſti, abrogari prorſus oportuit, & tolli non antea. Non enim vmbra, & res, figura, & veritas vno & eodem tempore coli debebant, & venerari, ſed hæc inſtitui: illa diſſolui, hæc reponi, illa non celebrari: hæc ſtare, & permanere, illa dimitti, & reiici, ſicut mandat etiam ipſemet Moyſes ac præcipit dicens, Vetera nouis ſuperuenientibus proiicite, & alius. Abſcindetur de ouili pecus, & non erit armentum in præſepibus, ſi quidem ob cœleſte hoc et tantæ ſalutis, ac vitæ ſacrificium, erat a veteris Agni, nec a veteris agni ſolum, ſed aliarum etiam victimarum omnium immolatione penitus deſiſtendum. Quo circa quaſi tam cœleſti hoc et nouo ſalutarique cibo reficeretur: clamans idem vates, et Propheta, Ego, inquit, in domino gaudebo et exultabo in Deo Ieſu meo. In hanc denique poſtremam noctem, et traditionis, ac mortis horam differt ſacrificium lucis, et vitæ Chriſtus, vt ſui erga nos eximii amoris vis, magnitudoque clarior exiſteret, et magis, atque magis appareret. Nam et ſi paulo antea cum ita diceret. Niſi granum frumenti in terram cadat, ipſum ſolum manet, ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert: ſatis aperte docuerat, quanto nos charitatis ardore proſequeretur, et

Ioan. 22.b. Gen. 12.g. Eccle. 3.a. Math. 26.a. Leuit. 26.b. Aba. 3.d. Abac. 3.d. Ioan. 12.d.

vehementer amaret (cum illud granum in terram cadere, & non depo- ni nil aliud ſignificet, niſi Chriſtum Ieſum, quĩ illud ipſum eſſet granum, non vi, aut poteſtate aliena, ſed ſua ſponte, & conſilio ſuam animam pro ſalute, ac vita mortalium profundere) eximiam hanc et tantam erga nos charitatem ſuam et amorem declarat, neque ipſa manifeſtius oſtendit cum tempus adfuit, et hora, de qua poſt allatam ipſius grani in
Ioan. terram caſuri ſimilitudinem ſubdidit, propterea veni in hanc horam,
12.d. quod erat primi diei azymorum initium, hoc eſt, pridie quam patere- tur, cum, ſcilicet, in manus peccatorum traderetur: tunc enim cum illi ipſi grano Chriſto Ieſu, & domino iam iam cadenti, non vi (vt dixi- mus) aliorum & coacte, ſed conſulto & voluntate ſua, vt vitam no- bis daret, morituro, pararetur fouea, & non de meditanda, ſed ferenda cruce, non de prædicanda, ſed iam iam ſubeunda morte ageretur, nec niſi pauori, & lacrymis, & mœrori ſupereſſe locus videretur, non ta- men videmus eum hic horrere, non commoueri, non pauere, non for- midare, ſed quaſi hæc loco delitiarum, ob eximiam ſuam erga nos cha- ritatem habeat: læto atque hilari vultu, in ſanctas ac venerabiles ma- nus panem ad ſe ipſum in mortis experimentum & memoriam ſacrifi- candum accipit, vt cum non modo in cruce moreretur, ſed cum mor- tem etiam mortis myſterio præueniret, & inexplicabili quodam mo- do totum intra ſe prius experiretur, & ſentiret, quod per manus impio- rum iam iam eſſet in cruce paſſurus: quam valde ſuos dilexiſſet duplici argumento teſtatum relinqueret, qui ſeſe et in ſacrificio et in cruce pro eis, hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis traderet atque offerret. Quod vt manifeſtius etiam declararet, conuerſus ad omnes, Deſiderio, inquit, deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum. Quid obſecro bo- ne Ieſu, cur tam amanter tuos alloqueris? cur deſiderio inquis deſidera- ui? An non ſatis erat ad tantam tuam declarandam erga nos charitatem ſi diceres deſideraui? cur addis etiam deſiderio, cur tanti amoris et ſtudii gemino vteris verbo? cur deſiderium aperis deſiderio, ſicut mor- tem præuenis libamine? O valde optandum omnibus, et opportunum feliciſſimæ beatiſſimæque noctis huius, et ſacrificii tempus, vnde tan- to cum gaudio, et lætitia reformatus eſt humanæ ſalutis dies, de quo
Pſal. tam læta caneret eccleſia, Hæc dies, quam fecit dominus exultemus, et
117.d. lætemur in ea. Quemadmodum enim dies lucis huius matutino veſper- tinoque tempore efficitur: ſic dies ille ſpiritualis vitæ, et mane ſuo, et veſpere contineri debuit, hoc eſt, ortu Ieſu Chriſti, et occaſu: alte- ruter enim abfuiſſet, quomodo tam clarus nobis, et tam pulcher illuxiſ-

ſet Dies? Statuit humani generis redemptor naſci, ſtatuit idem ſeſe,& in ſacrificio,& in cruce offerre,vt dies naſceretur & illuceſceret, in quo, & mane experiremur, & veſpere ſentiremus, quam eſſet laudabile nomen domini:ab ortu ſolis vſque ad occaſum. Vberrima enim vtrobique reperiuntur paſcua, diuerſi quidem guſtus & ſaporis, ſed ſubſtantiæ vnius, eandemque ſalutem & vitam afferentis. In Bethleem enim, quæ domus dicitur panis, naſcens Ieſus pannis inuoluitur: idem ſub panis & vini ſpecie moriens in mortis memoriam totus elargitur: vniuerſa ibi naſcuntur virginis matris gaudia, redundant hic vniuerſo dolore innumera ipſius vnigeniti vulnera: voces ibi audiuntur angelorum, & concentus, Angeli pacis hic ſingultus emittunt, & acerbiſſime collachrymant. Læti eo paſtores accurrunt, huc accedere non audent pauentes diſcipuli: Aſinus illic, et Bos dominum cognoſcunt, hic blaſphemi et impii maledictis conſectantur. mirantur ibi parentes, quæ de puero nato prædicant paſtores: miratur hic præſes quod tam ilico tantum eius clamorem mors conſecuta ſit: ibi relinquitur a paſtoribus, vt adoretur a magis, hic a ſuis relinquitur, vt in mortem tradatur ab impiis: redeunt inde paſtores ſumma cum lætitia, et gaudio Deum collaudantes, hinc qui uiderant, ſummo cum dolore reuertuntur et fletu, ſua percutientes pectora: a regibus illic cum muneribus adoratur, et a Magis: a reis hic in tumulo cuſtoditur, et ab impiis. Diuerſum vere, atque contrarium præſeferunt ſaporem naſcentis Ieſu Chriſti et eiuſdem morientis paſcua, ſed non minus deguſtanda hæc ob amaritudinem, quam illa appetendâ ob dulcedinem: utraque enim Chriſtus Ieſus Deus, et homo ſic conſperſit, dulce amaro, amarum dulci contemperans, ut non duo ſint ſed unum. Obitus enim ipſius, et natalis myſteria, nouum ſalutis & uitæ diem, inter condenſa noctis, et tenebrarum efficiunt, cuius lucis lumine, de fide nos in fidem, de ſplendore in ſplendorem, de claritate in claritatem transferamur, donec coram in cœlis eo, ſicut eſt, perfrui perpetuo mereamur.

Pſal. 112. a.
Luc. 2. a.
Luc. 2. b.
Luc. 23.
Math. 2. a.
Math. 27. c.

ANTONII PVCCII CARDINALIS

SANCTORVM QVATVOR

MAIORIS POENITENTIARII,

HOMILIA III,

De Verbis, Accepit panem.

EXIGEBAT, vt demonſtratum eſt, iam locus, exigebat tẽpus, exigebant ſic omnia, vt non modo res ipſamet loqui, ſed etiam clamare propemodum videretur, ne tantæ redemptionis opus diutius differretur, ſed perficeretur a Domino, quæ redimendi noſtri cauſa ſtatuerat, ab eoque fidelium omnium nomine requirens, clamabat propheta, Exurge
Pſal. 47. domine in præcepto quod mandaſti, & ſynagoga populorum circũdabit te. At cur exurge? quod enim tantum mandauerat præceptum Chriſtus, in quo ſic precaretur, vt eum ſynagoga circundaret, exurgere? illud nimirum præter cætera ſuæ miſericordiæ documenta mandauerat, vehementerque præceperat Chriſtus, Operamini cibum, non qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. Operari autem eiuſmodi cibum, quid aliud erat, niſi tunc per fidem, mox per Euchariſtiæ ſacramentum accipere; & manducare eundem illum qui non periret, & quem operari præciperet æternæ vitæ cibum? in tanto hoc præcepto, ſic precebatur in ſpiritu propheta & clamabat, vt præceptor exurgeret. Nam & ſi poterant omnes talem cibum operari tunc credendo, nemo tamen adhuc poterat manducando: oportebat enim prius in præcepto præceptorem exurgere, eundem illum ipſum, quem operari præciperet cibum conficere, confectum offerre, conficiendi, & offerendi poteſtatem conferre: indeque fieri, vt non vetus, & terrena Iudæorum, ſed ſpiritualis, & noua nouorum populorum, & gentium ſynagoga, id eſt fidelium eccleſia ad manducãdum ſacrũ & vitæ hunc panem conueniret, & dominum gloriæ, ſicut propheta precabatur, manducando circundaret. De myſterio tanto nunquam non
Pſal. 11 cogitans, in hoc ſemper intentus, & inhærens Chriſtus: nec vlla ex parte oblitus, quod per prophetã pollicitus fuerat: Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam: ardentiſſime cupiens ne minus gauderet Dauid, & lætaretur videndo hanc quam ſic precando cupiebat ſacratiſſimæ cœnæ huius, & domini ſui noctem, quam gauiſus fuiſſet, &

exultauiſſet Abraham cum vidiſſet diem: exurgit in præceptum, exar-
deſcit in promiſſum, feſtinat ad cœnæ locum, diſcumbit cum duodecim, Ioan.
panem ad cibum illum quem tam credendo, quam manducando debeant 8.g.
omnes operari, accipit. Duo enim in ſui corporis et ſanguinis ſacrifi- Luc. 22.b.
cio videbat ſemper et contemplabatur Dei filius: alterum libamen erat, Mat.
et inexplicabile quoddam ſuæ paſſionis et mortis experimentum: alte- 26.d.
rum ipſius libaminis, atq; mortis fructus, et incomparabile præmium. Ve-
hemens inde metus, ac dolor: ingens hinc decus oſtendebatur, et glo-
ria: forti illud et hilari animo ſubire: miti hoc, et manſueto ſuſcipere
ſtuduit, et voluit ſemper Dei vnigenitus, vt non minus in victoria per
manſuetudinem, quam in pugna ac morte per patientiam, et hilaritatem
obſequeretur ſemper et placeret patri. Quid enim ab illo die, quo in-
terfuit nuptiis in Galilæa: ad illam vſque horam, cum panem in hoc ſa-
crificio accipiens, ſuas cum eccleſia celebraret, ſtuduit magis, aut fecit
Chriſtus, quam quotidie docere, quam vehementer cuperet, expectaret-
que ſui ipſius immolandi, atque offerendi tempus et horam? ſicut
etiam apertiſſime docet cum ita inquit, Ignem veni mittere in ter- Luc.
ram, et quid volo niſi ut ardeat? quid enim erat ignis ille tantus, niſi 12.f.
vehemens amor in Chriſto, et ardentiſſima erga nos charitas Dei? qui
tanti fecit, et dilexit mundum, vt non modo unigenitum ſuum noſtra
cauſa daret, ſed in ſimilitudinem daret carnis peccati, in hominum, &
hominum quidem impiorum commertium; in oblationem, in hoſtiam,
& hoſtiam quidem crucis? latebat tantus ignis & amor in Chriſto velu-
ti denſiſſimis quibuſdam, altiſſimiſque cineribus coopertus & oppreſſus,
ſed ſic tamē latebat, vt vehemētius indies cuperet, et vellet ſemper Chri-
ſtus, tum per ſui corporis, & ſanguinis ſacrificiū, tum per crucem & mor-
te tales tandem cineres amoueri, & aditum vnde ignis ille tam vehemens
erumperet aperiri, ſic inquam aperiri ſic flammas emittere, vt nemo au-
fugere poſſet calorem tanti ignis, ignis inquam purgantis, et vſque adeo
conſummantis fidelium corda, vt ignem vnum omnes, & eundem illum
ipſum, a quo inflammarentur efficeret, qui Prophetæ teſtimonio facit Pſal.
miniſtros ſuos flammam ignis. Quid cum cotidie teſtabatur, calicem, 103.a. Mar.
quem ego bibo, & baptiſmo, quo ego baptizor, ac rurſus baptiſmo 10.f.
habeo baptizari, & coarctor donec perficiatur? Quid enim ſignificat Luc.
bibo, et baptizor cum non futurum, ſed præſens indicet tempus, niſi 12.f.
cum non coacte, ſed ſponte, et ardentiſſima ſua erga nos caritate, ſemet-
ipſum quotidie tradere, in oblationem, in hoſtiam, in mortem ac mor-
tem quidem crucis? Quid baptiſmo habeo baptizari, cum non præſens

ſed futurũ reſpiciat tempus? niſi in crucem, & mortem debeo per manus impiorũ tradi, atq; omnium ſalutis & gloriæ cauſa mori? Quid eſt coarctor donec perficiatur, niſi illius temporis & horæ deſiderium, cum & in ſacrificio ipſe atque cruce palam ardeat inflammeturque ignis ille, quem venit in terrã mittere? Cum tẽpus igitur affuit vt tantus ignis atq; ardor erumperet & in ſuæ mortis memoriam et experimentum ſacrificium ſui corporis, et ſanguinis iam iam futura cruce offerret, panem gratias agens accipit, tam propenſo erga nos animo ac voluntate vt illud tum

Pro. 22.d. denique totum vndequaque vere ſit adimpletum. Vidi virum velocem in opere ſuo, ſtabit in conſpectu domini? quis enim promptior, aut obſequentior in vllo vnquam opere fuit, quam in opere ſui corporis et ſanguinis ſacrificii Chriſtus? qui ſic paratum in eo ſe et obſequentem

Heb. 1.a. præſtitit, vt non modo per illud meruerit ſtare in conſpectu domini, ſed etiam ſedere ad dexterã maieſtatis eius in cœlis? panem igitur accipiens

Ibidẽ. verbo non vtitur aſſumo, non aufero, non eripio, ſed accipio, tanquam de manu in manum tradatur ab altero, ne in ea forma, qua eſſet minor patre: quicquam ſibi arroganter aut temere de honore et gloria, quam ex ipſo ſacrificio conſecuturus eſſet, videretur vindicare, aut vllo modo ſibi attribuere, ſed totum a patre, qui id totum filio deferret: ac-

Exod. 28.& 29.& cipere, et totum velut alter, ſed cœleſtis Aaron patri acceptum referret? Ideo non ad ſui excuſationem, qui vnus de ſe vere dicere ſemper potuit: Quis ex vobis arguet me de peccato? ſed ad tanti myſterii decla-

Ioan. 8.f. rationem, Ego inquit, gloriam meam non quæro, eſt qui quærat et iudicet, non autem qui quærit et iudicat: Nam licet quæſiuerit pater atque inuenerit ſemper gloriam filii, quem genuit ab æterno, et in cuius manus cuncta tradidit: quia tamen adhuc non erat ei conferenda, quæ debebatur gloria, propterea dicit, qui quærat, hoc eſt, qui non in præſentia, ſed cum erit tempus et hora glorificandi filium, iudicet, id eſt, decernat, et adiudicet ac tribuat filio coronam gloriæ, dans ei ſedem Dauid patris ſui, vt regnet in domo Iacob cœleſti ſcilicet Hieruſalem in æternum, et regni eius non ſit finis. Iudicium hoc tantum in mente patris ab æterno conceptum, filio prænunciatur, cum ei non propter ſe

Ioan. 17.a. ſed propter patrem, cuius gloriam quærebat clarificari poſtulanti, reſpondens pater, Et clarificaui, inquit, et iterum clarificabo. Fertur

Ioan. 22.c. autem idipſum iudicium, et decernitur, cum panem accipit, et nouum

Matt. 26.d. paſcha facit, et offert filius. Tunc enim ob talis ſacrificii meritum, filio defertur in cœlis a patre, corona gloriæ, et honoris, et fortitudinis; tunc vt a patre petierat, et pater ei promiſerat, iterum clarificatur apud

patrem,

patrem, clarificatur autem non claritate, qua prius in monte coram Moyſe, et Helia clarificatus fuerat: ſed qua in ſummo cœlo perpetuo frueretur cum patre et ſpiritu ſancto: claritate, non qua fierent alba Matth
ſicut nix eius veſtimenta, ſed talia vt omnes admirarentur cœleſtes ſpiri 17.a.
tus certatim ita clamantes. Quis eſt iſte qui venit de Edon tinctis veſtibus de Boſra? claritate, non qua facies eius ſplenderet, vt ſol, ſed Eſai.
qua totus coruſcaret, vt ſplendor patris et figura ſubſtantiæ eius: cla- 63.a.
ritate non propter quam tabernacula peterentur in terris, ſed qua manſiones æternas pararet, et largiretur nobis in domo patris: claritate Matth 17 a
non qua pater intonuit: Hic eſt filius meus dilectus ipſum (licet ad- Matth
huc mortalem) audite, ſed de qua leuita clamaret. Video cœlos aper- 3 d.
tos, et Ieſum ſtantem a dextris virtutis Dei: claritate non quæ tem- Act.
poris momento ſubtraheretur mortalibus, ſed qua beati ſemper illu- 7.g.
ſtrarentur in cœlis: claritate non quæ intuentium perſtringeret oculos, ſed quæ contemplantium omnium perpetuo bearet mentes: cla- Matth
ritate, non quæ eſſet reticenda, quoad filius hominis a morte reſur- 17.a.
geret, ſed qua totum ita reſonaret cœlum, et clamaret, dignus eſt
agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem et diuinitatem, et ſapientiam Apoc.
et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem in ſæcula. 5.d
Vere quidem dignus agnus qui occiſus eſt, vt tot ac talia a patre in cœlis acciperet; qui proceſſurus in terris, ad illius ſacrificii myſterium, vnde talia ſibi ac tanta parabantur, ſic manſuetus, et mitis accipit panem, accipit autē ac ſi gloriam illam tantam ipſe non haberet, vt Deus, ſed a patre totam acciperet vt homo, vere occiſus, et vt talia acciperet digniſſimus. Nos enim panem accipiens, nos in cruce redimit et recuperat Chriſtus: nam ſi redemptionem noſtram, et ſalutem non etiam in ſui corporis, et ſanguinis ſacrificio promeruiſſet apud patrem filius: Ioan.
peracto ſacrificio non dixiſſet. Nunc clarificatus eſt filius hominis, et 13.g.
Deus clarificatus eſt in eo, in cuius rei teſtimonium eadem immolatus, quæ occiſus propoſuit nobis, et reliquit documenta ſpei ſalutis et amoris. Nam poſt crucem oportet, inquit, prædicari remiſ- Matt
ſionem peccatorum in nomine meo. poſt ſacrificium. Hoc facite in 24.l.
meam commemorationem, et in remiſſionem peccatorum. poſt Luc.
crucem. Pax vobis ego ſum, nolite timere. poſt ſacrificium. Pa- 24.f.
cem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, non turbetur Ioan. 14.d
cor veſtrum. poſt crucem. Vos autem ſedete in ciuitate, et ego mit- Luc.
tam promiſſum patris mei ſpiritum in vos. poſt ſacrificium. Mit- 24.g

tam Paracletum ad vos. ac rurſus, Iterum videbo vos, & gaude-
Ioan. 16. b. bit cor veſtrum. poſt crucem, alter promittitur aduentus in glo-
ibid. ria, Angelo pronunciante. Hic Ieſus qui aſſumptus eſt a vobis in
Act. 1. a cœlum ſic veniet, poſt ſacrificium, venturum ſe iterum pollicetur
in gloria ac maieſtate, cum inquit. Hæc quotieſcunque feceritis
Ioan. ad co. 11. f. mortem domini annunciabitis donec veniat: merito igitur dignus eſt
accipere diuinitatem, & honorem, & gloriam in cœlis, qui in ea ipſa promerenda in terris non minus promptum & fortem, quam in conſequenda manſuetum, & mitem ſeſe exhibuit. ſic, iam iam futura cruce atque morte, accipiens panem. Sed cur panem potius quam aliũ quempiam terræ fructum? Paraturus ſiquidem & daturus optimus atque innocentiſſimus agnus, id quod ſuapte natura omnium eſſet optimum, & humanæ ſaluti adeo neceſſarium, vt etiam ſcriptum ſit. Vnum eſt ne-
Luc. 10. g. ceſſarium, quod eſt verbum caro. Summum illud vnum inexplicabile bonum, quod ad omnium vitam pertineat, non ex re alia fieri niſi ex triticeo pane, & ſub triticei panis ſpecie ſtatuit Chriſtus, vt documento id omnibus eſſet, ſic debere omnes, & oportere antequam de illo acciperent, & manducarent: ſic inquam in vnum & fide, & opere atq; caritate conuenire, et ſic vnum fieri, vt accipientes & manducantes ex eo mutari per gratiam mererentur in Chriſtum, ſicut ipſe verbi ſui omnipotentia, & virtute, panem ipſum ex tot granorum vnitate confectum, mutaſſet, & vertiſſet in vnum corpus ſuum. Non latet arcanum hoc tantum duodecim, cæteroſq; fideles Ieſu Chriſti, atq; ita quidem non
Act. 1. g. latet, vt nihil ex eo die quo aſcendit in cœlum, quo & ſpiritum ſanctum ſuum miſit in mundum, agant vehementius, ducant ſalutarius, quam vt per amorem & caritatem erga Deum & proximum, illum plus, hunc non minus quam ſeipſos diligendo, vnum cor omnes, vna anima, vnus ſpiritus, una oblatio fiant, non ſecus ac multa illa grana unum eſſent panis, & unum uerum, quod acciperent Chriſti corpus. Siue enim in templo, ſiue in cœnaculo, ſiue ubiuis, cor
Act. 1. c. unum, anima una, ſpiritus unus, benedicentes Deum ſemper cum fratribus, & Maria matre Ieſu, non tanquam ex mulieribus una, ſed omnium in Chriſto renaſcentium parente, & aduocata: id quod teſtatur etiam Euangeliſta, cum inquit: Et erant perſeuerantes
Act. 2. g. in doctrina apoſtolorum, & communicatione, & fractione panis,
ibid. & orationibus, frangentes pariter circa domos panem.
O ſacrum & triplicem, nec vi vnquam vlla rumpendum funiculum,

euangelici verbi, orationis, ſacrificii. Quis enim eo vinctus ſeiungatur vnquam a Chriſti caritate? trahit enim ad ſe Deum his funibus homo, & trahitur, vincit, & vincitur, tenet, & tenetur: fit vbiq; noſter Deus, & ipſi populus eius, & oues paſcuæ eius, ſed cur frangentes panem & circa domos, & non potius domi? Spiritu enim ſancto afflati, cœleſtiq; numine edocti diſcipuli, recolentes, ac memoria repetentes, ſanctiſſimũ Patriarcham illum, & patrem domini Abraam, non prius ædificaſſe, nec prius erexiſſe altare domino, quam domini iuſsu, ac præcepto, ſit egreſſus de domo patris ſui; de terra ſua, & de cognatione ſua, vt Deo magis adhærens ſeſe ei vehementius daret, & offerret: recolentes etiam, nec modo recolentes, ſed cum optimi etiam eſſent, ac fideliſſimi teſtes, magiſtrum & dominum ſuum Ieſum, ipſius Abrahæ ſecundum carnem filium, cum tempus affuit offerendi coram iudæis & gentibus in cruce, quod in conſpectu patris, & coram diſcipulis obtuliſſet in ſacrificio, non modo extra domum, ſed extra etiam ciuitatem exiuiſſe, & penitus omnia poſthabuiſſe, vt ſeſe per crucem, & mortem Deo totum exhiberet; & offerret: ſtatuunt, & de domo ipſis etiam exeundum, ſtatuunt inquam, & docent, neminem intra parietes, & domos, vbi caro, vbi ſanguis, vbi diuitiæ, vbi nimia rei familiaris cura, vbi nimius filiorum, vbi nimius cæterarum rerum amor, & cupiditas, vbi ſexcenta alia, quibus omnia quæ Dei ſunt penitus euertuntur; & pereunt: docent inquam, neminem poſſe intra domos, & inter ſuos ita de hoc ſacratiſſimo cœli pane cum Eccleſiæ fidelibus accipere, & manducare, vt vnum cor, vnus ſpiritus, vna anima cũ Deo fiat; ſed oportere omnes antequam de illo accipiant, exire de domo ſua, & de cognatione ſua, relinquere omnia; obliuiſci ſuorum, nõ domi & inter ſuos ſed foris, relicta cum ſuis domo, iterum atque iterum clamare. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt: o admirabilem erga nos Dei caritatem & amorem, ne quis etiam exire graue ducat, aut conctetur vel timeat, ſed certatim foras exeant omnes, omnia dimittant, cor vnum omnes & anima fiant, non procul, ſed circa domos tam cœleſtis frangitur panis, quid enim ſignificat exire de domo, niſi reiicere penitus & abiicere ex animo nimiam illam animi dilectionem, quã adeo vehementer deteſtatur veritas & reprobat, dicens. Qui amat ſuos & ſua pluſquam me, non eſt me dignus? quid vero circa domos & non intus, niſi ea ſic diligere, ſicq; poſſidere, quæ habeas, vt qui domos habeant, habeant vxores; habeant filios, habeant agros, habeant cætera, quamquam illa habeant, poſſideantq; ſic ea tamen; et ſic poſſideant, vt

[Margin notes: Pſal. 78.& 94.a. — Gen. 17.a. — Ioan. 19.c. — Pſal. 72.d. — Matth. 10.d]

tanquam foris ſint velut non habentes, et tanquam non poſſidentes, et qui vtuntur hoc mundo ſic vtantur, vt ſint tanquam non vtentes, non enim proiicienda ſunt, ſed non aliter atq; in Chriſto et propter Chriſtum poſſidenda quæ habeas. O felices et vere beatos, qui ſic foras exeunt, ſic obliti ſui ſunt, ſic fœlicitatis hunc et vitæ cibum accipiũt, vt quemadmodum ex multis grauis vnus effectus ille ſit panis, ita vnũ et ipſi cum Chriſto effici, et vnum cum Chriſto ſemper eſſe mereantur. Panem etiam et non aliud accipit in tanto ſacrificio Chriſtus, vt ſignificantius incitet omnes vt adhæreant, vt manducent, vita viuant non moriantur. Quis enim ex ipſa remanente panis ſpecie, non clare perſpicit, panem hunc cœli, qui eſt Chriſtus verus homo, et verus Deus, ex pane propterea fieri, vt quemadmodum ille corpus, ita hic reficiat ſpiritum: quemadmodũ ille corpoream, ita hic cœleſtem elargiatur, & conferat vitam: ſicut ille ad tempus, ita hic præſeruet in æternum, ac tanto magis hunc quam illum debere expeti, quanto anima anteponenda eſt corpori, & vita morti? Cum panis præterea is ſit; qui abſque certo odore aut ſapore optimum tamen odorem habeat & ſaporem: in vino autem certa ſit manifeſtaq; ſuauitas & dulcedo, & ex vtroq; tantum ſacrificium fiat. Quid per incertum ſpeciei panis odorem ſignificatur atque ſaporem, niſi non debere quicquam nos in ipſo ſacrificio quærere, quod ſaporem certum vllum habeat, aut odorem carnis? Quid rurſus per ipſius ſpeciei panis odorem atque ſaporem, niſi præſentis fidei meritum? quid per certam vini ſuauitatem, & dulcedinem, niſi certum futuræ gloriæ præmium? vt talia perpendentes ſecurius & lætius acciperemus carnem filii hominis? clamat .n.
Pſal. 21. g. ſpiritus per prophetam. Edent pauperes & ſaturabuntur, et laudabunt dominum, et iterum. Manducauerunt omnes pingues terræ, et
ibid. adorauerunt. Quid enim ſignificat, laudabunt illi, hi vero adorauerunt, niſi laudationem, et adorationem, non ei deberi pani, qui quotidie manducatur et deficit: ſed pani, qui de cœlo deſcendit, qui de triticeo pane conficitur, qui ſub panis ſpecie ſumitur, qui totus manet ſemper integer: et ſumptus non modò non deficit, aut conſumitur, ſed ne deficere quidem, aut conſumi ſinit accipientes ex eo? Quid quod manducatio, et laudatio pauperum futuro deſignatur tempori? manducatio vero & adoratio pinguium, præterito? niſi quod cum de pinguibus loquitur vates, eos oſtendit ſcilicet qui cœleſti numine pingues, & pleni huius conſecrandi panis myſteria, per fidem & caritatem, vel ante quam fieret & daretur ſentiebant, quaſi

tunc eis elargiretur accipiebant, iuxta ac ſi adeſſet, & offerretur mandu cabant: quemadmodum vt exempli cauſa dicam, Adam, Abel, Noe, Melchiſedech, Abraham, Iſaac, Iacob, Aſſer, Ioſeph, Moyſes, Aaron, Ioſue, Dauid, & horum innumeri ſimiles. Cum pauperes autem ait, non de talibus loquitur, ſed eos tantum oſtendit, qui licet humani generis redemptionem, & ſalutem vere, & ipſi crederent, debiles tamen adhuc, & expertes notitiæ ac luminis tanti ſacrificii, talem redemptionis & ſalutis modum adhuc videre non poterant, & idcirco laudantur quidem, ſed non tantum laudantur quam diuites & pingues, id eſt non tanquam ii, qui tanto numine pleni, per fidem & caritatem manducarent, hoc eſt non tanquam eos qui tunc, ſed aliquando tamen manducaturi & ipſi etiam eſſent, nam cum venit plenitudo temporis & vidit omnis caro ſalutare Dei, & ſub duodecim perſona præceptũ eſt omnibus. Accipite & manducate omnes, acceperunt ſimul etiam pauperes cum diuitibus, ac pinguibus, & manducauerunt ſaturatiq; ſunt, & laudauerunt pariter cum eis, & adorauerunt. Nam quid erant paſtores illi, quibus tanta Dei claritas ad caulas gregis in regione effulſerat, niſi ſacerdotes, Dei viſione pleni atq; pingues? quid Bethleem, quæ domus dicitur panis, niſi Eccleſia Dei, vbi ex pane conficitur corpus Chriſti? Quid præſepe, niſi altare? quid inuolucra pannorum, quibus inuolutus erat puer, niſi ſpecies & accidentia panis, quibus tegitur Chriſtus homo verus, & Deus verus? Quid quod ſemetipſos adhortantur in regione paſtores, nec dicentes eamus, ſed tranſeamus? niſi de luce ſcilicet ad lucem, de lumine ad lumen, de claritate ad claritatem, de veritate ad veritatem, de Deo ad Deum, cum totum quod fide in regione viderent, & viſuri in præſepio eſſent: idem eſſet verbum Dei caro factum Chriſtus Ieſus Dei & hominis filius. Nec ſe quidem ob loci diſtantiam cum in eadem eſſent regione animantur dicentes vſq; quod longum deſignat iter, ſed ad rei magnitudinem ad videndum ſcilicet verbum in domo patris, hoc eſt in Eccleſia, quod per fidem in claritate vidiſſent, & gloria. Nam & quam ſint in ipſa etiam panis domo, Eccleſia ſcilicet, iterum ex eodem ipſo verbo, diuites ac totius beatitudinis & gloriæ participes effecti paſtores ipſi, quis ignoret, eos audiens reuertentes, & laudantes Deum in omnibus, quæ ibi viderant & audiuerant? Non defuere in hac panis domo cum paſtoribus etiam pauperes, qui quamquam cœleſtium diuitiarum ac ſupernorum bonorum minime participes ac pingues vt paſtores effecti in regione fuiſſent. Nec tot & tanta quam paſtores in ipſa domo panis percepiſ-

Luc. 2. b.

Luc. 2. c.

ſent, ſed ex eo tamen, quod in ea, hoc eſt fideles cum paſtoribus in Ecclefia eſſe meruerunt, & in eadem ipſa videre & credere, & adorare cum paſtoribus infantem poſitum in præſepio, & pannis inuolutum, id eſt in condenſis altaris Chriſtum Ieſum: non minus diuitiarum, atque gloriæ aſſequi meruerunt, quam paſtores ipſi, qui cœleſti numine diuites atque pingues adoratum ex claritate venerunt. Quomodo .n. admirari quæ prædicarentur a paſtoribus de puero nato potuiſſent pau-
Luc. 2.c peres, niſi ex ipſo verbo, qui iacebat in præſepio diuites in omni verbo, & ipſi cum paſtoribus effecti per fidem & pœnitentiam fuiſſent? Panem denique, ne longius quam opus ſit progrediar, non alium quempiam terræ fructum ad myſterium tantum adhibet Chriſtus, quod cum inter cuncta, quibus nutrimur & viuimus, panis is ſit, qui nunquam nõ optatus, nunquam non ſuauis, nunquam (vel ſi ſolus edatur) non ſalutaris, & neceſſarius, & optimus, quam maxime rationi conueniens, & conſentaneum fuit ex huiuſmodi triticeo pane, panem illum cœli fieri, qui ſemper ſolus per ſe nutriat, per ſe delectet, per ſe foueat, per ſe vegetet, per ſe deniq; condimentis nunquam egens alienis a morte liberet. Abundet quantumlibet ſupernis quiſque dapibus, hoc eſt cunctis illis, quæ ad gratiam pertinent, gratis datam, luminibus ac donis: niſi illorum prorſus omnium oblitus ſe eſſe vere ſentiat, & fateatur pauperrimum, & inopem, atque vnum in Chriſti Ieſu menſa fidelis, & pœnitens amplexetur, & eſuriat panem vitæ: non modo gratia illa quæ gratum facit non ditabitur, ſed illa ipſa quæ omnibus paſſim, vel infidelibus, & hypocritis gratis tribuitur: priuari etiam reperietur, fietq; vt vel ſi omnem ſcientiam, omnem mundi gloriam, omnia vitæ
Matth. 7.d bona habuerint, & in nomine Ieſu prophetauerint, & in nomine Ieſu
Ioan. 2.d dæmonia eiecerint: neſciat eos tamen is, quem non latet quid ſit in homine, ac in ignem detrudantur æternum, vt pars eorum ſit cum hy-
Matth. 25.d.et 23.d. pocritis in æternum. Non enim dona gratis collata de cœlis, ſed pœnitens, & bene acta vita in terris præmia confert, & gloriam in regno Dei patris. Quod ſi talibus donis quis, & luminibus gratis a Deo datis non modo non abundet, ſed omnibus etiam careat, & pauperrimus ſola contentus fide, ac pœnitentia, æquo animo ſuam ferat talium bonorum inopiam, & cum propheta clamet. Dum pauper ſum, & mendi-
Pſal. 3.d cus, dominus ſollicitus eſt mei: hoc ipſo vno confeſtim ditabitur, hoc vno reficietur, hoc vita viuet, & non morietur: cum is per ſe ſolus omnes ditet, ſolus beet, ſolus cœleſtes, qui digne accipiunt, faciat, & immortales? Quid enim ſignificat in eo dando Chriſtum, tantummo-

do meminiſſe & dicere. In remiſſionem peccatorum, niſi quod in eo accipiendo, ipſo fouente, cordis pœnitentia quam maxime prodeſt? Nam fidelis pœnitens (quiſquis ille ſit vel pauperrimus) numeratur inter habentes, & fit diues. contra vero, ſine pœnitentia vel talium bonorum gratis datorum ditiſſimus, & abundans in numerum aſſcribitur non habentium, & fit pauper. idq; euenit, quod ipſamet veritas teſtatur, & docet, cum inquit: Omni habenti dabitur, & abundabit, & qui non habet (cor ſcilicet pœnitens, & fidem) id quod habet auferetur ab eo, fietq; pauperrimus. Siue igitur abundamus, ſiue in penuria verſamur, & egemus, Deum in ſpiritu manſuetudinis & animo contrito collaudantes, cōfeſtim in Bethleem, id eſt ad Eccleſiam cum paſtoribus properemus: panem in præſepio poſitum, & pannis inuolutum, id eſt in condenſis altaris, vna pariter fide, vno corde, vna anima, vno ſpiritu cum fidelibus accipiamus, cum fidelibus manducemus, cum paſtoribus collaudemus. Si enim ſic, vel pauperrimi, acceperimus, & ſic manducauerimus: nunquam eſuriemus, nunquā pauperiem patiemur: ſed hoc vno ditabimur, hoc vno ſaturabimur, hoc vno æque gloria & honore afficiemur, & adorabimus, & laudabimus dominum: neminem enim eiicit, neminem excludit, cum panem accipit Ieſus, ſed oēs vocans, clamat ſpiritus per prophetam. Comede in lætitia panem tuum, & bibe in gaudio vinum tuum, quia placent opera tua. rurſusq; Venite, properate, comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima ueſtra.

Matth. 16. c.
Eccl. 9. b.
Eſai. 22. g.

verſaretur ſemper & eſſet, quoad nobis vtrumque in nouiſſima cœna ſua, per ſui corporis & ſanguinis ſacrificium largitus eſt;et contulit. Nam (vt ab ipſo tantæ ſalutis efficiendæ atque declarandæ principio, orationis initium ducam) cum iuſtus ac verus ille Iſraelita, in quo nullus reperiri poſſet dolus, adeo vehementer de Chriſto profiteri inciperet. Tu es filius Dei, tu es rex Iſrael. Quid ſignificat cum reſpondit Chriſtus: quia vidi te ſub ficu credis, maius his videbis? niſi rem quidem magnam vidiſti o Nathanael,et valde miram,quæ te adhoc credendum, & profitendum adduxit: ſed longe maiora videbis, quam quod ego te viderim antequam de me audires a Philippo: longe, inquam, ac multo quidem maiora me ſcilicet eundem & Dei et hominis filium reſurgentem a mortuis, aſcendentem in cœlos, ſedentem ad dexteram patris, nec regem, vt ais, Iſrael tantum, ſed regem omnium gentium, regem cœlorum, regem angelorum, regem omnium, et dominum. Nec vero vnus tu videbis, ſed videbunt quicunque tecum ſunt: quicunque in me credent, nec ſpiritualibus tantum, ſed corporeis etiam oculis:reſurgetis.n.et vos,aſſumemini mecum in gloria corpore ſimul et ſpiritu: patebunt et vobis cœli, eritis omnes mecum participes æternæ fœlicitatis et vitæ. Cum ipſa vero incipiunt myſteria, fitq́ nouum illud et inauditum, admirabileq́ miraculorum initium, cum aqua vertitur in vinum: quid enim tum docere incipit Chriſtus? niſi quod neq́ ipſi Nathanael, neque his quicunque illud audiuerant, videbitis cœlos apertos, eſſet vnquam dubitandum, quin poſſet deſtructam noſtri corporis formam reſtituere,et iterum animare,et immortalem reddere is, qui ſolo verbo potuiſſet rerum inſenſibilium tam ſubito naturam mutare? Quid cum tantopere docet, in nouitate vitæ ambulandum,abiiciendi carnalia, animam noſtram eius cauſa et amore profundendam, ſicut ipſe noſtra et cauſa et amore quotidie ſuam effunderet? Quid cum templum ingreditur, cum venalia cuncta euertit, ac diiicit, tamque vehementer iubet, et comminatur auferri? non ne totus in hanc totius hominis, hoc eſt corporis et animæ viuificationem incumbens, quare id faciat aperte oſtendit? Soluite, inquit, templum hoc, et in tribus diebus reædificabo illud. En cur tam leuia cariſſimi debeatis abiicere, tam caduca et abiecta reprobare, cur in nouitate ſpiritus, et vitæ ambulare, cur mea cauſa animam veſtram effundere, ſicut ego veſtra effundo quotidie meam? Nempe ego pro laboribus veſtris, pro vigiliis,pro meritis reædificabo templum veſtrum, ſicut et meum: reuiuiſcet caro veſtra; et reflorebit, et in æternum ſtabit,adimplebiturq́ illud ſemper

Ioan. 1.g.

Ioan. 14.a. & 17.d.

Ioan. 2.a.

Ioan. 2.c.et d.

Ioan. 2.d.

in cœlis, quod nunc mirabiliter adimpletur in terris, & erit tabernaculum Dei cum hominibus, in quo ſemper omnes dicetis gloriam. Cum vero tāta vi curet, & in priſtinam valetudinem reſtituat abſentem eius
Ioan. 4.g. qui precabatur filium, dicens. Vade filius tuus viuit, quis talia videns, non intelligat verbum Chriſti. Surgite a mortuis ad intimas uſque terræ partes penetraturum, & reuocaturum mortuos ad uitam, cum eiuſdem uox. Vade filius tuus uiuit, e Cana penetrans Capharnaum, tam languidum corpus, & fere mortuum incolumitati reſtituat, & uitæ? Quid cum languentem hominem, non a ui modo morbi, ſed a ui etiam liberet, & a contagione peccati: non ne tam corporis a morte, quam
Ioan. 5.b.c. ſpiritus a peccato uiuificationem aperte oſtendit, cum dicat. Surge, & ambula, noli amplius peccare. O caritatem nimiam, & admirabilem, quam nihil relinquit tam pius, & clemens pater, ut ad uitam omnes adducat, & gloriam? doctrina ſtudet allicere, et ad ueritatis cognitionem perducere, quos tot miraculis, tot ſignis, tot, tantiſq; et factis et rebus non poteſt cōmouere. Exprobrantibus ſi quidem quotidie illis, et ei ſemper aduerſantibus, ut tantam eorum tolleret (ſi quo forte tolli modo poſſet) perfidiam, non ſolum quotidie clamans docet.
Oſee. 6.c. diſcite quid eſt, miſericordiam uolo, ſed teſtatur etiam quotidie: ſicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat, ita filius quos vult viuificat, atque ita quidem viuificat, vt cuius nunc ſpiritus viuificatur, eius etiam corpus a morte ſuſcitetur. Venit enim hora, & nunc eſt, vt omnes, qui in monumentis ſunt, audiant vocem filii Dei, ac rurſus.
Ioan. 5.e id. 11.c Et qui credit in me non morietur in æternum. Hæc tamen tot, & tanta quotidie deteſtantur, glorianteſ in Moyſis doctrina, in quem non tamen, ſicut nec in alterum legislatorem Ieſum credunt. Sed nō
Pſal. b. oblitus tamen, quod pollicitus per Prophetam fuerat. Obliuioni detur dextera mea, ſi non meminero tui Hieruſalem: non ſubtrahit manum, ſed dexteram memor porrigit? multa in ægros, multa in immundos, multa in omnes edit miracula Chriſtus, hos quotidie ab omni labe eluens, illos quotidie ſanans, vt luce clarius appareat veniſſe illum in mundum conditorem & reparatorem cœli & terræ, hoc eſt tam noſtri corporis, quam & animæ. Ac ne quid omnino, quo vitam aſſequi poſſint omnes, omittat, adhuc etiam teſtatur, adhuc etiam docet clamans. Panis quem ego dabo caro mea eſt pro ſeculi vita, qui manducat
Ioan. 6.f. meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Compatiebatur enim miſerationem dominus, non modo ſpiritui, ſed vehementer etiam miſerrimæ

carnis. Formata enim caro prius erat, formauit enim Deus (ſicut ſcriptum eſt) hominem de limo terræ, deinde ſpirauit in faciem eius ſpiritum vitæ, nec modo formata caro prius erat, ſed gratiam apud conditorem inuenit, vt fructibus prius in terreſtri paradiſo veſceretur: quam gaudiis ſpiritus in cœlo frueretur. Nam & ſi congruere magis videbatur, vt ſpiritui prius quam carni compateretur, & corpori, cum ſpiritus reſurgat prius a peccato quam corpus, & caro a morte, & corpus prius peccauerit, & caro appetens quod vetitum eſſet, quam ſpiritus ambiens, quod non liceret: altitudo tamen diuitiarum & ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quæ ſtatuerat ab æterno, vt iuſtitia & pax ſe inuicem in ortu veritatis & ſalutis oſcularentur, gratiam ſuam ſuperabundare volens, vbi peccatum magis abundaſſet, & delictum, totum miſeraturus miſerrimum hominem tam corpus ſcilicet quam ſpiritum: ita miſertus eſt vt non minus miſereretur, & doleret miſerrimæ carnis, quã miſerrimi ſpiritus vicem. Nouerat enim quam in pœnam incurrerat ipſa caro & corpus, cum ei adeo vehementer cõminatum eſt, In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertaris in terram, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Senſit enim exterior homo caro ſcilicet ipſa & corpus, quam miſerabilius obnoxia morti eſſet quam ſpiritus. Nam & ſi anima (quemadmodum etiam caro) rea mortis erat ob culpam, immortalis tamen remanſit ob naturam, quæ eiuſmodi fuit, vt gratia conditoris amiſſa, proprietatem tamen naturæ amittere non poſſet. Caro autem & corpus ita morti ſubiacuit, & pœnæ, vt viuens ſic dicat putredini. Mater mea es tu, & ſoror mea vermibus: & ad Deũ mortua clamet. Nunquid mortuis facis mirabilia? aut medici ſuſcitabunt? aut narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam? Totum itaque recuperaturus calamitoſum hunc, & adeo miſerrimum hominem Chriſtus tam corpus ſcilicet, quam animam, per ſacrificiũ ſui corporis & ſanguinis, vt ipſa etiam caro, certo quodam modo prius certior de re tanta, quam ſpiritus fieret, & ſe ad eam prius, quam ſpiritui conuertere videretur, panem priuſquam calicem accipit, dicens, corpus, & quod pro vobis tradetur. En quantam in ſpem eos erigit, quam excitat, quam, & quodam etiam modo compellit, vt cibum accipiant, per quem mortua caro ſe reſurrecturam, et cum domino victuram in æternum ſperet? Nam dicens corpus, quod pro vobis tradetur, qui prius etiam dixerat. tradetur filius hominis, et occidetur, et tertia die reſurget: declarat proculdubio panem tanti ſacrificii non minus corporeæ, quam ſpiritualis eſſe reſurrectionis. Siquidem panis, quem ſic

Gen. 2 b. Gen. 3 b. Pſal. 8. b. Gen. 3. c. Iob. 17. d. Pſal. 87. c. Luc. 22. b. Matth. 20. c.

dicens accipit, verum illud eſt corpus, quod occidi, quod a mortuis reſurgere, quod in cœlum aſcendere oporteat, vt pariter etiam oſtendit, cum pro vobis ait, quod non tantum ad corpus, quam etiam ad animam ſpectat, atque refertur: quid enim ſic proferens demonſtrat Chriſtus, niſi ſacrificium panis & hoſtiam crucis futurum in reſurrectionem, & reformationem corporis noſtri configurati claritati corporis ſui? & propterea verbum cum verbo, corpus cum corpore, tradendum cum tradito conferentes accipiunt, manducant, ſentiunt, nō dubitant, duodecim, quin quemadmodum per miracula, per operationes, per comparationem cœleſtis panis cum Moyſis manna, per ſimilitudinem reædificandi templi docuerat ſemper Chriſtus, reſurgat ille, reſurgant ipſi, reſurgamus & nos, reſurgant denique corpore ſimul & ſpiritu quicunque hunc cæli panem manducauerint, quorum omnium nomine lætus & exultans Propheta, Tertia, inquit, die ſuſcitabit nos dominus & viuemus in conſpectu eius. Sed cū tanti myſterii ſignificatione, atq; ordine panem prius accipiat, quam calicem Chriſtus, quid eſſe cauſæ dicam, vt nulla de manibus mentione facta tantummodo refe rant Euangeliſtæ. Accepit Ieſus panem, Eccleſia vero interpretata ſit, In ſanctas ac venerabiles manus? Nam neque illos quicquam prætermiſiſſe, quod ad tantæ rei veritatem neceſſario pertineret: neque hanc declaraſſe, quod ſuperuacaneum eſſe poſſet, exiſtimandum eſt. Cum rectiſſime igitur vtrique, ſapientiſſimeq; fecerint, & de manibus illi tacendo, & ſanctas hæc, & venerabiles interpretando: tacere id illi propterea debuerunt, quod quemadmodum illud, accepit panem & fregit, & dedit, intelligi non poterat niſi eum manibus fregiſſe, manibusq; dediſſe panem: ita de earum etiam ſanctitate, ac veneratione ſilendum etiam fuit: nam dicentes accepit Ieſus, & Ieſus idem ſit quod ſaluator, idem quod & domini ſalus, & tanto ſaluatori non poſſit non ineſſe, non in manibus modo, ſed in omni quantumuis minima corporis parte ſanctitas omnis & veneratio: quam ſanctitatem aut venerationem excogitare vnquam, ne dum exprimere potuiſſent, quæ comparari cū ſanctitate poſſet & veneratione tanti nominis, omnem totius ſanctitatis & venerationis plenitudinem continentis, cum ab ipſius etiam euangelicæ narrationis initio, quid nomen id in ſe contineret, & quanta vis ipſius eſſet & virtus in operando declarare nunquam deſtitiſſent? Nam minime contentus enarraſſe Lucas angelum prænunciaſſe matri, quod vocaret nomen eius Ieſum: nato poſtmodum in Bethleem puero, ne tanti nominis vim & arcanum quod ſtatim mater edocta ſuperne fuiſſet,

Ad Phi 3 d. — Ioan. 6.e — id. 2.d. — Oſee. 6.a. — Matth 26.b. — Luc. 1.d.

fuiſſet, aliorum quempiam lateret, ac remiſſius idcirco tantũ excipere-
tur ſalutare, quid nomen id ſignificet, declarat dicens, natus eſt vobis
hodie ſaluator. Ac recte quidem apud matrem Ieſum, inquit, quæ to- Luc. 2.b.
ta ſpiritu ſancto plena, nõ opus eſſet ei vt diceretur, quid nomen Ieſus
in ſe cõtineret, cuius vim totam a ſpiritu ſancto tam plene percepiſſet.
Apud vero paſtores adhuc, vt diximus, rudes, nõ a noïe ſed noïs defini
tione incipi oportuit, & totam eis exultationis & gaudii rationem ape
riri, gaudendum ſcilicet omnibus & exultandũ, quod eo die natus non
Ieſum inquit, ſed quid nomen Ieſus ſignificet, dicens, natus eſt vobis ho
die ſaluator, nec ſaluator tantũ, ſed ne ex eis vnus forſan qui dicti eſ-
ſent ẽt ſaluatores exiſtimari vnq̃ poſſet, qui eſt, inquit, Chriſtus, quod
eſt domini ſalus: ſaluator vere & domini ſalus, in quo toto nõ in mani-
bus tantũ, ea vis ineſſet atq; ſanctitas, & veneratio, vt loculos ẽt tangen
do vbi portarentur mortui, tam ſubito reuocarẽtur ad vitam: manum Matth
porrigendo mundarentur leproſi, audirent ſurdi, loquerentur muti, ſa 8.a. et
narentur a quibuſcunque detinerentur infirmitatibus ægroti. Ac pro 19.d. 12. b.
pterea loquens paſtoribus angelus, & annuntians natum eſſe; non Ie- Luc.
ſum dicens, ſed ſaluatorem, declarat pariter qui talis ſaluator ſit, & tan 4.g.
tus, non modo manus, ſed ſiue pedes, ſiue caput, ſiue quid ad animam,
ſiue quid ad corpus pertineat; totum vſque adeo ſanctum & venerabi-
le, vt non ſit modo ſaluator, ſed totius etiam vnctionis, atque ſalutis,
ac ſanctitatis & venerationis author, qui venit, non vt vni propitius
eſſet, ſed vt omnibus, nec vt vnam, ſed vt omnes purgaret, & elueret
ſordes, & iniquitates noſtras. Nam cæteri quos ſaluatores ſcriptura
commemorat, non per ſe ſaluatores, ſed ex hoc tanto nomine ſe &
alios ſaluos facere meruerunt. Quid vero de vi atque præſtantia tan-
ti nominis non paſtoribus tantum per definitionem, ſed per tot tan-
torumq; miraculorum, & ſignorum operationes, & virtutes vniuerſo
orbi terrarum tam diu patefacta commemorem? An non ſatis conſtat,
non aliud eſſe datum ſub cœlo nomen, vnde ſalui fieri mereamur, &
poſſimus? cum ſit ſolus ille vir propheta magnus quem vnxit Deus
ſpiritu ſancto ſuo, & virtute, qui incipiens a Galilæa nunquam deſti- Luc. 24.c
tit docere, benigne facere, omnes oppreſſos a dæmone liberare? Act. 4.c. et
ac (ne ſingula quæ totus mundus capere non poſſet) perſequi coge- 10.f.
retur Apoſtolus in vnum omnia complectens, & accumulans, Erat
inquit, virtus eius ad ſanandum eos, omnes ſcilicet, qui vere pœ-
nitentes in eum crederent: virtus enim de illo exibat, & ſanabat eos. Luc.
En plenitudo vnctionis, plenitudo ſalutis, plenitudo beatitudinis, & 5.d.

ſanctitatis nominis Ieſu , omnem non in manibus tantum , ſed ſiue in
capite, ſiue in pedibus, ſiue vbi vis ſanctitatem, ac venerationem , bene
dictionemq́ continentis ? Quid cum eadem ſit Chriſti virtus, ac poten
Luc. tia, quæ ipſius eſt Dei oſtenditur, cum dicit , Et erat virtus eius ad ſa-
5.d. nandum eos, niſi quod Deus erat in eo per eſſentiam & compaginem
diuinæ naturæ, cum humana inſolubilem ? qua Ieſus ita & Deus , &
homo erat, vt non duæ perſonæ , altera Dei, altera hominis , ſed vna
eſſet , & eadem perſona in duabus naturis Deus & homo , Dei & ho-
minis filius , non deſpiciens quod eſſet hominis propter Deum ; nec
amittens quod eſſet Dei propter hominem : ſimiles nobis in omnibus
abſq́ peccato, et æqualis per omnia patri in ſecula benedictus ? Ideo
non in manibus modo , ſed totus ſanctus , totus venerabilis , totusq́
benedictus . Vere quidem virtus eius ad ſanandum eos, erat enim non
Luc. recedens, & reuertens ad eum, ſed ſemper in eo manens, & inhærens,
12.e. reconcilians ſibi mundum, & abundare faciens in nobis omnem gratiã.
Luc. Virtus enim ſemper in eo manebat, virtus de illo ſemper exibat,& ſa-
6.c. nabat omnes, de illo inquam, de toto ſcilicet ipſius corpore, non ſo-
lum de manibus, non minus inquam de pedibus, quam de manibus,nec
minus de digitis , vel de extremo etiam digiti extremi articulo , quam
de toto capite,non minus de hac, quam de illa corporis parte, de toto
inquam , vt ſæpius dicam ſanctiſſimo Ieſu virtus exibat, & ſanabat
omnes, ideo non vnus ſed omnis turba, nec manus , aut pedes, aut ca-
put , ſed quærebat eum tangere , non dubitans quin quancunq́ corpo-
Matth ris ipſius partem, vel etiam veſtimenti eius fimbriam tetigiſſent , ſalu-
14.d. Luc. tem inde ſibi tam corporis , quam animæ reportarent : id quod etiam
6.c. teſtatur atque docet Euangeliſta , cum ait . Quotquot eum tangebant
Marc. ſalui fiebant,a quacunq́ detinebantur infirmitate . Hanc tantam ſancti-
6.g. Luc. tatis ac venerationis nõis Ieſu plenitudinem,quam ardenter ſentit præ
3.d. curſor Ioannes,quam mulier fluxu laborans ſanguinis?alter nõ audens
Ioan. 1.d. corrigiam calciamenti ſoluere,altera tãtopere cupiens vel fimbriam ve
Luc. ſtimenti eius tangere. Quam ſentit Magdalena modo iuxta pedes ſedẽs,
7.f modo rigans, modo abſtergens,modo contemplans,modo vngens,vt
apertiſſime declaret,quæ & quanta ſit ſanctitas & veneratio totius eius
Act. corporis, a cuius pedibus auelli nunquã ipſa poſſet ? quam ſentiunt di-
15.b. Pſal. ſcipuli, qui cum primum vocem audiunt dicentis , Hic Ieſus. qui aſſum
131,b ptus eſt a vobis in cœlum, ſtatim adorant in loco, vbi (ſicut ſcriptum
eſt)ſteterunt pedes eius , vt cæteros etiam commoneant, quam coli de
beat is ab omnibus,& venerari, cuius ne dum pedes, ſed quodam etiam

modo pedum veſtigia debeant adorari. Quæ ſanctitas igitur aut veneratio maior exprimi, quam ſanctiſſimo nomine Ieſu potuit? In quo ipſo toto ne dum in manibus omnis ineſſet ſalus, omnis gloria, omnis beatitudo, & ſanctitatis atque venerationis cumulatiſſima plenitudo? Nam quod Eccleſia, quæ in his, quæ ad fidem pertinent, errare nunquam poteſt, ſanctas ſponſi ſui manus doceat, & venerabiles: non idcirco id facit, vt id, quod omnibus apertum eſt, exiſtimet eſſe declarandum, ſed clemens ac pia mater de ſalute filiorum anxia ſemper & ſolicita, ſanctas idcirco ſponſi ſui Ieſu Chriſti manus dicit & venerabiles, vt ex ipſarum ſanctitatis ac venerationis mentione attentiores filios efficiat & arctius ad cogitandum inducat, vt non modo quales ſint eorum manus ex vnctione, ſed quales etiam eſſe debeant ex iuſtitia & ex operatione, ac merito vitæ: nam ipſa ſacrorum ordinum quæ nobis a Chriſto de cœlo confertur: adminiſtratio, ita quidem ſancta, ita firma, ita rata ſemper apud Deum eſt in cœlis, vt non poſſit non eſſe ſancta, & venerabilis, & firma ſemper, in terris quicunque is ſit qui miniſtrat: ſiue bonus, ſiue nequam & malus: Gratia enim quæ ex hoc adminiſtrandi munere de cœlo nobis confertur a Chriſto, non ſacerdotis eſt adminiſtrantis, ſed ipſius qui miniſtrandi poteſtatem dedit. De quo ſcribens ait Apoſtolus. Talem pontificem habemus, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cœlis miniſter ſanctorum. Ipſe enim Dei filius, cui data eſt omnis poteſtas in cœlo, & in terra: ad dexteram patris reſidẽs, opem ſuæ diuinitatis ſic de cœlo ui ſpiritus ſui ſancti tribuit, & confert ſanctis & venerabilibus ſacerdotum manibus, vt propter eã ipſam quam de cœlo confert vnctionem & adminiſtrationẽ, quicquid abluant quicquid ſanctificẽt, quicquid abſoluant in terris, ſiue boni, ſiue mali ſint, id omne ablutum ſit, omne ſanctificatum, omne abſolutum ſemper & in cœlis, ita tamen vt totũ ablutionis, & ſanctificationis, abſolutionisque opus in Deum ſolũ ſacerdotũ miniſterio, per meritum ipſius Chriſti referamus: cui vel nondum paſſo, remiſſionem tamen peccatorum facienti, vel qui in eum non crederent, non poterant id ipſum munus, quod ſcilicet peccata dimitteret ei nõ deferre, admirantes, cum vix etiam ferrent, & exclamantes, Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit? Quid .n. aliud ſignificat Chriſtus cum ait. Tibi dico ſurge, niſi manifeſte docet vt myſterium remiſſionis peccatorum committi ſic & dari ſacerdotibus, vt Chriſtus is tamen ſit, qui per ſpiritum ſanctum ſuum deleat peccata, & dimittat. Cur .n. ſaluator dicitur, & domini ſalus nomen Ieſus, niſi quod ſicut per ſe ipſum ſaluat, ita etiam per ſe ipſum pariter vngit:

Heb. 4.d.

Luc. 7.g

Marc. 2.b.

Nam ſalus & vnɫio , quam in nos , ac ſacerdotum omnium manibus, a ſe ipſo de cœlo transfundit Chriſtus : non ſalus eſt, et vnɫio illius tantum hominis, quem aſſumpſit , ſed ſalus et vnɫio hominis , et Dei omnium conditoris , et redemptoris Chriſti , hominum mediatoris et Dei . Ideo cum præcurſor ſi audiſſe refert , ſuper quem videris ſpiritum Dei deſcendentem et manentem ſuper eum , ille eſt , qui bapti-

Ioan. 1.c zat in ſpiritu ſanɫo: et ego (idem inquit præcurſor) neſciebam eum:

ibi.d. non enim ignorabat Dei filium is, qui videns dixerat. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi : ſed ante huiuſmodi oraculum , et Dei vocem non perceperat, nec adhuc intellexerat, non ſacerdotem terrenum , cui committitur poteſtatis adminiſtratio , ſed illum eſſe , qui de cœlo deſcendit , qui ſuper omnes eſt , qui in diebus ſuis placuit Deo,

Eccl. qui in tempore iracundiæ faɫus eſt reconciliatio , ſummus ſacerdos,

44.c. et Pontifex Maximus , et ſanɫiſſimus Chriſtus , ipſum non alium eſſe dominum,& largitorem ipſius poteſtatis, & gratiæ , quæ per vicariam terreni ſacerdotis operam, et adminiſtrationem conferretur et elargiretur mortalibus . Quæ quidem poteſtas et gratia , ſicut nequit a malis pollui, ita etiam non valet a bonis augeri , cum in Dei omnipotentia, virtuteq; tota ſit, et conſiſtat & à Chriſto tota tribuatur, et procedat . Hoc præcipue modo fit miniſter ſanɫorum. hoc eſt ſacerdotum, Chriſtus apud patrem in cœlis , et de cœlo præſtat , et confert , vt ſiue illi boni ſint, ſiue etiam mali, tamen (propter eam, quam de cœlo confert, vnɫionem et gratiam ac poteſtatem) ſanɫæ ſint , et dici debeant eorum manus, et uenerabiles, quia ſicut ille Chriſtus eſt, id eſt vnɫus, ita et nos Chriſti id eſt vnɫi : ſed vnɫionis ille dominus , nos miniſtri, tales tamen miniſtri, et ſic ex vnɫione venerabiles et ſanɫi; vt non dedignetur , qui dominus eſt, dicere . Qui vos ſpernit , me ſpernit . et qui

Luc. vos recipit, me recipit , et qui me recipit, recipit eum , qui miſit me .

10.c. Sed ſi ſanɫitatem hanc et uenerationem , ſic a Chriſto de cœlo collatam atque datam, nobis prodeſſe cupimus ad uitam, oportet , ac neceſſrium eſt, ut non per adminiſtrationem tantum, ac poteſtatem ſacerdotii, ſed per opera etiam iuſtitiæ, et caritatis ſanɫi ſimus, et uenerabiles exemplo Chriſti: nam licet hæc ipſa ſacerdotii poteſtas, et adminiſtratio dici debeat, et non poſſit eſſe, niſi ſanɫa ſemper, et uenerabilis, ſi ei tamen probatio uitæ non acceſſerit , omnis eiuſmodi ſanɫitas , et ueneratio ei ſali comparabitur, de quo Pontifex Maximus, atque ſan-

Matth ɫiſſimus paſtor paſtoribus loquens ait. Si ſal euanuerit, ad nihilum ua-

5.c. let ultra niſi ut mittatur foras , et conculcetur ab hominibus .

Ideo clemens & pia mater Eccleſia, ne quid tale cuiquam filiorum con-
tingeret, ſummo caritatis ardore ſtatuit, ſanctas dicere ſponſi ſui
Chriſti manus & venerabiles, vt ex ipſius ſanctitatis ac venerationis
mentione, & exemplo, perciperent omnes, quam ſibi valde eſſet eni-
tendum, vt non ex vnctione tantum, ac ſacerdotii adminiſtratione, ſed
ex virtute meritorum ſanctæ etiam eorum manus eſſe deberent & ve-
nerabiles. Non enim poteſtas collata de cœlis, ſed pœnitens, & bene
acta vita in terris gloriam parat, & coronam ſacerdotibus in regno
Dei & patris: nec alia de cauſa (referentibus magiſtro diſcipulis ſe-
ptuaginta duobus, quod etiam dæmonia ſibi ſubiicerentur in nomine Luc.
ſuo) tantopere cõmonet, dicens, Videbam Sathanam ſicut fulgur ca- 10.d.c
dentem de cœlo. Nolite gloriari o diſcipuli mei quod dæmonia ſubii-
ciantur vobis virtute vnctionis, & collatæ poteſtatis, ſed gloriamini,
quia meruiſtis in me credere, & fides veſtra cum caritate & iuſtitia, nõ
miracula per ſacerdotii poteſtatem operando, ſed opera iuſtitiæ per
dilectionem & caritatem faciendo, vos idoneos effecit regno meo, vbi
veſtrorũ omnium nomina ſcripſi. ac rurſus cũ a duodecim, quæ & quã-
ta feciſſent & docuiſſent audiſſet. Venite ſeorſum inquit, in deſertum lo Mar.
cum, & requieſcite puſillum. En quomodo eos ẽt e conſpectu ſegregat 6.a
corũ, apud quos operati miracula eſſent, ne vllus vnquã inanis gloriæ
vapor, eorum bonorũ operum candorem atque meritum inficere poſſet?
Non de ſacerdotii igitur poteſtate, non de ſanandis languidis, non de
ſerpentibus tollendis, non de mortiferis poculis ſuperandis, non de
dæmonibus eiiciendis gloriandum, ſed de bonorum operum & virtu-
tum ornatu cogitandum eſt, ſine quo ſal euaneſcit, mittitur foras, con-
culcatur ab hominibus, hominibus inquam detrahentibus, ſi minus de
ſacerdotio, de quo detrahi nihil poteſt: de malis tamen ſacerdotum mori-
bus, & vita, nam quos diuina vnctio ſanctos Chriſti merito facit, & ve-
nerabiles, tales etiam eos meritum, & vitæ ratio facere debet. Iuſti .n.
(Propheta clamat) epulantur, & delectantur in lætitia, cur enim in Pſal.
lætitia iuſti tantum & non alii? Nouerat enim vates ſacerdotum men- 67.a.
ſam, nouerat epulas, hoc eſt altare, atque corpus, & ſanguinem Chri-
ſti, nouerat qui eſſent in ea ipſa epulaturi tam boni ſcilicet, quam mali:
ſed alios ad interitum nouerat, alios ad gloriam epulaturos, ac propte-
rea inquit. iuſtos in lætitia. Sed cur non etiam cæteri cum iuſtis in læ
titia, nonne pariter omnes epulantur?, epulantur omnes quidem pa-
riter in Chriſti altari & menſa, & boni ſimul & mali, ſed tantum-
modo iuſti lætantur in lætitia; & non alii, quoniam mali & iniu-

ſti, non ex operibus iuſtitiæ, ſanctas habent manus, & venerabiles, ſed ex vnctione tantum, & ſacerdotii adminiſtratione: iuſti autem & pii non modo ſanctas ac venerabiles habent ex vnctione, ac ſacerdotii adminiſtratione, atque poteſtate, ſed ex operatione pariter, et merito vitæ, tales illius erant, qui totus in ſpiritu lætus & exultans clamabat. Leuabo domine in nomine tuo manus meas: tales in omnibus exoptabat apoſtolus clamans. Volo viros orare in omni loco, leuantes puras manus ſuas. Tales erant & Moyſis, quibus ad dominum Deum ſuum & in cœlum ſublatis populus Iſrael mirabiliter pugnando ſuperabat inimicos. Sed tales tamen, adeoq́ ſanctæ manus, & venerabiles, non niſi in benedictione ac merito Chriſti: manus habentis, vſq adeo ſanctas & venerabiles, ac deitate vſque eo redundantes atque refertas, vt iuſtorum omnium manus, vnus ipſe ſanctificet, ſemperq́ benedicat, qui ab æterno eſt, & in omnia ſecula ſeculorum benedictus.

Pſal. 62. b.

1. Tim 2. b

Moyſes mitiſſimus ſuper oēs homines qui morabantur in terra. Nume. 12. a

ANTONII PVCCII CARDINALIS SANCTORVM QVATVOR MAIORIS POENITENTIARII.

HOMILIA V.

De verbis, Et eleuatis oculis in cœlum ad Deum patrem ſuum omnipotentem.

QVONAM tollat alio, niſi in cœlum, & ad patrem ſuum is oculos, qui de ſe ante dixerat. Deſcendit de cœlo filius hominis, qui eſt in cœlo: is de quo Ioannes. Deum nemo vidit vnquam, vnigenitus eius, qui eſt in ſinu patris ipſe enarrauit: is, qui pater in me eſt, inquit, & ego in patre, & pater et ego vnum ſumus? At ſi & in cœlo (dicet forſan aliquis) & in ſinu patris vnumq́, & idem cũ patre filius, quid cauſæ neceſſitatiſue fuit, vt ſic in cœlum tolleret, & ad patrem oculos? Nihil ſua quidem cauſa opus neceſſeue fuit, quippe qui cum Deo ſemper eſſet: in cœlo ſemper verſaretur: Deum ſemper intueretur, & videret: ſed tollit tũ ob eximiam eius rei quam peragebat præſtantiam, & magnitudinem, tũ eorum etiam cauſa, quorum res adeo mirabilis & tanta peragebatur. Dixerat enim. pater meus vſque modo operatur, & ego operor: rurſusq́. filius non poteſt quicquam a ſe ipſo facere, niſi quod videt patrem prius facientem. Communem hanc & tantam, vel vnam potius eandemq́ patris, & filii in operando voluntatem cum in cæteris rebus omnibus, tum in tanto præcipue myſterio, quo totius humani generis ſalus, & gloria continetur declarari tollens ad eum & in cœlũ oculos oportuit, vt non ſolum quicquid in re ipſa fieret, totum id voluntate patris fieri ſignificaret: ſed clarius etiam oſtenderet. poſteaq̃ panis ipſe in corpus, & vinum in ſanguinem ſuum conuerſum eſſet, rem totam ita fore cœleſtem, vt non modo cœleſtis, ſed ipſum eſſet etiam cœlum quod eſt ipſe Deus: ac pariter omnes, quibus præcipiendum eſſet. hoc facite, commoneret: ne talia vnquam ac tantæ ſalutis & vitæ myſteria facere auderent, niſi quemadmodum ipſe, ita & illi oculos in cœlum prius & ad dominum ſuſtuliſſent. Nam & ſi non oẽs oculi eiuſmodi ſunt, vt tam facile pateat eis cœlum, de illiſq́ dici vere poſſit, Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis: enitendum tamen & contendendũ eſt, vt tales ſint oculi noſtri, vt in his ſacroſanctis Dei my

Ioan. 3. b. id. 1. b. id. 14 b. Matth 13. b.

ſteriis, in cœlum vna cum eo tollere illius ope poſſimus, qui rogans
Ioan. patrem ſuum, inquit, Volo Pater, vt vbi ego ſum, ibi ſit & miniſter
12.b. meus. Non enim dubium, quin ſenſus omnis exterior a Deo ſit homini tributus, vt per rectum eorum vſum rectamq́ exercitationem in Deum ſemper dirigeremur, Deum ſemper indies magis omni conatu mereri ſtuderemus. Recta autem oculorum exercitatio, & vſus ad promerendum Deum aptiſſimus, duabus rationibus effici præcipue poteſt, tum auertendo eos ab iis, quæ turpiter, & vitioſe ſenſum oblectant, & alliciunt: tum conuertendo ad ea, quæ ipſi reformidant ſenſus, atque refugiunt. Nam ſiue auerſio a malo, ſiue conuerſio ad bonum abfuerit ita deturpantur cum cæteris ſenſibus, ac deprimuntur oculi, vt nec ſe ſe in cœlum tollere, nec ad eum, qui ſplendor eſt, & lumen totius lucis, & vitæ aditum ſibi aperire vlla ratione poſſint, cum ægris, & male affectis oculis, omnis lux odioſa ſit, & inuiſa. Ad purgandos igitur
Matth 26.b. ac diuinæ viſioni, & lumini aptandos, & accōmodandos oculos quam maxime opus eſt, vt aſpernentur mollia, quæ oblectent & placeant: nec formident, ſed appetant, quæ ſibi difficilia videantur, & diſpliceant. Magnus in vtroque labor ineſt, ſed ingens vtrinque gloria, ac triumphus maximus, & æternus comparatur. Ieſus igitur a quo velut e perenni quodam & vberrimo lucidiſſimoq́ fonte omnis effluit ſemper, & emanat gratia, & veritas & vita: ita ſuos oculos auertit ſemper, & conuertit, contra quam deprauata mortalis noſtra natura vellet, & patitur, vt nullæ vnquam tenebræ, nulla caligo impedimento eſſe potuerit, quominus ſolem illum, in quo poſuerat tabernaculum corporis ſui, contemplaretur ſemper, et videret, quocunque tempore atque
Pſal. 18.a loco eſſet et momento. Et propterea cum ait. Sicut nouit me pater et
Ioan. ego agnoſco patrem; aperte demonſtrat: nihil vnquam ſibi vel poſtea
10.c. quam homo eſt factus, et in mundum venit, obſtitiſſe, quo minus, ſicut ab æterno, videret ſemper, et cognoſceret patrem, et viciſſim videretur ſemper, et cognoſceretur a patre. Par enim hæc, et tanta tamque mutua, et æterna patris et filii notitia et cognitio faciebat, vt videret ſemper filius et cognoſceret, quæ vellet pater, nec modo cognoſceret, ſed ſic ſemper ea, quæ vellet ipſe pater operaretur, et faceret, vt teſtari
Ioan. vnus ipſe de ſe non alius vere vnquam poſſet. quæ placita ſunt ei facio
8.d ſemper. Sic igitur direxit, & ſic intentos ad patrem ſemper oculos habuit Dei vnigenitus, et tantus ex eis extitit, effulſitq́ ſemper, et candor, et puritas, vt ne Sathan quidem tentator vehementiſſimus eum in his, quæ vel maxime ad turpem concupiſcentiam oculos alliciunt, et

prouocant, tentare aut aggredi auſus vnquam fuerit: nec per ſe, nec per ſuos etiam ſatellites, ſcribas, & phariſæos quicquam obiicere potuerit, quod de tanta oculorum puritate, & candore detraheret? Vbi enim cum omnes aduerſus eum calumnias, & maledicta omnia iniquiſſime intenderent, auſus quiſquam vnquam eſt ei quicquam obiicere, quod de tanta oculorum puritate & candore & innocentia detrahere poſſet? ſiue cum Cananæa eſſet, ſiue cum Samaritana, ſiue cum Martha, ſiue cũ eius ſorore Maria, ſiue cum tot aliis ei quotidie miniſtrantibus? an non vel ſuperbiſſimus etiam phariſæus, cum Maria pedes eius, quos vnguento vnxerat, deoſcularetur, & capillis abſtergeret; de diuinitate ac lumine prophetiæ tanti hoſpitis de omniq; re alia dubitare citius, quam quicquam de ipſius oculorum intuitu, aut cõcupiſcentia potuit? obloquẽs intra ſe, quod neſciret, quæ, & qualis eſſet mulier, quæ tangeret eum, quia peccatrix eſſet? Quam vero non modo ſic mirabiliter a concupiſcentia quam ab omni alia etiam cupiditate, vnde oriri ſuperbia, & arrogantia vitæ poſſet: auerſi vehementer ac remoti tam cœleſtes & tanti candoris oculi fuerint, quid alia narrem? an non ſatis id illud aperte demonſtrat, quod cum omnia mundi regna, & gloriam eorum ei Sathan oſtenderet, ſeq; ei omnia delaturum polliceretur: ſic ab omni cupiditate remouit & auertit oculos, vt cum vel ſemel adeo vehementer comminatus eſſet, Vade retro Sathana, continuo dimiſerit eum tentator tantus, nec eum tentare auſus amplius vnquam fuerit, accedentibus, & domino miniſtrantibus in monte angelis? Hos tanti candoris & innocentiæ oculos, cum admirari ſatis & contemplari ſponſa nõ poſſet, cœleſti tota perfuſa lumine vaticinatur, & exclamat, Oculi eius ſicut columbæ ſuper riuos aquarum, quæ ſunt lacte lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima. Sed cur obſecro columbis, nec quouis liquore, sed quæ lacte perfuſæ atque lotæ eſſent, tales, & tanti candoris comparantur oculi? non ſine magni quidem myſterii ratione atque cauſa. Eſt enim columba auis, quæ totius corporis munditia, & puritate longe cæteris omnibus præſtet, et excellat, id quod vel maxime conuenit redemptori noſtro & domino nulla ne minima quidem labe, vel macula vnquam affecto. Quid ſuper riuos aquarum, non autem in riuis ait, aut ſuper riuum? nempe quod non vnus, ſed duo ſunt riui aquarum peccatorum noſtrorum maculas & ſordes abluentium, ſuper quibus immorari dicuntur columbæ tanti candoris & innocentiæ: alter ſcilicet baptiſmi riuus, alter pœnitentiæ. Super autem, & non intus, quia neceſſe non erat, vt in talibus aquis immergerentur Ieſu Chriſti

Luc. 7.f.

Matth 4.b.

Cant. 5.c.

oculi? Non enim baptiſmo, vel pœnitentia indigebat, qui totus eſſet ꝑ ſe ſanctus, totus innocens, totus ab oĩ peccati labe puriſſimus, & propterea deſuper inquit, & non intus. Stabat.n.ſuper hos riuos, veluti columba Ieſus, vtriq; riuo vim ſpiritus ſui ſancti ſic infundẽs, vt quicunq; talibus lauarentur aquis, eorum oculi omni candore micarent, atq; niterent. Itaq; cũ Iordanem flumen ingreſſus eſſet, nõ quod ipſe baptiſmo indigeret, ſed vt totum myſterium reſerando perficeret: cum recuſans præcurſor, ac ſupplex etiam precaretur quod non ille ab ſe, ſed ſe ab

Matth 3.d illo baptizari oporteret. ſine, inquit, ſic enim oportet adimpleri omnẽ iuſtitiam, vt hæc ſcilicet aqua ſalutis per me ſanctificetur, vt quicunq; ea loti, et abſterſi fuerint, omni diluta primorum parentum culpa, et peccato ac totius veteris hominis languore purgato, et corrupti fermenti cõtagione abſterſa, digni efficiantur, qui cœlum aſpicere poſſint, et iuſtitiæ ſolem: & ſi poſt tam ſalutaris riui regenerationem ob aliquod forte admiſſum crimen, adeptũ baptiſmi lumen amiſerint, queant rurſus, & poſſint per lauacrum alterius riui, quod eſt pœnitentiæ riuus, oculos abſtergere, & ad cœlum tollere, & ſolem illum qui eſt cœlum cœli, qui eſt ſupra cœlum iterum intueri. Id quod ex ipſius etiam

Eſai. 61.a. Chriſti perſona teſtatur Eſaias dicens, Spiritus domini ſuper me, propter quod vnxit me, & miſit me euangelizare pauperibus, & prædica-

Matth 3 d. re captiuis remiſſionem, & cæcis viſum & teſtatur ſpiritus ſanctus, tum cum ſuper eum ex Iordane egredientem, ſicut columba conſtitit. Quid enim ſignificat ſpiritus ſic deſcendens? niſi Chriſtum Ieſum illum ipſum eſſe, per quem ſpiritus ſanctificationis in aquam baptiſmi deſcendit, & in ea diffunditur, eamq; ſanctificat? quid ſicut columba? quæ cum pura ſit & munda, querula etiam, & gemens eſt: niſi eundem ipſum ſpiritum ſanctum, ob ipſius Chriſti diuinitatem, ac meritum, ſimili ſanctificatione, ac baptiſmo deſcendere & ineſſe riuo etiam pœnitentiæ? ac ita quidem deſcendere & ineſſe, vt qui in eo ſeſe lauent, & abſtergant: amiſſum ex delicto atque peccato lumen baptiſmi priſtinum recuperent, & accipiant? En cur columbis iiſq; ſuper riuos aquarum tales ac tanti candoris, & innocentiæ comparentur oculi? Sed quoniam tantus & tamq; immenſus candor, & puritas, atque nitor ex immaculato ipſius redemptoris noſtri conceptu exiſtens, ſatis eſſe ad noſtram eruditionem & documentum non videbatur, niſi ad illud etiã accepiſſet exercitatio virtutum omnium, atque operatio: idcirco, vt non ſolum diſceremus quantum in eo ineſſet puritatis & innocentiæ, quam quidem (quod ipſe vnus ex omnibus ex ſua natura bonus eſt)

admirari potius liceret, quam imitari, verum & quantum in eo eſſet
etiam caritatis, & iuſtitiæ, atq; manſuetudinis quæ nos imitari, & ſe-
qui oporteret: non columbis tantum ſuper riuos aquarum, ſed quæ
ſint etiam lacte perfuſæ, atque lotæ, eiuſdem comparantur oculi.
Lac enim cibus eſt albus, & mollis, & dulcis. Quæ quidem omnia ad
perfectam & abſolutam virtutem illam tantam, & gratiam, quæ ef-
fulſerat ſemper, & manabat ex oculis Chriſti declarandam, requireban-
tur. Quid enim aliud per lactis albedinem demonſtratur, niſi actio
ipſius Chriſti rectiſſima, & operatio? Quid per dulcedinem, niſi inau-
dita quædam ſuauitas tantæ dilectionis & amoris erga omnes in agen-
do & operando? Quid per mollitudinem, niſi infinita admirabiliſq;
cum ipſius, & factis & operibus coniuncta pietas, & manſuetudo? Quæ
quidem talis in eo fuit & tanta, vt cum ipſe cæterarum virtutum ſuarũ
nos imitatores eſſe iuberet, dicens. Eſtote perfecti ſicut & pater veſter Matth
cœleſtis perfectus eſt: præcipue tamen manſuetudinis meminerit ſic 5.g.
dicens. Diſcite a me quia mitis ſum, & humilis corde; vere quidem a me
nec immerito, quem adeo mitem, & manſuetum ſapientiſſimi vatis ore
declarat ſpiritus ſanctus, vt eum comparare non formicæ, quæ quam- Id.11
uis parua ſit, pedes tamen habeat, & extollatur e terra: ſed ſine pedi- d.
bus & corpore eunti vermiculo, nec vermiculo tantum, ſed tenerrimo
vermiculo, nec ex terra, vnde aliquid humoris contraheret, orienti,
ſed ex aridi ligni latebris prodeunti, vnde nullus humor exiſteret,
comparare inquam eum tali vermiculo ob tantam manſuetudinem vo-
luerit ſpiritus ſanctus, his verbis. Erat, inquit, in cathedra ſedens ſa-
pientiſſimus princeps inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermi- 2.Reg
culus. Merito igitur lacte lotæ columbæ, quibus tales comparantur 13.a.
oculi, quos in tanta manſuetudine tantus, et adeo admirabilis opera-
tionis omnium virtutum candor, atq; nitor illuſtraret. De quibus qui-
dem et factis et operationibus cũ loqueretur apoſtolorum princeps, et
nos teſtes, inquit, ſumus omnium quæ fecit, benefaciendo, et ſanando Act.
omnes oppreſſos a diabolo. Et quoniam ad plenitudinem etiam atque 2.c.
conſummationem totius illius iuſtitiæ, in qua tantopere liberari pro-
pheta deſiderans clamaret. In iuſtitia tua domine libera me, decorabat
eoſdem etiam oculos patientiæ omnis, ac fortitudinis plenitudo, ſicut Pſal.
teſtatur etiam ipſemet, cum inquit. Oportuit Chriſtum pati, et ita in- 70.a.
trare in gloriam ſuam. Propterea cum non ſatis fuiſſet tantæ manſue Act.
tudinis oculos comparaſſe columbis lacte lotis, et ſuper riuos aquarũ 17.a.
immorantibus non modo ſuper riuos, inquit, ſed et quæ reſident iu-

xta fluenta pleniſſima. Duo quoque etiam hæc fluenta ſunt, animi ſcilicet mœror, & cruciatus corporis, ab his pariter duobus pleniſſimis fluentis, non receſſit vnquam, ſed iuxta reſedit, & in ea conieci ſemper & defixit oculos Ieſus. Quippe qui venerat in mundum, non vt ſuam faceret, ſed eius qui eum miſerat voluntatem. Nec mirum ſi pleniſſima dicuntur: non enim vnquam deerat, ſed indies magis augebatur, & redundabat materies, & occaſio interius, & exterius noſtra cauſa patiendi, quoad omnia, quæ de ipſo ſcripta erant: per paſſionem, & mortem, ac mortem quidem crucis adimplerentur & fierent. ideo ex eius perſona ita lamentabatur Eſaias. Omne cor mœrens, & omne caput languidum: neque enim cor, neque caput, neque pars vlla Chriſti a planta pedis vſq; ad verticem inueniri poterat, quæ non tota redundaret, & vndique pleniſſima doloribus, ac languoribus ac mœroribus eſſet: ſed ex omnibus tamen, tam corporis quam animi cruciatibus, nunquam maior, aut mœror, aut dolor eſſe potuit, quã cum illud adimpletum eſt, & euenit, quod prædictum fuerat, Suſtinui, qui mecum ſimul contriſtaretur, & non fuit, conſolantem me quæſiui, & non inueni: ac inde propterea pene iam deficiens miſerabiliter exclamat. Sitio, ſitio, inquit, non potionem quæ tam affectum & languens reficiatur corpus, ſed meritum credentium, quo mœrens reficiatur animus. Cum fellis autem potionem recuſat amariſſimam, non propterea recuſat, quod nos aut noſtra, quamuis amariſſima ſint, reſpuat aut reiiciat. Etenim cum ſuæ pietatis dulcedine condienda noſtra omnia eſſent, non ſecus atque illæ amariſſimæ aquæ per Moyſen, reſpuere non poterat, ſed vt ſeſe totum ad calicem illum amoris conuerteret, vnde tanta ipſius ſitis expleri poſſet, ad meritum ſcilicet paſſionis, & mortis ſuæ, quã pro impiis obibat: ad noſtrã, inquam, omniũ ſalutem, quam acquirere, & mereri apud patrem in cruce moriens cupiebat. Sitire etiam non deſtitit, neque ſolum non deſtitit, ſed quanto nos minus dignos nouit, tanto magis etiam ardet & ſitit. Quod enim ei pater dederat miſericordiæ ſcilicet opus, maius omnibus erat, miſeriasq; omnium longe valdeq; ſuperabat, ſicut etiam ſcriptum eſt, Ego torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum: vere ſolus, ſolus enim moriens, ſolus miſerans, ſolus precatur, ſolus precans exorat, ſed non prius quam inclinato capite cum lachrymis, & clamore ſpiritum emittat: precatusq; eſſet, Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam. Tantum enim penitiſſima, & intima ipſius animæ penetrat noſtræ ſalutis ardor, & incendium, vt ex eius

Eſai. 1.b. — Pſal. 58.e. — Ioan. 19.e. — Ioan. 10.f. — Eſa. 63.a. — Pſal. 68.a.

eius latere fluat ſanguis, et aqua. Quid .n. exire cum ſanguine aquam, cum per aquam Dei ſignificetur populus, niſi æternæ vitæ iter, & aditum non potuiſſe aliter quã per ſacratiſſimi ſanguinis ipſius effuſionẽ aperiri? cũ nemini antea ne ipſi quidem præcurſori peruium eſſe potuerit? ac propterea per eos, quos mittit diſcipulos interrogans, inquit, Tu es, qui venturus es, an aliũ expectamus? ad hoc ſcilicet iter, et aditum æternæ ſalutis, et vitæ rumpendum, et patefaciendum, vt notum omnibus eſſet et apertũ non præcurſorem, ſed illum, quem præcurſor anteiret, fore cui notæ eſſent viæ vitæ, quiq; ſolus proprio ſuo ſanguine mereretur primus introire in regna cum eis, qui in eum vere crederent ſancta et æterna. Quid quod veritas ipſa reſpondens, mortui inquit, reſurgunt, vere reſurgunt. Poterant.n. reſurgere iã mortui, nec corporis tantũ, ſed et aĩæ reſurrectione, nec corporis tantũ & aĩæ reſurrectionis ſed ab inferis ad ſuperos, e terris ad cœlũ, ex hac vita mortali ad æternã introire; cũ adeſſet qui iam anteiret, ille inquam qui clauſam viã patefaceret, & aditum & iter oĩbus ad ſalutem & vitã aperiret. Ita .n. ob delictum & peccatũ clauſerant cœleſtes, ac ſuperni illi milites cœlorum ianuas, vt non modo non ingredi, ſed ne propius quidem accedere quiſquam mortalium poſſet, ni prius aduenisſet, qui ornatus tinctis eſſet veſtibus de Boſra, ille inquam, qui vnus ui ſua, & virtute viã patefaciens in cœlum introiret, quique imperans clamare iure poſſet, Attollite portas principes veſtros, & introibit rex gloriæ: rex inquam gloriæ, rex ſalutis, rex æternæ fœlicitatis & vitæ; ac ne quis forſan exiſtimare vnquam poſſet fœlicitatem noſtram & gloriam hanc tantã, quam ab eo accipimus, pertinere ad ipſius gloriæ ſubſtantiam, quaſi ipſa per ſe ſine noſtra beatitudine & felicitate perfecta non eſſet: veritas ipſa teſtatur, cum ait. Pater diligit filium, & filius patrem, & ſicut pater habet vitam in ſemetipſo, ita & filio dedit vitam habere in ſemetipſo. Non a noſtra igitur beatitudine, ſed a patre habet gloriam filius, quod ſi a patre a nullo iam alio quantumlibet iuſto, tam .n. pater, quam filius habet vitam in ſemetipſo, non enim duo tanquam ab ſe inuicem ſeparati, ſed pater in filio, & filius in patre, vnus Deus ab æterno, & in æternum. Hac maieſtate tanta & gloria coruſcare iam debebat in cœlis apud patrem filius, ideo non ad ſuam, ſed ad patris quam ſemper quærebat gloriam orans, inquit. Pater clarifica filium tuum, ea claritate, quam habui apud te antequam mundus fieret. Hæc augeri gloria, vel minui multitudine, vel paucitate beatorum non poterat, cum ipſe (vel ante mundi conſtitutionem) ſemper fuerit, ſem-

Matth. 11.a. Luc. 7.d. Eſai. 63.a. Pſal. 23.b. Ioan. 3.d. Ioan. 12.e.

perq; futurus ſit, ſe ipſo fruens in principio, in quo erat Deus. Ideo ne ad ſuam maieſtatem augendam, aut gloriam, ſed ad noſtram ſalutem, et beatitudinem, acquirendam facere, aut ſumere tantæ ſalutis, et vitæ ſacrificium videretur: non ex ſua, ſed ex hominis perſona clamans per

Pſal. 15.a. prophetam inquit, Conſerua me domine in te ſperaui, Deus meus es tu, bonorum meorum non eges: ac ſi aperte dicat, ſponte tua o pater et verbo voluntatis et pietatis tuæ homines ad eorum beatitudinem genuiſti, non ſpe alicuius acceſſionis ad tuam, aut verbi tui, quod ego ſum gloriam. Cum ex ipſius autem ſanctiſſimo latere ſanguis fluat, et aqua, quid per aquam exeuntem cum ſanguine ſignificatur, niſi electorum numerus ſanguinis ipſius Chriſti effuſione in libro vitæ deſcri

Apoc. 7.b. ptus? quem ſe vidiſſe virgo electus a Deo referens. Vidi, inquit, turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ſtantes ante thronum Dei. Tantam electorum cum Deo coniunctionem a Chriſto Ieſu per ſui ſanguinis effuſionem ad noſtram felicitatem et gloriã elaboratam, et adeptam cum videret Chriſti ſponſa, quæ noſtra mater eſt Eccleſia, vt ad eius tum memoriam, tum gratias agendas, quotidie magis filiorum animos incitaret, aquam in calicem ponendam decreuit in ſacrificio, ſed parum tamen aquæ: ne ſi tantum aquæ, quantum vini in calice imponeretur redemptus populus, quem cum Chriſto vniri, et coniungi per aquam in vino ſignificaret: æquare precium redimentis putaretur, qui non hunc modo terrarum orbem, ſed ſi innumera eſſent millium millia, cum ipſemet dicat, Merces mea magna nimis, & miſericordiæ eius non ſit finis: per ſemetipſum, vel merito vnius particulæ ſui ſanguinis guttulæ redimere ac recuperare, quam facillime potuiſſet. Parum item aquæ imponi iubetur in calicem, ut aquæ paucitatis exemplo doceremur; quod quemadmodum modica illa aqua ſtatim multitudine, & copia vini, in vini naturam abſorberetur: ita eos, qui Dei gloriæ regnum, ex præſentis vitæ curſu, ac laborum aſcendere meruerint; ingenti magnoq; lumine ſtatim abſorptos, in lucem æternam illam, & gloriam in perpetuum traſmutari. Sed (vt inde quaſi videtur egreſſa reuertatur oratio) horrebat ſemper Ieſus, horrebat, inq̃, (homo n. erat, & habitu repertus vt homo) fluentorũ illiuſmodi aſpectum, dolorum ſcilicet tantorum corporis, & animi redundantiam, & plenitudinem. Sed vicit ſemper pietas, non deflexit vnquam, nec auertit, ſed coniecit, & defixit in ea ſemper oculos, & iuxta ea pleniſſima reſedit. atq; eſſe voluit ſemper Chriſtus. Venerat. n in mundum ſaturari opprobriis, odio haberi, a ſenioribus reprobari, in oĩbus abſq; peccato

tentari. Tãta.n.erat pietas eius erga nos,& amor,vt nõ modo tantorũ fluentorum redundantiam, & plenitudinem vnquam non euitaret, aut refugeret, ſed augeri vehementius indies cuperet atque vellet,clamans. Implete menſuram patrum veſtrorum, in perſequendis ſcilicet & occi dendis iuſtis atque prophetis. Impleuerunt vtiq; patrum ſuorum men ſuram Iudæi contra Ieſum, atque ita quidem impleuerunt,vt ſcriptum ſit, Vir dolorum, & ſciens infirmitatem, qui pater eſſet totius conſo lationis & miſericordiæ. Vere vir dolorum & ſciens infirmitatem,po tuit enim pati noſtra cauſa quantum voluit, nouit autem ſemper,& vo luit quantum oportuit. Hos tanti candoris oculos atque cœleſtes,qui in tanta dolorum corporis & animi fluenta intenti ſemper erant, tol lit in cœlum Ieſus ad patrem ſuum omnipotentem, cum panem acci pit, vt doceamur omnes, qui ſacra hæc facimus: talibus debere ornari oculis, vt columbis huiuſmodi ſimillimi ſint. Aliter enim graues fiunt, & caligant oculi, nec ſeſe ita extollere vlla ratione poſſunt, vt ſolem illum, qui aſpici ſolus debeat, videre poſſint. Si ergo poſt baptiſmi lauacrum, & nitorem delinquitur, ac ita deturpentur, vt videre non poſſint oculi,non cunctandum eſt, ſed propere adeundus pœnitentiæ riuus, ac ſubinde quærenda lotio lactis, quæ vſu fit, & exercitatione bonorum operum & virtutum, demum apponendæ manus ad fortia, per patientiam, & tollerantiam iniuriarum omnium & malorum. Re deundum in domum cuique ſuam, ad ſemetipſum ſcilicet per veram ſui cognitionem & pœnitentiam. Aeque enim lumen amiſerant publi canus & phariſæus, ille ob ſuperbiam, hic ob alia crimina multa. Sed phariſæus ipſe deſpecto pœnitentiæ riuo, contemptaq; omni, quam inde recuperare, & conſequi poterat, gloria, & felicitate, recte ope rando, & patienter ferendo, dum tumens ac ſupra cæteros homines ſeſe iactat inaniter & ſuperbe agit, totus in tenebris remanet, & cæ cus At publicanus,qui humillimis aſpiceret oculis,quod ſuperbe deſpi ciens ſperneret phariſæus,pœnitentiæ ſcilicet riuum, non tumens, ſed pœnitens atque timens,ſuppliciterq; precans, Propitius eſto pecatori, ſaluus in domũ ſuam rediit,& iuſtificatus. In domum vere ſuam,rediit .n. per ſui cognitionem,& pœnitentiam,ad ſe ipſum,lõge quidem alius ab eo,qui venerat in templum,nempe nouus homo, noua cratura, noua conſperſio incipiens, nec vnquam deſinens benefacere, & Ieſu Chriſti cauſa & amore pati. O felices qui tam ſalutaribus riuis, atq; liquori bus tanti redemptoris delectantur: felices & vere beatos quorum oculi columbis poſſint,riuis atq; fluentis immorãtibus eiuſmodi comparari.

Matth 23.d.

Eſai. 53.a.

Quicunq; .n. is fuerit, cum facere cœperit quæ pridie quam pateretur, in mortis ſuæ memoriam, & noſtrorum peccatorū abſolutionem fecit, & fieri mandauit, & præcepit Chriſtus: tollere poterit in cœlum ocu los ad eū, qui cū ad ſacerdotis vocē in hoc ſacrificio audit, Hoc eſt cor
Pſal. pus meum, Inclinat cœlos (vt ſcriptum eſt) et diuinitate replet oblatio
17. b. nem mundiſſimam, et caligo ſub pedibus ſuis. Nam per Chriſti ver bum panis, nulla panis remanente ſubſtantia fit verum Chriſti cor pus, et ſub ſpecie panis totus latet, ſubeſtq; latens totus Chriſtus. A quo non diuellantur, quem intueantur, in quem ferantur, in quo, et quieſcant ſemper oculi noſtri.

ANTONII PVCCII CARDINALIS SANCTORVM QVATVOR MAIORIS POENITENTIARII.

HOMILIA VI.

De verbis, Gratias agens.

QVID obſecro beneficii,quid gratiæ, cõmodiue conſecutus eſt a patre filius , vt in cœlum & ad patrem oculos tollens ei gratias agat ? Non ab re hoc quidem, non ſine cauſa , magnum quiddam vel non apparens impetraſſe neceſſe eſt a patre filium , cum tales vt ad eum, & in cœlum tollat oculos, ei gratias agat? Vidit ardentem rubũ procul Moyſes,& vadam,inquit,& videbo viſionem hanc magnam, iuit,& audiuit, & vidit gloriam Dei . Audimus nos Dei filium gratias agentem , cur agat non intelligimus : ad eum pariter & nobis adeundum eſt . Si qua enim fide , & caritate pœnitentiaꝗ decet , adierimus, non modo quid et quo orandi modo petierit , et quid vt gratias agat conſecutus ſit : ſed quid nobis etiam , et quomodo petendum ſit,cum orauerimus (vt exorare illius ope, et ei gratias agere poſſimus) intelligere quam facillime poterimus . Sentiens enim vnigenitus Dei filius , adeſſe iam tempus et horam , vt manifeſtum ac teſtatum relinqui oporteret , ſe non alia de cauſa natum eſſe, et in mundum veniſſe, niſi vt teſtimonium daret veritati, et animam ſuam peccatorum noſtrorum cauſa exponeret, et moreretur , vt non poterat in tantæ noſtræ ſalutis et vitæ exordio per ſui corporis et ſanguinis ſacrificium inſtituendo, non ſummopere lætari atque gaudere, ſalutem tantam nobis, et gloriam afferens, ita in ea ipſa quam induerat carne , vſque adeo abhorrebat a tali redimendi modo , ac tanto metu atꝗ dolore afficiebatur ob talem et tantam quã ſemper , ac ſi præſens adeſſet intuebatur , et videbat paſſionem et mortem:ut non minus fere perturbaretur,et mœreret in menſa diſcumbens cũ diſcipulis(in intimis tamen, et ſecretis animi receſſibus, nequid perturbationis , aut mœſtitiæ , in tantæ felicitatis et vitæ conuiuio afferret)quam cum paulo poſt in horto eſt totus ſanguinis ſudore perfuſus: neque enim ſine cauſa,nam ſi mortem in horto ſubibat, eandem in cœna conſecrabat : ſi ibi proditorem oſculo excipiebat , hic ſuo pane , ac

Exod. 3.4.

ſuis manibus eundem alebat, ſi ad mortem ibi tradebatur, hic in mortis memoriam ſacrificabatur. Nec vero mirum tot, ac tantis eum aculeis, & languoribus ac mœroribus angi, cum natus eſſet, & in mundum veniſſet, vt tentaretur in omnibus pro ſimilitudine abſque peccato. Quatuor enim (vt paulum a re propoſita digredi videamur, vt cætera facilius explanentur) ſunt quæ cadunt in hominem primariæ paſſiones, ex quibus omnia fere (ni caueatur) oriuntur & eueniunt mala, ſpes ſcilicet, & gaudium, timor, & dolor. Timor autem & dolor, vt quandoque afficiunt hominem ſine delicto & peccato, ita ferri ſemper ac ſuperari, ſumma cum gloria poſſunt, & merito. Reliquæ vero paſſiones, ſpes, ſcilicet, & gaudium, cum non a pœna vt plurimum proficiſcantur peccati, ſed a voluptate peccatricis carnis: quemadmodum pari gloria, & merito ſuperari poſſunt, ac vinci, ita ſæpius non ſine veniali aut lætali culpa admittuntur. Cum in omnibus igitur tentari vo-
Heb. luiſſe Ieſum docet Apoſtolus: declarat pariter, non modo nihil vnquã
14. d. eorum, quæ in calamitoſa, & mortali hac vita ad patiendum attinent, ſiue timorem afferant, ſiue dolorem, ſubterfugere, ſed modis omnibus tentari voluiſſe redemptorem noſtrum. Nec tam ad mortalis id quidem carnis ſuæ naturam clarius, & manifeſtius indicandam, quam ad certam etiam ſpem omnium atq; confirmationem, vt eo ſecuriores nos efficeret, ac lætiores in eo, quod præmonet, cum ait. In mundo preſ-
Ioan. ſuram habebitis, ſed confidite ego vici mundum, quo vehementius ſe
16. g. tentatum atque paſſum docuiſſet magis atq; declaraſſet. Cum ſine peccato aũt idem ait apoſtolus oſtendit nimirum paſſiones omnes, vt ad culpam impellunt, vt rationem peruertunt, vt præueniũt, ita penitus ab eo fuiſſe procul ſemper atq; remotas, vt non modo in eum cadere, ſed ne appropinquare quidem vllo vnquam modo potuerint, velut teſtatur
Ioan. etiam ipſemet & docet cum inquit, Venit princeps mundi huius, & in
14. d. me non habet quicquam, ſed vt cognoſcat mundus, quia diligo patrem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio, id eſt morior, non quod mori merear, aut quod princeps mundi huius Sathan, pater mendacii, author peccati, habeat contra me quicquam, vt vel ipſe per ſe, aut per ſuos etiam ſatellites, ac miniſtros, ſcribas, & phariſæos clamari merito poſſit; reus eſt mortis: ſed morior, vt cognoſcat mundus, quia diligo patrem, & mandatum, quod dedit mihi pater facio, & totum libens amore patris adimpleo, vt per mortem meam iudicem mundum, & mundi illum principem Sathan, per mortem meam tam iniuſte mihi inflictam, foras eiiciam, & expellam. Omnibus itaque affectionibus

Deo ac rationi contrariis vacuus, & liber ſemper Chriſtus, cum nun-
quam peccatum, vel dolus in eo potuerit inueniri: illis autem omni-
bus, vnde omnis apud patrem merendi offertur occaſio: totus vndiq;
ac ſupra quam ferre vniuerſus mundus poſſet plenus & oppreſſus no-
bis & quaſi ſibimetipſi compatiens, inter tot, atque tantos & vſque
adeo vehementer vrgentes timoris atque doloris, & inſtantis iam iam
crucis atque mortis ſtimulos, & aculeos: non pauet, non deterretur,
non formidat, ſed panem accipiens tollit in cœlum oculos, & ad pa-
trem ſuum omnipotentem, & orat: ſed quidnam orat? orat, inquam,
vt oblato ſub panis & vini ſpecie corpore ſuo, & ſanguine deleatur
antiquum illud chirographum damnationis noſtræ, & cruci appenſus
nos in ſanguine ſuo lauet, nos purget, nos ſanctificet, nos peccatores,
nos iræ filios Deo patri reconciliet, nos mortuos peccato, ſacratiſſimo
hoc ſacrificio viuificet, orat vt patris voluntatem perficiat in morte
ſua, mundum Deo reconcilians, orat vt placeant altiſſimo tot filii do-
lores, tot cruciatus, tot vulnera, tanta mors, tam plenum, tantæ ſalu-
tis, & gloriæ ſacrificium. Orat vt nos increduli, nos ingrati, nos mali,
nos inimici, nos iræ filii tantam quæramus, tantam agnoſcamus, tan-
tam amemus, & cordi affigamus vitam & redemptionem. Orat & gra-
tias agit quod iam obſequatur & complaceat diuinæ iuſtitiæ, iam iam
in omnium ſalutem & gloriam futura cruce atq; morte. Sed cum duo
ſint orandi apud Deum modi, modus ſcilicet orandi ore, atq; voce, &
modus orandi ſilentio, & corde: quonam modo nunc orat in ſacrifi-
cio tantus, & ſacrificii, & orationis magiſter & author? non ore quidem
orat, non verbis, non quæ ſit audita voce, vt ſæpius ante orauit & poſt
modum etiam vel in extremo ſuæ mortis articulo. Ante enim cum
tanto omnium (vt cætera ſileam) plauſu & lætitia ſalutatus rex Iſrael
eſſet, & benedictus qui venit in nomine domini: non ſilentio (vt nunc) Ioan.
& tacite, ſed ita vt ab omnibus audiretur, orat & precatur Dei vnige- 12 c
nitus, dicens, Pater clarifica filium tuum, ſerua me ex hac hora. Clare Id. 17
item & aperte orans in cruce clamat ad patrem, Pater ignoſce illis, quia e.
neſciunt quid faciunt. At non voce nunc in ſacrificio orat, non voce Luc.
precatur, ſed ſilentio atque corde, non voce item, cum de Lazaro a 13. e.
morte reſuſcitando, & ad vitam reuocando oraret, orauit, ſed tacite,
atque ſilentio. Non ore item nec voce, cum pro Petro ne deficeret fi-
des eius, ſed corde orauit atque animo, nec minus tamen exorat, nec
minus obtinet ſecreta, et tacita, quam prolata, et ab omnibus audita ora
tione. Nam vt claritatem filio datam quemadmodum clare et aperte

Ioan. 12. c. orans, petierat, filius, paterna vox de cœlo docet reſpondens, Et clarificaui, et iterum clarificabo: et non denegatam inimicis veniam, vt uoce pariter et aperte orans in cruce petierat, demonſtrat Centurio exclamans, Vere filius Dei erat iſte. Ita et obtentam Lazari a morte, et Matth 17. d. patri a peccato reſurrectionem, ut tacite orando petierat, oſtendit ipſemet cum de altero, uel antequam eum reuocaret a morte, patri gratias Ioan. 11. d. agens, inquit, Gratias tibi ago pater, quia exaudiſti me, alterum uel antequam cadat in eumq; , ut ſui uerbi recordetur, reſpiciat, præmonet, ut aliquando conuerſus confirmet fratres ſuos. Vtramque orationem hanc tantam; utrumque hunc tantum orandi modum, qui doceri clarius potuit, quam propheta docuit, cum ex ipſius Chriſti perſona ita cecinit, Oratio mea in ſinu meo conuertetur? Quam conuerſa eſt, et Pſal. 34. b. quam breui temporis interuallo conuerſa Chriſti oratio? quam enim tacet, quam æſtuat, et feruet, nec auditur Ieſus, cum id obtinet orando in cœna et ſacrificio, de quo tollens in cœlum oculos ei gratias agit? At quam uocem, et quantam foras emittit orans in horto, quam e ſinu ad os eius conuertitur oratio? quam e conceptu ad uerborum expreſſionem, e ſilentio ad clamorem, e compendio ad prolixitatem, e mœrore ad agoniam, e gemitu ad ſudorem, et ſudorem quidem ſanguinis? Mira nec ſatis vnquã commiſeranda, & collachrimanda conuerſio. Meditatur in ſacrificio, & menſa Dei vnigenitus, vt columba quæ gemit clamat in horto, vt pullus hirundinis aduentum expectans non venientis matris. Vere diſſimilis & diuerſus orationis modus, ſilentii ſcilicet et vocis, ſed vt patri tamen ſemper vterq; notiſſimus, ita ſemper vterq; gratiſſimus. Secretam enim, & tacitam exigebat ſacrificii opus orationem, ſiquidem in menſa nulla decebat querimonia, nullus clamor, nulla triſtitia, nullus ploratus, dicente ſapientia, hoc mihi viſum eſt bonũ, Eccleſiaſt. 5. d. & comedat quis & bibat, & fruatur lætitia ex labore ſuo, quo laborauit ipſe ſub ſole numero dierum ſuorum. Id quod in eis primo qui primi apoſtolatus gradum adepti laborauerunt ſub ſole Chriſto Ieſu: adimplendum erat, vt ipſius corpus edentes, & ſanguinem bibentes, tanta afficerentur lætitia, vt ſi vel in mortis eius memoriam hæc facerent, & eius quotidie mortem in myſterio tanto annunciarent, nulla tamen morte, aut mortis metu deterriti, omni gaudio, & lætitia ſemper affluerent. Sed quidnam hac tanta (quærat forſan aliquis) & tam ſecreta ſacrificii oratione exorat, & obtinet apud patrem filius? illud nimirum exorat, illud obtinet, de eo gratias agit Dei vnigenitus quod de paſſione ſua, quod de cruce, quod de morte, quod de ſalute, de gloria

de beatitudine noſtra, de patris volũtate petierat, quod voluerat, quod votis omnibus concupiuerat, vt ſcilicet omnia quam celerrime perficerentur & fierent: quo quidem impetrato (vt tam ardenti ac ſecreta oratione petierat) totus amore flagrans, nil aliud de ſe vult filius, quam pater de filio, oblationem ſcilicet, & hoſtiam pro ſalute mortalium, & gloria fieri: nec vult modo, ſed vſque adeo quidem vult, vt tollens ad eum, & in cœlum oculos, tales ac tantas ei gratias agat. O ſingularem ac mutuam, & in vnum penitus coeuntem patris & filii voluntatem, illius decernentis, huius comprobantis, atque conſentientis: illius mãdantis, huius non modo exequentis, ſed tantas, & tam ſingulares etiã ei gratias agentis, nec modo agentis, ſed quo etiam animo ageret declarantis proferens, Accipite, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur in remiſſionem peccatorum. O incredibilem, & nunquam ſatis admirandam caritatem: vbi enim auditum, per quem ſcriptum, a quo cogitatum, velle quempiam pro impiis mori? Chriſtus tamen voluit pro impiis naſci, pro impiis tradi, pro impiis capi, deludi, verberari in crucem tolli, configi, fel myrrhatum ſibi apponi, pro impiis mori, inter impios numerari, nec modo tot & tanta perpeti, ſed pro eis et omnibus tales, & tantas vt in cœlum & ad Deum tollat oculos, ei gratias agere? En vnde diſcamus quonã modo ſit nobis oĩbus orandum: en vnde diſcamus, quid etiam petendum, vt exorare cum orauerimus & gratias agere mereamur, & poſſimus. Non eſt ſeruus maior domino ſuo, neque diſcipulus eo, qui miſit illum, ſi aliter ac Dei & hominis filius orauit, orauerimus, quomodo exorare, & ei unquam gratias agere poterimus? Exorauit ipſe, & obtinuit, & gratias egit, non cum ex ſua ſibi, ſed cum ex patris voluntate fieri tollens ad eum oculos orando poſtulauit. Sic & nos orare oportet, ſic & petere cum petierimus, ſi exorare Chriſti exemplo & gratias agere cupimus. Siue enim ore, & voce, ſiue ſpiritu, & mente apud Deum orauerimus, modo Chriſtum Ieſum magiſtrum noſtrum, & dominum imitemur, nunquam non exorabimus, nunquam non obtinebimus, nunquam nõ gratum nobis erit, quod ab eo impetrauerimus, nunquam de eo non gratias agemus, vel ſi voluerit, & dederit nobis Deus noſter, vt quemadmodũ ipſe noſtro, ita ſemper, & nos ipſius amore patiamur, & quæcunque ingruerint ſiue bona, ſiue mala, æquo animo ſuſtineamus.

Matth 26.e

Ioan. 13.b.

HOMILIA VII.

De verbis, Benedixit, & fregit.

SALVTARIS & cœleſtis medicina parabatur ægris mortalibus, ad ſumendum quidem facilis & ſuauiſſima, ſed nimium difficilis tamen ad ferendum & acerbiſſima: propterea quod in perennem paſſionis atque mortis redemptoris, & domini noſtri commemorationem & memoriam accipi deberet ſemper & offerri: ideo ne in tantæ paſſionis ac mortis commemoratione & memoria nimium perturbarentur mortalium animi, ac minus ob id libenter tantæ ſalutis & vitæ munus acciperetur ab iis, quos adeo dilexiſſet ſemper, vt pro eis vitam effundere non dubitaret: tanquam optimus & ſapientiſſimus medicus ſtatuit author & magiſter tantus, ſic vim & præſtantiam tam cœleſtis ac vitæ medicinæ declarare, & quantum in eo ſalutis eſſet oſtendere, antequam illam offerret, & in meam cōmemorationem proferret, vt non modo ab ea ſumenda ob talem mentionem, & memoriã, non abhorrerent eorum, qui ſumere deberent, animi, ſed eo libentius ex ea etiam acciperent omnes, & manducarent, quo ſibi plus inde ſalutis & vitæ allatum iri intelligerent. Panem igitur quo vitam daret mũdo, antequam recedat ex mundo, accipiens Ieſus, ei benedicit: benedicit autem non adhuc conſecrans, ſed antequam conſecret declarans, & exponens. Nempe eos omnes quicunque manducarent ex eo, victuros eſſe
Ioan. 6.f. propter filium, ſicut filius viueret propter patrem, ac tam multa quidem, & tanta in demonſtrationem, & laudem ac teſtimonium tanti ſacrificii, de ſalute, & gloria, quæ in eo contineretur, et conſiſteret, de pietate in ipſo ſacrificio & miſericordia ſui patris enarrauit, et expoſuit qui erat ſapientia patris, vt licet nullum de his verbum fecerint Euangeliſtæ, ſed fidelibus (cum omnia vno verbo accumularent, et complecterentur dicentes, benedixit Ieſus) cogitanda reliquerint, dubitari non poſſit (quid enim benedictionis aut laudis, deeſſe potuit, enarrante, ac benedicente Ieſu?) dubitari inquam non poſſit quin tũ perfectum vndequaque vere totum ſit, & adimpletum, quod ex ipſius p-

ſona, ita ceciuerat ſpiritus per prophetam, Ego adiiciam ſuper omnẽ laudem tuam, ego ſcilicet, filius tuus, o pater ad tuas laudes adiiciam. Pſal. 70.c
ego inquam filius tuus o pater, & non alius ad tuas omnes laudes adiiciam & adiungam, ac de te, & æterna maieſtate tua & miſericordia, ea quæ nemo nouit vnquã alius, aut noſſe potuit in myſterio tanto enarrabo, & adiiciam, et declarabo Multa.n.præceſſerunt ſemper, et prædicata fuerunt in laudem ac teſtimonium diuinæ pietatis & miſericordiæ.
Cum in omnibus enim eius operibus laudata ſemper fuerit ab omnibus, & exaltata Dei pietas, & miſericordia, qui creauit cœlos in intellectu, qui terram firmauit ſuper aquas, qui fecit mirabilia magna ſolus: Pſal. 135.a
tum laudata præcipue ſemper & exaltata, quod memor fuit noſtri in humilitate noſtra, factus homo propter hominem, & Deus homo factus, eſcam dedit omni carni, corpus ſcilicet ſuum in cibum ad vitam omnibus, et gloriam, quoniam bonus, quoniam et in ſeculum miſericordia eius. Hanc tantam Dei noſtri humilitatem erga nos, et liberalitatem prædicauerunt ſemper, et laudauerunt iuſti omnes et prophetæ, a tranſlatione Adæ in paradiſum, ad angeli vſque ingreſſum ad Mariã.
Qui quamquam laudare apertius humilitatem viderentur, non minus tamen laudabant, et omnia quæcunque in illa ipſa humilitate operaturus eſſet pro ſalute mortalium et gloria. Ita omnes domini laudes vno verbo accumulari, & complecti cupiens in Dei ſpiritu propheta exclamans, inquit, Nouum fecit dominus ſuper terram, fœmina circundabit virum. Vere nouum, admirabile ſuper terram, et inauditum. Non Hier. 31.d.
enim homo ex terra, non ex homine mulier, non proles ex muliere et homine, ſed concipitur et naſcitur homo, et Deus ex virgine: vere nouum ſuper terram, id quod adeo mirabiliter alius admirans, Vidi exclamans inquit, clauſam portam in domo domini, quæ virgo eſt et mater Dei. Ezech. 44.a.
Tam nouum et admirabile arcanum in Dei miſericordia prænuntiatũ ſemper et exaltatum, dum ipſi nuntiatur matri, et domus virginei pectoris templum repente fit Dei, non tacet, de cœlo veniens ſed laudans et benedicens clamat angelus, Concipies, et paries filium, Luc. 1.c.
qui erit magnus, qui altiſſimi vocabitur filius; qui regnabit in domo Iacob in æternum, cuius regni non erit finis., laudat Eliſabet exurgẽs obuiam virgini, nec modo beatum appellans, ſed et matrem domini: Luc. 1.d.
laudat præcurſor vel nondum natus, qui et ſi loqui non valuit, exultare tamen, audita virginis voce mirabiliter potuit in vtero matris. laudat mutus non calamo iam ſcribens, ſed laudans et benedicens, Benedictus dominus Deus Iſrael, quia viſitauit et fecit redemptionem ple- Id.g.

bis ſuæ. Quam laudat, quam benedicit, quam magnificat, & in cœlum tollit, inflammaturq́ mater & virgo? quam exultat ardetq́ ſpiritus
Luc. 1.c. eius & exclamat, In Deo ſalutari ſuo? Quam laudant, teſtantur, canunt, gloriantur, tũ in cœlis, tum in terris angeli Dei, quam multitudo cœleſtis exercitus, quam paſtores, quam reges, quam Simeon, quam Anna, quam & omnes? Quid de cœlis referam apertis? de patre atteſtante, Complacuit ſibi in illo anima mea. Hic eſt filius meus dilectus,
Matth 3.d. in quo mihi bene complacui, ipſum audite. quid de ſpiritu ſancto deſcendente, & manente ſuper eum ſpecie inuiſibili? Quid cum atteſtantur, clamant admiranturq́ turbæ, quod mare & venti obediant ei? Sic vere benedicitur filius, ſic vere laudatur in filio pater, ſic ſic perficitur quod ita propheta cecinerat, Gloria patris eſt filius ſapiens. Singulares eæ quidem & præclariſſimæ laudes in Dei miſericordiam & gloriã fuerunt, hæc & eximia præconia. ſed adiiciendum tamen adhuc erat, et adiiciendum plurimum & addendũ, ſed non antequam admirabile hoc alterum, atq́ nouum & inauditum opus faceret dominus ſuper terrã: nouũ inquam & ſupra quam cogitari poſſit & inauditum. Quo ſcilicet non fœmina tantum vna, ſed viri ſimul omnes & fœminæ, eundem illum virum circundare poſſent manducando, quem virgo ipſa vna circundediſſet concipiendo, tam ſingularis autem, & vſque adeo ſuprema benedictionis et laudis in Dei gloriam in opere tanto adiectio, nõ hominum cuipiam, non angelorum, ſed ei vni: ei, inquam, tantum debebatur vni, qui rem tantam aggrediens, non cœleſtem (quemadmodũ in incarnationis myſterio) præmitteret nuntium, nõ ſterilis Eliſabeth adduceret exemplum, nõ virginis matris requireret conſenſum: ei, inquam, vni, qui rem tantam aggrediens ipſo ſolo verbo ſuo, per quod facta ſunt omnia. Hoc eſt corpus meum proferret, & panem, quem in manibus accepiſſet in corpus ſuum, & vinum ſanguinem ictu oculi & momẽto vertere poſſet. Panem igitur accipiens Ieſus, ei benedicit: hoc
Matth 26.d eſt, talia & tãta & vſq́ adeo mirabilia de ſui corporis & ſanguinis ſacrificio, & æterni patris ſui maieſtate & miſericordia declarare, antequã conſecrans proferat, hoc eſt corpus meum, & prædicare & exponere incipit Dei filius, vt inter tot ac tantas tamq́ diuinas laudes, & benedictiones patrem alloquens, clamare vere tum potuerit, Ego adiiciam ſuper omnem laudem tuam. ego ſcilicet filius tuus, o pater ſuper omnem laudem tuam adiiciam. ego inquam filius tuus, filius vere tuus, qui vnus noui te ſemper patrem meum, ſicut tu nouiſti me ſemper filium tuum, qui vnus loquor quæ audio a te patre meo, qui vnus facio, quæ te

prius

prius facientem pater uideo. Decet enim me filium tuum, & non alium o pater in opere tanto, per uerbum tuum, quod ego ſum, conficiendo, me me inquam, & non alium decet, o pater ſic ad omnem aliam tuam in miniſterio tanto laudem adiicere, ſic adiungere, ſic admirabilem tuam et tantam in hoc ſacrificio pietatem et miſericordiam de monſtrare, & exponere, vt nemo ſit, quin cupidiſſime exoptet, quin ſitiat, quin ardentiſſime flagret ſemper & exardeſcat tantæ fœlicitatis & gloriæ cibum. O fœlicem patrisfamilias domum, quæ non minus reſonat diuinis laudibus & præconiis, quam ſuauiſſimo unguenti odore Simonis domus tota flagrauerit. O nimium fœlix cœnaculum, ubi fiebat quod a tanto domino laudabatur, & authore. o uere felices & beatos diſcumbentes, quorum ſaluti & gloriæ res tanta, tot, ac tantis tamq; cœleſtibus atque præclaris ex ore redemptoris noſtri laudibus exaltata parabatur. Vere inquam illi felices & beati: nemo enim tot & tam diuina non audiuit, nemo non percepit, nemo non credidit, nemo non paruit: audiuere, percepere, credidere, paruere omnes, patuere aures, patuere ora, patuere corda ei benedicenti, qui poteſtatem habebat & faciendi. Prô quam illud vere tunc etiam adimpletur & perficitur, beatæ aures quæ audiunt quæ vos auditis, & illud, Beati oculi qui vident quæ vos uidetis. Viderant enim (& vt prædixerat) cœnaculum, viderant apparatum, viderant menſam, viderant panem, viderant vinum, audiuerant verbum, audiuerant laudes, hæc cæteri non viderant, non audierant. Magna beatitudo talia vidiſſe, & audiuiſſe: maior inter tales & tam cœleſtes laudes, & recubitus, ac benedictiones eſſe, maxima non oculis tantum & auribus percepiſſe atque interfuiſſe: ſed eundem etiam illum ipſum gloriæ dominum ſuum, ita labiis, ita faucibus accipere, ita intra cordis penetralia reponere meruiſſe, vt ſentire quiſque gratias agens, & clamare iure poſſet, Portio mea Deus. Cum talia autem & tanta de conſecrandi panis myſteriis ita declararet Chriſtus, ad idque ſic diſcipulos, vt deſiderium tantum & ardorem ferre non poſſent incendiſſet, eundem ſtatim incipit & frangere, vt tam per fractionis, quam oculis perſpicerent, quam per laudationis, quam auribus audiſſent, myſteria intelligerent, quæ nam, & quanta eorum cauſa danda eſſet & offerenda hoſtia? Conſtituerat enim Chriſtus, vt cum ſpiritum ſanctum ſuum miſiſſet in mundum complures, ac diuerſis in toto orbe terrarum locis, vel eodem, vel diuerſo etiam temporis momento con-

Luc. 7.f.

Matth 13.b.

Pſal. 118.g

ſecrarentur panes, & in tot, quot de ipſo Chriſti corpore accepturi eſſent, frangerentur partes: nec eundem latebat fore, vt certo temporis interuallo magnorum illiuſmodi panum loco, ſicut etiam ſtatuerat, azyma fierent, & paruulæ conſecrarentur hoſtiæ, ex quibus illæ tantum in ipſo ſacrificio frangerentur, quæ ab iis ipſis, qui rem diuinam facerent, ſumerentur. Cæteris vero non fractæ, ſed ſua vnicuique integra daretur, ni maiore quandoque numero accipientium nteruenienƈe frangi aliqua neceſſe eſſet. Cum omnes itaque panes illi, & eæ paruæ hoſtiæ in toto orbe terrarum vel vno & eodem, vel diuerſo temporis momento, tam diuerſis in locis conſecrandæ forent; quibus omnibus vi diuinæ conſecrationis, vnum tantum ſubeſſet; & maneret verum Chriſti corpus, ac ita quidem maneret, vt non minus quidem ſub ſingulis vel minutiſſimis panum aut hoſtiarum fragmentis quam ſub omnibus ſimul, & panibus & hoſtiis vnum tantum verum & totum contineri Chriſti corpus, voluit optimus & ſapientiſſimus magiſter (vt certo quodam etiam modo rem tantam in agendo oſtenderet) non plures, ſed vnum tantummodo panem accipere, & eundem illum ipſum antequam eum conſecraret proferens, hoc eſt corpus meum, in plura fragmenta frangere, eaq; fragmenta ipſa non ſingulatim ac ſeorſum, ſed omnia ſimul vna tantum conſecratione ſemel dicens, Hoc eſt enim corpus meum conſecrare, vt quemadmodum fœcundi vteri cognatæ ſterilis & vetulæ exemplum adiumento fuit Virgini matri, ne de concipiendi myſterio dubitaret, ſic & fractio ipſa quam fieri vidiſſent apoſtoli, argumento eſſet omnibus, ac documento panes omnes, & omnes hoſtias in toto orbe terrarum, vel eodem, vel diuerſo temporis momento conſecrandas, perinde vnum eſſe verum Chriſti corpus, ac fragmenta ipſa antequam ſic diffracta eſſent: vnus fuiſſet ac ſolus & integer panis, ac omnes inde ſibi gauderent, inuicemque gratularentur, quod non minus quidem vnus quam duo, quam tres, quam vndecim, quam omnes: nec plus duo, vel tres, vel vndecim, vel omnes, ſed tamen hic, quantum illi eſſent accepturi, cum non minus ſub vel minimo fragmento, quam ſub omnibus & fragmentis & hoſtiis vnus & totus integer eſſet, & maneret & contineretur ſemper Chriſtus, ut cum de manna in ſolitudine quod figura huius erat, non minus haberet, qui minus colligeret, nec plus, qui plus accepiſſet; ſed unum tantum idque pleniſſimum in myſterio Gomor cuique contingeret: id quod Pau-

Exod. 16.

lus etiam in cœlo edoctus nos docere cupiens in terris, ait. Nonne panis quem frangimus communicatio corporis Christi eſt? Cum non enim plurium, ſed vnius tantum meminit corporis, vnius etiam communicationis, vnius pariter et panis cum optime tamen intelligeret, non ſe ipſum vnum tantum, ſed et Petrum, ſed duodecim, ſed ſeptuaginta duos, ſed et alios, pluribus et diuerſis in locis conſecrare panes, et frangere, nonne aperte oſtendit et docet quotquot in toto terrarum orbe, vel ſi vno, vel ſi diuerſo tempore, vel pluribus ac diuerſis in locis frangerentur panes: vnum tamen tantũ et eundem eſſe coeli panem, qui eſt in cœlo, qui eſt cœlum cœli, qui eſt ſupra cœlum, qui de cœlo deſcendit, qui cœlum implet, & terram, cœleſtes corpore ſimul & animo faciens, quicunque digne accipiunt ex eo? O felices vere nimium & beatos, qui ſic perpendunt, & meditantur talia ſemper, & tantæ ſalutis & vitæ myſteria. Frangit etiam panem Chriſtus, vt inde nobis etiam declaret, & oſtendat non oportere nos in ipſa quæ apparet, ſpecie viſibili immorari, nõ ea delectari, ſed abſcondita quærere, intima penetrare, interiora, & abdita deguſtare, ibi manere, ibi immorari, ibi ſentire, ibi quieſcere, ibi iterum atque iterum vehementius deguſtare, quid ſub tali ſpecie lateat & vmbra, quod intus pabulum inſit, quæ pinguedo, quæ ſuauitas, quæ affluentia, quæ magnitudo, quæ ſummi, ac totius boni redundantia, & plenitudo, quod gaudium, quæ lætitia, quæ beatitudo de veritate incarnati verbi & nobis in cibũ dati. Penetrauit magnus Moyſes interiora deſerti, vt videret quemadmodum quidem vidit gloriam Dei. Penetrare nos oportet tanti panis interiora, ſi deguſtare cupimus & experiri quanta ſit ipſius ſuauitas & gloria. Nam, quemadmodum illius deſerti exteriora arboribus vndequaque ac virgultis & vepribus ita obſita erant, vt nihil ibi niſi aſperum, nihil niſi aridum, & ſqualoris vndequaque plenum cerneretur. Interiora vero, & abdita perennibus riuis, & pinguibus redundarent paſcuis, quæ ſol die fœcundaret, & ros nocte perfundere non deſineret, ita huius exteriora, quæ ipſius viſibilia ſunt ſigna, & altaris condenſa non incongrue dicta: nihil præ ſe ferunt vnde refici mortalium mens delectariue poſſe videatur. At qualis intus, & quantus emicat ſplendor quanta lux, quamq̃ viuus & perennis fons ineſt aquæ ſalientis in vitam æternã, quanta & q̃ fœlix ac redundans paſcuorũ vbertas & pinguedo? Ex talibus tamq̃ ſacris penetralibus et abditis non ſecus atque Moyſes properat ad montem, et in ardenti nec deficienti rubo aſpicit, et videt gloriam Dei: eo ſubleuari ac tolli poterimus vbi mirabiliter intelli-

1.Cor. 10.d.

Exod. 3.a.

gamus quomodo Chriſtus Deus, et homo ſub panis et vini ſpecie, nulla neque panis neque vini ſubſtantia exiſtente maneat totus, et quomodo totus latens et integer vel ſub minima ſpeciei vini guttula, et minimo ſpeciei panis fragmento ſumatur, et quomodo ſumptus nunquam conſumatur. Benedicamus igitur patri, benedicamus et filio. adoremus patrem, adoremus et filium, qui laudem auguſtiſſimam hanc tantam & ſuper omnem laudem, et miſericordiam adiecit. Benedicamus inquam, veneremur, adoremus, et in panis fractione ſemper intenti, ſemper et occluſi, in eo deguſtare non ceſſemus iucundiſſimam ſuauitatis plenitudinem et gloriam Ieſu Chriſti, ſuper omnem laudem benedicentis, et ſemper in omnia ſecula ſeculorum benedicti.

ANTONII PVCCII CARDINALIS SANCTORVM QVATVOR MAIORIS POENITENTIARII.

HOMILIA VIII.

De verbis, Deditq́ diſcipulis ſuis.

NON IMMEMOR dominus, & præceptor amantiſſi-
mus, qui humilia ſemper aſpicit in cœlo & in terra : nõ
ſolum ſe ita ſemper exhibuiſſe, vt vitam conſequi poſ-
ſent omnes ; ſed propter cætera etiam cœleſtis ſuæ ſa-
pientiæ atque miſericordiæ documenta nunquam decla
rare, atque docere, clamareq́ deſtitiſſe : Panis quem ego dabo caro
mea eſt pro ſeculi vita. ac rurſus. Qui manducat hunc panem viuet in Ioan. 6. e.
æternum. Cum iam tempus adeſſet & hora, vt finem haberent omnia id. f.
quæ de ipſo erant : diſcumbens cum duodecim panem, quo vitam da-
ret mundo, & eam quidem, vt promiſerat, æternam elargitur nobis,
antequam recedat ex mundo : panem de quo vates ille ſapientiſſimus,
& rex, cum de humana Chriſti natura, forti illam mulieri comparans,
loqueretur. Facta eſt, inquit, velut nauis inſtitoris portans de longe Prou. 31. b.
panem ſuum. Quid enim erat eiuſmodi nauis, niſi corpus, & caro
ipſius Chriſti, adeo ſuapte natura, ob nimiam ſanctitatem ſuam, & in-
nocentiam facilis, & leuis ad nauigandum in tempeſtatibus mundi hu-
ius, & naufragiis, vt non modo per ſe tuta ſemper, atque ſecura eſſet,
ſed ne iis quidem, qui in eam ad conſummationem vſq́ ſeculi conſcen-
derint, de naufragio ſit vnquam dubitandum ? Quid inſtitoris ? quis
enim erat inſtitor tantæ nauis, ac miniſter ? niſi ipſemet Dei filius, &
redemptor Chriſtus, qui tanti genus humanum ſemper fecit, tantumq́
dilexit & amauit, vt non modo non deterritus ſit aut grauatus mer-
cari, & emere ſalutem noſtram pretio ſui corporis & ſanguinis, ſed tam
etiam inauditum, ineſtimabile, diuinum, cœleſte pretium ad nos porta-
re non tanquam dominus, quemadmodum quidem erat, ſed vt inſti-
tor, ac miniſter : nec tanquam etiam dominus, ſed vt recumbentium
miniſter atque ſeruus, idem elargiri & offerre voluerit. hoc eſt minor
patre in forma ſerui, qui æquales eſſet patri in forma Dei. Quid de
longe portans, niſi de regalibus ſedibus, de ſummo cœlo, de throno

lucis æternæ, de ſinu ſummi patris? ac tam cœleſtem inſtitorem ac miniſtrum non repleuiſſe nauim ſuam auro, non gemmis, aliisue rebus (vt Salomon olim ſuas) ſed pretioſori theſauro, nobilioribus gemmis, ſubſtantia firmiori, id eſt ſacratiſſimo pane cœli, corporis ſcilicet ſui,
Ioan. 6.d. de quo ipſemet ait, non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed pater meus dat vobis panem de cœlo verum, panem qui de cœlo deſcendit, qui dat vitam mundo. hoc pane ſuo repleuit Chriſtus nauim hanc tantam, humanam ſcilicet naturam ſuam. Pane vere ſuo, cuius enim alterius eſſe potuit, niſi ipſius filii Dei dicentis, Merces mea mecum eſt, & merces mea magna nimis? Sed quonam portat mercedem ſuam hanc tantam, qua nos a peccato, nos ab ira, nos ab inferis, nos a morte liberet atque recuperet? nempe in terram Iuda in ciuitatem Dauid in Bethleem, quæ domus dicitur panis, vt confecto iam humanæ ſuæ nauigationis curſu, tandem ad ciuitatem ſanctam Hieruſalem, ad domum patrisfamilias, ad cœnaculum ſtratum, grande, tanquam ad portũ quendam optatiſſimum perueniat, vbi quicquid ſecum portauerit, ipſemet nobis per ſui corporis & ſanguinis oblationem totum elargiatur, & conferat: gratiam ſcilicet, veritatem, vitam, gloriam, ſubſtantiam Dei, ſumma, & inexplicabilia præmia, non in cor hominis aſcendentia, non ante audita, nec oculis viſa. Quæ quidem omnia, & ſi iure dare potuit tanquam dominus, ſicut etiam per ſolam verbi ſui virtutem, & omnipotentiam effecerat, tamen memor ſe non in forma Dei ſed ſerui & inſtitoris ac miniſtri veniſſe, & in eadem ipſa forma ad nos illa omnia deportaſſe, ſic nobis illa etiam in cœna non vt dominus & recumbens, ſed tanquam miniſter atque ſeruus offerre voluit & elargiri, vt ex mane quo deportaſſet, & veſpere quo dediſſet, vnus fieret dies: dies nimirum humilitatis, dies manſuetudinis, dies benignitatis, dies totius & dilectionis & amoris, ac tanto nobis id etiam gratius & iucundius eſſet, quanto ex ipſo dandi modo, ac ratione tantum ſuum in dando ergo nos amorem apertius demonſtraſſet. Talem hanc, & tantam in ſuo pane largiendo humilitatem & manſuetudinem, non re ipſa modo cum ſuis manibus, & vt ſeruus, & miniſter nobis eum offerret, ſed verbo etiam ſuæ caritatis ac miſericordiæ declarare non dedignatur redemptor optimus, cũ poſt cœnam quærentibus diſcipulis, quis eorum videretur maior, inquit, qui maior eſt inter vos, fiat ſicut mi-
Marc. 10.g. nor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator: ecce ego in medio veſtrũ ſum, ſicut qui miniſtrat, non ſicut qui recumbit. O felices & ex omni parte beatos, qui digni ſunt habiti, vt hæc audirent, & ex ſui ac cœlo-

rum domini manibus, eũ cœli panem acciperent, quo non modo cœleſtes, ſed ipſi etiã fierent cœli, de quibus ſcriptum eſt, Spiritus domini ornauit cœlos, ac rurſus, Cœli enarrant gloriam Dei. Aderant quidem Hieroſolymis & alii quãplurimi cum Ieſu præter duodecim, aderat enim paterfamilias, apud quem paſcha fiebat, aderat Maria Magdalena, Maria Cleophe, aderat mater Ieſu & virgo, niſi enim adfuiſſent, quomodo poſtridie mane iuxta crucem ſtetiſſent? Aderant & & aliæ non paucæ, quæ miniſtrantes Ieſu, vna cum eo aſcenderant in Hieruſalem, aderant multi præterea, & noti & affines, & amici ipſius domini, nemo tamen cœleſti huic & gloriæ conuiuio reperitur, præter duodecim interfuiſſe, quod ſi mater, & Maria Magdalena dicerentur cum eis interfuiſſe, quis non libenter lætaretur, & ſumma cum lætitia concederet? pietate præſertim, ac ratione docente, filium ſubtrahere noluiſſe matri, quod a matre accepiſſet, cibum ſcilicet corporis ſui? nec mulieri denegare corpus illud, quod ante ipſa vnxiſſet ad ipſius præmonſtrandam ſepulturam, quod tum daretur in mortis ſuæ memoriam? nullius tamen (vel ſi adfuerint) fit niſi diſcipulorum mentio, propterea quod ratio, & ordo tantæ inſtitutionis atque myſterii, in quo præcipiendum eſſet, & mandandum, In mei memoriam facietis, requirebant, vt nulla prorſus mulierum (vel ſi etiam adeſſent) mentio fieret. propterea quod a fœminei ſexus officio, ac munere prorſus alienum ſit, ac minime deceat ſacra facere, vel miniſtrare aut docere. Nam quod virorũ nemo dicatur præter duodecim interfuiſſe, ea præcipue videri debet ratio, quod ipſi ſoli vel ante mundi conſtitutionem delecti erant, ex quibus alii naſcerentur in eccleſia, quod ii iam iam initiandi primi eſſent ſacerdotes, quod apoſtolatus dignitatem exerceri per eos voluerit Chriſtus, per quam, & authoritate, & ſanctitate, & virtute longe ſemper cæteris præſtiterunt, per quam primitiæ ſpiritus, ipſis & non aliis debebantur, & ſpiritus præcipue cœleſtis huius, & ſacratiſſimæ cœnæ. Ea .n. vis & magnitudo virtutis in omnibus extitit ſemper apoſtolis, vt non ſolum poſtquam reuixit Chriſtus, ſed cum adhuc circundaretur infirmitate, & eſſe vellet obnoxius morti: tam firmiter per fidem, per confeſſionem, per fortitudinem ipſius diuinitatem atteſtarentur, et crederent? vt cum iis nemo poſſet vnquã comparari. Nam ſi crediderunt Magi, ſtellam prius in Oriẽte viderunt: ſi paſtores, claritas Dei de cœlo circumfulſerat eos: ſi in Bethleem multi prius acceperant a paſtoribus, quæ ipſi de puero nato audiſſent, et vidiſſent. Si Nathanael, et Nicodemus, alter ſe viſum ab eo antequam

Ioh. 27. d. Pſal. 18. a

Ioan. vocaretur, audierat: alter ſigna viderat, de quibus dixit, nemo poteſt
3.a. hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo: ſi credidit mu-
lier, & ciuitas Samariæ, a Chriſto mulier, a muliere ciuitas audierat:
ſi multi ex Iudæis in Bethania, non ante tamen crediderunt, quam re-
uocatum a morte Lazarum viderunt. Nemo denique credebat, niſi ſi-
gna prius ac prodigia, quæ faciebat vidiſſet. At iuſti & fideles duode-
cim, vt de Chriſto Ieſu, vel ab aliis acceperunt, vel ipſi vocem eius au-
dierunt, ſtatim nullo optato, nullo requiſito expectatoue ſigno, aut
miraculo, tanta fide, tamq; vere crediderunt, & ſic eum ſecuti ſunt, &
vſque adeo firmiter permanſerunt ſemper ac perſtiterunt, vt ne latum
Ioan. quidem vnguem in eam ipſam vſq; horam, qua dixit, Sinite hos abire, ab
18.b. Id.1.f eo vnquã receſſerint. Nam (vt de Andrea taceam adeo mirabiliter profi
tente) Inuenimus Meſſiã, vt de Philippo tam firmiter atteſtante, quem
ſcripſit Moyſes & prophetæ, Inuenimus Ieſum a Nazareth, nonne
ſingularis extitit, & ſupra quam dici poteſt admirabilis eorum omniũ
virtus, & vere cœleſtis & diuina? Cum ſic vnius Petri confeſſioni, vel
tam acriter tentante ſiue vrgente potius eos domino, ſic aſcenſi ſint, &
vſque eo vehementer aſſenſi, vt non tantum perſpicuum ſit, quid de eo
ſentirent, ſed quam idipſum etiam ardenter prædicarent, & profite-
rentur, & vere crederent? Nam vt olim Deus ad comprobandam ma-
Gen. gis, atque declarandam Abrahæ fidem, Tolle, inquit, filium tuum vni
22.a. genitum, quem diligis Iſaac, cum tanto mitior, ac minus dura eſſe iuſ-
ſio potuiſſet, ſi tantummodo filium nominaſſet, non addens vnigeni-
tum non quem diligis, non dulce nomen Iſaac. Ita & Dei filius alio
quodam modo duodecim, ad eorum explorandam magis & manifeſtan
dam fidem, tentare cupiens, cum ab eis quærere ſtatim potuiſſet, quid
de ſe ſentirent: non ſtatim interrogat, ſed ita primum quærit, quem
dicunt homines eſſe filium hominis? Quibus reſpondentibus ab aliis
Matth Ioannem, ab aliis Hieremiam, ab aliis hunc, vel illum prædicari, nec-
16 b. quicquam niſi de homine loquentibus, præter eorum omnium opinio
nem ſtatim eos aggrediens, & vos, inquit, quem me eſſe dicitis? quo-
modo bone Deus probat magiſter, quomodo tentat in fide diſcipulos?
quam vt tentationem augeat: in omnem aliam quam de ipſius diuini-
tate cogitationem adducit? tacet id totum, quod erat ab æterno, & ab-
ſcondit, commemorat ſolum, quod aſſumpſit in tempore, & id mira-
biliter extollit. Quis propriis viribus non erraſſet, non lapſus eſſet,
non defeciſſet? tantum ab hoc tamen & abſunt, & ſemper abfuerunt
duodecim, vt cum ante omnes, & pro omnibus Petrus fundamentum,

& verus paſtor Eccleſiæ ſupremus conſecrandus, Chriſti diuinitate, cœleſti ſuggerente patre plenius quam vllus vnquam aliūs antea ac verius confeſſus fuiſſet: a Chriſto Ieſu tam vere commendata ſacratiſſima atque tanta ipſa fide, Tu es Chriſtus filius Dei viui, in Petri fidem omnes annuunt, in hanc intendunt, hanc admirantur, vere prædicant, vere profitentur: nec ad horam quidem, ſed in tanta domini et magiſtri ſui filii Dei viui confeſſione, et fide tam vehementer permanſere ſemper, et perſtitere, ut recedentibus cæteris, vel ipſo interrogante an uelint et ipſi abire, non modo non recederent, ſed ne manendi quidem cauſam tacere poſſent, ſinguli per unum et omnes in uno profitentes atque clamantes, Tu habes uerba uitæ æternæ, et nos credimus et cognouimus, quia tu es filius Dei uiui, cur a te recedamus? ad quem ibimus? quem alium ſequamur? quem præter te unum inſtar ouium ſine paſtore dolentes quæramus? tu enim, tu vnus es quem pater ſignauit, quem vnxit cui demonſtrauit, cui dedit, vt ſicut ille in ſe, ita & tu in te habeas vitam, & ad nos verba loquare, quæ ſint ſpiritus & vita, ea quidem certe verba, vt quicunque corpus tuum digne manducarent, & ſanguinem biberent, viuerent propter te, ſicut & tu viuis propter patrem. Hæc tu verba nunc protuliſti, ſed ab æterno tempore concepiſti, non excident, ſed ſpiritus & vita ſunt, & in perpetuū manent. In tanta redemptoris ſui confeſſione & fide ita perſtitere ac permanſere ſemper apoſtoli, vt de virtute ſemper in virtutem progrederentur, oīa Chriſti amore relinquerent, Chriſtum quocunque iret ſequerentur, ac ita quidem ſequerentur, vt non ſolum in ſpe filiorum Dei, de quibus dictum eſt templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos: ſed in omnibus etiam anguſtiis ac difficultatibus, & ærumnis quas quotidie pati oporteret gloriarentur. Sicut id vel ipſa etiammet veritas, peracta cœna declarat, dicens. Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Quam magnum de diſcipulis profert & dat teſtimonium Chriſtus? quam admirabilem eorum oſtendit, et nunquam ſatis laudandam & admirandam fortitudinem, fidem, iuſtitiam, & caritatem? ſequebantur alii Ieſum, ſed non manebant, ſi manebant, non permanebant, ſi permanebant non quidem in tentationibus, ſed vt liberarentur a morbis, & languoribus, vt miracula viderent, vt de multiplicatis panibus ſaturarentur, ſoli permanſere ſemper duodecim, nec quoquomodo, ſed in tentationibus, & iis quidem Chriſti, quæ tot et tantæ fuerunt, vt ſi uel omnium tentationes in vnum conferantur, cum his nō poſſint comparari, ſicut ipſamet veritas, vel antequam fierent: oſten-

Matth 16.c.

Ioan. 6.g.

2.cor. 6.d.

Luc. 22.c

Pſal. 41. b. dit per prophetam, dicens. Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper me tranſierunt. Tanta & tam ſingularis apoſtolorum virtus, per fidem, per confeſſionem, ac fortitudinem tam vere declarata ſemper, ac cognita acquiſiuit, & promeruit, vt ei cœnæ, & conuiuio, quo totum contineretur fidei myſterium, & arcanum, ſoli adhiberentur, & non alii, ibiq; non audire, vt apud turbas, ſed ſibi offerri, non promitti, ſed ex domini ſui manibus accipere quod omne bonum contineret & manducare mereantur. Id quod vel maxime decens, & conſentaneum fuit, ob eam etiam poteſtatem, quam ſoli ipſi erant a Chriſto conſecuti, & non alii cum aſcendit in montem, & vocauit ad ſe: quos voluit, & fecit vt

Marc 3. b. eſſent duodecim cum eo, & eis mandauit, & poteſtatem dedit, vt in opus irent prædicationis, vt morbos curarent, & dæmonia eiicerent? Et ideo quemadmodum primi effecti vnum eſſent, cum eo per poteſtatem: ita dicens, ac maxime conſentaneum fuit, ut ad ſacrificium tantū primi adhiberentur, & vnum etiam fierent cum ipſo per communionem, & qui tantum præter cæteros laboraſſent, vt ne manducandi quidem ſpatium haberent, illo primi reficerentur pane, qui ne dum eſurire, ſed ne mori quidem ſinit in æternum digne manducantes ex eo. Præterea qui corpora primi curaſſent, & liberaſſent à morbis, et ꝛe p robis ſpiritibus, primos eos oportuit cibum ipſum accipere, facere & miniſtrare, quo non modo corpus a vi morbi, & dæmonii oppreſſione, ſed caro ipſa, & ſpiritus, hoc eſt homo totus liberaretur a peccato: nec liberaretur ſolum, ſed hoſpes etiam fieret, & conuiua angelorum. Merito igitur duodecim, et nō aliis primo panem dedit Ieſus & quidem manibus ſuis. Hos .n. conſtituit primos Chriſtus in Eccleſia, per horum manus impoſitionem ſpiritus erat cæteris impertiendus. Horum officio, & munere cæteri ſanguine Ieſu Chriſti conſecrati, docendi, baptizandi, regendi erant: horum ſententia nedum mortales, ſed angeli etiam cum ſupremo iudice Chriſto iudicandi, ſicut etiam docet apoſto

1. Cor. 6 lus, cum inquit. Neſcitis quod angelos iudicabimus? hi præfecti duodecim ſuper Iſrael conſtituti, hi fundamenta illa duodecim muri cœleſtis

Apoc. 21. d. ciuitatis, in quibus conſcripta vidit Ioannes duodecim apoſtolorū nomina. Sequamur igitur ſemper, & nos vita & ſanctitate tam cœleſtes iuſtosq; & ſanctiſſimos patres Ieſu Chriſti redemptoris noſtri conniuas, de his cogitemus, hos veneremur, his adhæreamus, vt tantæ ſalutis & vitæ bono ſecum vegetati vna cum eis pariter et uiuamus, et regnemus, cum Chriſto ſemper, qui eſt ab æterno et in omnia ſeculorum ſecula benedictus.

ANTONII PVCCII CARDINALIS SANCTORVM QVATVOR MAIORIS POENITENTIARII.

HOMILIA IX.

De uerbis, Accipite, et manducate.

CVR (OBSECRO) accipite, et manducate? an non ſatis fuiſſet ſi tantummodo dixiſſet accipite? non utique ſatis, dici utrunque oportuit. Cum duplex enim ſit cœleſtis huius ſacrificii manducandi modus, alter ſpiritualis, alter ſacramentalis, et præcipi atque doceri utrunque oporteret: cum accipite ad illud pertineat quando ſpiritualiter per fidem accipimus, manducate autem ad illud cum ſub ipſo ſacramento ſacramentaliter manducamus, non ſolum accipite, ſed et accipite et manducate dici ſapientiſſimo Dei conſilio miſericordiaque debuit. Nam etſi Lucas id, et Marcus, quia Mathæus retulit, prætermiſerunt, alter dicens dedit, alter ſumite, uterque tamen idem, quod Matthæus docet, aperte declarauit. Quis enim ab altero audiens dedit, ab altero ſumite, non clare intelligit ea ratione dari nobis, & offerri Chriſti corpus, vt qui accipit ſpiritualiter, idem cum poſſit & deceat, ſumat & manducet ſacramentaliter, ac rurſus qui ſumit ſacramentaliter, eundem ſub ipſo ſacramento ſumere & accipere debere ſimul etiam ſpiritualiter, id quod Eccleſia docere cupiens inſtituit, vt in ipſius ſacrificii oblatione diceretur pariter ſicut Matthæus refert, & accipite & manducate, vt per eadem illa ipſa verba apertius declararet, oportere omnes quidem ſpiritualiter & ſub ſacramento manducare. Sed cum futurum eſſet, vt nec cuique nec ſemper faciendi, & accipiendi facultas daretur, demonſtrat pariter non ſolum poſſe, ſed debere etiam ad ſalutem, & vitam quenque vel ſine ſacramento ſpiritualiter manducare: Eſt enim ſingularis apud Deum meriti manducare per fidem & caritatem aſſidue quod quotidie non poſſis per ſacramentum accipere. Crede enim in caritate ſcilicet atque pœnitentia, & manducaſti: nam vt oſtenderet Chriſtus quomodo manducare ſpiritualiter deberent ii, quibus non ſemper eſſet accipiendi facultas, ait. Ego ſum panis vitæ, qui de cœlo deſcendi, omnis, qui venit ad me non eſuriet, & Ioan. 6.d. qui credit in me non ſitiet in æternum. Nulla hic accipiendi mentio, nullum ſumendi verbum, ſed oſtendit manducaturos omnes ex eo, &

bibituros quicunque irent ad eum, & in eum vere crederent, quomodo enim eſurire, et ſitire deſinerent, niſi manducarent, et biberent? ſpiritualem hanc tantam manducandi, et bibendi rationem, et modum qui eſt per fidem atque pœnitentiam, & caritatem (vnde omnis etiam fames, et ſitis tollitur, ac omnis gloria et vita comparatur) non percipiunt, nec ſentiunt turbæ, ſed ieiunæ prorſus et vacuæ ab eo, qui vena erat aquarum viuentium recedentes, nec ſacramentum ipſum, nec ſacramenti authorem audiunt dominum Ieſum: modo flagitantes atque poſcentes. Da nobis ſemper hunc panem (quia nō diſſimilem eius, quo fuerant in ſolitudine per panum multiplicationem ſaturatæ, arbitrarentur) modo exprobrantes quod eſſet filius Ioſeph, modo quod noſſent patrem eius, & matrem, modo quod auderet dicere, quia de cœlo deſcendi. At fideles duodecim omnia magiſtri ſui verba, verba eſſe ſpiritus & vitæ ſentientes, non ſacramentum tantum, & ſacramenti authorem Chriſtum Ieſum, ſed ſpiritualem etiam mãducandi modum intimis ſenſibus percipientes, recedentibus ob cæcitatem cæteris, non modo non recedunt, ſed maiori etiam fide, & charitate perſiſtentes, quotidie clamare, quotidie profiteri non deſiſtunt, tu es Chriſtus filius Dei viui, tu quem pater ſignauit, quem vnxit, cui dedit, qui habes verba æternæ vitæ. Sed quæ nam verba erant hæc æternæ vitæ? Illa nimirum, qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Erant quidem hæc verba æternæ vitæ: at num etiam alia? alia quidem ſed nondum prolata. Quæ nam illa obſecro? ea nimirum per quæ vel mortui ad vitam reuocantur, & eam quidem æternam, nempe hoc eſt corpus meum. hic eſt enim calix ſanguinis mei. Horum verborum in ſinu verbi adhuc latentium vim prius ſentiunt per fidem, quam ſonum exaudiant apoſtoli: prius operis magnitudinem admirantur, quam fiat: prius nouam eſuriunt, & ſitiunt oblationem, quam detur: prius credendo, quam accipiendo manducant, & explentur, ſinguli clamantes, certatimque profitentes, & credimus, & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei. En vnde diſcamus non prius eſſe manducandum, vt credamus, ſed recte credendum prius, vt ſalutariter manducemus. Nam vere credentes Chriſti Ieſu magiſtri ſui diuinitatem duodecim, non deſiere vnquam ſacrificium corporis eiuſdem, & ſanguinis ſpiritualiter, vel antequam ſecramentaliter daretur, manducare, quoad ex ipſius ore audirent. accipite & manducate. Cum enim id audiunt non priorem quidem manducandi modum, qui eſt per fidem, & iuſtitiam, & caritatem dimittunt, ſed per alterum ſimul, qui

Luc. 4. d.

Matth. 16. c.

Ioan. 6. f.

eſt per

eſt per ſacramentum, eadem fide & iuſtitia, & caritate accipiunt. Mandante enim, ac præcipiente redemptore Chriſto, id omnibus accipiendum, & manducandum, quod ad fœlicitatem omnium & vitam offeretur: confeſtim accedunt; accedentes adhærent, adhærentes accipiunt, accipientes ſacramentaliter ſimul, & ſpiritualiter comedunt, ſentientes multo id quidem manducari fœlicius mente quam ore, ſed tunc manducari quam fœliciſſime, cum, ſicut ſcriptum eſt, fructus illius dulcis gutturi meo, & ore manducaretur & mente. Concepit virgo hoc idem ipſum ſibi nunciatum, quod nobis oblatum ſumimus verbum, concepit, inquam, fœliciſſime mente, & vtero, ſed quonam modo concepit quam fœliciſſime? eo nimirum modo, quo credendo ſe ſtatim offert paracleto ſponſo; vt per eius aduentum in carne ſua virginea Dei verbum fieret caro: niſi enim protuliſſet verbum, fiat mihi ſecundum verbum tuum; nec ſuſcepiſſet verbum, nec mater meruiſſet fieri verbi. Quamobrem cum idem corpus accipiamus, quod Maria credidit, & concepit: facile conſtat valde quidem illum mereri, qui hoc corpus ſpiritualiter manducat credendo. Sed neceſſe eſt, vt illud ipſum quod credit, manducet etiam ſacramentaliter accipiendo. Quare deteſtanda nimium, ac repudianda vox eius eſſet, qui ita dicere auderet, tale ac tantum ſacramentum non eſſe ad ſalutem per ſe neceſſarium, ad ſalutem enim per ſe neceſſarium eſt, non ex Eccleſiæ, ſed ex ipſius domini præcepto dicentis, Hoc facite: his enim verbis non modo adhortatur, & commonet, ſed etiam mandat & præcipit Chriſtus, vt non ſacerdotes tantum, ſed & per eos omnes etiam fideles accipiant ſimul, & manducent carnem filii hominis. Nam cum dicit, Hoc facite, præcipit oportere eos, qui ſacra faciunt, id facere, quod ipſe fecit, vt panem accipiant, vt gratias agant, vt benedicant, vt frangant, vt conſecrent, vt ſumant, vt dent. At ſi defuerint quibus detur, quomodo dabitur? quod ſi neceſſe eſt omnino dari, quia ita mandat Chriſtus, facile apparet perneceſſarium eſſe ad ſalutem, vt omnes ſi non quotidie, aut ſæpe aliquando tamen accipiant, & manducent, per illa enim verba, hoc facite: faciendum vtique præcipitur: ſed quando, aut quam ſæpe non declaratur: id quod prudens, & pia mater Eccleſia conſiderans (quamquam a principio quotidie frangeretur & daretur panis: paulatim tamen caritate multorum deficiente, vt nemo omnino eſſet qui tam diuino ca ſalutari præcepto non pareret, inſtituit, vt quod Chriſtus dandum præcepiſſet, id ſemel ſaltem ſingulis annis, & certo anni tempore, quiſque

Cant. 2.4.

Luc. 1.4.

acciperet, vt apud omnes conſtaret quod daretur quidem Chriſti corpus, hoc non Eccleſiæ, ſed Ieſu Chriſti eſſe præceptum, quod autem certo anni tempore daretur, id vero eſſe præceptum Eccleſiæ. O ſalutarem domini vocem, ſalutare præceptum. Accipite, quod non ſacerdotibus tantum, ſed etiam omnibus dictum, nec imperando ſolum, ſed velut etiam comminando. Scriptum eſt enim, Præceptum in Iſrael eſt, & iudicium Deo Iacob. Quid enim per vaticiniũ tantum præter cætera demonſtratur, niſi diuinæ fore vltionis reos, quicunque tam ſalutari præcepto, quo ſpritualis Iſrael, id eſt Chriſtianus populus, ex adipe frumenti, id eſt ex corpore Ieſu Chriſti erat ſaturandus, non paruerint? Imperante igitur ſic domino, nemo poteſt, qui ſaluus eſſe vult, non accipere. Sed cur non modo ſacramentum hoc ſui corporis, ſed alia etiam ſacroſancta ſacramenta ſua omnia imperare (ſicut iam declarabitur) atque præcipere voluit Chriſtus? Nempe quod reparaturus prolapſi & perditi hominis lapſum, ſic eum reparare voluit, vt qui per inobedientiam contemptor Dei fuiſſet, vetita, & inſenſibilia concupiſcendo, & reprobis ſpiritibus auſcultando quod non debuit: reſtitueretur per obedientiam ad ſummi boni participationem ſubiiciendo ſe, non creaturis tantum ſui ſimilibus, cum per confeſſionem ſupplex, & pœnitens homo iudicatur in his, quæ pertinent ad Deum, & abſoluitur ab homine, ſed creaturis etiam inſenſibilibus, cum ex aqua homo renaſcitur, cum chriſmate confirmatur, cum oleo vngitur: neque iis modo ſubiiciendo ſe creaturis, ſed ipſarum etiam inſenſibilium creaturarum ſpeciebus, quod eſt firmiter credere Chriſtum latere ſub ſignis, & non ſub rebus, nam per verbum Chriſti dicentis, Hoc eſt corpus meum, ibi deſinit eſſe panis, & vinum (ſicut etiam Eccleſia canit) ſub ſignis, & non ſub rebus latent res eximiæ, id eſt Chriſtus latens manet totus, tam ſub panis quam ſub vini ſpecie, & credendo accipere, & accipiendo manducare. Quis talem redimendi hominis modum crediſſet, aut cogitare vnquam potuiſſet? talis tamen ei placuit modus, & non alius, & vſque adeo placuit, vt non modo ipſorum ſacramentorum omnium author & inſtitutor ac præceptor, ſed eorum etiam omnium particeps eſſe voluerit. author quidem & inſtitutor: de baptiſmate præcipiens. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum Dei: de confirmatione, Sedete hic in ciuitate quoad vſque induamini virtute ex alto: de ſacris ordinibus. Hoc facite in meam commemorationem: de ſacrificio. Accipite, & manducate, hoc eſt enim corpus meum, &

Pſal. 80. a.

Ioan. 3. a.

Luc. 24. g.

hic eſt enim calix ſanguinis mei: de extrema vnctione cum oleo vngerent ægrotos apoſtoli, quis eos ideo ſine Dei præcepto feciſſe arbitrabitur? de pœnitentia, Accipite ſpiritũ ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: de matrimonio, Erunt duo in carne vna. quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. Sed quonammodo tantorum ſacramentorum author, & inſtitutor eorundem etiam omnium, quanquam non indigeret, fit particeps, in ſeq́ ipſo vtitur? fit nimirum matrimonii, cum ad nos venit egreſſus tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo, vt ſibi ſponſam deligeret Eccleſiam, non habentem maculam, neque rugam, de qua, viri (inquit apoſtolus) diligite vxores veſtras ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam. Fit baptiſmi particeps ipſius author & præceptor, cum dominus a ſeruo, iudex a præcone, verbum a voce baptizatur, dicens. Sic decet nos implere omnem iuſtitiam, non ego o Ioannes, non inquam ego, quem patre vnxit, quem ſanctificauit, quem miſit in mundum, & cuius ſpiritus ab initio mundi ferebatur ſuper aquas, baptiſmi lotione indigeo, ſed vt omnes in me credituri diſcant per me, ſic regenerari in nouitate vitæ neceſſarium eſſe, ſic ſacramenta mea ſuſcipere, ſic exercere, vt ſalus vnicuiq́ ſit, & gloria: non tamen a ſeipſo, ſed a ſacramento, hoc eſt a me, qui gratiam infundo, & omni culpæ debitum, inuiſibiliter auferens nouam creaturam inſtituo, ſicut per prophetam pollicitus ſum. Gratiam, & gloriam dabit dominus: fit confirmationis particeps ſignatus a patre per ſpiritum ſanctum in columbæ ſpecie, fit extremæ vnctionis, vnctus in ſepulturæ memoriam. fit ſacri ordinis, faciens, & manducans nouum paſcha cum diſcipulis, qui ſacerdos erat & Pont. max. atque ſanctiſſimus in æternum. fit confeſſionis particeps ipſius author & præceptor pendens in cruce pro maledicto, qui benedictus erat in ſecula. Nam de pœnitentia, qua impollutus, innocens, ſegregatus ab æterno, & in æternum, a peccatoribus nulla ex parte, ſicut nec et cæteris ob tantam ſui ipſius innocentiam, & candorem indigebat, ſed ſuper eius riuum & fontem (vt ſuo loco diximus) ſtabat non ſe immergens, ſed vim ſpiritus ſui ſancti infundens innocentiſſimus, & ab omni labe puriſſimus & candidiſſimus agnus, qui vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Nam quod matrimonii ſacramentum, non ſicut cætera alia omnia ſacramenta imperauerit Chriſtus, ſed tantummodo comprobando inſtituerit: non alia id ratione, & cauſa feciſſe exiſtimandum eſt, niſi quod natus de virgine, noluit virginitatis, & caſtitatis meritum neceſſario matrimonii præce-

Matth 19.a.

ad Eph 5.e. et Col. 3.d.

Matth 3.d.

Pſal. 83.c

pto, cuiquam præcipiens adimere, ſed liberũ id omnibus, et integrum ſemper eſſe, vt non modo ſine vlla antiqua legis maledictionis nota, aut infamia, ſed cum ingenti etiam ſpiritualis benedictionis merito & gloria, perpetuo quenque poſſe cœlibem vitam ad beatitudinem æternam acquirendam & gloriam degere. Ad tantæ igitur ſalutis & gloriæ ſacramenta, non ſolum imperante, ſed participe eorum omnium etiam exiſtente Chriſto, quis non libenter feſtinet, non properanter accurrat, non libenter hauriat, cum hauriri aliunde non poſſit, niſi ex fontibus ſaluatoris? Quid ſunt enim præter cætera fontes ſaluatoris, niſi ſancta hæc præcipue ſacramenta? quid aqua, niſi Dei gratia; quæ per viſibiles ipſorum ſacramentornm formas; tanquam per quoſdam aquarumductus, & alueos, ſe in nos inuiſibiliter transfundit, & cum gaudio nos rapit, & ducit ad vbertatem ſupernæ ac fœliciſſimæ ciuitatis, vnde ad nos omnis emanat & proficiſcitur Dei gratia? Sentiebat hanc aquam, cæteriſq; monſtrabat patriarcha Iacob ille ſanctiſſimus, cum puteum fodiebat, & aquam educebat, de qua biberet ipſe, biberent filii, biberent pecora, biberent omnes. Bibebant quidem oẽs, ſed bibentibus non reſtinguebatur ſitis. ſitiere ſemper Hebræi, qui per filios Iacob deſignabantur. ſitiere Samaritani, qui per pecora ſignificabantur. ſitiere omnes, & ſitire nunquam deſierunt, quoad rorantibus cœlis nubes deſuper pluerent iuſtum: qui hora circiter ſexta, id eſt in ipſo ſextæ ætatis exordio, quæ ætas erat ſalutis & gloriæ: ſederet ſuper illum eundem puteum, & ita clamaret. Omnis qui biberit ex hac

Ioan. 4. b. aqua ſitiet iterum, ſed qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum, ſed fiet in eo fons aquæ viuæ ſalientis in vitam æternam. Tunc enim Iſraeliticæ aquæ audita illius voce, qui vena erat aquarum viuentium, refluxere ſtatim omnes ad interiora terræ, & inſipidæ ac letales factæ penitus euanuere. Illud enim perficiendum erat, Viderunt

Pſal. 76. d. te aquæ Deus, & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi. Vere autem turbatæ, cum enim iam ſentirent inferorum illæ poteſtates adueniſſe eum, qui baptizaret in ſpiritu ſancto, & creſcere hunc oportere, illum vero minui, qui baptizaret in aqua: fremere incipientes nullo modo ferre poterant. Ad authorem igitur tam viuæ & ſalientis aquæ, non Iudæa, ſed Samaritana mulier, id eſt non Iudæorum ſynagoga, ſed gentium Eccleſia clamat, Da mihi hãc aquam. O dulcem aquam, o dulces fontes, o dul

Ioan. 4. c. ces & ſaluberrimos tantorum ſacramentorũ hauſtus: hinc haurire, hinc refici, hinc exhilarari, hinc inebriari quis non vehementiſſime cupiat? impetus .n. talis aquæ lætificat ciuitatem Dei, & riuus eius inebriat.

Confeſtim igitur accurramus, celeriter conuolemus, patet enim cuique aditus ad tam dulces, perennesq; Chriſti fontes: nemini non licet haurire, & bibere, nec modo licet, ſed omnibus mandat, & præcipit Chriſtus vt hauriant, vt guſtent, vt bibant. Hauriamus igitur ſemel quidem vnde ſemel: ſæpius autem, vnde ſæpius hauriendum eſt, e fonte ſcilicet pœnitentiæ ſemper, & e fonte ſacrificii ſæpiſſime, vel potius quotidie ſi vitæ noſtræ conſcientia, & probatio non repugnat. In ſacrificio enim & in cruce trahit ad ſe omnia Deus, & vnus efficitur qui accipit, & qui accipitur, qui quidem ſedens ſuper tanti ſacramenti fonte intonat, & clamat, Accipite omnes, & manducate. Quam digne vero & quanta cum lætitia, ex hoc tanto ſalutis & vitæ ſacrificio, atque fonte hauſerit virgo illa, & ſponſa, de qua virgo electus a Deo. Vidi, inquit, Hieruſalem deſcendentem de cœlo, tanquam ſponſam ornatam viro ſuo: declarat ipſamet, et docet, cum inquit, introduxit me rex in cellam vinariam ordinauit in me caritatem. Qui enim tam cœleſtis ſponſa, et virgo tanta caritate prædita, de ſe talia dicere auderet, niſi omnes in ſe tanti ſacrificii vires et efficaciam experta eſſet? erubuiſſet profecto. Sed vis et magnitudo caritatis eius declarat, ſic illam ex hoc ſacratiſſimo fonte accepiſſe et hauſiſſe, vt illa ipſa pars animæ, quæ ſolet aduerſum ſpiritum concupiſcere, eiq; maxime reluctari: adeo ſopita ſit tam cœleſti ſacrificii hauſtu, et oppreſſa: vt omni caritatis ordine in illa diſpoſito vere dicat et clamet, refloruit caro mea. At ne quis aliunde hoc, atque ex tanto ſacrificio putaret exiſtere, cum tota in dominum ſuum conuerſa et ſopita exclamaſſet, Comedi fauum meum cum melle meo, ſtatim inquit, et bibi vinum meum cũ lacte meo, hoc eſt, nolite admirari cariſſimi, quod dixerim introduxit me, ordinauit in me rex caritatem, vt enim ad eius cellam, id eſt ad ſacratiſſimum hoc ſacrificium ſumendum introducta audiui, Accipite, et manducate, et bibite, hoc eſt corpus meum, hic eſt enim calix ſanguinis mei: non hæſi, non timui, non ſubſtiti, ſed vt filia, vt diſcipula, vt ancilla, vt ſponſa patri atq; magiſtro ac domino, & ſponſo meo parui: & panem meũ comedi, & vinum meum bibi, quod ad ſalutem promiſit omnibus & gloriam, & æternitatem dicens, In remiſſionem peccatorũ, adeoq; promiſit, vt quod integrum ſibi eſſet, & liberum: neceſſarium efficeret. Id quod etiã teſtatur ipſemet dicens, Oportuit Chriſtum pati. Promiſſio .n. voluntatis fuit, oblatio promiſſionis, iuſtitia, & neceſſitas, ſic .n. noſtra cauſa diſpoſuit, atq; voluit. Illud pietatis, hoc iuſtitiæ, per quã liberari propheta deſiderãs, nõ tantum precatur & orat ad

Apoc. 21. a.
Cant 2. a.
Pſal. 27. c
Can. 5. a.

Pſal. dominū. In iuſtitia tua domine libera me, ſed incredibili etiam fiducia, &
30.a. gaudio exclamans inquit, Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei,
id. 15 tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi: neq;.n. iniuria ſuum vocat
b. propheta, quod totum eſt Chriſti. per pœnitentiam enim in gratiam reſtitutus, & calicem & hæreditatem, & omnia ante promiſſa, vt ſua ſibi reſtitutum iri non dubitat. Non errauit igitur ſponſa quod ſuum dixerit, cuius etiam odorem, & fragrantiam e latere magiſtri tangendo ſentiens diſcipulus exclamat, Dominus meus, & Deus meus, non
Ioan. 20.g. modo inquam, non errauit ſponſa dicens ſuum, quod totum eſt ſponſi, ſed illud etiam docuit, ita ex hoc quencunque accipere oportere, vt experiatur, & ſentiat ſe panem accepiſſe ſuum, & vinum accepiſſe ſuū, id quod aſſequemur, ſi ſponſæ, & virginis exemplo, quoties illud acceperimus: cum melle atque lacte noſtro, hoc eſt caritate & vitæ candore acceperimus. Cum melle enim atque lacte admiſceri hoc neceſſe eſt, aliter enim amariſſimum fieret, & non quale fuit ſponſæ huius & virginis, quæ ex eo, quod tam digne cum lacte ſuo, et melle ſuo, hoc eſt omni vitæ candore, et ardore caritatis acceperat: et per ipſum ſuū mel, et ſuum lac, ſuum etiam ſibi et panem et vinum fecerat: tota ipſius ſpōſi, et domini ſui ardore vehementius accenſa, omnes inuitans ex-
Can. clamat. Comedite amici, inebriamini cariſſimi. Sed cur (obſecro)
5.d. quos inuitat ad ſumendum, vocat amicos, quos ad ebrietatem cariſſimos? non ſine id quidem ratione, atque cauſa. Sunt enim qui huius ſacrificii hauſtu oblectantur: ſunt qui exhilarantur, hiq; ſponſæ dicuntur amici, qui enim ſpe, et caritate præditi ſunt, proficiunt illi quidem ex eo, ſed non adhuc tantum proficiunt, nec ita obliti ſui ſunt, vt relictis rebus omnibus penitus adhæreant Chriſto, quibus non contenta ipſa Chriſti ſponſa, et virgo, mater ſcilicet Eccleſia, vt ebrii quoque fiant filii, vehementer exoptat, adhortatur & inuitat, non quocunq; tamen ebrietatis genere, ſed quo hominis vita pro Chriſto perditur, & in Chriſto inuenitur, vt non iam viuant ipſi, ſed ſit in eis Chriſtus vita, id
Gal. quod aperiens apoſtolus. Viuo, inquit, ego, non iam ego, viuit vero
2.d. in me Chriſtus. hoc ab omnibus virgo, hæc, & ſponſa vehementer deſiderans, velut ex imperantis domini & ſponſi ſui perſona. Inebriamini, inquit, cariſſimi guſtate mecum omnes, quam ſuauis ſit & vitæ plenus ſaluatoris hic fons, & ſacrificium inebrians. O rem admirabilem, quid enim admirabilius, quam ſummam inde vigiliam, & perſpicacitatem, & gloriam exiſtere, vnde ſopor tantus inducitur & obliuio? Tantum enim ſacrificium, cum ebrios nos facit, tanta etiam luce, & clari-

tate vna cum ſponſa dicente. Ego dormio,& cor meum vigilat,perfundit & illuſtrat,vt eo quidem perſpicacius ſuperna contemplentur,quo eiuſmodi ebrietas peruerſos omnes animorum noſtrorum motus, & ſenſus obſtupefecerit,atque oppreſſerit. Cum igitur in cariſſimorum numero haberi niſi ebrii non poſſimus, quis non tam cœleſtem & tantam exoptet ebrietatem? non experiri vehementiſſime cupiat? vt contempta nimia mundi huius ſapientia, quæ(vt apoſtolus ait) apud Deũ ſtultitia eſt: tanquam amore Dei ebrius & ſtultus, eorũ tandem aſcribi mereatur numero, de quibus ſcriptum eſt. Vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore, ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei,& inter ſanctos ſors illorum eſt? De feliciſſima ſorte hac noſtra tanta gratulabundus propheta. Gaude, inquit, & lætare filia Edon, quæ habitas in terra Hus, ad te quoque perueniet calix iſte, inebriaberis, denudaberis. quid enim aliud eſt filia Edon,niſi Chriſti Eccleſia ex gentibus conſtituta? quid enim Edon, qui dicitur rufus & ſanguinolentus, & peregrinus, niſi in cruce, & morte Chriſtus? totus amore flagrans, conſperſus ſanguine, qui tanquam peregrinus, & ignotus deſtitutus eſt ab omnibus, ac derelictus, ſicut ſcriptum eſt, Longe feciſti notos meos a me. hæc Edon filia Chriſti ſcilicet Eccleſia, quæ in terra olim habitat idololatriæ: cœpit habitare in terra conſilii(ſic enim Hus interpretatur) cum audiens ab apoſtolis,diuini & æterni fuiſſe conſilii, vt Deus in nationibus a ligno regnaret,acquieuit, & credidit. Hanc Edon, id eſt ipſam Chriſti filiam ex gentibus conſtitutam, vt ad patris amorem adhortaretur & incitaret propheta, cum gaude dixiſſet, & lætare filia Edon,cauſam gaudii ſtatim attulit,& lætitiæ ſubiungens,Ad te quoque perueniet calix iſte, nec prouenturum inde fructum tacens, inebriaberis, inquit denudaberis. Ad fidelium enim Iudæorum conuentum tale ſacrificium, & tantum peruenit non illud quidem ad Aaron, & filios eius ſacra facturos, ſed duodecim, qui ex ſemine erant Iudæorum. Ipſis autem ex Iudæa ob ſingularem ipſius, ac nimiam cæcitatem recedentibus, & ad gentes, vt ex gentibus Eccleſiam conſtituerent,properantibus, ad hanc filiam Edon peruenit tanti ſacrificii calix neque receſſit, ſed permanſit. Gaude igitur,& lætare filia Edon, omnes enim in te ſenties,et experieris tanti ſacrificii effectus: inebriaberis,denudaberis, & exultabis. An non ebrii ex hoc tanto ſacrificio ſunt effecti qui ipſo deguſtato, ſe rebus omnibus exuerent, vendentes quæ poſſiderent, poſſidentes tanquam non poſſiderent, vxores habentes, tanquam non haberent, nihil denique

Cant. 5.a

1.Cor. 3.d.

Sap. 5.a.

Thre. 4.d.

Pſal. 87.b.

præclatius exiſtimantes, quam vt Chriſti amore vitam profunderent? O fœlices & vere beatos duodecim illos, fœlices pariter, & gentiles, quibus tam cœleſtis ebrietas, & ex tali ebrietate tam fœlix contigit nuditas. Cur non properabimus? non certatim accurremus ad tam præclaram hanc regis cellam, ſacratiſſimam ſcilicet Eccleſiam? non enim ibi eſt vinum, ſed ſub vini ſpecie eſt Chriſti ſanguis, vbi autem eſt ſanguis, ibi eſt corpus, ibi anima, ibi verbum, ibi diuinitas, ibi Chriſtus totus, nec ibi eſt panis, ſed ſub panis ſpecie eſt Chriſti corpus. Vbi autem eſt corpus, ibi eſt ſanguis, ibi anima, ibi verbum, ibi diuinitas, ibi Chriſtus totus Dei & hominis filius, vnus cum patre & ſpiritu ſancto Deus, hoc totum accipitur cum Chriſti corpus accipitur, quod ſi (velut ſponſa nos inuitat, adhortatur, & obſecrat) cum lacte noſtro & melle noſtro, id eſt vitæ candore & ardore caritatis vt ipſa accepit: acceperimus, non modo per panem quid exterius, & per calicem quid interius noſtra cauſa ſit paſſus dominus Deus noſter Ieſus Chriſtus, recordabimur, ſed etiam meditabimur, nec meditabimur ſolum, ſed etiam imitabimur, nec tantum imitabimur, ſed & in ſecula ſeculorum gloriabimur.

ANTONII PVCCII CARDINALIS

SANCTORVM QVATVOR

MAIORIS POENITENTIARII.

HOMILIA X

De verbo, Ex hoc.

SI OMNE domini præceptum,& lucidum eſt(vti propheta declarat)et illuminans oculos, quam,& quanti luminis; & gloriæ lucem in tanti ſacramenti præcepto, ac myſterio, in quo ſalus omnium & vita continetur atque conſiſtit, eſſe debet? vnde enim maius fulget lumen, quam ex Deo; vel quod potius lumen quam Deus eſſe poteſt? qui ea nos interius,& exterius vnctione, ac luce hoc tanto lucis & gloriæ ſacrificio perfundit,& illuſtrat, vt non modo anima, & interiora noſtra omnia benedicant nomini ſancto ſuo, ſed ipſa etiam caro in ſpe conquieſcat, & oſſa gloriari, & exclamare non ceſſent, Domine quis ſimilis tui? quamobrem cum a nobis demonſtratum ſit ſuperius, & quam breuiſſime quidem fieri potuit, cur duodecim tantum,& nõ aliis dederit,& accipere, & manducare præceperit Ieſus panem, non erit (vt arbitror) alienum meditari hoc loco & exponere,cur non dixerit Accipite hoc, aut ex hoc pane, ſed ex hoc? Ex hoc igitur, & non ex hoc pane inquit Chriſtus, propterea quod quemadmodum ſuperuacaneum fuiſſet, velle demonſtrare verbis id, quod in menſa, et in ſuis manibus aperte panem adhuc eſſe cerneretur: ita eo ipſo tempore ac momento,quo proferendum eſſet, hoc eſt corpus meum, et panis, nulla panis ſubſtantia remanente, caro fieret Chriſti, commemorari nihil oportuit, quod vllam aliam poſſet, quam de ipſius Chriſti corpore memoriam, aut cogitationem afferre: ſed illud tantum, quo ſingularis et ardens illa diſcipulorum pietas,et fides, quæ ex tot, tantisq; domini factis atque dictis de ſacrificio tanto concepta ſemper eſſet, augeretur etiam et confirmaretur magis: et propterea tacens,panem ex hoc tantũmodo ait. nunq̃ .n. deſtitit optimus et ſapientiſſimus magiſter cõmonere ſuos,et omni ratione viaq; ad tanti myſterii magnitudinẽ ac ueritatis cognitionem magis indies,atq; magis aptos eos,et idoneos efficere. Nam vt ea omittam, quæ apud eos et fecit ſemper, et dixit, quibus oibus aperte demonſtraret,non ſibi difficile futurum,quod in omnium

Pſal. 18.c

Pſal. 34.b.

ſalutem et gloriã eſſet in nouiſſima ſua cœna ſacrificioq́ facturus, ſi qs ea tantũ diligenter inquirat & cõſideret, quæ ab eo ipſo parandi paſchatis initio interceſſerint vſq́ ad præceptum illud, Accipite ex hoc: neq́ dictum, neq́ factum reperiet vllum, quod non diſcipulos ad tam diuini ſacrificii altitudinem maieſtatemq́ cõtemplandam ardentius inflammet

Matth 17.d. atq́ attrahat? Quid .n. agit redemptor tantus, cum velut ad Petrum de ſtatere ad cenſum ſoluendum mirabiliter inueniendo, ita ad eundem Petrũ, & Ioannẽ ad tanti myſterii teſtimonium ac veritatem comproban

Il. 26. b. dã, Ite, inquit, in ciuitatem ad quendam, & dicite ei, magiſter dicit, tempus meum prope eſt, apud te facio paſcha cum diſcipulis meis: quis .n. erat ille quidem, quem tum penitus ignorabant diſcipuli, & adeo mirabiliter, tamen ſicut & vbi prædixerat Chriſtus, inuenerunt? niſi quem poſtmodum Marcus patrem appellat familias, & Lucas dominum domus? Quid quod ait, dicite, magiſter dicit, nec quis ſit ille magiſter oſtendit? niſi eum ipſum imperare, qui non Iſrael ſolum, ſed totius orbis terrarum ſit & magiſter, & dominus? quiq́ loquatur non ſicut vnus ex ſcribis, & phariſæis, ſed vt qui cuncta poſſit, & omnium ditionem obtineat, ac poteſtatem? quid tempus meum prope, niſi adeſſe iam initium primi diei azymorum quo die occidi neceſſe eſſet, & manducari agnum: nec qualencunque agnum, ſed agnum nunquam in millibus antea repertum, nec viſum, ſicut etiam prædixerat ipſemet, dicens.

Matth 26.a. Scitis quia poſt biduum paſcha fiet, & filius hominis tradetur. Quid apud te facio paſcha, & non tecum, niſi vt aperte ſignificet ſe dominum noſtrum tanquam ſub lege natum, non legem ipſam, nec eiuſdem legiſlatorem contemnere, ſed tanquam patremfamilias noua, & vetera de theſauro ſuo proferentem perpetuũ dominum domus Iacob, id eſt ſpiritualis & cœleſtis Hieruſalem, tale ac tam nouum & tantum eſſe paſcha celebraturum, vt nemo ex eo valeat, aut poſſit tanquam pater aut dominus accipere, cum vnus ipſe nemo alius dici uere poſſit aut debeat pater, aut magiſter aut dominus? ac propterea non tecum tanquam & tu dominus, ſed tantum apud te, & cum diſcipulis meis, meis inquam, non Moyſis. Nam quemadmodum vetus lex & prophetæ durauerũt vſque ad Ioannem, ita præceptum illud apud patres familiarum, & domuum dominos, de veteri agno ſacrificando ad hanc vſque noctem nõ vltra permanſit. Quæ quidem omnia cum tam ſedulo præmoneat, & mandet, author tãtus quis non intelligat quiddam altius tunc ſenſiſſe diſcipulos, & percepiſſe, quam quod ad corruptibilis, & veteris agni victimam pertineret? cum omnia præſertim quæ de occurſu hominis

lagœnam aquæ baiulantis, quæ de domus ingreſſu, de cœnaculo, de patrefamilias prædixerat, cæteraq; ad vnum tam vere contigiſſe viderent? alio ſpectant, hæc tam multa & tanta profecto, quam ad legale Moyſis paſcha, aliud quam Moyſis agnum deſignat. vere quidem aliud, nam peractis ac ita exacte perfectis omnibus, & abſolutis, quæ ad ipſius veteris agni eſum attinebant, vt poſt ipſius etiam immolationem, quod non hoſtiis tantum, ſed & hoſtiis & libaminibus immolari ex lege Deo ſolitum eſſet, calicem non benedictum benedictioni adhuc ſacramentali inter diſcipulos diuidẽdum, loco veterum libaminum dediſſet, ac totã omnino veterem Moyſis & timoris legem ſanctiſſime cõſummaſſet, nouam & ſuã & amoris inſtitueret, panem accipit, oculos in cœlum tollit, gratias agit, benedicit, frangit. Quorum hæc tam præclara antequã conſecret diuinæ caritatis, & miſericordiæ documenta, niſi vt ardentius inflammentur diſcipulorum animi, ac tanta fides eorum magis exardeſcat ſemper, & eluceat? Quid quod tres ẽt cœnæ in ipſo conuiuio fiunt, prima ſcilicet agni veteris, quæ dicitur legalis, altera Ieſu Chriſti corporis & ſanguinis, quæ dicitur ſacramẽtalis: tertia ad famem explendã, quæ dicitur vſualis, in quà virgo electus a Deo recumbens ſuper pectus domini de ſacratiſſimo ipſius euangelii fonte potauit. Quid quod de eadem ſurgens menſa, linteo ſe præcingit, lauat eorũ pedes, abſtergit, iterumq; recumbens tã benigne cõmonet, Exemplũ dedi vobis dicens o diſcipuli mei: ſ.n. ego non modo ſacrificium corporis & ſanguinis mei vobis in cibum ad gloriam & fœlicitatem veſtrã contuli, ſed peracto ſacrificio tanto, laui etiam pedes veſtros magiſter, & dominus: ita & vos debetis alter alterius amore & caritate lauare pedes, ita enim ab omni peccato mundi & nitidi, ab omniq; ritu veteris legis, & humani affectus cõtagione purgati & abſterſi eſſe, ante quam ad hoc vitæ myſterium reuertamini, & ea vita viuere debetis, vt dicere ſinguli reuertentes, & clamare poſſitis, Viuo ego, non iam ego, viuit vero in me Chriſtus. Non ex hoc igitur pane, ait, ſed hoc ne ob panis fortaſſe mentionem quidpiam eueniret filiis in cœnaculo, quod eorum patribus contigiſſet in deſerto. qui cum ita præmoniti fuiſſent, Veſpere comedetis carnes, & mane ſaturabimini panibus: veſpere namque maxima auium, vel infinita potius multitudine mirabiliter delapſa veſcuntur abunde quidem carnibus obloquente adhuc nemine (ſicut enim ſcriptum eſt) non fraudati ſunt a deſiderio ſuo. Poſtridie vero cum terram conſpicantur totam in caſtrorum circuitu rore cooꝑtam & grana videntes ipſa, & colligentes manducant omnes ex eis

Ioan. 13.b.

Gal. 2.d.

Exod. 16.b.

Pſal. 77.b.

quidem lætiſſimi tanquam de carnibus, ſed quoniam prædixerat Moy
Exod. ſes, Saturabimini panibus: manna ipſum adeo mirabiliter cœlo dela-
16.c. pſum, cum triticeo pane conferentes, nec quid in ſe nutrimenti, aut
ſignificatus haberet: ſatis intelligentes, conqueri poſtmodum, & cla-
Num. mare pariter incipiunt. Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſi-
21.b. mo. At non ſic duodecim, qui caritatis & fidei pleni, cum nulla men
tione facta panis, audiunt, ex hoc, tanquam ſupra ſe tota mente rapti, atque attoniti contemplari non deſiſtunt, quæ nam arcana, quæ myſteria, quod nouum paſcha, quod ſacrificium, quæ hoſtia, quæ victima, qui cibus tandem ſit in menſa, & in manibus domini ſui futurus: quod guſtandi ac totum ſentiendi percupidi, cum audiunt, Hoc eſt corpus meum. licet ſpeciem ſupereſſe videant panis: non tamen ſicut patres in deſerto admirantur dicentes, manhu, id eſt, quid eſt hoc, ſed qua fide, & caritate credunt, eadem verum eſſe Chriſti corpus intelligunt, in-
Pſal. telligentes digne accipiunt, digne accipientes, ſalutariter comedunt &
149.b ſicut ſcriptum eſt, exultationes Dei fiunt in faucibus eorum. Quo
vero conſilio & ſapientiæ ordine, nullam panis mentionē coram diſcipulis in tanto ſacrificio facit Ieſus, eodem conſilio ac myſterii ratione conſtituerat ſpiritus ſanctus, vt ad eundem adorandum, & munera offerendum venientes Magi, non eum cum Ioſeph dicto patre, ſed ſolum primum inuenirent eum cum Maria matre virgine, ſicut teſtatur
Matth. et euangeliſta cũ inquit, & inuenerunt puerum cum Maria matre eius,
2.b. ne vt quibus aſpectus fulgentis ſyderis, quibus concurſus regiæ ciuitatis, quibus ſcribarum reſponſum, quibus ſcripturæ teſtimonium, quibus Herodis mandatum opinionem de rege Chriſto nato, deq; loco vbi naſci debuiſſet, adeo firmiter auxerant, & confirmauerant: aſpectus forſan Ioſeph ſponſi perturbaret, neve vlla tum connubii cogitatio tantæ fidei meritum perturbare poſſet. O felices & beatos reges quorum oculis offertur ſolus puer cum virgine: feliciores duodecim, quorum auribus atque animo (tacente panem Chriſto) non panis, ſed corporis Chriſti ab ipſis ſumendi mentio percipitur. Nam & ſi par vtrorunque ſit & eadem fides; par etiam, & idem meritum, non idem tamen eſt præſens præmium, veniunt enim illi duce ſtella ad præſepium, hi cum ipſo Chriſto Ieſu in cœnaculum, adorant illi in Bethleem, id eſt in panis domo, diſcumbunt hi vna cum ipſo in cœnaculo, illi theſauros, hi os aperiunt, illi munera offerunt, hi munerum & bonorum omnium largitorem accipiunt. Qua vero ſapientia tacens Chriſtus panem, dicens ex hoc, & non ex hoc pane, eadem etiam

ſapientia,

ſapientia, et conſilio non dicit hoc: nam cum tota ipſa fracti panis ſubſtantia per verbum Chriſti in verum ipſius corpus vertenda, et poſt conſecrationem, ipſa fruſta, et fragmenta ab vno pane deciſa, non ab vno homine, ſed a ſingulis ſingula accipienda, et manducanda eſſent: conſentaneum fuit, vt accipi ſic illa iuberet, vt aperte demonſtraret non vnum totam illam fracti, et conſecrati panis ſpeciem accipere, ſed omnes: nec plus omnes quam vnus, nec minus vnus quam omnes ex eo manducare debere. Cum tam ſub vno vel minimo fragmento quam ſub omnibus, et fragmentis, et hoſtiis totum contineatur ſemper et maneat Chriſtus, non aliter ac ſi Soli ſpeculum(vt exempli cauſa dicam) opponas, in illo vnus inſpiciatur ſol, ſi duo, ſi centum, ſi ſexcenta millia, ſi omnia, totidem ſint, et inſpiciantur ſoles: quod ſiue vnum ſpeculum, ſiue plura, ſiue etiam omnia frangas, quot erunt fruſta, totidem ſint ac ſe ſe offerant, et appareant ſoles: ſic et in hoſtiis, et hoſtiarum fragmentis totidem ſint, et lateant Chriſti, cum tamen ſub qualibet particula totus lateat vnus atque integer ſemper Chriſtus: ob hanc cauſam non hoc ait, quod ad totum quem fregerat panem ſed ex hoc, quod ad partem refertur, ac ſi aperte diceret, quod quemadmodum illa ipſa fragmenta unus fuiſſent panis, antequam is frangeretur, et in plures partes diuideretur: ita tam ſingula per ſe quam ſimul cuncta vnum, et idem eſſet verum Chriſti corpus. O præclarum verbum, Accipite ex hoc, et non hoc, aut ex hoc parte: præclarum inquam, et verbum, et mandatum, per quod non accipiendi modo præceptum tanti ſacrificii mandatur, ſed eius etiam manducandi ratio, atque modus demonſtratur, ac tanto quidem præclarius, quanto recordari poſſent facilius, quonamodo totum id ſibi, vel tanto antea declaratum tam vere fuiſſet, et oſtenſum, tum cum non ſinguli, ſed omnes, vt liberarentur a languoribus, Ieſum non hac magis, quam illa corporis parte (ſed quoquomodo poſſent) tangere tam cupide laborarent. Etenim cum Chriſti corpus, et anima, atque diuinitate ita perfecte, et æqualiter præditum eſſet, vt tam in qualibet vel minima parte corporis, quam in toto corpore perfectus Chriſtus eſſet, dubitari quidem non poterat, quin ſiue pes, ſiue manus, ſiue caput, ſiue alia vel minima, minimi etiam et extremi digiti pars tangeretur: totus Chriſtus tangeretur: et propterea omnis turba Chriſtum Ieſum tantummodo tangere cupiebat, Luc. 6.c. nec quam partem tangeret, quicquam laborabat. Experti enim

re ipſa erant, eam vim, & virtutem ex quacunque corporis illius parte exiſtere, vt ſtatim omnes ab omni morbi contagione liberaret, & incolumes efficeret. Tam ſingularis myſterii non modo non immemores, ſed locupletiſſimi etiam, ac certiſſimi teſtes duodecim, cum profert Ieſus, Ex hoc, nulla prorſus hæſitatione, ipſa intuentes panis ſpeciei fragmenta, ſentiunt ſtatim non minus ſub vno, vel minimo fragmento, quam ſub omnibus ſimul fragmentis, non
Marc. aliter atque in his quæ tangebantur Chriſti membris: nulla panis
6.g. ſubſtantia exiſtente totum eſſe, & contineri Chriſtum, nec minus quidem ipſi ne amplius eſuriant, expetunt ex quocunque vel minimo fragmento ipſius corporis cibum, quam illi ne amplius ægrotarent: appetebant ex quacunque corporis parte tactum, ſic os hi adhibent, vt illi manum: quemadmodum illi tangebant, ita hi manducant: manducantesque, perinde gratiam, & beatitudinem, ac illi tangentes vitam, & valetudinem conſequuntur. Sed hi tamen fœliciores, quod ipſo ſacramento, non modo illorum curantur languores corporis, verum etiam & animi ſordes ſanctius eluuntur, & ſalus atque vita, et ea quidem perpetua, et æterna confertur, et ſimul declaratur, non ſolum ueros Abrahæ filios eſſe diſcipulos Ieſu Chriſti, ſed veros etiam Iſraelitas. Non enim ſtirpis, aut generis, ſed fidei, et caritatis, iuſtitiæq; & bonitatis ratione dicendi, & habendi ſunt veri Abrahæ filii, & veri Iſraelitæ: qui enim opera Abrahæ faciunt, hi veri filii Abrahæ ſunt, & veri Iſraelitæ. Nam cum duobus non ſolum ex ſtirpe, & genere Abrahæ, ſed eodem etiam patre natis benediceretur, quis non videt quam diſſimilis tamen vtriſque benedictio contigerit? Nam alteri qui ex genere tantum, non ex fide autem & pœnitentia, & operibus eſſet Abrahæ filius, & ob id cœleſtium bonorum penitus exhæres, & expers, vt homini non ex fide ſed terreno in pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper contigit benedictio, quod eſt terrenorum bonorum terreno homini elargitio, quorum copia ſuppeditatur, cum ros cœli deſuper, imberue terram irrigat, & fœcundam facit. Alteri vero qui ex fide, & caritate, pœnitentiaq; & operibus eſſet Abrahæ filius, et verus Iſraelita: et ad eundem propterea ſupernorum bonorum pertineret hæreditas: quemadmodum duodecim diſcipulis præcipitur, Accipite ex hoc: ſic ei
Gen. precatur pater, non in rore cœli deſuper, nec in pinguedine terræ,
27.d. ſed de rore cœli, et de pinguedine terræ det tibi Deus abundantiam

frumenti & vini. Quid enim eſt non in rore, ſed de rore cœli, nec in pinguedine, ſed de pinguedine terræ, niſi diuinitas Chriſti, quæ de cœlo proceſſit, & humanitas, quæ de terra orta eſt? quid frumenti, & vini abundantia, niſi vis & virtus huius tanti cibi, & potus? quo quidem omnis fames tollitur, vt omnis ſitis reſtinguitur, ſicut ipſa etiam veritas teſtatur, cum inquit. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Quid tam paterna illa, tamque clemens & pia Iſaac precatio, Det tibi Deus, niſi certiſſima ſpes, & expectatio illius temporis, quo id perfici oporteret, vt benedictionem daret legiſlator: benedictionem inquam, tam ſalutaris, & cœleſtis ſacrificii, quod ipſe præuidebat, et nobis in filio precabatur Iſaac, ſed exhibere (vt optabat) & dare non poterat. Tam cœleſtem hanc, & tantæ gloriæ benedictionem noſſe præ cæteris omnibus, & accipere, & experiri præcipue meruere apoſtoli, qui non genere tantum, ſed fide operibusque verum ſemen eſſent, & veri filii Abrahæ, & veri Iſraelitæ: noſſe inquam & experiri, tunc ſcilicet cum alter Iſaac, qui vere filius eſt riſus, qui dixerat. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Accipite inquit ex hoc, hoc eſt corpus meum, hic eſt enim calix ſanguinis mei, En fertilitas, en abundantia, en copia ingens illa frumenti & vini quã cupiebat, & in filio tantopere precabatur nobis Iſaac. En totũ me, totum me inquam Deum, & hominem ſub panis & vini ſpecie, nihil de me detrahitur, nihil de me minuitur, quod non hoc, ſed ex hoc dixerim, participatio. n. de pane meo, ſumptio eſt totius mei: cum omnes enim ex hoc acceperitis, & manducaueritis, dicere ſinguli, & gratias agentes exclamare poteritis. Portio mea Deus. O rem nullo vnquam ſatis amore amplectendam, & admirabilem. quid enim, vel ſi omnia quæras, maius inueniri poteſt, aut admirabilius? cuius enim ſiue res, ſiue etiam hæreditas tanta vnquam, aut tam certa eſſe potuit, vt non aliquo timore ſemper impediri poſſe videretur? Huius rei teſtes (ne ſingula commemorem) primum patrem illum noſtrum Adam, & Hebræos illos Dei populum habemus. Nam ille quod Dei mandatum neglexiſſet, paradiſi poſſeſſione erepta, ad perpetuos calamitoſæ huius & miſerrimæ vitæ labores, & ærumnas detruſus eſt: illi obdurantes corda ſua, & vocem domini quotidie commonentis audire recuſantes, ita cecidere omnes in deſerto, vt eorum nemo præter duos ad optatam, & fere adeptam promiſſionis terram peruenire potuerit, quorũ omniũ nomine tantopere lamentabatur flens Hieremias. Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos: o fœlices & beatos, quibus non partem, ſed totum

Ioan. 6. f.

Gen. 27. d.

Luc. 6. d.

Thre. 5. a.

quod eſt confert & elargitur pater optimus: fœlices vere nos inquam, & beatos, ſi digne acceperimus, quod tantus pater offert dicens, ex hoc: pars enim noſtra, ſi digne acceperimus, tam certa & æterna Deus. Quis talia de tam cœleſti patre cogitans, non omnes paternæ in filios pietatis numeros ab eo longe valdeq́ ſuperatos eſſe fateatur? Solent namq́ patres alii, cum ſuorum bonorum hæredes inſtituunt, non rationem modo hæreditatis habere, ſed quid cuique debeatur, quid quiſque ferre poſſit, & mereatur diligenter attendere, & ſi quem magis idoneũ nouerint, & probent, eundem vniuerſæ hæreditatis hæredem inſtituere. At tam cœleſtis pater, cuius pax (vt apoſtolus inquit) ſuperat omnẽ ſenſum, cum nemini deberet, nec ad tantam hæreditatem ſubeundam quenquam per ſe idoneum intelligeret: maluit tamen quod conferre ipſe decreuiſſet, quam quid nos ferre poſſemus, aut mereremur examinare, nec minorem vni, aut maiorem alteri partem, ſed totum conferre ſingulis, & elargiri, quod ſit optimum, totum inquam, quod in duabus ſit naturis, vna perſona, homo verus, & Deus verus in ſecula benedictus. Ideo tam lætus propheta, & exultans, non ex ſua, ſed ex noſtra perſona exclamat. Non eſt alia natio, quæ habeat deos appropin-
Deut. 4.ab quantes ſibi, ſicut adeſt nobis Deus noſter. Aliis namque nationibus vnum Deum, ante domini aduentum colentibus, appropinquabat quidem Deus, cum per angelos & prophetas ſuos in multis eos commoneret, & doceret, tum præcipue in ſacrificiis, quæ quidem licet vmbram tantum, & non ſubſtantiam futurorum bonorum continerent, quia tamen quid ex hoc aliquando prouenturum eſſet, indicabant, eos ad ea quotidie magis incitabant. At tantus pater, & dominus longe nobis aliter appropinquare, longe aliter adeſſe voluit, qui cum in terris eſt viſus, & ab hominibus inuentus, & cum hominibus verſatus, omnes pietatis numeros, omne caritatis pondus, omnem amoris menſuram, vſque adeo in tanta, & tam certa, et æterna conferenda nobis hæreditate ſuperauit, et vicit, vt non ſine cauſa per prophetam ſit dictum.
ibid. Nulli nationi ſuos affuiſſe deos, ſicut affuit nobis noſter Deus, qui cũ nos alienigenas, nos extorres, nos inimicos et ingratos haberet. Nam cum dicat in remiſſionem peccatorum, qui niſi inimici eſſe poteramus? Sed eadem tamen qua de cœlo venerat vrgente caritate, non modo cõferre non deſtitit, ſed aſtipulatorem etiam, non ex hominibus vnum, qui decipere dolo vel inſcitia poſſet, ſed ſpiritum adhibet veritatis, ſpiritũ qui a patre filioq́ procedit: teſtibus non vno, vel duobus, tribuſue, aut ſeptem, ſed quotquot a ſanguine Abel iuſti ad illam vſque horam

regni Dei cauſa occiſi fuiſſent vocatis,& adhibitis, omnem totius bea-
titudinis, & gloriæ hæreditatem largitus nobis eſt,& contulit, dicens,
Accipite ex hoc, hoc eſt totum me, neq; ſolum contulit, ſed illo ipſo
etiam teſtamento, quod cum alias tum ad Abraam, Iſaac, & Iacob iu-
rando condiderat,perpetuam & æternam facit,& affirmat,dicens,poſt
quam dixerat ex hoc noui & æterni teſtamenti,æterni inquam non tam
præteriti,quam futuri temporis ratione, ab æterno ſcilicet tem pore
in mente patris concepti, & in æternum tempus duraturi, ſicut ſcri-
ptum eſt, Aeternos annos in mente habui. Quid enim aliud erat iube-
re dominum operari cibum,qui non periret,ſed qui permaneret in vi- Pſal.
tam æternam,& quem filius hominis nobis daret, niſi illum iubere ope- 76.b.
rari cibum adhuc non datum, ſed ab æterno illum fuiſſe, & datum pe-
renne illud, & nunquam defuturum? merito igitur noui & æterni te-
ſtamenti,illud enim fugat vetera,hoc momentanea propria conferens,
& æterna. O nunquam ſatis admirandam patris in tanto vnicuiq; con-
ferendo bono caritatem. Magnus ille Ioſue,qui præ ſe typum tanti pa-
tris ferebat, promiſſionis terram, quæ Tribubus duodecim hæredita-
rio iure debebatur ingreſſus, ita æquis eam partibus diſtribuit, vt in
partiendo funibus prope vſus fuiſſe videretur, atque ita quidem vſus,
vt vel iuſto illi de quo ſcriptum eſt, Dedit partem in Tribubus duo-
decim, pars ſuis circunſcripta limitibus obuenerit. At tam cœleſtis
pater, & dominus, non partem, ſed totam ſingulis hæreditatem colla-
turus, omnem partitionis menſuram e manibus penitus reiiciens,abie-
cit, ſicut etiam ſcriptum eſt. Funes cæcidere mihi in præclaris. Quo-
modo enim menſura aut terminus in eo eſſe poſſit, qui ſemper ita ſit Pſal.
immenſus, vt cum in tot partes partiri videatur, partitus tamen non 15.d.
minuatur, nec ſumptus vnquam conſumatur? Quid enim eſt aliud cum
corpus dicit & calicem, niſi eum non partitum, non diuiſum, non im-
minutum, ſed in qualibet, vel minima ſui corporis, ſiue ſanguinis par-
te integrũ ſemper eſſe, integrum ſumi, integrum manere? Accipite
igitur cariſſimi, accipite beatitudinem,& gloriam, æternitatem,& vi-
tam, me me totum accipite, de me enim nihil detrahitur, nihil minui-
tur, quod non hoc, ſed ex hoc dixerim: me me inquam totum, totum
me inquam accipite cariſſimi,pars enim veſtra Deus (ſi ex hoc digne
acceperitis,& manducaueritis)& Deus vobis omnia in perpetuum.

HOMILIA XI

De verbo, Omnes.

Psal. 53.b PARATVRVS magiſter optimus, & pater omnium Chriſtus quod patri ſuo promittens dixerat; voluntarie ſacrificabo tibi, cum ſatis in tantæ ſalutis, & gloriæ ſacrificio ſuperq; futurum fuiſſet, ſi tantummodo protuliſſet, Accipite, & manducate, tamen vt ſuam erga nos caritatem, & oblatæ rei virtutem atque præſtantiam ſignificantius exprimeret, non ſolum accipite, & manducate, ſed ſtatim etiam profert omnes: hoc eſt, non modo tu Iacobe, cognomento Iuſte, non modo vos Zebedæi, tonitrui, id eſt admirabilitatis filii, non modo tu Petre, qui vna cum eis gloriam meam in monte vidiſti, & tu Andrea, quem dilexi in odorem ſuauitatis, & tu Philippe, qui tam cito credidiſti quæ Moyſes & prophetæ de me tradiderunt: non modo vos horum ſimiles, ſed & tu publicane, quin & tu Iuda proditor, Accipite, & manducate carnem filii hominis, quæ non pro vno, aut altero, ſed pro omnibus datur: nec in vnius peccati remiſſionem, aut alterius, ſed omnium quotquot fuerunt, futurauè ſint peccata. O beatam & fœlicem horam fœliciſſimum omnium ſuperiorum horarum finem & Luc. 22.b. terminum, de qua ſcriptum eſt, cum facta eſſet hora, diſcubuit Ieſus, & duodecim cum eo. Vere tunc facta eſt, & exacta deſideratiſſimi temporis hora, cum mandat, & præcipit Chriſtus, Accipite, & manducate omnes. Neque adeo vero mirum ſi non vnus aut alter ait, ſed omnes. Cum cuncta quæ fecerat videret etiam a principio ſummus opifex ille rerum omnium & creator Deus, neque dici tamen niſi poſt creatum, & conditum hominem voluerit, Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erãt valde bona. tanti apud eum fuit, & vſq; eo dilexit & amauit primi homi Gen. 1.d. nis, quod fecerat, & patrauerat opus. In illo .n. ipſo homine, quem ſine peccato creauerat, totum genus humanum ſua pietate contemplãs, & videns, vt videre illud, & contemplari efficeret, vt nemo, ſi Deo opt. max. obtemperare voluiſſent, eſſet non bonus: eiuſdem etiam pietatis & miſericordiæ fuit, vt poſt illius hominis delictum atq; pec-

catum, quo vſque adeo corrupti, ac deprauati ſunt, vt rei mortis oēs ad vnum ſint effecti, vellet per idem ſapientiæ & miſericordiæ ſuæ verbum, quo dixit, & fecit quæ non erant, reſtituere & reparare non vnum aut multa, ſed omnia quæcunque eſſe deſierant. Latebat nimirum myſterium hoc tantum, ac reparationis modum veteres illos Hebræorum patres ac totum penitus eis erat abſconditum, cum in horrida illa & vaſta loci ſolitudine deterriti in cordibus ſuis Deum tentantes, palam etiam diffidentes iactarent, nunquid poterit parare menſam in deſerto, & dare panem populo ſuo? Quaſi vero aut eorum aut cuiuſpiam iniquitas veritatem Dei immortalis abolere, aut vllo modo labefactare poſſet, vt vbi noſtra ſuperabundaſſet iniquitas, & culpa, non multo magis eius ſuperabundatura gratia eſſet, & miſericordia: & non quemadmodum per manna deſuper pluens, ita per panem hunc de cœlo deſcendentem vellet & poſſet ſaturare omnes, vel ſi plures etiam forent quam ſtellæ cœli, & arena maris, cum ſcriptum ſit. Omnia quæcunque voluit fecit Deus. At fideles duodecim tam cœleſti hac & ſalutari hora facta, tam dulce hoc & ſalutari prolato verbo, tanto caritatis ardore inflammantur, vt nemo iam cogitet, nemo perpendat, nemo conſideret, vel qui ſint ipſi, vel quæ merita ſint ſua, ſed qui animus, quæ mens, quæ pietas offerentis, & miſericordia, ac inde quidem fit, vt ſui penitus obliti non ſicut in naui antea ſtupore repleantur, ſed gaudio, non vt exclament ac deprecentur, vt exeat dominus, ſed exoptent, vt maneat, ad ſuaq; ipſorum omnium ora ſicut ad leproſi vlcera manum porrigat, nec minus eos omnes purget, ac liberet a peccato & delicto per cibum, quam leproſum ipſum liberaſſet, & incolumem effeciſſet per tactum. Quis enim erat ille adeo languens, & tanta lepra coopertus, niſi totum genus humanum, quod omni vitiorum & delictorum genere, tanquam peſte quadam ita penitus & miſere confectum iacebat, vt ſe ſe nulla omnino ratione poſſet erigere? Quid eius deprecatio, domine potes me mundare ſi vis? niſi certa ipſius humani generis & vera cognitio, atque confeſſio omnia noſtra in ipſius Dei poteſtate, arbitrioq; tam ad gloriam, quam ad damnationem eſſe poſita? Quid tam pia clemensq; domini reſponſio, Volo niſi ſimplex & aperta ſignificatio, vt ad nullius damnationem, ſed ad vitam veniſſet omnium, ita ſe perire velle neminem? O ſingularem erga nos Dei caritatem, & amorem, o ſalutare & iucundiſſimū verbum omnes. Quis quātumnis peccator vel ſceleſtiſſimus a tam ſalutari verbo excluditur, quin quotidie cum propheta clamare poſſit, Memor eſto verbi tui do-

Pſal. 113.b.

Matth 8.a.

Pſal. 118.g

mine, in quo mihi ſpem dediſti? verbum per quod non ſolum, qui natura, ſed qui & natura, & opere peccatores erant, & filii iræ, noſſe, ac ſentire vere poſſent non aliunde ſibi datum, ac tributum, vt ad tale, ac tantum ſalutis & vitæ conuiuium adhiberentur, quam ex certa domini Dei noſtri voluntate & miſericordia, qui quod redimendi noſtri cauſa voluit præter modum, præter mēſuram, præter ordinem voluit; tollens & amouens quicquid eius voluntati culpa, vel errore mortalium poſſet obſiſtere. Id quod regina illa diuini ſpiritus afflatu præſentiens, velut ex ore ſupplicantis Eccleſiæ ita clamans inquit. Si decreueris ſaluare nos domine, continuo ſaluabimur, perinde ac ſi diceret.
Heſt. 13.d. Tuæ enim opis eſt o domine, tuæ voluntatis, & miſericordiæ nos ſemper præuenientis, & excitantis, & promouentis, vt inuiſas nos in tenebris, & in vmbra mortis, omnes a peccato redimas, ad vitam reuoces, in gloriam euehas, per tui precioſiſſimi corporis, & ſanguinis ſacrificium, dicens non vni, aut alteri, ſed omnibus accipite omnes. Quis o domine, quis optare potuit, non modo promereri, aut petere, vt velles hoc, & faceres? Non certe homo, cui ſi ob culpam, & delictum, vix in labore tanto ac ſudore licuit veſci pane ſuo, tuum a te qui petere licuiſſet? non angelus qui cum cuſtodiendis ligni viis præpoſitus eſſet, ne cui ad id mortalium aditus pateret, is quomodo panem cœli viuum abs te pro mortalium vita petere auſus vnquam eſſet? tu tu domine, tu inquam vnus a te ipſo petiuiſti, vnus a te ipſo impetrauiſti, vnus ſecretum tuum nouiſti, qui ab omni æternitate in ſinu patris concordi amore ſic ſemper voluiſti, ita tuam iſtam, & patris & ſpiritus ſancti voluntatem iureiurando ſanxiſti, vt ſi quando te feciſſe hominem, ob hominis nequitiam & peccatum pœniteret, velle tamen hominem ob miſericordiam tuam redimere nunquam pœniteret. In cuius rei veritatem, ac teſtimonium, talem & tantam hoſtiam in hac cœna dicens, Accipite omnes, & in remiſſionem peccatorum: obtuliſti, cuius uis, & præſtantia tanta eſſet, vt amori reſpondere poſſet, & voluntati offerentis. Vis infinita, vis immenſa, vis omnipotens talis & tantæ oblationis, & hoſtiæ. Quid enim offertur niſi Chriſti corpus, qui homo eſt idemq; Deus? Cui ergo vitam non afferat, quem non beatum efficiat tam ſalutaris & cœleſtis hoſtia? Miſſa eſt ſemel ex ore offerentis vox, Accipite omnes, & in remiſſionem peccatorum manet hoc verbum, nec ſi cœlum tranſeat, & terra peribit, nec modo non peribit, ſed efficiet ſemper quæcunque voluit Deus, quæcunque decreuit, quæcunque promiſit, agetq; ſemper in omnibus digne ex eo accipientibus,

non ſecus atque imber, qui de cœlo effuſus terram inebriat, et germinare facit, et ſemen dat ſerenti, et panem manducanti. Quis igitur ex hoc digne accipiens, cum omnibus dicat Chriſtus, accipite omnes, non in eius ipſius vi ac fortitudine, non ad montem modo vſque Oreb, ſicut Helias, ſed ad montem vſque ſanctum illum Dei pinguem et coagulatum celeriter perueniat et aſcendat? vbi in medio ſeniorum, ac millium ſignatorum ſtat puriſſimus et innocentiſſimus ille agnus, cui laus eſt et honor, et poteſtas in ſecula. Accipite igitur cariſſimi et manducate omnes, non enim vni aut multis, ſed omnibus eſt vita, quod offertur pro omnium vita, ſicut etiam teſtatur angelus, dicens, Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: et docet apoſtolus cum inquit. Apparuit gratia Dei ſaluatoris noſtri omnibus hominibus. quid ipſamet quæ apparuit gratia, et veritas? an non modo intonat dicens, volo mundare? uolo ſcilicet ut omne genus humanum a peccato mundetur, ſed quotidie etiam clamat. Si quis ſitit ueniat ad me, neque enim ab re ait, ſi quis non enim minus quidem gentilis, quã iudæus, nec magis iudæus quam gentilis, ſed quiſquis ille ſit, modo in iuſtitia, et caritate pœnitens ueniat ad me. ac rurſus. Venite ad me oẽs qui laboratis, et onerati eſtis, et ego reficiam uos: quis igitur non laboret, non feſtinanter accurrat, non adnitatur, et aduolet? cũ dicat ẽt apoſtolus. Nos qui primitias ſpiritus habemus, ingemiſcimus uſq; in hanc horam. Venite igitur omnes qui laboratis, et onerati eſtis, et ego reficiam uos. omnes enim animæ, animæ meæ ſunt, neminem eiiciam, neminem excludam, quotquot fuerint, ad me ipſum omnes ut uitam habeant, et abundantius habeant: modo vere pœnitentes admittam, cupidiſſimeq; recipiam, neq; .n. tantæ ueritati aduerſatur, quod cum dixerit, accipite omnes, ſtatim dicit, et pro multis, quod non ad omnes, ſed ad numerum tantummodo refertur electorum. Dominus.n. qui ſecum diſſentire non poteſt, qui ſemper idem eſt, & ſemper idem manet cum omnes dicit, & pro vobis, voluntatem ſuam & vim oſtendit & præſtantiam tam ſingularis oblationis, & ſacrificii, quo vitam & eam quidem æternam (ſicut vellet ipſe dominus & maxime cupit) conſequi modo vellent, quam facillime poſſent omnes, cũ pro multis autem inquit quod non oẽs, ſed fideles ac numerum tantummodo deſignat electorum, nil demonſtrat aliud, niſi impietatem, & nimium cæcam corũ ſuperbiam, qui ſalutis hoc et vitæ verbum contemnunt, ſicut ſcriptũ eſt, Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus, vel ſuorum delictorũ molem adeo grauem arbitrantur, & exiſtimant, vt ſi vel dixerint pecca-

ad Tit. 2.d.

Ioan. 7.f.

Matth 11.d.

Rom. 8.d.

Pſal. 13.a.

ut nunquam vere tamen eos (venia deſperata vel contempta) pœni-
teat. Quorum fuere ſimiles proditor, & latro, qui quidem ſi vere
pœnitentes crediidiſſent, cum alter peccaui, inquit, tradens ſanguinem
Matth 27.a iuſtum. alter. Si tu es Chriſtus ſaluum fac te ipſum, & nos: non modo
Marc. fructum vterque tanti ſacrificii, quo delerentur ipſorum peccata cœ-
15.c piſſet. Sed ille vna cum reliquis duodecim reſidere, hic eadem verba,
Luc. quæ alter, Hodie mecum eris in paradiſo, audire & mereri ſumma cũ
23.f gloria potuiſſet. Vias enim vitæ, quas niſi vni filio ſuo notas eſſe vo-
luit Deus, ſic ipſe ſtrauit, & aperuit filius, vt vel ipſis etiam cæcis in-
gredi, modo vellent, liceret: & ita per uias ingreſſis & apertas, modo
perſiſterent, vt omnes ad immortalitatem & vitam quam facillime per-
ducere poſſent. In hac igitur cœna, cum certum electorum & repro-
borum numerum videret, qui cuncta contemplatur ſemper & videt
Deus, cum dicit, Accipite & manducate omnes, & pro vobis quod ẽe
ſignificat omnes, vult quidem, vt oẽs adeant, vult vt quod ſalus omniũ
eſt & vita accipiant, vult vt vitam conſequantur oẽs & gloriam, ſicut
etiam quotidie clamat, Qui manducat meam carnem habet vitam æter-
nam. Cum pro multis autem ait, quod non ad omnes, ſed ad numerum
tantummodo ſpectat & pertinet electorum, illud oſtendit nimirum,
quod alio loco teſtatur, & dicit, Ego cognoſco oues meas, & cogno-
Ioan. 10.c. ſcunt me meæ, & vocem meam audiunt, & vitam æternam do eis,
eorum aũt quos tam benigne vocet dicens, Accipite omnes, ſed vocem
ſpernunt vocantis, & contemnunt, in hoc verbo pro multis, non vo-
cat amplius, nec meminit, ſed penitus eos ab ſe ſegregat, atque ſecer-
nit, ſicut etiam ſcriptum eſt, Odiui Eccleſiam malignantium: ac rurſus
Pſal. 7.c. Neſcio vos, iterumq; Alias oues habeo, & illas oportet me adducere. Si
Matth igitur illæ vocem domini audientes adducendæ, eæ non audientes dimit
25.b. tendæ, ſi dimittẽdæ nõ nominandæ, ſicut ſcriptũ eſt, Nec memor ero no-
Ioan. 10.c. minum eorũ per labia mea. Non quin ſalutem eorum & gloriam arden
Pſal. tiſſime cupiat, & exoptet, & vellet, clamans ad omnes, Accipite oẽs,
15.b & in remiſſionem peccatorum: ſed quod obcæcati nimium ſibimetipſis
mortem obaudientes, & iniuſti, & impœnitentes afferunt, & terrena
ſectantes, authorem vitæ tam benigne vocantem aſpernantur, ac inde
quidem fit, vt minime proſit eis (vel ſi millies etiam accipiant) quod
ſalus omnibus ſit & vita, & datur pro ſalute omnium, & vita. Quem-
admodum .n. pater ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, et dat
eſcam omni carni, & lux tamen, & cibus non ſemper reficit, et recreat,
ſed plerunque etiam lædit et aggrauat: ſic pariter et filius, oẽs quidem

ſui corporis & ſanguinis ſacrificii quam maxime vult, & cupit & facit eſſe participes, vt inde vitam omnes habeant, & gloriam. Si qui aũt vſque adeo ſint impii, vt no n accipiant, aut ita impœnitentes, vt ſi vel accipiant non ſalutem inde, ſed mortem, eamq; æternam & iudicium conſequantur, id culpa non accidit aut cauſa authoris, qui pro omniũ vita vitam profundens, tam pie & benigne ſuppeditat omnibus affluenter, ſed eorum iniuſtitia, qui indigne & ſine pœnitentia ſumunt, aut ob impietatem, & ſuperbiam contemnentes non accipiunt. Incomprehenſibilis enim hæc, & inſcrutabilis reproborum, & electorum diſcretio, quomodo explicari magis potuit, quam cum diuino afflata ſpiritu domini mater & virgo cecinit. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Terrenis enim affectionibus & cupiditatibus affluentes, ac diuites & pleni repleri tanti ſacrificii bonis quomodo poſſunt? ſceleſto atque impio illi Cain fratricidæ perſimiles, qui oblati ſacrificii nullum propterea fructum reportauit, quia longe ac frater diſſimili cordis affectu Deo munera obtulit. At iuſti Abel fratris, quia iuſtus eſſet, Deus oblata reſpexit. Cum Matthæus igitur & Marcus pro multis, quod ad numerum tantummodo refertur electorum, dicunt, non minus tamen docent, & declarant voluntatem offerentis, qui ſaluos omnes quam cupidiſſime vellet, & vim oblationis, quæ ſalutem omnibus afferre quam facillime poſſet, quam Lucas, qui dixit pro vobis, quod refertur ad omnes, ſed ſilendum ſibi eſſe quod ille dixit, & dicendum quod ille cum intelligeret, tamen tacuit: propterea diuina diſpenſatione factum eſt, vt quod ſeparatius quiſq; protuliſſet, apertius etiam declararet, & oſtenderet non aliunde, atque ex diſſimili eorum, qui acciperent, & manducarent, conditione euenire, vt non ſemper omnes eundem ſacrificii fructum, & gloriam reportarent. Eccleſia item ab eodem etiam ſpiritu ſancto edocta, de filiorumq; ſalute anxia præter modum ſemper & ſolicita: & pro vobis, & pro multis coniunctim dici optime ſanctiſſimeq; conſtituit. Quis enim hæc ſeparatim apud euangeliſtas, et coniunctim ſimul ab Eccleſia dici conſiderans, non vehementiſſime cupiat, rurſusq; reformidet, in id conuiuium, et cœnam ingredi, vbi tam diuerſa ſummi regis vox, et iudicis audiatur, quæ quidem modo pro vobis enunciet, modo pro multis, modo compellat eos intrare, ac rurſus quærat. & vehementiſſime comminetur, quomodo huc intraſti? Id quod eadem ipſa Chriſti ſponſa, quæ noſtra mater eſt Eccleſia, animaduertens & conſiderans, vt doceat et oſtendat qua quiſque veſte indutus eſſe debeat, vt ad ſui imitatio-

Luc. 1. c.

Matth 22. b.

nem & exemplum epulari cum domino digne poſſit, ne foras eiicia-
Cant tur, exclamans docet, Dilectus meus mihi, & ego illi. Dilexit vere
2.c. quidem prior ille nos(vt ſponſa docet) & amauit, vltro ad nos culpa
& peccato detentos e cœlo veniens, ac ſua ipſius miſericordia, & pieta-
te ſalutis ac vitæ nobis iter aperiens, & vltro iuſtificantis fidei lumen
elargiens. Quod ſi tantopere prior ille nos dilexit & amauit, num re-
quirit vt ipſe viciſſim etiam diligatur, vt ſponſa docet, & ametur a
nobis? Cur non requirat? requirit quidem, nec requirit ſolum, ſed
etiam efflagitat, & exigit, vt tanto eius amori & caritati mutuam pa-
remq; voluntatem viciſſim reddamus. Nempe vitia prorſus & pecca-
ta, quæ ipſum iterum conſpuunt, iterum cruentant, iterum cruci affi-
Pſal. gunt, fugiendo contraq; recta omnia, atque laudanda omni ſtudio, &
118.x. cura perſequendo. ſcriptum eſt enim. Iniquitatem odio habui, & abo-
minatus ſum, & legem tuam dilexi. Significatio enim & inditium no-
ſtri erga Deũ amoris erit, euitare malefacta omnia ſemper ac deteſtari,
& amplecti pariter, ac ſequi vniuerſæ legis plenitudinem, quod eſt, vt
Deum in primis colamus, eundemq; ſemper omni ſtudio veneremur,
& proximum(nemini faciens quod tibi nolles fieri) pari ac nosmeti-
pſos amore proſequamur, nam finis totius legis dilectio, quæ non ver
bo quidem, ſed re ipſa factisq; declaratur, & iis quidem factis, quæ nõ
vt ſtipula conſumantur, ſed tanquam aurum per ignem, per ignem in-
quam contradictionis, ignem perſecutionis, & tentationum omnium
conſtent, atque comprobentur. Sic enim ipſi dilecto magis erimus di-
lecti, magis probati, donec mortalitatis noſtræ inclinentur vmbræ, do
nec ſuccedat, & luceat dies viſionis æternæ? Nam vt ipſo nos paſcit
ſacramento (quod nulli vnquam denegatur credenti, licet etiam acci-
piat indigne) ita paſcet ac nutriet effectu ac re ipſa etiam ſacramenti,
quæ quidem ſoli datur ei, qui Deum ſic & proximum diligit. Quam
obrem vt vere ſemper ac ſalutariter ab omnibus acciperetur, quod in
1.cor. ſalutem omnium atque gloriam tam benigne offert Chriſtus & elargi-
11.d tur: docet etiam apoſtolus, cum inquit. Probet autem ſeipſum homo,
& ſic de pane illo edat, et de calice bibat, probet autem exactiſſime ſci
licet quærens, et perſcrutans, an fide, quæ per dilectionem, vt ſponſa
docet, operatur: paruerit verbo domini præcipientis, non apparebis
Eccl. in conſpectu meo vacuus, non vacuus inquam iuſtitia, non caritate, nõ
35.b dilectione, non pœnitentia, non bonis operibus erga Deum et proxi-
mum, nam vna et eadem et conſpectus, et menſæ Dei ratio eſt, ac ita
quidem vna et eademue non niſi fidei, et caritatis, et pœnitentiæ pleni,

iuſtitiæ

iuſtitia cultum nobis cum Deo offeramus: nec recte eũ intueri, nec digne
cum eo diſcumbere poſſimus (cum ſic imperet, ſiue potius etiam com
minetur, non apparebis in conſpectu meo vacuus) ſed penitus ab eo, Eccl.
(licet omnes & vellet & cupiat & vocet) eiiciamur. Sed quanam via 35.b.
& ratione probare ſe quiſquam poterit homo? nempe exactiſſima con
ſcientiæ ſuæ perſcrutatione, omnem ſuam anteactam vitam diligenter
inſpiciendo, & examinando, quæ quidem ſi talis reperiatur, vt nihil
omnino deliquiſſe ſibimetipſi videatur, tamen quo ſecurius diſcum-
bat, remq́ tanti ſacramenti ſalutarius deguſtet, & ſentiat, clamet
etiam adhuc, & vt ſeruus quidem inutilis ſemel atque iterum, & ſæ-
pius clamet, Domine quis ego ſum, vt me tam benigne voces, & in-
troducas ad opulentiſſimam, & ſacratiſſimam cœnam hanc tantam & Exod.
conuiuium, non quale Abraham ablactationis filii ſui die celebrauit, 3.c.
ſed quod egit de te per verbum tuum pater tuus cœleſtis nocte tradi- Gen.
tionis tuæ? Sin te delictorum autem, ac peccatorum conſcientia vr- 21.f.
geat, ſiue illa multa, ſiue pauca, ſiue grauiora, aut etiam leuiora, ſi-
ue quæcunque fuerint, nulla prorſus interpoſita mora cunctandum
eſt, qui ſummo cum mœrore atque dolore pœnitens veniam delicto-
rum omnium diligenter depreceris atque petas. Nam ipſa pœniten-
tiæ amaritudo, actus eſt virtutis, & iuſtitiæ operatio. Vt autem quam
petieris veniam conſequi poſſis, & merearis, neceſſe eſt vt non modo
apud temetipſũ errata ipſa & peccata tua quæras & diſcutias: ſed etiam
iudici detegas, & aperias, cui ligandi poteſtatem tribuerit dominus,
& ſoluendi. Scriptum eſt enim: Delicta quis intelligit? vel ſi intelli-
gat, quis iuſtus arbiter, aut iudex ſuimetipſius eſſe poteſt? æquum,
& rectum iudicium impediente, vel ſuimetipſius amore, vel quan- Pſal.
doque forſan etiam odio? Excutienda eſt igitur per confeſſionem 18.d
ſinceræ contritioni adnexam alteri, cui tradita ſit abſoluendi pote-
ſtas, et tota prorſus aperienda conſcientia, et æquo ac libenti ani-
mo, quæ ab eo feratur, accipienda abſolutionis ſententia: qua qui-
dem lata et accepta, non vereatur, non timeat, non formidet quiſ-
quam ad ſacratiſſimam hanc cœnam, et conuiuium accedere, et cum
domino diſcumbere, et panem, qui vitam mundo confert, et glo-
riam manducare: ſcriptum eſt enim. In confeſſione ſonus epulan- Pſal.
tis. Quicunque igitur epulari cum domino cupit, et recumbere, 41.a.
huic non ſatis eſt vna pœnitentiæ pars aut altera: ſed prorſus requiri-
tur et neceſſarius omnino eſt ipſiuſmet vocis ſonus et confeſſio,
quod quidem ita eſſe perſpicue declaratur, cum rex ille et cædis,

I

& adulterij reus audita tam mirabili & tanta illa ſubreptæ vnius ouiculæ parabola, modo iraſcitur, modo ſuccenſet, modo vehementer ei comminatur qui rapuit. Quid enim aliud iraſci & ſuccenſere, niſi ſuſceptum ex peccato dolorem ſignificat, et mœrorem? quid cum reddi iubet in quadruplum et reſtitui; niſi ſatisfactionem? ſed neque tamen per pœnitentiam, neque per ſatisfactionem aſſequitur rex ipſe commiſſi ſceleris, et flagitii remiſſionem & veniam: culpa et peccato eo vſque tenetur, quoad ſe reum eſſe ſentiat, et ſe ſe vltro accuſet, & confiteatur, et veniam petat. At cui confiteatur? nempe quæſitori ipſi

2. Reg 12. c. Nathan & ſacerdoti, ſemetipſum ei aperte detegens & multum accuſans dicens, peccaui. Hac vna ipſa vocis confeſſione ſtatim, & nō antea meretur, omni prorſus errati culpa abſolui ac liberari, ipſo profitente, & reſpondente quæſitore, et ſacerdote, tranſtulit a te peccatum

ibid. tuum dominus, non morieris. Ex qua quidem confeſſione & abſolutione incredibili affectus lætitia, et gaudio, mox, introibo, inquit, ad

Pſal. altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. Quid vero ſan-

42. b. ctiſſimus ille Dei ſeruus, et patientiſſimus Iob, qui quanquam vere dicere poſſet, non peccaui: cum diuini tamen afflatu numinis, optime uel tanto ante quaſi præſens adeſſet, præſentiret, quantum ſalutis et vitæ in ſe ipſa confeſſio contineret, cuperetq; tanti ac tam diuini muneris & meriti particeps fieri, ſeq; ad confitentis pedes, vt confiteretur, & veniam peteret, deiicere totus in id intentus, ita clamans inquit.

Iob. 31. d. Quis mihi tribuat auditorem, vt deſiderium meum audiat omnipotēs? O iucundiſſimum, & ſalutare ſonum epulantis, non qui reſonet in cōmeſſationibus, & ebrietatibus, ſed qui ex ore mittitur confitentis, ſine quo non ſapit, non nutrit, non viuere facit id, quod ad vitam accipimus, & manducamus. Vtrunque enim eſt Dei donum, vtrunque Dei ſacramentum, & confiteri, & ad eius menſam epulari: ac propterea quidem ſcriptum eſt. Confeſſio, et magnificentia opus eius. Quid

Pſal. 110. a enim magnificentius aut præſtantius eſſe poteſt, quam mortalem, & ex omni parte miſerum hominem, cibo angelorum, & potu per pœnitentiam, & confeſſionem quotidie paſci, & refici? Hoc tam neceſſarium, & tam ſalutare, ac diuinum confeſſionis ſacramentum docuit, & penitus aperuit dominus & Deus noſter Chriſtus, cum ligandi atque ſoluendi poteſtatem; qua ſacramentum hoc inſtituebatur; &

Matth 16. c. tradidit, idque & ante, et poſt cœnam fecit? ante quidem cum inquit. Quodcunque ligaueris ſuper terram erit ligatum et in cœlis:

Poſt vero, Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis pecca- Ioan. 20.f.
ta remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt. Quid enim
eſt, & ante, & poſt cœnam tantam tribuere poteſtatem, niſi aper-
tiſſime demonſtrare, non eſſe cuipiam vnquam ad altare Dei adeun-
dum, non redeundum, niſi peccatis omnibus & flagitiis prius, hoc ſa-
cramento confeſſionis expiatis, ac per vocem audientis, & abſoluen-
tis iudicis remiſſis atque condonatis. Cur enim magiſter idem Chri- Luc.
ſtus mittit binos diſcipulos in omnem ciuitatem & locum, quo erat 10.a.
ipſe venturus, & omnis ciuitatis meminit, & loci, niſi vt tam paupe-
res quam diuites, tam infimo atque humili, quam ſummo etiam & cla-
ro loco nati, omnia denique percipiant, ſe æqualem Dei præſentiæ,
ſubſtantiæq; participes futuros? ſed non tamen, vt decet, & expedit,
niſi prius ad ſe miſſos paſtores eius & nuntios audierint, eiſdemq; deli-
cta, & peccata ſua omnia confeſſi fuerint. Scriptum eſt enim. preſby-
tero humilia animam tuam, & ab eis abſolutionis benedictionem acce- Eccl. 4.a.
perint, qua curentur, & liberentur a languoribus & ſpiritibus malis,
hoc eſt purgentur ab omnibus tam corporis quam animæ ſordibus atq;
peccatis: ſicut etiam teſtatur dominus per prophetam, dicens. Narra Eſa. 43.d.
tu primus iniquitates tuas, vt iuſtificeris, & per ſemetipſum, cum in- Ioan.
quit. Soluite eum, & ſinite abire. ac rurſus: Sicut miſit me pater, ita 11.f.
& ego mitto vos, ac ſi aperte dicat. ſicut miſit me pater ad remittenda Id.6.f
peccata, atque ita quidem remittenda, vt atteſtentur etiam & clament Luc.
indigne ferente. Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit? ita & ego mit- 7.g.
to vos o diſcipuli mei ad remittenda peccata. at ſi per confeſſionis vo-
cem non aperiantur quomodo iuſtificari, et quomodo remitti poſſunt?
Quam ſæpe autem, ac ſemper quidem potius neceſſarium ſit tantum
hoc, & tam diuinum confeſſionis ſacramentum, quis non perſpicue
videt? cum non ſinguli diſcipuli, ſed bini mittuntur & bini. Quid. n.
inde præcipue docet Chriſtus, niſi vt ipſi etiam animarum paſtores, &
ſacerdotes intelligant ſua ſibi etiam (modo ſumere digne velint id,
quod ipſi conficiunt) alteri peccata eſſe confitenda, & aperienda?
non enim id aliis magis quam ipſis præcipit dominus, cum per os Sa-
pientis inquit, Si duo ſimul, alter alterum fouebit, quam intelligit atq; Eccl.
docet hoc dux, & princeps apoſtolorum Petrus? cum vel antequam 4.c.
ad ſacratiſſimam hanc cœnam diſcumberet, clamans in naui ait. Exi a
me domine, aperteq; confitetur, homo peccator ſum, quam idem pari-
ter poſt cœnam ſentit, & commonet, cum verbi magiſter ſui, & domi-
ni recordatus tam acerbe extra atrium plorat, & lachrymatur, vt

cũ retento iam ab impiis domino, & diſcipulis metu & fuga diſperſis, nemini confiteri poſſet, exterior ſaltem, et publicus fletus ſibi loco eſſet confeſſionis? cuius merito non ſolum ſit dignus, qui altaris myſterio reſtituatur, ſed quemadmodum et ante, et poſt ſacratiſſimã hanc domini ſui cœnam, princeps et author pœnitentiæ, et confeſſionis extitit: ita etiam et dux et princeps vniuerſæ Dei Eccleſiæ conſtituatur et ſit. Quam ſimplex autem ſemper et integra ipſa debeat eſſe confeſſio et omnia peccata et delicta ſint ne minimũ quidem reticendo, confitenda, aperte docet idem etiam, vt cætera omittam, apoſtolorum et Eccleſiæ princeps, cum vel vna ipſius voce tam mirabiliter ex pedibus

Act. 5.a. eius exportantur mortui, et vir et vxor, qui duplici animo ad ſe non vere acceſſiſſent, et ſpiritui ſancto mentiti, non vere confeſſi fuiſſent. Vtinã tanti ducis et principis exemplo ad tam cœleſte conuiuiũ omnibus vere pœnitẽtibus et confeſſis adire, et redire contingeret: non diſſimilis profecto, ſed par eſſet ac vna prorſus omnibus, et eadem vis ac præſtantia tanti ſacrificii, nec, vt diximus, a Luca pro vobis, a Marco, & Matthæo pro multis, dicendum fuiſſet, cum ex eo vere ſalui oẽs eſſe potuiſſent: tam enim diſſimilium verborum, tamq; diſparis effectus ſacrificii cauſam non dominus, ſed cum impii, quos nunquam pœnitet, tum etiam hypocritæ, quos ſi quando forte pœnitet, quia tamen non timent, nec vere, nec (vt decet) vnquam pœnitet, attulerunt. Horum dux & princeps fuit latro teterrimus, ac proditor ille Iudas, qui

Matth 27.a. quidem credebat (niſi enim crediſſet, non dixiſſet, Peccaui tradens ſanguinem iuſtum) ſed credens non vere pœnitebat, nec timebat, vt hypocritæ, & dæmones, qui nunquã pœnitentes diuinam in ſuo corde

Iob. 3.a. vltionem ſemper irritare non deſinunt dicentes, non requiret Deus: atque ei propterea contigit, vt cum minus ſibi domino iam comprehenſo timendum putaret: tum demum timere inciperet, & timenti nullus ad ſpem relinqueretur locus: idq; illi tandem eueniret, quod tanto ante futurum in Dei ſpiritu Iob ſanctiſſimus ille prædixerat

Io.b 17.b. his verbis. Innocens contra hypocritam ſuſcitabitur, hoc eſt Ieſus contra Iudam, tunc enim horrendo quidem, ſed iuſto, diuinoq; iudicio, in manus incidit Dei viui, & vltionis pœnam tam miſere ſenſit, & pertulit, cum ſuperbe pœnitens, relatis triginta & proiectis argen-

Matth 27.a. teis, laqueo ſe ſuſpendit, & diſruptus medius, viſcera quibus tam ficta, tamque perdita religio tandiu latuerat, foras vt tandem pateret omnibus & videretur, eiecit. Pro talibus itaque hypocritis ſcilicet & impiis, non datur ad ſalutem Chriſti corpus, nec funditur ſanguis.

Nam impii quoniam non credunt nunquam accipiunt, hypocritæ vero licet credant, quia non tamen vnquam vere credunt, nec vere timent & impœnitentes aliorum ſemper, ſua nunquam errata corrigentes indigne ſemper accipiunt. Tam nephario igitur hypocrita, & proditore contempto, & cum cæteris impiis & hypocritis omnibus reiecto ſemper ac reprobato. Petri autem & cæterorum vere timentium, vereq́ pœnitentium, & vere confitentium exemplo nobis ad imitandum propoſito, non perturbemur, non deterreamur, cum non pro vobis, quod eſt pro omnibus, ſed pro multis, quod eſt pro electis dicitur, non enim voluntate id accidit offerentis, qui ſalutem omnium ardentiſſime cupit, aut ratione oblationis, quæ conferre ſalutem omnibus poteſt: ſed eorum qui impii non accipientes ſpernunt ſemper & contemnunt, aut eorum qui licet accipiant, impœnitentes tamen indigne ſemper, & ad iudicium accipiunt, culpa atque flagitiis. Non perturbemur inquam, non deterreamur, ſed cum Petro ſemper excitemur, ac tanti principis et ducis exemplo omnibus tam corporis, quam animi viribus enitamur ſemper, & contendamus, vt tam nobilem, & tam fœlicem multorum numerum augeamus, recreet nos, et reficiat vox illa, Accipite omnes, recreet altera, adhuc eſt locus. Nondum enim completa eſt, neq́ ad conſumationem vſque ſeculi complebitur tam fœlix, & magna diſcumbentium domus. Læti inquam omnes, & confeſtim adeamus. confeſtim omnes accurramus, omnes.n. inuitat, omnes ſaluos eſſe vult & ardentiſſime cupit tam iuſtus & miſericors redemptor, & dominus: nemo aditum, nemo vitam, nemo gloriam, & eam quidem æternam deſperet: nemo inquam non claudus, non debilis, non cæcus, huius etiam præcipue generis homines, qui ſe tales eſſe vere cognoſcant, & fateantur, ad tam regiam hanc & præclariſſimam cœnam ab eo, qui ad omnes curandos venerat, euocantur, nec euocantur ſolum, ſed etiam e plateis, et exitibus viarum, et vicis ingredi compelluntur, nam qui ſe nulla egere medicina putabant, ſed bene, vt ſibi videbatur, habere, ſuperbe iactabant, cum male tamen haberent: inuitantur ii quidem (nemo .n. non inuitatur) ſed intrare digni non reperiuntur. O dulce verbum Accipite omnes, & pro vobis. o ſalutare mandatum, compelli eos. o iucundiſſimam vocem, Introduc omnes: oēs inquam ad nuptias agni, ad nuptias vitæ, ad nuptias fœlicitatis, & gloriæ. Non ſibi quiſquam tamen quicquam arroget, aut blandiatur, aut placea t ob vocem tam liberaliter & benigne inuitantis, & compellentis amici, qualis quiſque inuitatur, talem ſe, vt admitti mereatur ſentiat, & vere fateatur Luc. 14.

cæcum, ſcilicet, & debilem, & claudum, atque ex omni parte miſerum, vt ſic domino probati pœnitentiæ atque caritatis & iuſtitiæ pleni admittamur ad nuptias agni, ad conuiuiũ vitæ, ad menſam fœlicitatis & gloriæ: vbi nõ tauri, non altilia, ſed noua atq; diuina parata ſunt oĩa. Chriſti vere corpus, Chriſti vere ſanguis, qui fœlicitatem confert, & vitam, eamq; fœlicitatem & vitam, vt quicunque digne accipiant ex eo: eorum nemo vnquam moriatur, nemo inquam: clamat enim ad omnes omnium dominus. O quicunque deliquiſtis, delicturiue eſtis, venite ad me, venite inquam, ne deſperetis, properate omnes, et manducate ex eo, quo delentur peccata, condonantur culpæ, abſterguntur maculæ, feſtinate mecũ omnes, feſtinate inquam et venite, datur enim pro vobis, id eſt pro omnibus o diſcipuli mei in remiſſionem, non vnius, ſed omnium quotquot fuerint, futurae vnquã ſint peccata. O quicunq; in me deliquiſtis delicturiue eſtis ad me vere pœnitentes & feſtinanter accurrite. Si purgari poſt peccata vultis, & delicta, en ego vos modo in caritate & pœnitẽtes purgabo. ſi cecidiſtis, neq; erigi recuſatis, en ego vos mõ vere pœnitentes erigã: ſi ægrotatis, neq; ſalutem petere erubeſcitis, en ego vos mõ vere pœnitentes curabo: citius ego vobis, quam me vos audiatis adero: citius quam petatis ego donabo, paratior ad veniam, quam vos ad pœnitentiam ero: famem & ſitim ſic in vobis augebo, & excitabo, vt nihil vnq̃ eſurire ꝑter me modo vere pœnitentes amplius et ſitire poſſitis. O quicunque deliquiſtis quocunq; delicto, quocunq; onere laboreq; oppreſſi et defatigati eſtis, ad me vere pœnitentes accurrite, properate omnes, & manducate corpus, & bibite ſanguinem meũ omnes in remiſſionem, non vnius, ſed omnium peccatorum. O caritatem nimiam ſemper, & admirabilem, non enim ad remiſſionem ſolum peccatorum, ſed ad gratiam etiam vocat nos, & gloriam Chriſtus:
pſal. 85.c gratiam enim, ſicut ſcriptum eſt, et gloriam dabit dominus, quam quidem cum nemini impuro aſſequi liceat, et adipiſci: ſed vnumquenque neceſſe ſit emundari prius, quam illam mereatur, et accipiat, propterea in remiſſionem ait peccatorum, qua quidem impetrata, & adepta ſta-
1.cor. 11.g tim gratia conſequitur, & gloria, id quod etiam docere cupiens apoſtolus, Diiudicate vosmetipſos, inquit, antequam accedatis, ne diiudicemini cum affueritis. Examinandi enim vere ſe, & vere accuſandi, & diiudicandi ratio, eſt tanquam ſignum & inditium ad declarandum & docendum, digne an indigne, hoc eſt ad iudicium & ad mortem, an ad gloriam & vitam ex hoc accipiatur, ſicut etiam apertiſſime declarat ſapientiſſimus ille rex, & propheta his verbis. Vade, comede

cum lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia placet Eccl.
opera tua. Talem igitur non temere (ni purgata præcedat mens) man 9.b.
ducandum eſſe panem, nec talem temere, niſi ſancta præcedat conſcientia, bibendum eſſe vinum, quis non videt? eſt enim quod accipimus Chriſtus Dei filius, quem peccato excepto, noſtri ſimilem foris agnouimus, qui ſingulari ſuo merito, & gratia frater noſter eſt dictus, qui vitam dat mundo Dei opt. max. vnigenitus, in virginis vtero noſtri cauſa compactus, nobiſcum verſatus, in ſacramento oblatus, in cruce confixus. Hunc ſi mens, ſi animus, ſi diiudicatio, ſi opera placebunt, quanta cum lætitia manducabimus? & ſanguinem qui ex eius latere in remiſſionem peccatorum effuſus eſt, ſi mundicies, ſi pœnitentia, ſi opera, ſi conſcientia placebunt, quanta cum lætitia hauriemus? Quod cum omnibus inuigilandum ſemper ſit, quanto iis vehementius, quibus aliorum cura mandatur, nec ad noſtram ſolum, ſed & omnium eruditionem, ac documentum enitendum ſemper, & contendendum eſt, non enim noſtrorum tantum operum, ſed & eorum etiam, quibus miniſtrandum eſt, & lumen, & exemplum præbendum fuerit reddenda nobis ratio erit ante Chriſti tribunal. Requiret enim tantus iudex & dominus, e dominorum omnium, & paſtorum manibus, non ſua tantum, verum & commiſſi etiam, & ſibi crediti gregis opera. qui cum tanta ſui metipſius iactura & morte conferat omnibus, & elargiatur quod ſalus omnium ſit, et vita, tamq; vere ſui patris voluntatem & prædicet, atteſteturq;, dicens. Complacuit patri meo dare vobis regnum. Quid il- Luc.
lis tandem ſiue regibus, ſiue dominis, ſiue paſtoribus faciat iudex tan- 12.d
tus, & dominus, malo quorũ exemplo, & vita, regnum eis contra ſuam et patris voluntatem, pro quibus etiam mortuus eſt, auferatur? Ratio quidem amiſſi, ac tanto detrimento proiecti, ac deperditi gregis, cuius cauſa & amore vitam exponere, & ſanguinem effundere non dubitarit dominus & paſtor ſemper innocentiſſimus, a grege quidem, ſed non tamen a grege primum, ſed a domino gregis & paſtore requiretur, nec membris primum; ſed capiti languor totius amiſſi corporis, & dolor attribuetur.

ANTONII PVCCII CARDINALIS SANCTORVM QVATVOR MAIORIS POENITENTIARII.

HOMILIA XII.

De verbis, Hoc eſt corpus meum.

SI VETVS de veteri phaſe præceptum tanti eſſe con-
ſueuit in Iſrael, vt omnibus iis diebus, qbus illud ipſum
celebraretur, nullum neque priuatæ, neque publicæ
lætitiæ genus inter eos omitteretur, exultante ante
omnes rege, exultante populo, exultantibus omnibus,
& gratias ingentes Deo legitime canentibus, Quanto
nunc & de p̄cepto nobis pariter ac nouo paſchate lætandũ magis eſt, et
exultandum? quales & quantas Deo opt. Max. gratias agendum? qui-
bus illud ipſum quod ſolemnes et celeberrimi dies illi annuntiabant, nõ
modo præcipitur, ſed adeo fit mirabiliter & totũ elargitur paſcha? Ho-
die namque, ſicut ſcriptum eſt, Dabit dominus voci ſuæ vocem vir-
Pſal. 67.g. tutis, dat Chriſtus in myſterio tanto voci ſuæ præcipienti, Accipite,
& manducate, vocem virtutis & omnipotentiæ ſubiungens, Hoc eſt
corpus meum. Vox vtraque vere domini, vere ſalutaris, diuina, ſuper-
cœleſtis. Inuitat enim altera conuiuas ad manducandum, efficit, & con
fert conuiuium, altera conuiuis ad perfruendum: prouocat illa famem
inuitans & auget: ſedat hæc faciens in perpetuum, & tollit: auidos illa,
& appetentes cœleſtis, et angelorum cibi conuiuarũ animos reddit, cer
tos hæc ipſius eos efficit, & ſecuros: præcipit illa, & imperat, exhibet
hæc, & perficit: ſed hoc tamen intereſt, quod altera cum ſit vox im-
perantis, et non cogentis, proferens, Accipite, et manducate, ſic im-
perat ac præcipit, vt accipiat, an non accipiat liberum ac integrum
ſemper vnicuique relinquatur, ſed longe contraria tamen ac nimium
diuerſa ratione & modo: vt eis ſcilicet, qui vere pœnitentes accipiant,
gloriam afferat, & largiatur, recuſantibus ante, aut ſine pœnitentia ac-
cipere præſumentibus, eandem non afferat, & deneget. Altera vero
proferens hoc eſt corpus meum, tanta vi, et omnipotentia facit, vt
nemo ſiue contemnens non accipiat, ſiue impurus, et impœnitens ad
iudicium ac mortem accipere præſumat, poſſit, aut valeat operi tanto
derogare, aut vllo modo (vel ſi omnia contrafaciat et aduerſetur)

obſiſtere. Ideo vox accipite, & manducate, cum vox ſit imperantis, & non cogentis, vox dicitur tantum domini: vox autem, hoc eſt corpus meum, cum vox tota ſit facientis, ac tota Dei vis & omnipotentia & virtus, nec a noſtro quemadmodum accipere pendere vlla ex parte poſſit arbitrio, non vox tantum domini, ſed dicitur etiam virtutis, nec virtutis modo, ſed & gratiæ & miſericordiæ & amoris. Loquitur .n. qui eſt, qui ſcientiam habet uocis, qui eſt ueritas, cui omnia pater tradidit, loquitur Chriſtus: nec dicit hic, quaſi locum deſignans, ſed hoc, ſubſtantiam, non panis amplius, ſed ſui ipſius corporis vere demonſtrans, nec dicit per ſimilitudinem aut tranſlationem, apparet aut ſignificat, ſed per rei veritatem & certitudinem proferens eſt, & corpus & meum. Sicut teſtatus etiam tam vere fuerat, panis quem ego dabo caro mea eſt pro ſeculi vita. ac rurſus. qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Sunt enim hæc Dei teſtimonia, ac talia quidem & vſque adeo mirabilia & tanta, vt ſcriptũ etiam ſit, Mirabilia teſtimonia tua domine: ſic inquam mirabilia & tanta vt quemadmodũ admirari, ita vltra requiri non deceat. Opus.n. hoc totum, totũ opus eſt fidei, totum opus Chriſti, totum teſtimoniũ Chriſti, Chriſti inquam proferentis, hoc eſt, & corpus & meum, & quod inquit, pro vobis tradetur in remiſſionem peccatorum. Verbum vtrunque vere virtutis & admirandum, & hoc, & eſt, quæ verbis coniuncta ſequentibus adeo mirabiliter efficiunt & demonſtrant veritatem, quæ ipſius eſt demonſtrantis & efficientis Chriſti corpus. Vere virtutis & omnipotentiæ verbum, nec aliunde quam de regalibus ſedibus, de ſummo throno cœli, de ſinu ſummi patris veniens: quo inuiſibilis ſpiritus ſancti gratia, filiiq; maieſtas incomprehenſibilis, in ipſa verborum (in hoc ſacrificio) expreſſione, in triticeam ſubſtantiã de cœlo deſcendens, mirabiliter, ac momento inexplicabili (aſſiſtentibus angelorum choris & frequentia) mundiſſimam oblationem diuinitate replens, efficit, vt nulla panis ſubſtantia remanente, panis locum cœleſti & viuifico pani relinquens, vertatur in carnem filii hominis. Cum tantũ autem opus totum opus ſit, vt diximus, fidei, & fidei myſterio totum ſapientiſſimo Dei conſilio reſeruatum, tam clare demonſtret per verbi ſui omnipotentiam & virtutem Chriſtus proferens hoc, acquieſcat mens nil aliud requirat oportet, cum ſubiungit, eſt. Nam ſicut verbum hoc, nomen eſt demonſtrantis, ita verbum eſt, nomen eſt veritatis, nomen æternitatis, nomen immutabilitatis, nomen ad illius conficiendum corpus, qui eſt veritas, qui principium, qui verba loquitur, quæ præterire non

Ioan. 6. f.

Pſal. 118. r.

poſſunt opportuniſſimum, quo fit vt in vna filii Dei & hominis perſo
na, nomen reſpondeat corpori, & corpus reſpondeat nomini. Illud
æternum, hoc (& ſi ſemel mortale quia ſic voluit) nunquam tamen
Pſal. propter inhabitantem diuinitatem corruptibile, ſicut ſcriptũ eſt. Non
15.c dediſti ſanctum tuum videre corruptionem, nomen quo tantopere te-
Ioan. 14.b ſtatur. Pater in me eſt, et ego in patre, iterumq; ego ſum oſtium, ego
Id.12.b ſum via, ego veritas et vita. non ſignifico, inquit, ſed ſum, cum neque
oſtium, neque via ſignificari, aut eſſe alia poſſit, quæ ducat ad vitam,
Id. 4.a niſi pro prium ſalutis ac vitæ oſtium, atq; via & veritas & gloria Chri
ſtus. Nomen quo lætandum magis ẽt iis vere ſit, et exultandũ quorum
cauſa profertur, Hoc eſt corpus meũ, quã cui ꝑ idem verbum & nomen
Exod. 3.d. Eſt, reſponſum eſt; Ego ſum, qui ſum. Audiuere hoc tantũ Dei nomen
tribus ille duodecim a ſuo legiſlatore, cum ille qui eſt, reſponderet ego
ſum, & vt per illud idem uerbũ & nomen Eſt mandaret vt reſpondere-
tur, qui eſt miſit me ad vos, & crediderunt, & proni Deum ſimul ado-
rauerunt: audiuere in tanto ſacrificio a ſuo magiſtro duodecim, cum
proferret, Hoc eſt corpus meum, nec modo crediderunt, & adoraue-
runt, ſed corpus ipſum in ſignum, ac perpetuum veræ adorationis &
fidei teſtimonium manducauerunt. Vtriq; fœlices et vere beati, vtriſq;
enim tam nominis quam corporis non aliunde fides extitit quam ex au
ditu: ſed lõge tamen fœliciores, qui audire merentur, et credere quod
in myſterio tanto dicitur, et fit verum Chriſti corpus, proferente Chri
ſto, hoc eſt corpus meum. quam qui audiuerũt et crediderunt: quod
tantummodo referebatur de nomine, atteſtante patre, ego ſum qui
ſum. Datum eſt nimirum ac tributum per gratiam auditi, et crediti
tam maximi nominis, a iugo Pharaonis, et ex Aegypto (quæ interpre
tatur tenebræ) eripi. At nos virtute tanti ſacrificii, quod item eſt per
magnum illud idem Dei verbum, & nomen Eſt, meremur non ab Aegy
pto tantum, ſed ab hoc ſeculo nequam & peccatorum tenebris, non ab
Aegypti rege Pharaone, ſed ab huius mundi principe, ac ſerpente to-
tius iniquitatis, et mendacii liberari: de quo propheta. Draco quem
Pſal. 103.d formaſti ad illudendum ei. Parta enim de homine victoria, futurum
omnino credidit draco ille tam ferus & ſerpens, vt terram hoc eſt
ipſius de uicti ac perditi hominis ſubſtantiam voraret cunctis diebus vi-
tæ ſuæ, ſed longe ſecus atque opinaretur et crederet cecidit: illuden-
dum enim aliquando tandem ipſi erat, qui ſe nullo vnquam modo vinci
poſſe confideret, nec alio modo illudendum atque ipſe olim homini,
per eſcam ſcilicet: eſcam autem, non illius ligni, ad quod aditum tam

vehementer homini præcluſum intelligeret., ſed panis, qui de cœlo deſcendiſſet, et ſalutem omnibus, et gloriam afferret cœleſtem hanc, et tantæ fœlicitatis eſcam, vt penitus ignorabat draco, ita non latebat iuſtiſſimos illos, atque ſanctiſſimos patres, qui tanto ipſius deſiderio et ardore clamare non deſinerent. Omnia a te domine expectant, Pſal. 10.d.
vt des illis cibum in tempore: omnia quidem, exteriora ſcilicet hominis, et interiora, cibum autem non de quo dictum fuit, In ſudore vul Gen. 3.d.
tus tui veſceris pane tuo, ſed de quo proferendum a tanto authore eſſet, hoc eſt corpus meum. Hunc illi cibum eſuriebant, hunc expectabant, hunc votis omnibus exoptabant, et quoad veniret qui eis illum tanta veritate conficeret, & offerret, quieſcere non poterant. Exaudiſti tandem bone Deus flebiles precantium voces, dirupiſti cœlos, deſcendiſti, cœnam magnam paraſti, conuiuas adhibuiſti, verbum tuum, tuum inquam & ab æterno conceptum protuliſti, Hoc eſt corpus meũ dixiſti, tam cœleſti cibo nos ita refeciſti, vt totus homo omni veteri fermento ſublato, noua fieret conſperſio, & nouum ſinceritatis azyma, liber a ſordibus, liber a dracone, ſicuti veritatis tuæ verbo ita pro miſeras, dicens. Vere liberi eritis, ſi vos filius liberauerit. Quanta bo Ioan. 8.d.
ne Deus mortalium libertas, quanta draconis illuſio? Cum filius hominis & in ſacrificio, & in cruce (vt ſerpens olim in heremo) omnia trahit ad ſe, necquicquam tam famelico draconi relinquit, vnde immanis, & improba ventris ſui rabies, ne dum expleri, ſed ne paſci quidem amplius vnquam poſſit: ac propterea tam læta ſtatuit Eccleſia, vt non in calicis tantum, ſicut ſcriptum euangeliſta reliquit, ſed in panis etiam conſecratione poſt verba Hoc eſt, adiungeretur etiam enim, perinde ac non affirmaret ſolum, ſed priuſquã etiam ad calicis conſecrationem veniret, per illud idem Chriſti verbum, enim, iurando affirmaret, ad nosq; conuerſa clamaret. Accipite o filii, feſtinate mecum, accipite pro abſolutione veſtra quod eſt pro omnium abſolutione verum Chriſti corpus, & manducate. Sed cum tanta & tam certa res & veritas, non vnius partis tantum ſed totius ſit Chriſti, totius inquam Chriſti, non hominis tantum, ſed & hominis & Dei. Cur cum inquit, Hoc eſt corpus meum, cum homo verus ſit & verus Deus, non ſtatim etiam ſubiungit, & verbum meum & anima mea, & diuinitas mea? poſtulabat nimirum diuinæ ſapientiæ ratio, vt talia dum ſeipſum totum nobis elargiretur, & offerret, tacerentur, & corpus tantummodo nil aliud proferretur. nam dicens corpus, & continuo meum, cum vox ipſa meum, & animam, & verbum, & diuinitatem tam plene ſignifi

cet et oſtendat, qui declarari ſignificantius potuit, id ipſum integrum ac totum eſſe corpus illud quod verbũ aſſumpſiſſet, quod ſpiritus animaret, in quo omnis plenitudo diuinitatis inhabitaret, cum non minus ex voce ipſa et verbo meum, illa omnia demonſtret et oſtendat, quam ſi totum protuliſſet et expreſſiſſet, quod intus ineſſet, intus lateret, intus viueret, intus inhabitaret. Nam quid meum niſi Chriſti? quid Chriſti, niſi illa ipſa omnia, vnus cum patre et ſpiritu ſancto Deus? Accedit quod proferens tantummodo corpus, tacens verbum et animam, & diuinitatem, cum vox & verbum meum, tam vere illa ipſa omnia complectatur, et oſtendat, non ſolũ profert et exprimit, quod ad cibum magis attineat, ſed conuiuas etiam ab omni alia cogitatione, ad verum illud & æternæ fœlicitatis et vitæ bonũ attentiores efficiat. Nam & ſi dubitare ob tam ſingularem & eximiam fidem & caritatem nunquam poſſent duodecim, quomodo caro filii hominis viuentis in cibum dari poſſet mortalibus et afferri: quærere forſan tamen potuiſſent, quomodo manducandum foret, quod ſpiritum, ſi verbum aut animam, aut diuinitatem protuliſſet, eſſe perciperent, et vt poſtmodum cum ſurrexit a mortuis dubitando tangi ne poſſet corpus, & videri quod in claritate, eſſet & gloria, corpus ipſum tetigerunt, ſic videre forſan oculis in tanto myſterio requirerent, quod verbum & animam, & ſpiritum, & diuinitatem ſi ea tali temporis articulo nominaſſet eſſe audirent, & fidei meritum talia requirendo amitterent. Ideo illa ipſa omnia ſingulari myſterio taceri, & corpus tantummodo dici oportuit. Sed cum ſic illa ipſa omnia ad diuinitatem pertinentia, tanto conſilio taceantur, & corpus tãtummodo, quod ad cibum magis attineat profexatur, cur non ipſa etiam corporis ſubſtantia & caro, ita datur & offertur, vt conſpici poſſit & appareat, quam latens & ſub accidentibus ac ſpecie panis? ob fidei etiam meritum, ne ſi eum videremus, vel coacti adoraremus. Sed cum non videremus ſponte & ſupra omnem naturã per fidem adorando mereremur, & non modo eo plus fide in fidei myſterio proficeremus & acquireremus, quominus in eo adeſſe rei videretur, & minus appareret experimenti; ſed tanto etiam iucundius acciperetur & felicius ſacrificium & oblatio ſacratiſſimi corporis, quod ſuauiſſimus & æternus cibus eſſet animarum, quanto ſpecies ipſius panis, ſub quo id fieret & offerretur, grata magis eſſet, et magis neceſſaria noſtris ſenſibus. Datur quoque ſic aliis etiam; nec minoribus & cauſis & rationibus: ac primum ad vitandum horrorem, deinde propter humani ſenſus noſtri imbecillitatem, cum ob noſtram indignitatem.

tatem. Nam cũ per crucem & mortem ſic perfecta eſſent atq; conſũma ta oĩa, quæ de ipſo erant, vt nihil ex eo videri in terris amplius oporteret, quod non maieſtatem totam, et gloriam illam oſtenderet, qua ſemper in cœlo fulget vnus cum patre & ſpiritu ſancto Deus. Si panem in carnem ſuã, & vinum in ſanguinem ſuum ita vertiſſet, vt caro ipſa et ſanguis immortali ſuo colore et ſapore viſibiliter apparerent, et ſentirentur, non modo mens & natura noſtra propter horrorem refugiſſet, ſed nõ eius etiam maieſtatis et gloriæ fuiſſet, cuius nihil mortale mortalium oculis amplius apparere oporteat, ſicut etiam declarat qui ſupra pectus eius in cœna recubuit exclamans. Dignus eſt qui occiſus eſt agnus: non vt mortale, quid ex eo amplius in terris appareat: ſed dignus eſt accipere virtutem, et diuinitatem, et ſapientiam, et fortitudinem, & honorem, et gloriam, et benedictionem. Diu quidem hæc tot et tanta latuere ſemper in Chriſto, cum ſub illa ipſa quam noſtra cauſa induerat ſerui forma cum hominibus in terris degeret, ſed vbi tam innocens & puriſſimus agnus, qui tot & talia acciperet digniſſimus, morte ab impiis et crucis morte affectus eſt & occiſus, decens, & quam maxime conſentaneũ fuit, vt in illa ipſa forma qua fuit ab æterno ſemper et in æternum æqualis patri, vnus cum patre, & ſpiritu ſancto Deus, totus in cœlis, et in terris, interius, et exterius cum nihil mortale amplius exiſtat, omni gloria fulgeret ſemper et appareret. Ideo neceſſe in myſterio tãto fuit, ſubtrahi ſenſibus noſtris viſibilia corporis ipſius et ſanguinis accidentia, et ipſummet corpus et ſanguinem ſic verbi ſui virtute fieri atque offerri, vt videri niſi per fidem & in eius memoriam poſſet, ſicut etiam apertiſſime docet, cum inquit. In mei memoriam facietis. Quid enim hæc in eius memoriam, quæ non ad oculos, ſed ad animam tantummodo ſpectat, & cogitationem, facere, niſi non oculis ea vnquam & aperte eſſe quærenda, ſed animo tantum et cogitatione requirenda ſemper & meditanda, id quod oſtendit etiam apoſtolus dicens. Hæc quotieſcunque feceritis mortem domini annunciabitis donec veniat. Annunciare enim domini mortem non eſt ſic eam nos ſub ſpecie panis intueri, vt corporeis etiam cernatur oculis, ſed in noſtrum animum, in cogitationem, in memoriam redigere, meditari ſemper & continere. Nam ſi ita vt videri oculis poſſet tantum bonum obtuliſſet nobis, & dediſſet Chriſtus, nemo illud accipere fortaſſe voluiſſet, & ad ſuum quiſque detrimentum reſpondere cum imperitioribus, & quærere forſan etiam potuiſſet, quomodo carnem tuam manducabimus? idque diſcipulorum exemplo, qui ſi ne

Apoc. 5.c.

1. cor. 11.f

audire quidem potuerit, ſanguinem domini ſui effundendum, quin tanto animi dolore clamauerint, & mœrore, Abſit a te domine
Matth 16.c. non erit tibi hoc, quomodo corpus ipſius, & ſanguinem, ſi in ſua mortali natura appareret, & ſentiretur quiſquam ſumere, aut ſumendum aliis porrigere auſus vnquam fuiſſet? non ſolum animi erga dominum, & creatorem ſuum pietate prohibente, ſed ipſamet etiam repugnante natura mortalium: cuius quidem tantam ſemper duxit rationem Chriſtus, vt quamuis eos plerunque multa ſuper naturam, nihil tamen vnquam abhorrente natura efficere voluerit. Cum viſibilem igitur filii hominis carnem ab homine manducari, & viſibilem ſanguinem bibi, nimium abhorrens & alienum a natura videretur, talem cibum, & potionem efficere virtute verbi ſui, & nobis relinquere pro perpetua noſtra abſolutione voluit moriens Chriſtus, vnde non modo nihil horroris exiſteret, ſed eundem illum ipſum, qui ſalus omnium, & vita eſſet in ſalutem, & vitam accipere quiſque ad conſummationem vſq; ſeculi quotidie poſſet. Quod ſi in mortali ſua natura, vel ipſa etiam repugnante natura, ſumi non poſſet Chriſti corpus, tanto minus etiam ſi ſe in maieſtate & gloria oſtenderet, ſumi propter humani ſenſus noſtri imbecillitatem potuiſſet. Nam ſi in pane et calice, æque ac in cœlo, gloria fulgentem ſe ſe oſtendiſſet Chriſtus, cum vſque adeo infirma ſit natura noſtra, & im-
1.cor. 2. becillis, vt nec oculus videre, nec auris audire, nec in cor hominis aſcẽdere poſſint, quæ præparauit Deus diligentibus ſe, quonam modo creatorem ſuum & dominum ſi ſe in maieſtate illa ſua tanta, & gloria oſtenderet, oculis aſpicere, ne dum ſumere quiſquam potuiſſet? cum ne ad punctum quidem temporis eiusdem maieſtatem & gloriam ferre in
Matth 17.a. monte potuerint, quin extra ſe tam vehementer in terram caderent apoſtoli? Ideo vel non apparente, ſed de nube loquente domino, cla-
Exod. 20.d. mat timens populus ad Moyſen loquere tu ad nos, non loquatur dominus ne forte moriamur. Quis.n. Deum videbit vnquã et vltra viuet? Non poteſt.n. imbecillitas tanta ſenſus carnis noſtræ mortalis, talia, et tam mirabilia perferre maieſtatis æternæ. Author.n. tanti operis Chriſtus teſtis ſolus ſit neceſſe eſt tantæ veritatis: cum ob noſtram indignitatem videre eũ, qua fulgeat gloria in hac vita mereri non poſſimus: oculis enim videre quam excelſa ſit et magnifica Chriſti caro, in hoc ſeculo non datur, ſed in illud tempus reſeruatur cum eundem illum ipſum Chriſtum Ieſum dominum, & Deum noſtrum, non ſub panis ſpecie per fidem in myſterio tanto contemplabimur, ſed in cœ-

lo, vbi ſedes eius ab æterno eſt, & in æternum, talem omnino qualis eſt coram intuebimur, tanta enim Dei teſtimonia, & ſicut ſcriptum eſt, credibilia facta nimis, vt quidem credi, vt per fidem mereamur oportet,ita videri, vt & mereri, et accipere poſſimus non licet. Sat eſt enim credere quod laudamus, & certa ſpe futuræ gloriæ ſumere laudando quod credimus. Quid enim per illum ſacrificii & veteris & Moyſis agnum demonſtratur, cum nė quis in eo quæretur,aut ſentiretur ſapor aut odor carnis tam celeriter iubet dominus, & feſtinanter manducari? niſi non debere nos in hac ipſa ſacrificii panis ſpecie immorari, non quod ſaporem habeat carnis aut odorem quætere, ſed intima penetrare, intima deguſtare, quod intus pabulum conſiderare quæ ſuauitas, quæ beatitudo, quod gaudium de veritate tanti verbi, et nobis in cibum dati? Quid eundem cum lactucis agreſtibus manducare, baculum in manu tenere, ſuccinctos lumbos habere. Quid enim lactucæ agreſtes niſi peccatorum pœnitentia & amaritudo? quid baculus, niſi animi firmitas, & rectitudo, ne forte in myſterio tanto claudices. quid ſuccincti lumbi, niſi continentia vitæ? qua debemus ad tantæ vitæ ſacrificium accedere. Quid quod non crudum nec coctum aqua illud eſſe deberet, ſed totum aſſum igni, & vorandum, niſi quod nō per duras opinionum contentiones cum omnem ſuperet naturam, ſed per ignem tantum & flammam & ardorem diuini amoris atque fidei ſecure ſemper, & ſine dubitatione accipiendum? Quid caput & pedes cum inteſtinis vorare? hoc eſt ſupra omnem naturam ſumendo credere, quid enim caput,niſi diuinitas? quid pedes, niſi humanitas, hoc eſt Chriſtus totus,cuius corrigiam calciamenti non audet Ioannes ſoluere. Hoc eſt tantam diuinæ naturæ cum humana natura vnitatem, & coniunctionem declarare? Quid non remanebit quicquam vſque mane niſi id quod in myſterio tanto nunc per ſpeciem facimus,& per fidem in hac tantum ſit vita celebrandum, in alio vero ſeculo & vita non ſit faciendum: non ibi enim per fidem aut per ſpeciem contemplabimur, ſed per amorem & caritatem,qualis omnino eſt,coram intuebimur. Quid cum benediceret Iſaac filio, manus & colla tetigiſſe quæ viderentur Eſau,cibos guſtaſſe Eſau, veſtimentorum fragrantiā Eſau, Iacob tamen, & vocem Iacob? Quid enim manus, quid colla ciborūue guſtum aut veſtimentorum fragrantiam, quæ eſſent Iacob videri Eſau niſi ſpecies, & accidentia panis, vel ipſo tactu odore atque ſapore videri eſſe panem? Quid Iacob, & vox Iacob ſub veſtimentorum & pellium tegmine, niſi Chriſtus totus ſub accidentibus, & ſpecie panis?

Exod. 12.b Exod. 12.b Ioan. 1.d. Gen. 27.c

Cæteris ſenſibus non vtitur. Iſaac fidelis, vno auditu contentus nos lætus in figura docens, vltra non quærit: læta vno ſemper auditu et contenta fides experimenta non deſiderat, experimenta non quærit. At non ſic impius, non ſic infidelis: nunquam enim niſi per fidem, & eam quidem quæ per dilectionem, & caritatem operatur ſentire poſſunt, quales & quantæ ſint ſpirituales delitiæ, quæ in hac tanta Dei menſa, & conuiuio quotidie fidelibus apponuntur, ac magis atque magis ab eiſdem quotidie deguſtantur. Chriſtus enim ſimul atque in interiori homine habitare incipit, hoc eſt ſuæ fidei radices altius infigere, id quod tanti ſacrificii merito præſtari tantopere docuit, ſpei lucem continuo naſci facit et ſuboriri, vnde veluti præſentiori quodam numine totus afflatus homo, ita in Deum per certam, et veram earum rerum quæ promittuntur in cœlis expectationem erigitur, vt parta illa ipſa, eiuſdem ſacrificii merito, cœleſtium bonorum ſpe, quæ apoſtoli teſtimonio non confundit, ſingularis quædam hilaritas innaſcitur, & gaudium, vnde tota mens, tota anima, totus homo vſque eo perfunditur, vt degens in terris, velut etiam in cœlis quale ſit pretium quo redemptus eſt, quod & in tanto ſacrificio accipit, certo quodam etiam experimento ſentit. Nam & qui Dei verbum, cuius corpus ſub ſpecie panis accipimus, in illa hominis forma, quam aſſumpſit ex virgine videbant, qui niſi per fidem & caritatem videre meruerunt? Non .n. omnibus quibus humanitas, & caro ipſius Chriſti hominis ex virgine facti apparebat. hi omnes quod intus latens vigeret, videbant, ii tantum qui erant ex Deo. Nam qui non erant ex eo & vere fidei caritatiſq; lumine carebant, Chriſtum hominem tantummodo cernebant, quod autem intus viueret, intus lateret, intus inhabitaret, cum ſine fide & caritate eſſent, videre non poterant: ii inquam ſoli, qui ex Deo erant, verbum ipſum ex ore ipſius verbi vere audiebant, vere audiendo vere credebant; vere credendo non Chriſtum hominem tantum, ſed & hominem, & Deum intus cernebant, ſequebantur, adorabant. Vt diuinitas igitur Chriſti ſub ipſo homine Chriſto, qui Dei erat hominiſq; filius, vna perſona, uerus homo, & verus Deus uideri, niſi per ueræ fidei lumen, & pœnitentiam non poterat: ſic in tanto ſacrificio carnem eius & ſanguinem ita dari nobis oportuit, & offerri, ut niſi per ſolam fidem ac ueritatis eius uocem & teſtimonium ad illud, ut ſu-
1 Ioan. mi poſſet, & per fidem mereremur duci neceſſe fuit, & attrahi. Ideo
4. cũ Ioannes Deum nemo uidit unquam dixiſſet, quomodo uideri poſſet
Ioan. 1.b. nõ tacuit, proferens, Vnigenitus eius q̃ eſt in ſinu patris ipſe enarrauit.

Enarrauit vere quidem verba vitæ, verba ſalutis Dei vnigenitus, qui
verbum erat apud patrem, enarrauit verba æternitatis, & præcipue
noſtris illud auribus intonuit, Hoc eſt corpus meum. Quod opus &
myſteriū, cum totum opus exiſtat et myſterium fidei, cuius tota ratio
ſit virtus & omnipotētia facientis, nec alterius eſſe debeat aut poſſit, niſi
eius qui virtutis ſuæ verbo totū id facit: ne quis tamē eſſet quin per ali
quod euidens etiam ſignum ad tantæ rei veritatem adduceretur id totū
quod videri (quia non expediret) niſi per fidem non poteſt, per aliorū
myſteriorū quæ videri poſſint & appareāt comparationem & teſtimo
nium declarat Chriſtus et oſtendit. Per comparationem ſcilicet & teſti
monium myſterii incarnationis, clamans in tanti ſacrificii veritatem,
& docens, Panis verus eſt qui de cœlo deſcendit. Deſcendiſſe eum de Ioan. 6.d.
cœlo & verbum caro eſſe factum, atteſtante patre, Hic eſt filius meus di Matth
lectus in quo mihi bene complacui, ipſum audite. Per myſterium reſur 17.a.
rectionis, cum inquit: Hæc eſt voluntas patris mei, vt omne quod de- Ioan.
dit mihi non perdam ſed reſuſcitem illud. de qua quidem reſurrectionis 6.d.
veritate, cum tot ac tanta docuiſſet ipſemet ſemper Chriſtus, vt mani-
bus etiam tangerent diſcipuli, tum apoſtolus his verbis. inſipiens tu
quod ſeminas non viuificatur niſi prius moriatur. per myſterium 1. Cor.
aſcenſionis cum ita præmonet, videbitis filium hominis aſcendentem 15.b.
vbi erat prius, acclamante iam angelo, ſic veniet quemadmodum vidi- Ioan. 6.g.
ſtis eum euntem in cœlum. Nec modo teſtatur tanti myſterii verita- Act.
tem & tam vere docet Chriſtus in terris, ſed poſt etiam aſcenſionem 1.d.
adeo mirabiliter et de cœlis, de cœlis inquam. Quid enim ſe præcipue
de cœlis quod nos doceret, accepiſſe refert, qui raptus in paradiſum, &
cuius euangelium neque ab homine, neque ſecundum hominem? niſi
quod de ſui corporis ſacrificio & ad verbum quidem tradidit & docu-
it Chriſtus in terris. Ego enim idem apoſtolus, accepi inquit a domi-
no quod & tradidi vobis, quoniam dominus Ieſus in qua nocte trade- 1 Cor. 11.e.
batur accepit panem & gratias agens fregit, & dixit, accipite & man-
ducate, hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur, hoc facite. qui
ſubiungens etiam inquit, hæc quotieſcunque feceritis, mortem domini
annuntiabitis donec veniat. Cum non modo igitur hoc in terris, ſed
adeo mirabiliter id ipſum etiam et ad verbum quidem præcipiat nobis,
& tradat de cœlis Chriſtus, fide qua viuit iuſtus pleni, non uidendi
in myſterio tanto ſtudioſi eſſe debemus, quam ſit exterius præ filiis ho
minum ſpecioſus dominus, ſed guſtandi cupidi quam ſit ſuauis inte-
rius, qui a mortuis etiam excitatus manus oſtendens et latus. Beati qui

Ioan. 20 g. non viderunt & crediderunt. Conſtituunt enim hæc ipſa panis ſpecies & accidentia ſpiritualem quandam vmbram, qua fidelis et vere pœnitens anima non perturbata, ſed per fidem ac pœnitentiam recreata dulciſſime canit. Sub vmbra illius quem deſiderabam ſedi: ſedi, inquit, nō ſub aſpectu, ſed ſub vmbra .terruiſſet .n. ac perſtrinxiſſet tantus & tam immenſus Dei aſpectus et fulgor caducos nimium, & imbecilles mortalium oculos vehementiusq́ perturbaſſet. Quare non minus quidem nobis neceſſarium in myſterio tanto fuit ſpeciei panis tegmen, quam virgini matri vmbraculum humanitatis filii, vt quemadmodū illa non dubitaret verbum patris concipere, ſic nos corpus eiuſdem filii non vereremur accipere. Quis non libenter igitur ſub tam cœleſti ſpecie, & vmbra ſedeat, non glorietur & quieſcat? ſentiens tantam ſub ea latere veritatem, quæ præmium ſit totius beatitudinis, & vitæ? Sedebit omnis quidem & quieſcet, et gloriabitur, nec alio diuertet, nec modo non diuertet, ſed tanto ſedebunt libentius omnes & quieſcent, & gloriabuntur, quanto manifeſtius ſentient & guſtabunt, non alia de cauſa tantū latens ineſſe bonum, niſi vt in cibum dari poſſit, & in remiſſionem peccatorum, in remiſſionem inquam peccatorum. Sicut .n. illud hoc eſt, verbum fuit virtutis & omnipotentiæ, ita in remiſſionem peccatorum, verbum pietatis, & miſericordiæ, in remiſſionem inquit peccatorum. En hilaritas, en lætitia, en gaudium, en iucunditas & vita, in remiſſionem inquit peccatorum, quibus verbis etiam declaratur, ita omnem ſapientiæ plenitudinem in diligendis inimicis eſſe poſitam, vt qui foret ea ipſa præditus; is non vna modo, ſed cæteris etiam virtutibus omnibus eniteret, cū totius legis plenitudo ſit dilectio, Hoc eſt inquit, corpus meum, et in remiſſionem peccatorum. Illinc admiratio, hinc oblectatio, illud vi ſua et omnipotentia, hoc erga nos pietate, amore, & miſericordia. Quid enim nobis profuiſſet virtus tanta facientis & omnipotentia, niſi pietas etiam affuiſſet offerentis et miſericordia? ſic autem et vſque eo affuit in tanto ſacrificio Dei pietas, & amor, & miſericordia, vt teſtetur etiam propheta ille ſanctiſſimus, et exclamet.

Pſal. 110. 6. Miſericors & miſerator dominus eſcam dedit timentibus ſe. Cū timoris .n. meminit, declarat nimirum nemini vel quantumlibet iuſto, niſi pœnitenti, et timenti ad hanc tantam Dei miſericordiæ menſam, & conuiuiū accedendum, & cū vere pœnitens & timens in ſpe et iuſtitia, et caritate acceſſerit, non ſuo, ſed diuinæ miſericordiæ nomini gloriam dare oportere. Conueniunt enim inter ſe, mutuoq́ reſpondent timor, et miſericordia: nam ut index timor eſt miſeriæ, ita miſeri-

Can. 2.d.

cordia opem affert miſero. Ingrediuntur (vt exempli cauſa dicam) in templum velut ad hoc pietatis & miſericordiæ conuiuium, publicanus, & phariſæus: timet cum accedit publicanus, & timens recedit in domum ſuam iuſtificatus. accedit non timens, ſed tumens phariſæus, et fiunt nouiſſima illius peiora prioribus, vſq; adeo deteſtabile apud Deũ eſt, velle quempiam ſuam iactare iuſtitiam, ſeq; probitate cæteris præferre hominibus: cur enim timoris legem per Moyſen ferri, & omnia ſub peccato eſſe voluit Deus, niſi vt cum in plenitudine temporis per filiũ ſuũ legem ferret amoris, & remiſſionis, eo libentius miſericordiæ verbũ oẽs & amoris audirent, quo ſe magis opis eſſe miſeriores & magis indigẽtes intelligerẽt? Cõſideraſſent vtinã tribus illæ duodecim tãti amoris, & miſericordiæ verbũ. Nam quod eis dictum eſt, Ego ero Deus veſter, & aſſumam vos mihi in populum, non diſſimile fuit atque hoc, quod nunc profert Chriſtus pro uobis in remiſſionem peccatorum: conſideraſſent vtinã, nec minori pietate tanti amoris, & miſericordiæ verbũ, quã illud æternitatis & oĩpotentiæ. Ego ſum qui ſum, meruiſſent profecto ne dũ baptizari in mari et in nube, & eandem ſpiritualem eſcã mãducare, et eundẽ ſpiritualẽ potũ bibere. Sed promiſſionis terram quã facillime oẽs adipiſci, nec tot beneficiorũ poſt tranſitum rubri maris obliti (inaniter iactantes ſe Dei populum fore, Deumq; cœli futurum ſuum non dono pietatis ipſius, & miſericordiæ, ſed patientiæ tantum, & afflictionis, quam pertuliſſent in Aegypto) ſic extuliſſent corda ſua contra Deum, nec adeo miſerabiliter cecidiſſent in deſerto, vt ex eis nemo præter duos ad optatam, & prope adeptam promiſſionis terram peruenire potuerit. O fœlices & vere beatos in myſterio tanto duodecim, qui vt verbum æternitatis & omnipotentiæ, Hoc eſt enim corpus meum, vere credunt, & admirantur, ita lætari non deſinunt, & exultare alterius amoris, & miſericordiæ verbo, pro vobis in remiſſionem peccatorum. Hoc ipſo enim verbo non ſolum quam ſint ipſi miſeri, & quantam velit, & adhibeat in ſacrificio tanto pietatem & miſericordiam Deus intelligentes, ſui penitus obliti, nihil ſuæ ipſorum virtuti, ſed caritatis ac pœnitentiæ pleni, omnia verbo ipſius & miſericordiæ tribuentes, vt eos paſcat dominus, et impleantur bonitate, ei ſurgentes adhærent, appropinquant, os adhibent, accipiunt, manducãt, quod ſub tam ſalutari ſpecie latebat et vmbra, continuoq; ſentiunt pariter, et exclamãt. fructus illius dulcis gutturi meo? Quam dulcis bone Deus, et ſuauis, et vitæ plenus talis et tantus ſpeciei et vmbræ fructus, cuius virtute Chriſtus fit eorum Deus, et ipſi po

Leu. 26. b.

Exod. 3. d

Cant. 2. a.

pulus eius, et oues paſcuæ eius: ingredientes ad diuinitatem, egredien-
tes ad humanitatem, et vbique paſcua inuenientes, ac talia quidem et
tanta, vt omni gloria refertiſſima ſint et vita. Quid enim deſiderari
ab eis amplius poſſit, quos Chriſtus, et diuinitatis, et corporis cõſor-
tam admirabilis conſortii (ſemetipſum totum offerens) participes fa
cit? atque ita quidem facit, vt ſentiant et experiantur quod de tanto
amoris et miſericordiæ nomine ita cecinerat ſpiritus. Oleum effuſum
Cant. nomen tuum. vere nomen ſicut oleum, et oleum effuſum in tanto ſa-
1.a. crificio nomen ſuum: nihil enim ſibi reliquum facit tanta dantis miſe-
ricordia, totum dat quod omnipotentia facit, eaq; nos & interius, &
exterius vnctione tali ac tanto myſterio perfundit, vt non modo ani-
ma, & interiora noſtra omnia benedicant nomini ſancto ſuo, ſed ipſa
etiam caro in ſpe cõquieſcat, & oſſa gloriari, et exclamare non ceſſent,
Pſal. Domine quis ſimilis tui? gloriari inquam & perfrui quotidie dilecto,
34.b. ex dilecto perſeuerantes in orationibus, & fractione ſanctiſſimi panis,
panis reficientis, et viuificantis animas noſtras in vitam æternam: panis
ad quem non modo nos adhortatur & inuitat, ſed præcipit et & impe
rat Chriſtus dicens, Accipite & manducate, Accipite cariſſimi & man
ducate ſacrificium pro abſolutione veſtra Deo ſemper acceptiſſimum:
quo pro veſtra abſolutione iterũ Chriſtus per myſterium immolatur,
corpus ipſius pro veſtra abſolutione ſumitur, ſanguis iterum, non in
manus peccatorum, ſed in ora fidelium funditur. Non enim ibi eſt
panis ſed ſub ſpecie panis eſt Chriſti corpus, vbi autem corpus, ibi ani-
ma, ibi verbum, ibi diuinitas, ibi Chriſtus totus Dei & hominis filius,
Tam enim ſub panis ſpecie, quam ſub ſpecie vini per concomitantiam
continetur viua Chriſti caro, pretioſus Chriſti ſanguis, perfectiſſima
Chriſti anima, incomprehenſibilis Chriſti diuinitas, vnus cum patre &
ſpiritu ſancto Deus. En totum me o diſcipuli mei, me me inquam to
tum do vobis Deum & hominem ſub panis ſpecie, Accipite o cariſſi-
mi hoc eſt enim corpus meum, quod a morte liberat, quod a peccato,
quod ab iniquitatibus, ac ſordibus omnibus abluit, quo exuberant do-
na, cumulantur merita, augentur virtutes, lætificantur angeli, repellun
tur dæmones, donantur gratiæ, reſurgunt mortui, en totum me do
vobis o diſcipuli mei, me me inquam totum do vobis Deum, & ho-
minem ſub panis ſpecie. accedite cariſſimi ad oblationem hanc tantam,
tam plenam, tam vnicum, tam cœleſte totius mei ſacrificium, cibum,
& alimentum fidelium animarum omnium, ac totius beatitudinis &
gloriæ ſempiternum, Accipite cariſſimi, affluite delitiis, illuminamini,

replemini gloria, vita, æternitate, memores ſacerdotis, & pontificis tanta hoc pietate, miſericordiaq́ʒ, et in remiſſionem peccatorum ueſtrorum facientis, et inſtituentis, et ſuo proprio ſanguine ſemel in ſancta ſanctorum introeuntis. Quo placatus nobis ſemper ſit, quo propitius Deus, quo oẽs ſemper nobis virtutes ſuperinfundat, quo pignus habeamus ſemper, et munimen æternæ fœlicitatis, et vitæ: Chriſti vere corpus, qui verus homo eſt, idemq́ʒ verus Deus, vnus cum patre et ſpiritu ſancto Deus, cui laus eſt, et poteſtas, et honor, et gloria, et in cœlis, et in terris, ab æterno ſemper, et in æternum.

HOC *loco deſunt Homiliæ quæ pertinebant ad calicem, quas ideo non appoſui, ne facerem contra eius qui ſcripſit uoluntatem: quia ipſe ſic ſtatuit.*

ANTONII PVCCII CARDINALIS SANCTORVM QVATVOR MAIORIS POENITENTIARII.

HOMILIA XIII.

An ex hoc ſacratiſſimo pane ſuo manducauerit cum diſcipulis Ieſus.

AT NVNQVID manducat ex hoc quemadmodum imperat cæteris & confert author tantus & redemptor noſter optimus? Manducat vere quidem cum diſcipulis, & bibit ex hoc tanto ſui corporis & ſanguinis ſacrificio Chriſtus. Nam præter illud, quod nihil vnquam præcepit, aut docuit, quin illud ipſum totum ſemper ipſemet vel antequam præciperet exactiſſime perfecerit, in lege ſcriptum eſt. Non alligabis os bouis triturantis. Quis enim erat bos eiuſmodi ſic triturans, Deut. 25. a. niſi ille ipſe de quo ſapiens, Vbi multæ ſegetes, ibi plurima fortitudo bouis? cuius enim bouis fortitudo aut robur maius eſſe vnquam potuit, quam illius, qui non modo ea quæ ad ſalutem omnium & vitam pertinerent, ſub paternæ iugo obedientiæ, per totum vitæ ſuæ curriculum deſudauerit ſemper ad mortem vſque, & mortem quidem cru-

cis? ſed noſtrorum etiam cordium terram, vt ad optatam frugem ac prouentum perduceret, tanto cum labore triturans, & proſcindens corpus tandem ſuum triturandum atque proſcindendum & confodiendum expoſuit, & vitam dedit, et ſanguinem effudit? quis præterea ſator & cultor vineæ Sabaoth, hoc eſt virtutum omnium, niſi ille idem qui exiit mane ad conducendum operarios in eam: & cum cœlum ex
Pſal. 23.c. ea repeteret interrogantibus inferioribus angelis, Quis eſt iſte rex gloriæ (tanta cum lætitia reſonabant ſuperiores, Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ. Cur .n. dominus, & dominus Sabaoth, hoc eſt virtutum, tanta cum lætitia & gaudio totum reſonat, et clamat cœlum, niſi quod ipſius vineæ cultor atque plantator eſſet & caput, ex qua omnes virtutum fructus atque palmites prodierer? Nec mirum videri cuipiam debet, aut alienum ex eo quod aliis conferret, & traderet accipere cum eis, & manducare voluiſſe eum, qui nihil vnquam præcepit, vt diximus, quin ſemper ipſe prius exactiſſime perfecerit. Quanquam.n. accipere nihil et manducare in tam cœleſti ſacrificio poſſet, quod non penes ſe haberet, immo quod non totum ipſe eſſet quod acciperet, & manducaret, tamē cum in omnibus rebus eius omnis ratio ſemper & pietas extiterit, vt ſingularem & eximiā ſuā erga nos caritatem declararet, & faciendo priuſquā dicendo doceret et præciperet: ſui autem corporis & ſanguinis ſacrificii opus & myſterium maximum eſſet ſuæ pietatis in omnes & miſericordiæ monumentum ac teſtimonium, non ipſius caritatis viſum fuiſſet & amoris, ſi quicquam in opere tanto prætermiſiſſet, quod non tantā eiuſdem erga nos pietatem & amorem vndequaq; teſtaretur et oſtenderet. Nam ſi quicunque conuiuium facit conuiuis gratius facere nihil poteſt, quam vt cibum quem aliis præbet vna cum eis etiam ipſe ſumat, & manducet: quanto magis in eo conuiuio, quod omnium ſalutis, & vitæ cauſa parabatur, decuit magiſtrū cū diſcipulis, dominū cum ſeruis, patrem cū filiis, Deum cū hominibus, adeſſe, ſedere mādúcare? Quod ſi facere prætermiſiſſet, & noluiſſet: dubitari forſan potuit, eum accipere cum eis & manducare propterea nolle, quod talis cibus ex eo quod in remiſſionem peccatorum noſtrorum, & in ſuæ ipſius paſſionis & mortis memoriam, et experimentum fieret, ſibi forſan eſſe videretur amariſſimus, qui noſtra omnia non modo non reſpueret, quamuis amariſſima, ſed ſuæ pietatis & miſericordiæ dulcedine ſicut teſtatur etiam ipſemet, cum inquit, Diſcite a me quia mitis ſum &
Matth 11.d. humilis corde, non ſecus atq; amariſſimæ aquæ per Moyſen mollienda ſemper, & condienda eſſent. Præterea non commiſiſſet vnquam tanta

domini pietas, & miſericordia, vt eis quos adeo dilexiſſet ſemper ut pro eis vitã effundere non dubitaret, eam mœroris occaſionem in tanto myſterio præberet, vt quæri forſan poſſent, ſe tum publicanis & peccatoribus eſſe deteriores, apud quos, & cum quibus toties tanta pietate manducaſſet atque bibiſſet. Ne qua igitur mœroris inde naſci poſſet, aut ſuſpicionis occaſio, decuit eum accipere & manducare cũ conuiuis, qui non author tantum conuiuii, ſed ipſum eſſet etiam conuiuium. Ratio præterea & ordo in omni re ſeruandus ita etiam requirebat: nam ſi Chriſtus antea dixerat, Regnum cœlorum ſimile eſſe patrifamilias, qui proferet de theſauro ſuo noua & vetera. ſi vetera igitur protulit, nonne hæc ita proferri etiam oportuit, vt veteribus noua ſuccederent, et cum noua eſſent prolata, vetera recederent? quomodo autem vetera protulit Chriſtus, niſi quod ea ſemper exactiſſime ſeruauit et fecit: proferre enim non tantum fuit ea, quæ legis erant, verbo probare, ſed re ipſa & factis, vt noua ſuccederent agendo comprobare. Si vetera igitur agendo protulit, hoc eſt ea faciendo & obſeruando probauit, pari ordine ac ratione noua etiam proferri, hoc eſt probari et agendo et faciendo oportuit eum, qui facere primum et poſt modum docere venit, vt non ſolum ea proferret, ſed illa etiam ipſa quæ proferebat ante oẽs obſeruaret et faceret. Cum alia vero tam ſacroſancta ſacramenta ſua omnia tanto pietatis ardore ſuſceperit Chriſtus, & earum omnium, non ſolum author & præceptor, ſed etiam particeps (vt mox declarabitur) eſſe voluerit, et in ſe ipſo (quamquã eis, vt ſuo loco diximus, non indiguerit) ſuſcipiendo ſacrauerit, et ſacrando inſignes eorum virtutes, et celſitudines patefecerit, cur ſui corporis et ſanguinis ſacrificium, ſicut cæteris illud offerret, et præciperet, accipere cum eis, et manducare non debuerit? cur ex eo, vt deſiderio deſiderauit, non acceperit? cur ſanctiſſimam ipſius et ampliſſimam virtutem et præſtantiam ſicut cætera ſacramenta ſua omnia comprobare ſuſcipiẽdo non debuerit? cætera inquã ſacramenta ſua omnia. A patre .n. ſicut ſcriptum eſt, Quem Deus vnxit in ſacerdotem, eſt vnctus a præcurſore Ioanne in Iordane baptizatus, a ſpiritu ſancto cum ſuper eum ſicut columba deſcendit confirmatus. In cruce ſuſpenſus, & pro maledicto habitus, confeſſionis particeps etiam factus, a Maria Magdalena extremæ vnctionis vnguento perfuſus, Fidelium cœtui et choro, id eſt Eccleſiæ tanquam ſpõſus procedens de thalamo ſuo matrimonio iunctus innocentiſſimus, et ab omni labe peccati puriſſimus, et candidiſſimus agnus, qui peccata noſtra tulit, et languores noſtros vere portauit.

Matth. 13. g.

Pſal. 88. d.
Matth 13. d.

Cur igitur qui hæc oĩa tanto myſterio ſuſceperit, et ſuſcipiendo con-
ſecrauerit et protulerit, non ex ſui etiam corporis, et ſanguinis ſacri-
ficio accipere, & accipiendo proferre non debuerit, cum ad ſacerdo-
tem præſertim vt faciat, vt manducet, vt ſumat, vt det cæteris ſpectet
atque pertineat? rurſusq; ſacerdoti, ſacerdotum demandatum ſit, le-
gem ſpiritus annuntiare, et noui ſacerdotii oblationem mundiſſimam
offerre, inſtituere, manducare: nec eum tantummodo ſacerdotem, ſed
hoſtiam etiam & altare ſcriptura commemoret? Si ſacerdotis autem
partes ſunt, vt hæc faciat, quam ob cauſam is, qui ſummus ſacerdos
ſit, & pontifex maximus, atque ſanctiſſimus, qui quod hoſtiæ, quod
altaris eſt, fecerit, & inſtituerit, & dederit ipſemet non acceperit, &
manducauerit, & vt cætera ſacramenta hoc etiam agendo, hoc eſt ſu-
ſcipiendo non protulerit? Scribitur legiſlatorem Moyſen benedice-
re populo ſuo, ſi vocem domini Dei ſui audirent, et quæ præciperet,
& mandaret, obſeruarent, & facerent. quæ quidem verba ſi altius exa
minent: ſentiemus profecto Chriſtum Ieſum, cui omnes congruerẽt
benedictiones, per eas eſſe vere demonſtratum, & commune ſibi cum
diſcipulis ſuis fuiſſe panis hoc, & vini ſacrificium. Ait enim bene-
Deut. 26.d. dicens Moyſes, faciat te dominus excelſiorem cunctis gentibus, quæ
verſantur in terra, et veniant ſuper te benedictiones iſtæ, & apprehen-
dant te, ſi tamen præcepta eius ſeruaueris, quis autem perfectius, aut
exactius vnquam Dei mandata ſeruauit, quam is qui ex eodem populo
natus ſecundum carnem, vnus ex omnibus dicere de ſe, ac teſtari vere
Ioan 8.d. ſemper potuit. Quæ placita ſunt apud te facio ſemper? Quis vero
cunctis gentibus excelſior, aut maior, quam ille qui modo per prophe-
Pſal. 17.f tam ait. Conſtitues me in caput gentium. modo ſuomet ipſius ore, cũ
exaltatus fuero omnia traham ad me ipſum, omnia inquam non modo
Ioan. 12.e terrena, ſed etiam cœleſtia? Excelſior enim, inquit apoſtolus, cœlis eſt
Heb. 7.d. factus. ſuper hunc tantum & tam ſedulum & excelſum diuinorũ Dei
patris ſui mandatorum obſeruatorem, venturæ omnes erant benedi-
Deut. 28.a. ctiones illæ, de quibus ſcriptum eſt, Benedictus fructus ventris tui, &
Luc. 11.d. benedictus fructus terræ tuæ. Quis enim iſte eſt fructus ventris, niſi
ille de quo mulier illa. Beatus venter qui te portauit, ipſeq; qui ego
ſum, inquit panis vitæ, & panis quem ego dabo caro mea eſt pro ſe-
Ioan. 15.a. culi vita. quis fructus terræ, niſi ille idem qui ait, ego ſum vitis vera?
Deut. 28.a vera quidem vitis, ex qua non quicunque liquor, ſed ſanguis, de quo
ipſemet, Sanguis meus vere eſt potus, qui bibit meum ſanguinem in
me manet, & ego in eo. quid illud præterea, benedicta horrea tua, &

reliquiæ tuæ? Quid .n. erant ei uſmodi reliquiæ, niſi apoſtoli? qui ob difficilem et altum de ſacrificio tanto ſermonem, cũ ſupra omnem ſit naturam, & ſenſus omnium ſuperet et cogitationem, recedentibus cæteris, ſoli ſemper remanſere? nec modo remanſere, ſed nullo vnquã loco, vel in omnibus tentationibus et anguſtiis vitæ authorem deſerentes, nunquam non permanſerunt. Quid horrea niſi iidem etiam duodecim, qui cum verba quæ ſpiritus eſſent, et vita, de corporis & ſanguinis domini ſui ſacrificio, ſacrificiumq́ ipſum per fidem, et caritatẽ imis ac penitiſſimis ſenſibus condiderint ſemper & ſeruauerint, non ſine cauſa Chriſti dicuntur eſſe horrea. Quid illud præterea, Emittet dominus benedictionem ſuper cellaria ſua, niſi cum benedictum, et conſecratum panem et vinum intulit in os eorum dominus dicens, Accipite & mãducate, & bibite ex hoc omnes? qui enim benedictiones eum, ſicuti propheta declarat, apprehenderent, niſi ea ipſa quibus benedixiſſet, vna cum eis quibus daret, ipſemet etiam accepiſſet & manducaſſet? quod ſi facere recuſaſſet, et accipere, & manducare noluiſſet, naſci forſan apud impios ſuſpicio potuiſſet, ne a maledictionibus iis, quas idem legiſlator imprecatur immunis omnino non fuiſſet, duabus illis præſertim, quarum altera eſt, Bos tuus immoletur coram te, & non comedes ex eo. altera, Plantes vineam, & non vindemies eam. Quis enim ille bos immolandus niſi Chriſti corpus, de quo ipſemet dicit, Hoc eſt corpus meum: quæ vitis plantatio, niſi calicis conſecratio, Hic eſt .n. calix ſanguinis mei? cuius vbertate non modo apoſtoli, ſed omnes ẽt alii ad Chriſti fidem conuerſi, vitam eſſent habituri? Igitur cum Chriſtus quemadmodum ab omni culpa, ita ab omni maledictionis nota totus immunis eſſet ſemper et innocens, ne quid ſibi vnquam obiici poſſet nullo modo prætermiſiſſet, quin de ipſo mactato boue, corpore ſcilicet ſuo manducaret, & de ipſa plantata vinea, ſanguine ſcilicet ſuo biberet. Sed quid tam multa? deſiderabat, ac vehementer quidem, vetus illud paſcha, cui tũ modus et finis eſſet imponendus, manducare cũ diſcipulis Chriſtus, velut etiam ipſemet aperte declarat, et oſtendit, cũ inquit, Deſiderio deſideraui hoc paſcha mãducare vobiſcũ, ſed ita quidẽ deſiderabat, vt multo tamen magis, ac vehementius vrgeret eũ alterius noui paſchatis ardor et deſideriũ, quod non ſemel in anno, aut vna in ciuitate ſicut alterũ, ſed in toto orbe terrarũ in omnium fœlicitatem & vitã quotidie celebraretur, et fieret, ac veri adoratores, non Hieroſolymis, aut in Samario monte, sed vbiq́ in ſpiritu & veritate deberẽt adorare patrem. Tale ac tantum paſcha cũ diſcipulis manducare tantopere cupiebat Chriſtus, & propterea deſiderio, inquit, deſideraui, nec in.

Deut. 28.a.

Ibid. d
Ibid. d

Luc. 22.b.

ANTONII PVCCII CARDINALIS
SANCTORVM QVATVOR
MAIORIS POENITENTIARII.

HOMILIA XIIII.

De verbis, In mei memoriam facietis.

PERMAGNVM extiterat in diſcipulos & valde nouũ Dei opt. max. beneficiũm adeo mirabiliter eos, & tanta cum gloria, ſui totius per ſui corporis, & ſanguinis ſacrificium participes feciſſe, ſed ei ſatis adhuc ob tantam ſuam erga nos pietatem & miſericordiam non videbatur. Addendum enim erat, & addendum plurimum: futurum .n. prouidebat, qui cuncta ſemper moderatur & videt, vt iam iam ſponſus ab eis auferretur, cuius aſpectu & præſentia quæ ſalus ipſis & vita eſſet orbati, tanto difficilius calamitoſæ huius, & miſerrimæ vitæ labores, & ærumnas laturi eſſent, vel potius ferre non valerent, quanto minus ad eum, qui tanta quotidie pietate clamare non ceſſaret, Si quis ſitit veniat ad me & bibat, (Ioan. 7. f.) confugere poſſent: ac propterea ne in tanta orbitatis, ac amiſſi domini acerbitate ac dolore in via, quæ nimium difficilis adhuc & ardua eſſet deficerent, id remedium et ſolamen eis relinquere, antequã recederet, ab eis voluit, vt non modo ſine eo non eſſent cuius exoptatiſſimã faciem videre non valerent, ſed paſci eodem etiam & refici ad conſũmationem vſq; ſeculi quotidie poſſet. Ideo ſemetipsũ totũ nobis elargiturus per ſui corporis & ſangninis oblationem Chriſtus: et ſi ſatis eſſe potuiſſet ſi tantũmodo accipite dixiſſet, & manducate: tamen ad maiorem vim ſui erga nos amoris aperiendam, vt non ſemel tantum, ſed ſemper ad conſũmationem vſque ſeculi ſe totum elargiretur & offerret, nõ ſolum accipite ait & manducate, ſed Hæc, inquit, quotieſcunque feceritis, in mei memoriam facietis. Quibus verbis nõ modo duodecim, ſed reliquis etiam omnibus futuris ſacerdotibus plenam poteſtatem, & facultatem tantæ ſalutis & vitæ myſterium non ſemel, ſed quotidie faciendi, quotidie ſumendi, quotidie miniſtrandi cõtulit, & reliquit, et perpetuam ad conſummationem vſq; ſeculi tradidit, et inſtituit: nam & ſi ex verbis illis, Hoc eſt corpus meum, hic eſt enim calix ſanguinis mei, faciendi modũ demonſtraſſet atque docuiſſet Chriſtus, ni tamen præcepiſſet facite, & quotieſcunque quomodo auſi

facere vnquam eſſent, aut omnino potuiſſent? O nimiā & nunquam ſatis admirandā erga nos tanti redemptoris pietatem, qui ſemetipſum perpetuo det nobis viuens in cibum, qui naſcens dederat in ſocium daturus moriens in pretium, reſurgēs in æternitatis & gloriæ dominum.
Matth 28.d. En illud Ecce ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſeculi: en
Ioan. 4.c. illud, Alius eſt qui ſeminat, alius qui metit: en & illud. Introiſtis in meſſem quam non ſeminaſtis. cuius enim meſſis quam non ſeminarunt, ſed introierunt in eam, et meſſores eſſe meruerunt, niſi illius ſemi
Ioan. 12.c nis & grani, de quo ipſemet ait, Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipſum ſolum manet, ſi autem mortuum fuerit multum fructum affert? An non cecidit in terram tam cœleſte granum, cum Dei filius qui non rapina, ſed ratione atque vere æqualis eſſet pa
Phil. 2.a. tri, vnus cum patre & ſpiritu ſancto Deus ſemetipſum exinaniuit, terrenoq; corpori, quod ſibi in vtero matris aptauerat inſeruit? ex virgineoq; velut ex terreno licet intacto vtero in lucem prodiens, formam ſerui accepit, mundum excoluit, mundum purgauit, ornauit, inſtituit? qui ſi non ſic homo eſſet factus iterumque cadens in terram eſſet mortuus (vt poterat non mori, cum ipſe dicat, Ego pono animā
Ioan. 10.c. meam pro ouibus meis, nemo eam tollit a me) quam meſſem aut fructum tam pingue ac cœleſte granum attuliſſet? Ita enim ſtatutum vel ante mundi conſtitutionem fuerat, lapſum hominem & perditū, quandoque per Dei filium hominem factum recuperandum, ſed non prius tamen quam innocens ab impiis dum proferret, accipite in remiſſionē peccatorum, proderetur: ab impiis dum inferret, hoc eſt corpus meum damnaretur: ab impiis dum tanto caritatis ardore præcipret, hoc facite & quotieſcunque morte & crucis morte afficeretur. Oportebat tale ac tantum granum, non modo in terram cadere, cum de cœlo veniens homo fit ex virgine, ſed cum homo eſt etiam ad ætatis plenitudinem factus iterum cadere, hoc eſt mori, vt ingens ex tam cœleſti ac ſalutari grano meſſis fieret, & ſuauiſſimi fructus copia quotidie magis afflueret & ſuppeditaretur. In tam cœleſtis grani huius meſſem non ab alio quā ab authore vitæ Satan, et ad tam vberem atque cœleſtem frugem eductam ingrediuntur duodecim, cum corpus & ſanguinem manducant, & bibunt domini; nec modo ipſi ingrediuntur, ſed & ſacerdotes deinceps ſinguli, atque ita quidem omnes, vt non modo tum ſemel ante domini mortem, ſed poſt etiā (modo vellent, & expediret) ex ea metere et ſumere quotidie liceret, et poſſent, donec non in ſacrificio, ſed in ſummo ac cœleſti ſupernoq; horreo cū ipſis angelis, & beatis omni-

bus in perpetuum fruerentur. De tam cœleſti grani in terram caſuri, deq; totius ipſius meſſe, ac germine cum paulo antea diſſereret ipſe, qui illud eſſet ipſummet granum iam iam in terram caſurum, vt non modo quales eius oporteret eſſe meſſores, oſtenderet, dicens. Qui amat animam ſuam perdet eam, & qui perdiderit animam ſuam propter me inueniet eam. Sed quo animo etiam eſſe deberent qui ad talem & tantam meſſem accederent non tacuit, ſubiungens. In mei memoriam facietis. Quæ quidem verba ſi diligentius attendatur, reperiemus profecto regem ſapientiſſimum illum & prophetam, dum conuiuio nos prohibet, nihil dixiſſe contrarium ſapientiæ, qui eſt Chriſtus, cum nos ad illud hortatur, & inuitat. Sed idem vtrunque dicere, idem ſpectare, ad idem vtrunque nos hortari cum dicat alter ſapiens ſcilicet. Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuii. alter. In mei memoriam facietis. Quid enim oſtendit ſapiens cum domum ait luctus, niſi ſalutis huius & vitæ ſacrificium & cœnam, quæ niſi doloris eſt domus & lachrymarum atque luctus? quid Chriſtus cum inquit, In mei memoriam? quid enim aliud eſt in myſterio tanto Chriſti memoria, niſi cruciatus, niſi lachrimæ, niſi gemitus, niſi mors & luctus, & infinita deploratio? ſicut etiam demonſtrat apoſtolus & docet cum poſtquã retulerit, Hæc quotieſcunq; feceritis, inquit, mortem domini annunciabitis donec veniat, hoc eſt in illum vſq; diem, quo venturus eſt quæſiturus de bonorum & malorũ operibus rationem. Cũ melius igitur ſit, ut docet ſapiẽs, ad domum hanc luctus corporis ſcilicet, & ſanguinis Chriſti menſam, perennem ac perpetuã paſſionis & mortis ipſius memoriã lugendam ſemper ab omnibus, & deplorandam. quam ad lætitiæ & conuiuii domũ accedere, neque eſurire, et ſitire, & accipere quotidie cibum, & potũ, quo tam fragilis hæc & caduca vita ſuſtentatur, non poſſimus, quam ſempiternæ vitæ panem, qui vere eſt cibus, & calicem, qui vere eſt potus, ardentius eſurire & ſitire, & accipere debemus? vt tam in pane quam in calice domini mortem, qua mortis chirographum, cui omnes eramus obnoxii de manu dæmonis, ipſe cruci affixus extorſit, & eripuit, ad vitamq; reuocauit, & reſtituit, annuntiemus, meditemur, recolamus in tanto ſacrificio ſemper & imitemur? Si autem id nos facere vitæ author tantopere iubet, præcipiens, In mei memoriã facietis, cur non ſemper hæc in tantam ipſius memoriam facientes, non lachrymis, non dolore, non gemitibus, ſemper illum comprehenſum, illum cæſum, illum deturpatum, cruci ſuffixum, noſtra cauſa mortuum ante oculos habemus? cur non ita miſericordia ac mœrore erga talem redem

Ioan. 12. d.

Eccl. 7. a.

1. Cor. 11. f.

torem et dominum afficimur vt fiat cor noſtrum, ſicut ſcriptum eſt,
Pſal. 21.c. tamq̃ cera liqueſcens? Quis non lachrymis conficiatur, et dolore, cum ille, qui Dei ſit filius, qui pietas, qui miſericordia, vna perſona verus Deus, noſtris oculis ſic occurrat? quis cum ſibi, qui ex forma Dei æqualis ſit patri, talis appareat, non mœrore deficiat? quis cum eum modo tanta pietate præcipiente, Accipite et manducate corpus meum in remiſſionem peccatorum veſtrorum, eiuſmodi cruce videat, et morte affectum poterit non dolore confici? quid contremiſcendum magis quam illum qui remedium attulerit omnibus, et vitam, nolle remedio, quod penes ſe habeat vti, vt nobis proſit? ſibi deeſſe voluerit, vt omnibus adſit, perdi ſe pati, vt ſalui fiant alii, mortem obire vt omnibus ſit vita? tantumq̃ ob ipſius innocentiam, et candorem abeſſe, vt morte ſit dignus, quantum non poſſet ob diuinitatem mori? De qua quidem innocentia cum propheta loqueretur, et apoſtolus, alter ob tantum
Pſal. 8.b. innocentiæ candorem eum comparans angelis, Minuiſti eum, inquit, paulo minus ab angelis: alter tantum ei victoriæ quam in tanta innocentia obtinuit de humani generis hoſte tribuit, vt eum ad dexteram
Heb. 1.a. patris ſeſſurum, omnia verbo virtutis, hoc eſt iuſtitiæ & ſanctitatis, et innocentiæ ſecum portaturum teſtaretur, et oſtenderet. Quod quidem qui ſecus eſſe poterat? quicquid enim erat in eo, totus erat ſpiritus ſanctus, cuius vi omnia tanquam Dei dextera perficiebat. Quid referam innocentiſſimæ ipſius, et ſanctiſſimæ animæ dotes? quibus tantum omnibus præſtitit ſemper, vt ſimul ac ſanctiſſima et innocentiſſima ipſius anima, ſanctiſſimo & innocentiſſimo corpori ſit infuſa, ſic æterno verbo annexa ſit, vt non, ſicut apoſtolus, ſi quo modo comprehendere poſſet niteretur, ſed ita plene atq̃ perfecte comprehendere meruerit, vt non modo non cum aliis comparari, ſed ne addi quidem quicquam tantæ ſanctitati, & innocentiæ, & beatitudini poſſet. Quæ nam latitudo, quæ profunditas, quæ longitudo, aut ſublimitas excogitari tanta vnquam potuit, quæ non beatiſſimæ & ſanctiſſimæ ipſius ineſſet animæ? quæ quicquid in Deo beatitudinis; quicquid profunditatis, quicquid longitudinis, ſublimitatiſq̃ ineſſet, totum complecteretur et contineret? tota radiis plena, tota luminibus referta, tota odore perfuſa, tota dilecta, tota gratiis cumulata, tota pulchra, tota ſuo dilecto ſemper inhærens & formoſa. Quis non penitiſſimis ſenſibus contremiſcat, nõ lachrymetur, penituſq̃ miſer deficiat, cũ talem dominũ, tali anima, tali uita, tali corpore, tali innocentia et miſericordia videat morte, & crucis quidem morte damnari, atq̃ affici? Cur miſer

ego viuam, cum tam pius, & innocens, iuſtuſq́ pereat? de quo ſcriptũ ſit, iuſtus perit, & non eſt qui attendat. Cur non dolore diſcrucier et Eſai. afflicter te videns bone Ieſu in talium tamq́ impiorũ manibus vinciendum, ſpoliandum, conſpuendum, in cruce ſuffigendum, transfodiendum, occidendum tanquam agnum, qui non aperiat os ſuũ? Ad hoc Id. miſiſti bone Deus filium tuum, vt holocauſtum fieret pro peccato, qui 53. c. peccatum non fecit, qui cum malediceretur ſemper benedixit? cur bone Deus tot tantiſq́ cruciatibus, et tormentis afficitur innocentiſſimus & dilectiſſimus filius tuus? brutis illis, quæ pro nequitiæ noſtræ expiatione offerre ſolitus eſt Moyſes, dabatur ſaltẽ vt primo quoquo ictu, ne quid mali paterentur amplius, occiderentur. At tu bone Deus puriſſimum & innocentiſſimum vnicum filium tuũ dominum noſtrum imaginem & figuram paternæ tuæ ſubſtantiæ antequam deficiat, extremumq́ ſpiritum emittat, cedi, conſpui, maledici, diſcerpi, damnari, crucis onere premi, verberari, affligi, irrideri, in cruce ſuffigi, aceto, et felle potari, lancea transfodi, omnium ludibriorum et tormentorum genera perferre voluiſti. Cur tanta rerum bone Deus facta commutatio? facies filii tui, vt ſol in monte ſplendebat, veſtimenta niue candidiora fulgebant, ſplendorem diſcipuli ferre non poterant. Hic non habet decorem, non ſpeciem, hic veſtibus denudatur, in cruce cruore conſpergitur, lachrymis et mœrore diſcipuli conficiuntur, ipſe queritur, Ego ſum vermis & non homo. Inter tot tamen ac tanta ſanctiſſimi corporis & ſanctiſſimæ animæ tormenta, et cruciatus, licet ſupra quam dici cogitariue poſſit, ſanctiſſima ipſa pateretur anima, magis tamen cruciabatur quod verbo Dei coniuncta diuinæ gratiæ rorem, quem ſemper hauriebat, interioribus tum corporis ſenſibus cõmunicare, & impertiri cum illi maxime egerent, eius erga nos amor non permittebat. Quibus ego lachrymis et dolore, dolorem tuum lachrymer & defleam bone Ieſu, cum inter tot ac tantos cruciatus, et dolores dilectiſſimam tuam contemplor animam? Nos pater iuſtiſſime, non ille, nos iuſtiſſime pater peccauimus non ille, ipſe enim innocentiſſimus eſt & puriſſimus agnus. nos non ille, iuſtiſſime pater nos in ſordibus et flagitiis noſtris iuſtitiam tuam irritauimus, & irritare quotidie non deſiſtimus. Quos non ſubeamus nos dolores, cum tam innocens & puriſſimus agnus (vt etiam ſcriptum eſt) ſit vir dolorum? qui Eſai. vndiq́ tot ac tales inſurgant, & premant, vt ſe continere non poſſit 53. a. quin ingemiſcat. Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. Vere triſtis & afflicta tota eſt ſanctiſſime pater ſanctiſſima dilecti filii tui anima.

Pſal. 21. b. Ioh. 17 a.

Heb. 5 c. Nam & ſi (quemadmodum etiã docet apoſtolus) exaudita ſemper ſit a te iuſtiſſime pater pro ſui reuerentia ſanctiſſima filii tui anima, noſtra tamen cauſa triſtis, & vſque ad mortem; ter enim in horto deprecata
Matth 26.d eſt. Pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. palam etiam, Deus
Id. 27 e. Deus meus in cruce queſta eſt, Calicem ibi, quem exhorrebat noſtra cauſa accipere, hic quem acceperat, neceſſe eſt pro ſalute noſtra bibere,
Id. 26. d. triſtis igitur & vſque ad mortem. Nuſquam .n. nec vnquam non triſtis & mœſta ſanctiſſime pater in tanto ſacrificio ſanctiſſimi filii tui anima: triſtis enim in crepuſculo, triſtis in nocte, triſtis in diluculo, triſtis in meridie, triſtis in prælio, triſtis in horto, triſtis in atrio, triſtis in prætorio, triſtis in morte, triſtis cum ſatellitibus, cum principibus, cum ſacerdotibus, cum præſide, cũ turbis, cum militibus, cum latronibus, triſtis in oſculo, in vinculis, in cruce, in felle, & lancea, triſtis vſque ad mortem ſanctiſſime pater ſanctiſſima filii tui anima, dolore tota confecta, viribus deſtituta, vulneribus affecta, ſanctiſſimum caput ſuſtinere iam inter tot cruciatus ac dolores & regere non poterat, nec vbi (proh dolor) conſiſteret habebat. Quis non dolore confectus lachrymetur miſer, & exclamet. En ſcelera mea, en meæ impietates, dominum meum innocentiſſimũ vnicum Dei filium, cœlorum decus, & angelorum attriuere, in manus impiorum, in tormenta, in crucem, in mortem impulere: En quomodo ob nimias iniquitates meas a planta pedis vſque ad verticem non ſit in eo ſanitas: en quomodo noſtris flagitiis, noſtris ſceleribus factus ſit tanquam maledictus, qui cũ malediceretur ſemper benedixit, & benedictus in ſecula, En quam miſerabiliter iuſtus pro iniuſtis, pius pro impiis, ſanctus ꝓ immundis, Deus pro hominibus, & hominibus facinoroſis in mortem tam miſere traditur, clauis tam impie ſuffigitur, tam (proh dolor) immerito moritur. Hæc meditatio, hæc memoria, hæc inquam memoria eſt, ad quam in myſterio tanto nos vocat ſemper & hortatur Chriſtus, quam in oculis, in corde, in animo, in viſceribus, in præcordiis noſtris eſſe optat, & præcipit, vt peccata deteſtemur, malefacta deuitemus, ſcelera deplo remus, quæ ſe ipſum ſæuiſſime cruentant, ſæuiſſime conſpuunt, ſæuiſſime flagellant, ſæuiſſime cædunt, omni cruciatu ligno ſemper affigũt, vt quanti, quantiq́ ſimus, non aliunde, quam a ſeipſo pendeamus, qui ſic nos vnice dilexit, & amauit, vt tanta ſui iactura, nos a morte, nos ab ira, nos ab inferis, nos a dæmone liberarit, in vitam, in Dei filios in omnem fœlicitatem erexerit. Quis non amore flagret, non exardeſcat, ſemper & inflammetur, in tã inſignem redemptorem, et dominũ?

Quis alterum agnoſcat præter illum? quis non lachrymis, non dolo-
re, non gemitibus, amorem, gratiarum actionem referentibus, talem
redemptorem defleat ſemper miſerabiliter, & amplexetur? cum tot
vulnera vero, tot verbera, tot ſpinæ, tot claui, tot dolores, crux &
mors ipſa denique tanta noſtrorum ſcelerum pœnæ tantæ in eo ſint,
et vltiones; cur non deploremus ſemper, et dolore deficimus? ſi ſco-
pus autem ille totius noſtræ ſit redemptionis et vitæ, cur non ad eum
tam miſerabiliter affectũ ita feſtinanter properemus, ita conuolemus,
vt a tanto redemptore, a tanta memoria, & meditatione diuelli ne-
queamus? cur voces eius adeo ſitientis animas noſtras, adeo ſanctitatẽ
noſtram, pia opera noſtra, caritatem noſtram non audimus ſemper &
ſequamur? Quomodo tales, & tam ſalutares voces & clamores ad me-
moriam tantam & redemptionem excitantes ſurda aure, occluſo cor-
de tranſire poterimus? cur non illum ſic amemus, ſic amplexemur, ſic
in viſceribus, in præcordiis ſemper habemus, vt nihil aliud reſonet
mens noſtra, noſter animus, noſtra memoria niſi Chriſtum? vt ei tam
miſerabiliter cruci affixo ſic vniamur, ſic adhæreamus, vt in ſpiritu
quiſq; doloris, in ſpiritu amoris, in ſpiritu gratiarum actionis exclamet
ſemper, Ego autem confixus ſum Chriſto. Si autem ſecus, quomodo
in eo, in quo viuimus, et mouemur, et ſumus, vita noſtra abſconde-
tur? ſi in ipſo autem non abſcondetur, tuta eſſe quomodo poterit &
a malo ſeruabitur? quocunque enim alio ſe receperit, alio confuge-
rit præterquam ad Deum, & eum crucifixum, quomodo ſecura et
tuta vnquam eſſe poterit? cum ipſe teſtetur et clamet, Cum exaltatus
fuero a terra omnia traham ad me ipſum, & quodcunq; attraxero non Ioan.
perdam ex eo. ſcriptum eſt enim, Altiſſimum poſuiſti refugium tuum, 12. c.
adeoq; altiſſimum, vt fur eo non appropinquet, non latro ab omniq; Pſal.
telo ſit tutiſſimum. Ad tantum perfugium & altitudinem aſcendere 90.b
nemo deſperet, nemo dubitet, in alto eſt enim ſuſpenſus, non vt diffi
cilis aditus ad eum fieret, ſed vt omnibus pateret: in eum vere creden-
do ſuſpicere, ad eum eſt aſcendere, non gradibus enim ligneis, ſed piis
affectibus aſcenditur ad Deum. Si tot igitur & tantis cruciatibus tan-
tum patiebatur innocentiſſima ipſius anima quam nullus vnquam ſti-
mulus maleactæ vitæ torquere poſſet, ſi tantum ſecabatur ex ea, quæ
nihil vnquam habuit reſecandum, ſi tantum patiebatur, et in eo tantũ,
& tam immerito vrebatur, vt ipſius opera probarentur, quæ non mo-
do teſtimonio non egerent, ſed ita probata & clara omnibus erant, vt Ioan.
ipſamet veritas exclamet, Propter opera ipſa credite, quonam modo 14.b.

inuigilandū nobis,& orandum ſemper eſt,vt ipſius quem lædere nunq̄
deſiſtimus,cauſa & amore patiamur, cum tam merito nobis ſitquotidie
patiendum , quotidie ſecemur, cum tam merito,& tantum ſit in nobis
quotidie reſecandum? quotidie vramur , cum tantum in nobis et tam
merito quotidie ſit vrendum ? In eum igitur intueamur, in eo conſi-
ſtamus , tam acerbæ mortis commemorationem , & memoriam ſem-
per ita recolamus , vt noua conſperſio per ipſius ſanguinem & mor-
tis memoriam effecti ; vere ſimus eius imitatores , qui ſemetipſum
Num. 28.c. obtulit hoſtiā Deo in odorem ſuauitatis . Omnem obſecro ſegnitiem,
omnem ſecordiam feſtinanter in tanta mortis memoria repellen-
tes in futurorum bonorum ſpem erecti cruci ſic vniamur , crucem ſic
amplexemur, vt agnum noſtra cauſa occiſum, vel ſi occidi nos ac mo-
ri millies oporteat, quocunque ierit,ſequamur . Quod .n. eſt occiſus,
peccato eſt occiſus, vt noſtra peccata tolleret, ſicut ſcriptum eſt. Ecce
Ioan. qui tollit peccata mundi, quod autem viuit, viuit Deo, qui ſedere ſu-
1.d. per throno etiam non rapinam arbitratur,ne mors quæ penitus in vi-
ctoria abſorpta eſt & gloria, vlterius ei vnquam dominetur,qui tā pie
Ioan. nos etiam hortatur,In mundo preſſurā habebitis, ſed confidite ego vici
16 g. mundum, ſi uicit ergo ille talia et tanta ferendo,cur non pariter & nos
illius ope cum ſit nobiſcum vſq; ad conſummationem ſeculi , ferendo
vincemus, ſi quomodo vicit ille vincere didicerimus? Quomodo enim
vicit ille, niſi quod ſemetipſum exinaniuit, quod formam ſerui acce-
pit, quod obediēs & vſque ad mortem, ac mortem quidem crucis ſe ſe
ſemper exhibuit ? Si ad ſcopum igitur & munimen tantum , ac memo
riam totius vitæ noſtræ curſum , & finem direxerimus , et in eum tota
meditatione ac mente ſemper inſpexerimus , quicquid ingruerit ma-
li, quicquid tentationū,quicquid oppreſſionum,vel dolorum etiam,ac
tormentorum, non modo non inuiti, ſed libenti etiam animo ſubibi-
mus, nec ſubibimus modo, ſed etiam perferemus , nec perferemus tan
tum, ſed libenter etiam perferendo gratias agemus,nec agemus tantum
ſed ſemper etiam gloriabimur . Non eſt ſeruus maior domino ſuo,
nec apoſtolus eo,qui miſit illum, vbi ille ibi & nos : ſi in bello cur nos
in otio ? ſi in doloribus & tormentis , cur nos in voluptatibus , & de-
litiis ? ſi in cruce,& morte, cur nos in vita & quiete ? Rex enim paci-
ficus ad nos venit, non vt pacem mitteret ſuper terram, ſed gladium,
Matth hoc eſt vt ſuperaret a malo bonum, momentanea enim pugna eſt, mo-
10. d. mentaneus & labor, ſed cū authore tanto pati, & domino, requies &
tranquillitas æterna, ad patientiſſimum ac iuſtiſſimum Iob Dei ſeruū,

& athletam poſt tam ſalutarem cum Deo ſermonem de turbine ac cœlo clamari cum in tot ac tantis corporis & animi doloribus ac tormentis afflictaretur audiuimus, & præcipi. Memento belli, & vltra nõ addas loqui. Omnia enim de ſe apud Deum loquitur, qui omnia eius cauſa, & amore æquo animo ſilendo patitur. Quicunque enim in oblatione ac ſacrificio pacis, quod in memoria fit, & belli, et mortis & ſilentii domini pax pax dixerit, nõ erit ei pax, ſi bellum renuerit, cum in bello & oppreſſionibus noſtra cauſa ſilendo ſemper ipſe fuerit. Si ad pacis enim præmium peruenire nitimur, & belli, et mortis, et ſilentii tanti redemptoris et domini meminiſſe neceſſe eſt, vt patiendo, pace perfrui mereamur. Cur enim tanto & tam longo Dei & Iob ſermoni, & colloquio, commemoratione belli & ſilentii finis imponitur, & tantus tamq; ſalutaris Ieſu Chriſti ſermo de ſui corporis & ſanguinis ſacrificio in mortis cõmemoratione concluditur, niſi vt cum ſiue eius cauſa, & amore patimur, ſiue hæc ſalutis, & vitæ myſteria in ipſius memoriam, quæ non ad verba aut ſcientiam, ſed ad animum tantummodo ſpectat, & cogitationem, facimus et accipimus, & belli & mortis & ſilentii tanti redemptoris memores vltra loqui non audeamus? Ante igitur crucis vexillum uel ſi omnia perferri, & mori millies oporteat, obnixe ſiſtendum & ad dominum cum propheta exclamandum, Pone me domine iuxta te & cuiuſuis manus pugnet contra me: ſuperabimus enim, coronabimur, triumphabimus, cum domino ſemper erimus. Si ſic fecerimus, & omnia æquo animo Chriſti exemplo ſilendo pertulerimus; & corpus eius & ſanguinem in tantam ipſius memoriam ita pœnitentes, vt opera noſtra placeant, acceperimus, & belli ſemper & mortis & ſilentii Chriſti memores, loqui vltra nihil addiderimus.

Iob. 40.d.

Iob. 17.c.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

POTESTAS IMPRIMENDI PERMISSA.

IMPRIMANTVR *Homiliæ Reuerendiſſimi Antonij Puccij Cardinalis, ad ſacrificium corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti attinentes, & beatiſſimi Gregorij interpretationes in uetus ac nouum teſtamentum a Diuo Paterio exceptæ. Verſenturq; hæc omnia in manibus fidelum, ut Chriſtum Deum uere deguſtent & aſſequantur.*

F. Hieronymus Muciarellus Bononien. ord. prædicatorum, Archiepiſcopus Compſanus, & Magiſter ſacri palatij.

INDEX

SVPERIORVM

HOMILIARVM, VBI A PRIMAM PAginæ faciem, B. ſecundam ſignificat.

A

Abraham egreſſus de domo patris ſui erexit altare domino 14.a

Qui ſint uere filij Abrahæ 43.b

Dominus ad probandam fidem Abrahæ iuſſit ipſum immolare filium ſuum 34.b

Abſolutionis ſententia a quo accipienda 49.a

Accipite & manducate, an ſatis fuiſſet dixiſſe 62.a

Vox accipite & manducate, uox eſt imperantis: uox autem hoc eſt corpus meum, uox uirtutis gratiæ, miſericordiæ & amoris 53.a

Quare dominus dixerit Accipite & manducate 36.a

Qua de cauſa chriſtus dixerit. Accipite ex hoc, & non hoc; aut ex hoc pane 41.a

Cur chriſtus dixit accipite & manducate ex hoc, addendo omnes. 45.b

Quare dominus accipiens panem, utitur uerbo accipio, non aſſumo, aut auſero &c. 12.b

Adam eo quod mandatum dei neglexit, ad perpetuos uitæ huius labores & ærumnas detruſus 44.a

Ante aduentum chriſti cœlorum ianuæ propter peccatum erat clauſæ 25.a

Agni occiſio, figura Chriſti 6.b

Agnum cum lactucis agreſtibus manducare, baculum in manu tenere, ſuccinctos lumbos habere quid ſignificent. 56.a

Per agnum ueteris teſtamenti, quod non crudum nec coctum aqua eſſe oportuit, ſed totum aſſum igni & uorandum, quid ſignificatur 56.a

Præceptum de ueteri agno ſacrificando non ultra hanc ſacrificij corporis chriſti noctē permāſit 41.b

Quare dominus iuſſit agnum ueteris ſacrificij celeriter & feſtinanter manducari 56.a

Non eſſe ad altare adeundum, neque redeundum, niſi peccatis prius confeſſis & remiſſis 50.a

Quæ ſignificatio & quod indicium noſtri erga deum amoris ſit 48.b

Anima poſt culpā gratiam conditoris amiſit, non naturam 38.a

Apoſtoli appellantur cœli 34.a

Apoſtoli, fundamentū muri cœleſtis Hieruſalem 35.b

Apoſtoli, ſacerdotes & deinceps ſinguli in meſſem ingreſſi cum manducent corpus & ſanguinem chriſti 62.b

Fides apoſtolorum quam firma conſtansque fuit 35.a

Apoſtoli nihil ſuæ uirtuti, ſed omnia chriſto accepta retulerunt 58.a

Quare apoſtoli frangebant circa domos panem 54.a

De Apoſtolorū fide ſine uiſis ſignis & prodigiis 34.b

Quanta in apoſtolis lux & magnitudo uirtutis fuerit 34.a

Aqua Chriſti quid ſit 38.b

In uerbis, Apud te facio paſcha, & quid ibi facio ſignificet 61.b

Quid per aquā exeuntem cum ſanguine ſignificet 25.b

Quid per aquam, & quid exire ex latere chriſti cum ſanguine 25.a

Quare eccleſia in ſacrificio aquam ponere decreuit. 25.b

Quid ſignificet miraculum aquæ in uinum uerſæ 17.a

Nema ſuimetipſius arbiter eſſe poteſt 49. a
Aſſer quid myſtice 7. a
Aſſer panis pinguis præbebit delitias regibus 7. a

B

Quid ſignificet Bibo, & Baptizor 12. a
Quid baptiſmo habeo baptizari 12. a
Cur Chriſtus baptizari uoluit 23. b
Quomodo & quam ab cauſam ſit baptiſmi particeps Chriſtus 38. a
Quid ipſi agendum ſit, qui poſt baptiſmi lauacrum deliquerit 26. a
Benedixit quid ſignificet 30. b
Benedictia, quam dedit Iacob filia ſuo Aſſer explicatur. 7. a
Diuerſitas benedictionis filiorum Iſaac 43. b
Chriſti beneficia immenſa erga genus humanum 63. b
Bethleem quid myſtice 15. a
Bethleem domus panis dicitur 11. a 33. b
Laus ciuitatis Bethleem ab operibus, quæ in ea facta ſunt 11. a & b

C

Caput & pedes eum inteſtinis uorare quid 56. a
Caro prius eſt formata quam ſpiritus 18. a
Non alligabis os bouis triturantis de quo intelligendum 59. a
Caro prius peccauit quam ſpiritus 18. a
Chriſtus a nobis requirit atque efflagitat, ut mutuam caritatem paremque uoluntatem uiciſſim ipſi reddamus 40. b
Chriſtus ardentiſſimo amore cupiebat ſemper & expectabat ſui immolandi, & afferendi tempus, & horam 12. a
Chriſti anima uerbo æterna annexa 63. a
Chriſti laudes ineffabiles deſcribuntur 62. b
Chriſto nihil obſtitit, quo minus patrem ſæper agnoſceret & uideret 22. b
Chriſtus comparatus uermiculo 24. a
Chriſtus cur dicitur dominus Sabbaoth. i. uirtutum 59 b
Chriſtus Dei, uirtus, & ſapientia 19. b
Chriſtus diſcipulorum fidem commendat 35. a
Chriſtus dum uiueret omnibus erat ſacrificium 9. a
Chriſtus eadem immolatus, quæ occiſus, propoſuit nobis, & reliquit documenta ſpei, ſalutis, & amoris 11. a
Chriſtus panem accipiens & in cœna & in cruce nos redimit, & recuperat 13. a
Chriſti fluenta animi. ſ. & corporis dolores 25. b
Chriſtus frater noſter eſt dictus 52.
Chriſtus fuit ab omnibus animi paſſionibus immunis 27. b
Chriſtus in altaris ſacrificia quotidie nos inuiſibiliter redimit 5. a
Chriſtus in forma ſerui ad nos uenit 33. b
Chriſtus in ſacramentis ſub ſignis latet, & non ſub rebus 37. b
Chriſtus innocentia angelis comparatur 63. b
Chriſtus in ſacrificio ſub ſilentio arat 28. a
Chriſtus in tacto utero in lucem prodijt 62. b
Chriſtus in miniſteria ſacrificij huius, admirabilem patris ſui pietatem ac miſericordiam demonſtrauit 31. a
Chriſtus ipſe granum, atque in terram cadens & mortuum, quos tulerit fructus 62. b
Chriſtus meſſis 62: b
Chriſtus ne rex fieret, aufugit in montem 6, b
Chriſtus nihil unquam fecit aut docuit quod a natura mortalium abhorreret 55: b
Chriſtus de corporis ſui ſacrificio nos docuit de cœlis 57: a
Chriſtus non deſtitit ſuos indies magis ac magis ad huius myſterij magnitudinem ac ueritatis cognitionem aptos & idoneos efficere 41: a
Chriſtus nos ſua unctione ac myſterio interius & exterius perfundit 58: b
Chriſtus offert corpus, & ſanguinem ſuum ſub ſpecie panis & uini 6: a
Chriſtus omnes inuitat ad uitam, perueniendique ad ipſam uiam oſtendit 9: a
Chriſtus omnium ſacramentorum factus eſt particeps 60. a
Chriſtus omnia quæ legis erat non uerba tantum probauit, ſed etiam re ipſa & factis comprobauit 60, a
Chriſtus omnibus præcipit manducare carnem ſuam 37: a
Chriſtus per Moyſis benedictiones demonſtratus fuit 60 b
Chriſtus prior dilexit nos 48. b
Chriſtus quàm ualde ſuos dilexiſſet duplici argumento iam paſſurus declarauit 10. b
Chriſtus quare mori uoluerit 27. b
Chriſtus quando clarificatus eſt apud patrem 13. a
Chriſtus quo pacto & a quibus uideri poſſit 50. b
Chriſtus ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech 5. b

Chriſtus ſermones ſuos, & miracula ad corporis ac ſpiritus noſtri uiuificationem refert 16.b
Chriſtus ſuam animam pro ſalute mortalium profundendo, eximiam erga nos charitatem ſuam, & amorem declarauit 10.b
Chriſtus ſua poteſtate quiduis & ubiuis facere poteſt. 4.b
Chriſtus ſub panis & uini ſpecie, nulla neque panis neque uini ſubſtantia exiſtente manet totus 32.b
Chriſtus ſumptus, nunquam conſumitur 32.b
Chriſtus torcular ſolus calcauit 24.b
Homo nec effugare noctem, nec diem adducere potuit, Chriſtus utrunque præſtitit 8 b
Chriſti corpus & ſanguis felicitatē confert & uitam æternam 51.a
Chriſti gloria nec augeri, nec minui 25.b
Oculis uidere, quam excelſa & magnifica ſit Chriſti cœna, in hoc ſeculo non datur 55.b
Nec ſatan Chriſtum tentare, nec phariſæi ipſi unquam obijcere auſi ſunt quod de oculorum ipſius puritate et candore detraheret 23.a
Quibus Chriſti corpus & ſanguis non detur ad ſalutem 50.b
Quare Chriſtus tempore ſacrificij tacite orauit
Chriſtus poſt reſurrectionem corpus ſuum diſcipulis tangi facit 54 b
Quid ſignificare uoluit Chriſtus quando in cœlum, & ad patrem oculos leuauit 22.a
Quare Chriſtus acceptum panem prius benedicit quam conſecret 29.b per totum
Quanta in Chriſto oculorum puritas 23.a
Quid Chriſtus efficiat in homine cum in ipſo habitare inceperit 56.b
Quomodo Chriſtus ſpiritualiter & ſacramentaliter manducetur 37.a
Cur dixerit Chriſtus, hoc eſt corpus meum 53.a
Eximia præconia ac laudes de Chriſto 30.a
Quidnam Chriſtus accepto pane oret. 28.a
Tam ſub una, quam ſub altera ſpecie Chriſtus ſemper integer manet & ſumitur 16.b
An ex hoc ſacratiſſimo pane ſuo manducauerit Chriſtus cum diſcipulis 59.a
Qua pacto Chriſtus omnium ſacramentorum fiat particeps 38 a
Quare Chriſtus tentari noluerit 27.b
Cur Chriſtus panē accipiens in cœlū oculos tollit 6.a
Quibus myſterijs ac teſtimonijs Chriſtus declarat ſui corporis ſacrificium 57.a
Quare Chriſtus prius panem acceperit, quam calicem 8 14.
Qua de cauſa natus ſit Chriſtus 27.a
Cur Chriſtus mittat binos diſcipulos in omnem ciuitatem & locum quo erat ipſe uenturus, & omnis ciuitatis meminerit & loci 50.a
Multi Chriſtum ſequebantur non illius cauſa, ſed ſimulata fide ſine iuſtitia & pœnitentia 9.a
Cur Chriſtus bis ante .ſ. & poſt cœnam ligandi & ſoluendi dederit poteſtatem 50 a
Chriſti anima uerbo Dei coniūcta, cur nimiū paſſa 64.a
Poſt dominicam cœnam ipſiusque cœnæ merito Chriſtus peccatorum tenebras effugauit 9.a
Quam ob cauſam quos inuitat ad ſumendum uocat amicos &c. 39.b
Quanta Chriſtus charitatis & miſericordiæ ſuæ documenta præbuerit antequam conſecraret 42.a
Corporis & ſanguinis Chriſti participes fieri & cur ſæpius & quotidie 62.a
Chriſtus quare deſiderio deſiderauerit mãducare paſcha cum diſcipulis ſuis 61 a
Chriſti anima in ſacrificio peragendo nunquam non triſtis 64.b
Chriſti corpus & ſanguis datur in remiſſionē omnium peccatorum 51.b
Quantū Chriſtus pro impijs paſſus ſit 29.a
Quarundam operum Chriſti cum Dauidis pulcherrima collatio 5.b
Fideles chriſtianus Chriſtum fide & charitate ſequitur 9.a
Quare dominus iuſſerit operari cibum qui non perit 45.a, *& quomodo intelligendum* 11.b
Coarctar donec perficiatur, quomodo intelligendum. 12 b
Cœna domini a ſapiente demonſtratur, cum ait, Melius eſt ire ad domum luctus &c. 63.a
Triplex cœna in dominica conuiuio quare fiat 42.a
Cœnæ dominicæ & domus luctus comparatio 39.a
Qui inuitatur ad cœnam qualis inuitatur, talem ſe ſentiat, ut admitti mereatur. 51.a
Omnes ad cœnam dominicam inuitantur, ſed non omnes intrare digni reperiuntur 53.a
Quare aliorum uirorum nemo cœnæ dominicæ niſi duodecim apoſtoli dicantur interfuiſſe 34.a
In domini cœna an adeſſet Maria mater Ieſu & Maria Magdalena 34.a
Hoc facite in meam commemorationem exponitur 10.a
Confeſſio a deo inſtituta 49.b

Expoſitio illius, Confeſſio & magnificentia opus eius 49.b
Confiteri & ad Dei menſam epulari, Dei dona & ſacramenta. 49.b
Simplex & integra debet eſſe confeſſio 50.b
Omnes Dei præſentiæ ſubſtantiæque participes fore, qui a ſe miſſos paſtores et nuntios audierint, eiſdemque peccata confeſſi fuerint, & ab eis abſolutionis benedictionem acceperint 50.a
Cupienti epulari cum domino requiritur ipſiuſmet uocis ſonus & confeſſio 49.a
Corpus Chriſti uere pœnitentibus gloriam adfert, recuſantibus autem, aut ſine pœnitentia accipere præſumentibus, denegat 52.b
Sermo de corporis et ſanguinis ſacrificio in mortis commemoratione concluditur 66.a
Per uerba, hoc eſt corpus meum, ſubſtantiam & non ſimilitudinem aut translationem demonſtrat Chriſtus 53.a
Diuerſitas epulantium, & manducantium ad Chriſti menſam 23.a
Comparatio pulcherrima ſolis ad ſpeculum oppoſiti 43.a
Vbi corpus Chriſti ibi anima, uerbum, diuinitas totuſque Chriſtus Dei & hominis filius 58.b
Corpus Chriſti a morte liberat &c. eſtque pignus & munimen æternæ felicitatis & uitæ 58.b. & 59.a
Spiritualiter chriſti corpus manducandum & ſacramentaliter 37.a
Non uoluntate offerentis, aut ratione oblationis accidere, ſed impiorũ & hypocritarum culpa cum chriſti corpus ad ſalutem non ſumitur 51.a
Quid ſit cum corpus ait & calicem 45.a
Quid cogitandum ijs, qui corporis & ſanguinis Chriſti myſteria accepturi accedunt ad altare 8.a
Qui ſint digni corpus, & ſanguinem Chriſti manducare 7.a
Corporis et ſanguinis ſui oblatione ſe totum Chriſtus nobis elargitur 62.a
Quare in uerbis, hoc eſt corpus meum, additum ſit etiam enim 54.a
Per eſcam corporis Chriſti diabolo illudi, ſicut ipſe olim homini per eſcam ligni 53.b
Vocis, hoc eſt corpus meum effectus 52.b
Quare in uerbis, hoc eſt corpus meum, non ſubiunxerit uerbum meum, & anima mea, et diuinitas mea, 54.a.et.b
Virtute ſacrificij corporis chriſti meremur ab hoc ſeculo nequam et peccatorum tenebris ac dæmone liberari 53.b
Prius credendum quam manducandum 36.b
Crede & manducaſti interpretatur 36.b

D

Dauid confitetur Nathan ſacerdoti 49.b
Dauid abſoluitur ab errati culpa 49.b
Laus Dauidis regis 7.b
Deſiderio deſideraui, hoc gemino uerbo Chriſtus utitur 10.b
Deus omnes inuitat et ſaluos eſſe uult 51.
Quare Deus per Moyſen timoris legem ferre, & omnia ſub peccato eſſe uoluerit 58. a
Quam ob cauſam filius Dei ad patrem oculos attollens ipſi gratias agat 27. a
Comparatio diei lucis huius, & ſpiritualis uitæ diei 10.b
Virtus ac fides diſcipulorum quam ſingulariter promeruit 35.b
Quare duodecim diſcipuli ad hoc ſacrificium primi ſint adhibiti 35.b
Cur bini mittantur diſcipuli, & bini 50.a
Is uero diues eſt, qui Chriſto eſt diues 15.b
Cur dominus de menſa ſurgens linteo ſe præcinxit 42.a
Quare dominus exiturus ex hoc mundo ad patrem ſuis diſcipulis hanc gratiam largitus ſit 8.a
Cur dominus apud te, & non tecum dixerit 41.b
Deprecatio leproſi, uidelicet, Domine ſi uis potes me mundare, quid ſignificet 46.a
Quare dominus diſcipulos prius interrogat, quid homines de ſe ſentirent 34.b
Quare dominus non ita uertit panem in carnem ſuam & uinum in ſanguinem, ut in ſuo colore & ſapore uiſibiliter apparerent ac ſentirentur 55.a
Omnes a te domine expectant, ut des illis &c. 54.a
Domus Iacob myſticè exponitur 41.b
Magiſter & dominus domus quis ſit 41.b
In domum ſuam redire quid ſignificet 26.a
Domorũ nimius luxus pulcherrime deſcribitur 14.a
Quid circa domos ſignificet 14.a

De domo exire quid ſignificet 14.a
Draconis illuſio 54.a

E

Quo ebrietatis genere eccleſia ſuos filios inuitat ut inebrientur 39.b
Eccleſia eſt ſponſa Chriſti 48.a
Cur eccleſia, addidit in ſanctas ac uenerabiles manus 18.b
Qua ratione eccleſia coniunctim dici conſtituit, quod apud Euangeliſtas ſeparatim habetur 48.a
Quare eccleſia inſtituit, ut pariter diceretur accipite, & manducate 36.a
Quare eccleſia inſtituit, ut ſemel ſaltē ſingulis annis, & certo anni tēpore ſumeretur Chriſti corpus 37.a
Errata non ſolum apud noſmetipſos diſcutienda, ſed & iudici detegenda 49.a
Eccleſia errare nunquā poteſt 20.a
Eſcam dedit omni carni quid ſignificet 30.a
Verbum, Eſt, nomen eſt ueritatis 53.a
Eucharistia eſt ipſamet gratia, & gratiam confert, 8.a
Eucharistia quid, & quare hoc nomine uocetur panis conſecratus 8.a
Quare traditionis ſuæ nocte Chriſtus Eucharistiæ ſacrificium inſtituerit 8.b
In hoc ſacramento ſalus & uita omnium continetur 40.b
Examinandi uere ſe ratio, ſignum eſt digne an indigne corpus & ſanguis Chriſti accipiatur 51.b
Exurge domine in præcepto &c. quid ſit 11.b

F

Comedi faum cum melle meo, bibi uinum &c. exponitur 39.a
Cur fellis potationem recuſat Chriſtus 24.b
Fides non auditu contenta, experimenta non deſiderat 56.b
Quid intelligat per illud, Vade filius tuus uiuit &c. & totum hominem corpus ſcilicet & animam per ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti recuperatum 17.a
Iuxta fluenta pleniſſima quid 24.b
Saluatoris fontes qui ſint 38.b
Fructus uentris quis ſit 60.b
Quis ſit fructus terræ 60.b
Frumenti & uini abundantia quid deſignet 44.a

G

Gladium mittere quid 65.b
Niſi granum frumenti in terra cadat, explicatur 10.a et b
Pulcherrima ſimilitudo de grano ſinapis explicatur 9.b
Gratiam & gloriam nemini impuro aſſequi licet, ſed emundato 51.b

H

Hebræus populus corporis Chriſti myſterium non percipit in deſerto 6.a
Rationes quatuor quare dominus ad corporis, & ſanguinis ſui ſacrificium inſtituendum ciuitatem Hieruſalem potiſſimum elegerit 4.b
Verbum, Hoc, nomen eſt demonſtrantis 53.a
Homo poſt lapſum reprobis ſpiritibus ſimilis factus eſt ſcientibus bonum, & malum 16.b
Homo ſuapte culpa morti factus eſt obnoxius 16.b
Hominem lapſum per dei filium recuperandum ſtatutum ante conſtitutionem mundi 62.b
Hominis peccatoris cum paſſione & beneficiis Chriſti collatio 64.a
Quomodo probare ſe homo debeat priuſquam de pane illo edat, & de calice bibat 48.b
Propterea ueni in hanc horam, explicatur 10.b
Cum facta eſſet hora &c. quomodo intelligitur 45.b
Horrea Chriſti quæ 61.a
Sacra hoſtia omnibus uitam affert 46.b
Sub ſingulis hoſtiis & hoſtiarum fragmentis tantum continetur, quantum ſub omnibus ſimul 31.b
Hus quomodo interpretatur 40.a
Hypocritæ & dæmones nunquam pœnitentes diuinam ultionem ſemper irritant 50.b

I

Iacob myſtice quid ſignificet 7.a
Quid Iacob, & uox ipſius ſub ueſtimentorum & pellium tegmine ſignificet 56.a
Quid per manus, colla, ciborum guſtum & ueſtimentorum Iacob fragrantiam intelligitur 56.a
Hebræi per filios Iacob deſignabantur 38.b
Domui Iacob, id eſt cæleſtis Hieruſalem 12.b
Ieſus idem, quod ſaluator 18.a
Ieſus cur ſaluator dicitur 20.b
De ui, & præſtantia nominis Ieſu 19.a
Ignem ueni mittere in terram quid ſignificet 12.a

Impius & infidelis ſpirituales delicias ſentire non poteſt 56. b
Quare præcurſor Ioannes corrigiam calciamenti Chriſti non audet ſoluere 19. b
Iob confiteri deſiderat 49 b
Ioſue typum Chriſti geſſit 45.a
Iraſci & ſuccenſere quid ſit 49 b
Iſaac interpretatur filius riſus 44.a
Precatio Iſaac ſuper filio ſuo Iacob, quid ſignificet 44.a
Qua ratione filij Iſrael promiſſionis terram adipiſci non potuerunt. 58.a
Iudas non uere pœnitebat 50.b
Quare Iudas laqueo ſe ſuſpendit 50.b
Deploratio in perfidiam, & impietatem Iudæorum 6.a
Iudæis licitum non fuit extra Hieruſalem ciuitatem hoſtias immolare 5.a
In extremo iudicio unicuique totius actæ uitæ ſuæ reddenda ratio 4.a

L

Oculi Chriſti ſicut columbæ, & lac quid ſit, ac deſignet 24.a
Quid per lactis albedinem demonſtratur, & quid per dulcedinem, & mollitudinem 24.a
Languens & lepra coopertus quis ſis 46 a
Laudabunt illi, hi uero adorauerunt, quomodo intelligendum 14.b
Ego adyciam ſuper omnem laudem tuam explicatur 30 a
Quomodo lex & uerbum exire de Sion & de Hieruſalem 6 a
Mortalium libertas unde 54 a

M

Manna figura huius panis conſecrati 31.b
In ſolitudine nec minus habebat de manna, qui minus collegerat, nec plus qui plus acceperat 31.b
Mali & peccatores etiam ſi corpus Chriſti accipiant, quid ſibi proſit 47 b
Spiritualis manducandi & bibendi modus, qui ſit 36.b
Mane floreat & tranſeat explicatio 5 a
Mane & ueſpere dies unus explicatur 33.b
Non remanebit quicquam uſque mane explicatur 56 a
Exponitur illud dominus ad Nathanael, Maius his uidebis 17.a
Quid per mel & lac deſignetur 39.b
Melchiſedech cur ſcribitur ſine patre, & genealogia 5.b
Melchiſedech obuius Abrahæ præſentit ex eius ſemine naſciturum Chriſtum. 5.b
Melchiſedech Deo panem, & uinum offerendo præmonſtrauit redemptionis noſtræ myſteria 6.a
In mei memoriam facietis, exponitur 55.a
Vox Meum, & animam & uerbum & diuinitatem ſignificat 54.a
Verba ad Iob. Memento belli cur dicta 66.a
Implete menſuram patrum ueſtrorum, explicatur 29.a
Merces mea mecum eſt, interpretatur 33.b
Chriſtus oſtēdit quales nos meſſores eſſe oporteat 63.a
Moyſes uidit gloriam dei 32.a
Mortem domini annunciare quid ſit 55.a
Cum Chriſtus reſpondet Ioanni, mortui reſurgunt quomodo intelligendum 25.a
Quod dominus ait pro multis ad numerum ſpectat electorum 47.b
Quod dominus addidit pro multis quomodo intelligendum 47.a
Quid Matthæus & Marcus docent cum ſcribunt pro multis, & quid Lucas quando ait pro uobis 48.a
Mundus a Chriſto uictus 65.b
Volo, mundare, exponitur 47.a

N

Nauis myſtice quid deſignet 33.a
Facta eſt uelut nauis inſtitoris declaratio 33.a
Neſcio uos & nec memor ero nominum eorum &c. quomodo intelligendum 47.b
Nouum fecit dominus ſuper terram, explicatur 30.a
Noui & æterni teſtamenti quomodo intelligendum 45.a
Nox, & dies in ſacra ſcriptura quid ſignificent 8.b

O

Quare oculi Chriſti oculorum columbis comparantur 23.a
Qui digni ſint tollere oculos in cælum 26.b
Ad purgandos oculos, quid maxime opus ſit 22 b
Recta oculorum exercitatio, & uſus ad promerendum Deum optiſſimus duabus rationibus effici præcipue poteſt 22.b
Non tantum noſtrorum operum, ſed & crediti gregis reddenda nobis ratio erit ante Chriſti tribunal 52.b
Duo orandi apud Deum modi 28.a
Chriſti exemplo quomodo debemus orare 29.a

Quid

Quid ſecreta ſacrificij oratione Chriſtus obtinet 28.b
Tacita Chriſti oratio ardentiſſima 28.b
Sacrorum ordinum adminiſtratio ſemper ſancta, ac ue-nerabilis, 20.a
Oportuit Chriſtum pati, interpretatur 39 a

P

Propoſitio, & ſtatus totius operis 4.a
Panis & uinum, quod in altaris ſacrificia offertur amoris & gratiæ ſacramentum 8.a
Quod panes omnes qui conſecrantur aut franguntur, ſiue diuerſo tempore ſiue pluribus locis id fiat, unū tantum idemq; cæli eſſe panem 32.a
Odor incertus in pane, quid ſignificet 14.b
Quare ex pane, panis cæleſtis Chriſtus fieri uo-luit 14.b
Quare dominus acceptum panem in plura fragmen-ta fregit, eaq; una tantum conſecratione conſecra-uit 31.b
Frangere panem quid ſit 61.b
Vnus idemq; panis in tot frangebatur partes, quot de ipſo Chriſti corpore accepturi eſſent 31.b
In primitiua eccleſia quotidie dabatur & manducaba-tur conſecratus panis 37.a
Sub ſpecie panis & uini continetur uiua Chriſti caro, pretioſus Chriſti ſanguis, perfectiſſima anima, in-comprehenſibilis diuinitas 58.b
Paſcha ueteris teſtamenti fuit typus, & figura ſacri-ficij noui teſtamenti, corporis. ſ. & ſanguinis Chri-ſti 5.a
Quid Chriſtus uelit ſignificare cum inquit. Apud te facio paſcha 41.b
Paſſionis dominicæ memoria commouere merito ho-minem debet 64.b.& 65.a
Paſſionis & mortis Chriſti memoria ſemper lugen-da 63.a
Paſſionis dominicæ memoriam & meditationem cur a nobis Chriſtus requirat 64.b
Paſſionem Chriſti meditantes, omnes dolores lubenti ſubibimus animo 65.b
Paſſionis memoria cum lachrymis ante oculos haben-da 63.a
Paſſionis & ærumnarum Ieſu Chriſti repræſentatio cum affectu 6:.b
Ad paſſionis dominicæ meditationem adhortatio 65.b
Quatuor ſunt, quæ cadunt in hominem paſſiones 27.b
Quid paſtoribus annuncians angelus declarat 19.a
Quare paſtoribus non dictum eſt, Natus eſt nobis Ie-ſus, ſed ſaluator 19 a
Mutua paſtorum adhortatio quid deſignet 15.a
Tam pater, quam filius habet uitam in ſemetipſo 25.a
Quid patres bonorum ſuorum hæredes inſtituturi fa-cere ſolent 44 b
Patiens ſilendo apud deum loquitur 66 a
Patiendo ad pacem perueniri 66.a
Quid doceat apoſtolus, cum unius panis meminit & unius communicationis 32.a
Paſtores, quibus claritas Dei ad caulas effulſit qui ſint 15.a
Quando pauperes ex hoc manducaturi 15.a
Quare laudatio pauperum in futuro, pinguium uero adoratio in præterito ponatur 14.b
Peccata et ſcelera noſtra Chriſtum pati fecerunt 64.b
Peccata niſi per confeſſionis uocem aperiantur, iuſtifi-cari & remitti non poſſunt 50. a
Petrus dux & princeps uniuerſæ eccleſiæ 50.b
Petrus fundamentum & uerus paſtor eccleſiæ 35.a
Petri confeſſio 50.a
Petri confeſſioni cæteri diſcipuli aſſenſi 34.b
Petrus princeps & auctor pœnitentiæ & confeſſio-nis. 50.
Quare phariſæus reprobatur, publicanus uero pro-batur 26 a
Chriſti redemptoris admiranda erga nos pietas 62.b
Pœnitentiæ amaritudo, quæ 49.a
Nemo niſi pœnitēs & timens ad hoc Chriſti conuiuium accedere debet 57.b
Omnes uere pœnitentes inuitantur ad manducandum corpus Chriſti, nec ſolum in remiſſionem omnium peccatorum, ſed etiam ad gratiam & gloriam 51.b
Non poteſtas de cælis collata, ſed pœnitens, & bene acta uita in terris gloriam parat 21.a
Poteſtas, & gratia, quam per uicariam terreni ſacer-dotis operam Chriſtus mortalibus largitur, nec a malis polluı, nec a bonis augeri poteſt 20.b
Præceptum in Iſrael & iudicium deo Iacob, explica-tur 37.b
Præſepe, & inuolucra pannorum quid ſint 15 a
Si proditor & latro uere pœnitentes crediďiſſent, uterq; ſuorum peccatorum ueniam accepiſſet, & huius ſacrificij fructum cepiſſet 47.b
Prophetæ omnes, ac iuſti, humilitatem domini lauda-uerunt 30.a

Q

Reddi in quadruplum quid 49.b

R

Ratio acquirendi, & in perpetuum firmandi ſui re-

gni, & eius probatio 5.b
Redemptio noſtra in crucis & Eucbariſtiæ ſacrificio 5.a
Refugium Chriſti altiſſimum, & omnibus patere aditum credentibus 65.a
Remiſſione peccatorum impetrata & adepta, ſtatim gratia conſequitur & gloria 55.b
In remiſſionem peccatorum quare dixerit 57.b
Rex Iudæorum, Dei uox fuit, licet ab iniquiſſimo iudice proluta 6.b
Qui ſint ueré reges 7.b
Super riuus aquarum quid 23.a
Quare ſuper riuos & non intus 23.a
Quare de rore cœli non in rore, neque in pinguedine terræ, ſed de pinguedine, & quid ſignificet 44.a

S

Sacerdotes etiam alteri debent ſua peccata confiteri & aperire 50.a
Sacerdotibus quibus uerbis plena data poteſtas myſterium ſacrificij corporis & ſanguinis Chriſti peragendi 62.a
Ad ſacerdotem ſpectat corporis & ſanguinis Chriſti ſumere ſacrificium & dare cæteris 60.b
Quales debeant eſſe manus ſacerdotis 20.a
Quales decet eſſe ſacerdotes Chriſti 20.b
Omne quod ſacerdotum miniſterio ſanctificatur, abſoluitur per meritum Chriſti 20.a
Sacram. nũ eucbariſtiæ nulli credenti denegetur 45.b
Sacramentum hoc ad ſalutẽ per ſe neceſſariũ Homil. 9.
Chriſtus matrimonij ſacram. ntum non imperauit, ſed comprobandũ inſtituit & cur 38.a
Quare ſacramentum eucbariſtiæ, ex triticei panis ſpecie Chriſtus inſtituit 53.b
Chriſtus omnium ſacramentorum & auctor & particeps fuit 37.b
Myſterium ſacramenti eucbariſtiæ ſenſus omnium & cogitationem excedit 4.a
Cum ad mortem & iudicium accipitur hoc ſacramentũ non auctoris id culpa accidit, ſed ipſorum iniuſtitia & impietate qui accipiunt 48.a
Quare ſacramenta præcepit Chriſtus obſeruari 37.b
Hoc ſacramentũ & corporis langoures & animi ſordes eluuntur & ſalus & uita confertur 43.b
Sacrificium Cain a deo reprobatum, Abel uero acceptum fuit 48.a
Vetus Moyſis ſacrificium quo tempore abrogari debuit 10.a
Certo ac præfinito tempore Chriſtus nouum hoc ſacrificium inſtituit 10.a
Sacrificii Iudaici finem, nox illa qua Redemptor noſter ad patrem tranſiit, attulit 10.a
Vnum, idemq; ſacrificium fuit corporis, & ſanguinis, ac crucis, ſed aliud cruentum, aliud incruentũ 5.b
Qui uult intrare in domum cœleſtis ſacrificij neceſſe eſt ut mundus ſit a uitijs. Hom. 1. & 11
In ſacrificiũ corporis, & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti ſalus omnis & uenia conſiſtit 4.b
Duo in corporis & ſanguinis Chriſti ſacrificio contemplanda 52.a
Duplex huius ſacrificij manducandi modus 35.a
Gratia, quæ ex adminiſtrandi ſacrificij munere confertur, non ſacerdotis adminiſtrantis, ſed eius eſt, qui poteſtatem dedit 20.a
Quãdo poſſumus accedere ad Chriſti ſacrificium 49.a
Electi hoc ſacrificio quomodo ebrij effecti 40.a
Chriſtus ut recuperaret hominem lapſum corporis & ſanguinis ſacrificium adhibuit 16.b
Sagittæ paruulorum factæ ſunt plagæ, & eius interpretatio 6.b
Si decreueris nos ſaluare continuo ſaluabimur, quid uelit dicere 46.b
Samaritani per pecora ſignificabantur 38.b
Vbi ſanguis ibi corpus & contra ubi corpus ibi ſanguis 40.b
Sapientia huius mundi ſtultitia apud deum 40.a
Sator & cultor uineæ Sabbaoth hoc eſt uirtutũ 56.b
Sion, & Hieruſalem quid ſignificent 6.b
Quare Chriſtus in cruce dixit ſitio 24.b
Quam ob cauſam Chriſtus inquit ſi quis ſitit 47.a
Chriſtus non uenit ſoluere legem, ſed adimplere 5.a
Spiritus deſcendens quid ſignificat & quare ſicut columba 23.b
Quid liberari a langoribus & ſpiritibus malis 50.a
Quid Chriſtus doceat, cum ait, Tibi dico ſurge 20.a
Noua gentium ſynagoga, hoc eſt fideliũ eccleſia 11.b

T

Tempus ueteris agni ſumendi unde initium ſumpſit 10.a
Tempus meum prope eſt, quid ſignificet 41.b
Plenitudo temporis quomodo intelligendum 8.b
Ex omni populo Hebræorum duo tantum ad promiſſionis terram peruenerunt 44.a
Proferre de theſauro ſuo noua & uetera, quid ſignificet 70.a
Timor & miſericordia inter ſe conueniunt 56.b
Figura, & umbra ueteris teſtamenti, re ipſa, & ueritate apparente, abolita ſunt 5.a
Quare turba Chriſtum tangere cupiebat 43.a

INDEX

Venite ad me omnes qui laboratis, &c. interpretatur 47.a
Tu es qui uenturus es, explicatur 25.b
Verba uitæ æternæ habes, explicatur 36.b
Per uerbum Dei panis fit Chriſti corpus 7.b
Veſpere decidat, quid ſignificet 10.b
Veſpere, & mane quid ſignificet 10.b
Vineæ plantatio quæ 61.a
Quid certa uini ſuauitas deſignet 14.b
Quare plus uini in calicem q̄ aquæ imponitur 25.b
Virgo prius concepit mente quam utero 37.a
Virtus in Chriſto, & manebat ſemper et exibat, & ſanabat omnes 29.b
Erat uirtus eius ad ſanandum eos, explicatur 19.b
Vidi uirum uelocem in opere ſuo, quod de Chriſto interpretatur 12.a
Vita noſtra in Chriſto abſcondita, tuta, alibi nullum refugium 65.a
Quid ſignificat, cum Chriſtus docet in nouitate uitæ ambulandum, &c. 17.a
Vmbra, & res, figura, & ueritas uno, eodemq; tempore coli non poterant 10.a
Sub umbra illius quem deſideraui, &c. quomodo intelligendum 57.b
Quid ſignificet, & quid dominus uelit, cum inquit, & pro uobis 4.b
Domini reſponſio ſcilicet uolo, quid ſit 46.a
Ipſa uocis confeſſione meremur abſolutionem 46.b

De emendandis erroribus

Si qui errores in libro fuerint doctiſsimi lectores, quod non poteſt aliter eſſe, uel propter librarionum feſtinationem, uel mentis meæ etiā imbecillitatem: ut facilius corrigi poſſint, ac non modo non impediant ſed augeant potius intelligentiam veſtram & pietatem: non tantum libros (vt de homiliis taceam) vbi hæc latius in Gregorio ſcripta ſunt, ſed ad veſtram etiam commoditatem, capita notaui: ad quæ tanquam ad vberrimos fontes confugere, & menda ipſa quàm facillime corrigere poſſitis.

REGISTRVM

A B C D E F G H I K L M

Omnes ſunt terni.

DEO LAVS, ET HONOR, ET GLORIA: QVI AB AETERNO EST ET SEMPER IN SECVLA BENEDICTVS.

1-6-1